This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Z ALŠOVSKÝCH KNIH DR. JAROMÍRA DOLEŽALA

Slav 7196.589.2 (8 1886)

HARVARD COLLEGE
LIBRARY

PURCHASED FROM THE BEQUEST OF
CATHERINE B. HOOPER
IN MEMORY OF HER FATHER
FRANKLIN H. HOOPER
CLASS OF 1883

ny Rudolf Petra.

RUCH.

OBRÁZKOVÝ

ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

ROČNÍK VIII. — 1886.

SE 118 VYOBRAZENÍMI.

V PRAZE.

REDAKTOŘI: FR. BROŽÍK A FR. KVAPIL. — VYDAVATEL A MAJITEL: ALOIS WIESNER.

Tisk a papír Aloise Wiesnera v Praze.

SLav 7196.589.2 (8/1886)

HARVARD UNIVERSITY
APR 12 1976

Harper fol.

OBSAH.

Básně původní.

Sen Koniášův. Od Svatopluka Čecha 1
Canzóna Sordellova. Od Jar. Vrchlického 10
Šašek a víla. Od Elišky Krásnohorské 20
Zavátо. Od Adolfa Heyduka . . 42
Já nechci laurů, jenom růže. Od Adolfa Heyduka . . . . . —
Já šťasten byl . . . Od Adolfa Heyduka . . . . . —
Vzpomínka. Od Adolfa Heyduka —
V kostele od Karla Legera . 52, 68
Žena. Od M. A. Šimáčka 84
Myšlenka. Od Aug. Eug. Mužíka 100
Magdalena. Od Bohdana Kaminského 116
Král Kodros. Od Elišky Krásnohorské 131
Zvony. Od Ot. Auředníčka . . 136
Před zimou. Od Aloisa Škampy 148
Rej počasů. Od Jar. Vrchlického 164
Líbánky. Od Fr. Ulricha 180
Starodávná romance. Od Jaroslava Vrchlického 193
Legenda. Od Jar. Vrchlického . —
Antická hymna na slunce. Od Jar. Vrchlického 194
První květen. Od Fr. Kvapila . 207
Tajemství. Od Aug. Eug. Mužíka 214
Vítr. Od Aug. Eug. Mužíka . . . —
Perdita. Od Aug. Eug. Mužíka . —
Castrum doloris. Od Aug. Eug. Mužíka . . . . . —
Lebka. Od Aug. Eug. Mužíka . —
Nosila klobouček. Povídka z kraje od Jos. Jakubce 228, 244, 260, 279, 294, 308, 329
Nad rakví. Od Ludvíka Lošťáka 248
Škeble. Od Otakara Mokrého . . 300
Zde? Od Jana Červenky 314
Letnice. Od Adolfa Heyduka . . 323
Májová noc. Od Adolfa Heyduka 337
Večer. Od Adolfa Heyduka . . . —
Kouzla vesny. Od Adolfa Heyduka —
Jarní jitro. Od Adolfa Heyduka —
Při jara návratu. Od Adolfa Heyduka 338
V dešti. Od Adolfa Heyduka . . —
Vlast. Od Aug. Eug. Mužíka . . 356
Jitro nad Prahou. Od Aug. Eug. Mužíka . . . . . —
Jitro nad Lipany. Od Aug. Eug. Mužíka 356
Na starý meč. Od Aug. Eug. Mužíka —
Tehda . . . Od Aug. Eug. Mužíka —
Nostalgie. Od Aug. Eug. Mužíka —
Proč bys více nevěřila . . . Od Bohdana Kaminského 371
U věčný ruch . . . Od Adolfa Šlegla 379
Poesie. Od Jar. Haasze 395
Na kolossy v Gul-Gulé. Od Jar. Vrchlického 404
Za dne a noci. Od Jana Červenky 419
Smutný večer. Od Bohdana Kaminského 436
V jeseni. Od Adolfa Heyduka . . 467
Ballada melancholická. Od Fr. Kvapila 488
Podzimní. Od Jar. Haasze 508
Duma štědrovečerní. Od Aug. Eug. Mužíka II
Z cesty po severu. — Měsíc na moři. — Píseň v klidu. — Píseň v bouři. — Kdy zas? — Antická reminiscence. Od Jar. Vrchlického VIII
Pod horami. Od Jos. Jakubce XVIII
Modlitba. Od Aloisa Škampy XXVI
Sníh. Od Jar. Haasze XL
Štěbetaly vlaštovice . . . Od Ad. Heyduka XLVIII
Rozmaryna. Od Lud. Lošťáka XLVIII
Zajatá. Od Bohd. Kaminského LVIII

Básně přeložené.

V lednu. Od F. N. Tjutčeva. Z rus. přel. Fr. Kvapil 59
Albatros. Od Ch. Baudelairea. Z franc. přel. Jar. Haasz 106
Kdož pravdu ctíte . . . Od Ad. Asnyka. Z pol. přel. Fr. Kvapil 126
Z veršů Gustava A. Becquera. Smích a slzy. — Pýcha. — Jak oštěp z rány. — Paralela. — Bez cíle. Ze španěl. přel. Jan Červenka 154
Z bájek J. Krylova. Kvartet. — Oboz. — Z rus. přel. H. Mejsnar 168
Lech Srdečný na marách. Duma Bohdana Zaleského. Z pol. přeložil Fr. Kvapil 184
Na starý dánský zpěvník. Od H. Longfellowa. Z angl. přel. Jar. Vrchlický 388
Z básní Théophila Gautiera. — Středověk. — Povzdech Maurův. — Přemítání. — Poslední list. Z franc. přel. Jar. Haasz 427
Mrtvé Thyrse. Od Lorda Byrona. Přel. Ant. Šnajdauf 444
Reduta Ordonova. Od Ad. Mickiewicze. Z pol. přel. Fr. Kvapil 460
Odpoledne v únoru. Od H. W. Longfellowa. Z angl. přel. Jar. Vrchlický 475

Povídky původní.

Hrnčíř. Z knihy „Prosté příběhy“ od Fr. Heritesa 2
Marný květ. Novella od Jana Liera 4, 17, 43, 60, 75, 86, 107, 113, 138, 148, 169, 185, 203, 209, 225, 251, 267, 274, 298, 305, 321, 338, 360, 369, 390, 417, 445, 470, 481, 497
Na troskách hříchu. Vesnická povídka od Boženy Kunětické 11, 27, 33, 55, 65, 91, 102, 116, 131, 145, 171
Chybný skok. Z „Aristokratických črt“ Edvarda Jelínka 23
Ježek ženichem. Pohádka od J. K. z Radostova 36
Čerešniččin želený hřích. Obrázek ze Slovácka od Gabriely Preissové 49, 72
Kde jest? Obrázek Starohorský od Josefa Brauna . . 81, 97, 122, 129
Dalmatský slavík. Z dal. vzpomínek vzpomínek od Jos. D. Konráda 161, 177, 198
Péče andělská. Od Václava Řezníčka 194, 215, 236, 241, 257, 289
Budoucnost. Od Jiřího Tilšera 223
Z moravských vesnických motivů. Od Ot. Bystřiny . . 265, 302, 318
O kocouru, kohoutu a kose. Pohádka od Boženy Němcové . . 230
Byl první máj . . . Od J. L. Hrdiny 311, 331, 348
Za návratu. Historická povídka od Koldy Malínského 352, 375, 385, 401, 423, 433, 449, 456
Ze života potulných. Křídová kresba od K. V. Raisa 395, 407
Ženy. Z cyklu „Černá hodinka“ od Aloisa Jiráska 465
Parkametky. Obrázek ze vsi od Boženy Kunětické III
Stařeček Klúčka. Obrázek ze Slovácka od Gabriely Preissové . . IX
Barvínkový věnec. Sensitiva od Jakuba Arbesa XXIII
Očarovaný kníže. Pohádka . . XXXI
S prahu slávy umělecké. Varšavská črta od Ed. Jelínka XXXIV
Byli si souzeni. Skizza od Jos. D. Konráda XLII
Nad otevřenou skřínkou. Od Václava Schwaba LIX
Ptáček. Načrtl Gustav Dörfl . . LXIII
Pod vánočním stromkem. Od J. M. Hovorky LIV

Povídky přeložené.

Paní Domicella. Obrázek od Al. Wilczyńského. Z pol. přel. A. H. Čáslavský 154, 166, 187
Setkání. Od Vsevoloda Garšina. Z rus. přel. Jan Žalov . . . 220, 231
Bratří. Od Théodora de Banville. Z franc. přel. —x. 323
Hrst květů. Od Wiktora Gomulického. Z pol. přel. —l. 379
Psaní. Od Alberta Delpita. Z franc. přel. J. V. Hladík 410
Lucie. Italski napsal de Marchi. Přel. J. J. Benešovský-Veselý . . 428
Rebeka Barnesova. Od Ch. Readea. Z angl. přel. V. Černý 440, 461, 475, 491

Články.

O selském posvícení obzvláště r. 1786. Od Dra. Sigmunda Wintra, 7, 22
Svitanícka. Črta od Ferd. Menčíka 39, 54
Pro koho voní květiny? Od Dra. Viléma Kurze 39, 54
Několik slov o telegrafii. Od Lad. Fiedlera 105, 121
O léčivých účincích vřídla karlovarského. Od Josefa Dědečka 137, 152
Milenky básníků antických. Od Timotheje Hrubého 180, 202, 218, 234
Kousky staročeského přírodopisu. Od Dra. Sigmunda Wintra 246, 263, 283, 295
Před padesáti lety. Od dra. Fr. Bačkovského 314, 327
Krašov nade Mží. Od B. Bernaua 344, 358, 372
Těžiště. Z tajností uměleckého tvoření od J. Arbesa 346, 365
Ptactvo v národním životě Rusínů. Od Fr. Řehoře . . . 391, 404, 420
Ke Štrbskému jezeru. Črta z výletu na Slovensko od Jos. Dědečka 436
O korunování na království české r. 1791. Od Dra. Fr. Bačkovského 434, 367, 488

Staré přádlo na horách. Od Josefa barona Krušiny ze Švamberka 509
Saturnalie. Starořímské vánoční obrázky od Timotheje Hrubého XVIII
O vánocích v podhoří. Od Josefa barona Krušiny ze Švamberka XXVI
Vánoce na haličské Rusi. Od Fr. Řehoře XLIX

Drobné články feuilletonní.

Rozhledy v umění výtvarném. Od K. B. Mádla 30, 79
Hôtel Drouot. Od Fr. Kvapila. 62, 95, 111, 126, 143
Mezi emigranty. Od Fr. Kvapila 191
Z historie prstenu. Od Jana Soukupa 255, 271, 303
Jan Schwaiger 286
Mikuláš Aleš a jeho illustrace k „Rukopisu Královédvorskému a Zelenohorskému“ 304
Miniatury básníků: Handrij Zejleř. Od Adolfa Černého . . . 319, 335
Na Osykovo. Z cesty po Slovensku od Jos. Dědečka . . . 351, 367
Elektřina na vodě a vzduchem. Od Lad. Fiedlera 399, 415, 431
Manželství u nekulturních národů. Dle Montegazzy od V. M. 431, 447, 464
Rokso'ana. Od Fr. Řehoře 463, 479
Mezi nesmrtelnými. Ze vzpomínek B. Abakanowicze sděluje —*l.* 495
Umělecká výstava vydavatelstva „Ruchu“ 511

Nekrology.

Josef Jaroslav Křičenský 207
Alexander Nikolajevič Ostrovskij . 288
Jan Lam 384
František Liszt . . . . . —
Celestin Frič . . . . . —
Ladislav Tesař 512

Úvahy literární.

Dagmar od Svat. Cecha 15
Z novoročního trhu 47, 63, 79, 111, 159, 176
Jarní novinky 223, 239, 271
Milada. Od V. Vlčka 383
Báby i baby. Studie Jana Nerudy 496

Národní divadlo.

Drama. 64, 96, 144, 207, 256, 287, 416, 448, 479.
Opera a ballet. 31, 48, 95, 127, 208, 256, 416, 448.

Vyobrazení.

Pronásledován. Od Rud. z Ottenfeldu 5
Hrob Abrahamův. Od V. V. Vereščagina 9
Jeskyně endorská. Od V. V. Vereščagina 9
Vereščaginův atelier 9
Představení pěvce. Od V. Brožíka 12
Dobrý doušek. Od Ed. Grütznera 17
Skupina pro pražský chudobinec. Od J. V. Myslbeka 21
Čapí sněm. Od Julia Mařáka . . 28
Ježek ženichem. Od J. Schwaigera 36
Milton, básnící „Ztracený ráj.“ Od M. Munkáscyho 44
Malý trpitel. Od G. J. Schulze . 53
Kazimír Veliký. Od Jana Matejky 57
Rozhodná otázka. Od F. Streita 65
Normanděti sedláci. Od V. Brožíka 69
Hudba. Od V. Hynaise 76
Liduška. Od Alf. Seiferta 81
Židovská kapela. Od T. Rybkowského 85
Skřivánek. Od M. Aleše 92
V lese. Od B. Hlavína 101
Kardinál Konkordienský Od Václ. Brožíka 108
Jan Hus. Od V. Brožíka 109
Ze školy. Od G. J. Schulze . . 113
Penelope. Od G. Maxa 117
Pád Titanů. Od A. Feuerbacha 125
Hlavní mešita ve Futeporu. Od V. Vereščagina 132
Vjezd prince Walesského do Delhi. Od V. V. Vereščagina 133
Duetto. Od V. Brožíka 140
V myšlenkách. Od J. Skramlíka 145
Z venkovské kruchty. Od J. Vilímka 149
Podvečer na Podolí. Od M. Pociechy 156
Rej počasů. Od M. Pirnera . . 165
Středověký trest. Od C. G. Hellquista 172
Na dráze Orleanské. Od A. Chittussiho 181
Jaroslav. Od M. Aleše 188
Bratří z mokré čtvrti. Od Hanuše Schwaigera 197
Válečná porada. Od Ed. Charlemonta 204
Studie. Od A. Kozakiewicze . 213
Vltava. Od A. Poppa 217
Na Doubravce. Od A. Chittussiho 221
Na jahodách. Od G. J. Schulze 229
Studie. Od F. Ženíška 233
Na faře. Od Ed. Grützznera . . 236
Při prádle. Od J. Šikanedra . . 245
Studie. Od V. Brožíka 249
Záboj, Slavoj i Luděk. Od Mikul. Aleše 252
Mlýn v horách. Od J. Prouska 261
Poprvé ve vězení. Od A. Baditze 268
Dle přírody. Od J. Schwaigera 273
Jan Schwaiger 277
O kocouru, kohoutu a kose. Od J. Schwaigera 281
Dle přírody. Od J. Schwaigera 285
Dopis. Od V. Brožíka 292
Mikuláš Aleš 297
Podobizna. Od J. Skramlíka . . 301
Průplav St. Martin v Paříži. Od Ant. Chittussiho 309
Studie. Od Fr. Ženíška 313
Sen Jakubův. Od Est. Murilla . 316
Poslední okamžik umělce. Od J. Šikanedra 325
Mistru Alešovi. Od Marolda . . 332
Krašov nade Mží 341
Mříž královské hrobky u sv. Víta v Praze 345
Karel Piloty. Od F. Lenbacha . 349
Na rozcestí. Od G. J. Schulze . 357
Atelier Fr. Ženíška 361
V lese. Od Konst. Buška 373
Karlův Týn. Od B. Kutiny . . . 377
Na prázdninách. Od V. Brožíka 381
Strach před vlkem. Od J. Věšína 389
Návrat z trhu. Od A. Wierusze-Kowalského 393
Studie. Od Fr. Ženíška 405
Horský mlýn. Od Ond. Achenbacha 412
Poslední peníz. Od V. Brožíka . 421
Římská taverna. Od K. Böcklina 425
Idylla v Thebaidě. Od V. Gentze 437
Rozdílná služba. Od M. Aleše . . 441
Na procházce. Od V. Brožíka . 453
Lov na plameňáky. Od H. Canona 457
Dubový les. Od O. Achenbacha 469
Zbyhoň. Od M. Aleše 476
Normandský rybář. Od V. Brožíka 485
Studie. Od Fr. Ženíška 489
Tržiště ve Fezu. Od Rich. de Madrazo 492
Dostaveníčko. Od H. Lenga . . . 497
Věčný žid. Od J. Schwaigera . 501
Malá pradlena. Od C. Fröschla. 505
Studie. Od Fr. Ženíška I
V lese Fontainebleau. Od Antonína Chittussiho V
Nehoda. Od G. J. Schulze . . . XIII
Studie V. Brožíka XVII
Kathedrální chrám sv. Vítský před restaurací XXV
Kathedrální chrám sv. Vítský v nynějším stavu XXVIII
Kathedrální chrám sv. Vítský po dostavění XXIX
Očarovaný kníže. Od J. Schwaigera XXXIII
Tirolské děvče. Od Fr. Defreggera XLI
Kaple na sv. Hoře u Příbrami. XLV
Odpočinek. Od Alfr. Wierusze-Kowalského LII
V zimě. Od C. Schwenningra ml. LVII

Texty k vyobrazením.

16, 32, 48, 64, 80, 96, 112, 128, 144, 160, 176, 192, 208, 224, 240, 272, 304, 320, 336, 352, 368, 384, 400, 416, 432, 448, 464, 480 512, LXXII

Umělecký Ruch.

Články.

Několik slov předmluvy. 1. — Marie Kirschnerová. 2. — Vereščaginova výstava ve Vídni. 4. — Studie V. Brožíka a F. Ženíška. 7. — V zájmu českého umění. 9. — Paul Baudry. 11. — Ludvík Šimek. 14, 19. — O pokroku v umění. 17. — Umělecká výstava v Rudolfinu. 21, 29. — K dějinám českého skla. 23. — Díla J. V. Myslbeka ve Vídni. 26.
Zprávy. Literatura. 8, 15, 16, 27.

Vyobrazení.

Studie. Od V. Brožíka. 3. — Židovští poutníci u zdi Šalamounovy. Od V. V. Vereščagina. 4. — Prorokování. Od V. V. Vereščagina. 5. — Studie. Od Fr. Ženíška. 6. — Studie. Od Fr. Ženíška. 7. — Labe. Otava. Od A. Poppa. 12. — Oslava zákona. Od Paula Baudryho. 13. — Studie. Od J. Šikanedra. 18. — České sklo. Od J. Kouly. 21.—24. — Atelier L. Šimka. 25. — Studie k diplomu. Od Fr. Ženíška. 33.

ČÍSLO 1. V PRAZE, dne 5. ledna 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Doplsy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budiež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

SEN KONIÁŠŮV.

Báseň SVATOPLUKA ČECHA.

Dnes čile vetchý Koniáš v dům řeholní se vrací,
pod řízou nesa vzácný lov, jejž získal krušnou prací:
On v dědinách i samotách den celý pilně bádal
a vedrem, chůzí klopotnou pro spásu duší strádal,
lesť mařil tajných kacířů i jejich lámal vzdory
a v nejtajnější úkryty své nořil bystré zory,
by dnešním plenem dovršil svůj velký úkol svatý:
knih bludných, ohněm zničených, to tisíc šedesátý.

Teď v celi ruce třesavé lov těžký na stůl kladou,
a kalné oči jiskří se nad jatců vzácných řadou:
Zde Komenského „Smutný hlas“, tu dílo Blahoslava,
tam leží bible Králická, saň bludu šestihlavá,
a jiná stvůra kacířská, jež morem duší vane —
však brzy, siptě naposled, ten chomol hadů vzplane!
A blahoplodné vidění se v duchu jeho míhá:
Knih spousta horou plamennou až k nebesům se zžíhá
a prostřed rudých plápolů, jak u Kostnice kdysi,
pod čapkou kreseb ďábelských Hus arcibludař visí.
Však u hranice Koniáš zří k nebi s jasnou lící,
zkad chýlí světec z Loyoly dlaň, synu žehnající.
„Viz, Otče! Mistra z Husince já teprv dožeh' zcela
v té kleté setbě duchovní, jež za ním vybujela,
já z luhů českých dokona jsem vyplel pekla býlí
a za ně sázel klopotně květ čistý, bohumilý:
vznět nábožný má „Postilla“ zde živit bude stále,
má „Cithara“ zde na věky znít bude k boží chvále!“

V sen klesl stařec unaven, na knihy skloniv čelo.
Tu jiné, děsné vidění skráň spící obestřelo:
Knih šedesáte tisíců zřel opět horou čníti,
než uprostřed nich na kůlu sám sebe viděl pníti.
Ta spousta knih, jež proměnil kdy v popel, haldy škvárů,
teď v pomstu strašnou plápolá kol něho v novém žáru,
z ní hadů rudých na tisíc šíj hroznou k němu tyčí,
jej mučí sterým uštknutím a v tanci divém syčí,
pod nohou jeho s praskotem knih mocná vazba plane,
jsou rozžhaveny do běla jich rohy okované,
i spony jejich mohutné se nítí do řeřava,
v nich pergamenu, papíru se pýří vrstva žhavá.
Leč nastojte! v tom požáru vše trvá bez úhony:
ty desky, hřbety kožené, jich ozdoby a spony;
jak ten ~~z~~pláty řeřavé se kroutí ve plamenu,
však nezrušeny trvají ty blány pergamenu,
v nich řady liter nespalné jak démantky se třpytí,
bez újmy, v barvách ohnivých plá iniciál kvítí
i stopy slz a krve v nich se jeví žhoucím rysem —
vše v ohni celé zůstává jak hořící keř písem.

I Koniáš v těch plápolech pní neporušen cele,
však pro nesmírnou muku jen, jež hlodá v jeho těle.
V té trýzni děsné bez konce, v tom ohni věčně žhavém,
jejž líčíval tak výmluvně před ustrašeným davem,
kdy hroze proti hříšníkům své napřahoval pěstě,
pro větší důraz řetězem kol šíje svislým chřestě,
že mnohdy schvácen kazatel sám ve mdlobách se kácel
a v zástupu duch nejeden v noc šílenství se ztrácel:
v tom žáru nyní Koniáš sám svíjí se, v té trýzni,
ston ječí z prsou mučených, ret práhne krutou žízní,
kol snopy jisker vzlétají jak žhavých včelek roje
a noří v každou těla píď mu žahadélka svoje,
dým štiplavý a dusivý jej mrakem černým halí —
i zdá se mu, že věky již ty snáší děsné paly.
Vzpjal ruce vzhůru sténaje: — „Zdaž takto nebe splácí
pro víru stálé horlení, pro církev tuhou práci?
Zdaž ve plamenech, zápalem pro slávu boží vzňatých,
mám snášet muka na věky, trest duší Bohem klatých?“

Tu zahřměl s hůry mocný hlas: „Trp dále, Koniáši
tvá duše viny ohromné trest spravedlivý snáší.
Do prachu zdeptán, zkrvácen tvůj národ v bídě zmíral;
však víc než zástup katanů, jenž tělo jeho týral,
víc nežli rota lupičů, ke stonům jeho hluchá,
ty's provinil se na kleslém, chtě ubít jeho — ducha;
ty's květy duší spanilých, myšlenek zlaté klasy,
ty's předků jasné dědictví chtěl zhubit na vše časy.
Noc rozkládá se hluboká nad vlastí, pustým rovem —
než, kdysi jarním pučením se zaskví v jitru novém:
Ty knihy, které's upálil, dál budou trvat celé,
až dávno v hrobě zapadne tvé tělo do popele;
až Postillu tvou, Citharu již dávno plíseň schvátí,
ty knihy budou v úkrytech dál věrná srdce hřáti,
z nich leckdy jiskra zakmitne v to temno vůkol pusté,
a za století vytrysknou z nich tlumy jisker husté

a rozletí se do srdcí, v nich svatý zžehnou plamen —
duch předků vstane vítězně nad puklý hrobu kámen!
Co zlatých semen v knihách těch, co zrnek myšlenkových,
až každé zplodí zlatý klas, v něm deset zrnek nových,
až z nové setby sklidí se pak žatva desaterá,
z těch šedesáti tisíců zas náhrada knih sterá
a s ducha bleskem krásy zář po vlastech zaplá všude:
pak teprv, kate myšlenek, tvé trýzni konec bude!"

V tom ze sna procit' Koniáš, pot chladný s čela stírá
a před se zrakem zděšeným na knihy bludné zírá,
leč náhle s okem jiskřivým se hlava prudce zvedla:
„To z knih těch chmůra pekelná mé skráně obepředla,
by zalekla mne, zmařila mé práce dovršení —
leč darmo! Hodím knihy v žár! Byť pravdou bylo snění,
bych sobě podpal chystal v nich ku plamennému loži —
přec dílo velké dokonám pro větší slávu Boží!"

HRNČÍŘ.

Z knihy „Prosté příběhy" od **FR. HERITESA.**

Vídal jsem ho již jako dítě, batolící a válející se v písku s malými soudruhy, též jsem jej vídal choditi do školy, skotačivého chlapce, s tabulkou pod paží a s kalamářem na tkanicce, přivázané ke knoflíku krátkého kabátce — a později ještě chodíval pod mými okny bez čepice a bos, v modré zástěře, umazané a polepené hlinou; učil se hrnčířství u svého otce, který bydlel v mém sousedstvu.

Pak ztratil se pojednou s mých očí. Odešel do světa a nebylo o něm ani slechu.

Uplynula asi tři léta.

Tu náhle starý Křižovský navždy zavřel oči; pracovité jeho ruce, složeny na prsa, stuhly v nehybném klidu; zajímavé rysy jeho výrazné tváře shlukly se v jediný výraz, ve výraz pokojného odpočinku . . .

Jaromír přišel domů, vrátil se do svého rodiště. Bylo mu nastoupiti otcovu živnost.

Stará Křižovská byla od let mrzák, hluchá a slepá, dvojnásob nešťastná! Ztrativši muže ztratila vše i byla by se octla v úplné osamělosti a opuštěnosti. Syn potlačil své sny a plány do budoucnosti, potlačil touhy své po cílech daleko ležících a chopil se toho, co bylo nejbližším a čemu nebylo lze se vyhnouti.

Stal se občanem maloměstským a řemeslníkem na venku, jako byl jeho otec. I chopil se s radostí práce své. Jenom že chopil se jí s tou duší, kterou měl . . .

Ten ubohý mladík byl v duši své opravdovým umělcem a — byl jím, zůstal jím též u svého hrnčířského kruhu.

Nadaný a nadšený člověk, který studoval vzory plastických krás a obdivoval se v museích a uměleckých sbírkách plodům znamenitých mistrů všech dob a věků, který vytříbil svůj vkus a zjemnil lahodu svého pozorování, svého pohlížení na svět...

Snad jest to skorem směšné.

Před jeho očima vznášely se klidné a nehledané tvary staroegyptských nádob i souměrné a účinkem svých tahů tak vznešeně čisté linie řecké plastiky — vznášely se přísné a zasmušilé jaksi obrysy, jež poutají nás ve pozůstatcích etruských... On myslil na vykopané urny a lampy a vázy z Pompejí a těkavé jeho myšlenky prodlévaly se zálibou na ozdobných, baňatých džbánech s úzkými, štíhlými hrdly, v nichž Maurové španělští vodu letní příjemně si chladili, na úhledných alcazzarech . . . a jeho vzpomínky pásly se v opojení na krásách děl z terracotty slavného Luccy della Robbia . . .

A teď jest venkovským hrnčířem. Jest to opravdu dokonale směšné! — — —

A tak jsem vídal jej zase, sousedovic Jaroše, teď však jako mladíka hezkého, velkého, snědého poněkud, s kadeřavými vlasy a krásnýma, živýma, ohnivýma očima, jež ve spojení se zvláštním úsměvem kolem rtů dodávaly tváři jeho snivosti. Byl mírný, tichý, skromný, ale při tom hrdý a z celého jeho zjevu vyzírala sebevědomost.

Trávil celý den v dílně i neobjevil se ani na chvíli a k večeru jen — bylo pozdní léto — vycházel ven, před dům, obyčejně s matkou, již posadil na kamennou lavičku, přistavenou ke zdi, a trávě takto čas v její společnosti, byl vlastně sám, i bylo viděti na něm, že oddává se svým myšlenkám.

Pak v neděli bylo jej spatřiti již ráno u okna, s knihou nebo tužkou a odpoledne seděl zase až do večera na kamenné lávce před oknem a četl a kreslil a — snil — — —

Druhého dne z rána milý ten hoch s radostí usedl pak na novo ke svému dělnickému kruhu a otáčel jím ve hbitém tempu i hnětl rukama různé podoby a tvary a vtlačoval hlínu do sádrových kadlub, z nich vyjímaje pak nejsmělejší kresby a ornamenty.

Konečně práce jeho pilných rukou octly se na trhu. Postihl jsem jej, když postavil do řad poslední kus prodejný a s uspokojením celou plochu svého výkladu přeměřil.

Nescházelo mu navštěvovatelů, ale každý zas odcházel buď lhostejně, anebo — a to nejčastěji — s úsměškem, někdy i provozeným poznámkou zlomyslnou.

V krajině neužívá se přec takového způsobu polévání hliněných nádob! K čemu novot, když právě jsoucí pořádek již otcům i dědům předešlým sloužil.

Kterak to započal činnost svou v městě ten pošetilý mladík! Co zamýšlí? — Jaké má nápady?

Jaké to jsou formy jeho hliněných výrobků?

Tu skupení domýšlivých měšťanek propuklo v netajený smích. — Ony přišly vyhledat hrnců a džbánů a mis do kuchyně, pro rodinu i pro chasu a — zde nalezají vše ve značném výběru i jakosti, ale v jaké úpravě zevnější! Ty všechny věci tu nemají přec podobu, jaké ony byly zvykly již od maličkosti! Vždyť ony vyrostly s těmi rozmazanými lupeny, nemožnými květy na dnech mis a talířů, a s tou nemotornou nevkusností džbánů a hrnců i láhví — a hle! Co se jim zde nabízí! I propukly znova v hlučný smích, posmívajíce se té hlíně, ale brzo přešel posměch na osobu toho, který ji byl spracoval ve formy svého opravného vkusu a své pošetilé záliby . . .

Také sedláci rozvláčně a dlouho rozumujíce pronesli své odsouzení vystaveným ku prodeji kamnům.

Jak takovou hříčku, takový malý oltářík postavit do světnice starého výměnkáře! To si oni do smrti budou chváliti jen teplo, vycházející z boků obrovského netvora staré, vyprubované školy hrnčířské . . .

A což ty ozdoby a ozdůbky filigránské na lesknavém povrchu kamen! Vždyť oni odjakživa uvykli na bezvadně hladké ploše kamnovce vídati na nejvýš několik zpotvořených hlav anebo massivní růži s vlnitým kolem uprostřed a sedmi hranatými lupeny . . . a zde, hle! Toť celé zahrady rozmanitých květin a k tomu všelijakých divných čar a — tady postavy lidské i zvířecí v rozmanitých polohách a v nepochopitelné spletitosti . . . tam polonahá ženská ke všemu! Museli by se styděti sami před sebou, jsouce dobrými křesťany!

Toto líčení snad vypadlo nad očekávání příliš komicky. Ten však, jehož práce poznámky popsané a podobné se týkaly, měl tvářnost velice vážnou. Byl bledším od hodiny k hodině a večer když se přiblížil, chvěl se na celém těle. Jeho důvěra skončila zklamáním, jeho naděje skončily nezdarem.

Skládal pomalu zboží své na vůz. Neutržil takřka ničeho.

Neohlédl se ani po svých sousedech. Byl by spatřil samé tváře škodolibé a výsměšné. Jen starý přítel nebožtíka otce, přistoupiv k němu s jistým soucitem, způsobem povzbuzujícím poklepal mu na rameno.

Doma matka očekávala syna s modlitbou.

Nepozorovala ani, že se vrátil, až někdo chopil se její ruky a ji stiskl.

Šťastná ta žena měla chvatný stisk za projev radosti.

A slepá stařena odešla na lože rozveselena a potěšena. Nevelké jmění rodinné, stenčené otcovou smrtí i následující pak přestávkou v obchodě, kvapem teď se nahradí, ano vzroste k výši takové, že její syn stane se mužem zámožným a nebude mu zápasiti tak s životem, jako jeho otci! Ožení se . . . dosáhne postavení hodného závidění . . . všickni si ho budou vážiti, jemu se obdivovati, jej ctíti . . .

Stařena milovala syna svého i snila jediné o jeho štěstí — snila i dnes a usnula i sniła dále . . . Budoucnosť zjevovala se jí ve snu v pestrých, malebných obrazech, neboť duše její nebyla slepá jako její oči.

A zatím ten, jenž duši matčině jevil se ve světle tak vábivém, stál smuten a sklíčen ve své dílně a trpkosť přítomnosti plnila jeho prsa i dmula je v bouřlivé vlny . . .

Byl blízek tomu, dáti se do pláče. Ne — tak si v mladické své mysli nekreslil úspěch své práce! Přilnul k ní, k té své práci, celým srdcem a celou duší. Vždyť může i zde, v malých svých poměrech maloměstského řemeslníka rozvinouti plodnou činnosť pro své ušlechtilé snahy po zdokonalení, pro své vědomosti a svůj nabytý vkus . . .

A zatím teď — ti soudruzi, kteří ničemu se nenaučili než k čemu dovedli je jejich mistři, ti soudruzi, kteří bezmyšlenkově chápou se denní své práce, provozují své řemeslo nestarajíce se o nic, než aby měli z něho výživu — ti soudruzi docílili vítězství nad ním!

Byl by nejraději prchl — pryč odtud ze všedního a prázdného okolí, z toho světa omezeného, zabedněného, nepřístupného, který nemá porozumění ani pro jediný akkord krásy . . . prchl pryč kamsi, kde by využitkovati mohl svých vědomostí, kde by s uznáním vděčným potkala se všechna jeho snaha . . . kde by žíti mohl tak, jak žádala si jeho duše, jak předly si život jeho sny, jak nesl jej let jeho myšlenek!

Avšak — zde má matku, starou, slepou matku! A úspory z minulých dob, otcem nashromážděné, stravují se chvatem . . .

Hlava jeho mladá, blouznivá, plná svatého plápolu a opravdovosti, klesla beznadějně na prsa . . .

Jeho duch bojoval boj . . .

Jak skončí jej? Máte za možno, aby skončil jej vítězně?

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal JAN LIER.

Pravožij Dobroděj Vymetal Hlubocký odložil péro a pomnul si spokojeně ruce.

Zhotovilť báseň.

Pováživ s náležitou pietou a sebeúctou dosah této události, vzchopil se, pohlédl do zrcadla na velkého, polibkem Mus pod rozcuchanými vlasy na nízkém čele opatřeného Pravožije Dobroděje Vymetala Hlubockého i vykročil lisími kroky od stolu. Přesvědčiv se kratinkým poslechnutím u dveří, že v sousední světnici nikoho nezastane, vešel tam, sňal s police černou, páchnoucí dýmku, nacpal ji rychle, zapálil, a odebral se opětně do své komůrky, aby podle známého návodu ku genialnosti rozložil své údy na pohovce a pouštěl s modravými obláčky kouře své sny a ideje ke vzdušným výšinám nízkého, začmoudlého stropu.

Pravožij Dobroděj Vymetal Hlubocký neměl totiž ani vlastní dýmky ani vlastního tabáku. Vydlužil si obojí tajně s otcovy police. Neboť příjmy našeho básníka nestačily občas na úhradu fysických potřeb jeho genia. Řečené příjmy vyměřoval skoupý otec, panský lesník, chovající se tytýž nespůsobně k slovutnému svému synovi.

Starý Vymetal byl po lesnickém osudu požehnán dosti četným potomstvem. Dcery provdal, hochy dal na myslivost i na řemeslo, a nejmladšího, jenž na křtu obdržel po dědovi jméno Bonifác a po kmotrovi, urozeném pánovi Leberechtovi Orelském z Řásné, jméno Leberecht, určil po matčině přání ku kněžství. Ale Bonifác Leberecht vyšel s nouzí z gymnasia, ze semináře pak poslali jej hned z prvního ročníku nadobro domů.

Zneuznaný mladík pozměnil svůj název, přeloživ obě svá křestní jména do češtiny a přivěsiv k otcovu jménu predikát čili nom ronflant, jak Francouzi říkávají. Básník byl hotov. Bylo by zajisté zbytečno dokazovati, že člověk jmenující se Pravožij Dobroděj Vymetal Hlubocký musí býti básníkem. Musí, vždyt lyru vložily mu již Musy do vínku, určujíce, aby jedenkráte propukly v něm talenty, spolu s následky stilistických cvičení z gymnasia, i aby svět krásných duší v Hluboké byl znovu nalezen.

Sedl a hotovil verše.

Arcit nepovznesl se ihned na Parnas a nezasedl na první ráz mezi těmi, jimž v duchu ode dávna již tiskl kolegiálně ruku. Bránilyt mu v tom předsudky a nechápavost redaktorů. Neměl jména, protekcí, literárních kmotrů. Jedna slavná redakce mu tvrdošíjně neodpovídala, nechť psal co chtěl, druhá mu řekla stručně, že neumí česky, třetí, že nemá o rýmu jasných ponětí, čtvrtá, že on, Pravožij Dobroděj Vymetal Hlubocký rozumí časomíře jako — sit venia verbo — koza petrželi! Pátá však radila, aby zkusil se prozatím v něčem jiném. Této redakce se přidržel; tato redakce viděla do budoucna; s touto redakcí, kteráž sídlila v nějaké (tušíme, že Prostřední) Lhotě, byla prozatím řeč.

P. D. V. Hlubocký přesedl tedy se stolce Apolinova do areopagu soudců nad písemnictvím a jal se rozdávati milost a nemilost. Za to, že neabsolvoval seminář a neodbyl žádnou svou báseň, měl přece kousek lidského práva, býti stejně neúprosným, jako bylo řiditelstvo semináře a čtyři slavné redakce. Nejprve jal se do sadu na Parnase házeti kaménky. Vida však, že mu za tuto ušlechtilou zábavu nikdo neoplácí, dodával si odvahy, až vytáhl bezmála všechny ty domnělé rytíře ducha před sebe na lavici obžalovaných. A obcházeje kolem nich dal pro potěšení tomu štilec, onomu za ucho, šlehl tam někoho a zavoněl jinému zas attickou solí svého vtipu pod nosem. Nikdo se neopovážil ani hlesnouti. A kdyby byl P. D. V. Hlubocký nečítal své rozsudky v časopise Lhotského knihaře sám, byl by občas zakvílel hlasem volajícího na poušti.

Soudil bez milosti po právu a spravedlnosti. Obzvláště přísně orteloval vše nesrozumitelné ve výrocích svých obžalovaných. Nechť slovo, nechť věta, názor, situace, mrav, kroj nebo duševní proces — jakmile P. D. V. Hlubocký něco takového ve svých školních knížkách, v půltřetím svazku Götheho a v Matěji Silorádovi Patrčkovi, neb ve své olbřímí hlavě, svém srdci a v přebohatém a pestrém socialním materialu Hlubockém nenalezl — odsoudil, zatratil jako bejlí neb nemožnost. Bohužel — vzdychal si — poskytovali mu jeho obžalovaní tuto nemilou příležitosť v míře a výběru přehojném.

P. D. V. Hlubocký byl prozatím spokojen. Nalezlť své působiště. A nepřipustil si pochybnosti o svém povolání ani ve snách. Kterak také? Vždyt byl již jedenkráte u odvodu a dvakráte z hospody vyhozen! Vždyt prožil I. až VIII. gymnasijní třídu v okresním a prvý ročník semináře v krajském hlavním městě! Vždyt měl na stole Sušilovu Prosodii, bíločervené držátko na péra, nějakou gramatiku, těžítko s českým lvem, stručnou historii české literatury od neznámého autora (neznámého, poněvadž ji obdržel bez titulního listu), fotogram nějakého polského básníka, jehož jméno nevěděl, jejž křtil na poptávku libovolně, házeje fotogramem jako svým ošumělým známým, a konečně měl na stole Jordánův česko-německý slovník. Vždyt shlédl svět na tři míle okolo Hluboké, a viděl pořáde až za humna své rodné vsi! Byl dokonce i jedenkráte v Praze,

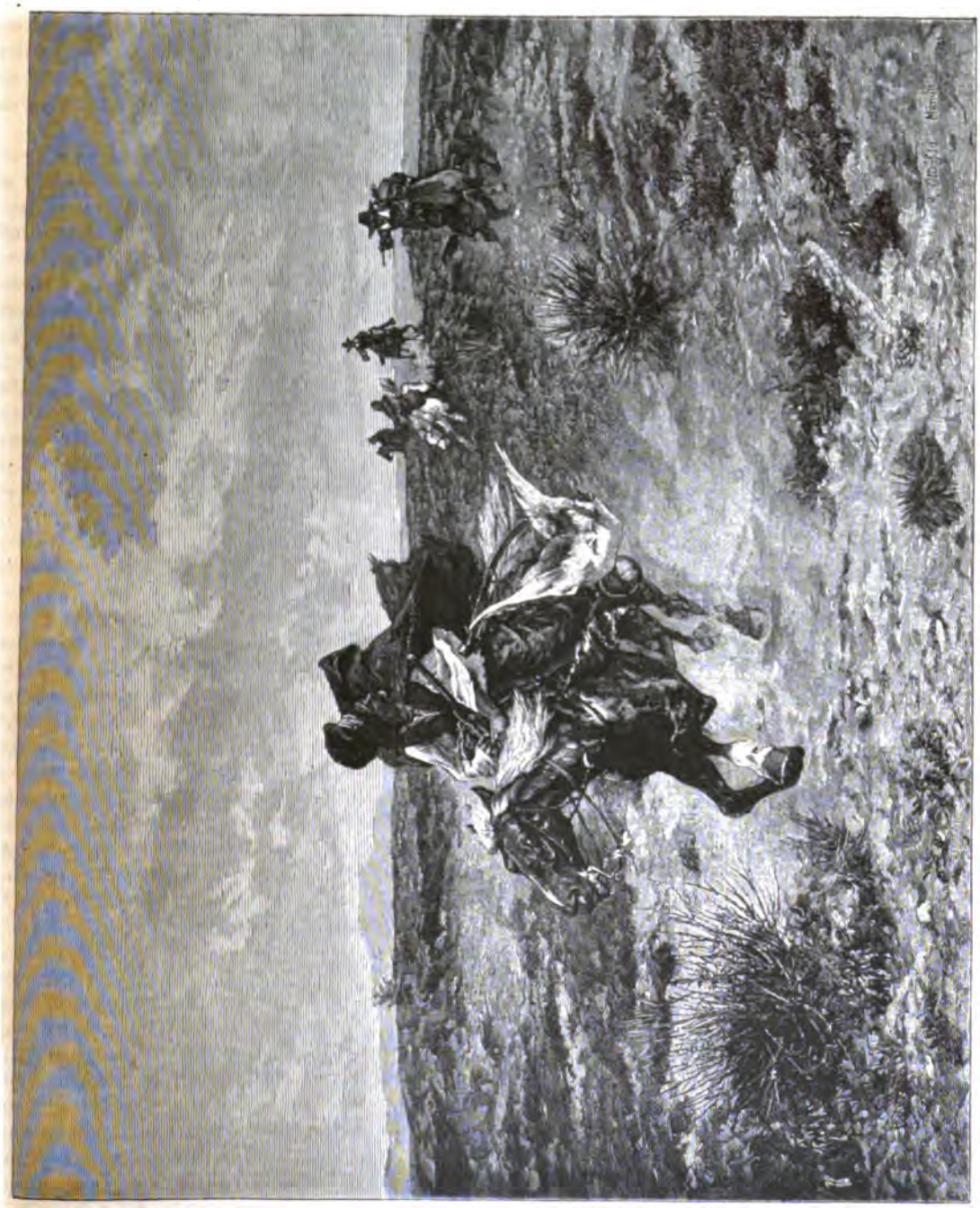

PRONÁSLEDOVÁN. Obraz Rudolfa z Ottenfeldu.

vytřel tam rukávy svého zimníku stoly v několika kavárnách, a nosil od té doby genialní límce, více špičaté nežli čisté. Vždyt znal život z několika posvícení a ponořoval se do hlubin lidského bytí občas až ke dnu páté sklenice piva neb až do čírého prázdna své kapsy při hře dardy i v kuželky neb dokonce na kulečníku v „Panském domě“ Týneckém. Vždyt obsáhl již zákulisí vezdejšího světa svým bystrým, vnímavým zrakem a mohl již poctivě říci: Ah, první láska! Eh, co, láska! K smíchu. Však já budu míti druhou, opravdovskou. A možno, že se i ožením, budu míti asi děti jako jiní, a pravdě podobně mne na konec položí také smrt pod můj pomník. Vždyt přehazoval všech pět časopisů v Týnecké besedě vyložených jen tak jako lehké snopy s hluchým zrním, a míval tam přednášky, když sousedé odešli. Vždyt dokázal jedenkráte výpomocnému podučiteli Týneckému, že i v češtině býval rozdíl mezi l a ł, nevyzradiv ovšem, kterak děkuje tento velkolepý objev svému spolužákovi, synu nějakého župního básníka ze Slovače, s nímž ve vzájemném dopisování svorně veškerou českou poesii šmahem odsuzoval. Vždyt vládl několika jazyky: Uměłt dobře česky (soud slavné redakce č. 2. nic neváží, neboť kdož ví, zdali tato redakce jest sama dosti obrněna po stránce jazykové), uměł dostatečně německy, skoro dostatečně latinsky, nedostatečně řecky, přibližně slovácky a znal azbuku. Vždyt knihař v Prostřední Lhotě, jenž vydává tamní časopis, odepsal mu hned po prvním orteli, kterým popraveno hromadně devět básníků (dva prvního, tři druhého a mimochodem také čtyři třetího „činu“ neboli stupně): „Děkujeme. Honorář neplatíme, ale pokračujte. Na zdar!“ Kdo mohl muži tak zralému, tak zkušenému, tak hluboce vzdělanému, tak vysoce ušlechtilému napsati něco uspokojivého?

Ale podobá se, že bezmála příliš dlouho pozdrželi jsme se s Pravožijem Dobrodějem Vymetalem Hlubockým, na jehož nepatrné, ač vděčné a časové figurce zachytila se toliko nit našeho vypravování. Ležíť totiž myslivna, ze které světlo Pravožije Dobroděje Vymetala Hlubockého českému národu svítí, na samotě u silnice, po níž přibližuje se naše rekyně od Týnce.

Ale obrovský, ano na myslivně u Hluboké největší a ve „svém“ časopise aspoň veliký P. D. V. Hlubocký neví o tom posud ničeho.

Kouří a prská po vlhkém i ostrém tabáku, a kochá se pomyslem na svou báseň. Dá ji opsati. Kluk hajného, Zdeněk Jirsíkův mu ji opíše. Tento kluk má rozhodně krasopisecký talent. Kde se vzal, tu se vzal. Nu, což na tom! V okolí P. D. V. Hlubockého bylo více znamenitostí. Proč by mezi nimi nebyl také hoch, znající vládnouti rýsovadlem a barvičkami? Za to vezme P. D. V. Hlubocký tohoto kluka pod neb na ochranné peruti své přízně. Co z toho pojde, není ovšem jisto. Nu — uvidíme. Nejprve podá poeta tuto báseň, příležitostný pozdrav, urozené paní Marii Orelské z Řásné, až paní baronka navštíví školu v Hluboké, jakož včera dle doslechu byla slíbila, bezděky tak Pegasa P. D. V, Hlubockého popudivši. Odvázal toto nejtrpělivější ze všech zvířat, sešlehal je poněkud, poněvadž po dlouhém odpočinku nebylo dosti čilé, osedlal si je „Prosodií“ a zrejdil na něm arch papíru. A byli by v tom všichni všudy, aby za báseň neskanul nějaký honorář, nechť již z bílých hebounkých ruček paní baronky nebo z její kuchyně. A pak, pak uctivý úžas paní baronky! Stiskne mu ruku, pozve ho k dineru! Mimo to se báseň otiskne, ovšem v mezích dopisu o milostivé blahosklonnosti paní baronky v okresním časopise, ale otiskne se přec. Později ve sbírce, kterou mohl dáti P. D. V. Hlubocký každé chvíle do tisku, jen kdyby byl měl titul. Nerozhodl se posud pro jeden či druhý z obou, na nichž se byl ustálil. Buď „Trest aeonů“ neb „Démanty mé duše“. Ale nechť tak či onak, vítací báseň náleží rozhodně do „Tresti aeonů“ i do „Démantů.“ Vždyt příležitostné verše ronil i Goethe. (Výmarská excelence jest prvním a posledním Bohem v českém Pantheonu P. D. V. Hlubockého, a podobně jako Hlubockému drábovi, někdy chevauxlegerskému strážmistrovi, počíná, vrcholí a přestává ve Vídni všechen svět.)

A tato báseň — Ale ne, buďme upřímni, pošeptejme si, že P. D. V. Hlubocký v nejvnitřnějších hlubinách hloubí svého vnitra bývá někdy přesvědčen o své nicotě, a že by rád se poklonil těm, kterým nejprve tiskl v duchu ruce a jež nyní v časopise Lhotského knihaře poráží a prohazuje jako makovice. Jen kdyby tito ubožáci povšimli si svého kata a řekli mu: „Statně řveš, brachu. Českému poetovi jest sice souzeno mnohó utrpení a mnoho bolení hlavy. Ale budeš-li poříde skučeti, možno, že někoho rozbolí hlava ještě více, že se ti nějaké kazisvětství přece podaří. Hrr na ně.“ Ale žádný ani nešpetl!

Prozatím běželo P. D. V. Hlubockému o honorář, jejž byl až posaváde velkomyslně Lhotskému knihaři daroval. Paní baronce by sice tuto laskavost rovněž neodepřel, ale ona sama by jí nepřijala, ne, zajisté nikdy!

Vyklepal dokouřenou dýmku, po níž zbyl v komůrce čpavý puch a na jazyku básníkově příchuť, lahodě ambrosie nepodobná. Postavil dýmku opětně na otcovu polici a vyšel před myslivnu, vyhlížeje směrem k hájovně Jirsíkově.

Obezřel krajinu. Hleděl do širého údolí, vroubeného lesnatými vrchy a naplněného neutěšenými čtverci strnišť po žitech a ovsech i záhonky brambor a zelenými lány luk. Nejhloub v kotlině kupily se kolem malého rybníčku chýšky nevelké a chudinké osady Hluboké, a od ní vedla bílá silnice podél lesa a kolem myslivny do vrchu, zabíhajíc v dálce mezi zahrady, nad kterými kříž Týneckého kostelíka i cimbuří Týneckého zámku čněly. K tomuto zámku zalétal nyní duch básníkův. Spěl kolem vysoké nedostupné zdi až k těžkým, pevně zabedněným vratům a prokluznuv jimi, bral se ohromným, starým, tmavým parkem po hustých, majestátně a příšerně tichých

cestách až k hrdému, jako zakletému zámku. Pevná, zasmušilá budova byla obehnána hlubokým příkopem a přístupna toliko přes padací most skrze tvrzovitou bránu, nad níž skvěl se erb, štít rozpoltěný, s půlí červeného orla v levém zlatém a půlí stříbrného orla v pravém hnědém poli shlavami k sobě obrácenými. Nad štítem zvedal se kolčí helm a z koruny na něm čněl klenot, mouřenín od pasu vzhůru, drže v levici bílé a v pravici žluté péro pštrosí. Znak byl zastlán v žlutých a hnědých fafrnoších, jimiž vinul se zlacený nápis: „Ludvík Karel Orelský z Řžásné l. P. 1562.“

A celý hrad i jeho park byl obestřen záhadným kouzlem, plným divných zkazek a pohádkových příběhů, milostného šepotu a zmírajícího úpění. A všechen tento romantický půvab nebyl středověký, ne, byl moderní, úplně současný a jako vydestilovaný z anglického románu.

Kdyby se tak Pravožij Dobroděj Vymetal Hlubocký mohl odvážiti na tyto látky, jež mu šuměly pod pérem, kmitaly před očima, plnily duši a zprahovaly jazyk! To by byl román, to by bylo slávy, honoráře. Ale ne! Raději ne! Román by šel ovšem na dračku, byl by přeložen do sedmi slovanských a všech neslovanských jazyků. Ale právě tak by v Týnci o něm zvěděli. Na zámku byli by pohoršeni, a otec byl v panské službě, otec by zásluhy svého Bonifáce Leberechta podivně ocenil.

Však —! Panský kočár —? Ano, skutečně. Premované klobouky kočího a lokaje, lesklý stroj krásných koní, elegantní ekypáž, vše se jen mihlo po silnici z Týnce k Hluboké kolem básníka, jenž v ponížené úkloně zámeckou paní pozdravil.

Hnula hlavinkou, kopyta koní vymrštila na básnický účes Pravožijův špetku smetí a hrst prachu jako nepříjemný pudr, a již ztrácela se ekypáž jako třpytná vidina mezi prvními chatrčemi hlubockými.

Kam jela? Do — do školy! Pravožij Dobroděj Vymetal Hlubocký vyrazil ze sebe bolestný vzdech, a položil ruku křečovitě na srdce, jež bušilo mocně pod archem vítací básně, neopsané, nepodané —. Osude! Kterak mohl jsi dopustiti, aby paní baronka Orelská stoupla krásnou svou nožkou na stupátko vozu, pokud nevyrojily se pod rukou Zdeňka Jirsíkův žluté i červené a černé litery básně Pravožijovy, aby zasvítily paní Orelské z Řásné; aby vydláždily jí cestu k výšinám poznání, co vlastně chce, co má i může cítiti, mysliti a činiti ve škole hlubocké; aby pověděly jí důstojně sic, leč i dvorně, jaká rozhodná hodina v dějinách lidstva udeřila její vstupem přes práh školy v Hluboké, a kterak nebe rozkoší se rozezvučelo, Klio štětec ve zlatě slunečné záře namočila a všechen národ úctou na ni oči vytřeštil.

Takové i jiné mohutné myšlenky tajily se v kapse básníkově. Jsme pohříchu nuceni ostaviti jej v žalu na silnici a opustiti vzácného komparsa v ději naší povídky, abychom mohli pospíšiti za paní Orelskou z Řásné, kterouž — jak napřed laskavému čtenáři vyzradím — dlužno považovati za jeden z předních činitelů následujících kapitol, ve kterých pro Pravožije Dobroděje Vymetala Hlubockého zbude méně místa, než v literárních dějinách, kteréž hodlá svým časem lidu svému uštědřiti. V těchto si to bohdá vynahradí.

(Pokračování.)

O selském posvícení obzvláště r. 1786.

Zpráva od **DRA. SIGMUNDA WINTRA.**

Jen několik slov úvodem. Léta P. 1427. obec Velikého a Nového města Pražského jsouc svolána na rynku velikého města Pražského nález z jednostejné vůle též obce, všech mistrů a kněží učinila a ohlásila tento: „Znamenavše, kterak obec tato skrze častá posvěcení náklady na ně nemalé činíc chudne, v nichž také hříchové zjevní jakožto obžerství, opilstva a jiní rozliční neřádové svobodu mají, nalezli, aby na jeden den, totiž tu neděli po sv. Václavě po vší Praze takové posvěcení ode všech stavů duchovních i světských bylo svěceno.“

Tak zapsáno v rukopise Budišínském f. 26. a tent začátek i příčina svatováclavského posvícení Pražského. Ač klade se tu spolu váha na to, že nemalými náklady obec chudne, přec zbožný středověk obzvláště z příčin mravných pro „zjevné hříchy“ snažil se — nemoha věc staviti — aspoň omezovati bujnou slavnost posvícenskou, začátek učiniv při Praze, jež jest a byla caput regni.

Na českém venkově slavívali posvícení na podzim dobou různou, ovšem všude týmž způsobem, jako se vytýkalo Pražanům, „náklady nemalé činíc“ a vždy za přítomnosti „zjevných hříchů“. Bývalo posvícení vždycky „veselá psota, zapřená škoda, vševědoucí zloděj netrestaný, práce bez užitku, radost se škodou, pocta bez vděku“. Stálo sedláka tolik jako celoroční kontribuce, ano malého sedláka nebo chalupníka více.

Z příčiny národohospodářské nová doba snažila se hráz položiti takovým slavnostem, aby totiž lid nezámožný tolik neutrácel.

Císař Josef nařídil r. 1787., aby v celé české zemi slavilo se posvícení jedno jediné najednou. Toť jest původ císařského, svatohavelského posvícení, jež nejprv konalo se 21. října r. 1787.

Bylo tedy posvícení loňské — r. 1786. — posledním, jež odbývalo se v selských statcích

i chalupách po vší zemi v starodávné spůsobě a přepychem i nákladem až dosaváde obyčejným.

Majíce před rukama pamětní knihu Františka Vaváka, rychtáře v Milčicích a muže vůbec známého i výborného, podáme v následující stati hodnověrné líčení staroselského posvícení vůbec a to, pokud možná, slovy i rozumem selského rychtáře nedávno jmenovaného. Při tom všimneme sobě posledního posvícení zvláště.

* * *

První, jimž na statku se oznámilo, že posvícení se blíží, byla domácí drobná zvířátka. Čtyři neděle před slavností prasátka, husy, kachny zavřely se na krmník; ostatní drobotině, jakožto kapounům, kuřatům a morčatům dáváno od té chvíle hojnější zrno na zob.

Ubožátka ta tedy měla posvícení nejdříve. Za to hospodyni a čeledi dvě neděle před slavností nastávala práce velice tuhá, nepříjemná. Bylo poklízeti v stavení, na komorách; vnitř i zevnitř čistě bíleno, myto, práno. Praví naivně Vavák: „Mnohá hospodyně všecku trpělivost ztrativši žádnému dobrého slova nedala, ale jak čeládce tak dětem ano i k muži svému tvrdě velmi mluvila, protož moudří hospodářové obyčej mívali, v ty dni raděj v poli ven z domu práci konati a celý den domův na oči takovým správnicím nechoditi.“ Aby mouka čerstva byla, dávali sedláci až na týden před posvícením pšenice několik korců semlíti; onačejší sedlák zajel si s obilím až i do Prahy, kdež za ně nakoupil koření, nádob i mlsek.

V pátek před posvícením dělala hospodyně koláče, ku kteréž práci sestry, švagrové, kmotry a jiné příbuzné se sešly, každá ovšem na pomoc nějaký trošek másla, mléka, tvarohu nesouc. — Vavák žaluje: „Tu nebylo lze pro ně do světnice vkročiti, celý den žádná se nezastavila a hubu rovněž taky nezavřela.“ S tím strávily i celou noc na sobotu. Když potom den sobotní nastal, od milého rána děvečky, chlapci kde kdo roznášeli koláče zároveň zvouce na posvícení. Týž den sedlák jel pro pivo do pivovaru panského. Jinam nesměl. Drábi chodívali ohledávat a nalezeno-li kde pivo jinopanské, vypili je do kapky a nad to ještě sedláka pánu správci k pokutě udali. Ač v panském pivovaře sedlák pivo dráže platil nežli šenkýř, jezdil tedy v sobotu tam a vezl s sebou hromadu koláčů pro sládka, podstaršího a spílečného. Rychtář vesnický nad to měl povinnost vznešenější: jemu bylo v ten sobotní den koláči podařiti v zámku všecky paní „oficírky“, písaře, ba i vrátné a dráby. Člověk by ani nevěřil, „jestli koláče neodvedl rychtář paním a pánům, že těžkou i nelibou výčitku slýchával.“ Zatím, co sedlák byl na cestě pro pivo, doma bylo vraždění nekřesťanské. Přišeltě řezník a zabiv vepře i sto liber těžkého, nebo dva menší, spolu dva nebo tři skopce, všecko zdělal na maso.

Rovně tak i kuchařky, v některých statcích schválně na to zjednané, vraždily houf husí, kachen, holoubat. K tomu leckde myslivec „také rád sedlského posvícení se svou paní a dítkami okoštující zajíce poslal, aby za tu zdvořilosť pozván byl.“

V túž sobotu přišli první hosté, ale nezvaní. Byli to „všelicí žebráci, biřici, chlapci, čtveráci, od měst děti řemeslníků, podruhů, nádeníků“. Chodili dům od domu. Nedala-li hospodyně všem koláčů, „od těch toulavých chlapů utrhání slyšeti musila“. Ale s tuláky, kteří zůstali na zápraží, přišli i všelicí mistrové poctivých řemesel a ti šli přímo do sednice.

Dí Vavák: „Krejčí, ševci, řemenáři, zámečníci, truhláři, cokoliv kdo dělal, to vše až do soboty doma zanechal a pak přinesl, by sedlských koláčů dostal, jakož pak nejprv na míse na stůl se mu podaly a když se najedl, domů s sebou ještě nesl.“

Konečně byla neděle tu. Nejranějším jitrem přišli v statek rodičové nebo příbuzní selské čeledi. Sedlák jich sic nepozval, ale přijal je jak tak přec.

Odcházeje do kostela na mši sedlák vrata do kořán otevřel, aby zvaní hosté volně mohli vjeti. Nežli přišel z kostela, bylo tu hostí už plno. Byla-li ves města nedaleká, dávali se najíti měšťěnínė s rodinami do statku sedlského, byť zvaní nebyli. Jen tak „pro známosť“.

Ale těch sedláci neviděli rádi, třebatě je vítali. Neviděli jich rádi proto, že taková městská honorace všude žádala sobě nejpřednějších míst u stolu a „nejpěknější kousky vyvolovali a přátelé sedlákovi nejzáze seděli a co jim onino nechali, to jedli“. K rychtáři obyčejně přijeli zámečtí hosté, ne-li „páni, tedy písařové a ne-li ti, aspoň drábové, šafářové“. Těm hledíval sedlák na službu nejprve a nejvíce. V poledne začal se oběd. Jídel bylo do syta. Pivo u vzhlednějších sedláků bylo i dvoje, někdy i pražské nebo hořké pelyňkové. Sedlák a selka ustavičně každého hostě přes tu chvíli pobízeli „jezte, berte sobě co se líbí, pijte a dejte si šmakovati“ říkajíce. Při pečitých jídlech stavěli sedláci na stůl hostem pálené čili kořalku, rosolku, u „vzhlednějších“ i víno se nalévalo. Ku konci podávalo se rozličné ovoce, víno v hrozních, ořechy lískové (Vavák dí, že na památku Přemysla knížete). Při obědě ozývala se všecka ves muzikami. Se žebráky přicházeli na síň přerozličtí muzikáři, kteří provodili hlučné muziky na housle, kolovrátky, dudy, až uši zalehaly. „Někde všickni najednou hráli, že ta jejich konkordancí divnou měla resonancí.“ Tak rýmuje Vavák, dokládaje dále a světleji: „Dva třebas s dudama, zas na housle i s valdhornama, opět s cimbalem, s píšťalou, havíř s kobzou neb citharou, přišel-li pak kolovrátek, ten v tom všem udělal zmatek.“ Za oběda přišel do sednic, kde hodovali, i kantor s chlapci zpěváčky. Nejprv „složil vinš“ a potom hned začal pěti starodávní píseň:

HROB ABRAHAMUV.

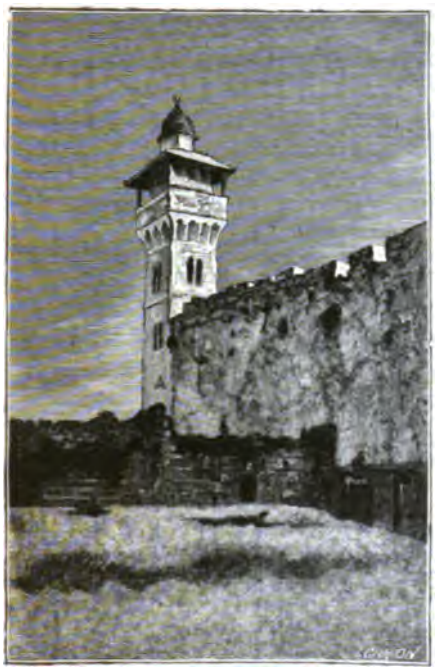

JESKYNĚ ENDORSKÁ.

Obrazy z Vereščaginovy výstavy ve Vídni.

VEREŠČAGINŮV ATELIER.

„Staň se v tomto domu nyní
hojné božské požehnání,
pokoj v Kristu vinšovaný
budiž mezi vámi,
přátelé milí pozvaní,
radujte se spolu
při tomto shledání,
neb nevíte jistě toho,
jestli jeden druhého
přes rok mohl uhlídati
a s ním hodovati;
O posvětiž Kristus Pán
pokrmů nápojů vám,
jako v Jerusalémě chrám
posvětil Kristus Pán.“

Když kantor s chlapci píseň dozpíval, dal se znova do „vinšování“, načež i bez pobídnutí zasedl ke stolu. V tom již žáci spustili nějaké „veselé rajmy pro obveselení hostí“, kterýchž „rajmů“ skladatelem býval sám pan učitel. Veršíky byly propleteny čtveráctvem, Vavák má za to, že i bláznovstvem, a „proto se jich konce každý moudrý rád dočkal“. Když zpěv i provodící hra na housle skončeny, primarius čili předák chodil s partesy host od hosta prose peněžité pocty; zároveň objevila se kantorova „holka“ buď s mošnou nebo i s putnou a čekala ve dveřích, až-li jí selka přinese klín koláčů. Zatím ovšem kantor sedě za „stolem sytil hosti rozličnými novinami a „šprochy“ a sebe nejonačejšími kousky, co kde na mísách viděl“. Kteraký hovor byl as o posvícení posledním! Novin za ten rok 1786. až v podzim bylo dosti. Hosté vzpomínali toho strachu nemalého, jenž byl vzešel z proroctví, že v únoru přeběhne přes celou českou zemi zemětřesení a Prahu podvrátí. Také opravdu dotčeného měsíce panstvo všecko z Prahy vyjelo. Kantor chtěje se Vavákovi zalíbiti, stížně vypravoval o letošním zrušení všech kůrů literátských. Byly to tehdejší spolky zpěvácké, místem i slušně bohaté, podporující fondy svými členy nemocné, mrtvé pochovávající. Toho roku jim prodána jsou pole, pláště, flory, příkrovy, kancionaly a pobrány i hotové peníze.

Ale daleko více zajímaly mysli všech přítomných řeči o nesnázích, jaké všickni pokoušejí s penězi. Nikdo nechtěl bráti dukátů ani stříbrných, leč měly-li plnou váhu. To mířilo proti penězům obřezaným, děravým a všelijak zlým. Ouřady, rychtáři, formani a jiní lidé měli za celý rok z toho „psotu“. Rychtář vybrav kontribuce od sousedů na zlatě, odvážil si to pilně a v zámku mu polovic penízů vyvrhli jakožto zlých — on pak nic nevěděl, od koho který jest.

(Dokončení.)

CANZÓNA SORDELLOVA.

Ach, k čemu oči mám, ach k čemu, rcete,
když nezří tu, po které stále toužím?
Teď jaro zde, jsou plny květů kraje,
leč královna, v níž každý půvab kvete,
ence, abych pěl, zapomněl, proč se soužím.
Buď budu pět, ač láskou umíraje,
ty lásky její ráje,
jak miluju, jak oddané a rád,
ač zřídka uhlídám
tu, kterou stále musím milovat —
ach rcete, k čemu, k čemu oči mám?

Ač láska vraždí mne a stále mučí,
já v bolesti své přec nehlesnu ani,
pro nejkrásnější z paní vždyť já hynu,
mně z každého zla pro ni dobro pučí,
jen kdyby na to shlédla v usmívání
a vděčnost vzdala za to mému činu
ve oka vlídném kynu!
Nechť sebe větší rozdírá mne žal,
nechť hynu v bolu sám,
přec ona neuslyší, že bych lkal —
ach rcete, k čemu, k čemu oči mám?

Já umru, jestli ona nenakloní
se ke mně svojí láskou plnou vděků,
kam jíti mám, kde mohu přebývati?
když nedovolí, abych dýchal pro ni,
když octnout mám se pro ni na útěku;
kraj, kde bych bez ní mohl zůstávati,
zda lze jen vyhledati?
Ji zapomenout, věru, marný sen,
vždyť lásky sladký klam
mou lásku víc rozžíhá ve plamen —
ach rcete, k čemu, k čemu oči mám?

Ach, proč tak se mnou nakládá jen přísně,
vždyť dobře ví, že jenom její chválu
bych zvěstovat moh, ples a radosť cítím,
jen k vůli ní že skládám svoje písně
a čím víc láskou že muk snáším v žalu,
tím ohnivěji v lásky boj se řítím.
Ó paní nad mým žitím
a nad mou smrtí! Nikdy neuzříš,
že lásky tvé se vzdám,
ty žijícího v smrť uvrhneš spíš —
ach rcete, k čemu, k čemu oči mám?

I prosím, pěje sladkou družku svoji,
by neráčila smrť mou vyhledávat,
bez příčiny by smrť mou nežádala.
Až budu mrtev, ach, tu v slzí zdroji
svou chybu pozná, začne oplakávat.
Ó raděj umřít duše má by ždála,
než bez těchy by stála.
Ó raděj věru volím mrtvým být,
věř, tomu přednosť dám,
než tu, pro kterou planu, neuzřít —
ach rcete, k čemu, k čemu oči mám?

Jaroslav Vrchlický.

NA TROSKÁCH HŘÍCHU.

Vesnická povídka od **BOŽENY KUNĚTICKÉ.**

Cesta, vedoucí z Dlaskovic do Lesničánek a s druhé strany do Podlešic a Mikulovic, byla jak náleží blativá. Není divu: sníh nedávno roztál, promočen byv hojným drobounkým deštěm, který již po několik dní nás nebohé smrtelníky soužil, a spojiv se s ním spůsobil na cestě bahno tak důkladné, že při pohledu na ně obcházel člověka až mráz a nohy se mu chvěly. Chodec mimoděk zaúpěl: „Ó radostné cestování!“ Ostatně, kdo by byl opatřen aspoň několikaberními botami a nemusil se obávati, že každým krokem obětuje kus nezkaženosti svého oděvu, mohl zcela klidně, ba i s uspokojením pohlížeti kolem sebe. Stromy stydlivě začaly ukazovati přerozkošné zelené lístečky, slunéčko zdálo se hovořiti s probouzející se zemí, vánek konal cvičení ku svým jarním melodiím, zkrátka řečeno, poutník beznohý by se byl v přírodě brzy cítil zcela po domácku.

Bylo poledne. V Dlaskovicích volal zvonek vesničany ku zbožnému „Anděl Páně“. Lid na polích pracující žehnal se svatým křížem a dokončiv posledním „amen“ modlitbu spěchal, bláto na všechny strany rozstřikuje, k domovu. Na cestě nastal ruch. Se všech stran přicházeli dělníci, rolníci, panímámy a stěžujíce si na špatnou cestu, hlad, déšť, těšili se na teplý obídek. Za tlupou kráčela volným krokem stará, myslím, že od pravdy daleko nejsem, řeknu-li šedesátiletá žena. Na hlavě měla květovaný šátek, z něhož vykukoval vráskovitý obličej s nosem, jenž směle přestoupil meze obyčejnosti i pravdivosti, se rty úzkými a bledými, s okem modrým, ale tak pěkně modrým, že mohlo závoditi s půvabnou barvou pomněnky a z obličeje pohlíželo asi jako smavá hvězdička z nevlídných mraků. Postavy byla vysoké, slabé a ruce její v zimničné skoro činnosti neustále něčím se zabývaly. Hned pečlivě zapínaly šedivou kazajku, hned přehazovaly proužkovanou kanafasovou zástěru, hned hladily prořídlé vlasy pod šátkem. Za to obličej zůstal nepohnut, jakoby zkamenělý. Dle všeho nefoukala vesničanům do horké kaše, neboť čím více zvolňovali tito své kročeje, tím volnější stávala se její chůze a jestliže stanuli, zastavila se i ona.

Snadno mohl by se každý domýšleti, že Dařilová se nesvářila s Dlaskováky. To by však byl koláč nedopečený. Dařilová byla žena tak málo svárů a nedorozumění milovná, jako žid nového zákona, a stranila-li se jich, činila to pouze z důvodu, u žen zajisté neobyčejného — že nerada zbytečně hovořila. Co tlupa před ní nadělala o blativé cestě celých komentářů, pomyslila si Dařilová zcela správně: „Jest špatná cesta letos, byla vloni, bude napřesrok. Před posvícením je všude neplecha, před jarem vždycky ošklivo.“ Touto myšlenkou posilněna kráčela blátem srdnatě dále. Nebylo by pravdou, kdybych řekla, že Dařilová byla takto žena obyčejná. Dostala od Pána Boha do vínku závitek výstřednosti, které po celý svůj život neodkládajíc spíše ji zdokonalovala, pěstovala. Když poprvé držela v ruce své peníz a spozorovala, že jím otvírají se jí dvéře do každého krámu a že v očích její družek vzbuzuje svit závisti, uhodla okamžitě, že dlaň jím ozdobená má větší cenu prázdné. Umínila si, že se přičiní, aby její ruka ceny té nikdy neztratila. Později o ní říkali, že je lakoma. Možná, že byla, možná, že ne. Nazýváme-li lakomstvím přílišnou šetrnost, pak musím tomu přisvědčiti. Její heslem bylo: „Co můžeš učiniti sám, nesvěřuj jinému a kde nemusíš, krejcaru nevydej.“

Minulost Dařilové byla as jako nedávno uplynulé dni, chladná, bezohledná, drsná. Ne nadarmo stuhl její obličej v neproniknutelnou, mrtvou hmotu. Ještě že ty její oči zůstaly! Ostatně pomněnky rostou také v bařinách. Od té doby, co kněz vynutil na ní u oltáře pro její muže „ano“, od té doby viděla své štěstí jenom kolem oken lítati. Do světnice k ní nepřišlo. Provdala se za Dařila a dostala se s ním do hospody. Měla několik tisíc a hospoda, jež jim patřila, byla v Dlaskovicích největší a nejvýnosnější. Vzala si ho prý z lásky. Láska sama byla živena vědomím, že vykoupil ji z krušných poměrů. Otec její byl soukromník v blízkém městě; matky její, která mu povila dvě dcery, nemiloval, později ji vyhnal a přijal k sobě ženu jinou. Tato rovněž stala se matkou dvou dcer.

Nechci vše to široce vypisovati, neboť pro samu minulost nepřišla bych k vlastnímu cíli svého vypravování. Uspokojím čtenáře pouze krátkým popsáním událostí, jež děj mé povídky předcházely. Aby ukojil alespoň trochu hlas svého svědomí, dal otec upsati pro obě dcery z manželství skutečného několik tisíc a tím doufal, že učinil již zadost otcovským povinnostem. Jednu provdal do Horušan za muže, kterého sám uznal za hodna, aby byl jeho zetěm, muže lstivého, vypočítavého a sobce; druhou dal Dařilovi, aby alespoň na čas těch nepříjemných svatebních starostí sproštěn byl. Dcery hezké nebyly, dokazovaly každým hnutím, každou duševní vlastností, že jsou sestry, lišíce se od sebe jako vrána od vrány. Jednu vlastnost jim Bůh nedal společnou, a to byla pilnost, touha po práci a činnosti. Horušanská Rundová byla žena pohodlná, větší část dne ztrávila na peci, jsouc pohřížena buď v úplnou bezmyšlenkovitost, buď v tuhý spánek. Za to Runda byl horší nežli mravenec. Od rána

PREDSTAVENÍ

Ukázka vyobrazení ze skvostného díla

cslava Brožíka.

ška". Nakladatel Alois Wiesner v Praze.

do večera nepřál si ani tolik oddechu, aby nabral síly k nové práci a snášel, strádal jako křeček před zimou. Bylo-li heslem Dařilové: „Kde nemusíš, krejcaru nevydej," změnil je Runda v heslo: „Utrhni krejcar, kde můžeš." Lenost ženina tím ho uspokojovala, že nikdy zbytečně mnoho nevařila a odbyla to z první vody, a pak naučil se její činnost tak nízko ceniti, že říkával: „Dobře, že leží, alespoň nic nezkazí." Mnoho bezstoho nepotřebovala. Jedla tolik, aby neumřela hlady a šatila se, pokud toho největší nutnost vyžadovala. Runda dokázal, že si vzal váhu pro závaží. Váhu nechal na peci, závaží využitkoval jinde. Měl jednoho syna. Však nestrádal na něj; všecky jeho touhy tvořily kruh, jehožto středem byl sám. A vlastně ani on ne, neb jich dosažení nikdy nevyužitkoval pro sebe. Co jest blahobyt, o tom měl asi tolik ponětí, jako Turek o střídmosti a ctnosti a jediná jeho radost záležela v jasném zvuku stříbrňáků, jež občas do Prahy zasýlal. Svakrové Runda a Dařil lišili se od sebe rozhodně. Dařil vzal si ženu z lásky, přál si všeho do syta, miloval společnost, karty, pivo a tak dlouho kapsa ho pálila, pokud úplné zatmění v ní nenastalo. Dařilová měla s ním učiněný očistec. Štrnost její často stonávala na úbytě. Považovala ho však za hlavu rodiny, za pána svého a hospodáře a neodvážila se nikterak nějaké výčitky mu dělati. Viděla sice, že jmění jejich polehounku se uklání, jakoby k odchodu se strojilo, ale nedostávalo se jí sil, aby je déle zadržela. Jedinou útěchou její byly tři dítky. Nejstarší František, druhý Josef, třetí Aninka. František, ubožák, byl na těle zmrzačen. Jedna lopatka vyrostla mu větší, než si asi matka přála a jemu na prospěch bylo a s neduhem tím se vyvíjela v něm neobyčejná zamlklost, samotářství a nenávist lidí. Dali ho na studie. Hojné dary udělaly z něho učitele. Byl však tak sláb a churav, že nový jejich příliv musil mu místo pojistiti.

Josef také studoval. Byla to hlava bystrá, plná odvážných myšlenek, nadějí, plná energie a sebevědomí. Byl po otci. Zdědil jeho nešetrnost. František tíhnul svou povahou k matce, jako kuřata za deště ku kvočně. Josef studoval bez namáhání, lehkomyslně, ale dobře. Vyšel ze sedmé latinské a dostal právě povolení, aby pokračoval v dalším vzdělávání se v matičce Praze, když zrodila se v něm nešťastná touha po cestování. Měl zálusk na Štýrsko a Tyroly by nebyl zahodil. Sebrav, kde co sebrati se dalo, nedbaje nářku matčina, objal svolujícího otce a hajdy — již byl ze dveří. Vrátil se sice, ale poněkud jinak než když odcházel. Ulovil si na cestách kašel, nechal na nich polovinu svých plic. Druhou skropily slzy matčiny a za krátko za hlučné hudby vynášeli jej z hospody na vždy. Obličej Dařilové tenkráte strnul, a když po šesti měsících ucítila poslední vzdech Aninčin na své tváři, strnulost se jí z obličeje již nevytratila. Souchotiny rozbily s hroznou smělostí svůj stánek u Dařilů — za rok po obou pohřbech obohatily mikulovický hřbitůvek novou mrtvolou. Tenkráte bylo to tělo samého Dařila.

František musil se vzdáti učitelství a učinil to nerad. Matka potřebovala jeho pomoci v hospodářství a uvykla bývší míti vždy někoho nad sebou, přenechala zahy všecko vedení Františkovi. Mladý Dařil přes to, že tělesně dosti neblaze se vyvinul, nepostrádal mohutnosti duševní. Zvláště nadaní k dobrému a prospěšnému obchodu bylo mu uštědřeno Prozřetelností v hojné míře. Hloubal, přemítal tak dlouho, až konečně dobrého výsledku jsa si vědom, mimo výčep zavedl si rozsáhlý obchod obilní. Řekla bych, že každé zrnko uměl speněžiti, ale čtenář by mi třeba nevěřil. A přece jest pravdivější než evangelium, že za krátkou dobu uložil v záložně Pardubické a Chrudimské několik tisíc. Lid říkal o něm, že si nepřeje najíst. On sice mnoho žaludku neobětoval, ale věřitele si z něho také nedělal.

„Zde máš, co jsem ti dlužen," řekl právě tak dobře jemu, jako dělníkům, kteří mu na poli pracovali, a koupil-li si jednou za uherský měsíc nový oblek, jistě že uchlácholil se přesvědčením: „Slušnost toho vyžaduje." Brzo zapomněl, že do dětí vpravoval rakoskou i, u, e, o, a, y, že za učitelskou „španělku" obětoval nebožtík otec dvě krávy, jimž marně na trhu žebra hledali, a se spokojeným úsměvem na hubené tváři, označující se nosem matčinu nenapodobným a namodralými, vždy pevně zatatými rty, nahlížel do chléva, kde dvanácte kusů krásného dobytka se na něho ohlíželo.

Zaplatil otcovy a bratrovy dluhy a stal se boháčem. Dlaskováci, ulevujíce své závisti, přesvědčovali se vzájemně, že nadarmo mu Bůh pokladnu na záda nepřidělal. František poslouchal jedním uchem, ale druhým pouštěl podobné tlachy ven. Matku svou ctil. Ona jej zbožňovala. V něm nalezla konečně ideál své spořivosti, v něm mladost její oživla, v něm viděla své sny uskutečněny. Ovšem, žal nad ztrátou druhých dítek nemaloval jí růže na tvářích. Zůstala vždy v sebe uzavřena, nesdílná, a s Františkem řekli si jen tolik slov denně, na kolik se vyhnouti nemohla. Matka její zemřela dříve než Dařil. Zemřela u ní zapomenuta, oplakávána toliko jí, totiž Dařilovou. Usínajíc na vždy odpouštěla Babánkovi a vzkázala mu po Dařilové vroucný pozdrav. Dle všeho byla to žena srdce tak dobrého, že ji štěstí její pochovalo. Dařilová vzkazu nevyřídila. Babánka nenáviděla, milenku jeho proklínala a obě dcery z lože nemanželského protivily se jí z hloubi duše. Naučila se ceniti ctnost řádné ženy právě tak, jako dovedla posouditi chování muže počestného, zachovalého a snad nikdo vytýkati jí nebude oprávněnou její nechuť k otci a opovržení, jež chovala k jeho druhé ženě. Jí přičítala vinu otcovu, chorobu i předčasnou smrt matčinu. Když nedlouho po smrti Babánkově, který zemřel v trapných výčitkách svědomí, i ona za ním k věčnému soudu se odebrala, zanechavši zde dvě nezletilé dcerušky, kterým otec život pojistil usta-

noviv je hlavními dědičkami, přenesla Dařilová svou netajenou nenávisť na ně. Za sestry své je nepovažovala, příbuzenstvu se vyhýbala. Marně starší, Marie, dovolávala se u ní srdce soucitného: byla přijata s nucenou zdvořilostí a odbyta co nejkratčeji. Za to Horušanský Runda dovedl využitkovati příbuzenství své ženy s oběma sirotky. Babánek umíraje určil ho za poručníka a svěřil mu do moci budoucí blaho i jmění svých dítek. Runda věděl, že z jeho hodnosti poplynou nemalé úroky. Marii vzal si hned po smrti matčině k sobě, mladší Cilku nechal na vychování u vdovy paní Poutecké, která při nemoci obou manželů celou domácnosť řídila a dítky tak si zamilovala, že jí, jak říkávala, až k srdci přirostly. Těžce loučila se s Marií; s úsměvem na buclaté tváři přijala slaboučkou Cilku. Zastala jí matku a naučila ji matku milovati. Vzdělávala srdéčko dívčino, pečlivě před ní skrývajíc těžký poklesek otcův, a Cilka, zahřívána láskou nejupřímnější i nejobětavější, rozvíjela se velmi utěšeně. Jedině poručník natíral jí svou přítomností obličej do bleda. Před ním se chvěla.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

LITERATURA.

Zřídka nalezneme v historii zjev tak ušlechtilý, jakým byla Dagmar, dcera Přemysla Otakara I. Ve zpěvech starých skaldů velebí se její krása a dobrotivosť, choť krále Valdemara Vítězného nazývána jest matkou dánského lidu. Jméno její obestírá závoj nejkrásnějších pověstí. Z mlh dávné minulosti září k nám jakožto vzor ryzího a čistého ženství a v témž ideálním světle předvádí nám ji rovněž Svatopluk Čech.

Již Vocel napsal o Dagmar několik romancí. Od Beneše-Třebízského máme román. Čech v básni stejnojmenné * konečně vytvořil epópeji, proniknuv historickou látku z nich nejhlouběji. Vše, čím středověk skvěl se ještě do pozdních časů: udatenstvím a hrdou noblessou svého rytířstva, věrnou službou krásným paním, třpytem romantických bájí i nadšenou horlivostí náboženskou, mluví k nám v lahodné, delikátnější obměně z jeho básně. Avšak nejedná se nám o pouhou řadu válečných aneb milostných avantur. Její perspektiva jest hlubší a básnické jádro bohatší. Vedle reminiscencí na křižácké výpravy do Palestiny dostavují se upomínky na žalostnou záhubu polabských Slovanů. Přes všechno zbarvení romantické jednotlivé postavy nejsou bezživotními fantómy a stíny, cítíme v nich biti vřelou krev skutečnosti. Ovzduší básně přes historickou i zeměpisnou vzdálenosť nestalo se exotickým. Naopak, básník uměl mu vykouzliti osobitý český ráz. Vlastnosti tyto zajišťují práci Svatopluka Čecha úspěch i sympatie doby přítomné.

Děj sám o sobě byl příliš jednoduchým a průhledným, než aby s dostatek poskytoval látky k dílu tak mnohotvárnému i rozsáhlému Nebylo scén dramaticky pohnutých. Z bytosti Dagmařiny dýše mír a život její podobal se snivé a slunné idylle. Básník s taktem rozhodně uměleckým oživil a pozměnil toto pozadí, přibásniv k němu řadu rozkošných a mnohdy nádherných episod. Tyto jsou přední ozdobou básně, rozdělené v sedm zpěvů a vhodně dle potřeby stupňované. Celek jest budován souměrně, jen první zpěv oproti dalším zdá se tvořiti podklad něco širší, než jak by se očekávati dalo. Bohatě jsme za to v něm odměněni vypravováním zajímavé avantury Jiříka z Buzoviců z křižáckého tažení a scénou při hře v šachy, která náleží k nejkrásnějším místům celé básně. Představení hostí, popis šachů, líbezný zjev neznámé dívky i požehnání na rozchodnou podáno virtuosně a hluboce jímavě. Již tu ovívá nás dech velké a pravdivé epiky, který tomuto dílu Čechovu propůjčuje mocného kouzla. V druhém zpěvu vedle malebného líčení břehů Odry hlavní trest tvoří episoda o pádu Vinety, kterou vypravuje dánský hrdina Lykke. Boj na límanu, zvlášť potopení lodi žreců vyznačuje se dramatickou živostí a vervou, kterážto v požáru a zhoubě nádherného chrámu Triglavova dostupuje příšerné velkoleposti. Krásné a hrůzné zjevení Dagmary, Vineta pod mořem i hymnus duchů doplňují řadu skvělých míst tohoto mohutného zpěvu. Vedle něho zpěvy třetí a čtvrtý vyznívají idyllicky, jen tu a tam přimíšen k tomu akkord motivu bohatýrského. Setkání se Dagmary s Valdemarem jímá vroucností, vjezd do Ribbe a pohled s tohoto hradu takřka rubensovskou pestrostí koloritu se honosí. Povaha Dagmařina vystupuje tu ve své nejryzejší krásе: svatebním darem má jí býti osvobození uvězněného strýce Valdemara, uvolnění rolnického stavu a lidské nakládání s ubohými, potlačenými Vendy. *Gurre* laděno je do měkčích a sladších ještě tónů, tvoříc roztomilé zátiší klidné a blažené lásky. Leč biskup Valdemar již zde vystupuje v pravé svojí podobě, a tušíme brzké zchmuření se tohoto štěstí mladých manželů. Popis památného rohu při kvase jest skutečnou poetickou kamejí, zpěv pak velmi případně zakončuje se snivým, elegickým dozvukem. V *Danebrogu*, kdež vlny různicích se zájmů srážejí se v rozhodný zápas, dosahuje báseň vrcholu. Šlechetnost Dagmařina, černý nevděk biskupa Valdemara, lehkovznětlost královského choťe i jeho bohatýrská odvaha, oddanosť pana Strange, zmužilé vystoupení Globeovo a vděk celého národa vrženy v ostré, karakteristické světlo, podávají nám pásmo příhod a scén, které svou rozmanitostí a přec markantní určitostí splétají se v obraz výtečné plastiky. V jakých malebných konturách představeno vzbouření lidu a jeho vítězství, s jak klassickou precisností a neméně historickou věrností kresleno dobývání hradu! Episodu tvoří opět vypravování pana Lykke o královských bojích s Čudy a líčení pralesa, děsného v něm vidění a konečného vítězství pomocí zázračného praporu. Popis kouzelně krásného zjevu Berengarie oslňuje barvami postav Ariostova *Zuřivého Rolanda*. V šestém zpěvu půvabná pohádka o kněžici Ryzcovi a kněžně Holubince, v níž vypisuje se allegoricky osud Dagmary králem opuštěné, ovívá čtenáře srdečným kouzlem prostonárodní poesie. Mistrně koncipována jest taktéž pohnutá scéna s mořskou ženou, jejíž kletba mění se v blahořečení. Zpěv poslední jednotnou elegickou náladou přilehá těsně ke smutnému ději, v němž jízda Valdemarova ze Skanderborgu, pokání strýce biskupa a zpověď i smrť Dagmařina doplňují počet nejzdařilejších rysů Čechovy básně. Nechceme šířiti se již o jednotlivých postavách. Jsou rozmanité, tesané jak do žuly a jímají svou pravdou a životností. Ona čistá holubička Dagmar, rytířský, byť nestálý její choť, hrdinský Lykke a Jiřík z Buzoviců, úskočný biskup

* *Dagmar.* Báseň Svatopluka Čecha. V Praze 1885. Nákladem Fr. Simáčka.

Valdemar, rozkošný Globe, majestátní Přemysl, Berengarie — to celá perlová šňůrka povah různě a určitě nuancovaných. V ní ohnivě rudým granátem jest p. Strange, jedna z nejpoutavějších osob básně, jehož beznadějná láska zlatou nití proplétá pásmo veškerého děje. Co detailu se týče, jest přepyšný a svého druhu u nás jediný. Tak pozorovati, jako Čech, nedovede každý, i rovněž dikci svoji ozdobovati šmelcem tak nehledaných a svěžích obratů.

Básní *Dagmar* chlubiti se bude poesie česká po všecky doby. *F. K.*

*

Pronásledován.

Obraz Rudolfa z Ottenfeldu.

Veliké vojny sedmnáctého a osmnáctého věku zrodily mnohé typy, poněkud neurvalé v chování a konání, zdivočilé ve zjevu, kdysi obávané metly klidu milovných současníků, nyní oblíbené, ba zamilované objekty novellistů a malířů. Kroj, vzezření, tradicionelní znalost oněch postav, rozmanitost a dobrodružnost výjevů jest vždy silným vábidlem pro malíře, a Ottenfeld, pocházeje z krve vojenské, tudíž ze dvojích příčin rád odtud vybírá látku.

Na malé vyjížďce odbočil krobót, předchůdce potomních pandurů, na krátký plen, ale ta husa, která úzkostně kejhajíc při sedle se mu houpá, zle se může vyplatit. Několik jezdců nepřátel pustilo se s Chorvatem v závod, v okamžiku však, kdy nahlížejí, že nesnadno bude pronásledovaného dohoniti, zastavují se a dálným krajem rozlehla se rána z dlouhé bambitky.

Sehnut nad šíji svého koně uhání jezdec dál.

Umělec klada důraz na pronásledovaného, postavil jej do samého popředí ve smělé a dobré skratce koně. Zavilý typ hlavy, vyhlídavý pohyb její, shrbený úklon trupu vypravuje mnoho s přesnou určitostí o pronásledovaném jezdci. K tomu přistupuje v originále plná barva, tón a nálada látce přiměřená, vlastnosti, které opravňují očekávání a naděje, jež v Ottenfelda všichni kladou, kdo práci tohoto umělce bedlivě sledují. *K. B. M.*

*

Vereščaginův atelier.

Vrátiv se z první velké cesty po Východě zaměřil Vasil Vasiljevič Vereščagin do Paříže s pevným úmyslem zde se usaditi a tu v pravém centru onoho realistického umění, jemuž celou duší i vší myslí je oddán, těžiti z toho, co v Orientu viděl a jako malíř si zaznamenal. V Maisons Lafitte nedaleko francouzské metropole stavěl atelier, dům přímo připomínající pohádku o zámku na kuřích nohách.

Pravdivé mají býti obrazy Vereščaginovy, pravdivé látkou, barvou, světlem, ale „to hloupé slunce točí se tak a tak“ — vykládá umělec — a osvětluje každým okamžikem předmět, model, jinak. Točí-li se tedy slunce tak a tak, at se točí model a s ním celý atelier také „tak a tak“, proto postavil si Vereščagin dílnu, sledující otáčením se kol vlastní osy běh slunce.

Pohleďme do atelieru a musí v nás vzniknouti přesvědčení, že nazíráme do dílny umělce nad jiné produktivního a pracovitého. Nic jiného kolkolem nežli práce domácího pána. Tu v levo na podstavci letí Skobelev kol řad vojáků, v pravo krčí se vojíni čekajíce na povel k útoku, dále pop vykropuje nepřehledné pole smrtí pokosené, za ním vyčnívají skvělé bílé kopule mešity a kol podél stěny rozestaveny studie, skizzy a obrazy, jež z Asie umělec nad Sekvanu zanesl.

Bílé stěny a mohutný proud světla doplňují celek; více Vereščagin v dílně vlastní nestrpí.

*

O Jeskyni Endorské a Hrobu Abrahamově viz č. 1. „Uměleckého Ruchu“.

Představení pěvce.

Obraz Václava Brožíka.

Přinášejíce tuto reprodukci, chceme podati jí ukázku z „Alba Václava Brožíka“, jehož druhý sešit právě vyšel, a aby ukázka byla úplná, otiskujeme zde aspoň částečně slova, jimiž Karel B. Mádl „Představení Pěvce“ v prvním sešitě doprovází.

„Zevnější udaje v životě umělcově pořádku zůstávají beze znatelného vlivu v jeho tvoření, a z té příčiny jsou historická bádání po nejmenších a na oko skoro nepatrných příhodách biografických nejen oprávněna ale přímo nutna. Čím četněji a hojněji sebere biograf podrobností, tím bezpečněji a jistěji pak možno posuzovati činnost umělcovu. V nich nalezáme klíč, který nejednou cestu k záhadám otvírá a vládneme-li jím dobře, mnohé dovedeme pak vysvětliti.

„Přímo stěžejní udaje jsou v biografiích studijní cesty, dnes ovšem ne v oné vysoké míře, jako ve stoletích minulých, kdy nebylo museí ani výstav. Známost jich neskonale umožňuje seznání a studium cizího a starého umění, a ještě do dnes je každá větší cesta v životě umělcově nemalého významu.

„Brožíkův výlet do Nizozemí v letě roku 1879. jest takovým kamenem úhelným v uměleckém vývoji mistrově, a již zběžnému oku jsou následky jeho patrny. Různým směrem lze u Brožíka výsledky oné cesty stopovati. Nápadné jest rozšíření látkové po umělcově návratu do Paříže. Během jediného roku vyšla z jeho atelieru řada obrazů vnitřně tak mezi sebou spojených a příbuzných, že kdybychom nevěděli o Brožíkově návštěvě Nizozemí, museli bychom nevyhnutelně po zvláštní příčině tohoto zjevu pátrati.

„Představení pěvce“ jest z oněch maleb.

— — — — — — — — — — — — — — — —

„Jak elegantní novellista vypravuje a líčí zde Brožík jasně, přesvědčivě, velkým tahem a působivě. Volné rozestavení osob, jich poměr ku prostoru zvyšuje dojem radostného pohodlí. Shrnuv společnost na levo, sblíživ tu jednotlivé osoby kol stolu, vyjádřil tím stejně působivě jich blízký domácí poměr, jako řekl tím, že pěvce oddálil a skoro osamotil, že hostem sem přišel.

— — — — — — — — — — — — — — — —

„V čem jeví se vliv hollandských genrů při „Představení pěvce?“

„Gabriel Metsu, Gerard Dou, Terburg, v Praze rodilý Kašpar Netscher a všickni ostatní, at již malují scény měšťanských rodin či zálety dvorných kavalírů, drsné poněkud zábavy sedláků nebo tichou domácnost řemeslníka, vždy v tom zůstávají si stejni, že jim vše jest malebné a každý výjev, na oko sebe nepatrnější, vždy hodný, aby veškerou silou svého umění jej zobrazili. Pořádku jest mezi nimi dramatiků, skoro všichni malují scény prosté, jednoduché, denně se vyskytající. Kdo hledá rozmanitost, bohatství a věcnou zajímavost předmětu, jaké dnes se staly heslem genristů, tomu zdají se umělci hollandští zajisté chudí. Ale tuto prostotu látky vyvažují znamenitou měrou malebným spracováním. Svoje postavy pronikají skrz na skrz a stavíce karakteristiku a malebnost zjevů výše nežli interessantnost výjevu, tvoří díla vzorná, v nichž obráží se jako v zrcadle jich život současný.

„Tomu se Brožík u nich přiučil. Nehledá výjevů neobyčejných, anebo zvláštních, dramaticky vzrušených, které by již pohnutostí děje uchvacovaly. Snaha po takových effektech jest mu cizí jako člověku i jako umělci. Tím raději vybírá si výjevy intimní, na jaké život rodinný jest tak bohatý, a dovede scenu zdánlivě obyčejnou nebo nepatrnou, kterou bychom snad přehledli, uměleckým prohloubením a propracováním povznésti na výši, kde jí přehlednouti nelze.“

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 2. V PRAZE, dne 15. ledna 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány buďtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTORI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

Kočár paní Marie z Řásné ujížděl kolem rybníčka, jenž kachnám slouží za plovárnu, skotu za umývadlo a Hlubockým za nádržku měkké vody. Husy se splašily, kejhaly a prchaly, krávy pozvedly hlavy a podívaly se s filosofickým klidem na lesklý, závidění hodný povoz, několik košilatých dětí vstrčilo prsty do úst, a neuhlazení, nečesaní a nemytí hafánkové rozštěkali se vítací intradou, která poutníka v českých vsích překvapuje.

Povoz jel řadou domků, krytých došky, zarovnaných roštím a ohražených proti přístupu cizinců užitečnými ač nevonnými kupami slámy, která nebyla již slamou.

Chýže jako chýže; k nerozeznání. Jednotvárnost byla protkána jenom některými vnějšími přídavky, mezi nimiž ohnivé oči paní Orelské patrně cosi hledaly. Minuly tři tabule s nápisy: „Hosstinec“, „hostynec“ a „Hostinez“. Dotkly se skříňky, opatřené namalovaným psaním pod rozpukanou deskou, na níž křížil nohy Turek z perníkové říše kouleje očima, kouře a dívaje se vyjeveně na švabachové třepení po koberci, na němž sedělo: „K. K. Taback-Traffick“. Spočinuly na okamžik na černém kdys prkně, v jehož rámci starožitný jakýs edikt po mnohém skropení dešti a spražení sluncem svého vykoupení nějakou vichřicí očekával. A zasvitly konečně jasnem poznání, postřehnuvše na zápraží jedné z chat prkénko, na němž vysoušel se z brusu nový, ozdobnými literami namalovaný nápis: „Obecná škola.“

DOBRÝ DOUŠEK. Obraz Ed. Grütznera.

Panský povoz stanul před barákem, sroubeným z trámů jako ostatní, oplácaným hlinou a obíleným hustým vápnem, krytým došky a opatřeným těmiže malinkými okénky, jako všechny chatrče Hlubocké.

Sluha skočil s kozlíku a se smeknutým kloboukem v ruce otevřel dvířka vozu. Mladistvá, ladná, pružná postava dívčí vzchopila se z měkkých, hedvábným damaškem potažených podušek a shoupla se svižným krůčkem na stupátko i skokem na obecní cestu, v jejíž prachu zanechala malá, elegantně obutá, pěkně sklenutá nožka v půvabných obrysech lehýnký sled.

Paní Orelská z Řásné povšimla si ještě jedenkráte pomalovaného prkénka, obhlédla nepatrné stavení, jež vešlo se i na vzdálenost několika málo kroků do zorného dosahu blízkých očí a zjistivši si pohledem do skulinovitého okénka, že uvnitř třpytí se ve slunci několik dětských temen, vkročila nizounkými, i drobnou postavu paní Orelské k sehnutí svádějícími dveřmi do těsné, tmavé, chladné předsíňky.

Učitel, upozorněný duněním povozu a zvědavostí žáků, vytrhl dvéře, a stará, shrbená postava vychovatele vesnické mládeže uklonila se na prahu školní jizby vrchnosti hluboko, překvapením několik nesouvislých, nesrozumitelných slov přednášejíc.

Dáma vešla do světnice, jejíž dřevěný, učazený strop na ni padal a dusný přesycený vzduch prsa jí stahoval. Učitel nebyl připraven na brzké splnění panského slova; styděl se za svůj chatrný kabát, za všední kytlice děvčat i za všechny bosé a nemyté nohy, jež pod škamny se houpaly.

Hoši z pravé, děvčata z levé strany soustředili užaslé zraky na vzácnou návštěvu a teprve na povel učitelův povstali a zanotovali sborem pozdrav, k němuž zámecká paní přívětivým kynutím hlavou i ručkou děkovala, vybízejíc žactvo a jeho vychovatele, aby nedali se rušiti. Usedla na židli stranou a přijímala vděčně důkazy o vzdělání mládeže, kteréž jí učitel v několika nejpokročilejších a nejcvičenějších dětech předvedl. Kontrasty jímají nejživěji. A tato páchnoucí, těsná jizbička, v ní dav neulízaných dětí, malých i větších, nepatrných capartův a zase výrostkův i děvčat, jež si šátek již s jakous koketností vázati a semo tam stahovati uměla, tyto mladoučké, osmahlé a pihovaté, zdravé, chytrácké a naivní tváře, ty skrovné, odříkávané ukázky elementárního vědění, podávané jako na pochlubenou z darů, jež dobromyslný, ve své školce ustaralý učitel z chudé své pokladničky uštědřoval, tato spokojená, nevědomá obmezenost prostoru, náuk, snah, počátkův i konců vtiskovaly se do mysli paní Orelské hlubokým, nesmazatelným dojmem. A za něj vnímaly prosté, blankytem oblohy a zelení luk i černí lesa naplněné duše malých vesničanů cizí, vábný, oslňující zjev, jenž rýsoval se do nich ostře a jasně všemi podrobnostmi jako skvělý obraz pohádkový, vržený na nejjednodušší, v barvě i lesku pokojné pozadí. Od té chvíle svítily pamětí čtyřiceti žáků a žákyň černé a hebounké vlasy paní baronky nepomíjejícím leskem, bělela se jemná, ušlechtilá tvář jak vidina světice, planuly veliké, nad uhel černější a nad hvězdy třpytnější oči krásné dámy neshasínajícím žárem, skvěla se liliová ručinka urozené paní jak vzácný, nevadnoucí květ, a vznášela se lepotvárná, graciosně utvářená postava její jak andělský zjev.

Po skončené hodině zazpívaly děti, paní Marie z Řásné obešla je, pochválila, nedala si líbati ruce, promluvila tu a tam přívětivě s některou školačkou neb s hochem, a pozdrževši je tak, propustila konečně pestrý, v přirovnání s městskými dětmi málo skotácký dav jak roj včel, jenž rozprchl se po stezkách, zahradách a polích.

„Dovolte, abych opustila také učebnu," žádala paní, „venku bude mi volněji. Směla bych prositi, byste mne vyprovodil?"

Přecházejíc po zápraží chýže rozmlouvala pak s učitelem, slíbila mu dary, podpory chudým, pozvala ho i s dětmi na zábavu a svačinu do zámeckého parku, a zarmoucena chatrností, nezdravou a nedůstojnou povahou školního domku slíbila propůjčiti obci blízkou bývalou bažantnici, někdy lovecký zámeček, jehož místnosti byly zděné, velké i světlé. A uvolila se zásobovati školu učebnými pomůckami.

„Ač," dodala, „viděla jsem stěny vaší učebny pokryté obrázky k názornému vyučování, arci obrázky bez ladu a skladu ze všech končin světa snesenými. Podobá se, že jsou ruční prací."

„K službám, nejmilostivější paní," svědčil učitel, „jako tato tabulka." Ukazoval na nový školní nápis.

„Vaše dílo?"

„Ne, paní baronko. Moje ruce a mé oči nejsou s takové práce. Jeden z mých žáků —"

„Ah! Toť zajímavé! A vím již který! Že tím domácím umělcem jest onen štíhlý, asi šestnáctiletý, modrooký hoch s vysokým čelem a neobyčejně intelligentní tváří v poslední lavici?"

„Paní baronka ráčila uhádnouti. Ten samý. Jest mu sice teprve patnáct let, ale odrostl již i školní povinnosti, která ho po osm let k mé třídě poutala. Odrostl vlastně již dávno, a přec chodí ke mně, a já ho rád vidím, neboť hoch jest posedlý vědychtivostí. Půjčuji mu ze svých několika knížek a dovoluji, aby si u mně kreslil, poněvadž hoch nesmí doma ani čísti ani co jiného dělati. Posýlají ho na pole i na pastvu, a on tam obyčejně zatoulá se do lesa, nebo zadívá se do nebe či do vody —"

„A proč jste ho nevyvolal?"

„Jest plachý, nemluvný. A jak řečeno, není už ani žákem, kutívá obyčejně v poslední škamně své. Dnes ovšem nechal na paní baronce oči a duši a nehnul rukou. Toť již tak jeho zvyk. Když ho něco upoutá, věnuje se podívané jak očarovaný. Pomyslil jsem již nejednou, že hocha bude škoda. Ale kdo by se ho ujal? A staří ani nechtějí. Otec přeje si míti z něho zase hajného."

„Jest syn hajného? Snad Jirsíka?"

„K službám."

„A jmenuje se?"

„Zdeněk."

„Jak se naučil kresbě?"

„Sud Bůh. Přišlo to naň samo. Já několika svým přímkám a křivkám nepřikládám nijakou zásluhu. Hoch pase po obrázcích, a kde jaký nalezne, schová, studuje, okresluje — tak vznikla směs mých vyobrazení ve škole — vyžebral si jedenkráte od lesního adjunkta staré, nepotřebné rýsovadlo, já mu opatřil několik barviček —"

„Děkuji," propouštěla paní Orelská stručně a vlídně rozpovídaného učitele, a obrátila se k povozu, kolem něhož mezi ohradami a vrátky sou-

sedních usedlostí byl se zatím utvořil živý plot z nesmělých, vykukujících dětí, pozorných psíků a líných koček.

„Do hájovny pod Širokým lesem," kázala zámecká paní, usedajíc do vozu, pokynula ještě jedenkráte učiteli a skryvši luznou svou tvářinku před úpalem slunce i zraky zvědavců pod slunečníkem, dala se unášeti rychlým povozem k nedalekému Širokému lesu.

Kočár vyjel ze vsi, minul za ní oboru bývalé bažantnice a zabočiv do lesní porostliny dorazil za nedlouho k osamělému stavení na pokraji vysokého lesa. Pod štítem střechy byly upevněny jelení parohy, naznačující obydlí myslivce.

Paní Orelská zůstala v povoze a poslala sluhu do vnitř.

Za chvíli vracel se lokaj, a za ním brala se těžkým krokem ženština v prostředních letech, plná, leč voskové nezdravé barvy, shrbená, s ustáleným teskným výrazem na líci.

Zočivši ji vzchopila se dáma, napřáhla proti ženě ruku, zbraňující její příchodu, a vystoupla sama z povozu; vešla vrátky do malého dvorka.

Paní Orelská usedla na lávce pod přístřeškem, vybízejíc ženu, aby učinila takže. Vyptala se jí na zdraví, které hajné nesloužilo, na nepřítomného muže, na rodinu. Žena potvrdila výroky učitelovy, stýskajíc si naň, že jí nejstaršího chlapce kazí.

„Já nejsem k ničemu, můj jde po svých, a někdo musí doma opatřiti dobytek a ostatní," tvrdila mrzutě. „Na studie ho dáti nemůžeme, nač by si tedy hlavu pletl?"

„Přesaďme stromek do příhodnější půdy, a co dnes krní a neuspokojuje, poroste k užitku a vaší radosti," mínila paní z Řásné. „Máte hocha doma?"

„K službám. Vymetalův Bonifác chytil ho cestou ze školy a přivedl jej. Chce od něho nějaké písmo. Jinak by nám byl hoch jistě někam zaběhl."

„Zavolejte mi ho."

Zdeněk byl skutečně v zadní světnici pospolu s Pravožijem Dobrodějem Vymetalem Hlubockým, jenž netušil o příjezdu paní baronky ničeho.

„Ty kluku, těš se, jestliže mi to zpizdíš!" hrozil veliký syn lesníkův zaleklému, hartusivými a nešetrnými rozkazy zmatenému synkovi hajného.

Bylt si Pravožij Dobroděj Vymetal Hlubocký pomyslil: „Ah co! Vždyť já klukovi nic nedám. Mohou mi býti povděčni za přízeň. A báseň se hodí, vždyť paní baronka přijede podruhé, když přijela poprvé, a ne-li, dostane báseň na upomínku své návštěvy ve škole. Tak!"

A pojednou byla paní baronka tu, jako na zavolání.

Poeta vzal svou báseň, upravil ji v monumentální svitek a vyšed za hajnou i Zdeňkem, upozornil vznešeného hosta na sebe poníženou úklonou a zaujatím posy, velkému duchu přiměřené. Svitek ovládal koncepci této posy jako attribut, k němuž někdy neobratní sochaři věšívají nezdařené postavy.

Skvoucí, hluboké oči paní z Řásné spočinuly s opravdovým účastenstvím na zajímavém, nad svůj věk vyspělém hochovi. Ostýchavost i vzdor chvěly se jemnými rysy jeho tváře, polité ruměncem. Odpovídal nesměle a polovičatě k otázkám dámy, ohlížeje se po Pravožiji Dobroději Vymetalu Hlubockém jako po vyšší, kontrolující bytosti.

Paní Orelská ohlédla se též.

„Vy Zdeňka zaměstnáváte?" ptala se krátce.

„Ruku líbám, nejmilostivější paní baronko. Ano. Ujímám se ho laskavě," pravil poeta. A byl by si ihned vykrákal vida, kterak slůvko „laskavě" pobavilo paní baronku. Eh, což! Udávát se mnohdy také velikým lidem, že se divně podřeknou. To mohla paní baronka věděti.

„A kterak?" tázala se dále vlídněji a jaksi shovívavě.

„Kresbou ozdobných písem. Právě chtěl jsem paní baronku překvapiti veršovanou —"

„Aj! Děkuji," prohodila dáma, porozuměvši mžikem památnému svitku. „Dodejte mi své verše v Týnci. Můžete přijíti jako průvodce Zdeňkův. Zvu tě k sobě, hochu, na obrázky a obrazy. Až je prohlédneš, povíš mi, zdali by se ti chtělo zkusiti se v podobných."

Zdeněk zbledl náhlým překvapením. A než se vzpamatoval, byl kočár i s paní baronkou ten tam.

Za to dostalo se mu od Bonifáce Vymetalův ostrého vypeskování a zaručeného slibu, že takový neotesaný selský synek na určito slétne s panských schodů, když nahoře na mramoru a parketách ještě jedenkráte tak nerázně sklouzne, jako právě nyní. Závěrkem ustrnul se ochránce mladého talentu přece a dal hochovi důrazné i znalecké naučení, kterak s dámami zacházeti, což on, Pravožij Dobroděj Vymetal Hlubocký, měl v malíku. A sice proto, že opsal si jedenkráte uhlazené „Merendy", které k ušlechtilým zábavám besed kýmsi byly pořízeny, a proto, že přečetl dvakráte román od auktority na slovo brané, ve kterémž moderním románě promlouvají spolu čiperní pánové a rozkošné dívky jako by odehrávali kus z doby Veleslavínské.

Paní Orelská přijevši domů napsala lístek a poslala jej do Prahy slečně Karolině Živné. Zněl:

„Ma chère! Napadlo mi, abych si ve své nudě a samotě spůsobila nějakou starost, která by mne těšila nebo mrzela. Věř, že taková mladá vdova, která nebyla nikdy děvčetem a nikdy ženou, nudí se ob čas šíleně. Vyjela jsem, abych si řečenou starost vyhlédla. A vracím se právě s pořízenou. Nalezla jsem podle známého receptu — omen, že to vše skončí hloupě? — velkého umělce v malém žákovi. Pošlu ti ho za několik dní na krk a k němu potřebné peníze, abys mu mohla opatřiti učitele, byt atd. Jinak nic nového. Jsem a nejsem. Nevytrhuj mne, jako já Tě nevytrhuji z Tvého, leč kdy musím. A dnes musím. Toho chlapce byla by věčná škoda. Pečuj oň en passant. Moje kasa bude úplně à disposition.

20/IX. 1873. Tvá Marie."

(Pokračování.)

ŠAŠEK A VÍLA.

Báseň **ELIŠKY KRÁSNOHORSKÉ.**

Jde trpaslík lesem. Dlouhý byl kvas
a sladké to vínečko zlaté;
  teď ze šaška šašky tropí si ďas,
noc hluboká cestu mu mate.

  Les kolem tak spleten, živá to klec!
Již po čele kanou mu kapky;
  jak na posměch tepou v nahrblou plec
jej rolničky bláznovské čapky.

  I mámí jej zraky, mámí jej sluch,
on pořád se mýlí a mýlí
  a neví, že zbloudil v čarovný kruh,
jejž tančíce oblétly víly.

  On myslí, že hybný, světlý ten pas
kol v šeru jen pára jest bílá,
  až vyplula tančíc v měsíčný jas
mu v ústrety nejkrasší víla.

  „Oj, mládenče krásný, na vždy jsi jat
mnou, po lásce žíznivou vílou!
  Co holoubek něžná, lstivá co had
tě zaklínám kouzel svých silou.

  „Oj, mládenče krásný, na vždy jsi klet
mou sladkou i strašlivou mocí,
  že musíš, ó musíš vrátit se zpět
v mé náručí každinké noci!"

  I vložila rámě bílé co sníh
mu posměšně na křivá záda;
  jak v tanci jej točí, zní kolem smích
tak zvučný jak z hrdliček stáda.

  I vine jej k šíji bílé co led,
až ubohý šíleně zmámen!
  V rej vzdušný s ním krouží v závratný let —
pak hodí jej k zemi co kámen.

  A vzbudil se šašek z mrákoty mdlob
až k úsvitu v rosnaté nivě;
  kol po vílách nikde nebylo stop,
však výsměch jich v duši zněl živě.

  Tu zachumřil šaška hluboký žel,
že škaredé, směšné má tělo,
  však vzpomínal na les, touhou se chvěl
a spěchal tam, sotva se stmělo.

  [illegible]
[illegible]
  [illegible]
[illegible]

  Oj s pohrdou blýskl zrak její naň
a s výsměchem prchají víly,
  též ona jak plachá, zlekaná laň —
on chopil ji ze vší své síly.

  „Má spanilá vílo, vrať se jen zpět!
Hle, rouhala's vlastní se moci:
  jsem kouzel tvých silou nezdolně klet —
klet v náruč tvou každinké noci!

  „Oj, objímat musím štíhlý ten vzrůst
a k hrudi své tisknout jej v plesu,
  bych, opojen dechem nejsladších úst,
v rej chvátil tě do hlubin lesů!"

  Již v dálku se ztrácí hrdličí smích,
kruh vil mizí nočními tmami;
  jen ona mu v loktech bílá co sníh,
jen oni tu v objetí sami.

  „Ó pusť mě!" jej prosí; ale on v let
s ní krouží a víří jen k dáli,
  on tiskne ji k hrudi, bílou co led,
až plamen té hrudi ji pálí.

  „Ó vím, že's mě zvala k posměchu jen,
tvá hříčka však pravdou jest ve mně!
  Ty's krása, ty's rajský, blažený sen,
já šerá jen stvůra té země.

  „Tvým spanilým kouzlem luzný mi jas
vzňal záři v mou nicotu temnou,
  a že jsem tak bídný, ubohý ďas,
ó slituj se, soucit měj se mnou!

  „Jen jednu dej milosť lupu svých čar,
ať oběť hry ukrutné zví to,
  že není ti k smíchu touhy té žár,
že muk toho srdce ti líto!" —

  „Nuž měj si mou milosť na znamení,
že líto mi tebe!" dí víla,
  „a žádáš-li, vezmi políbení,
však věz, že smrtná v něm síla!"

  On zvolal: „Ať zemře mrzký můj prach!"
V tom políbek rozkošným bleskem
  jej proklál. Tu padl škaredý brach
a rolničky zazněly třeskem.

  Již mrtev je šašek. Nalezli jej,
všem tajno, či zahynul mocí! —
  Duch šťastný však s vílou vodívá rej
teď po lese každinké noci.

  [illegible]
[illegible]
  [illegible]
[illegible]

[illegible]

SKUPINA PRO PRAŽSKÝ CHUDOBINEC. (Skica.) Od J. V. Myslbeka.

O selském posvícení obzvláště r. 1786.

Zpráva od **DRA. SIGMUNDA WINTRA.**

(Dokončení.)

Vavák zapsal si: „Jak páni tak sedláci všickni se zlobili a kleli; že pak jen do nového léta 1787. dukáty bráti se budou a místo nich jiné přijdou se stříbrným okolkem, protož tím spíše žádný se s nimi držeti nechce; teď každý lakota své dukáty dávno skryté, zamilované na světlo vynáší, takže také takové, jenž i 20 kusů dukátů vynášejí, k spatření jsou, na nichžto jak starých císařů a králů vyobrazení i všelikých svatých i vtipné nápisy a erby viděti jest. Židé žně z toho mají, neb oni na nich víc než na zboží vyšidí, mají vážky těžší, za gran 5 kr. a mimo to z každého zlatého 1 kr. berou.

Kde se mince mění,
vlast od nepřátel plení,
mnoho židů se žení,
běda bývá té zemi.“

Naposled hovořili hosté posvícenští v Milčicích o bolesti lokální. Touť byl starý Konopa. Toho roku byla totiž veřejná přísná poručení vydána, aby psi se vázali.

Jinde rychtář chodil s myslivcem, jenž neuvázané psy střílel; na panství zdejším ouřad poslal invalidu Konopu, aby těch psů dbal. Zapsal si o tom Vavák: „Konopa spuštěný chlap, pravá psota. Žádný pes za zajícem snad nikdy tak rád neběžel, jako tento zlostník po psích, kdo kde uvázaného nemá, běhá, k rychtáři je vede a půl zlatému se těší. U nás za celou ves, aby po ní nechodil, tvrdý tolar vzal a odešel. Zdaliž to není taky jedno soužení?“

O těch a podobných věcech zajisté veden byl hovor o sedlském posvícení v Milčicích r. 1786.

Hovor pepřil kantor ledajakým vtipem, co zatím chlapci venku „štveračili tak, že od přistojících okřikováni byli; trefilo-li se, že nějaká stará babička je okřikla, dostala takové od nich odpovědi, jakéž jakživa neslyšela“.

Pan kantor dlouhou svou chvíli nepoznal, ba časem „ani odtud cestu poznati nemohl:

Ten, kdo chlapce vždycky řídí,
tak ho posvícení sklidí,
že ho pak řídí chlapec
a dovede domů na pec.“

Ale ne tak každý kantor. Který byl „tvrdší“, šel u večer ze statků pak do hospody, kdež houdl na některý nástroj. Vavák dí: „Trefilo se časem, že pan kantor jda ráno v pondělí na requiem, netoliko smutnou, ale i potlučenou a zmodřilou tvář míval; to zde nepíši, jakobych se zdál někomu utrhati, ale povinno jest a mně se líbí vždycky pravdu psáti.“

Za oběda seděla o dva i tři stoly domácí a přespolní chasa a její přátelstvo kdesi stranou. Jedli, co se do nich vešlo a nemohše stráviti odnášeli s sebou. Vavák při tom poznamenává: „Čeládka reguli má, kdyby od stolu po silném najedení ještě kusy masa nenesla, že oběd za nic nestál, ano že neví, bylo-li jest jaké posvícení.“

Čeledínům, kteří cizí hosty přivezli, mimo hojný oběd posýlávány do „marštalí“ džbánky s pivem, ne-li, to „je hned posvícení mrzelo“.

Když bylo na sednici k večeru po obědích, u mnohých sedláků „ona asiatická strojba Cofae, kafee dobře cukrem oslazená na stůl podala se.“ V soumrak někteří hosté domů se vraceli. Štiplavě dí Vavák: „V tu chvíli žádný jistě nenadal mu šelem, leda cestou domů jeda.“

Každý sedlák při obědě všem hostem osvědčoval náchylnosť, ale pánům se vždy nezachoval. „Mnohdy bylo mu snášeti jejich mrzuté posuňky.“

Jen to dle slov Vavákových náš selský lid hrubě mrzívalo, když hosté „zvýšenější“ u českého stola při českém božím daru hovořili jazykem cizím. A důrazná, znamenitá jsou slova, která sobě prostičký sedlák milčický v knihu zapsal, slova, kteráž, bychom mohli, tak leckam a leckomu v uši bychom kovovým zvukem zahoukali: „Sedláka nehrubě to těšilo, že od těch úst, která českou přijímají stravu, českého slova nemůže slyšeti; a není divu, však naši staří ani krále ani biskupa v zemi míti nechtěli, jenžby jejich jazyka neznal a snad dosaváde žádný národ tak hloupý není, aby za ten jazyk se styděl, který vlastní matka ozvučila, aby styděl se za tu vlasť, která mu chleba dává, jako nyní naši někteří zlo-synové tak činí a dříve se poznati nechtějí, dokudž se cizozemského mláta nenachlastají.“

Večer v neděli šlo se do krčmy k muzice. Hospodář s hospodyní i s hosty všemi, kteří mu zbyli. Tu v krčmě rozličtí odtud i odonud staří známí po celý rok se neviděvše ze všech statků a chalup, kdež byli pohostinu, se scházeli a se vítali. Že se o selské muzice právali, toho Vavák nepře, ale vysvětluje: „Ovšem nezvedená chasa, když míru v pití přesáhne, časem dosti rvaček naplodí, ale jak někdo moudrý mezi ně přijde, spíše ty necvičné chlapy než v městě primas učené měšťany upokojí.“ Při tom Vavák v historickou vzpomínku se vhroužil, řka: „Když ještě Bohemia s Moravií mlékem a strdím oplývaly a pivné nápoje velmi dobré a lidé bujnější bývali, že se šarvátky, pranice až i mordy stávaly odkudž rozličné potupné přísloví o sedlácích a jich posvícení trvají, tohoť my nezapíráme“ — ale přidává k tomu špičatý osten: „rovně jako páni měšťané zapříti nemohou, že před léty

v mnohém městě žádný písmo čísti ani psáti neuměl jediné sám syndicus!“ Moudrým obratem a ne bez výčitky Vavák svádí hrubosť rvaček na samy pány: „Ti necviční chasníci na robotách pro dost málo bývají biti, a protož tolikéž myslí, že jen bitím všecko odhádati mohou.“

Statečný obhájce selského posvícení naposled uvozuje ve svých zápiscích velice dobrý argument ad hominem: „Však jestli přece jaká hana tomu selskému posvícení zůstati má, proč měšťané tak rádi na ně chodí?“

Než vrátili se hosté s hospodářem z hospody na nocleh, upravila již pečlivá hospodyně všem „odpočívadla čistě ustlaná“. Někteří ulehli hned, aby chutě po tolikeré práci pospali, jiní, „jimž krev zaháleti nedala, ještě zpěvy nebo jinými špásy sebe i jiné obveselovali“.

V pondělí o posvícení nejprve vstala hospodyně s kuchařkou, aby ustrojila hostem snídaní. Vzbudila se velmi snadno; neboť, kde nějaký peněžitý dar cítili, záhy za svitání muzikáři vyrojivše se z krčmy, tam před okny „dobré jitro zvučili“, hrajíce obyčejně starožitnou píseň: „Svatá Trojice Bože.“ Potom ihned také hosté se ustrojili a „chválu Bohu vzdali“. V tom již nesla se na stůl snídaní.

V starších dobách bylo teplé pivo posvícenskou snídaní; ale před sto lety skoro všude podávali už onu „asiatskou strojbu kafee“, na kterou selský spisovatel, z něhož vážíme, nebyl hrubě laskav. Káva je mu draha, horka a nezdrava. „Mnozí praví, že je to nejlacinější ranní polévka,“ tak píše nepřítel asiatské strojby, „zatím hodně se člověk nadělá na ty peníze, které za kafé dá. Jak bez zvěři tak i bez kafé může sedlák býti, neb skrze práci k jídlu chuti a přirozené potřebné horkosti nabude, skrze ten pak přehorký nápoj to oboje i peníze pozbude. Aby tak každý sedlák tu škodu pozoroval, jistě že by za kafé jako já nic nedal. O škodách zdraví těhotných žen, malých dítek, jež skrze kafé pocházejí, to lékařům k rozsouzení zůstává.“

Po teplém nápoji podal sedlák ještě „něco od masa“ se studeným nápojem svým hostem a pojed s nimi ubíral se do chrámu na služby boží za mrtvé. Byl-li chrámek přes pole, jelo se na vozech. Tento chrámový dozvuk sedlského posvícení býval asi velmi něžný. Nejprve se všickni vesničané rozešli po hřbitově, každý navštívil hroby svých milých. Tu se modlili, četli nápisy na křížích a kamenech a rozmlouvali sobě, zdali za rok ještě jednou se tu sejdou. Když pak vešli do kostela, obsypali všickni kostelníka, jenž modlení zapisoval. Málo kdo byl, aby nedal za předky své na modlení groše nebo otčenášky. Drahnou chvíli po mši trvalo, než přečetl kněz všecky otčenášky.

Po mši smutečné, při níž mrtvých předků vzpomínáno, šli vesničané processím do kostnice. Cestou popěván žalm „miserere“ a v kostnici říkal kněz antifonu: „libera me domine“, vodou kropě i kadidlem podkuřuje kosti zde na hromadě složené. Po té světil veškeré na hřbitově hroby, a když pak v kostele na kůru „salve regina“ byli dopěli, skonána slavnosť.

V poledne byl oběd kratší než v neděli, po němž hosté rozešli se.

Toť jsou zprávy o českém posvícení, jakové bývalo před císařským rozkazem, jenž byl roku 1787. vyřknut.

Když světili po tom rozkazu první všeobecné posvícení po celé zemi najednou, nebylo podobno slavnosti loňské ani posvícením bývalým, neboť druhdy bývalo hostí přemnoho, nyní nebylo téměř žádných; hudbu nebylo lze dostati a tím zajisté stichlo bývalé veselí. Ale tak bylo jen za císaře Josefa. V pozdějších letech obžilo staré posvícení poněkud zase, takže k posvícení svatováclavskému a k onomu, jež světil sedlák, kdy se mu starým zvykem za dobré býti vidělo, přibyla jen nová kategorie: posvícení Svatohavelské čili císařské. Moudrý sedlák světíval od té doby ovšem aspoň dvě z nich.

CHYBNÝ SKOK.

Z „Aristokratických črt“ EDVARDA JELÍNKA.

(Ze šamotkových chodníků. Kulhavý hrabě. Kdo on a jaký on. Lev mezi lvy. — Komteska Lili. Na terasse při čaji. Návštěva. Dobrý rozmar. Růže. Sokové. Závod. Chybný skok. — Pobyt na venkově a návrat. Před výbavou. — Geologická útěcha.)

Kdybych věděl, že tyto skromné řádky pročítati budou jen jistí lvové pražských Příkopů, kteří — mimochodem řečeno — nedají uplynouti ani jedinému dni, aniž by alespoň několikráte nepřešlapali šamotkové chodníky našeho korsa, započal bych asi takto: Znáte jej všichni, toho kulhavého hraběte . . .

Odpověď by zněla neomylně: Ano, ano, známe jej všichni!

A skutečně. Mezi těmi, kteří chodí po odpolední černé kávě při dobrém rozmaru a neocenitelném vědomí mládenecké svobody vylelkovat všechny půvaby nejspanilejších krásek — není snad jediného, jenž by neznal „kulhavého hraběte“.

Znám je všeobecně z toho, že kulhá a jeho aristokratický původ zřejmým se stal i bez představování tím, že procházeje se mezi ostatními, posýlal do šlechtických ekypáží kolem hrčících přes tu chvíli pozdravy a poklony. Navzájem klaněli se mu také. Ba, ba, bývaly to někdy roz-

tomilé hlavinky, jež na pozdrav kulhavého hraběte s upřímným vděkem ven z ekypáží se usmívaly neb jinak přátelské smýšlení na jevo mu dávaly. A jelikož na těchto ekypážích dobře bylo rozeznávati všelijaké šlechtické znaky s několika paličkovatými korunkami, nebylo pochybnosti, že ten, o němž vypravujeme, patřil k nim.

Tím více však překvapovala dosti nejasná okolnost, že hrabě procházel se vždy sám a jediný. Den jak den překulhal několikráte Příkopy sem a tam, posýlal pozdravy na pravo i na levo, ale nezastavoval se s nikým, spíše každému úmyslně unikal. Říkalo se, že byl samotářem, že nemiluje společnost, že chodí nejraději sám, ano i to o něm roztrušovali, že je hluchý a němý. Ale byl to jen prázdný klep.

Buď jak buď, něco v tom přece vězelo, nasvědčovaly tomu některé zvláště význačné okolnosti. Kdo hraběti více věnoval pozornosti a ostřeji zahlédl do jeho tváře, tomu nemohlo zůstati tajno, že veliký jest rozdíl mezi ním a ostatními jeho soudruhy. Nejen povahou, ale i chováním různil se kulhavý hrabě od ostatních. Nevybřednul ještě z věku, který klade na denní pořádek romantické nápady a soubojové episody, ale v něm jako by byla všechna krev již dávno vystydla a jako by nebyla již schopna zpěnění. Tak to v něm jaksi vše již odumřelo. Chůze jeho a držení těla byly sice aristokratické, také každý pohyb jeho svědčil o přirozené uhlazenosti, ale jinak divně pohlížel na svět. Ne tak jasně, řekl bych, tak lehce, jak ti ostatní... Trochu trpkosti bylo na jeho rtech vždy a úsměv jeho nebyl nikdy upřímný, spíše jen uměle vynucený, takový, k jakému se přemáháme pro zachování dobré vůle. Jest totiž modou, že se člověk v obcování s lidmi alespoň občas musí usmáti. Slovem, na hraběti bylo možno pozorovati, že i na něho sedá trpká hlíza životního zkoušení, ne často, ale někdy... někdy.

Mluvila o tom zřejmě jeho tvář. Hladké druhdy čelo přetnula příšerná vráska...

Vyrozumíte z toho laskavě, že i mne počal osud kulhavého hraběte poněkud zajímati. I dostalo se mně sdílností zasvěceného přítele trochu světla. Dovolte tedy, abych i před vámi odhalil tuto záhadu.

* * *

Kulhavému hraběti dáno bylo při křtu zcela občanské jméno Karel. Tak jej též budeme jmenovati i dostačí zajisté, jestliže k tomu prostě připomenu, že byl synem vynikajícího majorátního pána, jehož rozsáhlé statky podnes slynou pro své výtečné hospodářské zřízení. Ale to je věc vedlejší.

Když mladý hrabě dorůstal a vymaňovati se počal ze bdělého opatrovnictví rodinného vychovatele, věděli již ve všech domech šlechtických, že vyspěje na kavalíra nejčistšího zrna.

Zejmena v kruzích urozených dam měl pověst rozmilého společníka, který sice galantnost nepřepínal, ale uhlazenou dvorností účinně závodil o palmu oblíbenosti. Jsa krom toho obratný v konversaci a duchaplný ve vtipu, vyznal se v různé společnosti výborně, tak že na každém kolbišti byl vítězem a nesklouznul nikdy.

Jen jednou mu selhalo, ale stalo se tak údělem osudu.

Tenkráte proudila v něm ještě bouřlivě vřelá krev a pro každé ledabyle křivé slůvko byl by se kavalírsky bil na život a na smrt. Tenkráte kořil se také již všem damám, ale jen k jediné hleděl s úzkostlivými city pln tužeb a dotazů tajených, není-li jí taktéž jediné tím... čím byli všickni ostatní. Nechtěl býti salonní loutkou, pouhým vykonavatelem povrchních zdvořilostí, byť snad chutě přijímaných a vyslýchaných, chtěl býti více, více.

Po občansku by se snad řeklo, že miloval — skoro nekavalírsky.

To je to právě.

Dáma, která přemohla a zotročila mladého hraběte, byla skutečně roztomilým stvořeníčkem, i patřilo již k její velice jinak líbezné povaze, že ráda vodila na provázku všechny mladé rytíře, kteří se jí o závod kořili a klaněli. Dařilo se jí to výborně, neboť byla vybavena bohatě vším, co do ruky mimoděk dává podobné otěže. I ona byla dceruškou majorátního pána ze slavného a bohatého rodu. Jmenovala se Lili a čiperné toto jméno rádo se vyslovovalo mezi kavalíry, kteří ostatně neváhali v nadšení nazývati ji Kleopatrou, což nebylo bez podstaty, ježto Lili jako dcera krále Ptolomea Auleta svými čarokrásnými půvaby v beránky proměnila rozličné lvy, tygry a pardaly, kteříž přemoženi její neobyčejnou spanilostí u její nohou v nebývalé oddanosti se svíjeli.

Krásná Lili o tom věděla i nebudiž jí ve zlé vykládáno, jestliže právě tato okolnost učinila z ní malou koketku. Tím však se lišila od jiných všedních koketek, že tuto obzvláště nebezpečnou vlastnost tak mistrně do hladkých forem dívčí líbeznosti uměla ukrývati, že za koketku ani pokládána nebyla. Vše se zdálo býti přirozené, i to, že popletla a o rovnováhu připravila hrdé hlavy nastávajících majorátních pánů.

Dodám-li k tomu, že komteska byla i jinak nesmírně živé povahy, a že ráda byla vesela, což ji nezřídka činilo dětinsky rozmilou, pochopíte, že dosti často připravila podmaněným svým lvům přese všechnu ždanou rozkoš také milostný skřipec, který vzniká prostým popuzováním žárlivosti. Jakou žárlivost pisatel míní, seznáte laskavě později.

Nad všechnu pochybnost určitě lze říci, že hrabě Karel byl práv domnívati se, že spanilé Lili není lhostejný. Neuměla to ani zatajiti, že ráda se s ním baví. Ale na tom neměl mladý hrabě dosti — chtěl býti na kolbišti první a tato milostná marnivost vedla právě k netušeným účinkům.

A co jest nemožné při lidech vášní zachvácených?

Nic! —

Tu stalo se jednoho dne, že hrabě šel na procházku. Ani si nevzpomněl, že právě tato doba výborně se hodila též k návštěvám. Byl to den jarní, teplý a tichý. I po ulicích Pražských zacvrlikalo si tu a tam ptáče, jako by ošiditi chtělo jinak neklamnou prósu zející vstříc z každé kostky kamenné dlažby. Bezděky ocitnul se hrabě v jedné z těch ulic Malostranských, kteréž od ostatních tím se liší, že po celý rok zachovávají tvářnost nedělní. Mnoho hlomozu tam není, jen občas zahrčí nějaká panská ekypáž. Je tam ovšem také prosaická dlažba, ale mezi kostkami kradmo vylízá travička, k níž slétává se z vůkolních holubníků leckdy pěkný chumáč bílých holubů. Domy, čelící k těmto ulicím, jsou téměř z pravidla uzavřeny; ne-li, jistě spatříme v jejich průjezdech zimního času huňaté a letního času alespoň vousaté portýry s ukrutnými holemi, nahoře bambulovatě zakončenými.

Tedy tamtudy maní se procházel mladý hrabě. Šel . . . šel . . . jako by nic.

Tak minul klidně řadu šedivých paláců, aniž by kterému z nich věnoval zvláštní pozornost. Pohlížel spíše na trávu, vyrůstající mezi dlažbou.

Tu stalo se po chvíli — zas jako by nic — že z ulice zabočil do průjezdu zajisté dobře mu povědomého paláce. Minul portýrskou lóži, pak široké schodiště, několik komnat, a dověděv se, že panstva odebrali se do zahrady — ocitnul se na terasse.

Jak se tam ocitnul — sám nevěděl. Ale to se tak někdy stává, že nás vede cit, kam vůle smělosti neb odhodlání neměla.

Mladý hrabě učinil ještě krok a již stál — před komteskou Lili.

Vyzvonila mu stříbrným hláskem přátelský pozdrav, k němuž se přidružilo ještě několik jiných hlásků — méně stříbrných a lahodných.

Uklonil se a ohlédl se kolem.

Shledal právě celou rodinu při čaji; byla paní máti, starý hrabě, jakás jiná dáma a soudruh jeho Richard, také ratolístka panského rodu.

Nesetkali se tam poprvé, ale nelze zatajiti, že hrabě Karel, ač jinak čítal Richarda k nejlepším svým přátelům, přece jej nerad viděl poblízku Lili. Setkával se s ním rád všady, jen tam mu byl nepohodlný, ano protivný.

Rozumí se samo sebou, že to nedal na sobě znáti, a že přes tuto trpkosť nikterak si neskaloval zjevně dobrý rozmar. Ocitnuv se na terasse a spatřiv tam spanilou komtesku dal rozprouditi své dobré náladě tak, jako by tomu nikdo a nic nebylo na překážku. Ostatně hrabě Karel nemohl se vedle pana Richarda nikterak cítiti menším. Porovnával-li se s ním, nemohl nepozorovati, že Richard jej vlastně ničím nepřestihuje. Jako společník vynikal sám nad něho nepoměrně a co se ostatního týče . . . inu . . . vždyť mu to sloupové zrcadlo neklamně zajišťovalo, že také on má pod nosem hezounké kníry, a že také jeho vzrůst vyrovná se krásе prvního husarského důstojníka. Nebylo tedy příčin, státi zbaběle na kolbišti před — sokem.

Komteska Lili — smím-li se tak vyjádřiti — měla dnes neobyčejně šťastný den. Zachtělo se jí dnes více než kdykoli jindy spatřiti u svých nohou v prachu se svíjející rytíře, ani druh druha přestihnouti se snaží v tom, co jí milé a příjemné. K tomu všemu vybujela v ní dnes jakási neukrotitelná veselosť, pobádající ji samu k pohrávání s mladými pány, kteří jaksi dobrovolně odhodlali se býti v kočičkové hře myškami.

Lili hrála si na kočičku . . . víte . . . pustila vždy trochu myšky, ale ne tak, aby jí uklouzly. Sevřela je dokonale.

Slovem, komteska byla dnes svůdna, jako hřích, líbezný úsměv její sváděl mimoděk k vášni. Každé její dnešní slůvko, vytrysklé z korálových úst, každý pokyn hlavinky, každý jasného oka vzhled... vše, vše rozohňovalo a rozpalovalo.

Ba i ta její dnešní toiletta tak výborně byla vymyšlena, že nemohl si nikdo nic hezčího představiti. Sněhobílé jemné řasy krajkové splývaly harmonicky po lepém její vzrůstu, a komteska právě dnes neobyčejně si dala záležeti na tom, aby v ní i na ní vše zářilo a svítilo.

A kdož ví, zdali by nezbloudila komteska při dobrém vědomí všeho toho až k malé rozpustilosti, kdyby bdělé oko paní máti nestřehlo pečlivě každý její pohyb.

V tu chvíli, kdy ke společnosti již shromážděné přibyl náš mladý hrabě, pohrávala si komteska Lili rozkošnou růží. Měla ji zprvu za pasem zastrčenou, teprv později, když přišli oba pánové jeden po druhém, užila jí za nevinný prostředek koketování. Tu rozmlouvajíc, laškujíc, žertujíc a přijímajíc chytře spoustu dvoření, kladla přes tu chvíli bílou svou ručku přes barrièru terassy.

O této osudné terasse je třeba povědíti několik slov. Vycházelo se na ni ze salonů prvního patra a pěkné dvojité schodiště vedlo do zahrady, malé sice, ale velmi pěkně zřízené. Výška terassy od přilehajícího trávníku rovnala se tedy nízkému patru. Počet stupňů 20. To nám stačí.

Mluvilo se právě o úpadku galantnosti k dámám, nač zejmena komteska zlomyslně kladla důraz uvádějíc ze života několik příkladů. Oba hosté předstihovali se v galantních omluvách, jako by chtěli naznačiti, že do řady naříknutých nikterak nenáležejí. Tu mávla komteska z nenadání rukou přes barrièru a vypustila z ruky růži.

Růže padla dolů do zahrady. Stalo se tak náhodou, nikoliv úmyslně.

Událosť tato stačila, aby oba mladí pánové dali důkazu galantnosti předtím slavně osvědčované. Vyskočili rovnýma nohama a shlíželi s terassy, kam růže spadla.

A hrabě Richard již běžel ke schodišti . . . chtěl předejíti „soka“ svého.

Lili spatřujíc toto závodění, rozmile se usmála a mimoděk zvolala: „Kdo dřív!?“

Bylo to povzbuzení tak dětinské, tak nevinné, že by to komtesce nikdo ve zlé nevykládal. Vždyt

pánové sami ji k tomu přiměli. Také pan Karel běžel již k druhému schodišti, chtěje galantně pro růži sběhnouti.

Avšak zaslechnuv slova milostně rozzářené komtesky, a spatřiv, že jej v témž okamžiku Richard o několik stupňů blíže k cíli přestihnul, vzmohl se mžiknutím ku smělému skutku.

Bylo to dílo vteřiny.

Pohlédl k Lili . . . ona se rozmile usmívala zas . . .

Nuže. Neváhal již.

S podivuhodnou rychlostí opřel se o barrièru, přemetnul svižné své tělo a dopadnul k růži. Třímal již květinu vítězně v ruce. Byl to odvážný skok!

Richard byl teprve v polovice schodiště. Opozdil se.

Nenadálý výjev poděsil nahoře celou společnost. Hleděli v rozčilení dolů.

Hrabě Karel držel sice v ruce hrdinsky uchvácenou růži, ale s místa hnouti se nemohl. Tvář jeho sevřela bolest. Skrýval to násilně, nejraději by býval, kdyby byl dopadl až na samé dno pekla . . .

Zbledli všickni.

V několika okamžicích nebylo již nikomu tajno, že mladý hrabě zlomil si — nohu.

Drahý to byl skok. Noha byla ztracena.

Lili se zachvěla. Rûměnec její zmizel beze stop. V oku zatřpytila se démantová slzička lítosti. Přinesli krutě stiženého hraběte nahoru. On nepromluvil slova; svíral jen rty a všemožně bolest ukrýval.

Lokajové rozběhli se po lékařích.

Byl to nešťastný den, učinil se hořce nezapomenutelným všem.

Vinen nebyl nikdo.

Stalo se. Vypředla to nitka osudu sama.

* * *

Ne v Praze, ale na venkově vystrádal hrabě osudný skok. Dal se převézti do rodného zámku, kdež alespoň z blízka byl zbaven upomínek neblahého okamžiku. Nemoc protáhla se do následujícího jara. Přidružila se horečka a po té jiná ještě nemoc. Vzdálen všeho hlučného života a upoután na lože jen někdy upadl v chorobné blouznění. Ačkoli se vzpíral všem vzdušným představám, přece stávalo se mu, že na mysl jeho přicházela Lili . . . vždy tak rozkošna a svůdna, jak onoho dne na zámecké terasse v Praze. Kdykoli však při tom pohlédl na ochromenou nohu, v jakýchsi železných prutech sevřenou, rád kladl hlavu do stínu, aby skryl před všetečnými zraky výraz, jenž zryl jeho tvář. Nevyptával se také po ničem, nechtěl o ničem věděti.

Aby všem možným nástrahám tím snadněji uniknul, oddal se horlivě přírodovědeckým studiím, kteréž se mu znenáhla staly drahocenným prostředkem k umořování všelijakých trpkých dojmů . . .

Konečně podařilo se lékařům postaviti mladého hraběte zase na nohy. Ale nebyl to již ten statný aristokrat, obratný a svižný . . . Stěží jen belhal se ku předu, nuzně a smutně.

Bolelo jej, když kolem něho běhaly a létaly děti jako vítr.

Ale člověk rozumný smiřuje se časem s každým údělem osudu. Vyzraje a zbavuje se rozmanitých břemen. K tomu dospěl též hrabě.

Jednoho dne dostalo služebnictvo rozkaz, aby mu připravilo potřebné věci na cestu do Prahy. Tenkráte hrabě již pět krokův uměl učiniti bez velikých obtíží, ač musil pomáhati každému kroku opornou holí.

Stýskalo se mu již po městě.

Zavítav do Prahy a přiblíživ se opět ke zřídlu všeho, co druhdy stanovilo i jeho proud života, zamyslil se nad nejednou zprávou. Ledacos jej překvapilo, ač mnohé předvídal a předvídati mohl. Zejmena jedna zpráva poněkud jej rozčilila. Poněkud! Ano jen poněkud! Hrabě stal se totiž po uplynutí roku flegmatikem.

Hned na zejtří dal se zavézti do paláce Lilčiných rodičů. Byla to as zvláštní příčina, že se k tomuto kroku odhodlal beze všech příprav. Blouznil před tím o připraveném, více umělejším shledání. —

Povoz dohrčel k samému paláci. Starý Josef, poznav jej okamžitě v průjezdu, chtěl jej ihned ohlásiti.

„Ne, ne," vece hrabě odmítavě, „chci se dříve podívati . . . není tam nikoho?"

„V tuto chvíli niko . . . pane hrabě," odvětil sluha.

„V kterém sále?" tázal se dále hrabě.

„V prvním patře, v bílém saloně."

„Sapristi! Půjde to stěžka po schodech . . ."

Ale odhodlal se přece.

Starý, věrný Josef mu pomáhal.

Nuzně dovlekl se hrabě do prvního patra, kdež pak samy rozevřely se sklenné dvéře do bílého salonu.

Vstoupil.

Nohy se mu chvěly.

Spatřil před sebou skvostnou výbavu — komtesčinu. Na desíti stolech vyloženy byly skvosty i drahocenné prádlo. Vše to patřilo Lili a bylo nejvýmluvnějším svědkem nedalekého dne svatebního.

Mlčky obešel hrabě výbavní výstavu. Srdce hlasitěji mu zabušilo, mnohé pozapomenuté chvíle znova jako z mlh vystoupily před jeho mysl. Všady viděl roztomilou Lili, všady a při všem. Když spatřil skvosty diamantové, přimyslil si k nim líbeznou její hlavinku, když shlédl náramek, viděl i bílou ruku její . . . Vždyť ji nejednou dvorně políbil. Tak prohlédl si pěknou řadu rozličných věcí. Posléze dospěl ke stohu košilek. Byly sněhobílé a bohatě krajkované, hodné krásy jediné Lili. A zas se mu při tom zjevil vzdušný obraz komtesčin. Nyní ještě živěji než před tím. Mezi pracným vyšíváním objevil se též znak — Richardův.

Stál tam při košilkách chvíli nepohnutě. V tom zabolela ho noha, bolest projela celým tělem. Vzdechnul a maní vytrysklo mu z oka několik slz. Padly do sněhobílých krajek, zrovna mezi znak komtesčin a Richardův.

Zmožen cele a unaven vzdal se obmyšlené návštěvy. Nespatřoval již k tomu nutných příčin.

Vrátil se domů.

Tam jej očekávala právě došlá zásylka geologických specialit, potřebných jeho nově oblíbeným studiím.

Vrhnul se na ty mrtvé kameny s vášní suchopárných učenců, kteří pro nic jiného nemají smyslu leč pro své specie, jež jim nahražují — svět. Ano, tvrdé, neživé kameny staly se světem „kulhavého hraběte", v nich nalézá útěchy, které nezřídka jest mu hledati.

Lili je šťastna, též Richard — neučinili chybný skok.

Zbývá toliko připomenouti sobě úvodu této vzpomínky.

I nyní ještě vídáváme kulhavého hraběte na šamotkách Příkopových chodníků.

Jest to následek chybného skoku.

Zvolna sune se ku předu, obtížně belhá a kulhá světem. Myslí při tom o svých kamenech.

NA TROSKÁCH HŘÍCHU.

Vesnická povídka od **BOŽENY KUNĚTICKÉ.**

(Pokračování.)

a to život Mariin podobal se stromku vichrem zohybanému, červem v kořenu vyhlodávanému. Runda bděl nad ní s horší pozorností, než v pohádkách ďáblové nad podzemními poklady. Jen že ji z jedné pouze příčiny za poklad považoval, a jako poklad svůj jí nemiloval. Vychování dostalo se jí hrozného. Rundová na peci málo dbala duševního zušlechtění dorůstajícího děvčete a poručník staral se o ně právě tak, jako kukačka o své mládě. „At roste," říkával, „čím méně děvče ví, tím více je děvčetem. Až se vdá, však se jí rozum dostaví." Co na ní ušetřil, poslal do Prahy ku svému dobrému známému a za čtyři léta, která u něho ztrávila, bylo toho s dostatek. Vyhlídnul pro ni ženicha. Byl to jeho synovec v horách vyrostlý, s lesy sbratřený, s jedinou touhou v hlavě — bohatě se oženiti. Zdědil po otci mlýn a bylo třeba zlatého pomazání, aby mu kola se otáčela rychleji. Uslyšel o Marii, políbil se se strýcem na obě tváře a pošeptal mu při tom: „Dejte mi ji," do jednoho, a „nebudu nevděčným" do druhého ucha. Stiskli si ruce a Marie byla nevěstou. Jak se to stalo, nevěděla. Šla k oltáři těšíc se nadějí, že se poměry i celý její život změní. Se změnou, doufala, že přijde klid a spokojenost. Vzdušná naděje! Ve skutečnosti se vypařila. Svatbou dosáhla pouze názvu „paní mlynářky Havrdové". Možná, že by si byla s menší obětí dobyla titulu šlechtického, než tohoto. Tam by byla platila jen penězi; zde platila penězi, slzami, štěstím, mladostí. Znenáhla její srdce v těch nebetyčných skalách zatvrdlo, zkamenělo a netrvalo to dlouho, že vyplňovala docela přání svého manžela se zoufalou ochotou. Jen jednou odvážila se Marie zaklepati na dvéře sestry Dařilové, která by jí spíše matkou býti mohla, ale se zlou se potázala. Ta odvrátila se od ní nevlídně, nešetrně, že zle zranila srdce její. Od té doby Marie na ni zanevřela. Byla vždy prudká, tvrdošíjná, zároveň citelná, že nemohla ani tentokráte pokoření a zatvrzelost Dařilové chladnokrevně snésti. Vypověděla jí v duchu boj.

Od té doby uplynulo několik roků. Cilka v městě dorostla zatím v dívku více než dvacítiletou, vymohla si plnoletost, nemohouc déle snášeti tvrdého s ní zacházení poručníkova a zadala srdce své. Havrdové již po jedenácté roztloukl okno čáp břemenem v peřince zabaleným a František Dařil končil právě rok třicátý šestý. V ten čas to bylo, když Dařilová kráčela s pole, vyhýbajíc se rozmluvě s vesničany. Jako vždy otáčely se i nyní myšlenky její okolo nejstaršího syna. Pozorovala již několik dní, že jest nápadně bled, hlas jeho že často se zachvěje, jako by ho ledový vítr ovanul. Lekala se; než nepřikládala neštěstí tolik moci, aby jí ještě stáří ztrpčiti dovedlo. Pustila proto vodu z jiného splavu. Přemýšlela o stavbě nového domu, kterou podnikl František, určiv mu místo těsně u staré výstavné hospody v Dlaskovicích a skoro se v duchu horšila, že věnuje na něj tolik peněz. Rozličné ozdoby, velká okna, prostranné místnosti zdály se jí býti zbytečnými a vůbec pochopiti nemohla, proč František uvrhl na sebe takové starosti. Věřila ovšem v jeho důmysl a konejšila se, hlavou přikyvujíc, že syn její více rozumu má, než ona stará, světa neznalá žena. Za svého života nebyla dále než v Pardubicích a ve Chrudimi, pohovořiti dovedla jen s Františkem nebo s některým sousedem. Tyto hovory se nad to za měsíc opakovaly tolikrát, kolikrát je v něm patnáctého a obyčejně se vtěsnaly do několika zcela brzvýrazných slov. Nechala tedy Františka jednati dle jeho vůle. Léta jeho hospodaření přesvědčila ji, že vládne domem i obchodem duch neméně vypočítaný, jako obezřetný.

Zvonek Dlaskovický již dávno docinkal. Dařilová zapomněla dnes modliti se „Anděl Páně“. Snad byl toho příčinou její sluch a nepříliš zvučný hlahol zvonku. Zrychlila kroky. Vzpomněla si, že zapomněla Ance přikázati, aby uvařila oběd. Anka byla jako postrkovací hodiny. Chtěj a ony jdou, chtěj a zastaví se. Jisto bylo, že dnes obědu neuvařila. Dříve však ještě, nežli došla k vysokým topolům, u nichž se cesta zatáčí na Dlaskovickou náves, Anku spatřila. Sotva dechu popadajíc, bláta a ničeho nedbajíc pospíchala k ní tato s různými výkřiky. Teprve když ji od ní dělilo několik kroků, poznala Dařilová, oč vlastně běží.

„Pro Kristovy drahé rány! Panímámo, pospěšte, Františka ranila mrtvice!“ volala Anča, až se to rozléhalo. Dařilová se zastavila. Zamlžilo se jí před očima. Chtěla se zeptati, nepomátla-li se děvečka na rozumu, ale lapala marně po slovech.

„Tak přece, panímámo, nestůjte,“ křižovala se Anka celá vyděšená. „Kdo pak mu pomůže, ne-li vy! A jsou tam samí cizí lidé, ještě vám něco odnesou.“

To dodalo. Dařilová násilně sebrala síly své dohromady a podpírajíc se o služku, spěchala ke vsi.

* * *

Asi za čtvrt hodiny objevil se na silnici povoz. Byl to kočár předpotopního rázu, tažený jedním koněm, a jejž řídila svalovitá ruka chasníka, klejícího jako z výdělku. Vůz třásl se úzkostlivě, kůň odfrkoval, házel hlavou jako na důkaz, že si zběsilého chování se velitele svého nevšímá. Povoz uháněl k Pardubicům. Čeledín na kozlíku vyhupoval se do výše a po každém vyhoupnutí pošinula se mu červená čepice z dob, kdy ještě býval

ČAPÍ SNĚM.

Julia Mařáka.

císařským dragounem, o několik stupňů na ucho. Proti němu přicházel muž. Na hlavě měl beranici, na sobě modrou kazajku, pak koženky a vysoké boty. V ústech trčela mu dýmka, vypouštějící obláčky dýmu, a ruku měl obrněnu sukovitou holí. Obličej skoro hranatý, hrubý, nepravidelný. Zvědavě vystupující černé oči zpytavě prohlížely vůz, vstříc přijíždějící.

„Safraporte, Filipe, ty letíš, jako bys jel pro bábu. Co pak tak na kvap?“ zahučel na chasníka jako dobře naladěná basa.

„Čerta pro bábu. Pro doktora!“ zlobil se Filip. „Mladému Dařilovi zachtělo se umírat.“

A chtěl dále. Cápek však chytil koně za uzdu.

„Mně se zdá, že tvému rozumu zvoní huba umíráčkem. Co povídáš o Dařilovi?“

„Nezdržujte mne, Cápku! Musím teprve doktora v městě vyhledat. Jakživ jsem ho nepotřeboval. Jděte hodně čerstva, panímáma má kolem sebe lidi, hlídají ji očima a opatrují, aby měli volné ruce!“

Mimovolně Cápek pustil koně. Ruka mu seslábla, dýmka se poroučela z úst. Filip zahřměl: „Hyje!“ a uháněl dále. Cápek díval se za ním všecek omámen. Za chvíli si odkašlal a hučel do větru: „Zatrolený chlape! Jede jako z posvícení.“

Z uličky, která nese nápis „Bartolomějská“, vynořila se kulatá postava obstarožné paní, na hlavě s čepečkem, okrášleným fialovými, vybledlými pentlemi, se širokou moldonkou a teplým šedým šátkem na tlustoučkém těle. Pozdravovala na všecky strany, usmála se na rozcuchané děcko, hrající si na kamenu u rohu uličky, zavolala na krupaře, před svým tuskulem v bílé zástěře se pyšnícího, že ta-

kových dnů, jako dnešní, je k pohledání, a drobnými kroky zamířila k Zelené bráně. Právě chtěla do ní vkročiti, když překvapena byla otázkou, kterou ji obšťastnil chasník v sešlé bryčce.

„Prosím Vás, paničko, kde tu bydlí doktor Hlavata?“

Otázaná se na něj podívala a sháněla v mysli čas a místo, kde již tuto červenou a jadrnou tvář viděla. Za chvilku vyklouzlo jí „aha“, obličej nabyl rázu starostlivého.

„Nejste vy od Dařilů z Dlaskovic?“ ptala se.

„I bodejť že jsem. Nevíte-li, paničko, nezdržujte. Hospodář se nám chystá do nebeského hospodářství.“

Paní zavrtěla povážlivě hlavou a naznačila mu ulici a číslo domu Hlavatova. Pak udělala dva kroky ku předu, zastavila se a hned obrátila své kročeje zpátky. Rychleji než prve šla nyní Bartolomějskou ulicí.

Je to ulice velmi úzká. Jednu její stranu tvoří rozsáhlý dům, neopravovaný po dlouhá léta, druhou několik úzkých dvoupatrových budov a obě jsou nahoře spojeny dvěma silnými oblouky. Na začátku má krám hokynář, pak řezník, klempíř, obchodník se střižným zbožím, zas hokynář, krupař a pak malá hospůdka bez nápisu, bez obvyklých odznaků. Dům sám je výstavnější ostatních, čistě obílený. U něho dokončila paní svou chůzi. Byla to paní Poutecká, Cilčina vychovatelka. Ano, paní Poutecká! Vdovou jest již po dlouhá, dlouhá léta. Na hrobě její muže, bývalého poddůstojníka, vykvetly již mnohokráte sedmikrásy a svíček o dušičkách spálila tam věrná choť věru k nesečtení. Více než pět a dvacet let batolila se po dřevěných schodech nahoru, dolů, vařila v letě na ohništi, v zimě ve velké světnici, kamž se byla po smrti obou pánů přestěhovala. Na dva roky před jejich smrtí dohodila ji k nim pokoutní agentka za kuchařku, vychválivši ji jako řádnou, bezúhonnou paní, dobrou hospodyni i společnici a Babánek ji přijal, poněvadž jeho choť — tak ji totiž nazýval přes to, že jich nespojila štóla posvěceného kněze — po delší dobu postonávala a chřadla. Paní Poutecká tvrdívala vždycky, že měl druhou nebožku skutečně v lásce. První neznala. Slyšela pouze tu a tam vodu pošplouchávati, k řečišti samotnému dovedla ji Babánková. Ta, úmrtím svého muže až na dno svého srdce otřesená, nemohla zůstati déle bez důvěrnice a postěžovala si i svěřila, jak snadně lze pochopiti, své společnici vše. Stonala na souchotě a bála se o budoucnost svých dětí. Že lidské jazyky již dávno před hospodyní spustily stavidla, věděla skoro určitě. Vyznáním svým chtěla toliko jed namočiti v mléce. Paní Poutecká chovala se k ní vždy s náležitým respektem. K něčemu zamhouřila jedno oko, k něčemu obě, klepů jí nedonášela, řídíc se svým oblíbeným příslovím „nesuď a nebudeš souzen“ a získala si svým chováním důvěru její v míře vrchovaté.

Musím připomenouti, že paní Babánková teprve před smrtí svého manžela s ním církevně oddána byla. Že se tak dříve nestalo, toho příčinou byla Babánkova první žena, a když tato zemřela, překážela mu nemoc. O dcerušky bylo hmotně již dříve postaráno. Marii poručil jeden, Cilce druhý dům a mimo to několik tisíc na hotovosti. Nyní starala se matka o jejich dobro. Nechyběl jí bystrozrak ani zdravý úsudek, a když Babánek ustanovoval Rundu za poručníka, zaslzely jí mimoděk oči. Odmlouvati se však neodvážila. Zbyla jí jediná útěcha — naděje, že děti zůstanou pod dozorem paní Poutecké. Za tím účelem také krátce před svou smrtí zavolala ji k lůžku a svěřila jí všecko.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Rozhledy v umění výtvarném.

Píše Karel B. Mádl.

(Výstava A. Chittussiho. — Prémie „Umělecké Besedy“. — Nový spůsob restaurace.)

Krajinářství české nemohlo by si právě stěžovati na nedostatek sil pracovních, ani dnes, ani před tím, a přece jsou zjevy na tomto poli opravdu a důvodně vynikající u nás vzácné a řídké. Dosud je valná většina českých produktů krajinářských jen slabým a zastaralým ohlasem německým, je patrno, že nám schází zde rázná, velká, intensivní síla, která by dovedla pevně mohutnou rukou chopiti se kormidla a plavidlo vésti pravým proudem.

Podnes platí, všeobecně vzato, pro českého krajináře jen ten kraj za krásný, kde stromy tvoří mohutné malebné skupiny, ohromné skály a šumivé vodopády základní tvar kraje a vzadu na oblačném horizontu zasněžení velikáni zajímavé olemování. V atelierech českých krajinářů žije ještě romantismus, zde zdá se býti poslední jeho útočiště, odkud by nerad se hnul.

Ant. Chittussi zajel si před lety do Paříže, poněvadž jedině tam doufal nalézti vzory a silné popudy ku práci po své náklonnosti. Loni a letos svými výstavami jakoby skládati chtěl českému obecenstvu účty ze svého těžení v cizině, z toho, čím jinde umění své sesílil, a za to jsme mu opravdu vděčni. Obsahujet výstava jeho, svým rázem, pro naše obecenstvo mnoho nového, v ní nabývá ono vědomosti o novém u nás směru krajinomalby.

Chittussi miluje přírodu onou velkou, hlubokou, přímo vášnivou láskou, jakou nenaleznete v té síle u žádného enthusiasty laika, která je tak vřelá a bezohledná, že nejednou zdá se býti až přemrštěna. Však základ, její jádro je zdravé a svaté. Umělec, jsa jí veden, nehledá dlouho a daleko kraje neobyčejným útvarem vynikající, jemu stačí každý koutek, každá pláň, část kraje sebe prostší, o níž jako všední obyčejný pozorovatel okem sotva zavadí, ale Chittussi vidí zde ohromné přímo bohatství tonů, barev, problemy světelné, jež vyžadují všechnu jeho sílu. Jeho krajina neřeší tak problem interessantní nálady, jako snaží se vystihnouti štětcem vše, co příroda vkládá venku v barvu a její ton, odstín,

harmonii. Nechci zde probírati oněch osmatřicet vystavených obrazů číslo za číslem, nechci také zapírati, že jsou mezi nimi mnohé nestejné ceny, že nejeden ještě nepřekročil hranice studie, třeba jej umělec za hotový již považoval. Chittussi zúmyslně vystříhá se vší stafáže, maje za zásadu, že ji krajina trpí. Neprávem. Jsou kraje, které právě oživeny nabývají valného půvabu, ne že by figurální stafáž je teprve pozvedala na výši zaokrouhleného obrazu, ale že jimi doplňuje takořka svůj pravý ráz.

Ve výstavě Chittussiho krajiny francouzské vykazují však čísla, jež přece jen mlčením nelze pominouti, v nich zdá se nám umělec jeviti se celým na své pravé dráze a výši, v nich ukazuje, že jeho paleta je bohatá i živou, čilou barvou, sytým, plným tonem. Že volba jeho je pravidlem distingovaná, jemnocitná, dovozují arci též ostatní. Avšak *Pláň v lese Fontainebleau*, pokrytá tmavým rozsochatým stromovím, *Motiv na dráze Orleanské*, plný svěžesti a čerstvosti bezprostředního názoru a *Lomy v Sannois* stejných vlastností, nebo *Průplav St. Martin v Paříži* jsou přece jen kabinetní kousky Chittussiho.

Vedle těch chci se vším důrazem na druhou skupinu, českou, upozorniti. Kdyby i při nich nenalezalo se udání místa, prvním pohledem museli bychom je všady rozeznati. A. Chittussi má v té příčině přednost přede všemi našimi krajináři, on našel a postřehl, dosud první a jediný, ráz českého kraje, jeho karakteristikou, který neleží v obdivuhodné formaci elementů krajinářských, ale v mírné vlnovitosti a tiché vábnosti, kde právě vlastnosti Chittussiho umění jsou tak na místě — barva a ton. Ta pláň rozdělená různě odstíněnou zelení a rozoranými poli u slabém vlnění pod Ronovem na př., nebo některé partie na Doubravce a Jihlavce jsou pro dnes pravými typy českého kraje v českém krajinářství. Žádáme karakteristiku lidské postavy, žádáme karakteristiku přirozenou, pravdivou rázovitost kraje. Chittussi naučil se v cizině tyto vlastnosti ve přírodě hledati a proto je s jistotou nalezá všude ve vlasti.

Nic toužněji nebylo by si přáti, nežli aby na této právě dráze nalezl A. Chittussi u nás, mezi českými krajináři, následovníků, kteří by po cestě již z části vytýčené dále krátceti dovedli. —

„Umělecká Beseda“ odchýlila se letos od svého pravidla vydávati za prémie pouze reprodukce českých děl uměleckých, ale odchylka její nebude a nesmí jí býti za hřích nebo poklesek vykládána. Fotogravura *Zamilovaného postiliona* Alfreda Wierusze-Kowalského, kterou letos svým členům rozesílá, vymyká se sice i jinak z rámce dosavadního, jsouc prostým jednoduchým genrem a ne bohatou komposicí historickou, avšak i to má svoji dobrou vlastnost. Vždyť tendence prémie „Um. Besedy“ je roznésti po českém obecenstvu porozumění umění výtvarných v celém jich rozsahu, vymýtiti nevkus a bezcennost, a tu vítáme každý projev a pokus mnohostrannosti. Přinesli jsme již v „Ruchu“ zdařilou dřevoryteckou reprodukci onoho obrazu (1885. č. 7.) a psali jsme o něm již tehdá, kdy byl poprve v mezinárodní výstavě mnichovské vystaven; tam své čtenáře odkazujeme.

Mám dnes ještě jednu věc na srdci, která, souvisíc poněkud s „Uměleckou Besedou“, nejlépe sem se hodí. Je to historka nevelká, ale za to tím zajímavější a poučnější a bylo by hříchem, nezaznamenati ji „pro paměť budoucí“. Povím ji krátce, ale, prosím, čtěte slova následující zvolna a pozorně.

Před mnohými lety zaslal odbor výtvarný „Um. Bes.“ přípis slavné městské radě královského města Prahy, v němž přimlouvá se, aby sgrafitta na zevní zdi arkadových chodeb v týnském dvoře byla zachována a náležitě opravena, sic jinak jediná tato pražská památka starých renaissančních sgrafitt figurálních zajde „zubem času“ i. e. nedbalostí lidskou.

Plných jedenácte, pravím jedenácte let, rozmýšlela se rada, nežli napsala spolku odpověď následující:

Sgrafitta zmíněná nelze více zachovati. poněvadž oprava jich by stála 1500 zl.

(Ovšem, když jedenácte let do nich pral déšť a sníh!)

Než kterak odůvodnili na staroměstské radnici onen hrozný výdaj, je skoro unikum. Sice velmi svědomitě dali si předložiti rozpočet a návrh restaurace zmíněných maleb, ale v tomto výslovně se praví, že, měla-li by stará sgrafitta býti zachována, musela by býti pečlivě okreslena, na výkresích scházející nově doplněno, pak (to zasluhuje ob divu nepodmíněného!) musela by se všechna otlouci, zeď nově navrhnouti a sgrafitta zcela nově na nové omítce nakresliti!

Tak rozumí se u nás pojmu „zachovávati staré památky umělecké“, léta spásy 1885!

*

Arrigo Boito: Mefistofele.

(Provedeno v Národním divadle dne 7. prosince.)

V březnu 1868. vstoupil v Miláně mladý, teprve 26letý umělec svou první operou, Mefistofele zvanou, v nepřehlednou řadu italských komponistův operních. Obecenstvu vlaskému nebyl Arrigo Boito neznámým. Již po 6 let uveřejňoval různé články kritické o hudbě a psal verše, z nichž mnohé velmi se líbily, některé i sensaci budily; směl zajisté tedy očekávati, že publikum přijme jej ne-li vlídně, tož aspoň shovívavě. Avšak sklamal se. Jeho opera dodělala se znamenitého neúspěchu, obecenstvo i tisk brojily proti němu, a druhé představení se skončilo nepopsatelnou bouří. Zdálo se, že mladý umělec nikdy již nevzpamatuje se z této porážky. A Boito jal se v pravdě dosti dlouhou dobu pracovati téměř výhradně na poli literárním. Napsal svému příteli Facciovi libretto k Hamletu, kterážto opera v Miláně došla téhož přijetí jako Mefistofele, napsal i text k Ponchielliho Giocondě, skládal pěkné verše a — přepracovával svého Mefistofela. Sedm roků po jeho prvním neúspěchu štěstí se obrátilo. Bologna, která v Italii má pověst města hudebně nejpokročilejšího, dala mu náhradu za Milán. Přijalat obnovenou partituru, v níž některé scény byly zkráceny, dva zpěvy přidány, instrumentace pak přepracována, s neobyčejným nadšením. Veřejné mínění vyslovilo se pro Mefistofela a šťastný tento duch negace projel pak vítězně celou Evropou. Ovšem nedařilo se mu všude stejně; vždyť předcházela ho z vlasti jeho pověst, která již předem dovedla mnohé proti němu popuditi. Jedny odstrašovalo, že Italie prohlásila Boita za zuřivého wagneriana, jiné zlobil zvláštní způsob, kterým Goethův Faust tu zpracován a který zdál se jim býti přímým rouháním. Nejpřikřeji vyslovil se proti němu vídeňský professor a kritik Eduard Hanslick, který prohléd klavírní výtah operu tuto odsoudil a zdrcující svůj úsudek i tehdy opakoval, když opera ve Vídni r. 1882. dávána byla. Jemu zdá se býti hudba ku Mefistofelu dílem prostřední, dílem protivnou, a jakožto pabásnění Goethova Fausta přímo směšnou. Kdyby mnohé z kantilen místo Fausta a Markétky zpívali Peppino a Peppina, pak prý by ho to nanejvýš nudilo: takto však zdá prý se mu, jako by hudbou tou Goethe byl pošpiněn. Celkem prý není pochyby, že Mefistofele moderní opeře, která beztoho v materialismus již poklesla, ještě další ránu zasadí. — Naproti tomu píše jeden z předních kritikův italských: Po mém soudě jest Mefistofele dílo předního řádu, a stojí-li Boito pod Gounodem pokud se týče melodie, převyšuje jej nekonečně interpretací dramatu Goethova, velikolepostí a vznešeností slohu. Boito jest veliký hudebník a jeho hudba nepodobá se žádné hudbě jiné.

Z těchto vážných hlasův jest patrno, že jde tu o dílo nevšedního významu, které má dosti předností, avšak také dosti vad. Dle toho, přihlíží-li se toliko k těmto nebo pouze k oněm, vypadá soud buď v úplný prospěch anebo v roz-

hodný neprospěch skladatelův. Pokusíme se zkrátka vylíčiti jasné i stinné stránky Boitovy opery.

Co se týče libretta, které Boito upravil si sám, dáváme za pravdu těm, kteří dílo toto prohlašují za nezdařený pokus, uvésti Goethova Fausta na jeviště v novém spracování. Úkol, ve který Boito se uvázal, jest nejen nesnadný, nýbrž přímo absurdní. At někdo se přesvědčí, čím jest druhý díl Fausta pro jeviště, at srovná v mysli ohromnou látku obou dílů, a pak nechť snaží se utvořiti si obraz o dramatickém extraktu, který nám chce podati úplný obsah dílu prvého, hlavní jádro dílu druhého a který nad to obsahuje pro tak stručné spracování přímo luxuriosní prolog. O dramatické souvislosti, odůvodněnosti nebo o srozumitelnost tu ovšem nemůže býti ani řeči. Proto ani se nepouštíme ve zvláštní důkaz, jak nechutným jest záběh librettisty do druhého dílu, či jak neodůvodněným jest výlet Fausta k Heleně, nýbrž podotýkáme zcela všeobecně, že každý Boitův akt jest sice částí v sobě samé okrouhlou, celek však že jeví se nám pestrou strakatinou, fantasií na motivy z Fausta, literárním potpourrim. Že naše obecenstvo tuto kompilaci celkem dobře snáší, dovedeme si vysvětliti jen příliš rozšířenou známostí Goethovy básně v různých úpravách a spracováních. Diváku postačuje pak pouhý zlomek, aby se domyslil celku, což ovšem nijak dramatických nedostatků neomlouvá. Od tohoto mínění neodvrátil nás ani výklad, který skladatel klavírnímu výtahu své opery předeslal. Souhlasíme s tím, že druhý díl Fausta è la continuazione ed il complemento necessario del primo, avšak domněnka, že čtvrtým aktem nutný ten doplněk a pokračování se zachrání, jest přece příliš smělou, ba skoro směšnou. Kdo tomu nevěří, nechť si tedy přečte Düntzra, jehož jméno skladatel v předmluvě béře nadarmo, aby vyložil etymologický původ slova Mefistofele. Nechceme sice pochybovati ani dost málo, že básník Boito znal všecky ony Mefisty, o nichž též ve vysvětlení se zmiňuje, ale že by byl právě studiu Goetha obzvláštní byl věnoval péči, že by byl v ducha veliké jeho básně vnikl aspoň tak jako kterýkoliv jeho vykladač, o tom pochybujeme rozhodně i se stanoviska básnického i se stanoviska hudebního. *L. D.*

(Dokončení.)

*

Dobrý doušek.

Obraz Ed. Grützners.

Na malý zatím doklad slov, jež jsme o umělci tom napsali v čís. 28. lonského „Ruchu“, přinášíme dnešní reprodukci, variant na známé Grütznerovo thema: mnich a dobré víno. Onen stále s upřímným smíchem zaznívající humor Grütznerův, jenž v každé práci jeho plným tonem zní, ozývá se i zde. *R.*

*

Skupina pro pražský chudobinec (skica).

Od J. V. Myslbeka.

Josef V. Myslbek nekreslí, ku svým prvním náčrtům a návrhům nebeře papír a tušku k ruce. V jeho hlavě rodí se již myšlenka cele plastická, která beze zvláštního přechodu žádá, aby vtělena byla přímo v tělesnou formu. Modelovací hlína je Myslbekovým papírem, modelovací dřevo jeho tužkou. První jeho návrh objeví se plastický ve hlíně a přímo na něm pak umělec pozměňuje a urovnává celek ku konečnému tvaru.

Myslbekovy první návrhy a náčrty ku pracím jsou pravidlem daleko vzdáleny hotového díla. Třeba by byly doznaly úspěchu a uznání venku, zřídka kdy umělec sám při nich zůstane; průběhem práce mění a mění, stále zdokonaluje a dosud nikdy ještě k neprospěchu dokončeného díla.

Přinášíme první návrh ku sousoší, zdobící nyní průčelí pražského chudobince.

Prostřed sedí Praha kladouc jako k ochraně chorému starci levici na rameno, v levo štítonoš podává jí věnec vavřínový v odměnu za lidumilnost.

Tu třemi postavami jasně a zřetelně vyslovena myšlenka, jež přirozeně a nehledaně pro asyl neduživých se vyskytla. Jasně ji vyslovil Myslbek jako logický myslitel a eminentně zřetelně plastický umělec. Velkým, širokým, řeknu raději mužným tahem buduje se skupina, tři postavy tlumí se v jeden celek a přece zase jedna každá z nich ku plné, samostatné platnosti přichází. Zde umělec pracoval podle přání srdce svého, každý rys, každý pohyb odpovídá jeho první představě, teprve při provádění přihlásily se mimo něho stojící požadavky. Místo, kam byla skupina určena, výška a pozadí jeho řeklo svoje přání, ba rozkazy a umělec musil jich poslechnouti. Pak obrátil celou komposici, co původně na pravé straně bylo, je při díle provedeném na levé, těla se stala štíhlejší, poměry jich, k vůli perspektivnímu skrácení, delší a táhlejší; detail doznal propracování. Však vedle sousoší na průčelí chudobince podrží první k němu náčrt svoji platnost, jako první a bezprostřední výron umělecký, nejvýše zajímavý svými velikými a účinnými masami světel a stínů. *K. B. M.*

*

Čapí sněm.

Obraz Julia Mařáka.

Zdali kdo by hledal v této práci, v tom poetickém zákoutí kraje, v té krajině zobrazené jedině pro její sličný tvar, podklad politicko-historický? Je to možno, aby obraz, jenž jedině zdá se poesií dýchati, světového ruchu vzdálen, na oko prost každého s ním styku, přece byl vznikl na takovém základě?

Popudy, jež umělec výtvarný k nové práci zevně dostává, pohnutky, jež rodí v něm první myšlenku nového díla, jsou mnohdy sotva postřehnutelné. Údaj na první pohled, pro první okamžik co nejvšednější, událost nemající zdánlivě pražádného styku s vlastním oborem působnosti a tvořivosti umělce, může přece jen státi se silnou pružinou a příčinou vzniku nového výtvoru. Kterak tedy souvisí „Čapí sněm“ s dějinami?

Prostým a jednoduchým způsobem.

Práce Mařákova ač, nese datum 1866., přece není ohlasem tehdejší války „bratrů s bratry“, aspoň ne bezprostředním ale jen přímým výsledkem tehdejších přečetných kongresův evropských. Různé sjezdy a sněmy diplomatů, kteří napraviti měli porušenou rovnováhu evropskou, o nichž tehdá stále se mluvilo, jichž postup každý s napjetím neb aspoň zvědavostí sledoval, byby první pohnutkou ku „Čapímu sněmu.“

Jul. Mařák vytvořil v něm dílo časové, ne tendenční, ale skrývající v sobě roztomilou ironii, pronešenou s přívětivým úsměvem na rtech a pojmenoval je — „Také kongres!“

Dnes, kdy jen slabá zpomínka toho doléhá k nám, přece „Čapí sněm“ nepozbyl svého kouzla, onoho jemnodechého půvabu a smavé poesie, jaká prostupuje a prosycuje každý výtvor Mařákova uhlu nebo štětce. Onen nádech tendence činí je zajímavým sice, ale daleko zajímavější jeho umění.

Bylo by znova opakovati mnoho, co již o umění Mařákově, o jeho zvláštní a tak milé osobnosti umělecké bylo kdy povědíno. K tomu vybízí každý list, z rukou jeho vyšlý, a není rozdílu mezi prací starší a novější. J. Mařák pohlíží na přírodu okem básníka z boží milosti, co jiní skvělým slovem líčí, to on tužkou a štětcem zachycuje se vším půvabem a veškerým pelem, spojuje poetické nadšení s vysokou dovedností uměleckou. Snad právě pro tyto vlastnosti nejlepšími interprety jeho děl jsou zase jen básníci. *K. B. M.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 3. V PRAZE, dne 25. ledna 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

NA TROSKÁCH HŘÍCHU.

Vesnická povídka od **BOŽENY KUNĚTICKÉ.**

(Pokračování.)

Byla dcerou chudé švadleny. Matka nemohla jí ničeho poskytnouti než dosti dobré vychování. Byla její miláčkem, cílem její snův, a není tudíž s podivením, že hrubší prací dívku nepřemáhala. Spoléhala se na pěknou její tvářičku, štíhlý vzrůst, vtipnost a rozmilost v chování, a na tom budovala zámek její štěstí. Nežli však skutečnost položila k němu základy, dívčina osiřela. Bez pomoci, přítele a naděje na bezpečný útulek stála uprostřed nelítostného lidu. Neměla nic, než hořké slzy v očích a bezměrnou bolest v srdci. V postavení nad peklo trapnějším zjevil se jí Babánek. Líbila se mu. Často objevoval se v odlehlé uličce, kde prázdná světnička neštěstí její pěstila a za krátko učinil jí návrh, aby přijala u něho místo hospodyně, dodávaje, že bude pouze dohlížeti a rozkazovati. Druhé práce že vykonává služka. Za nedlouho po její příchodu odešla od něho jeho žena a Babánek zamlouval odchod její nedostatkem upřímné lásky. Stěžoval si, že nemá srdce vřele mu oddaného, že stojí tak sám, úplně sám — až ze vzbuzeného soucitu vznikla v dívce náklonnost a stala se tím, čím byla. Dcery jeho byly již provdány. Teprve později se dověděla, že Babánek nežil se svou ženou nikdy v dobrých poměrech. Paní Babánková plakala při svém pádu tak prudce, že posluhovačka musila ji konejšiti:

„Nebylo zle, aby nebylo zase dobře,“ povídala, podušku jí pod hlavou rovnajíc. „Chybiti jest lidské. Andělé nejsme a čert nikdy nespí. Že nespí, není vinou vaší. Oči se mu nemohou zašíti. Můžeme se ovšem vyhnouti, ale ta cesta je vždycky horší než ona, co vede k němu. Bůh je milostiv. Nechal vás zhřešit, nechal vás také činit pokání. Však léta, která jste při nebožtíkovi prožila se svědomím stále do vás hučícím, nebyla také medem mazaná. Byla jste dívka nerozumná a nedokonalostí zdravých úsudků se vina menší. Říkávám vždy, že teprve dvacátým čtvrtým rokem učí se rozum děvčat z knihy moudrosti. Pan Babánek jest sice již na pravdě boží a nechci mu takto nic vytýkati — nu, ale dejme tomu, neměl přece tak jednati. Však si to s Pánem Bohem spraví a dej Matka boží, aby se vyrovnal ku svému dobrému.“

Nemocná jí pevně stiskla ruce svými průsvitnými prsty.

„Zlatá paní Poutecká! Takovou útěchu mi podáváte! Tu neodepřete mi také mou poslední prosbu. Ujměte se mých dětí.“

Teď paní Poutecká utírala si zástěrou oči. Trvalo to hezky dlouho, nežli zachytla slovo v hrdle a pustila je ústy ven.

„Neproste, panička, o to, co je povinnost křesťanská. Přičiním se, abych Vás jim zastala.“

Vzájemné políbení jich úmluvu spečetilo. Paní Poutecká zůstala v domě, který byl majetkem mladší dcery Babánkovy. Vykázali jí světnici s nízkým stropem a pokojík pro Cilku. Runda nemohl proti tomu nic namítati. Bylo to poslední přání a rozkaz zemřelé. Chtěl tedy lstí se dostati přes mez vytčenou. Jako kočka na myš, šel na paní Pouteckou, aby mu přenechala Marii k vychování. Když mu nepomohlo, vyhledal advokáta. Věděl, že uskutečněním své myšlenky mnoho vyzíská. Odvolával se na své poručnictví a vyhrál. Marii odtrhli od pečlivé vychovatelky. Dobře věděla paní Poutecká, kam tu mladou duši vedou.

Dost se pro ni naplakala, nastýskala. Nebyla však z lidí, kteří pro svůj bol zapomínají na vše ostatní na světě. Celou svou péči obrátila na Cilku. Že však příjmů neměla než několik zlatých Cilce vykázaných, odhodlala se přijati do bytu studenty. Pověstí svou dobře doporučená brzy dosáhla vyplnění svého přání. Ponechala jim svou světnici a odstěhovala se k Cilce. S ní strávila své nejblažší chvíle. Pokud byla malá, chovala ji na klíně, vypravovala jí až do únavy, zpívala a hrála si s ní. Později sedala Cilka vedle ní a poslouchávala s okem na vypravovatelku upřeným, ne-

mrkajícím. Lpěla na pěstounce celou svou duší. S Marií se vídala málokdy. Runda byl jí tuze záhy vysvětlil, v jakém poměru otec žil s matkou a nebylo tudíž paní Poutecké vhod, když obě sestry se sešly, neboť lekala se, aby nevinné a citlivé srdéčko Cilčino nebylo před časem vyburcováno z klidu.

„Až doroste a dovede omluviti vinu matčinu — pak děj se, Pane, vůle Tvá. Nač teď by se měla dověděti o věcech, které zhoubně působí na staršího, neříkáš-li na tak mladou dívčici!“ povídala si a zamezovala důvěrnější styk sester.

Rok s rokem míjel. Přišla doba, kdy Cilčino srdce každou chvilí mohlo zaklepati: „Prosím, nadešla chvíle, kdy se mně má dostati potravy lásky,“ a paní Poutecká zabývala se často její budoucností. Nejlepší úvahy a myšlenky dostavovaly se jí při klokotající vodě a škvařícím se másle. Při pečínce filosofovala až závidění hodno: „Pořádný pták nedá mladé ke kukačce a pořádní rodiče hledají pro své děti domova v rodině spořádané. Cilka jest čistá jak obrázek, nepochází však z pouti Bohu milé. Běda jí, zadá-li srdce muži, který nebude míti pro ni lásky bez úvah. Jest to hrozné. Lépe by snad bylo, kdybych jí všecko vysvětlila dříve, nežli jí rozsvítí svíčku před očima někdo jiný. Bude-li věděti, co a jak, bude se také dle toho říditi.“

Každodenně chystala se v prázdné chvíli vzíti hlavu její do rukou a vypověditi jí, co nepokojí její hruď, a každodenně odložila zase vše na zítřek. Nebyla žena slabá, avšak k tomuto nedostávalo se jí sil. Znala Cilku až příliš dobře, aby nevěděla, jak otřese jí minulost její matky a neomluvitelný hřích otcův. Dosud Cilka myslila na ně s úctou i láskou a častokráte se stávalo, že modlila se k nim jako ke svatým a vyvoleným božím. Pamatovala se na ně jen málo. Byla ještě maličká, když osiřela. Jak jí to jen říci, aby hvězdička blaha a dětinné lásky nesřítila se při tom s její nebe? Zle palila starost tato paní Pouteckou.

Najednou začal vítr ještě s jiné strany foukati. Přišel nahle, netušeně. Podotkla jsem již svrchu, že paní Poutecka pomáhala profesorům reálných škol pardubických vychovávati českou omladinu. Týdenní lístek jídelní z kuchyně paní Poutecké nebyl sice přeplněn pokrmy drahými a pochybuji, že by kdy byla rady kuchařky Rettigové potřebovala, ale strávníci přesvědčili se nejednou, že krmě je dobrá a dobře upravena. Z této příčiny nemívala nikdy o studenty nouzi a po prázdninách nestačila ani za nimi a rodiči, pod peruti jen dohlídky svými přivádě zase zpátky dveře zavírati. Pravidlem paní Poutecké bylo, více jich do bytu nepřijímati než tři. Hoši museli býti z dobrých rodin, pořádní, nevýběrčí. Nerada i měla studenty, kteří dosud šestnáctého roku nepřestoupili. Mezi námi řečeno, líbovala si v nich proto, neboť pohled na rozkvétající Cilku jí přesvědčoval, že by starému mohla vypadnouti poleno z ruky a dostaviti se chuť kouti milostné básně. Že by v takovém nešťastném případu málo platila její domluva, byla víc než přesvědčena. A co se studentem? Student, voják, komediant mají všickni dohromady jednu vlastnost a ta se jmenuje „nestálost“. Můj Bože! Lehko poplésti tak mladému děvčeti rozum, ale s tíží bývá zase jeho kolečka k řádnému chodu napraviti. Má-li Cilka si udělati známost, ať stojí přece za něco. Cilce bylo osmnácte let a poněvadž narodila se ku konci prázdnin, za několik dní po slavnosti její osmnáctých narozenin ohlašován pardubický pravý život a ruch kufry, zavazadly a balíky kanafasových peřin. Za krátko po nich dostavili se tatíkové s obličeji, na kterých starost svoje produkce v podobě hlubokých vrásek odbývala, pak synkové s očima zářícíma, a konečně maminky s košíky, ze kterých podezřele vykukovaly hlavy hus, kachen, čerstvé máslo, syrečky atd. atd. Paní Poutecká měla tři kvartány od lonska a chystala se tedy již nepřijmouti žádného. Cilka sice trochu nápadně se rdíc jí radila, aby aspoň jednoho septimána vzala, že více platí. Avšak paní Poutecká mrkla po ní zpytavě a v duchu vypeskovala hezkou přímluvkyni septimánů jak náleží. „Vida, vida,“ horlila potají, „septimána! Co pak, beruško, myslíš, že v mé hlavě zdravo není? Čekej na někoho kloudnějšího!“

Ale výpočty paní Poutecké utrpěly tentokráte řadnou differenci. Cilka dala jí z nich špatnou známku. Možná, že sama by v nich byla chybu neviděla, kdyby jí byl v tom nebyl nápomocen první mathematikus v celé sedmé třídě pardubické reálky. S pomocí jeho usoudila, že chtěj anebo nechtěj dáti musí nedostatečně. Chcete-li, povím vám, jak tu differenci spolu vynašli. —

Pravě paní Poutecká, všelijakými vrtochy popletena, připalila jíšku a křižovala se pak až hrozno, když zaklepano na dvéře. Rychle jako blesk shodila se sebe zástěru, chopila se čepečku na posteli vždycky pro strejčka Přihodu uchystaného, a když dveře se zhurta otvíraly, dovazovala si již vybledlou pentli pod krkem. Do světnice vstoupila tělnatá, vysoká selka. Na ruce nesla koš, jehožto víko směle odstávající nechalo tušiti poklady v něm ukryté. Za ní vešel mladík as devatenáctiletý. Soudím dle chmýří pod orlím nosem, které s hrdou sebevědomostí se na světlo světa prodíralo.

Přes jeho aneb i dosti možná právě pro jeho zevnějšek celkem velmi příjemný, prolétlo čepečkem vyzdobenou hlavou paní Poutecké:

„Z toho mračna nebude déšť. Hle, hle, pro Cilku jako na zavolanou! Jest-li pak jsou dvéře do jejího pokojíku zavřeny?“

Na tuto otázku odpovím pod pokličkou tajemství, že nebyly. Aspoň hezký mladík zahlédl mezi nimi růžovou tvářičku dívčí s usmívajícíma se rtoma. Více, myslím, viděti nepotřeboval, aby zasotvilo se v jeho nadšené duši pevné přesvědčení, že v bytě tomto a v žádném jiném studie jeho nelépe pokvetou. Maminku jeho však zaraží zápach spálené lásky.

„Ouvej!“ vykřiknul zoufale její kuchařský duch. „Jak pak bude ubohým hochům chutnati při obědě po dlouhém sezení ve školské mučírně připálená omáčka, nebo připálenou jíškou zadělaná polévka. Zde svého Josefa nenechám — zkazil by si žaludek a já mám toho jediného.“

Není divu, že neotvírala se ústa starostlivé maminky již k žádné chvalořeči.

„Hledám byt, milá paní,“ předešel ji však pan syn s neobyčejnou rychlostí. „Byl jsem odkázán k vám a první pohled mne získal pro vás, ač shoduje-li se to s vaším přáním.“

„Huba jako meč,“ myslila si oslovená, „ale mne nepořeže.“ Chtěla odmítavě odpovědděti, když vložila se do toho maminka:

„Já myslím, že mám také při tom co mluvit.“

„To se rozumí,“ hájila paní Poutecká mateřská práva. „Lituji však, že nemám tolik místa, abych pana syna mohla přijati. Snad po druhé.“

Teď vyvalila maminka oči. Ta neobratná kuchařka, která nosí na stůl připálená jídla, dovolila si zamítnouti její syna!

„Ah tak!“ povídala se zlostí špatně utajenou. „To je něco jiného. Pro podruhé bytu nepotřebujeme a Josefovi ještě byt najdu. Tedy odpusťte, paničko! Poroučíme se. Neměli bychom nechati dvéře pootevřené? Zdá se, že vám zde jíška zapáchá.“

„Ale matinko, ale, milá paní!“ chlácholil Josef. Nadarmo. Matka jeho byla již za dveřmi. Šel za ní a božím řízením potěšil se pohledem na dvé růžiček, jež mžikem vypučely mezi dveřmi pokojíka. Paní Poutecká jich na štěstí nezahlédla.

A teď musím ještě něco povědděti. Dole, v prvním poschodí, bydlela již dlouhá léta se svým mužem paní Doležalová, žena bezdětná, jež postonávala touhou, aby dostala strávníka z bohaté selské rodiny, staršího, aby se mnoho o něho starati nemusila. Štěstí jí nepřálo. Nemohla se nikdy shodnouti, kladouc obyčejně velké požadavky. Dnes od rána vykládala svému muži, jenž shrben maloval písmena na dlouhou návěstní tabuli, že ji potká štěstí. Sotva se totiž probudila, shledala ku svému zděšení i k velké radosti, že se jí po nose volně ubírá pavouk. Toho z rána viděti znamená prý zrovna tolik, jako desítka v kapse, neb alespoň na cestě do ní. Včera večer pak, když si vykládala karty, ať míchala tak nebo tak, ať sjímala na tři kupky nebo na dvě, vždy přesvědčovaly ji, že dostane do domu přírůstek. Padesátiletá paní Doležalová rděla se ještě při snídaní, jako by se jí to bylo stalo před třiceti lety, a když dlouho uvažovala, odkud by přírůstek přijíti mohl, pohlédla výhrůžně na svého muže v duši přísahajíc, že by s ním ani hodinu déle nezůstala, kdyby jí něco podobného na krk přinesl. Když však o jedenácté hodině viděla obšírnou panímámu v průvodu nadějného synáčka stoupati do druhého poschodí, zaradovala se, hubená tvář zazářila a pečlivá mysl již věděla, odkud přírůstek do domu přibude. Čekala, až půjde starostlivá matka zpět nevědouc, kam se obrátit. Po malé minutce čistě ustrojena číhala na chodbě a jakmile viděla panímámu proti sobě, počala:

„Dobré poledne! Viděla jsem jíti paničku před chvílí nahoru a myslila si, že nic nepořídí. Paní Poutecká již své hochy má —“

„Krk si nezlámeme,“ hučela rozhněvaná maminka, „byt vždycky najdeme.“

„I to se ví,“ přisvědčovala Doležalová ochotně. „Měla jsem také v úmyslu vzíti jednoho do bytu. Nemám totiž žádných dítek a někdy se mi stýskává. Ale každého vzíti nechci a někdy přijdou lidé — ale já povídám a povídám a ani nepozoruji, že jste, paničko, všecka udýchaná. Je viděti, že vám neschází, jen kynete. Nechtěla byste si u mne trochu poodpočinouti?“

Selka zářila blahem. Nabídnutí se jí líbilo a chování paní malířky ještě víc. Bylo vidět, že zná způsob a ví, jak má zacházeti s lidmi z lepšího rodu. A pak ta nahoře! Počkej, nadutá, budeš litovat, až uvidíš, co vše za Josefem běží.

Josef měl vyhráno. O to, jak sblíží se s růžičkami z poschodí druhého, umínil si starati se sám. K tomu maminky již nepotřeboval.

Na zelené bráně bila jedna s poledne, když Doležalová vyprovázela panímámu po schodech dolů, ujišťujíc ji, že u ní jest Josef tak dobře a před všelikými zlořády chráněn, jako máslo ve sklepě. Víko doléhalo již patřičně k ovrubě košíku.

Mohla bych ovšem nyní napsati kapitolu, pojednávající pouze a cele o vývoji známosti Josefovy a Cilčiny, ale musím ji vtěsnati do několika řádek, neboť nechci udělati z povídky své obsáhlou studii o lásce a pokaziti jí své mladistvé čtenářstvo. Za tři dni po přistěhování se Josefově dostala majetnice domu přes to, že neustále byla chráněna širokou moltonkou paní Poutecké, psaníčko! Nepřišlo však po poště. Dostala je zcela zvláštním způsobem. Četla jsem kdesi, že láska jest nade vše vynalezavá a dodávám k tomu, že láska obyčejná ke studentské by k vůli vynalezavosti mohla choditi do učení. Studentská láska podobá se románům Verneovým — nezná žádné nemožnosti.

Tak i Josef, když se dost napřemýšlel a nauvažoval, chopil se cedule světoznámého loutkáře Vlaštovky a ta měla býti základem velkolepé budovy nejupřímnější lásky dvou srdcí. Požádal komedianta o ceduli a třesoucí se rukou udělal na ní tužkou několik znamínek, a pak vtisknuv do pravice roznášečovy stříbrňák, nakázal mu co nejpřísněji, aby jen tu a žádnou jinou do pokoje Cilčina nedal. Cilka srovnala podškrtané písmeny a četla:

„Zachraňte mne! Hynu! Večer spusťte s okna dlouhou nit, podám vysvětlení.“

Nit přišla a Cilka vytáhnuvši ji opět vzhůru, s radostným ruměncem na plných líčkách utrhla první milostný lístek.

Za zády paní Poutecké vyvinul se poměr, který záhy nabýval takové opravdovosti, že kdyby

to byla pěstounka zamilované svěřenky jen z daleka tušila, byla by jistě obohatila upomínky její řádnou kapitolou kázání.

Ale Cilka velmi opatrně skrývala první výkřik svého srdce v nejhlubším tajemství a kdyby nahodilá neopatrnosť nebyla natrhla roušku srdečných snů dívčiných, byla by paní Poutecká věděla o nich zrovna tolik jako slepý o barvách.

Dlouho kabonila se paní Poutecká na Doležalovou a nemohla se spřáteliti se septimánem z prvního poschodí. Konečně vidouc a domnívajíc se, že nečiní žádných výpadů na přízeň Cilčinu, spokojila se a s blahosklonným úsměvem děkovala na jeho pozdravy. Ba šla i dále. Jeden její kvartán potřeboval posily svému rozumu, a paní Poutecká svěřila Doležalové, že hledá učitele. Ta svěřila se Stárkovi, Stárek svému srdci. Srdce volalo: „Jdi a uč! Seznámíš se s paní Pouteckou a máš vyhráno — a pak, matka o kondicích věděti nemusí.“

A tak za nedlouho každodenně stoupal do druhého poschodí. Brzo vítala ho paní Poutecká jako dobrého přítele. Sledovala pilně každé pohnutí jeho i Cilčino a neshledavši nic nezvyklého, dovolovala časem i Cilce súčastniti se společných hovorů. (Pokračování.)

JEŽEK ŽENICHEM.

Národní pohádka od **J. K. Z RADOSTOVA.** Illustruje **Jan Schwaiger.**

istý slouha byl se svou ženou již několik let živ, ale posavad neměli žádných dětí. Ačkoliv byli sami rádi, když se najedli, přece toužili náramně po dětech, až se slouhová tak dalece zapomněla, že jednoho večera pravila: „I kdybych alespoň jenom ježka měla!“

„Nerouhej se, ženo bohaprázdná,“ napomínal ji muž, ale slouhová ještě dodala: „Ježek byl by přece lepší nežli nic.“

Ulehli na lože, muž rozzloben na ženu a žena na svůj osud. Ale ráno, když se probudili a vstali, sjede najednou s pícky ježek a jmenuje slouhu tatínkem a slouhovou maminkou.

„Vidíš, bezbožnice, co jsi vyvedla!“ káral slouha ženu; „nyní hleď, kterak budeš ježka kojit.“

Žena nad tak náhlým vyplněním svého přání oněměla, a snad by byla na věky němou zůstala, kdyby nebyl ježek slouhovi pravil: „Tatínku, dejte mi hůl a žílu, já poženu ovce na pastvu.“

Slouhová rychle místo slouhy ježkovi posloužila a dala mu ještě psíka s sebou.

A ježek vzav hůl do jedné a žílu do druhé nohy zahvízdl na psa a hnal ovce do pustého lesa.

Tam si našel dutý dub, vlezl do něho a pravil: „Zde budu se stádem do dne do roka.“

Ovce se v lese pásly, a nežli rok minul, rozmnožily se tak, že měl ježek místo jednoho stáda dvě. V tu dobu zabloudil v tomto lese vznešený kníže se svým sloužícím a přišel až blízko k dutému dubu, v němž ježek odpočíval, a psík dával pozor na ovce.

„Dobrá!“ pravil radostně kníže, když psíka spatřil, „kde je pes, bude i člověk,“ a nařídil sloužícímu, aby se do dubu podíval. Sloužící šel, ale když tam člověka žádného nespatřil, vrátil se ku knížeti se smutnou tváří a pravil: „Kromě ježka tam není nikoho.“

„Tedy jdi a promluv na ježka, snad nám ten něco poví,“ pravil se smíchem kníže, a sloužící přišed k dubu dí k ježkovi: „Zabloudili jsme v tomto pustém lese, ježku, vyveď nás na cestu.“

„Vyvedu vás, tebe i pána tvého, ale darmo ne,“ odtušil ježek.

„A co chceš za odměnu?“ ptal se sloužící.

„O tom musím s tvým pánem mluvit,“ namítnul ježek, a sloužící běžel ku knížeti s vyjevenou tváří a povídal mu, že ježek mluví a že chce, aby k němu přišel. Kníže neprodleně k dutému dubu pospíchal a přišed tam pravil ježkovi: „Já jsem kníže této země, vyveď mne na cestu a rád se ti královsky odměním.“

„Nežádám nic jiného za odměnu,“ odpověděl ježek, „nežli jednu ze tvých tří dcer za manželku.“

Kníže se na chvíli zamyslil a pak podával ježkovi místo dcery váček dukátů, ale ježek peněz nechtěl a stál na svém.

„Nuže tedy budiž, jak žádáš,“ řekl konečně kníže, „nyní však již pojď a veď nás.“

„Ne tak zhola, pane kníže, upsat se mi dříve musíš.“

Kníže se usmál, vzal se stromu list a ostrým trnem přípověď svou na něj napsal. Ježek nyní požádal knížete o vlas, a když mu ho tento dal, uvázal si jím list na krk, a pak vzav hůl a žílu vyšel z dubu a vyvedl knížete na cestu.

„Ale za rok a za den si pro nevěstu přijedu,“

A ježek vyjel na kohoutu až do knížecí síně . . .

pravil knížeti při rozchodu. Kníže přisvědčil a brzo mu s očí zmizel.

Když se navrátil k dutému dubu, poručil ježek psíkovi, aby stádo sehnal dohromady. Psík příkaz rychle vyplnil, ježek si stádo prohlédnul, a když mu ani jedna ovce nescházela, hnal domů. Na práhu stál právě slouha a s podivením se díval, kde se ty ovce najednou vzaly, neboť byl přesvědčen, že svých ovcí, které byl před rokem ježek, syn jeho, na pastvu vyhnal, nikdy nespatří, jakož se i domýšlel, že domnělý syn jeho ježek nebyl nic jiného nežli zlý duch, který ho pro rouhání bezbožné ženy o ovce připravil. Ale když ježka se stádem spatřil, zaradoval se v srdci svém nad míru a pravil: „Ját již myslel, že jsem o stádo přišel, a nyní mám místo jednoho dvě. Ty's hodný, synu můj, pojď nyní a odpočiň si.“

Ježek si dal říci, odložil hůl i žílu a položil se na lavici. Slouhová měla strach, nebude-li chtít, aby ho kojila, ale ježek k její největší radosti se o tom ani nezmínil; počínal si již jako muž, a když jednou o posvícení slouha pivo přinésti dal, statně si přihýbal. Krom toho zastával i práci, a bylo se čemu diviti, že mu vše tak lehce od ruky šlo, jako kdyby byl člověkem. Slouha měl z něho jen radosť a slouhová se muži smála: „Vidíš, že je ježek přece lepší nežli nic!“

Slouha však stáhnul obočí a povážlivě pravil: „Je to čiperný syn, jenom ať se to později s ním nějak nezmění.“

Když se rok blížil ku konci, pravil ježek slouhovi: „Tatínku, já vás budu o něco prosit.“

Jen mluv, synu můj,“ řekl slouha. Ježek pravil: „Máte kohouta, osedlejte mi ho, já si pojedu pro nevěstu.“

Slouha poslušně vyběhl se slouhovou ven, chytili kohouta a radili se, kterak ho mají osedlat.

„Dejte mu jen uzdu do zobáku,“ poučoval je ježek, „sedlo nemusím žádné míti, však já se na něm udržím.“

Slouha přinesl nit, vstrčil ji kohoutovi do zobáku, a ježek vzav nit obkročil milého kohouta a bodnuv ho zadníma nohama, uháněl, až se po cestě prach zdvihal. Slouha pak se slouhovou křičeli za ním a přáli mu šťastnou cestu a dobré pořízení.

Cestu ke knížeti věděl ježek dobře a za několik dní šťastně před zámek dorazil. Knížecí princezny dívaly se zrovna všecky tři z okna, a mohly smíchy puknout, když tak podivného rytíře spatřily. Kníže se však zarazil a dal ježka k sobě pozvat. A ježek vyjel na kohoutovi až do knížecí síně, slušně se knížeti poklonil a pravil: „Pane kníže, rok a den již minul, já žádám svou nevěstu.“

„Stane se, jak žádáš,“ odpověděl kníže a dal princezny k sobě zavolat. Princezny přišly, a když spatřily toho podivného rytíře na kohoutovi a otce svého s tak vážnou tváří, nemohly smích v sobě utajit. Jenom nejmladší se zarazila, když viděla otce zamyšleného.

„Dcery moje,“ pravil kníže, „ježek tento mě vyvedl z pustého lesa, kde bych bez jeho pomoci byl zahynul. Já se mu chtěl odměniti zlatem, ale on si vyžádal z vás jednu za manželku. Která z vás tedy vyplní otcův slib?“

Všecky tři dcery se zarazily, a teprve po chvíli hodila nejstarší hlavou a pravila hrdým hlasem: „Než bych si vzala to ošklivé zvíře za manžela, raději s okna skočím a čest svou zachovám.“

„A já,“ pravila na to druhá „skočím raději do studně, než bych byla pro smích celému světu.“

Nejmladší dcera mlčela.

„Což ty, dcero,“ pravil jí kníže měkkým hlasem, „míníš pro otce svého učinit?“

Dcera chvíli mlčela, ale pak s pláčem otci okolo krku padla a pravila: „Já si ho vezmu.“

„Ty's přece jen mé nejmilejší dítě,“ pravil kníže a hned rozkázal, aby se činily přípravy k svatbě. Ježek pohlížel se zalíbením na svou nevěstu, a měl své příčiny k tomu, nebo byla princezna krásná, jako růže za jarní rosy. Nevěsta však bojácně pohlížela se strany na svého ženicha; když se tento důvěrně k ní přiblížiti a snad dokonce ji políbiti chtěl, vzkřikla a utekla do svého pokoje. Ježek potřásal povážlivě hlavou a pobodnuv kohouta jel ku knížeti a ptal se ho, brzo-li bude svatba.

„Zítra, synu můj, zítra,“ pravil mu kníže. Ježek na to ssedl s kohouta, dal ho sloužícímu a nařídil, aby byl potravou náležitě zaopatřen. Sloužící však nevěděl, má-li mu dáti seno anebo co, a šel se ptát knížete.

„Ale, člověče na hlavu padlý,“ káral ho kníže, „kdo jaktěživ slyšel, aby se kohoutovi seno založilo?“

„Já myslil,“ vymlouval se sloužící, „že se mu musí dáti taková potrava jako koni; vždyť přece konal panu ježkovi stejnou službu jako kůň.“

„Jdi jen již, jdi,“ přerušil mu kníže další řeč, „a hoď mu trochu ječmene.“

Po zámku se ovšem hned rozneslo, že bude mít zítra nejmladší princezna s ježkem svatbu. A tu bylo nějakého divení! Někteří se smáli, jiní zase princeznu litovali. Nejhůře si počínaly obě starší princezny, šly k sestře své a tam jizlivými slovy srdce její rozrývaly.

„Jdi přece dát svému ženichovi hubičku,“ nutily ji, „my ti ho sem přivedeme. A to bude sladká hubinka, není-li pravda, jako med?“ Nevěsta ani neodpověděla a utírala si bílým šátkem slze.

Druhý den se svatba skutečně slavila, nevěsta však byla všecka uplakána, ale ne tak pro svého ženicha jako pro posměch svých nezvedených sester. Po svatbě chtěl ježek s chotí svou odjeti ke svým rodičům do pastoušky, ale kníže mu pravil: „Což by tam princezna má dělala? Ty spíše uvykneš zde knížecímu živobytí.“

Ježek si dal říci, a když přišla noc, byl odveden do ložnice své choti. Ta nebohá seděla na loži a prolévala horké slzy.

„Neplač, choti má," těšil ji ježek, „pod touto tvrdou a pichlavou srstí bije měkké srdce."

Ale choť nepřestala plakati. I zželelo se jí ježkovi a on pravil: „Vezmi tento nůž, zasaď jej pod můj krk a trhni hbitě a silně až dolů."

Mimovolně princezna tak učinila a v tu chvíli stál před ní mládenec, krásný jako slunce. Nyní ovšem neplakala a padla mu okolo krku. Noc jim minula samým povídáním, a když byl ráno čas k snídani, pojal bývalý ježek dvorně choť svou za ruku a vedl ji ke stolu. Což se tomu sestry její podivily! Neméně i kníže.

„Otče můj," pravil včerejší ježek, „díky tobě, že's mi dobrovolně dal jednu ze svých dcer, která mě vysvobodila. Matka má se prohřešila, a tu jsem jí byl dán v podobě ježka, kterého si žádala lehkomyslně a rouhavě, když žádných dítek neměla." Na to počal všecky své příhody vypravovati a ku konci prosil knížete i choť svou za odpuštění, že jim žal způsobil.

Vše už je zapomenuto," pravil mu kníže, choť ho však políbila horoucně na jeho růžová ústa.

Po ten celý čas seděly obě starší sestry jako zkamenělé, ale nyní najednou se vzchopily a než se kdo nadál, byla jedna u okna a druhá ve dveřích. Mžikem skočila první s okna dolů a roztříštila si hlavu o kamení, druhá pak byla později nalezena ve studni utopena.

A kníže utíraje si slze s očí pravil synu svému: „Dvě dcery jsem ztratil, ale vy mi je mnohonásobně vynahradíte."

Za nějaký čas jel zeť knížete a jeho budoucí nástupce pro své rodiče, a ti nebozí mohli rozumu pozbyt, když svého syna, kterého viděli jako ježka na kohoutovi odjíždět, nyní co nastávajícího knížete na bujném vraníku vraceti se spatřili. Syn je vzal s sebou na knížecí zámek a tam byli ještě dlouho a blaženě živi.

SVITANÍČKA.

Črta od **FERD. MENČÍKA.**

Prohlédneme-li dějiny krásné literatury, setkáme se dosti zhusta s látkou nám známou. Můžeme tu jen ukázati na povídky indické, obsažené v tak zvané Pantčatantře, které vykonaly dalekou cestu od východu k západu a dostaly se působením literatury psané až i do prostonárodních povídek. V té příčině nejznámější jest povídka o panně Pepici, u nás básničkou Puchmajerovou zobecnělá, s jejížto prvotním zněním shledáváme se ne pouze v básnictví indickém, ale jak známý Max Müller dovedl, i v literatuře čínské, na západě pak ve všech literaturách evropských. Též o známé české pohádce o „Káči a čertovi" na jisto jest dovedeno, že již v indických povídkách dočísti se můžeme její prvotního provedení. Rozšiřovala se známosť takovýchto básní právě tak, jako k nám na západ dostávaly se mnohé rostliny, jichž první vlastí byl báječný Východ.

Jsou však i jiné básně, které spůsobem zcela podobným vykonaly cestu od východu na západ, kde v nejedné literatuře se ujavše potom nastoupily zpáteční pochod do prvotního svého domova. Abychom jen jediný příklad uvedli, zmíníme se o pověsti o Oidipovi, která přijata byla do středověkých legend o Jidášovi a Pilátovi. Do latinské literatury byvši uvedena, rozšířila se téměř do všech literatur, jež tehdy existovaly. Taktéž pověsť o Theophilovi, která na východě povstala, v novém rouše jako Faust opět proběhla celým západem a východem.

A nejen význačné básně takové, mnohdy i zcela malé skládání nebo diktamen, jež za středověku skládali ve školách žáci, aby podali důkaz své zběhlosti a znalosti latinských pravidel metrických, vykonalo takovou pouť literaturami evropskými. Byly to nejen básně nábožné, ale často i světské a zejmena žertovné, jež braly se touto cestou nedobrovolnou. Z těchto vzpomínáme jenom známého skládání „Žena svárlivá," s jehožto vzorem potkáváme se ve mnohých plodech středověkých vagantů čili žebravých žáků. Proto nepřekvapí nikoho, proneseme-li, že báseň J. J. Marka, nazvaná „Rajská pělka", má původ svůj ve středo-

latinském skládání, jehož původem byl jinak neznámý rektor školy Leydenské, mistr Petr. Ovšem stalo se to asi již prostředkem nějaké básně německé, ale nevíme které. Obsah básničky jest asi ten, že mnich světu odumřelý zpěvem ptačím vylákán byl do boží přírody a tam zpěvem unesen usnul. Když pak z krásného sna se probudil a ku klášteru svému se navrátil, nalezl všecko změněno. Byly tu zcela jiní mnichové, než tehdy, když celu svoji opustil, a těm vypravoval svou příhodu. Když pak pohleděli do pamětní knihy, nalezli tam,

„že to tři sta let,
co se tentýž kmet
divem ztratil z bytu klášterního."

Zmíněná básnička latinská podává nám podobnou událost. Mnich odzpívav svou pobožnost odebral se na louku a usedl pod kvetoucí strom, aby si odpočinul.

„Sub qua locum ceperat,
quieti se donantem,
et adesse senserat
dulcissime sonantem
vocem mox aviculae."

Tam naslouchaje zpěvu, bez jídla a pití poukryt seděl tři sta let; když se probudil, výčitky z toho si čině, že tak dlouho mimo klášter meškal, pospíchal domů, aby alespoň dostavil se, než mše svatá se počne. Ale:

„dum absumtus venerat,
mutata cuncta vidit,
nulla sic invenerat
ut erant, dum exivit.
Chorum intraverat,
ut sextam concantando,
neminem jam noverat,
confunditur mirando."

Byl překvapen změnou a nepochopuje nic tázal se, jak se to vše tak změniti mohlo? Sám sebe se tázal, kam to přišel, a na otázky druhých odpovídal, že jest mnich a kdo. I vypravoval:

„Claustrum quando exieram
jam tertia cantata,
modo cum redieram
sunt cuncta variata.
Horas ut canonicas
Dei concantarem,
preces et catholicas
vobiscum celebrarem."

Podivili se jeho povídce mnichové, prohledali všecko a zkoumali, jak se věc mohla přihoditi, a zůstali při tom, že mocí boží vše tak se stalo. Proto byla příhoda za div prohlášena a zapsána.

Nebude asi nikdo pochybovati o tom, že ne pouze obsah některých básní putoval od národa k národu, ale že i forma zevnější cestou touto se brala. To platí zejmena o verši. Národní básnictví formou bylo jednoduché a nedolišovalo se v celku od mluvy obecné; když potom verše pouze rytmem se vyznačující znenáhla přibíraly podobu nynější, i to nestávalo se bez přechodu a sice veršem a rýmem zcela jednoduchým. Dosti dlouho trvalo, než na místo rýmu jediného nastoupil verš rozmanitý, a prvotní básně, co se formy týče, měly asi podobu jako naše duchovní píseň „Slovo do světa stvořenie." Veršovaná „Alexandreis" anebo legendy apoštolské jsou již druhým stupněm ve vývoji veršů a měly zajisté před sebou více nějakých pokusů veršovaných. Jest jisto, že francouzské, hlavně provençalské básnictví velice působilo na tuto zevnější formu básnictví, a též obsah jeho dostal se do cizího obzoru zvláště tehdy, když nějaký podobný prvek v životě některého národa se nacházel. Při stejných představách tím spíše ujala se i forma. Nejlépe to vidíme na onom druhu umělého básnictví, jenž nazván byl „svitaníčka." Původně ve Francii jižní domovem rozšířila se tato po celé Francii severní, přešla odtud k Němcům a Čechům, a žijí v podobě málo jen změněné v lidovém básnictví nejen kmene slovanského, ale i německého. Co změnily písně tohoto druhu, jest toliko místo, kde se zrodily. Dříve, ve 13. a 14. století skládány a zpívány byly v prostranných síních na panských hradech, nyní je skládá prostý junák vesnický a zpívá je boubelatá panenka selská, když se jí ozve v srdci něco, čemu se říká obecně láska.

O původu zamilovaných písniček, jež jmenují se „svitaníčka", promluvil F. Jeřábek ve „Staré době romantického básnictví"; nechceme sice opakovati jeho výroku, ale poněvadž dotknouti se míníme našich písní národních, několika slovy naznačíme hlavní pojem provençalské „alby" a německé „tageweise".

„Alba" jest umělá báseň milostná, jež povstala za doby, když rytířstvem pěstovaná úcta a láska k paním rozšířila se po celé střední Evropě. Tenkráte na tvrdých a vysokých hradech dovedl leckterý potulný pěvec nakloniti sobě srdce krásné paní a hluboko se zadíval do její očí. Nám ovšem názory o věrnosti manželské jsou druhu poněkud jiného a divíme se, jak snadno zákaz jednoho přikázání ve středověku byl přestupován. Ale jako v mnohých nyní již naprosto vymýtěných obyčejích silná povaha člověka středověkého nenacházela nic neslušného, tak ani v tom, když sobě paní bohatá se slušným rytířem zalaškovala. Teď bychom ovšem u nás odsoudili dívku, která by s milencem i malý okamžik bez nějakého strážného Cerbera zůstala, ale za starých časů panny mnohem nenuceněji sobě počínaly. Tak krásná Izalda, když Tristram přemohl draka a raněn byl,

„přikáza, aby lázně byla čista.
Tu velmi vesele ta panna
toho reka zmyvši, mastí obmaza
drahú všechny jeho bolesti."

Co pak dále čteme ve velmi oblíbeném románu středověkém „Tristramovi", příčí se mnohdy docela našim názorům, ale ve středověku bylo to něco obyčejného, jako záletnictví paní počestných, jež od mužů za válkou nebo za podobným dobrodružstvím se ubírajících byly opuštěny. Snadno tu nalezl útulku potulný pěvec nebo jongler na opuštěném od pána hradě a laskavého vyslechnutí

v mazhauze čili velkém sále. Kolem něho shromáždila se veškerá zámecká chasa, i sama paní přišla a naslouchala buď nějaké nové písni nebo legendě obsahu náboženského nebo světského, do nichž již tehdy dostávaly se episody nebo celé obraty rázu erotického. Neboť to jest známkou písemnických plodů století XIII., že skladatelé mimovolně vyhovovali vkusu tehdejšímu a proto i do básní obsahem nábožných vkládali něco, co se obecenstvu líbilo; čím pak více světského v legendě bylo, tím více legenda se líbila a rozšiřovala, jak to pozorujeme na legendě o sv. Alexiovi, ve které již jsou stopy stále se šířících povídek romanských v tom zvláště, že jeví se nám býti sv. Alexius hrdinou stoikem, jenž odolati dovede i otcovské a mateřské lásce, ano i lásce manželské. A není-li něčeho podobného prosta ani legenda o sv. Kateřině (neboť básník znaje, že Izalda byla vzorem všech paní a panen, dovolil si zde přirovnati krátce sv. Kateřinu k Izaldě), jest nám jen větším důkazem, že v životě skutečném slovo láska bylo ještě obyčejnějším.

Již to, že ve středověku osoby mužské a ženské spolu stýkaly se mnohem nenuceněji, často urychlilo výbuch vášně v ňadrech něčích se tající, a nemohl-li paní srdce svého sám lásku vyjeviti, učinil to skrytě buď poslem anebo pomocí tajemníka lásky, k čemuž již tenkráte hodila se barva obleku. Znám byl význam všech barev duhových, a voliti některou z nich k šatu bylo tím snáze, poněvadž nosil se oděv všech barev, ani černou nevyjímaje. Poslíček lásky byl též znám; byl jím obyčejně některý dobrý pěvec, a čím byl lepší a čím dojemnější písně zpívati a povídky vypravovati dovedl, tím spíše jeho velitel doufati mohl, že vyslyšen bude. Bohatý pán ovšem nemusil se ostýchati, neb i když byl oslyšen, nalezl útěchy jinde; ale jinak bylo rytíři chudému, jenž mnohdy sloužil u pána, k jehož ženě láskou zaplál. Tu mu nebylo pomoci, musil s láskou svojí zůstati skryt a mnohdy písní následující si ulehčil:

„Račtež poslouchati, panny i paní,
chcit vám zazpívati nové skládání.
Mámť já jednu paní, tét s věrou sloužím,
pro niť v touhách vadnu, své srdce mučím,
pro niť trpím mnoho každou hodinu,
sám Bůh svědom toho, když odpočinu.
Radím to každému se vší pilností,
kdo chce zdraví svému, varuj se milosti."

Zůstal-li se svou láskou utajen, zajisté se mu nedostalo výsměchu, jaký jedna píseň uvozuje:

„Divím se chudému,
jeho smyslu nemúdrému,
miluje mne nemaje nic,
má mne v srdci, a já ho u — plic."

Láska prý by byla hezká, kdyby nebylo loučení. Stížnost tato platila i ve středověku; i tenkráte musil milenec loučiti se od milenky a to tím opatrněji, trhal-li jablka v cizí zahradě. Ani tehdy netrvalo „milování až do skonání", ale nanejvýš do rána, a když slunce vycházelo, musil chtě nechtě galán opustiti milenku, nechtěl-li, aby se mu něco nemilého přihodilo. A právě tento ústup z náručí milenčina, jehož příčinou bylo vlastně ranní slunce a červánky, dal podnět provençalským básníkům k novému druhu lehkých básní lyrických, jež nazvány byly „alba" nebo „ranní červánky" proto, že „alba" tvořila refrain, jenž se prvotně po každých dvou verších opakoval. V refrainu „alba" nebo „svítání" ležela hlavní myšlenka a vyznačovala smutek nad tím, že den se blíží.

Svitaníček podobného druhu v naší literatuře nemáme; k nám dostal se druh tento teprve, když dále se byl vyvinul. Záhy totiž byla do svitaníček přijata osoba strážce, který bděl, a když jitro se blížilo, oznamoval milujícím a tak je varoval, aby překvapeni nebyli. Takovým strážcem byl hlásný, jenž vyvolávaje s věže hodiny noční stal se tak buď mimoděk jejich varovatelem aneb úmyslně k tomu byl vyzván, nebo též osoba jiná, která nad milenci bdíti měla. Přicházíť proto ve druhé době již výslovná zmínka o takovém strážci, do něhož bývá si stěžováno, že přerušil milování, tak jako dříve žalováno bylo na „svítání". Obyčejně pak myšlenka tato opakovala se v každé sloce. Jakým duchem asi podobné písně prodchnuty byly, poznati může každý z úryvku české písně:

„Milý, jasný dni, kteraks mi ukvapil,
žeť tak falešného klevetníka zbudil!
Ten drží ustavení své
tu, kdež bydlí spolu milých dvé,
všemohoucí Pane Bože,
rač jich býti obou stráže!
Od východu slunce větřík prověvuje
přes hory dma, horami se chvěje,
lesní jek, zvuk, lom se tiší,
zvěř ustoupá, ptactvo křičí
znamenajíc, ukazujíc,
žeť noc odstupuje pryč."

Klevetníkem ovšem zde může mysliti se jiná osoba než strážný, ale spíše on, poněvadž věren jsa pánu svému pilně měl dávati pozor na všecko, co se děje. A nebyl-li do tajností zasvěcen, zajisté vše pronesl.

Druhá píseň podobná jest tato:

„Přečekaje vše zlé stráže
půjduť k milé, hrdlo váže;
svůj kůň pustím po doubravě,
sám s ní sednu rozmlouvaje.
To zpívání, to volání
probudilo krásnou paní.
Když se ze sna probudila,
ke mně mile promluvila.
Řekla: ‚Brachku, čas jest vstáti,
skoro bude již svítati.
Den se blíží, ten já znaji,
vše stráže vzhůru vstávají.
Již ptáčkové vzhůru vstali,
vzhůru vstavše zazpívali,
zazpívavše pryč letěli,
mne smutného zde nechali.
Rozloučení mezi náma
klevetníčkům radost dána.
Protož, milá, buďmež věrni,
žádný zlý sok mezi námi.

Noci milá, proč's tak dlouhá?
Po mém milém jest mi touha,
že mi s ním nelze mluviti —
komu se mám utěšiti?"

Pozorovati jest v této písni, že má již podobu písně prostonárodní, jak ani jinak býti nemohlo, protože básníci dotýkali se zde úkazů přírodních. I to k rozšíření písní podobných napomáhalo, že byly zpěvné, volným se nesouce rytmem. Ovšem že se básníci nespokojovali jen písněmi národním písním podobnými, ale pokoušeli se též o formy umělé, takže nalézáme i svitaníčka formy dialogické, ale v době již pozdější. Nebyloť ani básníka, jenž by se o píseň takovou nebyl pokusil, a jak u Francouzů, tak i v literatuře německé shledáváme hojnost písní toho druhu, jednoduchých, bez prostředníka, i složitějších.

U nás takovou hojnost svitaníček nemáme. Vysvětliti to lze i tím, že právě v těch kruzích, ve kterých povstávaly, i ve XIII. i XIV. století dosti zhusta německý jazyk zaznívalo, a poněvadž projevování záletnické lásky podobné vyplývalo jen ze styků s cizinou, tuším, že byli milovníci bezpečnější, vyznávali-li lásku jazykem okolí méně srozumitelným. Možná dosti, že české paní vznešené byli mužům svým věrnější, ač se tomu nepříliš podobá. Neboť příklad působí více než slova, a co na hradech panských prováděno, bylo asi dovoleno i poddanému ve vesnické chatě. A že ze stejných zvyků podobné písně povstaly, toho důkazem jsou naše národní písně. (Dokonč.)

Z BÁSNÍ ADOLFA HEYDUKA.

ZAVÁTO!

Už listím žlutým šumně pílí
své žaly zimní bouře sen —
a svadlým keřem ňader kvílí
cit přepodivně rozželen.

Jak smutno! V lesa půdě vřesné
se nová zrodí mládí zvěst,
až jaro v zlaté ruce plesne
a zlíbá snivou ratolest.

Leč u mne? — U mne samé klamy,
jen steskem zachvívá se ret,
pod zavátými vzpomínkami
zda vzejde život v plný květ?

JÁ NECHCI LAURŮ, JENOM RŮŽE.

Jak milo v českém sadě krásy,
vše vůkol samý slunný květ,
že maně zrak se kryje v řasy
tou září divně rozechvět;
zde každý vybrati si může:
tu vřes i vavřínový kmen —
já nechci laurů, já chci růže,
tím údělem jsem spokojen!

Však laurovými pod lupeny
stín větší jest i větší chlad,
jím zor můj prací otupený
by světa neuviděl snad;
já bystře však chci zřít, chci úže
jej k srdci tisknout den co den —
já nechci laurů, já chci růže,
tím údělem jsem spokojen.

Nač také laur; však v českém hvozdě
jest laurem každý strom i keř,
a vyhání-li trochu pozdě,
tím vinna dobrodružná sběř;
však Bůh nám zase dopomůže,
že každý skryje v laur se jen . . .
Já nechci laurů, já chci růže,
tím údělem jsem spokojen.

Dřív ovšem moje čelo plálo
a bralo ňadru klid a mír,
mít za zdobu si lauru přálo,
až bílý na ně spadnul pýr.
Tak život, pouta ňader tuže,
v čas ochladil ten horký sen —
já nechci laurů, já chci růže,
tím údělem jsem spokojen.

Či rodí vavřín lesy stinné,
či milé vlasti horský lem,
jíž srdcem Vltava se vine
a s čela Týn vstal vítězem?
Kdo jiné toužíš, jdi si, nuže,
mně vrchem krásy klenot ten —
já nechci laurů, já chci růže,
tím údělem jsem spokojen.

Zda nekončí se do ostenu
ten tuhý lupen? Každý suď —
jím spíchal bych snad svoji ženu,
kdy tisknul bych ji na svou hruď,
z mé náruči — kdož ženy zmůže —
pak mocí drala by se ven —
já nechci laurů, já chci růže,
tím údělem jsem spokojen.

A pak to vření z různé strany!
Ne, jsem již trochu starý brach,
před jedem závisti a hany
má také Herkul trochu strach;

nač v Záhořovo věčné lůže
pro chvilku časových těch změn?
Já nechci laurů, já chci růže,
tím údělem jsem spokojen!

JÁ ŠŤASTEN BYL . . .

Já šťasten byl, leč snil jsem pouze,
na místě růží blín mi vzrost',
mé naději a mojí touze
jen hrozná zbyla skutečnost.

Vše zašlo jako niva v mlze,
ten tam mé duše luzný květ,
mé oko v stálé tone slze,
a skráně tíží půl sta let.

Bůh dvakrát ráje neodmýká
těm, jež z nich vyhnal v bědstva směs,
má duše jako dítě vzlyká,
když v bouři probloudilo les.

VZPOMÍNKA.

Hledím v kraje, venku bílo všecko,
hledím v ňadro, všecko v sněhu leží,
krajem zlatou nožkou slunce těká,
ňadrem zlatá upomínka běží.

Běží, letí — tma se šíří kolem —
až, ubohá, v dum tajemném stínu
jako psanec v koutek duše sedá
na dětského štěstí rozvalinu.

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

ešitnost slavila příštího dne na hájovné pod Širokým lesem a v myslivně u Hluboké triumfy nad jinými vlastnostmi lidskými.

Vloudivši se do mateřského srdce hajné Jirsíkové pobídla ji k nejsvátečnějšímu vyfintění zevnější podoby Zdeňkovy; vyšel z její rukou vzorně umyt, hladce učesán, ve vycíděném, božíhodovém, zelenč premovaném šatě z lehké, šedivé látky, s kašketem na hlavě a vysokými botami na nohou. Nevykládejme jí toto poblouzení vkusu ve zlé; nosíť i Týnečtí měšťané ve sváteční náladě se zvláštní zálibou nehezké ty čepice, které našemu venkovu tak podivně sluší, českým ilusím zkaženého měšťáka se posmívajíce; a rovněž tak považují v Týnci obecně za vychovatelskou nutnost, kaziti chůzi svým dětem nemotornou, těžkou obuví, nic na švarné junáky s nohama jak strunky v povídkách vesnických se neohlížejíce. Proč by tedy právě prostá hajná vynikala vkusem nad statisíce kašketů na hrdých českých hlavách?

Záhy přivedla Jirsíková svého chlapce k lesníkovým. Hochovi bylo ještě některou dobu před prahem Pravožije Dobroděje Vymetala Hlubockého antichambrovati. Básník hodil skrze pootevřené dvéře chudé ženě nevrlé naučení o nevhodnosti ranních hodin k návštěvám, a zavřev se opět ve své svatyni, pokračoval v přerušeném cídění svých bot. Byl dosti pozdě počal řičeti svou ranní píseň v nekonečném zívání, kterým pozdravoval nový den po nocích probděných s Musou, neb na stolci soudce nad písemnictvím, neb v hospodě a u karet. A věru že předešlého dne dlouho do noci byl zaměstnán. Seděl několik hodin nad Zdeňkem Jirsíkovým vadě se s ním a klepaje ho přes prsty, jež do řádkův ozdobných liter perly básně Pravožijovy zasazovaly. A propustiv konečně s milostivějším brouknutím Zdeňka do noční mlhy, nebyl s to usnouti, oceňuje vzácné své vnější a vnitřní přednosti, s nimiž hodlal příštího dne na zámku Týneckém každého vůbec a paní Orelskou zvláště oslňovati.

Hajná Jirsíková čekala trpělivě, až Vymetalův Bonifác dokončí svou toiletu. Za hodinu byl hotov, pečlivě rozcuchán a zamřelou nějakou voňavkou naparfumován. Sahaje již na kliku, pomyslil si, že by mohl ještě o něco více učiniti a také jedenkráte nehty na rukou sobě vycíditi. Podrobiv se i této neobvyklé operaci, vykročil ven a přijal formálně poklonu hajné i její synka. Navlékaje si bílo-žluto-šedivé prací rukavice, vzbuzoval chvíli uctivý obdiv obou prostých duší, jichž zraky zrcadlily ku potěše a spokojenosti Dobrodějově i rozsáhlost, kosmou polohu a uměleckou rozervanost jeho klobouku, i pestrotu šátku, jenž básníkův límec objímal a v dlouhých cípech na prsa splýval, i okázalou spletitost šňůroví na jeho čamaře, inkoustem na mnoha místech retušované, i sváteční vypranost úzkých bílých nohavic, jež ve vodě se byly poněkud scvrkly a proto styku s rozsáhlou, lesklou plochou velikých bot Pravožijových se vyhýbaly.

Vlastenci, jenž zaskočí si do ptačí perspektivy, aby porozhlédl se po českém národě, zaplesá zajisté srdce nad množstvím bujarých posvěcenců Mus, kteří na všech stranách se hemží a pod širokými klobouky i rozháranými účesy v čamarách a vzletných šátcích křepě vyrůstají. Tímto bohatstvím umělců a poetů imponujeme sobě i každému cizinci, najmě každému slovanskému bratrovi, který ve svorném zanícení s námi přestává na klobouclch a čamarách, netázaje se kazimírsky a všetečně, zdali umění četného toho kněžstva Uměnstkví se na obzoru národa tak okázale jako jeho šňůrky, kravaty a jiné odznaky.

Hajná ze Širokého lesa a její synek nebyli patrně posud nakaženi škůdcovstvím, jež vytryskuje tu a tam po českých vlastech, padajíc jako prška pelyňku do poháru nadšení Pravožijů Dobrodějů Vymetalů Hlubockých, jižto statečně každého od praporu československosti odhánějí, jen sami za nejpovedenější dekoraci svou jej pokládajíce.

„Dobře, dobře," odbýval básník naivní prosby a domluvy hajné, pokochav se její úctou a dobyv se pracně nemalýma rukama do velikých rukavic, jichž façona dvouletým přepíráním poněkud utrpěla. „Však já dovedu s paní baronkou pojednati. Ručím vám za výsledek; odbudu vám Zdeňka lépe nežli kramář hadr v jarmarce."

Dobrodinec provázel svůj pěkný slib tichým rozpřádáním nadějí na vlastní svůj úspěch, na zastínění nejapného chlapce v kašketu a ve směšném kabátci.

Matka požehnala Zdeňka, přihladila mu vlasy, udělala kříž, poopravila leccos ještě na šatech a pozvednuvši naposled prosebně svých očí k básníkovi, rozloučila se.

Pravožij Dobroděj Vymetal Hlubocký odevzdal Zdeňkovi pouzdro, chovající hymnu, i vykročil podnikavě k Týnci. Cestou zanechával hluboké brázdy a posečené hlavičky pampelišek v prachu silnice, nad nímž vířila sukovitá hůl Pravožijova na důkaz jeho české statečnosti a zvláštního chicu. Třeba uznati, že se paní Orelské nebál; byl t demokrat a mimo to z toho druhu poetů, kteří svou odvahou ve značné míře nad svou způsobilost vynikají. „Nur die Lumpe sind bescheiden", citovával P. D. V. Hlubocký ze svého miláčka Götheho a věřil mu, přesvědčiv se nejednou, kterak ušle-

MILTON, BÁSNÍCÍ „ZTRAC

MÁJ". Obraz M. Munkácsyho.

chtilá, sebevědomá neodbytnost překonává odpor ne-li na vždy, tedy aspoň na poprvé.

Bonifác vyzbrojoval se na pout vezdejší nejraději aforismy ze svého oblíbeného básníka Matěje Siloráda Patrčky. Vybíraje tyto perly do časopisu Lhotského knihaře, povšiml si pro svou soukromou potřebu některých. Naučení odvážlivým mladíkům:

„Náhle ale wjr učinj frk,
Dolů krk,
Wzhůru nohy mladjkowi mocně zwrátj,
Pohltne geg, aniž wjc kdy wrátj!“

dával dále, jsa přesvědčen, že pro něj se nehodí. Za to nalezl omluvu své křeposti ve výroku:

„Neyzhoblowanějssj wěcy
stránku magj drsnatau,“

a šlechetné, neuznáním pronásledované počínání své kryl heslem:

„Kde gest plat,
Bedliwý gest holomek, y kat! —
Práwě gedná ale, kdo y dogda ljté newděčnosti,
Plnj swaté powinnosti!“

Ačkoli vozová cesta od Hluboké vede přímo kol vrat zámeckých, nepožadujíc nikterak, aby hosté přicházející z té strany vkročili do uliček Týneckých, podnikl patron Zdeňkův přece úvodní obchůzku městečkem.

„Na zámek!“ hodil hlavou, vysvětluje tak bagatelně účel své toiletty pálenkáři, jejž prvního potkal; a nechal ho v údivu státi.

„Sepsal jsem báseň,“ křičel přes ulici a zahradu do oken školy, zavolav si výdatným houknutím výpomocného prozatímního podučitele k oknu. „Paní baronka mne požádala, abych ji osobně přinesl.“

„Jsem pozván na zámek,“ poučoval zvědavce, oháněje se v trafice mezi kosami a sýrem. „Vrchnost si vzpomněla na bídu hlubocké školy,“ bafal dále, zapáliv si doutník, na nějž si byl právem příslušníka vznešených kruhů od otce vypůjčil. „Doufám, že se mi podaří —“ Nedomluvil. Nechť si fantasie Týneckých vymaluje obraz zásluh P. D. V. Hlubockého sama. On se jimi chlubiti nebude.

„Mám řízení u paní baronky,“ vyzradil v první hospodě, kdež zastavil se na talíř drštkové polévky; tento pokrm požívá v Týnci obliby jakožto dejeuner à la fourchette. „Vzal jsem Zdeňka Jirsíkova s sebou. Myslím, že by na zámku mohli z něho něco učiniti.“

A Zdeněk pořáde skromně, tiše za svým vůdcem.

Vrátný ve vnější bráně hradu podrobil neobvyklé hosty dosti zevrubnému výslechu, než pustil je dále na padací most, k němuž jedva že dosahaly vrcholky sosen, pnoucích se z šerých, temných hlubin bývalého příkopu.

Přešli most, a vysokým, klenutým průjezdem, jímž kroky duněly, vnikli na pošmurné nádvoří starožitného zámku. Kolkolem zely zamřížené otvory tajeplných sklepů mezi těžkými, okovanými dveřmi, výstupky, schody a oblouky, stranou šplounala voda v prastaré, černavou patinou pokryté váse fontánu, opodál z temného výklenku šklebily se jícny dlouhých, husitských snad švihovek a výše po šedých, omšených stěnách pnuly se arkýře, vznášely pavlače, třpytila okna všech tvarů a velikostí, skvěly se znaky, nápisy, vyčnívaly záhadné krákorce a ježilo se hejno bizarních chrličů vody, zatknutých na římsách střech, vížek a vikýřů.

P. D. V. Hlubockému zabušilo přece ponékud hlučněji srdce, když rozhlížel se, přes který práh by měl vstoupiti do vnitra ctihodného sídla urozenosti, slávy a bohatství.

Z rozpaků vytrhl jej záhy sluha. Vyskytl se odněkud, jako by ho některý příšerný kout byl vychrlil a blížil se s nepřívětivou rozhodností. Vybraný visitový úbor Pravožijův neoslňoval ho nikterak; naopak podobalo se, že kolem úzkých, jako řiznutých rtů ve vyholené tváři lokajově pohrává útrpný úsměšek. Tento člověk měl zlé oči; šlehly nejprve po básníkově dýmajícím doutníku tak nevlídně, že Pravožij bezděky provedl eskamoterský kousek, jemuž se byl přiučil na studiích za účelem šálení přísných mentorů: Doutník zmizel v rukávu poetově.

V nedůvěřivé zarytosti vyslechl sluha zprávu, ujistil, že nemá rozkazů připouštěti nějaké hosty z Hluboké a odešed si konečně pro nařízení, má-li návštěvu uvésti neb odbyti, zůstavil Bonifáce Vymetalova na drahnou chvíli o samotě v mrzutém rozjímání, jaké nesrovnalosti jsou ve vnitřních poměrech šlechty, pokud se týče styků rytířů ducha s aristokracií rodovou.

Jak pansky opovažuje se shlížeti taková premovaná duše na něj, na Pravožije Dobroděje Vymetala Hlubockého! Jak stručně a inkvisitorsky s ním mluví, přímo jakoby v jedné z rukou na zádech skřížených držela bič a v druhé almužnu! Inu arcit — jaký pán, takový sluha! Již nebožtík pan Orelský z Rásné vypínal se nedostupně nad bývalé své poddané. Vymetalů Bonifác pamatoval se z dětských let na toto nádvoří a rozpomínal se na krásy parku kolem zámku. Tenkráte běhával tudy s jinými hochy na procházku, k níž se Týneckým sousedům trávníky, aleje, lávky a vody rozsáhlého sadu výborně hodily: park poskytoval i zamilovaným výběr útulků k dostaveníčkům; sloupy chrámků v něm nabízely se jak desky k zapisování jmen, citátů, vtipů a citových výstřelků něžných, vlasteneckých i drastických; a besídky byly zajisté postaveny pro množitelky punčoch a klepů týneckých. Jedenkráte však — Pravožij dlel tenkráte na studiích v okresním hlavním městě — zavřel pan Orelský bránu a dal přibiti na ni drakonický zákaz přístupu pro každého, kdo nebyl do zámku povolán. Jedni se domnívali, že starý baron vzal si malicherně za záminku vytlučení oken a znešvaření svého oblíbeného egyptského pavilonu; druzí hádali, že starý pán ze žárlivosti nepřeje lidskému oku, aby spatřilo jeho překrásnou mladinkou choť, kterou si byl jako starý krahujec uchvácené ho-

loubátko právě do svého hnízda přinesl. Buď jak buď, Týnečtí byli uraženi a tehdejší purkmistr, upřímný demokrat a nezkrotný zastance osobní svobody, tlumočil obecné politování nad úzkoprsým činem baronovým řediteli panství. Příštího dne objevil se starý baron z čista jasna koňmo v zahradě domu páně purkmistrova, sjezdil ji, pošlapal, a skočiv s koně uvázal si jej na okno paní purkmistrové. Natrhal si pak pohodlně květin a uvelebil se posléze na zápraží mezi rodinou, nic na to se neohlížeje, kterak překáží. Teprve za chvíli povšimnul si hněvivého úžasu purkmistrova. „Příteli," podivil se „vy jste nějaký nepřející sobík! Což vám není vhod, že se mně u vás líbí, že jsem u vás jako doma?"

Upomínky Bonifácovy na podivínského barona zakončil lokaj, přicházející s vybídkou, aby hosté odebrali se za ním k paní baronce.

Vedl je šerem vestibulu, z něhož rozcházely se na několik stran dvéře v mramorových paženích ušlechtilého tvaru renaisančního, pak po dubových, napouštěných, měkkým kobercem pokrytých schodech, vroubených prostě starožitným, krásným brlením, a konečně dlouhou širokou chodbou, kteráž byla jako vyčalouněna velikými začernalými obrazy, z jichž mlhavého, němého stínu hleděli duchové zašlých dob na příchozí.

V předpokoji zámecké paní odevzdal je sluha panské a tato ohlásila i uvedla je k paní Marii Orelské z Řásné. (Pokračování.)

FEUILLETON.

LITERATURA.

Z novoročního trhu.

Přese všechny stesky na nepatrný odbyt, na hříšnou netečnost obecenstva přinesl nám letošní Nový Rok řadu zajímavých publikací. Vybíráme z nich některé maně, pokud právě nám do rukou přišly.

Nevelká knížka s nadpisem *Feuilletony* seznamuje nás s novou stránkou Lierova talentu. Bystrá jeho analyse přiostřuje se zde v ironii a stává se peprnou satirou. Stati, jimiž autor tepe šosáctví naší české společnosti, nedostatek ducha v pravdě vlasteneckého, polovzdělanost a vady společenského života, jsou v té příčině silně kaleny, aniž by do dneška pozbývaly oprávněnosti. V črtách o ženách, tanci, literatuře, modách, gratulantech jest více humoru, ač tu a tam vyšlehne sarkastický úsměšek jako palčivá jiskra. Časové feuilletony konečně, štědrovečerní, sylvestrový, novoroční, črty z prázdnin, masopustní, v době svateb i velkonoční ladí se ještě do měkčích tónův, ale nikde neschází ironických šlehův a obratů. Cestopisným jest půvabné „Arco", kde duchaplně na přetřes vzata manie touristická a světovost našeho druhého zemského jazyka. Co do formy jsou *Feuilletony* dílem causerie, dílem studie, místy s náběhem povídkovým. Vtip blyskotá v nich vždy na pravém místě, přesný a jadrný názor života jeví se v každé situaci a v každém úsudku. Satirický nádech dodává většině zdravé, osvěžující navinulosti. — Ještě určitěji předvádějí nám Lierovu literární fysiognomii *Arabesky a novelly*, jichž první svazek vydán rovněž nedávno. Obsahují šest prací z různých dob Lierova uměleckého tvoření. *Graziella* jest mezi nimi prvotinou, ale několik pěkných postaviček v ní umístěných bylo již tehdá, když před časem vyšla v Lumíru, dobrou předzvestí. *Jezule* má kresbu pevnější a rázovitější. Je v něm kus opravdového života, který tragikou svojí citem hluboce zachvívá. — *Housle* a *Povídka s mrzutým koncem* tvoří dobře zachycené skizzy ze skutečnosti; první na podkladě světa uměleckého, tato v genru železničním, jejž Lier v naší literatuře pěstuje nejzdárněji. Jsou to dvě základní osy, kol nichž téměř veškera Lierova novellistická činnost obíhá. Také obě nejpěknější práce knihy, *Eva* a *Vašnostinka*, pohybují se v jejich ovzduší. *Evu* bez rozpaků počítáme k nejpodařenějším novellám z našeho souvěkého života. Psychologicky správná kresba povah, výborně stupňovaná stavba děje, vhodné vkládání napínavých episod, svěží dikce a případný místní i situační kolorit opravňují nás k tomuto výroku. *Vašnostinka* má taktéž mnoho roztomilého detailu. Její hrdinky, Gabriela a Božena, jsou zdařilé profily dvou ženských povah, které svými různostmi doplňují se na vzájem v lahodný obrázek.

Alois Jirásek překvapil nás tenkráte zvlášť příjemně. Obecenstvu českému v dobré zajisté paměti tkví historická povídka jeho *V cizích službách*, která byla poctěna první Čermákovou cenou z r. 1884., a hned po ní v zápětí širším kruhům přístupnými se stávají též *Psohlavci*. Práci tuto pokládáme bezpečně za vrchol posavadní básnické činnosti Jiráskovy. Jestliže v některých předešlých jeho výtvorech jevil se tu neb onde nedostatek úsečnější soustředěnosti, ne vždy určitá a podrobná kresba postav, jistá dobromyslná nonchalance při stupňování děje a místem oproti němu převaha detailu, byt o sobě pěkného a zajímavého, zde vady tyto, jakkoliv menší váhy, žádného ohlasu nenašly. *Psohlavci* jsou umělecké dílo vzácné dokonalosti, kniha, která v každém srdci českém zanechá hluboké stopy. Svým zvláštním, lahodným spůsobem, jemuž však dle potřeby energie a mohutnosti se nenedostává, líčí nám Jirásek doby úpadku a zaniknutí svobod pošumavských Chodů. Ocitneme se v bodrém, rázovitém českém lidu, jenž do posledního dechu zápasí o to, aby zachoval krbu svému, cizákem ohroženému, hrdou zděděnou volnost, až konečně podlehá kruté přemoci. Umělec nemohl sobě zvoliti látky vhodnější a řekneme přímo češtější. Co tu reminiscencí, co podobností k poměrům našim současným. Avšak to jest poměrně vedlejší věcí: okolností důležitější je forma, v jaké ožily ve fantasii básníkově oni rekové dávné smutné události, která bolestně dojímá duši každého, kdo sledoval historický vývoj utrpení českého lidu. Tak, jak pyšné, vytrvalé a přec lyricky měkké, jen někdy až do žuly zatvrdlé karaktery jejich kreslí Jirásek, září v naší tradici národní — a co více, takovými Psohlavci byli a býti musili. Jirásek vytvořil zde nádhernou řadu povah ryze českých, každým dechem a každou krůpějí krve našich. Obdivujeme se jejich bohaté rozmanitosti i určitosti až do nejmenšího rysu. Kozina, jeho stará matka i Hančí, choť jeho, Jiskra, Přibek s tátou, Syka, Šerlovský, Hrubý, Pajdar, Čtverák a jiní jsou tesáni rukou mistrovskou. Neméně vhodný a historicky věrný jest kolorit, který zvlášního kouzla nabývá buláckým nářečím, jehož Jirásek se zdarem užil. Děj sám postupuje přirozeným, ale mocným proudem. Není to frasí — Jirásek nám tehdá vytvořil znamenité umělecké dílo, které bude zářiti do budoucnosti. (Pokračování).

Arrigo Boito: Mefistofele.

(Provedeno v Národním divadle dne 7. prosince 1885.)
(Dokončení.)

Jak jsme již minule pravili, vyčítala Boitovi kritika milánská, že v opeře své příliš nápodobuje Wagnera, a toto mínění ustálilo se a proniklo tak všeobecně, že až dosud Boito namnoze nazýván bývá vlašským Wagnerem. Není nám známo, kterak skladatel sám k této pověsti se zachovává, snáší-li ji klidně, anebo protestuje-li rozhorleně proti ní jako na př. Saint-Saëns, který stále a stále proti témuž nařknutí, jež francouzská kritika se vzácnou svorností a zlomyslností ustavičně opakuje, se vzpírá a prohlašuje, že wagnerianem nikdy nebyl a nikdy nebude. Saint-Saënsa možno ovšem s právem mnohem větším čítati v řadu těch, kteří v operách svých následují Bayreuthského mistra: vždyť v poslední své opeře neostýchal se užiti i příznačných motivův a před lety opovážil se i brániti veřejně Wagnera proti úsměškům francouzských svých kollegův. A přece, přihlédneme-li ku povaze jeho skladeb a přečteme-li si jeho hudební credo, které složil ve své knize nedávno vydané, zajisté že mu dáme za pravdu i proti umíněnosti kritiků pařížských. Ještě spíše nežli Saint-Saënsovi uvěřili bychom Boitovi, kdyby se nám zapřísahal, že není wagnerianem. Pravda ovšem jest, že Boito nepřidržel se staré operní formy, že místo obvyklých arií a duett zavedl volnější formu scenickou; také nekoří se výhradně melodii, nýbrž hledí charakterisovati i harmonií a působivou orchestrací: za to však v jednotlivých zpěvích (a není jich málo) lze znáti plnokrevného Vlacha, odkojeného sladkými zvuky svých předchůdcův. Všímněme si na př. odpovědi Faustovy: „O poslyš mě, dobrý anděle můj", aneb ještě spíše jedné z nejkrásnějších částí opery, sceny žalářní, kde dojemný, poetický stesk Marketčin znešvařen jest bezvýznamnými a jalovými frasemi koloraturními zcela po spůsobě starého vlašského šlendrianu. Boito jest pravým vlašským skladatelem, který odhodlal se povoliti modernímu směru opery tím spíše, poněvadž tento směr individualitě jeho úplně vyhovoval. Nesmíme zapomínati, že ***Mefistofele*** jest první operou Boitovou, a že ji psal v první bouřlivé periodě svého tvoření, kdy hluboký jeho talent umělecký, živá fantasie a smysl nejen pro effekty scenické, než i hudební odpuzovaly jej od nedramatické staré formy operní. Ačkoliv pak hledí dosíci effektův à tout prix, ačkoliv jeho harmonie jsou časem příliš smělé a příkré, jeho instrumentace bizarní, přec nelze dílu jeho upříti duchaplnosti, která posluchače poutá a uchvacuje.

Těkavý a odvážný jeho duch libuje si více v hudbě hřmotné, bouřlivé a ve scenách, které vymykajíce se z obvyklého rámce snesou malbu pestřejší a rozháranější. Hlučná vřava, divá bouře, nadpozemská velebnost, ďábelská schytralost, antická prostota, výrazy nejhlubšího bolu a zoufalství — to jsou momenty, které skladatele lákaly. Jeho opera jest plna kontrastův, které jsou tím příkřejší, že bezprostředně za sebou se vyskytají a bezohledně, někdy až křiklavým spůsobem se vyjadřují. Že někdy nedostává se mu sil, aby podal vše to, co podati chce, kdož by tomu se divil vzpomínaje neúspěchu i velikých básníků ve případech podobných? Se stanoviska hudebního mnoho dalo by se vyčítati jednotlivým místům: přílišná hledanost, nesnesitelné mnohdy pachtění se po originálnosti, jinde zase chudý výraz hudební, který zdá se svědčiti o nedostatečné routině skladatelské. Nicméně i přes nedostatky libretta i přes vady hudební rádi posloucháme Boitovu operu, a přisuzujeme jí hluboký význam, poněvadž posvěcena jest zápalem uměleckým, poněvadž jeví se v ní dosud sice nezkrocený, avšak silný duch tvůrčí, který v jednotlivých věcech sice bloudí, celkem však vítězí. Boito dokázal prvním tímto dílem, že mnoho chce a mnoho také vykonati dovede. Snad že v příští své práci dramatické bude chtíti méně a vykoná více.

Co se provedení týče, dlužno především se vší chválou se zmíniti o výtečném nastudování části orchestrální i sborové, o něž si kapelník p. Anger a sbormistr p. Vyskočil nemalou zjednali zásluhu. Jest to úkazem velice potěšitelným, že právě onen faktor, kterému u nás poměrně nejméně se vyhovuje, tak skvěle si vede. Také scenická výprava a tance uspokojily, ba předstihly naše očekávání. Z účinkujících nejvíce vynikla slečna Sittova, jejíž výkon ve sceně žalářní byl úchvatný. Slečna dokázala tímto výstupem znova, že by se skvělým úspěchem převzíti mohla partie koloraturní, kdykoliv by toho se žádalo. Titulní úlohu zpíval výborný náš bassista p. Hynek. Hned první slova jeho: „Pán slávu měj" svědčila o tom, že partie tato dobře jest obsazena, a co se hudební části týče, nesklamal asi ani sebe přísnějších požadavkův. Za to jest nám ve příčině deklamace opakovati staré již stesky; také se nám zdá (a to nejen v této úloze), že obratný náš regisseur zdomácněl již na jevišti našem tak, že si vede někdy až příliš po domácku. Úlohu Fausta zazpíval pan Raverta vlašsky. Byla to první n o v á partie, kterou nám náš tenorista přednesl svým oblíbeným jazykem, jemuž tím divadelní správou přiřčena rovnoprávnost na jevišti našem. Opakujeme opětně, že nám nemůže býti lhostejno, činí-li se z Národního divadla mnohojazyčný institut; poněvadž však všecky poznámky v té příčině osvědčily se býti zbytečnými, nepouštíme se v širší výklad, tolik jen podotýkajíce, že pro příště všecky výkony cizojazyčné (mimo nezbytné ovšem hry pohostinské) prostě ignorovati budeme. Ostatní partie byly pečlivě obsazeny a se zdarem provedeny.

L. D.

*

Milton, básnící „Ztracený ráj".

Obraz M. Munkácsyho.

Beze sporu všady a od každého, kdo o moderní malbě mluviti bude, uslyšíme jméno Munkácsy již v prvních slovech. Výtky umění jeho činěné nejsou řídké, ale přednosti jeho za to tak zářivé, že daleko a snadno je převáží.

Neuplynulo mnoho od té doby, kdy jméno Munkácsy proniklo širým krajem. Že bývá připojeno při menších pracích, při genrových výjevech stinného života uherského, věděly již sice značné kruhy, ale *Milton* na poslední pařížské světové výstavě učinil bývalého truhlářského tovaryše Mišku Lieba jako Michala Munkácsyho světovým. Od té doby přidružil se Miltonovi *Kristus před Pilátem*, *Ukřižování* a řada jiných prací, ale přes všechnu jejich skvělost a vyspělost nedovedou *Miltona* docela vytlačiti z paměti.

Munkácsyho umění má sílu, kterou dovede soustřediti přímo v mohutnost myšlenky i zjevu. Tím působí všechny práce Munkácsyho na diváka. Právě ona koncentrace všech elementů vnitřních a zevnějších ve slepém pěvci *Ztraceného Ráje*, který tu sedí výraznou hlavu schýlenou, začatou ruku skoro křečovitě na prsa přitisknutou, je přece jen mohutný obraz muže sám sebou, se svým vnitrem zápasícího o genialní epopeji. Mnoho malířů malovalo tvořící básníky nadšené, přímo ekstatické, jimž myšlenky a forma poesií zrovna mimoděk se rodí, Munkácsy snad první zobrazil umělce, jenž zrovna bojuje s duchem svým o dílo svoje, jenž netvoří hravě, ale přímo v potu tváře, se vznešeným namáháním. To praví každý rys postavy Miltonovy.

S jakou účastí sledují dcery básnícího otce! Jedna od vyšívání ustala, druhá vzpřímena pohlíží k otcově hlavě tak přetížené velkolepými myšlenkami, obě i třetí, písařka, směřují k němu, ztichlé a zamlklé napjatě čekajíce, až idea formu nalezne a přes pevně zaťaté rty splynou další umělé verše.

Munkácsyho *Milton* je apotheosa uměleckého tvoření, ale prodechnutá veškerým moderním realismem, a proto v podstatě jeví pravý revers lesklého peníze, který je skvoucí sice pohledu, ale drsný hmatu.

K. B. M.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 4. V PRAZE, dne 5. února 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budiž: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

Čerešniččin želený hříchy.

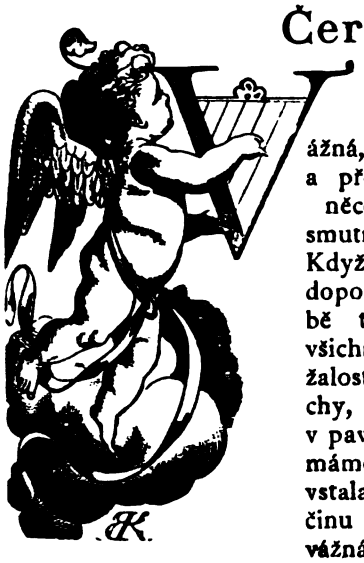

Obrázek ze Slovácka od **Gabriely Preissové.**

Vážná, až trapná chvíle — a přece se tu neděje něco neobyčejného, smutného nebo zlého. Když pantáta Čerešna dopověděl, nastalo v jizbě takové ticho, že všichni zřetelně slyšeli žalostné bzučení mouchy, lapené na trámě v pavoukovu sít. Panímáma to nedalo; povstala a smetla pavučinu dolů. Ale tím se vážná situace nezměnila; však si panímáma zase usedla a ani nedutla.

Za stolem sedí ženich Šimek a v očekávání toho, co se bude díti, nemůže ani oddychnouť. Rozumný, usedlý, dobrý to člověk — ale věru, vypadá teď celkem hloupě. Bradu má svislou skorem až na tabuli, ústa pootevřená, obličej jako zdřevěnělý a oči v tu stranu upřené, kde u matky stojí vyvolená jeho, osmnáctiletá Julka Zezulova. Čeká, co ona rozhodne.

Julka je zardělá a takhle by se nijak člověk nedověděl, jakou mají barvu její oči, hezká-li je či nepěkná.

Takový skloněný, rozpačitý obličej nepřipouští pozorování.

Matka její hledí smutně; když se má dcera do opravdy vdávati, třeba na věc pohlížeti vážně. Ještě dobře, že se oba pantátové za stolem jaksi potutelně usmívají, jinak by obrázek v jizbě neposkytl nic veselého.

Před tím právě hezky dlouho mluvil námluvčí, vlastní otec Šimkův. Jiného nechtěl ženich k tomu vzít; nemiloval cizích prostředníků a přál si všecko odbyti po tichu. Nosil Julku v hlavě a v srdci již dlouhý čas, ale nevytasil se s tím, až rázem, ve průvodu tatíčka — a požádal hned o její ruku.

Takových ženichů najde se na dědině pořídku. Co se jiný navyvádí hlupot, než si troufá, napřed jsa jist dobrým přijetím, s družbou vejíti na námluvy.

Ale Šimek Čerešna se mezi chlapce nepočítal; zdál se sám sobě příliš usedlým, než aby se ještě někdy s nimi rozjařil, neb se jim rovnal.

Šimkovi nebylo posud třicet roků, ale vypadal starší. Postava jeho byla složitá, ku předu nakloněná, krk krátký — a zavinila-li to namáhavá práce nebo chybný vzrůst — Šimek se nesl nahrblý, jako nějaký stařeček.

Obličej Šimkův byl dosti příjemný, a když se usmál, ukazuje dvě řádky drobných, bílých zubů, mohlo se říci, že je i hezký. Přes to každý by ho spíše pojmenoval strýčkem nežli šuhajem; mládež i staří mu vykali a nechali ho na pokoji.

Šimkovi napadly všeliké pochybnosti a strach až teprve, co vešel v Zezulových stavení. Napřed věděl, že je pro Julku zámožným, spořádaným frajerem; vždyť měl čtvrtlán dobrých rolí a zánovní stavení — proto se mu již mnohé děvče samo nabízelo.

Žádné děvče se zase tak dobře k Šimkovi nehodilo, jako Julka, třeba že se mu nevyrovnala jměním. Na ni nikdo zlého nevěděl, právě tak jako na Šimka. Leda že se řeklo: „To je jedna z těch svatých“ nebo „tichá voda břehy bere —“ když tak někdy chasu dopálila.

„Julko, přijď odpoledne na náves . . .“ zvala ji často v neděli děvčata na cestě z kostela.

„A co bych tam dělala?“ děla Julka jak nějaká moudrá.

„To ona si raději čte pohádky — co za školačka! . . .“ připomněla jedna z dívek s výčitkou ve hlase.

„Bar na tě čeká nějaký učitel; to budeš paničkou . . .“ posmívala se druhá.

Julka stáhla obočí a mrzela se. Když nevěděla odpovědi a vypadala celá zaražená, děvčata se zastyděla a nechala ji.

„ . . . Její mamička je na tom vinna . . .“ omlouvaly Julku mezi sebou. „Drží ji zkrátka, aby se jí tak nestalo, jako nebožce její sestře, Katce.“

Katka byla o deset let starší a tehdy, kdy ještě byla Julka malá, vyvedla rodičům hrozný zármutek. Zapomněla se s nějakým městským člověkem, který si ji pak nechtěl nebo nemohl vzít... Na to chudák zemřela a rodičové o ní málo kdy mluvili. Že byla Katka do světa a rodičové její byli k tomu jako slepí, toho si Zezulová jakživa neodpustila a vychovala mladší dceru v úzkostlivém zátiší, až nad míru přísně.

„Julko, přijď k muzice!“ vzkřikl na ni někdy šuhaj jakýsi, jenž by se byl nedal dvakráte pobízet, státi se její frajerem. „Budeš hodně tancovat!“ sliboval jí napřed.

Julka se nepřiznala, že si toho rodiče nepřejí.

„Však neumím tancovat, a věru ani o to nestojím —“ odvětila tak mírně, že se na ni nemohl odbytý zlobit.

Kamarádka se žádná Julky dlouho nedržela, protože o muzice, o dovádění a o mužských nebylo s ní řeči. V neděli čítávala si Julka vypůjčené kalendáře a knížky, nebo vyšívala. Tak dovedně vyšívat znalo málo které děvče, jak ona; byla též spolehlivá a pořádná v každé domácí práci. —

Přišla-li u Zezulů řeč na vdavky, mínila a poučovala matka:

„Do těch známostí jakživo nic nebývá. Když se holka drží v počestnosti, dostaví se as řádný frajer; hlavní věc, když je dobrák, nekarbaní, neopíjí se a má-li s dostatek živobytí. Jinému bych tě ani nedala —“

Přihlásili se do opravdy před Šimkem dva. Julka byla pohledná, dostane jednou po rodičích chalupu, a ta její tichosť přislibovala nápadníkovi jen vše dobré. Ale pokaždé usoudili rodičové, že na takový vdaj času dost a Julka byla ráda.

Se Šimkem ale bylo jinak.

Před několika dny svěřil starý Čerešna na roli Zezulovi, že synek hodlá se konečně k jeho potěše oženiti a že o jinou nedbá než o Julku.

Zezula byl překvapen a řekl jen tolik, že je to na dceři. V duchu však mínil takového zetě nepropustit. Natož Zezulová! Ta byla nad tou zprávou radostí celá rozechvěná. Takový zámožný, hospodářský a rozumný člověk — to je jisté štěstí.

Dcerku připravili, jak by se měla chovat a ona se vším byla srozuměna, jak si toho rodičové přejí.

Teď, když tatíček Šimkův jako družba důrazně všecko vypověděl, neopomněv zalichotiti také děvčeti, podíval se Šimek na Julku a v tu chvíli v nejasném citu tušil, že měl přece jen napřed promluvit s ní mezi čtyřma očima.

Julka mlčela; bylo na ní vidět, že jí nenapadne vzdorovati. Každá nevěsta se upejpá, ale při Julce nikdo mimo Šimka netušil, že je jí místo rozpačitého usmívání do pláče. Zrovna jí četl z duše: „A to je již všechno — za to se mám vydávat?“

„No, Julko — však je to na tobě...“ opakoval starý Čerešna Zezulova slova. „Vyslov se přece upřímně — chceš-li jít za Šimka, však ho snad znáš?“

Julka náhle pozvedla svůj holubičí zrak k matce; Zezulová tomu porozuměla tak, že by měla jednati za dceru. Povstala s lavice, přejela laskavě Julčino drobnými krůpějemi poseté čelo a povídá: „Ženské je těžko v takovémhle případě nalézti odpovědi — však on se již Šimek dovtípí...“ Vyprovodila slova svá významným úsměvem a přiměla Šimka k veselému výrazu. Pantátové se zasmáli hlasno.

„Tož pojď si přece k nám přisednout..“ ozval se starý Čerešna.

„No jdi, Julko!“ pobídla ji matka něžně.

Nevěsta poslechla a brala se zmateně ku stolu, kde jí udělali podle Šimka místo.

* * *

Ten večer vyhlédla Julka po obvyklé modlitbě před spánkem z okénka a polekala se celá, zočivši kolem plotu zahrádky sem a tam přecházeti mužskou postavu. Bylo pod mrakem a přes horalové stromky u plůtku narostlé nebylo lze rozeznati, kdo by to byl. Teprve, jak se na okamžik srpeček měsíce vyloupl z mračen, poznala Julka Šimka a oddechla si.

Napadlo jí, že za ní došel a přemýšlela chvilku, má-li se ozvat čili ne. Konečně rozumný soucit zvítězil; pomyslila si, aby nadarmo neobcházel, oblékla se a zavolala:

„Šimku — to jste vy? —“

Chasník se zastavil, rázem přeskočil plůtek a hned byl u okénka. „Tys mne poznala, Julko?“ radoval se.

„Ó, ano...“ odvětilo děvče. „Co tu robíte? — “ otázala se tiše, vlídně — ale zamilovaný Šimek pocítil v tom přízvuk chladné netečnosti.

Napil se dnes také trochu vína; proto byl nad obyčej živě naladěn a při řeči: „Ty dobře víš, že jsem tě vyhlídal...“ omlouval svůj příchod s výčitkou ve hlase; — „však jiní také večer za frajerkami docházejí a my jsme si přece dali dnes již slovo — tož ať to lidé vědí — —“

„Mamička a tatíček snad již usnuli,“ připomněla dívka, ohlížejíc se za sebe; „mohli bychom je hovorem zbudit...“

„Spí tady v komoře?...“

„Ne — v jizbě, ale přece nás zaslechnou a mohli by se hněvat.“

„I co tě nemá — jakás dětina!...“ chlácholil Šimek její vynalezavosť. Snad to přece něco zlého, že tu s tebou hovořím, když jsi mi již slíbená! Ostatně chceš-li, pojď ke dvířkám na ulici — já poběhnu okolo a dočkám tě. Není ještě tak velice pozdě; jiní také ještě u stavení hovoří.“

„I ne — to raději zůstaňme tady...“ vece dívka po krátkém přemýšlení. Nyní nemohla ani Šimka poznat, že si najednou počínal, jak mladý šuhaj. Přicházelo jí vždy, že on je tak usedlý a zcela jiný, než ti ostatní.

Šimek si pošinul klobouk, dal si ruce na okno a položil si na ně hlavu. Tak se po chvilce něžným, dušeným hlasem ozval:

„Julko, já jsem tě došel ptát, abys mi na opravdu řekla, myslíš-li to se mnou upřímně — mohla-li bys mne mít tak ráda, jak já mám tebe? — Když jsem se dnes o námluvách na tebe podíval, tu mi přišlo, abys naposledy nebanovala; vždyť jsme se nijak nedomluvili — já jsem to tak náhle po své hlavě spravil a měl jsem raději vyčkat — viď?...“

„Och — proč, však je to také tak dobře...“ odvětila dívka, tajíc hluboké pohnutí. Bylo jí náhle Šimka líto; poznala z těch málo slov, jak velice ji lúbí. Šimek pozvedl k ní obličej, chopil ji pevně za ruku a zašeptal v trhaných přestávkách:

„Tož mi včil pověz — přiznej se mi, duša moja — půjdeš-li za mne ráda?..“

Julka se zachvěla. Zaslechla poprvé v životě vášnivý hlas a tím okamžikem jak by Šimek k sobě přitáhl její duši.

„Co by ne...“ promluvila ze srdce; „však jste vy Šimku hodný člověk...“

„Proč mi vykáš?“ podivil se Šimek tesklivě.

„Jsem tak navyklá —“ omlouvala se spěšně — „že vy jste byl již dorostlý, co já byla ještě malá děvčica; — — ale tož vám budu říkat od nynějška ty..“

— Ozlacený obláček zůstal státi nad nimi a jak Šimek ve svém štěstí vzhůru pohlížel, všude se vynořovaly z temné hlubiny nové a nové hvězdy, až byla tak líbezná noc, jaké ještě nikdy neviděl.

* * *

Julka se vdala dobře. Dostala hodného muže a hospodářství ji těšilo; — co by si rozumná žena více měla přát?

Čerešnička si jen se zvláštním nepokojem vzpomínala jistých slov — ač věru za to nestála.

Asi za týden po svatbě šla jednou večer podívat se na chvilku k rodičům a potkala na cestě Palu Kotúčíka, téhož chasníka, co na ni za svobody, když se mu to někdy podařilo, pokřikoval, aby šla k muzice. Pala pozdravil, krátí chvilku zároveň, že nezůstala Čerešnová pozadu a tu najednou, takovým divným hlasem k ní promluvil: „Proč jsi se tak náhle vydávala, Julko — věř mi, já jsem si na tebe také myslel...“

Nedostal odpovědi a snad také na ni nečekal; zostřil krok a Čerešnička zůstala celá pomatená pozadu. Místo k rodičům obrátila se nazpět k domovu.

Nesvěřila se s tím, co jí Pala pověděl, nikomu, ale právě proto snad si na ta slova často vzpomínala. „Co je mi po něm?..“ bránila se v duchu každé takové vzpomínce.

Jednou na večer vázal Šimek na dvoře povřísla. Julka vyběhla z jizby ven, shánějíc se po pasákovi.

„Poslal jsem ho na podsedek k tatíčkovi s trakařem pro režnou slámu, co se mi nedostává,“ povídá Šimek. „Co mu chceš?“

„Nemám čeho dát housatům; chtěla jsem, aby mi došel s košíkem za luka, přižnout tam trochu našeho žitka.*“

„No dočkej, až se vrátí,“ mínil Šimek.

„Ano, housata mají hlad...“ vece Julka. „To si raději dojdu sama.“

„Vidíš, neustále ti říkám, vezmi si k ruce děvčicu nějakou,“ ozval se Šimek.

„Ale co by; však se i bez ní minu...“ vece Čerešnička. „Ještě by lidé soudili, že práci nezastanu, že jsem shnilá...“

Vrátila se do jizby, uvázala si na hlavu šátek a opásala se čistým fěrtochem. Více se nepotřebovala strojit; však nešla daleko.

Když již vycházela s košem ze vrat, zavolal na ni muž:

.. „Julka — vždyť nemáš čepce; když tě někdo potká, co jsi to za žena...“

Julka se obrátila a všecka zardělá běžela nazpět do jizby. Sňala honem šátek a dala si na hlavu plátěný čepec se širokou krajkou do čela, tak že jí jen proužek kaštanových vlasů bylo vidět; na ten si pak teprve uvázala znova šátek.

Když se zase ubírala ze stavení, podotkla na omluvu: „Jakou to mám paměť — vždycky zapomenu...“

„No nic neškodí...“ mínil Šimek; „však já se již vždy po tobě dívám.“

Díval se za ní, až mu zmizela s očí. Tak ji měl rád, že mu pokaždé bylo smutno, když byla z domu.

Mladá žena kráčela spěšným krokem přes dědinu k lukám. Lidé se vraceli z polí. Julka několikráte pozdravila známou panímámu neb dívku, ale nezastavila se; neměla to ani nyní, co se zdála po vdaji živější a smělejší, ve zvyku.

Došla na luka, přešla třemi kroky po vyčnívajících kamenech mělký potok — a již byla u stráně, nad níž stálo jejich žitko.

Tam si postavila košík, vytáhla z něho srp a pokleknuvši začala hned od kraje přižínati vršky mladého osení. Když měla nažato neplný koš, pomyslila si, že je již dost housatům k večeři; nadarmo by to do zítřka povadlo.

Hodila srp do koše, vstala a rozhlédla se po poli. Půda byla namoklá a žitko stálo pyšně a rovně, jako by se domýšlelo té nejpěknější úrody.

Zrak mladé hospodyně se potěšil. Utrhla si poupě vlčího máku a vzpomněla si při tom, že když byla malou děvčicou, ráda vytahovala z poupat šatečky, napichovala na stonky hlavičky a stavěla si procesí z makových družiček.

Snivá, tichá žena byla ještě nyní dítětem. S úsměvem rozloupla nehtem kožku poupěte, foukla do něho a zadívala se se zalíbením na rudý kvítek. Když pozřela na makovičku, přišlo jí, že to vypadá jako nějaká šuhajova hlava a tomu se znova usmála. V tom zaslechla za sebou

* pšenice.

kroky, a než se vzpamatovala, pozdravoval ji selský synek, Pavel Kotůčík.

„Líbý večer," řekl, a Čerešnička si pomyslila: „Ten má zcela jiný hlas než jiní lidé . . ." a zapálila se při tom vzpomínajíc si, co jí jednou na návsi pověděl.

Nicméně odvětila klidně, jak se na ženu sluší:

„Pěkně děkuji, Palo." A když tu ještě stál, přidala: „Co ty tu děláš?"

„A nic . . ." odvece táhle Pala, měře ji zrakoma.

„Že nic!" usmála se Čerešnička, majíc se k odchodu. „Však máš kosu na rameni."

(Dokončení.)

V KOSTELE.

Báseň **KARLA LEGERA.**

Chrám šerý je a tichý. — Pod klenutím jeho
sám přítomen je pouze pán a tvůrce všeho
a kmotřičky dvě známé v zadní lavici,
nad nebeklíče staré hlavy klonící.
Pod klenbou šíř a šíře rozkládá se stín.
Jen věčná lampa slabě kmitá u oltáře
a na gotických oknech v sítě pavučin
se poslední chyt paprsk červánkové záře.

V tom pomalu se těžké dvéře otevřely
a ve chrám proudem vniká vůně večera.
Hle, vešla mladá paní. — Jaký zjev to skvělý!
Ne zlato, drahé šperky, šatů nádhera,
jen svěží půvab mládí líbezně ji zdobí.
Jde v černém šatě vdovím s hlavou sklopenou,
snad v upomínkách trudných na uprchlé doby.
Je smutný pohled její — černých očí tmou
jen maně zakmitnou se jiskry prchavé.
Teď před oltářem zlehka na kolena klekla,
na pěkné hrudi sepla ručky bělavé,
po bledé, hebké tváři slzička jí stekla
a povzdech zašelestil na rtu růžovém —
Jak byla božsky krásnou v tichém žalu svém!

A zbožné ženy vzadu k sobě blíž se chýlí,
na uschlé tváři obou hraje trpký smích:
„Hle, na odiv teď chodí v šatech smutečních
a kterak vzdychá — chudák! však nás neomýlí!"
dí jedna polohlasem. „Víme všechno, věru,
i co se děje třeba za večera v šeru!"
A druhá zasmála se: „Tak, má milá, tak!
my máme doposavad ještě dobrý zrak!"
A v ucho přítelkyni zticha zašeptala:
„Já viděla ji jednou s mladým doktorem,
před domem stála, za ruku ho vzala
a tak zabrána byla živým hovorem,
že, když jsem přešla kolem, ani nevěděla.
Však chraň mne Pán Bůh, abych pomlouvati chtěla —
snad o nemocném muži radili se pouze."
A obě zasmály se. — „Ví to celý svět,
že za manžela si ho vzala jenom z nouze.
Nu, ona byla děvče jako růže květ,
on starý mrzout, churav celé svoje žití.
Snad myslela, že štěstí za křidélka chytí,
že bohatou se paní z neuadání stane,
že bude míti všechno, co se jí jen zmane.
At třeba brouká doma manžel churavý,
však žínka vyhledá si jiné zábavy!"
„Ach, byl to člověk hodný:" — „Nu, teď už je v hrobě
a lehký odpočinek Pán Bůh jemu dej,
však já hned od počátku myslívala sobě,
když prvně její krása počla mámit jej:
ó, z toho sotva asi dobrého cos bude!
On hořel touhou po ní, nadcházel jí všude
a zasypal ji skoro dary skvělými —
a ona, nevděčnice — děvče zcela chudé,
se vyhýbala jemu — slovy smělými:
že nehodí se pro něj, řekla častokráte
a dárky jeho všechny poslala mu zpět.
Jen koketou vždy byla — vždyť ji dobře znáte,
jen draze chtěla prodat svojí krásy květ."

„Však rodičové její větší rozum měli,
těm líbil se i ženich i nádherné dary
a moudře málo dbali dívčí na rozmary.
Té svévoli a vzdorům dobře rozuměli
a raději dřív než později svatbu míti chtěli.
Tu před nima prý plačíc na kolena padla,
však na ty prosby staří pranic nedbali
a k ženichu ji skoro mocí dohnali."

„Nu, pravda, ona vskutku tehdy trochu chřadla.
Cos o nešťastné lásce mluvilo se též
a, možná — nebyla to ani žádná lež.
Však o trochu té lásky! Vždyť to taky známe,
ta vykouří se brzo jako krásný sen,
když na hlavičku hezky čepeček jen dáme
a zvláště, je-li zlatem pěkně ozdoben."

„Však ona jinakou se okázati chtěla
než ostatní jsou ženy — div že neumřela.
Se strachem otec viděl, jak jí tváře blednou,
až k lůžku choré dcery usednul si jednou,
vzal ruce její do svých a zarmoucen šeptal.
„Ach, odpusť mi, mé dítě, já se tebe neptal
a slíbil tvoji ruku. — Odpustíš mi, drahá?
Snad přece znáš mne, doufám. — Každá moje snaha
jen k dobru tvému čelí a teď mi ty díš,
že chci ti mladý život mermomocí zkazit.
Ty's dítě, o životě málo ještě víš:
Ó, těžko v chudobě se jako červík plazit,
ve strachu před mocnějším, že tě patou zdrtí,
a já už dlouho tak se vleku životem,
už klesám, bojem ztýrán, unavený k smrti,
Kdos jiný pánem mým je — já jen otrokem,
můj osud v jeho rukou — on jen může kynout
a nejbídnější žebrák ze mne stane se — —
Být žebrákem! Ne, nikdy! Raději zemřít, zhynout!
Nu, přece snad to trochu tebou zatřese,
když řeknu ti, že jenom tvou to bude vinou,
tvůj otec jestli zemře. — Dobře pamatuj,
že osud náš má v rukou právě ženich tvůj!
Ty musíš svolit k sňatku! — Znáš-li pomoc jinou?"
Tu teprv pyšná dívka přemluvit se dala,
že nenadálé štěstí schválně nezahnala.
A byla svatba brzo, velmi, velmi skvělá —
on, dobrák, svolil ve všem, co jen ona chtěla."

(Dokončení.)

391

MALÝ TRPITEL. Kresba G. J. Schulze.

MILTON, BÁSNÍCÍ „ZTRACE

RÁJE". Obraz M. Munkácsyho.

„Abych rozpřádala s vámi dlouhé řeči, jak a proč jste se opovážili za mým obzorem takový poměr ukouti, bylo by přeléváním vody do koše. Pozdě bycha honiti, a co se jednou stalo, nelze odčiniti ani zapomenouti. Vy, pane Stárku, jste jednal nehezky a ponechám svědomí Vašemu na vůli, aby vás vyplísnilo dle své vůle; mně to nepřináleží. S Cilkou vyrovnám se beze směnky a dokážu jí, že jsem byla hodna trochu větší upřímnosti. Kdybyste byli přišli a řekli: Poraďte nám, co máme dělati! Máme se rádi a přece bojíme se té lásky bez naděje do budoucnosti — já bych byla odpověděla: Jste ještě děti; láska vás přejde, jako přechází jarní doba.“

„Ale dovolte, paní Poutecká,“ ujal se slova Stárek, „abych vám připomenul, že nevíte, jak hluboko se mi slečna Cilka do srdce dostala.“

„Hluboko, nehluboko! To mně neříkejte. Má moře dno a lidé z něho dovedou všecko vyvážiti. Neřku-li srdce! Čas v něm tak pěkně se bude s odvykáním otáčeti, že v něm ani prášku z vaší lásky nezůstane.“

„Bůh můj svědek“ —

„I safraportský člověče! Necháte Pána Boha na pokoji! I ano! To zrovna Vám přisvědčí na takové jalové řeči. Nepřísahejte dříve děvčeti až u oltáře a neuvalíte na sebe hněv jeho! Rozumíte?“

„Mluvte tedy, paní Poutecká, co mám činiti, abych vám dokázal, že jen Cilka bude mou ženou a žádná jiná.“

„To je hrůza! Vy se opovažujete mluviti o ženění; mléko Vám teče po bradě —“

„Odpusťte, paní Poutecká, avšak“ —

„Žádné avšak. Těch několik chloupků Vám je nezadrží. Choďte raději pilně do školy a pak se teprve zeptejte maminky, dovolí-li Vám se ženiti. Beztoho ona sama bude vaším námluvčím a Cilku by vám nikdy vzíti si nesvolila, protože jsem ji vychovala já. Spálená jíška —“

„Ale, paní Poutecká, snad nebudete rozpekávati rok staré pečivo. Matka svolí, o tom jsem přesvědčen a je-li s vůlí vaší, podám Vám důkaz o tom ještě tento týden.“ Stará paní se spokojeně usmála. Bylo by to také pro ni zadostučinění. —

„Hlavou zeď neprorazíš,“ vymlouvala přece. „Matka se vám vysměje.“

„Za čtyry roky jsem hotov.“

„A pátý nebudu mít co jísti; známe to. Zatím vás Praha ovane a lásce vaší odzpívají miserere.“

„Kdybyste tušila, paní Poutecká, jak mi křivdíte, jistě byste tak nemluvila. Láska zbožňované Cilky stane se štěstím mého života. Bez ní byl bych stínem, s ní stanu se veličinou. Vy jste mně ji odchovala, vypěstila, vštěpila jste v duši její všecko dobré, co mně tak okouzlilo a musím tedy vás prositi, abyste byla k nám milosrdna. Má pouze vás. Na vás záleží, aby se nesoužila, netrpěla.“

„Tetinko!“ ozvala se teď také Cilka a křečovitě svoji vychovatelku objala.

Paní Poutecká sebou trhla. Stárek zasáhl ji svými slovy na strunu napjatou od srdce k očím a vyluzující po každém smělejším dotknutí spoustu upřímných slz. Chtěla se ještě brániti; když však i Stárek ruky její se chopil opakuje svou prosbu, opustila ji sebevláda, beztoho po celou tu chvíli na skřipci natažená, na dobro. Objala Cilku a setřásla na zlatokadeřavou její hlavu drobný deštíček křišťálových perel ceny nedostižné.

„Už po mně nic není,“ stýskala si usmívajíc se. „Musím dělati, co vy chcete. Pán Bůh vás opatruj. Vytrváte-li — požehnání svého vám neodepru, a bude-li již drn šatiti příbytek můj, přijďte si tam pro ně.“

Tím bylo vše odbyto. Ale teprve dlouho po tom opouštěl Stárek pokojík své Cilky. Zdržela ho tam paní Poutecká. Již dříve, nežli si ho k výslechu zavolala, umínila si, že jej šetrně zasvětí i s Cilkou do minulosti její rodičů a předsevzetí své ihned uskutečnila. Povídala vše dosti obšírně, stíníc tam, kde bylo třeba, užívajíc světlých barev při všem, co mohlo chybu paní Babánkové omluviti. Každé její slovo bylo promyšleno, odváženo na vážkách její úsudku, které jistější a přesnější byly chemických. Hladila při tom soucitně pobledlou tvář Cilčinu a několikráte se k ní nahnula, aby slíbala s její očí krůpěje bolu. Stárek poslouchal ji zadumán, ale pohled, který na Cilku upíral, věštil, že vypravování se nedotýká více srdce jeho, než tikot na zdi visících hodin. Cilka četla v něm: „Co záleží mi na tvých rodičích — já mám tebe a ty's světice.“ Ne tak lhostejně přijala zprávu o svém původu dcera páně Babánkova. Chvěla se zimničně a v prsou jí zuřil boj, který ji ničil, usmrcoval.

Paní Poutecká skončila.

„Samo slunečko,“ povídala ještě, „podrobeno jest zatmění, neřku-li smysl člověka. Matka vaše, Cilko, byla žena, jakých pomalu, ale byla přece jen žena; otec váš byl muž bezúhonný, řádný, ale přece muž. Uznala jsem za svou povinnost, přidati do sladu vaší lásky dříve pelyňku, nežli by jiný později vám jedu nasypal.“

„Děkuji vám za to,“ převzal slovo Stárek. „Rozumím vaší šlechetné starosti úplně. Za pět, za šest let let bude Cilka mou ženou, jako že se chci jednou řádným mužem státi.“

„Nu, vždyt je dobře. Jste-li si souzeni, budete si i dáni. Prozatím vyžaduji si od vás trochu méně horkokrevnosti a více rozumu. Mnoho vody ještě uplyne, nežli budeme moci hovořiti jiným tónem. Neroznesou-li vaši lásku větrové, ozdobíme ji po letech myrtovým věncem.“ Beze slova políbila Cilka paní Pouteckou a ruky stisknutím loučila se se Stárkem. Nebeské obecenstvo počalo se právě rozcházeti, když Cilku ukolébal spánek na podušce smáčené slzami.

Od památného a ve všech upomínkách jistě nezapomenutelně zapsaného večera uplynulo pět let. Z Cilky stala se rozumná dívka, která snažila se dostati ze železné moci svého poručníka. Ten, zvláště když poznal, jaké si ukula milostné pletky, choval se k ní s bezcitnou přikrostí. Nechtěl nikterak rozuměti výkladům paní Poutecké, že Stárek

KAZIMÍR VELIKÝ DARUJE ŽIDŮM POHOSTINSTVÍ. Kresba Jana Matejky.

má se co nevidět domoci žezla professorského, že matka jeho poznavši příští snachu svou, na jeho oheň lásky suchá polínka přidává. Marně ujišťovala, že Cilka v něm žije, že všecko její blaho zakládá se na sňatku s ním. Runda byl pro vše hluchý, slepý, necitelný. Nechtěl ani slyšeti o čemsi podobném opakuje stále:

„Není holka určena za professorku, jako nebyl nebožtík pohodný za papeže. Jmění zdědila po otci mé ženy, jmění musí zase rodině zůstati. Tak dlouho může se myslivec procházeti po cizím revíru, pokud nedostane chuť na střílení. Pak máme právo ho vyhoditi. Hladový ten professůrek poláskal si ji dost za ta léta. Teď může jíti o dům dál. Kontraktu na její lásku nemá. Pokud mám nad ní právo, nedovolím, aby s ním nouzi třela."

„Vy se mýlíte, pane Rundo," namítala paní Poutecká, „jest jediný syn ze statku a služba jeho jim vystačí."

„A kdyby byl syn samého zeměpána a službu měl jako všickni professoři dohromady — nesvolím. Mám pro ni jinou partii."

„Jsem přesvědčena, že se bude brániti na život i na smrť."

„Nu, tedy jí vystrojíme pohřeb. Neplujte, paničko, proti proudu, jste stára a nic nepořídíte."

Cilce odzpíval totéž, jen doložil: „Popluješ-li proti proudu — stáhnu ti vodu a jsi na suchu."

Co měla dělati? Poradila se se Stárkem, přimísila k tomu slova paní Poutecké, svěřila vše soudu a vyloupla si z toho plnoletost. Runda skřípal zuby, ale poručenku pro svou partii již nechytil. Od té doby práh její domu nepřekročil. Věděl, že by tím nezískal ani trojníku. Cilka si oddechla jako po zpovědi. Věděla sice až příliš dobře, že matka Stárkova jen pro její jmění svoluje — ale to jí nemátlo. Byla selka a věřila pouze všemohoucímu zlatu. Mysl Cilčina byla klidná, jasná. Tu a tam zakalila se vzpomínkou na rodiče a nevlastní sestru. Obzvláště Dařilová, jejíž osud nebyl pro ni středem Afriky, zbarvila jí mysl často smutečně. Přičítala neustále neštěstí její na vrub svého otce a tedy i částečně na svůj a není s podivením, že o ni se zajímala. Povzbuzována touhou ji poznati, uprosila paní Pouteckou, by ve společnosti její, nikým nepoznána navštívila Dlaskovice a vešla s ní do hospody Dařilovy. Paní Poutecké tam neznali, Cilka vyrůstala pod pokličkou, které Dařilová nikdy neodkrývala a tak mohla bez bázně se podívati ve vráskovitý, ztrnulý obličej své nevlastní sestry, jakož i na zmrzačenou postavu její nejstaršího a posledního syna. Chtěla zavésti nějaký hovor, ale Dařilová věnovala jí zrovna tak málo pozornosti, jako jinému. Učinila na ni však dojem nemalý. Pocítila teprve, jak velice jí bylo ublíženo, a zároveň vzbudila se v ní touha, přivinouti se k sestře úžeji s vroucí prosbou, aby neodsuzovala květinu pro nepěkný kořen. K vyplnění této tužby ovšem nedošlo, ale Cilka odcházela z Dlaskovic s pevným předsevzetím, že s Dařilovou se sblíží a podá jí zadostučinění jakékoliv, jen když nepřevýší její moc a sílu. Tenkráte také vryl se do paměti paní Poutecké trudovitý obličej chasníka Filipa.

Bohu díky! Jméno to ovanulo mne jako dech horských krajin a přijímám je — bez ohledu na nemožnost toho — s otevřenou náručí, neboť s ním mohu konečně se vrátiti do Bartolomějské ulice, vyhledati paní Pouteckou, která dobatolila se do druhého poschodí a vypověděla s nejkrajnější podrobností výstup s chasníkem v bryčce, neopomíjejíc hlavou starostlivě zakývati a ke všemu připojiti na konec:

„Co Bůh činí, dobře činí. Ale neštěstí, jež se u Dařilů usadilo, má již ostré zuby. Umře-li František, jest se co báti o matku jeho. Co by si počala! Zůstane jako kostelník bez kněze, jako kniha bez listů. Runda bude míti hody." Neslyšela jsem sice dokončení toho, ale z rozmluvy, již měla s Cilkou, soudím, že tak vypadalo. Samou horlivostí nepovšimla si ani, jaký zlovolný účinek novina jeví na její posluchačku.

„Udělal-li František poručenství, bude zle s Dařilovou. Neudělal-li, bude s ní ještě hůř. Kde je dědictví, tam pouštějí přátelé žahadla. Runda je držgrešle nejlepšího jádra a Havrda nezadá mu ani chloupkem. Ba, sám Bůh ji chraň od těch štvanic. Zdráva by z nich nevylezla. Bohatství je krásná věc, ale nedbám o ně. Pro mých několik grošů mne nikdo neudaví, ji pro tisíce spíše. Nu, Bůh suď, on to umí nejlépe. Zemře-li, půjdeme mu na pohřeb, a kdyby boží dopuštění bylo. Zítra je trh. Cápek tu bude. Počkám si na něho u mostu a dovím se všeho hnedle z úvodu."

„Myslíte, tetinko, že Havrda by přijel k otevření závěti?" ptala se po chvíli. Bylť jí Havrda solí v očích, nejen proto, že ji odcizil to nejdražší — sestru, ale i proto, že znala jeho vypočítavosť, lstivosť, jizlivosť. Že Dařilová, dostavši se pod jeho velení, by žádných mandlí neokusila — o tom nepochybovala. Týral ženu, děti, týral by i ji.

„To je rozum, přijede-li! Což pak myslíte, že spokojí se jen vůní z pečínky? Špatně ho znáte! Ten nebude obíhati jako kočka kol horké kaše, aby mu ji druzí vyjedli. To to! A kdyby se i popáliti měl, pustí se do toho srdnatě. Popálení se mu časem zahojí a kaše mu zůstane. Čekám s jistotou, že Cápek již zítra mě o jeho příjezdu zpraví."

Druhý den vyřizoval Cápek, že hostinský „u českého lva" v Dlaskovicích je v Pánu zesnulý. Sotva zvěděla o tom Cilka, beztoho již dříve otřesená, sklesla paní Poutecké do náručí ve mdlobách.

Dlaskovice hodily na sebe slavnostní šat. Oblékaly se do něho pravidelně jen o posvícení, o vzácnější veselce nebo pohřbu. Přestala práce v poli, domácí povinnosti vykonány z jedné vody na čisto. Selky vyhledaly nedělní šaty — božíhodové nosily jen o velikých svátcích — rolníci vyprášili, co se vyprášit dalo, děti pyšnily se v sukních s karnýry. Pán nepán, všecko chystalo

se na pohřeb. Když předevčírem uhodil na návsi zvonek první žalostivý tón a poctivý, holohlavý zvoník hlásal veškeré vsi sem se sběhnuvší, že Františka Dařila již není, zmocnilo se všech překvapení ohromné. Celé houfy hrnuly se k jednopatrové hospodě, z níž právě vycházel doktor Hlavata, doprovázen jsa baráčníkem Cápkem, který měl oči zalité, tvář od slz zarudlou. Dobře podotkla medikuska, vidouc jej tak změněna, k vedle stojící kupcové Aronce: „Tím to otřáslo, byl by za nebožtíka život dal, a teď po jeho smrti dá snad zdraví. Vypadá jako roztopená kamínka. Ta lítost v něm pracuje. Jářku k neuvěření. Před dvěma hodinama čerstvý jako ryba a teď — — Jak povídám, k neuvěření. Jsem starý doktor, ale přece bych se byla u něho smrti nenadála. Kašlal, kašlal, mohlo to s ním ještě léta trvati. Souchotě si nejednají, chodí pěšky. Nežli dovedou k hrobu, hezký čas uplyne. Ranila ho mrtvice — nejspíš na mozek — myšlenky v něm měly pořád sněm a výpočty jeho komandovaly.“

Aronka přisvědčovala a pokračovala ve filosofii o zemřelém: „Nechal všeho a odešel. Co se stane s tolika penězi? Co s jeho matkou? Je stará, a stojí zde nejistěji nežli karta. Co se nastřádal — teď přátelé přijdou s čistýma rukama k obědu.“

Někteří zvědavci chtěli vniknouti až do vnitřku, aby mohli celý výjev strčiti pod svůj pytevní nožík, ale Cápek bouchnul dveřmi a jejich zvědavosť dospěla pro dnešek k amen. Ani se nedověděli, že Dařilová pološílená objímá mrtvolu svého syna, vzpírajíc se všem důkazům, že jest mrtev. Nebýti Cápka, zle by se její hospodářství vedlo. Ten zaujal kazatelnu a s ní hlásal čeledi a rozličným těm vetřelcům o sedmém přikázaní božím. Pro lepší porozumění a vzhledem k dobrým spůsobům společenským musím svému čtenářstvu ještě Cápka představiti, neboť jsem přesvědčena, že není spokojeno, řeknu-li: „Zde Cápek baráčník — přítel nebožtíkův.“

S ráznou jeho osobností potkali jsme se již na silnici, když jsme s Filipem letem uháněli do Pardubic pro doktora Hlavatu a není tudíž třeba opakovati ještě jednu kritiku, kterou tentokráte jsme si o něm utvořili.

Na ostatní namočím si schválně pero, a než budu namáčeti podruhé — jsem s Cápkem hotova.

Cápek neměl pěknou minulosť. Měl ženu, řadu dětí, o nichž říkal, že ani neví, kolik jich je, barák jako náprstek, na každém šindelu několik zlatých dluhů, ve světnici prázdno, jako by k muzice připraveno, a hlavně skoro pravidelně od východu do západu slunce nasazenou opičku, která s ním dle své libosti a chuti točila. Žena jeho byla přičinlivá, neunavná v práci, horlivá ve svých bezvýsledných kázaních o střídmosti, vynalézavá ve svých nadávkách, vytrvalá v péči o své mladé pokolení, kterému obyčejně „regment“ říkávala, neúprosná ve svém hněvu a okouzlující ve své přívětivosti. Byla to perla a snad proto Cápek tak často zkoušel její cenu. Ne že by jí neměl rád, ale kořalku miloval ještě víc.

„Vyzunknu-li několik těch skleniček, zdá se mi, že bych mohl s rozumem s každým ministrem se měřiti,“ říkával při příležitosti své ženě.

„Aby tě Pán Bůh miloval! Ty ohniparo! Se sudmistrem kdybys řek'. — A barák ti dají na buben. Děti vyženou pod nebeskou oblohu nahé, s hladovým žaludkem, mně nezbude ani zástěra, abych se jí odděla a ty, neplecho, budeš ještě kázati o svém rozumu! Máš z něho trochu cárů. Dej si jej raději záplatovat a starej se poctivě o rodinu jako pořádný otec a nenech mne se dříti. Za ta léta není divu, že se mi jazyk neobrátil samým mluvením, ale tlucme cepem do prázdné země, zrna nevytlučeme. Čím hrnek jednou nadchne, to z něho potom těžko dostati. A kdo má již z ostudy kabát, tomu ho nikdo nesvlékne. Kdybych byla věděla, když nás mikulovský velebníček oddával, koho si beru, byla bych jistě od oltáře utekla. Mohl z tebe býti pořádný soused, kdybys krk vodou prolíval. Teď sedíš na holičkách i s ministrovským rozumem.“

„Nemluv do větru! Než sestárneš, dávno ti již budou ‚panímámo‘ říkati.“

„Abys ani zdráv se nehnul, když takhle mluviti můžeš! Panímámo! Můj ty ukřižovaný Spasiteli! Já a panímáma. Podívej se, ty žíznivý kapře, kolik mám záplat na sobě. Jedna, dvě, tři — ani tak daleko počítati neumím. Vašíček chodil celou zimu do školy bos; Baruška bez šátku na hlavě, Toník nemá košili, Stáňa kalhoty, Márinku nemám do čeho zabaliti, poslední sukni rozstříhala jsem na plenky; jdu-li do města, chodím ulicemi, kde dávají zajíci „dobrou noc“, jen aby mne nikdo neviděl. Stázička stůně, potřebovala by doktora a Pepíček — —“

„Mlč jen, mlč, nebo mne přivedeš z konceptu s těmi caparty. Ví Bůh, kde jsme jich tolik sebrali.“

„Ty lotře, ty —! Ubohé děti! Máte to otce!“

(Pokračování.)

V LEDNU.

Napsal F. Nikolajevič Tjutčev.

Již zhoustl, zkalil se proud živý,
pod chladný led se skrčil v ráz.
Svad každý květ, šum utich snivý,
v strnutí zimné chyt jej mráz.
Leč žití nesmrtelný pramen
chlad skrýti na vždy nezdolá.
On pryští, šumí neomámen,
klid mrtvý budí do kola.

Tak v hrudi smutné, osiřelé,
v chlad žití spjaté, v skaliska,
neproudí mladosť jará směle,
vln smavý proud se neblýská.
Leč pod ledové kůry pásem
je život přec pln sladkých tuch:
i zřetelně tam slyšet časem
tajemných zřídel šept a ruch!

Z ruského přel. *Jr. Kvapil.*

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

ravožij Dobroděj Vymetal Hlubocký v čele, Zdeněk v zadu vkročili do prostranné, vysoké komnaty, jejíž rozměry v hnědém temnu starobylého, dřevěného vypažení a rovněž tmavobarevných koberců se ztrácely. Tlumené, syté tony pokoje a nářadí dodávaly celé místnosti rázu teplého, útulného i vzácného a ctihodného. Vše bylo staré, pravé a drahocenné. Denní světlo vlévalo se do pokoje malými, ozdobně složenými skly jediného širokého okna, prohloubeného do mocné zdi hradu; pod oknem byla zvýšená podlaha, na niž vystupovalo se z pokoje jako do zvláštní komnatky zastřené těžkou záslonou, splývající s mohutné římsy a podle krásně vyřezávaných pilastrů i kariatyd pažení, jímž výklenek okna byl obložen.

Tam v meziokní, na koženém, zlatě lisovaném sedátku hověla si zámecká paní. Hleděla zamyšleně polootevřenou špehýrkou do houštiny parku, jehož stromy kol oken šuměly a své koruny před krásnou mladou dámou skláněly. Podobalo se, že naslouchá šustu stromů a šeptu větérků i popěvkům ptáčat jako dojemnému koncertu, plnému něžných a hlubokých bájí.

Světlo padajíc téměř kolmo na profil dámy, vroubilo jej určitými, jasnými obrysy, jimiž svítily hedvábný lesk jejího vlasu, bělost jejího čela i nosíku a purpur jejích rtíků. Jinak byla hebounká tvář její v polostínu, z něhož zaskvěly se velké třpytné oči do hlubin pokoje, když panská přistoupivši hosty ohlašovala.

„Blíže, prosím," zvala, a poeta postoupil na stupně výklenku týmže švarným krokem, kterým tanečníci obzvláště jaří v Týnci. pro tanečnice si docházívají.

Ve hluboké úkloně podával P. D. V. Hlubocký dámě pouzdro se svou básní, klopýtl u stupňů, vzpřímil se a hodiv své nekadeřavé kadeře na zad stanul opodál.

Podobalo se okamžik, že paní Orelská na tuto důležitost již pozapomněla neb aspoň na ni se nepřipravila. Ale vlídným pohybem otevřely její útlé ručinky pouzdro a vyňaly pestré verše Pravožijovy.

„V libém kraji mužně mezi keři
s vládou silnou statný stojí strom,"

četla polohlasem,

„jeho větvím bezpečně se svěří
lidu naděj, křižujeli hrom.
Mnoho věků chvály plných čítá,
nový máj mu nový dává šat;
s každým letem novou krásou svítá,
bojovník si z něho věnce splítá!
Poutník plesá, velebností jat!
Jako tato přestatečná krása,
tak se pánů Řásných skvěje kmen!"

Tvář zámecké paní jasnila se. P. D. V. Hlubocký pročísl si vycíděnými nehty pyšně své kadeře.

„Českých králů silné druhdy rámě
na sněmu i v bitev krutosti . . .
. . . pramen plodný cti a milosti . . .
. . . svého panství přespanilá čest . . ."

spěchala dáma zběžně, skákavě dále, patrně rozveselena.

„Vůkol nás však Tvoje ruce páší
skutky sličné, skutky moudrých včel."

Paní Orelská usmála se, jakoby zdržovala hlasitý smích.

Ustala v další četbě.

„Díky, díky, prozatím," obrátila se přívětivě k poetovi. „Přečtu si vaše roztomilé verše později o samotě pořádně a s náležitou pozorností od prvého do posledního. Mám tedy na svém panství básníka! Toť milé překvapení. Buďte ujištěn mou opravdovou účastí s českým uměním i slovesným. Tato náklonnost jest zděděna. Již můj děd ze vzácné tenkráte mezi šlechtou libůstky byl české poesii přítelem a zanechal mi množství starých knih. Vaše báseň mne živě na ně upomíná. Četla jsem tuším podobnou" — P. D. V. Hlubocký zbledl — „a vy as též. Nevěda následoval jste staršího vzoru, po kterém svou Musu ve vlasteneckém domácím směru asi vzděláváte? Přeji vám všeho zdaru na záslužné dráze tímto líbezným sadem. Jsou sice zlomyslní novotáři mezi námi, kteří rouhavě tvrdí, že ta naše staronovočeská chválená poesie z let dvacátých a třicátých jest vlastně rozředěným odvarem tehdejší poesie německé, a že bychom šněrovali svou Musu do spuchřelé švábské šněrovačky, kdybychom prý toužili, aby naše nové básnictví bylo odvarem staršího, které prý — jak řečeno — bylo právě odvarem zastaralého německého — leč já doufám, že váš talent nedá se másti takovými bludařskými hlasy, a že dospěje ve škole starých veršovců z doby Františka I. k utěšené mistrnosti. Gratuluji vám ještě jedenkráte upřímně. — A nyní prosila bych — ah tam! Hochu, proč tak nesměle?"

Vzchopila se a sestoupivši, ubírala se sama plna laskavosti v pohybu, hlase i výrazu ke Zdeňkovi, poloukrytému portièrou u dvéří.

„Odlož svou ostýchavost, hochu," pravila s povzbudivou přívětivostí, v níž P. D. V. Hlubocký maní pohřešil blahosklonný tón, kterým

si paní Orelská poetu na distanci od sebe stavěla. „Jsi mým hostem. Takových projde branou zámku Týneckého poskrovnu. Ale ti, kteří vejdou za mým pozváním, jsou mi srdečně vítáni. Žádajíc si jejich společnosti, vylučuji ze styku s nimi všechny obřady a tím i přetvářku. Počínej si u mne jako doma, dívej se na tvary, barvy a světla kolem sebe týmže jasným a zkoumavým zrakem, jenž otvírá ti tajnosti půvabů přírody. — Rozumíš mi, Zdeňku? Doufám, že ano. Vytvořila jsem si z tebe již v duchu příštího umělce a s tím hovořím. Anebo mluvím pro sebe, jestliže mi nerozumíš. Objevila jsem tě jako Cimabue nalezl Giotta a jak později mnohý ještě vzácný talent byl odkryt a k vybroušení v zářivý drahokam přiveden. Pronáším nepochybně jména prázdného zvuku a nezhřeším asi rozpoutáním předčasné domýšlivosti v tvé naivní mysli. Nalezen jsi jak Giotto, leč nejsi jím a nebudeš, pokud nevydáš se na trnitou dráhu, na jejímž konci snad padneš vysílen pod vavřínem. Aneb zavřeš knihu svých tužeb a snů bez vavřínů sic, avšak i bez výčitek. Je ti patnáct let. Žádné stáří, chlapecký věk, ale jestli se nemýlím, vyskotačil jsi se již z dětských střevíců. Škoda jich, hochu! Lituju jich také a kdyby zámecká paní mohla, rozběhla by se v nich s tebou po mezích a brouzdala by se travou po lukách. Pojď, vypravuj mi něco o Širokém lese. Nebyla jsem tam posud. A tuším, že jest krásný, když odchoval mi mého příštího dvorního malíře.“

Paní Orelská z Řásné byla za řeči chopila hocha za ruku, usmívala a smála se důvěrně, čtveráckv, bez ostychu, rozcuchala nemilosrdně frisérské dílo hajné Jirsíkové, vedla si Zdeňka pokojem a posadila si jej naproti sobě ve výklenku u okna.

Mimochodem povšimla si také básníka. Ukázala mu velitelsky na tabouret opodál. Byl s dámou nespokojen. Podobalo se mu, že se s hajných synkem zahazuje.

Ale krásná, mladá paní neohlížela se na libost či nelibost korektora idejí a mravů v českém světě duševním. Vyrážela se s jinošíkem ve směšném obleku, jako by s ním do nedávna na jedné lavici ve škole byla sedávala, zapudila upřímnou účastí s jeho názory a tužbami všechny rozpaky ostýchavého venkovánka, připojila se k němu, na polo jej k sobě pozvedajíc, na polo k němu sestupujíc a vyzvěděla na něm vše, co chtěla, ve hravé, těkavé rozpravě o půvabech i nedokonalostech světa, objatého čistým a prostě vykrášleným horizontem kol hájovny u Širokého lesa. Z přírody zavedla hocha znenáhla do říše lidských představ, odvozených z motivů jsoucnosti a tvořivou rukou vyjádřených.

„Souhlasím s tebou, Zdeňku,“ pravila žertem, povýšeným nad pokořující sarkasm. „Mne také neuspokojuje mramor šmolkových obláčků po chodbách Týnecké radnice. Rovněž tak štít kožišníka Faltusa, ve kterém se dva báječní tygři krvežíznivě na bačkor vrhají. A také mne znepokojuje ve farním kostele pohled na sv. Václava, o nějž jest strach, aby jedenkráte rovnováhy nepozbyl a z rámce nevypadl; zamlouvám si od tebe, Zdeňku, napřed pěknou náhradu za tuto nešťastnou malbu; hněte mne, poněvadž se jí před padesáti lety z dopuštění našeho patronátu neobratný malíř provinil. Shodujeme se tedy v nevážnosti ke vzorům uměleckým a ke školám malířským, jaké se přemítavému duchu po Týnci nabízejí. Naději se, že se ti v malbách po zámku zalíbí spíše. Pozvala jsem si tě právě, abych se ti jimi pochlubila. Obejděme si je.“

A paní Orelská prováděla hocha sínětni, komnatami a chodbami zámku jako na veselé potulce, ukazujíc a stručně, lehce mu vysvětlujíc porůzné obrazy. Výklad její byl schválně a přec nenuceně elementární, prost frází, vypočtených na oslnění a skrušení diváka. Nechávajíc P. D. V. Hlubockého stranou a v pozadí upozornila Zdeňka tu na prostou, dokonalou krásu antiky, tam na sálavý kolorit Benátčanů, jinde na jasnou, velikolepou komposici Římanů, a zase na jemnost i naivnost starých miniatur, neb na drastičnost Holandanů, na rytířské mumraje a blativé barvy Mnichovanů, mámivou nasládlost Düsseldorfských a nicotu Vídeňských i kormutlivou jalovost prvotních Pražanů našeho století. Řešila mu lehce a srozumitelně hádanky temných, začmoudlých olejových malcb starých českých mistrů, uchránila ho přílišného obdivu před velikými, za divadelním efektem se nesoucími freskami, malovanými před sto lety, porovnala před ním hodnotu krajin, v nichž jsou vypodobněny štěrk a lupínky s paysagemi, portretujícími karakter i náladu přírody, pochválila brilantní techniku a lahodný obsah kabinetních kousků francouzských.

„Vše to zdá se býti tak snadné a přirozené, jako by ani jinak nemohlo býti. Kvitujeme umělci, který nás uspokojuje, pochvalným pokynutím, jako bychom chtěli říci: „Dobře, nepopuzuješ nás k výtkám!“ Zapamatuj si to, Zdeňku, abys věděl, jakým díkem ti bude odměňovati veliký dav, když pronikneš ve vlastních útrapách jeho život a napíšeš mu krásnou romanci neb úchvatnou tragedii nebo trapný epigram na plátno krví svého srdce a žhavou lávou svého mozku. Umělec jest odkázán sám na sebe i se svým tvořením i se svými úspěchy. Obojí přebývá v něm. Proto tě nechci ani svádět na scestí, k němuž tě pudí přirozené vlohy a vyvozená jimi bezděčná snaha,“ poučovala paní Orelská vážně a vlídně hocha, když skončena obchůzka, a když v meziokní vyzněly úsudky zámecké paní v ohlasech nelíčeného, úryvkovitě pronášeného obdivu Zdeňkova. „Tvé oči svítí, hochu, jsi zpit krásami, jež nedovedeš analysovati a klidně odvážiti. Ztrácím pochyby, že bys nebyl predestinován za malíře. A proto tě varuji před závěrečným rozhodnutím. „Dans les accès d'un sublime délire, sous les coups de crayon, s'allume un feu divin“, citoval otec ze starého francouzského autora, stoje před prvním mým pokusem, s kterým jsem se chtěla odvážiti na dráhu malířskou. Později porozumíš tomu, co bych

ti dnes marně překládala. Nováček vycítí z této obsažné věty pouze vnadidlo a propůjčuje sluchu toliko vábivé vznešenosti a božskému zanícení. Ale teprve vykvašený, vyspělý duch poznává s trpkostí, že v prognostiku umělce padá nemenší důraz na šílenství a sžíravý oheň. Již samo zasvěcení se Musám jest čirým bláznovstvím, před kterým opatrní rodičové své děti bedlivě by měli chrániti. Nevykládej tedy svým rodičům ve zlé, brání-li ti. Prokazují ti nevědomky povinnou službu. A kdybys podrobil se jejich vůli a volil dle jejich přání, zajistil bys sobě nepochybně delší věk, zdravý žaludek a pokojné srdce, svěží barvu a jasné oči, upřímné potěšení ze všedností, jež tvoří souhrnem blaho i čest normalního člověka; byl bys najisto váženým občanem, žulovým kamenem v budově společenského pořádku, vzorným otcem a řádným manželem. Chceš-li však připoutati svůj osud ku perutím Mus a vznášeti se s nimi do výšin k výhni božských plamenů, jež člověka spalují a vrhati se s nimi střemhlav do hlubin, ve kterých peklo tvou duši sápati bude; chceš-li žíti za všechny a přece s nikým; dovedeš-li čeliti hlouposti, nadutosti, surovosti jedněch a pokrytecké úctě nebo pošetilé, sladkomluvné kořivosti druhých; můžeš-li se sříci míru své duše volbou povolání, v němž rozplameníš se vším a nespokojíš se ničím; přeješ-li si, aby pokojný běh tvého života proměnil se ve štvaniei, v které není oddechu, není slitování, není útěchy přátel, matky, ženy, dětí; je-li ti libo, rváti kořeny své bytosti z hroudy a mrhati své síly vášnivým vzletem; toužíš-li býti jedenkráte manželem, který ženu nepotěší a otcem, který se dětem nezavděčí; krátce, je-li tvou vůlí zúčastniti se boje prometheovského, býti ztřeštěncem, jenž pouze někdy na polo s nechutí a s dojmem i efektem nucenosti vyhoví požadavkům střízlivých lidí, a chceš-li potýkati se s celým světem o právo, abys směl trpěti zaň — pak budiž umělcem.“

(Pokračování.)

FEUILLETON

Hôtel Drouot.

Nedaleko boulevardu des Italiens, kde Rue Rossini v pravém úhlu protíná Rue Drouot, nalézá se nízká, nepříliš úhledná budova, kterou čítati dlužno k nejzajímavějším a nejvíce navštěvovaným místnostem v celé Paříži.

Jest to Hôtel Drouot, úředně zvaný Hôtel des ventes mobilières, kde konají se veřejné dražby.

Již zevnějšek seznamuje nás dostatečně s jeho účelem. Zdi pokryty jsou tisíci různobarevnými plakáty, novějšími i starými, které v nejsvůdnějších výrazech líčí předměty příští dražby. Před domem hemží se neustále dlouhé řady nákladních vozů. Podobají se starobylým archám našich kejklířův a majitelů menažerií a do nich bývají zapřaženi silní, vysocí koně z Normandie jednotlivě za sebou, ne po páru, napřed nejsilnější. Z dálky takový potah vypadá jako arabská karavana a jest zvláštností pařížských ulic. Nosiči, dělníci, kommissionáři propletají se touto živou barikádou, naplněnou nejrozmanitějšími předměty, jež se nakládají nebo skládají. Zvědavé množství kolemjdoucích je obklopuje. Co vše by mohly vypravovati tyto zbytky bývalé zámožnosti a nádherv! Nábytek skvostně vykládaný, díla umělecká, ozdobné věci z bronzu a ze slonové kosti, gobeliny, starožitnosti — vše, co proud života pařížského vrhl na břeh hmotného úpadku, nachází tu posledního skladiště a útulku.

Leč ne vždycky octnou se za mřížovými vraty Hôtelu Drouot trosky promarněné existence a ztraceného života. Kdo chce zbaviti se vhodným spůsobem zbytečného nářadí, starého haraburdí, ošumělého nábytku, z mody vyšlého zboží, činí tak prostřednictvím tohoto závodu. Tím spůsobem setkáváme se s dražbami après décès čili v případě úmrtí, à cause de départ, za příčinou odjezdu, ventes à l'amiable, z dobré vůle. Zvlášť tyto poslední bývají pouhou obchodní machinací. Má-li který obchodník s nábytkem, s modními předměty aneb s výrobky uměleckými potřebí hotových peněz, aneb když některé věci nejdou mu dosti rychle na odbyt, dá je vydražiti v Hôtelu Drouot. Spekulace je vypočtena ovšem toliko na obecenstvo nezkušené, na cizince a na venkovany. Když někdo učiní nabídku, majitel nacházeje se v středu kupujících přihodí. Prvý je povzbuzen, myslí, že věc, o niž stojí, je drahocenna; přihodí znova, dostane se do ohně a zápas tak dlouho se opakuje, až majetník ustoupí — když totiž předmět náležitě byl vyceněn. V krámě by byl horlivý kupec obdržel tutéž věc při lepším pohodlí a — laciněji.

Zkušený Pařížan prohlíží však finty tohoto druhu velmi bystře a dražby podobné účastní se jen tenkráte, když děje se z nařízení soudního čili par autorité. V tom případě není se obávati, že majetník vše, co by pod přiměřenou hodnotu přišlo, sám vydraží.

Hluk a lomoz před budovou trvá až do poledne. Do jedné hodiny po poledni vše musí býti pod revisí officielního dozorce uloženo ve skladištích. Na to ozve se na malém, špinavém dvoře pronikavý hlas zvonku a vlastní život v Hôtelu Drouot teprve nastává. Místo nemotorných a těžkých vozů nákladních přijíždějí před jeho portál elegantní equipáže a všecky místnosti plní se znenáhla četným obecenstvem. Dražba trvá do sedmi hodin večer a po celou tu dobu ozývá se každá síň hlučnou směsí nejrůznějších hlasů, rachocením smýkaných předmětův a temným klepotem kladívek, kterážto neladná, disharmonická symfonie daleko až na ulici vyznívá.

Vstupme však již s přicházejícím množstvím do parterru. V levo licitují se povozy, koně a různé náčiní na ně. Nezřídka zde viděti těžké, obstarožné kočáry z doby Ludvíka XIV., patrně pozůstatek schudlé rodiny legitimistické, avšak větší část záleží z nejnovějších lehkých faetonů, štíhlých bryček a pohodlných landauerů. Zde to stříbrné kování zdobilo vraníky vévody de Chapsal, který vloni při dostizích o grand prix se zastřelil, když v sázkách na Rosamundu markýze d' Etvile prohrál veškeré jmění. Onu elegantní oprat řídila ručka půvabné Hortensie, královny demi-mondu. Na tomto hnědáku projížděl se nedávno v boulognském lese domnělý ruský hrabě Kieseloff, z něhož po avanturách nejkřiklavějšího druhu vykloval se německý obchodní agent. Rozkošné jsou zlacené sáňky, uvnitř vyložené medvědí kožešinou, ve spůsobě letícího draka: bájí se o nich, že náležely kdysi jedné z maitress všemohoucího vévody de

Morny. Avšak ani tato skvělá reminiscence lepších časů jich nezachrání před smutným osudem všech věcí pozemských. Koupěchtivých nemnoho, jen znalci tu a tam měří pěstí výšku oře a prohlížejí ten neb onen elegantní kočárek.

Hlučněji jest na pravé straně. Zde uzříme nesčetné množství předmětů, sloužících k zařízení domácností. Jednotlivé sály rozděleny jsou barrièrou ze starých beden ve dvě polovice. Přední určena jest pro obecenstvo, zadní je skladištěm a místem pro zřízence Hôtelu Drouot. Pozornost naši upoutá především commissaire-priseur, monsieur velmi důstojné fysiognomie, korpulentní, pronikavých chytrých očí a zvučného hlasu. Je ozbrojen malým kladívkem, kterým občas dotýká se zvýšeného pultu, kdykoliv některý z předmětů byl vydražen. Po jeho boku nachází se písař, clerc, jenž vede protokol a zapisuje summy, jichž dražbou se docílilo. Vlastní však duší celého dražebního aktu jest vyvolavač. Jeho stolek umístěn je blíže k obecenstvu, on sám pak pohybuje se v obmezeném prostoru za barrièrou s vážností a výrazem neobmezeného samovládce. Musí to býti člověk nerozborných plic, ocelového hlasu a zvlášť vynalézavé fantasie. Pro každý totiž předmět, i pro nejchatrnější a nejošumělejší, musí míti hojnou zásobu pěkných, elegantních názvů, musí vyličiti co možná nejvýmluvněji skvělé jeho vlastnosti a zároveň nesmí mu ujíti nižádný z lehkých pokynův a hlesů, jimiž z obecenstva vyšší cena se označuje. K ruce má několik nosičů, kterým určuje pořádek věcí přinášených.

Každá z nich staví se na stůl, obrací se na vše strany, vyvolavač ji jmenuje, uvádí její z pravidla nepostižitelné vlastnosti a vyvolává cenu, již opětuje commissaire-priseur. Jakmile klapne kladívko po třetí, kus vydražený rychle zmizí a na jeho místě octne se jiný. V nevyčerpatelné obraznosti vyvolavačově každá ošumělá lavice stává se „pohovkou“ a „divanem“, pohrabáč ku plotně „ciselovaným náčiním ke krbu“, mísa ze sprostého porcelánu „sèvresskou stolní nádobou.“ (Dokončení.)

*

LITERATURA.

Z novoročního trhu.

(Pokračování.)

Vedle *Psohlavců* Jiráskovy novelky *Johanka* a *Z malých cest* jsou ovšem toliko půvabnými akvarellami. První z nich budí v nás živé upomínky na společenské poměry před rokem čtyřicátým osmým. Povídce této neschází originální časové barvitosti, která děj, jemuž podkladem jest prostá, ale tklivá historie dvou mladých srdcí, karakteristicky osvětluje. Jirásek seskupil zde mnohé prvky, z nichž vyklíčilo k plnému rozvoji národní naše sebevědomí a v několika jadrných postavách typicky je zobrazil. Zajímavým zbarvením místním i časovým vyznačuje se též novelka *Z malých cest*. Záhy před námi v mlhy rozvátý svět rokokový nechal v ní několik zářivých paprsků, pod jejichž mírným, řekli bychom skleníkovým teplem rozvíjí se nepříliš zapletený milostný románek. Výborně pointované karaktery, svěží lesní scenerie, lahodná dikce a svrchu již zmíněná atmosféra paruková činí toto dílko lekturou příjemnou a lehce záživnou. Zdá se nám, jako by na něm spočíval růžový nádech štětce Watteauova.

Starobylé obrázky z Rakovnicka od dra Zikmunda Wintra hledají sice též hlavní svůj význam v kulturně-historickém koloritu, avšak ve své rázovité, jadrné bezprostřednosti mají spíš něco příbuzného se starými hollandskými genristy. Zabývaje se studiemi kulturními šestnáctého věku a probádav v té příčině jmenovitě archiv rakovnický, připadl Wintr mimoděk na způsob, kterak domácí a rodinný život našich předků do podrobna a věrně vyličovati v řadě tu smutných, tu veselých obrázků. Těm, kdož chtějí poznati společenské poměry tehdejší tak, jak skutečně byly, kdo chtějí nahlédnouti v duši tehdejších lidí bez přílišného idealisování, zkrátka kdož hledají realismus v povídce historické, kniha Wintrova může býti zdrojem žádaného poučení. V soudních zápisech a v kopiářích z oné doby zanesen tak mnohý příběh, jenž ostré vrhá světlo na zřízení, obyčeje a zvyky, jimiž předkové naši se spravovali. Ve příchpak a neshodách, když vášeň odkrývá nitro člověka jak bez přetvářky jest, pro psychologa a myslitele což vděčné látky se naskytá! Obého použil Wintr mistrovsky. Tolik historického detailu, z něhož každodenní život našich pradědů objevuje se takřka na dlani, sotva nalezneme u kteréhokoliv z našich vypravovatelů. Avšak obrázky Wintrovy nejsou snůškou kulturně-historických dokumentů. Je vytvořil skutečný básník, jenž umí netoliko malovati širokým štětcem sytých barev, pokud mu jich poskytl výsledek dlouholetých studií, ale též dovede tesati postavy plné pravdy a života. V tom jeví se vlastní Wintrova originálnost. Co svěžích a nových figurek nám již předvedl! Mají snad tvrdý zevnějšek, vnitřek zhusta neméně drsný, ale vždy je to celý člověk, který dýchá a žije s veškerou neostýchavou otevřeností, s jakou ho Pánbůh stvořil. Několik takových najdeme v knize, kterou Wintr ponejprv z rámce různých našich časopisů vystupuje před obecenstvo širší. Máme tu pět obrázků. Rozmanitá jest v nich nálada, k rozmanitým stránkám společenských poměrů obrácen jich zřetel. *Člověk zmařený* není leč prostá historie sirotka, slabého rozumu ubožáka, jemuž opatrní otcové města Rakovníka marně hlavu napravovati se snažili. Lyricky měkká to drobnomalba. Wintr vdechl jí ovzduší skutečné poesie, která dojímavým, elegickým akkordem silně mluví k citu našemu. Jiného způsobu jest *Bitva v Hodyni*. Posvícenská rvačka a nic víc — a přec genre podařený, okrouhlý se všech stran, s roztomilými postavičkami. Mimovolně vzpomínáme na drobné kresby Gogolovy, jakou je na př. *Starosvětská šlechta* aneb *Jak se rozhněvali pan Matouš s panem Matějem*. Tu i tam silné žilobití skutečnosti, zrnitý humor, pravdivá a bezprostřední životnost postav — ale v základě vše jiné a různé. Humor Wintrův, tak široký a původní, že se zdá, jako by v něm nejprve z plné duše ozvala se česká povaha, vytryskl proudem ještě mocnějším v *Nezbedném bakaláři*. Tento jest práce rozkošná. Tak uměli se smáti hrdinové genrů Teniersových a Van-Ostadových. Postava to nová, historicky věrná, k tomu česká každým hnutím. Celek pak skládá se v mnohotvárný kaleidoskop života v druhé polovici šestnáctého věku, jemuž místní karakteristické zbarvení dodává originalního kouzla. Poměry našich venkovských malých měst vyličeny tu nad obyčej zdařile. Vedle hlavního reka Jana Pičky, svobodného umění bakaláře, figury to roztomile kreslené, přítel jeho Matěj bubeník a nešťastný děkan rakovnický Šimon Cerasyn stejně o naši sympatii se dělí. K nim přistupuje však ještě řada měšťanů, každý se svou vlastní fysiognomií. V temnou stránku soudnictví rakovnického uvádí nás *Přísera* a *Osudné slovo*. V obrázku tomto máme jen drobnou příhodu snad tehdá dosti častou, která pro hrdinu, Jakuba Suka, na štěstí příznivě se skončí. Hlubším řezem ve smutný stav trestního vyšetřování tehdejšího je první z obou prací. Chudas, který přírodou tak smutně byl obdařen, že sotva lidskému tvoru se podobal, když konečně nalezl spůsob poctivé výživy a duši, která s ním chtěla tráviti všecky nesnáze psotného života, propadá s mnohými stejně nevinnými ubožáky za kořist právu útrpnému. Jím ovšem možno bylo vynutiti na nich přiznání ke zločinům druhu jakéhokoliv. Wintr tuto chmurnou látku zpracoval delikátně a s vroucím soucitem poety. Jen místem probleskla trpká ironie nestranného historika nad dobrou snahou rady a starších rakovnických, která je, bohužel, zavedla na scestí a bludiště a zkalila na dobro zdravý jejich úsudek.

Jako Wintrovy postavy a historický kolorit celku, tak rovněž spůsob podání a dikce jsou originalní. Jiný novelista z daných látek něco zcela jiného by vytvořil. Wintr pojal vše spůsobem sobě vlastním, osobitým. Jak nyní jeho individualita se krystalisuje, neváháme říci, že v něm česká literatura nalezá historického genristu znamenitého. Na další svazky jeho prací opravdu se těšíme. (Pokračování.)

*

Národní divadlo.

Poměr kritiky a sl. divadelní správy octnul se ve stavu abnormálním. Brožurka p. ředitele Šuberta o druhém roce Národního divadla a zvláště novoroční adressa veškerého uměleckého personálu k předsedovi divadelního družstva nás přesvědčily, že každý úsudek méně příznivý v příslušných kruzích se vykládá za výplod zlé vůle, úskočného kroucení pravdy, sobeckosti a jiných toho druhu pěkných pohnutek. Konkluse ze všeho jest jasná. Referentu nezbývá nežli buď za každou cenu šmahem vše chváliti, aneb upadnouti v kletbu škůdnictví a mrzkých úmyslů. Co se nás týče, půjdeme i příště svojí klidnou, přímou cestou, a byť bychom upadli do nemilosti u kohokoliv a kdekoliv.

Z repertoiru posledních týdnů zaznamenáváme pouze novinky. S *Antoinettou Rigaudovou* od Deslandesa dnes tuším již samo sl. ředitelstvo došlo přesvědčivé zkušenosti, že nebylo proč s její vypravením tak tuze spěchati. Kus opravdu slabý, při němž nalezáme sic přemnohé vady novověké francouzské produkce, ale žádnou z její přednosti. Šťastnějším sluší zváti uvedení v repertoire *Arelatky* od Alphonsa Daudeta. Pouhý obraz ze života, k tomu ještě s novelistickým pozadím silně nastíněným, ale nedostatek hybnější dramatické pružiny nahradí nám postavy. Jsou roztomilé, originální a vržené pevnou rukou. Růžena Mamaiová a starý pastýř Baltazar — jaké to zdravé, rozkošné figurky! Rovněž nelze jim nepřiznati vzácného psychologického prohloubení. Překrásná hudba Bizetova, plná kouzla a melodií sladce dojímavých, činí poetický zákal celku ještě intensivnějším. Také výtečná veselohra Moretova *Donna Diana* získala si v novém překladu Sládkově obliby. Plným právem, neboť historie, jak pyšná barcelonská donna byla přinucena pokořiti se pod sladké jho vševládnoucí lásky, jest plna zářivé poesie a neodolatelného půvabu. Již hlavní párek sám, donna Diana a don César, náleží k nejvděčnějším postavám dramatické literatury. Celek jest pln skvělého jižního koloritu a urozené noblessy. Dramaticky řízné a přec graciosní verše Moretovy byly tehdá nad obyčej vkusně deklamovány. *Poslední vůle Césara Girodota* od Belota a Villetarda má sic dobrou základní myšlenku, pečlivou a zajímavou kresbu povah a také dialog dosti vtipný, leč rozvedení zabíhá zhusta do fraškovitosti a libuje si v effektech, které jen v areně by došly plné oprávněnosti. Stavba některých scén jest ledabylá, spojení jejich často mdlé a náhodné. Repertoire touto veselohrou nezískal. Každým spůsobem vítanějšími nám byly obě původní české novinky.

K životu nazývá se nová dramatická práce od Jar. Vrchlického. Podkladem k ní jest palčivá otázka nejmodernějšího střihu. Za jediný akt mají se dva pessimisté navrátiti — k životu. Proces, jímž thése dochází rozluštění, není dramatický, ale čistě dialektický. Užiti v daných okolnostech tohoto právě spůsobu bylo šťastnou myšlenkou. Vrchlický osvědčil se obratným a duchaplným debatteurem, důvod a protidůvod střídají se ráz na ráz. Všecky čtyři uvedené postavy jsou sympatické a řízně kreslené. Stavba napíná, celek uspokojuje. V jednoaktovce *K životu* získali jsme opravdu jeden z nejroztomilejších proverbů. Druhá novinka, a sice Zeyerova *Legenda z Erinu*, jest dramatická báseň, v níž především nás zajímá líčení mohutných lidských vášní, nádherná dikce a výtečný místní i časový kolorit. Z bájí a pověstí národních vytvořil Zeyer dílo své vlastní originální invence, kde na stříbrošedé půdě starých mythů vystupuje řada postav silné ruky a silných náruživostí. Snivá, étherická Granie dýše vroucí líbezností ryzího poetického zjevu, Finn pak jest postava plná ohně a bohatýrské statečnosti. Sivý tento kmet ani tehdá, když jest hrozným, neztrácí naprosto divákových sympatií. Zavilý Midak i přímý, rekovný Dermat taktéž podáni jsou rysy případnými. Ve stavbě básně ovšem nikde epik se nezapírá. Jeví se všude, v dialogu, v exposici i v rozluštění. Nicméně neschází scén mohutně vzrušených, dramaticky účinných. Druhý akt vlní se pestrým životem, třetí i čtvrtý mají některé výstupy eruptivní vervy a síly.

Souhra nebyla vždy uspokojivá, vášnivější hry a vůbec rychlejšího tempa na mnohých místech živá potřeba se cítila. *R.*

*

Vyobrazení.

Malý trpitel. Kresba od G. J. Schulze. Mladost — radost, říkává se, ale není vždy tomu tak, a náš malý trpitel nám poskytuje příklad nejnovější. Sotva že modrá, laškovná očka počala se na svět usmívati trochu veseleji, kdy zdálo se, že jeho hrám a zábavám teprve jak náleží potravy se dostane, uzda najednou přitažena. Musil do školy, jakáž pomoc, a rusovlasá jeho hlavička musila uvykati všem obtížím elementárního vyučování. Konečně jim uvykla. Ano, mladá ta dušička stala se v osvojování si vědomostí nad obyčej horlivou. Není pochyby, že náš pilný žáček bude zapsán do zlaté knihy, na věčnou památku. Ale běda! Ani tato sladká naděje není bez trpké příchuti. První zoubek — ten první zoubek, který už při svém prvním objevení se našemu hrdinovi spůsobil tolik nepříjemných a prazbytečných nesnází, už tehdá, když jako nemluvně v kolébce si hověl, pobolívá, a už bolí, bolí! Doufejme, že nitka domácího operatéra bude lékem vydatným a muka našeho malého trpitele na dobro ukončí. Pak zase usměje se jeho tvář, oko zajiskří a celý dům se rozhlaholí trilkovým smíchem. G. J. Schulz nám jej dojista pak vykreslí i v této jařejší a radostnější póse. *R.*

Kazimír Veliký daruje židům pohostinství. Kresba Jana Matejky. Loni poprve zavedli jsme české obecenstvo až přes práh atelieru, nejen před podstavec malířský, ale až ku kreslířskému stolku umělcově. Proč jsme se toho kroku u nás nezvyklého odvážili, nejednou na tomto místě jsem šířeji vyložil a také již poukázal k jednotlivým bodům a význačným vlastnostem, jak kresby vůbec, tak jednotlivých listů. Kladouce do tohoto čísla kresbu Matejkovu, rozšiřujeme počatou řadu o karakteristický list ve knize, kterou polský malíř o umění svém vlastním štětcem píše.

Kvapný náčrt, ale plný zárodkův oněch předností komposičních, jimiž umění Matejkovo je zdobeno, ba má o jednu více nežli mistrovy malby — správnou perspektivu. Rychle tu péro létlo po papíru, spíše psalo nežli kreslilo, ale každý jeho rys vypráví, že ten, kdo jím vládl, nad obyčej snadně, ba hravě tvoří a myšlenku pojatou ve formu přenáší. Tah jeho je málo elegantní a úhledný, vždyť čtrtala tu ruka zvyklá spíše širokým štětcem obrovské plochy pokrývati, kde i drobný detail jen pro správný dojem ve značné dálce je vypočten. *K. B. M.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 5. V PRAZE, dne 15. února 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budiž: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

NA TROSKÁCH HŘÍCHU.

Vesnická povídka od **BOŽENY KUNĚTICKÉ.**

(Pokračování.)

Cápek vyběhl ze dveří, doprovázen jsa lamentací své ženy. A přece se nelepšil. Myslil snad, že desáté slovo ženino není pravdivé. Zdržel se málo doma a domácnost mu zůstala hádankou. Měl své vlastní zásady o životě, a ty k žalu manželčinu nesrovnávaly se s její požadavky ani v nejmenším. Na rozumu opravdu mu nescházelo, a lži bych se ujímala, tvrdila-li bych, že v napilosti chvástal bez ladu a skladu. Cápek se znal dobře a měl pravdu, že po několika skleničkách samožitné cítí se rozumnějším a duchaplnějším. Běda pak politice a světu. S důrazným přesvědčením obracel u Dafilů vše na ruby, nadával novinám, spílal všemu, pozemskému i nadpozemskému. Mohl jej okřikovati kdokoliv, stroj jeho výmluvnosti nezastavil. Mluvil vždy rázně a nebál se ani čerta. Každé předsevzetí bylo mu povinností a věděl-li, že do Ameriky nepůjde, také o cestě tam nemluvil.

ROZHODNÁ OTÁZKA. Obraz F. Streita. 396

„Jsem prostý člověk, mám ale nóbl duši,“ bylo jeho sladkým přesvědčením. Přišel-li do hospody, bylo tam hned živěji. Poslouchali ho, třeba se mu i za humny vysmáli a stávalo se zhusta, že přimašťovali mu jazyk kořalkou na své útraty nalitou.

Dařil nebral rád od něho peníze. Znal důkladně jeho domácí poměry a nebylo mu po chuti, že u něho zabíjí desetníky, kdežto krejcar nebo trojník doma byly vzácností. Nejednou domlouval mu, aby více péče a pozornosti věnoval své rodině. Bušil dřevem do železa. Když poznal, že namáhání jeho se neoblékne v slavnostní šat dobrého výsledku, zatvrdil se také a nalíval více,

než bývalo Cápkovi po chuti. „Má-li přijíti na mizinu dočela, ať přijde raději dřív, než bude pozdě.“ tak myslíval. Opíral se totiž o mínění, že lecjaké pravá, velká a neodbytná nouze může učiniti z Cápka člověka. Že nesáhne k nepoctivosti, aby se zase na nohy postavil, o tom nebylo pochybnosti, a nebylo by tedy pro něho jiného východu z labyrintu bídy, než jíti za zisk práce a polepšení. Dařil málokdy se mýlil, a také Cápek vsadil by spíše na jeho neomylnost celý kabát, než na jiného uříznutý nehet. Řevnil osem také s většinou na Františka, nazývaje ho penězožroutem a majetníkem hladového žaludku. Stalo-li se jednou z boží milosti, že mělo hrdlo jeho půst, střílel po něm poznámkami jako meč ostrými, buď proto, že marně toužil po sklenkách na okné rozestavených, buď proto, že mohl počítati, mnoho-li teď mohl utratit, kdyby František jej byl z hospody vypověděl. Někdy vzpomněl si také na dřívější jeho mravoučná kázání a cosi studu podobného zbarvilo mu tvář.

Dobře tvrdíval Dařil sám sobě, že pouze veliké neštěstí může pojistiti štěstí Cápkovo. Ještě dlouho před jeho smrtí dosvědčila se pravda jeho předtuch, po stalých na základech mnohé zkušenosti a zdravých úsudků muže vypočítavého a hloubajícího. Znal Dařil každého z denních hostů dopodrobna, ačkoliv stával zamlklý a v sebe uzavřený u svého pulpitu, jako by se vůkol ani nechumelilo. Věděl najisto, který z nich kolečka brzy ostrouhá, i který ze svého statku zlaté doly učiní. Znal jejich ctnosti i nectnosti. Před jeho zrakem neprošla ani záplata na rukávě, ani nový knoflík u vesty. Ale mlčel. Promluvil-li k Cápkovi, stalo se to proto, že ho měl rád. Nelíbilo se mu jeho chování, ale přímá, lsti neznající povaha, jeho bodrost a upřímnost učinily mu ho milým. Stalo se nejednou, že Cápek utrhl se na něho slovy:

„Vy bezedný pytle! Vy nevyčerpatelný sude lakomosti! Vím dobře, nač shromažďujete stříbrňáky. Chcete, aby po smrti sám Pán Bůh za vás mši sloužil a víte, že on pro chudé mnoho potřebuje.“

František se usmál nuceně a odpustil mu. Zdálo se mu samotnému, že ho těmi slovy před druhými chce omlouvati. Ale že si Dařil zapsal Cápka do krátkého seznamu milých mu lidí, o tom neměl tento ani tušení. Teprve, když autor život vypracoval pro něho nové jednání a jediný Dařil mu v něm tleskal, poznal, že vlastně přece pod drsnou skořepinou jeho zevnějšku vězí jádro lahodné a neposkvrněné. Na tu dobu nezapomněl nikdy. Seděl právě u Dařilů statečně si přihýbaje a nejtěžší úlohy světové ve svém úsudku skomoluje, když z nenadání dvéře do šenkovny se otevřely a mezi nimi objevila se kadeřavá hlava patnáctiletého děvčete s pohledem uděšeným, tváří pobledlou. Cápek si jí nevšímal. Děvče proklouzlo dveřmi, táhnouc za sebou řetěz dětí obojího pohlaví, roztrhaných, uplakaných, vyjevených. Bylo jich devět. Nejstarší, spatřivši Cápka, pohledem rozkázala ostatním, aby ho oblehly. Udiveně Cápek měřil své pokolení od nejmenší do nejstarší. Dařil zakýval hlavou; sousedé s utajeným dechem čekali, jakého pokračování se dostane té podivné předehře. Mlčel Cápek, mlčely děti. Cápek nemluvil překvapením, děti úzkostí. Rozhlížely se, jako střelnou ranou vyplašená ptáčata. Dařilovi trvala němohra bezpochyby dlouho, po první kapitole chtěl snad čísti druhou, neboť s neobyčejným u něho hlasem, povýšeným a dle možnosti silným, zahučel na děti:

„Co tu hledáte? Je vás jako smetí! Chcete-li si odvést otce domů, chyťte se ho, takové hejno snad ho zmůže.“

Děti daly se do pláče a lépe, než kdyby jim někdo takt dával, a jeden, dva, tři předříkával, vykřikly jednohlasně:

„Tatínku!“

V Cápkovi se hnulo srdce. Volala ho jeho krev a musila v něm nalézti ozvěny. Vídával své děti málokdy tak pohromadě, snad nikdy. Plakati slyšel jen tu nejmenší, kterou nyní jeden z chlapců na rukou držel, slovo „tatínku“ slýchati také se mu nestalo denní potřebou. Teď z čista jasna objevilo se všech devět capartů před ním plačících a jeho srdce se dovolávajících. Bylo mu, jako by ho byl někdo od hlavy k patě studenou vodou polil. Dařil pozoroval ho bedlivě.

„Co chcete?“ otázal se po několika pokusech nejistým hlasem. „Proč za mnou jdete?“

Nejstarší škytajíc odpovídala:

„Maminka lezla na půdu, žebřík se jí zvrtl — spadla a zůstala ležeti zabita. Nejdřív jsem ji omývala, a když se nechtěla probudit, děti se začaly bát, utíkaly a — sama jsem se taky bála i šla jsem pro vás, tatínku, abyste šel k mamince.“

Cápek přejel si několikráte rukou čelo. Že děti matku ztrativše k otci se utíkaly — chápal, že by však jeho žena pádem opravdu se octla v náručí smrti, považoval za nemožné. Na okamžik svěsil hlavu a spřáteloval se s myšlenkou, že všechny ty nedospělé děti patří jemu, že přišly u něho hledat pomoci, ochrany, když dosavadní ošetřovatelka oči zavřela a stala se neschopnou svých povinností. Byl dojat. Hlavičky dítek byly si na vlas podobny, kadeřavé, bělounké, očka všech uplakaná, jedinou otázkou oživená, a tu přečetl si Cápek velmi snadně:

„Neodeženeš nás?“

I kat by byl s ním odpověděl:

„Pojďte, děti, půjdeme k mamince.“

Vstal, vzal nejmladší na ruku, pohladil je po tváři, a nedbaje ani sousedův ani Dařila, kráčel jako vojevůdce z hospody.

Po jeho odchodu byli sousedé opět samý žert a smích. Jen Dařil zadumán nejevil ani v nejmenším, že duch jeho šlapal si cestičku za Cápkem.

Asi za dvě hodiny zacinkal dlaskovický kovový oznamovatel, že Cápkové není mezi živými. Zabila se, jak medikuska dosvědčila.

Teď Dařil jen jedinou otázku v hlavě ždímal: co si Cápek počne! Právě v den ženiny smrti přišla mu soudní obsílka s hrozbou, že nezaplatí-li povinný dluh a tříleté nájemné z pole do čtrnácti dnů Matějíčkovi z Horušan, prodá se mu barák se vším všudy. Dokud starala se nebožka o domácnost, vydělala přece tu a tam nějaký groš; teď ležela na lavici zsinalá, ztuhlá. Cápkovi se točila hlava. Děti měly hlad, ženu musil přece jak se patří pochovat, a k tomu ke všemu vyhrožují mu, že jeho barák má nejlepší naději dostati se pardubickému policajtovi pod paličky. Jindy by byl zlost zapil třeba na cizí útraty. Dnes měl těžké nohy a pak pohled na nejmenší, jež mu v náručí klidně dřímalo, jako by se samých piškotů najedlo, odnímal mu všechnu chuť navštíviti Dařila. V první chvíli nebyl schopen rozumné myšlenky. Jíti do vsi a vypůjčovati si peněz, věděl, že bude míti tolik výsledku, jako jeti s nemocným do čivického lesa k zázračné studánce. Že by odešel z každé chalupy černější, než vešel do ní, předvídal dobře, a když prohlédl věc se všech stran, nedivil se, že Dlaskováci ztratili k němu všechnu důvěru. Prositi faráře o výkrop zdarma, bylo pro něho šibenicí.

Najednou, když starosti jeho nejodvážlivější kvapík si daly zahráti v jeho hlavě, otevřely se dvéře a kde se vzal, tu se vzal — Dařil, Dařil živý, živoucí. Na čele sídlilo mu hromobití, okolo něho bylo jasno, že se dalo soudit, že bouře dlouho trvati nebude. Vida zamyšleného a dětmi obklopeného Cápka, usmál se obvyklým svým způsobem. Cápek vyvalil oči, tak ho návštěva překvapila. Děti se rozprchly.

„A teď, Cápku, jdu se podívat na vaše hospodářství.“

„Mé hospodářství není žádná komedie, aby se nechalo ukazovat. Jdete-li sem proto, že za podívanou nic nedáte, mohl jste raději zůstati doma.“

„Ne tak, Cápku, nedurděte se, mne neodstrašíte. Přišel jsem vám udělat návrh.“

„Ten bude asi kloudný.“

„Dosti kloudný, chcete-li jej přijati. Víte, že pokládám zbytečné mluvení za hřích, páchaný na plicním ústrojí. Jedním slovem: Chcete se polepšit, nebo ne? Chcete zůstati na dále pijákem, ničemou, člověkem nepotřebným, anebo chcete se starati o svou rodinu jak se sluší a patří na poctivého člověka?“

„Proč se ptáte?“

„Protože chci odpověď.“

Cápek zamhouřil oči. Nevěděl, co má souditi z Dařilova chování se. Polepšiti se chtěl, ale co mu to bylo platno, když vězel v bídě vrchovaté.

„Ještě jednou, proč se ptáte?“

„K čemu dlouhých otázek? Nechcete-li mi přímo odpovědíti, jest právě tolik, jako byste chtěl ještě pořád starým koštětem mésti —“

„To není pravda,“ ohražoval se Cápek. „Nejsem od toho, koupiti si koště nové, a ať se v tu chvíli propadnu, když bych si je rád nekoupil, ale nemám zač, milý sousede, nemám zač —“

„Tak jsme tedy došli šťastně k faře. Teď si pojďte se mnou pro rozhřešení. Cápku! Já vám peníze na zaplacení dluhu z pole půjčím, půjčím vám také na slušný pohřeb. Anču vezmu k sobě do služby, vyjednám s Matějíčkem, aby pronajaté pole vám ještě dále k užívání nechal; všecko to udělám, ale pod výjimkou, že neokusíte už, jakou chuť má samožitná. Peníze mi budete v jistých lhůtách spláceti, děti své pořádně živiti a všech ostatních vám teď bratříčkujících neřestí musíte se vystříhati. Co tomu říkáte?“

Cápek mlčel. Jen průsvitný hrášek volně z očí po hrubé tváři spadající mluvil za něj. Ruce se mu chvěly. Dařil nabízel mu svou pomoc! Dařil sám o sobě! Dařil s tělem i duší, kterému tak často a tak nejapně ubližoval.

„Neodpovíte, Cápku?“ tázal se Dařil, dobře však věda, co se v duši jeho děje.

Nebylo dalšího rozmyšlování. Cápek položil maličkou na zem, popošel blíže k Dařilovi a podal mu ruku.

„Jako že věřím v jednoho Boha, jako že chci, aby všecky mé děti byly šťastny, slibuji vám, že od této chvíle pověsím své dřívější živobytí na hřebík. Má nebožka vyčítala mně vždy, že mám už z ostudy kabát, ode dneška jej svléknu nadobro. Dále říkávala, že čím jednou hrnek nadchne, těžko se z něho dostane, dokážu však, že může se zase jak náleží vyčistit. Bůh vám odplať, Dařile, já nemohu. Jsem statný chlap, ale vy jste mi srdce nadobro rozmačkal. Nestydím se za slze, sousede, vidíte mě jen vy, a vy toho podívání zasluhujete.“

Dařil mu stiskl ruku. Od té doby měl v Cápkovi člověka k smrti oddaného. Plán jeho se zdařil doccla. Než mu vydal peníze, doplnil s ním úmluvu slovy:

„Před světem ani muk. Nerad blýskal bych se před lidmi jiným světlem, než dosud, a pak by mnozí si u mne podávali dvéře a mě zbytečně obtěžovali, když by uslyšeli o mé ochotě. Půjčil jsem poprvé v životě peníze a u nikoho nebudu to opakovati. Tak! Ústa na zámek, Cápku. Plujte dále životem jako kapr a pracujte jako mravenec. Anču k nám pošlete hned po pohřbu.“

Tím se vše skončilo. Cápek se engažoval pro novou úlohu a hrál ji se znamenitým úspěchem. Za nedlouho netleskal mu jenom Dařil, který od poslední rozmluvy choval se k němu chladně jako dříve, ale tleskala mu celá vesnice. Stará kovářka vyložila si několikrát karty na jeho změnu.

(Pokračování.)

V KOSTELE.

Báseň KARLA LEGERA. (Dokončení.)

Však po svatbě přec brzo poznal bezpochyby,
že svoji ruku jemu z nouze dala jen,
že vynuceny byly všechny její sliby — —
jak mohl žít s ní tedy šťasten, spokojen?
I počly poznenáhla mezi nimi spory,
on pevnou rukou zkrotit dětinské chtěl vzdory,
však ona neustoupla v nižádném mu boji,
zeď proraziti chtěla pěknou hlavou svojí.
Nu, zošklivila se mu — jaký také div?
Vždyť on byl pánem domu, ze svého byl živ,
proč ponechal by žezlo rozmařilé paní?“

„A měl on dosti příčin, aby žárlil na ni.
Co zbývalo mu tedy? Přísným býti musil
a nejprv její otec jeho vůli zkusil.
Jak žebráka ho vyhnal — odměna to pravá,
že vychoval tak špatně dceru jedinou.“

„A myslíte, že klesla její pyšná hlava?
Ne, stále bavila se stejnou s mužem hrou,
ni úsměv nepřála mu, do očí mu děla,
že lásky nemá pro něj, povinnost jen svou
že vyplnit chce k němu, a té taky zcela
že dostojí vždy jistě. — Tak ho urážela.
On ale příliš dlouho týrati se nedal.
Když bez výsledku u ní trochu lásky hledal,
tu ohledl se jinde. — Hospodyně jeho
ta lepší srdce měla — popřála mu všeho,
ó kterak něžně k němu uměla se chovat
a jako malé děcko vždy jej opatrovat.
By zbavila ho trochu denních starostí,
hned péči o dům celý vzala do svých rukou.
On vládu v její ruce složil s radostí,
rád poslouchal ji ve všem. — Jakou ale mukou
to mladé paní bylo, jakou trýzní pro ni,
když vedle hospodyně stínem byla jen —
a sokyně se před ní ani neukloní,
ba, hlavu ještě výše nese den co den —
a služebnictvo na ně s tichým patří smíchem.“

„A přece neuznala strašnou vinu svou
a nezkusila smířit muže omluvou,
ba raději srdce novým poskvrnila hříchem.
Od muže prchla tajně ku svým rodičům,
vše opustila raději, jmění, skvělý dům,
než aby uklonila pyšné čelo svoje.“

„A nevzala si s sebou nežli prostý šat.“

„To značí jen, jak velký měla asi chvat,
co činí nevěděla, plná nepokoje.
Tak k rodičům se tedy nazpět navracela,
tak chudá jako vyšla od nich před rokem —
co hledala však u nich, co tam asi chtěla?
A beze slova, němi, v žalu hlubokém
ji slzami jen, vzdechem oba přivítali.
Dost měli však svých strastí, bolu vlastního,
neb dávno nemilostí muže jejího
o všechno rázem přišli, žebráky se stali.“

„To děkovati mohli jenom vlastní dceři!
Ó jakou bídu měli, člověk sotva věří,
jak ode dne jen ke dni živořili bídně
a denně klonili se k zemi níž a níž.
Teď k tomu ona též jim přišla na obtíž.
Však proto přece ruku podali jí vlídně,
neb doufali, že pokud pyšnou byla paní,
cos uspořila sobě. — Divně hledli na ni,
když řekla jim, že chudší nežli oni jest,
že chudou navrátit se kázala jí čest.

Kdo rozuměl by tomu? — Pak je těšit chtěla,
že pracovat chce za ně, pilně, bez umdlení —
a při tom ručky hebké jako hedbáv měla,
ty neutvořil Pán Bůh jistě k lopocení.
Že nebála se práce, nutno přiznati;
ať nad šitím svou hlavu dnem i nocí chýlí,
jen bídu vidí více kolem vzrůstati
a bílé ručky často umdlením se chvějí
a mnohá slza perlou skropí práci její.
Však kdože takové jí perly zaplatí?“

„A dost jich hlásilo se, kteří platili by
za pěkný úsměv rtíků, pohled jediný —
však ona neslyšela přísahy a sliby,
prý — raději chtěla v bídě trpět bez viny
a slyšet matku plakat, otce zlořečiti
a před sebou jen vidět smutné, pusté žití.“
„Má drahá, vy snad byste ještě věřila?
Já uhodla hned, jaké plány tajila.
Jen proto odvracela, čím ji vábil svět,
by nezavřela sobě k muži cestu zpět.
Vše měla vypočteno, pěkně přichystáno.
Vždyť věděla, že manžel stále churaví,
že dlouhé žití jemu sotva bylo dáno.
I mněla, že svou chybu brzo napraví.
Až srdce jeho býti bude tepem sledním,
tu jako láskou hnána objeví se před ním
a slzami a prosbou usmíří ho zase
a diktovat mu bude vůli poslední.“
— „Aj, tak to tedy bylo?“ — „Ale zmýlila se,
ač měla vtip i rozum věru nevšední.
Muž uleh' naposledy — zcela bez naděje —
a všichni kolem něho — jak se všude děje,
co možná nejvíc sobě chtěli uchvátit —
a nejpřednější ze všech byla hospodyně —
ta hříšná udusila v sobě všechen cit,
před zraky jeho mocí zotvírala skříně
a odnášela šperky plnou náručí.
Jak musil trpět asi! — A v tom naposledy
též ona — žena — přišla jako přízrak bledý.
Ó, chytrá ukrutnice dobře předvídala,
že pouhý pohled na ni už jej umučí.
Tak přišla, k loži klekla, vzlykati se jala
a vetché jeho ruce také zulíbala.
Vše odpustit prý jemu, zapomenout chtěla,
jen prosila, by sloužit v nemoci mu směla.
Však dobře poznal manžel přetvářku tu její.
On vzkřikl, z lože vstává, jeho rty se chvějí
a s kletbou odehnal ji přes práh domu zpět.
A nežli odebral se v onen lepší svět,
své hospodyni všechno jmění odkázal.
Zda aspoň to se dotklo necitelné ženy?
Aj, kterak smutně pláče, jaký jest to žal!
To všechno vylháno je, pláč je vynucený,
vše falešno je na ní, pohyb, slovo, hled —!“

V tom mladá paní s tváře ručky spustila,
ty malé, bílé ručky, chladné jako led
a hlavu o poznání sotva vztýčila.
A sousedky dvě plaše na se pohleděly
a jedna druhé ptá se: „Zda jste viděla?
Hle, ve krajkovém límci skvost má drahý, skvělý,
ten za života muže nikdy neměla.
Jak drahokamy v něm se jasně zablyštěly!
To démanty jsou jistě!“ —

Slzy to jen byly,
jež v krajkovém se límci maně zachytily.

NORMANŠTÍ SEDLÁCI. Studie V. Brožíka. (Ukázka vyobrazení z Brožíkova „Alba“.)

Pro koho voní květiny?

Kus přírodnické aesthetiky, kterouž podává Dr. **Vilém Kurz.**

ndy byl jsem na „Večeru tříkrálovém“ a smál jsem se, div že jsem to neodstonal — smál jsem se majordomu-Frankovskému, když nejlíbeznějším svým hlasem vábil šaška-Bittnera: „Šašku, šašínku, šašourku!“ — Nenadál jsem se, že již dnes bych si přál, abych měl tak sladký hlásek a tak výmluvný jazyk, jímž bych Tebe mohl osloviti: Milý čtenáři, laskavý čtenáři, drahý čtenáři! Probůh, neodsuzuj nápis, neodvracej se od něho jak od starého, ošumělého haraburdí, které již není k potřebě. Vím dobře, že hodlám jednati o věci vůbec známé, vždyt mnozí již přede mnou psali o témž předmětu, líčili obratným perem a názorným obrazem vzájemnost mezi květinami a hmyzem. Já nic nového poskytnouti nedovedu. Snad bylo mojí povinností, abych alespoň vymyslil pikantní nápis, jímž by se článek doporučoval. — Pohrdnul jsem takovým nekalým prostředkem, nechci užiti líčidla na staré své tváři. Nuže již upřímně vyložím, co mne k tomu pohnulo, abych opět pojednal o thematě, již častěji na přetřes vzatém.

Nebude ovšem možno, abych úplně se vyhnul některému opakování známých věcí, budu však v části této co nejstručnější, pomíjeje všech podrobností. Některé pak nové momenty, pro něž jsem se vlastně ku psaní odhodlal, vyložím obšírněji. Naše prosaické století, plné sice poetův, ale prázdné veškeré poesie, nespokojuje se již naivním názorem, že květiny jsou toliko za tou příčinou na světě, aby se jimi sypala cesta o Božím Těle, neb aby si jimi vyznávali lásku milenci, ano nevěra pokročila již do míry tak neobyčejné, že květiny nevoní ani již ad majorem Dei gloriam. Nyní vykládá se krása a vůně květů za výtvor — horribile scriptu! — za výrobek včel, medáků, motýlů, much a brouků! Nedávno ještě se mi zaklínal český jeden přírodovědec, že tomu nevěří a také nikdy neuvěří! Hmyz že by byl zavinil rozmanité ony tvary květův, jejich barvy a vůně, kdežto zase opačným spůsobem hmyzové nabyli svých sosáků, chlupatých noh, kartáčkův a všelikých poprašovacích apparátův účinkem zvláštních zařízení na květech rostlinných? — To mu na mysl nešlo!

Nuže Tobě, milý skeptiku, věnuji tyto řádky. Uvaž nestranně úkazy a doklady, které tuto předkládám. A věz, že na konec svého pojednání uschoval jsem důkazy, které za nejpádnější pokládám.

Věc, o niž se jedná, jest prostě tato.

Rostliny semenné (kvetoucí) vytvořují v semeníku vajíčka, která musí býti dříve poprášena pelem (ze prašníků), nežli se vyvinují na semena. U valné části tomu jest zabráněno, aby pel vyprášil se na bliznu téhož květu. Zamezujících zařízení jest ve květech mnoho druhův; nehodlám se o nich zde zmiňovati. Účinky vlastního poprášení jeví se z pravidla neplodností potomstva, nebo neklíčivostí semen. Plyne tudíž pro rostlinu veliká z toho výhoda, byla-li poprášena pelem ze květu jiného, třeba téže rostliny, nebo exempláře sousedního, vždy ovšem téhož druhu. Dle dosavadních pozorování lze právem tvrditi, že valná většina rostlin pochází ze semen, která povstala poprášením cizího pelu, kdežto semena, vzniklá poprášením vlastního pelu, vytvořují jen málo generací, a ty pravidelně brzy vymírají.

A jakými že cestami docházejí rostliny poprášení cizím pelem? — Jsou to prostředky několikeré. K některým vodním rostlinám přihoupá se pel po vodě, těch však jest velmi málo; jiným poslouží vítr, a ty snadno poznáme dle toho, že mají převislé tyčinky (trávy) a veliké zásoby pelu (borovice), jakož i vyčnívající blizny, aby se pel na nich ve značném množství zachycovati mohl. Zvláštní zmínky zasluhuje, a budiž zde výslovně konstatováno, že ani jediná větrosnubná rostlina nemá vonný květ, aniž korunu nápadnou necht již rozměrem a tvarem, nebo barvou. Zajímavá to okolnost!

Ostatním rostlinám slouží ku přenášení pelu zvířata, některým neohrabaní plži — takových není mnoho; největší části pak hmyz, výmìnečně také ptáci. Hleďme sobě prozatím toliko rostlin hmyzosnubných.

Veliká část hmyzů živí se nektarem květů, někteří též pelem (blanokřídlí). Toulajíce se po kvetoucích rostlinách, způsobují přenášení pelu ze květu na květ, a to sosákem, hlavou, nohami nebo jinými částkami těla, jimiž se byli dotekli prašníkův. Přijde-li pel na květ cizího druhu rostlinného, zhyne ovšem, a toliko ta zrnka pelová dojdou svého cíle, která zanesena byla na bliznu téhož druhu. Zdálo by se zajisté, že v tom jest pouhá náhoda, a pravděpodobnost poprášení tak malá, až nemožno snad budovati na těchto okolnostech jakousi theorii poprašovací. Než proberme následující případ. Na louce kvete žlutý pryskyřník, jehož koruna má na každém plátku zvláštní medovou jamku. Jak význačné jsou pryskyřníkové květy na zeleném koberci louky, známe každý ze své zkušenosti. Nabyl-li některý hmyz zkušenosti, že na žlutých květech jest zásoba nektaru, zajisté bude předem navštěvovati toliko

žluté květy, ostatních opomíjeje. Kdyby na louce byly toliko žluté květy jediného druhu pryskyřníkového, plynula by z toho veliká pravděpodobnost, že veškeren pel z prvního květu usazen bude na květu následujícím a t. d. Výhoda této rostliny byla by, tuším, zcela nepochybná. Tak jednoduché poměry ovšem nejsou. Žluté květy náležejí rozličným rostlinám, a z toho jde, že valná část pelu bude asi zanesena na nepravé místo. Kromě žlutých jsou však ještě bílé, červené, modré a jinaké květy, které dojista svojí barvou neméně vábí všudybylý hmyz. Můžeme sice zjistiti, že na rozličné druhy hmyzu působí mnohé barvy zcela rozličně: jedny barvy jsouť jim lákadlem, jiné postrachem, a zase jiné na ně vůbec ani nepůsobí. Tak dojista již učiněn jest mezi hmyzem důležitý výběr barvitostí květův. Avšak jsou ještě jiné důležité momenty. Hmyz nerozeznává toliko zrakem svoje rostlinné živitelky, nýbrž hlavně také čichem. A mátě hmyz bystrý čich! Třeba bychom dosud ani nevěděli, kde že jest čichu sídlo, musíme se často obdivovati bystrosti tohoto smyslu u hmyzů. Mrtvou myší přivábíme všechny hrobařiky z celého vůkolí; a podobně působí vůně květů na jiné druhy brouků, hlavně pak na motýle, mouchy a blanokřídlé. Zkušený sběratel hmyzův určitě ví, kde si má počíhati na ten onen druh motýlů nebo much. — Rozličné zápachy, příjemné i nepříjemné, vábí mocně hmyz, a to na vzdálenost větší, nežli barva nebo tvar květu. Který tedy květ prozrazuje svoje dary pronikavou vůní, nemusí se o hojnou návštěvu poprašovatelův starati. Každým si přivábí svoje zvláštní družstvo hostů, kteří, nasytivše se na květu prvém, neodkladně hledati budou po stejné vůni květ druhý a třetí.

Mezi rostlinami nejhledanějšími pak budou takové, jejichž květy budou míti nejvíce vnadidel: barvu i vůni; ty zvítězí nad svými družkami a dojdou nejspíše kýženého poprášení, vytvoří nejvíce semen a mají největší naději na značné rozšíření po krajině.

Kombinujeme-li konsekventně všechny případy, jimiž květy dovedou přilákati hmyz, docházíme k tomuto přehledu:

Květy lákají hmyz *a)* vůní, *b)* barvou, *c)* barvou i vůní, a poskytují mu 1. pel, 2. nektar, 3. pel i nektar. Dle těchto nabídek roztřídí se také hmyzové. Na jedny rostliny budou nejvíce létati bystrozrací peložrouti, na jiné zase medosavci s jemným čichem.

I zdálo by se tudíž, že nejlépe se dařiti musí květům, které nejvíce umějí nabízeti a nejlépe k sobě lákati. Než není tomu tak. Budouť ovšem míti nejvíce navštěvovatelův, avšak velmi smíšenou společnost, která mnoho spotřebuje, ještě více rozplýtvá a málo poslouží, neboť navštěvuje bez výběru každý květ, který je něčím láká. Která květina tedy lacino a hojně poskytuje, bývá velice zkracována ve svých zájmech — tak jako dobrák člověk! — Lépe již daří se květům, které se tají svými dary, nebo které se nabízejí toliko některým hmyzům, jiným pak přístup naprosto zamezují, neb alespoň ničehož jim nedávají. A takových příkladů jest nejvíce. Tak na př. nasycuje se na květech s dlouhými trubkovitými korunami jediné onen hmyz, jenž dlouhým sosákem dovede vniknouti dosti hluboko, až na medníky. Pro podobné květy jsou nejvhodněji vystrojeni motýlové a včely, poněkud také mouchy. Vstavačovité rostliny byly mezi všemi snad nejlépe prozkoumány vzhledem ke své hmyzosnubnosti. Majíť lepkavý pel, jenž nikdy nestává se sypkým a tudíž ani po větru létati, ba ani na bliznu spadnouti nemůže. Umístění jeho bývá takové, že motýl, jenž do medové ostruhy zastrkuje svůj sosák, dotkne se žlázovitého násadce, na němž slepený pel ve dvou brylkách jest připevněn. Žlázovitý tento kroužek přilepí se k sosáku a přilne k němu rychlým oschnutím svého kraje, tak že jako klíšťkami sosák svírá. Na příštím květu, jejž motýl navštíví, přilepuje se lepkavá brylka na blizně, neboť násadec brylkový vykonal v té době značný pohyb do předu, jinak by brylky narazily zase na prašník, nikoli však na bliznu. Poměry tyto jsou dosti složité, než aby vykládány býti mohly bez vyobrazení. Koho by věc více zajímala, prosím, aby nahlédl do bohaté o tom literatury. * O vstavačích jenom ještě slovíčko. Některé druhy mají tak dlouhou medovou ostruhu, že jest jen málo vyvolených motýlů, jimž podaří se, aby nabyli kýženého nektaru. Pro přenesení brylek hodí se však nejlépe ti, kteří toliko stěží dosahují až na dno nektarinia, neboť přitlačují se hlavou tak těsně do květu, že brylky se jich nejspíše zachycují. Kdežto motýlové jiní, se sosákem příliš dlouhým, sice velmi snadno nektaru se namlsají, avšak poprášení nevykonají. Z toho, tuším, jest patrno, že v největší jsou výhodě vstavače, které mají dlouhé ostruhy, a ze hmyzů zase oni, kteří délkou sosáku vynikají. Nastává zde jakési přepínání a stupňování u hmyzův i vstavačův, a známe večerní motýle, jejichž sosák delší jest, než vlastní jejich tělo, ano v krajinách tropických nalezeni již byli motýlové se sosákem 20—24 cm dlouhým, a na Madagaskaru zase vstavač, jehož nektarová ostruha dosahuje 29 cm délky, z čehož snad právem souditi smíme, že tam žije motýl se sosákem nemálo kratším, dosud ještě neznámý.

Rozmanitost v zařízení květův i hmyzu za účelem poprašovacím jest přímo úžasná. Brzo změnil se květ (podražce) v past na hmyz; jinde přitlačí si hmyz sám tyčinky na hřbet, když dobývaje se do květu (šalvěje) odstrkuje překážející nitku prašníkovou; hned zase moucha jakási sedajíc na otevřený kvítek (rozrazilu) objímá obě

* První spis, který o těchto poměrech jedná, pochází od slavného K. Darwina; německá literatura má v tomto oboru velmi záslužné práce od Heřmana Müllera, Hildebranda, Thoméa, A. Kernera a j. U nás psal o poprašování květů dr. A. Hansgirg ve „Květech“ a později ve zvláštním spise „Z říše rostlin“.

tyčinky zadníma nožkama, aby mohla se o ně opírati, když vtlačuje hlavu do těsné trubice korunní, a při tom popráší si celý břich pelem. Brasilská jedna rostlina odměňuje svého prvního navštěvovatele dokonce zvláštní premií. Má totiž květ tak uzavřený, že motýl násilně do něho vniknouti musí. Když pak nadešel okamžik zralosti částic květových, nastává prudký výbuch, při němž se všechen pel na překvapeného hosta vysype. Ten ovšem polekán uletí a vyhledá si květ jiný, snad předchůdcem již otevřený, vniká bez obtíží dovnitř a popráší pestík, zároveň nasycuje se medem. Nejsnadnější práci mají hmyzové, kteří si obrali za svoje rejdiště plochá květenství rostlin okoličnatých a složnokvětých. Po kvetoucím kmínu, kopru a bedrníku, jakož i na slunečnici, kopretině a bodláku nalezáme povždy dost a dost drobného hmyzu, jenž ze květu jednoho bezprostředně se ubírá na sousední, těsně přiléhající. Všude, kdekoli setkáváme se s květy spojenými ve květenství, jest to na velikou výhodu pro výkon poprašovací. Jako při okolících a úborech rostlin okoličnatých a složnokvětých, tak při hroznech šeříku, rybízu a střemchy, při vrcholících bezu, lilkův a brutnáků, při strboulech jetele, chrastavce a travničky, při palicích šišvorce, aronu a orobince, při jehnědech vrby, topolu a jiných stromův — veškeré toto hromadění květů do společenstva má dojista podstatnou nějakou příčinu. Uvažme pak dále, že na takových květenstvích některé květy, obyčejně krajní, nabývají nápadného tvaru, veliké koruny a vynikající barvy. Děje se tak při krajních květech sedmikrásy, kopretiny, chrpy, slunečnice, u mnohých okoličnatých rostlin, při kalině, chrastavci a j. v. Jsou-li pak koruny vůbec lákadly, tím spíše musíme ve případě tomto tvrditi, že ve květenstvích měnívají se krajní květy na pouhá vábidla, obětujíce mnohdy dokonce svoji vlastní plodnost ve prospěch ostatních spolubratrů méně úhledných. Naprosto již neplodnými staly se krajní květy u kaliny, chrpy, slunečnice a rmenu, u jiných pak pozbyly alespoň jednoho (samčího) výkonu pohlavního — u sedmikrásy, heřmánku a t. d. Takové sebeobětování v ústrojné přírodě není nám nic vzácného. Neboť podobný význam mají tkaniva kůry, dřeva, tvrdých obalů na ořechu a peckách, a zase kosti, kůže, peří, srst a šupiny — jsou to zajisté části těla, které obětavě podstoupily smrť ve prospěch a ve službě celku za tou příčinou, aby mrtvými těly svými jiným byly podporou neb ochranou. (Dokončení.)

Čerešniččin želený hřích.

Obrázek ze Slovácka od **Gabriely Preissové.**

(Dokončení.)

ala pohodiv hlavou směrem k louce lhostejně odpověděl:

„Byl jsem na louce — ležel jsem tam, jak jsi šla mimo...“

„Oh, i ve dne jsi shnilý,“ zažertovala Čerešnička, jak by to byla za svobodna nikdy nedokázala.

„Však jsem práci dodělal,“ omlouval se zasmušile Pavel; „celé odpůldne jsem tu byl a narobil jsem se dost.“

„Kam teď jdeš?“

„Nikam . . .“ odvětil Pavel a sklopil oči.

Mladé ženě začalo náhle srdce prudce bušit. To stál před ní Pala, ten hezký, přívětivý Pala, jediný chasník v Juchdole, na nějž si někdy, když byla večer sama v komůrce, mimovolně vzpomínala. A on si na ni též myslil!

Ani vydechnouti nemohla. „Já již jdu domů...“ vyřekla s těží. „Mívaj se dobře, Palo!“

Ale stála posud a Pavel najednou počal: „Neměla bys, Julko, odcházet; — nechoď, až ti všecko povím — —“

„A co bys mi měl povídat?“ bránila se slabým hlasem Čerešnička. „Však již je všemu konec —“ prozradila se rázem těžkým povzdechem.

„No, vidíš,“ promluvil Pavel — „a to ty jsi vinna — — Myslil jsem vždycky, že nemáš pro mužské žádné srdce — — Oh, Bože můj!“

Julka pohlédla úkosem na chlapce a bylo jí ho líto — tisíckrát více líto, než tehdáž Šimka, když stál po námluvách u jejího okna. Byl skloněn nad kosou a zosobnělý stesk.

I mladou ženou zalomcovala zimnice. „Jdi pryč, Palo — hybaj odtud!“ rozkřikla se náhle, tak jako by ho vyháněla z vlastní jizby a ne z boží přírody.

Chasník se obrátil, sebral kosu a bez jediného slova, bez povzdechu šel. Jen milé, makové oči na ni obrátil a to mělo býti loučením.

Šel a Julka tu zůstala tak,* zcela v tu chvíli změněna. Pocítila nevysvětlitelnou touhu a s ní hroznou tíž a bolest; celý svět na ni padal a chtěl ji za živa pohřbiti.

To nebylo k vydržení — „Palo!“ zavolala slabě a bázlivě — ale on to přece zaslechl; letem se vrátil.

Zůstali mlčky státi naproti sobě. Pala čekal s tlukoucím srdcem, co mu poví, ale ona ani nedutla; zakrývala si rukama obličej a chasník nemohl ve zmatku viděti, zdali se směje či slzí-li.

„No tak — co's mne volala?“ promluvil konečně tiše Pala a hlas se mu zachvěl paprskem naděje. Žádná odpověď — darmo ještě chvilku čekal. Tu se mu kmitla hlavou slastiplná myšlenka. Porozuměl prostě, že by mu pověděla ráda: „Lúbím tě —“ ale ostýchá či bojí se to vysloviť.

Domnění to mu dodalo náhle netušené odvahy; strhl Julce rázem s líček ruce a dotkl se vřele rty její tváře a oka.

Nebránila se, ale přišla k řeči: „Palo — ach, Panno Maryja — Palo — co's to učinil?“

Nebyla to výčitka, ale nevýslovný žal. Pavla jako by studenou vodou polil — ale teď teprve cítil, jak má ženu Čerešnovu rád. Ustoupil od ní na krok a omlouval se:

„Julko, nehněvej se na mne; je to hrozné neštěstí, že jsi vdaná!“

Čerešnička propukla v usedavé štkaní.

„Já už ti vícekráte nevstoupím do cesty,“ sliboval truchlivě šuhaj. „Nemohu za to,. že tě mám rád, zrovna tak jako ty za to nemůžeš — ale abych ti dokázal, že si tě víc než svého života vážím, budu se ti ode dneška vyhýbať a sejdu ti s očí. Půjdu do světa, třeba až do Vídně; však jsem vyučený kolář a beztoho je nás ve stavení dost. Osud se nenechá předělať, tož musíme mít oba rozum.“

Žena stichla, hoch se zamlčel. Po chvilce pokračoval prosebným, smutným hlasem:

„Podej mi ruku, že se na mne nehněváš a tady se spolu rozloučíme. Vzpomínej si na mne jenom jako na kamaráda, ba Bože, jinak nesmíš —“

Teď zaplakal zase Pala a Čerešnička tím dojatá, podávajíc mu ruku, klesla mu hlavou na ramena. Tak se stalo, že ji po druhé, na rozloučenou, ještě dvakráte políbil, ale tím se již vzpamatovali oba; rozlítli se od sebe, každý v jinou stranu, jako dvé poplašených koroptví.

Skřivánek vyprovázel Julku na splašené té cestě k domovu, hlásaje jí sladkobolně do duše, že není jinou, než obyčejná žena a že tady na ni čekala láska —

Když se Čerešnička osmělila vkročiti do stavení, zastala svého muže v síňce, jak pracně sbíjel z latěk hezký žebříček ke kurníku.

„Co to robíš, Šimone?“ otázala se.

„Však vidíš!“ děl Šimon s jasnýma zrakoma.

„A k čemu to?“ nutila se žena k úsměvu.

„No, tobě pro radosť,“ odvětil Čerešna a se zdvojenou chutí počal se při té práci oháněti.

Žena naň pohlédla pokradmo stranou a v tu chvíli se v ní ozvalo tak mocně svědomí, že by si byla nejraději odlehčila pláčem.

„Taková zvláštní tesknota mne sužovala, co's odešla,“ vyprávěl dále Šimon. „Já řku počkej; hodil jsem povřísly, že budu robiť něco Julce pro radosť — a věru, jak jsem se chopil díla, hned to přešlo.“

Zamlklá pohlížela chvíli Julka po stavení, pak vyběhla na dvůr obstarat si dobytek. Když se vrátila, pravila prosebně k mužovi:

„Ráda bych si došla na chvilku k mamičce — však nepotřebuji dnes vařiť večeře; máme v almárce vdolky od oběda. Buď tak dobrý, Šimku, večeřej beze mne a dej také pasákovi.“

„I jen si jdi,“ odvětil Šimon dobrácky. „Asi za hodinu, až dodělám ty stupínky a navečeřím se, dojdu za tebou.“

Julka spěchala k matce doufajíc, že tam nalezne nějaké útěchy.

Zastala rodiče při večeři. Měli prosnou kaši s kyselým mlékem a pobídli dceru, aby jedla s nimi.

„Jak je?“ počínal otec rozmluvu, když se Julka posadila.

„To víte, tatíčku, dobře!“ odvětila Julka s nuceným úsměvem.

„Co dělá tvůj muž?“

„Však sem za chvíli za mnou přijde,“ děla Čerešnička. „Teď mi robí schůdky ke kurníku; pořáde by jen, dětina, něco k mému potěšení vymýšlel.“

„Oh, což Šimek!“ ozval se otec se spokojeným úsměvem. „Dostala's ty dóbrého muže; jen ho ve všem poslouchej a važ si ho.“

„Ba,“ přisvědčila matka. „Tak šťastnou je málo která žena, jako jsi ty — a spořádané, šťastné manželství je ten nejlepší stav na světě.“

Dcera pokývla hlavou v souhlasu a nabírala si v zamyšlení po málo jahélkách kaše; jen co se na špičce lžíce zadrželo.

Matka si nepovšimla, jak po pansku jí a po chvilce se zase ujala slova:

„Slyšela jsi to již o hospodské Labutkové?“

Julka zavrtěla hlavou. „Co je?“ tázala se netečně.

„No — roba jedna, utekla včera od muže.“

„On prý ji vyhnal sám,“ opravil Zezula ženin výklad.

Julka zvětšila oči, pak je sklopila a optala se: „Co se to stalo?“

„Ba že je to slota jedna!“ povídá otec vážně. „On se chudák po druhé oženil, aby měl hospodyni, ale nasadil si zatím mola do kožichu; pořád by se jen roba strojila, aby se líbila jiným.“

„On ji prý natrefil, jak se líbala v síni s hlemoštickým podučitelem; proto jí jich pořádně nabil a pak ji vyhnal z domu.“

* *tak:* slovenská fráse, znamená v nejhojnějších případech: opuštěná.

„A jsou nedávno spolu," připomněla matka přitěžující okolnosť. „Vdávala se — pamatuješ — asi týden před tebou."

„Co teď bude, Bože můj, dělat?" vece Julka útrpně.

„Kdo ví, co," pokrčil otec ramenoma. „Možná, že se na ni muž udobří a vezme ji zase k sobě."

„Ale ta hanba před lidmi," povídá Julka — a až jí mráz líce přeběhl. „Zdá se mi, že to byl přece hrozně těžký trest — vždyť nebyla její vina tak velice zlá —"

„I zhoda jí — zasloužila si to!" vece matka tvrdě.

„Však jste řekla, že se jen v síňce políbili," odmlouvala Julka a sotva ta slova ze sebe vypravila.

„No, že jen v síňce!" zvolala matka ostře. „Líbala ho a to je u vdané ženské konec — to je smrtelný hřích!"

„Já — já —" potřásal otec hlavou a počal o jiném.

„Jak vám stojí po tom dešti jetelinka? Na včerejšek zase okřála a poroste znova jako konopí."

„Oh, ano," přisvědčila pobledlá Julka jako ve snách.

„Pán Bůh vám žehná; dobře jsi se posadila, Julko."

„Ba že," pokývala opět hlavou mladá žena a sáhla si na čelo. V uších jí najednou počalo bzučet, světnice se zatočila a na stěně zavěšený bílý Kristusek na černém kříži se nad ní řítil dolů. Teď jí spadne na hlavu a zabije ji v smrtelném hříchu — — „Oh!" — zahlesla a klesala se židlice.

Jak matka vzkřikla a otec vyskočil, otvíral právě Šimek dvéře. To bylo leknutí a shánění vhodného prostředku, když tak náhle, z ničeho nic, na Čerešničku přišly mrákoty. Když ji vzkřísili, hádali, přišlo-li to od zlého pohledu nebo od nezdraví nějakého; ale sama matka v tu chvíli tolik úzkosti o Julku nevystála, jako ubohý Šimek.

Tu noc přespala Čerešnička v rodičovském stavení, ale z rána byla již první vzhůru a vrátila se domů, zastávajíc jako jindy veškeru práci. Po té včerejší slabosti zůstal jí v obličeji nějaký nádech smutku a ten se tam na dlouhý čas trvale usídlil. Byla-li dříve Čerešnička tichá, stala se teď nemluvnou a zádumčivou. Palovi se dovedla tak dobře vyhýbať, že ho do té doby, než odešel do světa, nepotkala a neviděla. Zároveň činila svému muži jen co mu na očích viděla, ale on přece poznal, že ji něco trápí a marně po tom on i rodičové Julčini pátrali. Julka zapírala a příčiny nebylo. —

* * *

Uplynul rok. Z Juchdola si vyšlo na červencový svátek Panny Marie procesí do vzdáleného poutnického místa, Šaštína. Pěšky, od časného jitra až do jedenácti hodin dopoledne, při slunečním úpalu statečně kráčeť a při tom si neposteskneť — to dokáže právě jen Slovák. Věru, ještě mnohem delší pouti rádi konají, je-li jen trochu peněz k tomu účelu naschráněno a dovolí-li toho práce neb nesamostatným poutníkům jejich rodiny.

Muži a chlapci kráčejí celou cestu s odkrytou hlavou — ať již doráží slunko nebo padá vlažička. Ženské jdou vesměs bosky a každá si nese veliký uzel se svátečními šaty a potravinami na zádech. Tak se cestou modlí a zpívají; každý si nejspíše myslí na svou prosbu k Panně Marii, kterou tam v kostele za sebe nebo za toho, kdo jej o to požádal, bude zbožně šeptať.

Při hrubé mši, k poledni byl kostel natlačen; juchdolské procesí již se k oltáři nedostalo. Až do dvanácti hodin trvala pobožnosť, pak se lidé počali rozcházeti. Naposledy zůstalo v kostele jen málo lidí. Stařeček jakýsi u oltáře předříkával vroucím hlasem modlitbičku za dešť a několik přítomných modlilo se s ním. Na stranách v kostele stály podstavce s hořícími svícemi, jež tam věřící za dušičky rozsvítili.

Na levo od oltáře na sloupovém podstavci hromadily se až dosud obětované voskové figurky, které kostelník chvílemi odbíral. Byly to voskové duté postavičky svatých, dětí, ruce, nohy, domácí zvířata — každý právě obětoval symbol své prosby neb naděje.

Mezi klečícími postavami, jež se po kolenou šoupaly k oltáři a kolem něho k místu, na něž se oběť kladla, je vidět i Čerešničku.

Málem by jí člověk ani nepoznal. Sesílila poněkud a nezdá se již tak pěkná, jako za svobodna; u slováckých selek krása záhy oprchává. K tomu zdá se Julka celá žalem sklíčena. Skromné, zvlhlé její oči jsou úzkostlivě pozdviženy k obrazu Bohorodičky na oltáři a postava její je bolem skloněna. Mladá žena plíží se po kolenou nejposlednější k sloupu, tisknouc v sepjatých rukou sošku svaté Maří Majdaleny.

Nemodlí se zároveň se stařečkem — nevšímá si druhých. Pod těsně sevřenými rty šeptá její duše následující modlitbu:

„Oh, Panno Maryja, smiluj se nad hříšnicí — ty svatá Majdaleno přimluv se za mne! Vypros mi, Rodičko boží, u svého syna odpuštění mého těžkého hříchu, těch polibků, co jsem dovolila Palovi! Já jsem si to nerozvážila, moja Rodičko boží — ba jsem netušila, že je to smrtelný hřích! Celičký rok již jsem se za to natrpěla, naželela, napostila se — a modlila se růženec k tobě a svaté Maří Majdaleně. Úzkostí a studem jsem ani u zpovědi nebyla — ale dnes se za to vyzpovídám — oh, moja Panno Maryja, již mi to odpusť! A jemu — Palovi, to také odpusť; netresci ho, ale dej mu zdraví, štěstí a boží požehnání — —"

Umlkla Julka, jako by čekala odpovědi.

A v tu chvíli, věřte mi, že to připadalo jako zázrak — ta vznešená, krásná tvář Bohorodičky usmála se tak útrpně a přívětivě, jako se matka usmívá na děcko, na miláčka, když poprosilo pro nepatrnou vinu za milosť.

Julka byla uzdravena; sladký mír se jí uhostil v srdci i hlavě. Vložila na sloupec voskovou sošku, pak si klekla do koutka a podepřevši si na sepjaté ruce čelo, pomodlila se tiše za muže, za rodiče a za své rodinné štěstí.

Potom se odebrala posilněna do kaple, kde čekalo několik osob zpovědníka. Když se dostavil, přišla Julka náhodou brzy na řadu. S bušícím srdcem pověděla velebníčkovi svůj těžký hřích a vylíčila mu zběžně, co se ho již nalitovala.

Dobromyslná tvář velebníčkova usmála se vlídně, zase podobně matce, jež odpouští malé provinění dítěti. Potom se zamyslil a dal jí rozhřešení: „Za ty tři hříšné polibky pomodlete se vroucně tři otčenáše k svaté Maří Majdaleně —“

Za nedlouho na to obdrželi u Čerešnů malinké děvčátko. Očka mělo jako trnečky, to že po Šimonovi, neboť matka se tak živě jak živa na svět nepodívala.

Když nastala rodinná porada, jaké mu dají na křtu svatém jméno, rozhodla to matka:

„At je jí Maryja Majdalena — tu svatou mám velice ráda,“ pravila a líce se jí zbarvily nachem, poslední to úzkostlivou vzpomínkou na účel šaštínské pouti.

Od té doby si již s lehkým svědomím vzpomínala na svůj želený hřích, na ty Palovy polibky v žitném poli — pro něž vytrpěla, na mou věru, dost!

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

Prahnou chvíli bylo v meziokní ticho.

Zdeněk byl dojat a pohnut, jako by zámecká paní nad ním byla sklenula velikolepou, zářivou i těžkou klenbu chrámu, prodchnutého vůní omamujícího kadidla, protkaného mocnými proudy světel s výsosti a obstoupeného šerými loděmi, pod jichž sloupením bylo tajemno, posvátno, plno slávy, mysterií a pokladů.

Korespondent a umělecký referent Lhotského kn haře pak jal se s uctivým úžasem pohlížeti na mladou dámu. Kterak ta jemnolící, hvězdooká, růžovonná paní se sálavými rtíky, stvořenými k smíchu a k líbání, s ručkou i šíjí bílou a sametovou, teplou a rozčilující dovedla mluviti vážně, opravdově, přesvědčivě! P. D. V. Hlubocký litoval, že nesedí na místě angorské kočky opodál za španělskou zástěnou, aby ruče mohl vyjmouti zápisník a poznamenati si zlatá slova, jež vytryskla z perlového vínku v ústech paní baronky jak drahocenná věštba, ozařující sluncem duševní zápasy minulé, přítomné a budoucí, jež básník až posud pod svou čamarou tušil a nyní pomocí objasnění poskytnutého paní Orelskou zřetelně viděl. Ano tak a nic jinak vyhlížela vulkanická dílna v duši poety Hlubockého, který teprv nyní nalezl spolehlivého měřítka pro svou velikost, pro své světlonošství a utrpení, s nímž byl přikován ku prahu otcovského domu č. p. 37. v Hluboké na ztracené stráži za Týncem jako Prometheus na Kavkaze.

A zámeckou paní zanesly peruti její vlastní výmluvnosti kamsi do kouzelných zámků, jež v kaleidoskopickém střídání slévaly se z křišťálů bleskotných myšlenek. Ztrácely a rozplývaly se jak duhové vidiny, za nimiž vystupovala houština stromoví zámeckého parku, třepotavá družina ptačat, poletující kolem cimbuří hradu, a rámec okna a třpytné tabulky v něm, pažení a čalouny v meziokní, a sedátko, na němž tiše seděl zaražený vesnický hoch.

„Procitni, Zdeňku,“ usmála se dáma, vynořujíc se ruče ze stříbrných a ohnivých mráčků svých snů. „Spustila jsem na tebe deš slov, pro nějž setba v tvé duši není ještě zralá. Doufám, že nelehla přívalem. Nabídnu ti májový deštíček, nikoli v podobě švestek, jež právě dozrávají a pro které v tvém věku bývá dosti vnímavosti, avšak přece ve spůsobě veselé snídaně, při níž se můžeš zotaviti z hrůz mé filipiky proti tvému příštímu povolání.“

„Ano, ano,“ odbývala paní počátek omluvného výkladu P. D. V. Hlubockého. „Nepochybuji nikterak o tom, že jste časně z rána požili nektaru dobré smetany smísené s černavou kávou i ambrosie chutného másla na zdravém chlebě. Zvu Zdeňka na ochutnání mé druhé snídaní, která i vám, pane — Vymetale, nahradí oběd, jestliže mi neodepřete.“

Laskavostí hostitelky bylo poetovi dopřáno, považovati se za Herkula na rozcestí. Zpět na Hlubokou vedla pyšná silnice k dubovému stolu a spartiatské míse na něm; druhou stranou vedla líbezná cestička laskomin k tabuli, vonné a pečlivě prostřené. Básník přemohl svou hrdost i podrobil se panské vůli přiměřenou úklonou.

Dáma zavedla své mladé hosty do parku pod loubí besídky k déjeûner dinatoire s lahodnými jídelky a karafkami, z nichž prýštily se vonné topasy a granáty. Ale zámecká paní překonávala vděky své kuchyně a svého sklepa poutavou i rozehřívavou prškou jiskrných vtipů, jimiž požitky malé hostiny s nevyčerpatelným humorem hustě protkávala.

HUDBA. Obraz V. Hynaise.

Byla ovšem nucena, baviti se více s poetou než se Zdeňkem. P. D. V. Hlubocký nepovšiml si, že přibývá mu sdílnosti v témž poměru, jak tekutého ohně ve sklenkách před ním ubývalo. Zámecká paní dala se básníkem vlouditi do sadu české poesie, a poeta ocitiv se na svém roli rozvázal jako statečný polní hlídač, vykládaje znalecky zámecké paní, co že jest klas, bohatý pravým československým zrním a co koukol italicus Leopardi, divoký mák francicus Hugo, blín britanicus Byron a ocún germanicus Heine. Kosil a hned mlátil a vyfukoval plevy až milo, až paní Orelská chvílemi hlasitě se pozasmála. Lesk očí básníkových oslňoval jej samého tak, že neviděl dobromyslné, stále zřetelněji rozveselenou tváří dámy probleskující ironie.

Přistihla se sama při tomto nestřeženém demaskování inkonvenienční slabosti.

„Děti, co tropíte?“ zvolala přes stůl. „Na houpačku, vzhůru!“

Přetala tímto pranaivním nápadem vítězný, fondem obsáhlých vědomostí a zkušeností podpíraný důkaz Pravožijův o naprosté rozdílnosti srdcí a duší, mozků a žaludků lidí od Klatov a od Nancy, a o nezvratně jisté duševní, myšlenkové, citové a kulturní příbuznosti člověka z Chrudimska s člověkem z gubernie astrachanské nebo jenisejské.

Heslo o houpačkách s dodatkem o slepé bábě zaznělo ze rtíků dámy právě v tom okamžiku, když naproti za stolem zazněl tichounký a přece z pravidla hlučnou ozvěnou provázený zvuk políbení a když na téže straně vzplály červánky ruměnce na dvou mladoučkých tvářičkách.

Tam totiž po boku domácí paní seděl Zdeněk Jirsíkův a proti němu vedle Pravožije gouvernantka a mezi oběma dole na úzké straně stolu dítě, děvčátko devíti- či desítileté, kteréž skládalo se vlastně jen ze dvou velkých hnědých očí s obrubou. Tato obruba, něžná, bílá a růžová tvářinka, jejíž ovál vlnil se luznou harmonií, tmavorusé, lesklé vlasy, štíhlé, drobné jak cukrové tílko s biscuitovýma ručinkama — byla sice také vábná, avšak oči dívenky přezařovaly ji jak brillanty přezařují zlatý lem. — Vábily a svítily tajem tůní nezměrné hloubky, plných nejryzejší dobroty a dětské nevinnosti. Zdeněk Jirsíkův nepromluvil u stolu takměř slova, a ač ostýchavosť s něho již byla spadla, seděl stále zamlklý hledě upřeně pod sebe a vida přece neustále před sebou ty oči, které oslňovaly a rozpalovaly žárem slunce a vábily zas jak čarovná jezírka, v jichž opojné ryzotě bylo slastí utonouti.

Dívka byla slečna Celina Orelská z Řásné, dcera nebožtíka barona z prvého manželství. Druhá matka si jí zhruba ani nepovšimla. Pravožij Dobroděj pokládal ji za dítě, a gouvernantka ozvala se k ní pouze chvílemi uctivým připomenutím služebné učitelky.

Ale Zdeňkovi učarovala. Nad svůj věk vyspělý, do výšky vystřelený hoch cítil se vedle Celiny jako brouček vedle hvězdy na nebi ve výši nezasloužené, blažívé, hrozné, zahanbující, omamující. Proč? Tázal se tak chvílemi vzdechem nejasného vědomí. Zámecké paní se nestyděl, pociťoval před ní jen obyčejný ostych. A jak divně bylo mu vedle nevlastní dcery paní Orelské, chlapci vedle dítěte!

Celina jevila k Zdeňkovi sladkou, reservovanou i upřímnou účast. Snad i útrpnosť, v níž nebylo za zbla pokořujícího. Pobízela ho, pohledem a slůvkem, nebo pomocnou ručkou, která mihla se co chvíli Zdeňkovi před očima jak rajský, bílý kvítek, na nějž bylo strach dechnouti. A každá taková služebička padla naň jako tíha neskonalé milosti, zavazující ho velkým dluhem. Dluhy se kupily a věžily, až Zdeňkovi bylo závratno, až hoch nevěda si rady, nevěda co činí, následuje bezděky svůj pud, políbil ručinku, která mu ze země zvedla i podala dessertový nožík, nejapností jeho loktů shozený.

Celina se zarděla překvapením, Zdeněk leknutím, a v tom zasvištěla mezi ně raketa veselého povelu dámy.

Paní Orelská vzpomněla si na houpačky zcela opravdově. Poslala sluhu, na rozkazy připraveného, pro děti kastelánovy a za chvíli mihaly se na rejdišti v lesní mýtině parku houpačky, běhaly slepé báby, lítaly míče, praštěly stromky, prášil se mech a hořely mladé obličeje, mezi nimiž tvář zámecké paní nebyla ve vzplanutí nejposlednější. Zúčastnila se dovádivě her a čtveračila v nich až po nejkrajnější mez slušnosti, o kterou bez ustání třásl se na rozpačité líci gouvernantky bledý strach.

„Počkej, hochu!“ zvolala si paní z čista jasna na Zdeňka, polapivši jej. „Ty mi pěkně rozjímáš! Jsi před zpovědí, odříkáš mi ji a sice hned. Vol si: vůni, volnosť a zdraví lesa, nebo čmoud, tíseň a trampoty velkých měst? Skromné nároky a plné uspokojení či tužby bez míry a konce a nevděk i zklamání? Úzký kroužek dobrých známých, a malých útěch i bolů plné srdce, nebo kolotavý vír střídavých zjevů, andělův a ďáblův a srdce na pospasy tisícerých dojmů, draho vykoupených radostí a břitkých ran? Chceš býti lesníkem či malířem?“

Hoch, poslušen bezděčné velitelské vůle, podíval se na obyčejnou lesní porostlinu, ohledl se po skvoucích, zlatem odpoledního slunce oblitých arkýřích zámku.

„Malířem,“ odpověděl prostě.

„Nebe ti buď milostivo,“ prohodila s pokojnou vážností paní z Řásné. „Jdi domů, oznam své přání rodičům a vypros si jejich požehnání. Ostatek jest mým úkolem. Až se rozloučíš, přijď zase ke mně. Obleknu tě, dám ti lístek a jiné potřeby na cestu a posadím tě do vozu. Pak nastoupíš svou jízdu za slávou nebo zklamáním. S bohem.“

Pokynuvši vlídně P. D. V. Hlubockému, odběhla do zámku. Za ní rázem ztichl šum, gouvernantka odváděla Celinu, kastelánovy děti ztratily se plaše v křoví a Zdeněk zíral za bílým šatem dívenky, jak za skvoucím obláčkem, jenž ztrácí se v azuru oblohy, až oči mu přecházely.

„Ma chère!“ psala paní z Řásné, usednuvši

ve svém boudoiru. „Ještě jsem všecka uřícena, jak jsem byla dnes rozpustilá. Prosím Tě, nerad mi, abych se za to styděla. Bylo by to marné. Mám právo demonstrovati proti svému osudu — c'est bien simple! Ten můj Giotto mi tak udělal. Mám z něho komickou radosť, tuším, že v jeho slupce vězí vzácné jádro. Bůh ví, co mi po něm a proč jsem ho vytrhla z lesní půdy — ale nepřihodilo se ti již někdy, že jsi vyšla chladná, unuděná z palmové zahrady a utrhla si jako dětinný blázinek s vděčným uspokojením sedmikrásu na mezi?

„Voilà tout.

„Třese se mi ještě ruka, jak jsem dováděla; neodpočinu však, mám na spěch. Pošlu Ti svého chráněnce, snad již zítra nebo za dva dny. Proto spěchám.

„Prosím, aby bylo vše připraveno. Schvaluji napřed úplně Tvé návrhy stran učení toho malého divocha. Jen, prosím, dbej více na srdce než na hlavu. Co do mozku vpravíš, bude motor k řemeslu. A já chci, aby byl profesionistou jen potud, pokud nezbytně nutno. A o nic více.

„V mé dnešní vážné frašce byl ostatně i diletující pierrot. Zábavný človíček! Narodil se včera, přečetl několik starých kalendářů, vystoupil na vrchol své peci a objevil kolem sebe svět. O tom mi přednášel. Ty nevíš, jak ráda bych se byla smála po školácku! Doufám, že mne povyrazí ještě častěji.

„Očekávej zítra od mého ředitele několik stovek na mého Giotta. A buď zdráva a piš mi více o svých důležitostech, než já o sobě umím a chci. Víš, jak nerada se v sobě přebírám.

Tvá Marie."

List, adressovaný slečně Živné do Prahy, přijal z ručinek paní baronky lokaj s rozkazem k bezodkladné výpravě na poštu. (Pokračování.)

FEUILLETON

Rozhledy v umění výtvarném.

Píše Karel B. Mádl.

(G. Graefa „Pohádka". — Umění a obchodní spekulace.)

V těchže místnostech, kde před měsícem viděli jsme Chittussiho sbírku, možno dnes viděti novou kolekci obrazů. Až na jeden jediný všechny ostatní by byly kamenem do vody padlým, snad nikdo by si jich nepovšimnul, nikdo jim nevěnoval pozornosť, a v pravdě taková netečnosť za hřích nemohla by nikomu býti počítána. Onen jediný obraz představuje nahou ženu, ana patrně vystoupla z vodní tůně a pravicí vyzvedajíc, proč, neumím povědíti — nad hlavu kštici dlouhých plavých vlasů, levicí vleče šupinatou kůži rybí. Havran přiletnuvší zobákem zachycuje hřbetní ploutev. Kolem zeleň tišiny lesní, protkaná několika bledě fialovými zvonky. Obraz ten představuje *Pohádku* a původce jeho je prof. Gustav Graef v Berlíně.

Umělecké dílo je sice nad jiné vznešený plod tvořivého ducha lidského, ale všechna vznešenosť jeho neubrání jej před rukou vypočítavého obchodníka. Sotva že malíř odložil štětec a obraz dokončil, propadá tento duchu obchodu. Převážná většina děl uměleckých zdá se, jako by v první řadě byla proto jen vytvořena, aby stala se předmětem obchodních spekulací, objektem, jehož určení záleží v tom, aby podnikavá hlava z něho co nejvíce peněz vytěžila. Umělecký obchodník je dojista osobou nutnou, přečasto jest on oporou umělci, který skoro pravidlem má smysl praktický jen slabě vyvinutý, jemu přenechává umělec starosť o výtěžný prodej získávaje tím času i klidu pro další tvoření. Avšak nutná ta osoba beře poslední dobou na se podobu málo vábivou. Neukojitelná snaha po výtěžku jak jen možno největším vrhá nejednou umělecké dílo v náruč nízké spekulace, pracující všemi jen poněkud dovolenými prostředky pro vlastní kapsu, nic nedbajíc, jestli strhne umělecké dílo s jeho ideální výše, jestli jej vláčí blátem a kalem nízké ziskuchtivosti a jejích málo půvabných pomocníků.

Výstava Graefových děl by nebyla nalezla Prahu, kdyby k umělcově jménu nepojil se jeden z nejodpornějších procesů soudnictví našich dnův. Ani *Pohádka* ani G. Graef vůbec nemá špetky práva, domáhati se uznání svého umění cizinou. Graef jest umělec ceny prostřední, to připouštíme jen na základě cizích zpráv o něm, neboť co v Praze z jeho děl vystaveno, ani onen přívlastek nezdůvodňuje. *Pohádka* jest obraz obyčejný, jakých nepřehledné zástupy potulují se světem a který veliká většina děl příbuzných látek daleko předstihuje. Avšak ku jménu Graefově pojí se onen proces plný pikantních detailů, odpuzujících podrobností z města „svaté říše", který po drahný čas denní žurnalistice skýtal látky ku dráždění množství. *Pohádka* vznikla za poměrů ne sice zvláštních a neobyčejných ve světě uměleckém, přece však množství málo známých; je dále podobiznou ženy veřejné, jejíž jméno zmíněným procesem stalo se „světovým", tedy příčin dosti, aby podnikavá hlava připadla na myšlenku, že z Graefovy *Pohádky* a z davu po pikanterii a sensaci lačnícího třeba těžiti. Jediné berlínský proces je důvodem, že *Pohádka* zavítala až do Prahy, její umělecká hodnota není rázu takového, aby nás jen rozehřála, neřku-li strhla k obdivu.

Ještě méně pak ostatní obrazy, kartony a skicy výstavu doplňující. Vlys Porýnských dějin, fresky královecké a lipské nepovznášejí se nad kruhy chladné akademičnosti, lokální význam jejich látek není proniknut onou vřelosťí ducha, aniž vyniká oním uměleckým spracováním, jež by bylo s to vzbuditi v nás víru, že G. Graef je skutečně zjevem vynikajícím. Jakkoli vřele žádáme si míti v Praze co nejvíce výstav uměleckých, přece jen výstavou Graefovou měli jsme býti ušetřeni.

*

LITERATURA.

Z novoročního trhu.

(Pokračování.)

Nový svazek Heritesových kreseb *Psáno pod čáru* obsahuje podobně jako předešlý řadu obrázků dílem satirických, dílem humoristických. Autor nevybírá si, rád sestoupí do proudu souvěkého života a kreslí jej tahy ostrými, rázovitými. Z pravidla sobě zvolí jedinou episodu, ale ta má svoji hloubku, svůj karakteristický profil. Jako v miniatuře spatříme v ní několik drobných postaviček, žijících svým vlastním světem, a jejich typický obrys dlouho v paměti nám zůstane. Však roste na venkově našem ještě s dostatek zajímavých originálů, při nichž kresličova tužka samoděk stahuje a zatáčí se v dobromyslnou karrikaturu. Herites je tu dávno ve svém živlu. Ale též, když chce, dovede srdcem hluboce zachvíti a jindy zas umí trpkou satirou nedostatky našich poměrů společenských šlehnouti do živého. Podobných najdeme zde několik. *Domácnosť pana Záslužného* není dojista mnohému čtenáři nepovědomým krajem. Podobných „výtečníků" máme až dosud nadbytek a neméně takých maloměstských besed, jak nám je Herites líčí v črtě *Účinek re-*

formatorské snahy. Rovněž *Lešetínský krejčí*, satirický rub Čechova *Lešetínského kováře*, jest fysiognomie bystře vypozorovaná a každým rysem výtečně podaná. Nechceme vypočítávati všechny šlehy, jichž z péra Heritesova dostává se zjevům zbabělosti, neuvědomělosti a hříšné temnoty, zjevům bezkarakterní zotročilosti, duševní prázdnoty a mělkosti, které jako sněť stále se šíří a bují po těle našeho národního života. Jen toho si přejeme, aby došly konečně na pravou adressu. Snad mnohý se ještě vzpamatuje, jiný zastydí — a těm ostatním snad budou slova básníkova výstrahou a pokynutím, kde třeba především s nápravou začíti. Jak trpce a zároveň bolestně dojímá prostý obrázek *Za synem v městě!* Prostředky jednoduchými, nehledaně a přec s řídkou mistrností vykreslil tu Herites kus vroucně cítěné tragiky, která poměry naše illustruje bohužel co nejvěrněji. Snad aby příkrý dojem črt uvedených zmírnil, vpletl Herites mezi ně rozkošných několik humoresek. Takou tvoří na příklad již *Zelí* a stejně dobře pointované *Jitrnicové hody*. I z tohoto rámce vymyká se *Zvláštní album*, které jest citlivkou vzácně jemné nálady a delikátních linií.

Kresby Heritesovy přišly v čas a jsme přesvědčeni, že též vyplní zcela svoje poslání.

Arbesovy *Sebrané spisy*, které právě nákladem knihkupectví I. L. Kobra vycházeti počaly, zahrnují v sešitech již vydaných kratší jeho povídky, novelly a kresby. Úvahu bedlivější věnujeme jim tehdá, až celý první díl bude ukončen. Přece však již z předu čtenářstvo české na ně upozorňujeme. Náležít Arbes k našim nejduchaplnějším novelistům a v psychologické analysi, v hlubokém pojmutí a naskrz realistické pravdě karakterů zřídka najde u nás rovna. Poesie jeho románů a povídek jest vážena z přísné skutečnosti, z vážných konfliktů životních. Povahy, které kreslí, neznají logických skoků. Invence a stavba celku bývá effektní, při všech neobvyklých a zhusta velmi originalních líčeních přesně umělecká. (Pokračování.)

*

Vyobrazení.

Rozhodná otázka. Obraz F. Streita.

Láska prý jest nejsladší, nejvábnější potud, pokud není — abychom tak řekli — znesvěcena slovem, vyznáním, pokud milující dávají si své city vzájemně uhodnouti pouhým pohledem, stisknutím ruky . . . Jakmile však padlo rozhodné slovo vyznání, třeba že neochládala dřívější vřelost milosti, přece bývá často zkalována různými a ovšem dosti prosaickými starostmi, „jak že to bude dále“; pomalu se totiž hlásí k slovu rozum, tento urputný rušitel všech illusí, a kde jen může ukápne kapku jedu do kalicha slastí . . . Kolik lásek, tolik různých vyznání: mládenec „lepší třídy“ vzdychá, nejí, nespí, a kudy chodí tudy skládá velikou, neodolatelnou řeč, po jejímžto proslovení jeho vyvolená musí mu schvácena klesnouti bezmocně v náruč; když se však po nekonečném okolkování dostaví „rozhodná otázka“, vypraví ze sebe s klopotem několik zdrchaných slov a zkazí si jeden z nejkrásnějších a nejpamátnějších okamžiků v životě tak důkladně, že se dlouho potom stydí nejen před svojí vyvolenou, nýbrž i sám před sebou . . . Jinak se má při činu chasník z lidu, jak nám jej líčí polský umělec F. Streit. Jakoby náhodou potká nebo dohoní svoji vyvolenou, obejme ji náhle kolem pasu, pohlédne na ni jak nejlaskavěji umí a spustí:

„Poslyš, Mařko, že by z nás byl pěkný párek, co říkáš!?“

Rozmilovaná Mařka staví se překvapenou, a vypnuvši na jazyk srdce své vzhlédne na svého Jiříka věsličným pohledem a odtuší stydlivě: „No, když by to byla vůle boží, nic.“ Při tom činí pravicí pohyb, jakoby chtěla galánovu ruku sešinouti se svého boku, zatím však ji spíše přitlačuje.

„Tyť jsi samá vůle boží, to je v pořádku; ale což sama nemáš žádné vůle?“ dotírá Jiřík.

„Tak tedy ano!“ A Mařka se začervená až po spánky a vyvine se na oko z Jiříkova objetí, aby se mu v nejbližším okamžiku tím prudčeji dala přivinouti.

Ani těmto šťastným lidičkám však nebývá uspořeno prósy života, jak ji ten svět s sebou nese, a kollega i rodák páně Streitův, polský malíř Kozakiewicz vymaloval kus té prósy na svém obraze „Jarmark v Krakově“: z jarmarku jdou dva mladí lidé, patrně novomanželé; on nese na plecích necky a ona se prohýbá pod nůší hrnců, pekáčů a podobných prosaických předmětů, které sice nemají s láskou přímo co činiti, přece však by se každé lásce bez nich divně dařilo. Ale, jak se říká: všecko má svůj čas! *R.*

Normanští sedláci. Studie V. Brožíka. (Ukázka drobných vyobrazení z Brožíkova „Alba“.)

„Škoda, že Václav Brožík více nekreslí!“ slýcháme často zde onde. Škoda, že je to pravda, a pravda, že je to škoda, dodáváme my, ale poroučejte mu, když si nedá. Umělci řádu a rázu Brožíkova všichni mají své důvody, kterým laik říká vrtochy; ale dokazujte si takému umělci, co chcete a jak chcete, přesvědčujte ho, proste ho: usměje se samolibě, pokrčí rameny a řekne krátce, že je to těžká věc. Dále z něho nevypravíte ani slova. Že však Brožík nelení ani na svém přímořském Tuskulu, kde pravidelně tráví svoje prázdniny, toho důkazem jest poslední zásylka, kterou poctil vydavatelstvo „Ruchu“. Jsou to vědle několika jiných vysoce zajímavých prací nejvíce studijní kresby přímořských sedláků a námořníků. Charakteristika všech těchto lidí zachycena je s věrností, která na první pohled svědčí, že tu Brožík pracoval dle přírody, neboť každá tato hlava hledí do světa tak živě a nenuceně, jak říkáme: „jen promluvit“; rázovitost pak, lehkost a jistota v kresbě jsou v každém škrtnutí hodny umělce, z jehož ruky vyšly. Brožík míval vždy zálibu, které se patrně nevzdal po dnešní den: kdekoliv totiž spatřil charakteristickou hlavu, na místě a bez okolků si ji „přetáhl“ na kus papíru, než se kdo nadál. A tak zajisté povstaly i tyto studijní hlavy: nežli se těžkopádný námořník nebo rozvážný sedlák pohnul s pohodlného postoje, už byl v „notesu“ umělcově.

V listu svém, zmíněnou zásylku provázejícím, umělec prozradil, že má podobných studií značnou zásobu, kteréžto všecky postupně propracuje a zašle. Užije se jich ovšem s nemalým vděkem jednak v „Ruchu“ nebo ve vydávaném právě nádherném Brožíkově „Albu“, jemuž budou zajisté velevzácným příkrasným doplňkem, a na které tuto vážené obecenstvo české opětně upozorňujeme. *R.*

Hudba. Obraz V. Hynaise.

Ocitneme-li se kdy před kterým obrazem Vojtěcha Hynaise, nevíme dobře, zdali se dříve máme mu obdivovati či na umělce horšiti. Chválu a obdiv jsme pravidlem jemu dlužni, neboť zřejmo, že jest výtvorem vysoce nadaného ducha, vytříbeného a zralého talentu, vkusu jemného a delikátního a vyšlý z ruky nad jiné dovedné. A zase na druhé straně vidíme, že původce jeho vypovídá svoje umělecké Credo od *Věřím* až po *Amen* francouzskou řečí, se znatelným přízvukem pařížským. Z mladších umělců kteréhokoli původu neznáme jediného, který by byl nad Sekvanou více, hlouběji a přirozeněji nežli Hynais vžil se v tamější mluvu uměleckou, vše si osvojil, nejen skvělý zevnějšek, ale i onen závidění hodný esprit, který je po právu přirozeným jen Francouzovi vlastní. Vzdal se tím V. Hynais osobní i rodové své individuality, anebo je tato již v prvotních svých základech francouzským vlastnostem příbuzná? Přede dvěma lety dokončil V. Hynais čtyry obrazy pro salon vily v Auteuilu. *Hudba* jest jeden z nich a to beze sporu nejlepší. Umělec nepodal personifikaci, alegorii, třeba by zdánlivě andílek hrající na housle tomu nasvědčoval, ale zobraziv dívčinu v plném rozkvětu ovívanou pelem maladosti, ana ručkou obdivuhodné jemnosti zasahá do strun kytary, prodechnul filosofický pojem proudem vřelého života. Zeleň travin, stromů v dáli, blankyt nebe je nadechnuto pouze, jsou to mírné tony, na jejichž půdě vyniknouti má plnou měrou to svižné tělo dívčí, uložené s přirozenou gracií, v tom široko rozloženém šatě. Celá postava je co do tonů barev jedinou harmonií, růžový šat spodní, bledě fialový svrchní, jemná plet těla a zlatý vlas půvabné hlavy si zde podávají družně ruce jako ku vznosivému tanci. Pro jejich půvab a něžnost přehlédáme snadno nepohodlné uložení notové knihy a ochotně přisvědčujeme umělci, že nemírně z důvodů malebných rozložil v předu široké roucho. Vždyť zase jinde nás odškodňuje svým roztomilým bambinem na větvi plnokvětého bezu, děckem to plným skvostné naivnosti, dosud nejlepším, jež pode štětcem Hynaisovým vzniklo.

K. B. M.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 6. V PRAZE, dne 25. února 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány buďtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

KDE JEST?

Obrázek Starohorský od **JOSEFA BRAUNA.**

I.

Nade vsí Poličany snášel se první soumrak a ostrý severní vítr zanášel sem z nedalekých Hor Kuten zvuky večerního klekání, teprv před nedávnem znova nařízeného a zavedeného, když z velikého dvorce, od let „Vrbovský“ řečeného a obci kutnohorské náležejícího, vyšel Jiří Kapalín, jenž tu, ve dvorci, ode dávna jménem obce vládl a hospodařil. Chvíli postál před prostrannými, jako by někde na tvrzi železem pobitými vraty, pohlížeje na pustou, tmící se náves, kdež chvílemi od stavení ku stavení plachá postava některého ze sedláků či z chasy čeledínské přeběhla. Zdálo se, jako by někoho očekával. Než za drahnou chvíli se nedočkav, pokročil v před, upíraje otřelou šubu proti ostrému větru, který mu vstříc od Hory vanul a prudko do tváře se opíral.

LIDUŠKA. Kresba Alfreda Seiferta. 399

Však neušel ani s dvamecítma kroků, když ten, jehož očekával, v ústrety mu přicházel. Jiří Kapalín z daleka již poznal po malé, zavalité postavě a kroku těžkopádném horského konšela Pavla Nycefora. Již se dostali, pozdravili a pravicemi si potřásli.

„Dlouho jsi mne čekati nechal!“ polo s výčitkou mluvil Kapalín, pohlížeje do vážné tváře Nyceforovy, kterou trudný mrak starosti znatelně zatemňoval.

„Však s těžkým srdcem jdu a s těžkými zprávami —“ zněla trpká odpověď, „a to mi každého kroku umálilo. Dnové tvého hospodaření ve Vrbovském dvorci jsou spočteni. Nebylo zbytí —“

„Jakže?“ všecek rozrušen zvolal Jiří Kapalín. „Přece jste lačnému vlku tak tučné kořisti povolili, přece —“

„Oh, nehorli, prosím,“ vyrušil Nycefor. „Však jsme při svou osmým listopadem právě minulým prohráli — a nyní útraty těm, kdož nad námi ji obdrželi, platiti musíme, dělej co dělej, beř kde beř. Máš-li času dosti, obratmež se a provoz mne maličko, povím šířeji!“ —

A již se obrátili na zpáteční cestu k Horám Kutným.

„Víš, brachu milý, kterak všecka obec naše hrůzou se zachvěla, když pan Vilém z Vřesovic v Novém létě na Hory Kutny se obrátil! Ti, kteří ledví jeho prohlédli, trápení naše a těžké pronásledky předpovídali. A jak jinak — pama-

tuješ, jak zbaběle a hanebně z obce naší utíkati musil, když v Praze direkcí zřízena a na Horách svobod víry a země hajitelé vrch obdrželi! A teď, kdy Pán Bůh vítězství do rukou protivníků našich položiti ráčil, učiněn mincmistrem a moc mu dána všeliká nad námi! Však již jí užil. Dnes, ve schůzce obce veškeré, čteny dva jeho dekrety, kdež hurtem se táže, jakou nápravu míníme učiniti na cti rodu a jména jeho i na poctivosti úřadu jeho mincmistrovského, jejž l. 1618. kvapně — neřekl ujetím ze země — opustiti musil, poněvadž obec naše těžkou stížnosť, potomně v Apologii otištěnou, direktorům naň poslala. Druhé, že po čas celé té rebelie ohavné v Rakousích tráviti musil a tam všecku spravedlnosť manželky své utratil, obec naše pod uvarováním těžších následků že škody ty nahraditi jemu musí. Dlouho, předlouho v radě jsme uvažovali. Sekyra moci s ostřím hněvu a záští jeho k nám vložena do rukou jeho. Což činiti, nežli většímu zlu se vyhnouti a menšímu pro to se podvoliti. Tak zůstalo na tom jednomyslně, že jemu buď vesnice Šetějovice anebo dvorec, na němž ty obci naší tak dlouho již hospodaříš, postoupen býti má. Podotknul kdosi, že pan mincmistr beztoho do třinácti set kop grošův od několika let zápisu na něm má —"

„Ano, ale bezprávného a na obci za času první vlády jeho, před tím, než stavové se opřeli, pod fochem lstným i násilným vyhrdleného —" prudce promluvil Kapalín. „Nu, a co z obého jste vyvolili?" ptal se kvapně.

„Jen sečkej maličko. Tři z nás, Šultys, Vojtěch Kašparů a já — byli zvoleni, aby k mincmistrovi se odebrali. Šli jsme ještě dnes, po obědích. Pan z Vřesovic měl tam právě hosta nějakého z Tovaryšstva Ježíšova. Nevadilo, aby s námi jednati nemohl. Uslyšev o usnesení rady i obce, utvářil se laskavěji řka, že v náhradu škod a útrat svých z obého dvůr Vrbovský v Poličanech sobě volí. Co se pak sáhnutí na čest osoby jeho týče, toho že nyní úplně mimo sebe pouští, však co se uraženého úřadu jeho týče, to že na pozdější rozhodnutí Jeho Milosti Císařské ponecháno býti musí!"*

„Ó té licoměrnosti!" zabouřil Kapalín. „Beránkem hovoří a vlčí spár při tom zatíná! Tedy budu se ze dvorce stěhovati?!"

„Pochybuji, že brzo. Pan mincmistr nic o tom neřekl, kdy dvorce ujati se míní. Myslím, že až o Jiřím. Má teď jiné starosti. Podotknul ještě jen natolik, že sobě vyhražuje, by obec, až desky zemské znova otevřeny budou, na své útraty jemu dvorec v ně vložiti dala. Myslím však, byť se i dvorce brzo ujal, že chasu služebnou i tebe na místě dosavadním ponechá. Povíme mu sami, kolik let již k užitku i spokojenosti obce hospodaříš —"

Jiří Kapalín náhle se zastavil.

„Pavle," promluvil vážně, „což za ta léta tak málo pronikl jsi ledví moje? Zdaž mysliti můžeš, že bych dráči svobod i lidu našeho nástrojem se propůjčil, abych jmění jeho vzdělával? Zdaž nevíš, že ten, kdo vláskem jediným nepřátelům našim jest příchylen, již hřeší na všem rodu svém a nehodným se stává jména jeho? Oh, kam to spějeme!"

Cesta se nížila, přicházeli k Páchu. Tu a tam kmitly se večerním šerem postavy havéřů, k šichtě pospíchajících.

„Již jsem vše vypověděl dle slova daného," promluvil Nycefor po některém rozhovoru. „Čas, abychom se rozloučili. Nemám stání; doma žena a děti, a teď, kdy po Hoře ta chasa vojanská se povaluje, nejen po ulicích, ale i v samých domech nehrubě bezpečno."

Za nedlouhou chvíli kráčel již Jiří Kapalín po zmrzlé, okoralé cestě zpátky k Poličanům sám a sám. Oh, těch těžkých myšlenek, jež na hruď kamenem jemu ulehaly a hlavu k prsům svěsily! A nepřešly, nezmizely, ani když octnul se v jizbě Vrbovského dvorce útulně vytopené a borovou loučí jasně ozářené. Paprsky louče zřetelně obrážely se v osmahlé tváři Kapalínově, jíž hustá, tu a tam šedí prokmitající brada a dlouhé, po staru na zad sčísnuté a skoro k ramenům splývající vlasy vážnosti dodávaly. Tmavé, jiskrné oko Kapalínovo, když teď vysoké a již již brázdící se čelo kostnatou dlaní pravice své zapřel, těkalo bez cíle po prázdných, tmících se koutech jizby, skrovným jen nábytkem opatřené. Jak prázdny, pusty a němy připadaly mu ty stěny vůkol, jakou podobnosť s víkem mlčelivého hrobu zdál se míti ten tmavý strop křížově sklenutý, kamž vysoká a nyní nad stolem skloněná postava jeho pitvorný stín vrhala! Před některými léty, když z Prahy, kdež jedinou sestru byl pohrobil, sem, do tohoto dvorce se byl uchýlil, vítal samotu jizbice této jako horlivý balsám na rány duše své. Byla mu poustevnou, kdež nic mu nepřipomínalo zmizelou minulosť, plnou hořkých vzpomínek, zklamání i bolesti. Ale v čase posledním a zvláště dnes bylo jinak. Ran vlastní duše již nevážil, ač na ně nezapomněl a zapomenouti nemohl — ale byly rány jiné, neštěstí větší a žal nesmírnější, před nímž všecky vzpomínky na vlastní minulosť Kapalínovu bledly a se ztrácely. Jak jinak, když celá vlast oklamána od svých, poražena od cizích a vydána potupě, zmaru a zkáze! Teprve teď cítil Kapalín, kterak je sám a sám, postrádaje srdce ženy či krevního přítele, nemaje ni duše jediné, které by se svěřil, postěžoval a přeplněné duši své alespoň na chvíli úlevy zjednal . . .

Teprve hřmotné otvírání vrat, hluk vjíždějícím vozem spůsobený a ze dvora až sem zaléhající vyrušily Kapalína z tísnivého dumání. Až teď si vzpomněl, že pacholek, jejž byl s vozem nákladným odpůldne do města poslal, nyní se vrací. Již vstal od stolu, aby ven na dvůr povyšel, když pacholek, tak jak od vozu odskočil, v chlupatici ušima zavázané a s bičem v ruce, na prahu stanul. Jedva pozdraviv, zahovořil:

* P. M. Veselský Pers. III. p. 22—24.

„Hospodáři, měl jsem divnou příhodu. Když jsem s prázdným se vracel, daleko již za branou dohoní mne žena či paní jakás a na polo plačky prosí mne, kam jedu ani se neptajíc, abych se nad ní ustrnul a na vůz ji vzal. Putuje daleko, je prý na smrt namožena a v Hoře pro chasu vojanskou, která všude po hospodách i krčmách teď se roztahuje, noclehem zůstati nemohla. Pojede se mnou a poprosí zde ve vsi dobrých lidí o sprostý noclech. Tu povídám, že hospodář náš rád lidi opuštěné vidí a ji, jak vidím, že za osobu potulnou nevypadá, od prahu nepustí. Ptá se mne paní na jméno tvé, a když jsem řekl, tak nějak divně se zatvářila a lehce povykřikla. Ptala se ještě na to a ono, a teď když jsme dojeli, poslala mne zeptat se, mohla-li by s tebou, hospodáři, promluviti.“

„Ještě teď!“ promluvil hospodář, pokročiv k louči, aby ji poopravil.

Jasnější záře rozlila se po jizbici a za několik okamžiků padala přímo v líce ženské postavy, jež byla sem krokem polo váhavým vstoupila. Jiří Kapalín všecek se zachvěl a cítil, kterak všecka krev valem k srdci se mu žene. Ach, vždyť tam před mnoha léty, když Kapalín v Praze v kolleji mládí své trávil, tkvěl obraz týchž lící, úměrných a sličných zároveň, téhož oka blankytné modrého, téhož čela plavými, zlatými vlasy vroubeného — obraz jediný, nejkrásnější, ale nedosažený a — poslední. Oh Bože, toť přece klam neobyčejné podobnosti — vždyť na tomto čele, jež Kapalín před sebou teď vidí jasně ozářené svitem louče, jako by stín těžkého smutku spočíval, vždyť v této tváři ostrý šleh větru života květ krásy znatelně již porušil a nejlepší lístky jeho odvanul, vždyť to oko jako by lehýnkou mlhou bylo zakaleno — a hle, teď i jako by oroseno. — —

Té podoby divné a přece té různosti! Kapalín všecek se dal unésti sladkým klamem a bylo mu na mžik, jako by znova stanul u ztracené a oželené zahrady své mladosti. Čekal, až příchozí sama jej vyruší a sladké, přesladké kouzlo dávné zpomínky od něho hlasem neznámé odvane. Však ona váhala již jen okamžik.

„Pane Jiří — jsi-li to opravdu? — Ty — Kapalín — — jsem Ludmila Potužcová,“ děla hlasem se chvějícím a modré oko její zalilo se slzami. „Hledám přístřeší na jedinou noc — mohu-li zůstati?“

Tmavé oko hospodářovo divně se zaleskło a on pojav třesoucí se pravicí ruku příchozí, z hloubi duše své promluvil: „Oh, paní Ludmilo — spíše smrti bych se nadál, že tebe ještě kdy uvidím a tobě v něčem služebným býti mohu. Buď vítána pod střechou touto!“

A potlačiv násilně sterá otázky z nitra se hlásící, uváděl příchozí ku stolu.

„Teď neptám se, paní Ludmilo, jaké běhy, zlé-li či dobré zavedly kroky tvé až v tento kraj. Prv prosím, abys svrchní rouchu poodložila a se mnou povečeřela. Času dosti —“

A již, ku dveřím povyšed, na osobu kuchyňskou zavolal, aby stůl tentokráte pro dvé osob přistrojila. A v tom, jako by náhle na něco vzpomněl, vzav od paní na mžik odpuštění a rozsvítiv louč, chvatně do vedlejší jizby vykročil. Zastrčiv louč přiblížil se k bité truhlici, kterouž namahavě otevřel a v ní nakvap se prohrabával. Již za několik okamžiků držel malou, pěkně vykládanou skříňku z tmavého dřeva. Uzavřev truhlici, položil skříňku na její víko, bedlivě nahlížeje do vnitra. Hle, jak mu v oku zasvitalo — toť mezi nejdražšími srdci jeho památkami z dob minulých nachází nejmilejší. Chvějící se rukou vyňal zažloutlý závitek pergamenu, jejž pootevřev, uvadlou, dávno již uschlou a nyní již již v prach se rozpadávající růži znamenal. Ó toho štěstí a blaženství nevyslovitelného, jež mladou hruď jemu hřálo, když ji čerstvou, svěží a jedva porozvitou z rukou znejmilejší byl obdržel!

Zrak Jiřího Kapalína pozastřel se růžovým přísvitem sladké vzpomínky, a on sám viděl se mladým, v kolleji Karlově v Praze pilně studujícím mužem plným nadějí i tužeb, z nichž ta nejsmělejší a také největší a nejdražší nesla se k obrazu i zjevu panny Ludmily, dcery jediné staroměstského měšťana Jakuba Vrabského z Vrabí. Což milo vzpomenouti, jak starý a již chorobný měšťan rád vítal jej, synka dávného přítele z Hory, nesmělého, na věk svůj vážného, pitek, freje, i šarmiclí druhů svých pilně se stranícího! A mladý Kapalín dal se vídati tím častěji, čím prudčeji a neodolatelněji vábil jej zjev panny Ludmily, jenž kouzelným svitem ozařoval tichou domácnost ovdovělého měšťana. Když mladý muž předcítával starému, na zraku již nedostatečnému měšťanu z Bible či jiné knihy, zachvěla se jeho hruď a nevěděl mnohdy sám, zda více obsahem toho, co četl, či pocitem přítomnosti bedlivě poslouchající panny Ludmily. Často, přečasto oko divným ohněm vzplanuvší svezlo se bezděky přes okraj rozevřené knihy ku svěžím líčkám panny Ludmily; a mladý muž šťasten pak s pozdním večerem odcházel, podařilo-li se mu, že alespoň jednou dnes zraky jejich se setkaly. Oko Kapalínovo při takovém pohledu zřetelně a výmluvně mluvilo, ale za to jeho ústa se ostýchala. Ó kolikráte již chtěl a mohl panně Ludmile všecku přeplněnou duši svou otevříti a vyjeviti — ale přec nikdy tak neučinil.

Namlouval sám sobě, že toho příčinou přítomnost otcova či jiné nahodilé okolnosti — ale cítil z hloubi duše předobře, že vinou vlastní jeho ostýchavost a nesmělost. Ba ani sestře své, panny Ludmily přítelkyni Agatě, která po smrti rodičův svých z Hory do Prahy za bratrem na dobro se byla odebrala, ničeho nevyjevil. Však času dosti, těšíval sám sebe. A stalo se, že si již čas ten ustanovil. Došlat jej z Hory zpráva, že bohatý strýc bezdětek náhle zemřel. Kapalínovi bylo na delší čas do rodného města se odebrati, aby o dědictví své před pány konšely se hlásil. Jako by to dnes bylo, ten jarní večer pozdního

máje měsíce, když do zahrádky k Vrábským vešel, aby jim odjezd svůj a příčinu jeho oznámil. Nerad vyslechl starý měštěnín neočekávanou zprávu, ač chudému Kapalínovi dědictví přál; byltť zvykl již večernímu předčítání na tolik, že Jiří zavázati se musil, nežli zítra na Hory Kutné odjede, že některého z přátel svých k Vrabskému na ten čas, co vzdálen bude, ku předčítání pošle. Ó toho okamžiku v životě Kapalínově nejsladšího, kdy zrovna před odchodem k panně se obrátil a jí, zdali i ona naň vzpomínati bude, se tázal! A když s milým pohledem přisvědčila a on o růži, kterou v živůtku na ňadrech svých nesla, poprosil a jí dosáhl, umínil si pevně, že až z Hory se navrátí, jí a třeba též její otci všecko, všecko vyjeví . . . (Pokračování.)

ŽENA.

Báseň M. A. ŠIMÁČKA.

Již slunce žaslo ráje nad krásou,
již motýl sedal ve vlas Adamův,
kolibri byl již růží korunou,
gazela pila palem vonný med.
Vše dýchalo vzduch svěží lačným rtem,
i luční květ i hrozen na skále.
Byl ruch již v přírodě; však síla života
a jeho sladkost, vřelost, touha, slast,
v snu spočívala dosud na nebi,
spoutána silnou rukou Jehovy,
střežena věncem jeho andělů.
— — — — — — — — — —

*

Kdys všecky hvozdy vůní dýchaly,
a hvězdný třpyt se loudil v keřů stín.
V té chvíli bůh opustil nebe své
a na bílém se snesl oblaku
v cíp ráje vonným kvítím posetý,
kde cypříš, na níž slavík hnízdo měl,
svůj úzký v hvězdné noci kladla stín.
Bůh k růži keři ženu položil,
tu bytost, jež mu v loktech dřímala,
již střežil věncem bílých andělů.
A hlasem, plným lásky vznešené,
děl slova, při nichž květ se zarosil:
„Zde, lidstvo, vem své lůno rodící,
vem bytost tu, již v dumách tvořil jsem,
když andělé mé čelo stínili,
a nad níž, stvořiv ji, jsem užasl! —

Kdy, lidstvo, v nocích dlouhých naděj tvá
se bídou ke dnu duše přimrazí,
tu zachraň úsměvem se ženiným!
Na její srdci bolest vyplakej,
já položil v to srdce slzu svou,
a v slze té mé smilování jest.
Svým vlasem ona osuší ti skráň
a svými rty ti vdechne sílu zas,
rty těmi, jichž jsem dotk' se ve chvíli,
kdy živil jsem tu bytost dechem svým.
Ať z její oka, v němž můj obraz plá,
vždy vůle má i láska zračí se.
Já ženou dal ti nejdražší svůj skvost,
pro nějž kdys Ahasver dál žít si přej!"

Při slovech božích ráj se zaleskl
tak plně světlem jasně růžovým,
a keře květy otevřely své,
a v každém byla krůpěj rosy již.
„Buď krásna, ženo, jako obloha,
když hvězdami dá ráji nebe zřít!"
Tak domluviv, bůh světla na vlnách
ve tichu velebném se k nebi nes',
žehnaje ženě ještě z jeho bran.

*

Zář shasla. Květy kalich zavřely.
Jak z černé duše vraždy myšlenka,
tak z keře blínu, v kterýž lehla tma,
své hadí tělo satan proplazil.
Na ňadru ženy v kotouč svinul se
a vdech' jí polibkem jed v útroby.
„K těm darům, jimiž žehnal Jehova,
ti v duši dýchám, ženo, první hřích;
ten plemeň se a vzrůstej, síli, buj
ve krutost tigří ženy Ninovy
i v Messaliny démonický žár!
Já v srdce kladu k slze Jehovy
jed tobě, kterýmž dechnou tvoje rty,
až muž tě v žáru lásky políbí.
Ten jed v něm pekel plamen rozdmychá,
že básník pro tě odhodí svůj laur,
že anděl u tvých nohou sešílí
a smilování metne bohu zpět!
Buď krásna tak, jak plamen sálavý,
jenž taví zlato ve svém objetí!"

Po slovech těch se hvězdy zatměly,
a satan v noc svým zlatem zablýskl.

*

Svitalo v ráji. Slunce třísnilo
zlatistým deštěm stromů koruny.
Tu Adam procit touhou neznámou,
jež bušící mu srdce svírala
a v líci kvetla temným ruměncem
a v zraku plála žárem nadšení.
Květ s kadeří si zlatých Adam strás'
a schladit spěl své čelo k potoku,
kde cypříš, na níž slavík hnízdo měl,
svých větví v zlatém jitru kladla stín.

Ó chvíle svatá, chvíle života,
kdy pod klenutím větví na květech
poprvé uzřel Adam Evu spát!
Když zhléd' líc její něžnou, krásnější
než velebná tvář byla cherubů,
kdy klekl k ní a s ňader odhrnul
jí květy, jimiž keře v noční tmě
v obdivu spící ženu objaly!
Kdy citem přemožen a touhou zpit
tisk' Evu k prsům v lásky záchvatu,
kdy Eva procitnuvši pohledla
naň okem, v němž se hvězdná kryla noc
a svými rty se dotkla jeho úst! — —

Verš první tehdá slavík zazpíval,
a po něm skřivan, drozd a pěnice,
až písněmi se třásl celý ráj.
A každý keř své květy rozvíral,
jež voněly a rosou leskly se.
I znělo: „Život, život!" na zemi,
a: „Láska, láska!" s nebe zvučelo,
leč smíchem děsným z pekla znělo: „Hřích!"

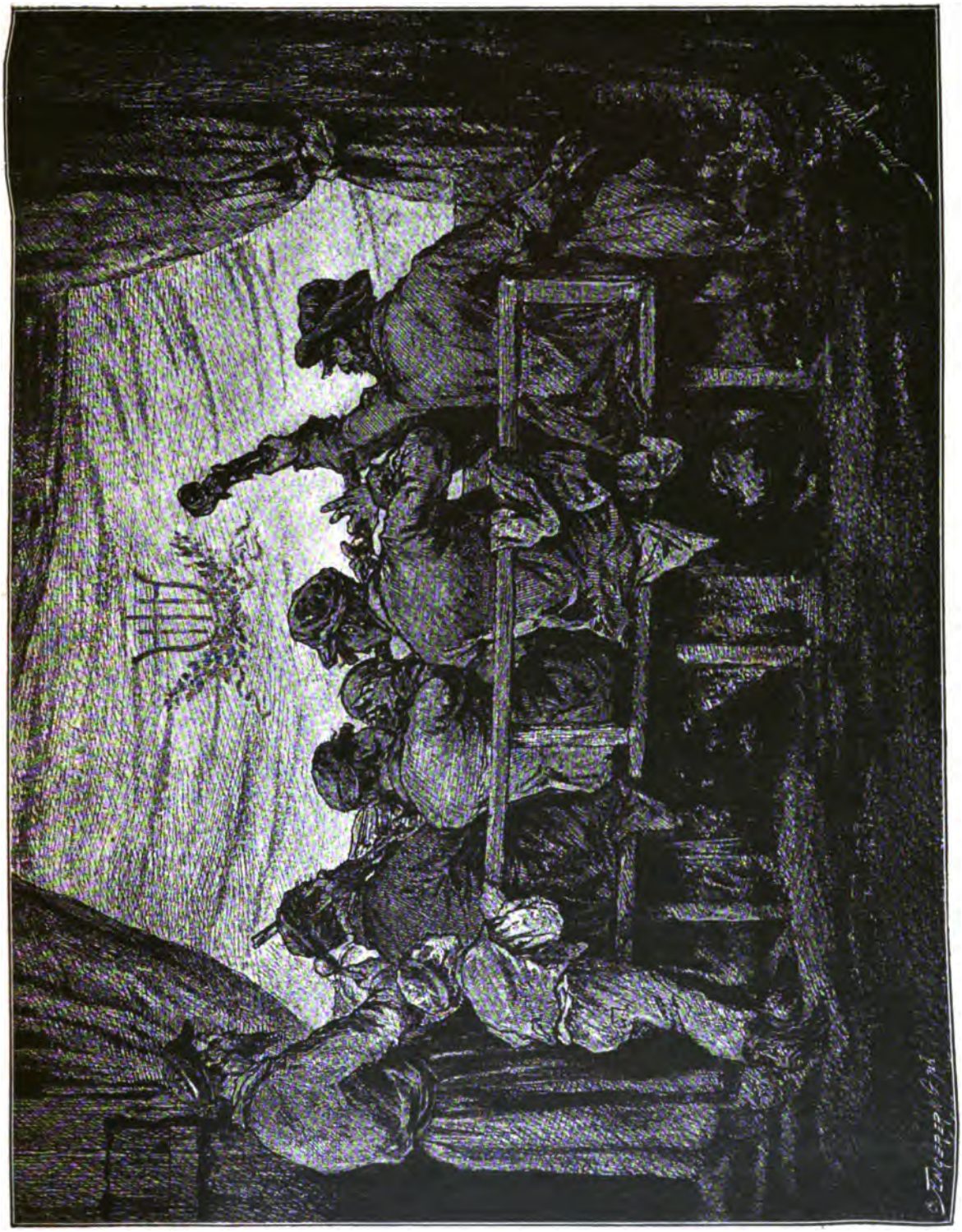

400

ŽIDOVSKÁ KAPELA VE VENKOVSKÉM DIVADLE POLSKÉM. Kreslil Tadeáš Rybkowski.

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

Příštího dne zastavil se u myslivny mezi Hlubokou a Týncem obstárlý muž, kráčející z městečka ke vsi. Pod rozlámaným a natrženým štítkem ošumělého kašketu vyzírala spokojeně chytrácká tvář venkovského všudybyla. Byl opásán brašnou a přes rameno měl položenou hůl, na níž houpal se raneček. Muž tento jest hlubockou poštou. V brašně nosívá do Hluboké a několika samot za vsí hrstky dopisů, jimiž udržuje rodiště Pravožije Dobroděje Vymetala Hlubockého své spojení se synky a dcerami, sloužícími na vojně a jinak ve světě; v ranečku pak mívá kornouty a balíčky, obsahující za dva krejcary koření, několik šindeláků, kalafunu pro učitele a jiné vzácnější zboží, které u hlubockého kramáře nebývá na skladě a jež si Hlubočtí ochotným poslíčkem dávají přinášeti „z města".

Podívav se do oken, zacvakal klikou a odříkal v prázdné předsíni několika kuřatům a králíkům obšírné přání dobrého jitra tím hlasitým způsobem, jímž se v Týnecku zbytky obyvatelů z temných zákoutí domů vyvolávají.

Krom poety nikdo nebyl doma.

Básník poznal sice již do dálky, kterak listonoš své sivé zraky chvílemi návěstným způsobem na myslivnu upírá. I soudil, že přináší mu buď list od syna župního básníka ze Slovače; neb korrekturu článku z okresního časopisu; či snad zase jedenkráte knihu, obětovanou od některého z nakladatelů, kteříž všichni a stále od P. D. V. Hlubockého důmyslně sepsané a hodností literárního referenta v časopise Lhotského knihaře pádně odůvodňovanć korespondenční lístky dostávali; z pravidla minuly se tyto střely naprosto účinkem; někdy však přece zasáhly nováčka nebo milovníka reklamy všeho druhu, a shodily P. D. V. Hlubockému kýžené ovoce s knihového stromu do klína. Tak mohlo býti dnes; básník počítal, že rozhodil poslední měsíc patnáct podobných udic po nových knihách — —. Ale považuje za povinnost své básnické důstojnosti nevycházeti listonoši lačně v ústrety, přemohl se a počkal.

Poslíček odevzdal mu psaní, podobné listům, jaké otec poetův z ředitelské kanceláře dostával. Svědčilo Theol. Cand. Bonifáci Leberechtu Vymetalovi. Skutečně, nikomu jinému! Básník překvapen roztrhl obálku a četl:

„Z rozkazu Její Urozenosti jsem povinen vyplatiti Vám pět dukátů. Vybízím Vás, abyste je na kvitanci řádně kolkovanou ode mne přijal.

Nožička, důchodní."

„Ó přešlechetná, věhlasná!"

„ . . . . . Tvoje ruce páší skutky sličné, skutky moudrých včel!" vydralo se ozvěnou chvalozpěvné básně z duše poetovy, do níž padla oživující, rozplameňující záře pěti dukátů. A ihned podal syn lesníkův bezděčně důkaz, kterak dobrodiní jest semenem, z kterého vyráží bujná setba ctností. V záchvatu nepoměrné štědrosti odměnil poslíčka stříbrným penízkem, vyhledaným z numismatické sbírky, kterou nosil stále při sobě, maje vždy v kapsách něco peněz, mezi nimiž z pravidla tvořily většinu knoflíky, měděný početní grošíček komory české z doby Rudolfovy a dvě kopejky, které mu jedenkráte syn župního básníka ze Slovače tajnůstkářsky a slavně jakožto odznaky a talismany slovanského posvěcení poslal.

Krom této odměny poskytl rozradovaný poeta listonoši otcův míšek na tabák, aby z něho svou dýmku nacpal.

Tolikerými důkazy štědroty pohnutý poslíček chtěl se odvděčiti. Vytasil se s novinami Hlubockého učitele a sesmeknuv s nich pásku vložil je do štědré ruky, aby se v nich po libosti přebírala. Mimo to pověděl poetovi, že přes noc byly v Hluboké ukradeny s pole dva snopy ovsa a že ráno přibyl do Týnce cikán s medvědem.

„A právě když jsem vycházel z města, vytáhli na zámecké věži černý prapor," vzpomněl si.

„Smuteční prapor?!"

„Ba, černý prapor, víme?"

„A proč to? Co se stalo?"

„Paní baronce umřela paní matka, víme?"

„Ubohá dáma! Není tomu dlouho přes rok, co pohřbila chotě a již zase bude nositi smutek."

„Ba, černé šaty. Slušely jí pěkně, a zlí jazykové tvrdí, že na ně ani slzičky neuroní jako tenkráte, víme?"

„Inu, že nebožtíka pána nemilovala — kdož by o tom pochyboval? Ale vlastní matka!"

„Ba, také moje řeč. Ale zacpěte lidem prostořeká ústa, aby nerozkládala, kterak matka i dcera nechtěly spolu vařiti. Proskočilo mezi lidmi, že stará paní k dceři nesmí, že paní baronka se nehne z Týnce, aby se s matkou nemusila setkati, že si nepsaly ani k svátku a nešpetly o sobě nikdy, jakoby jedna o druhé nevěděla. Marné řeči! Takoví páni znají žíti jinak než my. Tomu nerozumíme, víme?"

„Kde zemřela stará paní baronka?"

„V Praze. Žila tam pořáde. Na poště o tom vědí, poněvadž každého měsíce posýlal důchodní staré paní tisícovku. To byla všecka korespondence dcery s matkou. Od té chvíle, kdy pochovali pana barona — však se tenkráte stará paní v Týnci jen otočila, odjela hned od hrobky pryč — od té doby se obě dámy neviděly. Na tom

světě se již neshledaly a neshledají. Osud, osud! Dej jí Pán Bůh věčnou slávu! Víme?"

Poslíček pozvedl zbožně čepici, přicpal si do dýmky, srovnal kornoutky a balíky v ranečku, složil zase noviny hlubockého učitele do brašny a poroučel se uctivě, s výrazem bohulibé vnitřní spokojenosti v dobráckých očích.

Poeta neměl po odchodu listonošově stání. Sedal na stoly, skákal po židlích, zpíval vlastenecké písně, plašil slepice a králíky provoláváním hřímavého „Sláva". Koncipoval si v duchu urážlivý list Lhotskému knihaři, plný sebevědomí a převahy vyznamenaného člověka, jenž požaduje hrdě svůj zadržený honorář, a vzpomněl si náhle se zděšením, že jest velmi nejisto, chová-li numismatická sbírka dostatek hotovosti na kolek kvitance, které se Týnecký důchodní dožadoval. Jen okamžik zažehnával Pravožij svou štědrost. Srovnav rychle příslušnou cifru ve škále kolkové s výsledkem skontra své pokladny, zvolal vesele: „Sláva!" A maje horečně na spěch, rozběhl se do Týnce pro kolek, a jedva že kvitance uschla, stál již před důchodním.

„Právě jsme obdrželi od paní baronky vlastnoruční lístek," zmínil se váhavě důchodní, „v kterém nám udílí rozkazy stran vypravení Zdeňka Jirsíků do Prahy. Paní baronka nechce býti ve svém smutku obtěžována a přeje si, abychom sami opatřili vše za ni. Nezmiňuje se sice o vás, ale doslechli jsme od lokaje, že jste synka hajných na zámek uvedl — nechtěl byste nám práci s těmi lidmi usnadniti?"

Voda na Pravožijův mlýn. Byl ochoten a dovršil ještě téhož dne své protektorské dílo v hájovně pod Širokým lesem tak šťastně, že mu hajná se slzami v očích děkovala a hajný ho uctivě prosil, by doprovodil mu do Prahy synka, jejž otec pro zaměstnání, matka pro churavost doprovázeti nemůže.

Obě prosté duše byly proniknuty přesvědčením, že vynikající společenské přednosti Pravožijovy, jeho sběhlost v dalekém cestování a v životě velkoměstském zaručují Zdeňkovi bezpečné a úspěšné uvedení do víru hlavního města.

Poeta svolil, vyhradiv si toliko, aby své numismatické, o pět dukátů rozmnožené sbírky tknouti se nemusil. Tuto přirozenou podmínku přijali manželé Jirískovi s prosbou, aby mladý Vymetal ujal se laskavě kasy Zdeňkovy jakožto cestovní jeho maršálek. I tomuto přání podrobil se Pravožij. — Za dva dny odjeli.

První kroky cestovatelů na pražské dlažbě byly zastaveny davem, sraženým v ulici před nádražím. Vzedmutí vln lidstva kroužícího ulicemi bylo na tomto místě spůsobeno nekonečnou řadou povozů, beroucích se zvolna ke druhému průčelí budovy nádražní.

Zdeněk spatřil směs pyšných koňských hlav, leských kočárů, černých klobouků, erbů, premování, a lokajských i kočovských, jako podle jednoho základního typu ze dřeva vyřezaných obličejů.

Většina lidí v zaraženém davu vyčkávala lhostejně, až pasáž se uvolní; jiní přeptávali se, koho to pohřbívají.

Dotazovaní nevěděli většinou odpovědi.

„Paní Andělovou z Ronovce," obrátil se přes hlavy Pravožijovu a Zdeňkovu kdosi, nějaký Příkopový blatošlap, jenž vysvětloval svému sousedovi premování a obličeje ve vozech; patrně jeden z těch nevinných ctitelů aristokracie, kteří zakládají si na tom, znáti všechny livreje a každou kontesku.

„Tot jsme přišli jako na zavolání na pohřeb matky baroničiny," ozval se polohlasem Hlubocký básník, na polo pro sebe, na polo pro poučení Zdeňkovo.

Protlačili se ku předu.

Zírali na snášení těžké rakve s vozu a odnášení do vnitřních prostor nádražních. Viděli mladou dámu v černém šatě vystoupiti z prvního kočáru za rakví, a byli svědky, kterak někteří z dam a pánů průvodu poklonili se jí a podali soustrastně mlčky ruku; jiní věrnější následovali do vnitř mladou paní, kteráž na hořením stupni výstupu stanula a obrátivši se, v lehké, děkovací úkloně s přátely se rozloučila. Černým gazem závoje, jenž halil celou mladistvou postavu, rýsoval se krásný profil a hořely skvoucí oči paní Marie Orelské z Řásné.

V tom trhla sebou, odvrátila se s ošklivostí a s prudkým odmítavým posuňkem. Vše to sběhlo se jak zachvění, výrazné a břitké, leč tak prchavé, že znamenali je pouze ti, kdož upřeně na mladou dámu pohlíželi.

Pravožij a Zdeněk zaměřili zrakem v směr posuňku své paní a zočili člověka, jehož drzý spěch za paní baronkou zarazil strážník, uchopiv jej za rameno a smýknuv jím stranou. Dle posuňků a výrazů tváří poznali diváci, jak odmítnutý se vadí a naříká, jak strážník ho vyslýchá, krotí a zatčením mu vyhrožuje.

Pak zanikla tato scéna v množství, vozová hradba se hnula a Hlubocký poeta vyňal z kapsy psaní.

„Slečna Karolina Živná v Eliščině třídě č. 29," četl. —

„Ale nejprv půjdeme na hospodu," rozmyslil se, koupil v nejbližší trafice doutník a nechávaje Zdeňka, zavazadly obtíženého, jako posluhu za sebou, vykračoval si dýmaje a do lidí vrážeje na zdař bůh, jednak podle instinktu, jednak podle nejisté znalosti ulic, až dospěl k hostinci, který se mu podobal.

Složiv tam své věci a napsav do příhlasného lístku na stole „Th. Cand. P. D. Vymetal Hlubocký, básník z Hluboké," vyvedl Zdeňka na pivo.

Pak spěchal, aby se synka hajných v Eliščině třídě zbavil.

„Není doma," broukl domovník, chlap jako hora, vytylý a neotesaný, a neustal ohánětí se beze špetky respektu pometlem kolem příchozích.

„Kdy přijde?" chraptil zase vrátný. „Ona se mi nezpovídá."

„Šla nepochybně na nějaký pohřeb," zašvitořila sdílnější, zvědavější a křehčí polovice domovníkova. „Byla černě oblečena. Mladí páni jsou snad studenti na byt?"

„Studenti? Co ti napadá," utrhl se vrátný. „Jak živa neměla slečna žádných a nevezme nijakých. Ta by tak potřebovala nějaké kazisvěty do svých pokojů! Nač pak? Má krásnou pensi, vyučuje v panských domech —"

„Mlč!" kázala lepší polovice nevlídného Cerbera. „Mladí páni nepřišli, aby si dali od tebe ukazovati dvéře."

„Dostavíme se později," určoval Pravožij. „Měli jsme nehodu. Na první krok potkali jsme pohřeb a na vrch pohřeb staré báby. Ale dovolte, paní domovníková, aby ten hoch" — ukázal na Zdeňka — „směl si u vás nechati svůj uzlík. Vláčeli bychom jej zbytečně zpět — tuším, že ten hoch u slečny zůstane."

Domovnice svolila ochotně, uvedla hosty do tmavé, vlhké své světnice v souterrainu a čekajíc vyzvídala kde, co a jak. Její muž byl se ztratil ze dvora, vrče a ušklíbaje se jak zakřiknutý hafan.

„Slečna jest už doma," houkl nějaký hlas s hůry, právě když domovnice s hosty zase z podzemí vystupovala; vyhlédnuvší zraky spatřily v okně schodiště ve třetím poschodí lesklý, tučný obličej vrátného.

Pravožij se Zdeňkem vystoupli po naučení domovnice do druhého patra. Vstupujíce do předpokoje slečny Karoliny Živné zaslechli zlá slova: „Impertinence", „vydírač", „lhář", „opilec", „klidte se!"

Tyto výrazy opovržení a hněvu řinuly se z úst štíhlé dámy, vrátivší se právě z vycházky. Před ní stál ošumělý člověk s oduřelým obličejem, jenž ji byl patrně stopoval a za ní do bytu vnikl. Opodál čekala na další uleknutá služka, ozbrojená smetákem.

„Z Týnce? Není-liž pravda?" obrátila se slečna Živná vlídněji, ač s vibrací a úsečností doznívajícího rozhorlení. „Prosím, vejděte."

A ohlednuvši se ještě hněvivě po vetřelci uvedla poetu i Zdeňka do prostranného pokoje.

Bonifác Vymetal byl překvapen, nalezaje místo domnělé staré komické slečny hezkou dívku s rázovitým profilem a jasnými, živými zraky, jež skrze skla zlatého pince-nez sebevědomě jiskřily.

Uvítala přívětivě Zdeňka jako svého chráněnce i žáka a vyslechla laskavě přinesené vzkazy a vlastní poznámky Pravožijovy. Básník znamenal zřetelně, že jeho geniální zevnějšek neučinil na slečnu pražádný dojem. Jednala s ním stručně a poroučela se mu krátce.

Vyšed na chodbu a hledaje kout, v němž by si odložený doutník mohl znova zapáliti, narazil na ošumělého člověka, vypuzeného slečnou z předpokoje.

„Váš služebník, pane Vymetale," oslovil básníka poníženě.

P. D. V. Hlubocký, pohlednuv na neznámého s bystrostí uleknuté duše, poznal dotěravého pobudu, jejž byl před nádražím strážník od paní baronky odehnal.

(Pokračování.)

Pro koho voní květiny?

Kus přírodnické aesthetiky, kterouž podává Dr. **Vilém Kurz.**

(Dokončení.)

Posud mluvili jsme však pouze o barvě květův a jejich medových šťavách. Ještě zbývá jednati o hlavní věci, kterou jsme v čelo článku za nápis položili, totiž o vůni a zápachu. Některé rostliny páchnou nám příjemně, jiné zase nepříjemně. O oněch pravíme, že voní, o těchto, že zapáchají. A podobné subjektivní dojmy má snad každý druh hmyzu o rozličných rostlinách, jen že každému hmyzu všechny rostliny nevoní. Některé nám odporné rostliny voní jistým hmyzům líbezně. Toho pádný doklad podávají africké lejnice (Stapelia). Jejich hnědé a žluté květy páchnou dle našich pojmů velmi neaestheticky po zdechlině nebo po hnijícím mase. Avšak mouchy masařky mají o tom zcela jiné mínění. Jim jest to líbezné aroma, které je z daleka přivábí. Zápach ten jest do té míry klamný, že velmi často masařky i vejcé kladou na květy stapelií v pevném domnění, že je kladou do masa, kdež by larvy našly po vylíhnutí vhodné potravy. Není pochyby, že barvou i vůní vábí stapelie některé mrchožravé hmyzy k sobě a tím že dojdou podobně svého poprášení, jako jiné rostliny medovými šťavami. Ubohý hmyz bývá jimi oklamán ve svých mateřských nadějích, avšak stapeliím z jejich barvy a vůně plyne značná výhoda. Jiné rostliny mají zase pro jiné hmyzy vůně stejně vábivé. Ano, mnohé snad, které nám nijak nepáchnou, vydávají pro jisté druhy zvířat velmi určité vůně, buď příjemné, buď odporné. Ve fysiologii čichu jsme ještě velkými ignoranty, jednak proto, že v oboru tom bylo ještě málo pracováno, dílem

pak pro velké obtíže, s nimiž právě tohoto druhu výzkumy jsou spojeny. Podobně také o dojmech zraku jsme při nižších zvířatech velmi málo obeznámeni. Musíme dokonce připustiti možnost, že některé barvy, nám viditelné, mohou býti pro jistá zvířata naprosto neviditelny, kdežto zase jiné paprsky, kterých my nevidíme, snad činí na mnohá zvířata barevný dojem. Tyto okolnosti sluší uvážiti, mluvíme-li o barvě a vůni květů. Neboť se jimi snad objasňují některé záhadné případy fysiologické, při nichž my dojmu nepociťujeme. Připomínám jen známý účinek hmyzového prášku, jenž našemu čichu není nikoli protivným a hmyzy až umořuje!

Než dosti již o dotěrných hmyzech, k nimž jsme zabloudili proti všemu mravu slušných kruhů společenských. Raději promluvme o švitorných a pestrobarevných obyvatelích klecí a vyšetřme, jaký mají podíl ve službě květů.

Abychom vůbec úmyslu tomuto dostáti mohli, jest nám podniknouti dalekou cestu do rovníkových krajin, kde předně rozměry květů toho dopouštějí, aby se ptáci pletli hmyzům do práce poprašovací, a po druhé dosti jest drobných opeřenců, kteří také k tomu jsou způsobilí, aby s výhodou s nimi konkurovati mohli. Pojďme nejprve do Brasilie prohlédnout sobě známé kolibříky, kteří dlouhým zobákem, úzkými křidélky a hbitostí pohybu neobyčejně se podobají našim lyšajům (večerním to motýlům). Jest již četným pozorováním dotvrzeno, že v krajinách těch kolibříci nejen společně se hmyzem pomáhají poprašovati květy mnohých rostlin, nýbrž nalezeny jsou i rostliny, které mohou dojíti poprášení toliko ptáky (Markgravia, Abutilon), hlavně kolibříky. Bohužel jsou podrobná pozorování těchto dějů ještě velmi vzácná v přirovnání k četnému a přesnému zkoumání hmyzosnubství u nás. Podobné poměry jako v Americe jsou také v Australii, jen že tam ještě méně bylo činěno pozorování. Vyskytuje se tam veliký počet keřů medokvětých, na nichž se živí četní ptáci nektarem. Jsou to hlavně medossavky (Meliphagidae) a zvláštní skupina papoušků, tím vyznačených, že mají jazyk na konci rozeklaný ve štětičku pohyblivou a vějířovitou; jmenujme je papoušky řasojazyčnými. Není mi sice známo určité udání, že by ptáci tito květy poprašovali, avšak jest všeobecně povědomo, že se živí nektarem (papouškové i pelem), a kromě toho shoda, že právě řasojazyční papouškové i medossavky jsou toliko rozšířeni po Australii zároveň s keři medodarnými, jest v příčině té dobrým ukazatelem.

Kde jsme se to zase octli! Až při zeměpise — avšak nic neškodí. Když o tom již jest zmínka učiněna, doložme ještě, že zeměpisné doklady jsou velice důležitými podporami, po případě kriteriemi našich theorií přírodovědeckých. Poohlédněme se tedy již, do jaké míry nasvědčuje zeměpis naší nauce poprašovací. Je-li tato theorie správná, musí nalézati se na témž území s nejnápadnějšími květy zároveň hojně sdružený hmyz, vynikající počtem i rozmanitostí forem. A tomu jest ve krajinách tropických a subtropických skutečně tak; jakož se zase setkáváme s krajinami, kde není ani hmyzův ani květů do očí bijících. Jsou to zejmena některé ostrovy. Již Darwin pozoroval na své cestě kolem světa (1835.), že na souostroví galapažském jest květena neobyčejně chatrná. Z počátku měl ji za chudobnou a zakrsalou, teprve později nabyl přesvědčení, že většina rostlin byla právě v plném květu, jen že byly květy úžasně neúhledné, malé a bezbarevné. A podobně skrovný jest tam hmyz, nebyloť nalezeno nežli několik zemních broučkův!

Ještě větší měrou známe takovou shodu květů se hmyzem na Novém Zélandě. Neboť ačkoli jest toto dvojostroví položeno blízko květnaté a hmyzem oplývající Australie, nemá samo ani pestrých květův, ani hmyzu. Chudoba hmyzu bije teprve do očí, uvedeme-li, že na území, velikém jako Anglie, žije toliko 11 druhů motýlův a jen asi 300 brouků! Nikde na světě není podobné chudobnosti u hmyzu, jako právě zde. A že také nikdy nebyli hmyzové četnější na témž území, dosvědčuje zase nedostatek pestrých květův. Neboť by se byly alespoň tyto na nás zdědily, kdyby za jakoukoli příčinou byl hmyz vyhynul. Znamenitý anglický učenec Hooker k tomu dokládá: „Novozélandské rostliny jsou neobyčejně bezvonné, nemajíť ani květův aromatických, ani žlaznatých listů nebo chloupků, jimiž by vyměšovaly vonné silice.“ Nečetné rostliny, které na Novém Zélandě mají barevné květy a vonné silice, jsou vesměs kosmopolitického rozšíření, a tudíž noví přistěhovalci na Zélandě v době, kdy uvedených lákadel již nabyly ve krajinách jiných. Rostliny domorodé, které se mimo Nový Zéland nikde již nevyskytují, jsou bezvýminečně bezbarvé a nevonné.

Výprava Nordenskjöldova obohatila nás o nový zeměpisný doklad k naší theorii poprašovací. Účastník její Aurivillius předložil si otázku, jakým že způsobem poprašují se arktické květiny. Za tou příčinou podnikl pečlivé třídění hmyzův i rostlin podle toho, jakou účast mají hmyzové v poprašování rostlin, a zase u rostlin dle oněch zařízení ve květech, jimiž stávají se tyto způsobilými, aby došly poprášení buď mouchami, motýly nebo blanokřídlými. Namnoze rozšířeno jest ovšem mínění, že ve krajinách arktických není ani rostlin, ani hmyzův, avšak právě novou touto expedicí docházíme velmi důkladného poučení o dosavadní své nevědomosti. V následujícím přehledu podáváme počty známých dosud hmyzů z některých polarních krajin a pro přirovnání ze střední Evropy.

	Arkt. Skandinavie	Arkt. Asie	Arkt. Amerika pevnina	Arkt. Amerika ostrovy	Island	Gronsko	Nov. Zemlja	Špicberky	Střední Evropa
Motýli	396	75	18	27	33	27	9	1	3000
Blanokřídlí . .	407	60	15	16	69	30	46	13	5000
Mouchy	883	120	4	28	110	75	81	49	4000
Brouci	644	338	41	5	82	21	16	—	6000
Ostatní	266	73	5	8	25	18	19	6	1500
Úhrnem . . .	2596	666	83	84	319	171	171	69	19500

Pro náš účel jsou nejdůležitějšími tři první skupiny hmyzů, neboť jsou nejčinnějšími poprašovateli květův. Již ciferním přirovnáním naší tabulky jde na jevo, jak se mění poměr poprašujících hmyzů k ostatním, a jakou rychlou měrou jich na sever přibývá. Ještě však mnohem výmluvnější jest přehled druhý, jenž jest urovnán v procenta dle tabulky první.

	Arkt. Skandinavie	Arkt. Asie	Arkt. Amerika pevnina	Arkt. Amerika ostrovy	Island	Gronsko	Nov. Zemlja	Špicberky	Střední Evropa
Motýli	15%	11%	22%	32%	10%	16%	5%	1%	15%
Blanokřídlí . .	16	9	18	19	22	18	27	19	26
Mouchy	34	18	5	33	34	44	47	71	21
Součet poprašovatelů . . .	65	38	45	84	66	78	79	91	62
Zbývá na ostatní . . .	35	62	55	16	34	22	21	9	38

Sluší ještě stanoviti průměrná čísla pro krajiny arktické vůbec a polarní ostrovy zvláště. Obdržíme čísla tato:

	Evropa	Arktické krajiny	Arktické ostrovy
Motýli	15%	14%	13%
Blanokřídlí	26	20	21
Mouchy	21	36	46
Souhrnem	62	70	80
Zbývá	38	30	20

I shledává se, že motýlův a blanokřídlých ubývá k severu, kdežto počet much zase úžasnou měrou vzrůstá, až na polarních ostrovech tvoří skoro plnou polovici všech hmyzův (u nás $^1/_5$!). Srovnejme s těmito čísly ještě květenu arktickou, jak se třídí podle svého poprašování.

	Skandinavie jižní	Skandinavie severní	Island	Gronsko	Nov. Zemlja	Špicberky
Kvetoucí rostliny	1039	501	349	353	185	116
větrosnubné . . .	26%	33%	38%	39%	32%	37%
pelodárné	5	2	2	1	1	1
mouchosnubné .	36	42	53	51	59	74
včelosnubné . . .	21	17	17	18	11	8
motýlosnubné . .	6	3	7	5	2	1
hmyzosnubné . .	32	33	25	26	26	17

Hned z prvu vidíme, že na severu přibývá rostlin větrosnubných (asi o 10%) a mouchosnubných (o 20—40%!); význačný pak jest úbytek včelosnubných, motýlosnubných a všech ostatních hmyzosnubných rostlin, které v posledním řádku souhrnem byly sečteny. S tím souvisí ovšem též ubývání oněch pelodárných květů, které toliko pelem lákají některé hmyzy blanokřídlé. A srovnáme-li čísla tabulky druhé a čtvrté, nabýváme téměř úplného přesvědčení o vzájemnosti květin a hmyzův. Neboť jak jinak bylo by možno porozuměti shodě, že na př. mouchy tvoří na Špicberkách plně 71% hmyzův a zároveň těch 74% mouchosnubných rostlin, jak vyložiti nedostatek motýlosnubných rostlin a současný nedostatek motýlův?

Tuším, že uvedené příklady neobyčejné shody mezi květy a hmyzem jsou velice výmluvným dokladem naší poprašovací theorie, kterou jsme svrchu naznačili. Avšak ještě nám jedna námitka může býti učiněna. Což aby geologie odporovala této nauce! Neboť pádný by to byl argument proti ní, kdyby ve starších dobách se byly vyvinuly veliké květy, pokud ještě hmyzů nebylo; a stejně zlý byl by nález motýlův a včel z doby, kdy ještě nebylo velkokvětých rostlin. Nuže, podnikněmež vyšetření poměrů těchto.

Nejlepší znalec zkamenělých hmyzů, švýcarský geolog Oswald Heer, píše takto: „Veliká třída hmyzů, která přispívá k nynější zvířeně $^4/_5$ všech známých druhův, rozpadá se ve dvě hlavní skupiny: na nižší hmyzy, bez dokonalé proměny, jejichž pupa neodpočívá — a na hmyzy vyšší, s dokonalou proměnou a nehybnou pupou. K oněm čítáme vážky, kobylky, šváby a štěnice, k těmto pak brouky, motýly, mouchy, vosy, mravence a včely. Pozoruhodná jestiť okolnost, že nejprve vyskytli se na zemi hmyzové bez proměny, podobně jak rostliny nejdříve bezkvěté. Lesy nejstarších dob tvořeny byly stromovitými kapradinami, plavuněmi a přesličkami, a v těch žili toliko švábi a kobylky. Dosud ještě žije na kapradinách velmi málo hmyzů, na plavuních a přesličkách dokonce ani jediný! V útvaru jurském přibylo již něco brouků, mravencův a much, kdežto se zdá, že vlastní navštěvovatelé květů, totiž včely a motýlové, ještě scházeli. Teprve v době třetihorní jest hmyz zastoupen všemi řády a čeleděmi u veliké rozmanitosti tvarův, a současně vyskytly se stromy listnaté a byliny květnaté. Ze starších útvarů zemských jest známo všech hmyzů 126 druhův, a ze dvou toliko nalezišť třetihorních, totiž z Oeningen a Radoboje, známe již 423 druhy. Mezi nimi jsou všechny nynější řády hmyzů vyvinuty, avšak v poměrném množství jiném, nežli nyní. Nyní připadá na nižší, bezproměnný hmyz sotva $^1/_{10}$ druhův, ostatních $^9/_{10}$ na hmyz dokonalejší; ze třetihorních druhů však patří 124 k nižším, tedy více než jedna třetina. Za nové typy objevili se tehdy motýlové a včely, nejprve nečetnými druhy; nejspíše proto, že malý byl ještě počet velkokvětých bylin, z nichž především potravu sobě zaopatřují.“ — Potud Heer. —

Snad pokrčí některý čtenář rameny a pomyslí sobě, že cituji beztoho jenom to, co se mi do krámu hodí. Račiž však uvážiti, že tento citát pochází z roku *1850.*, kdy o theorii Darwinově nebylo ještě ani zmínky, vydaltě Darwin první svůj spis teprve roku 1859. Nemohl býti tedy Heer zaujat pro theorii ještě neznámou. Namítnul-li by někdo, že od r. 1850. změnily se naše známosti o zkamenělinách, musím ovšem přisvědčiti, avšak hned dodati, že podrobnější vědomosti nynější nejen že nejsou na odpor slovům Heerovým, nýbrž ještě lépe je dotvrzují. Hmyzové a květy — oboje vyvinulo se současně, ve stálém styku vzájemném, jedno druhým podporováno ve vývoji a ve tvoření nových odrůd, druhův a tvarů. Pěkný to příklad vzájemnosti v ústrojné přírodě.

Dokončili jsme svoji společnou pouť. Trpělivý čtenáři, měj dík za své účastenství. A kdybys nebyl upokojen a usvědčen podanou látkou tohoto článku, přemýšlej, prosím, jakým jiným důvodem vyložiti by se daly výjevy, o nichž tuto bylo referováno. Neboť nemožno spokojiti se již pouhým vypsáním fakt bez výkladu. Všickni hledáme p ř í č i n y pozorujíce účinky. Věda přemýšlí, odůvodňuje, zákony vyhledává i stanovuje. Filosofickou páskou objaty, sbratřují se vědy v jediné poznávání pravdy. A to ve vědách přírodních jest také cílem naším. —

NA TROSKÁCH HŘÍCHU.

Vesnická povídka od **BOŽENY KUNĚTICKÉ.**

(Pokračování.)

paní Pouteckou znal se dříve, než odzvonili jeho pijáctví. Bylo to tenkráte, když Marie Babánkova bez vědomí svého poručníka chtěla se dovolati soucitu své nevlastní sestry a hledala u ní pomoci proti jeho tyranskému s ní nakládání. Vešedši před vánočními svátky k Dařilové, byla od ní nemilosrdně a chladně vystrčena. Plačící ujal se Cápek a poněvadž se k večeru schylovalo, vedl ji na místě do Horušan po schůdnější silnici do Pardubic k paní Poutecké. Chtěl také při té příležitosti poznati obě děvčata, jakož i jejich okolí. V Dlaskovicích nebyly poměry rodiny Babánkovy v pytli a Cápek chtěl do něho důkladně nahlédnouti. Jaký dojem na něho učinila paní Poutecká a malá Cilka, vysvítá z toho, že neminul žádný týdenní trh, aby se k nim nepodíval a alespoň jablíčko pro děvče nepřinesl. Paní Pouteckou opět zajímalo, co se děje u Dařilů a proto zvala Cápka přátelsky vždy k nové návštěvě.

Touto větou mohu směle udělati za minulostí Cápkovou řádný puntík a vrátit se opět do hospody, v den, kdy muže, kterého skoro zbožňoval — hotovili se pochovati, strojíce mu pohřeb v Dlaskovicích dosud nevídaný. O desáté hodině nastal ve vsi čilý ruch. Před hospodou „u českého lva“ hromadily se zástupy vesničanů, by kritickým zrakem vše až na dno zkoumali a pro večerní hovory nalezli látky na dlouhou dobu. Venkovan s dychtivostí očekává bublinu, jež vyskytuje se ob čas na klidné, až jednotvárností nudné hladině venkovského života a otáčí ji tak dlouho, dávaje jí různá postavení, až praskne a udělá místo nové, zajímavější. Takovou nevšední bublinou byly smrt a pohřeb Dařilův. Vzbudily veliké účastenství z neočekávané příhody a ze živené, palčivé zvědavosti; vesničané věděli, že nastaly hody jejich nevyčerpatelné starosti o bližního tak důležitého.

Ve světnici, černým suknem potažené, na krásném katafalku, ovroubeném tlustými svícemi, ležel nebožtík s tváří skoro úplně nezměněnou, klidnou, ani nejmenší odpor proti smrti nejevící. Cápek nedbaje Rundova ošívání sehnal v Chrudimi a v Pardubicích vše, co možná bylo, ku dokonalému pohřbu boháče a muže ctihodného.

„Jářku, tetinko,“ otazoval se jen někdy obvyklým svým způsobem Dařilové, „svíce nic? Umrlčí vůz nic? A což muzika z Pardubic nebo z Chotěšova? Vždyt strojíte svatbu! Ba strojíte! A jak pak věnce?“

Dařilová jen kývala hlavou. Vše, co Cápek objednal, bylo jí po chuti, alespoň ne proti mysli. Duše její potácela se jako by ve snu. Neplakala; nedostávalo se jí patřičné jistoty o bolu, jenž pustošil nitro její, aby svlažiti ho mohla slzami.

V pokoji, kde vystaveno bylo Františkovo tělo, vládlo ticho skoro děsné, přes to, že byl přeplněn zvědavci, známými a příbuznými zemřelého. Osiřelá matka klečela u hlavy jeho a pohled plný ustrnutí a nedůvěry upírala na jeho obličej. Pro své okolí měla pramálo smyslu. Vedle stál Runda, u něho podřimovala jeho žena, u nohou plakala Cápkova Anča. Cápek plnil své povinnosti jinde. Bylo ho všude plno. Chvílemi protlačil se až k rakvi, pošeptal něco Dařilové, pohleděl s opravdovým bolem do tváře zemřelého, a již zase spěchal ven udržovat pořádek. Jednou v cestě se mu namanuly dvě známé tváře — paní Poutecká s Cilkou.

Mile překvapený Cápek razil jim cestu.

„Vítám vás do domu smutku, paničko i slečinko. Slavík se pozná po zpěvu, příbuzenstvo po citu.“

„Pochválen budiž Pán Ježíš Kristus!“ šeptala zbožně paní Poutecká. „Cápku, o tom, že jsme zde, ani slova. Odejdeme, jak jsme přišly. Ubohý ženichu! Pěkně jste mu to vystrojili, pěkně. — — Ne, ne, my dál nepůjdeme, Cápku, je tu beztoho Runda a toho setkání chci mileráda sobě i Cilce ušetřiti. Jen si běžte za svým. My se pomodlíme Otčenáš a uděláme místo zas jiným.“

Ale Cilka nedbala slov paní Poutecké. Dotlačila se k rakvi, postavila se tak, aby jí Runda do očí neviděl. Při tom zavadila lehce o hlavu

Křivánek

proč žalostiva.
Kakbych mohla ráda býti?
malitký skrivánče!
otvedechu zmilitka
u kamený hrádek.
Kdybych perce iměla
písala-bych lístek;
ty, malitký skrivánče,
tyby s niém tam letial.
Nenie perce, nenie blánky,
bych písala lístek;
pozdravuj drahého pěniem,
že zde hořem nyju!

SKŘIVÁNEK.

Píseň „Rukopisu Královdvorského“. Kreslil Mik. Aleš.

staré Dařilové. Tato mechanicky pozvedla oko a podívala se na ni těmi svými pomněnkami s výrazem, jehož popisovati nebudu. Cilka zachytla se rakve, aby neklesla. Vyčetla z něho tolik výčitek, tolik zoufalství, že zdál se jí kletbu přinášeti za hřích její matky. Tušila všecko neštěstí té ženy. Třesoucí se rukou dotkla se čela Františkova, však již v druhém okamžiku zavrávorala a klesajícím krokem dopravila se k paní Poutecké. Pohřbu se nemohla súčastniti. V baráku Cápkově zápasila s mdlobami.

Za hodinu po tom otřásla Dlaskovicemi hlučná hudba a sta lidí hrnulo se za pohřebním povozem na mikulovický hřbitůvek. Když zahýbal kolem Cápkova domku, pravila Cilka paní Poutecké:

„Teď teprve vím, čím jsem povinna této ženě a že mi nenáleží odkaz po otci, že musím aspoň z části napraviti jeho vinu.“

* * *

Nebylo pochyby. Příroda se chystala ku svatbě s jarem. Ohlašovali to opeřenci ve všech možných toninách, vypravoval to větřík stydlivě vstávající travince, jež udivením lehce se zachvívala, a slunce to telegrafovalo svými paprsky všem smrtelníkům. A také mládež mužského i ženského rodu prohánčla se bosa. Lid vyrojil se na pole, jeho chalupy jako by ve svátečním šatě se spokojeně hřály v teplém pohledu všemohoucího slunéčka.

V mikulovické faře byla všechna okna dokořán. Velebníček vyšel si na procházku a panna Bábinka zaváděla jarní vzduch do pokojů. Nesla právě jelena, koberec před postelí páně farářovou, důkladně rákoskou proklepaného, když zahlédla dva muže, jdoucí kolem oken, horlivě spolu rozmlouvající. Byl to horušanský Runda, a kdyby si byla nemyslila, že posvěcením páně farářovým dostalo se i jí změny, kdyby vzhledem k němu a ku svému důležitému postavení nebyla tam nahoře dobře zapsána pro blaho její panenské duše, jistě by dnes nešel okolo. Byla by ho dávno na lžíci vody utopila.

Také si dnes náležitě odplivla, shlédnuvši ho a hned hádala, kam as má namířeno.

„Jde jistě do Dlaskovic lidi tyrat. A kdo pak to s ním jde? Vrána vránu hledá, stejný k stejnému si sedá. Pořádného to jistě nic nebude. Však se dovíme, kdo to naše okolí potěšil.“

Že panna Bábinka byla takto důmyslná osobička, ačkoliv byla jen o něco delší než farářova hůl, přesvědčíte se okamžitě. Uhodla každé slovo své polohlasně pronesené důminky na puntík. Runda šel do Dlaskovic a společník jeho by se jí zajisté rovněž ničím nezamluvil. Aby bezpečně věděla, kam je cesta vede, poslala Tondu z pastoušky za nimi.

Zahnuli k Dlaskovicům.

Šebastián Havrda byl pravý obr. Dva metry dlouhý, skoro metr široký, obličeje nepravidelného, pohledu nepokojného a kousavého. Při chůzi házel rukama, kýval hlavou, pohyboval rtoma a počínal si zkrátka poněkud výstředně. Hlas jeho zněl jako malý hrom. V chůzi měli nemalou potíž. Runda se pohyboval vždy jako nákladní vlak, Havrda jako rychlík. Runda pokládal peníze za svou spásu, Havrda jimi chtěl dosíci blaho svého života. Kosa padla na kámen. Aron setkal se s Izákem. Runda si Havrdu do Dlaskovic pozval na pomoc. Nevěděl, napsal-li Dařil závět nebo ne. Při pohřbu nemohl se od Dařilové, bolem schvácené, ničeho dovědčti. Není-li závěti, nemá se co obávati obou dcer Babánkových, jmění případne Dařilové a ta jistě všechny své tisíce odkáže muži své sestry. Runda mnul si ruce. Ta závět! Dařil mohl v ní odkázati slušný podíl dcerám Babánkovým! Pro uchování dobré vůle se svým synovcem poslal mu list, jímž vybízel jej ku příjezdu do Dlaskovic krátkými slovy.

Kdyby byl věděl, že závěti skutečně není, nebyl by Havrdu nikdy ku pomoci volal. Ale takto počítal velmi pěkně: Je-li závět, nesmí se dostati nikomu pod brejle a tu jediné s přispěním synovcovým mohl ji zničiti dříve, nežli se světu objevila. Pak ho chtěl ustanoviti za prozatímního správce nade vším jměním staré Dařilové, sobě ponechati na oko nestranné postavení, a kdyby přece úřední nos na něco podezřelého přišel, byl on čist a na špíně Havrdově mu nesešlo. Tak se dělal hlavním dědicem a Šebastiána chtěl odbyti několika tisícovkami.

Havrda lišil se od svého strýce naprosto. Netečnost jeho ku světu s ním nesdílel. Naopak. Kde mohl, blýskal se svým vtipem, někdy i dosti netesaným, dovedl rozprávěti o všem, co by uvědomělého člověka poutati mohlo, přál politice, pivu, národním podnikům, pokud se netýkaly jeho kapsy, byl zábavný a dovedl právě tak dobře mazati medem jako sypati pepřem. Naučil se zdvořilosti, ale neodvykal si sprostáctví. Chodil ustrojen po pansku, choval se neomaleně. Příroda zmodrchala mu hned z mládí jazyk a znesnadnila mu nadání k řečnění. Klopýtal za každou slabikou tak nehorázně, že sluch posluchačův cítíval se uražena.

Teď přijel do kraje. Přijel s plnou nadějí, že odveze si vše, co odvézti se dá. Obavu Rundovu o závěti měl také, ale přání jeho, aby Dařilová co nejdříve jmění své spořádala a do závěti uložila, bylo mu mrazivou lázní. Dobře věděl, že by jemu v ní neodkázala ničeho. Proto výpočty jeho s Rundovými silně se rozcházely. Dařilová nesměla dělati závět, měl-li z její úlu jísti med. Jmění chtěl děliti soudně. Rundová byla tak dobře Babánkova jako jeho žena i Cilka, s kterou hodlal udělati krátký proces. Řekne jí, že má mnoho dětí, že polovici mlýna proděl křtinami, povijany, a Cilka, dobrá duše, mu zajisté dědictví postoupí. Ne-li, přinutí ji. A že postoupí, bylo nejsvětější ze všeho svatého. Nabídnutí strýcovo, aby přijal zatímné správcovství, přijal jaksi se zdráháním, ale uvnitř mu blahořečil. Byl tudíž

růžovém rozmaru. Myslil, že drží stryce za du a Runda v duchu výskal, že vtáhl jeho ruku o svého rukávu. Vyprávěli si o všeličems, jenom o tom, co jim pod lebkou vířilo. Havrda žer- val, Runda se smál. Pak se smáli oba.

A zase vrátili se svorně k závěti.

„Věc jest na pováženou," povídal diploma- cky Runda, „obzvláště nedá-li Dařilová klíče. Drží je jako čert hříšnou duši a bude to s ní perný kus práce."

„A kdyby třeba devaterá zeď poklady její kryla, dobudu jich. Vždyť mě znáte. Na kolik páčíte pozůstalost?"

„V tom se mé důminky rozcházejí. Možná, že padesát, možná že méně a také nebylo by s podivením, kdyby bylo šedesát tisíc."

(Pokračování.)

FEUILLETON

Hôtel Drouot.

(Pokračování.)

Toiletta vyvolavačova, který v pařížském jargonu nazývá se zcela zpříma l'aboyeur,* i rovněž jeho pomahačů nebývá vždycky nejvybranější. Avšak obecenstvo v přední části sálu nečiní příliš velikých požadavků. Jsou to hlavně hyeny pařížských dražeb, vetešnici, kramáři, podomní prodavači obojího pohlaví, mezi něž zabloudí nezřídka zástup pouhých diváků a jen několik z oněch naivních lidiček, kteří se domnívají, kdož ví jaké zázraky možno v Hôtelu Drouot koupiti za několik sous. Polovici všech dohromady tvoří židé, zřídka domácí, nejčastěji přivandrovalí z ciziny. Aby i nejzadnější z koupěchtivých bylo možno pozorovati, jest podium zvýšeno a mimo to podél stěn trčí sedadla ve spůsobě schodů. Na ch pestří se množství karakteristických hlav, od lstivého, po zisku za každou cenu bažícího překupníka až k ouvriè- rovi. Tento sem přišel zároveň se svou „přítelkou", s níž zamýšlí vésti společnou domácnost, aby sobě k tomu na- koupil nejpotřebnějšího náčiní. Čím je horší a opotřebova- nější, tím lépe, v té příčině se mnoho nevybírá.

Věci k prodeji určené prostírají se před jejich zrakem v malebném nepořádku. Po stěnách visí koberce, shawly, obrazy a tapety. Na dřevěných stupňovitých stojanech leží domácí a kuchyňské přístroje, hrnce, žehličky, struhadla, pánve, paličky, hmoždíře, cedníky, konvice, džbánky, skle- nice, mísy z fayence posledního druhu, lampy, svícny a ny, od stropu visí skleněné i bronzové lustry, čínské piony, na stolku pak ve zvláštním koutě povalují se drob- ní zlaté a stříbrné skvosty.

K tomu řadí se kol do kola rozestavené kusy nábytku. Stolky a židle, umývadla, postele s matracemi i bez nich, skříně a zrcadla, jak stará, tak zánovní. Neschází ani šatstvo, mnohdy již řádně obnošené, ani prádlo, časem s krásným a bohatým ručním vyšíváním. Všeho se chápou nečisté ruce vetešníků, vše se prohlíží, oceňuje a konečně vydraží za cenu leckdy směšnou. Jest nám, jako bychom se octli na břehu moře, když po bouři vyvrhlo ze sebe části trosek, ukrývajících se v jeho tajemných hlubinách. Mořem byla Paříž. Každý ošumělý ten zbytek ztroskotalých domácností co v sobě chová upomínek, jaké historie by mohl povídati! Co viděl štěstí a rozkoše, co bídy a zoufalých slz! Z mezaninu některého z oněch malých, rozkošných paláců na Faubourgu St. Germain přecházel mnohý kus z poschodí do poschodí, až se octnul někde na podstřeší nejchudšího dělníka ve čtvrti Belleville aneb v Batignollech. Kdož by uhodl, že rozviklaný tabouret s krytem potrhaným, s otře- aným lakováním za dnů své mladosti skvěl se v boudoiru pověstné Rigolboche, jejíž cancan dlouho, dlouho plni extasí celou Paříž. Tehdá ovšem měl pokrývku z těžké, zlatem prošívané dykyty a jeho umělé arabesky byly vy- plněny leskl'mi stříbrnými lištami. Však také onen voltaire, jejž druhdy krásná kněžna Metternichová darovala Teréze, když ještě zářila v Alcazaru na boulevardu Poissonnière a chansonem „Rien n'est sacré pour un sapeur"*) elektrisovala revolucionáře ze čtvrti St. Antoine i veškerý high life Tuilerií, neušel hlodu času a schýlil se ke smutnému úpadku. Jeho zlaté třásně dávno vytrhány a z těch, kteří na něm si hověli sluníce se v přízni bývalé marseillské vlásenkářky, nikdo by ho nepoznal — nikdo by naň neusedl!

Sic transit gloria mundi — možno říci při každém jednotlivém exemplář nahromaděných tu „starožitností" s povzdechem. O čem přemýšlel, co zkoumal, čeho dobá- dati se snažil bývalý majetník těchto nemotorných alchymi- stických kyblíků, železných rour a křivulí! Které tajemství vědy jimi odhaleno, a snad s nimi zároveň pochováno! Kdo zhlížel se v prasklém onom benátském zrcadle vkusné a ozdobné práce, jež mezi veteší kolem se pestřící vyznačuje se doposud jakousi hrdou patricijskou noblessou — která kráska v něm upravovala svůj plavý vlas, připínajíc na bě- lostné hrdlo skvostný rubínový šperk! Zde ta opelichaná alba rodinná s rohy stříbrem kovanými, kde až posud divnou náhodou zůstalo několik vybledlých, sežloutlých fotografií lidí, kterých nikdo nezná, jakou asi odysseu prožila, nežli doplavila se ku břehu vše pohlcující dražby v Hôtelu Drouot! A tam opět klokočový růženec se zlatým křížkem, v oslí kůži vázané breviáře, podivuhodné amulety z Orientu pů- vodní i padělané, náramky, španělské kordy, divadelní pancíře a vlásenky, směs tisícerých existencí a životů, tisícerých pohřbených, zapomenutých minulostí . . .

To vše čeká trpělivě, nežli nastoupí novou svoji pouť, nové zkušenosti, nový koloběh příběhů a událostí, kterých vymysliti žádný z básníků by s to nebyl — nežli k novému lesku nebo k nové bídě zavolá poslední klepnutí kostěného kladívka a kouzelné, rozhodující slůvko: „Adjugé!"

(Pokračování.)

* Štěkal.

Národní divadlo.

Balet *Gisela* (a jak divadelní ohlášení libozvučně do- dává) *čili Víly* od Theophila Gautiera má pěkný báchor- kovitý motiv. Potřebí mu toliko třpytné a skvělé výpravy, aby svým zajímavým ovzduším působil na diváka účinně a poeticky. Leč prvé vlastnosti dostalo se mu u nás v míře velmi skrovné. Světelné effekty páně Denkovy nebyly zrovna překvapující a také inscenování baletu mimo skutečně hezký tanec vinařů by dobře svědčilo více vynalezavosti. Slabší ještě byla část mimická, nedostatek tento nahradily však zdařile provedené tance sólové. Hudba A. Adama jest la- hodná a měkká, vystihuje snivou náladu pohádky a zvlášť

*) Nic není svato pro sapéra.

ve druhém jednání dobře se poslouchá. — Za to první představení *Theodory* od Victoriena Sardoua lze plným právem nazvati sensačním. Vytýkejme tomuto dramatu, co se nám zlíbí. Řekněme, že je to pravý kousek akrobatický s dramatickou technikou, že je triviální, brutálnost že v něm zastupuje sílu, kuriosita poesii, effekt jeho že nepovznáší, ale omamuje a divákovi takřka dech vyráží z hrdla. Neváhejme vyznati, že není historicky věrné ani ethické, že při něm mračnopozor aristarchů i moralistů a vůbec každá tradice zacpává sobě oči i uši. Nazveme je bizarní persifláží dramatického vkusu. Nešetřme ničeho. Scény velkolepé a v pravdě úchvatné střídají se s nízkými pletichami, výjevy něhy a vášnivé lásky s krvavými obrazy, kterým důslednou staffáží je kat a jeho holomci. Hned rozplýváme se v náladě skorem lyrické, a najednou stydne krev divákovi v žilách. Dodejme nepokrytě, že Theodora i její manžel Justinian jsou netvorové oděni císařským purpurem. Ona nevěstka, která v objetí čistého a rekovného Athéňana hledá vybaviti se z nudy přepychu, ji obklopujícího, on šarlatán a zbabělec, při tom tyran vyjednaný. Majestátnost v blátě — toť morálka v celku, a aby rovněž technice leccos vytýkati se mohlo, potlouká se v kuse bez účelu a potřeby jakýs barbar Charibert z Paříže, marně se ptáme proč a zač. Kromě Andrey a Marcella a několika jich přátel vesměs je před námi spustlá, divoká cháska, i ten hrdinný Belisar vystupuje jako ničemná a podlá loutka v rukou vlastní nevěrné ženy. Chceme-li ještě více, mimo Thamyris a císařské manžely všecky ostatní postavy kusu nevystupují nad niveau obyčejnosti; marně bychom v nich hledali nových, originalních rysů. Co v širším smyslu této stránky se týče, nevynechejme, že v kuse je několik důkladných reminiscencí na různé práce cizí, ano že i z *Vlasti* téhož autora zabloudily sem některé dobře známé motivy. Bude to kol dokola hnedle všecko, co nám tak napadne, když z hlavního dojmu vystřízlivíme. Ale tuto obžalobu i s jinými snad ještě vyváží plně vzácné a skvělé přednosti Sardouovy práce. Především mohutná, mistrná, uchvacující stavba dramatická. Vedle toho s jak universální libovůlí dovede Sardou střídati nejrůznější nálady, napínati divákovu zvědavost, zahrávati si s jeho nervy. Z nádherné trůnní síně octneme se v cirku. Z císařovny vyloupla se komediantka, která v noci běhá po ulicích Konstantinopole. Hned na to vzruší nás kouzla plná scéna erotická, zachvěje námi spiknutí a vyzrazené přepadení hradu, korunované vraždou z ruky ženy, schopné k ukojení své náruživosti každého činu. Na to zasmušilý výjev v zahradě a silná, v pravdě veliká scéna v loži císařské, hořící Konstantinopol, vraždění v hippodromu, závěrečný výstup mezi Andreem a Theodorou — celá to stupnice dojmů silných a stále intensivnějších. Dramatický proud nikdy neváze. Odůvodněno, vědomo cíle krácí vše ku předu, a co dobře motivovaných překvapení diváka očekává! Sardou je pravdivý dramatický virtuos, tenkrát však nedíme toho s příhanou. Z látky samé sebou daleké a zastaralé vytvořil mocně působící drama moderní. V Theodoře přes všechnu grotesknost hlavních obrysů vycítíme ženu vášnivě milující, která na bezpečí zapomíná a tím v záhubu upadá. V tom kotví naše sympatie k ní a není ani potřebí, aby pravdu tohoto citu, vše předešlé očišťujícího, dotvrdila vlastní dobrovolnou smrtí. A což ona žena z hippodromu, čarodějka Thamyris — jak zlato ryzí mateřská láska proudí z její bolesti nad smrtí synovou, příšera mění se v bytost čistě lidského zvuku. Výtečný jest rovněž kolorit doby. A kdyby jen to bylo vedlo ruku básníkovu, že v živlech, v pestrém a nádhery plném obraze zde představených, vylíčiti chtěl prvky pozdější záhuby říše vychodořímské, již tato mohutná idea dodává jeho perspektivě hloubky a poesie, kterých leckde na první pohled zdá se postrádati. Dekorace byly oslňující, kostumy bohaté, scenerie pestrá a skvělá v každé příčině. Také souhře sil účinkujících přisluší plné uznání, zvláště pí. Šamberkové, která v každém detailu hlavní hrdinku výborně tlumočila. — Ne taká byla souhra *Salomeny* od Boh. Adámka, jež tvořila první konkurenční večer o dramatickou cenu páně Náprstkovu. Sl. ředitelství předvedením závodících prací o věc samu skutečnou zásluhu si zjednává. Avšak nevyhnutelně třeba žádati, aby každá reprise byla náležitě nastudována a s pietou vypravena. Tenkráte obého jsme postrádali. Dobře se pamatujeme na dřívější představení této působivé a duchaplné tragedie, s nimiž nedá se nynější nikterak srovnávati. Z přednějších rolí jediné pí. Sklenářová-Malá a p. Bittner plně uspokojovali, o ensemblu ostatním pomlčíme. Nejsilnější scény vyzněly téměř hluše. Vinou autorovou to nebylo.

* *F. K.*

Vyobrazení.

Liduška. Kresba od Alfreda Seiferta. — Podívejte se jen do těch hlubokých černých očí! Směje se z nich na vás ráj úsměvné, slunné mladosti. Tak bezstarostný, šnivý je ten svět, jenž se tam pod hedbávnými řasami obrazí, jako by k vám haluzemi svěžích lesních korun dívalo se perlově zrosené jarní jitro. Jitro prvních snů, prvních blažených snů, blažených upomínek! Ta májově kvetoucí tvářička posud nepoznala, co strast a zármutek. Plna důvěry a luzných nadějí zírá do života. Však jí také pučí teprv nejkrásnější doba dívčího mládí. Svět jí jest báječnou, zlatou pohádkou. Sní o stříbrných zámcích, o zakletých princeznách. Sni, čarovné dítě! A život, až k tobě přistoupí ve své čiré a přísné skutečnosti, ať je ti jedním z rytířských bohatýrů tvých sladkých dum a přinese ti jen radost a jen štěstí. *Q.*

Židovská kapela v polském divadle. Kresba Tadeáše Rybkowského.

Kdyby se tento nepatrný obrázek byl dostal v pravý čas do rukou velikého reformátora německé hudby Richarda Wagnera, než pustil do světa svoje paličské epištoly pod názvem „Židovstvo v hudbě“ (Das Judenthum in der Musik), mohl si uspořiti nejen trudné práce, než i veliké blamáže. Wagner totiž, rozezlen na židovské kritikastry, beroucí jeho reformátorské snahy v lehkost, napsal, že žid v umění nemá a navždy míti nebude jakéhokoli významu, poněvadž nikdy se mu nejedná opravdově a vážně o poznání krásy a pravdy, nýbrž všude (prý) jen přičichne nebo lízne a ostatní nedostatky vědomostí doplní svým „duchem“, totiž drzostí. Jak pravíme, malý obrázek, ale na Wagnera mohl míti tehdáž veliké účinky, kdyby byl poznal toto „židovstvo v hudbě“ věrně — a nemáme, proč bychom o tom pochybovali, neboť jeho synek za zády poslouchající dychtivě natahuje krk a v pravém slova srozumu je loká všemi pěti smysly (což opět pádně svědčí proti Wagnerovi, že by to žid s hudbou nemínil do opravdy). S nemenším zápalem vžil se flétista ve svůj nástroj, tak že, kdyby ho přímo křečovitě nesvíral svými kostnatými prsty, trnuli bychom obavou, že jej každou chvíli polkne. Trubač pak, jakožto třetí v této skutečně dramatické hudbě, taktéž nedopouští o důkladnosti svého výkonu nejmenší pochybnosti — dujet ve svůj nástroj tak statně, až se od řinoucího dechu opona rozhoupala. K tomu drnčí basa jako roj rozkacených sršní a buben duní jako — jako — darmo mluviti! Dojem je úplný, dokonalý. Štěstí ještě, že Rybkowski s taktem pravého umělce odvrátil kapelu od patřitele a tak její výkon stlumil, neboť kdyby vykonavatele bylo viděti v plném světle a výkon jejich kdyby zaznívat přirozeným forte, přecházel by diváku zrak i sluch a po zádech by mu přebíhala husí kůže . . . *R.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 7. V PRAZE, dne 5. března 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány buďtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

KDE JEST?

Obrázek Starohorský od **JOSEFA BRAUNA.**

(Pokračování.)

lícema planoucíma a krokem kvapným vycházel ven, opojen vůní zahrady i důkazem příchylnosti panny Ludmily. Co se byl nastrachoval, že by jej odmítla, že srdce její snad již jinak volilo, či jinak bude voliti — a hle, teď počátek učinil příznivě a šťastně! Růži v ruce ještě drže spěchal ven, kdež podivnou náhodou potkal jednoho z přátel svých z kolleje, kolem se ubírajícího. Toť jako by na zavolanou — Kapalín bude míti cesty před odjezdem ušetřeny! Potužec z Potuží ochoten byl přítele svého u Vrábských v nepřítomnosti jeho zastati.

„A co tato růže?“ ptal se Potužec se smíchem. „Toť starý dceru má a ta tobě učarovala!“

Teprv teď připomněl Kapalín, že dcera měšťanova do šestnácti let čítá a před bystrozrakým druhem svým nemohl již zatajiti, že srdci jeho nezůstala lhostejnou ... S jakými nadějemi loučil se tehdy s Prahou — a s jakými se po půlletě, dlouhými průtahy práva i práv městských zdržován, z Hory navrátil! — Jak bylo mu, když Agátka při jeho příchodu za novinu zvěstovala, že ten mladý druh, jejž on, Jiřík, k Vrabským byl poslal, s Ludmilou již na slibech a že co nevidět svatby budou strojiti. Byla by o tom Jiříkovi ovšem psala, ale sama nevěděla a netušila, poněvadž ten mladý muž a starého Vrabského nastávající zeť střežil se úzkostně cizího zraku a panna Ludmila teprv před několika dny družce své ostýchavě a se zarděním se přiznala ...

S jakými tehdá pocity po dlouhém čase k Vrabským byl vkročil! Panna Ludmila samý ruměnec a plaché zraků klopení; za to starý Vrabský jako by omládnul. Liboval si moudrosti a ducha bystroty ženicha své dcery, jeho výmluvnosti i srdce jemnosti a nejvíce pak urození jeho. Není Potužec z Potuží rodu městského erbovního, aniž nějakého jednoštítníka syn — ale z dobré krve vladycké, jedináček, jemuž neskrovný stateček kdesi v Boleslavsku brzo již chorobný otec přepustí ... A dobrý staroch nenalezl slov, když Kapalínovi ruku tisknul děkuje za to, že vlastně on toho příčinou, že nyní staré své oči pokojně zavříti moci bude.

Kapalín již k odchodu se hotovil, když do jizby vešel dosavadní jeho druh. Zrakové obou mladých mužů na mžik se střetli výmluvným pohledem — ale již oko Potužcovo nějak se sklopilo a pak jako by bezděky na dvéře zaměřilo. A přece všecko chování se i celá postava jeho plachému uniknutí před druhovým pohledem neodpovídala. Ó již to nebyl ten veselý, lehkovážný studios, věčně nevyspalý mládenec, jenž často na skrovný měšeček Kapalínův v důvěře o nějaký bílý groš na kostky či ku konvici potřebný zaklepal! Jako by s těmi otřelými šatky choděcími všecko byl vysvlékl, co zdobilo či nezdobilo Kapalínova druha a kollegu — teď tu před Jiříkem stál opravdu mladý vladyka v damaškovém mantlíku, s dvojnásobným bělostným okružím, sebevědomý a hrdý, jako by na vše, co před půl letem bylo se událo, zapomněl!

Jak bouřilo v Kapalínovi, když od Vrabských odcházel, jak hlavu pochýlil, když dvéře se za ním zavřely! Ovšem starý měšťan ni dcera jeho ničeho nepozorovali; ba ani pan Potužec z Potuží — ale ten, ducha bystrého, očí pronikavých a paměti opravdu nevratké, dobře tušil a věděl.

Od té doby jen sestra jeho k Vrabským docházela; ani když svatby strojili a těžko bylo se vymluviti, Agathu neprovodil. Teprve když v krátce potom starý Vrabský na hlízu divnou, ze které ani mistři lazebníci ni doktoři učení rozumu neměli, v posledním tažení se nacházel

a také jeho, Kapalína, ke kšaftu zavolal, překročil opět práh domu, v němž srdce jeho žíti počalo a žíti naždy přestalo. A pak — pak — ó hrozno, děsno vzpomínati!

Jiří Kapalín nemile vyrušen sebou trhl a přejev čelo dlaní své pravice chopil se skříňky a pospíchal k paní Ludmile. Čeká jistě netrpělivě a on, pošetilec pošetilý, zadumá se tu nad zbytkem květu dávno utrženého a uvadlého! Ručím krokem vrátil se zpět do jizby, kdež kuchyňská stůl již prostírala.

Když byli po večeři, promluvila paní: „Však tě již čas, abych příčinu a původ bezděčné návštěvy své vyložila, ač vhod-li a vděk tobě, pane Jiří, nazírati na uplynulé běhy života — nešťastného —“

Zrak Kapalínův, který jako by v zamyšlení před se v prázdno se zahleděl, v ráz upjal se na tvář paní Potužcovny. Všecek se zachvěl, jako by sluchu svému nedůvěřoval, že poslední, veliké, a přece tišeji pronešené slovo byl slyšel a jako by ještě ozvěnu jeho chtěl zachytiti. Však hle, ta její tvář, dosud sličná a tichým smutkem jesenní krásy ozářená, mluví zřetelněji ... Tedy nešťastná! A kdo toho příčinou? Ó však zná Potužce z Potuží lépe snad než vlastní jeho choť, však tuší dobře — —

Leč rozhovor paní nedal mu již domysliti.

„Začnu v krátkosti hned s tím časem, kdy pan otec můj, Bůh mu věčné slávy přejž, navždy nás opustil. Bylo, jako by s posledním dechem jeho i dobrý duch muže mého opustil. Počal se měniti. Již nebyl to ten mírný, laskavý a domácnosti milovný Václav, ale vášnivý, prudký člověk, jehož cizí společnosti více vábily, nežli vlastní krb. Domluv nedbal a později ani slzy moje jím nepohnuly. Minul rok, dva, a čím dále tím hůře. Nočních toulek přibývalo a za to statečku zděděného a otcovým řemeslem pasířským pracně nastřádaného valem ubývalo. Dům náš „u tří pásů“ již nám jen dle jména a lichevníkům všelikým dle skutku náležel. A to jsi, tuším, ještě se sestrou v Praze trávil, když nás došla zvěst, že otec choti mého nešťastně s koně spadnuv, v posledním tažení se nachází. Po celý ten čas byl muž můj na rodném svém zboží jen tři či čtyřikráte — tak málo o otce svého se staral. A teď, kdy starému Pán Bůh odlehčil, stěhovali jsme se na kvap na Potuží, na tvrz, kterou i s dědinou, bratru svému před lety do Turek odšedšímu díl vymíniv, Václavův otec synku svému odkázal. Což teď Václav jinak si vedl, jakoby pán korouhevný byl a nejméně Boleslav jemu patřila! Dům „u tří pásů“, ač veliké úroky nestačil naň odvozovati,* přece neprodal; ne tak k prosbám mým, jež bych nerada rodný koutek v cizích rukou byla viděla, jako k vůli tomu, aby po spůsobu pánů bohatých kam v Praze do svého zajeti měl. Však nebožka sestra tvá za mnou tam docházela, tím častěji, čím častěji jsem s mužem do Prahy z Potuží k radosti čeládky a hospodářství ku škodě zajížděti musila. Což tu bylo peněz zbůhdarma utracených a promarněných, nejen při vyjížďkách do Prahy, ale i při panketech, hostinách a kratochvílích, jež na Potuží pořádal a k nim panstva všelikého, Vlachy, Němce a sumou lidi nepodobné a cizinské, lehkovážné a pitek milovné, jako on sám, zvával! Do jich společnosti nepáchla jsem od té doby, co Němček jakýs u stolu v přítomnosti mé odvážil se dvojsečně zavtipkovati, že láska ve své slepotě často erby panské či rytířské na lomenice krejčířů, ševců, mandlířů a jiné havěti městské vidomě přibíjí. Ale Václavovi to nevadilo, jakož vůbec přestal se starati nejen o mé prosby, domluvy, a posléz výčitky i slzy, ale o mne všecku. Což jsem se naplakala, že Pán Bůh dětmi nám nepožehnal, abych alespoň v nich útěchy měla! Leč všeho do času a jen Pán Bůh na věky. Na Potuží šlo všecko od desíti k pěti, a když ještě muž můj v Praze při kostkách zsekal mladého Korkovce z Korkova, až tento z toho smrt měl, a starý Korkovec na soud zemský jej pohnal, stály půhony, rukojmí, sumou všecka pře a konečně její narovnání tolik, že na celém Potuží již bylo našeho, kolik na domě „u tří pásů“ v Praze. Tou pří všecko, říkaje, na vrch dolito a když starý Korkovec z Korkova a na Rojkovicích na bezodkladné vyplacení veliké sumy odškodné nastoupil, nezbylo než zadlužené zboží prodati. Ó toho trpkého stěhování! Ale mužem mým nehnulo. S úsměvem lhostejným a já dím lehkovážným děl mi, že známí a příznivci jeho, kteří jakousi vděčností jemu vázáni jsou, pomohli mu k tučnému místu, na němž prý žádné újmy si činiti nemusíme a změny nepoznáme — —“

Paní Ludmila pojednou v proudu řeči své se odmlčela, zastaviv se nad náhlou změnou v obličeji Kapalínově.

„Co by bylo —?“ ptala se.

„Eh, nic, jen, prosím, vypravuj —“ mávnul rukou Kapalín. „Vzpomněl jsem, to že už bylo po smrti nebožky sestry mé —.“

„Mním sama. — Prve, než jsme se z Potuží stěhovali, oznámil mi, že jakožto budoucí regent statku řádu Tovaryšstva Ježíšova musí víry své dosavadní se zříci a k pod jednou přistoupiti. Těžko vzpomenouti a ještě tíže vypraviti! —“ A paní se znatelně zajikla. Teprve po chvíli mluvila dále:

„Tedy muž můj stal se vrchním správcem statku Bernatického,* jezovitům náležejícího. Bylo na div, že prve svého opatrovati neuměl a nyní cizí dobře vedl, takže páni z kolleje a zejmena Pavel Campianus, jezovity, kterého královna Alžběta, slyšel-lis, pro přílišnou horlivosť v Angličanech stíti dala, bratr, vždy více jej sobě oblibovali a přízeň svou k němu přikláněli. Snad mu slíbili, že rodného statku svého, věrně-li bude sloužiti, za odměnu pomohou mu dosáhnouti, anebo nevida zbytí místa svého ztratiti

* spláceti.

* Statek Bernatice v Boleslavsku zakoupili jezovité r. 1606. za 15.000 tolarů, jež císař Rudolf jim povolil místo zastavených důchodů z kláštera Dobroluckého.

své nezapomínaje pankety a toulkami, které však řidšími se stávaly. Ostatně ty ani tak otcům z kolleje proti mysli nebyly. Rádi leccos povolili regentu svému, jenž dobře statek spravoval, hospodařil a počty vedl a jehož na kázáních na zboží svém, protože z bludů k pravdě prý přestoupil, selskému lidu za příklad dávali, že nevím dobrovolně-li, či nátiskem, mnozí již přestupovali... A teď se stalo, že za jednoho večera přišel na Bernatice starý muž, vzezření vojanského, ale všecek schátralý, zbědovaný, plný šrámův a jizev, a na levou nohu silně napadající. Václav řekl mi, že to strýc Blažej, jenž polovičku života svého na vojnách a v Turcích ztrávil a já domyslila, že přichází požádat o svůj díl na Potuží, bratrem jemu odkázaný. Však již se spolu ubrali na osamotnělý pokojík. Václav tehdy ani nevečeřel a když jsem jej ráno spatřila, byl bled a na tváři snadno bylo lze rozeznati, že celou noc probděl. Hlasem nejistým oznamoval, že strýc s prvním kuropěním odešel. Bylo mi divno, ale na více jsem se tázati nechtěla. Od té doby změnil se Václav docela. Toulek nadobro zanechal, přátelům počal se vyhýbati, tvář jeho opadla a z ochmury a zádumčivosti ani nevycházela. V ten čas povstalo a šířilo se to divné jitření po vší zemi, až najednou v ten týden po neděli Rogationis* stihla zpráva, že stavové podobojí královské místodržící s oken hradu pražského smetali a direkci k vládě zemské sobě spůsobili. Tu i na jezovity trhlo, a někteří z nich, ti nejpřednější a nejvzácnější, hned jak se ta bouřka začala, na Bernatice se uchýlili řkouce, že třeba na ten čas direktoři proti nim ještě žádného kroku neučinili, zde aspoň před luzou pražskou úlevy hledají a toho při muži mém doufají, že věčně k religionu římskému i k řádu Tovaryšstva Ježíšova v tyto časy státi bude, statek církvi ostráží a uchová. Leč oddaný jindy regent mlčky vyslechnul a velebným otcům v odpověď za dva dny po té v kostelíku sousedního zboží slavně k víře podobají se přiznal. Ale dočkali se horšího. Přišel patent vypovídací, a v krátce po něm komissí direktory nařízená. Václav, nedbaje proseb ni hrozeb Campianových a druhů jeho, před jejich očima statek jezovitský direktorům odevzdal. Ó kterak vážný jindy Campianus se rozlítil, kterak blesky z očí svých metal, jak v sivé tváři pobledl, na nevěrného regenta-bludaře, na všecky rebelly blesky hněvu božího svolával, když tvrz s druhy svými opouštěl! Ale moc jeho i řádu jeho poklesnula a hněv jeho byl málomocný. Rázem všecko se změnilo. Za regenta zatímně dosazen stavy belhavý strýc Václavův Blažej, jenž nyní na tom stál, aby bratrovec teď, kdy vlast v nebezpečí, zbraně se chopil. Nemusil dlouho domlouvati. Tak jsem já na Bernaticích osaměla se starým strýcem, ctným a duše poctivé... A teď již vypravování mého na mále. Víš, jak vzbouření stavů našich smutně, přesmutně skončilo. Strýc Blažej, když nechtěl, sumou řečeno, již již dřívějšího nevázaného života zanechával, ovšem ještě na přátely vítězným žoldákům císařským v zavřené tvrzi vzdorně se bránil a když násilím se vedrali, zaplatil vzdor svůj životem. Já pak, jako zázrakem před jich zlovůlí se zachránivši, teprv na útěku jsem setkala se s mužem. Ale teď nastalo to pravé utíkání, tím trapnější, s čím větší jistotou věděli jsme, že vrátivší se řád vyslal pochopy a vyzvědače, kteří po nás bystrým okem pasou a slídí. Prchali jsme na Kolín a již jeden z nich, druhdy čeledín na tvrzi bernatické a potom císařský voják, v patách nás pronásledoval. Nebylo jiné rady, nežli jej zmásti uhnutím se na Hory Kutny, kdež pro chasu vojanskou i pana Vřesovce lidem jako my tak nebezpečno, že pronásledovači naši kroku podobného se ani nenadáli. S pozdním večerem dostihli jsme Hor Kuten, a abychom podezření odvrátili, ještě před městem jsme se rozešli, s úmyslem, že každý jinde dnešní noc přespav, zítra časně z rána na křižovatce u Křesetic s druhým se sejde — —"

„A konečný cíl váš?" ptal se Kapalín v těžkém zamyšlení.

„Na tento čas Ledeč nad Sázavou. Žijeť tam otce mého bratranec, vdovec bez dítek, jenž nás, trvám, na nějaký čas přechová. Byla jsem u něho s mužem svým krátce po svatbách návštěvou. Proto i v cestě se oba jakž takž vyznáme. Je tam při horách, za větrem."

V jizbě rozložilo se za hodnou chvíli hrobové ticho. Bylo slyšeti, jak prudký vítr do lomenice i v podkroví zalehá a úpí pronikavými zvuky, v něž mísily se nezřetelné hlasy i kroky čeledínů, v nádvoří přecházejících. Jiří Kapalín seděl mlčky s hlavou svěšenou, vážně pokyvuje, až stín dlouhé, kostnaté jeho brady na klenutí stropovém divně se míhal. Stěží utajil před paní Ludmilou hnutí vší duše i mysli své. Ó čeho se tu v krátké chvíli dověděl, co všechno slyšeti mu bylo z úst, jichž každé slovo kdysi znívalo mu hlasem nebeským! Tu, kterou opustil mladou, krásnou, zářící, plnou nadějí v muže, v život a svět, nyní tu spatřuje před sebou zklamanou, schvácenou, bez domova, bloudící, prchající od města k městu, od dědiny k dědině, nemající tak říkaje kam hlavu skloniti, a sumou jako růži krásnou, jíž stonek ulomen a květ vydán na pospas větrům, dešti a sněhům. Takou, jak sama před chvílí řekla — nešťastnou! Ó toho života, ó toho — Potužce!

Byla to nyní zase paní Ludmila, jež první ticho přerušila: „A teď bych ráda také něco od tebe o tvých osudech uslyšela. Abych s pravdou se netajila, vzezření tvé daleko je starší tvých let; až mne překvapilo. Pořád tak sám? Nebylo ženy, jež by po bok druží ti vstoupila?" A po malé přestávce kvapně dodala: „Však bych pro samou zvědavosť málem zapomněla opětovati prosbu svou, abys mně noclehu pod střechou touto dopřál. Mním, že neoslyšíš — ač jestli jsi mne kdy ve vzpomínce uchoval!"

* Prosebné.

A chvějící se hlas paní Ludmily dozněl tak podivně, že zrak Kapalínův před tím maně v šeru jizby těkající bezděky na tvář její se upřel.

„Což život můj!“ mávnuv pravicí děl trpce, „ten krátce ti mohu povědíti. Po smrti sestry své zanechal jsem školy a z Prahy jsem odejel do svého rodiště. Páni městští potřebovali v ten čas někoho, kdo by jim tento dvorec, obci patřící, upřímně a pořádně spravoval, a že se v hospodářství vyznám, hned z času nebožtíka otce, jenž tu v Hoře na předměstí hospodařil, nabídl jsem se. Od té doby žiji v bázni boží na tomto dvorci Vrbovském. Nevyhledával jsem hluku a reje světa a byl jsem rád, že on nevyhledává mne. Co díš o noclehu, o tom jsem již prve byl tobě řekl. A na to, jestli jsem tebe u vzpomínce zachoval, nejlepší odpověď dá ti tohle —“

Kapalín sáhnuv do okenního výklenku pro malou skříňku a postaviv ji na stůl, vyňal z ní proužek papíru, kdež růže leta již práchnivěla.

„Pamatuješ-li? — Toť od tebe — —“

„Jak bych nepamatovala! To tehdy, nežli jsi na Hory odjížděl — —“ a líc paní Ludmily poblednuvši, hned po tom prudkým ruměncem zahořela.

* * *

Paní Ludmila dávno již byla do ponební komory na lůžko se odebrala, a Kapalín v ložní své jizbici dosud bděl. Kterak by již také mohl usnouti, kterak nevzpomínati minulosti, paní Ludmily i její utrpení! Jak mohl by klidně k spánku se uložiti, když dosud jasně na mysli mu tane drahý ten obličej, okrášlený ruměncem jako za dob prvního Kapalínova toužení. Jak jest krásna ještě teď po letech utrpení; jak sobě podobna a jak — k němu upřímna! A právě tato upřímná důvěrnosť blažila v této chvíli Kapalína nejvíce.

Přece se tedy nadála do něho soustrážně a porozumění, pomyslil si, přece jej cenila výše všech lidí běžných a známých denních, že dala mu nahlédnouti do hlubiny duše a utrpení svého. Těžce na ní prohřešil se muž její, ten lehkovážník, který po spůsobu mnohých z doby své kráčel jen za bludičkou svých rozmarů, potlačiv svědomí své lehkomyslně obchodil s věrou svých otců, s jměním rodovým, s blahem vlasti, ženy a — — Však nyní, kdy těžká vzpomínka znova Kapalínovi přišla na mysl, přejel sobě dlaní obličej, jakoby ji zapuditi chtěl. Ale nebylo lze; musil znova na to mysliti, co by byl za rozmluvy s paní málem již neprozřetelně vyřekl. Když paní Ludmila mluvila o jakémsi vděku, jímž muži její prý mocní z panstva byli zavázáni a ve tváři Jiříkově znamenala pohnutí, neměla ani potuchy, která vlastně toho byla příčina. Kdež by třeba teď, po letech, tušila, že ona sama na díl příčinou byla smrti Jiříkovy sestry. Jakž by také věděti mohla, jakou to léčku v rodném její domě „u tří pásů“ nastrojil Potužec, aby lapil mladou, nevinnou bytosť na pospas „mocným přátelům“ svým! Stalo se to tehdá, když Agatha, toužíc po starší své družce a uslyševši, že páni z Potuží zase jednou do svého pražského bydliště zavítali, do domu „u tří pásů“ návštěvu učinila, která ji stála čeť a potomně i život! Jak by teprve potom hleděla na svého muže — a kříž její života jistě by těžším ještě byl učiněn. To spůsobiti Kapalín za hřích největší by sobě pokládal. Čím příkřejší pocity tkvěly v duši a v srdci jeho vůči Potužcovi z Potuží, jenž mu všecko nejbližší, nejdražší a nejvzácnější jako nepřítel nejhorší a odpovědný byl zničil, tím prudší byly záchvěvy lítostného soucitu s ubohou paní. Ano, každým okamžikem nyní cítil víc a více, že jiskra v srdci jeho v popeli zmařených nadějí udušená pod troskami těch dlouhých let nikterak nepohasla — cítil, kterak to divné kouzlo paniny upřímnosti náhle ji rozdmychuje, cítil, že paní Ludmilu miluje touž láskou, jako ve svém mládí! — Teď, když ona byla ženou jiného, teď — po letech!

(Pokračování.)

MYŠLENKA.

Hle, jasná noc, hle, chmurný den,
a ve snu ruch a v bdění sen,
a její pásmo v jednom spěchu
se vleče mozkem bez oddechu.

Nic nepřerve tu dlouhou nit,
ať člověk, věčným žalem zpit,
chce hlavu sklonit k oddechnutí —
jej myšlenka vždy dále nutí.

Po zemi, nebi, v podsvětí
se vlákna její rozletí,
kol tajů všech své sítě táhne,
a není nic, co neobsáhne.

Ve srdci lidském černý kout —
jej chvátá ona obemknout,
tam nějaký se obraz kývá:
v něm prý se Bůh neb ďábel skrývá.

Jej vleče z jeho žaláře
a přísně zří mu do tváře,
a odkrývá s ní hustou masku,
a vidí zášť a vidí lásku.

A nutí k činu nesmělce
a vede ruku umělce,
a mísí barvy, tóny, rýmy,
a směje se neb pláče s nimi.

Ve zbožných varhan jemný zvuk
frivolní ona vkládá hluk,
teď nahotu kdes v plátno snuje,
a rýmem ctnosť a hanbu skuje.

A Satanovi v černou tvář
vylévá rajské zory zář,
a na nebesích klidných mate
pozemskou vášní boží svaté!

Aug. Eug. Mužík.

402

V LESE. Kresba B. Hlavína.

NA TROSKÁCH HŘÍCHU.

Vesnická povídka od **BOŽENY KUNĚTICKÉ.**

(Pokračování.)

Havrda protáhl koutky úst skoro až k uším, tak se mu odpověď Rundova zalíbila. Zatím, co onen přemítal, zdali nechybil, vyzradiv přibližný počet jmění, rozděloval tento šedesát na tři díly. Cesta jim ucházela. Nedaleko před nimi vykukovaly ze stromoví z větší části ještě holého bílé domky dlaskovické, mezi kterými pyšnila se jednopatrová hospoda s přiléhajícím na ni stavením druhým, dosud nedostavěným. Pohled na ně vzbuzoval mimovolnou soustrast s náhlým odchodem mladého Dařila. Kdo je dostaví a jak? Vědělo se všeobecně, že František měl velké zámysly. Runda trpěl nedostatkem krasocitu, aby byl stavbu dle vůle zemřelého dokončil, a jiného nebylo, kdo by se toho ujal. Dařilovou poslední rána skoro zničila. Nevěděla si s ničím rady, ničemu nerozuměla, všeho se bála, ve všem a všude viděla úklady proti sobě strojené. Ještě nejvíce důvěřovala Rundovi. Blížil se k ní velmi opatrně, klepotu drápů na ni namířených nepozorovala. Hned druhý den po pohřbu řekl jí, že přivede zástupce Františkova, muže obratného, praktického a rozumného. Má mu stavbu přepustit a býti ujištěna, že s ním bude spokojena. Po té se vytasil se jménem svého synovce. Dařilová zamračila se, zatala zuby a mlčela. Runda rozkládal, vykládal zrovna jako s kazatelny. Přesvědčoval ji tak dlouho, až jí nezbylo než odevzdati se do jeho vůle. Co měla také počíti? Postrádala vší samostatnosti a sebevlády. Cítila, že jest jí jednati, má-li se udržeti na hladině a nevplouti do proudu pro ni osudného, ale zároveň byla přesvědčena, že síly její jsou otupeny, zlomeny. Věděla, že ustanoví-li Rundu za hlavního dědice ještě za svého života, nalezne bezpečný útulek v hospodě a že bude zároveň zbavena všech nepříjemností a starostí. Musila by však nebýti Dařilovou, aby o tomto předmětu déle přemýšlela, nežli okamžik, co jí ona myšlenka hlavou prolétla. Jmění její bylo její životem a lpěla na něm celou duší. Ustanovila pevně, že nedá za svého živobytí nikomu ani krejcaru. Důvěřujíc dle nebožtíka Františka v poctivost a nezištnost Cápkovu svěřila mu prodej piva i kořalky po čas, pokud by nenašla nájemce. Sama sedávala na lavici u kamen bez hnutí, s okem vyjeveným a nehybným. Cápek se o ni strachoval. Dodával jí naděje, podněcoval její malomyslnost — vše bez výsledku. O tom, že dnes čekala Havrdu s Rundou, věděl dobře a bojoval sám s sebou výdatně, aby neprozradil, jak nelibý pocit ta návštěva v něm vzbuzuje.

„Špendlíky bych cestu vyložil, aby jim přešla chuť do Dlaskovic; Runda mluví sice jako milius, ale šídlo v pytli se neutají. Pozor! Ještě jsem tu já, a ačkoliv nebožka má žena pochybovala o mém rozumu, přec ani dnes neodvolám, že mohu se měřiti s každým ministrem," hučel Cápek pro sebe.

Havrda s Rundou vešli. Dařilová přitiskla se těsněji do kouta. Nastalo vyjednávání. Havrda mrknul okem po Cápkovi, o pulpit se opírajícím s čelem svraštělým, se rtoma vyzývavě ohrnutýma. Hlava se mu posunula od ramene k rameni. Chtěl patrně naznačiti, že přítomnost toho člověka se mu nelíbí anebo že jí pochopiti nemůže. Kousavým svým pohledem dovedl již mnohou hádanku lidského obličeje rozhodnouti, proto jej vnořil ještě jednou do tváře Cápka, s netajeným opovržením na něj patřícího. Ušklíbnul se jako po octě. Šlápl na nohu Rundovi, který právě všemožně přesvědčoval Dařilovou, že Havrda je přímo k tomu zrozen, aby některého nebožtíka v životní činnosti zastupoval. Když tento tázavě si ho změřil, mrsknul zase po Cápkovi okem, zrovna jakoby říci chtěl: „O tom jste ani nedutl. A přece je to pořádný balvan, jenž skácel se do našeho proudu. Bude mi nemalou překážkou."

Runda ohrnul odmítavě nos a hovořil dále. Cápek díval se na oba upřeně, jako číhá kočka na myš, konečně dostal se Runda z předmluvy ku pravému ději.

„A teď, švakrová, k tomu hlavnímu. Byl jsem včera v Pardubicích a slyšel jsem, že sem přijdou páni od soudu prohledat stavení a přesvědčit se, nezůstala-li po Františkovi žádná poslední vůle."

Věděl předobře, jak má vystřeliti. Nadarmo nestudoval po tolik roků povahu Dařilové a její syna, aby v rozhodné chvíli nemohl z nich těžiti. Dařilová, jako vůbec lidé nezkušení, měla před soudními vyjednavateli rozhodný respekt, a před jejich okuláry chvěla se víc než před očistcem. Jaktěživa u soudu nebyla a není s podivením, že mu nedůvěřovala. Slýchávala také lecjaké poznámky podezřelého zrna o advokátech a úřadech a z těch utvořila si úsudek. Nejednou slyšela, že kdo se dostane pánům advokátům do klepet, nevyjde z nich zdráv. A soud si představovala ze

samých advokátů sestavený. Při slovech Rundových zbledla jako mrtvola. Ruce její křečovitě mačkaly široký kanafasový fěrtoch.

„Bůh mne chraň všeho zlého," zašeptala zprávou tou všecka zmatena. Ještě tak advokáty na mne, ubohou ženu, a nezbude mi ani košile. Co pak tomu nemůžete odpomoci, Rundo?"

„I baže mohu! Proto jsem také přišel. Svěřte nám na malou chvilku klíč od Františkova stolu, a bude-li jaká závěť v něm, sám ji k soudu donesu, aby vás zbytečně neobtěžovali."

Cápek kýchnul tak silně, až se okna zatřásla. Havrda věděl, co to znamená. Řekl však přece s plnou vřelostí:

„Pozdrav Pán Bůh, příteli!"

„I dej to Pán Bůh; také vás pozdrav, pane Havrdo, jakož i pana Rundu," odpověděl, klada na každé slovo důraz.

Dařilová zavrtěla lehce hlavou. Ještě sama nedodala si tolik odvahy, aby nahlídla v tajnosti svého syna a teď přišel muž v jisté příčině úplně cizí v průvodu člověka, jehož obličej se jí hnusil, a měla mu vše odevzdati na milost a nemilost. Lekala se, že tím památku Františkovu znesvětí.

„A proč pak ne?" ozval se souzvučně Havrda, „proč pak ne? Nevěříte-li nám, pojďte s námi a hlídejte vše. Strejček papíry prohledá, neumíte-li sama čísti, a ukončí celou tu věc."

Cápek kýchnul podruhé.

„Máte rýmu," pravil jako by ledabylo Havrda, obrátiv se k němu.

„Mám, pane Havrdo!"

Bezpochyby, že si oba rozuměli.

Dařilová ještě odpírala. Když však Runda nepřestával strašiti ji soudem a uvoloval se v její přítomnosti všecky listiny prohlédnouti, svolila, ač Cápek kýchal a kašlal jako o závod. Sama stolek otevřela na celém těle se chvějíc, posadila se opatrně k němu a ani nemrkajíc sledovala počínání obou mužů. I Runda se třásl. Špička nosu mu zčervenala, prozrazujíc duševní jeho stav. Prošla trapná hodina. Čím víc konci se blížila, tím víc mizela mlha z obličejů oběma příbuzným, tím volnější, pravidelnější stával se jejich dech. Jen Dařilová se nezměnila. Záleželo jí na tom pramálo, je-li jaká poslední vůle nebo ne, neboť nemohla pochybovati, že by v ní v něčem zkrácena býti mohla. Po dlouhé prohlídce konečně zdvihl se Runda od stolku se slovy, z nichž probleskovalo uspokojení jako sluneční paprsky z mračna:

„Není žádné, švakrová. Zde máte zase klíč. Závěť udělati náleží jen vám, a chcete-li si pojistiti vědomí, že nepovstanou po smrti vaší žádné rozbroje, napište ji co nejdříve. Co můžeš udělati dnes, na zítřek neodkládej. Osvědčilo se to kolikrát, může se to osvědčiti též u vás —"

Dařilová přijala klíč rovněž zcela pokojně, a uhladivši si vlasy pod černým šátkem, odpověděla:

„Nějak to uděláme. Zatím postarejte se o to, aby se stavbou hnulo se to zase ku předu."

Když vycházeli z pokojíka, v němž stál Františkův stolek, zaslechl Havrda rychlé, vzdalující se kročeje.

„Aha! mysliveček byl na čekání," pomyslil si. „Nemysli, můj drahý, že když vidíš zajíce, již ho máš v pytli."

Runda jsa ubezpečen, že závěti žádné se báti nemusí, pomýšlel na odstranění Šebastiána, jehožto přítomnost mu mnoho prospěti nemohla. Začal s Dařilovou o tom a onom, ale Havrda pozoruje, že jej chce vyplašiti z hnízda, kamž ho sotva přivedl, zkazil mu každé slovo. Runda musil uznati, že pro dnes musí odejíti bez synovce. Rozloučil se k večeru se všemi a spěchal domů.

Havrda zůstal.

* * *

U paní Poutecké zahnízdil se nevlídný host — smutek. Neobjednán, nezván došoupal se po kamenných schodech nahoru do druhého patra, usadil se v panenském Cilčině pokojíku, navštěvoval dosti zhusta paní Pouteckou, že její kvartáni dovolili si v její nepřítomnosti mnohé poznámky. Ovšem, přišla-li, ani o podobném nedutali, rovnajíce svého ducha rovnicemi o několika neznámých a francouzskými frázemi, ale sotva její moldonka zmizela za dveřmi, vytasili se se svými vtipy a smáli se až k zakuckání. Opuštěná malířka z prvního patra jednou slyšela zřejmě, kterak jeden z ubírajících se po schodech do školy povídal ostatním:

„S naší starou dopadá to bledě. Polévka přesolena, maso jako houžev a holubi měli na sobě plno pírek —! Půjde-li to tak dále, promluvím s ní rozumné slovo."

Za tepla donesla doslechlou kritiku nahoru, aby pomluvačům drobet zatopila. Jinými slovy, ráda by byla zvěděla, proč vlastně paní Poutecká chodí jako by jí slípky drobty snědly a mimo to mohla z různic povstalých alespoň jednoho z těch za otření štětky nestojících dolů k sobě přivábiti. Nepodařilo se jí dosud zjednati Stárkovi nástupce. Vypravila jedním dechem celou novinu od A do Z, ale posluchačka beze hněvu klidně odpověděla:

„Jsem trochu divná, je pravda. Mlátím patrně již z posledního. Musím se probrati — vždyť by ti hoši měli právo pak si stěžovati."

Dále ani muk a paní malířka hopkovala dolů lehčeji, než byla přišla. Svou novinku tam nechala a jiného nezvěděla. Za jiných okolností jistě by byla sebrala honorář takový nebo takový, ale trud, jenž tentokrát objímal šlechetné srdce paní Poutecké, nebyl z těch, které se dají obdivovati a posuzovati. Jej Cilka vzbudila a ta měla a dovedla ho jedině oceniti a ukojovati.

Netřeba ani dokládati, že po pohřbu posledního syna nevlastní sestry dalo se srdce Cilčino zapsati do knihy smuteční. Věnovala od té doby příliš mnoho času trapnému přemýšlení o událostech nedávno i dávno zaniklých. Hroužívala se

do nich příliš opravdově, než aby zbylo jí odvahy a času vyperliti z krásných rtíků sladkost políbení velebící písničku, která dříve začasté ponoukala kanárka v kleci k následování.

Vůbec náležela Cilka k povahám hloubavým, k těm, které se neukojí, pokud čin skutečný nekorunuje jejich přemýšlení a touhu jejich nesplní. Že také rokem dvacátým čtvrtým přestává z větší části u dívek romantické snění a blouznění ustupuje více praktickému a v mnohých ohledech rozumnějšímu uvažování, ráda přiznávám, neboť k vůli tomu cit nemusí se poškoditi a ženskost tím neutrpí. Tak u Cilky. Již to, že tolik dlouhých, dlouhých roků zůstalo srdce její netknuto jiným citem, než tím první lásce věnovaným, zasluhuje zvláštního uznání. Tím snáze pochopíme, že jiné city, které nemají s láskou nic společného, dodělaly se u ní velké hloubky a trvale v ní se usadily. Vřelá soustrast se životem Dařilové, bodláčím živeným a pelyňkem napájeným, nezvratné přesvědčení o povinnosti jí náležející, napraviti, co napraviti se vůbec dalo z provinění otcova, jakož i neúmorná touha dokázati jí, že chyby rodičů nevnášejí se na děti jejich — bojovaly v ní krutě, a boj ten byl příčinou, že často po celou noc její „světluška“ neuhasla. Když tak od základu až k vrcholku přešla celý poměr matčin k otci a vžila se do postavení svých sester, obzvláště lepší a ve všem všudy dokonalejší Dařilové i matky jejich, zdálo se jí nejednou, že vetřela se sem do domu, který právem měl býti přiřknut buď Dařilové nebo Rundové, ale spíše Dařilové, poněvadž Rundová byla starší, a zajisté by věno Mariino byla dostala. Byly připraveny o lásku otcovu, více než z poloviny jmění svého vystrčeny, vyhnány a na místo Dařilové přijímala ona blahobyt, zatím co ta štěstí nepoznavši, nejkrutší trýzni podléhala. Měla ovšem jmění a bylo větší než její — ale co s ním, bylať sama, bez dítek, bez upřímného přítele! A pak! Cilka věděla o příjezdu Havrdově, znala dopodrobna jeho spády a spojení jeho s Rundou uměla vřaditi do patřičné rubriky. Když zvěděla, že ustanovil se za správce její majetku, chvěla se zlou předtuchou. Jak ji varovati? Kdo dodá jí síly, aby se mu opříti mohla? Jedinou nadějí zůstával jí Cápek. Ráznost a oddanost jeho k sestře znala z paměti. Zamlklosti její však neubývalo. V duši zpracovala si krásný plán. Chtěla jím dosíci klidu vlastního, klidu zemřelému otci. Chtěla se také přiblížiti Dařilové. Sbírala jen ještě svou odvahu, než by přikročila k vykonání činu. Růžičky na tváři jí sice pobledly, jako by uvadnouti chtěly, a paní Poutecká křižovala se nad každým lístkem, který z nich odpadl. Co by v hlavě se jí honilo, po tom bádala bez výsledku. Věděla, že láska Josefova zůstává stále stejna a tušila, že Cilku pícha jiné bodláčí. Dlouho nemohla uhodnouti, které, až jí Cilka věc neočekávaně sama vysvětlila. Vzala si ji do svého pokojíka, posadila ji na pohovku, sedla si jí k nohám a dívala se na ni. Oči jí radostně zářily a z tváře zírala odhodlanost a sebedůvěra. V pokojíku bylo útulno. Otevřeným oknem vnikaly z nedaleké hospůdky nelahodné zvuky kytary a rušily tak nevčasně sváteční náladu obou žen. Větřík záletník přesvědčoval květiny v okně Cilčině o své nehynoucí lásce, a když tyto kývaly jen koketně hlavinkami, jakoby se mu vysmívaly, zadul nepřívětivě, velmi negalantně jim vyhrožuje, že je s okna shodí. Květiny rozdýchaly se blahou vůní a opojily neodbytného dotěravce tak, že ztichnul a skrčil se za roh domu vedlejšího. Z dola bylo slyšeti rozhovor. Vedlejší mlékařka vypravovala sousedce, že jí stůně Pavla na neštovice, a že ji maže silně glycerinem.

Cilka přerušila mlčení; hovořila nejprve zajíkavě, potom klidněji.

„Namáhala jsem se dosti dlouho,“ povídala mezi jiným, „bych nabyla klidu a spokojenosti, kterou jsem od poznání své a svých rodičů minulosti ztratila, ale marně. Od té doby, co jste nás tu vyslýchala s Josefem a pak sňala rouško, která dříve činila mně rodinné naše poměry neviditelnými, cítím předobře, že místo, jež zastupuji, patří mi zrovna tak, jako vám pardubický zámek. Přemýšlejte trochu o mých slovech. Jsem sice také dcera Babánkova, ale neměla bych jí býti, jsem jeho dědičkou, ale neprávem. Mé místo měla zastupovati Dařilová. Tetičko, jsem nešťastna! Probírám-li se ve stříbře po otci zděděném, čtu na každém kousku jméno jeho první manželky, všude stojí psáno Anna a ne Barbora; nepatří tedy mně, patří sestrám, Dařilové. Jsem cizinkou v tomto domě, jsem vetřelkyní. Dařilová nepoznala lásky otcovy, matčinu málo. Muže, dítky ztratila a octla se ve spárech dvou lidí nesvědomitých a vyděračných. Mne nenávidí, a to mne bolí. Poručník připravil mě o vlastní sestru, že jest mi úplně cizí a Dařilovou nejsem s to přesvědčiti, že bych poslední krůpěj své krve vycedila, kdybych jen jednou mohla se k ní přivinouti. O tetičko, nedivte se, že nemohu býti šťastna. Musím odtud pryč, vzdám se všeho, položím jí jmění své k nohám a řeknu jí: ‚Nechci nic, jest to vaše, jen nesuďte mne křivě.‘ Živobytí dodělám se poctivě, čestně prací rukou svých. Teď jím chléb milosti. Dost možná, že posilní mne k tomu svým políbením a její žehnání bude mi nejkrásnějším důkazem, že jednala jsem dobře. Jediné, co si na ní vyžádám, bude doživotní byt pro Vás, neb aspoň po tak dlouho, pokud za vaši péči a starosti nebudu moci se vám odměniti sama. Co se Josefa týče . . .“

Cilka se zamlčela. Na ruku skanula jí slza a hned na to druhá, třetí. Vypukla v křečovité štkání a z nadšené hrdinky stala se pojednou žena, žena milující a vřele cítící. Ať si tvrdí kdo co chce, pravdou zůstane, že srdce jest jediné, čemu člověk svým rozumem rozkazovati nemůže. Vystrčí jeho požadavky dveřmi, okny se vrátí. Chce mu odzvoniti umíráčkem, ono zatím pomýšlí jemu na hrany. Srdce jest pánem, a to se osvědčilo též u Cilky. (Pokračování.)

Několik slov o telegrafii.

Napsal Ladislav Fiedler.

Uvažujeme-li v době nynější o velikých pokrocích lidstva, jež ve století tomto učiněny byly, máme zajisté na paměti dva hlavní činitele, jimiž nesmírný převrat v pospolitém životě lidstva učiněn, totiž parní stroj a telegraf, jež umožnily spojení veškerých národů ku společné práci. Nazýván-li stroj parní pluhem osvěty, tož zajisté síť telegrafních drátů zeměkouli naši obemykající jest viditelnou páskou, jíž duševní snahy lidstva v jedno vázány, za jediným, vznešeným cílem se nesou.

Počátky telegrafie v širším toho slova smyslu nalézti lze již v dobách dávných, kdy potřeba se objevila, aby myšlenky rychle do dálky byly sdělovány. Více méně známy jsou spůsoby, jichž za tím účelem se užívalo. Zejmena ohněm dávána byla znamení s rychlostí poměrně dosti značnou, jak na př. ze zpráv o dobytí Troje ve 12 století před Kr. vysvítá, kdy zvěst o události oné z Malé Asie do Řecka během jedné noci dodána byla ohni po návrších zapalovanými; v pozdějších dobách užito jistých, napřed umluvených znamení ku zasýlání zpráv různých, a Chappeovým telegrafem optickým ku konci minulého století vynalezeným počala telegrafie nabývati již důležitosti. Nedovedla však dosud vyzouti se z rozličných citelných nedostatků, jimiž oplývala. Telegraf Chappeův sestával ze šesti břeven na kolmém sloupu připevněných, jež do rozličných poloh se přiváděly a tak písmena označovaly. Stroje postaveny byly na návrších a pomocí dalekohledu pozoroval telegrafista stanice druhé pohyby stroje na stanici prvé, jež dle potřeby opět na stanoviště třetí zasýlal. Patrno, že za počasí mlhavého nebo v noci nebylo možno zprávy zasýlati, a že celá čára telegrafická v nečinnosti musela setrvati, jestliže mlha pouze mezi dvěma stanicemi dorozumívání zabraňovala. Mimo to mohl kdokoliv, postaviv se před stanici, dověděti se veškerých zpráv, jež telegraficky byly zasýlány. Nelze se tudíž diviti horlivé činnosti, jaká zavládla po objevení galvanismu, aby ku telegrafii bylo jeho použito. Tím položen základ ku telegrafii nové, jež stala se tak prvním odvětvím nynější moderní elektrotechniky.

Již elektřina, vzbuzená třením, rychlostí svojí zdála se býti mnohým příhodnou ku telegrafování do dálky, a první podnět ku věci té vyšel r. 1753. od neznámého navrhovatele v Renfrewu ve Skotsku. Z následovníků jeho vyniká Jiří L. Lessage v Ženevě. Když byl v r. 1764. vypsal ve spise „Sur la transmission des nouvelles par l'électricité“ (o zasýlání zpráv elektřinou), zaslaném pruskému Bedřichovi II., výsledek svých prvých pokusů, za tím účelem též v r. 1774. stroj sestavil. Ani tohoto i pozdějších strojů nebylo však lze s prospěchem použiti, jednak proto, že zapotřebí bylo mnoho vodících drátů, a jednak i pro nepříhodnost elektřiny, vzbuzené třením, k podobným pokusům. Jinak při proudu galvanickém; pohodlí a jistota, jaké s užíváním jeho jsou spojeny, jakož i přerozmanité jeho účinky zdály se již samy poukazovati, že prospěšně upotřebiti se dá též v oboru telegrafie. A v skutku nedaly první pokusy ve směru tom činěné na sebe dlouho čekati; kdežto na jedné straně nové a nové vlastnosti galvanismu objevovány, pracovalo se na druhé úsilovně o zavedení jeho do života praktického telegrafem. Zejmena byly to chemické účinky proudu galvanického, s nimiž se badatelé nejdříve seznámili, a první galvanický telegraf, jejž r. 1804. S. T. Sömering v Mnichově sestrojil, byl telegrafem chemickým, jímž znaménka rozlučováním vody dávána byla. Za tím účelem vedl Sömering od stanice ku stanici 27 drátů, jež osamoceny a dohromady v lano spleteny byly; dráty tyto spojeny byly na stanici přijímací se stejným počtem platinových nýtků, upevněných na dně nádoby vodou naplněné a označujících veškerá písmena abecedy s potřebnými znaménky rozdělovacími. Na stanici odesýlací spojil telegrafista při telegrafování Voltův sloup galvanický vždy se dvěma dráty tak, že proud galvanický jedním drátem na stanici přijímací a odtud vodou a druhým drátem zpět probíhal; voda v nádobě rozkládala se probíhajícím proudem ve vodík a kyslík, kteréž oba plyny na platinových nýtkách s oněmi dráty spojených se vyvinovaly a tak současně dvě písmena označovaly. Písmeno, jež označoval vodík na platinovém nýtku, se záporným pólem Voltova sloupu spojeném, a u větší hojnosti než kyslík na nýtku druhém se vyvinující, čtlo se dříve a bylo tudíž třeba na stanici odesýlací ku spojení drátů s tím neb oním pólem přihlédati. Také okolnost, že množstvím potřebných drátů celé zařízení nesmírně se zdražovalo, kladla velikou překážku zavedení telegrafu Sömeringova do života praktického. — Örstedtův nález, učiněný r. 1820., totiž odchylování jehly magnetické proudem galvanickým, nalezl v telegrafii rovněž ihned upotřebení. Ještě téhož roku slavný fysik Ampére navrhoval, aby místo nepohodlného rozlučování vody při telegrafu Sömeringově užilo se magnetických jehel, z nichž každá, proudem galvanickým

tím neb oním drátem vedeným jsouc odchýlena, jednu písmenu abecedy by naznačovala.

Od této doby znamenati lze v dějinách telegrafie větších úspěchů, jichž docíleno zejmena ve snaze, aby počet jehel a drátů vodících co možná se zmenšil. V době té získala telegrafie mnoho nových přívrženců a pracovníků, z nichž vynikal zvláště K. A. Steinheil, professor v Mnichově, jenž krajany svými obyčejně nazýván jest zakladatelem moderní telegrafie. Steinheil první užil při telegrafu země ku zpátečnímu vedení, což jest posledním základním objevem v oboru telegrafie; od té doby zdokonalovány pouze přístroje telegrafické. Lze však pochybovati, že by byl teprve Steinheil úkaz ten objevil, neboť vodivost země byla již r. 1747. nezvratně dokázána.

Telegrafické přístroje s jednou nebo dvěma jehlami magnetickými došly rychlého rozšíření, měly však společnou vadu, že ku přijímání zpráv bylo zvláštní pozornosti zapotřebí, aby telegrafista ni jediného pohybu střelky magnetické nepřehledl.

Z té příčiny opatřeny jehly magnetické nabarvenými štětečky, aby při pohybech jehel na posouvacím se proužku papíru znaménka povstávala. Rovněž sestrojeny telegrafy rafijové, při nichž rafije vysýláním galvanického proudu po číselníku písmeny abecedy označeném se pohybovala, udávajíc písmeno, na kterém na okamžik státi zůstala. Leč rychlost, jakou telegrafování telegrafy rafijovými se dělo, byla oproti přístrojům s jehlami příliš nepatrnou, což působilo ve prospěch těchto posledních, až konečně vystoupil Amerikán Samuel Finley Breese Morse se svým elektromagnetickým psacím telegrafem. Tento důmyslným a praktickým zařízením svým rozhodně opanoval pole ve všech zemích a podnes ve veškerých státech se ho užívá, ač jeho podoba během času více méně se změnila. Telegrafní přístroj Morseův jest tak znám, že bylo by zbytečno jej popisovati; znaménka povstávají na posouvajícím se proužku papíru a sice v podobě bodů a čárek, jichž rozličnými přestavami se písmena abecedy a ostatní potřebná znaménka označují; tak značí . — = *a*, — ... = *b*, atd. Písmo stroje Morseova jest do papíru vytlačeno, takže jenom tehdy dobře čísti se může, když proužek napříč k oné straně veden jest, odkud světlo přichází, tedy když za vyvýšenými body a čárkami stín se tvoří. I tehdy jest ovšem čtení písma takového nejvýš obtížné a zraku škodlivé, poněvadž oko na slabě třpytivé ploše papíru znaménka taktéž bílá takřka násilně vyhledávati musí.

Obtížnému čtení znamének telegrafických vyhýbají se mnozí telegrafisté tím, že zprávy sluchem přijímají, to jest naslouchají klepotu kotvice, při čemž velmi snadno rozeznati se dá, byla-li kotvice pouze na okamžik anebo na delší dobu elektromagnetem přitažena, a jaké znaménko, zda bod aneb čárka, na proužku papíru povstalo. Ve případě pak, že by zprávě částečně neporozuměl, může se telegrafista vždy čtením přesvědčiti. — Ku přijímání zpráv sluchem jest však zapotřebí již značného cviku v telegrafování, a to jest hlavní příčinou, že se v Americe pokusy, zavésti jen elektromagnet s kotvicí, bez papíru a hodinového stroje, neosvědčily a „klepadla“ opět v zapomenutí vešla.

Prvním krokem při zdokonalování Morseova stroje byla snaha, zařídit páku psací tak, aby barevné známky na papíře naznačovala. Pokusy, při nichž na psací páku místo rydla tužka nebo hrudka barevná se připevnila, nevedly k žádoucímu cíli, až roku 1856. John (Maďar!) otázku tuto rozřešil. — Malé ocelové kolečko jest hodinovým strojem telegrafního přístroje otáčeno potud, pokud i proužek papíru se pohybuje a poněvadž jest dolejší svou polovicí do nádobky barvou naplněné ponořeno, jest povrch jeho ustavičně nabarven. Osa kolečka vyčnívá deskou hodinového stroje na venek, tak že zde kolečko pod proužkem papíru stojí, a přitáhne-li elektromagnet kotvici, kolečko pákou psací na papír se přitlačí. Tím povstává na papíře silné modré anebo černé písmo.

Idea Johnova doznala mnohých oprav; tak Digney v Paříži změnil ji v ten smysl, že otáčivé kolečko psací nepohybuje se při pohybech kotvice nahoru a dolů, nýbrž papír ze spoda k němu se pákou přitlačuje; kolečko nabarvuje se přiléhajícím na ně válečkem plstěným, barvou napojeným. (Dokončení.)

ALBATROS.

Napsal CHARLES BAUDELAIRE.

Tak často k zábavě své chytne mužstvo lodní
si albatrosa, jenž, pták moře nádherný,
provází, netečný druh dlouhé cesty vodní,
loď, která přejíždí klín tůně nezměrný.

Jich ruka na rahno jej sotva položila
a ten král azúru nejapný, studem jat
tam svěsiv žalostně svá velká křídla bílá,
jak vesla po boku je nechá přeplývat.

Ten poutník křídlatý jak nehbitým je, vratkým!
Dřív krásný — středným je teď a směšným tak!
Ti zobák troubelem mu dýmky dráždí krátkým,
ti po něm kulhají, jenž lítal, ubožák!

A básník podoben je vládci říše mračné,
jenž navštěvuje bouř a střelců neváží.
Když na zem vyhnán je v střed láje posměvačné,
ta perut obrovská mu v chůzi překáží!

Z franc. přel. *Jaroslav Haaš*.

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

eráčíte se na mne pamatovati?“ pokračoval ošumělý člověk, trvaje tónem a výrazem v pohnutlivé, stýskavé skroušenosti.

„Ne,“ osvědčil Bonifác, jemuž podlízavá zdvořilost pobudova poskytovala vzácnou příležitost hleděti s patra, milostivě nebo nemilostivě, dle libosti. „Kdo jste?“

„Dobrý váš známý. Takto jste mne posud ovšem neviděl; — prosím, odstupte dále, ze mne čpí kořalka. Vím o tom, jaká pomoc. Bída, zoufalost, neodbytný lidský pud oslazovati si život čímkoli: tabákem, labužnictvím, poesií, ženskými a také kořalkou. Prostředky jsou rozličné, popud a účel týž.“

„Nechme toho,“ odbýval básník, jsa přirozeně povýšen nad životní moudrost meditujícího otrapy. „Co chcete?“

„Božínku, co chci, mladý pane? Co může chtíti našinec? Almužnu, pomoc.“

„Na kořalku, he? Ani —“

Podivný, polo důvěrný, polo bagatelisující úsměv neznámého zarazil poetu. Pohoršen odvrátil se.

„Odpuste,“ škemral rychle, pokorným zase tónem pobuda. „Zapomínám na rozdíl mezi dobou, kdy jsme si tykali a mezi dnešními časy. Filip Sekerka, někdy panský úřadník v Týnci, a Filip Sekerka, ničema, člen pražské luzy, jsou osoby pro slušného člověka ovšem rozdílné.“

„Vy, člověče — pan Sekerka?“ ulekl se P. D. V. Hlubocký, hledaje a nalezaje v oduřelé, spustlé tváři žebrákově známé rysy z obličeje bývalé veselé kopy z Týnce.

„Ano. Tentýž Sekerka, kterého mladá paní baronka na minutu z místa vyhnala, jakmile pan baron oči zavřel.“

„Ano, pamatuji se, byl to tehdy hluk, lidé si lámali hlavy, proč —“

„Proč! Připomínal jsem paní baronce živě jistou příhodu, za kterou mi není vděčna —“

„Aha! Vy jste mi jedenkráte po pitce v důvěrné sdílnosti něco naznačil,“ prohodil Vymetal živěji, upíraje na Sekerku zvědavý pohled.

„A dopověděl bych,“ uchopil se ihned Sekerka vyzrazené křehkosti poetovy, „kdybyste si chtěl moji vděčnost zakoupiti. Nemám vindry, nevím o haléři a za zlatku vám prodám duši.“

„Ale kterak jste za pět čtvrtí roku mohl tak hluboko klesnouti?“ tázal se poeta, vyhýbaje se kvapné odpovědi k mrzké nabídce.

„Kterak? Předurčením, mladý pane. Můj osud tomu chtěl. Ve mně nebylo nikdy dobré žilky, jak lidé říkávají. Povaha. Což mohu já za ni? A vyrostl jsem mezi lidmi lehčího poněkud zrna a sloužil jsem pak pánům, kteří mne naučili, že tak zvaný mrav jest pouze posvěceným způsobem vzájemného balamucení. Na vrchu huj, vespod fuj. Obratná maska vydá všechno, co svět žádá. Ctnost jest vlastně úspěšná lež se strany chytrých. V pravdě ctnostní a řádní jsou pouze hlupáci. A já nechtěl býti hlupákem — —. Promiňte, zdržuji vás, opakuji výroky, které jste už ode mne slyšel; v hladší formě, ale téhož jádra. Teď jsem upřímnější, teď zavolám na každého psa pravým jmenem. Ale — čím pak jsem vám chtěl vlastně posloužiti? Aha, zpovědí, jak jsem klesl. Hm, klesl, neklesl, samá fráze. Z pravidla klesává důvtipný mizera od špatnosti k špatnosti vysoko a obmezený poctivec stele si naivností po naivnosti hezky nízko. Já měl svou službičku v Týnci od nebožtíka barona v odměnu za střežení svého tajemství, které bylo zároveň tajemstvím baronovým. A za to mne mladá vdova vyhnala. Zasmál jsem se. Což, mně jest hej, pomyslil jsem si, a umíniv si ze zlosti, že nebudu vůbec nic dělati a že chci žíti ze svého majetku jako rentier, odstěhoval jsem se do Prahy, zaklepal na dvéře paní majorky Andělové z Ronovce a řekl jí: „Madame, jsem v držení tajnosti, která spadá i na účet vašich dluhů. Vyplácejte mně z ní laskavě úroky!“ Ženské jsou však sobečtější a nelekají se tak snadno jako muži. Paní majorka nebála se mne tou měrou jako baron, a obratným střídáním a splétáním proseb, almužen a hrozeb dovedla si mne držeti na distanci. Její příspěvky mi nestačily. Jal jsem se obtěžovati také jiné osoby, pustil jsem se do všelikého dohazování, prostředkování a jiných obchůdků, při kterých bývá všechno propito, každý ošizen a poslední špetka přivychovaného studu a mravu utracena. Pak se mi paní majorka těžce roznemohla, umírala čtvrt roku, já k ní nemohl, a teď mi pochovali ten živý kapitál na dobro. Jest po mé rentě; moje tajemství má cenu směnky, jejíž akceptant a giranti jsou insolventními. A jiné prameny už jsem vyssál nadobro. Každý udělá takhle,“ pobuda mával odmítavě rukou, „a ohlíží se po strážníku, spatří-li mne z daleka. Chtěl jsem před chvílí kleknouti před paní baronkou, a ona si na mne zavolala policii. A teď mi ukázala dvéře i slečna Živná. Jsem hotov. Krást, nekrást? Jinou otázku již nemám. Vy žasnete? U čerta! Slečna byla nejposlednější z mých posledních útočišť, a slyšel jste, jak mi činila. Nedivte se jí. Dolézal jsem také na ni stále drzeji, maje plno záminek, a jedenkráte jsem ji přepadl s pláčem a nářkem, že moje

KARDINAL KONKORDIENSKÝ. Z Brožíkova obrazu: „Odsouzení mistra Jana Husi.“

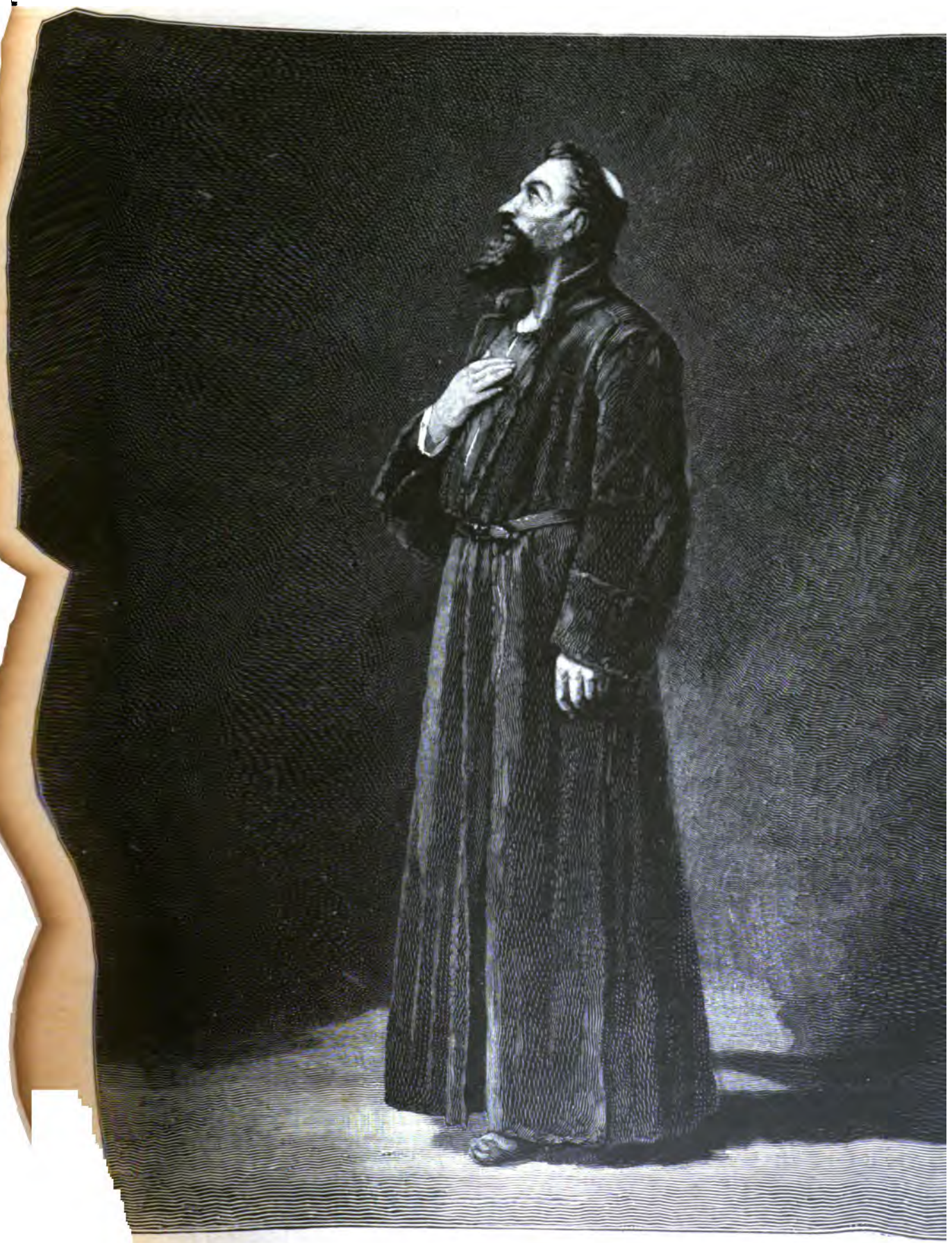

JAN HUS. Z Brožíkova obrazu: „Odsouzení mistra Jana Husi."

žena leží na smrtelné posteli. Dala mi, dala hojně, a téhož dne večer zastala na ulici moji ženu zdravou a čilou, právě když mne žena opilého vlekla z hospůdky. Od těch dob mi nevěří. Já tenkrát z blbé své lehkomyslnosti vyhodil poslední kartu, která se dnes proti mně obrací. Dnes jest s mou ženou zoufale zle!“ Otrapa vztýčil se, a na jeho líci zápolila bolest s dravčím vzrušením. „Pane, pomozte mi! V té chvíli stojí před vámi řádný člověk, třese se o svou ženu a žebrá pro ni. Ubohá, stokráte ubohá, ona se připoutala ke mně! Já ji biju, protože na ní nejsnáze se vymstím, a svět po ní plvá, protože ji kněz neoddal s ničemou. A ona jest čirý anděl —“

„Nevěste mi bulíky na nos,“ namítal s nechutí poeta, považuje za vhodné, připraviti tak Sekerku na nepatrnost almužny, po níž do kapsy sahal.

„Můj drahý přítelíčku,“ ozval se žebravý člověk, „dovolte, abych pro naučení vašeho mladého rozoumku mezi čtyřma očima právem staré známosti vám pověděl, že holobrádkové, jako vy, dobře učiní, když pozdrží vynášení svých rozsudků, až se důkladně bez ušklíbání a všestranně za kulisami společnosti ohlédnou a mimo jiné seznají, co velikosti nejen ve zlém a v bídě, nýbrž i mnohdy v dobrém skrývá se v doupatech velkoměstské chátry. Stůjte, mladý pane. Poslyšte: Tato žena byla slušnou, pořádnou dívkou, a živila se poctivě. Já ji obloudil, já ji zcela sprostě svedl; prominula mi, poněvadž mne milovala. Znechutila se mi svou oddanou láskou; snesla mé pohrdání, proto že mne milovala. Uvítal jsem ji láním, když bída mne utiskla; nedala se odehnati, pracovala na mne, šatila mne, hýčkala i chránila, poněvadž mne milovala. A nyní, když ulehla těžkou nemocí, přeje si zemříti z obavy, že mi nebude ničím platna, a ze strachu, aby mi nebyla za obtíž. Já sám tomu nerozuměl, smál se jí. A dnes teprv, kdy zahlédl jsem, kterak na ni sahá smrť, pocítil jsem, jak malichernou cenou bych vykoupil jí život, kdybych se za ni dal pověsiti na nejvyšší šibenici. Rozběhl jsem se pro pomoc. Nemám již nikde důvěry a úvěru, potřebuju léky, ošetřovatelku, preparáty — a viděl jste sám, jak jsem pochodil. Poslyšte, pane Vymetale. Míval jste prázdnou kapsu a platíval jste své prohry poukázkami na budoucnost. Smával jsem se tehdy tomu, ale v bídě jsem si vzpomněl, že jste mi dlužen. Upomínal jsem a mám od vás sbírku zábavných dopisů, plných poesie a nových odkazů do budoucna, zaručených křížem krážem vaší ctí. Vykupte se pěti zlatými —“

„Nemohu,“ ulekl se poeta.

Sekerka vztáhl ruku po tobolce, již P. D. V. Hlubocký držel v ruce.

„Ah, nebojte se!“ vzpamatoval se. „Co by z toho pošlo? Vy byste učinil pokřik, já bych skolil vás a každého, kdo by se mi připletl do cesty. A chytli by mne. Toť jasné. Mám ochranný instinkt, jemuž říkáváme po krásořečnicku rozum. Moje bída, moje ošumělost, moje zoufalství svědčí ovšem proti mně a sesilují nehezký ráz mého nalehání. Promiňte, já pouze prosím. Žebrám nepříčetně sic, ale škemrám jen, nic více. Popudem svrchované nouze, důvodem naší známosti a právem věřitele, jemuž jste se slibem zavázal.“

Pravožij rozevřel mrzutě svou tobolku. Ďas mu napískal zabývati se na pusté chodbě neznámého domu zákeřnickým otrapou! Kdyby se byl aspoň hranatý domovník objevil! Ale právě v tu chvíli, kdy mohl a měl osvědčiti svou neuhlazenou ráznosť, nebylo po něm ni vidu ni slechu. Dům byl patrně rozdělen v několik málo velikých bytů, a obyvatelé vězeli za svými dveřmi jako klášterníci v celách. Nikdo se neobjevil, jedva že ob čas zalehl do dialogu obou známých z Týnce třesk dalekých dveří neb sykot otevřeného vodovodu. I dvéře slečny Živné opodál byly jak začarované do hluchoty a nehybnosti.

Po některém přebírání, otálení a uvažování vyňal poeta jeden z lesklých zlaťáků paní baronky Orelské.

„Dukát, hm,“ usmál se Sekerka, obraceje a potěžkávaje zlato ve špinavé dlani. „Podívejte se na mne a pomyslete si, že vstoupím do směnárny. První otázka směnárníkova bude: Kde jste jej ukradl? Snad si ji jen pomyslí, ale snad ji i pronese. A pak — ne, do toho nebezpečí nemohu se vydati —“

„Ale vždyť nemám menších peněz,“ durdil se Vymetal, dokazuje pravdu svého výroku vyjmutím jedné ze tří desítek, jež mu ve společné cestovní pokladně po odvedení Zdeňka zbyly. „Chcete-li, pojďte se mnou, někde na blízku ji rozměníme —“

„Dovolte, já sám,“ lichotil Sekerka, a než se Vymetal nadál, zmocnil se bankovky. „Neztratí se vám. Možno, že budu potřebovati více než pětku, a mimo to — rád bych si vyplatil zastavené šaty, abych nalezl zase něco víry a úvěru u lidí. Pak mohu rozměniti také bez ostychu dukát —“ A již zmizely desítka i zlatý peníz v kapse neomalenčho člověka.

„Oho! Toť loupež!“ rozkřikl se poeta.

„Pst! Mlčte, radím vám dobře!“ napomínal Sekerka, polo mžouraje polo jiskře očima. Uchopil Pravožije za ruku. „Pravdu sobě mluvme a dobří spolu buďme. Jste mi dlužen více, než jste mi dal. Nechť! Pod nátlakem bídy nabídl jsem vám sám konversi vašeho dluhu a redukci svého požadavku na pět zlatých. Trvám na tom, abyste věděl, že jsem posud honetní člověk. Ostatek mně buď půjčujete laskavě na neurčitou lhůtu — podobně jako já vám kreditoval. Anebo, chcete-li, nabízím vám zaň své tajemství, které pro mne úmrtím paní majorky pozbylo své velké ceny a jež se vám snad jedenkráte znamenitě vyplatí. Věřte mi. Nabyl jsem zkušenosti, že svedeme s lidmi všechno, když nehledíme na to, zač se vydávají, nýbrž na tvářnosť, jakou pod líčidlem a škraboškou vlastně mají. Jste připoután k Týnci a moje sdělení otevře vám jako zlatý klíč skrytou branku do Týneckého zámku. Snad vám jedenkráte krom nadání tento tajný vchod usnadní

přístup do vyšších sfér, kdož ví? Možno arci — jsem upřímný — že vás paní baronka touž brankou zase středně vyžene, jako mně učinila — avšak vy nejste Sekerka, a spíše se vám nahodí i šťastná příležitost, kdy budete jako majitel klíče k té brance vítán — —. Časy a poměry se mění-vají — — chcete?“

Rozdurděný Pravožij kasal se znova, ovšem hlasem poněkud plačtivým.

„Dejte mne zatknouti, nedostojím-li v slově. Nebo — vzpíráte-li se věděti více než víte — považujte mne za dlužníka pěti zlatých a dukátu, upomínejte mne, žalujte a bohdá dočkáte se jedenkráte odplaty. — Poslyšte, vy jste nyní příliš rozčilen, tedy neschopen rozumné odpovědi. A já mám na spěch. Zahlédl jsem ve vaší tobolce lístek do divadla. Rozumí se samo sebou, že do českého? Ano? Dobrá. K desáté hodině večerní budu vás očekávati před divadlem, umyt a ustrojen. Můžete se mnou vejíti kamkoli. A tam mi povíte, kterak jste se rozhodl. Bavte se zatím dobře. — Tisíceré díky. — S Bohem —“ (Pokračování.)

FEUILLETON.

Hôtel Drouot.

(Pokračování.)

Leč vystupme konečně do světlejších a veselejších místností prvního patra. Jiná scenerie, jiné obecenstvo. Již commissaire-priseur objeví se nám ve vydání mnohem úhlednějším, nežli jak dole jsme shledali. Toiletta jeho jest bezvadná, prádlo oslňující bělosti. Rovněž vyvolavač elegantně jest oblečen a chování jeho vyniká uhlazeností. Jemu k ruce přidán byl ještě znalec, aby předměty dražební třídil a oceňoval se stránky ryze technické. Nosiče spatříme vesměs v uniformách. Větší polovice massy k prodeji nabízené záleží z předmětův uměleckých neb alespoň z výrobkův uměleckého průmyslu. Zevšad kyne k nám luxus a s ním spojený vkus, ušlechtilá forma, raffinerie. Výstava sama v každém sále — jich počet cizince vždy překvapuje — bývá uspořádána co nejmalebněji a s patrným „chicem“. Vady a trhliny pečlivě se utají, stanovisko zvolí se tak, aby výrazně všecky přednosti znatelnými se staly. Pořadatelé hledí též k rozmanitosti, k harmonii barev, vůbec ku vzhledu již na první spatření příjemně se zamlouvajícímu. Nic nepokládá se za malicherné a bezúčelné, při každém kroku dává se nám na jevo, že se nalezáme v kruzích, kde vládne sport nejušlechtilejšího druhu. Při dražbě není tak hlučno, jak bývá v přízemí. Vyvolavač cení se tu ne dle kvantity hlasu, ale dle kvality výmluvné svojí fraseologie. Obecenstvo dílem stojí, dílem sedí pohodlně na čistých, lakovaných židlích z pleteného rákosu, netlačí se, nepovykuje. Jestliže kdo „přihodí“, děje se to pouhým kývnutím, takřka pantomimicky, mnohdy též znamením z těžka srozumitelným, o něž kommisař už před dražbou s kupující stranou byl se smluvil. Vyžadujet zhusta obchodní spekulace, aby po nějaký čas zůstalo tajno, komu věc vydražená připadla.

Jádro společnosti tvoří sběratelé kuriosit a pak skuteční amateuři, kteří každé zajímavější dražbě osobně bývají přítomni, zřídka jen zastupovati se dávajíce kommissionáři. Vedle nich schází se tu k dostaveníčku veškerá elita pařížského elegantního světa: ministři, bohatí cizozemci, bursovníci a bankéři, aristokracie legitimní i bonapartistická, členové francouzské Akademie, spisovatelé, herci, malíři a sochaři, dámy velkého světa v nádherných toilettách, polosvět v oblecích ještě nádhernějších, marchandes des tableaux jako Goupil, Sedelmeyer, Petersen-Gade a jiní, na konec i jednatelé velkých zahraničných závodův a sbírek uměleckých, londýnského British-Musea a South-Kensingtonu, berlínské i petrohradské galerie. Zřídka vnikne sem prostý pařížský „le petit épicier“,* který jednou v týdnu si učinil prázdniny a přišel z pouhé zvědavosti, mladá pradlena v bílém čepečku, nebo dělník v modré bluse a v záplatovaných nohavicích. Balzac býval zde hostem velmi častým, Champfleury doplňoval odtud sbírku svých starých majolik. — Sardou, Dumas syn, Alphonse Daudet i Zola tráví tu mnohé odpůldne zimní saisony, zvláště když do dražby mají přijíti vzácné starobylé prvotisky, z nichž nejvíce hledají se neporušené exempláře vydání elzevirských. Ovšem doby, kdy Charles Nodier koupil od drobného antikváře na Quai d'Orsay „Sen Polyphilův“, tištěný u Aldusa ve vlašských Benátkách, za šest sous, dávno minuly, nyní vyvažují se neúhledné, v pergamenu nebo svinské kůži vázané folianty louisdory. Gambetta rád přicházel do přítmělých těchto síní. Rochefort psal v nich svoje duchaplné „Mémoires de l'Hôtel Drouot“, Nathaniel Rothschild sbíral zde kuriosity pro svoji knihovnu, Thiers kupoval tu svého Giorgiona, Carraccia, Quida Reniho, Tintoretta, Greuze, Cuypa, Ruysdaela a jiné mistry, kteří vesměs po smrti jeho výtečnými znalci byli prohlášeni za nepravé a podvržené.

* (Pokračování.)

* kramář.

LITERATURA.

Z novoročního trhu.

(Pokračování.)

Z palčivého žáru národních zápasův a potřeb *Obrázky ze Slovácka* od Gabriely Preissové octneme se pojednou v zášeru tiché, srdečné idylly. Mladistvá spisovatelka uvádí se nám na ponejprv devíti drobnými náčrtky, jejichž výslední dojem, jak z předu již říci můžeme, jest rozhodně příznivý.

Hned z předmluvy se dovídáme, že nám chce kresliti slovácké typy z okolí hodonínského, výminkou též Slováky uherské. Můžeme tudíž očekávati, že ku zálibě čistě esthetické přidruží se v zápětí interess ethnografický. Tak tomu jest v skutku. G. Preissová má dobrý zrak pro národopisné zvláštnosti. Dosud hlavně pro ty, které se jeví na povrchu, při prvním pohledu. Ale již také důrazně vedle řeči, kroje a pod. ozývati se začaly zvyky, obyčeje, názory. Čím hlouběji pak vniká do povah jednotlivců, starajíc se zachytiti jejich karakteristické odstíny, tím zdařilejšími stávají se její drobné kresby. Zvlášť tehdá, když jim podkladem bývá proces psychologický. Práce její tohoto druhu jsou doposud nejlepší, co napsala. *Čerešniččin želený hřích*, jejž *Ruch* přinesl ve 4. a 5. čísle tohoto ročníku, jest také jedna z nich. Z knihy Preissové zaznamenáváme v té příčině zvlášť výborně kreslené obrázky *Bratří sklinkaři* a *Různé náhledy*. Ovšem spisovatelka víc naznačuje, než vypovídá, spokojujíc se několika nejnutnějšími črtami. Nerozbírá do podrobna, její analyse, správná a dobře myšlená, nejeví se v detailu,

nýbrž v konečném výsledku. I k onomu dojde, jak bezpečně chceme doufati. Uměleckých prostředků jak v komposici tak v dikci užívá Preissová co nejjednodušších. Přes to vedle několika již uvedených črty *Vzdor cikánskému osudu*, *Ovečka* a *Vějíř* působí na čtenáře velmi příjemně. Jsou zajímavy, dýše z nich jistá srdečná prostoduchost a také zcela úměrnou stavbou se honosí. Vlastnosti posléze uvedené některým z podaných obrázků se nedostává. Jsou to patrně ty, v nichž péro Preissové ponejprv začalo na papír přenášeti dojmy ze života. Při veškerých pěkných jednotlivostech *Večer na továrychu*, *Silhouetty z odvodu* i *Spolunájemníci* činí dojem skizz jaksi nehotových. Jinak lze si od spisovatelky pro budoucnost slibovati práce ještě zdařilejší a závažnější. Hlavně pak, když při naivním a realisticky věrném nazírání, které ji karakterisuje, prohloubí svoji perspektivu, nanese barev sytějších a když tvrdší, řekněme mužnější rysy sobě osvojí. —

Těchto neschází již historickým črtám Josefa Brauna. Obě posud vydané jeho knihy, *Čtvero obrázků Starohorských* i *Z pamětí krevních písařů* jsou práce pozoruhodné. Braun s bravurní snadností osvojil si potřebný historický apparát. Hravě se vžil do českých poměrů šestnáctého a sedmnáctého věku, sebral kde jen možno bylo zajímavý detail a šťastně již také začal modelovati jednotlivé postavy. Leč ani tím se nespokojil. Obrázky jeho mají skorem vždy svou vlastní náladu, svůj vlastní vzduch. Braun stará se vytvořiti sobě originalní, samostatný sloh, a přes všecky reminiscence na Beneše-Třebízského se mu to daří. Není hanbou, míti výborného mistra, každý z nás se učil. Však také již v měkký a melancholický akkord, jímž Beneš zmocniti se uměl každého srdce českého, Braun přidává tóny nové a neméně výrazné. Povahy, které nám kreslí, mají svoji barvu. Benešovy feuilletony *Ze zapomenutých pamětí* daly nepochybně vznik *Pamětem krevních písařů*. Avšak srovnejme blíže obě díla a shledáme, že mimo hlavní, důsledně vracející se obrys takměř vše ostatní Braun čerpal z fondu vlastního. Na této cestě vítáme jej milerádi. Jak ve *Čtveru obrázků Starohorských*, tak zejmena v *Pamětech* jest galerie předvedených postav bohatá a rozmanitá. Není sic každá stejně dokreslena ani se stejným zdarem, ale v celku máme již hezký počet roztomilých. Někdy vrhl jen několik tahů, nicméně zableskl z nich profil určitý a svérázný. Také ve stavbě a komposici znamenáme routinu čím dále vyspělejší. Jestliže v působivém jinak obrázku Starohorském *Narodil se Kristus Pán*, či snad v humoristické črtě *Syslové* tu a tam znamenáme ruku nejistou, spokojující se prostředky dosti primitivními, nalezneme v *Pamětech* již nejednu črtu bedlivě zaokrouhlenou, jako z jedné litiny. V této ryze umělecké stránce Braun dojista vždy výše stoupati bude. Jak dobře napodobiti zná archaistický sloh starých kronikářů, jak lehce vnikl do vytčeného kulturního období! Vše, co hýbalo myslí souvěkých lidí, soustřeďuje v jedinou, v pravdě uměleckou kresbu. Nelze neuznati, že celkový dojem na př. *Pamětí krevních písařů* jest v skutku znamenitý. Elegický jejich zášer jímá nás mocným kouzlem, taktéž silně akcentovaný význam vlastenecký nechceme v nich podceňovati. Konečný úsudek o Braunovi jest na jevě. V pracích jeho cítíme pravé a zdravé ovzduší historického povídkáře. (Pokračování.)

*

Vyobrazení.

V lese. Kresba B. Hlavína.

»Mysliveček zelený s flintičkou si kráčí«

prozpěvuje zálibně národní píseň, ale v dalším obsahu výstražně dodává:

»Děvče dej pozor na myslivečka,
by se ti nevloudil do srdečka.«

Podle těchto nemnohých slov národní písně je ten mysliveček, jako tak mnohý jiný tvor na světě, nejen pěkný na pohled, ale při tom škodlivý, ba zhoubný ve svém konání. A jak také jinak. Příroda, která jej vychovává, jest sice dobrotivá, však přísná matka, na jejížto prsou se mysliveček nejen hřeje, nýbrž i tuží na těle i na duchu, a zvláště srdce musí míti ve své moci tak, aby bylo vždy na pravém místě. Nic jej nesmí přivésti z rovnováhy: krev, slzy, nářek, proklínání, vše musí přehlédnouti a přeslechnouti vážně a chladně, třeba se v té chvíli raději viděl za devaterým příkopem. Provoďme jej opatrně po vývratu přes rokli na kraj lesa, tam, kde se otvírá rozkošný výhled do šťavnaté krajiny s útulnou víškou. Mysliveček s kohoutkem u své ručnice napjal i naši zvědavost, neboť jakmile cvakne kohoutek, postaví se Nero mžikem ve služebnou posici a to znamená, že se co nejdříve něco stane. Nevíme, nač to opatření, a proto jsme dvojnásobně zvědavi — vždyť nikde se nic nehýbe. V tom kromě nadání Nero pohlcena do koruny vysoké borovice zakňučí a radostně si povyskočí, mysliveček přiloží pušku k líci — bác — a než dozní rána, zapraská několik suchých snítků a veverička zatuhlá i zkrvavělá spadne na zemi. Mysliveček ji zvedne, otře lhostejně krev o kyprý mech a k malé radosti Nerově strčí mu kořist do huby. Vydělal tak několik krejcarů střelného za ‚škodnou', proto se zvýšenou chutí se zastaví a cpe si do vyřezávané dřevěné dýmky. Sotva že však udělal první baf, zazvoní na blízku srp o kámen — škaredé znamení. Shasí opatrně doutnající oharek sirky a dlouhými, pružnými kroky plíží se po svistu žnoucího srpu k myti. Ani nezjistiv osobu k zemi sehnutého zločince zahřmí naň z plna hrdla — a nastójte! — jaký tu boj dobré vůle s povinností! Mařenka Kouřikovic z blízké dědiny, ta, s kterou v neděli na sále tančil sólo, vzchopí se a odskočivši se srpem v ruce několik kroků od nůše, stane, natahuje moldánky a dívá se zděšeně na pana adjunkta, který v lese je svým pánem. Několik okamžiků ticho. „Prosím, pane ádyjunk, naše plavka stůně a maminka mě poslala na trávu, abysme jí drobet přilepšily," vyhrkne Madlenka. „Tedy jí pošlete pro doktora a nechoďte ‚na panské'; jestli vás tu ještě jednou —" Nedomluvil a rázným kopnutím do nůše rozhodil nažatou trávu. Vrhne ještě posledně zuřivý pohled na Madlenku a jde vážně pryč, brumlaje tak na oko hodně mrzutě. Děvče však zná své lidi; sotva že pažba myslivečkovy pušky zmizela v houští, shrábne chvatně trávu do nůše a upaluje s ní k dědině, co jí nohy stačí. Za to několik kroků dále statnému chasníku Martinovi Hořejších přišlápl mysliveček pilku k zemi právě v tom okamžiku, když se hotovil k odchodu s uříznutým habříkem. Krátká, ale bouřlivá hádka: „Tak mně tu pilku nedáte, pane ádyjunk?" — „Nedám, a táhněte radši po dobrém, sic" — „No počkejte, až přijdete k nám podruhé k muzice, zase vám uděláme sólo," hrozí Martin se zdviženou pěstí a odchází zvolna bez habříku i bez pilky, metaje divoké pohledy po myslivečkovi.

Trneme nad tolikou přísností a necitelností myslivečkovou, které bychom se do něho nikdy nenadáli, ale učiněné „barbarství" vykonal ještě na samém pokraji lesa, kde již takořka jen poslední nohou byl pánem. Dohonil totiž babičku s mohutnou otepí chrastí na zádech a zpozorovav, že uvnitř chrastí jsou ukryta nejen ukradená polénka z ‚vyrovnaného', nýbrž místo dovoleného háčku i přísně zapovězená sekyrka, přeřízl nařikající babičce bez milosti popruhy a vyhmátnuv z rozsypaného dříví sekyrku ještě nekřesťanky klel a hrozil, že podruhé dá babičku zavřít ... „Kdyby člověk nebyl na ně jako kat, ti lidé by ten les přes noc rozneslí," omlouvá se nám užaslým nad trapným výjevem.

Takový je „mysliveček zelený" ve službě, v lese, kde je ‚svým pánem'; za to v neděli na sále „u Valšů" bere z nouze za vděk — svlékne se sebe ‚pana adjunkta' a má smysl pro krásu a požitky tohoto světa jako jiný chybující smrtelník; a za to, že je švarný, zdravý hoch a hezky se šatí dvojím suknem, je děvčatům tou měrou nebezpečným, že i sama národní píseň je musí k opatrnosti před ním napomínati. Pěkný obrázek tento kreslil B. Hlavín, druhdy také ‚mysliveček zelený,' kterému se, Bůh sám ví proč, ty krásy lesa znechutily tou měrou, že jich přestal užívat a raději je maluje. *R.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 8. V PRAZE, dne 15. března 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adresovány buďtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

již skákal Sekerka po schodech dolů. Poeta bral se rozkvašený a lítostí i málomocnými úmysly zmítaný za ním.

„Pardon,“ omlouval se Sekerka, přitočiv se před domem opětně k Pravožijovi. „Přál jsem vám dobré zábavy, a zapomněl jsem, že jste v Praze neznámý. Vím, jak pány z venkova ráda hněte neznalost dobrých adres, k nimž by své výstřední myšlenky upjali. Povím vám jednu výtečnou. Blíže nás, v Cikánské ulici, v čísle 48. přes dvůr bydlí jistá slušnější osoba. Vzdala se právě sama nenuceného života a vzala si dnes hezounké, mladoučké kotě k zaučení — —“

Vymetal mávl zlostně rukou. Kolemjdoucí ohlíželi se po malebné skupině ošumělého pobudy s vyfintěnou, okázale uměleckou osobností z venkova.

„Račte prominouti,“ prosil Sekerka. „Člověk rád se svým dobrodincům zavděčí všemožně — toť vše. Chybil jsem. Rozumím vám. Jste theolog. Prosím, odvraťte se s hnusem a povržením od středně děsné perspektivy, na kterou jsem vás nejapně upozornil. Volte jinou — tam na Josefském náměstí právě počíná pouťování u Kapucínů. Na shledanou u divadla!“

„Jak že?! Na vrch ještě posměch!?“ Pravožij pocítil mocný zálusk strhnouti pokřik. Ale opanoval se. Nebyl by se dovolal příjemné episody, a než by si ztrpčil svůj kýžený pražský výlet, raději —

405

ZE ŠKOLY. Studie G. J. Schulze.

Ďáblova podšívka, bídák! K čemu sváděl, nabízeje se zaprodati tajemství paní baronky! Mrzká duše! Pravil ovšem, že kronika ta nemá již ceny — hanebnost přece jen! A paní baronka prý za to lidi vyhání — nedbá tedy o jejich povídačky. Ale přes to — slušné by nebylo vtírati se do skrytých běhů její života. — Arcit, seznání romantické příhody by posloužilo k porozšíření horizontu básníkova, ke vniknutí do tajů společnosti. Hm! — A když přeslechne v takové historce jména, zbude zajímavá pohádka, jejíž rozšiřování neublíží nikomu. — Hledme! — A konečně což na tom, nalezne-li se na té hrdé paní Marii Orelské z Řásné nějaká nitka, za niž možno si přitáhnouti pyšnou tu dámu níže a blíže na niveau, na něž její knížecí oči zpupně shlížely? Eh — však ten dotěrný Sekerka beztoho nedá pokoje — —

Pravožij vzchopil se k jasnějším myšlenkám. Počítal, že si upraví rozkošný týden a odhodlal se žíti po pansku. Vešel hned do nejbližší kavárny, dal si přinésti třikrát kávu a nalámal si do ní pět rohlíků. Za těchto hodů snil o svých Příkopových triumfech, o návštěvách výtečníků,

o zapřádání vděčných a vzácných známostí, o divadle a Vyšehradě — Cikánská ulice č. 48. — odporné pomyšlení! A co chvíli blesklo mu do vznešených idejí jako zásvit z pekla. Chtěje uniknouti nemilému tomu vyrušování, zaplatil a vyšel na ulici. U knihkupce poblízku zastavil se a oči jeho bloudily po plánu Prahy. Cikánská ulice, aha! tu jest. Nu, což na tom? — Vzal ji — — Pravožij odvrátil se raději a vydal se na procházku. Pokochav se půvabem staroměstského náměstí, ocítil se znenáhla v labyrintu uliček za sv. Mikulášem. Pozvednuv očí svých k tabulce na rohu četl jméno ulice.

Byl ve Střelné a nikoli v Cikánské ulici!

S věže radnice duněla hodina šestá, čas, vyplésti se z labyrintu ztraceného i zrádného zákoutí a pomýšleti na vstup do divadla. Pravožij obrátil se rozhodně s přiměřenou ošklivostí a pochopitelným chvatem, obávaje se, aby nebyl přílišně omeškán blouděním v neznámých čtvrtích.

Odolav takto statečně pomocí nutkavé divadelní vstupenky pokušení ďábelskému, jež směrem Cikánské ulice bezděky ho zavedlo, pospíšil do divadla, kochaje se v duchu z vítězství své mravnosti.

Rozpustilá opereta, provozovaná toho dne v divadle, otřásla sice poněkud domněnkou básníkovou, že obdivuje a koří se Musám, podle předpisu československé mravnosti v kutnu klášterní cudnosti zahaleným, ale otřásla touto domněnkou jaksi příjemně; neboť poeta v tváři rozpálený vyskočil jako bujarou manifestací své mužné síly z divadla a švihal sukovicí tak podnikavě, že by byl bezmála nějakému pánovi nos roztal.

„Pardon," ulekl a omlouval se, „račte —"

„Nestalo se nic," usmíval se pán, připojuje se důvěrně k Pravožijovi. „Ale neručím za to, že dnes něco nevyvedete! Ty šimravé zpěvy a dekoletované vtipy vás nějak rozdováděly, hehehe!"

P. D. V. Hlubocký nevěřil svým očím. Toť byl pan Sekerka! Ano, pan Sekerka, jehož hladce oholené a vymydlené tváři bylo lze vytknouti, že jest poněkud vyžilá nebo materialisticky zbarvená a zborcená, jehož úbor však od lesklého klobouku po slušnou obuv svědčil o pravdivosti pořekadla, že šaty „dělají" člověka.

Pravožij zapomněl mentinou na nečeskost tohoto rčení, rozpomínaje se na ně a zkoumaje úbor švihákův uctivým zrakem, který nebyl ještě tak zkažen, aby rozeznal skutečnou eleganci od ošumělé vyfintěnosti problematických existencí, které odložené cilindrové klobouky, pokálené švihácké obleky a rozpukané, obnošené lakýrky ze židovských krámků pod loubím v Havelské ulici a jinde z podezřelých děr za laciný peníz pro ozdobu své zevnější tvářnosti poznovu na denní světlo vynášívají.

„Nekompromitujte mne," kázal Sekerka, vsouvaje svou ruku přátelsky pod paži básníkovo, který ani netušil, že touto důvěrností jest sám kompromitován. „Hledíte na mne, jako byste mi nevěřil. Toť kletba bídy. Pokrytecká společnost nedopouští, nýbrž velí, abychom líbali špinavé ruce v hladkých rukavičkách a propůjčuje každému právo, aby svou nedůvěrou urážel bližního, jenž není o nic horší než ostatní, kterého však potkala nehoda, že má své lepší šaty v zastavárně nebo u fantářky. Touto nemilou klausurou byly také moje šaty stiženy, váš dukát je vysvobodil, a teď jsem chlapík, který vás, můj dobrý přítelíčku, zastiňuje. Věřte, že bych spíše já měl právo vstoupiti v rozpacích s vámi do některé slušné restaurace, poněvadž váš oblek a vaše chování jsou prostě komické. Il fait le fier bien rustique, řekla by o vás nedůtklivá paní majorka, kterou mi dnes pochovali, ale já, mladý pane, já ctím vás a ve správném vědomí své nicoty podřizuji hluboko plevu svého vnitra i s obalem malebné, drahokamy vyložené schránce vašeho ducha. Apropos, kterak perlily dnes tóny z hrdélka slečny — —?"

Za řeči vedl Sekerka svou oběť určitým směrem, ukázal se býti znalcem divadla — „s galerie," vysvětloval — a věděl nejednu pikantní historku zákulisní — „od služek a dělníků z divadla," objasňoval polo chlubně cynicky, polo s imponující upřímností.

„Dovoluji si vám ukázati práh jedné z nejlepších vináren pražských," pravil, přerušiv se a zastaviv Pravožije před starým domem v těsné ulici. „Vínka samý malvaz a jídelka se vám tam jemností a úpravou na talíři jen jen třesou. Doufám, že tento práh překročíme. Nebudete litovati —"

„Já víno —" odmlouval P. D. V. Hlubocký.

„Nepiju. Dobře — ale já je piju rád a na počest vaši nemohu si s vámi jinak ťuknouti, než sklenkou pořádného nápoje. Vám, pane, jest lhostejno, pijete-li pivo pod nápisem „vinárna" nebo „pivnice". Plzeňské vám tam na požádání přes ulici také donesou. Za kuchyň vám ručím a za útulnost lokálu též. Pojďte."

Pravožij se rozpakoval.

„Jen v před!" nutkal Sekerka. „Však my tam nezůstaneme! Vy se rozmyslíte, jíti před půlnocí na kutě — k tomu dosti času a příčiny v Hluboké — dobrá večeře vám vzpruží křídla. A zatím poslechnete mou pohádku, pro kterou skryté výklenky v této vinárně jako schválně jsou dělány. Jinde v hlučnější místnosti bych se nemohl nic rozpovídati."

P. D. V. Hlubocký uznal za vhodné, nepřepínati tetivu své vůle a nevystřeliti z ní šíp, jenž by byl po případě zalétl slepě do mizerné hospůdky. Znal Sekerku z Týnce, a po zkušenosti nepochyboval o výbornosti gastronomických požitků, jež Sekerka vyčenichal.

Vešli.

Vinárník a sklepníci obcházeli. Pravožij znamenal maně na blyštící se tváři vytylého majitele závodu sledy vnitřního boje a přemítavých pochybností, jež točily se patrně kolem příchozích. Vycítiv tento despekt z konvenienčního úsměvu vinárníkova, byl popuzen; tak a jinak neuctivé

podívala se velkoměstská cháska dnes již nejednou na malebný zjev básníkův —

Sekerka rozběhl se za nedoslýchajícím sklepníkem, aby opravil a doplnil své rozkazy.

V tom přitočil se vinárník do výklenku.

„Račte," zval usmívaje se na Pravožije přes otevřenou tabatěrku, jíž úslužně nastavil. Hm, nešňupete! Krásný den dnes — Hm. Pán z venkova? Pozval si pana Sekerku na chutnou večeři —."

Závěrečná poznámka vinárníkova vyznívala zřetelně — tázavě.

„Proč se ptáte?" utrhl se Pravožij.

„Hm — promiňte — jen tak. Aby sklepník věděl, může-li psáti účet na jeden řad.

„Ano, mně."

Vinárník byl očividně tímto pyšným výrokem upokojen. Nechtěl nic více než jistotu. Vůbec bylo zjevno, že pan Sekerka nenáleží mezi osobnosti v tomto hostinci neznámé. Opodál seděl obstárlý pán, jehož hlava vznášela se tak nízko nad stolem, že vypouklá záda nad lysinu vyčnívala. Mluvil stále mezi sklenice a talíře, maje za souseda i němého posluchače vyčouhlou osobnost, která v automatické odměřenosti víno srkala a sklenku s mírným úderem na stůl stavíc, pravidelně promluvila: „Inu tak!"

P. D. V. Hlubocký považoval tato slova vždy za úvod k delší řeči a upjal svou pozornost k ústům, která zmíněnou, podle tónu vždy tajemně obsažnou sentenci vážně pronášela. Nenásledovalo však nic. Hlučné „inu tak" bylo tedy úvodní neb závěreční raketou myšlenkových ohňostrojů, jež neznámý ve skrytu svého vnitra pilně vypaloval. Na vypravování svého nízkého souseda shlížel jaksi s patra, dopřávaje mu rozkoší samomluvy mezi čtyřma očima.

„Kde se vzal, tu se vzal," zaslechl poeta od přítele monologů, „náš Sekerka. Tomu, že ten člověk posud neumřel na smetišti, nikdy neporozumím. Chlap má štěstí. Včera bych mu dal za rohem krejcar a dnes pozdravuje mne jako pán. Čipery je škoda! Nadaná hlava! Ale tak tluče se po krčmách, mudruje a neplatí — co pravíte, příteli?"

„Inu tak!"

Sekerka vracel se spokojeně ze své výpravy do kuchyně. Vynořil se s vinárníkem někde za kamny a mna si ruce, blížil se vesele ke stolu.

„Hned, okamžitě, pane professore," sliboval vinárník rychlou obsluhu, klaně se uctivě poetovi a rovnaje na stole něžnou rukou příbory. Bylo zjevno, že mu Sekerka za kamny vštípil ohromnou úctu před P. D. V. Hlubockým.

„Teď si dopřejeme chvilku poklidu a laskomin, pane Vymetale," mínil Sekerka bezmála tklivě. „Sedíme hezky za větrem, moje ženuška je zásobena vším, co potřebuje, spí tiše, u ní sedí naše hokyně, klímá nad zbytky tlustého románu a odhání od ženy mouchy. Z míry hodná ženská, ale po čertech jizlivá, když jsem jí fatku dlužen. A moje stará snese raději samotu a opuštěnost, nežli špatné slovo na mne. Teď jsem babě vaší laskavou pomocí ucpal jedovatou vyřídilku, jeť zase jako máslo. Má moji ženu ráda a vyhnala mne sama, abych nemocnou neznepokojoval. Lékař prohlásil, že nejhorší je odbyto — proč bychom se netěšili?" zanotoval Sekerka. „Na vaše zdraví, pane Vymetale, výtečníku příští doby, ochranče chudých a napáječi žíznivých!"

„Inu tak."

„Protivná duše," trhl sebou poeta.

„Ale neškodná a zábavná," sloužil ochotně Sekerka. „Všude jest poslední. A kdybyste zde chtěl vyčkati, až všickni odejdou, zůstal by i on, přisedl by si k nám, poslouchal by a říkal by nám „inu tak" do rána."

„Ale mne mučí hlad."

„Sklepníku," houkl si Sekerka tak zle a významně, že sklepník a za ním hostinský letěli jak vymrštěné míče do kuchyně.

P. D. V. Hlubocký byl v brzku usmířen. Objednalť Sekerka výborné krmě, znamenité nápoje a konečně i vonná cigara.

„Havanna Londres," mínil nedbale, štípaje špičku doutníku a strkaje jich plnou hrst do kapsy. „Abyste věděl, kterak ten druh chutná. Jest poněkud silný, právě po důkladné večeři vhodný — ale pravda!" luskl Sekerka prsty, jako by mu z čista jasna cosi bylo připadlo na mysl. „Vždyť jsme se, tuším, sešli, abychom vyřídili finanční záležitost! Nu, jak jste se rozmyslil — chcete směnku nebo kapitolu z románu?"

„V pravdě netoužím ani po té ani po oné," ozval se poeta, překonav již lítost nad ztrátou i vrtochy svědomí, a jsa po výborné večeři a vůči uctivému vinárníkovi v náladě velkomyslné. „Jen tolik dovoluji si podotknouti, že by peněz na kolek bylo asi škoda. Dostal bych fidibus a ten mohu si pořídíti laciněji."

„Tedy dáváte přednost historce?"

„Jak libo. Nevtírám se do cizích tajností, nežádám si indiskrecí —"

Sekerka usmál se pro sebe a pohladil se pod bradou, vztyčiv k tomu konci hlavu a zíraje na Pravožije úkosem, jako by chtěl říci: „Rozumím, ptáčku."

Ve výklenku byli o samotě v mraku dýmu, jejž vyluzoval poeta z jemného cigara, zacházeje jím jako výrostek chvoštětem při pálení čarodějnic.

„Pro ukrácení chvíle a pro zachování klidu, užitečného vašemu i mému trávení, posedíme si malou hodinku, půl hodiny stačí — máme půl jedenácté. Aby si vás neosedlala ospalost — přikrade se ráda, když takhle nad hlavou jednotvárně plyn syčí, vedle pendlovky odměřeně tikají a opodál ten hrbáček jako potůček mumlá a jeho soused po chvílích se ozývá „inu tak", jako když ponocný patníky holí otlouká — tedy pro pouhé udržení vaší krve v mírném proudění a stejné temperatuře osmělím se vypravovati vám něco z pestrých svých zkušeností, čímž zároveň svůj dluh s vaším laskavým dovolením vyrovnám."

P. D. V. Hlubocký svolil, hodiv hlavou.

„Sklepníku," volal Sekerka, „abyste nemusil pořáde kolem nás slíditi, postavíte mi sem najednou tři láhve téže marky a tomuto pánovi litrovou láhev z Plzně. Popilte si. Pak můžete dřepěti v některém koutě, až vás zavoláme k placení. — Vy budete třetí láhev píti se mou," vyložil Sekerka obrátiv se k Pravožijovi, „abyste splákl pivo —"

„Pro malé osvěžení vašich upomínek na někdejší mou kusou a bezúčelnou sdílnost," počal Sekerka, uvelebiv se pohodlně na pohovce, „povím nejprve stručně, kterak jsem dospěl až k sekretářství u paní majorky Andělové z Ronovce. — Jak vám povědomo, býval můj otec panským vychovatelem a později bibliotekářem. Pocítil sám na sobě bolestně helotství studovaných lidí, jimiž jedenkráte každý vytylý vařbuchta povrhuje a oře, aby podruhé s pokryteckou úctou před nimi se plazil a jim záviděl. Byl jsem probudilý, čilý kluk, ale otec nechtěl o mých studiích ani slyšeti."

Sekerka se odmlčel vyčkávaje, až přikvapivší sklepník baterii láhví na stole rozestaví a opět se uklidí.

(Pokračování.)

MAGDALENA.

Báseň BOHDANA KAMINSKÉHO.

Kde víra hasne v mrákotách, tam soucit ještě září.
Já nevím, proč jsem vešel v chrám, však vím, že na oltáři
při bledém svíček plápolu, ve zlatém, dlouhém vlase,
v těch dlouhých zlatých kadeřích tam svatá modlila se.
V hlubokých očích vlhkou zář a smutek na čele
se modlila, jak za hříchy a za nás andělé.
„Ó svatá" — já se před ní chvěl — „ó modli se, ó modli
i za toho, kdo neštasten, i za toho, kdo podlý,
ať všude aspoň jedenkrát paprslek smírný prodlí."

Vše bylo ticho ... mlčela ... a svíček plápol hebký
se chvěl jí tváří, po čele, pad' v nahé tváře lebky,
jež mlčící a příšerná se ze tmy růsti zdála
a z obrazu se na svatou i na mne děsně smála.
„Ó svatá," — já se v bázni chvěl a výš k ní ruce vztáh' —
„čím je ta kostra příšerná v tvých čistých modlitbách,
ty krásná svatá" — zvolal jsem — „co chce ta lebka holá
u tebe, která mladá jsi a krásná, dítě z pola,
proč ‚umřeme! ó umřeme!' ti stále drsně volá!"

A náhle tak mi bylo vše, že ne víc svatá Máři,
že nejen ona světice tam klečí na oltáři,
že tam ta smutná, uštvaná, toť v světě každá žena,
vždy láskou svojí přesvatá a vždycky ponížena.
Vždy trpící a ubohá, než každý, vždycky víc,
vždy velká ale láskou svou a vždycky milujíc
jde žena světem v myšlenkách, čím je ta láska její ...
Kdo dnes ji kochal, s pohrdou a smíchem zítra štve ji
zoufalstvím, hanbou, prokletím a pustou beznadějí.

Ó srdce žen, vy hrdličky, jež vír k nám bídným žene,
vy ubohé, vy přesvaté, vy květy nestřísněné,
vždy poznáte, kde úsměv byl, tam zítra výsměch ostrý
a krása, láska oprchá a ‚umřem' pláčí kostry.
Umřeme, běda, umřeme, však štěstí vaše hned,
když prvně muž vás obejme a než k vám oko zved',
on květy vaše potrhá, snů čistých zboří chrámy,
dnes žebrá ještě pohled váš a zítra zhrdne vámi,
až jeden výkřik bolesti vám navždy duši zmámí.

Ó čím jste vy v náš bědný rej, vy holubice bílé,
ó čím v ten smutný úděl váš ta jedna štěstí chvíle,
kdy srdce láskou opilé a touhu v duši máme,
než za chvíli vám krutě se a drze urouháme,
než srdce vaše zašlápnem a zadupáme v kal,
by v chvíli příští každý z nás nad vámi zaplakal.
Ó srdce žen, vy hrdličky, jež lásky křídlem vláte,
že tolik lásky v oku svém a tolik něhy máte
v náš hříšný svět a mrazivý — ah, škoda nastokráte.

Ó žalováno Bohu buď, ty svatá na oltáři,
co v hloubi srdce chvěje se, co smutkem z oka září,
co srdce rvalo bolestí a dosud krutě rve ti,
však na nás hříšné z očí tvých jen požehnáním sletí ...
Ó Magdaleno ... smutno mi, mně srdce stydlo v led,
když na tvou krásnou, zlatou skráň jsem hleděl naposled,
jak šel jsem chrámu polotmou, žár vlhký maje v oku,
na skráni bolest zoufalou a smutek po svém boku,
co šerem chrámu doznával hlas básníkových kroků ...

NA TROSKÁCH HŘÍCHU.

Vesnická povídka od BOŽENY KUNĚTICKÉ.

(Pokračování.)

Dílce za ta léta, co se zasvětila Josefovi, naskytla se mnohdykráte příležitost nahlédnouti do jeho rodiny, a dle různých, nedosti střežených výroků učinila si přibližné představy o povaze jeho rodičů. Domněnka, že matka jeho pouze pro její jmění by ku sňatku svolila, dospěla časem v nezvratnou jistotu. Nezůstalo jí rovněž dlouho tajno, že Stárková v hospodářství vládne a pantáta Stárek že jest pouhým vykonavatelem její rozkazů. Dokud byl Josef na reálce, dávala i jemu takt, avšak sotva že na něj matička Praha začala působiti, musila paní máma začasté své žezlo skloniti. Nebyla zlá, ale působilo jí zrovna dětinské potěšení, mohla-li dokázati, že tím studovaným hochem vládne a právo má pohroziti mu dutkami. Vzala je s hřebíku a řekla přísně: „Vidíš je?" Pak je opět zavěsila a večer na některé ze svých táček vypravovala s pýchou, že ten hoch ještě se bojí její dutek. Myslila si tím dodati autority. Josef k tomu ani

PENELOPE. Obraz G. Maxe.

nedutal, nechtěl jí kaziti radosť. Když vša přijel na první svátky z Prahy a se sousedy se při bulce déle zdržel v hospodě, nežli s dovolením matčiným souhlasilo, a tato schválně k vůli tomu z postele vyskočivši pro dutky běžela, probudila se v něm hrdosť. Řekl jí mírně, že již odrostl takovým výjevům, dal „dobrou noc“ a odešel do své světničky. Dutky vypadly panímámě z ruky. Té noci již neusnula. Cítila, že syn dobývá se z její moci a pocit ten vyluzoval jí slzy. Pomalu však si zvykla. Pokud Cilky se týče, o jeho s ní známosti nevěděla. Svěřiť se jí obzvláště rychle, aby jí ušetřil po případě hledání příhodné nevěsty. Stárková se na Cilku vyptala, prohlédla si ji z okna malířčina a byť nebyla zcela dle její vkusu, dala synovi na jevo, že nebude hasiti plamen srdce jeho žádnou domluvou.

Josef znal ovšem toho příčinu. Sám nestál mnoho o Cilčin zlatý přívažek, ale byl mu vhod alespoň proto, že zamezoval doma všechny rodinné výstupy.

Právě tak smýšlela Cilka, s tím toliko rozdílem, že zrovna v čase, když Josef pomýšlel na tichý a útulný domov, kde v krátkém čase hodlal svou lásku umístiti, cvičila se ve slovníku odříkání. Lásku svou posuzovala bez všelikého předsudku. Kojila se nadějí, že tehda, až vzdá se jmění neprávem nabytého a tak se zhostí neunavných výčitek svědomí, bude státi pevně jako skála. Avšak nebloudila s vědomím, že matka Josefova všemožně tomu na odpor se postaví. Proto váhala. Ztratiti Josefa bylo jí tolik, jako pro celý život spůsobiti si očistec. Ještě doufala, že snad Dařilová návrhu nepřijme. Však byť i přijala — pevně byla přesvědčena, že Josef matce bude vzdorovati. Tyto všechny své naděje i své obavy vylíčila podrobně paní Poutecké. Při posledních slovech utopila se v slzách.

Paní Poutecká urovnala si třesoucí se rukou čepec a pak přivinuvši hlavu Cilčinu k srdci, jemně pravila: „Řemeslníka poznáme po nádobí, člověka po činech. Tušila jsem bouři a přišel příval. Zde můj soud končí a rada přestává. Řekla bych: rozmyslete si řádně, Cilko, co chcete učiniti, abyste pak bycha pozdě nehonila, ale mluvila bych jen tak z lásky k vám, protože vím, že Bůh ne na plano uložil Adamovi a Evě dobývati v potu tváři vezdejšího chleba. Ale vy jste jako pára nad hrncem. Co byste chtěla počíti? Snadno jest šíti, máme-li nití. Vy nejste zvyklá těžké a úmorné práci. Ostatně nemyslete, že vám chci v něčem brániti. Bude-li nejhůře — nu — vždyť víte, že Poutecká ještě nikomu své srdce neprodala. Loučiti se nebudeme. Ostatně mohu-li se na svůj zrak spolehnouti, tvrdila bych s určitostí, že pan Josef i beze zlatého brnění nepozbude udatnosti. Také matka jeho není žádná kukačka, jako bohdá Dařilová není žádná straka. Dělejte, co sama za nejlepší uznáváte.“

Cilka očekávala odpověď poněkud jinou. Tato ji překvapila. Myslila, že paní Poutecká bude odpírati, přemlouvati a zatím nestalo se to ni ono. Nebylo dalších rozpaků.

Cilka políbila vděčně paní Pouteckou a na tváři rozhostil se jí úsměv.

„Uznávám za nejlepší to, co vy, tetičko, schvalujete.“

Ručička na hodinách sešla se právě hlučně s dvanáctou, když Cilka v pokojíku osamotněla. Drnkot kytary dávno zanikl, sousedky dávno spaly, jen nebeská světélka dívala se do tmy, v niž se pohroužila Bartolomějská ulice.

Cilka dlouho stála u okna. Duch její bloudil v temných chodbách minulosti a sbíral v nich material pro lepší a čestnější budoucnosť. Tu a tam vyrušen byl krátkým stonem postrašeného srdce, ale ten zůstal volajícím na poušti. Květinky zašelestily, kanárek zatíkal, Cilka si přejela čelo. Odvrátila se od okna. Pohled její padl na psací stolek, na němž péro a papír ochotně zdály se jí službu svou nabízeti. Neodolala. Chopila se péra a dřív, než vlastně rozmyslila, co psáti míní, černalo se drobounkým písmem na papíře: „Milovaný Josefe.“ Potom psala dále. Věta pojila se ku větě, a když za tlukotu srdce na osmé stránce skončila slovy: „vždy jen Tvá Cilka“, klesla znavená na psací stolek. Po chvilce list zavřela do obálky s holubičkou a srdečně si oddychla:

„Staň se, co státi se má. Jinak jednati nemohu.“

* * *

Bylo to v den medem mazaných Jidášů, tvoření mazanců rozličné jakosti, mlčení zvonů a líbání kříže, v den, kterému říkáme zelený čtvrtek, když Cilčin dopis octnul se v malé poštovní kanceláři rovněž malého městečka. Poznamenán razítkem přísně rovnoprávným, byl dán v ochranu malému, švitornému mužíčkovi, který nejméně dvacetkrát opakoval s tváří rozradostněnou:

„Jen jeden! Jen jeden!“ a dodával: „S pánbíčkem, už letím k Holetínu.“

Cilka adressovala svůj list do Holetína vědouc, že Josef velikonoční mazance jinde nebude jísti, nežli pod rodnou střechou. Proto také psalo se jí obtížněji, ač ji zase těšilo vědomí, že lépe, vyjedná-li se vše jedním rázem.

K tomu ještě posilňovala ji naděje, že Josef ústně více u matky zmůže, než písemně a poněvadž Holetín není tak příliš vzdálen od Pardubic, že jí matčino rozhodnutí sám přijde vyřídit. Zkrátka — jedno k druhému a Cilka dopis odeslala. Mužíček, který jej z poštovní kanceláře vyzdvihl, byl holetínský listonoš, člověk snad jediný svého druhu, povídavý jako svíčková bába a titěrný jak novorozeně. Že s listem naší rozšafné a šlechetné hrdinky sám anděl strážný plul a ho chránil, o tom podám krátký důkaz. Zvěčním tím holetínského listonoše, který měl přelíbezné, trochu masopustní jméno — Kobližka. Matěj Kobližka.

Že Kobližka nebyl stvořen k tomu, aby jiným přes hlavy se díval, neb aspoň bez namáhání do

očí jim pohlížel, o tom byl dávno přesvědčen. Nejlepšího důkazu pak nabyl, když pln chtivosti po slávě válečné vypínal se na špičky před slavnou odvodní kommissí a byl odmrštěn důvodem, že ho příroda utvořila daleko pod míru vojákovi přiměřenou. Viděl tenkráte patrně, že kdyby ho byli nechali ještě chvilčičku státi na prstech, vše v jeho prospěch mohlo skončiti, ač i ta naděje byla trochu odvážna. Že však ho odbyli slovy: „Takhle by to ještě šlo —“ přijal u vědomosť, že chůze po špičkách dodá mu vždy a v každém případu větší důstojnosti. Od těch dob zvykl si tedy choditi po špičkách. Při jeho, abych tak řekla, kašpárkovské postavě to vypadalo slušně, nebo spíš až neslušně komicky; ale ty můj Bože, kdyby nebylo komiky, kde by nabral svět humoru? Kobližka dělal krůčky zrovna slepičí. Drobounké a tak rychlé, jako tečky na telegrafním aparátu. Hlavu měl lysou, na krku titěrné vole. Toto snad bylo příčinou, že hlas jeho zněl jako špatně utajený šepot anebo jako třikrát škrtnuté *f*, uhozené ve violinu na stoletém klavíru. Při tom ovšem užíval orgánu svého velmi zhusta a mnohdy beze všeho ohledu, neprohřeší-li se proti osmému přikázaní z desek Mojžíšových. Kobližka stal se během let, co se zasvětil službě poštovní, postrachem celého Holetína. Nepověděl, co nevěděl a co věděl, nezamlčel. Byl by dobře psal kalendáře, kdyby se byl v povolání svého života nezmýlil. Nebylo radno slova před ním promluviti, nebo dovedl je lépe nežli chemik své lučebniny na nejmenší součásti rozděliti a z nich každé pro svou výmluvnosť zvláště užiti. Z chalup přenášel do statků, ze statků do chalup. Povídání bylo mu denní potřebou a povídal s tváří tak svatou a skroušenou, že nesnadno ho bylo z jednání jeho kárati. Miloval velice zdrobňování slov, že časem dospělo v něm v nenapravitelný zvyk a snad jediné z té příčiny dostalo se mu jména Matějíček, pod nímž byl znám daleko široko. A ten muž byl — věc neuvěřitelná — pánem své ženy. Slovem „pán“ chci naznačiti, že byl v domácnosti své neobmezeným velitelem a jeho milá polovička že měla před ním náležitý respekt ve všech okolnostech a příhodách životních. Matějíček dobře věděl, co znamená toto pojištění si domácí vlády a říkával: „Není potřebí na ženu vždy obra, může býti také obříček.“ Nejčastěji to uváděl u přítomnosti rolníka Stárka, který ode dávna vězel pod pantoflem své ženy. Co jen se mu namluvil! Co navytýkal, sešel-li se s ním náhodou někde za humny! Podněcoval, dráždil, celé levity odříkával, a když bezpočtukráte mu na svoje bezúhonné „já“ ukázal a ženu svoji vždy jako úkropek mírnou a krotkou vymaloval, zůstavil ho naposled kajícímu sebezpytování. Stárek poslouchal ho rád. Předně zašli ku svému mravoučnému dialogu obyčejně hodně daleko a byl tedy jist, že se panímáma z něho ani zbla nedoví a pak poznal, že za řeči Kobližkovy cítí v sobě cosi, čeho se vždy sám ulekl a co, kdyby vyspěti mohlo, bylo by pro panování Stárkové zemětřesením. Škoda, že ztrácelo se ono ‚cosi‘ zrovna tak rychle, jak se probouzelo. Domů se vracel pln bujarého nadšení, hájiti svatá práva Bohem již Adamovi darovaná, a přišel — s nitrem prázdným, pustým, klidným jako pod zemí. Avšak panímáma se náhodou všeho domakala. Viděla je kdysi, ani spolu chodili, jako by oba od jednoho pluhu byli, vyslechla nepozorovaně jejich zlomyslné spiknutí a od té doby přísahala nejednou, že Kobližku řádně připálí i s jeho pozorným žákem. Stalo se to asi tři dni před zeleným čtvrtkem, a Stárek ani Matějíček netušili, že plány jejich čeká veliký nezdar.

Psaní, adressované mladému Stárkovi, nadělalo Matějíčkovi mnoho vrtochů a bičovalo jeho zvědavosť pestrými domněnkami. Sotva že vyhopkoval z kanceláře a vrhl pohled plný otcovské péče na obálku, odkud na něho se smálo jméno professorovo, již byl jeho klid porušen v nejhlubších základech. Slunéčko rozdávalo polibky na vše strany a počínalo si tak důvěrně, že snadno pochopíme Matějíčkovu naději, když obrátil psaníčko proti němu a přivřev poněkud oči, snažil se jeho pomocí prozkoumati obsah listu. Obálka byla slabounká a po dlouhém namáhání, obracení, tření, nafukování podařilo se mu sestaviti podpis pisatelky i s věčností, na kterou se Josefovi zavazovala. „Cilka, Ciloušek!“ zavanulo se rtů listonošovi, jako vrabčík poskakujícímu. Panu professorovi psala dívka a poněvadž mu psala, že jeho zůstane, musí jeho být a co jiného by mohla být než milenka, nevěsta! Ó Holetíne, Matějíček ti nese novinu! Kobližka se dnes těšil na Holetín víc, než Israelité na zaslíbenou zemi. V mysli obešel již celou náves dokola a hlavně u statku Kudrnova se zdržel nejdéle. Rostlo tam dívče jako májový květ a již dlouho postonávalo po mladém Stárkovi, který rád s ní zažertoval, modré oči jí vyčetl, samých pomněnek z nich nadělal a tak nevědomky vloudil se do její srdce. Kudrna se Stárkem si kmotroval a hned tenkráte, když na rukou držel vřeštícího Josefa, v duchu se modlil, aby dostal dceru, která by po Stárkové převzala velení. Když panic onen v peřince stal se konečně professorem, mínil, že též paní professorová není k zahození a se starým Stárkem jednal již hnedle o svatbě. Panímáma o tom nevěděla, jinak by byla Kudrnovi řekla dávno, že se chystá na ranní, když ostatní jdou z hrubé. Pantáta sice věděl, kam srdce Josefovo mířilo, ale věřil, že si jednou přece s jeho záměry zavdá na srozuměnou. Souhlasu panímámy očekával, znalť její touhu po důkladném věné. Jméno Cilčino znal sice z doslechu, ale zůstalo mu lhostejno. Spravedlivě řečeno, promlouval s Kudrnou, jen aby o čem bylo mluviti. Jinak bylo téměř jisto, že mu každá snacha bude milá, když do domu s prázdným nepřijde. Byl však slaboch a milerád přitakal, kde žádali souhlasu. Kobližka zatím foukal z jiného měchu. Kudrna mu totiž řekl, že, dá-li někomu dvacet zlatých odměny, statek tím na buben nepřijde, a dostane-li se jeho dcera za Josefa, ani pětku k tém

dvacíti zlatým že by přiložiti neváhal. Kobližka mu porozuměl. Připomněl sobě v duchu svůj poměr ku Stárkovi a dospěl k výsledku, že, má-li z jeho žáka býti něco kloudného, musí alespoň tenkráte jednati dle jeho diktanda. Dnes umínil si, že s Cilčiným psaníčkem v ruce Kudrnovi si postěžuje na obtíže, s nimiž vyřízení jejich záměru je spojeno. Matějíček kul obchodnické plány. Odstranění Cilky stojí, po křesťansku počítáno, nejméně za desítku. Když se blížil k Holetínu, zaleskly se mu oči. Proti němu přicházel Stárek, dýmku maje v ústech, široký klobouk na hlavě, na těle dlouhý modrý plášť. Za ním jel s trakařem výrostek.

„Pozdrav pánbíček, pantatínku!“ volal Matějíček. „Kam pak?“

„Do města.“

„Do městečka? Tak! Tak! Já nesu psaníčko. To jsem rád, že vás, pantatínku, zrovna potkávám. Vašíček může napřed a já vám zatím něco důležitého kraťounce vypovím. Snad nespěcháte?“

„Jedeme na koupi do mazanců. Žena mi napsala o ní celý komentář.“

„Nu, nu! Kupečkové se zbožím neutekou. A pročpak si panímaminka nešla sama?“

„Má — inu má práci.“

„Ba nemá, pantatínku, ale oře vámi a vy jste dobrá dušička, ani slovíčkem nehlesnete. Slyšel jsem v městečku mezi lidičkami o vás tak ledacos a musel bych nebýt vaším přítelíčkem, abych vás ještě jednou nevaroval. Polehku si o vás, můj zlatoušku, nikdo ani střevíček neotře, věřte, dřívíčko budou na vás, nebožátko, štípat a všecko to jen k vůli vaší dobrotičce. Jedete na koupi. Můj ty smutečku! Mně tohle má Dorotka udělat —! Ale panímaminka je velebníček a vy u ní jen kostelníček. Vraťte se, pantatínku, nejezděte! Řekněte doma: ‚Terinko, pro mne se to nehodí, jako se nehodí na dub růžička, jdi si, dušinko, sama.‘ Dokažte, že si ne nadarmo dáváte šíti šaty u krejčíka a ne u švadlenky. Vždyť máte synáčka již milostpánem, tatíčku, a přijde-li vám brzy nějaká ta nevěstinka, vysmála by se a znevážila by si vás.“

(Pokračování.)

Několik slov o telegrafii.

Napsal Ladislav Fiedler.

(Dokončení.)

Ačkoli stroje ony, barvou píšící, velikých výhod poskytují, přece jen zvolna domohly se většího rozšíření, poněvadž úplně bez hluku pracují a tudíž pro první znamení upozorňující zvláštní zvonící přístroje zařízeny býti musí, kterouž úlohu psací stroj s bodcem klepáním kotvice sám si vykonává. Ku pohybu kotvice u strojů píšících barvou dostačí velmi slabý proud i na sebe větší vzdálenosť, protože kolečko jen slabě ku papíru se přitlačuje, kdežto stroje s bodcem proudu silného vyžadují, aby bodec papír protlačil. Poněvadž pak týž na velké vzdálenosti se seslabuje, bylo by možná strojem tím jen na malé vzdálenosti pracovati, tomu však odpomoženo přístrojem vedlejším, totiž relaisem čili přenášečem.

Proud, který přichází ze stanice odesýlací, nevede se na stanici přijímací ihned do telegrafního stroje, nýbrž elektromagnetem přenášeče. Tento jest velmi citlivým, a přitahováním kotvice jeho uzavírá se proud batterie místní, to jest na téže stanici přijímací postavené, jenž teprve elektromagnetem psacího stroje probíhá a v plné své síle působí.

Důležitou úlohu mají v telegrafii přístroje hromosvodné, jimiž chrání se telegrafické přístroje a sám telegrafista před nebezpečím udeření blesku do drátů, neb i před větším napjetím elektřiny vzdušné, jež dosáhne mnohdy takové výše, že by se jím dráty elektromagnetů roztavily. — V novější době zdála se mnohým ruka telegrafistova nedosti jistou a pro dosažení větší rychlosti v telegrafování úplně neschopnou, ačkoli zručný telegrafista hravě v minutě 80 až i 100 písmen odtelegrafuje.

Proto na místě jednoduchého klíče telegrafního postaveny automatické stroje, které složitostí svojí daleko stroj psací převyšovaly. U většiny strojů těchto vytlouká se zpráva dříve ve spůsobě direk do papíru, načež se týž do automatického stroje vloží, a tento hodinovým strojem hnán, sám na vzdálenou stanici telegrafuje. Stroje ty nenašly velikého rozšíření, ježto vedle mnohých nedostatků jich vyvstal proti nim mocný odpůrce v Hughesově tiskacím telegrafu.

Překládání zprávy z písma obyčejného do abecedy Morseovy a z této opět do obyčejné spůsobuje mnohdy zmatky, a proto činěny byly pokusy o zařízení takových strojů telegrafických, které by zprávu v obyčejném tiskovém písmu podávaly. — Již Morse sám byl přesvědčení o možnosti sestrojení takového telegrafu, dal prý však přednosť svému stroji psacímu pro jeho jednoduchosť. Zaváděny byly tu a tam tiskací telegrafy Amerikána Vaila, Angličana Wheatstonea, Fardelyho a j. v., žádný však se neosvědčil, až r. 1855. vystoupil Amerikán prof. David Edwin Hughes. Jeho stroj, ve Francii téhož roku patentovaný,

všecky dosavadní stroje toho druhu převyšuje jistotou a rychlostí telegrafování, a jest na všech čelnějších čarách telegrafních zaveden. — Stroj ten spojuje klíč telegrafní a stroj zprávy přijímající v jedno. Klíč telegrafní zastupuje zde celá klávesnice jako u piana, z jejíž kláves každá jedním písmenem abecedy, ostatní pak znaménky rozdělovacími a číslicemi označeny jsou. Tiskací písmena upevněna jsou na obvodu kola, jež při telegrafování hodinovým strojem se otáčí, a pod nímž vede se proužek papíru, na nějž, když byl vyzdvižen, to neb ono písmeno kola se otiskne, které právě proti němu stálo. Písmena se nabarvují plstěným, barvou napojeným válečkem. Stiskne-li na stanici odesýlací telegrafista klávesu *a*, spustí se stroj jeho, jakož i stroj stanice přijímací současně. V témž okamžiku, kdy za otáčení tiskacího kola písmeno *a* proti papíru obráceno bylo, přitiskne se k němu papír a písmeno *a* otiskne se na obou stanicích, na zasýlací i přijímací, zároveň. Kola tiskací na obou stanicích musí se pohybovati úplně stejnodobě, to jest, je-li ve běhu stroje na jedné stanici k papíru právě písmeno *a* obráceno, totéž v témž okamžiku i při stroji druhé stanice proti papíru státi musí, a považíme-li, že vedle veliké vzdálenosti, na jakou stroj tento mnohdy pracuje, kola tiskací v jedné minutě až i 700krát se otočí, a to v souhlasných úplně polohách, musíme se diviti genialnosti tohoto vynálezu. — Hughesův stroj od r. 1855. až na některé nepatrné změny zůstal týmž až do dnešního dne, a veškeré pokusy, sestrojiti tiskací stroje s jednodušším mechanismem, rozbily se o jeho dokonalost. — Ve Spojených státech amerických zaveden jest stroj tiskací soustavy Phelpsovy, jenž v Evropě nijakého rozšíření nedošel. Od tiskacího stroje Hughesova liší se hlavně tím, že stroj hodinový nahražuje se u něho elektrickým motorem. Veliká důležitost telegrafu a zvláště množství zpráv, po některých čarách telegrafních zasýlaných, zrodily již mnoho návrhů a pokusů, jak by se linie telegrafická co nejvíce využitkovati mohla, a zda nebylo by možno, současně na témž drátě protivnými směry telegrafovati, nebo po jediném drátě více zpráv najednou zasýlati.

První úlohu rozřešil nejprve ředitel státních telegrafů rakouských Julius Vilém Gintl, rodem Čech, jenž v červenci 1853. současně protivnými směry mezi Prahou a Vídní telegrafoval, a o tuto soustavu „dvojité telegrafie“ nemalých zásluh si získal.

Za této příležitosti nemohu opomenouti, abych se nezmínil o následovní okolnosti.

Soustava Gintlovy dvojité telegrafie popsána již byla v Jahnově „Kronice Práce“ (II. díl, str. 267.); v r. 1880 vyšel ve Výmaru populární spis o telegrafii jednající, kdež mezi jiným i nezměněná soustava Gintlova jest uvedena, ale tam nazvána jest: „System Siemens-Halske!“ Nemohu věřiti, že by Siemens a Halske, jichž jména s množstvím vynálezů spojena jsou, tak usurpatorské vlohy jevili, aby neostýchali se přivlastniti si vynález jednoho z prvních vynikajících mužů v oboru telegrafie; mám spíše za to, že to osobní choutka aneb nevědomost spisovatelova, jenž z lásky k Němcům vynález ten jim připsal, anebo skutečně nevěda, čí by soustava byla, byl nucen sám jakési jméno přiděliti. Ač soustavou Gintlovou otázka dvojité telegrafie spůsobem důmyslným byla rozřešena, nemohla se přece ujati. Lepší budoucnost, jak se zdá, má telegrafie množná, to jest zasýlání většího množství zpráv po jediném drátě, a nejdokonalejší přístroj za tím účelem sestrojil Bernhard Mayer v r. 1871.

Zmíním se ještě o zajímavém telegrafu chemickém, jejž vynalezl Ital Casselli, a který zaveden byl nejprve mezi Paříží a Lyonem v roku 1865. Telegrafem tímto, jejž vynálezce nazval pantelegrafem, lze telegraficky zaslati rukopisy, kresby a pod., jež stroj na stanici přijímací tak narýsuje, jak byly napsány na stanici odesýlací. Jest tedy stroj tento telegrafem-dalekopisem v pravém slova smyslu. Leč ani výhody tyto nedovedly jej udržeti vedle telegrafů jednodušších. Dnešního dne nenalezneme v činnosti ni jediného telegrafu chemického.

V době nynější opět do popředí vstoupily pokusy, aby v telegrafii místo galvanických batterií užívalo se proudův indukčních, vzbuzených stroji magneto- aneb dynamoelektrickými, jakož již Gauss a Weber při svém prvním telegrafu s magnetickou jehlou proudů indukčních použili. — L. Schwendler činil svého času návrh, aby proudu stroje dynamoelektrického užívalo se v noci k osvětlování místností telegrafního úřadu, ve dne pak ku telegrafování, galvanoplastice a pod. První pokus tohoto druhu konal Schwendler v říjnu r. 1879., kdy telegrafoval z Kalkuty do Agry (u vzdálenosti 850 anglických mil) proudem dynamoelektrického stroje, jehož k elektrickému osvětlování se užívalo, a sice telegrafovalo se současně, když lampami elekrickými se svítilo. Rozumí se, že telegrafování na sílu světla elektrického nemělo působení pražádného, jelikož množství proudu telegrafováním dynamoelektrickému stroji odvedeného jest proti veškeré síle proudu strojem vzbuzeného pranepatrné. Dosud však není známo, že by podobný spůsob telegrafování někde již v praxi byl zaveden. Jet s batteriemi galvanickými spojena mnohem větší jistota i více pohodlí při užívání. Činnost vynálezců v oboru telegrafie dosáhla v našich dnech jakéhosi ukončení a jest to jediné telegrafie množná, o jejíž zdokonalení se zvolna pracuje, kdežto proti posavadním strojům telegrafním dosud žádný zápasník nevystoupil. Dle všeho bude trvati panství stroje Morseova a Hughesova ještě dlouhá léta, než i je konečně nahradí nějaký stroj nový, nad ně dokonalejší.

KDE JEST?

Obrázek Starohorský od **JOSEFA BRAUNA.**

(Pokračování.)

Ve Vrbovském dvorci neozvalo se ještě ani první kuropění a úzké okno komory v prvním ponebí se osvětlilo. Tam paní Ludmila již na cestu byla připravena. Spala málo a ač v bezpečí, přec nepokojně. Když osoba kuchyňská u večer ji sem do této útulné jizbice uvedla, nebylo paní Ludmile ku spaní. Pořád kmitala se jí před zrakem zádumčivá, vážná tvář Kapalínova, čelo zachmuřené, časnými a přece hlubokými vráskami zbrázděné. Zdaž by se kdy byla nadála, že takto jej najde! Toť jistě neštěstí domoviny duši i tělu mu zrývá, pomyslila, neboť z lidí jednotlivců by to sotva byl kdo, pro něhož v také míře nitru jeho se zaželelo. Však to paní, tehdy ještě panna Ludmila, sama na sobě zakusila a zkušenosť štěstím duše a klidem srdce byla zaplatila! Marno znova a znova křísiti vzpomínky zapadlé minulosti, kdy mladé srdečko poprvé zabušilo neznámým sladkým toužením — upomínky na čarovné večery v přítomnosti jeho ztrávené, na noci probděné v trapném přemítání i v otázkách, zdali též on miluje, i na doby, kdy v hořkém pláči sama sobě na vše záporně odpověděla. Jak jí bylo, když jej zase po dlouhé době spatřila, jak se jí ulehčilo, když jemu srdce bezděky otevřela a jak ji potěšilo, když viděla, an pozorně, celou duší svou poslouchá! Znova a znova připomínala si ta slova útěchy, tklivá a srdečná, jež jí na dobrou noc dával. Přece není srdce jeho zúplna takým, jakým je po všecka léta dosavadní viděla. Jak ráda by mu vyjevila. že jen on byl ten jeden jediný, jehož v srdci nosila, milovala a ještě — miluje! Jak by si ulevila, srdci ulehčila, jak ráda by odtud odcházela! Ach, ano, již zítra, ba již za několik hodin. — Teď se té chvíle dočkala, ráno nastalo a paní Ludmila majíc dolů sejíti, váhala. Zatanulať jí na mysli podoba její muže. Kterak asi on tuto noc přespal, nepadl-li v Hoře do rukou soldatům či vyzvědačům! V téže chvíli zachvěla se pod tíží myšlenky, která již již na úmysl byla uzrála. Kamže rozum dala, když to usmyslila! Nebylo-liž by to hříchem, který by na Potužci spáchala?! Pravda, že nepřipravil jí život bezstarostný, klidný a spokojený, ale jej přece před Bohem i lidmi za muže vyvolila! Co by si též sám Kapalín o ní pomyslil! Nyní ji hnětlo, že neopatrným slůvkem vyznala, že je nešťastna, a litovala, že všecko upřímně o muži svém vyprávěla. Vždyť tento již všech zlých činů svých lituje, mění se a chce je napraviti, vždyť ona všecko mužně a s odevzdáním snáší! Pravda, nemůže sama sobě ni Bohu zapříti, že Kapalína miluje, ale před tím Bohem spravedlivým i před lidmi patří — Potužcovi. Již dobojovala, již se rozhodla! — A chůzí pevnou sestupovala dolů, kdež na nádvoří v ranním tichu tlumené kroky se ozývaly.

II.

Pater Campianus S. J. časněji než včera posnídav, usedl k menšímu, u okna postavenému a papíry pokrytému stolu. Byltť mu hostitel jeho, pan Vilém z Vřesovic, již včera při večeři řekl, aby jej pro dnešní dopoledne omluvena měl, že nutně musí do města. Té chvíle použiti chtěje, sahal již P. Campianus po brku, aby jej k delšímu psaní přispůsobil, když ve vysokých dveřích hostinné jizby stanul s poklonou páně komorník.

V hubené, hladce přiholené a vážné tváři P. Campiana, jejíž rysy teď, za šera zimního rána, ještě příkřeji než ve dne se stínily a rozšiřovaly, bylo snadno vyčísti otázku, jakož i přísnou, ač nevyslovenou nelibosť nad jeho neobyčejným příchodem.

„Však prosím, velebný otče,“ spustil zrovna komorník, „nic se neračte horšiti nade mnou. Spíše nad tím chlapem neotesaným, jenž už přes půl hodiny jinak nechce dáti, než že s Velebností Tvou musí mluviti. Kdo by byl, říci nechtěl.“

Husté, silně svraštěné obočí poněkud v přísnosti své poulevilo a suchá ruka obstárlého jezovity pohnula se výmluvným posuňkem.

A již v malé chvíli nemotorně v jizbě se uklaněl člověk hrubého vzezření, v oděvu selském, pokročiv až k samému P. Campianovi, přes jehož vážnou, stále chmuřící se a přísnou tvář přeletl na mžik lehounký výraz podivení.

„Tos ty — Matěji — a co zde, na Horách?“

Sivé oko P. Campiana zabodlo se do malých, tmavých oček příchozího, jež široké tváři jeho, obrostlé štětinatými, plavými vousy, liščího výrazu dodávaly.

„Velebnosti, na šťastnou jsme potrefili —“ mluvil nyní příchozí. „Již škodná vypátrána a ohaři jsou na stopě. Toť, ten správce z naší tvrze, jenž včera, račte považiti, sem na Hory uhnul. Vím, byl to on jistojistě. Ulebedil se, to jsem dobře vypátral, na malé hůře v hospodě u Mědínků. Jistě, že s sebou šotka má, neboť teď z rána se mu podařilo tůčkami nás obelstíti a z města ven ujíti. Leč vím, kudy vyběhl a moji lidé s několika soldaty ochotnými již ho stíhají. Proto, že za jisté mám, nejdéle dnes do večera jej lapiti, a slyšev, že Velebnosť Vaše zde tráviti ráčí, doskočil jsem na Vlaský dvůr, abych se zeptal, máme-li přímo do Prahy či zatím sem toho rebella zpronevěřilého dodati.“

Ve zraku P. Campiana prudce zasvitalo, svaly kol tenkých, přimodralých rtů sebou zaškubaly —

ale již s tváří ledově klidnou i přísnou zároveň promluvil:

„Je-li v tom vůle Páně, aby zlosyn do rukou lidí spravedlivých vydán byl, a stane-li se městu tomuto poblízku, dnes, zítra či pozejtří, tož přiveďte hó sem. Hostitel můj i pro lidi takové neodepře útulku.“

A již věrný sluha pána svého pospíchal z komnaty, kdež nyní, pohledem cizího oka nezdržován, P. Campianus prudkými kroky počal přecházeti. Vážná, ledově přísná tvář jeho pojednou se změnila výrazem netajené radosti a v hlubokých očních důlcích, stíněných prošedlým obočím, prudce blyskotalo. Již tedy dostane do rukou toho služebníka nevěrného, toho pardiona zrádného, jenž nejen církvi matce, ale i kolleji řádové se zpronevěřiv, nyní odplatu svou vezme!

Trvalo dlouho, nežli tvář i postava jeho ubraly se opět do obvyklé míry. Pak usednuv k menšímu stolu horlivě zabral se do psaní. Hodina za hodinou míjela, již i poslední slunce z mračen se probravší chladnými, leč přece jasnými paprsky v žlutavou tvář mu zazářilo, a vraní péro P. Campiana dosud nepřestávalo skřipěti v dlouhých, leckde i ozdobných tazích na papíře Bůh ví kolikátého již dopisu. Teprve když těžké kroky venku zazněly a do komnaty vešel sám pan hostitel, k obědování pozývaje, odložil P. Campianus registra i péro.

Přikročiv mani k oknu a zběžně ven, na Rybní trh pohlédnuv, proti zvyku svému radostně se usmál.

„Aj, kdož by se nadál —“ děl pak k panu Vřesovci, „sem račiž pohlednouti, jak ten vozík ulicí Královskou na Rybní trh zatáčí. Ten jsem již včera čekal. A právě teď — jaká náhoda! Prosím, abychom ještě teď, před obědy dolů sešli. Vyzradím již předem, že přivážejí, co jsem uchystal pro tebe a překvapení tvoje, pane mincmistře, z lásky přátelské věrně rád.“

A již, ruku v ruce, scházeli volnými kroky dolů do nádvoří, odkudž vyšedše zastali nízký vozík plachtou potažený, jehož dosti četný průvod před pány se klonil a P. Campianovi, svému představenému, několikanásobné pozdravení z kolleje vyřizoval. Na rozkaz velebného otce stržena plachta a po některém přičinění několikerých služebných rukou objevil se udivenému zraku páně mincmistrovu dlouhý kříž, na němž nahé, zmučené tělo Spasitelovo, řezbářským dílem v životní skorem velikosti vyvedeno a barvami přiměřenými natřeno, pnělo u vší velebě a tklivé kráse.

„Ah, té krásy, té přirozenosti božího umučení, toho díla řemeslného a práce umělé!“ divil se pan mincmistr. „Toť jistě ze samé kolleje vaší pochází!“ Když P. Campinaus přisvědčil, chvatně dodal: „Však to známo s dostatek, kterak vznešený řád váš umělostí takých velebných tvůrcem i podporovatelem, což nejen k větší cti a slávě boží, ale i jemu k oslavě a zásluze nemalé slouží. Že bych se však mohl, velebný otče, nadíti —“

„Ovšem že. Tohoť jsem tobě uchystal v dar obnoveného přátelství i na památku první své návštěvy v tomto městě pobloudilém, které v tobě otce moudrého i přelaskavého ctíti by mělo.“

Lehké stisknutí kostnaté ruky velebného otce bylo výmluvný dík páně mincmistrův, jenž nyní živě promluvil:

„Již vím, kde nejlépe a nejvýznamněji dar laskavosti tvé, otče velebný, umístiti. Postarám se, abych, až k večeru procházkou vyjdeme, opět já tebe překvapil.“

A s významným úsměvem uváděl hostě svého zpět do nádvoří, kdež právě kol kamenné kašny množství pregéřů, mincířů a jiného lidu dělného z přízemních dílen vyšedšího k polední přestávce bylo se shromáždilo.

* * *

V těžkém zamyšlení přecházel Jiří Kapalín po nádvoří Vrbovského dvorce, když mistr tesař, čeledíny obklopen, ku stavbě nové kůlny trámce a koly přisekával. Již bylo dávno s půldne a kolik hodin uplynulo, co paní Ludmilu z dvorce Vrbovského hodný kus cesty za Poličany byl sprovodil a zjev její doma z mysli mu nescházel. Prudký boj sám s sebou bojovati musil, aby všeliké známky toho, co v prsou mu burácelo, při odchodu její potlačil. Paní Ludmila nějak se zamlkla, jak teprv on, jemuž tíže nesmírná na prsa ulehala, měl mluviti! Hle ta, kterou byl prvními i posledními záchvěvy lásky v srdci svém miloval, ta pouhasla, leč přece jen jedna jediná hvězda mládí jeho zapadá, odchází v šírý, daleký svět, plný nástrah, nebezpečí, zmaru, aby snad nikdy, nikdy už jí nespatřil! Jak nevyjeviti alespoň v této chvíli posvátné, slovem či ruky stiskem jediným, kterakou svatou a velikou láskou ji miloval! Však když paní, hlasem málo se chvějícím za vše, co jí prokázal, děkovala a při tom vzpomněla, že muž její asi již na ni čeká a snad se obává, rázem změnila se Kapalínova mysl. Ještě v pravý čas mu připomněla, že jest ženou jiného, že hříchem na jeho nepřítomnosti páchaným bylo by slůvkem byť i jediným zjeviti bolest pozdní své lásky. Hle, jak naň vzpomíná, i ačkoli to tají, přece se strachuje! Když se rozcházeli, Kapalínovi kalil se zrak, a přece chtěl jasně a pokud možno vesele, aby paní potěšil, pohlédati. Hrdlo bolest svírala a měl mluviti slova útěchy, ruka se třásti počínala a měl ji pevně paní Ludmile na rozchodnou podati! Dech se v něm pak zatajil, když po rozluce díval se za ní, ana kráčí pustou úvozovou cestou, kroku přirychlujíc, sama a sama! Netušil, že paní, teď nikým neviděna, slzám popouští a v hořkém pláči každičkého jeho slova v rozloučení pronešeného si vzpomíná a znova na paměť uvádí. Kapalín nevěděl sám, kterak zpátky do dvorce se doklopýtal. Nadcházelo pomalu již k obědu. Ale sotva sousta požív do přístěnné světnice se odebral, kdež dlouho, dlouho dumal nad truhlicí, kamž skřínku tmavě vykládanou ukládal. Teprve rány širočiny tesařské až sem z nádvoří zalehající upomněly jej, že Jakub tesař novou kolnu jemu zřizuje. Vyšed ven a

rozhlédnuv se po nádvoří vzpomněl, kterak pro bolesti vlastní duše by málem byl zapomněl, co všecko horský starší Pavel Nycefor včera ještě před příchodem paní Ludmily byl s ním sdělil. Tedy již v tomto dvorci poslední zimu tráví, tedy i této nové kolny se vším ostatním bude užívati Vřesovic, nepřítel svobod země této, její lidu a víry jeho, ten — —

spěti. Vrátiv se po Bílé Hoře do svého rodiště, na Hory Kutny, na polo již zapomenutého řemesla tesařského se chopil. S Kapalínem mluvili jen několikráte, a již byli jedna duše.

Teď tento k pracujícím přistoupiv mlčky je pozoroval. Silné koly, z tlouští, že by člověka mohly unésti, pěkně pořízem tesařským již ohlazeny ležely vůkol čekajíce, až by je pacholci za-

Však Kapalín nedomyslil, pokročiv k tesaři, jemuž s vrásčitého, dvěma šrámy znamenaného čela bohaté krůpěje potu se řinuly. Tesař Jakub byl stará vojna, zákona božího věrný milovník a plnitel. Bojoval v Turcích, a když v království českém ta nešťastná bouřka nastala, ještě tam lozumentem trávil. Ale zvěděv o.,ní, do vlasti pospíšil. Leč již tuze málo mohl mečem svým pro-

nesli do zadní části dvora, kdež nová kolna státi měla. Kapalín povšimnul si zruměněné tváře Jakubovy i jeho čela znojem pokrytého. „Hle, pot náš, lidí poctivých, komu příště k duhu sloužiti má —“ pomyslil Kapalín a pojednou ze zamyšlení svého se vytrhnul. Střelná rána někde na blízku, nejspíše zrovna pode vsí, v údolí Malešovky mezi mlýny vypálená jej vyrušila. Jako

by zlým tušením jat vyšel kvapně ven, na náves. A v skutku, jako by nějaké prudké, vášnivé hlasy od z důli od potoka sem zaléhaly. Tu viz, nějaký člověk drápe se v zoufalém chvatu po strmé stezce skalní sem nahoru k návsi. Již šťastně se vydrápal, a jako štvaná zvěř vstříc chvátá zrovna ke Kapalínovi. Oděv prchajícího zablácen, od křoví a hloží rozedrán, tvář jeho, tmavým vou-

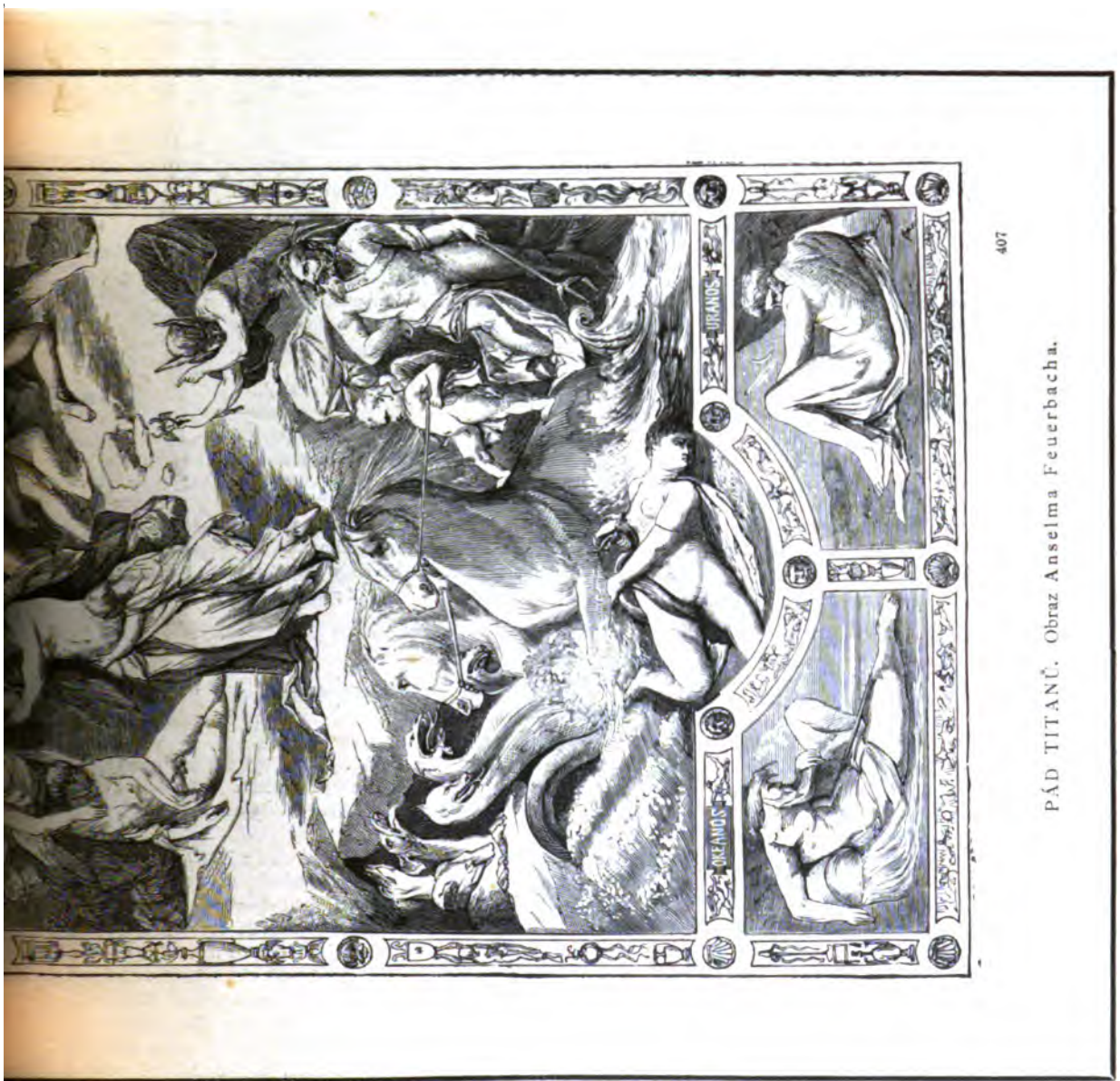

PÁD TITANŮ. Obraz Anselma Feuerbacha. 407

sem lemovaná, na smrt bleda, kol zamodralých úst jako by pěny se pojevily, levé rameno zakrváceno. Nežli ještě doběhl ku Kapalínovi, objevily se na samém okraji strmé stezky hřebenaté přílby několika císařských žoldnéřů, pracně do výše se deroucích. Z hrdla pronásledovaného ozval se skřek — a již stanul před hospodářem z Vrbovského dvorce. Než, jak tento ztrnul úžasem, když v ubledlé, krví i blátem potřísněné tváři poznal nepřítele svého života nejhoršího, Václava Potužce!

Snad i Potužec poznal, před kým stojí. Alespoň v zakaleném oku jeho prudce zablýsklo. Leč z hrdla jeho vydralo se úpěnlivě: „Prosím, pomoz — ti mne zahubí!“

Jak divné jsou cesty a sběhy osudu a božího řízení! Ten, kterýž jemu, Kapalínovi, číši života tak přehořce otrávil, ten, který mladost jeho zahubil, předmět první svaté lásky vědomě mu uloupiv, jenž také ženě svojí život plný slz, žalu a odříkání připravil, jenž ji klamal a jí pohrdal, ten ničemný zhoubce jeho sestry, prosí ho o pomoc, o zachránění! Týž zaprodal víru otců svých, když majetek jejich byl promarnil, vstoupil do služeb nepřátelů vlasti, jazyka i její víry! Však

nevěří, že by kdy později Potužec opravdu a s nadšením pro vlast zbraně se chopil! Kdo ví, kde byl, když na Bílé Hoře bojováno, a paní Ludmila i její strýc byli obelstěni! Ubohá paní viděla, co viděti chtěla, sebe při tom klamajíc — Bernatice jen proto as její zištný muž vydal, že viděl, kterak se věci obrátily a strana jezovitům protivná vrch obdržela. Dojista by jim teď sloužil. A hle, člověk ten bídný, jenž na něm, na paní Ludmile i na všem rodu svém tak těžce se byl prohřešil, žádá za ochranu! Věděl, chrání-li ho, že vydá v šanc sebe i své hrdlo. Zdaliž nebylo by spravedlivo tohoto provinilce v ruce prav jakéhokoliv vydati? Vzal by jen odplatu spravedlivou a byť sebe krutší byla, sotva by vyvážila provinění jeho. Paní Ludmila konečně by byla vysvobozena a on sám — vždyť dosud láska jeho nepohasla, ona plane, hoří a bouří — — —

(Dokončení.)

KDOŽ PRAVDU CTÍTE . . .

Napsal **ADAM ASNYK.**

Kdož pravdu ctíte, kdo jste její sluhy,
kdo miláčky jste lsis zahalené —
vám všem je zrak svůj v ony ztápět kruhy,
kde temných hlubin svodný vír se žene.

Vám, kterých peruť stále k světlu duje,
jest volno zbloudit na rozcestí v mdlobě,
níž stoupat v propasti a chmurné sluje,
hruď poutí tvrdou zkrvavětí sobě.

Z vás mnohý jde, mrak podzemí kde ztmělý,
a s očí ztrácí blankyt plný třpytu —
leč z hrozné čelisti té vyjde celý,
krok jeho dál zas bude spěti k štítu.

Vám lze se hroužit bez bázně, kde hrozí
noc, pochybnosti kde činí stíny bledé —
leč s cesty nesvedou vás pekla bozi,
neb k světlu každá vaše stezka vede.

Leč za sebou když vésti máte davy,
jichž myšlenka vždy při zemi šla nízká,
v tom nehledejte pýchy ani slávy,
že znáte lehce jíti přes skaliska.

Tam na strmé je nesvádějte srázy,
kde též se mnohdy silní muži chvějí,
kde lid, jejž nemoc, strast a muka mrazí,
dá na vždy „s bohem" svitu o naději.

Klín bezdné prázdně neodkrývejte šerý,
kde stopa mizí, kde již noc se nední —
ten pohled z těžka snese chodec který
a bez trestu dav nepřejde tam všední.

Jak dobrý vůdce činí, pod jich stopy
kde tvrdý břeh jim ukažte, kde jícen —
cíl zraku dejte, oporu, již chopí,
— a nikdo cestou nezhyne v tůň zřícen!

Z polského přel. *Jr. Kvapil.*

FEUILLETON.

Hôtel Drouot.

(Pokračování.)

Ah ano, v Hôtelu Drouot nelze se spolehnouti na věrohodnost tištěných katalogů. Již z předešlých století zcela určitě dotvrzeno, že Giordano imitoval Tiziana a Rubensa, Andrea del Sarto Rafaela, Teniers mladší Giorgiona i Tintoretta a jiní jiné. Leč to byli přední umělci své doby a imitace, kterou ostatně s to jest odhaliti pouze některý Cavalcaselle nebo Bredius, Crowe nebo Woermann, dostihovala na mnoze svoji cenou originalu. V našem věku zřízeny však již celé továrny k padělání obrazů. Nestačí tu pouhá zkušenost amateurova. Nižší poměrně cena bývá vždy jakýmsi důvodem k podezření; leč ani to nerozhoduje. Stalot se druhdy podivným sběhem okolností, že i pravý Rembrandt nebo Lionardo da Vinci prodán byl za pouhou pětinu skutečné hodnoty. Úkaz ten ovšem jest výminkou, bývá tak z pravidla jen v dobách náhlých politických převratů a vůbec tehdá, když zevnější důležité události upoutaly k sobě na okamžik veškerou Paříž. Jedině bezpečným vodítkem jsou v podobných případech důkladné vědomosti odborné. Jimi toliko lze rozeznati pravého Riberu, Hobbemu, Metsu, Coypela, Giulia Romana a jak se všichni tvůrci nesmrtelných výtvorů uměleckých nazývají, od napodobených, byť se to dělo s veškerou raffinerií a nevšední mnohdy virtuositou moderní vynalezavosti. Již nezřídka dokázané padělky vydražily se v Hôtelu Drouot za dvacet i padesát tisíc franků. Obětí byl některý ubohý Yankee, který za atlantický ocean se vracel s blaženým vědomím, že si odváží s sebou překrásný original italské nebo hollandské školy.

Odborníkům manipulace tohoto druhu v Hôtelu Drouot dobře bývají povědomy. Commissaire-priseur zná dobře cenu i povahu předmětu vydraženého, ale jest diskretní. Jaký div, že bohatý Pařížan jaksi z donucení odvrací se od mistrů starých a libuje sobě v zakupování obrazů od malířů novověkých nebo dokonce ještě žijících? I tato věc má své dobré stránky, podporujet se jí rozvoj umění moderního. Sumy, jež časem nabízejí se za Corota, Théodora Rousseaua, Diaze, Regnaulta, Delacroixe, Milleta, i při kusech nepatrnějších dostupují statisíců franků. Nechci ani zmiňovati se o nejoblíbenějším z oblíbených, Meissonierovi, nebo o jiném ze souvěkých malířů, jichž produkce v Paříži až doposud má přebohatou žeň.

Vedle obrazů největší jest poptávka po starých původních kresbách a rytinách. Kresby a náčrtky k pozdějším velikým komposicím od Michala Angela, Rafaela, Paola Veronese, Rubensa, Van Dycka, Velasqueza atd. jsou ovšem zjevem nad míru vzácným. Nejbohatší obrazárny zhusta sotva nepatrným počtem autentických exemplářů se vykázati mohou. Hlod času řádil mezi nimi s bezohlednou nešetrností a co až k naší době se zachovalo, jest žalostně nečetným jejich zbytkem. Rytiny, hlavně v mědi, však posud nalézají se ve množství potěšitelném. Nejoblíbenější

jsou rozkošné reprodukce Poussina, Bouchera, Guérina a Debucourta. Takřka nadechnuté, vzdušné výjevy Watteauových idyl a pastoral ještě nyní tvoří v obecenstvu Hôtelu Drouot nadšené proselyty zlatých rokokových časů.

Pokud umělců našich dnů se týče, někteří z nich pořádají v Hôtelu Drouot občasné výstavy svých drobnějších prací. Již napřed ve všech předních listech boulevardních, jakými jsou na př. Figaro, Gil Blas, Voltaire, Le XIX. Siècle, upozorňují se na ně nejširší kruhy pařížské společnosti. A v skutku sály, kdež obrazy jsou umístěny, hned v prvních dnech výstavy hemží se nejpestřejším obecenstvem. Toto váží, zkoumá, kritisuje nemilosrdně. Na konec dojde ku dražbě, při níž umělec ne vždy s výsledkem bývá spokojen. Přihodilot se nejednou, že výlohy za nevyhnutelnou agitaci, zprávy do novin, vydání skvostného katalogu a j. pohltily veškerý hrubý výtěžek a vystavovateli nezbylo než komisaři a všem jeho pomocníkům platiti za jejich namáhání z vlastní kapsy. Není to pouhá smyšlenka, také jeden z našich nejlepších umělců v Paříži octnul se jedenkráte v podobné situaci. Komisař vůbec není takové neviňátko, jak by na první pohled leckomu se zdál. Mívá v tom svoji ruku, jeho manipulace nekráčejí vždy po cestách nejpřímějších. Výsledek nás poučuje nejlépe. Skorem každý z nich, když opouští Hôtel Drouot, do něhož vstoupil jako chuďas, jest boháčem a po letech netěžké práce a nepřílišného strádání žije spokojený život rentiera. Odkud se vše pojednou vzalo? Ke zbohatnutí pravidelné jeho příjmy nikterak by nevystačily. Maître Pillet stal se dokonce milionářem!

Výstavy tohoto druhu dějí se rovněž po úmrtí některého z čelnějších koryfeů pařížského uměleckého světa. Netoliko díla hotová a podrobně provedené kresby, ale i pouhé ledabylé skizzy, náčrtky několika rysy podané, pouhá capriccia jsou pak milovníkům umění k disposici. Pohled na takovou pozůstalost v Hôtelu Drouot bývá velmi poučným jak pro obecenstvo, tak pro zvolence kterékoli plastické Musy. Jdeť z ní na jevo nejpatrněji, že veliké umění druží se vždy jen k veliké a svědomité práci. Jakou důležitost posmrtná tato sbírka má pro samotného umělce, pro určení jeho významu a povahy umělecké i osobní, netřeba šíře doličovati.

V oborech uměleckého průmyslu objevují se v Hôtelu Drouot čas po čase předměty historicky i jinak zajímavé. Především oblibě se těší umělé francouzské truhlářství, ať již pochází od řezbářů středověkých nebo z rozkvětu renaissance. Kusy nábytku od Boulea nacházejí vždy ochotných kupců, podobně zdobné mosazné kování od Germaina a Gouthière. Leckdy starý, zrezavělý, dávno nepotřebný zámek vydražen za několik tisíc franků jen proto, že na něm stopy nechal zub několika uplynulých století.

V dobách starších hojné poptávce se těšil pravý čínský a japánský porcelan, co však Francie s Čínou v čilé obchodní spojení vešla, přestal býti vzácností. Jenom kusy zvlášť drahocenné a čínské, do sloni řezané karrikatury poutají k sobě pozornost. Za to jiné výrobky umění smaltovaného nepozbyly přitažlivosti. Skvostné vázy etruské platí se zlatem několikrát těžším předmětu, jako již kdysi za časů Augustových. Majoliky od Lucy della Robbia se svým zářícím, nezmarným smaltem, mísy z tak zvané kameniny maurské, ozdobnější fayence Palissyovy a Wedgwoodovy dostupují cen na mnoze báječných. Sami jsme byli přítomni, když veliká miska od Palissya s obrazem zelené, žlutě žihané ještěrky vydražila se za čtyři tisíce franků. Míšeňský porcelán, zejmena ještě z dob vynálezce jeho Böttgera, i nejnovější nádherné produkty továren v Sèvresu předstihují se dosud v živé a neustávající oblibě pařížského obecenstva.

V Hôtelu Drouot lze též zhusta obdivovati se rozkošným, někdy perlově zamlženým, jindy průsvitně čistým pohárům a vásám z benátského skla a různým z něho vyrobeným ozdobám. Při pohledu na titěrnou, delikátní číšku s leskem stříbrným nebo zlatým, v níž jako by zachytily se rosné perly nebo modravý svit měsíčních paprsků, dovedeme chápati nadšení, jež zmocňuje se našich sousedů, když některý drahocennější exemplář se objevil. Však také zřídka a jen výminečně se to stává. České sklo jest hojnější, ale méně hledané. Hlavně starší výrobky se cení, novodobým při veškeré solidnosti a posavad nevšední kvalitě vadí časem nedostatek vkusných a originálních forem. Jinak by záhy předstihlo všecky soupeře a na souvěkém tržišti světovém si dobylo pověsti dřívější. Starý brouz, zlatnické práce umělecké hodnoty, především šperky, které vyšly z ruky Celliniho, Ghibertiho a jejich žáků, gobeliny z časů Ludvíka XV., dávnověká zbroj, perské zlatem protkávané koberce, indické shawly a kouzelně jemné závoje doplňují z pravidla mobiliář některého ze zajímavých sálů prvního patra.

Neschází však i jiných vnad. Velmi často denníky pařížské přinášejí zprávu, že v Hôtelu Drouot bude toho či onoho dne výprodej autografů a listů Talleyranda, Persignyho, Humboldta, Cuviera, Lamartina, Davida d'Angera, Rouhera, Ludvíka Filipa, Lafayetta, Cousina, Lavatera a jiných znamenitých mužů vědy, umění a světa politického. Jaké to lákadlo pro sběratele zvláštností! Již Juvenal, Sueton a Martial ve vtipných hexametrech posmívali se maniím toho druhu ve starém klassickém Římě, také La Bruyère současníky své stíhal v té příčině palčivou satirou, ale co to všechno proti Paříži naší doby, kde shromažďování kuriosit neboli „la bibeloterie" stalo se skutečnou vášní a sportem všeobecným. V kruzích nejširších nalezneme jak dilettanty, tak pravdivé amateury, kteří i nejnutnější vlastním ústům odtrhnou, aby stali se majetníky některé starobylé podivnůstky. Úkazu toho nesmíme podceňovati. Připouštíme, že tu neb onde dochází se k absurdním přepjatostem, vůbec ku zjevům nehezkým a na mnoze k patrné pošetilosti. Avšak umění, průmysl a vkus obecný získaly při tom v míře netušené. Pařížan má vytříbený zrak pro krásu každého spůsobu. V úsudku svém nesnadno dá se omýliti. Smysl pro umění vešel mu takřka ve svaly a krev, zušlechtil jeho mravy, životu dodal nového kouzla a lesku. Z Paříže pak jako kdysi z Athén rozletují se paprsky vzdělanosti po veškerém ostatním světě. Zavírejme oči před světlem s přec nalezneme jeho stopy při každém kroku. Rozkvět uměleckého průmyslu za našich dnů vzal v Paříži podnět nejmocnější a studium archaeologické i historické ze soukromých sbírek vážilo nejeden důležitý a vzácný dokument. Nejedna galerie získala takto nejpěknější svoji ozdobu.

Bez sběratelské horlivosti abbéa de Marolles neměla by národní bibliotéka v Paříži největší a nejbohatší kabinet mědirytin a Musée Cluny sotva by dnes existovalo bez Sommerarda.

Hôtel Drouot jest v tomto smyslu tržnicí neocenitelnou. Co mnohdy na vždycky, bez památky by zahynulo, přichází zde do rukou šetrných, nalezá vhodného umístění. Ovšem nejen při obrazech, o čemž zmínka již se stala, ale vůbec při všech předmětech důležitějších imitace má roli neblahou.

* (Dokončení.)

Národní divadlo.

Karel Kovařovic uvedl již třetí svou práci na jeviště našeho divadla. První dvě dosáhly čestného úspěchu a vzbudily veliké naděje v další činnost plodného i nadaného tohoto skladatele; třetí vyplnila sice naděje tyto hojnou měrou, ale úplného úspěchu a zaslouženého ocenění došla jen u obecenstva hudebně vzdělaného, kdežto širší publikum chová se k ní dosti chladně. Kovařovicova *Cesta oknem* vyniká velice nad první jeho operu. Jednotný stil, větší ustálenost a umírněnost, pěkná, solidní a zajímavá faktura této jednoaktovky jsou důkazem, že talent Kovařovicův v posledních dvou letech nezahálel. Arci neposkytuje mu

libretto ani tentokráte příležitosti, aby osvědčil své nadání pro spracování pohnutějších momentů dramatických, není tam bouřlivých ni vášnivých scen, ani velikolepých ensemblů, jest to prostá, dramatisovaná anekdota, v níž život městský s venkovským pěkně se pojí, příběh, který nepostrádá sice vtipu a komiky, který však klidným svým tokem nikde nesnaží se diváka ani uchvátiti ani příliš rozesmáti. Kovařovic své libretto celkem dobře pochopil. I jeho hudba plyne klidně, nahrazujíc nedostatek scen mocněji kontrastujících neobyčejně zajímavým spracováním hudebním, které opeře této dodává vysoké ceny a zabezpečuje jí místo mezi předními pracemi toho druhu. Jeho melodie jsou půvabné, originální a některé z nich tak šťastné, že jim nemnoho rovných najdeme v původních našich operách komických. Různý charakter jednotlivých osob umí Kovařovic znázorniti s touž obratností, se kterou základní themata vplétá v osnovu hudební. Zkrátka považujeme Kovařovicovu operu za dílo velmi zdařilé po stránce hudební, jevící veliký pokrok proti dřívějším jeho pracím, za dílo, kterým Kovařovic vstupuje v řadu předních našich skladatelův oper komických. Aby tato práce i v obecenstvu širším došla úplného úspěchu, k tomu bylo třeba ještě dvou neb tří čísel, která by obecenstvo byla rozjařila, na okamžik uchvátila. Publikum přirozeně nemá rádo hudbu stále sytou, rádo si oddechne; jedním číslem, které se mu rozhodně zalíbí, spaseno jest půl opery, dvěma opera celá. Takovýchto čísel, zdá se, že obecenstvo nenašlo a proto přijalo operu chladněji, nežli se očekávalo. Byli bychom si velice přáli, aby obecenstvu našemu tato pěkná práce úplně se zalíbila, a z toho, že tak se nestalo, činíme výtku skladateli. Nenáležíme k těm, kteří se domnívají, že skladatel komponuje má publikem opovrhovati a očekávati, že ono se povznese vždy na jeho stanovisko. Na kolik různých stanovisek by se ubohé publikum musilo týdně povznášeti! Skladatel má si býti vědom toho, že publikum rozhoduje o jeho práci a starati se, aby stanovisko své spojil se stanoviskem posluchačův, aby sám obecenstvo k sobě povznesl. Kdyby dramatický spisovatel nedbal pokynův, jež mu v té příčině radí dramatická technika, pokládalo by se to vším právem za chybu; týmž právem žádáme i na skladateli, aby užil všech dovolených uměleckých prostředků, které jej k cíli dovésti mohou, a úmyslným zanedbáním prostředků těchto již nejednou vysvětlili jsme si chladné přijetí, jehož se mnohým našim původním operám dostalo. Opeře Kovařovicově neschází v té příčině mnoho. Není to hudba nesrozumitelná, těžká, nýbrž příjemná, rozmarná a ušlechtilá; odhodlá-li se skladatel něco málo přikomponovati anebo překomponovati, stane se *Cesta oknem* obecenstvu jednou z nejmilejších oper komických.

Dne 21. m. m. koncertoval v Národním divadle slavný francouzský skladatel Camille Saint-Saëns. Koncert sestával ze šesti čísel, vesměs to skladeb koncertistových, a vzbudil v obecenstvu nesmírné nadšení. Ještě žádný z cizích umělců nebyl v Praze přijat s takými sympatiemi jako Saint-Saëns, avšak také, pokud se pamatujeme, ještě žádný neoblíbil si české kruhy hudební jako on. Co se týče jeho výkonů, jest stejně velikým jako skladatel i jako virtuos. Saint-Saëns jest předním francouzským komponistou, vůdcem novofrancouzské školy a jediným, který se ve Francii s úspěchem pokusil ve všech druzích hudební skladby. Jeho komposice jsou brillantní a oslňující, zároveň však také hluboké i citem i propracováním. Jest to hudba, která stejně nadchne vzdělaného hudebníka jako posluchače hudby neznalého, a která francouzskou eleganci a duchaplnost spojuje s klassickou klidností a prostotou. Jako pianista nemá ve světě mnoho sobě rovných. Zručnost jeho jest báječná, přednes nehledaný, střízlivý, přece však neobyčejně úchvatný. Jako v jeho skladbách, tak ani zde neshledáváme stopy planého bombastu, zbytečného přepínání uměleckých prostředkův anebo bizarrního umělůstkářství. Každé jeho číslo jest výkonem duchaplného umělce, který osvojiv si až v nejmenší podrobnosti techniku svého nástroje, podává myšlenky své právě tak, jak si je byl myslil. Můžeme-li si cos dokonalejšího představiti? *L. D.*

*

Vyobrazení.

Penelope. Obraz G. Maxa.

Jen skrovnému počtu umělců je dáno, aby se stejnou silou, se stejným talentem a štěstím ovládali několik odvětví zároveň, aby všude doma byli a všude též pány v domě. To jsou velmistři, giganti v říši umění. Jiným vyměřeny jsou kruhy užší, pole jednotlivých uměn, jež pak v celém rozsahu ovládají a z těch zase mnozí vyberou si zde zcela malé místo, tiché zákoutí, které přese vši svoji zdánlivou omezenost skýtá jim tolik látky a úloh, že prací celého života docela je vyčerpati, vykořistiti nedovedou

K poslednímu kruhu třeba přičísti G. Maxa. Jeho obor, předmět je žena a sice žena v bolu, v utrpení aneb aspoň žena sentimentální a jen výminečně zabloudí na plátno jeho postava muže. Ten úzký poměrně kruh mu vystačuje, v něm nalezá svoje první křesťanky, žebračky, mučennice, madonny, světice, zde také nalezl toužící choť tichého trpitele Odyssea.

Penelope dvacet drahných let čeká jeho návratu; vyšelť s svojsky achajskými na pokoření Ilia, ale dávno již vrátili se Achajští ověnčeni laurem vítězství a obtíženi břemenem kořisti, jen chytrý Odysseus se nevrací. Nápadníci se dostavili, dolehají na vdovu a netrpělivě čekají, až došije umělý koberec. Leč Penelope, vzor věrné, dočkavé choti, čeká a ždá příchodu bloudícího manžela a pána. Ve chvíli, kdy nápadníci dům opustili, anebo snad v síni hodují, sedí zde v truchlém ždání a toužení.

Penelope Maxova není v tom smyslu Hellenkou, aby odpovídala našim dnešním názorům o krasavicích řeckých, je to jen žena, jejíž hlavu oblétá stín žalné melancholie. Více nežli zobraziti ženu v určité náladě ducha G. Max zřídka se snaží.

Pád Titanů. Obraz Anselma Feuerbacha.

Aula budovy vídeňské akademie umělecké postrádá do dnes své konečné ozdoby. Strop její je mrtvě bílý, lysý, neboť obrazy, jež jej zdobiti měly, ruka umělcova nedokončila. Jen veliká plocha střední, Titanomachie, visí v galerii ústavu, ostatní výplně, Gaea, Prometheus, Uranos, Venus Anadyomene a j. zůstaly jen podmalovány nebo v náčrtu, když původce jejich uštván a polo rozerván roku 1880. v Benátkách zemřel. Až nyní mají malby Feuerbachovy býti dokončeny rukou žáka jeho, kterému byl dříve mistrem i přítelem, a který také je dojista jediný schopen dílo započaté v intenci původcově ku konci přivésti, totiž Vojtěch Hynais. *Pád Titanů* měl dle zámyslů Feuerbachových býti korunou vší jeho práce, zatím stal se příčinou konečného rozkolu tohoto zrovna šlechtického ducha s vídeňakým okolím. I dnes není ještě možno náležitě posouditi dílo jeho, poněvadž visí nízko, nemáme ani náležité vzdálenosti, ani patřičného přehledu. Přece však tolik je jisto, že Feuerbachova Titanomachie je prosycena ušlechtilým duchem klassickým, žeť takořka umělecký kompromis mezi klassickou mythologií a moderním světem, v čemž tak daleko jde, že i přímých reminiscencí na Michelangela se nestrachuje.

Zeus bouří na voze v oblacích a proud blesků jeho zasáhl zpupné Titany, nyní střemhlav padající s Olympu. Bohové bojují, Pallas Athena po bohu otcově, Apollo, všechna příroda je ve vášnivém rozruchu, a moře se bouří a pění, podsvětí se rozstupuje. Rusý Poseidon čeká, až kořist jeho elementu dopadne .... *K. B. M.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 9. V PRAZE, dne 25. března 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

KDE JEST?

Obrázek Starohorský od **JOSEFA BRAUNA.**

(Dokončení.)

Kapalín znova pohledl ve tvář Potužcovu; neboť tyto všecky myšlenky jen v několika málo okamžicích přeletěly jeho duší. V téže chvíli zasvitlo strhané oko Potužcovo, ruce jeho se sepjaly a rty zaúpěly:

„O zachraň, prosím, můžeš-li; ne pro mne, neboť života nevážím aniž zasloužím, ale pro ženu mou, kterou teprv teď oceniti jsem se naučil, kterou více než sebe miluji, a které chci vše vynahraditi — slituj se, Kapalíne!“

Tvář Jiřího Kapalína pobledla. Pokročiv k Potužcovi, chvatně za ruku ho ujal a táhl jej malými, postranními dvířky do nádvoří. Však již žoldnéři na vrch se dodrápali.

„Mluvíš-li pravdu?“ zněl Kapalínův chvějící se hlas.

„Jako že Bůh je nade mnou! Smrti bych se nebál — —“

A již prudce zabouchla dvířka a Kapalín zastrčil závoru.

„Aj, Potužče, jsi-li ty to? Kde jsi se tu vzal? A ty krvácíš!“ divil se radostně tesař Jakub zahodiv širočinu. „Hle, hospodáři, toť druh, jenž na Bílé Hoře po boku mém bojoval!“

Líc Kapalínova se zaruměnila, v oku jeho se objevila slza a objav Potužce, děl hlasem rozechvěným: „Nuže, teď odpouštím tobě, teď rád život svůj nasadím pro tebe. Vymyj si ránu, opatř ji, a Jakub tebe zadem vyvede do širého. Zatím zdržím tu žoldnéře. V oknech jsou mříže, zeď vysoká, jinudy než vraty se nedostanou.“

A vzkřikl na chasu, aby pomáhala koly tarasiti i chrániti dvířka, za nimiž hluk se vzmáhal a blížil. Však již i hlasy asi patera hrdel se ozývaly:

„Cháme selský, otevři! Ve jménu Jeho Milosti Císařské! Nebo hrdlo ztratíš a povíš na kole, kam utečence v doupěti svém jsi uschoval!“

Pěsti i železné rukojeti těžkých kordů bušily na postranní dubová dvířka, jež nyní Kapalín v zimničném chvatu s chasou svou tarasil. Ne, nepustí je, dokud Jakub mezi zahradami a poli zraněného Potužce v bezpečí nepřivede. A byť potom na soud měl jíti a opravdu hrdlo ztratiti! Bohaprázdné klení surových vojáků stávalo se vzteklejším — bylo až sem za vrátka slyšeti, jak divoce zbraněmi řinčí a se radí, kterak do dvorce se dostati.

„Střílejme do střechy, ať to doupě kacířské se vypálí!“ zazněl drsný hlas. „Však pohleďte, tu — celá čtvrť setniny a hle, jaký to vůz obklopují! Ti nám pomohou!“

Venku nastalo chvíli ticho, přerušené konečně blížícím se rachotem vozových kol a hlukem početného davu. Kapalín i chasa zatajili dech.

„Aj, co vy tu, Hilsene?“ zaznělo z venčí. „Zaběhla nám do této díry vzácná zvěř kacířská. Chám tohoto doupěte ji uschoval a před námi zavřel. Pomozte nám střechu zapáliti.“

Venku zazněl drsný smích.

„Tak, tím bys ke šňůře si pomohl. Toť dvorec páně mincmistrův a my tu na nádvoří kříž máme zaraziti.“

A již tentýž hlas přímo pod velikými vraty se ozýval: „Ve jménu Jeho Milosti pana mincmistra, jemuž tento dvorec náleží, otevřte!“

„Dvorec po právu a řádu obvyklém do svatého Jiří jest majetkem obce kutnohorské!“ mohutným hlasem zvolal Kapalín. „A já, hospodář obce, nevpustím nikoho nežli přes mrtvolu svou.“

Obrátil se potom k chase a ztlumeně zahovořil: „Chcete-li zadem prchnouti, můžete. Zůstanu sám. Vytrváte-li, tož času dost, abych pro zbraně do vnitř doskočil a pak se připravte na všecko. —“

Ale z čeledínu ani jediný neměl se k odchodu.

* * *

Chmurný, zimavý den z posledních února měsíce chýlil se ku konci a stín prvního soumraku padal po vší krajině. Cestou od Hory k Poličanům kráčelo dvé mužů, pečlivě v řasné pláště zahalených. Kráčeli v živém rozhovoru, jehož na pusté, liduprázdné cestě nebylo příčiny tlumiti, až divná příčina je povyrušila. Proskočilo pojednou, před samým západem, slunce ze mračivých chmur a všecka krajina od vrchu Vysoké až ku věžím kutnohorským zarděla se lehkým přísvitem krvorudé záře, která i dvěma chodcům, po slunci se obracejícím, jasně se zamihla na tvářích. Právě ku vsi docházeli.

„Hle, pane mincmistře,“ pravil větší z nich, v němž snadno P. Campiana S. J. lze bylo poznati, „maličko, slunce zapadne a po září nebude sledu ni paměti — a maličko a všecka země tato prázdna bude od záplavy kacířské. Pak bohdá pokojně spočine na lůně mateře církve i moci světské ku spánku spravedlivých, aby povstala jiná, než po věky byla, k potěše Boha nebeského i všech nás!“

„Vděk mužům svatým, jako ty, otče velebný, v horlivosti neunavným, z řádu vašeho!“ podotýkal pan Vilém z Vřesovic.

„Ach, pane mincmistře —“ a jezovita suchou rukou zamávnul, „slába a bezmocna byla by vůle naše horlivá, kdyby rameno světské v osobách tak ctných, ráznych a nad zlovůlí kacířskou nezhrožených, jako Milost Tvá, jí nepodpořilo.“

Již byli skorem u Vrbovského dvorce. Pan mincmistr chtěl ještě na poslední poznámku svého přítele skromně odtušiti, ale divný hluk z nádvoří dvorce vycházející jej zdržel.

„Totoť tedy, otče velebný, nový stateček můj — první splátka rebellů za protivenství, která mi spůsobili. A zde také malé překvapeníčko jsem tobě připravil!“

Pan Vilém, mluvě o překvapení, pojednou překvapen byl sám. Hle, tu postranní dvířka leží vypáčena a znatelno na nich, že několikero mušket je prostřelilo. A na nádvoří vřava, jako by vítězný smích i potupné posmívání. Již chtěl do vnitř pokročiti, když jeden ze soldatů prudce ze dvířek vyraziv, před pány se postavil.

„Tot, Milosti —“ oznamoval, „když jsme s křížem přijeli, abychom po Tvém rozkazu v nádvoří jej vztýčili, zavřel šafář zdejší před námi a nechtěl popustiti, až jsme vrátka rozstříleli a vyvrátili. Pak s chasou se nám ještě vstříc branně postavil. Skryl tu jakéhosi uprchlíka — a hlava tvrdolebá, i když v spravedlivém hněvu naň trápení jsme pustili, nepověděl. Bude nám zajisté Milostmi Vašimi odpuštěno, že jsme jej potrestali sami. —“

P. Campianus, uslyšev o uprchlíkovi, zasvítil očima a prudce pana mincmistra za ruku uchvátiv spěchal do dvora. V nitru jeho zabouřila nevole, hněv i vztek, kterému nyní ve společnosti pána z Vřesovic jen z části průchodu dáti mohl.

„Ach, kde je Kristus s evangeliem své lásky, své povolnosti a svého odpuštění?“ mluvil P. Campianus hlasem jakoby zarmouceným. „Zdaž nezmizel z duší i srdcí lidu tohoto? Ach, kde jest, kde jest — —?“ „Zde jest, otče velebný!“ zvolal jeden z vojáků, patrně jen posledních slov zaslechnuv a smyslu řeči jezovity neporozuměv. A s vítězným ruky mávnutím ukazoval na dvé křížů, postavených opodál v nádvoří, z nichž na prvém dřevěná socha Kristova, na druhém, na rychlo z kolů upraveném, tělo jakéhos muže, do naha vysvlečeného a jen v půli skrovnou rouchou přepásaného pnělo.

Pan mincmistr se svým hostem přikročili blíže. Několik vojáků, kříž se Spasitelem do země hlouběji zarážejících, ustoupilo.

„Ani jsme času neměli, Milosti. Dříve jsme lotra chtěli postaviti —“ s potupným, málo úcty jevícím úsměškem vysvětlovali žoldnéři, zatím co páni přistoupili těsně ke kříži, z kolů zhotovenému. Hle, tu pněl s hlavou poukloněnou, s tváří zsinalou, tělem zamodralým, provazy, jimiž byl přivázán, hluboko do rukou i nohou maje zařezány a již i krví oblity, hospodář Vrbovského dvorce. Rudé paprsky zapadajícího slunce před některým okamžikem pohasnuvší znova v té chvíli zasvítivše, krvavým odleskem zarděly se na bledé, poukloněné tváři, a jeho oko mdlé a zakalené, ostrým svitem slunečním tknuto, se otevřelo a pohlédlo dolů, na pány.

Pan mincmistr prudce sebou trhnul a chopiv P. Campiana za ruku couval s ním zpátky.

„Tot jako by Kapalín — — znáš-li se pamatovati?“ zašeptal. „Víš, v čase regentování toho správce nevěrného —“

P. Campianus, uslyšev mincmistrova slova, až zavrávoral. Vrazil při tom do kříže se Spasitelem, jenž ještě na mělko byv zaražen, se vyvrátil a s veškerou tíží padal k zemi.

* * *

A Potužcovi? Našli se, dík Jiřímu Kapalínovi, leč na dlouho se nezachránili. Nezniklit napotom záhuby obecné, která potopou božího, nevypravitelného dopuštění přivalila se na naše české království, aby zatopila spravedlivé s nespravedlivými, nevinné s vinnými, aby udolala všecken život jeho na dlouhé, předlouhé věky . . .

Udolala, leč nepohrobila a nezničila!

KRÁL KODROS.

Báseň **EDIŠKY KRÁSNOHORSKÉ.**

Dost reků v Athénách, dost mužů v Attice,
by obhájili vlast, kdy zkáza hrozí,
však získá vítězství nám silná pravice,
jen jste-li štítem nám vy, věční bozi!

„Váš hněv kde vyřknul zmar, jsou meče třtinami
a vodou drahá krev, již národ roní!
Váš neodvratný soud jen vládne bitvami,
on králům nese smrt, pád říším po ní.

„Chci vzývat bohů hlas, jich sudbu prahnu znát,
by pravda pevnou hruď nám v ocel skula!
Meč nyní v každou pěst! At zmařen Dorů vpád!
Však přineste mi v boj zvěst orakula.

„Nechť zdar či zhoubu nám v náš dobrý dají boj,
my bohům pokořme se mužně k dílům!“
I vyšlo poselství, když vedl věrný voj
král Kodros Athénský vstříc útočníkům.

A zatím poslové když vrátili se zpět,
hruď smělou svírala jim věštba těžká,
i vstoupil ku králi jich vůdce, vážný kmet,
by vzdal mu odpověď, již vyřkla kněžka.

„Ti budou vítězi, jen ti, jimž padne král!“
Ta sudba jako bouř se v zástup řítí,
z úst v ústa přelétá i zvučí dál a dál.
Král Kodros vešel v stan a sám chtěl býti.

Tu dlel až do noci a vážně přemítal,
a spával v táboře když ohně shasil,
šel prostý Athéňan a k Dorům zavítal,
byl jako špehoun jat, a meč svůj tasil.

Zle nepřátelům všem se bránil a jim lál,
až od nich zabit jest. I vzešla zoře,
a zvěstno Athénským, že zmizel Kodros král,
a divně šepotá se po táboře.

Až propuklo to v hlas. „Král Kodros mrtev jest!
On v oběť za svou vlast dal žití svoje!“
A hlouček rekovný se zvedl na tu zvěst
i spěl, kde Dorické se šíří voje.

„Ó vraťte mrtvolu! Meč váš nám krále sklál!“
Zvěst ranou hromovou se Dorů tknula.
„Ti budou vítězi, jen ti, jimž padne král!“
Ó znali osudný hlas orakula!

A krále mrtvého když slavně uctíval
ves tábor Athénských a žertvy plály,
voj Dorů bez boje se vůli bohů vzdal
a tiše z Attiky se vrátil k dáli.

Trůn Athén osiřel, neb každý nehodným
se viděl vlást, kde král tak dobrý klesl.
Však toho krále rod Athénám svobodným
dal Solona — a moudrost na trůn vznesl.

NA TROSKÁCH HŘÍCHU.

Vesnická povídka od **BOŽENY KUNĚTICKÉ.**

(Pokračování.)

Matějíček si z hluboka oddechl. Mluvil jedním dechem a teď byl rád, že konečně věneček nevěstin mu zašustil pod rukou a s ním záležitost Kudrnova. Stárek kýval hlavou. Poznámka o nevěstě mu sevřela duši. Kobližka měl pravdu. Byl otrokem své ženy! Šel místo ní na koupi a v městě se mu každý může do očí vysmáti. Stárek chopil se své neuznané důstojnosti křečovitě a zahřměl snad poprvé po mnoha, mnoha letech:

„Vašku, obrat!“

Zdrhlo mu to sice hrdlo, ale Stárek toho nedbal. Podobal se nemocnému, jenž chce zimnici přemoci. Vašek vyvalil oči dokořán, ale vida, že Stárek myslí to s obrácením do opravdy, pln podivného rozjímání o zázracích zatočil s trakařem k Holetínu. Kobližka byl na pokraji svého nebe. Nepochyboval, že probudil se dnes ke dni šťastnému, jejž využitkovati chtěl až do krajnosti.

„Tohle bylo slovíčko,“ zahovořil, poklepávaje Stárkovi na rameno, „slovíčko do zlatička se hodící. Když se jiskřička rozdmychuje, povstane z ní ohníček. Foukejme do ní, pantatínku!“

A teď spustil jako s kazatelny. Vylíčil Stárkovi muže v celé jeho hrdosti a důležitosti, přimastil to pádnými příklady, okořenil přirovnáním, vpletl do toho starý i nový zákon. Bedlivě poslouchajícího Stárka upamatoval na všecky slavné muže s nehynoucími jmény a vkusně vmísil mezi ně záslužné jméno Kobližka. Vše srovnal, řádně upravil a poskytnuv takto Stárkovi duševního občerstvení, nejlepší jako dobrý hostitel si nechal na konec.

„Jen se neostýchejte, pantatínku! Rozoumek

máte, ručičku taky a košťátko někde seženete. Má-li se v přírodičce zazelenat, musí na ni nebíčko s hromečkem, a pánbíček ji musí švihnouti metličkou. Jinak by si nás osedlala, jako vás panímaminka a vy byste měl sotva kdy stodoličky plné. Obzvláště teď. Miláčku milý! Synáček se vám chce ženit a to není maličkost. Ještě štěstíčko, že Kudrnovic Bětulinka vás zná a ví z paměti, jak to na vašem statku chodí. Kdyby přišla jiná, ať ta nebo ta, k panímaminčinu přiložila by pro vás ještě jeden chomoutek.“

Stárek se zachvěl a dýmka by mu byla hnedle z úst vyklouzla. Ještě jedna — cizí! Cilka! Ne!

„Při svatém Žižkovi,“ zvolal s rekovnou odhádku o získaném dvacetníku, upaloval k Holetínu, aby panímámu připravil na veliký převrat v historii její panování. Nadšenci útěku jeho si nevšímli. Kobližka vytasil se po chvíli s listem Cilčiným a když důkladně Stárka poučil, jak se má chovati, slíbil mu pro rozhodný okamžik pomoc. Upozornil ho ještě na příhodnou chvíli, jež se k tomu naskytuje při doručování listu a Stárkovi, poslední stopy neodhodlanosti v sobě dusícímu, dodal odvahy poukázáním na panímáminu náklonnost k tisícům. U vrat, vedoucích do prostranného dvora, zastali Vaška, jehožto rty činily smělé plány, rozšířiti se až po uši. Oči mu hrály a palec s ukazováčkem zkoumal ráz

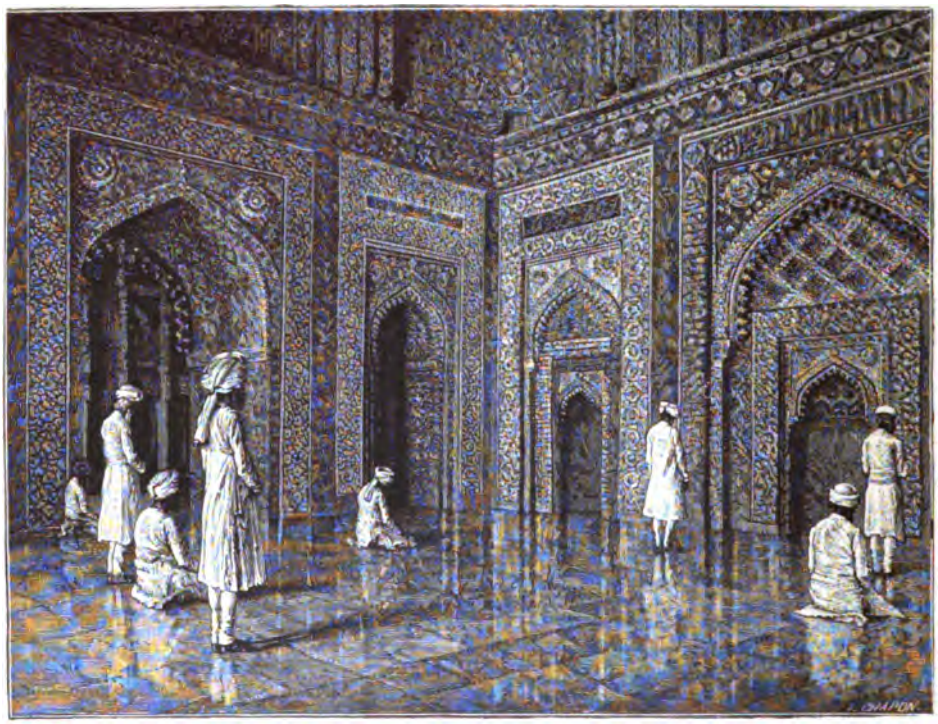

HLAVNÍ MEŠITA VE FUTEPORU. Obraz V. V. Vereščagina. 410

(Viz číslo 1. »Uměleckého Ruchu«.)

hodlaností a tak jadrně, že se Vašek, hovor sledující, zastavil. „Kobližko, vy jste mi dodal. Celý Holetín uvidí, že jsem nezapomněl dosud ohryzek v krku. Jednu jsem ještě snesl, dvě už nechci. Víte, Kobližko, mám slabé stránky. Bývám obyčejně měkčí než třeba, ale právě proto musím nalézti Josefovi děvče, které by z nich nechtělo vše pro sebe vytěžit. Přeženu mu ledajaké choutky! Bětulinka a žádná jiná, ať mne rarach!“

„Můj staroušku,“ zašveholil Kobližka jako skřivan, vítající jaro: „Dejte mně hubičku! Vy ferinko! Hrdinko! Vy velikánečku! Tak — a ještě jedinkou, bohatýrské srdéčko! Vy, vy —“ a vyskakoval radostí na půl lokte od země. Vašek věděl dosti. Najednou bez pobídky, beze slova strčil do trakaře a spřádaje v mysli utěšenou poněčeho tvrdého. Stárek bledý, s hojnými krůpějemi potu na čele zastavil se u něho:

„Co říkala panímáma?“ ptal se z příčin nám neznámých, ale dojista vážných.

Vašek vycenil zuby, zamžoural potměšile očima a odpověděl tuze krátce:

„Nic.“

Když však octnul se za zády obou mužů, div že do hlasitého smíchu nepropukl.

Pan professor nebyl doma. Panímáma ohřívala mléko a připravovala mouku na mazance. Buclatá její tvář byla klidna, jen rty pevněji stažené prozrazovaly boj odhodlané její duše. Když vešel Kobližka se Stárkem, podívala se na ně se strany a jako by nic se nepřihodilo, vstrčila prst do hrnka s mlékem, aby poznala jeho teplotu.

„Pozdrav pánbíček! Nesu psaníčko, panímaminko! Není doma pan professor?“

„Je snad někde za humny. Ukažte!“

„Psaníčko jako kvítek — tak —“

„A co, že jsi se vrátil z cesty?“ obrátila se k Stárkovi, otvírajíc zvolna obálku.

Stárek si odkašlal.

Kobližka hleděl dostati ho z nesnází.

„To je dnes venku krásňoučko! Budeme míti pěkné svátečky!“ zamlouval řeč. Panímáma jako by ho neslyšela. Dobře si vědoma svých mateřských práv vytáhla pečlivě dopis a zapomenuvši na chvíli svého okolí, slabikovala pilně Cilčino vyznání. Čím déle četla, tím hrozivější stával se její obličej. Na čele usídlil se jí mrak a pod ním sršely blesky. Toho nečekala. Rtoma jí škubalo. Kobližka ji pozoroval ani nemrkaje. V tom vešel Josef.

„Teď, tatíčku, pozor na jazýček. Políčko je zoráno, sejte!“ pošeptal rozmarně Kobližka Stárkovi.

„Máš zde psaní,“ vítala matka syna, „myslím, že poslední, jestli jsi neztratil rozum na dobro. Čti! To děvče blázní.“

„Ba že blázní!“ vyhrknul pln smavých nadějí pantáta Stárek. „A co se mne týče, nesvolím k prožluklé té svatbě nikdy!“

Panímámu jako by do vytopené peci místo chlebů posadil. Tak se zapálila. V návalu neočekávané zprávy a z ní povstalého rozčilení zapomněla docela, že koruna na její hlavě má pozbyti rovnováhy. Teprve když uslyšela výbuch dlouholetého vykonavatele svých rozkazů, pochopila hroznou pravdu toho, co jí před chvílí pověděl Vašek. Ruce jí klesly. Pohled na Kobližku ji přesvědčoval, že nepřicházejí třásti višní v zimě. A ten jeho úsměv! Celý roj posměváčků tančil v něm s chechtotem. Jizlivost chránila je věncem vavřínovým a rozpustilý úšklebek drnkal jim v koutku na struny vyzývavosti. Nešťastné psaní! Josef dočetl. V oku leskla se mu slza a též panímáma musila uznati, že jeho tváři pěkně slušela. Čekala, jak to dále dopadne.

„Četla jste to psaní, maminko?“

409

VJEZD PRINCE WALESSKÉHO DO DELHI. Obraz V. V. Vereščagina.

(Viz číslo 1. »Uměleckého Ruchu«.)

Stárek, loktem pobídnut, odpovídal za ni: „Ba že četla! Ale povídám ti poprvé a naposled, že z toho mračna déšť nebude — jako že jsem tvůj otec a tvé matky muž. Uchystal jsem ti jinou nevěstu!“ Stárek se zajikl. Panímáma objevila se v celé své objemnosti až u něho a měříc si ho zrakem jako při koupi, povídala volně:

„Ptá se náš syn mne nebo tebe? Přísluší starost o nevěstu mně nebo tobě? Rozumíš ty ženským nebo já? Jsi ty tady pánem nebo já paní? Vychoval jsi ty syna nebo já? Když stonal, bděl jsi u něho? Učil jsi ho ‚otčenáš‘ se modliti? Strachoval ty jsi se o něho jako o život? A teď se ozýváš, jako bys všem lidem rozumy pobral. Ztratil-li Kobližka nějaký, vrať mu ho,

u mne si za něj ani zbla nekoupíš. A teď mluv, Josífku, co je s tou holkou?“

„Jest nejšlechetnější a nejlepší bytostí pod sluncem, maminko! Místo matky kolébávala ji v noci Panna Maria a vychovala z ní anděla. Jsem přesvědčen, že nebudete s to, abyste jí zavřela srdce, po němž ona tak práhne —“

„Inu ano, ano. Ale —“

„Žádné ale, maminko. Kdyby peníze lásku kupovaly a platily, musily by všechny chudé dívky zůstati bez ochrance až do smrti. Nemám já dosti? Mám pro věno, jehož ztráta nejlépe mně dokázala Cilčinu velkomyslnost, odstrčiti ji od sebe a nechati ji světem blouditi se srdcem raněným? Ó ne, matko — toho nežádejte! Pokud jste vy mne blahobytem nezasypali, byl jsem zrovna tak chudičký, jako teď ona. Vaše láska jest dosti velká, aby mohla i ji do svého náručí pojati. Nezatracujte ji. Budete míti dceru, a věru že nevděčností vám spláceti nebude.“

Pan professor slzel bez ostychu. Kobližka dupal na nohu svého chovance beze všeho milosrdenství, ale také bez výsledku. Stárek si jen utíral oči. V nitru proklínal Kobližku a všecko ostatní, a jenom si přál, aby syn jeho mluvil tak aspoň hodinu. Co byl proti němu sám holetínský pan farář! I panímáma zůstala podivem jako ztuhlá.

Josef pokračoval:

„Cilka nezměnila se tím, že se vzdala lákadla sice lesknavého, ale jinak dosti bezcenného. Obyčejně dívky bohaté bývají domýšlivé, hrdé, vědouce, že jim dáno to, čemu sobectví člověka nejtíže odolá, kdežto naopak dívky chudé jsou srdce šlechetného. Láska jejich je vroucnější i opravdovější, a naleznou-li ohlasu, spěchají na prsa mužova s důvěrou a oddaností největší, aby ozdobily mu domácnost nejkrásnějším dárkem spokojenosti. V Cilce naleznete dceru, jakých se denně nerodí a stáří vaše dozná nejlépe její úcty a vřelé náklonnosti. Mluvte, upokojte mne jedním slovem, maminko! Mohu k ní běžeti? Mohu jí říci, že nalezla bezpečný útulek na prsou vašich? A vy, tatínku?“

„K čemu dalšího dotazování!“ přejala mu řeč panímáma. „Myslím, že ti postačí má odpověď. Slyšel jsi, že pantáta ti chystá již děvče jiné a má nejspíše za lubem Kudrnovic. Aby však věděl, a rovněž ten, jenž ho ponouká proti obvyklým pořádkům naší rodiny, že jsem si ještě se žádnou Kobližkovou na otroctví nezavdala, povídám ti, že mám z tebe i z tvého vyprávění radost a že Cilce ještě také u nás výbavu seženu. Hanbiti se nebudeš za ni ty, ani já! —“

Nebudu líčiti Josefovu radost, ani zoufalost Kobližkovu. Zavru tuto kapitolu krátkým dialogem paní Stárkové, jejž důrazně zavedla, sklánějíc se k titěrné, bolestně se tetelící holetínské poště:

„Svrbí-li vás, Kobližko, jazýček, jděte se vyzpovídati, řekněte, že panímaminka Stárková, dokud očiček nezavře, panováníčka se nespustí.“

„Pánbíček vás opatruj!“ zajíkal se oslovený, u kliky ochrany hledaje. „Komu není s hůry dáno, v lékárničce nekoupí,“ dodal, švihnul okem po zkormouceném Stárkovi a vytratil se ze světnice.

* * *

Po Dlaskovicích kolovaly divné pověsti. Děti vypravovaly si o tom ve škole, staří večer pod nebem červánky vyšperkovaným. Každý soudil jinak. Havrda totiž s Rundou namíchali si do přátelství jedu, čímž se ono povážlivě roznemohlo na úbytě. Lékaře k němu nezavolali a medikuska předvídala mu zcela opravdově blízký konec.

Již ode dne, když Runda ve stolku Františkově marně závět hledal, ustanoviv před tím svého synovce za správce všech vnitřních i vnějších záležitostí v hospodářství Dařilové, pozorovala celá vesnice, že hospoda stala se útočištěm nesourodých mocností, které v ní válčí o nadvládu.

Havrda ujal se panství s veškerou svojí silou a za krátko díval se na svého strýce poněkud s vysoka, takže týž v jeho přítomnosti si mimoděk vzpomínal na známou bájku o vráně a lišce. Runda dostával mrazení. Havrda dovážel stavivo, pokračoval pilně ve stavbě, vyhnal Cápka i s Ankou, ujal se výčepu, a počínal si jako vítěz v dobytém městě. Marně dovolával se Runda svých práv a všeho, co k nim náleželo. Poznal brzy, že hledá houby v rákosí. K tomu ke všemu pozoroval, že Havrda tvořil kolem sebe gloriolu samé poctivosti, jíž se divili všichni, kdo s ním do styku přicházeli. Sousedé nalezli v něm milého společníka a zábavného hostinského, děvčata odvážného pokušitele, děti příjemného šprýmaře; snažilt si získati přízeň celku, aby mohl snáze působiti na jednotlivce. Ba i Cápka vypovídal a propouštěl z dosavadního zaměstnání s tváří neodolatelnou:

„Máte povinnosti jinde,“ povídal mu s hlubokým soucitem, „nemohu vás zdržovati. Děkuji vám za všecko, co jste švakrové dobrého prokázal. Chci zastati teď vše sám a na konec se vám dobře odměním.“

„Tu odměnu ponechte mně na starosti, pane Havrdo,“ odpovídal Cápek s pohledem hrozivým. „Z bláta čisté vody nevyvážím a na trní fíky nerostou. Pamatujte si, že i starý tkadlec někdy přízi zmate a neprodávejte kůže dříve, pokud jste medvěda nezabil . . .“

Havrda tušil dobře, kam mířeno a nepřikládal tomu víry. S Dařilovou se Cápek ani nerozloučil. Neměl k ní přístupu. Pod záminkou, že úmrtí synovo značně otřáslo její zdravím, střežil ji Havrda bedlivě v odlehlé světničce, a vyjma odkudsi povolaného lékaře, který ji navštěvoval jednou týdně, nikoho k ní nepustil.

Ani Runda nenašel klíče k její vězení. Nejprve vyhrožoval, ale Havrda zacpal mu ústa listem, jejž mu do hor poslal. Strojil tudíž pikle, zkoumal sílu svého soupeře a na konec do světničky k Dařilové oknem se dostal. Nemohl ji poznati. Seděla na posteli do sebe schoulena, hlavu podpírala si

o ruku a jen její pomněnkové oči slabě vyhlédaly z modrých kruhův a z hloubky až děsivé. Podobala se uschlému stromu, na nějž sedly si dvě svatojanské mušky. Teprve když Runda před ni předstoupil, nabyla vědomí o jeho přítomnosti. Dívala se na něho strnule. Nechápala, proč ji švakr vyhledal, neboť duch její po tolika krušných obratech počal se haliti v roušku úplné zmalátnělosti. Runda byl rád, že přišel ještě v čas. Alespoň se mu zdálo, že Dařilová životní pouť brzo dokončí.

Sedl si jí naproti.

„Nalézám vás ve stavu nad míru zbědovaném," šeptal, „a jsem rád, že s vámi konečně zas mohu mluviti. Řekněte mně, švakrová, co myslíte dělati? Smrt máte na jazyku, to je jasné, a dosud nepomýšlíte na žádný pořádek. Což se má jmění vaše dostati do rukou cizích? Máme my býti o všecko ošizeni? Šebastián zvrací všechno na ruby a odejde snad s hospodou i s hospodářstvím v kapse. Frantík by se v hrobě obrátil!"

Dařilová sbírala rozum dohromady.

„Já jsem Havrdu sem nevolala," ozvala se najednou, s lehkým nádechem nejistoty v hlase.

„Zavolal jsem ho já, ovšem — já. Přepočítal jsem se. Člověk seje také někdy pšenici a naroste mu stoklasa. Může za to? Chtěl jsem vám opatřiti spolehlivého služebníka. Nezašlo však dosud slunce, aby zase nevyšlo. Záleží vše na vás. Napište závět, odkažte jmění po právu a spravedlnosti mně, svědkové to podepíší a já odtud Šebastiána vystrnadím. Máte dělati poslední vůli zejtra, udělejte ji dnes."

„Kde vezmete svědky?"

Runda zazářil.

„Kde je vezmu? Cápka znáte a pacholek Filip nebude od toho. Šebastián jest v Pardubicích, příležitost milování hodná."

„Dařilové vydral se z prsou zoufalý vzdech. Zaryla hlavu do peřin jako uštvaný jelen do mechu. Runda poklepával si holí a díval se dle svého spůsobu na ni z pod čela. Dařilová přemítala hezkou chvíli, nežli dospěla k výsledku. Stav její pod velením Havrdovým byl velmi trapný, a když uvážila vše, poznala, že hůře se jí nepovede za žádných poměrů. Havrdu nad to nenáviděla z celé duše pro jeho neurovnané s ní příbuzenství a pro krutost, s kterou s ní zacházel. Runda byl alespoň muž její sestry a snadně tudíž s jeho návrhem se smiřovala.

„A co uděláte se mnou, švakře?"

„Ven vás nevystrčím, toho buďte jista. Zůstanete v hospodě — ale vždyť se již srovnáme. Jen se dlouho nerozmýšlejte, čas kvapí."

„Zavolejte je tedy."

„Dříve diktujte mi závět. Svědkové přijdou v čas, až budeme my spolu ujednáni a sjednoceni. Zde je papír, inkoust — teď povídejte, švakrová!"

Runda znal dobře nenávist Dařilové k oběma nevlastním sestrám a mohl proto zcela bez bázně tázati se jí dále:

„Dáte něco Šebastiánovi?"

„Neznám toho člověka, vetřel se sem."

„A Cilce?"

„Ani té neznám. Mám jen vás, švakře, a dobře snad naložím s jměním Františkovým, když je odkážu vám."

Runda psal. Prsty chvěly se mu zimničně, tváře hořely a mezi rty časem zabloudilo mu slovo, které pro jeho důležitost nechtěl zapomenouti. Odkázal si vše, jak leželo a stálo i s hotovými penězi, a když dokončil, bylo mu, jako by se za mrazu čaje napil.

„Podepište se, švakrová. Skočím pro svědky. Mohou se podepsati na okně."

Dařilová se podepsala.

Runda tančil však dřív, nežli muzika hrála. Hladové slepice o prosu se snívá. Snil v životě ponejprv a tím horší bylo jeho probuzení. Sehnal Cápka i Filipa a přivedl je k oknu.

Cápek spěchal, aby zase jednou spatřil Dařilovou. Sotva ji shlédl, vykřikl tak, že to otřáslo i Rundou. Vyšvihl se na okno a nedbaje protivení se Rundova klesl u ztýrané ženy na kolena a volal, až se to zahradou daleko rozléhalo:

„Takhle vás připravili ti lidojedi?! Cožpak je matka jejich bez srdce na svět přivedla? Ó ti bídáci, ničemové!"

Cápek plakal hlasitě a Runda byl jako na trní. Chvílemi upozorňoval na kvapící čas, odměnou vynutil podpis Filipův a žalem přemoženého Cápka křísil všemožnými domluvami. Cápek toho nedbal. Byl neskonale šťasten, když uzřel paprsek nelíčené radosti na zhublém obličeji Dařilové a hladil její kostnatou ruku s názvy nejjemnějšími. Runda měl pravdu, čas kvapil. Nežli se nadál, zahrčel na dvoře povoz a v druhém okamžiku slyšel pádný krok Šebastiánův ztráceti se na chodbě. Na Rundu šly mdloby. Půda ho pod nohama pálila, vše se s ním točilo.

„K čemu děláte takový povyk, Cápku. Podepište se tady vedle Filipa, švakrové není tak zle a brzy dýchati bude volněji."

„Nač se mám podepsat —?" zahřměl Cápek.

„Na tenhle papír — tady dole — jen pospěšte."

„Pokud si vše nepřečtu, nepodepíšu."

„To je však zbytečno!"

„Ukažte, nebo zbouřím celou vesnici a u samého císaře povedu stížnost na bezpráví, které pášete na panímámě! Chcete, aby vám dala svůj majetek? Tím snadněji byste ji pak do hrobu přivedli. Pokud panímáma vězí v téhle díře, můžete na ní i duši vymámit. Nechte závěti, až sesílí a sama nad sebou bude moci rozhodovati. Však já se o to postarám, buďte ujištěn —"

„Jen tak nekřičte, a když nechcete, nepodpisujte, mně postačuje zatím podpis Filipův."

„Ani ten vám nezůstane. Blázen podepsal, moudrý smaže. Vyčistím vzduch, že tu bude jako v kostele."

Dařilová tiše sténala. Cápek vyskočil oknem a za malou chvíli bylo slyšeti rázný hlas jeho. Volal Havrdu. Křičel, že Runda přinutil Dařilovou,

aby napsala závěť, bouřil jako by ho na vidličky bral a jeho plán se zdařil. Právě Runda chtěl se dostati do zelenající se zahrady, když se vyřítil rozkacený Havrda. Vše jím hrálo. Hrozný byl pohled na něho. Beze slov octli se v křížku a za chvíli válel se Runda před hospodou v měkké podušce čerstvého bláta. Havrda dotrhával ukořistěnou listinu, Cápek pak těšil Dařilovou, k její prosbám, aby ji chránil, zařikaje se co nejslavněji: „Dokud duše v těle. At teď liška lišku potře. Na tu, která zbude, přivedeme si úřad.“

A přivedl. Havrda ještě kolo činnosti jeho popohnal. Hlásal totiž obecenstvu, k hospodě se sběhnuvšímu, že Runda neslýchaným způsobem donucuje švakrovou jeho k podepsání závěti a ta, nebožák, že již delší dobu — blázní. Dlouho prý utajoval pravý stav prožluklé té věci, nyní však musí chtěj nechtěj s pravdou na veřejnost, aby zamezil nevčasné obtěžování nemocné a na rozumu pomatené. Diváci se upřímně divili, litovali Dařilovou a Rundovi láli o závod. Havrda vesele mnul si ruce, ale tenkráte se přepočítal. Dověděl se o tom teprve druhý den, když Runda již oplakával svoji porážku v objetí rozmanitých mastiček a letkvarů. Cápek totiž slibu Rundovi daného nezapomněl. Chtěl Dařilovou sprostiti obou vetřelců jedním rázem. Proto slova, jimiž mu za oddanost jeho Havrda děkoval, přijal velmi chladně.

„Rádo se stalo — rádo se stalo!“ ohražoval se, nemaje se k tomu, aby stiskl podávanou mu ruku, „a co se kdy stane, také udělám s radostí. Neděkujte, pane Havrdo, ještě nejsme spolu vyrovnáni.“

Následujícího dne za časného jitra byl již Cápek na cestě k Pardubicům. Šel k sudímu. Na krku měl černý božíhodový šátek a vzadu z kapsy vykukoval mu šátek druhý, bílý, zrovna cukrový. Holinky vyleštěné, kabát vyprášený, dýmku s hlavou roztomilé černošky — byl chlapík. Studoval si řeč od Dlaskovic až k Pardubicům, a když vcházel do starobylého města Pernštýnů, nadal si správně a opravdově — vrtohlavých — zapomněl všecko.

„Ale jaké pak tintili vantili,“ omlouval šetrně svoji krátkou paměť. „Pan sudí není víc než člověk a chtěl mně dáti barák na buben. Povím mu, jak se věci sběhly. Počkej, Goliáši — půjdeš! Co jsi nabral, máš, ale panímámu pod zem nepřiměješ! Že blázní — oho! Na to zeptáme se pana doktora. Panování tvému odzvonily hrany a zejtra budeme na ně vzpomínati už jenom s rekviem.“ (Pokračování.)

ZVONY.

Napsal **OT. AUŘEDNÍČEK.**

V stín šera, Týne, bořís skráně šedé;
pod tebou chodím za večera sklonu,
když s hlukem všedním vítězný boj vede
truchlivý hlahol malostranských zvonů.

Ty tóny bodají v hruď českou zdranou,
když mním, jda při západu kol tvých věží,
že rudé růže vítězství to planou —
leč mrak jen nad tím českým lánem leží.

V tom na Hradčanech, výš nad řvaním řeky
se v krvi slunce zjeví majestátně
— zapadlé slávy roztříštěné věky —
a jako přízrak ve tmě mizí chvatně!

A dál zas tlačí řetěz na tom hrdle,
jen k vroucí modlitbě, jež v dálce zmírá,
na prsou sepnou se ty dlaně ztvrdlé
a oko dlouho, dlouho do tmy zírá . . .

A když pak noc jde v dvory zachmuřené
a jako dravec padá v bídné chaty —
dál srdce česká v zoufalý pláč žene
ten grandiosní zvonů hlahol svatý!

O léčivých účincích vřídla karlovarského.

Napsal Josef Dědeček.

Jedno místo, nejedna vzácná stavba zachovává potomstvu jméno Karla IV., pravého otce svých národův. Ale nad jiné šťastny byly kroky onoho vladaře, které okolo roku 1370. vedly k objevení, ne-li spíše ocenění vřídla, jež statisícům chorých navrátilo porouchané již tepny životní.

Na žhavém druhdy základě vyprýštily prameny Karlovy a žhavým bylo i nejbližší jejich okolí. Spousty žulového horstva karlovarského s jednotlivými čedičovými skalami a celá skupení čedičových hor Doupovských nejlépe ukazují, že ono zákoutí podkrušnohorské jest povahy sopečné, a zároveň poskytují vysvětlení jednak původu, jednak mineralního obsahu vřídla. Ze čtyř podzemních slují, z nichž nejspodnější ani při 60 m hloubky bezedné své podlahy neprozradila, řine se ohromné množství až k 75° C. teplé vody asi dvaceti prameny na povrch. Vždyť pouze hlavní a nejstarší vřídlo, „var“, co rok více než 14·5 milionů hektolitrů této vroucí a blahodárné tekutiny vydává.

Máme-li pojednati o účincích vody karlovarské na výkony zažívací soustavy lidské, tut nezbytnou jest zpráva o její kvalitativní povaze, čili o bohatství mineralních příměsků, jež dílem v rozpuštěném, dílem v rozdrobeném stavu přechovává. Jest a může býti u nás všeobecně známo, že se z vody vřídelní záhy značné vrstvy červenohnědého kamene na kytice, lastury, sošky, ovoce a vůbec na jakékoliv jiné pevné předměty usazují, a to v kůrách, které broušením dosti úhledné tvárnosti nabývají. Také název oné sraženiny co karlovarský kámen vřídelní není u nás nepovědomým. Tent tedy jakožto jeden z hlavních příměsků pod jménem uhličitanu vápenatého přede všemi ostatními ve vodě karlovarské jest rozpuštěn.

Kdosi pravil, že voda hlavního varu má chuť neslané polévky z masa, a tomu výroku tuším každý, kdo ji okusil, přisvědčí, dodávaje snad ještě, že má též vlastnost polévky syté, po níž, jestliže ji ráno požil, nepocítí hned potřeby jiné snídaně. I toto tvrzení podkladu dochází v obsahu vody, která mimo uhličitan vápenatý ještě mnoho jiných nerostů v rozpuštěném stavu z hlubokých útrob zemských na den vynáší. Vypočítalt r. 1856. H Göttl, že asi v půl litru čili ve 560 gramech vody karlovarské obsažena Glauberova sůl (1 gr), kuchyňská sůl (0·62 gramu), soda (0·63 gr), svrchu uvedený vřídelní kámen (0·14 gr) a vedle těch menší množství uhličitanu horečnatého, železnatého, kysličníku hlinitého, křemene, jodu, bromu, chromu, kobaltu, drasla ano i — arsenu, tak že veškeré množství pevných její přísad — bez obvyklé kyseliny uhličité — na 2·5 gr udati se může. Tolik v jednom půllitrů. Na veškeré množství každoročně vyvřívající vody vybude oněch látek arci úžasně mnoho, totiž celkem více než 12 milionů kg. Z toho náleží přes 6 milionů kg Glauberově soli, víc než 2·3 mil. kg sodě, taktéž přes 2·2 mil. kg soli kuchyňské a pouze asi 560.00 kg vápenci vřídelnímu.

Tot tedy ten pokrm léčivý, k jehož požívání spějí každoročně tisíce chorých ze všech dílů světa do malebného lesnatého údolí řeky Teplé.

V prvních 150 letech užívalo se vody oné pouze ke koupelím. Dle toho byly také zařízeny domy v koupelny, do nichž voda po žlabech přitékala. Teprve asi roku 1520. počalo vnitřní léčení vodou karlovarskou, ačkoliv koupání trvalo i na dále. Když pak r. 1759. dne 23. května většina města požárem byla zničena, dostalo se pití vody v povšechný obyčej a koupelím zůstala jen sláva podřízená. Avšak i tyto bráti se musely dle ustanoveného pravidla. Prvním dnem dovoleno koupati se ráno po 1 hodninu a na večer před jídlem po $^3/_4$ hodiny. Každým dnem následujícím poseděti měl pacient v lázni o něco déle, tak že 9. dnem pobyti mu bylo v koupeli najednou až tři hodiny. Dnem desátým se opět lázeň zkracovala a tak znenáhla až ke dni 15., v němž trvati měla opět jen hodinu.

Ke koupelím nechávali vodu vychladnouti, používajíce někdy studené koupele i po více hodin denně. Poněvadž vřídlo karlovarské solí rozmanitou a též sodou oplývá, jsouc tudíž povahy louhovité, působila delší lázeň na pokožku nepříjemně, neboť rozežírala kůži tak, jako silnější louh, „až z ní po 3—4 dni vlhkost vytékala.“ Přes tyto nesnáze nepřestávali však nemocní alespoň 3—4krát denně na čtvrt hodiny se koupati a sice tak dlouho, „pokud vlhkost téci nepřestala.“ Na to teprve užíváno koupelí teplých, až se pokožka zas úplně vyhojila. Tímto spůsobem zejmena zastaralé rány, dna, ochromení údů a podobné bývaly léčeny. Nám jedná se však především o to, kterak voda karlovarská jakožto lék vnitřní neboli nápoj patřičnou měrou užívaný působí na výkony naší soustavy zažívací. Proto nám třeba ještě seznámiti se též s povahou a vnitřním zařízením továrny, která, spracujíc vodu karlovarskou, docíliti má vůbec hledaného výrobku, jemuž po prostu říkáme: zdraví. Továrnou tou jest náš žaludek s veškerým úřednictvem, jakým jsou střeva a rozmanité žlázy v naší útrobní dutině.

Nelekej se laskavý čtenář obšírného anatomického popisování, než jen na tolik se připrav, co k úkolu svrchu naznačenému nevyhnutelně se vztahuje.

Dutina skoro ovalní, na délku as 34 cm a na šíř as 14 cm dlouhá, tak že by, střídmě naplněna, as litr nápoje pojati mohla, jest předmětem našeho pozorování. Tuto mezeru obejímají — jinak by se stala bezúčelnou — stěny velmi důležité povahy; vrchní svojí stěnou přirostlý jest žaludek ku pobřišnici, prostřední vrstva ze svalových vláken podélných, příčných a šikmých složená spůsobuje zvláštní červovité svírání žaludku a vrstva vnitřní posléze, sliznice, vylučuje látky potřebné ku trávení. Z té příčiny obsahuje velmi mnoho žlázek, jedním koncem do dutiny žaludeční se otvírajících, z nichž jedny žaludeční hlen, jiné žaludeční šťávu vylučují. Povahou svou jest tato šťáva kyselinou (chlorovodíkovou), která svým na pepsin bohatým obsahem zejmena potraviny masité, sýrovité a bílkovité úplně drobiti čili rozpouštěti může. Jako vše v našem těle, tak i tento žaludečný výměsek z krve pochází, která jmenované žlázy hustým pletivem žilek a tepen obejímá.

(Dokončení.)

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

tarostlivý otec dal mne na zlatnictví," pokračoval Sekerka. „Ale jeho synkovi řemeslo nevonělo. Jednak si zavýskl, vyváznuv z přísné školy otcovy, ve které s nechutí podroboval se literním a jinému výcviku, jenž mu byl později arci s nemalým užitkem; jednak zase oplakával egyptské hrnce blahobytu a pohodlí, mezi nimiž v pěkném zámku a úpravném parku vyrostl. Za dva roky sběhl jsem s učení a utekl s komedianty; pak mne lapli verbíři, vstrčili do bílého kabátu a poslali s puškou v ruce na Piemontské do Italie. Ač mi ani prach ani komisní pecny nevoněly, vpravil jsem se záhy s přirozenou obratností do vojančiny, vyznamenal se dokonce u Magenty, pak v Dánsku a rovněž i v Němcích na Mohanu, kdež posledně za války s Pruskem nosil jsem zbraň. Arcit více pro nepohodlnou okrasu než k vraždění, neboť zatím ocítil jsem se v kancelářích a jako ordonanční poddůstojník za šikem po boku vyšších důstojníků. Krom jiných pánů byli některou dobu i rytmistr baron Orelský z Řásné a pak major rytíř Anděl z Ronovce mými veliteli. Po válce kynulo mi již již porte d'épée, když v tom vyšly na jevo rozličné nekalé obchůdky jednoho válečného dodavatele s vyšším důstojníkem, kterému jsem byl před tím přidělen. Ač ze všeho vyšetřování bylo patrno, že byl jsem toliko slepým nástrojem šejdířů, minulo mne přece vyznamenání, na jaké tehdejší moje ješitnost čekala. Rozmrzen svlékl jsem bílý kabát s výložky a zahodil jej. Mělť jsem právě vysloužено. V týž asi čas opustil vojenskou službu baron Orelský. Nebožtík pán vašeho otce, pane Vymetale, byl podivínský kocour. Popudlivý, svárlivý, tyranský, tvrdošijný, hráč a rváč; osobní udatnosti a jiných vojenských ctností měl tolik, že mu byly až na závadu. Vojáky dohánět k samovraždám, podřízení důstojníci utíkali mu od škadrony a vyšší měli s ním stále kříž. Proto byl po pětadvacetileté službě pořáde rytmistrem, ač na rozličných bojištích vyvedl takové divy rekovnosti, že se jich ostřílení komandanti až děsili. Po našem návratu z Dánska oženil se teprve, bezmála již padesátník, a chtěl vláčeti svou paní jako svými dragouny. Ale zmýlil se po čertech; uhodila kosa na kámen. Kdežto nejstarší sekáči ze škadrony, šediví a na tvrdé podešvice vydělaní šikovatelé před ním se třásli jako školáci, vyzrála první žena baronova na starého brouka důkladně. Nikdo by byl v té bílé, jemňoučké, stále migrénou a jinými bolestmi soužené paničce z máslového těsta nehledal ty drápky a zoubky, kterými svému pánovi oplácela. Ba proskočilo i cosi jiného. Buď jak buď, ať již právem či neprávem, baron byl záhy zuřivě žárliv. Po návratu z války nalezl pan Orelský na Týneckém zámku dcerušku — baronessu Celinu — znáte přec to děvčátko, vyloupnuté jak z pohádky — a ďábel mu napískal, že to robě není jeho dítětem. V brzku na to zemřela paní baronka náhle, a zase roznášelo se, že jí pán z Řásné napomáhal zemříti. Co na tom pravdy, sud Bůh — já se po tom nikdy netázal. Bylať všetečnost v domě prchlivého barona poněkud nebezpečná; já jsem dokonce netoužil po kolisích s pěstním právem, kterého divoký rytmistr pro nejmalichernější poklesky bez milosti užíval. Mne poněkud šetřil — z vděčnosti. Vzpomínal, jak jsem ho v Italii zachránil před šerednou smrtí. Tam totiž jedenkráte vehnal pan Orelský zbůhdarma své jezdce do křížového krupobití francouzských kartáčů. Škadrona se mu za pět minut rozsypala jako hromada potlučených vojáčků ze škatule hraček a on sám ocítil se na zemi pod postřeleným koněm. Uvízl nohou ve střemenu, kůň učinil ještě několik skoků, než

padl, a rytmistr omráčen několika nárazy hlavou, zůstal ležeti na cestě. Asi za hodinu na to po náležitém bombardování nespůsobné francouzské dělostřelby vypravili opatrněji pěchotu proti oškliv̊m bateriím. Já byl v té koloně. Také nás odrazili Francouzi, a na ústupu již, právě kdy jsem si liboval, jak se pěkně v skočné rychlosti od nepřátelských bodáků v a děl vzdaluji, podrazila mi potutelná kulka tak obratně nohu, že jsem padl a nemohl se postaviti, ač jsem vlastně nebyl raněn. Střela o mne jen zavadila, spůsobila kontusi, ale právě na choulostivém místě, tak že jsem nemohl asi týden pro bolest našlápnouti. Padnul jsem podle cesty do rýže; za našimi hnali se nejprve jízdní myslivci francouzští, pak turkové a konečně tryskem artilerie. Silnice byla pokryta raněnými a mrtvými; liboval jsem si v močálu rýžoviště vida, jak pod koly nepřátelských děl tu odlítla hlava, tam vzepjal se raněný, jinde vystříkl mozek aneb otevřela se rozdrcená prsa; sleduje směr ujíždějících děl a počítaje: tomu přejedou nohu, onomu plece, jinému ruku, dospěl jsem až k důstojníkovi, který prociťoval z mrákot a snažil se vyprostiti nohu ze střemenu. Tomuto muži musilo kolo francouzské dvanáctiliberky nezbytně roztrhnouti život. Byl to baron Orelský; ležel nedaleko, mohl jsem k němu nejsnáze. Nemiloval jsem ho, neměl jsem pražádné zvláštní příčiny pomoci mu, ale pud jakýs a blízkost nabádaly mne, abych aspoň tohoto ubožáka uklidil s cesty. Jeho kůň ležel v příkopě na noze rytmistrově, kterýž marně se namahal vytrhnouti patu ze skřipce a pozvednouti se. Po rukou a po kolenou posunul jsem se na mez rýžoviště, položil se přes mrtvého koně, přetal nožem řemen střemenu a strhl vyproštěného barona pod sebe ku koni do příkopu. A v tom již otřásla se půda pod francouzskými děly a na píď od ramene rytmistrova rozrylo kolo lafety cestu hlubokou brázdou, kterou by jinak bylo zanechalo v těle baronově. Hrůzou, málomocným vztekem i úsklebkem radosti provázel zachráněný mihot a skoky vražedných kol, jež metaly mu krvavé bláto v oči. Pak teprve obrátil se ke mně. „Chlape, to ti nezapomenu," zabručel. Francouzi sebrali nás na bojišti. Ocítili jsme se v rozdílných lazaretech a pak v zajetí, on v Alessandrii, já v Pignerolu. Až po válce teprve dopídil se rytmistr mé adressy, poslal mi zlaté hodinky a sto dukátů. Ty jsem arci bez průtahu svědomitě promrhal. Během oprav a změn vojenských po nešťastné válce vřadili mne do vojenské policie, rozložené v Haliči. A tam setkal jsem se za polského povstání s rytmistrem po druhé. Velel na oddílu pohraničného kordonu, ku kterému jsem také já byl komandován. Baron zřídil si operační kancelář, přijal mne do ní a vymýšlel podivné strategické plány a pochody podél hranic, jako by Bůh ví jaký mocný a důvtipný nepřítel kolem nás kroužil. Vojáci reptali, povstalci smáli se do hrsti, u velitelstva ve Lvově vrtěli hlavou a operační kancelář se bavila. Sluší přiznati, že nás rytmistr za štábní práce odměňoval skvěle. Plovali jsme ve víně a v dýmu vonného tabáku, sedali jsme od tabule k tabuli, a ze ženských mušek, jaké kolem každé vojenské výpravy se rojí, slétaly se k štědrému rytmistrovi — vlastně k nám — se všech stran ty nejpěknější. Ach, tehdy jsem se poměl! Baron zahrnoval mne důkazy své vděčné přízně, a posud ho vidím, jak stojí uprostřed haličské krčmy, plné kouře, zápachu, drnkotu harf, děvčat a výskotu; jak si kroutí kníry, švihá bičíkem po botách a vzduchem a jak mne honí z jednoho bláznovství do druhého. Takové divoké tance a výstřednosti jsem od těch dob neviděl. A všechno to našemu rytmistrovi ani nestačilo, neustal, pokud jsme všichni, poddůstojníci, holky, láhve, stoly, harfenistky, krčmář a kdo kdo neleželi na hromadě, přemoženi, vysíleni, zpiti, s duší na jazyku —"

„Jdětež!" podivil se nedůvěřivě Pravožij. „Což baron holdoval sprostým —"

„Co sprostým!?" přerušil Sekerka posupně poetu. „My jsme se vyráželi právě tak jako římské císařovny, jako dvořanstvo nejslavnějších králů francouzských, jako vysoká německá aristokracie a říšská knížata, jako polská szlachta, jako vznešená společnost v Paříži, v Petrohradě, v Londýně a všude. Ba takové panstvo teprve vyvádělo a vyvádí kousky! Já otvíral oči, když jsem nahlížel do knížek baronovy bibliotéky. Měl krásnou sbírku pikantního čtení, memoiry a tajnosti dvorní, překlady prastarých spisů Římanů —"

„Mhm!" rozpomenul a pochlubil se Vymetal. „Klassické satiriky. Pravda! My jsme se v semináři pod rukou také zhrozili těch stránek, na kterých jsou vylíčeny ohavnosti zkaženého Říma."

„Ohavnosti!" usmál se poznovu s patra Sekerka. „Vy, pane Vymetale, stříkáte kolem sebe mravním rozhořčením, jako byste kropáčem zaháněl ďábla. Ale věřte, že ten ďábel je starší než ti pradávní Římané a mocnější nežli všechny kropáče a průpovídky. Co takových zaříkadel už bylo a nic mu neublížily — k našemu potěšení — že, pane Vymetale! Hehe, nekruťte hlavou, pamatujte, že lež jest hříšná, pomyslete, že průhledná lež jest marná, a buďte ujištěn, že mravní lží učiníme se vždy nedůstojně komickými. Vždyť my všichni toužíme po drápech satanáše a není nám blaženěji, jako když zatne do nás ďábelské paťáty a přemůže naše křehké tělo. Brrr! Jak se potom otřásáme, svíjíme, křičíme — rozkoší — hehehe! Nebožka paní baronka také říkávala: „c'est le son qui fait la musique." A byla moudrá žena, rozuměla světu po líci a po rubu — po rubu, toť hlavní, pane Vymetale. Protože tam dole, vespod jsme všichni na jedno brdo. Rozdíl pouze v tom, jak se vyjádříme. Vy, pane Vymetale, byste se ovšem s ošklivostí odvrátil, kdyby vám rozháraná, nemytá, jako polyp chtivá a lepkavá holčina vnucovala společný doušek vína v rezavém, špinavém plecháči. Jste vzdělaný, uhlazený pán a proto by vám byl týž doušek šlakovitě po chuti z křišťálu, v bílé ručince téže dívenky, ovšem učesané, v hedvábí a krajkách

DUETTO. O

zahalené. Ale v pravdě, v popudu a výsledku jest obojí na vlas jedno a totéž, Co že! Vy chcete býti básníkem a klopíte mi oči?! Toť se ženete po úřadu professora mathematiky a bráníte se zuby nehty zvěděti více, nežli že dvě a dvě jsou čtyři! Nu, jak libo. Já vaši nevinnost nechci vylákati z plenek. Však ona uteče z nich sama, a časem budete litovati trpce každé chvilky, o kterou jste se opozdil.“

Sekerka zaběhl od věci k povšechným poznámkám; jeho ostražitost uvolnila k tomuto odskočení úzdu jazyku. Mluvil hlasitě a slova jeho zalétala k oběma sousedům opodál.

„Zas už mudruje,“ mínil shrbený. „Namluví každý večer knihu, a věru žádný slabikář. Takhle vidíme, jak jedna každá vtipná hlava může býti filosofickou, i když sedí na ramenou ničemy. Na moutě věru, Sekerka střelí vždycky do černého, a co my zapíráme, poví všechno přímo od plic. Ale nechtěl bych ho za učitele, ne, dokonce ne! Nikdy! Nepřiznávat, přikrývat a přetvařovat se musíme — kam by se jinak děl pořádek, mrav a víra! Ten lid musí míti nějaký bič nad sebou.“

„Inu tak!“

„Hleďte, příteli,“ pokračoval Sekerka opětně tiše, napiv se, zapáliv si nový doutník a ušklíbnuv se stranou k sousedům. „Surové ohavnosti baronovy byly by nepochybně jemnými kratochvílemi, kdyby si je byl mohl skomponovati ze vzácnějšího materialu. Ale tam daleko v končinách, kde lišky dávají dobrou noc, kde rytmistr s pány zemany se nesnesl a své důstojníky pokořoval, tam, můj drahý, neměli jsme Paříž po ruce. A mimo to — proč tak přísně souditi? Vždyť bujnost baronova, rozjasnění jeho tváře a milostivé ponížení k vojákům bylo výrazem jeho radostného uspokojení. Byl‘ poprvé a naposledy ve svém životě samostatným velitelem. Ani před tím ani po tom nepustili ho pro výstřednost a zbrklost z poručí. Poručíci podrobovali se mu, ale nerespektovali ho; držel s námi vojáky a shodl se pěkně s ruskými řadovými důstojníky. Pozval si je častěji přes hranice a tito junáci neštítili se nás. Možno, že ze služebních příčin nezadali si doma mezi svými poddůstojníky také nic — ale mezi námi neznali okolků. A v nestřídmosti, v bezohlednosti byli většinou bezmála lepší Slované nežli náš rytmistr. Porozumíte již tedy, že shodli se utěšeně, arci po německu. Byli jsme podivná sebránka. Češi, Madarky, Rusové, Vídeňačky, Arméni, Židovky, Poláci, Rumunky, Němci a cikánky a všichni srovnali jsme se jak v ráji. Za deset měsíců rozehnal nás náhlý rozkaz: Do Dánska! Kritika válečných podniků rytmistrových nevypadla příznivě ani pro mne. Byl jsem navrácen pěchotě a ocítil jsem se v plukovní kanceláři po boku majora pana Anděla z Ronovce. Tento pán byl učiněný opak barona Orelského. Tichý, vážný, mírný, učený a mimo to tajný vlastenec —“

„Tajný?“ vpadl poeta Sekerkovi do řeči. „Vždyť mladá paní baronka svěřila mi ondy na zámku Týneckém, že rodina její vyznamenávala se vždy horlivým vlastenectvím. Již děd její závodil prý s hrabětem Kašparem Šternberkem v buzení národa našeho —“

„Tak? Paní baronka se vám svěřila?“ usmál se shovívavě Sekerka. „Nu, buď snažila se získati váš příznivý úsudek své rodině, nebo vykládáte nějaké její stručné podotknutí se vzletem své básnické fantasie. Dovolte, abych byl lépe zpraven. Ano, již otec majorův koketoval s českými knihami. Obíral se vůbec rád jazyky, uměl výtečně francouzsky a německy, mimo to latinsky, vlašsky, řecky, anglicky, švédsky, turecky, španělsky, a poněvadž mu potom již mnoho exotických jazyků k naučení nezbývalo, vzpomněl si v Madridě i na češtinu, přiučil se té řeči pomocí kancelářského sluhy u vyslanectva, a pak, aby se mohl prakticky cvičiti, dal si poslati v bedničce veškerou tehdejší českou literaturu. Tuto bedničku vozil s sebou po světě, z Madridu do Štokholmu, ze Štokholmu do Cařihradu. Více o jeho buditelství nevím. Nedivte se tomu, že oba, otec i syn, vyslanecký rada i major byli tajnými vlastenci. Byli by si spíše hlavu urazili nežli zeď prorazili. Ostatně, co nám po tom — chtěl jsem toliko naznačiti rozdíl mezi majorem a rytmistrem. Pana Anděla z Ronovce miloval každý a nerespektoval nikdo. Důkaz, že dobrota na podřízené jest jed, a že býkovcem nejlépe se vládne. Také můj major měl kříž se ženou. Nebožka paní baronka byla statečná, rozmařilá, všech radostí světských žádostivá dáma s lačným srdcem a nenasytnou tobolkou. Uměla světa užívati! Poznal jsem ji, když jsme se vrátili z Dáhska do Vídně; najednou jsem byl ordonancí paní majorové. Vládla celou kanceláří a mně bylo věru milejší s rozkazy paní majorky proplétati se panstvem a sklouzati po všelikých schodech a předpokojích mezi vykutálenými sluhy a vtipnými komornými, než civěti nad rubrikami v kanceláři. Za nás pracoval pan major. Vyznamenával se tou ochotou, která přitahuje břemena jako magnet. Kde kdo byl, každý naň skládal a nakládal, on se do všeho uvázal a pořáde byl v strachu, že činí málo. To byla jeho zkáza. Ve válce s Pruskem byl vřaděn jako pilný a svědomitý důstojník do štábu, lopotil se a puntíčkoval za jiné ve dne v noci a přece skončila vojna nešťastně. Kdo byl vinen? Všichni, štáb, on. Nikdo nekonal svou povinnost, on také. Tato bolestná myšlenka zničila rozum úzkostlivého a nad míru citlivého důstojníka; na podzim r. 1866. odevzdala ho paní majorka soukromému ústavu pro choromyslné. Dověděl jsem se o tom teprve později. Té doby jsem byl — jak už praveno — oloupen o porte d'epée a rozloučil se s vojančinou. Zároveň odepjal baron Orelský svou šavli, když mu vyšší ruka nešetrně vykrákala za to, že v hrdinském útoku dal kdesi nabodati celou škadronu na pruské bodáky. Tenkráte právě upamatoval jsem se, jak se na mne rytmistr při rozchodu v Haliči rozkřikl: „Filipe, až ti bude jedenkráte zle — ať si na mne vzpomeneš! Rozumíš? He?!“ Zavítal jsem do Týnce. Baron právě

pochoval svou paní, poslal malou Celinku s kojnou, bonou a jinými ženskými někam na horský zámeček do vyhnanství, vypráskal všechno služebnictvo ze zámku a přivítal mne jako rozkacený medvěd. „Máš-li chuť cestovati, zůstaň u mne," broukl konečně. „A netřepej se jako opařený! Ty za nic nemůžeš, nevíš o ničem. — Aspoň mi nebudeš připomínati moje hlupství. Odjedeme hned zítra. Ať se mi neopovážíš toužiti po nějaké livreji. V té vězí vždycky darebák. Dávej si titul jaký chceš, ale neodmlouvej, poslechni ve všem na slovo jako na komando, drž za zuby a povede se ti dobře." Spoléhal jsem na svou znalost povahy baronovy a troufal jsem si vyhověti mu. Příštího dne sedli jsme do vozů, pak na dráhu a jeli pořád a pořád bez ustání dnem i nocí až za Moskvu, skočili s vagonu do saní a jeli zas, jako by nás všichni čerti honili, až někam blízko k Sibiři. Tam byl nějaký starý, opilý bojar a vlků jak čmelíků. Těm jsme učinili návštěvu. Můžete si pomysliti, jak mi bylo, když jsem hned po prvním opití a po prvém vyspání musil s baronem na vlky. Měl na ně jaksi ukrutně skřesáno. Byli jsme v Rusku asi dva měsíce, ale neptejte se mne, jaký je tam svět, já tam byl pořáde jen buď v loužích kořalky a vína pod stolem s oběma pány a bojarskými lidmi nebo na štvanici za divou zvěří. Z čista jasna uprostřed zimy objal baron bojara na rozloučenou a zase jsme letěli a jeli pouští a sněhem a po drahách, až jsem všecek roztřesený a pitomý padl na palubě francouzské lodi. Přistáli jsme v Alžíru, baron nabil znova pušky, naložil mi je a vypravil se na lvy. Pak jsme jeli do Irska na lišky a z Irska do Alp na kamzíky a z Tyrol do Ameriky na zubry. Pán byl pořáde zasmušilý, nečinil nároků na pohodlí, a já bych byl ve svém postavení při skvělém platu býval spokojen, kdyby se byl aspoň ob čas ukázal veselým a lidským, jak býval v Haliči. Ale v zápětí rozkazů pánových následovaly příliš často hrozby holí, pěstí neb i puškou. Jedenkráte — potloukali jsme se právě po prériích —"

Sekerka ustal, otvíraje novou láhev a nalévaje sobě i Vymetalovi. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Hôtel Drouot.

(Dokončení.)

Jako vlaštovky každého jara se vracející shledáme v Hôtelu Drouot mezi věcmi do roka vydražených nejméně půl tuctu bronzových nárámků Pipina Krátkého nebo některého z Chlodvíků, právě tolik mečů Františka I. u Pavie do zajetí upadlého a Voltaireových paruk. Hojná zásoba dopisů paní de Maintenon a krásné la Vallière, dekretů kardinála Richelieu neméně zhusta se vyskytuje, vybotovených s mistrnou, nerozeznatelnou pravděpodobností, kde písmo, papír, pečet od originálů skutečných v ničem se neliší — a přec to vše je paděláno. Každý archaeologický konservator není tak svědomitým, jako na př. Mr. Pilinski, který svoje vzácné, svého způsobu takřka geniální schopnosti věnuje pouze opravám starých potrhaných kancionálů, herbářů a kronik. Měli jsme příležitost obdivovati se jeho výtečným pracem a vskutku třeba k tomu značné síly karakteru, aby v návalu stále rostoucí poptávky a tím rovněž vždy více se množící šalby člověk odolal pokušení a nedal přednost výdělku snadnějšímu a nepoměrně výnosnějšímu.

Ne každá rokoková skříň v Hôtelu vystavená již pocházeti musí z Petit-Trianonu pověstné Dubarry a mnohá gotická pohovka s lenochem červy důkladně prohlodaným, s popraskanou barvou a zvetšelým koženým povlakem byla vyrobena za našich dnů, někde na podstřeší v některém předměstí pařížském.

S nechutí se odvracíme od této temné stránky souvěkého starožitnictví, a jen o několik kroků dále setkáváme se s podobnými, avšak tenkráte zcela moderními praktikami. Octli jsme se totiž opět v jedné z výstav, o nichž už několik týdnů napřed kolovaly v žurnálech boulevardních báječné zprávy. Georgetta, proslulá kráska každoročních dostihů, hrdinka velkolepých hostin v Maisonu Dorée a rozkošných dobrodružství z nádherných „cabinets particuliers" restaurace Brébanta, maitressa markýze X. a důvěrná přítelkyně vévody Y., rozhodla se, že veškerého nábytku a zařízení svých salonů, jež zdá se jí býti méně „chic", nežli jaké mají soupeřky její Felicie a Finetta, nejlépe sprostí se dražbou. V zasvěcených kruzích ovšem se šeptá, že prý Georgetta vysokými sázkami při posledním závodění o grand prix se octla v „jistých" rozpacích, ale s jiné strany tvrdí se docela určitě, že pravou příčinou jest vyslanec jednoho sousedního státu, který jí na elysejských polích zjednal vlastní útulek v jednom z oněch elegantních malých domů, které bývají vždy posledním přáním dámiček demi-mondu.

Buď jak buď, katalog s nemalým luxusem vypravený jest nad obyčej bohatý a v sálech, určených k rozložení celé dražební massy, již od rána vládne neslýchaná tlačenice. Což také divu, vždyť s každým i zcela nepatrným předmětem souvisí dojista řada pikantních událostí a neobyčejných avantur. Nejen pařížský roué, který právě ledabyle otáčí v prstech hůlku se zlatým knoflíkem, a jehož polo drzý, polo samolibý úsměch zdá se prozrazovati, že by sám ze zkušenosti dovedl vyprávěti leccos zajímavého ze života heroiny dne, nejen cizinec, který rád by nahlédl za kulisy pařížských výstředností, ale což překvapujícího, především damský velký svět, skutečné kruhy aristokratické interesují se o mobiliář cocotty. Podivná to choutka solidní společnosti dověděti se, kterak žijí oni zavržení tvorové, kteří stali se tak často zhoubnými démony mnohé šťastné rodiny a příčinou úpadku nejednoho domu historicky proslaveného. Kněžny a vévodkyně čisté, neporušené modré krve neostýchají se přijíti, aby spatřily, jak zařízena jest ložnice novověké Phryny, ne však jenom z pouhé zvědavosti — vše znaleckým okem studují a nepochybně záhy též napodobiti budou. Úkaz ten jeví se snad na první pohled nevysvětlitelným, ale úplně jest pravdivým.

Také bohaté měšťanské kruhy se předstihují, aby získaly ten či onen kus nábytku, shawl nebo brusselské krajky pařížské hetéry. Obchodníci s módním zbožím věnují pozornost skvostným robám a kobercům, vzácnějšímu bronzu, necessairům a toilettním drobnostem. Otevření výstavy pří-

tomni bývají toliko zvané osobnosti, teprve ode dne následujícího jest přístup volný pro každého. Dražba konečně se koná co možná okázale a k vůli pikantnosti bývá jí mnohdy přítomna sličná hříšnice sama.

Nezřídka dostávají se za té příležitosti ve výprodej skvosty, jež oné patřily, a hlavně diamanty. Tomu třeba rozuměti. Již mezi ostatní předměty vmísil commissaire-priseur značný počet věcí svých vlastních i cizích, aby jim snadněji pomohl k odbytu, šperky pak pocházejí pravidelně přímo ze zlatnického krámu. Majitel jeho vešel s krasavicí ve smlouvu. Za určitá percenta hrubého výtěžku svolila, aby jí vykrášlil boudoir polovicí svého skladu. Oba při tom dobře pochodí. Vždy se nalezne dosti pošetilců, kteří hotovi jsou za brillianty třeba druhé hodnoty dáti cenu dvojnásobnou, jen proto, že dle jich domnění chlubiti se mohou „pestrou" minulostí.

Pravda starého přísloví: „mundus vult decipi — ergo decipiatur," osvědčuje se v Hôtelu Drouot v plném lesku.

Veřejné dražby v Paříži datují se již z pradávné minulosti. Za Františka I. rozmohl se ve Francii obchod uměleckými předměty, které ponejvíce z Italie byly přiváženy. Syn jeho Jindřich II. zasnoubil se s Florentinkou, Kateřinou Medicis, za níž Louvre nabyl přestavěním nádhernější renaissanční podoby a základ položen Tuileriím. Jean Goujon, Bullant, Lescot, Philibert de l'Orme a Germain Pilon žili v té době a měli úkolem ozdobiti Paříž svými nesmrtelnými výtvory. Tehdá commissaire-priseur uvádí se již jakožto stálý samostatný úředník. Není příčiny, proč bychom pochybovali o jeho existenci v časech pozdějších, jmenovitě za panování posledních tří Ludvíků. Za revoluce v době hrůzovlády byl tento úřad nově organisován a dostalo se mu smutné povinnosti, aby za směšně nízkou cenu vydražil nádherné vnitřní zařízení Louvru, Tuilerií, Versaillu a obou Trianonů kromě korunovačních skvostů a maleb od výtečných mistrů pocházejících. Protože tehdá byl v módě sloh pseudohellenský, dostaly se téměř veškeré předměty zajímavější do ruky umění milovných Angličanů a pro Francii jsou ztraceny na vždycky.

Každodenní dražby konají se v Paříži však teprve od r. 1852. — Léta následujícího celková bilance získaných sum činila šestnáct milionů franků. R. 1867. docíleno již pět a dvacíti milionů, dnes i toto povážlivé číslo se více než zdvojnásobilo.

Hôtel Drouot sám o sobě nemá historické důležitosti. Také jeho façada a celá stavba vůbec s uměleckého stanoviska zajímavosti postrádá. Tato záleží v proměnlivém a pestrém životě, jenž v Hôtelu denně proudí a v němž Paříž a její zvláštnosti se obrážejí jako ve věrném mikrokosmu.

Fr. Kvapil.

Národní divadlo.

Představení druhé hry z konkursu páně Náprstkova, již byla *Královna Barbora* od J. J. Kolára, o nic lépe nedopadlo nežli reprise Adámkovy *Salomeny*. Nevíme, kde háček vězí, ale přes některé zdařilé výkony jednotlivců, z nichž uvésti sluší především pí. Sklenářovou-Malou v roli titulní, celku nedostávalo se náležitého ohně a svěžesti. Souhra byla mdlá, jevila zřejmé stopy nedostatečné přípravy a hlavně velké scény slavnostní činily dojem chabý a neuspokojivý. Když dříve se tato tragedie dávala, byl úspěch neporovnatelně mocnější. Při podobném nastudování a s podobnou výpravou se nejlepší naše historické kusy toliko pohřbívají. A přece serie závodících dramatických prací mohla a také měla býti pro Národní divadlo zjevem v jisté míře sensačním. Čí vinou, že se tak nestalo? — Z novinek jest nám zaznamenati jednu původní a jednu přeloženou. *Éra Kubánkova* od Ferd. Šamberka pod officielním názvem „žertovné hry" skrývá frašku dosti lehkého zrna. Autorova veselá Múza není nám z pravidla proti mysli, avšak nejnovější její plod nad předešlé nepředčil v žádné příčině. Z počátku učiněn dosti hezký náběh, nastíněno několik dobrých figur, ale všechny dějové nitky náhle se Šamberkovi rozutíkaly pod rukou. Domnívali jsme se spatřiti říznou satiru poměrů souvěkých a zbyla obyčejná fraškovitá historie, solená vtipy ne zrovna vybíravými. Stavba kusu jest na mnoze ledabylá, docela rozklížen je už konec. Že by obecenstvu smíchem z očí slzy se řinuly, při nejlepší vůli nikde jsme nemohli se dopátrati. Šamberk neměl tehdá šťastnou chvíli, nejedna z jeho starších prací více se nám líbila. Za to Molièrův genialní hypochondr v komédii *Ve zdraví nemocný* (Le malade imaginaire) osvědčil znova scénickou svoji působivost. Odečteme-li na účet velmi ctihodného věku některé zbytečné délky, nechutné současné přívěsky, tu neb onde hrubší detail nebo cetku zvetšelého rozumování, zbude nám jádro vskutku rozkošné. Argan je typ výtečně modelovaný, plný humoru a bezprostřední síly. Stejně povedenými rysy nakreslil Molière Toinettu. Ostatním postavám neschází určité fysiognomie a poutají i tam, kde autor v karrikaturu zabíhá. Aby však komédie vyzněla plným dojmem, třeba bylo dovedné ruky dramaturgovy, jež by ji zbavila všech rozvláčností a rušivých momentů. Upravuje se pro moderní jeviště Shakespeare a požitek umělecký tím netrpí, proč zrovna při Molièrovi by to vadou bylo? Naprosto však odpadnouti měla archaistická dohra, která s celkem jen volně souvisí a jíž obecenstvo moderní náležitě chápati nedovede. Hrálo se s chutí, p. Frankovský podal figurku věčného pacienta velmi roztomile.

První baryton Velké Opery pařízské, p. Edmond Lassalle vystoupil v Národním divadle po čtyři večery, a sice dvakráte ve *Vilému Tellu*, pak v *Rigolettu* a v *Afričance*.

F. K.

Vyobrazení.

Duetto. Obraz Václava Brožíka.

Onen rys české slovanské povahy, kterýž jí píseň a hudba vepsala, není pouhou bájí. Vždy a všude prokmitá, ve množství i u jednotlivce. Snad také v tom vězí příčina, že Brožík tak zhusta vybírá pro své obrazy muže s loutnou, společnost, naslouchající zpěvu a zvukům nástroje hudebního. Postavíme-li tudíž tyto jeho příbuzné výtvory vedle sebe, nebo ještě spíše vyčteme-li je za sebou, nelze popříti, že na první ráz stálé opakování se téhož motivu dojímá nás poněkud chladně, že snad v prvním okamžiku činili bychom umělci výtku z příliš častého vracení se k téže látce. Avšak Brožík nás přece ihned zase usmiřuje tím, že toto základní thema vyznívá u něho vždy v jiném a jiném variantu, k čemuž ovšem přistupují vždy nové obraty v uspořádání, nové postavy, nová skvělost barvy, což vše při každém podobném díle Brožíkově novým půvabem upoutává.

K *Duettu* vybral sobě Brožík motiv ze všech nejjednodušší, tolikráte již zobrazený velkými i malými silami, ale že jest duchaplně podán, jest vždy ještě schopen nás přivábiti, ba upoutati. Jsoutě v umění předměty, které nesevšedňují, třeba se o ně každý pokusil. V Duettu nalézáme vše, co zde již sice bylo, a přece působí jako nové právě tím, čím působiti má každé podobné dílo — karaktery a seskupením.

Malá, elegantní společnost, bavící se dříve nejrůznějšími způsoby, zamanula si do zpěvu. Dcera hostitelky vzala do ruky noty a švarný kavalír zvučnou loutnu ku provození její zpěvu. Lehounce nachýlil sedící mladík hlavu, v obličeji jeho zračí se pozornost hudebníka naslouchajícího slovům, k nimž patrně lehký doprovod improvisuje. S jednoduchou gracií stojí sličná pěvkyně; jedna družka její lehce se uchýlila, druhá v tichém poslouchání hlavu o ruku podepřela; se zřejmým nádechem hrdosti a spokojenosti, jež matce zdárné dcery sluší, pohlíží statná ještě matrona na sličnou dvojici pěvkyně a hudebníka.

Cílem umělcovým bylo toliko zobraziti malou společnost, kterou zpěv na ten okamžik upoutává tou měrou, že jeho milému požitku vší svojí podstatou se věnuje. Celá skupina i všecko její okolí — vše jest podáno přirozeně, nenuceně, pravdivě. Kdo žádá víc? — *R.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 10. V PRAZE, dne 5. dubna 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

NA TROSKÁCH HŘÍCHU.

Vesnická povídka od **BOŽENY KUNĚTICKÉ.**

(Pokračování.)

Tak se také stalo. Cápek vypověděl ctihodnému panu sudímu, co a jak, poprosil ho o radu a pln blaženosti přijal od něho lístek, vozu, jejž Cápek už na cestě opatřil, a nesl spásu k Dlaskovicům.

Bylo Havrdovi s velkým podivením, když

V MYŠLENKÁCH. Obraz J. ryt. Skramlíka. 413

kterým další pobyt Havrdův v hospodě se zakazoval v případě, že by Dařilová, lékařem prohlédnuta, úplně při rozumu shledána byla. Pan sudí zavolal jednoho z písařů, aby dovedl Cápka k městskému lékaři. Pan doktor byl doma, sedl do

před hospodou se zastavil kočár a z něho opatrně vylezl stařičký pán s okuláry a za ním Cápek pln bohatýrské pýchy, ochotně otvíraje mu dvéře a vůbec počínaje si v hospodě nadmíru po domácku. Havrda otázav se několikráte, čím možno

pánovi sloužiti, a nedostav na své otázky odpovědi, tušil věci zlé, a když Cápek rázně ho vyzval, aby vydal mu klíč od komory, v nížto je Dařilová uvězněna, díval se kolem jako psík bičem švihnutý. Aby však protivení jeho nezdálo se nápadným všem, kdož vůkol stáli — a těch věru nebylo málo — přinesl ochotně klíč a litoval, že nucen byl sáhnouti k prostředku tomuto, aby udržel časem prý trochu výstředně si počínající švakrovou na úzdě. Doktor podíval se na něj zpytavě, neboť Cápek po cestě do Dlaskovic dobře byl s poměry jej obeznámil, a z rozpaků Havrdových těžil dostatečné důvody pro svoje podezření. Nabídnutí Havrdovo, že k nemocné bude ho následovati, zamítnul rozhodně. Havrda měl sto chutí, překaziti veškeré vyšetřování násilím, ale shledal brzy, že tím nic nesvede. Jediné, co mohl pronésti, bylo chvějícím se, odstínem prosby vyšperkovaným hlasem pronešené slůvko: „Cápečku!“

Ten se usmál pohrdavě.

I nastalo v komůrce přelíčení.

„Kolik je vám let, paničko?“ ptal se doktor vážně.

„Já jsem asi o deset roků a nějaký capart mladší,“ pomáhal jí Cápek.

„Vás, milý muži, se netáži. Prosím —?“

„Bude mně šedesát, ne-li víc. Na rok určiti to nemohu,“ odpovídala správně Dařilová, ku přívětivému starci nabyvši důvěry.

„A kolik jste měla dítek?“

Cápek šťouchnul pana doktora palcem pod lopatku.

„Na to se jí neptejte, milostpane,“ rychle šeptal, „nejsou to vzpomínky medové.“

„Milý příteli, vy mne vyrušujete. Kolik, prosím, jste měla dítek?“

„Tři — zemřely mně všecky.“

„To jest ovšem rána veliká.“

„Začněte, milostpane, z jiného konce, tenhle ji pálí —“ napomínal ho zase Cápek starostlivě.

„Nechte ho páliti, zlatý muži, a chovejte se tiše. — Kdy vám zemřel poslední?“

„Ale to je vyptávání!“ nemohl se déle Cápek udržeti, „umřel nedávno a darmo to panímámě připomínáte.“

Pan doktor Cápka klidně upozornil, že bude nucen, na chvíli ho ven poslati, a pak předloživ Dařilové ještě několik otázek, které ona všecky s dobrým svědomím zodpovídala, konečně se jí tázal:

„Přála byste si, aby nevlastní váš švakr dům tento opustil?“

„Jako smrti, pane doktore!“

„A jste s to, sama hospodářství své říditi?“

„S pomocí boží a Cápkovou všecko dokážu.“

Pan doktor shledal na to vše v dobrém pořádku, podal Dařilce ruku na rozloučenou, poklepal Cápkovi ještě na rameno, usmívaje se na něj přes okuláry, takže se složitý baráčník zarděl do temna, a promluviv několik slov stranou s Havrdou ujížděl zpátky k Pardubicům.

Asi za dva dni na to ubíral se Havrda týmž směrem, s hlavou hluboko na prsa skloněnou. V ruce nesl malý kufřík. Když vycházel z vesnice, dohonil ho Cápek.

„Zapomněl jste si šátek, pane Havrdo!“ povídal mu jedovatě. „Zde vám jej nesu. Šťastnou cestu! Nebuďte truchliv, vždyť i mistr tesař se někdy utne.“

Havrda pilulku spolknul a byl rád, když Dlaskovice měl docela ze svého obzoru.

* * *

Byl příjemný, teplý večer. Ze zimního sna probuzená příroda vysýlala svoje tajemné touhy v lehkém šelestění drobných lístečků k nebesům a první chudobka se žlutým pryskyřníkem sbíraly snášelivě zářivou jich odvetu do svých kalíšků. Vše snilo; jen tu a tam nevrlý ptáček káravým tikotem hněval se na měsíc, že příliš důvěrně v jeho hnízdo nahlíží, z dáli strašil kulich babičky někde u kamen růženec se modlící a z vesnice občas varoval ho velký panovník říše slepičí, aby neděsil jeho družky. Nebylo daleko do devíti. V Dlaskovicích by byli mohli již duchové na procházku. Jediné u „českého lva“ panoval dávno obvyklý život bratří z mokré čtvrti a šestadvacítka statečně hájila stará práva svá mezi sousedy. Cápek naléval. Dařilová mu totiž výčep pronajala a poněvadž mu z četné jeho rodiny zůstali jenom tři nejmladší — o druhé již se byl otcovsky postaral — dovolila také, aby se přestěhoval do hospody zcela. Našlať v něm duši otrocky jí oddanou a nikdy nebyla tak pečlivě ošetřována jako za jeho správy. Proto přilnula k Cápkovi celým srdcem. A věru nechtěl on z toho pramene sama sebe napájeti. Spíše míval v častém programu svých rozprav ob jedno číslo zastoupenu Cilku, ačkoliv shledal nejednou, že Dařilová mu nevěnuje ani nejmenší pozornosti. Záští Dařilové k Cecilii nemělo mezí ani dna. Bylo velkou stálicí ve vesmíru její citů a hvězdář Cápek mohl zkoumati celou noc a celý den, nikdy nevypátral slabounkého odchýlení se z vytčeného jí stanoviska. Jednou za řeči mu povídala:

„Pamatujte si, Cápku, že spukřelý strom nemá nikdy chutného ovoce. Kdyby na psím víně vyrostlo víno jedlé, byl by to jistě zázrak, ale kdyby z nepočestného manželství vyrostly děti mravné a dobré, byl by zázrak ještě větší.“

„Cilka je učiněná světice a lituje všeho, co v minulosti se vám stalo na úkor.“

„Říkala vám to? Kdyby byla řekla, že nelituje, byla by stejně ústa otevřela. Nechme toho.“

Takovým způsobem zavřeny vždycky dvéře Cápkovy přímluvy. K posledu Cápek v duchu si tvrdíval, prozkoumav přesně svoje dějepisné vědomosti, že spíše bude ještě jednou Žižka bojovati, než Dařilová vyhostí ze svého srdce nenávist ke všemu, co k druhému manželství Babánkovu náleželo.

Dle přesvědčení holetínského Stárka „svatý“ Žižka sice již nepřišel bušit svým palcátem do

zatemnělých hlav svých potomků, za to stalo se něco jiného. Sešli jsme s návrší, odkud mohli jsme pozorovati celý postup děje a musíme zase vzhůru. Na začátku této kapitoly věnovali jsme několik řádek pochvale jarního večera, ač pěkná líčení matičky přírody zůstanou nám vždy jen nedostižným idealem. Večer ten nastoupil po památném dni zeleného čtvrtku a po vítězství paní mámy Stárkové, z něhož uvila nevěstě páně profesorově hezký svatební věneček. — Dařilová ani toho dne však nedívala se na svět veselýma očima. Snad že vlastní trud a zasmušilost blížících se svátků velikonočních, snad také tíha některé vzpomínky byly příčinou, že vytratila se záhy z nálevny od kamen do své světničky a otevřevši okno do zahrady se dívala s hlavou o ruku opřenou v nedohlednou spoustu modrého vzduchu, která miliardami laškujících hvězdiček poseta byla. Oko její bloudilo po smavé výšině a zdálo se sčítati zářivý lesk démantových krůpějí. Obraznost její kreslila si nový světlý obraz časů dávno minulých, ale přítomnost ji hrozila úplnou opuštěností, předtucha budoucnosti pak podávala jí toliko bledou barvu smrti. A přece potřebovala dnes právě útěchy a myšlenek jasnějších. Vzpomněla sobě na oba syny a mezi ně připletla štíhlou, půvabně vyvinutou postavu své jediné dcery, která bývala skvostným diademem smělých její illusí. Mělať Aninka oči tak krásné! Byla tak dobrá a srdce jemného jako holubička! Na Dařilovou smála se ta její očka z dvou hvězdiček, blízko sebe se třepetajících. Po dlouhém čase ovlažila zase jednou rosa její pomněnky. Bylo jí smutno, nadmíru smutno. Pod okny cvrkal cvrček nejapnou svoji písničku a kdesi v koutě uspávala se moucha jednotvárným bzukotem. Dařilové splývaly v závoji slz obě hvězdy na nebesku v jeden celek, zvolna povstávala z nich hezká dívčí hlava s růžemi mladosti na plných líčkách, dále za ní objevovalo se tílko svěží, bujné, pak i nožky přitulily se k celku a za krátko ozářena leskem nevídaným, vztahovala k ní s hůry ruce — Aninka, jak žila a jak ji milovala. Dařilová věděla dobře, že vše jest pouhým snem, a přec jí bylo při tom blaze a volno. Přejela si čelo rukou. Začal jí zachvívati pocit, jako by nebyla ve svém zátiší sama. Maně podívala se ke dveřím. Lehounký záchvěv utlumeného výkřiku rozčeřil klidný vzduch světnice a zaletěl ku prahu, kde stála dívčí postava, ruce majíc sepjaté a upřeně na ni pohlížejíc. Poněvadž bylo ve světnici šero, jedině svitem měsíce prorývané, nemohla Dařilová dobře rozeznati tahy pozdního a patrně cizího hostě. Ještě přemýšlela, zdali chabému jejímu oku neutvořil se nový přízrak, když dívka se pohnula a sklesnuvši u ní na kolena šeptala hlasem, v němž nebylo žertu ani cos líčeného, v němž toliko jevil se ohlas svaté lásky, a který také přímo k srdci Dařilové stezku si razil:

„Neděste se mne! Vloudila jsem se k vám sice bez vašeho vědomí, ale nepřišla jsem rušit vaší modlitby. Neodsuzujte mne, pokud mne nevyslechnete. Celý svůj život chci mileráda obětovati za tento jediný okamžik, ve kterém smím ruku vaši políbiti. Stonala jsem dávno po chvilce takové, ale obava, bych vámi odmrštěna nebyla jako kus bezcenného papíru, zadržela prudký běh mé lásky k vám . . .“

Zářící měsíc osvítil právě dívčin obličej. Byla to Cecilie. Aby se vyhnula nepotřebnému rozumování dlaskovických občanů, přijela až večer s bryčkou na cestě sehnanou a zvláštním pudem vedena octla se přímo ve světničce nejstarší své sestry. Přinesla jí svou lásku, své prosby i své štěstí. Dařilová mohla to vyčísti z její zraku, kdyby sama nebyla bývala jata skutečným podivením.

„Kdo jste?“ zeptala se teprve po drahné chvíli.

„Kdybych mohla to zamlčeti, jistě bych si Vás získala. Avšak přicházím jako kajicnice, jako uštvaná laň svým vlastním svědomím a doufám, že mi odpustíte. Jsem Cecilie —“

Dařilová sebou trhla.

„Neodvracejte se — vyslechněte mě!“ nalehala Cilka s chvatem. „Nejsem tak zlá, jak se domníváte. Zkoumala jsem srdce své ve všech jeho odstínech a dospěla jsem k přesvědčení, že není tak opovržení hodno. Činíte sice po právu, že díváte se na mne s nenávistí, neboť po tuto chvíli počínala jsem si právě tak, jako bych se byla narodila korunovati nešťastný hřích otců i matčin, ale nyní nesmíte již ono smýšlení o mně chovati. Zamítám vše, čeho mně ruka otcova štědře udělila a vkládám to do rukou pravých, do rukou vašich. Ó nemyslete, že přenáší se vina rodičů na děti! Jest člověk samostatným tvůrcem své povahy a život nejlepší školou ctností. Je-li mocen zdokonaliti se vůlí svou, jistě že Bůh k jeho snaze oka nezavře. Přicházím křivdu na vás spáchanou, z části třeba malé, ale přece dobře míněné napravit. Nežaluji na své rodiče, omlouvám je. Otec mě učinil dědičkou jmění dosti velkého, vím však, že mi nepatří, neboť tím vás o ně připravil. Pálí mne v rukou — nechci ho! Zde vám je nesu. Je to záložeňská knížka, a dům váš opustím hned. Žel toho času, co jsem v něm nezasloužene na vaše útraty ztrávila. Nechci ničeho, jen vaše odpuštění.“

Cilka vášnivě vnořila hezkou hlavu svou do klína sestřina. Dařilová naslouchala jí ustrnutě. Všecky tyto projevy neobmezené náklonnosti zaznívaly k ní jako hlasy z dalekých krajů. Dařilová byla pessimistkou nejhoršího druhu. Její otrávený život s ní se tak vyúčtoval. Cilka toho měla zkusiti v zápětí. I přes to, že opravdovost její žalu počínala Dařilové do srdce vnikati a dlouholetou k ní nepřízeň odpuzovati, z některého kouta odtamtud přec ještě zasyčela jí drze vstříc zmije, že všecka Cilčina slova jsou dobře nastudovanou komedií. Celý zevnějšek děvčete nepůsobil sice na Dařilovou nevlídně, ale probuzeným podezřením dobrý tento dojem zmizel. To, že jí Cilka nabízela své jmění, se jí zdálo obzvláště věcí podezřelou, a jak se domnívala, jen k tomu namířenou, aby v době dědičného hnutí chytrým takto způsobem dívka do její závěti se dostala.

„A co chcete vy sobě pak počíti?“ ptala se s ledovou lhostejností.

„Což nejsem mladá?“ vypukla horlivě Cilka. „Nemám zdravé ruce a vlastní rozum? O to nemějte starostí! Kolik lidí na světě a pro každého vytknuta cesta —“

Dařilová i tehdá ještě byla nedůvěrou naplněna.

„Ukažte tedy knížku! Nepřijala bych jí od vás, kdybych peněz vašich nechtěla užiti k dobrému účelu. Co otec na naší matce a na nás provinil, ať chudina za něho odmodlí. Ukažte.“

(Dokončení.)

PŘED ZIMOU.

Báseň ALOISA ŠKAMPY.

Jde zima zas a mrazí hruď až na dno,
a žalno opět bude tady všem,
kdo v hlubinách jen dávné mají chladno
a bez lásky zde tráví v žití svém . . .

Proč chvěji se, proč zimy té se bojím? —
Jen teskno vůkol cítím napořád.
Ó, přej mi, drahá — aspoň štěstím tvojím —
když mé mi schází, abych směl se hřát!

Vždyt tobě v lásce netřeba se báti,
že mrazu dech tvé blaho umoří;
vždyt ve tvou líc se vždy zas růže vrátí,
ret miláčka když na ní zahoří!

A mně, když vím, jak oba jste tu šťastni
— zas teplo dávné perut zahřívá,
já nezřím víc to prázdné hnízdo vlastní
a novým jarem cit můj okřívá . . .

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

Jedenkráte — toulali jsme se právě po prériích — prohřešil jsem se nevědomky proti nějaké myslivecké pověře baronově. Usmál jsem se tomu na neštěstí. Pán po mně střelil, chybil, já se dal na útěk, on koňmo za mnou, dostihl mne, pral do mne americkým bykovcem, já strhl ho s koně a tak váleli jsme se oba v trávě, když pojednou vyskytla se kolem nás jízdná tlupa texasských osadníků. Odtrhli barona ode mne a vzali si nás na paškál. Byli mezi nimi sudí té krajiny, a ostatní rozsedli se po jeho straně jako radové nějakého senátu. Jejich rozsudek v naší při vypadl nepříznivě pro pána. Ten arci spílal, vyhrožoval a byl na místě pro urážku sheriffa znova k veliké pokutě odsouzen. Obával jsem se, že ho raní mrtvice. Tak se rozlítil. Ale Texanci neulekli se panského vzteku, posadili zuřivce na koně, přivázali ho k sedlu a dovezli si jej do městečka, kdež měli vězení a jiné exekuční prostředky pohotově. Já, nevinná příčina pokoření baronova, musil na místě ze služby. Upřímně pověděno, unikl jsem rád z dostřelu panské pušky a posloužil jsem tak sobě i rytmistrovi. Neboť se mnou ztratil se obviňovací svědek, a panu Orelskému bylo pak snadno vyplésti se z osidel, ovšem i pomocí vyslance, ministrů, konsulů, nebe i pekla. Baron pobouřil k vůli své vzácné osobě celý Washington a všechnu rakouskou diplomacii. Na rozchodu hodil mi na hlavu míšek s několika nemotornými americkými zlaťáky. Byl bych se s nimi snad dostal dále než na Missisippi, ale já neuměl nikdy zacházeti s penězi a mimo to udělala mi na palubě parníku francouzská kreolka; tato Putifarka dala mi před svým mužem, protivným, nejapným Amerikánem přednost, a já bych byl za ní skočil do nejšpinavější prohlubně řeky bez rozmýšlení —“

„A nebál jste se? Nehryzlo vás svědomí?“ podivil se Pravožij. „Říkáte, že její muž —“

„A kdyby drak ji byl hlídal, nemohl jsem odolati. Člověčku, vy nemáte ponětí o kráse žen v Louisianě! Po svatém Antonínu bylo by veta — hlavou se založím — kdyby za jeho časů byl ďábel věděl o Novém Orleanu neb o Habaně. Můžete mi věřiti, mladý pane. Ohlédl jsem se o kousek dále ve světě než vy, všímal jsem si bedlivě ženských, ale po návratu z mexického zálivu bylo mi všude jako po spadnutí z ráje; kdo nebyl v něm, nesmyslí si surogát andělů. Naše krásná pleť stačí tomu, kdo neviděl sličnější. Učiňte si jedenkráte procházku do Louisiany a povězte mi potom, kde slunce svítí. Budete mi tvrditi, že nikde, krom tam — pokud se nesmíříte se skutečností a nespokojíte se borovicí jako

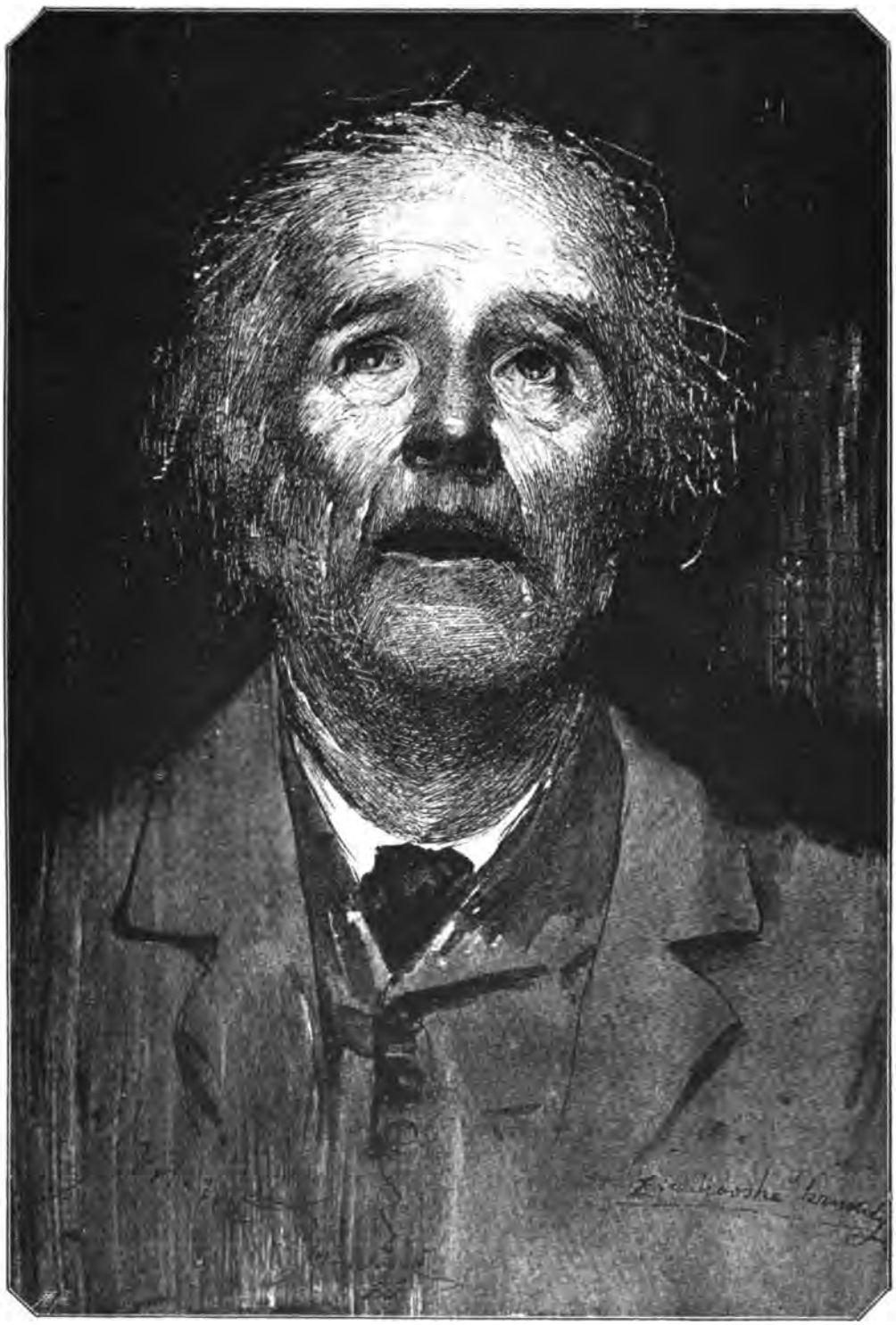

414

Z VENKOVSKÉ KRUCHTY. Studie J. Vilímka.

palmou a rybníkem jako mořem. Amerikán byl pod pantoflíčkem své bohyně. Přijal mne za — za — Bůh ví, čím jsem byl. Můj pán zakládal město na statku své paní. Lidé, peníze a domy jen pršely na její pozemky — já přišel právě do nejhustšího přívalu. Nové město se organisovalo, moje paní rozdávala hodnosti, a poněvadž jsem jí nezatajil svou vojenskou slávu, učinila mne jednoho dne kapitánem a instruktorem milice, za měsíc majorem, pak podplukovníkem a plukovníkem. Byla všemohoucí, a kdybych si byl uměl svého štěstí vážiti, neseděl bych s vámi dnes v pražské vinárně, nýbrž s ministry a senátory ve Washingtoně nebo v nebi americké kolonie, v Paříži, a vy byste četl s pokornou úctou v novinách o přeslavném generálu Sekerkovi. Rozumí se samo sebou, že bych se v dollarech koupal. Nu, pozdě bycha honiti. Musím se spokojiti zabezpečeným povznášejícím vědomím, že nejeden výtečník mé hodnoty nosí v Americe epauletty plukovnické a generálské. Dostal jsem rohy a vyryl jsem jimi sám hrob své slávy. Moje velitelka znechutila si mne a spůsobila malý domácí skandálek, jímž dosáhla dvojí. Muž dal se s ní rozvésti — dollary za postavení města na její statku měl již v kapse — a já stal se v městě nemožným. Z revolverů prasklo několik ran, v novinách vybuchly petardy několika článků, ve shromážděních strhali mi zjednaní rekové svobody čestné odznaky, moje vojsko zlámalo svému plukovníkovi šavli jako nezbedovi prut, a ve mně procitl starý Sekerka, který si pro podobné švandy bolu nepřipustí. Upláchl jsem. V předvečer svého útěku sezval jsem si ještě hosty na přátelský dýchánek; mimo jiné byl na programu naší zábavy také professor magie Mr. Hornowl. Pozdržel jsem ho po rozchodu hostí, smluvil se s ním a příštího dne záhy z rána nesl jsem vak za novým svým pánem, professorem Hornowlem. Vstoupli jsme na lod, po níž dostali jsme se do New-Orleansu a dále do Habany. Professor — mimochodem řečeno, Němec, pravým jménem vlastně Quieckvögerl, praobyčejný kejklíř, jenž uměl právě tolik jen psáti a počítati, mnoho-li pro svá kouzla potřeboval — tento exorcist a visionist čili zaklínač duchů přijal mne do služby; i s titulem a uniformou. Plukovník Hatchet — i já jsem změnil své jméno — roznášel pozvání, representoval, vyjednával za professora jakožto jeho důvěrník, byl neodolatelný, blýskal se po jevišti, sloužil za medium a honil se za kluky, kteří pod plachtu professorovy boudy lezli. Moje ostruhy a šňůry prokázaly panu Quieckvögerlovi platných služeb; byly lepem, na nějž sedají hejlové houfně; všude, v starém i novém světě. Věčná škoda mé uniformy! Něco tak bizarního, tak pestrého a hřmotného neviděl jsem posud v žádném cirku. Prodal jsem ji konečně v Paříži komikovi do nějaké operety; byla již sedřená, zlato mosazí nahrazeno a dostal jsem za ni přec ještě padesát franků a volnou vstupenku; za tu jsem se potom podíval, kterak pro slavnostní úbor plukovníka amerických milicí byly by se galerie divadla smíchem a dupotem bezmála zbořily. Mimo mne měl professor k ruce ještě vlastního sluhu, obrovského černocha a miss Fallingstar, potulnou Vlašku, původně chansonetku; v nemilé milostné aféře ztratila hlas, přidružila se k professorovi a vyplňovala svými kyprými vnadami meziaktí na podium kouzelníka. Jak vidíte, nebyl pan Quieckvögerl hlupák. Hrál odkrytými kartami, na otevřené sceně a přece byly jeho přípravy a praktiky kryty bezpečněji než oponou; neboť před hedvábným, přilehavým debardeurským trikotem a dekoletovaným, napudrovaným poprsím miss Fallingstarové padaly šípy mužské pátravosti jako střely, zachycené ochranným štítem; a za mými pantalony, cetkami, prýmky a přilepenými sáhovými kníry ztrácely se ženským zrakům všechny méně vábné eskamotérské přípravy na jevišti. Společné povolání i příbuzné triumfy sblížily nás. Počali jsme spolu koketovati — ku podivu, jak bláhovost bývá nakažlivá — mně střízlivému, do zákulisí zasvěcenému člověku počalo jíti o miss Fallingstarovou! Urození a bohatí mladí páni vzdychali po její zlacených podpatcích a její rusé paruce. Věděl jsem, že těmto pánům neběží o miss, nýbrž o předstihnutí soků; byla vrabcem, po kterém tisícové mířili. A v tom spočívala její hodnota. Týmž mladým pánům ani nenapadlo, pachtiti se podobně po rajských ptácích, ku kterým mohli snáze, na kterých opravdu něco bylo; ale tento vzácnější druh nelítá po jevišti, nezve ku střílení a neslibuje podlehnutí hračkou. To vše bylo mi jasno, a přece jal jsem dychtiti po miss Fallingstarové! Vysmála se mi. Jednak hodlala ještě nějakou dobu těžiti z pošetilosti pánů v parketu, a pověděla mi bez obalu, že si dobrovolné nuzování s poběhlíkem ještě rozmyslí, jednak byla potřebnou dočasnou láskou již zásobena. Ani o tu jsme se tedy neshodli. Nezmohl jsem u miss tolik jako náš obrovitý negr, jenž po panu Quieckvögerlovi naši miss objímal. Tento neúspěch pomohl mi poněkud k střízlivosti; a té přibylo ještě, když jsme počali svou objížďku v Němcích. Pana professora mastera Hornowla nechali s pokojem, ale moje uniforma i hodnost spůsobovaly pohoršení. Vojenské úřady pokoušely mne žádostmi o průkaz mého plukovnického patentu, zakázaly mi pak titul i epauletty, a já, vytřesený z leské slupky, sklesl na pouhé medium; professor nevěděl si jiné rady se mnou. Konečně zdálo se mu, že jsme mu všickni tři přerostli přes hlavu. Vyhnal nás; černoch šel do café concert vyvalovat oči a dupat v dřevěnkách, miss Fallingstarová ulovila šťastně jakéhos rumunského knížete, a já — nu já přichytil se živnosti anarchistické."

„Živnosti? Anarchistické?" žasl Pravožij. — „Jak to?"

„Pěkně přirozeně jako v každé jiné sektě vyznavačů nějakého učení. Jsou missionáři na výdělek, máme vlastence a vlastenečky ze spekulace, v Americe rvou se demokrati a republikáni o spasení říše a naplnění svých měšců zbraněmi

zásad. A mezi socialisty máte rovněž chytráky, kteří na útraty dělnictva po světě jezdí, pikle kují, své stranníky balamutí a sírou i petrolejem soptí. A je vám to báječně snadné, čím větší huba, tím větší rek. Tak i já. Z nebezpečí unikl jsem ovšem vždy první, pochopové lapli pak obyčejně jiné. Ale se džbánem lze choditi tak dlouho pro vodu, pokud se ucho neutrhne. Poslední můj anarchistický výkon byla výprava do Romagni. Umím z vojny vlašsky a na posádce v Rovigu přiučil jsem se i romagnolskému nářečí. Proto mne vyslali jedenkráte jako emisara do Bolognska, bych přiléval oleje do ohně bouřek, jež tam pachtýři proti velkostatkářům strojili. Za některý den bylo mi jasno, že několik dotěrných carabinierů ostříhá bedlivě kroky mé. Tato pozornost nabývala vřelosti a stahovala kolem mne kruh, z kterého bezmála nebylo lze uniknouti. Leč mé štěstí neopustilo mne. V poslední chvíli přivedla mi Fortuna do cesty českého učence, professora Dřímalu. Pověsil jsem se naň, smazal stopy svých styků a činů, a byl jsem zachráněn. Náš vědátor ujal se mne opravdu laskavě. Byl se vypravil do světa, proniknut jako pravý český učenec přesvědčením: ‚S němčinou nejdál dojdeš.' Ale nedošel nikam, mrzel se na Vlachy a uvítal mne rád."

„Professor Dřímala — Dřímala," vzrušil se Pravožij, „toť ten slavný historik, co vydal nedávno velikou knihu o tom, že není jisto, zdali syn nitranského knížete Priviny, kníže Kocel, jmenoval se Kozel nebo Kocel?"

„Tak?" odfoukl si s nedbalou zdvořilostí Sekerka. „Toť se divím. On se obíral horlivěji otázkou, zdali nosil král Svatopluk rukavice — chirotheky jim říkal Dřímala — modré nebo purpurové a čím byly tyto chirotheky krumplované. Sliboval mi o tom důkladný spis —"

„Co pravíte?" zaradoval se poeta i vyňal ruče zápisník, by poznamenal si sensační novinu pro korespondenci do časopisu Lhotského kniháře. „Kyne nám tedy i o té zajímavé záhadě — ó, professor Dřímala je veliký slovanský učenec!"

„Pravda, slovanský," potvrzoval Sekerka. — „Urazil jsem ho vždy, kdykoli jsem ho nazval Čechem. To nesnesl. Slovan, Slovan, rozkřikl se pak na mne a dopustil nejvýše, aby byl považován za Čechomoravana. Já si pak říkával Čechochod nebo Čechoberounčan i Čechočech, poněvadž pocházím z Chodů a narodil jsem se v Berounsku v Čechách. Jinak hlásil se professor Dřímala nejraději a s pýchou všude jako Rakušan, až po rozličných nezdvořáctvích Vlachů v té pýše zkrotl. Ostatně potvrzoval mou zkušenost, že jsme všichni lháři. Já nikdy nevlastenčil a professor Dřímala zamezil na dobro, abych se oddal této pošetilosti. Prosím vás, když vídáme, jak takový proslulý hlasatel ryzího slovanství v hloubi své duše těžce nese, že není Němcem, jak na všem německém se kochá, po německu čte, píše, myslí, mluví, zkrátka jen komedii hraje a svým ctitelům bulíky na nos věsí, ztratíme poslední špetku úcty před svými výtečníky. Je-li takovou podlízavou sketou náš předák, čím pak má býti ničema jako Sekerka? Professor Dřímala vězel po uši v německých knihách, trousil od rána do večera německé citáty, sesiloval všude německou společnost, mluvil po česku s dialektickou nedbalostí, ale byl nešťasten, když spáchal chybičku v němčině! — Eh! Co mi po tom! — Cestoval jsem s ním. Byl jsem jeho tlumočníkem, galopinem, komissionářem a konečně i opisovačem. Pídil se po něčem ve vlašských archivech. Měl již celou osnovu své práce pohromadě a jen maličkost mu scházela k takovému zacelení řetězu vědeckých vývodů, jakého si přál. Já — nechlubím se, věřte však, že jsem z těch, kterým se daří hravě vše, nač sáhnou — já osvojil si zatím rychle zručnost v přepisování a čtení listin, a pokušitel nedal mi, abych se nezkoušel v napodobení. Jedenkráte padl mi do rukou lístek právě takového asi obsahu, po jakém můj professor se sháněl. Osoby a místa byly sic jiné, leč já věděl si rady. Napodobil jsem lístek, zaměniv vlašská jména českými, a podstrčil jsem svou pračičku do archivu. Můj učenec ji pak objevil. Zajásal, telegrafoval i psal do Čechomoravy a byl šťasten. Tato moje zásluha ve spolku s neopatrností způsobila však můj pád. Pochlubil jsem se v Římě professorovi se svým výkonem, očekávaje odměnu. Chyba lávky. Můj pán byl zdrcen. Vyplatil mi odbytné, poslal mne ke všem všudy a vrátil se do Čech. Tak ocitl jsem se z nenadání zase na holičkách a na procházkách. — Promenadou na Monte Pincio setkal jsem se s paní majorkou Andělovou z Ronovce. V Italii již po třetí. Po prvé ve Florenci a po druhé v Sieně zastala mne ve společnosti našeho učence; byla i zpravena o tom, že býval jsem společníkem barona Orelského na cestách. Samá výhodná doporučení, pomyslil jsem si, a pozastesknuv si paní majorce na ztrátu professora, nabídl jsem jí své služby. Přijala je a učinila mne svým sekretářem."

„A vám uklouzlo v Týnci nejednou, že se paní Andělová dosti nuzovala!" namítal P. D. V. Hlubocký.

„Tak? Hleďme! Domníval jsem se, že ohledy k mladé paní baronce střehou můj opatrný jazyk — a přece jsem se podřekl! Nu, co škodí. Nyní mohu s barvou ven. Ano, paní majorka neměla pranic na rozhazování. V pravdě byla odkázána toliko na služné svého manžela, na příspěvky přátel a výnos hazardních her. Její bohatství skládalo se z promlčených práv, pochybných nároků a pozbytých statků. Ale žila jako ze sumy výtěžku těchto panství. Právě proto potřebovala tajemníka, který by za ni říkal lidem: Pane, půjčte; pane, počkejte; pane, kliďte se; pane, vy jste šibal a já se nedám okrádati. Toť pochopitelno, pane Vymetale, že taková dáma nemůže se zahazovati?"

„Ovšem."

„Nu tedy. S mou vyřídilkou a mou obratností mohla paní majorka býti spokojena. Bylo to na jaře v r. 1872., před půlčtvrtým rokem. Z Říma

vypravili jsme se na sever, paní Andělová použila v Baden-Badenu posledních okamžiků badenské herny, aby shrábla ještě několik hrstí zlaťáků, vzala si pak svou dcerušku Marii z pensionátu a odjela s ní na zbytek léta do Čech, aby ji uváděla po zámcích přátel do světa. Slečně Marii, nynější ovdovělé paní baronce Orelské, bylo tehdáž něco málo přes čtrnáct let. Jak víte, nevážím si ničeho na světě. Ale před tím krásným, útlým, svěžím děvčátkem měl jsem úctu. Paní majorka nikterak; nebyla valně potěšena výchovem své dcerušky a pozdě litovala, že po válce v r. 1866. zbavila se rychle dítěte a vybrala pro ně pensionát podle nejlacinější sazby. Po šest let nenavštívila holčinku, nevzala ji k sobě — snad dobře tak, paní baronka byla by u své matky nic pěkného neviděla. Pak objevilo se, že učitelé dívku zkazili! Pensionát byl mezinárodní, Angličanka představená, francouzský abbé, učitelky Polky a mezi učiteli nešťastnou náhodou dva Češi. Ti vštípili dívence — beztoho již po dědovi a otci poněkud nakažené — své vlastenectví! Pomyslete si, co s tím! Ale moudrá paní majorka obracela tuto zbytečnou nebo nehezkou vlastnost v dobré. Smála se, omlouvala a bagatelisovala dceřiny choutky jako drobet pikantní zajímavosti, jako hříčku náhody, a snažila se, aby slečna Marie rovněž používala svého vlastenectví pouze ku koketování, aby si jím hrála jako jiné dámy velkého světa blýskají se cikánským přídechem pleti nebo uměním práskati bičem. Mně bylo ihned jasno, že paní majorka považuje slečnu za cenný kapitálek, který chce obratně ve svůj prospěch zpeněžiti, totiž v nějakém výhodném sňatku na veliký úrok investovati. Chvíli byl jsem na skoku, přispěti slečně. Ale co bych byl svedl! Slečně bylo souzeno, vdáti se prospěchářsky a stavovsky. Vzdorovala. Byl jsem však jist, že po čase zmoudří sama jako mnohé jiné — —. Slečna se líbila všude, kde se objevila. Nakousnouti však nechtěl nikdo. Až na podzim o honbě vyskytl se v naší společnosti můj bývalý rytmistr baron Orelský.“

Sekerka ustal, sahaje po třetí láhvi a sklenicích. „Až dopijeme, vysrkneme ještě jednu láhev,“ navrhoval. „Nyní teprv přijde zajímavá kapitola. A vy byste zajisté nerad, aby mi vyschlo v hrdle dříve než dopovím? Musil bych krátiti, hehehe!“ smál se v důvěrném šibalství Sekerka. (Pokrač.)

O léčivých účincích vřídla karlovarského.

Napsal Josef Dědeček.

(Dokončení.)

A toto vnitřní ústrojí jeví voda karlovarská účinky velmi rozmanité. Požitím pohárku velikosti asi $^1/_4$ L. (čili 250 cm^3) nastává v žaludku nejprve neutralisování čili rušení kyseliny žaludeční solmi, jež voda obsahuje, t. j. žaludek pozbývá své kyselosti a zároveň ruší se účinek pepsinu nebo fermentu a rozpouští se žaludeční hlen. Potom teprve nastane trávení požité vody: část jednu pohltí vnitřní stěna žaludeční, zbytek však opouští žaludek druhým jeho otevřeným koncem, vrátníkem, aby nastoupila dvanáctníkem čili počátkem střeva další cestu ostatní zažívací soustavou. To stane se koncem první půlhodiny po napití. Soli, jež voda vřídelní chová, opouštějí žaludek později a zponenáhla, v tom totiž pořádku, že, bylo-li před napitím v žaludku kyseliny více, nejdříve odcházejí soli sodnaté, po nich sůl Glauberova, po případě i hořká sůl, a naposled sůl kuchyňská.

Již toto rychlé vylívání se vody ze žaludku jest důkazem jeho povzbuzené činnosti a jeho mocného pohybu. Ale protivná hořká chuť, jež nemocného mnohdy obtěžuje, nás poučuje, že v práci takové bývá často vyrušen opáčnými pohyby dvanáctníku, jimiž z něho do žaludku u větší míře bývá žluč vháněna. Od ní právě ona hořká, nepříjemná chuť pochází. Avšak tyto úkazy trvají jen krátce, takže žaludek, pozbyv prvního doušku vody, k nové čilejší práci ponoukán na novo ze svých žlaz šťávy i hlen vylučovati počíná, a to čím déle tím více, až ve dvou hodinách největší kyselosti dosahuje. Z toho jasně vyplývá, že voda karlovarská, ač v prvním okamžení žaludek odkyseluje, přece za nedlouho k novému a hojnějšímu vylučování kyseliny na pepsin bohaté jej ponouká. A tím právě nabývá toto ústrojí nové síly a pohnutky ku trávení. Třeba však podotknouti, že pepsinu čili pravé trávicí hmoty rovnou měrou nepřibývá jako kyseliny žaludeční, ale že se opozduje. Tak stává se, když sliznice žaludeční co nejvíce kyseliny vyloučila, že pepsinu teprve přibývati a tím tedy také schopnost žaludku k rychlejšímu trávení vzmahati se počíná. Ale trávení na újmu jsou soli, které v žaludku zbyly; těmi zdržuje aneb i zamezuje se proměňování požité potravy ve snadno stravitelnou zažitinu, čili peptonisování. Vyzkoumalo se, že v 6—8 hodinách po užití vody vřídelní schopnost zažívací dostoupila nejvyšší míry. Že přirozený nápoj tento vedle své síly žaludek ku práci podněcovati útroby také čistí, tím se dovozuje, že v době, když voda žaludek opustila, ani hlenu ani žluči v něm neshledáno. A právě o žluči vůbec známo, že šťávě žaludeční při důležité práci valně překáží, vše na vzdor jí činíc.

Požitím větší míry vody, 500—750 cm³, opozdují se také veškeré žaludkové výkony. Za jedno nemohou tak rychle veškeré soli z něho odstraniti, pak rovněž déle to trvá, než sliznice kyselinu a tedy také pepsin vylučovati počne. Tím vším opozduje se doba ku trávení. Z té příčiny by se užívání vody v dávkách menších, ale opětovaných, více doporučovalo. Neméně při tom na teplotě vody záleží. Komu Merkur popřál čerpati ji ze vřídla samého, tedy vody vroucí, ten také pocítí rychlejších účinků tohoto nápoje, než komu voda pouze studená jest přístupnou. Teplá voda opouští dříve žaludek nežli studená, a tedy též obsažené v ní soli dříve se stráví a žaludek rychleji k novému trávení se podněcuje.

Tak, jak dosud uvedeno, působí karlovarská minerální voda, je-li žaludek vylučování kyseliny schopen. Jinak děje se, když se mu této vlastnosti nedostává. Při nedostatku kyselých výměšků opouští z požité vody karlovarské útrobu žaludeční nejdříve Glauberova sůl a po ní soda; kuchyňská sůl i v tomto případu jest poslední. Také v tom nastane odchylka, že žaludek pravidlem ku vyměšování kyseliny tak záhy podrážděn nebývá a že se tedy i trávicí činnost jeho tak brzy nedostavuje. Pouze žaludeční hlen i v těchto případech záhy jest vypuzen a od něho tedy žaludek se očišťuje. Kdo akutní katarrh žaludeční nápojem vřídelním léčiti počíná, může býti jist, že i voda i její solný obsah skoro po celých 12 hodin v žaludku jeho zůstanou. Mát katarrhem trpící ústrojí samo se svým obsahem co činiti, jímž jest nad míru přesyceno, totiž s nadbytkem plynův, útroby nadýmajících a množstvím kyselin (máselné, octové a tukové), v něž se škrobovité pokrmy, líhové nápoje a tučná jídla chorobou přeměňují — než aby ještě novému břemenu schopen byl záhy odolati. Pokusy opětovanými však i tu nápravy docíliti možno.

Stav nemocného požíváním vody karlovarské nemůže při rozličné tělesné konstituci a duševní náladě vůbec býti stejným. Celkem jeví se takto: Na obsah střevní a jeho další spracování a vyměšování působí prý voda karlovarská jen skrovně. U lidí nervosních pociťuje se jakási obtíž a nepříjemný tlak v žaludku, když asi 750 cm³ vody najednou nebo v krátkých přestávkách požili. V případech, když nemocný již před užíváním vody cítil nějakých bolestí žaludečních, mírní se tyto teplou vřídelní vodou spíše než studenou. Obzvláště tlak v žaludku a tak zvané „pálení žáhy“ přestává hned po prvních pokusech, a což nejvíce jest důležito, vždy hned z počátku dostavuje se chuť k jídlu jak u lidí s překyseleným žaludkem, tak u těch, jimž dosud nedostatek kyseliny žaludeční trávení obtěžoval.

U nemocných, jimž každý jiný nápoj dávení působil, ani tato obtíž požíváním vřídelní vody se nedostavila. — Nicméně upříti se nemůže, že v době léčení jiné rozmanité obtíže se dostavují, a to opět hlavně u povah duševně i tělesně slabších. Ač chuť k jídlu z počátku se ozve a žízeň vzmahá, nastane často při dalším léčení úplný odpor k jídlu, zejmena masitému, i k nápoji, zvláště k vodě vřídelní. Při tom obtěžuje chorého pocit slané chuti, mnoho slin, hlenu a slizu v ústech, pálení žáhy, škytání a krkání, náchylnost k dávení (ač velmi zřídka), nucení k jinému vyměšování pevného i tekutého obsahu tělesného a vůbec v soustavě zažívací velký nepokoj.

S těmito nehodami přicházejí mnohé následky, které nejsou nikoliv bez působení na ducha i tělo člověka. Bolení hlavy a tlak i bolesti očí nedovolují pacientovi čtením se baviti, ba jsou i příčinou, že druh druha na procházkách nepoznává. Mimo to dostavuje se zmalátnělost, únava a ospalost a s těmi vůbec duševní ochablost, omrzelost a hypochondrie. Bolestmi v nohou, rukou a kříži stíhaný pacient vyhýbá se světu, zalézá do své kabiny, stěžuje si na křeče v kloubech a vůbec na polámané tělo, potí se značně, zejmena na čele, naříká na nepokojný, hojnými sny vyrušovaný spánek a jest celkem tak zdrcen a rozrušen, že lituje své cesty do Karlových Varů, jež za poslední pouť svého života považuje. Touto měrou zhoršuje se stav jeho někdy do konce druhého, někdy třetího i čtvrtého týdnu. Po té však ustávají veškeré odznaky choroby — s tou podmínkou, že nemocný i přes veškerý odpor pití vody se neodřekl — a normalní stav zdravotní opět znenáhla se počíná vraceti. Kdo neměl tolik síly a sebezapření, aby desperatní onu periodu překonal, anebo neznal konečného uspokojujícího výsledku již předem a jen na zdařbůh i s nedůvěrou k léčivé síle vřídla se utekl, aby hned v prvních dnech zdráv a silen mohl odcestovati — ten přeruší a vůbec zanechá léčení. Nedivme se pak, že vrací se domů ve stavu mnohem bídnějším, než v jakém se byl s námi prve loučil.

Ze všeho tedy vysvítá, že účinky vody karlovarské bez ohledu na nepříjemné, léčení provázející úkazy zkrátka asi tyto jsou: Čerstvá, tedy teplá voda vřídelní rychleji účinkujíc než studená odstraňuje především ze žaludku hlen a případně i žluč, která někdy ze střev sem se byla rozlila. Rovněž napomáhá ku značnějšímu vyměšování žluči v játrách a tedy ku tvoření šťávy, kterouž zvláště tučné potraviny ke snazšímu zažití se přispůsobují. Poněvadž se v hlenu žaludečním mnoho drobných organismů — mikrobů — zdržuje, na nichž kvašení obsahu žaludečního se zakládá, pomáhá voda vřídelní odstraňováním hlenu i kvašení zamezovati a rušiti. Účinkujíc při tom zároveň i na pepsin, jemuž na tak dlouho překáží, dokud se veškeré soli vřídelní ze žaludku neodstranily, vyvozuje vřídlo přece v dalším svém působení nejblahodárnější ten účinek, že podněcuje sliznici k čilejšímu vylučování šťávy žaludeční i pepsinu zároveň. A poněvadž na obou těchto výměscích hlavní činnost trávící se zakládá, t. j. drobení a rozmáčení potravin dusíkem oplývajících (masitých a vaječných), uvádí pramen karlovarský v celé to vnitřní hospodářství našeho těla neduhem rozrušeného pevný, určitý pořádek, jehož výsledkem jest uzdravení.

Z VERŠŮ GUSTAVA A. BECQUERA.

Ze španělského přel. JAN ČERVENKA.

SMÍCH A SLZY.

To utrpení naše, jak již bývá,
až příliš smutnou bylo komoedií,
v níž vážné s komickým tak v celek splývá,
že se smíchem se z očí slzy lijí.

Však nejsmutnější z historie celé
jest teprv ukončení všeho děje:
že pro ni smích tu zbyl i slzy vřelé,
však pro mne — pouze slzy beznaděje!

PÝCHA.

Jí vlahá slza do očí se drala,
mně slovo smíru na rty vplynulo,
tu promluvila pýcha — slza uschla
a slovo smíru na rtech zhynulo.

Jdem nyní cestou každý svou a jinou,
však přec té lásky časem vzpomenem,
a tu dím já: — Ó, proč jsem mlčel tehda! —
a ona: — Ó, proč neplakala jsem!

JAK OŠTĚP Z RÁNY . . .

Jak oštěp z rány břitký, zkrvavělý,
tak vytrhl jsem z duše lásku svoji,
ač cítil jsem, že tím svůj život celý
jsem na vždy přetrhal.

A s obětnice, již jsem v srdci vztyčil
jen jí a pro ni, svrh' jsem obraz její,
já oltář rozmetal a na vždy zničil
i světlo víry své.

A přec, jak výsměch vůli mé a síle,
dnem nocí v snách se její tvář mi jeví —
a marně čekám oné noci chvíle,
v níž není více snů!

PARALELA.

Ty's byla bouře, já — věž k nebi čnící,
jež vyzvala tě, útokem ji vzít.
Co zbývalo? Buď zlomit mne, neb sebe . . .
Ach! nemohlo to být!

Ty's byla oceán, já skála strmá,
vln proudy divoce jí bily v štít.
Co zbývalo? Mne roztříštit, neb sebe . . .
Ach! nemohlo to být!

Ty's byla krásná tak, však já byl hrdý,
ty zvyklá vládnout, já ne ustoupit!
Ach! Stezka úzká — srážka neodvratná!
Ne — nemohlo to být!

BEZ CÍLE!

Šíp, jenž do větru a slepě
na zdař Bůh jen vržen byl,
aniž říci lze, kam letí,
odkud a kde jeho cíl;

List, jejž s kmene uvadlého
vítr snesl bouřlivý,
aniž říci lze, kde v strži
zapadne a spráchniví;

Vlna obrovská, již bouře
v tříšť a pěnu rozryje,
jež se mořem valíc, neví,
kde se o břeh rozbije;

Světlo, které v matných jiskrách
vzplá, než zhasne docela,
aniž říci možno, která
naposled se zaskvěla

To jsem já. Hnán náhodami
bloudím světem, nevěda,
odkud přicházím, ni kde mi
osud lože vyhledá!

PANÍ DOMICELLA.

Obrázek od ALBERTA WILCZYŃSKÉHO.

Pan Honorát, resident Slamotrusského dvora, tvrdil, jakožto generální ředitel panských časoměrů, že podle kompasu byla desátá; já však tvrdím, že bylo více. Než dejme tomu, že byla skutečně desátá — rcetež sami, moji laskaví, jest-li na tom něco hezkého a slušno-li to vůbec, aby tak zdravé, tak bujaré dívčiny, jako jsou Džudža a Čuča, ležely ještě v posteli! Chudák Alena, chystajíc v kuchyni kávu, ledva již se nezfantí, neboť má vytírati podlahu v kanceláři pánově; starý Feďko také by již rád v sále uklidil, aby mohl dohlédnouti do zahrady, kdež podruhyně plejí okurky; a komorná má vyžehliti ještě mandel spodniček, neboť pojedou dnes slečinky na jmeniny do Vystrkova — ale kdež pak! . . . nikdo nesmí se ani hnouti, neboť paní neustále volá: „Tiše, tiše, nebouchejte, ať nezbudíte slečinky! —“ Dobrá matinka předvídajíc, že zábava ve Vystrkově protáhne se nejspíše až do rána, ráda by, aby dcerušky vyspaly se již anticipando.

Zajisté, že i vy, laskaví čtenáři, podobně jako já rádi byste zvěděli, kteréž asi světice boží skrývají se pod přepodivnými pseudonymy Džudži a Čuči. Na mou čest, zpřevracel jsem již kalen-

dáře všech tří vyznání od desky k desce, leč v nižádném podobných jmen jsem nenalezl; z příčiny té domnívám se, že najisto připojíte se k petici, kterouž tímto obracím se k panu Klementu a Domicelle z Ostrozobů, panstvu Slamotrusskému, jakož i k oněm dvěma v posteli spočívajícím nymfám, aby neobtěžovali sobě kalendářní tuto hádanku laskavě nám objasniti.

Hm! — právě mně napadá, nezasluhovaly-li by Džudža i Čuča, abych otevřev rázem okenice a dvéře ložnice jejich, uvedl k nim z nenadání laskavé své čtenáře. Zasluhovaly by toho věru pro své lenošení, a kdybych chtěl, ihned mohl bych tak učiniti, na mou čest! — zajisté, neboť což bylo by nám novellistům nemožného? Než uváživ, že mnohé z nás, jmenovitě mé přátele gymnasisty, mohla by paní Domicella beze všech ceremonií dati Fedkem vyházeti, v kteréžto příčině z dob studentských sám nejednu mám zkušenost — upouštím od svého zámyslu přestávaje na ujištění, že v ložnici ostrozobských krásek panuje tak nebeský pořádek, že věru těžko rozhodnouti, kdo z nás více by se zastyděl, zdaž já nebo slečny Slamotrusské, anebo konečně vy, ctění moji čtenářové!

V jídelně, jež sousedí s jmenovanou ložnicí, fabrikují se ve chvíli této pro slečinky šaty na dnešní zábavu. Paní Domicella, osoba pokročilejšího již věku, se schýlenou hlavou a okuláry na nose sedí ubožátko při okrouhlém stole a pilně rozhání se jehlou naslouchajíc, zda slečny se již probudily. Pšenice toho roku se neuvedla, a pan Klement maje sáhnouti do peněženky, krčí se ažaž běda, z kteréž příčiny paní Domicella nucena byla sama ušíti šaty pro Džudžu a Čuču, aby přece na zábavě nějak lidsky vyhlížely. Ve chvíli této zaujata jest myšlenkou, nebylo-li by dobře, aby odpárala se svých šatů krajky a ozdobila jimi garderobu dcerušek, než na neštěstí krajek jest tak málo, že pro obě nevystačí, a Čuča zajisté by se hněvala, že matinka pamatuje toliko na Džudžu . . . I přemýšlí tedy, jak a kterak, načež vyňavši ze skříně šaty své, párá, měří a kombinuje — když tu v tom vrazí do pokoje pan Klement jako rozzuřený lev a s tváří zarudlou jako krocan jme se na celé hrdlo volati:

„Vodu! vodu!“

Podobiznu páně Klementovu můžeme si načrtnouti spůsobem velice jednoduchým. Račiž sobě každý z čtenářů nakresliti nevelké kolo; v tom kole narýsuj nahoře dvě čárky jakožto oči, pod nimi jednu čárku jakožto ústa a od této čárky dva tahy na pravo i na levo jakožto vousy — a fysiognomie váženého pána Slamotrusského jest hotova.

Neračte se, prosím, lekati, že pan Klement tak divoce vodu shání — nikde, bohu díky, nehoří: opuchla mu toliko náhle ruka.

„Aby ho tisíc hromů!“ křičí, odhazuje šátek, v němž ruku zavinutou měl, a ponořuje ji do umývadla, jež úslužný Fedko na pokřik jeho byl přinesl.

„Co pak se stalo, Klementku?“ táže se paní, ohlížejíc se nepokojně na sousední ložnici, jestli snad dcerušky hlukem tím se neprobudily.

„Ale má ten ničema tvrdou papulu! co?“

„Kdože?“

„Inu, kdož pak jiný nežli ničemný Vaňko! Ten chlap přivede mne do hrobu! Povídám mu: ne abys dal hnědku kovat, zdá se mi, že nějak napadá. — Ale kde pak . . . to on ne . . . šel s ní ke kováři přec — a tu máš! Nyní můžete jeti do Vystrkova, čím chcete!“

„Ale dušinko, Klementku,“ vece paní Domicella zpívavě jako všecky Podolanky, ruku studenou vodou pilně mu polévajíc, „stojí-li pak to za to, abys tak se rozčiloval. Vždyť jsi Vaňka vždycky tak chválil, dušinko, a dnes najednou ho biješ! Co jsi se mi již nasliboval, že se budeš mírniti . . .“

„Inu ano, což jest o to — ale mírni se, cukroušku, když ti taková duše dělá na vzdory. Tu věru těžko se zdržeti, a proto přišil jsem mu jednu —“

„Jenže při tom milostpánovi naběhla ruka jako báň,“ vece pohnutě Fedko, drže umývadlo.

„A tím jest zase jenom ten chlap vinen — má bestie vyzáblou papulu jako chrt!“

„Ale kde, milostpane,“ směje se potutelně lokaj, jenž kočího od jakživa nenáviděl; „vyzáblou, hm — to on ji umí tak do sebe vtáhnout —“

„Na mou věru — máš pravdu, ano — a to ji také tak do sebe vtáhl, bestie! Ale počkej, hulváte, já tě podruhé naučím! Ach, pro umučení boží: to to škube!“

„To máš z toho, dušinko, naskočí ti puchýře. Bylo-li pak ti toho potřebí. Fedko, podej sem slánku, stojí na kredenci.“

„Jen počkej, chlape, počkej — já tě naučím vtahovat do sebe,“ běduje pan Klement. „Fedko, dojdeš mi pro něho, ať ihned sem přijde, rozumíš?“

„Ale, dušinko, Klementku, již opět zapomínáš —“

„Neboj se, cukroušku, bít ho již nebudu, nevěděl bych také čím. Musíme však poslati kováři kousek kůžky ze slaniny, aby podkovu jí podložil. Ajajajaj — bolí!“

Za chvilku vešel do pokoje vysoký, štíhlý junák osmahlé pleti — byl to obžalovaný Vaňko. Pan Klement švihl po něm zlostným hledem, než, ó divy! ihned sklopil oči k zemi — zpozorovalť, že levá tvář Vaňkova právě tak jest červená a naběhlá jako jeho ruka.

„Zde máš kůžku, darebo, a hezky zostra ke kováři!“

„Není třeba slaniny,“ zahučel Vaňko s rozhněvanou tváří, „kobyla nekulhá.“

„Cože? Ty mi budeš odmlouvati?!“

„Ale když povídám, že nekulhá —“

„Že povídáš — myslíš snad, že ti hned uvěřím!“

„Ať se tedy milostpán přesvědčí: Petřík provádí ji právě po dvoře.“

Šlechtic na ta slova vyhlédnul oknem: a hle! hnědka skutečně jde dobře. Hm, to věru ho překvapilo, než přes to nikterak nehodlal couvnouti.

„A co pak to bylo před tím, he? to snad také řekneš, že nekulhala, co?! Neboj se, jak vyjedeme za bránu, začne jistě zase znova.“

„Včera brkla kopytem trochu o práh, to je všechno — a milostpán hned se do člověka sype, jako by —“

„No no, což pak se ti vlastně stalo? Domicelko, srdéčko, dej mu přinésti kalíšek araku. Musíš přec uznati, že je to pořád jenom vinou tvojí, neboť Bůh sám ví, kolikráte jsem ti již říkal, abys práh srovnal a podsypal.“

„Děkuji za arak, milostpane,“ vece Vaňko, zamítaje kalíšek, jejž Alena mu podávala.

„Hm, hm,“ hučí pan Klement, ovinuje si ruku šatem v octě namočeným. „Hm, hlupák, podívejme se, jak jest hrdý —“ a pohlíží úkradkem na kočího, jenž stále ještě s tváří rozhněvanou stojí u dveří jako výčitka svědomí.

„A jaké to máš boty, hulváte!“ praví, ukazuje na Vaňkovy škorně, jež rozchlipovaly se jako rozdupaná žába.

„Což je o to, milostpane, ale kde mám vzíti na nové? Snad z těch hloupých dvou rublů, jež mám na měsíc! — Hm — a koňský hnůj, milostpane, boty jenjen žere.“

„Hm, žere, to se podívejme — tedy žere!“ opakuje pan Klement, nevěda, kterak udobřiti rozhněvaného kočího, načež z nenadání se otočiv, rozběhl se do kanceláře.

„Tu máš!“ vece, přinášeje pár ještě dosti zachovalých mysliveckých bot.

Leč Vaňko přešlapuje a odkašlávaje ani tentokráte ještě nechvátá s přijetím nabízeného presentu.

PODVEČER N

„I toť aby do toho! Co pak tedy vlastně chceš? Snad nečekáš, že tě budu prositi, co?!“

„Inu, když milostpán —“
„Co milostpán, nic milostpán! Mně ruka

Kresba M. Pociechy.

mnohem více naběhla nežli tobě tvář, a proto tu máš a tamhle si vypij arak. Potom uchystej vůz, aby vše bylo v pořádku, a dohlédni do konírny.“

Tím Vaňko konečně se usmířil; vypil arak, vzal si boty a odcházeje, uklonil se pánovi, již s veselejšíma očima.

„Nu, teď vidíš, že to s tím vtáhnutím nebylo pravda,“ vece pán k Fedkovi po odchodu kočího, „má tvář jako nafouklou rukavici.“

„A milostpán myslí, že opravdu ji má tak oteklou?! Hm, to jest asi tak pravda, jako že já mám tuhle tvář oteklou,“ praví se smíchem potutelný Fedko a mává rukou kolem ucha.

„I nemluv, či jsem snad neviděl, nebo co?“

„Milostpane, dal si kousek něčeho do úst, a to je všechno. Já je znám — ó jé!“

„Hm — podle toho dal jsem si tedy také já kousek něčeho do ruky.“

„Co pak to, to je něco jiného: panská ruka je jemná jako aksamit, ale selská tvář — ta tak snadno neoteče. To by se musilo na ni pořádně přitlačiti.“

Hlasitá rozmluva pánova s Vaňkem vyrušila posléze šťastně domácí slečinky z tichého spánku. Matinka, ledva že to zpozorovala, již jest u nich, a políbivši obě v čelo, odhrnuje spracovanou rukou svou jasné vlasy Džudžiny, jež z nočního čepečku do obličeje jí padají.

„Fuj, fuj, dej mi už pokoj s tím rovnáním. Ruka ti něčím tak čpí —“

„Octem, dušinko, octem, přikládala jsem jej otci na ruku.“

„Slyšela jsem, papà měl opět s Vaňkem hádku — že přec již jedenkráte nemůže odvyknouti tomu bití. Ještě nás jedenkráte ten člověk ze msty zabije, anebo někde převrhne.“

„I vždyť se již zase smířili.“

„Ano, takovému chlapu je co věřit. Vezme, co se mu nabídne, a učiní podle svého. Můj Bože, mráz mne obchází, když si vzpomenu, že máme s ním dnes jeti.“

„Mamà!“ volá z druhé postele Čuča, „ráda bych se napila kávy — měla jsem tak nepříjemné sny.“

„Jenom vstaň, dušinko, káva jest hotova.“

„Ach! když se mi nechce, maminko,“ vece Čuča zívajíc, „já bych ještě tolik spala — ach, tolik!“

„Nu, tedy ti dám přinésti kávu do postele. A což ty, Džudžo, snad bys také chtěla? Poležte si jen, když chcete.“

Leč Džudža jest již rozhněvána, že matka nabídla kávu dříve Čuči a ne jí.

„Dobře, ať mi ji sem přinesou, ale já sama si sleju — ty vždycky nasypeš mi tolik cukru, že není to možno ani píti.“

Alenka přinesši na tácu kávu, přistavila k postelím křesla, a slečny jaly se požívati darů božích.

„Fuj, mamà, lžička čpí lojem!“ rozkřikne se pojednou Džudža, a již letí lžička na tác.

„Kdež pak by přišla k loji,“ praví matka, přistrkujíc lžičku k nosu, „já necítím ničeho.“

„Ale já cítím, a když řeknu, že čpí, tož čpí!“

Matka již neváhajíc běží do kuchyně, a přinesši jinou lžičku dušuje se, že v celém domě není ani kousíčku loje.

Fňukajíce a nosíčky ohrnujíce vypily slečny svou kávu, k níž pojedly dobrou polovici slušného bochánku, ale ten, jak se ukázalo, ze spodu skoro poněkud byl připálen.

„A nyní abyste, dětičky, vstaly,“ praví matka, utírajíc si ruce, jež po octě právě byla si umyla, „ráda bych, abyste si ještě jedenkráte zkusily šaty.“

„Pokud toho se týče, vím již napřed, že život nebude dobře,“ poznamenává Džudža.

„A proč by neměl býti dobře? uvidíš, jen vstaň, mámť ještě ledaco dokončiti.“

„Kdež pak by se mohly šaty doma dobře ušiti! — To bude asi façona! A což garnirování!“

„Mýlíš se, dušinko. Přistřihla jsem vše dle posledního ‚Bazaru‘.“

„Což jest o to — jen že střih a střih — jest dvojí. Ze skladu, toť docela něco jiného.“

„Víš co, mamà, já jsem se rozmyslila,“ vece na to Čuča, sykajíc ústy, jako by cosi v zubech bylo jí uvízlo, „nechci připínací vlečku, jak jsi mi radila.“

„Ale, dušinko, Čučičko, když jest vše již přistřiženo. Pomysli jen, že připínací vlečka jest mnohem praktičtější, možnoť šatů užiti jak do tance, tak i pro každodenní potřebu.“

„Poníženě děkuji! Vždyť jsem si to mohla mysliti, že to tak dopadne — to je chvatu! Kdož pak se tě prosil —“

„Ale když tak dlouho spíte! Kdy pak by se to ušilo, jeť již skoro poledne! Chodakovská jest vzhůru již od páté, a já sedéla jsem dlouho přes půlnoc.“

„Ano, ano — bývá to tak vždycky s tou tvojí šetrností. Jen všecko doma, jen doma — a to nejde, milá matko, když člověk věci nerozumí. Dosti již na tom, že látka za mnoho nestojí, a když pak ještě má býti chatrný střih, toť věru k zoufání!“

„Ale, dušinko, jakáž pomoc — pšenice se neuvedla, tatínek, to víš, nechce o podobných vydáních ani slyšeti, a na hotovosti také ničeho nemáme.“

„Právě proto — ráda bych jenom věděla, proč papà na Slamotrusy v bance si nevypůjčí, však kde kdo, všichni si vypůjčují,“ horlí Džudža. „A to stále jenom musíme slyšeti: ‚Není peněz, papà nechce‘ — ale prohrati v kartách za večer třeba padesáte rublů, to umí.“

Odpusťte, prosím, laskaví čtenářové, jestliže na místě tomto ukáži se méně trpělivým, nežli paní Domicella, jež všemožným způsobem dceruškám svým vysvětluje, proč nemožno na Slamotrusy v bance si vypůjčiti, a proč papà v klubu naprosto nemůže hry se vzdalovati, v kterézto příčině, pokud oněch padesáti rublů se týče, nikterak není to tak zlé, neboť když jedenkráte prohraje, jindy opět vyhraje. — Oj, milé slečinky, kdybych měl tak dlouhou metličku, že dosahovala by ze Lvova do Slamotrus, věru že bych ruky nešetřil — věru nešetřil!

Konečně přec matka dcerušky uprosila, že ochotny byly přistrojiti se.

„Alenko!“ volá paní do kredence, „pospěš, slečinky vstávají!“

Alenka vcházejíc přináší umývadlo s vodou, mýdla, kartáčky a ručníky.

„Jistě že neseš tvrdou?“

„Měkkou, slečinko, dešťovou —“

„Ukaž! — Br! vždyť je skoro jako led, jdi a přilej teplé,“ nakazuje Džudža, smočivši konečky prstů v umývadle.

„Mně přines syrovátky!“ poroučí Čuča, a není-li, tedy kyselého mléka; po vodě naskakují mi na nose uhry.“

Na slova tato Alenka s celým aparátem odchází, a za ní v patách paní Domicella, aby vydala ze špižírny žádaného mléka.

„Navlec mi punčochy!“ poroučí Džudža, vystrčivši zpod pokrývky dosti půvabnou nožku.

„Dříve mi podej mléka!“

Ubohá Alenka neví, kam se vrhnouti.

„Ale Džudžo, Džudžo!“ vece matka hlasem káravým, „to snad bys přece sama mohla si udělati. Nestydíš-li se? Jsem proti tobě stará žena, a oblékám se vždycky sama.“

„Možná, ale já nemohu; musím se dnes večer ještě jedenkráte oblékati, a to přesahuje již mé síly. Věř, mamà, jsem tak unavena —“

A tak tedy Alenka dále navléká Džudže punčochy, načež Čuče, když byla se umyla, otírá ručníkem obličej, neboť i tato těmi ošklivými sny nad míru jest unavena. A slečny jedna přes

druhou neustále jenom se vadí: hned, že studené má ruce, hned zas že mýdlo málo pění, že ručník škrábe jako struhadlo, že hřeben hlavu do krve jim rozedírá, tak že posléze matinka Alenu netrpělivě odstrčivši, sama jme se dcerušky své česati.

Feďko přistrojiv na stůl, dvakráte již ohlašoval, že pán rád by obědval, než slečny dosud nikterak nemohou býti se svou toilettou hotovy; užijme zatím této chvíle, abychom poněkud blíže si je prohlédli. Ni jedné, ni druhé neodepřel Bůh přiměřeného vzrůstu, rozděliv mezi ně co nejspravedlivěji vděk a krásu vedle vzoru a podobenství vzácných jejich rodičů. Džudža — toť učiněný papínek dobroděj: krátký, tupý nosíček, tvář jako měsíc v úplňku a dvě modré kapky místo očí. Podobně jako papínek má také ona nepopíratelný talent ke tloustnutí; Alena utahujíc tkaničky šněrování, jistě rukou svých nešetří, než přes to bohaté vděky její nikterak nemohouce se směstnati v těsném živůtku, vždy znova a znova vší mocí usilují dostati se na svobodu. Za to Čuča, jsouc naopak postavy až běda suché a spolu i poněkud nahnuté, má podivuhodnou podobnost se smuteční vrbou, truchlící nad hrobem Napoleona I. Všecko visí na ní — s dovolením! — jako na hrabišti, samá řasa a záhyb, v předu, v zadu, nahoře, dole, jakkoli mamà vším krejčovským svým umem přičiňuje se o to, aby jednotvárné tyto pláně oživila žádoucími ovály a vlnami. Ba i ten nos, celý to nos maminčin, rovněž zdá se naříkati nad marnostmi tohoto světa, a vzdorné vlasy, tuhé jako drát, neustále lezou jí s hlavy do očí, odvstávajíce při tom nad čelem, jako okap slaměné střechy nad vesskou chatou. Za to však pan Klement s matinkou již odedávna tvrdí, že má překrásné oči, z kteréžto příčiny rovněž odedávna stává Čuča celé dny před zrcadlem a s tváří melancholicko-sentimentalní mustruje svoje vychvalované pohledy. (Pokračování.)

FEUILLETON.

LITERATURA.

Z novoročního trhu.

(Pokračování.)

Od Jar. Vrchlického rozmnožen letošní literární repertoire celou řadou prací zajímavých a pro básníka nemálo karakteristických. Co nás při nich upoutá hned v prvním okamžiku, jest kultus formy, který virtuosním překonáváním obtíží nejnesnadnějších, zúmyslným hledáním neobvyklých rhytmův a hudebně lahodným výrazem slova dochází k výsledkům skvělým a na mnoze překvapujícím. Máme tu hlavně na mysli sbírky *Hudba v duši* a *Sonety samotáře*. Vrchlický nám stvořil Villonskou balladu, a již za uvedení v literaturu tohoto rozkošného, lyricky měkkého poetického tvaru jsme mu vděčni srdečně. Avšak nejednalo se mu při tom o pouhou formalní hříčku — oduševnil ji, prodchnul žárem zářivě slunných paprskův, obestřel ji závojem myšlenek hluboce poetických. Zdá se nám, jako by znova oživovaly zpěvy starých troubadourů, dýšet k nám z nich zlatý vzduch a a věčně usmívající se nebe krásné Provence. Nevelký cyklus těchto dvanácti ballad sám o sobě náleží k nejkrásnějšímu, co u nás v lyrice bylo napsáno. Kdo se umí obdivovati řezbám starých kamejí, koho dovede okouzliti drobná roztomilá miniatura, neodepře uznání těmto svěžím, jásavým melodiím, při nichž trudno dáti přednost jedné před druhou. Také o Vrchlickém se kdysi bude psáti jako o „mistru sladkých tónů“, již *Hudbou v duši* si názvu toho plně zasloužil.

Vedle ballad pozornost budí sestiny a ghazely. Pod rukou jeho dávné ošumělé formy nabývají nového lesku. Neceníme při tom ani tak bravurní hravost, s kterou rhytmické nesnáze přemáhá, jako spíše nenucenost a čerstvý, řekli bychom jarní dech myšlenkového obsahu. Sotva poprvé v časopisech první sestiny Vrchlického se objevily, již v zápětí ozval se zástup následovníkův. Ale jaký rozdíl mezi ním a jejich výtvory! Co u Vrchlického proudí zdravým a bujným životem, zde mdlým jen ohlasem neskonale zdařilejšího vzoru se stává. V ghazelách tento věkuplný orientální tvar šumí u nás ponejprv plnou hohatostí rozměrů, jak hlavně u perských básníků je nalezáme, jakož i nevšední rozmanitostí látky. Na kritiku zvlášť má Vrchlický namířeno, ač se domníváme, že také jí díkem jest zavázán za nejeden ze svých úspěchův a za ocenění i porozumění jeho výtvorům se strany širšího obecenstva.

Serenady melancholické v prostém, nehledaném zevnějším rouchu skrývají několik písní vzácné nálady a melodického kouzla.

V *Sonetech samotáře* vedle mistrné koncisnosti umělecké stavby a úsečného vyhranění konečné pointy vábí čtenáře především samo myšlenkové jádro. Shledáváme v nich motivy nové i starší, míníce těmito vlastně další rozhojnění a zmohutnění akkordů již dříve, hlavně v *Dojmech a rozmarech* básníkem šťastně nalezených. K těmto patří zejmena *Sonety heroické*, *Nové masky a profily*, *Erotické bubliny* a některé krajinářské passáže ze *Sonetův idylických*. Přemítavý, reflektivní tón převládá, ale soustřeďuje se ve výraz ostře broušený a někdy, na př. v *Sonetech heroických*, skulpturalními rysy se honosící. Profily básníkův opět vynikají případnou karakteristikou a bystrou pronikavostí, která všecky tahy výraznější spojuje v jednolitý, umělecké fysiognomii přiměřený obraz. *Malovaná okna* a dva cykly reflexím o poesii a umění věnované razí nové cesty. V prvých poesie chrámová s veškerým půvabem, jímž působí na mysl zbožnou a vnímavou, zachycena v křišťálové ryzosti a čistotě. Básník uhodil tu do strun povznášejících a mohutně velebných. Přečtěme si jen *Poledne* nebo *Sarkofagy* a k tomu třeba ještě *Alleluja*, chceme-li seznati sílu a žulovou pevnost kontur, do nichž Vrchlický svírá theosofické svoje ideje. Zněnky *Básník a umění*, *Básník a svět* jsou takřka literární konfessí Vrchlického, která mimo vážné a vzácné úvahy o umění obsahuje též mnoho polemiky.

Poslední cyklus, *Ultima Thule*, jímá hloubkou filosofické kontemplace, z níž vane mír a zářivá důvěra v účelnost lidských osudův a v život.

Jaksi bezděčným doplněním stilistické dovednosti básníkovy oproti sbírkám právě vzpomenutým jest jeho *Výbor*

básní Leconta de Lisle. Není snadné překládati jako do mramoru tesané sloky tohoto největšího ze současných básníků francouzských. Již *Kainem* podal Vrchlický práci znamenitou, nyní pak dostalo se čtenářstvu českému o Lecontu de Lisle obrazu celistvého. Je to kniha krásná a každého přítele velké, přísné poesie plniti musí nadšením. Leconte de Lisle jest básník nádherných myšlenkových obzorův a vulkanické síly. Verš jeho má zvuk bronzu a duní kothurnem aischylovským. Čisté, nezatmělé kouzlo antiky a její nádherný klid proniknul naskrz jeho duši, když v duchu starých tragiků snažil se obnoviti vznešenou krásu hellenských mythů. Zcela se mu to podařilo. *Venuše Miloská*, *Vása*, *Probuzení Hélia* i *Boj homérický* lity jsou z pravého řeckého kovu. Avšak tím se básník nespokojil. Zabloudil k dávnověkým zvěstem indickým a velkolepé hymny *Súryá* a *Védická modlitba za mrtvé* zvučí k nám tajemným hlasem mystických zpěvů Rigvédy. Jinou kořistí z těchto orientalních reminiscencí jsou čarovné drobnokresby Leconta de Lisle, jako na př. *Veranda*, *Růže ispahanské*, *Spánek Leily* a řada mohutných biblických motivů. Čtenářstvo lonského *Ruchu* dojista ještě v paměti zachovalo jeho *Vinici Nabothovu*, tuto rhapsodii neurvalé vznešenosti, v níž zdají se buráceti živým ohněm Sinajské blesky. Středověk karakterisuje básník taktéž tahy energickými. Divoce bizarní španělská *Romance o donu Fadrikovi*, danteovské *Vidění Snorra* i snivým ovzduším prodchnutí *Elfi* a *Zjevení* jsou kusy mistrovské.

Z doby přítomné čerpal básník svoje skvělou barvitostí se honosící básně deskriptivní, z nichž zejmena tropické paysage týskají intensivní silou popisu, a mocně pessimistické zpěvy reflektivní. *Sacra Fames*, *Červená hvězda* i *Solvet seclum* stačí, abychom pochopili hloubku jeho filosofických konklusí a povážlivou jejich smělost. Zřídka jen bývá Leconte de Lisle něžným. Ale i v tomto oboru podal některé básně čarovného půvabu. Uvádíme toliko delikátní *Vzpomínku* a rozkošnou kanzónu *Pod hustou sykomorou.*

Překlad Vrchlického dopřál nám seznati Leconta de Lisle v plném jeho významu a genialní bezprostřednosti. Žár originalu i verva, kterou se honosí, podány s mistrovstvím, jež plně oceniti dovede pouze ten, kdo sám o práci podobnou se někdy pokoušel.

Obě první sbírky i rovněž *Výbor básní Leconta de Lisle* zveme skutečným obohacením české literatury básnické.

* (Dokončení.)

* *Poesie* Adama Asnyka v autorisovaném překladě Fr. Kvapila vyšly právě nákladem J. R. Vilímka jakožto čís. XII. „Nové bibliotéky spisů veršem i prósou.“ Nemohouce z příčin na snadě jsoucích přinésti bližší zprávy o této publikaci, uvádíme toliko názvy cyklů básní v ní umístěných: I. *V Tatrách* (básně popisné a reflektivní); II. *Freska starožitná* (perspektivy historické a kulturní); III. *Z alba písní* (lyrika prostá i kontemplativní); IV. *Mosaika* (romance, básně deskriptivní a filosofické). — V knize nalézá se zdařilá podobizna básníkova od J. Vilímka.

*

Vyobrazení.

V zamyšlení. Obraz Jana ryt. Skramlíka.

Mladistvá, svěží panička v kyprém župánku zasedla ke stolu, odhrnula stranou vše, co jí překáželo, přistavila inkoust a na pronikavě páchnoucí škartici papíru napsala zvolna: „Drahá matinko! Ty ani nevíš ....“ Dále však to při nejlepší vůli nešlo. Co se to s ní pojednou děje? Vždyť jako šťastná nevěstinka ještě před několika týdny skládala svému Karlovi zkoušky ze své dopisovatelské zručnosti, při kterých ani péro nestačovalo myšlenkám. Švarná písařka podepřela o ruku svoji roztomilou hlavinku a přemýšlí: „Drahá matinko! Ty ani nevíš, jak ....‘ ba ovšem že nevíš, vždyť já sama nevím, jak do toho, ačkoli mám hlavu plnou na prasknutí. Když jsem svému Karlovi líčívala blaho lásky na celých aršících, nikdy bych nebyla pomyslila, že je tak těžko, vylíčiti matince totéž blaho několika řádky... A nejde to! Nebude jinak — musím přec jen podniknouti, čemu jsem se tak bránila, nechati totiž psaní a matince vypovědíti své štěstí ústně. Ale jak před ni předstoupím? Snad mně bude hanba, bude-li se mne na leccos vyptávati, ba snad nakonec i pozná, že jsem se za ten kratičký čas svého nového stavu nějak změnila ...“ Opět namočí péro a přemýšlí dále, ale v hlavě jí víří staré upomínky a svěží dojmy v jednom kolotu — nejde to. Odloží vše na příští neděli, kde v průvodu svého zbožňovaného manžela zabere se výletním vlakem k rodičům, a bude tak nejlépe — pod záštitou Karlovou se nebude ani tatínka tak tuze bát ani matinky tak velice stydět... Zavolala služku, aby opět urovnala stůl, a spokojena se svým pořízením vyložila se z okna...

Nadaný umělec náš Jan ryt. Skramlík velmi případně zachytil v roztomilé tvářince okamžité rozpaky mladé paničky a obklopil ji štědře vším, co dle běžného zdání nevyhnutelně náleží k vezdejšímu štěstí. *R.*

Z venkovské kruchty. Kresba Jana Vilímka.

Na kruchtách čili kůrech venkovských kostelíků nebývá „figurální“ nehoda žádnou zvláštností, však tentokráte zahrozila osudná náhoda panu řediteli kůru pravou pohromou. Druhý bass, tesařský chasník Červenka, musil jako vojenský záložník před samou „poutí“ narukovati ku cvičení a skoro zároveň sezval pan farář několik sousedních spolubratří v Kristu, aby přijdouce pomohli mu zvelebiti slavnost na počest místního patrona sv. Matouše. Tyto zprávy div že pana regenschoriho nepřipravily o rozum. Zavolají mu ti páni druhý bass na vojnu právě na největší slavnost v roce a pan farář také, jako by ty obtíže neznal a za nic je neměl, jen si nazve hostí a nezeptá se, jest-li také „nahoře“ vše v pořádku! K dovršení neštěstí čacký kovář ze sousední dědiny Václav Otlučka, který časem z nouze pomahával při basse zatlačit, odsedával si několikadenní vězení za to, že překvapen výsledkem nového vyměření daně vyalovil se v hospodě neopatrně a trochu nahlas o pánech z města. Co si nyní počíti? Kam se obrátiti? V celém širém okršku není kloudného vokalisty, a odbýti sv. Matouše jen tak bez „velké figurální ...“ to raději se propadnouti na místě několik sáhů hluboko. Pan ředitel běží na faru a všecek vzrušen vykládá panu faráři v předsíni svoje rozpaky. Tato neočekávaná nehoda dotkla se citelně samého velebného pána, neboť i on si o velkých svátcích rád potrpěl na „velkou“ co možná hlučnou. Vyvolal opatrně jednoho z hostí, jenž byl pan kooperátor a vyznal se velice slušně na varhanách; podnikl tudíž ochotně zvelebení sv. Matouše průvodem varhan, a pan ředitel — téměř sedmdesátiletý stařec — nastavil svůj vetchý bass. Dílo zajisté, jak i z podařeného obrázku dohádati možno, chválilo svého mistra, neboť třeba prý páně ředitelův bass „nebyl sice tak silný, jako Červenkův, ale za to prý šlo všecko mnohem lepší dohromady,“ libovali si po mši svaté farníci, a jejich spokojenost také za něco stojí. Za to pan farář pozval pana ředitele k tučné hostině, při kteréž po vystřelení několika špičatých nápadů na dnešní nehodu skončeno vše v nejrůžovější náladě. A „konec vše napraví!“ *R.*

Podvečer na Podolí. Kresba M. Pociechy.

Ku pěknému obrázku téhož umělce: „Jitro o senoseči“, otištěnému v 31. čísle lonského ročníku „Ruchu“, podáváme tuto čtenářstvu svému zajisté vhodný a vítaný protějšek *Podvečer.* Příbuznost předmětu zbavuje nás širšího výkladu, ještě museli bychom se takřka do slova opakovati; za kteroužto příčinou odkazujeme lask. čtenáře k výše udanému číslu našeho listu. *R.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 11. V PRAZE, dne 15. dubna 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány buďtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

DALMATSKÝ SLAVÍK.

Z dalmatských vzpomínek podává JOS. D. KONRÁD.

lyšel jsi již někdy, milý čtenáři, krásný zpěv slavičí? Neusmívej se, prosím, hned při této otázce a nevytýkej mi, že začínám svoje vypravování předmětem, který se v literatuře naší pokládá již za příliš všední a příliš otřepaný, jenž pozornost čtenářovu mnoho nepoutá. Nepopírám toho nikterak. Možná, že jest tomu tak, jakož i to jest dosti možné, že větší část těch, kteří o velebném zpěvu slavičím nadšeně horují a vzletné písně a chvalozpěvy o něm píší, Lumíra ptáků vlastně ani zpívati neslyšela. A věru tolikéž mohlo by se zajisté říci o mnohém čtenáři, který se domnívá, že se již zpěvu slavičího nasytil. Ovšem slavíka slýchati není v nynějších časech příliš snadno. Čím dále, tím méně naskytá se nám k tomu příležitosti. Ale naskytne-li se někdy přece, stojí opravdu za to, věnovati malému pěvci chvilku svojí pozornosti a poslechnouti pění jeho.

Zpěv slavičí působí v naši duši právě tak mocně jako sladká vůně květiny, kterou jsme kdysi, třeba před dávnými lety cítili. A ucítíme-li pojednou i po dlouhém čase vůni tu opět, rázem ožijí v nás všechny ony okolnosti a dojmy, za jakých jsme ji poprvé cítili, ač bychom mohli míti za to, že z paměti naší vymizely.

I v mých dosti pestrých vzpomínkách vyskočí pokaždé živý obrázek o dalmatském slavíkovi, jehož zpěvu naslouchal jsem mnohokrát, a jenž i nyní po letech rozhlaholí se mi při nich blaze v duši. Vyskočí pokaždé, kdykoliv zaslechnu zpěv slavičí, mohl bych obyčejnou a obvyklou frasí říci. Avšak neřeknu tak, poněvadž jsem skutečně, přiznávám se k tomu, od té doby slavíka zpívati neslyšel. Povím jenom, že kdykoli čtu nebo slýchám o zpěvu toho malého sivého ptáčka vypravovati, přiletí vždycky náhle před oči mých vzpomínek luzná krajina jihodalmatská, lahodná i tklivá, a sluch rozvlní pojednou struny svoje ohlasem zvuků kdysi slýchaných, tesknících i jásajících — zpěvu slavičího — — —

Slavík dalmatský!

Pochybuji, že bych ve kterékoliv knize přírodopisné nalezl ptáka, označeného tímto poněkud zvláštním jménem. Snad se tedy alespoň trochu zavděčím některému milovníkovi ptactva, budu-li vypravovati o jmenovaném zpěvném opeřenci malou povídku — nikoli dlouhou, jen tak asi nanejvýše pro půl hodinky.

Tedy učiňme skok do jižní Dalmacie. Skok veliký sice po dráze, ale malý v myšlenkách. A pak vezměme s sebou trochu fantasie, abychom si představiti mohli dalmatský duben s touž spoustou barevných květův a vůně, jako jest náš prvý červen, a s týmž citelným vedrem, jakým honosí se náš srpen.

Zapotili jsme se opravdu jak náleží, když jsme se ubírali na nevelkou jihodalmatskou pevnost vystřídat asi na dva měsíce tamější posádku. — Řídím se vždy moudrým a důležitým pravidlem, udávati v každém vypravování určitá jména, neboť tím líčení stává se jasnější a pravděpodobnější. Tenkráte toho neučiním, maje na paměti stejně moudrý i důležitý výrok latinský, že výjimka tvrdí pravidlo. Proto nepřidám pevnůstce žádného jména. Ostatně na něm ani příliš nezáleží, a komu by přece záleželo, mohl by si je snadně nalézti na mapě i bez mé pomoci.

Vyšli jsme z města sice již po páté hodině ranní, však cestou, sotva dvě malé hodiny trvající, unavili jsme se více, nežli osmihodinným pochodem po rovné silnici. Byli jsme tedy opravdově rádi, když jsme dostihli pevnosti, která byla naším cílem. V půl hodině byli jsme vystřídáni, všechny věci jakož i služba dle pravidel vojen-

ských náležitě převzaty, načež stará posádka měla se k odchodu. Spěchala, aby dorazila do města dříve, nežli uhodí polední parno, neboť po veškeré nerovné cestě nebylo lze nalézti skorem žádného stínu, kde by si mohla načerpati několik douškův oddechu a osvěžení.

„Tedy všechno jak se sluší řádně předáno?“ náš setník hlučně se tázal odcházejícího nadporučíka, který byl až do té chvíle velitelem nyní naší pevnůstky.

„Vše!“ tázaný odpovídal. „A jak jsem pravil: vodu dováženi vám bude z pramene od břehu každodenně z rána i na večer starý Dalmatinec Lazar na svém oslu. Patrola z města přinese vám třikráte za týden dopoledne na poloviční cestu poštu; jest však nutno, aby jí byla odtud vždy v čas poslána jiná patrola naproti. Zásobu potravin dopraví sem velitelstvo naše vždy v pěti dnech jednou. Maso přináší každé noci starý pandur; ale nepochutnáte si na něm v době nynějších paren, kdy řezník nemá pořádného studeného sklepu, to vám řeknu raději napřed! — Ostatně je-li vám dlouhá chvíle protivnou, tož vám ku zdejšímu pobytu, upřímně řečeno, příliš negratuluji. Mne těší jenom to, že jsem se odtud konečně dostal.“

„Děkuji! Tedy vyhlídky nikoliv právě závidění hodné!“ náš setník podotýkal jaksi mrzutě, a nepříliš přátelsky si prohlížel svoje okolí a pevnůstku.

„V jistém smyslu ovšem,“ odpovídal nadporučík s úsměvem, „věřte mi, přímo k ukousání! Nejlépe ještě, jste-li náruživým spáčem, tak alespoň jakž takž pochodíte. Ale v jiném smyslu může vás nemálo pobaviti vyhlídka odtud na stranu mořskou; jest opravdu překrásná. Kdyby všude jinde na světě měli alespoň její desátý díl, vychválili by ji až do desátého nebe, a ihned pověsili by k tomu velikou desku s nápisem: ‚Belle vue‘. — Uvidíte!“

„Nu, to všechno jest pro náš dvouměsíční pobyt zde příliš málo kloudného zaměstnání, a tím méně zábavy,“ smál se s přízvukem trpkosti setník. „A což máme-li pak také nějaké sousedy?“

Půl hodiny odtud dole k moři zmíněný již Lazar a pět minut nad pevnůstkou malý klouček s menším ještě děvčetem, nepočítáme-li k sousedstvu jejich psa, několik koz i slepic —“ zněla odpověď nadporučíkova.

„Ach! A to jest všechno?“ tázal se setník, jsa dosud nepříjemně naladěn.

„Všechno!“

„Opakuji svoje díky!“ náš setník pravil tónem ironickým a nadporučíkovi se uklonil.

„Prosím! A já vyslovuji ještě svoje upřímné blahopřání ku příjemnému pobytu na pevnosti,“ hovořil starý velitel, maje se k odchodu.

„Děkuji ještě jednou. Šťastnou cestu do města.“

Ozvalo se pak několik rozmanitých krátkých povelů, setníkovi jakožto novému veliteli vzdána čest a stará posádka s hlučným „hurrá“ bystře vykročila z úzké brány pevnostní.

„Ještě něco!“ nadporučík náhle zvolal na setníka. „Málem byl bych ve spěchu zapomněl! Poslechněte tedy! Každého rána i každého večera uslyšíte v houští nedaleko pevnůstky rozkošný zpěv slavičí. Přivstaňte si k tomu z jitra a poslechněte i večer. Přesvědčíte se a uznáte, že stojí za to. Věru rozkošný! Na shledanou!“

„Zpěv slavičí — a k tomu mečení koz a hýkání Lazarova osla — děkuji pěkně!“ bručel setník nevalně potěšen, dal ještě několik rozkazův a odcházel hřmotně do svého pokojíku v pevnosti.

Nové obydlí naše bylo nepříliš vysoké stavení nepravidelného půdorysu, za to rozměrů pro nás dosti rozsáhlých. Setnina zaujala v něm zcela pohodlně sotva třetinu místa. Kolem se všech stran byla pevnůstka obehnána vysokými a značně silnými hradbami, které na straně severní k budově přiléhaly, při ostatních třech stranách však tvořily nemnoho široké nádvoří. Vrchní část zdi hradební byla tak zařízena, že stráže mohly po ní zcela pohodlně přecházeti, jsouce se strany zevnější až po prsa tenčí hradbou kryty. Ve hradbách byla na straně jižní brána hlavní, která sloužila pevnosti za vchod i východ, na dvou jiných stranách pak byly ještě jiné dvě branky menší, avšak neustále uzamčené, od nichž klíče byly uloženy v pokojíku velitelově.

Vnitřek budovy byl všude čistě vybílen a vysmýčen, ale venku stěny jeho otlučeny, podobně též okolní hradby; za to nádvoří bylo po vojensku umeteno, a ani poskvrny na něm. Leč i přes to nic nevyhlíželo na pevnosti příjemně nebo útulně. Připomenu-li ještě, že na hradbách směrem k moři odpočívalo staré obrovské dělo turecké, strašné na pohled, ale tiché jako beránek, neboť mělo pevně zatlučenou pánvičku, a že nedaleko něho strměla do značné výše pošmurná tyč, opatřená na vrchu hořlavinami, jichž zapálením by se mohla dáti v čas potřeby nebo nebezpečí velitelstvu ve městě rychlá zpráva o poplachu v pevnosti, tuším, že jsem již dosti podrobně vypočítal všechny důležitější faktory našeho nového sídla.

Byl jsem s obhlídkou pevnosti dosti brzo hotov. Příliš jsem se jí však nepotěšil. Zbývalo mi ještě ohlédnouti její okolí. Ani tam jsem již ve mnoho nedoufal.

Na straně severní nemohl se zrak právě příjemně pokochati. Rozhled byl brzo uzavřen ostrou kamenitou strání, porostlou místy myrtou a trním. Za to pohled na jih byl již mnohem poutavější. Asi hodinu cesty viděti bylo vedle sebe dvě roztomilé neveliké vesničky, které vykukovaly z olivového a fíkového houští, jednu pěkně červenavou se střechami skorem vesměs taškovými, a druhou bílou, pokrytou světlými kamennými deskami. A za oběma dědinami táhla se vážně do šedé dálky těsná řada strmých, většinou porostlých pahorkův, a na každém z nich stála malá bělostná crkva, což všechno čím dále tím více vystupovalo v půvabnou, přesnou perspektivu, pozornost každého upoutávající.

Ale zrak můj přivábila přece nejvíce strana západní. Jediné mžiknutí okem, a uchvácený pohled třásl se již udiveně na lazurové rovině mořské, krásné, vznešené, velebné — —

Opravdu velebné! Vždy, v čase kterémkoliv, ve stavu jakémkoliv. Třebas tudíž i dnes v té době polední, kdy kolmo a ostře pražilo do něho žhavé slunce, a kdy vánek ani sebe nepatrnější nezčechral jeho tmavé hladiny. V milém podvečeru, kdy slunce již ponořilo svou řeřavou kouli za daleký okraj obzorový, temná hladina zdá se býti jasnou, teplou a zemdlenou. Ale ve dne, jmenovitě z rána a když sluneční parno nejvíce na ni dopadá, jest tmavomodrá, s tím zvláštním barevným tónem, který utajeně udržuje ve svém rozlehlém, hlubokém nitru neprostupnost a chlad.

I dnes moře jaderské bylo na pohled jako ohromná spoústa rozlitého temného kovu, průhledného sice, však vychladlého již. Leskло se a třpytilo na všech stranách, ale lesk ten neodrážel tepla slunečního zpět, nýbrž naopak zdálo se, že žhavé paprsky, doteknuvše se jeho krásné, hladké roviny, náhle se na ní ochlazují, a lahodný chlad že rozprchává se rychle až k nám a příjemně omlazuje naše zemdlené, vedrem rozpálené skráně. Kdybys neuzřel ve mlhavé dáli blížících se chomáčkův černavého dýmu, a jak za tím ponenáhlu vyniká vysoký stožár, bělavé plachty, až posléze vzroste celá lod, zanechávajíc po sobě klidnou sic, ale dlouho ještě stínem svým znatelnou stopu, řekl bys, že moře ztuhlo v pevnou, chladnou hmotu.

Snad moře v takových dobách, přemoženo dřímotou, usíná pod teplou přikrývkou slunečních paprskův, sbírajíc síly k budoucím prudkým bouřím. Snad, avšak spánek jeho jest přece také velebný a dojemný!

Sotva mohl jsem oči své od úchvatné hladiny luzného moře odtrhnouti. Seskočily mi na ni vždy zase zpět, a nebylo možno je ani s ní sesmeknouti. Nejraději bych byl se rozběhl na její sličný břeh. Zdálo se, že bys s té výše, na níž postavena byla pevnůstka, kamenem do moře dohodil, a že by kámen zapadl ještě hodně daleko od břehu do modré vody. Tak, domníváš se, moře jest blízké. Ale nedohodil bys, kdybys rámě i sebe více namáhal a sílu svoji napínal.

Zbývalo mi jenom obhlédnouti ještě stranu východní.

Bylo to pokračování vysoké stráně, která se táhla od moře k pevnůstce, a od té výš a výše, stále strměji, až k nedalekým hranicím černohorským. Několik set kroků na té straně stál malý domek o jednom nízkém patře, se stěnami stářím prohnutými a neomítnutými, s malými těsnými okénky a kostrbatou kamennou střechou. Vše svědčilo tam zřejmě o pořádku, avšak zároveň též o chudobě.

V domku zůstávali dva sirotci: malý Gjuro a malá Zorka. Byli majetníky toho rozpukaného nuzného stavení, několika černých i zrzavých koz, asi pěti slepic a malé zahrádky před domkem. Zahrádka byla zrovna tak chuda jako všechen domek. Plot z trnitých keřů granátových jablek, v něm tři čtyři křivé smokvoně, a v zahrádce skrovný záhon cibule a salátu, pak několik trsů fazolí a artyčoků. A na všech stranách ostatních stráň byla hustě porostlá křovím a vonící travou, jež napouštěla okolí sladkým dechem vlažného parfumu.

Malý Gjuro byl pěkný, as dvanáctiletý hošík poutavých černých oček, sluncem zhnědlé, osmáhlé tváře, veselý a mrštný jako ještěrka. Pravým opakem toho byla sestřička jeho Zorka. Bylo to děvčátko sotva osmileté, modrošedých mdlých očí, bělavých vlásků a ještě bělejších lící, smutných a chorobných. Byla slaboučka již od útlé maličkosti své a od loňska stal se z ubohé dívky dokonce učiněný mrzák. Zmije uštkla ji totiž do nohy, která jí po té ráně docela zmrtvěla. Tak děvčátko bylo, nemohouc choditi, úplně odkázáno na pomoc Gjurovu. Ovšem nepotřebovala jí nikdy mnoho. Hošík vždycky ráno opatrně vynesl Zorku do zahrádky, usadil ji něžně na malou vlněnou houni do stínu k záhonu, a děvčátko chvílemi trhalo si a zvolna žvýkalo Jihoslovanům oblíbenou cibulovou nať. Není to snad právě poetické, ale jest to pravda. Před polednem, když se stín ze zahrádky již vytráceti počínal, hošík odnesl Zorku zase do domku, a před večerem vynesl ji znova.

Rodičův obě děti již neměly. Matka zemřela jim už dávno, brzo po tom, když se Zorka narodila, a otec utopil se před krátkým časem.

Tak Gjuro a Zorka žili ve svém rozpukaném domku, a den ke dni bylo jim už starati se, aby se protloukli trpkým životem. Vlastně všechna starost spočívala jenom na Gjurových bedrech, mladých sice, ale otužených a odhodlaných, a nikdo by nevěřil, že ten malý hoch ji dovedl nésti tak statečně a vytrvale. Byl od časného rána do pozdního večera na nohou, a spravoval svoje skrovné hospodářství tak rozšafně a horlivě, jako leckterý dospělý muž. Snad i mnohý muž by se mohl od něho píli a vytrvalosti přiučiti. —

Dříve než budeme poslouchati zpěv slavíkův, poslechněme malou povídku o těchto dětech, které byly našimi sousedy. Mimo ně neměli jsme jiných, proto zasluhují, abychom jim dopřáli více své pozornosti. Ostatně kdo nechceš se s nimi seznámiti, přeskoč několik stránek a počni dále čísti o dalmatském slavíkovi. —

Otec Gjurův a Zorčin zahynul přede dvěma lety. Odešel jednoho dopoledne k mořskému břehu, kdež měl svoji bárku, aby nalovil trochu ryb. Ale nevrátil se již do domku k dětem, neboť na něho přikvapila zhoubná vodní smršť.

„Gjuro," pravil synkovi, když odcházel, „dobře mi Zorku ostříhej! Jsi k tomu již veliký a silný dost, a ona ještě příliš malá! —"

Ba Gjuro byl už veliký dost — vždyť mu bylo tehdy deset let! Leč otec jeho věděl, že to úplně stačilo, aby mu mohl dáti podobné rozkazy, a svěřiti malou dívku jeho dozoru právě tak jistě a bezpečně, jako kterémukoli velikému člověku.

Po smrti otcově ubohý Gjuro měl na očích jenom svoji sestřičku a v uších hlaholila mu stále poslední slova otcova: „Dobře mi Zorku ostříhej!“

Slíbil si tedy v duchu svatosvatě, že ji bude ostříhati vším svým rozumem a vší svojí silou. Ve své dětinské odvaze a domýšlivosti se domníval, že jeho rozum i síla k vychování malé Zorky a k vedení chudé domácnosti úplně dostačí. A měl pravdu, nesklamal se. Dostačily zúplna, a to i tehdy, když osud uvalil na jeho útlé páže ještě větší tíhu, nežli jaká na ně ulehla po otcově nešťastné smrti.

V létě život malým hospodářům jakž takž ubíhal. Nikoli skvěle, ale přece tak, že alespoň netrpěli hladu. Jejich několik koz zásobilo je dostatečně mlékem a skrovná zahrádka úrodou, tak že kromě své výživy mohli časem donésti též několik kusův sýra nebo vajec a koš salátu, fíků nebo plodů granátových do města na trh.

Za to v čase zimním bída nalezla ve vetchých stěnách domku dosti skulin, jimiž mohla vniknouti snadně do světničky a překvapiti obě děti svojí nemilou návštěvou. Gjuro s těžkými vzdechy vyndaval z malého, pevně obaleného a svázaného váčku několik stříbrných peněz, které si byl za léto uspořil, a s těžším ještě srdcem vycházel občas nakoupit za ně kus tvrdého, nechutného chleba kukuřicového. Ale jejich dětská oddaná důvěra v Boha, jejich krásná naděje, i v dobách nejhorších utěšeně vzkvétající, a jejich vespolná láska dodávala jim trpělivosti i síly a přemáhala slzy, které se jim velmi často počínaly tlačiti ze zamlžených očí.

„Což, o mne by nebylo,“ Gjuro si myslíval, „jenom kdyby nebylo o Zorku!“ Domníval se, že by sám vydržel nejísti snad po celou zimu, avšak Zorky, toho šesti- nebo sedmiletého dítěte, bylo mu líto, že již trpěti musí nedostatkem.

(Pokračování.)

REJ POČASŮ.

Báseň JAROSLAVA VRCHLICKÉHO k illustraci Maxe Pirnera.

Jak druhdy nesmrtelná z pěny
se vynořila Venuše,
tak Vesna letíc křídlem změny
sny sladké hází do duše.
Ve amorettů bujné změti
k nám letí,
pták neustává ani pěti,
svět chví se v divé předtuše.

A leto, Ceres triumfálná,
jí hnědou ruku podává,
šij sžehla jí zář slunce palná,
kol dýchá růží záplava.
Tlum dětí v rybníce se koupá,
z niv stoupá
dech opojný a motýl houpá
se na klasu, jenž uzrává.

Ji za ruku v tom jeseň chytá
chtíc vstoupit její na stolec,
toť Bacchantka je révou zpitá
a básník její milenec.
Jí ve zraku plá zamyšlení
a v snění
tvář obrací, neb v zafičení
jí první vichr šlehá plec.

Za nimi zima, Proserpina,
se dere, bouří plný klín,
šat sněhový ji obepíná,
a skráně korál řeřabin.
Však co tak dumá, ani neví,
že zpěvy
se chvěje vzduch, že na ní zjeví
se brzy Vesny zářný stín.

Tak obletají v družném víru
zem naši dcery rajských niv,
z nich každá plná blaha, míru
své vděky staví na odiv.
Za jejich rejem žití naše
tak plaše
jde od kolébky do rubáše,
z nich největší jsouc božský div.

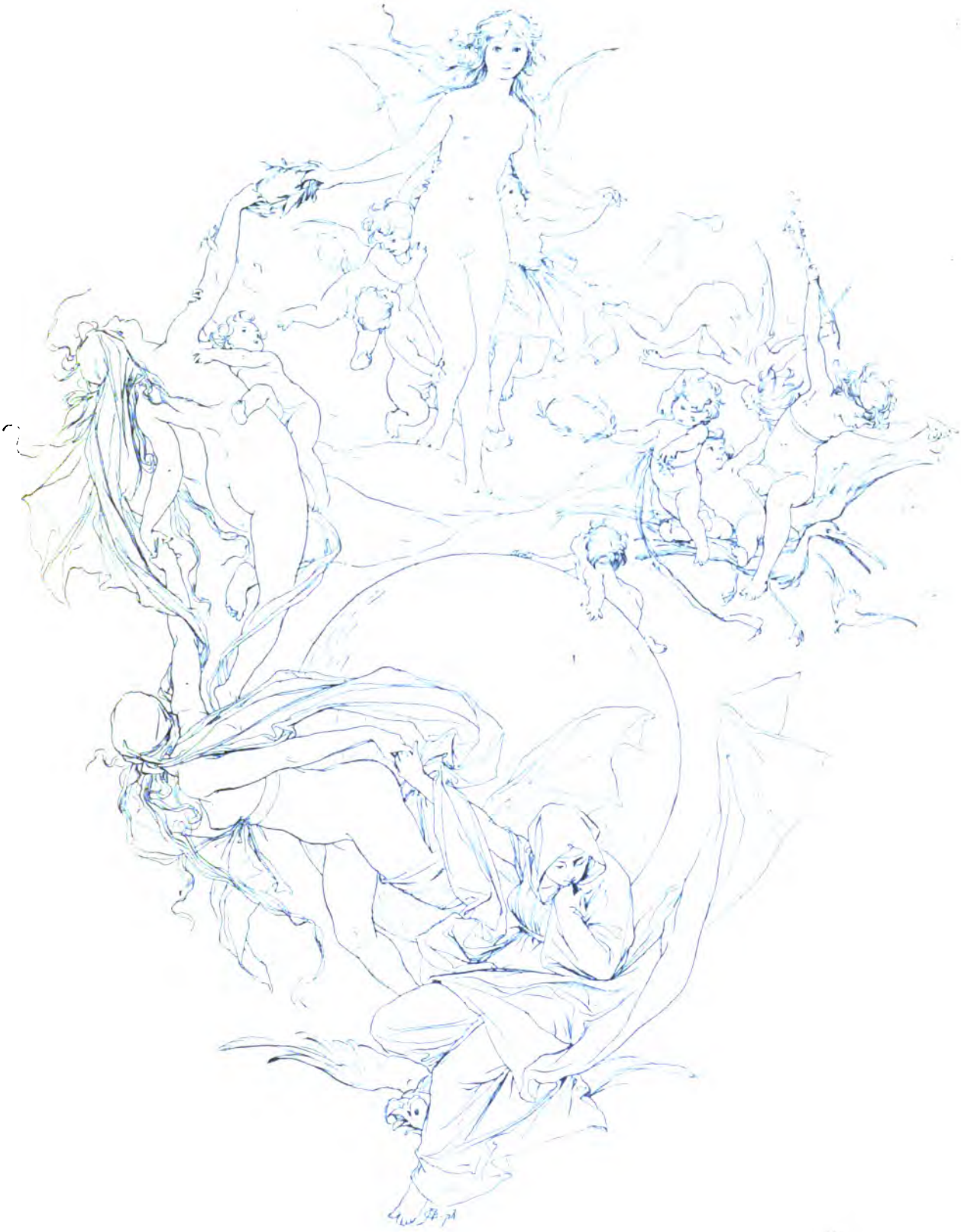

REJ POČASŮ. Illustrace Max e Pirnera.

PANÍ DOMICELLA.

Obrázek od ALBERTA WILCZYŃSKÉHO.

(Pokračování.)

Slečna Džudža pro svěží, mladistvou svoji pleť jmína jest za dívku ještě jakž takž obstojnou, za to přijde-li řeč na Čuču, tu sousední panicové ze zdvořilosti krčí toliko mlčky rameny. Z příčiny té u veškerém jednání starší sestry s mladší zřejmě zrcadlí se jistá nevážnost, sloučená se shovívavou útrpností, jakouž chováme k osobám, které v nižádné příčině ani z daleka s námi měřiti se nemohou — následkem čehož mladší slečna Slamotrusská ze vší duše své nenávidí starší slečnu Slamotrusskou, jíž na každém místě a kterakkoli jen může, hledí způsobovati zlost a nepříjemnosti.

Pan Klement, jakož jsme viděli, jest sice poněkud prudký, než jinak od kosti dobrý člověk; vůči dcerám svým má však jednu fatální vadu, že totiž k smrti nerad klopí peníze, naříkaje neustále na zlé časy. — Mamà, těžko věru rozhodnouti, zdaž opravdu věří, anebo zda toliko tváří se, jako by věřila — dosti na tom, že papínkovi pilně přizvukuje, vynasnažujíc se, aby v domácnosti co nejvíce se uskrovnila, v kterézto příčině všeliké nedostatky hledí nahraditi prací svých vlastních rukou. Za to však slečna Džudža, jež — jak patrno — má nepopíratelné nadání k mathematice, chová o bídě papínkově naprosto jiné přesvědčení a nezřídka, jak se říká, s křídou v ruce přitiskne papínka ke zdi, kamže se podělo oněch tolik a tolik tisíc rublů, jež za pšenici byl obdržel — než pan Klement i tehdy ze všeho umí se vytáhnouti, vymlouvaje se na celé řady všemožných řádných i mimořádných vydání.

Od některého času obzvláště horlivě otáčí se kolem slečny Džuži nejbližší soused vrchnosti Slamotrusské, pan Stanislav, mladík nevelkého vzrůstu a zevnějšku ne právě vábného, jehož tvář až běda hustě poseta jest pihami a jehož jedno oko hledí sem a druhé tam. — Pan Stanislav jest sice toliko professorem, než jak Džudža představujíc ho obyčejně dodává, professorem, jenž platí osm tisíc rublů, a jehož matka, paní Korsakovská, má v záložně veliké peníze a mimo to ještě několik výnosných akcií sousedního cukrovaru. — Vzhledem k těmto věcem mladý soused, jakkoli tak neúhledného jest zevnějšku a nad to matkou až příliš zkrátka jesti držán, má značnou řadu krásných vlastností, jež zajisté opravdové zasluhují úcty — mát překrásné dvojspřežení siváků, jimiž znamenitě umí jezditi, vedle čeho honosí se také vysokým vzděláním, neboť navštívil dvě světové výstavy: vídeňskou a pařížskou, jakkoli (a to slečnu Džudžu náramně mrzí) o Paříži dosud nikdy ani slovíčkem se nezmínil.

Veškery však zmíněné nedostatky synovy bohatě nahražuje jeho matka, paní pokročilejšího již věku a ctihodného objemu, jež delší již dobu stůně na nohy. Jen zřídka kdy z domu se vypravíc učinila u věci této k vůli panstvu Ostrozobskému vzácný zajisté ústupek a několikráte k nim na Slamotrusy zavítala, od kteréžto doby slečna Džudža nijak nemůže se jí dosti vynachváliti, jak milá, dobrá a vzdělaná jesti to paní. — Jakmile se jen ukáže v nádvoří povoz panstva Korsakovského, již stojí Džudža u něho, a vysadivši z něho s pomocí papínkovou ctihodnou matronu v aksamitové mantile, prosí, jen aby opřela se o rámě její, načež dovedši ji opatrně po schodech do salonu, něžně usazuje ji na pohovku, stoličku pod nohy jí přináší, za zády podušku jí rovná a s takým nadšením zírá na ruměnnou její tvář, jako by chtěla k ní se modliti.

Abych pravdu děl — hlavně tato neobmezená upřímnost její k mateři jeho, již pan Stanislav nade všecko miloval — hlavně ona upřímnost to byla, jež srdce jeho k Džuži vábila. Nechci slečnu podezírati z nekalých úmyslů — nikoli. Slečna Džudža měla ve své povaze onu zvláštnost, s níž jinak v životě dosti často se shledáváme, že totiž, jak chovala se ke svým lhostejně, ba urážlivě, tak snažila se býti k cizím až do krajností zdvořilou, ochotnou a úslužnou. Pro tuto svoji zvláštnost milovala slečna všecko, v čemkoli nalézala zalíbení také paní Korsakovská — milovala tedy květinky, včeličky, plátno a sýr domácí výroby a nade vše pak mladou kukuřici, nota bene jenom se solí a bez másla.

Pojmy o životě a o povinnostech člověka rovněž Džudža i paní Korsakovská měly jednostejné. Paní Korsakovská chovala přesvědčení, že děti až do smrti své bezvýminečně jsou povinny rodičů svých poslouchati a vůli jejich ctíti — slečna Džudža šla ještě dále, vytýkajíc zmíněnou poslušnost a úctu jakožto vůbec příslušnou všem starším lidem. Paní horlila pro ranné vstávání vůbec a pokud hospodyň se týče zvláště — slečna ujišťovala, že den co den již od třetí jest vzhůru, jako by cosi ji nutkalo, aby povstala. Matka pana Stanislava tvrdila, že módní šaty jsou pro ženu prvním krokem ku zkáze — Džudža hotova byla ihned spokojiti se pouhým fíkovým listem, jen kdyby možno bylo, aby rodné její Podolí proměnilo se v ráj, z něhož by anděl s mečem plamenným vyhnal až na kraj světa veškery ony bohaprázdné osoby, jež zabývají se prodejem

varšavských klobouků a jiných podobných velkoměstských bezbožností.

Když tedy spůsobem tímto zkouška příští snachy pro oba tak šťastně byla se skončila, obdržel syn od mateře své nejvyšší svolení, aby ucházel se o ruku Džudžinu, následkem čehož nyní několikráte za týden se svým dvojspřežením siváků do dvora Slamotrusského se dostavoval. —

Můj ty milý Bože! kolik asi musil bych popsati archů, kdybych opakovati chtěl jenom stý díl vzletných, nadšených oněch rozmluv, jimiž něžný tento párek vznášel se do říše ideálů! — Pan Stanislav, jakkoli nehrubě vábného byl zevnějšku, v nitru, v duši své byl opravdovým poetou, pohlížejícím na svět jako na pestrou nivu, jejížto utěšená kvítka důvěrně obracejí hlavinky své k milostnému, usměvavému slunéčku... S vděkuplnou naivností miloval vše, cožkoli v pravdě bylo krásným, a útrapy lidské, kdykoli a byť jen zdaleka bylo mu jich připomenuto, vždy znova naplňovaly oči jeho hořkými slzami, a jasné čelo jeho zachmuřovalo se bolestnými vráskami. — Již povahou velice byl nesmělým, leč když uchvácen se dal nějaké vznešené myšlence, mluvil s takým ohněm a nadšením, že všecka jeho nehezkost zmizela a Džudži se zdálo (jak nesčíslněkráte již ho ujišťovala), že vidí v něm Slowackého v Egyptě anebo Byrona na korábě, kterak se loučí s rodnou zemí svou.

Než dosti již o jejich lásce — vjíždíť právě úprkem bouře do nádvoří Slamotrusského známé dvojspřežení siváků. Přejížděje přes práh brány, učinil panský vozík pochop, jako když člověk z nenadání dostane pěstí do zad. Pan Stanislav na kozlíku zřejmě se zachvěl, než přes to šťastně a zdráv zajel před domovní dvéře.

„Ale, pane Stanislave, rcetež mi, proč jen tak divoce jezdíte!“ vece Džudža, vítajíc ho ve dveřích salonu. „Tak jste mne polekal, že ledva srdce z těla mi nevyskočí . . .“

Pan Stanislav ujav se na místě odpovědi drobných ruček slečniných, s takou vřelostí na ni se zadíval (bohužel! toliko pravým okem, kdežto levé pobíhalo zatím někde po dvoře), že Džudža zarděla se jako růže.

„Letěl jsem na křídlech obavy, aby mne snad někdo u vás nepředešel . . .“

„V které příčině?“

„Pokud se týče dnešního večera ve Vystrkově — osměluji se totiž prositi o veškeré dnešní contredanse a mazury.“

„Tedy hodláte tam také zavítati?“

„Jestliže ráčíte dovoliti, abych směl se k vám připojiti . . . právě za účelem tím jsem přijel.“

„A matinka?“

„Jest poněkud churava a proto zůstala doma.“

„Můj Bože! A co jest jí!?“ zvolala slečna s uleknutou tváří.

„Nechtějte se, prosím, děsiti, nebezpečného to není nic, včera poněkud se unavila — toť vše. Pomyslete si jen, slečno, vzala si z ničeho nic do hlavy, že sama uchystá mi dřínkový kompot. Pravil jsem, zapřísahal jsem ji a — abych pravdu děl nepokrytou — když jinak nebylo, sám chtěl jsem ke krbu se postaviti — ale ona ne a ne — a tak, jak se zdá, poněkud se nastudila, neboť přes noc trochu ochraptěla.“

„Jak dobrá, jak pečlivá je to matka!“ odvece na to Džudža, obracejíc oči ke stropu. „A vy, pane, mohl jste ji v nemoci její opustiti?“

„Ale, slečno! nevíte snad, co mne sem vábilo?“

„Ano, slyšela jsem: contredanse a mazury,“ praví Džudža s netajenou ironií.

„Ovšem — ale s kým?“

„Nic tak! Mnohem bych vám byla vděčnější, kdybyste byl zůstal u matky. Ubohá, ona doma trpí a nudí se — a vy?“

Tato výtka sice v prvém okamžiku veselou tvář Stanislavovu patrně zachmuřila, než jinak lásku jeho k Džudži nezmenšila nikterak, naopak valně ji zvýšila.

„Slečno, vy mne zahanbujete!“

„Jste tím jenom sám vinen. Matka vedle přesvědčení mého jest osobou posvátnou, jest čímsi — proč marně hledám přiměřeného přirovnání. Rcetež upřímně, pane Stanislave, nečiní vám nyní svědomí výčitek?“

„Budiž, nezapírám, než ani toho zamlčeti nemohu, že spolu zmocňuje se mne také jistá závist.“

„Aj! A osmělila-li bych se ptáti p r o č?“

„Protože andělskou dobrotou svou zaujala jste v srdci mateře mé rázem místo prvé, a mně spokojiti jest se až místem druhým.“

„Podívejme se! Nikdy bych byla neřekla, že jste takým sobcem. Toť věru od vás nehezké,“ odvece Džudža, čtverácky se usmívajíc. „Ale tací jste vy pánové všichni. Chtěli byste pro sebe zabaviti všechen svět.“

„Ano — abychom hned na to mohli složiti jej k nohám dam.“

„O frázi není vám nikdy zle, pravda.“

„Také nikoli o skutek, slečno.“

Na slova tato bezděky zatajil se v Džudži dech — napadlo jí, že přiblížila se nejkrásnější chvíle její života, ona chvíle, kdy vyslechnouti bude jí vyznání lásky, jehož od Stanislava již tak dlouho si přála.

„Nevím, nevím — říci jest ovšem snadno, vykonati však mnohem tíž,“ vece po chvíli Džudža, pustošíc jako v myšlenkách kvetoucí růži, jež stála na okně.

„Nikoli — jestli co těžšího, pak jest to přesvědčiti vás, že záleží vše toliko na vaší vůli, na vašem rozkaze. Ach, kdybyste, slečno, chtěla —“

Možná dost, že slečna opravdu byla by c h t ě l a — kdyby touž chvílí, vyzývavě šelestíc, nebyla vešla do salonu ta protivná Čuča, jež v sousedním pokoji nejspíš celou jejich rozmluvu byla vyslechla.

„Džudžo, srdéčko,“ praví, uklánějíc se panu Stanislavovi, „mamà tě volá, abys šla se přistrojit, jestit čas, abychom vyjeli. Vaňko již zapřahá.“

(Dokončení.)

Z BAJEK I. KRYLOVA.

Ukázka z illustrovaného vydání. Nakladatel **ALOIS WIESNER** v Praze.

Kvartet.

Op, nezbeda všech nezbed,
a Osel,
a Kozel,
a kmotr Miška Medvěd
si zahrať chtěli v kvarteto.
Hned noty snesli, bas, alt, dvoje skřipky,
a sedli na louce v stín lipky.
Svět sžasne, až jen začne to.
I pustí smyčce v rej, a drbou — plave to!
„Hej, stůjte braši!“ vzkřikne Op jim chvatně,
„jak má to býti pěkně? zasedli jste špatně!
bas proti altu seď — tak, kmotře, dostačí;
já proti sekundu — a za partesy!

to muzika vám bude jinačí,
teď poskočí si hory, lesy.“
Jak sedli, kvartet začali,
a přec zas špatně nabrali.
„Již mám to, zdrávi zahrali!“
tu vzkřikne Osel; „půjde nám to ladem,
jak zasedneme řadem.“
Hned Osla poslechli, usedli pěkně v řad,
a přece kvartet nešel na soulad.
Toť horší nežli dříve začli rozhovory
a spory,
jak kdo by seděť měl.
Na křik ten náhodou sem slavík přiletěl.
Tu všickni s prosbou naň, by rozhodl je znale.
„Měj chvilku strpení,“ tak prosí vytrvale;
„a kvarteto nám do pořádku dej.
Not máme dosť a o nástroje hej,
jen rci, kde kdo své místo měj.“
— „Ba muzikantem být, je znáti hudbu zrale,
a míti něžnější sluch do uší,“
tak slavík družstvo poučí;
„Vy, jakkoli se rozsadíte,
v tom nic kalého nespravíte.“

Oboz (povozy).

Kdys jely s hrnky vozy na Prahu,
a bylo třeba s příkré hory sjeti.
I nechav na kopci ty druhé dleti,
vůz první pomalu pán svádí po svahu.
Kůň dobrý na kříži vůz takřka plouhá,
a svaliti se jemu nedá.
Tam svrchu kobylka pak hnědá
krok za krok koňovi se rouhá:
„Aj, nevídáno! toť jsou divy!
Jen hleďte, leze jako rak.
Hle, již již uvázl; vůz kosí se a křiví!
Hoj, směleji! Zas strk a ráz —
jen v levo vzíti, neuváž'!

Ten hlupák! kdyby tak jel horem, budiž!
neb v noci tudíž;
a takhle s kopce v pravé poledne!
naň hleděti — ó strpení měj s korec!
tahej si vodu, když jsi nemotorec.
Viz nás, a naše dílo dovedné!
My, trvám, chvilky neztratíme,
a vozík nesvezem', než letmo dopravíme!“
Tu nakrčivši hřbet a povypiavši hruď
se hnula s vozem hnědka jako rtuť.
A jedva s vrcholu se na svah překlonila,
vůz začal tlačiti, kola se roztočila:
tam koně tluče v zad, tu koně bije v bok —
Kůň rozpustil se, co mu stačil krok,
v běh statný;
skok přes kamení, přes výmoly hop,
sem drk, tam strk,
vždy v levo, v levo — bác! vůz v příkop sletěl chvatný.
Nu, zdrávy byly hrnce z lepších dob! —
Též mnozí lidé v slabosti jsou této.
Vše v bližním chybou zdá se nám,
a chopí-li se díla hánce sám,
pak dvakrát hůře vyvede to.

MARNÝ KVĚT.

Novelka. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

mým bývalým pánem byla se zatím sběhla značná změna," vypravoval dále Sekerka, posilniv se a připraviv si s poetou další pití. „Chorobná jeho divokost pominula, vybředl z morousovatění, byl zase starý bramarbas a hýřil. Ale s mírou, šetřil se. A nedosti na tom: Otvíral jsem oči, vida, jak vysloužilý rytmistr houpá se v bocích, švihá badinkou, ocucává dámské ručinky, dvoří se a točí, voní a svítí, jak si barví vlasy a zamazává líčidlem vrásky. Z toho všeho bylo rozumnému člověku na první pohled patrno: Starý kocour se chce podruhé oženiti. A protože sám v sobě byl přímý, sukovitý, nesvědčilo jeho tatrmanství právě o mládnutí; naopak dokazovalo, že slábne, že stává se dětinou, marnivým a dává se balamutiti od chytrých ochechulí; pořáde bylo kolem něho plno tetek, které mu lichotily, jeho statnosti a rytířství se obdivovaly a nevěstami ho jen jen zasypávaly. Prosím vás, Týnec nekoupíte za dva miliony a ze všech statků nebožtíka barona plynula i v nejhorších letech roční renta jednoho sta a dvaceti tisíc. Na takový zob slétnou se vám i andělé, a já vím, že v Němcích bylo dosti hezkých a mladých princezen z panovnických rodů knížecích a vévodských, které by byly od srdce rády vyměnily své pozlátkové diademy za dobré zlato prosté baronské korunky pana Orelského. Ale čím větší výběr, tím těžší volba. Pán z Rásné byl pořáde na skoku a nikdy se nemohl rozhodnouti. Až slečna Marie Andělová z Ronovce rozhodla. Baron Orelský zamiloval se do ní na prvý ráz, po — po — eh, řeknu to prostě, přeložte si to do poetické mluvy — po uši, na život a na smrt. Toť byla voda na mlýn paní majorky. Tučný kapr, právě takový, jakého pilně lovila, zakousl se na udici, na které se třepala jak ubohý červíček slečna Marie. Doslova, jako červíček. To dítě se vám třáslo, bledlo a choulilo, když křivé nohy šedivého sekáče kolem ní kroužily a jeho chraplavý hlas jako krkavčí skřehotání po kořisti volal. Zdráhala se — rozpalovala vášeň baronovu a dráždila matku. Nastalo jí zkoušení a týrání, až se mně samotnému srdce v těle kroutilo. A věřte, že mé svědomí je hafánek šlakovitě ochočený a na řetězích otužilých nervů pevně přivázaný. Pocuchal bych vám šeredně oltáře, u kterých snad ctíte matky a dámy, kdybych vám otevřel kroniku útrap slečny Marie a špatností paní majorky. Hrozby, prosby, týrání duševní a tělesné, úskoky a svádění, slzy, intriky, zneužívání všech ctností dítěte a všech prostředků matčiných stíhaly ubohou dívku dnem i nocí, vrhaly ji z mučírny do mučírny; až po roce uštvané ptáče podléhalo. Třeba věděti, že pan Orelský nespustil se ani na okamžik její stopy. Pořáde byl nám v patách, kolem nás, před námi jak neodbytný krkavec. Slečna bránila se udatně. Pane Vymetale, takovou ženu bych vám přál. V slečně Marii, nyní baronce Orelské, jest všechno samé zlato a ocel, nic chabého, nic sprostého, a kus vojenského ducha, oheň v krvi a moudrá rozšafnost v hlavince. A paní majorka dala si něco záležeti, aby to vše polámala a zkazila, jako by šlo o spasení dívky. Ohnula ji jen, ale ohnula ji konečně přece. Zimu po seznámení s panem Orelským strávili jsme v Meranu, on též, pak v Italii, on také, léto ve Vídni na výstavě a ve Štýrsku na villeggiatuře, on rovněž, podzimek v Nizze, on taktéž. A tam v Nizze selhaly slečně zmařené síly. Paní majorová použila únavy dceřiny, aby porazila její odpor hrubou střelbou. Její prostředek nebyl sice surový, leč dosti všední a povážlivý. Hm, ku podivu — nabyl jsem tak často zkušenosti, že spíše selhou všechny diplomatické úskoky než praobyčejné, ošumělé, tak říkaje trhové praktiky. Paní majorka zahrála si na zničenou; byla na mizině, věřitelové brali jí podušku pod hlavou a soud na ni sahal pro směnky, na kterých nebylo vše v pořádku. A byla to vše nejapná fikce. Paní majorová přestala zabřídati z nesnáze do nesnáze téhož dne, kdy s baronem Orelským proti dceři se spolčila, a předstírání podezřelých směnek byl už vrchol odvážnosti. Kdo tu chytrou, ostražitou paní znal, dovedl si na prstech spočítati, že její péro dovede se mistrně proplétati úskalím, a že nikdy nenarazí nemotorně. Ale což jí sešlo na vážnosti dcery, jí běželo o vyšší cíl, o zajištění vezdejšího prospěchu sobě a dceři. Odhalila své líčené rány před slečnou Marií, vrhla se na ni veškerou tíhou tohoto neštěstí a učinila své šestnáctileté dítě zodpovědným za čest a záchranu rodiny. Tato muka vynutila slečně podrobení. Paní majorka zajásala a kula železo žhavé. Postarala se o všechny tři ohlášky najednou a o svatbu hned po nich. Baron byl v nebi. Bláhovec! Inu sešel, sešel. Já mu některou dobu nerozuměl. Jaké to hanebné počínání pro kavalíra, štváti nevinné dítě jak divou zvěř, aby získal ženu bez lásky, plnou povržení a nenávisti. Ne. Toť jde na rozum —"

„Inu tak!“ odpovídal za poetu z povzdálí mlčelivý soused.

„Láska omlouvá mnohé,“ meditoval P. D. V. Hlubocký, aby dokázal, jak hluboko myslí.

„Omlouvá. Ba že. Ale rytmistr byl do ní zamilován jako vlk do jehněte. Také láska, máte pravdu, a já si tenkráte věru pomyslil nejednou, když se mi uzdálo, styděti se za barona, za celé mužské plemeno: I vždyť bývají ženy na vlas týmž spůsobem do mužů zamilovány — jako klíšťata, jako bludičky. A mimo to paní majorka ulehčovala vinu baronovu. Klamala ho, tvrdila, že slečnu Marii ovládají vrtochy, nesmělost, dívčí ostych, a všechen její odpor že jsou pouhé šibřinky, v jakých si mnohá děvčátka libují. Baron uvěřil. Vášeň zkalila mu oči, stáří odňalo mu pružnost a bystrost i jemnocit — pokud jaké něžnosti kdy schopen býval. Strojil se vesele uvrhnouti sebe i vytouženou mladou dámu do neštěstí. Paní majorová vyřídila s úžasnou obratností a rychlostí všechny formality a za několik dní vyjeli jsme ve třech povozech ke kopulací. Já byl svědkem. Přede mnou jel kočár s oběma dámami, matkou a dcerou. Na zatáčce kolem rohu obrátil se povoz majorčin bokem k nám, viděl jsem do něho šikmo. Spatřil jsem slečnu Marii bledou na smrt. Krve byste se byl z ní nedořezal a oči měla ztrnulé a zapadlé jak mrtvola. Paní majorka domlouvala jí, ale dívka neposlouchala. Pojednou trhla sebou, jako by jí bylo bodlo, vztýčila se a vytřeštila v hrozné úzkosti oči. Zírala k portálu kostela na kněze, ministranty, žebráky; i zvonek zazněl jí do uší jak umíráček. Bylo jako by teprve bleskem uhodilo do ní poznání, kam ji vlekou, co se s ní děje. Vzchopila se a letěla s vozu jak poraněné ptáče, když vzepnutím posledních sil v poslední chvíli chce smrti uniknouti. Paní majorka vzkřikla na kočího, uchvátila dívku, ale neudržela jí, cár z jemné látky svatebních šatů zůstal jí v rukou, a slečna padala do propasti, ve které nezbytně musila nalézti smrt. Byli jsme za městem, cestou k osamělému kostelíku na silnici nad příkrým srázem; pod ním kypělo moře. Moment, v němž zachytila paní majorová svou dceru, stačil mi, abych jako vystřelený nějakým předvídavým a spásným instinktem skočil k vozu a strhl dívku od propasti. Drala se mi z rukou, ale její ručinky byly na mé svaly jako drápky kuřátka, když je polapíte. Omdlela mi v náručí a tak položil jsem ji do vozu. Paní majorka poslala sluhu ku knězi s omluvením náhlé indisposice slečny a s prosbou za odročení obřadu. A kázala obrátiti. Doma jsme uložili slečnu do postele a paní majorová zavřela se s baronem k tajné konferenci. Potom vypravila mne s lístkem k doktoru — jest jako mrtev, totiž v blázinci — mohu jej tedy jmenovati: k doktoru Morellovi. Šel jsem nerad. Jedíbaba poslala mne s čertovým poselstvím k čaroději. Ten dojem skličoval mne. Doktor Morella byl divný člověk. Obcházela mne před ním hrůza a přece zasluhoval spíše politování. Byl ubožák bledý a smutný jako příšery, které se mu pořáde zjevovaly. Není věru nic příjemného zkoušeti hrůzné příhody dvakrát; jednou ve vidění, podruhé s nelítostnou správností a úplností ve skutečnosti; snášeti mezi předvídáním a splněním muka vyčkávání, vnitřní jistoty a marných pochybností; sklízeti surový posměch střízlivých a plachou bázeň pověrčivých lidí; a trpěti konečně od těch i od oněch za předpověděné neštěstí jako by je byl zavinil. Doktor Morella byl visionář —“

„Prosím vás, mluvíte vážně, či prodáváte mi pohádku?“

„Čirou pravdu, můj drahý,“ odpovídal s ledovým klidem Sekerka, zíraje na poetu pokojným zrakem nezvratného vnitřního přesvědčení. „Takových pravd jest mezi nebem a zemí více. Myslete si, že trvají v nějaké čtvrté dimensi nebo v étheru jako létavé hvězdy neb komety a že zjeví se krátkozrakému člověku teprve, když vstoupí do trojice našich dimensí nebo vzplanou v zemské atmosféře, což jest oboje dosti podobné. Jest mi však také lhostejno, domníváte-li se, že tyto pravdy jednu po druhé vynalezá člověk, a že nejsou dříve, pokud jeho moudrost nedovolí, nebo docela, pokud on sám je na dně retorty nesrazí. Doktor Morella říkával: „Věda staví ze známých pravd klopotně budovy svých systémů a roubí je, jako by jimi chtěla obezdíti svět. Ale co chvíli vystřelí z kuple budovy nová odnož, pne se vzhůru jak palma, trhá starou budovu a věda zase musí dál a výše a zase pracně chytá nové výstřelky a váže je opětně do závěrečné koruny, aby v nejbližší chvíli byla poznovu poučena, že jest pořáde na počátku a nikdy u konce. Příroda nevejde se do škatulek a Bůh ne pod sáhovku, říkával doktor Marella, když hašteřili se s ním učení pánové o systémy —“

„Aha!“ ozval se Pravožij, aby neopomenul v čas a na pravém místě prohlásiti, kterak svým věhlasem řadí se ke středmým učencům. „Já sice nepochybuji, že vám kouzelnický doktor imponoval. Již chytřejší lidé šli takovým podvodníkům na lep. Ale váš obdivovaný čaroděj náležel patrně k nejnižšímu druhu divotvorců, kteří své kejkle pláštíkem zbožnosti chrání, pod mohutnou skálu církve se utíkají a jméno boží zneužívají. Váš doktor Morella byl obyčejný, světoběžný taškář. Však jsem jist, že vyvedl nějaké darebáctví —“

„Ano, provedl na nepravém místě experiment, a zasáhl jím zle do osudu slečny Marie Andělové z Ronovce. Byl tedy taškář, pravíte,“ uvažoval pokojně Sekerka, když byl trpělivě vyslechl pathetickou deklamaci poetovu a podíval se na jeho majestátní posuňky tak lhostejně, jako díváme se na vrabce v čepýření. „Já si o tom neosobuji úsudek, poněvadž za svého pohnutého, mnohostranného života ohlédl jsem se pouze po všech končinách Evropy a ve všech vrstvách společnosti lidské. Nevím tedy nic a nerozumím tomu, co jsem zkusil. Vy jste přečetl však několik školních knížek a musíte věděti tedy všechno lépe než já.“

„Dovolte," rozhorlil se P. D. V. Hlubocký, vypjal se a změřil pohrdlivým pohledem opovážlivce, „abych považoval své poctivě nabyté vědomosti za hlubší a jasnější pramen pravd než vaše nekalé zkušenosti."

„I vždyť já nemám nic proti tomu, abyste si naplňoval svou lampičku vyvařeným máslíčkem, a nic se neohlížel na smrduté smolnice a černé uhlí a divné zápalné plyny," usmál se bývalý tajemník paní Andělové z Ronovce. „Co vás tak popudilo? Že doktor Morella věřil v Boha? Což já za to mohu? A je mi co po tom, byla-li ta víra pouhá šalba a klam? Snad byla — možno, že máte pravdu — ano, pamatuji se určitě, doktor Morella kazil radost těm, kdo pozdravovali ho jako pravověrného bratra v Kristu, a stěžovával si s teskným úsměvem: ‚Moje víra neskanula mi na jazyk jako hotová pečeně lacinou a pohodlnou cestou indukce, nýbrž prodrala se těžce a v bolestech z hlubin mého ducha prostředkem namáhavé dedukce — hleďte, pamatuji si i ta divná slova jako papoušek, který slýchává často tytéž fráze. A ještě něco dodával doktor Morella: „Závidím slepě věřícím; v jejich knize jest víra na prvé, v mé na poslední straně; mně jest Bůh kotvou v bouři záhad, jest assekurací před zšílením." A neušel přece blázinci. A vy, pane Vymetale, máte konečně pravdu: Nejlépe viděti až ku plotu naší dosavadní moudrosti. Za ním je všechno mlhavé, hluboké, temné; a tam padne ještě mnohý ztřeštěný pionér, než dobude kus terrainu, abychom my mohli pošinouti svůj plot dále a postaviti padlým pomník. Pak vyskytnou se ovšem noví blázni, kteří zase budou všetečně vybíhati z bezpečné ohrady. Tak v boji s neznámými mocnostmi, s bludy a pochybnostmi rozšiřujeme svůj obzůrek, po kterém pořáde se kmitají strašidla i bůžkové. Prvotním strhli rouško již za starověku, lapli je a ukázali: Ejhle, toť jsou ty a ony síly přírodní. A tak pořáde a pořáde pod příšernými obrysy bájek, podivností a nevysvětlitelných úkazů nalézají badatelé kostry a zákony. Ve vašich knížkách ovšem nic o tom není. A dobře tak. Já dávám doktoru Morellovi za pravdu: Blesky nejsou hračkou pro děti a odborná věda musí uhájiti si privilej na zkoumání, které by jinak padlo za oběť pověře na jedné a komediantům na druhé straně. Potom arci bývá nepovolaným ke škodě. Jako spiritism —"

„Dejte mi pokoj s tou pošetilostí," broukl Pravožij.

„Spiritism, pane," vysvětloval Sekerka mírně, „jest věc, kterou nepoznáte ani za dva krejcary na trhu, ani za drahou vstupenku v hračkářském krámě, jaký vám professoři magie à la Hornowl vyloží. Spiritism jest něco, čím zabývá se vážně novověká filosofie i medicina. Věda jest již v práci, aby odkryla nitky tajemných sil spiritismu. Vidí jejich účinky — jsou, toto faktum obejde se i bez vašeho uznání, pane Vymetale — ale věda nezná jejich vznik, dosah, obor, meze. Po těch pátrají učenci, a k těm, pane, náležel doktor Morella. Mohu vám na to složiti přísahu. Vždyť byl jsem ve škole professora Hornowla, byl jsem pomocníkem a nástrojem všech jeho kejklů skrze dva roky bezmála a osvojil jsem si v jeho službě pancíř opovržení vším tajemným. Toto brnění chránilo mne dlouho před vírou v zázraky Morellovy. S houževnatostí a jedovatou, vášnivou podezíravostí kejklíře, který chce demaskovati svého kollegu, vynasnažil jsem se proniknouti tajnosti umění Morellova. Marně. Na konec nezbývalo mi nic jiného, než styděti se a žasnouti. K výši Morellovy učenosti a poctivosti jsem nedosáhl. Jak bedlivě sledoval jsem jeho výkony a výklady, jak hluboce utkvěly v mé paměti jeho výroky, jak horlivě snažil jsem se vniknouti do jeho tajností — poznáváte z drobtů mé učenosti, která vás patrně překvapuje a rozum vám plete. Nu, diviti se již nemusíte — povídám upřímně, odkud ty úryvky mám, a splésti vám mozek —"

„Nedovedete," dodal rázně poeta. (Pokrač.)

NA TROSKÁCH HŘÍCHU.

Vesnická povídka od **BOŽENY KUNĚTICKÉ.**

(Dokončení.)

Bezpečně Dařilová čekala, že děvče vyjede s pravdou. Cilce však zazářily oči tak jasně, že hvězdy na obloze žárlivě se až zatřepetaly: „Děkuji vám za vaše přijetí. Vysvobozujete mne z očistce nejtrapnějších muk. Mám sic prosbu ještě jednu, ale bojím se ji pronésti."

„Mluvte jen"

„Víte snad, sestro, že vychovala mě paní cizí, méně vám však bude povědomo, že jest nejšlechetnější žena pod sluncem. Jsem jí povinna vším, čím ducha mého vzdělala a co změnila na mojí povaze. Není toho poskrovnu. Byla mně matkou otcem, přítelkyní, sestrou — vším ostatním. Živila se nuzně. V domě, který ode dneška vy ve správu přejmete, obývá velkou světnici, do které každoročně dostává několik studujících na stravu a do bytu. Já odcházím s lehkým srdcem, pro ni by byl odchod těžší —"

„Chcete snad říci, aby mohla ještě déle světnice užívati?" vpadla jí Dařilová do řeči.

„Co odpovíte vy na snažnou moji prosbu?"

Dařilová svolila. Nemohla ani jinak. Duše její byla otřesena až v nejhlubších útrobách. Nepochopovala ničeho. A Cilka se loučila. Mluvila ještě

STŘEDOVĚKÝ TR

417

braz C. G. Hellquista.

dlouho o všem, čím srdce její přetékalo, skropila ruku Dařilové nesčíslněkráte proudem žhavých slz a políbivši ji lehce v čelo, aniž by cítila s její strany odpor, opustila tiše světnici. Dařilová dívala se za ní vyjevena. Bylo jí, jakoby ji měla zavolati zpět a vrátiti jí záloženskou knížku i vše, co jí právě slovem odstoupila. Ale každý pokus pohnouti se byl jí nemožným. Teprv asi po čtvrt hodině násilně se vzchopila a tisknouc knížku k srdci, zavolala k nebi vášnivě:

„Mohl-li jsi, Otče nebeský, stvořiti srdce takové z oné matky, pak neuč nás, že jsi svrchovaně spravedlivý! Žena ta nezasluhovala podobné dcery! I ty plameny očistce, kterými hřích její odplácíš, prorazí-li jimi zvěst o její dítěti, musí býti pro ni vánkem májovým a toho jí závidím z hloubi duše. Cecilie uložila dobře svůj kapitál — vrátím jí jej s úroky.“

Dlouho do noci bylo ve světničce u Dařilky světlo, a když odtruboval ponocný půlnoc, volaje na návsi: „Chval každý duch Hospodina“ trochu těžkým jazykem, vycházel od ní Cápek s Filipem.

* * *

Hlavní honorace bartolomějské ulice seřadily se podél jedné strany její v šik. Hokynářky, řeznice i krupařka postavily se jako Cerberové před svoje krámky, ne snad aby bezpečnosti jejich chránily, ale aby se přesvědčily, kým byl spůsoben onen pekelný rachot kočáru, jenž středem úzké uličky bleskurychle se kmitl. A nastalo divení se. Před domem slečny Babánkové kočí zastavil a z kočáru vyhoupnul se nejprve štíhlý, hezký mladík, který pomáhal bohatě vystrojené panímámě dolů. Hedvábnou, měňavou sukni, těžký angorový šátek na hlavě, pod bradou zlatou jehlicí sepjatý, rukavice — byla vystrojena právě jako k pouti! Tvářila se rovněž nad míru vážně a důležitě.

„Řekni Frantíkovi, aby zajel do nějaké hospody, když zde nejsou stáje. Beztoho se dlouho nezdržíme. Neudělám to Poutecké po vůli —“

Josef rozkaz matčin vyřídil a hned na to stoupali oba nahoru. Panímáma Stárková posýlala schody ke všem všudy a v prvním poschodí, málo dbajíc trhání Josefova, postanula plných deset minut, aby nových sil nabrala. Konečně stanuli nahoře.

Paní Poutecká, uslyševši podezřelý šustot za dveřmi, chopila se ze zvyku čepečku, na který jí nedávno Cilka přišila nové stužky barvy zdravě fialové. Na její přívětivé „dále“ vstoupila panímáma Stárková a za ní — šťastný ženich. Rozepisovati se o dalším průběhu okolností nebudeme. Panímáma naznačila příčinu této svojí návštěvy delší řečí a upozornila překvapenou paní Pouteckou nejméně desetkrát, aby na stůl nic nechystala, že Frantík čeká, a jakmile Cilka se vypraví na cestu, že hned odjedou. Cilka i paní Poutecká chtěly protestovati, avšak paní maminka zcela resolutně útok jejich odrazila.

„Alespoň trochu polévky —“ namítala ještě paní Poutecká.

„Děkuji, děkuji — jakoby se stalo. Přijela jsem s Josífkem pro Cilku, aby viděla, že dovedu oceniti náklonnost její k mému synovi. Ode dneška bude pod mojí ochranou. Nemám žádné dcery a bude mně milé, když si ji vychovám z ní. Nejdéle za měsíc vystrojíme veselku, jaké k pohledání.“

Paní Poutecké vstoupily do očí slzy.

„Je viděti, že u vás, paní Stárková, Bůh s dobrotou srdce neskrblil. Všelijaké představy kroužily mou hlavou, když Cilka mně o listu svém pověděla, ale bylo by s nepravdou, kdybych řekla, že jsem výsledek takový očekávala. Ujišťuji vás, paničko, že nikdy toho nebudete litovati — za to já —“

Paní Poutecká nyní zaplakala hlasitě.

Mžikem vyvinula se Cilka, ukrytá na prsou blaženého Josefa, z jeho náruče a líbajíc střídavě svou starou pěstounku s nastávající tchyní, ujišťovala obě, že stejnou vděčností jest jim zavázána a stejně že chce láskou je poděliti. Na to pošeptala pod čepeček paní Poutecké, že do svatby své s Josefem každou neděli přijde jí kávu na svačinu semlet a po svatbě a po odstěhování se do jeho působiště že bude moci poslati všecky kvartány do Tartaru, jelikož bude jí potřebovati její vlastní domácnost. Také dodala, že při Josefových dvanácti stech ročních příjmů není možno, aby ob den jezdila za ní ptáti se, jak se to neb ono v kuchyni dělá, co proti té neb oné chorobě s výsledkem působí a vůbec bráti od ní všecky potřebné lekce pro mladou paničku nezbytné. Zkrátka, že musí s nimi hned, jakmile do svých nezkušených rukou převezme Cilka žezlo hospodyňky. Paní Poutecká plakala ještě víc, vzpírajíc se skromně proti takovému vysvědčení svrchované rozšafnosti, poděkovala Josefovi za jeho uznání a konec konců byl, že vnutila přece do rozpařené panímámy šálek silné polévky, polehtavši ji dříve nezbytnou poznámkou, že sice neumí tak dobrou vařiti jako právě ona, ale v čas nouze že musí přijati za vděk. Panímáma shledala polévku výtečnou, ačkoli soud svůj hlasitě nepronesla, aby dřívější výrok paní Poutecké tím neutrpěl, a když milostivě uvážila, že někdy i slepice zakokrhá a jíška že se tedy také může připáliti, uznala za mnohem prospěšnější dáti k mladým manželům osvědčenou a routinovanou paní Pouteckou, než odkudsi přiběhlé ledajaké děvče.

Frantík by byl zatím hladem zemřel, kdyby byl čekal, až se panímáma od paní Poutecké vypraví a kdyby byl neokusil, že pivo u „slunce“ jest mnohem chutnější holetínského u „kapra.“ Pil na útraty své hospodyně a jedl na účet svého až k smrti uraženého žaludku. Když pak za záře nebeských lucerniček ujížděl s panímámou, panem professorem a jeho roztomilou nevěstou, která si ještě dlouho po cestě očka utírala, směrem k Holetínu, nadával si zcela prostě „trulantů“ z příčiny nám nepovědomé, avšak po uvažování,

že vypil jenom čtyři a mohl vypíti celých deset, aniž by s domluvou panímámy se musil setkati, rozhodně pochopitelné. —

* * *

Nenasytný čas zahubil jeden celý rok. Uběhl do bezedné tůně jeho, zanechav na povrchu zemském toliko patrné i nepatrné změny, zrovna jako když starosta některé obce nebo města svůj čestný úřad opouští.

U pana professora Stárka v D. slavili slavné křtiny. Po této výpovědi nemusím tuším ani vysvětlovati, že Cika stala se blaženou maminkou a Josef přešťastným tatínkem. Důmyslný čáp, vyraziv jim právě o půlnoci okno, zanesl na sněhobílé lůžko mladé ženušky klučinu, roztomilého jako andělíčkové na oltářích. Že při tak důležitém převratu rodinného života a při tak slavnostním nastolení mladého prince na trůn neobmezeného panování v něm nescházela ani babička s dědečkem, jest na bíledni. Panímáma Stárková by byla v Holetíně přísahala, že se něco tomu dítěti stane, nebude-li ona se svou zkušeností mateřskou k radě a skutku nápomocna. Paní Poutecká jakživa dítek neměla a panímáma konstatovala, že by bez ní určitě zapomněli dítě pod stůl hoditi, aby bylo moudré a šaty na ně naházeti, aby mu pěkně slušely. Důkaz neomylný a přesvědčivý toho obyčeje byl její Josef, který celou tuto proceduru a snad ještě mnoho jiných při svém narození zakusiti musil. Teď ovšem již o tom nic nevěděl.

Cilka s Josefem usnesli se již dříve, že synáček bude se jmenovati Břetislav, tak hodně po česku, a nic nepomohly námitky rozdurděné babičky, která mermomocí z něho chtěla míti svatého Jana, miláčka Páně. Po dlouhé teprv debatě přistoupila k záměru mladých manželů, ačkoliv nikterak si nemohla vzpomenouti, že by nějaký Břetislav v některém sv. evangelium se vyskytoval. Ostatně — když to chtějí míti! —

Pak přišli kmotrové a paní babička a všichni pohromadě, nevyjímaje ani pantaty Stárka, pospíchali přimluvit se za přijetí Břetislávka do církve Kristovy.

Cilka zůstala na chvíli sama. Paní Poutecká s panímaminkou válčily v kuchyni o upravení řádné hostiny na počest novokřtěnce. Myšlenky její zbožně sledovaly prvorozence do kostela a spřádaly nitky ke vroucímu Otčenáši za jeho blaho.

V tom dorazil z kuchyně až k ní hlasitý výkřik úžasu. Poznala paní Pouteckou. Plna trapného očekávání usedla na lůžku a za chvíli vcházel do její ložnice — Cápek, živý, živoucí. Neslyšela o něm skorem rok a poslední zpráva, která o něm i nevlastní sestře její k ní dolétla, byla uspokojivá a překypovala chválou obapolného jich přátelství. Od té doby nepátrala po ničem a také se ničeho nedověděla. Teď stál před ní nezměněný, v upřímné poctivé tváři a v srdečném pohledu. Cilka propukla v radostný výkřik. Byl jí tak milý jako přítel z rodné krve. Cápek podanou mu ruku vřele stiskl. Na to představen panímámě Stárkové, přijato od něho vroucí blahopřání, byl ujištěn, že vítají ho s otevřenou náručí a konečně posazen na pohovku, aby vypravoval, co ho k tak daleké cestě vlastně přimělo. Cápek utřel si ústa a pravil s nelíčenou radostí:

„Smrti bych se spíš nadál nežli toho, že uvidím synáčka pardubické Cilky.“ Pak dokládal vážněji: „Nepřicházím s veselou novinou, je pravda, protože o smrti ani vrabec rád neštěbetá, ale jsem rád, že přináším ji alespoň do veselí. Tíha její se tak neucítí a srdce se nedotkne. Nesu vám, Cilinko, panička, paní professorová anebo přece Cilinko, poslední pozdrav paní Dařilové a přání ještě posledním vzdechnutím před smrtí vyslovené, abyste byla tak šťastna, jak toho zasluhujete.“

Cilka klesla nazpět do podušek a tiše zaplakala.

„Nu, neplačte, každý musí smrti daň zaplatiti a ona zaplatila ji ráda. Poslední čas, anebo lépe řečeno, již od toho večera, co jste ji vyhledala v její světničce, aniž byste se mně o tom zmínila, měla vás pořáde na mysli. Obzvláště se mnou o vás nad míru ráda hovořila. Pěkné slovo železná vrata otvírá a vy jste do strun její srdce nezasáhla na plano. Uchovala si vás v paměti a z paměti dostala jste se jí do srdce. Že jste se o tom nedověděla, přičtěte na útraty její nedůvěry k lidem. Konec věnčí dílo a Dařilová dotvrdila svou přízeň k vám poslední svou vůlí. Zatopila řádně Rundovi i Havrdovi. Odkázala vám všecko mimo čtyři sta, které, Bůh jí to oplať, darovala mně a pak kromě dvou set Rundovi, aby prý se neřeklo. Sto zlatých sobě na pohřeb ovšem také musila ustanoviti. Včera závěť u soudu otevřeli a bylo jim milé, že jsem se k vám vydal na cestu. Odkaz čítá asi padesát titíc a věru na nich nelpí ani krůpěj darovaného neb odcizeného potu. Ustřádal je František a ten byl poctivá duše. Celému světu sice také koláčů napéci nemohl, ale nikdo nesmí říci, že s nepoctivostí za humny se scházíval. Panímáma zemřela tiše a duši měla tak lehkou, že ani světnicí nezašelestila. Poslední vzpomínka patřila vám — —“

Panímáma Stárková nemohla se nikterak dohodnouti se svými pocity a paní Poutecká utekla se do kuchyně, aby se jak náleží vyplakala. Zlaté srdce! —

Jak dlouho by bylo vůkol mlčení obcházelo, s určitostí nevím, dobře však jistě se stalo, že právě kmotři s novokřtěncem z kostela se vraceli a již za dveřmi Cilku vyrušili z její stesku zprávou, že Břetislávek při křtu ani nezaplakal a že ho velebný pán pochválil. —

Co nás se týče, nemůžeme pro něho nic jiného učiniti, nežli přáti mu smavou budoucnost a v ní hezkou, věrně mu oddanou nějakou tu — Jitku.

FEUILLETON

LITERATURA.

Z novoročního trhu.

(Dokončení.)

Povídkách ironických á sentimentálních podal Vrchlický řadu svých prací prósou. U jedněch psychologická hloubka a vzácné poetické zbarvení, u jiných epigrammatická úsečnost, delikátní kontura nebo štiplavá ironie poutají čtenáře, který při všech obdivovati se musí bravurní lehkosti linií a noblesse, jíž uvykli jsme toliko při nejlepších výtvorech italských a francouzských novellistů. Některé jsou skutečné básně prósou, a Baudelaire ani Alph. Daudet nenapsali lepších. Přečtěme si jen rozkošně psanou episodku ze života Danteova, *Růži*, abychom seznali, jak mistrně básník látku ovládati dovede a jak průsvitně jemným poetickým pelem zná ji obestříti. Na *Věrnost*, tuto zajímavou psychologickou analysi lidského srdce, čtenářstvo lonského *Ruchu* zajisté dobře se pamatuje. K ní myšlenkovou hloubkou druží se *Duše* a biblická báseň *Abisag*, která nad to překvapuje nás nádherně sytým kolaritem. Z drobnějších povídek *Stařena, Rub idyly, Jsme všichni šťastni* i *Dětská postýlka* mají relief ostře modelovaný, s pointou v břitký hrot přibroušenou, kterážto vlastnost i v satirách *Reklama, Vysoké „C"* a *Bandlnost* mocného dochází účinku. *Povídky* Vrchlického jsou v naší současné produkci zjev interessantní. Na každé stránce znamenáme obratného ciseléra, který problémy lidské duše, společenské poměry, záhady a sny myslitelů tesá do forem tu bezvadně krásných a harmonických, tam opět v zrcadle hořké ironie skřivených. V obém zůstal Vrchlický na stejné výši umělecké.

Rolničkami satiry zvoní k nám rovněž *Pravda* Svatopluka Čecha, jež s několika *drobnými básněmi* vyšla nákladem firmy Fr. Šimáčka. Moderní básník rád se vyhne allegorii, zdá se mu, že abstraktní její tvar nejméně s to jest vyhovovati době, která rozhodně k realismu se chýlí. Avšak skutečný mistr v žádné práci se nezapře a tak v *Pravdě* nabyli jsme břitké společenské satiry, která přes allegorické roucho svoje působí mohutně. Již dříve v *Hanumanu* vrhl Čech na souvěké poměry zničující blesky svého vtipu a žhavého sarkasmu. Zde máme k tomu pendant, naskrz prosycený pessimismem, s perspektivou ještě trpčí a smutnější. Básník otvírá před námi obraz takřka parallelní s první polovicí *Labyrintu* Amosa Komenského. Vše ve světě je klam, egoismus a pokrytectví. Pravda jest pouhou škraboškou, frasí, dryáčnickou vývěskou, kterou lhář šidí lháře. Marně po ní ve světě se ohlížíme. Marně ji hledáme v náboženství, v aristokracii rodu neb intelligence, v měšťanstvu, lidu, v proletariatě — každý, kdo se jí zmocnil na jediný okamžik, buď hleděl ji zakrýti před zrakoma jiných nebo s ní mrzce kramařil. A když Pravda svým mučitelům prchla a útulku nalezla v básníkově písni, „nad ranní kávou hltali ji lháři a slzy smíchu splývaly jim s tváří." V řadě obrazů, skvělou barvitostí a vždy značnou dosí ironických šlehů se honosících, nejostřeji vyznívá básníkův pessimismus v apotheose svobody z úst demagogů. Scéna u sochy volnosti, kdy v zuřivé půtce obou stran tato s podstavce svého se střítí, je zvlášť mistrovsky podána a satyrským pošklebkem „po svobodě veta — a štěstí jen, že byla z pouhé sádry!" dostává se jí osvětlení příšerně ironického. V básni toliko jediné ještě místo stejného účinku dostihuje — a sice tam, kde hrdina s Pravdou kolem chrámu se ubírají jí za asyl ho nabízí. Pravda odpoví toliko: „Nech nás mimo jít!"

V osobě doktora Buňky tepe Svat. Čech šarlatánství učenců, sny věštců, filosofů o humanitě v líčení hrůz války. Sosáctví měšťáků doznává několika nemilosrdných švihů, když básník dobírá si jejich choutku hráti si na vojáky a když předvádí hrubý materialismus jich zásad. Rozkošná jest episodka, v níž se vypravuje, jak pravda stala se populární. Všude její sošky a její obrazy, najdeme její hlavu na holích, na vějířích, na skvostných dýmkách. Mydlář prodává vonné mýdlo Pravdy, kadeřníci dělají účes à la Pravda, její jménem pokřtěny límce nejnovější módy. — Pravé to všude danteovské bludiště lidských neřestí a pošetilostí. Básník směle masku mu strhuje, ale nemá slova útěchy ani paprsku naděje. Jak v krásné, ale stejně pessimistické básni *Pohár mladosti* vyznává, jediným mírem života jest „číš achatová, v níž se pění tajemné, černé víno zapomnění."

Nemáme, co bychom o Čechově *Pravdě* více podotkli. Známa jest lahoda jeho veršů, zářivá, brillantní dikce, rozmanitost a případnost obrazů, plastická názornost a harmonická úměrnost stavby.

Básně drobnější tvořeny jsou se stejnou virtuositou. Hluboký a dojemný „Svlačec" nalezli čtenáři „Ruchu" v třetím čísle ročníku právě minulého.

Snad ještě o některých novoročních publikacích bychom zmíniti se měli, na př. o *Povídkách* V. V. Trnobranského nebo o lyrické anthologii *České Květy*, již vydal Ed. Valečka a která ne tak vždy zdařilým výběrem, jako spíše hojností a rozmanitostí obsahu se zamlouvá. Také *Nové práce belletristické* J. M. Hovorky hlavně v oddílu *Novelly a humoresky* chovají několik vskutku pěkných povídek. *Kritika na cestách, Mezi dvěma světy, Pro knihovnu rožmberskou* jsou obrázky roztomilé s mnohým rysem originalním a zajímavým. O sobě vydané práce Karoliny Světlé, El. Krásnohorské a Ferd. Schulze posud nedostaly se nám do rukou. Celkem o české produkci novoroční s uspokojením vysloviti se můžeme. Pouze mladší naše poesie tenkráte úplně se odmlčela — víme však dobře, že tu nebyli vinni básníci, leč nakladatelé, jimž bychom v té příčině přáli více podnikavosti.

* *F. K.*

Vyobrazení.

Středověký trest. Obraz C. G. Hellquista.

Jméno švédského umělce proniklo do širší veřejnosti na mezinárodní umělecké výstavě ve Vídni, kde četlo se na bohatém obraze, plném ruchu a života i karakteristických postav: „Plenění Visby Valdemarem Dánským."

C. G. Hellquist až na skrovné výjimky zůstává věren látkám historickým a většinu z nich váží z dějin své domoviny. Co na malíři historickém právem žádáme, aby tak totiž vnikl v dobu, již zobrazuje, by vše okolí, lid, jeho tvář, pohyb, zvyk, život souhlasily s pravdou životní i historickou, aby z těchto vyrůstaly, to Hellquistovi je dáno. Jeho obrazy plní postavy, o nichž jsme přesvědčeni, že žily v dobách, z nichž látka je vzata, ať je to středověk nebo reformace, nebo válka třicetiletá. Umělec zná svůj předmět, který zevrubně studoval, do něhož se vžil a odtud ta pravdivost jeho obrazů. *Středověký trest* předcházel krátce zmíněnému „Plenění Visby", a ač jest prací daleko menší, přece jen pravdivá přirozenost, rozestavení jednotlivců i mass a trefná karakteristika hlav a pohybu postav, jímž toto vynikalo, jsou již zde. Výjev je prostý, často dost se přiházíval a byl příčinou nejednoho shluku lidí v ulicích středověkého města. Tehdejší mírné tresty byly po většině rázu potupného, snížení provinilce v očích spoluobčanů bylo jejich cílem, spravedlnost jej vydávala v šanc úsměškům a úšklebkům množství stavíc jej na pranýř nebo, co stejně zhusta se přiházelo, posazujíc jej obráceně na koně. Oblekli jej v potupný šat, přes bedra ověsili dřevěný meč, na hlavu posadili slaměný věnec, dráb, pištec, bubeník i šašek byli jeho průvodčími městem.

Hellquistovy obrazy jsou osobité ještě jednou vlastností: svým stříbřitým základním tónem koloritu. Záliba první obsahovala zárodek přirozené příchylnosti ku francouzskému plain air a také pařížský pobyt ve mnohém Hellquista v té příčině pošinul ku předu. Švédský umělec za jeho vedení sice postoupil, ne však jako nevolný nohsleda, nýbrž i při tom dovedl uchovati svoji původní samostatnost, která jej činí zajímavým zjevem na poli dnešní malby historické realistického směru. *K. B. M.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhrazena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 12. V PRAZE, dne 25. dubna 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Doplny redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány buďtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

DALMATSKÝ SLAVÍK.

Z dalmatských vzpomínek podává **JOS. D. KONRÁD.**

(Pokračování.)

Slunce však z jara na utěšené zákoutí jižní Dalmacie teplejší slunko vysvítilo, nastal v domku sirotkův i kolem něho nový, mnohem veselejší život. Kozy měly už čeho se napásti, a nebyla pak alespoň nouze o mléko, tolikéž i zahrádka usmívala se brzo na děti svojí skrovnou úrodou. Schraňovali zase sýr i vejce a Gjuro je donášel opět do města, přinášeje odtamtud několik malých penízův, jež opatrně do svého váčku zabaloval a uschovával. —

Jednou Gjuro vypravil na trh Zorku. Složil jí na ošatku několik koláčků sýra, hromádku fazolových luskův a trochu salátu, do malé vlněné struky pak jí vložil asi dvacet vajec, a poručiv jí kde, jak i zač má prodávati, vyprovodil ji na půl cesty k městu. Zorka šla vesele a statně těšíc se, že již v úkolech tak důležitých může zastávati bratra. Klusala bystře k městu a na drobných rtech pohrával jí neustále radostný úsměv při pomyšlení, jak Gjuro se bude hrdě a spokojeně dívati, až se mu vrátí a přinese stržené peníze.

Ale chuděrka vrátila se po poledni s hlasitým nářkem. Gjuro běžel jí už kus cesty naproti a živou mocí nemohl z ní dostati z počátku ani slova. S pláčem podala mu jenom několik malých penízků a teprve později, když ji bratr poněkud ukonejšil, vypravovala s lítostí, že jí vojáci ve městě její věci pobrali, a když za ně žádala peněz, hodili jí pouze těch několik krejcarův a se smíchem odešli. Po té dala se hned do usedavého pláče.

Malý hospodář vzplanul hněvem a zlostí, která jeho osmahlou tvář tím více zažehávala do červena, a oko mu rozjiskřila.

„A poznala-li bys vojáky, kteří ti věci pobrali?“ Gjuro ptal se děvčátka.

„Ach, poznala bych — všude bych je, nedobré lidi, poznala —“ Zorka bratrovi odpovídala.

„Neplač, Zorko,“ pravil tento pak chlácholivě, avšak zároveň i velitelsky, „zejtra půjdeme spolu do města a uvidíš, že dostaneme od vojáků svoje peníze.“

„Nedostaneme!“ Zorka vzdychala s pláčem, vrtíc smutně hlavou.

„Že nedostaneme?“ kasal se Gjuro. „Však uvidíš! Nebudou-li chtít dáti, do duše jim vypovím a u pánů si na ně požaluji!“

A opravdu druhého dne Gjuro sebrál se a hned z rána odešel se Zorkou do města. Jakmile prodali několik skrovných předmětů, které vzali s sebou, odešli hned ke kasárnám. Vojáci byli té doby kdesi za městem na cvičení, ale když se vrátili, dívka ukázala brzo bratrovi tři nebo čtyři muže, kteří jí spůsobili tolik pláče a jemu tolik hněvu.

Po chvilce Gjuro neohroženě přistoupil s děvčátkem k vojákům a žádal o peníze za Zorčino zboží.

Vojáci se z počátku dětem vysmáli, ale když se tyto nevzdalovaly trvajíce na svém požadavku, s klením a nadávkami je vystrčili ze dveří.

„Nu dobře, vojáci,“ chlapec volal na ně, „dobře! Však vy ještě rádi nám dáte naše peníze!“

Pak šli hledat jejich velitele. Přišli k důstojníkovi, a když vypověděli svůj stesk i svoji žádost, potkali se s týmž špatným výsledkem, s jakým byli odbyti u vojáků.

Avšak statečný Gjuro nepovolil. Se vzdornou, přísnou tváří dostal se až k jistému vyššímu důstojníkovi. Ten přivítal děti nepříliš přívětivě, ale přece jim dopřál sluchu, když Gjuro odložil svoji zarputilost a pokorně jal se mu stížnost a prosbu svoji vykládati.

„A což byli jste již u vojáků, aby vám zaplatili?“ důstojník tázal se dětí, když se Gjuro vyzpovídal.

„Byli, gospodine, avšak vojáci smáli se nám, a pak vyhnali nás," mladý hoch žaloval se zrakem jiskřícím.

„U jiného jste si rady nevěděli, než-li u mne?" důstojník tázal se dále. Bylo viděti, že jej horlivost čilých dětí počíná zajímati.

„Ach, byli jsme u gospodina, který velí vojákům, ale i ten zlobil se na nás, a posléze nás také vyhnal," Gjuro smutně vypravoval.

Důstojníkův obličej se poněkud zakabonil. Bylo patrno, že se ho poslední slova hochova nemile dotkla.

„A což," tázal se opět chlapce, „co bys sobě potom počal, kdybych ani já ti nepomohl, a kdybych učinil totéž, co vám udělali vojáci i onen gospodin? Kam bys pak se obrátil?"

„Dále bych si stěžoval!" odpovídal Gjuro hlasem rozhodným.

„Snad až u gospodina generála v Kotoru — nemyslíš?" ptal se důstojník.

„Nešel bych ke gospodinu generálovi do Kotoru," hošík odpovídal pevně a neohrožene. „Vím, když vy nepomůžete, že též on sotva by pomohl. Ale poslal bych psaní o tom caru rakouském u."

Důstojník se usmál a bystře se na hocha zadíval. Pak se rozesmál plným hrdlem.

„Ty že bys psal caru rakouskému, ty, hochu?" ptal se s údivem a s neustálým smíchem, nespouštěje s tvrdohlavého žalobníka očí.

„Poslal bych psaní, gospodine!" chlapec hlučně odpovídal. „Vím, kdo by mi je napsal, a jak bych je do Vídně poslal! A vím, že by se mne car ujal, neboť jest dobrý a nechce, aby vojáci činili zle našim lidem!" dodával horlivě a s důrazem.

„Nu, neboj se, hochu, neboj!" důstojník chlapce chlácholil. „Nebude ti třeba žalovati u cara rakouského. Sám ti pomohu, abys dostal své peníze. Ale po druhé tak malé prodavačky na trh neposýlej!"

Na to šel s dětmi do kasáren a zavolav důstojníka i vojáky, na které Gjuro si stěžoval, poručil jim, aby ihned zaplatili.

Se srdcem plným radosti obě děti se hbitě daly na zpáteční cestu k domovu. Pospíchaly, by již co možná brzo byly ve svém domku, u zahrádky a skotačivých koz a slepic, které ostříhal za jejich nepřítomnosti starý pes, jenž byl sice velmi věrný, avšak též starý a málo hbitý, než aby mohl od hospodářství svých pánův zahnati škodlivé zvíře nebo zlého člověka. Nicméně děti věřily, že by dovedl uchvátiti a rozsápati třebas jedovatého draka, tím spíše pak zapuditi úkladnou lišku, kdyby hrozila jejich slepicím a kuřatům.

Gjuro vykračoval si zvlášť hrdě a statečně. Měl dnes úctu sám před sebou, neboť se mu zdálo, že vykonal čin Bůh ví jak veliký, snad ještě větší nežli konal kralevič Marko. A při podobných myšlenkách vykračoval si tak dlouhými kroky a tak bystře, jako junák dvacetiletý.

Když děti vyšly za město, odbočily s cesty na úzkou pěšinku, která se vinula ve křivolakých oklikách k jejich domovu. Nedaleko nich ubíralo se několik vojáků do města z nějaké hlídky.

„Zorko, jdi napřed," Gjuro pravil a zastavil se. Doskočím ještě ke starému Lázovi, aby nám také zejtra dovezl trochu vody. I náš horský pramen velice vysýchá. Hled, abys se nesetkala s těmi zlými vojáky! Pospíším si a za chvilku tě dohoním!"

Po té hoch kvapnými kroky spěchal dále cestou, po níž se dříve ubírali, ku starému Lázovi. Nepopohánělo ho tam zajisté tak nutně příčina, kterou Zorce udával, jako spíše, aby se pochlubil, jak dobře ve městě pochodil.

Zorka několik okamžiků kráčela pěšinkou, avšak brzo cesta se jí zdála býti beze společnosti bratrovy málo vábna a vesela. Umínila si tedy, že na Gjura počká. Usedla do vysoké vonné trávy pod hustý granátový keř, a zadívala se usměvavýma očkama na čarokrásnou hladinu mořskou, která se před ní rozlévala daleko a široko k nedohledným italským břehům. Dnešní den zdál se jí býti nadmíru krásný a šťastný, i dávala radost svou na jevo, třepetajíc ručkama a dupajíc nožkama do trávy. Nevšímala si ani vojáků, kteří se podle ní právě ubírali, a oddávala se jenom své bezměrné radosti. Ale pojednou úsměv jí ulétl se rtův, veselé tváře stáhly se bolestí a leknutím, a z úst vyskočil jí zděšený, zoufalý výkřik.

Vojáci zaslechnuvše nářek dívčin, ihned k ní přikvapili. Spatřili dívku ustrašenou a schoulenou svíjeti se na zemi pod keřem granátovým, a nedaleko ní spěšně se plazila do hustého křoví jedovatá zmije.

Had zatknul zhoubný svůj zub do Zorčiny nožky. Ubožka dívka! Tak náhle radost její byla přetata děsnou příhodou. Hlasitě plačíc bázlivě vzpírala proti vojákům obě ruce a obracela svoje smutná očka na stranu, odkud měl přijíti Gjuro.

„Gjuro! Gjuro —!" volala na bratra hlasem žalostným a srdcelomným.

Vojáci poznali brzo příčinu dívčina nářku a pokusili se, pokud byli s to, aby následek uštknutí alespoň poněkud učinili menším nebo neškodným. Pak nejsilnější vzal Zorku, ačkoliv se mu urputně bránila, do svých rukou, a hlídka se opět ubírala zrychlenými kroky k městu.

Za malou chvilku přikvapil vyděšený Gjuro. Zaslechl už z daleka sestřino bolestné volání, i úprkem utíkal, aby co možná brzy byl u ní. Zahledl již vojáky, ani nesou děvčátko k městu. Rozběhl se za nimi, a rozkřiknuv se na ně zlostně, pokoušel se vyrvati jim Zorku z rukou. A když mu jí nechtěli vydati, hrozil jim i svým malým nožem, jejž na dotvrzení své hrozby vyňal z pásu. Vojáci mu však dívky nedali, a několikráte musili Gjurovi opakovati, proč ji odnášejí, nežli jim uvěřil. Ubožák uleknul se a ustrnul, jako by ho blesk zasáhl. Div že nepadl po cestě bolestí po té truchlé zprávě. Leč neustále ještě chtěl si Zorku odnésti do svého domku, odmítaje a povrhuje veškerou cizí pomocí. Teprve, když mu vojáci

povědĕli, že Zorku odnášejí k lékaři, kterému snad se podaří ránu dívčinu brzo vyhojiti, chlapec se poněkud upokojil, a ztichlým krokem a s tajeným pláčem ubíral se se smutným průvodem.

Lékař ve městě, jakmile mu o Zorce pověděli, ihned k ubohé přikvapil, zavrtěl i zakýval několikráte mlčky hlavou, načež poručil dívku donésti do nemocnice. Hocha a jeho pláče si téměř ani nevšíml, a když ho Gjuro prosil, aby mu dovolil Zorku odnésti domů, odvětil krátce, aby jen odešel sám, na sestru že se může přijít za několik dní na chvilku podívat.

Gjuro div si nezoufal. Vniknul za Zorkou až do nemocnice, maje v úmyslu zůstati a nehnouti se od její lůžka, ale i tam řekli mu totéž, co mu byl již doktor pověděl. Když nechtěl uposlechnouti, vyvedli ho nepříliš něžně ven a zavřeli za ním dvéře.

Roztesknělý Gjuro seděl chvíli na prahu nemocnice a několikráte pokoušel se dostati se k Zorce, ale pokaždé marně. Nepustili ho již. Sebral se tedy konečně a pomalým, zmalátnělým krokem se ubíral s tichým pláčem po cestě, kudy si prve tak šťastně a vesele vykračoval. Teď nohy jeho byly jako podťaty, plačící hlava zlomena svěsila se k prsům, a v srdci bylo mu nesmírně prázdno. Zdálo se mu, že jest nejbídnějším, nejslabším tvorem na světě, a ten byl bez Zorky teď tak pustý, tak neutěšený — — —

Zarmoucený hoch ani nevěděl, jak se domů dostal. Co se vůkol něho dělo, nepozoroval, a nebyl by snad ani poznal, kdyby malé jeho hospodářství bylo na rub zobraceno a proměněno. Neměl očí pro nic jiného, než pro své dětinské trudné představy, které se stále před ním mihaly, a též duše jeho byla každému novému dojmu nepřístupna.

Když se Gjurovy myšlenky poněkud upokojily a ustálily, bylo prvou jeho starostí, jak by Zorku dostal z nemocnice domů. Přemýšlel o tom dnem i nocí, avšak nemohl se ničeho kloudného domysliti. Kdykoliv si nějaký nový plán ve své mladé hlavě vystavěl, ihned se vyskytly překážky, které mu jej zbořily. Chlapec však přece neochaboval a samotě i opuštěnosti své nepřivykal. Bylo mu v domku bez Zorky neustále stejně smutno i pusto, pročež si usmyslil, že sestru svoji z nemocnice dostati musí stůj co stůj.

Gjuro docházel do nemocnice skoro každodenně, a pokaždé vzal s sebou některé věci, kterých mu buď jeho hospodářství poskytlo, anebo zastavoval se u starého Lazara a jeho zboží donášel do města na prodej. Téměř všechno prodával vždy v kuchyni nemocnice, kdež se Zorka nalézala, a jenom předměty, kterých pro nemocné nebylo lze upotřebiti, odnášel na trh. Hochovi bylo tak dopřáno mluviti častěji a déle se Zorkou a potěšiti ji i sebe rozprávkou.

Ubohému děvčátku nevalně se dařilo. Uštknutí hadí působilo na Zorku velmi zhoubně. Jsouc od maličkosti své velmi útlé soustavy těla, seslábla v nemocnici ještě více. Hubla, pleť její sežloutla a zvadla, a oko, druhdy čilé a rozumně pohlížející, zaclonilo se stínem zádumčivosti a jakousi známkou apatie, ve kteréž se znenáhla ztrácely všechny její úsměvy, všechny její radostné hry a hovory. Ubohé dítko prodlelo často od rána až do večera v nehybném zadumání a trudné nečinnosti. Jenom málo kdy hrdélko její se při vypravování Gjurově slabým zvukem rozesmálo.

Gjurovi se zdálo, že pobyt v nemocnici na Zorku každým dnem jeví horší účinek, že stěny toho zamlklého domu ji dusí, vzduch neútulných síní že umrtvuje dívčin slabý dech a tím více jí krev otravuje. Několikráte přistoupil k lékaři s pokornou prosbou, aby mu dovolil odnésti Zorku z nemocnice, slibuje, že se o sestřino pohodlí a řádné obsloužení již sám dostatečně postará. Avšak lékař byl ku prosbám hochovým stále stejně nepřístupný i chladný, a pokaždé jenom zamítavě zavrtěl hlavou. Když hoch novými žádostmi jej zasypával, aby mu řekl, kdy Zorka bude opět zdráva, odpovídal, že to bude trvati nejspíše ještě dlouho, a do té doby že z nemocnice vyjíti nesmí.

Gjuro div že si po takových zprávách nezoufal. Nejraději by byl Zorku v náručí uchvátil a z dusné nemocnice uprchl s ní do svého domku. Věřil, že by se Zorka zajisté ihned uzdravila, jakmile by dýchala horský domácí vzduch a zaslechla mečení svých koz, kdákání slepic a radostné zaštěkání starého psa, který nenalezaje nikde své čtveračivé velitelky, nyní tím smutněji a loudavěji s hlavou svislou malé hospodářství obcházel.

Jednoho dne Gjuro přinesl zboží své do nemocnice pozdě po poledni a nalezl Zorku na dvoře. Seděla na nízké lavičce, kamž ji byli vyvedli, aby na vlahém vzduchu podvečerním poněkud okřála a se osvěžila. Chlapec byl tím nemálo potěšen a zůstal u děvčátka až do soumraku, kdy Zorku opět do síně odnesli. Tehdy hoch vracel se z města mnohem pružněji a radostněji. Hlava jeho byla obetkána mnohými utěšenými nadějemi a smělými plány, kteréž nedaly mu ani po celou následující noc na okamžik usnouti.

Nazejtří Gjuro od militkého rána obíhal svoje hospodářství a shánĕl kde mohl jakou věc, která by se hodila ve městě ku prodeji. Vyhledal všechna vejce, chytil dvě nebo tři kuřata, kterých až do té doby nechával, doufaje z nich míti čilé slepičky, vyřezal v zahrádce skoro všechny hlávky salátu i artyčoky, a podobně oloupil i záhon cibulový o nejlepší úrodu. K tomu snesl ještě malou svoji zásobu sýra a hromádku bramborů, které byl brzo z jara na políčku jako dlaň velikém, pracně za stavením v těsné úžlabině vypěstěném, zasázel. Po poledni se sebral a odešel dolů ke starému Lazarovi. Toho požádal, by mu pro ten den zapůjčil svého osla, by mohl nasbírané předměty dovézti do města. Lazar hochově žádosti vyhověl.

Gjuro ubíral se tedy s oslem, dvěma velikými koši obtíženým, k městu. Schylovalo se již k večeru, když se zastavil na nádvoří nemocnice. Zorka zase jako včera hověla si na malé lavičce.

Gjuro zajel s oslem až k ní, promluvil s ní několik utajených slov a vhodil jí do klína hrst fíkův a malých broskví, které byl pro ni dostal od starého Lazara. Pak ruče sňal s osla náklad a odnášel přivezené věci do kuchyně.

Tam se mu až podivili, jak velké zásoby dnes přivezl. Smáli se, co že by s tím vším počali, a vybrali si sotva polovinu nákladu. Gjuro byl úplně spokojen řka, že zbylé předměty si odveze zpět. Spokojil se také dnes menší cenou nežli obyčejně, a jal se zvolna chystati na zpáteční cestu.

Seřilo se již, když chlapec vyjel z nádvoří nemocnice. Ale potom popohnal osla a kvapem spěchal, vyvoliv si schválně jinou, ačkoliv mnohem delší cestu k domovu. Byl neobyčejně vzrušen a rozčilen. Snědé tváře mu hořely temným ohněm a oko mu planulo radostí jakož i úzkostí. Teprve, když byl asi hodinu rychlé cesty s oslem uběhl, umírnil svůj krok a potom se zastavil. Opatrně rozhledl se vůkol, zbystřil svůj sluch na všechny strany, a když večerním tichem nezaslechl žádného podezřelého zvuku, leda tu a tam skřípání cvrčka nebo vrzání brouka, oddechl si, sňal koš s boku oslova a odhodil s něho několik morušových větviček.

V koši vzpřímila se s utajeným, radostným výkřikem slaboučká Zorka, a když ji z něho vyzvedl, ovinula svoje tenké ručky kolem bratrovy šíje a přitiskla bledé úzké rtíky na jeho osmáhlou tvář. (Dokončení.)

LÍBÁNKY.

Necht na jabloni tisíc květů jara
k nám na sedátko douśky vůně hárá
a v obláčků sníh halí naše vlasy —
té zapomeňme krásy!

Kol šíje náruč v budoucnost pojď zříti,
jak v čistý blankyt splývá naše žití
a nezkalená naše radost snivá
v něm skřivánkem si zpívá!

František Ulrich.

Milenky básníků antických.

Napsal Timothej Hrubý.

Láska a starověk! Nevhodným zdá se asi toto spojení těm, jimž dějepis vštípil poněkud jednostranné představy o synech krásné Hellady a kouzelné Italie, vnímavých sice pro politiku, sněmování, válečnictví, umění a vědy, avšak nanejvýš bezcitných pro život rodinný, pro slasti domácího krbu, emancipaci dam a zejmena milostné poměry s mladistvými kráskami. Bohužel výtka ta jest pravdivou. Láska, onen všemohoucí bůh, který již dle představ řeckých v prvém úsvitě světového života, v chaosu počátky všech věcí spojil, jejž sám Sofokles zve bohem nepřemožitelným a Euripides vládcem božstva i lidstva, ona velebná moc, jež stvořila moderní belletristickou literaturu, hlavně drama a román, vznešené kouzlo, jež dokazuje výsost idealismu nad hrubým materialismem, v rozvoji svém nejlépe jeví, jak velice starověk zastiňován jest věkem novým.

Jeť doba stará při svých nepopíratelných přednostech periodou smyslnosti. Tato ve svých zjevech vážnou většinou mravní smyslnost, jež trýskala ze svých obrovských zřídel překrásné výtvory umělců a literátů, zastavila vodomet lásky, té vznešené, nezištné lásky nejčistšího tvaru dle představ našich.

Hellén, jehož celý život posvěcen byl státu, milovati nemohl. Ostatně nesl to život žen řeckých s sebou, jak jsme viděli. Bodrá dívka, odkázaná v útlém mládí na nauky své matky a chůvy, na předení a pletení, byla zkrácena o něhyplné ony chvíle dívky moderní od rozpuku do sňatku. Sotva začala mysliti a cítiti, vdala se. Známostí starověk postrádal.

Je tudíž literatura řecká ve svých zlatých dobách chuda na milostné pletky, hymny na lásku, zoufalství z lásky neopětované, dobrodružství a nedorozumění, jakými kypí belletrie moderní.

Žena, něžnější a cituplnější zjev, nejskvělejší páska společnosti, čelní ozdoba uměleckých výtvorů ať literárních či výtvarných, vystupuje ve starověku většinou se stinnými vlastnostmi.

Avšak již tehdá láska triumfovala. Ač smyslná, dovedla nešťastné milence svésti i k vraždě. Již v době Sapfině protrhlo slunce lásky mrak řecké necitlivosti. Bezuzdný Anakreon a plamenný Ibykos vzletnými verši popisovali oheň svého srdce. Avšak láska jejich byla široká; dovedlit se zároveň nadchnouti pro více žen.

V prvých historických obdobích přes veškeré překážky lásce kladené vznikaly důvěrné poměry mezi mladistvými Hellény a švarnými Hellénkami, jak souditi lze z toho, že slavný sicilský lyrik Stesichoros milostné příhody opěvoval. Později však se nikdo poutavých konfliktů milostných neuchopil. I velebná tragoedie Aischylova obešla se bez nich. Sofokles v několika kusech vykázal lásce jakési místo, ovšem vždy ještě podřízené. Zdá se, že jediné děj ztracené Faidry založil na divém žáru lásky.

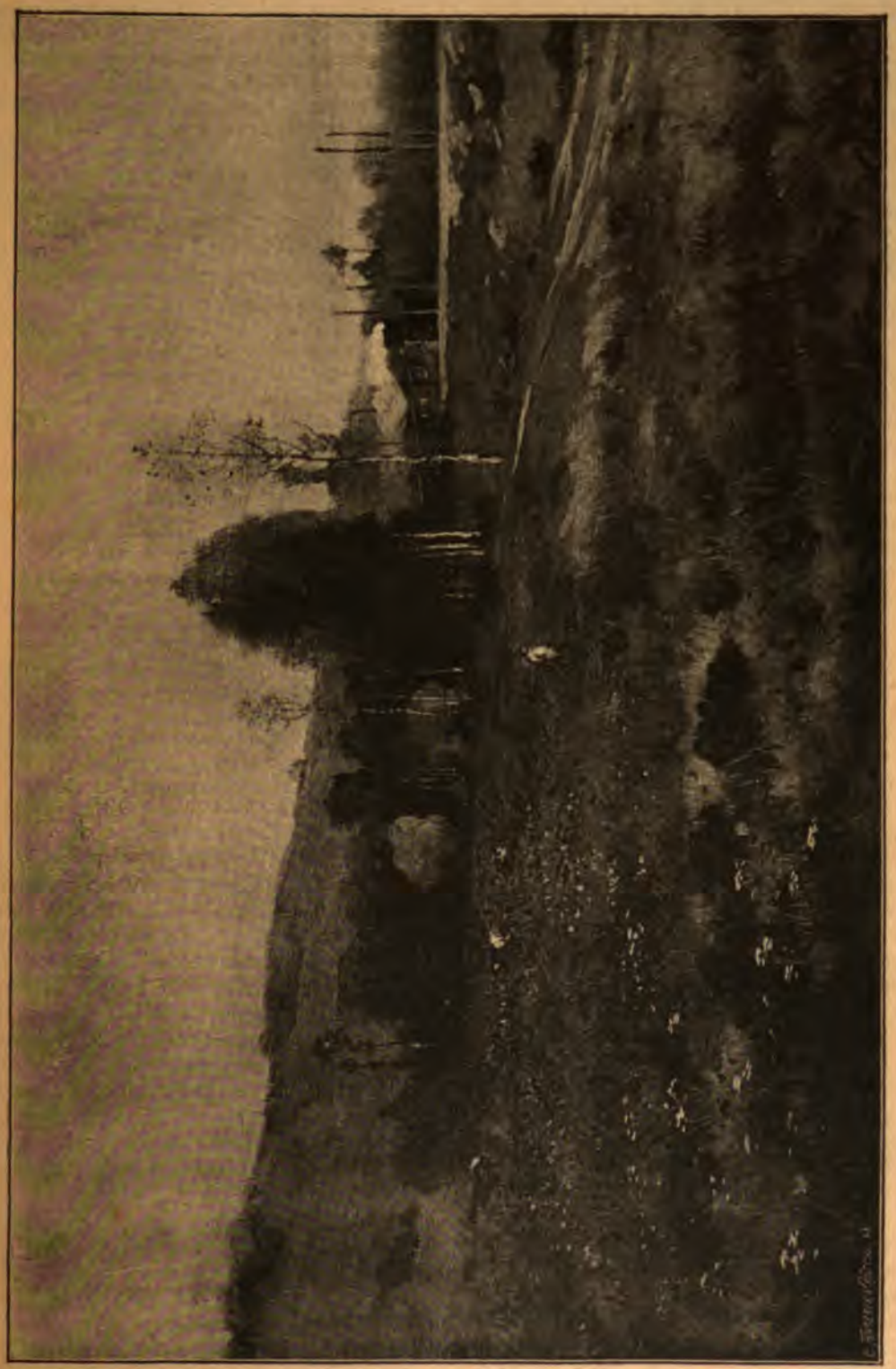

418

Z výroční umělecké výstavy v Rudolfinu. I. NA DRÁZE ORLEANSKÉ. Obraz A. Chittusiho.

Teprve Euripides, ač úhlavní nepřítel krásné pleti, jal se všemožně kořistiti z nepřeberných skladů lásky. Jím povznešena láska na živel dramatický stejně oprávněný se slávomamem, závistí, ctižádostí. Tehdy láska vnikla též i do jiných větví literatury.

Jak při všech svých smyslných pojmech o lásce dovedl již starověk tu a tam uhoditi na pravou strunu, vidno z rozmarné řeči spisovatele veseloher Aristofana, v Platonově lásce věnované rozmluvě „Hostina", jež je fotografií mnohých našich venkovských známostí. „Milenci," praví se tu, „ku podivu uchváceni bývají přátelstvím, důvěrností a láskou, nechtějíce takořka odloučiti se od sebe ani maličko. A setrvají vespolek po celý život, ani říci nemohouce, čeho si jeden od druhého žádá."

Když mocné státní a veřejné zájmy zmizely a žena domohla se jakési emancipace, pronikla láska celým životem hellénským. Žena, pro kterou neváhali Řekové počíti desítiletou a nejslavnější válku mythickou, totiž trojskou, později na dlouho potlačená, domohla se konečně svého oprávněného postavení. Nová komoedie starořecká, v níž hlavně vynikl Menander (342—290), podobá se veselohře moderní, poněvadž tu ženě přidělen vynikající úkol. „Což nedrží," praví Plutarch, „dramata Menandrova v jediný svazek pohromadě láska, jež jako společný dech života všemi jest rozlita?" V době alexandrinské pak básníci při své nám tak nezáživné učenosti sklonili svou hrdou šíji před všemocí Erótovou a ovanuti věčně svěžím dechem lásky zkoušeli se s větším menším zdarem v básních milostných. Láska, tato nerozluštitelná hádanka, sklonila i vráskovité čelo filosofů v dlaň, a nejslavnější z nich bádajíce o věčných záhadách, zasvětili lásce mnohé stránky, ba celé spisy.

Přicházíme k jednotlivým oslavovatelům svých milenek. Všeobecným znakem hellénských pěvců milostných jest jakýsi bol, jakási vroucí, ale malým zdarem provázená touha po milence. Ba ani volné poměry římské nevykouzlily tak šťastných a tklivých známostí, jaké líčí nejčastěji básníci moderní. Všichni milostní básníci starověku při vší své volné smyslnosti jeví se nám jako pokorní prositelé u zavřených dveří svých milenek. A milenky ty nejsou vždy vzorným idealem, aspoň římské milenky nebyly jím nikdy.

Prvý mezi Řeky, jenž raněn střelou čtveračivého Eróta ozval se písní milostnou, je Mimnermos z Kolofonu (kol. r. 610. př. Kr.), o němž bohužel víme velmi málo. Bylyť dvě knihy jeho básní, uchovavše se dosti dlouho, vedle jiných památek hellénské poesie milostné od byzantských mnichů plamenům vydány.

Mimnermos pocházel z rodiny fletistů. Nejspíše v pokročilém věku roznítila city jeho krásná a svůdná Nanno, po níž dvě knihy básní svých pojmenoval. Nanno byla však nejspíše mladší než citlivý pěvec a dbala as málo milostných jeho výlevů, hledíc si raději milenců mladších a zábavnějších. Proto hledal nešťastný básník útěchy v poesii, zlehčuje mrzuté stáří, jež o všechny slasti jej oloupilo. Lásku velebí slovy plnými vřelosti a nadšení:

„Ký je život, jaková kýne slast bez lásky zlatinké?
Smrt chci raději, než abych tohle na mysli neměl:
tajné přátelství, dary roztomilé, lože sladkost.
Dlužnot rychle trhat květ ve mladosti svěží
stejně mužům i ženám; když nastane pak přežalostné
stáří, jež půvab setře i všem spanilým,
pak napořád se rodí v myšlenkách strasti zlovolné;
kmet netěší se hledem v slunce paprsky skvělé,
neb protiven dívkám je u žen nedocházeje úcty.
Tak veliký stáří božstvo propůjčilo žal!"

Půvab mládí a odpornost stáří probírá Mimnermos i v tomto zachovaném zlomku:

„Pot hojný se mi rozlévá po celém těle rázem,
chvím se, kdy nahlédám na květy dob bujarých,
rozkošných a milých; kéž jen trvají dobu delší!
Avšak krátkodechým jest jako sen prchavý
mládí rozkošné, ale zhoubyplné a nechezké
stáří hned vzlétá nad temenem hlavy nám,
odporné, nectné muže v neznámost vrhající
a zraku jas rvoucí v roušku myšlénky halíc."

Největší pessimism trýská však z úryvku následujícího:

„. . . jenom nedlouho těšíme se mládí,
kvítky, o dobru pranic, nic nevědouce také
o zlu jakéms. Než blízko stojí černé dvě Sudičky;
z těch má jedna konec strastiplné staroby
a smrti zas ta druhá. Jen krátko požitky mladistvé
máme, tak as co trvá slunce paprsk na zemi.
Když však přijde konec doby této svěží, jarobujné,
lépe je hned zahynout, než živu býti na dál,
neb zla mnohá nám v srdce buší; brzy dům je ve tísni,
tak že žalostiplná počne zuřit chudoba;
tam tomu zas se nedostává dítek, za nimižto
touže horoucně musí bráti se v Hádovu říš;
ten srdcervoucí nemocí sklíčen je a nikdo
v lidstvu není, komu bůh strasti mnohé by nedal."

Za dvě stě let po nešťastném milenci Nannoně vyhlédl si Erós nového pěstitele mezi hlavami Parnassu. Antimachos z Klaru stal se nohsledem Mimnermovým. Milenkou jeho byla spanilá Lyde, jež předčasně zemřela. Básník věnoval zesnulé velkou elegickou báseň, kde s bolestným steskem lká nad její smrtí. Při všem vroucím citu a touze po milené duši vmísil Antimachos do básně výhradně milostné mnoho učenosti. Tím bohužel udal tón básníkům potomním. Hledaje totiž útěchy v těžké ztrátě své, uchýlil se v bájesloví a mythickou historii a líčil všechny nešťastné milence.

Básník doby alexandrinské, Hermesianax, jenž o všech milostných básnících se zmiňuje, praví o Antimachovi:

„Antimachos Lydan k Lydance raněn jsa horoucí
láskou ku proudům Paktolovým odešel.
Když pak v půdu suchou položil mrtvou svoji milku,
truchle žalostně spěchal nazpět u vlast milenou,
ve vysoký Kolofón; vzdechy pak naplnil svoje básně
posvátné a svojí tísni hledal potěchy."

Z doby Antimachovy zmínky hoden jest básník Filoxenos z Kythery. Dionysius, známý ty-

ran syrakusský, zamiloval si flétistku jakous jménem Galateu. Náš básník nedada se mýliti žezlem samovládcovým, opovážil prý se Galatee projeviti vroucí své city, načež Dionysius dal jej uvězniti. Jiní praví, že tak učinil za nešetrnou kritiku, již Filoxenos pronesl o jeho básních.

Uprchla století. S ustupováním veřejných zájmů do pozadí pronikla láska. Nastala doba alexandrinská. Básníci její jsou zvláštním zjevem. Po duchamorných studiích nasbíravše v nejodlehlejších koutech historie a zvláště mythologie a grammatiky obsáhlé vědomosti, plnili jimi své verše. Láska objevila i zde svoji všemoc. Dovedlat i tyto nechutné učence vzpružiti a způsobila, že na sehnutých a vysušených kmenech jich tvoření vypučely též písně milostné. Ovšem i tyto květy kypěly učeností.

Prvým básníkem učené Alexandrie byl Filetas. Pocházel z otčiny slavného malíře Apella a lékaře Hippokrata, z ostrova Koa. Doma proslul jako učitel grammatiky, a od vládce aegyptského Ptolemaja Lagova povolán byl za učitele syna jeho Ptolemaja Filadelfa.

Již předem dá se souditi, že grammatik a filolog doby po učenosti prahnoucí byl as podivným básníkem. Vskutku již staří o něm vyprávěli, že z přílišné učenosti na celém těle zhubeněl. On sám pak praví o svém učeném směru básnickém:

„Já toho jen se držím, kdož zná řeči ozdobu vábnou,
a kdo hledá u pestrých mythologie zjevech."

Jeho milenka slula Bittis. Jí posvětil mnohé elegie, v nichž s dosti hlubokým citem líčil strast své lásky. Že elegie ty byly zároveň dosti naivní, svědčí zlomek, v němž žádá svoji dívku za „mírnou" soustrast:

„Z hloubi svojí duše lkej nade mnou, avšak přece mírně,
ve vzdechu upřímném při smrti na mne vzpomeň."

Tehdejší směr poesie vyšel asi z požadavků doby. Jinak bychom si nedovedli vysvětliti, že básníkovi, jako Filetas, postavili jeho spoluobčané pomník. Hermesianax píše o něm své milence:

„Jest povědom ti pěvec snad, jejž krajané jeho z Koa
vztýčili v kově hrdém pod zeleným platanem —
Filetas to, pěvec Bittin, jenž s básně epické
vážností veselé písně radost sdružoval."

Jako Filetas, věnoval se milostné poesii přítel a žák jeho Hermesianax kolofonský. Vidinou celý jeho život poutající byla luzná Leontion, jejíž jménem nadepsal básník tři knihy svých erotických básní, z nichž se nám zachoval úryvek. Líčil tam z části neodvratnou moc lásky, z části tresty, jimiž bohyně lásky stíhá ty, kdo láskou hrdají. Avšak myšlenky své nehalil hravou, lehkou formou laškovné poesie, nýbrž hleděl přízeň své lívky si získati učeností. Patrno to ze zachovaného úlomku. Romantisuje zde všechen řecký starověk každému bájeslovnému a dějepisnému velikánu přiděluje milenku, aby na něm ukázal moc lásky. Začíná slavným pěvcem Orfeem, jenž prý zemřelou svoji choť Agriopu čarovným zpěvem na podsvětních bozích vylákal. Na ukázku nezáživné jeho učenosti podáváme překlad veršů události té se týkajících:

„... syn Oiagrův, citerou jsa opatřen
odvedl Agriopu z Hádovy říše na den,
plavě se u říš temnou a neúprosnému ku sídlu,
kdež zástup mrtvých v lodce společné plaví
Charon, kdež v pustých stínech břehu zasmušilého
proudy valí se s jekem po skalinách vysokých.
Orfeus odváživ se, tu ve struny kithary vběhne;
touto tklivou písní srdce bohů naklonil.
Ni zběsilé hučení Kokyta nedojme ho k bázni,
ni hrozivý Cerber se strašlivým pohledem,
ač jeho hlas hrozný, ač zrak jeho ohně sršící,
ačkoli ze tří hlav blesk děsivý mu šlehá.
Mocné vládce dojal písní; hned roztomilého
života dech blaživý v hruď milenou se vrací."

Dále probírá ostatní básníky, filosofy a vůbec slavné osobnosti. Uvádíme jen zmínku o filosofech:

„Ani ti, jižto v žití vzali sobě tvrdé povolání,
moudrost záhadnou stále hledat se snaží,
Milkově přeslavné mocnosti ujíti nemohli,
tak zle je ovládal velmi krutý vozotaj."

Hermesianax je posledním básníkem řeckým, jenž opěvoval svoji dívku. Chovanci téže školy psali sice básně milostné, avšak buď oslavovali více milenek, nebo ve svých básních líčili milostné příhody jiných.

Obraz mnohem světlejší, do odstínů propracovaný a našim názorům mnohem bližší spatřujeme u Římanů. Žena zde postavena na roveň muži požívajíc všech výhod, jimiž umění a společnost život lidský zdobí. Ačkoli pak s dívkou sotva dorostlou pod čepec pospícháno, přec veřejné vystupování dam dávalo příležitost k nejpestřejším známostem. Zejmena milostní básníci římští ukazují nám svůj život lásky a různé city v měnivých svých poměrech velmi živě a často ve velmi zdařilých, řecké básně daleko zastiňujících verších.

Již za republiky římské roztavil pal řecké vzdělanosti led římské praktičnosti. Římané nadchli se ponenáhlu pro řeckou literaturu. Celá hejna erotických zpěváků vystoupila, kteří v plodném veršotepství zvěčňovali krásu a zvyky svých milenek. Láska jejich byla smyslná, mnohem smyslnější nežli jsme ji shledali u Řeků. Bohudík zachvátil tyto nezralé plody hladový zub času.

Na konci republiky římské a v prvých dobách císařství vzešla erotické poesii za starověku doba nejpříznivější. Římský Parnass osvěžen tehdy několika básníky, kteří s moderními mají mnoho společných vlastností.

Všichni byli duchaplní. Dostavše se z područí nechutných básníků alexandrinských, zahalovali krásné často myšlenky formou nám lehce srozumitelnou. Všichni téměř zemřeli ve květu mládí, jediný Ovid dočkal se 59 jar. Ovšem všichni též opěvují lásku smyslnou. Bez ostychu vypravují nám mnohé, co v naší střízlivé době z pravidla v poesii přístupu nemá. Srdce měli poněkud široké. Avšak přec jejich snahy soustředily se

většinou v touze a lásce jediné milenky. Bohužel byli všichni v lásce nešťastni; ani jednomu totiž nezůstala dívka jeho věrnou.

Jako v časech větší mravní volnosti nacházíme u Hellénů hetaery, onen vzdělaný, ale mravně bezcenný výkvět polosvěta, tak u Římanů setkáváme se s druhem analogickým, s propuštěnkami, totiž s bývalými otrokyněmi aneb dcerami otroků. Tyto jako řecké hetaery dovedly svou přirozenou, častěji však uměle zvyšovanou krásou, jakousi vzdělaností a duchaplností okouzlovati bohaté záletníky a zejmena římské jinochy. Z této třídy byly milenky všech básníků, o nichž mluviti budeme. Smyslný poměr k nim nebyl ničím vázán, avšak podivíme se, jak všichni básníci jsou hotovi vše obětovati, jen aby si zachovali přízeň těchto zřídka hodných členů společnosti římské. Tak na př. Katull, který je moderní básník životními osudy, názory i básněmi svými, duchaplný, ba vedle Ovida nejduchaplnější z celé římské literatury. Mlád začal básniti a v rozkvětu mužného věku, ve 30 letech skonal. Zvláštní cit a soustrast jímají nás nad skrovnou sbírkou jeho básní, jež teprve ve 14. století náhoda odkryla. To jsou básně pravé, procítěné, s formou, jež kryje myšlenku, prostou zcela odporné učenosti. Básník metá šípy brzy sladké, brzy jedem kalené. Miluje, nenávidí, proklíná s ohněm soptícím. Nepřátele bodá šklebivým sarkasmem, k přátelům tulí se jako nejvěrnější přítel. Rozpustilý, jak to nesla s sebou tehdejší bezúzdnost Římanů, dovede někdy psáti, že stud nám zraky staví, jindy opět tak naivně jako prostý venkovský básník samouk.

Miloval. Ačkoli při volném názoru starověké lásky dovedl se nadchnouti pro více milenek, přec jediná jeho Lesbia přičarovala k sobě celé to jeho snivé srdce. Neměla tak hlubokého citu jako on, přijímala zjevné úklony jiných, stávala se nevěrnou, avšak Katull ji miloval přec. Zalkal nad její lhostejností, leč vzdáti se jí nemohl. Když pak vrátila se v jeho toužnou náruč, tu v šumu vroucích polibků zapomněl mladistvý sníček na licoměrnost zbožňované bytosti. Avšak měl se dočkati dob horších. Nevázanost Lesbiina přešla v odpornou zvrhlost. Třtinou, otrávenou nejprudším jedem, psal na to básník své kletby.

(Pokračování.)

LECH SRDEČNÝ NA MARÁCH.

Duma BOHDANA ZALESKÉHO.

Pruhem černým s Lechem věrným Ukrajiny luh
hoře tlumě v teskné dumě, krok co krok je druh;
těžký žal on zvedá k nebi, hlučí všemi zvony:
— Lech se vrací, Srdečný Lech do své Lanckorony.

Vůz se točí, poutá oči, slza tmí zrak všech;
vůz pln stesku — v nachu, v lesku na marách spí Lech!
Bohdanko jde za marami, s kozáky pak kráčí
Jazlověcký, Sěňavský i Herbort — každý v pláči.

Vůz se točí, poutá oči, nad vše září výš —
hej, meč starý, a tam jarý s bulavou zas kříž!
Hej, tam hetmanská zbroj slavná, však ji znal svět celý,
hej, oř sirý — smutně řehce — vít on, koho želí!

Mohyl čety! — Nad tou s květy, málo honů dál,
máry stojí, svit hrá zbrojí, kraj se modlit zdál;
bojů, slávy zasmušilí druzi, tlum jich stepí
přizvukuje ryčně kolem v pochod velkolepý:

— Čest buď tobě v každé době, atamane náš!
Spolek sirý vřelé víry molodců svých znáš:
již náš nejsi, my ne tvými, spolek náš je v skonu —
již zpět, otče, na slobodu jdeš v svou Lanckoronu!

— Rodná ona Lanckorona nepustí tě v svět;
v Ukrajině jen, jí v klíně sláva jiných let
písní půjde přes mohyly, z rodu v rod se vhostí —
srdečně že's hetmanil tu, slavně od mladosti!

— Život pravý krve, slávy kdož zabude z nás!
Lech náš družný býval mužný v zlý i v dobrý čas!
Čím Bůh dařil — bílým, černým stejně žil on chlebem;
v cizích hradech s námi spal i pod stepním zde nebem.

— Želbůh, hoře, step i moře obešli jsme s ním;
hrady dávné, kraje slavné, Valašsko i Krym —
nezabudou, co svět světem, s luhu v luh jak v letu
orel vířil tam a vodil sokolí svou četu!

— Čest buď tobě v každé době, pokud je kdo z nás!
Vůdce drahý, mír sni blahý nezměrný teď čas!
Pokud svět a slunce, žal náš, žal ten věčných stonů
ať zní písní od Kudaku po tvou Lanckoronu!

Pruhem černým s Lechem věrným Ukrajiny luh
hoře tlumě v teskné dumě, pláčem plní vzduch;
modlitby se k Bohu v nebi ze všech srdcí řinou —
zvuk co zvuk jim padly v chorál Volyň s Podolinou.

Z polského přel. *Jr. Kvapil.*

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

„výborně," chválil Sekerka. „Já bych vám uvěřil i bez ujištění. Co jest přirozenějšího jako sebevědomí vzdělaného, bystroduchého pána vůči pochybené existenci mého druhu, která zrcadlí zjevy svých zkušeností jako špatné, kalné, poloslepé zrcadlo? „Stolz lieb' —", hm, nevím dál, a kozel ví, že bych vám rád posloužil pěkným německým citátem; jsou u nás oblíbeny, a k české vzdělanosti náleží stříkačka naplněná říkadly z německých básníků. Já ji nemám — patrný důkaz, že nejsem českým vzdělancem. Odkud? Baron Orelský znal z klassické němčiny jen klení a spílání, a druzí moji páni měli více v oblibě francinu, vlaštinu, angličinu. Jediný professor Dřímala přetékal pořáde německými veršíky, a od něho mám něco říkadýlek, která ve vhodné chvíli užita prospívají lépe než sebe pyšnější „Anch' io son pittore!" Aha! „Stolz lieb ich —" u všech všudy, kterak to —"

„— den Spanier," dopověděl P. D. V. Hlubocký.

„Tak, tak. Den Spanier! Děkuji. A tím Kastiliánem jste vy, pane Vymetale. Don Bonifacio Leberexto — Leberexto psáno s *x* po novém, s *j* po starém španělském pravopise. Hned bych se k vám dal za Sanchu Pansu —. Nu, nu, nu, nedurděte se. Tvrdíval jste, že jste rozhodný demokrat, a jedenkráte jste v Týnecké besedě velebil tak nadšeně hesla liberté, fraternité, égalité, že jste na místě spolíčkoval malého sklepníka, který se opovážil míti jinaké mínění. Demokrat, ryzí a dokonalý jako vy, pane Vymetale, jest zajisté potěšen, užívám-li svobody slova. Jsme si rovni, jsme bratři, jsme svobodni vůlí i činem. Vy se durdíte, já žertuji."

„A já zaplatím. Vám vstouplo již víno do hlavy. Zapomínáte se. Já zaplatím —"

„Až dopovím," žádal Sekerka, scvrknuv se tónem a výrazem opět pojednou v poníženého ošustu. „Nechtěl jsem vás uraziti. Promiňte mi nevčasnou, leč i bezškodnou a bezúčelnou rozpustilost. Jsem vám dlužen svou historku až do konce. Dopovím — věřte si nebo nevěřte. Pomyslete si, že před vámi sedí laborant z chemické dílny a vypravuje vám o zázraku, který se v dílně sběhl. Neučený a po skutečném vědění ode dávna netoužící laborant pochytil pouze drobty z lučby, bez porozumění a souvislosti, a zná toliko zevní stránku lučebních processů. Obojí vám vykládá poctivě a svědomitě. Můžete mu věřiti. Mimo to vědatorská činnost doktora Morelly je dosti podobna lučebnickému pátrání. Pomyslete si, že spiritism, zvířecí magnetism a vše, co s tím souvisí, jest novým, nezbádaným posud oborem přírodních věd. Učenci stojí před ním zaraženi, plni pochybností; vidí úkazy, kterým nerozumějí, tapají ve tmách, experimentují s neznámými živly a chybují. Jedni příliš rychle a sankvinicky volají ‚vyhráno'; druzí — a těch jest více, poněvadž pohodlní, copařští a papouškující lidé ve všech vrstvách člověčenstva jsou ve většině — zatracují. Takové nerozvážné odsuzování jest choulostivou věcí. Doktor Morella pochybovačům dokázal z dějin věd, zvláště přírodních, ku kterým spiritism řadil, že od pradávna co chvíli rozkřikly se učené cechy na badatele a prohlásili je za šílence nebo podvodníky. A za krátko zaskvěli se kaceřovaní šílenci a podvodníci v lesku vynálezců. A pochybovači neb soudci byli zahanbeni, nesmazatelnou ostudou na věky věků poznamenáni, a straší dnes po všech školách ve slabikářích jako odstrašující příklady zabednělosti lidské. Svatá pravda jest, že do spiritismu vtírá se nejvíce nepovolaných, diletantů a šejdířů. Oni se obyčejně spálí, právě jako všeteční nevědomci v lučební laboratoři, tito pak zneužívají tajuplného jména pro reklamu praobyčejného eskamoterství a diskreditují věc. Neboť tito, komedianti à la Hornowl dávají magii na buben, kdežto praví zasvěcenci se s opravdovými svými studiemi a pokusy před nekritickou veřejností neblýskají. Tak i doktor Morella, pokud — pokud ho nouze nedohnala ke kupčení. Morella byl původně turinský lékař; na neštěstí upoutal jej spiritism a strhl jej úplně s jeho dráhy. Člověk bezmála uvěří, že je to mámení ďábelské, když vidí, jak spiritism lidi láká, neodolatelně, jak je posedne, všecku jejich bytost převrátí a zkazí. Morella neutonul ovšem v titěrnostech spiritismu a říkával, že má přemalý respekt před duchy, kteří stolky vrtí a na trumpetky troubí a zakoptěnýma rukama muří nohy na papír dělají. Jeho snaha nesla se za zkoumáním somnambulismu, hypnotismu a visionářství. Toto, visionářství, totiž předvídání událostí příštích skrze příšerné sny soužilo jej samotného a svedlo jej právě nejvíce k bádání a k experimentům, které stále rozšiřoval a úžasně zdokonaloval. Najednou přihlásil se na policejní prefektuře turinské ctihodný, známý

a vysoce postavený pán a složil s přesvědčivým klidem do protokolu udání zločinu, kterého se jiná proslulá osobnost dopustila; ustrnulý úřad vyšetřoval a obviněný přiznal se s podobným klidem ke své vině, činil však o podrobnostech naprosto rozdílná udání, a událost stala se zmatenou, zavdala příčinu k rozsáhlému vyšetřování. K notáři dostavili se dva známí úhlavní nepřátelé, a darovali si ohromné tisíce a předstihovali se v marnotratnictví. Lékaři byli obtěžováni rozumnými lidmi, kteří přichvátali k nim se zprávami o projevech nejstrašnějších nemocí lidí těch a oněch, přísahali, že to a ono viděli, ač lékař nemohl nalézti sledu nemoci na zdravých, ku kterým byl volán. Mírný, jako beránek měkký muž, tonoucí se svou cnostnou ženou ve vzájemné lásce, rozběhl se jednoho krásného dne pro revolver a potkav soudruha, přísahal zuřivě, že zastřelí svou nenáviděnou ženu, která beztoho náleží k maitressám jistého velmože. A příštího dne žasli tito lidé nad svými výroky a činy, nevěděli o nich, obviňovali ze šílenství svědky vedené na důkaz, že počínali si tak a ne jinak. Turin byl pobouřen, nikdo nebyl si jist, že zítra nevyvede nějaké nevysvětlitelné bláznovství ve stavu patrně úplně příčetném. Až vyšlo na jevo, že veškeré tyto sensační záhady jsou pouze výsledkem experimentů doktora Morelly. Hypnotisoval na zkoušku lidi, učinil je nástroji své vůle a svých smyšlenek a spůsoboval transfigurací jejich ducha, že ve stavu somnambulném klidně a jako z popudu vlastního s příčetností zdánlivě naprosto zachovalou prováděli kousky, o kterých po procitnutí ze somnambulismu ničeho naprosto nevěděli. Nejhorší bylo však, že hypnotisovaní o svém somnambulismu nejen nikoho přesvědčiti nemohli — tak subjektivně, přirozeně a logicky počínali si v slepém výkonu Morellovy vůle — nýbrž to, že si namnoze ani duševního raportu mezi vítěznou vůlí Morellovou a výkonnými silami svého ducha vědomi nebyli; Morellova tajemná, magnetisérská mocnost duševní zmohutněla tou měrou a nabyla v přenášení myšlenek na percipienty takové dokonalosti, že somnambulism jejich byl na oko téměř bezdéčný, jako divy telegrafie bez drátů a se skrytými apparáty. Doktor činil se sám obětí svého bádání a pohřížil se pro pouhé pokusy sám mnohdy v autosomnambulism jako fysiolog propůjčuje v horlivosti své tělo k experimentům. A neměl z nich věru nijaký prospěch. Pozbyl lékařskou praxi, obecenstvo se ho bálo, pověrčivý lid ukazoval naň jako na čarodějce, úřad a soudruzi byli zmateni, kriteria poklesků a chorob zvrácena. Doktor byl stíhán, pokutován a konečně vyštván z Turina i ze Vlach. Uchýlil se do Nizzy. Živil se jednak léčením, jednak svým perem, které octlo se záhy v prudkém boji s francouzskými i anglickými spiritisty, proti kterým doktor Morella docela zvláštní stanovisko zaujímal. Nechci mařiti váš drahý čas výkladem rozdílů mezi těmi systémy, ze kterých beztoho utkvěla mi v paměti pouze některá slova. A těm ani nerozumím, leč byste mně vy, theolog a filosof, vyložil, co znamenají. Ale netoužím ani po tom. Nešťastnou náhodou byla té zimy právě Nizza přeplněna anglickými spiritualisty, kteří se přičinili, aby doktoru Morellovi pobyt v Nizze co nejvíce ztrpčili. Morella zanechal v Turině rodinu, paní a svých pět dětí. Žil z věna paní doktorové, jejíž majetek se v turinských experimentech a zápasech Morellových přisazováním, pokutami a náhradami značně ztenčil. Paní Morellová toužila za mužem, bojíc se oň. Ale on vzpíral se vší mocí jejímu úmyslu. Měl příčinu. Jeho clairvoyance zjevila mu jedenkráte strašný konec paní Morellové. Spatřil ji vedle sebe v plamenech. Proto bránil jejímu příchodu, a ona, proniknuta vírou ve správnost předvídání mužova, zůstala v Turině, pokud nevylákala ji do Nizzy ničemná pomluva. Špatný nějaký člověk dal jí věděti, že doktor Morella proto ji zdržuje v Turině, aby měl v Nizze volnou ruku k objímání známé pařížské kokoty. Žárlivost zbavila ji rozvahy a přihnala letem do Nizzy. Přesvědčila se ovšem ihned o lichosti pomluvy, ale neodstoupila již od svého manžela. Nalezla jej tak rozrušeného a sklíčeného, že pokládala si za smrtelný hřích opustiti jej. Čelila směle nebezpečí, jaké jí hrozilo. A byla šťastna, když podařilo se jí zkonejšiti muže a přivésti ho k praktičnějšímu spůsobu boje se spiritualisty; pohnula ho, aby sestoupil se své výše do areny a porazil kejklíře. Učinil tak a v několika séancích, navštívených vždy pouze známými hosty z nejlepší společnosti — moje paní a baron Orelský náležely k ní — zvítězil bez čarodějských apparátů a třesků plesků nad eskamotéry slavně. Ohromná sensace byla z toho. Vše dralo se o Morellu, mohl vydělati báječné peníze — ale on naopak. Sotva že zpozoroval, kterak bezhlaví zevlouni, pověrčivé báby a bohatí hranáči a vařbuchtové touží po jeho pokusech jako po zajímavé švandě, zabednil své dvéře a házel nejlichotnější pozvání a nabídky v ceně tisícovek svému sluhovi pod nohy. S tímto sluhou byl jsem v důvěrném styku; pověděl jsem již, jak jsem se po domnělém šejdířství Morellově pídil. Mimo to povolala ho paní Andělová z Ronovce hned v první dny našeho pobytu k sobě na poradu lékařskou, tuším toliko proto, aby zajímavou osobnost poznala. Podivným spůsobem — bývá tak — v sympatiích i antipatiích je člověk bezmocný — oblíbil si nás doktor jaksi. Nedbal sice o nás, neptal se odkud jsme, co chceme a podobné, neboť on vůbec nevšímal si ničeho, co s jeho studiemi nesouviselo — ale nevyhýbal se nám jako jiným, měli jsme k němu přístup a pravidelně byli jsme zváni na séance, které čím dále tím skoupěji pořádal. Jedenkráte povolil opětnému nalehání barona Orelského a slíbil přijíti na spirististický dýchánek k němu. Opozdil se poněkud a paní Morellová dostavila se dříve. Baron prováděl ji a jiné hosty po rozsáhlé své ville. Zatím přišel Morella, a sotva že vkročil do salonku na soirée připraveného, vzkřikl strašně. Poznal do posledního střapce draperií

místo, na kterém bylo souzeno jeho ženě zemříti. Rozběhl se po domě hledat svou paní. A jen byl ze dveří, vkročila protějším vchodem paní Morellová a za ní slečna Marie. Doktorova choť vytýkala úpravě salonu množství světel a poručila sluhům, aby některá odklidili. Sluhové podělení a zmatení poslechli, s nejapnou rychlostí; jeden z nich postavil velikou petrolejovou lampu na tabouret za paní Morellovou a obrátil se po jiné, aby ji sňal a zároveň obě odnesl. V tom smekla se lampa za paní Morellovou. Já, já jediný viděl, kterak vzdušná volanta na šatě slečny Marie zachytla okrasu na podstavci lampy a pošinula rovnováhu vratkého světla; tak lehýnce, tak bezděčně, že nikdo o tomto zavadění volanty neměl tušení, slečna Marie sama nejméně. Nejsem citlivůstkář, ale pravdu této nešťastné náhody zavíral jsem po dnešní den nejhloub mezi svými tajnostmi. A se mnou zároveň doktor Morella. Neboť já přece nepostřehl sám jediný to nepatrné setkání gazové nitky s okrasou na lampě. Mé oči utkvěly současně s vyjeveným zrakem doktora Morelly na světle, které skácelo se na šat paní Morellové, vyšlehlo plamenem a zahalilo ji mžiknutím v ohnivý sloup. Doktor byl zatím proběhl dům, zachytil slůvko „v saloně," vletl do něho jak šílený a přece — pozdě. Vrhl se na choť, povalil ji, já odsmýkl slečnu Marii a pomahal pak hasiti nešťastnou paní. Zemřela téže noci. Nemotorného sluhu vyhnal baron Orelský na místě. O druhé příčině, o volantě na šatech slečny Marie nezvěděla živá duše zbla. Doktor nešpetl, nedal ničeho na sobě znáti — fatum vyžádalo si svou oběť. Věděl o tom, vždyť byl mu tento konec oznámen, zodpovědět zaň nebyl nikdo. Slečna Marie oželela paní Morellovou — přetrpěla následky svého leknutí v neporušené nevinnosti a úplné nevědomosti o bezděčné své hrozné vině." (Pokračování.)

PANÍ DOMICELLA.

Obrázek od **ALBERTA WILCZYŃSKÉHO.**

(Dokončení.)

očí Džudžiných vyletěl po těchto slovech divoký blesk, a v krátce na to hned druhý, když totiž odcházejíc spatřila na šatech Čučiných dobře známé jí krajky s matčiných šatů.

„Krásně, velmi krásně jsi se ke mně zachovala, mamà," vece zlostně, vcházejíc do svého pokoje, v němžto matka s klíčnicí dodělávaly ještě cos na její šatech.

„Já? Co pak se ti vlastně stalo, dušinko?"

„Krajky se svých šatů dala jsi Čuče — dobře! Což pak na mně záleží — nevídáno! Viď?"

„Ale, Džudžo, Džudžo! Když mne tolik prosila, a potom, vždyť dobře víš, jak neúhledné jest, chuděrka, postavy. Ty líbiti se budeš i bez krajek, věř, àndílku, slušít ti všecko tak roztomile. Nesmíš býti tak závistivou; však dobře víš, jak velice vás miluji, a jmenovitě pro tebe vycedila bych s největší radostí krev srdce svého."

„Kdož pak se tě prosí o krev, já mluvím o krajkách. Jen kdybys věděla, jak lstivé a zlomyslné je to stvoření. Pomysli si, poslouchala nás za dveřmi, a když již již chtěl se mi vyznati, vešla z nenadání jako páv do salonu. Nuž, a kde pak je co? Ani vody, ani sukně... Jaké jsou to šaty?" praví, pozdvihujíc s křesla výtvor jehly matčiny. „Toť jako pro Alenu k posvícenské muzice..."

„Džudžičko, nehněvej se," vece matka konejšivě a přistoupivši k ní hladí ji po rozpálené tváři. „Hnedle, hnedlinko bude všecko v pořádku. Aleno! přines vody pro slečinku. A já zatím doběhnu ti pro spodničky. Ale, ale, proč pak se rozepínáš? v takovém průvaně, ještě mi naposled ochraptíš. Šatečky máš hezké, neboj se nic."

V saloně zatím stojí pan Stanislav, pohroužen v nejhlubších myšlenkách, na témž dosud místě, kdež byla ho Džudža zůstavila — stojí všecek oněmělý a jako bez ducha, jakkoli Čuča žene naň pohledy tak něžnými, tak sentimentálními, že zajisté pohnuly by i nejtvrdším kamenem. Pozorujíc k nemalé mrzutosti své, že marně asi čekala by na jeho oslovení, sama jme se k němu mluviti. Leč Stanislav jako by neslyšel — v duši jeho tkví dosud obraz něžné Džudži, ona činí mu výčitky, kterak opustiti mohl svou matku...

„Kterak jest dobra, kterak šlechetna — věru pravý to anděl!" šepce sám k sobě.

Čuča vidouc, že ničeho s ním nesvede, cítila se nanejvýš uraženou neslušným jeho chováním a obrátivši se okázale k němu zády, odešla.

Pan Stanislav zpozorovav, že dvéře, vedoucí ze salónu do zahrady, do kořán jsou otevřeny, uchýlil se ven pod verandu, kdež zapálil si cigarettu a usadil se v koutku do stínu divokého vína, jímž veranda hustě byla obrostlá. Nedaleko odtud bylo okno domácích slečinek a náhodou též bylo právě otevřeno. Tak stalo se, že pan Stanislav, jakkoli pohřížen byl v hluboké dumy, nevěda, co se s ním děje, pojednou rázem se vzpamatoval — zaslechlť hlas slečny Džudži.

„Jsem přesvědčena, dušinko, že budeš vyhlížeti překrásně. Hleď jen, kterak živůtek pěkně ti padne — nu, obrať se jen k zrcadlu a podívej se!"

„Vidíš, mamà, kdybys mi byla přišila semhle ještě ony krajky, nebyl by se před tak krabatil —

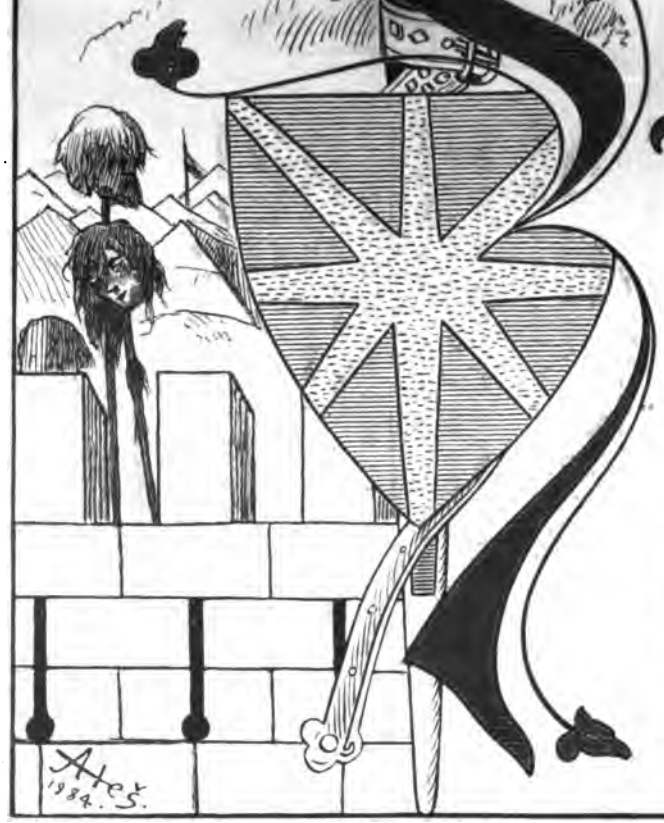

věstuju vám pověst veleslavnu,
o velikých pótkách, lutých bojech;
nastojte i ves svój um zbierajte,
nastojte, i nadivno vám sluchu!
Ve vlasti, kde Olomúc vévodí,
jesti tamo hora nevysoka,
nevysoka, Hostajnov jéj imě;
máti božia divy tamo tvori.

— — — — — — — — — —

V tom temná noc posula všiu zemiu,
rozvali sě k zemi i k oblakóm,
i zapřeti zraky zapolena
i křestan i tatar protiv sobě.
V hustě tmě křestěné náspy vrhú,
náspy zakopané kolkol vrcha.

JAROSLAV.

Báseň „Rukopisu Královdvorského“. Kreslil Mik. Aleš.

co s tím nyní? Nezbude, než nějak to stáhnouti. Musíš mi, mamà, půjčiti svoji brilliantovou brož...“

„A čím sepnu si límeček?“

„E, čímkoli, což pak na tom záleží, tebe si tak nejspíš někdo všimne. Pro staré lidi jest všecko dobré.“

„Tedy dobře, dobře, dám ti ji, dám. A což Stanislavova matka, nepřijede?“

„Nepřijede, jest poněkud churava. Ano, to jest matka! Vědouc, že syn rád jídá zavařené dřínky, chtěla mu je sama uchystati, aby radost mu způsobila, při čemž, bohužel! poněkud se nastudila.“

„Každá matka miluje své děti.“

„Přijde na to, jak se to vezme . . .“

„Tak ku příkladu: hleď, dušinko, já vlastnoručně ušila jsem ti celé šaty — není to snad důkaz —“

„Lásky? To rozhodně ne.“

„A čeho tedy?“

„Čeho? Lakomství! Všecko hotova jsi podniknouti, jen když to nestojí peníze; ale jedná-li se o to, způsobiti nám nějakou příjemnost —“

„Džudžo, Džudžo, tak nemluví hodná dcera,“ vece na to matka s jemnou výčitkou. „Hleď, ty's celou noc pohodlně spala, kdežto já kladla se na lůžko, když počalo se již skorem rozednívati. Oj, děti, děti, v očích vašich veškero přičinění rodičů jako by nebylo ničím!“

„A prosila jsem tě snad o něco?“

Po těchto slovech zavládlo v pokoji ticho, a pana Stanislava obešlo takové mrazení, jako by ho byl polil někdo studenou vodou. Nedokouřená cigaretta vypadla mu z ruky, tvář zbledla jako stěna, a oči jako by se mu byly v sloup obrátily.

„No, bude-li pak to? — To je výprava! — Že vás už něco —“ zahlaholil v tom pokojem hřmotný hlas páně Klementův. „Vaňko čeká, Stanislav se nudí . . .“

„Ať se nudí!“ odsekla slečna.

„Ale, Domicelko, co vidím, ty pláčeš?“ otázal se náhle otec.

„Já? I toto — což pak se ti zdá!“ ozval se na to hlas matčin.

Po té vyšla Džudža nejspíše z pokoje, neboť manželé přistoupili nyní tak blízko k oknu, že pan Stanislav docela zřetelně slyšel jejich šepot.

„Snad způsobila ti nějakou bolest, řekni, Domicelko, dušičko!“

„Vždyť jsem ti již řekla, že nikoli; padlo mi něco do oka, toť vše.“

„Nevím — pozoruji Džudžu již delší čas a věř, v poslední době stává se již až přes příliš rozmarnou. Co bys tomu řekla: mně odvažuje se vyčítati, odkud a jaké mám důchody!“

„Ale, Klementku, srdéčko, co jen to mluvíš! Jest to dítě tak dobré . . . A že mívá časem nějaký ten vrtoch — však jsme v mládí také nebývali lepšími. Proto jen ji nech. Blaze nám, dokud máme ji ještě doma. Věř, Klementku, div srdce mi to neutrhne, kdykoli si jen vzpomenu, co stane se ze mne, až se nám provdá. To nám bude smutno, viď, starý? —“

V tom zajel před chodbu Vaňko a za ním povoz Stanislavův. Vstoupivše do vozu usadily se slečinky pohodlně do zadu, aby prý šaty si nepomačkaly, a matku nechaly usednouti na předu.

„Milý papà,“ šepce Džudža, nahýbajíc se k panu Klementovi, „kdybys věděl, jak se bojím s Vaňkem jeti. Však víš, kterak jest mstivý . . . Papà, přisedni k němu na kozlík, ano?“

„Kdybys nemluvila! — Však uvidíš, že pojede dobře.“

„Ty tedy k němu nepřisedneš? Dobrá, zůstanu doma,“ vece slečna úsečně a chystá se z kočáru vystoupiti.

„Klementku, srdéčko, přisedni si k němu!“ šepce paní hlasem prosebným. „Hleď, ona skutečně se bojí, a mohlo by jí to uškoditi, jeť tak citlivá. Nu, sedni si tedy na kozlík, sedni . . .“

„Snad mohl by se ujati opratí pan Stanislav,“ poznamenává Čuča nachylujíc hlavu z kočáru, „umíť tak krásně jezditi.“

Na ta slova také Džudža obrátila se k němu.

„Jest mi líto, slečno — nedostává se mi odvahy, bráti na se odpovědnost za svou jízdu — umímť jezditi toliko spřežením svým vlastním . . .“

„Přisedni tedy, papà, jen sám — panu Stanislavovi nedostává se, tuším, ve všem odvahy,“ praví Džudža zlostným hlasem.

A tak tedy, když starý se zarudlou tváří konečně na kozlík se vyvalil, vyjely oba povozy ze brány. Bylo již hezky šero; když přiblížily se za vsí k rozcestí, povoz páně Stanislavův na místě, aby následoval kočáru vrchnosti Slamotrusské, uhnul se náhle v levo a uháněl, až se za ním prášilo.

Snadno představíte si nepokoj a rozpaky Džudžiny, když přibyvši do Vystrkova zpozorovala, že pan Stanislav s nimi nepřijel. Z počátku domnívala se, že snad cestou něco ho zdrželo a že přibude později; leč když přiblížil se již čas večeře a pana Stanislava dosud zde nebylo, nemajíc stání uprosila otce, by bez meškání navrátili se domů.

„Nic jinak,“ praví doma k matce, „nežli že urazilo ho vybídnutí Čučino, aby přisedl k Vaňkovi na náš kozlík. Ano, mamà, tak jest tomu a ujišťuji tě, že Čuča učinila tak úmyslně — já ji znám . . .“

Povídali! povídali! vážená slečno Džudžo! — Věc měla se poněkud jinak, a kdybyste ráčila ukázati nám list, jejž druhého dne pan Stanislav zvláště vám byl poslal, věru že musila byste se pořádně zastyděti!

Pan Stanislav vypověděv jí, kterak náhodou, když v pokoji svém se strojila, vyslechl její rozmluvu s matinkou, končil dopis svůj těmito slovy: „Až do smrti budu vám, slečno, vděčen, že naučila jste mne, kterak milovati matku, kdy snaží se způsobiti nám nějakou příjemnost — nebyvši o to prošena. Poroučeje se vám, prosím, byste mimo zmíněnou právě vděčnost vše ostatní, cožkoli mezi námi bývalo, pokládala

za věc dávno minulou, jíž naprosto netřeba paměť si obtěžovati.“

„A tím vším jsi vinna jenom ty, mamà, rozumíš!“ vece Džudža jizlivě.

„Já?! — Jak to myslíš, dušinko?“

„Ano, ty! Neboť kdybys nebyla šila sama ony šaty a byla's objednala je ze skladu, nebylo by to mezi námi došlo k oné rozmluvě. Ale jak já říkám — vy s tím svým lakotěním tak daleko to přivedete, že zůstaneme obě starými pannami!“

„A co říkáš ty jeho smělosti, Klementku?“ praví paní Domicella. „Je to impertinence, že odvážil se podobným spůsobem nám psáti!“

„Inu — co chceš! Jablko nikdy nepadne daleko od stromu . . . A ty, Džudžo, pranic z toho si nedělej; když jsou zde,“ dokládá, potřepávaje si rukou na kapsu, „pak ženich vždycky se již najde. Ba věru že najde! — Pojedeme napřesrok do Krynických lázní, tam bývá hochů jako r[illegible]ku, a jakých hochů! Ne takových pihovatých, ši.havých a Bůh sám ví ještě jakých — jako ten — eh, vzal ho nešt! —“

Z polského přel. *Ferd. H. Čáslavský.*

FEUILLETON

Mezi emigranty.

Vzpomínka na Bohdana Zaleského.

Bylo sychravé listopadové jitro r. 1879., když nedaleko Halles aux vins jsem vsedl na omnibus, který mne měl dopraviti ku kapli de l'Assomption v rue du Faubourg Saint-Honoré. Paříž spala dosud snem spravedlivých. Hustá podzimní mlha valila se ulicemi, nechávajíc po sobě na dlažbě, římsách a lomenicích domů šedivou jinovatku. Začínala tenkráte zima časněji než obyčejně a pronikavé chladno mne nutilo, abych těsněji do plaidu se zahalil. Pohodlně jsem se uhostil na imperialu. Sousedy mi byli hezká blanchisseuse v bílém roztomilém čepečku a několik dělníků, z nichž každý měl v ruce Le Petit Journal a dychtivě četl buď nejnovější politické zprávy, nebo sensační právě vycházející román Belotův.

V ulicích bylo pusto. Jen tu a tam mihla se přes cestu ošumělá postava pozdního chodce, který teprve z noční toulky se vracel. Ale již také počalo slunce házeti ohnivé šípy do mlhových kotoučů, jež cvalem prchaly nad arkýře a štíhlé, začazené komíny. Na boulevardech se vše oživilo. Vysoké platany, nepozbyvše ještě docela letní svojí ozdoby, zářily brillianty nesčíslných krůpějí, v něž jinovatka rázem se proměnila. Dvoukolé vozíky se zeleninou, rybami, drůbeží a pomeranči vyskytovaly se za každým krokem. Vzduchem rozlehaly se hlasy prodavačů i prodavaček v různých melodiích, od nejčistšího sopránu až dolů k bručivému basu. Krámy se otvíraly a znenáhla na trottoirech objevovalo se zboží všech druhův a odstínů. Drožky i těžké formanské povozy o šesti za sebou spřežených ořích hrčely a rachotily. Čím dál tím více kmitalo se na ulici bílých čepečkův a modrých bluz. Na nároží ulic rozbíjel svůj stan drobný knihkupec se zásobou časopisův a pestře illustrovaných románů. Bosonozí ušpinění kluci pobíhali kolem omnibusů při každé zastávce, vyzdvihujíce k imperialu na tyčkách připevněné žurnály. Zevšad znělo sterým ohlasem: „La Lanterne! — Le XIX. Siècle! — Le Gaulois!“

Nejživěji bylo před lokály crémerií a malými nárožními restauranty, v nichž tiší svůj hlad ten, komu v Paříži nedopřála štěstěna stravovati se v Hôtelu du Louvre nebo u „Les trois frères Provençaux“. Také kulaté stolky před kavárnami, stíněné proti slunečním paprskům visutou zástonou, nabývaly hostů. Sklepník s bílým ubrouskem a v bílé čapce mnul si rozespale oči. Hluku přibývalo. Černé svrchníky a nízké módní cylindry proplétaly se pouličním davem. Concierge vynášel smetí ku stoce. Poslední obláček mlhový zmizel a jasné, usmívavé, krásné slunce pařížské, jen poněkud tlumené vzdušným podzimním závojem, vrhalo do ulic, zahrad a domů spousty hřejícího zlata.

Paříž procitla a všude nastal vířivý, každodenní život.

Seskočil jsem s omnibusu nedaleko cíle svojí pouti. Rue du Faubourg Saint-Honoré byla tišší než ulice sousední. Zasmušilé domy kladly široké stíny kolem chodníků, jen střechy a nejvyšší okenní výstupky ztápěly se v paprscích. Ale i tu zdánlivý klid zmizel za málo okamžiků. Kol mne se mihla řada skvělých ekvipáží, poutník za poutníkem objevoval se za každým nárožím a všichni se zastavovali před kaplí de l'Assomption.

V kapli de l'Assomption konala se smuteční slavnost za oběti nešťastného povstání polského r. 1830.

Přiznám se upřímně — slavnost sama, připomínající každému srdci polskému tolik bolestných ztrát, tolik pohřbených nadějí, mne tam nelákala. Toužil jsem spatřiti Bohdana Zaleského.

Kdož by z nás mladších spisovatelů nebyl znal ukrajinského lirníka! V něm žila nám všem Ukrajina se svými pověstmi slávy kozácké, se svými kurhany, obklíčenými širou stepí bučanu, kdež jen časem poutník osamělý zadumán skloní hlavu nad mohylami pradědův, aby v klokotu stepního slavíka naslouchal dávným bájím o výpravách proti pohanům Tatarům, o junáckých činech orlův atamanů. Zvláštní to byl poetický svět, zvláštní originalní sloh, a verš Bohdanův podobal se harfě eolské: „na její struně hrál stepní vítr své elegické melodie i svůj bohatýrský rhapsod.“ Hluboký cit, naivnost a prostota i nádhera barev přebohaté fantasie sloučily se u něho v nejkrásnější harmonii. Čistým stříbrem zvučí jeho kovová struna, zdá se nám, jako by k nám z jeho slok zavíval táhlý šum stepního větru a hlahol teorbanů. Minulost otvírá své hroby, kam zaletěla duma dědice Bojanova. Vzrušily nás jeho *Čajky*, okouzlily *Nevypěná* a *Zpívající jezero*, hluboce dojímal mystický *Sen-věští strom*. A s jakou vervou a vřelostí pěl Zaleski o slovanské vzájemnosti! Jestliže Mickiewiczovi jsme se kořili, Krasińskému a Słowackému se obdivovali, Bohdana každý z nás miloval.

O příjezdu Zaleského do Paříže jsem se dověděl náhodou. Řekl mi o tom Lad. Mickiewicz, sám jeden z nejsrdečnějších přátel stařičkého básníka. Jinak meškal Bohdan pravidelně u svého zetě Dra Okinczyce ve Villepreux, trávě poslední svá léta v siré opuštěnosti. Již dávno zemřela vroucně milovaná choť, odešla mu i dcera jediná a samotu jeho oživovala pouze malá rozkošná vnučka. Oba žijící synové za svým povoláním meškali v Paříži. Ale vždyť pěvec stepí život hlučných, velikých měst nemiloval. Též v cizině po svém rozloučení se s domovinou hledal vždy samotu, ať to již bylo v skalnatých krajinách Elsaska, ať nad břehy oceanu, ať v hájích kol Fontainebleau. Jen tehdá, když nové, radostnější zprávy zalétaly z otčiny, spěchal do Paříže mezi rodáky, aby v jejich středu potěšil své vždy věřící, vždy doufající srdce.

Ve Villepreux i tehdá, když dr. Okinczyc se oženil po druhé, vedl tichý a klidný život, zahrnován láskou přátel a soukmenovců. Zelený břečtan oviíjel okna jednopatrového vesnického domku, před nímž v zahrádce bylo vždy s dostatek květin, hezký kostelík strměl jen několik kroků dále a kol dokola se táhly krásné lesy. Stařeček rád se těšil svěží z... a háje St. Germain i de Salory často jej občerstvovaly ...ým lahodným stínem.

...ed kaplí stálo několik pánů v cylindrech a fracích. Mluv... polsky, avšak zdálo se, že pobožnost je brzy omrzela, bavili se hovorem o politice s „Moskalech". Vstoupil jsem dovnitř. Kaple neveliká, leč vkusná a útulná, byla obecenstvem téměř přeplněna. Právě nastalo polské kázání, jehož trestí byla upomínka na neštastný onen rok, který měl krajům Sobieského a Jana Kazimíra vrátiti opět bývalou samostatnost.

Pravím ‚kázání' po starém zvyku, ale co jsem slyšel, byla řeč plná vlastenectví a důmyslu, přednešená se zápalem v pravdě apoštolským. Nedunělo z ní sic ono hrozné, nesmiřitelné heslo: „Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor!" které nás zaráží na Montmartru s mohyly společné polských emigrantů. Nebyla rovněž výrazem národního chauvinismu, nechválila šmahem vše, co se dálo za oné památné doby. Kazatel stejně hleděl k bludům a vadám tehdejší polské společnosti, jež potomkům za výstrahu uváděl, jako k hrdinství a velkým činům mučedníků národní myšlenky. Však také čísti bylo na zanícených zracích posluchačů, že týž pravým rádcem i těšitelem jest svému opuštěnému stádci a že jeho mužná, k naději vzbuzující řeč šla všem od srdce k srdci.

Bylo přítomno též několik účastníků povstání, kteří k jeho vřelým slovům šedivými kývali hlavami a jimž při vzpomínce na padlé soudruhy „w boju i na tułactwie" zraky slzami se zarosily.

Přestávky, jež nastala po kázání, užil jsem k tomu, abych vyhledal Zaleského. Z předních lavic viděl jsem povstávati šedého kmeta, který opřen o statného muže v nejlepším věku zvolna bral se k východu. V mžiknutí mi napadlo: „To jest on a nikdo jiný!" Přece však obrátil jsem se ku svému sousedovi, mladému elegantnímu blondýnu výrazně polských rysů, s otázkou: „Czy tu dziś także Bohdan?"

— „Tak. Oto idzie."

Tušení mne neklamalo. Omluviv se, že tak na nevlastním místě a nevčas kořistím ze štastné náhody, pozdraviti věštce Ukrajiny, a zároveň odevzdav mu lístek Lad. Mickiewicze, obsahující několik slov doporučení, byl jsem živým, přívětivým kmetem uvítán velmi srdečně. Byl postavy střední, poněkud již schýlené a vlas jeho i dlouhý, krásný vous prokvetl úplně stříbrem. Leč v ohnivém, jiskrném zraku plálo ještě nadšení mladých let, co zatím ve tváři výrazu ryze slovanského neskonalá dobrota stáří se usídlila.

Hned tázal se na Prahu, kdež několik osobností znal z vlastního styku. Vzpomínal vřele na Riegra a Palackého, ale nemohl jim odpustiti pouť do Moskvy, ač tíseň tehdejších politických našich poměrův uznával. Želel roztržky, která potom nastala mezi Čechy a Poláky, za to zpráva, že v posledních dobách došlo zase k srdečnému sblížení obou bratrských národů, těšila jej neobyčejně. „Vy lepší cestu jste zvolili," pravil ke mně na konec, „učinivše podkladem svého národního života vzdělání obecného lidu. Často jsem se obdivoval vašim snahám i vytrvalosti, s jakou jste v té příčině myšlenky své uskutečniti hleděli. My se v tom od vás ještě učiti musíme, ale též u nás již jest obrat k lepšímu."

Také ptal se na svého překladatele v Čechách R. Pokorného a na rozvoj české literatury, jejíž vzrůst a rozkvět, jak dokládal, sleduje vždy s rostoucí zálibou. Představil mi svého syna, který ho provázel a zval mne srdečně do Villepreux. Opouštěl kapli před ukončením smuteční slavnosti a litoval, že tak činiti musí z nedostatku sil tělesných

Odpovídal jsem na dotazy kmetovy jak jsem uměl. Dojala mne jeho skromnost, s kterou odmítal zmínku moji o tom, že v Čechách sotva bude básníka, který by nekochal se půvabem jeho čarovných dum. Mimoděk ožil ve mně znova ohlas jeho tehdejších slov, když o tři léta později, slavě osmdesátileté svoje jmeniny, k četným ctitelům a odevšad přicházejícím deputacím pravil s prostotou skutečného genia: „Moji drazí, což pak to činíte, zdaliž já jsem hoden takových pochval? Co jsem vlastně vykonal? — Nic. — Duch poesie, vznášející se nad celou Polskou, tehdá i ke mně zavanul a tak několik těch veršíků jsem složil..."

Rozloučiv se s básníkem *Rusalek*, zůstal jsem v kapli až do konce pobožnosti. Kněz poklekl před oltář, jímž byl prostý zlacený kříž, a hlasem žalmů modlil se za dalekou, ztracenou vlast:

„Bože Otče, který jsi vyvedl svůj lid z poroby egyptské a přivedl jej zpět do země svaté, uveď i nás do vlasti naší.

Synu Spasiteli, který umučen a ukřižován jsi z mrtvých vstal a kraluješ v slávě, vzbuď z mrtvých i otčinu naši.

Matko Boží, kterou otcové naši nazvali královnou Polsky i Litvy, spas Polsku i Litvu.

Pro rány, slze a utrpení všech nevolníků, vyhnanců a poutníků polských, vysvoboď nás, Pane.

O válku povšechnou za volnost národů prosíme Tě, Pane.

O zbraň a národní naše orly prosíme Tě, Pane.

O štastnou smrt na poli bitvy prosíme Tě, Pane.

O hrob našim kostem v zemi naší prosíme Tě, Pane.

O nepodlehlost, celost i volnost otčiny naší prosíme Tě, Pane."

A všichni přítomní, děti, dívky, ženy, mladíci, muž i starci klesali na kolena, plakali a spínali ruce. Celý ten národ emigrantů žebral o spásu jediným velikým nářkem, jedinou hroznou obžalobou.

Byl to okamžik zdrcující.

Na to kruh dívek — které, jak mi řečeno, přijely před několika dny z Kongresovky — přistoupil k harmoniu a při teskných jeho zvucích bil v nebesa onen nádherný, tak duši rozrývající a tak mohutný polský chorál:

„Bože! což's Polsku nikdy nemiloval?"

Ostatní všichni vpadli vzdechy a slzami — kolem ozval se hlasitý pláč! — —

Hluboce rozechvěn odcházel jsem z kaple de l'Assomption a v mysli samoděk tanula mi slova strašného proroctví Petra Skargy, jimiž za krále Zygmunta III. hřímal do duše věčně svářící se polské šlechtě:

„Nebudete již pak míti krále ze svého národa, nebudete míti vlády vlastní, aniž domoviny!

Budete se potulovati světem osiřelí a bludní!"

* * *

Bohdana Zaleského jsem již nespatřil. Vždy se naskytla nějaká překážka, když jsem se chystal zajeti si k němu do Villepreux. Konečně jsem opustil Paříž.

Dne 31. března t. r. skonal pěvec Ukrajiny v náručí svých milých. Jím zhasla poslední hvězda slavné básnické plejady, jež novověké poesii polské dala vznik a život.

Fr. Kvapil.

*

Vyobrazení.

Na dráze Orleanské. Obraz A. Chittussiho.

Ve výstavě Chittussiho, o níž jsme svým časem zprávu přinesli, náležela tato práce rozhodně mezi nejlepší, spojujíc v sobě skoro všechny přednosti umělcovy. Dnes znova je zařaděna do výroční výstavy v Rudolfinu, o které „Um. Ruch" přináší obšírný referát; tam také čtenáře odkazujeme.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 13. V PRAZE, dne 5. května 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace běře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

NOVÉ BÁSNĚ JAR. VRCHLICKÉHO.

STARODÁVNÁ ROMANCE.

Ten klášter znáš, kde sporá tráva
dnem každým více z dlažby vstává;

Kde v dlouhé chodbě hrobek řada,
kam rosettami svit mdlý padá;

A v pozadí kde Kristus bílý
se nad hořící lampu chýlí.

Za okny smutně stromy šumí,
zvuk varhan z kaple kroky tlumí

A v dvoře, jejž stín dlouhý skrývá,
kde opuštěný fontan zpívá.

Tam zbloudili jsme spolu jednou.

*

Jak z mrtvoly když víko zvednou

Tak upomínky v skráň se nesou
a křídly šerých mur tam třesou.

Pojď, půjdem, cestu dobře známe,
na klášter ten se podíváme.

A šli jsme dlouho lesem, plání.

*

Kde klášter byl — pár zdí se sklání

A dlažbu tráva zcela skryla
a z chodby pouze strouha zbyla.

I s kříže zmizel Kristus bílý,
jen střepy z lampy bleskly v býlí.

Zvuk varhan utkvěl kdesi vzduchem
a splynul s žalným stromů ruchem.

A pouze fontan, slyš, ten zpívá
jak tenkrát a jak odjakživa.

Co jsme? kam spějem? a co víme?

*

Pojď, víkem rakev přiklopíme.

LEGENDA.

V domácí kapli, kde z tmavého zlata
se noří hlavy světců, Iseult chvátá;
dnes večer poslední před její sňatkem.
Již mládí řekne „s bohem“ v stonu krátkém.

Šeř vládne v kapli — stěny v stínech tonou.
Nad klekátkem, jež stojí před Madonnou,
svit věčné lampy hoří v úbělu
a dlouhý pruh co křídla andělů
se nese po zemi, kde v mosaice
se snoubí s květy heraldické lvice.
V tmě tone hlavní oltář.

Iseult klečí
a spíná ruce. Slova v divé křeči
se dobývají z bledých poupat úst.
Jak spanilá jest! Lilie má vzrůst
a bělosť kamelie, v slzách oči:
„Ó svatá, zítra v komnatu mou vkročí
muž, barbar, zdeptá v prach, co zaslíbeno
jen tobě posud! Pohleď na své věno!
Ó nedej, abych ztratila svou víru
v tvou moc a lásku! — Veď mé srdce k míru!
Ať raději nebije než v jeho náruči!

Ty můžeš vše! Na kyn tvůj poručí
i živlům syn tvůj, by mne zachránily!
Ó pomoz, Matko, pomoz, nemám síly
a jako děcko v lese já se bojím . . .
Ó ztaj mne, prosím, hvězdným pláštěm svojím
ty, která pod nohou máš luny srp —
však jestli řekneš: Dcero, vstaň a trp,
já vůlí tvou se rovněž upokojím,
však smrť by lepší byla — já se bojím, bojím...“

V dlaň skryla hlavu. Z lampy šlehlo světlo,
jak tancující květina níž létlo
a rostlo v bílý plamen znenáhla,
že zdálo se, plášť Marje roztáhla,
by v jeho řasy skryla svoji dceru.
A vinula ji v plášť ten plamenný
vždy těsněj k sobě —

„Díky, díky! matko!“
rty dívčí vzdechly v šťastném usmívání
a „díky“ šeptly rtové ozvěny
a kaple plála ve stříbrném šeru —

A mrtvou Iseult našli v chvíli ranní
před shaslou lampou. Spala sladko, sladko . . .

ANTICKÁ HYMNA NA SLUNCE.

Buď zdrávo slunce, nejlepší všech bohů
ba otec žití, s oblačného trůnu
se dívá stejně v chaos i květ hlohu
a věčný ether tká si na korunu.

A patří klidně v propasti a moře.
Od mládí svého vzňat jsem k němu láskou,
mně zázrakem byl herold jeho — zoře
a divem mlha, jež mu bývá maskou.

Já rukama paprsky jeho chytal,
je zrakem pil, div oči neosleply,
za jeho svitem, kde mně hrál a kmital,
jsem otáčel se, kde krb jeho teplý.

Buď zdrávo slunce! Sterém ve obraze
nám stále svítí jeho tváře svatá,
jím světy v své se drží rovnováze,
jím země láskou do mateřství vzňata.

Toť Helios, jenž s ohnivými oři
vyjíždí z vln, jež chví se jako lýra,
jim v hřivách mraků rosné perly hoří
a paprsk, úzda, drží je a svírá.

Toť Dionys, jenž po světě kol chodí,
jímž v číši révy světa los je zvážen,
jímž poupata se z thyrsů suchých rodí,
jak jede blažen smečkou tygrů tažen.

Toť Asklepios, vykupitel, spása!
Ve osmi kruzích nebes vládne. Sterá
se souhvězdí trou pod ním, vesmír jásá
a souzvuk rodí se v svět, jeho dcera.

Jak věrní otroci jdou časy za ním.
Kam hne se, jaro květy vstříc mu hází,
on připíná jeseni hrozny k skráním
a stápí lidstvo v blaho beze hrází.

A plachá zima, jak vlčice lačná
se vyjíc z dálky k jeho nohám loudí,
však tknuta jeho zrakem taje, v mračna
se rozplývá a v slzných zdrojích proudí,

Přes tvář tvou, matko země, z jara stéká,
a slunce vítěz usmívá se v mraku,
jím zlatem kmitá v dálce modrá řeka
a jiskrou zřítelnice v lidském zraku.

A země potěšená zvěstí velkou
vzpne do hvězd hlavu, v moře vhrouží nohu,
a šťastna, jest jak druhdy roditelkou
všech tvorů, lidí, nesmrtelných bohů!

PÉČE ANDĚLSKÁ.

Kus vesnického života z roku neúrody. Vypisuje **VÁCSLAV ŘEZNÍČEK.**

I.

Nájezdský ponocný Honzera seděl na rychtě na záspi a maje před sebou nádobu s kolomazí sypal do ní saze, aby byl obsah její černější.

„Co si to ti páni zase jen vzpomněli. Samá štrapáce a pořád jen štrapáce!“ bručel.

Včera dostal zdejší rychtář Josef Kavka z náchodského zámku nařízení, aby dnes všecka stavení sobě svěřené dědiny řádně a čitelně očísloval a potom jména jejich hospodářů podle těch nových čísel za sebou sestavená s výslovným a spravedlivým podotknutím, který má jednoho nebo více synů, na zámek do tří dnů doručil.

Starý, šedivý, pořádku dbalý a vrchnosti vždycky podle zákona božího i lidského poslušný rychtář okamžitě poslal děvečku pro ponocného a zároveň obecního posla Honzeru a ten došel pro kmotry konšely Matěnu a Kunu. Vše jim pověděl, a dnes již za jejich assistence chystal se vrchnostenský rozkaz vykonati.

Byl poslední zimní den, svátek sv. Edvarda roku 1770. Sluníčko již od dobrého týdne mile s oblohy hřálo, tak že skřivánci v polích z vesela prozpěvovali, vysoko nad zemí se třepetajíce, mušky sedaly na stěny sluncem ohřívané a na veškerém stromoví pupeny buclatěly a sílily. Zdálo se, že bude velmi pěkný a časný rok.

Zítra nadcházel první jarní svátek.

Kvítků, jež ho vítaly, bylo již po zemi dost. Tu chudobička, tu mochna, tu lýčko, zde hluchá rudá kopřiva, zde maceška a onde zase drobounký květ žabince. I housátka již sem tam po dědině měli, proto také Honzera vzal si místo opelichané beranice na hlavu slaměný širák, jejž celé léto nosíval.

Chvíli ještě na „rannou“ službu, která jiná léta teprve prvním vyhnáním dobytka na občinu mu nastávala, bručel, ale brzy přestal.

„Budeme číslovat stavení!“ povídal si. „K čemu? To chtí páni teď již o každičkém na světě vědět, aby někdo snad neopomenul na ně se do úpadu dřít. No nešt! Proto jsou páni!“

K dalšímu úsudku jeho rozum, zvyklý pouze rozkazům, nedošel. Míchal tedy kolomaz se sazemi, aby byla černější, dále. Chvílemi sáhl do ní prstem a na kameně zkoušel, je-li již dost.

„Má to věky přetrvat," povídal si, „proto tedy at to rokem nezajde." Až konečně spokojeně prohodil: „Jako uhel!"

Potom vstal a zašel ku chlévku, odkudž ihned ozval se veliký a pronikavý křik hovícího si tam vepře. Honzera trhal mu z ježatého břbetu štětiny, jež uvázal na kousek rovné hůlky motouzkem.

„Tak, a již můžeme jíti číslovat!" zaliboval si, když byl hotov, prohlížeje právě zrobenou štětičku, již položil k hrnku s barvou.

Slyše však otevřeným oknem, za nímž zelenal se vonný muškát, ze světnice živý hovor, pohodil hlavou a vešel do stavení, aby blíže a zřetelněji vyslechl řeč svých představených, rychtáře a konšelů.

Vždyt on, ponocný Honzera, býval obyčejně ve vsi prostředníkem „práva". Mohlo se tedy před ním hovořiti.

Usedl si tiše na širokou, k roubené stěně rozsáhlé jizby přibitou lavici a jal se poslouchat.

Rychtář, slavnostně jsa přistrojen, učesán a rovněž i slavnostně naladěn, maje ruce na zádech skřížené, hlavu zdviženou a prsa vypjatá, chodil po světnici hovoře ku kmotrům, konšelům Matěnovi a Kunovi, kteří seděli za pěkným ořechovým stolem, umístěným v čelném koutě světnice.

„To asi bude přání samé paní císařové, že chce věděti, kde ve kterém stavení kdo bydlí!" právě mínil.

„Já bych neřekl!" s úsměvem odporoval Matěna.

„A tedy co bys, kmotře, myslil, proč máme své chalupy číslovat?" tázal se ho rychtář.

„Já bych myslil, že tomu chtí páni!" krátce a určitě odtušil tázaný, který vždycky v radě výrokem svým rozhodoval a v obecnicích i na zámku z pravidla za celou ves jednal. Platilt konšel Matěna v celém Zájezdě za nejrozšafnějšího, a že o všem na světě měl svoje vlastní a obyčejně dobré a zdravé mínění, nehodil se vrchnosti za rychtáře. Ale konšelství se mu vrchní přece bál odepříti. I takových lidí na vsích potřeboval.

„A proč by tomu chtěli páni?" tázal se rychtář, uprostřed jizby se zastaviv a nohy, vězící ve vysokých holeních dobrých teletin, široce rozkročiv.

„Aby mohli pohodlněji kontribuci vybírat a podle čísel na vojnu chytat!" vyjádřil se Matěna.

„To já, kmotři, také si myslil!" souhlasil Kuna, který se obyčejně přidržoval Matěnova mínění. Již ze zvyku na ně čekával, protože skoro nikdy tím nechybil.

„Panečku, tohle by mohlo býti pravda!" uhodil se do čela rychtář. „Na to jsem já ani nepřišel. Kde pak!" začal svůj nedůmysl omlouvat. „Prosím vás, tolik starostí, vyvdati dceru —"

„Jak pak se Mařence vede?" ihned se tázal Kuna, jenž o soukromých záležitostech a polním hospodářství vášnivě a jinému až k omrzení rád hovořil i poslouchal.

„Inu jako v kraji. Od Dolan k Labi a po něm dále nastávají sedlákům již dobré časy. Co my meleme na chlebíček, to oni tam dávají a házejí drůbeži. Na své vlastní oči jsem to viděl!" nadýmal se rychtář.

Matěna se řeči jeho pousmál.

„Když totiž přijde dobrý rok!" prohodil.

„Inu ovšem. Ale letos to budou moci dělat!" rozhovořil se zase Kavka.

„Kdybychom si dělali časy sami," namítl opět kmotr konšel.

„Ale je příliš, ba přespříliš časný. Jen aby nás za tu naši záhou radosť něco zlého v něm nepotkalo!"

Celé „právo" se zarazilo.

Všichni tři, jak tu byli, zkusili již jaktěživi svízelů dost a dost. Vojny, a to dlouhé, nekonečné vojny je škrtily, div že je nezaškrtily. Obzvláště ta celých sedm roků trvající. Ale od smluvení míru ve královském saském lovčím hrádku Hubertsburku u Drážďan dne 15. února léta 1763. opět selskému stavu a venkovskému lidu v zemi české se odlehčilo. Sedlák sel a roli vedle roboty vzdělával také pro sebe a ne pro vojenské průtahy. Tak se stalo, že i v Zájezdě, kolem něhož je hojnosť hlubokých půd, kde pšenice jako žaludy objemná, zelí a řepa jako hlavy veliké a okurky jako cepy dlouhé vyrůstají, kde v sadech pod hojným ovocem stromoví praská a se láme, nastali opět časové dobří, utěšení. Každému vedlo se snesitelně a rychtáři ovšem ze všech nejlépe. —

Snad proto až zhrdl. I jen ku příkladu tohle! Ač všichni ostatní zájezdští usedlíci nosili vlas dlouhý, on splítal si jej po nové panské módě v copánek, který na konečku zavazoval mašličkou.

Mnozí mu tu parádu zazlívali. Říkalo se, že ho za pýchu jistotně něco zlého potká, a že potom na strojení zapomene. Ale Kavkovi vedlo se stále dobře.

Role své byl dbalý, neutrácel, nerozhazoval, ale když letos v masopustě vyvdával starší svou dceru Mařenku do Dolan a její ženichovi kromě dokonalé, panímámou pečlivě spůsobené výbavy beze všeho smluvení sám od sebe posázel ořechový stůl, jak byl široký a dlouhý, samými dvacetníky těžkého teresianského rázu, věru až nad tím každý žasl.

„S pány za jeden provaz táhnout je přece jenom dobré," povídali si po vsi, a o druhou, mladší jeho dceru Rozárku si mohly zástupy šviháků, a to vzácných, ubrousiti nohy až po kolena.

Kavka byl na to pyšen a hrd. Již i kmotrům konšelům dával povýšenosť svou cítiti a kdyby ho duchem bystřejší a daleko nad něj rozmyslnější Matěna nebyl uměl vždycky a ve všem skoro ihned spražiti, byl by záhy vládl celou vsí

neobmezeně. Nejvíce však zkoušíval Honzera. Už kolikráte pro lecos musil se ozvati.

Dnes také rychtář ku kmotrům konšelům ani za stůl se neposadil, a když mu Matěna jeho předčasné přesvědčení o dobrotě letošního roku vyvrátil, byl proto až nevrlý.

„Toť abychom tedy šli!“ prohodil. „Honzero!“

Ani si nevšiml, že Honzera již dávno sedí u dveří na lavici.

„Tu jsem, kmotříčku!“

Konšelé se zvedli a vyšli před dům.

Matěna zatvrzele mlčel a rozhlížel se po obloze, Kuna díval se kamsi na zahrádku, kde měli již, ještě před sv. Josefem, zasetou hlavatku.

„Kde začneme?“ tázal se rychtář kmotrů, bera od Honzery štětičku.

Sluníčko s oblohy mile svítilo a kdesi ve stromoví, dosud holém, ozvala se pěnkavka.

„U mne!“ dodal po chvíli.

„Já bych myslil, abychom začali od hospody!“ proslovil se Matěna.

„To jsem já také myslil!“ opakoval Kuna.

„Nuže tedy začneme od hospody!“ rozmrzen musil svoliti rychtář.

Šli.

Honzera nádobu s kolomazí, sazemi očerněnou, nesl na ruce. Nežli kolem rybníka došli k naznačenému stavení, následoval je už zástup drobných dětí a tu i tam přidal se soused.

Když se zastavili před čelem hospody, namočil rychtář vážně štětičku v barvě.

„Tedy ve jménu Páně a milostivé vrchnosti!“ a třesoucí se rukou začal švabachem malovati na jeden ze dřevěných trámů roubení ohromné *N* a vedle něho ihned cifru jedničku. Udělal ji, jako by vypodobňoval šindelák.

Nežli byl s tím hotov, vzrostl zástup kolem něho v dav. Ve vsi skoro každý chtěl býti přítomen. Staříci zvedali vnoučata, aby viděla, jak rychtář na stavení první číslo maluje. Matěna rozhlédl se po shromážděných, a když kmotr rychtář dokreslil, jal se zvučně a jadrně hovořiti:

„Usedlíci! Tento okamžik každý z nás vštěp sobě v paměť. Dávají nám na příbytky čísla! Dnes děje se tak pouze k panskému pohodlí, ale později, po letech obrátí se to v lepší našich potomků. Jsme touto chvílí pro všecky budoucí dny rovnáni v jednu určitou, trvalou řadu. Druh má kráčeti vedle druha v jedné čáře a na svém pevném místě.

„Podle čísel se bude měřiti v budoucnu velikosť dědin a dle této rozdělí se na ně tíže a břemena. Podle velikosti za to i výhod užívati budou. My dosahu toho všeho ještě nechápeme, ba chápati nemůžeme. Teprve časové pozdější jej našim potomkům ukážou.

„Číslování po řadě je první krok k rovnosti mezi lidmi, která jednou všude zavládne, nutně zavládnouti musí!“

Konšel umlkl.

„To jsem já zrovna také chtěl říci!“ vyjádřil se Kuna.

„Nu, když tak hezky promluvil tuhle kmotr, budu já již, abychom se nezdržovali, mlčet!“ prohodil rychtář a přikročil ke stavení sousednímu.

„Právo“ šlo pěkně dům od domu bez ohledu na velikosť a mnohosť pozemků. Když rychtáře psaní zmrzelo a unavilo, vzal štětičku do ruky konšel Matěna a když i jemu prsty překřehly, pobídl na několik čísel také Kunu.

„I když ty to s kmotrem rychtářem dost dobře děláš“, vymlouval se Kuna, zapíraje tak svou neumělosť písma.

Když Kuna nechtěl, musil psáti zase rychtář. Náhle začalo býti zima a mrazivo, že země tuhla, a číslujícím uši umrzovaly. „Právo“ stáhlo si přes ně z dobrých beranic kousky vlnité kožešiny, ale chudák Honzera měl jen svůj slaměný širák a domů si pro teplejší čepici doběhnout nemohl. Musil býti neustále s „barvou“ po ruce.

Se západem sluníčka bylo konečně „právo“ s prací svojí hotovo. Honzera se ani nedíval, jak „zachází“. Co jenom mohl utíkal k domovu. Za to však „právo“ hledělo skoro s ustrnutím, jak při západu kopce za Jaroměří podivně zrudly a zčervenaly.

„To znamená změnu povětrnosti“, prohodil Matěna.

Rychtář se při té poznámce zachmuřil.

„Také bych řekl!“ dal se slyšeti Kuna.

„Dobrou noc!“ vyrazil ze sebe rychtář a spěchal domů.

II.

Nastával chladný večer.

Od severní strany začal váti větřík břitev ostřejší. Zalehal do holých sadů a šuměl v nich tak smutně, že musilo býti citlivému srdci pěnkavek, které ten týden se zde usadily, až líto.

Po celém Zájezdě neukazovala se již nikde ani živá duše, nežli že sem tam přeběhl pes. Dlouho se však také netoulal, zalezlť raději do svého pelechu.

Vítr každým okamžikem se více a více vzmáhal. Začal již potřásati lomenicemi a skučel po ostrých hřebenech slaměných střech.

Rychtář, když byl na opačném konci dědiny skončil číslování, musil cestou ku svému statku přeběhnouti celou ves. Skrčil se, kožešinu přitáhl více na přemrzlé uši a dal se chvatným během k domovu.

Kalužin sem tam roztroušených chytal se již kříš. Kavkovi to neušlo, ale raději si toho nechtěl všímati.

Když došel ke svému příbytku, již v něm svítili. Zastavil se ještě na dvoře a pak vkročil do stavení. Byl již skoro překřehlý. Když vstoupil do světnice, přivítalo ho milé teplíčko, z rozpálených velikých kamen kachlových příjemně sálající. Hned začal hřáti na nich ruce, dlaně, prsty.

„Chladno!“ prohodila jeho manželka, která právě nalévala smetanu do máselnice.

„Je!“ skoro nevlídně odpověděl jí rychtář.

„Jako by se chtělo chumeliti!“

420

BRATŘÍ Z MOKRÉ ČTVRTI. Obraz Hanuše Schwaigra.

(Originál jest majetkem prof. J. V. Myslbeka v Praze.)

Kavka se nevesele od ní odvrátil. Ruce od teplých kamen pustil a posadil se při nich na lavici. Rychtářka zatím chopila se již tlouku a jala se ruče vrtět.

Ve světnici rozhostilo se příjemné pološero. V krbu praskal oheň, jakoby švitořil, a teplíčko rozlehlou prostorou rychle se rozšiřovalo. Bylo tam útulno a milo.

V tom vešla do jizby rychtářova mladší dcerka Rozárka. Byla někde ve vsi u družky na táčkách. Přiběhla všecka zmrzlá.

„To je tam zima!“ stýskala si. „A zítra je již sv. Josefa, první jarní svátek.“

„Aby nám jenom nezahalil okna ledovým kvítím!“ dodala hospodyně.

„Mlč o tom!“ zahučel hospodář.

Manželka pohleděla na něho s podivením.

„Což by nemohl přijíti sníh?“ ozvala se.

„Ještě bude sanice!“ zamrzel se Kavka.

Žena jeho okamžitě umlkla. Věděla, co toto slovo na počátku jara znamená. Pamatovala již také leckterou pohromu a trampotu. Teď přijde-li mráz a sníh, bude po ozimu. Mráz by půdu dosud vlhkou roztrhal a s ní kořínky žita i pšenice. Sníh by potom záhubu dovršil, osení by vyležel a umořil. Skoro ji mrzelo, že začínala o tak smutné, nehezké věci. Však skutečně tím manžela velmi pohněvala. Seděl u kamen zamračen jako kalous. (Pokračování.)

DALMATSKÝ SLAVÍK.

Z dalmatských vzpomínek podává **JOS. D. KONRÁD.**

(Dokončení.)

Gjuro plesal radostí a nadšením. Bůh ví, ve které junácké písni slyšel o podobném zvláštním a podivném způsobu vysvobození uvězněnce Zkusil to také tak, a podařilo se mu to. Měl opět svoji Zorku, po které se tolik natoužil, po které se tolik navzdychal. Držel ji pevně ve své náruči, a snad by se byl v tom okamžiku raději nechal zabiti, než by ji byl zase vydal zpět. Zdálo se mu, že jest opět tak velkým hrdinou, jako proslavený kralevič Marko, a byl v té chvíli mnohem šťastnější a pyšnější nežli tehdy, když si na vojácích vydobyl peněz za odebrané, avšak nezaplacené Zorčino zboží.

Chvíli seděl vedle Zorky ve měkké, vonné trávě a snažil se její bledoučký, vyhublý obličej všemožně obveseliti. K jeho největší potěše se mu to částečně podařilo. Zorka smála se chvílemi a hovořila, objímajíc při tom neustále svého bratra a tisknouc se útulně k jeho ochranné hrudi.

Když se dosyta napovídali a natěšili, Gjuro usadil opět Zorku do prostorného koše, naložil ji, ač dosti pracně, na osla, a ubíral se s podivným tím nákladem dále k domovu. Bylo již blízko k půlnoci, když tam dorazili.

Následujícího dne z rána překvapilo v domku malé obyvatele několik vojáků. Když předešlého večera v nemocnici Zorku pohřešili, uhodli brzo, jakým asi spůsobem zmizela.

Gjuro při spatření jich nadmíru se ulekl. Pokusil se sice Zorku ukrýti, ale nepodařilo se mu to, bylo již pozdě. Postavil se tudíž zmužile před ni, odhodlán jsa chrániti ji svým tělem, kdyby mu ji chtěli zase vyrvati a odvésti. Vojáci však překvapili obě děti hlasitým smíchem. Hovořili mezi sebou velmi živě, vrtěli podiveně hlavami a znova se rozesmáli. Potom se chlapce vyptávali, jak dostal Zorku z nemocnice. Gjuro jim vše odhodlaným hlasem vypověděl, připojiv k tomu svůj pevný úmysl, že jim děvčátka nevydá.

Vojáci ho napomenuli, kdyby se nemoc Zorčina zhoršila, aby jí došel do města k lékaři pro léky a domek opustili.

Jejich odchodem velice se Gjurovi ulevilo. Byl jist, že mu Zorka již doma zůstane. Dvojnásobnou silou a vytrvalostí ujal se opět svého hospodářství, maje stále na mysli jenom to malé choré děvčátko, kteréhož jedinou radostí bylo vysedeti po celé hodiny ve stinné zahrádce před domkem v úplné nečinnosti, leda že chvílemi vztáhlo vychrtlé ručky své po zelené nati cibulové.

V zimě nastaly Gjurovi zase nové starosti a strasti, větší ještě, nežli před rokem. S podivuhodným sebezapřením ukrýval před Zorkou nedostatek a svůj hlad snaže se, aby jen ona se nasytila, a nespatřil-li jí příliš smutné nebo plačící, byl spokojen, jakoby byl syt úplně. Těšil se na budoucí jaro doufaje, že mu Zorka znova okřeje a se uzdraví.

Avšak chuděrku dívku ani sebe teplejší slunéčko ani sebe vonnější vzduch nedovedly již osvěžiti. Chřadla každým dnem vůčihledě, a to naplňovalo citlivé srdce Gjurovo novými starostmi a obavami. K lékaři do města jíti se neopovážil boje se, aby mu nevzali Zorku do nemocnice. Snášel tedy všechno odhodlaně a vytrvale, a též v nejhorších případech se nevzdával pevné důvěry v Zorčino ozdravění. Stále ještě trpělivě doufal. Doufal a čekal. —

Asi v té době přišli jsme do pevnůstky a stali se tak obou těch dětí sousedy. —

Náš setník se první den našeho pobytu na pevnůstce venku ani neukázal. Řídě se nejspíše radou odcházejícího nadporučíka, zapuzoval dlouhou chvíli spaním. Teprve k večeru vyšel si na nádvoří pevnůstky, ale nebyl přece pranic v roz-

maru lepším nežli dopoledne. Prohledl strážnici, vyčinil řádně velícímu poddůstojníkovi stráže, na každém vojákovi nalezl vady a všem pohrozil přísným trestem. Pak vystoupil na hradby a mrzutě prohlížel si okolí.

Setník byl velmi často mrzut a rád stropil nehorázný hluk, ale zlý přece nebyl. Naopak, byl skutečný dobrák. Jenom že nechtěl, aby jiní o tom věděli, Bůh chraň! Přál si, aby ho všickni pokládali za hodně zlého, a aby si také o něm jako o takovém všude vyprávěli. Plísnil a křičel velmi často i velmi mnoho, avšak trestal jenom zřídka. Na koho se nejvíc zlobil, toho zajisté netrestal. Vojáci to o něm věděli, a proto na oko se před ním třásli, aby mu co možno ukázali svůj respekt. Kdo by mu dal na jevo, že zná jeho dobré srdce, toho by zajisté ihned nějak potrestal, aby v něm o sobě vzbudil mínění opačné. Byl starý mládenec, avšak jak při takových zvláště bývá obyčejem, již nemálo nevrlý a bručivý.

Přes to vojáci by ho byli nevyměnili za kteréhokoliv setníka jiné setniny.

Setník vystoupil zvolna na hradby a obcházel kolem mlčky.

Překrásná vyhlídka na stranu mořskou sice poněkud chmury s jeho obličeje rozvanula, ale nikoli docela. Alespoň se tak tvářil.

Šeřilo se již, když se setník zastavil na hradbách naproti Gjurovu domku. Mdle a jaksi opovržlivě zahleděl se na toto nové sousedstvo. Chvílemi hlučně zaklel a prudce si odplivoval.

Stál jsem nedaleko něho, a pohlížel v tu stranu jak on.

Na všechnu krajinu okolní uléhal už teplý večer zvolna, tiše a pohodlně. Husté keře křovisek a plochá místa trávy zapadávala znenáhla do tmavého stínu. Někdy mihla se náhle vzduchem magickou září muška svatojanská jako zelenavá jiskra, ale nikde nebylo slyšeti ani nejmenšího zvuku, ani nejnepatrnějšího hlásku.

Se strany od domku sirotkův ozval se pojednou tichým večerem táhlý, jasný hvizd. Pak druhý, třetí — — A hned na to opakoval se znova ve vyšším tónu, pak zase ve hlubším, načež následovala malá přestávka.

Napjali jsme překvapený sluch ve stranu, odkud zvláštní onen zvuk zaznívал. Několik těch hvizdův očarovalo úplně naši pozornost.

Po několika okamžicích to zachvělo vzduchem poznovu, avšak už nepřetržitě, tak dojemně i tklivě, že každý list, každá sněť trávy zdála se chvěti a zvučeti rozvlněným vzduchem všude, kam až zpěv doléhal. A znělo to hned hvizdotem veselým a plesajícím, že nám to až otřáslo nitrem prsou, jako by si někdo na něm jemným pírkem pohrával; a hned zase jako souzvuk zvonků dorážel k zatemnělým nebesům; a opět to zapadávalo v překypujících tónech do tesklivého tlukotu, utajeného, smutně a bojácně žalujícího, plného touhy a žalu, že jsi mimovolně sklonil udivenou hlavu, zavřel oči a z prsou vylétl ti těžký vzdech — —

Zpěv slavíkův!

Kdož by ho nepoznal! Každý jej pozná, třebas ho do té chvíle ještě nikdy neslyšel. Pozná, zachvěje se a podivuje se.

Zpěv trval asi čtvrt hodiny nebo dvacet minut, načež v černavém houští zanikl. Stáli jsme ještě chvíli mlčky na hradbách, ozve-li se znovu, ale neozval se již toho večera ani jediným hláskem.

Setník byl všecek jako náhle vyměněn. Zapomněl na svoji mrzutost a byl nad obyčej měkký a přístupný.

„Věru nadporučík měl pravdu," obrátil se po chvíli ke mně. „Krásná vyhlídka na moře a ten zpěv nahradí nám v této osamělé, pusté pevnůstce všechno. Měl jsem skutečně na dnešní den řádnou zlost, ale nyní ho nelituji. Naopak, těším se již na zejtřejší. S Bohem — zejtra na shledanou!"

Obrátil se, a jak už bylo jeho zvykem, byl-li v dobré míře, zahřměl zhurta na stráž a odcházel hlučně do svého obydlí v pevnůstce.

Od té doby slýchali jsme rozkošný zpěv slavičí každodenně, vždy časně z rána a večer. Uvykli jsme mu velmi brzo, a jistě bychom ho citelně pohřešovali, kdyby byl některého večera nezapěl. Jmenovitě setník. Těšil se na něj vstávaje lehaje, a vždy z jitra prvý opustil lůžko a kvapil na hradby, aby zpěvu slavičího nezmeškal.

Zpěv vycházel vždycky z houští nedaleko domku sirotků. Domnívali jsme se, že slavík tam má někde ve křoví svoje hnízdo.

„Podíváme se tam," pravil setník jednou večer, „najdeme-li je."

Šel jsem tudíž se setníkem následujícího rána ke Gjurovu domku, právě když ptáče bylo v nejhorlivějším pění. Doufali jsme tak nejsnáze a nejlépe se mu přiblížiti, a tím spíše vypátrati jeho hnízdo.

Ubírali jsme se s dechem všemožně utajeným zcela tiše a opatrně, abychom žádným hlučnějším kročejem nebo šumotem ptáčete nevyplašili.

U zahrádky jsme se zastavili. Na nejbližších keřích nedaleko domku pásly se pohodlně kozy. Pění slavíkovo ozývalo se již jenom asi patnácte kroků od nás, a zveličovalo proto tím více naši nedočkavost a obezřelost. V koutě zahrádky u cibulového záhonu seděla chorobná Zorka, udiveně na nás svýma modrošedýma očkama pohlížejíc, a nedaleko ní před prahem domovním ležel schoulen starý pes. Když zaslechl naše kroky, zvedl zvolna hlavu, ale zase ji položil na zem. Nepochybně byl už vojenským návštěvám uvyklý.

Kynuli jsme Zorce němým posuňkem, aby zachovala ticho.

Ale dítě jako by se náhle přítomnosti naší uleklo, škublo sebou prudce a vztýčilo bázlivě obě hubené, kostnaté ručky proti nám.

„Gjuro!" zavolalo pak ihned tenkým, avšak ostrým hlasem.

Zpěv slavíkův po tomto dívčině zavolání rázem umlknul.

„Prokleté dítě!" setník se zlobil. „Když jsme se dostali konečně k nejlepšímu, zkazí nám pojednou všechno svojí hloupostí!"

V témž okamžiku objevil se před námi malý Gjuro. Přikvapil jako střela, jakmile hlas dívčin zaslechl. Jal si nás prohlížeti překvapeně a zvědavě, ale beze všeho strachu. Děvčátko, spatřivši ho, dalo se do radostného, hlasitého smíchu.

„Co chcete?“ ptal se po chvilce hošík tónem dosti ostrým a úsečným, upíraje na nás nepohnutě veliké jiskrné oči.

Zasmáli jsme se mimovolně přísnosti, která zrcadlila se v jeho jasném hlásku i v malé, junácky vztýčené postavě. Avšak hošík si našich úsměvů nevšímal. Stál stejně vzdorně a pohlížel na nás stejně přísně, čekaje odpovědi na svou otázku.

„Poslechni, hochu,“ pravil mu po chvilce setník, „tady někde zpívá každodenně slavík, ty víš zajisté o něm —“

Hoch se na několik vteřin zamyslil.

„Vím!“ odpovídal pak úsečně a krátce.

„A má tu kdesi ve křoví hnízdo,“ setník pokračoval rychle a veseleji, doufaje již, že se mu podaří od hocha o slavíkovi se dověděti.

„Nemá!“ Gjuro krátce odsekl a obrátil se od nás, dávaje tím na jevo, že si nepřeje s námi další rozmluvy.

„Má, kluku! Vím, že má, a ty to víš zrovna tak dobře jako já!“ setník se ostře na hocha rozkřikl. „Pověz nám tedy o něm!“

„Nechci!“ hoch odpovídal ještě vzdorněji a zarputileji.

„Dareba!“ děl setník, obrátiv se ke mně. „Po zlém s ním, jak se zdá, ničeho nesvedeme. Také z něho již vyhlédá prudká a vzdorná černohorská krev. Musíme se pokusiti po dobrém.“ —

„Nu hochu, jen pomalu, pomalu,“ jal se chlapce chlácholiti.

Pak vyndal z kapsy okázale a s úsměvem stříbrný zlatník.

„Poslyš tedy, povíš-li nám o slavíkovi a o jeho hnízdu, dostaneš ode mne tento peníz!“

Hošík pohlížel chvíli mlčky na zlatník, jako by se rozmýšlel, má-li setníkovi pověděti čili nic.

„Gjuro — nepovídej!“ ozval se za námi v zahrádce v témž okamžiku tenký hlásek Zorčin, zpola vyčítavý a zpola žalostný i plačtivý.

„Nepovím!“ ihned pevně hošík odsekl.

Setník podíval se přísně na Zorku. Zadupal nohou, zamračil se a okamžik přemýšlel. S nepořízenou nechtěl přece vrátiti se do pevnůstky, a tím méně povoliti tomuto malému chlapci.

Obrátil se zase k hošíkovi a snažil se naladiti tvář co možno nejpřívětivěji.

„Dobrá! A co tedy chceš, abychom ti dali, povíš-li nám?“

Gjuro si nás chvilku prohlížel, posunoval svoji malou červenou čapku se strany na stranu a rozmýšlel se. Pojednou se mu oči zaleskly; ohlédl se rozpačitě na Zorku, a hned podíval se tázavě na nás. Bylo viděti, že se již rozhodl, ale že netroufá si ještě podmínku svoji pronésti.

„Nu, což!“ vybízel ho setník těše se, že se mu přece podařilo hocha pohnouti.

Hošíkův zrak utkvěl žádostivě na pěkném revolveru, který visel setníkovi po pravém boku.

„Dejte mi ten ‚levór‘ —“ pravil tiše hlasem sotva slyšitelným.

„Tak! — co pak bys tropil s ‚levórem,‘ ty malý bandito!?“ setník se smíchem zlobil se na hocha. „Hleďme na něho! Abys nám tak okna vystřílel — co? — Nu, jen si nech svého slavíka — ‚levóru‘ nedostaneš! Však si to ještě hezky rozmyslíš! A kdyby ne, my slavíka přece najdeme i bez tebe.“

„Nenajdete!“ pravil hoch určitě.

„Uvidíme!“ odpovídal setník a mávl proti dětem rukou. „Neprosíme se vás!“

Obrátili jsme se k odchodu.

Za námi ozval se zase týž plačtivý a vyčítavý hlásek Zorčin jako prve, když jsme přišli k domku. Patrně Gjura kárala, že se již stával povolným, a chtěl zaprodati jejich nepochybně milé tajemství.

„Zkusíme to ještě jednou,“ pravil setník, když jsme několik kroků poodešli, a zastavil se.

„Slyš, chlapče,“ volal na Gjura na pohled do opravdy, „dostaneš tedy, jak si přeješ, ‚levór‘, povíš-li nám.“

„Nechci již ‚levóru‘ — nepovím!“ zněla krátká, ale rozhodná odpověď.

„Čertovo klouče! Umíněný a tvrdohlavý jako kámen!“ zlobil se setník. „Nepoví a nepoví! Budeme pátrati jindy, ale pak musíme si dáti na děti lepší pozor, aby nám všechno nepokazily.“

Vrátili jsme se pomalými kroky a nespokojeni do pevnůstky.

Slýchali jsme opět slavičí zpěv každodenně, ale ptáka jsme přece nikdy, podobně ani jeho hnízda nespatřili. Prohledali jsme kříž křížem každé křovisko, každou houštinu, leč vždycky nadarmo.

Také malý Gjuro na opětované naše pokusy a sliby nepověděl. Ba spíše byl vždy vzdorovitější a umíněnější. —

Jednoho příjemného večera jsme stáli se setníkem na hradbách, abychom jako obyčejně poslechli slavičí koncert. Ale ptáče tentokráte dlouho nezačínalo. Byli jsme již poněkud nedočkavi a mrzuti, že snad se dnes odříci musíme sladkého toho požitku.

„Snad už odletěl jinam, anebo, což jest ještě pravdě nejpodobnější, ten vzdorovitý kluk ho schválně odtud vyplašil,“ rozmrzelý setník vykládal. „Počkáme ještě chvilku, snad se přece ozve.“

Ale slavík dnes nezpíval. Po veškeré krajině bylo ticho bezhlasné i mrtvé, ale nám zdálo se býti tím smutnější a prázdnější, že scházelo, co nám je vždy tak příjemně a sladce oživovalo.

Nemohli jsme se dočkati, a již s hradeb do pevnůstky jsme chtěli odejíti.

Od domku sirotkův ozvaly se v tom rychlé kroky, které směřovaly ke brance. Pro tmu nebylo viděti téměř ničeho, ale sluchem jsme rozeznávali chřestot kamení pod bosou nohou. Kroky ozývaly se již zcela blízko před branou.

„Stůj! — Kdo to?“ vzkřikla stráž a namířila zbraní dolů proti neobyčejnému příchozímu.

„Kdo to!?“ voják opakoval jazykem srbským, stoje stále se zbraní napřaženou.

„Já — Gjuro!“ ozval se smutný hlásek hošíkův. „Pusťte mne, prosím, ke gospodinu kapetanovi!“

„Co chceš!?“ volal setník s hradeb na hocha.

„Ach, gospodine,“ prosil hoch hlasem plačtivým, „pusťte mne, chci — chci vám pověděti o slavíkovi!“

„Pusťte ho!“ rychle setník poroučel, a pokročil Gjurovi naproti.

Zbraně po tomto rozkaze klesly, brána ihned otevřena a hošík vkročiv do pevnosti vyběhl zrovna k nám na hradby.

„Povíš tedy o slavíkovi?“ byla setníkova prvá otázka, kterou chlapce přivítal.

„Povím, gospodine!“ odpovídal tento rychle a ochotně.

„Milý hochu, mohl jsi sobě uspořiti cesty, revolveru ti nedám!“ odmítal setník hošíka na oko chladně.

„Nechci ‚levóru‘ —,“ pravil chlapec hlasem jemným a smutným.

„Nechceš — a co tedy chceš?“ ptal se ho setník poněkud udiven.

„Gospodine, dejte mi zlatník, co jste mi poprvé dával!“

„Dobrá — tedy jsi již obrátil — nu, věděl jsem to!“ děl setník vesele. „Zlatník dostaneš — a co s ním chceš? Nemohl jsi ke mně přijíti až ráno?“

„Ach, gospodine můj,“ pravil Gjuro hláskem tenkým i třesoucím se, a veliká slza ukápla mu při tom z oka. „Umřela mi Zorka!“

„Zorka — chuděrka!“ odpovídal překvapený a jaksi dojatý setník. „A co ty míníš, hochu?“ dodal měkce, jak jen mohl dovésti.

„Chci dojíti k popovi a dát mu ten zlatník, aby mi ji pochoval,“ hošík vypravoval.

Setník se usmál.

„To bude málo, dítě, to bude málo!“ pravil soucitně. „Nu, pověz nám tedy o slavíkovi, a já ti přidám —“

Gjuro pohlížel chvilku nedůvěřivě do setníkovy pohnuté tváře.

„Opravdu dáte?“ tázal se pak nesměle a rozpačitě.

„Opravdu!“ setník ho ujišťoval.

Hošík ještě několik okamžiků se rozmýšlel a váhal.

„Nevěříš? — Tu máš!“ pravil setník a podal mu zlatník.

Gjuro vzal peníz zvolna do ruky, přiblížil jej k očím a prohlížel několik okamžiků na obou stranách. Pak se na setníka opět zahleděl.

„Povídej tedy!“

Hošík se otřásl a jaksi plaše se rozhledl vůkol. Pak si utřel úzkými rukávky zaslzené oči a sešpulil drobné rty.

Pohlíželi jsme na něho s překvapením.

A z jeho malých úst vytrysknul pojednou táhlý hvizd, pak jiný i opět jiný. A hned po tom vzduch rozvlnil se tím čistým, dojemným zpěvem slavičím, kterémuž jsme se vždy tak podivovali, a jenž uchvacoval a povznášel naši duši. Zpěv tklivý, bolestný a plačtivý — — —

Zažil jsem už mnoho rozmanitých překvapení, často veselých i často smutných, ale přece nikdy jsem nebyl tak mocně a náhle dojat, jako při slavičím hvizdu tohoto dvanáctiletého virtuosa. —

A zažil už někdo z vás podobných chvil? — Kdy mráz tělem vaším náhle prolétne, vlasy se vám vzpruží, do lebky buší vám tisíc myšlenek a dojmů palčivých i ostrých, a srdce div se vám nerozskočí pod silným nátlakem krve, která do něho prudce vnikla —?

Hošík chvilku hvízdal, ale náhle selhal mu dech, zajikl se, a nové slzy vyprýštily mu z očí. Pak pozvedl zavřenou ruku nad hlavu, mrštil zlatníkem setníkovi k nohám, a s hlasitým nářkem utíkal z pevnůstky nazpět k domku — — —

Od té doby jsme již nikdy zpěvu slavičího nezaslechli.

Setník stál chvíli mlčky a nepohnutě, s hlavou na prsa skloněnou.

Pak se vzchopil a nepromluviv na nikoho ani slova, vyšel ze brány.

I já jsem hledal samoty, chtěje utišiti rozbouřené myšlenky. Zašel jsem na západní stranu hradeb, abych tam ochladil své čelo občerstvujícím vzduchem, který až nahoru dýchal ze širokého moře, lesknoucího se dole mihotavým světlem ve třpytu tisícerých hvězd, ale němého a zamyšleného. —

Pod hradbami ozval se po chvilce utlumený vzlykot.

Nahnul jsem se přes zeď, abych viděl, kdo tam.

Na kamenu, hlavu o dlaně si opíraje, seděl tam — náš setník a plakal.

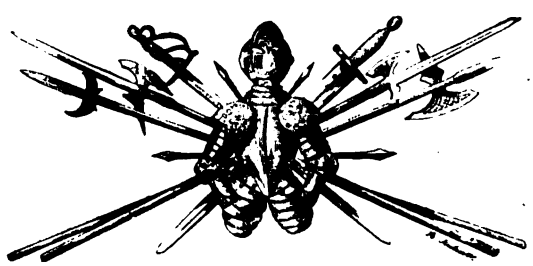

Milenky básníků antických.

Napsal Timothej Hrubý.

(Pokračování.)

Katull pocházel z vážené rodiny. Otec jeho měl rozsáhlé statky. Syn šak octl se velmi často v peněžitých nesnázích.

Duchaplný jinoch přišed do Říma byl vlákán v sítě Lesbiiny a holdoval jí po několik let. Pravé jméno její bylo Klodia. Ač důvěrný byl poměr její ke Katullovi, neměla dosti na něm ani on na ní.

Na počátku známosti své zbožňuje Katull Lesbii i celé její okolí.

Tak píše na její zamilovaného vrabce:

„Ó mé milky drahé miláčku, vrabče,
s nímž hrává si a jejž na klíně hýčká,
jemuž prstu okraj skytá chtivému,
škádlíc jej, by zobal ji víc a více!
Když má roztomilá děvuška náhle
pokrávat si nějak na chvilku touží,
chtíc bol svůj utlumit ve hříčce této,
pak myslím, že stiší se bolesti náběh.
Kéž bych též mohl tak s tebou si hráti
a smutná hrudi mračna v dál zahánět!“

Jinde vyzývá svoji dívku k užívání radostí, jichž láska poskytuje:

„Žijmež, Lesbie má, ve lásce stálé,
jizlivým pomluvám krutých šedivců
pozornosť nijakou zhola nevěnujme.
Může slunce zašlé vyjíti opět;
nám když zhasne žití světélko krátké,
spát jest nutno pořád ve temnu věčném;
tisíc dej hubiček, potom přidej sto,
pak tisíc jinakých, potom druhé sto,
tisíc ještě potom, přidruž nové sto;
tak když nahromadíme víc tisíců,
vesměs všechny zmatem, by závidět nám
závistník jinaký nemoh' ty slasti,
až poznal by taký počet polibků.“

O Lesbiině nestálosti však záhy též mu jest povzdechnouti:

„Milka mi stále tvrdí, že si nepřeje vdát se jinému
nežli mně, nechť Jupiter sám by její ruky žádal.
Říká; však co praví děva toužícímu milenci,
dlužno je zaznamenat v proudě a větru divém.“

Konečně se Katull přesvědčil, že se mu stala nevěrnou. Zahrnul ji výčitkami, avšak při tom láska jeho neochabla:

„Že drah jest ti Katull jediný, to tvrdívala's ondy,
Lesbie, vládce nebes za mě že nechtěla bys.
Tehdáž jsem miloval tě, ne jak každý svoji milku,
nýbrž tak, jak otec přátely neb zetě ctí.
Teď však jsem poznal tě a ačtě hořím v palu větším,
přec cenu máš menší, rovněž i úctu malou.“

Podobně naříká i v jiné ještě básni:

„Žádná milka nemůž honosit se, že tak milována
bývala s vroucností, jak byla Lesbie má;
tak veliká věrnosť nevládla při úmluvě žádné,
jak byla tobě vřelosť štědřena se strany mé.
Teď jsi vinou vlastní rvala, Lesbie, mé city vroucí,
ježto svojí ochotou zvráceny jsou naopak,
tak že ti přát nemohou, třeba bys dobrou byla v chvilce,
ni přestat milovat, nechť si činíš cokoliv.“

Leč mnohdy vzmužil se též básník k energii dosti intensivní:

„... ty zalkáš, až tě nikdo, bídnice,
nepozve, hrůza! Ký život čeká na tě,
kdo k tobě půjde, kdož tě nazve kráskou pak,
kdo lásku dá ti, čí se zvát budeš milou,
kohož chceš líbat, čí rty žádáš si tisknouti?“

Lesbie vyslyšela Katullovy prosby a vrátila se k němu. Vypověděvši ostatní jeho soky znova opuštěnému veškerou svoji přízeň věnovala. Štěstí své potomní kreslí básník náš velmi výmluvně:

„Když komu již dávná a vřelá jeho touha splní se
krom očekávání, pak zaplesá v hrudi své;
a proto jest mně milé to a dražší nad zlata poklad,
že v toužnou náruč, Lesbie, zas se vracíš,
v toužnou náruč jdeš nenadále, spěcháš mě obejmout;
ó den tento skvělej' zasvitl nežli jiný!
Kdož je nade mne nyní šťastnější neb kdo si spíše
žádati může, by taký věčně trval mu život?“

A jinde se stejným blahem v srdci touží:

„Teď, duše roztomilá, slibuješ mi život čarokrásný
navzájem stvrzujíc, věčně že nám potrvá.
Velmocní bohové, kéž jen tak žádá si opravdu,
kéž s upřímností, kéž z duše tak slibuje,
kéž dopřáno je nám po celou naši dráhu životní
prodloužit spolnou úmluvu lásky naší!“

Amor však nedopřál ohnivému milenci splnění všech jeho srdečných tužeb. Milenka jeho již dříve na kluzkou dráhu zabočivši klesla úplně. Básník se jí zříká s kletbou, a příteli svému píše v té příčině:

„Poslyš, Lesbie má, ta milka dávna,
táž má Lesbie, k níž Katull jedinké
víc než k sobě planul, než k příbuzenstvu,
v rozcestích a opuštěných uličkách
svádí velkoduché potomky Rema.“

A k jiným přátelům dí se stejnou rozhodností:

„— — — — — — — — —
milce mé dávné několik vyřiďte
slov nepotěšných;

ať si nevšímá palu mého nikdy,
jenž její vinou udušen je právě
jak poslední květ na palouce, dotknut
byv pluhu ostřím.“

Po Katullovi dařilo se římské poesii v tichých dobách císařství, hlavně za Augusta. Vystupují tu čtyři básníci, kteří s úspěchem se vrhli na pole elegie a odkázali potomstvu věnce, uvité většinou z básní milostných. Plody tří se zachovaly. Z celé literatury antické jsou to snad nejzábavnější verše.

Obsah i forma činí je též širšímu obecenstvu přístupnými, jako básně Katullovy.

Pokud se týče milostných jejich poměrů, nevedlo se ani těmto nadšeným opěvovatelům krásné pleti římské tak, jak bychom jim toho přáli. Milenky všech byly propuštěnky. Nesl to volný vztah básníků k nim, že se štěstí pěvců našich velmi často kalilo. Soucit i úsměv vykouzlují nám nářky básníků, kteří se dovedli nadchnouti pro bytosti dle našich pojmů tak nízké. Žárliví milenci stýskali si brzy na lakotnost a penězochtivost nenasytných milenek, brzy zas na jich návštěvy ve zlopověstných chrámech, brzy opět na cesty po venkově, jež konaly, aby se sešly se svými přátely. Při vší plamenné lásce naši pěvci, prožívše všechny stupně pocitů až do bouřného hněvu, napomínají pak jiné, aby vůbec nemilovali, touží po válce, aby na lásku zapomněli, aneb utápějí svůj žal ve víně.

Prvním erotikem římského císařství jest Albius Tibullus (59—19 př. Kr.). Pocházel z rytířského rodu. Přišed v mládí svém o statky, byl, když vykonal desítiletou službu vojenskou, uveden v potěšitelné poměry hmotné svým vzácným příznivcem, slavným řečníkem římským Messalou. Při jedné válečné výpravě do Orientu onemocněl na ostrově Korcyře, ale pozdravil se opět.

Tibull zamlouvá se modernímu čtenářstvu svými idylickými tužbami. S málem spokojen po milenčině boku chce žíti v klidném zátiší venkovském. A přec ani skromné tužby ty se mu nesplnily. Jakési chmury, jakýsi melancholický ráz obestírají jeho hluboce procítěné verše.

Prvá milenka jeho slula Delia. Pravé jméno její bylo Plania neb Plantia. Byla to jedna z nejnevinnějších zástupkyň římského polosvěta. Jeví se tak z něžné přízně a horoucí oné lásky, jež se ozývá ve verších Tibullových. Mladistvý milenec ji ošetřuje v nemoci s péčí mateřskou, ano láska jeho má jí zabezpečiti i stav manželský.

Krásné líce, hebké ručky a rusé vlasy Deliiny opěvuje Tibull se zanícením. Milenka jeho byla též dobrosrdečná. Nečinila nároků, leč na jakousi zevnější nádheru. Avšak přec nebyla hodna básníkovy veliké lásky. Za soustrast a obětavé služby, které jí prokazoval při chorobě, odměnila se tím, že, opustivši lůžko, dala přednost bohatšímu záletníkovi.

Tibull rád ve svých básních líčí idylické, tiché blaho své lásky:

„At si jiný hromadí zlata zářícího bohatství,
orné půdy širým at si jitrům vladaří,
strach-li ho v práci děsí, že mu nepřítel je na blízku,
válečných-li rohů zvuk ho ze spánku plaší;
než mě statek chatrný vyprovoď životem hluku prostým.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Já nebažím po jmění předků a plodin si nežádám,
jež dávným otcům rostly v polích vzdělaných;
žeň skrovná mi stačí, mně stačí, když v posteli poklid
smím si najít, údům v lůžku milém pohovět.
Jak to blaží si hovět! a kdy řádí vichřice bouřná,
objímat kyprý prs velitelky drahé!
Touhy po chvále nemám, moje Delio; jen kdy mi přáno
pospolu žíti s tebou, at si mne zvou lenochem.
Kéž tě vidím, kdy se poslední mi hodinka přiblíží,
Kéž třímám tě v rukou, jež seslabí smrti dech.
Sdružme nyní svoji lásku, pokud nám tak přeje sudba,
smrt brzy přichvátá, tmou hlavu sobě halíc;
v brzku se nám bídný věk přikrade, lásku tlumící;
stříbrovlasému potom žerty nemožno tropit.“

(Pokračování.)

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

oktor Morella,“ vypravoval Sekerka dále po krátkém pomlčení, jaké činíváme, abychom si vynesli čelnou episodu ze vzpomínkového materiálu, „byl po této události některou dobu neviditelný. Ale nedlouho. Vím, co ho vyhnalo na trh. Sluha jeho mi o tom pověděl. Byla to všemohoucí takměř nepřítelkyně lidské důstojnosti a vznešených zásad — nouze. Jak jsem znal Morellu, byl bych se nikdy do něho nenadál ochoty, hověti choutkám zvědavých lidí za peníze. Ale doktor měl děti, pět capartů, a byl by spíše vycedil poslední krůpěj své krve, než by byl dopustil, aby trpěly žízní nebo hladem. Dokud byla paní na živu, vyšli ještě, ona dovedla využitkovati poslední zbytečky svého věna i pomocnou ochotu svého příbuzenstva. S ní pochoval však doktor také veškeré její konexe s příbuznými, od kterých by byl nepřijal vindry za nic na světě. A raditi mu, by se zbavil svých robátek a hodil je někomu na krk, bylo totožné s urážkou. Odmítal takové rady hněvivě. Krátce, doktor Morella jal se pořádati séance na výdělek, a sestoupil tak mezi řemeslné spiritistické kočovníky, které před nedávnem jako důtkami z chrámu své vědy mrskal. V methodě zůstal učencem, ale účelem přestala mu býti — k ďábelské radosti

VÁLEČNÁ PORADA.

az Edvarda Charlemonta.

jeho protivníků — čirá věda. A to vy nevíte, pane Vymetale, jak rychle a hravě stává se člověk — i ten nejlepší — ošumělou existencí, bičuje-li ho životem bída. — Slečna Marie Andělová z Ronovce nebyla od přírody nadána těmi vlastnostmi, jakých vyžaduje spiritism od řádného media. Znáte ji, nynější paní baronku Orelskou, bystrou, energickou, fantasiemi neumořenou. Za media hodí se vždy osoby s chorobnou citlivostí neb aspoň dráždivostí čiv, lidé, kteří mají více citu než rozvahy, a především anebo snad veskrze osoby více méně histerické. Naučil jsem se již u professora Hornowla zjišťovati hysterii na osobách zdánlivě zdravých, jakou byla na příklad i miss Fallingstarova. Ale mé cvičené oko nepostřehlo na slečně Marii nikdy sledu této vlastnosti. Tím více překvapilo mne, když doktor Morella — pouze v nejdůvěrnějších kruzích — zapletl slečnu ve své experimenty, a sice s neočekávaným zdarem. Stala se na čas zajisté vlivem utrpeného pronásledování dráždivou, nervósní, a tím spůsobilou za medium. Doktor Morella sice používal jí na oko s nejšetrnější diskretností, jen mimochodem jako k účasti v přátelské zábavě, ale mne znepokojovalo přece pořáde něco skrytého v jeho počínání. Měl na ni namířeno, podobalo se mi, že si ji preparuje k nějakému účelu. Snad pro svou pomstu — napadlo mi začasté. Ale pustil jsem tento domysl vždy ihned mimo sebe. Kdož by se byl mohl mstíti na tom nevinném, uštvaném dítěti? Kdo, krom vášnivého, v lásce i v nenávisti nezřízeného Vlacha, jemuž rozum snad vytýkal nespravedlivost, jejž ovládaly však dravčí pudy člověka chvílemi mocněji nežli všechna moudrost lidská. Slečna byla — byť i bezděčným a neznámým — byla vykonavatelem ortele osudu, vyneseného nad paní Morellovou. A mimo to vztahovala hrozivě ruku po něm samém. Doktor měl jedenkráte vidění. Sdělil je s úsměvem slečně Marii. „Šel jsem," vypravoval, „sám a sám po vysoké hoře do vrchu. Pode mnou byla propast naplněná vlnami mlhy, nade mnou příkrý sráz. Pěšina se úžila. Na ní setkal jsem se s vámi, slečno. Pro dva nebylo místa, jeden z nás musil ustoupiti. Zmocnila se mne — přiznám se — sobecká touha, ukliditi vás s cesty. Ale než tento šeredný pocit spůsobil katastrofu, vyrostla jste najednou v obryni, moje ruka smekla se s vás. A jako v trest smýkla jste mne s cesty do mlhy, kterou padal a přemetal jsem se bez konce. Nade mnou a kolem mne byla tma probleskovaná zjevy šklebivých pitvor, které si mne podávaly, zachycovaly, vymrštovaly —." Ubohý člověk předvídal svůj konec — šílenství. Pověděl jsem již, kterak doktor měl mnoho příčin důvěřovati spolehlivosti clairvoyance. Pochopíte asi, že ho vyhlídka na brzký záhadný konec a na úplné osiření jeho dětí spolupůsobením slečny Marie neobrátila v přítele slečny. Z těch všech příčin šel jsem po nezdařené svatební ceremonii velice nerad k doktoru Morellovi. Vzal mlčky lístek paní majorové, přečetl jej a zamyslil se. Bylo již podvečer, přítmí; on stál u okna a mne obcházel před ním mráz. Bylo mi jako by rostl ve vlasech, vousech, prstech, špičatěl a svítil modravými bludičkami, které z něho sršely. Nesmysl! V takových případech, kdy za zvláštních okolností se strachem a poněkud i nedůvěrou přistoupíme k člověku, přišernému tajemnými činy, zkušenostmi a vědomostmi, vyvede naše fantasie z pravidla několik kozelců a zplodí halucinace; a takové krom prostranství své lebky marně byste hledal. Doktor Morella nechal mi na ně času. Později, když uvažoval jsem vše, co následkem pozvání paní majorové se sběhlo, když srovnával jsem a kriticky probíral i seřadoval podrobnosti té příhody, přihlásil se teprve střízlivý duch se zprávou, že doktor podstoupil po obdržení zvacího lístku duševní boj, v němž ďábel zvítězil; ale že také snad ani nebylo doktorovi jasno vše, co svésti měl svým „psychickým léčením" slečny Marie, ku kterému ho paní Andělová povolala. Jak víte, nevšímal si nás valně, a paní majorová byla dosti chytrá i v intrikách honěná, aby nezasvěcence dovedla nějak oblouditi, vlastní účel svých obmyslů zakrýti a šerednost svého úkladu všelijak oslabiti. Snad namluvila Morellovi, že zve ho k oblomení shýčkaného a rozmarného děcka, které touží sice po mořské lázni, ale utíká před ní, poněvadž bojí se na poprvé studené a slané vody. Zkrátka účinek pozvání majorčina byl ten, že doktor za chvíli zvolna, tiše, leč určitě prohodil: „Přijdu." Vrátil jsem se s touto zprávou domů a hned na to putoval jsem ku knězi, jenž dopoledne o provedení obřadu svatebního byl zkrácen. Pak začali strojiti v našem saloně oltář. Nevyznal jsem se již, nevěděl jsem, co se bude díti. Nadešel večer. Slečna Marie ležela ve svém budoiru po hrozném dni přemožená, vysílená. K večeru dali jí pojednou pokoj — nepochybně s vypočítavým úmyslem — a dívka zmořená probdělou nocí a útrapami přes den upadla v lethargickou dřímotu. Očekávali a chtěli to. Doktor Morella přišel za tmy zahradou, a já ho uvedl potají k paní majorové; promluvila si s ním a uvedla ho k dceři. Mně nebylo nic poručeno krom přísného mlčení, ale zvědavost moje byla tak povzbuzena i napjata, že neušel mi krůček po domě. Pokoj slečny byl opatřen alkovnou, která jí sloužila za ložnici. Vedle nalezala se koupelna za tenkou stěnou, která mimo to pod stropem byla prolomena širokým a dosti vysokým zaskleným pažením, aby něco denního světla do lázně vnikalo. Jedva jsem znamenal, že Morella vešel do budoiru slečny, vkradl jsem se postranními, k přístupu posluhy určenými dveřmi do koupelny, vyšvihl se na kamínka a s nich na stěnu k železnému pažení. Kdybyste podobné kejklířství nyní ode mne žádal, řekl bych, že je nesvedu a nesvedl bych je. Ale v takovém vytržení, jaké mne tenkráte ovládalo, bývá člověk mrštný a odvážný jak veverka. Neseděl jsem na úzké stěně měkce a musil jsem se pevně držeti hřebu, abych nespadl neb sklo některé malé tabulky v pažení

nevymáčkl. Na to však ani jsem nemyslil, až potom, když shledal jsem, že mám prsty samou odřeninu a pohmožděninu. Hleděl jsem přes nebesa postele slečniny neosvětlenou alkovnou do její budoiru a přímo na ni. Ležela na pohovce oddychujíc klidně, patrně ve zdravém spánku, který ji dostatečně zkonejšil. Doktor Morella stál před ní uprostřed pokoje se založenýma rukama, nehybně, a pozoroval ji. Najednou, jedva že jsem se ohlédl, hnul sebou Morella, jako by cosi větřil; obracel se pátravě po budoiru a točil se —. Nevyčkal jsem. Mžikem bylo mi jasno, že citlivý apparát Morellova ducha postihl v uzavřeném prostoru cizí, rušivý paprslek, a rovněž tak bylo mi jasno, že paprslek ten vychází z mých očí. Než obrátil se Morella úplně a upřel svůj zrak tmou na mne neviditelného, a přece známou magnetickou silou zorniček zjištěného, sesmekl jsem se ruče na kamínka nespouštěje se hřebíku, přeskočil jsem na pevný věšák a vyhoupl se znova na zídku, vše v jednom letu. A zas mi přálo štěstí. Viděl jsem do velkého zrcadla a v něm doktoru Morellovi do obličeje. Působivost lidského zraku jest ovšem tak veliká, že i odrazem zrcadla ucítíte na svém obličeji lidský pohled, upřený na vás do skla, a proto střežil jsem se hleděti na doktora nebo na dívku v zrcadle přímo. Mé oči rejdily kolem nich, leč nedotýkaly se jich samých. Doktor necítil již mou přítomnost v sousední koupelně. Zhasl nejprve lampu, nechal hořeti dvě svíce v girandole a postavil tuto na vzdálený stolek. Z toho bylo mi zjevno dvojí: Příšerný host strojil se k hypnotisování slečny, a slečnin mediumismus nebyl stálý, nebyl tak spolehlivý, jako v somnambulách přirozených, které snesou a musí snésti světlo příkré. Ani jsem nedýchal. Jen jsem se třásl na výsledek pokusu doktorova. Blížil se opětně k dívce, zvolna. Viděl jsem v zrcadle nejprve jeho nohy, pak tělo, plece a konečně obličej. Byl na smrt bledý, zraky jeho byly žhavé a do tváře slečny přímo zašroubovány, zaryty. Zvedal pomalu ruce dlaněmi proti slečně. A když konečně k ní přikročil, snesly se tiše, znenáhla, ty hubené, bílé prsty doktorovy na její skráně. Nedotkly se jich, smekly se jen po krásném čílku dívky a zvedaly se pak opětně jako dva líní dravci. Tvář slečnina byla již proměněna, vše chvělo se pod ní jako před procitnutím. Arci před procitnutím k somnambulnímu jednání. Magnetická moc doktorovy vůle byla již na bezvládnou dívku přenesena a její vůle v slepý nástroj úmyslů Morellových proměněna. Doktor couval od ní krok za krokem, nespouštěje s ní očí; ustupoval do tmavé alkovny.“ (Pokrač.)

FEUILLETON.

První květen.

Památce Karla Hynka Máchy.
(1836 – 1886.)

Zas první máj! — Zas k poupat tísni
roj dal se zlatých včel.
Kde strom a keř, vše zvoní písní,
luh, zdá se, jak by děl:
„Pojď, duši opoj kouzlem jara,
pij krásu, jež v mých květech hárá!“

A skřivan, který v modru jásá,
dí: „V lůně zkvetlých skal
a v stříbře vod spí máje krása,
kéž bys ji zřel a znal!
Už jabloň stem se růží pyšní
a bílý sníh pad na kmen višní.“

Stráň opět: „Ke mně blíž jen,“ zvučí,
„mám v klíně fial dost!“
Hvozd: „Malin trs v mých ňadrech pučí,
je slavík dnes můj host!“
A zdroj: „Už hoří snítky vřesu,
já lásku všem a rozkoš nesu!“

Vše marně. — Básník sladkých zvuků
v kraj zašel daleký.
Mdlou sklonil hlavu, schýlil ruku,
spí v hrobě — na věky.
Strun zlatých nezbudí se ptáče —
kdes v koutku jen si pozapláče.

*

Úmrtí.

Josef Jaroslav Kříčenský, jeden z našich starších zasloužilých povídkářů, zemřel 16. dubna t. r. v Novém Bydžově. Čtenáři „Bibliotéky původních českých románů“, jež vycházela u Jeřábkové, mají dojista posud v paměti jeho poutavé romány. Z nich hlavně *Kamarádi*, *Statkář a jeho láska*, *Jak se kopnický Vávra dostal z rychtářství* a *Zmatkové života* získaly si rychlé oblíbenosti, neboť byly psány prostým, jadrným spůsobem a chovaly v sobě značnou dosis životních zkušeností. Ovšem již před tím byl Kříčenský literárně činný. Přispíval do „Květů“ i „Včely“, a povídkou *Láska a hříchy* obrátil k sobě ponejprv širší pozornost. — Kříčenský narodil se r. 1812. v Holicích. Studia gymnasialní konal v Králové Hradci, načež po různých osudech životních stal se městským důchodním v Bydžově. Jím odešel nám starý vlastenec upřímný a ryzí, věčná budiž mu paměť!

Q.

*

Národní divadlo.

Jubileum herecké činnosti Karla Šimanovského budí v nás mnoho různých, smíšených vzpomínek. O letošních Velikonocích právě tomu čtyřicet let, co mladý řezbář Karel Šíma vstoupil v řadu českých herců — ovšem bez gáže. Ale za to skvělá vyhlídka mu učiněna. Řekli mu, bude-li statně pokračovati, že za několik let dostane roční benefici — to jest polovinu čistého příjmu některého odpoledního představení. Kde bylo naše české divadlo tehdá a kde jest nyní! A přece již nedlouho potom jsme měli svoji velkou Shakespearovskou periodu, z níž mezi herci zůstala nám už toliko nepatrná hrstka. Teď se nám nejlépe

daří v realistickém socialním dramatě, pro tragedii velkého kothurnu hnedle nebude sil. Ale byly to v skutku žulové balvany. Šimanovského Hamlet, Richard III., Othelo, Faust, hrabě Rysoor, král Rudolf, Eliab, Finn — jaká to skvělá galerie nádherných kontur a vulkanické síly! Šimanovský jest hodným zástupcem J. J. Kolára, a jestli se mu nevyrovná v mohutnosti a genialní bezprostřednosti, dostihuje ho ve svědomitém propracování každé role. Postavy jeho nemají trhlin, jsou vždy určitého, výrazného reliefu. V šedesátém roce věku svého jest Šimanovský pln agilnosti a svěžesti. Přejeme mu ze srdce ještě mnoho let dosavadního kypícího zdraví a neméně velkých uměleckých úspěchů. Vždy byly u Šimanovského zaslouženy. V tom, co vedle přirozeného nadání tvoří tajemství každého zdaru — v práci a v energickém studiu — Šimanovský slouti bude vzorem. Jubileum jeho jest svátkem veškeré české veřejnosti.

Na počest oslavencovu provozován 30. dubna v Národním divadle Shakespeareův *Hamlet*. Obecenstvo, které při té příležitosti zahrnulo umělce důkazy nejsrdečnější přízně a všestranného uznání, činilo jen svoji povinnost.

Večer sám náležel, pokud provedení se týče, k nejzdařilejším v celé saisoně letošní. Spatřili jsme velikou Shakespearovou tragedii v celé její mohutnosti a nádherné kráse. Obsazení, výprava, jednotlivé role i celková souhra plně zasloužily hlučného potlesku, jímž animované obecenstvo tehdá neskrblilo.

Mimo *Hamleta* repertoire měl ještě několik novinek. *Nerovné manželství*, původní drama v 5 jednáních od Oty Pinkasa, jest slabý, nezáživný odvar lepších francouzských vzorů. Bylo výborně nastudováno, ale to ho nezachránilo před úplným propadnutím. Po první reprisi zmizelo *Nerovné manželství* s repertoiru a nám nezbývá při něm než říditi se příslovím „de mortuis nil nisi bene.“ — Jednoaktovka *Uhlíři* od F. Gillea je dobrý žert lokálního koloritu, který přes všecky pravděnepodobnosti má zdravé jádro a dovede bavit. Invence chytla se outku velmi chatrného, nelze si mysliti, že by soused sousedku nepoznal ve svátečním vyšňoření, a byt byli všedního dne sebe umouněnější. Ale za to figurky jsou kresleny roztomile. Uhlíř a uhlířka, vzor bručivého podsekretáře Bidard i přihlouplý dobrák Tardivel mají rysy skutečných typů ze života, a jejich genreové zbarvení činí ještě působivější komiku situace. — Drama *Antony* od Alexandra Dumasa otce v lahodném překladě Jar. Vrchlického dalo nám seznati, jak souvěká francouzská comédie vypadala v zárodku. V postavách, situacích, v gestech i životních názorech jednotlivců šumí tam starší romantika se všemi svými náhodami a nepřirozenostmi. Hlavní hrdina sám je postava hrozně tajemná a interessantní, díku nosí v náprsní kapse, zcela dle tehdejší módy. Ale přes to je to kus v každé příčině zajímavý. Jednoduchý děj, výtečná technika — až na některé strojené effekty, jimž nynější divák ironicky se usměje — a zdařilá kresba velké, vše uchvacující vášně zasluhují respektu. Z této půdy vyrostli Augier, Alex Dumas syn i Sardou. Látka táž, jen rozdílný je způsob, jakým se věc řeší. Romantikové chtěli neobyčejné, interessantní postavy a záhadné okolnosti. Nyní chceme charaktery přirozené, a za to interessantní řešení psychologických problémů. Z dramatu *Antony* dýše silný archaismus, ale i tak literární význam jeho jest nepopíratelný. — Ježábkovy *Cesty veřejného mínění* v novém nastudování zahájily svůj debut v Národním divadle velmi šťastně. Mají několik sympatických, ze života vzatých postav a vděčné situace, které i nyní na obecenstvo neminuly se účinkem. Veselohra působila jako novinka a líbila se rozhodně. —

Stejně příznivě uvítán *Primátor* J. J. Kolára. Byla to třetí hra z Náprstkova konkursu a milerádi konstatujeme, že představení pečlivým nastudováním nad obě předešlé značně vynikalo. Přes všechny reminiscence ze starých rytířských her působí drama Kolárovo rázovitostí svých postav a živým dramatickým tempem. Úspěch zevnější byl skvělý, avšak *Královna Barbora* téhož autora jak vnitřní cenou, tak spůsobilostí scénickou stojí přec mnohem výše. —

V opeře Goldmarkova *Královna ze Sáby* byla sensační událostí. Mosenthalovo libretto jest velmi zdařilé, se silnými dramatickými effekty. Sytá, orientálně zbarvená hudba Goldmarkova oděla je v háv plný nádhery a na mnoze i vzácné samostatnosti. Skladatel má skvělou hudební fantasii a v technice je souverenním pánem. Opera jeho má vlastní originální ráz, řadu rozkošných melodií a neméně míst dramaticky mohutných. Vesměs vlastnosti řídké, které ji učiní stálou ozdobou repertoiru Národního divadla. Před tím dávána komická opera Adamova *U věrného pastýře*. Odpustíme-li jí některé zastaralejší obraty, dovede se líbiti. Má mnohá místa svěží a v celku jeví se nezapřený francouzský esprit. — Vzácný host národního divadla, sl. Emma Turolla, vystoupila dosud v Boitově opeře *Mefistofeles*, v *Lohengrinu*, *Královně ze Sáby* a v *Židovce*. Výkony její jako vždy posud byly skvělé a úchvatné. Signora vystoupí v Nár. divadle ještě několikrát a sice v „Normě“, „Čarostřelci“ a „Troubadouru“. Také proslulý tenorista Lad. Mierzwiński získán ředitelstvem ku třem pohostinským hrám. — *Q.*

*

Vyobrazení.

Bratří z mokré čtvrti. Kresba Hanuše Schwaigera.

Člověčenstvo ve svých vášních dělí se v několik velikých skupin, více méně ostře ohraničených: jedni se obírají naukami, druzí uměním, třetí honbou a p., jiní opět nemají vroucnějšího přání, než aby vše, nač pohlédnou, proměnilo se jim v jídlo a pití, a konečně jest i druh lidí, tak zvaných „bratří z mokré čtvrti“, kteří jedí pouze tolik, aby se na nohou udrželi, ale za to jen pijou a pijou. Plný korbel je jim počátkem i koncem, korunou jejich životní abecedy; v korbeli hledají nejen pravdu, nýbrž i dobro, a o krásu se mnoho nestarají. Při plné hlavě pak přetéká rádo i srdce, a leží to již v povaze člověka, tvora společenského, že přemožen citem opírá se o svého bližního, a sejdou-li se dva podobnou nesnesitelnou blažeností nadaní, oprou se druh o druha — padnou si v náruč, zavrou oči a zapomínají na vše kolem sebe, na celý svět, sami na sebe.

Čacký náš umělec Schwaiger, který ve své přirozené blahovolnosti se dívá na svět vždy s nejveselejší stránky, předvádí nám ve svých „bratřích z mokré čtvrti“ párek podobných pozemskou blažeností přemožených lidí. Činí to svým jadrným, velice charakteristickým spůsobem, pro který zaslouží býti zván vysoce zajímavým specialistou mezi moderními umělci. *R.*

Válečná porada. Obraz Edvarda Charlemonta.

Zhoubná lítice válečná rozestřela svoje smrtonosné paže po kvetoucích nivách; přední tlupy nadšených bojovníkův utkaly se toliko jako by na zkoušku, avšak obmýšlená šarvátka rozvinula se v krvavou bitku, která skončila sice nerozhodnuta, ale proti všemu nadání skřižovala nadobro plán původního rozestavení válečných tlup. Narychlo svolána válečná rada, a moudří páni z generality vyslýchajíce vážně zprávu ordonančního důstojníka o průběhu mrzuté bitky, hledí dodatečně na mapě napraviti, co byli na poli zanedbali. Obraz výtečného umělce francouzského Charlemonta vyznamenává se všemi přednostmi francouzské moderní školy: výrazností charakteristiky, správnou kresbou a právě francouzskou elegancí v provedení i celkovém uspořádání. *R.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 14. V PRAZE, dne 15. května 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budiež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

A sotva že zmizel z osvětleného prostoru budoiru za portiérou ložnice, otevřela slečna oči, vzchopila se prudce, přejela si rukou čelo, pohlédla uleknuta na hodiny a trhla zhurta zvoncem. Komorná přiběhla i uvítána slečnou výčitkami, proč ji prý nechá spáti, že ji ženich již čeká —. A „strojit, strojit!“ poroučela; poháněla komornou a vrhala se do svatebních šatů, jak by šlo o její spasení. Pochopil jsem. Ale to, co se před mými zraky dělo, bylo tak hrozné, tak překvapující, že nevěděl jsem, co počíti. Vlastně jsem se ani sebe neptal, neboť můj pud k rytířství byl od jakživa velmi skrovný. A konečně jsem ani nemohl. Pode mnou otevřely se tiše tapetové dvéře — doktor Morella vytrácel se. Zavřel a stanul na okamžik. Cítil jsem, jak tmou svítí jeho oči po mně. Nalezl mne svým jemným instinktem přec. Nehlesl, vyšel na chodbu a zavřel za sebou. A tím mne oklamal. Začal jsem se těšiti, že mne nespozoroval, a vědomí mého poklesku zavíralo mi ústa. Špetnutí Morellovo bylo by mne zajisté pohnulo ke spůsobení šramotu, který by byl slečně prospěl, všechny úklady zmařil. Ale já — tak bídný je člověk v nízké, malicherné, sobecké opatrnosti — já radoval se ze své domnělé skrytosti a zůstal jsem tich. Slečna se čiperně strojila, usmívala, objala matku a vítala s jasnou tváří šťastné, spokojené nevěsty barona Orelského, který po skončení toiletty pro ni přišel. Rytmistr zděsil se sám tohoto zázračného převratu v chování dívky. Viděl jsem, jak zsinal, oči na slečnu vytřeštil a v první chvilce uleknut před ní couvl. Neznamenala ničeho; dokončovala svou úpravu, a v témž zrcadle, které mi zjevilo, že byla hypnotisována, spatřoval jsem na sličné tvářince dívky, jak úplný byl její somnambulism, jak bezděky se správností automata z masa i krve vykonávala vše, co jí byl strašný Morella uložil. Budoir byl samý smích a ševel, samý šum a shon. Rytmistra obrátil káravý pohled a vyčítavé zachvění rtů paní majorky; za chvíli vpravil se v úlohu ženicha blažené nevěsty. Konečně vyšustili snoubenci z budoiru a já směl dolů. A teprv nyní poznal jsem, že mne Morella přece spozoroval. Byl jsem v pasti. S tapetových dveří — mimochodem řečeno dubových fošen — byl stržen klíč, a východ na ztracený kout chodby zatarasen zvenčí závorou. A jakmile jsem sáhl na dvéře, ozvalo se venku temné vrčení — aha, paní majorka očekávala Morellu na chodbě, poučena jím o mé zradě a položila mi na práh bulldoga slečny, ukrutné zvíře, které mi nikdy nepřálo. Uplynula dlouhá chvíle, než došlo na mé vysvobození. Na chodbě zaslechl jsem dva hlasy — paní majorky a barona Orelského. Mluvili na hlas, po česku, abych jim rozuměl jen já. Ostatní služebnictvo bylo francouzské. „Pes čenichá patrně zloděje,“ mínila paní Andělová. „Nebo horšího lotra. Koupelna jest ve spojení s ložnicí mé choti,“ odpovídal rytmistr. „Pošlu pro policii,“ navrhovala moje velitelka. „Pro policii? Pah, my vojáci neradi voláme bičíce a vyplácíme kratčeji. Mám u sebe revolver. Jediné podezřelé hnutí bídáka — a skolím ho jako pominutou kočku. Dovolte, odsouvnu závoru.“ Jedl jsem dosti vtipnou kaši, abych vyrozuměl, jak obě šlechetné duše hodlají mé neoprávněné přítomnosti v lázni využiti, aby mne učinili neškodným, kdybych se opovážil ceknouti. Vyšel jsem, baron sklonil přede mnou napřaženou zbraň, a oba změřili mne hrozivými pohledy. Nežádali ode mne vysvětlení. „Lhal bys beztoho,“ pravil rytmistr. „Tvoje paní ti promíjí, zapomene a ušetří tě, pokud se nepochlubíš sám. Pak nebudeme s tebou dělati caviků. Za to já ti ručím,“ zavrčel baron. Procitl v něm starý, bezohledný divous. A já slíbil svatosvatě a uklidil se jak po-

litý pudlík. Co byste dělal, kdyby vám někdo blýskal revolverem před nosem? Takové bouchačky děsívají mnohdy ovšem více toho, kdo jimi hrozí; ale palec rytmistrův nekladl se na spoušť nikdy nevinným žertem. Dole vypravovala mi hloupá, vyjevená kuchta blaženě, kterak se prý slečna konečně rozmyslila, jak byla všecka jiná, veskrze proměněná, že jí ani slzička před oltářem neukápla, že radostně, zvučně přísahala baronovi lásku a věrnost manželskou až do hrobu, a jak jí svatební šaty slušely. Několik metrů krajek a stužek jsou lana, za které vtáhnete takové tvory a ženské vůbec do pekla. Nevidí nic, odpouštějí všechno, a pohnutlivá svatební ceremonie se svíčkami, květinami a třpytem ornátu připadá jim jako ráj, po kterém vdaná žena drobet pekla s nemilovaným chotěm může dobře a ráda snésti. Kněz prý byl ještě večer povolán proto, aby nebyl zmařen pilný a daleko široko po všelikých stanicích připravený odjezd novomanželů, ku kterému se šťastná mladá paní právě převlékala. Této chvíle tedy použila ctihodná paní majorka s potřeštěným baronem, aby mi otevřeli vězení. Kuchta měla pravdu. Za nějakou chvíli, bylo půl dvanácté, zavolala mne komorná, abych si pospíšil rozloučit se s mladou paní baronkou. Služebnictvo slzelo, slečna — pardon — paní Marie podávala jim ručky k líbání a usmívala se klidně. I mne pozdravila vlídným výrazem a přívětivými slovy. Moje duše se vzepjala, byl bych vykřikl a zatřásl ubohou obětí matčiny ničemnosti, aby procitla ze svého strašného sna — ale baron nespouštěl mne s očí, drže ruku v náprsní kapse paletotu, na kterém rýsovala se pěst, svírající hlaveň bambitky. Mé vykřiknutí, sáhnutí na slečnu — či paní — a jeho výstřel byly by splynuly v jedno. A pak by mne byli pohřbili jako zamilovaného šílence, zabitého pro útok na mladou dámu. Matka vyprovodila dceru na nádraží, a čtyři minuty po půlnoci zalehl do mého otevřeného okna hvizd lokomotivy, vyjíždějící s novomanžely k Marsilii na svatební cestu. — Nejeli daleko. V Cannes probrala se nešťastná paní ze somnambulismu a spatřila se s hrůzou ve společnosti baronově. Strhla pokřik, chtěla vyskočiti oknem, a ráno o deváté byla i s rytmistrem v Nizze zpět. Svolala matku, služebné, svědky, kněze, úřadníky, naříkala, zaklínala, přísahala, že není ženou baronovou, žebrala, aby ji nezabíjeli krutým žertem, utíkala se pod ochranu zákona, obviňovala všechny nás buď z podvodu neb ze šílenství — marně! Jednomyslnou, před úřadními osobami složenou výpovědí všech účastníků zjištěno, že slečna Marie Andělová z Ronovce, dcera paní majorové, dala se vědomě ze svobodné své vůle a při zdravých smyslech i patrné, řádnými funkcemi osvědčené příčetnosti oddati s panem baronem Orelským z Řásné. Úřadníci pokrčili rameny a odešli.“

„A což vy, pane Sekerko?“ otázal se P. D. V. Hlubocký.

„Já? Já mlčel, poněvadž se mne nikdo neptal. Výpověďmi svědků byly zjištěny osoby přítomné obřadu. Já mezi nimi nebyl, a když mladá paní ve svých úzkostech sepjala přede mnou ruce a zvolala na mne polodivoce, poloúpěnlivě: „Sekerko, dosvědčte mi, pro Boha, že všichni tito lidé lhou, že měli současně nesmyslný sen!“ ozvala se paní majorová za mne a obrácena ke komissaři: „Můj tajemník byl včerejšího večera na toulce, tuším že trestuhodné. Ale to spadá v moje disciplinární domácí práva — chtěla jsem toliko říci, že se zdržujeme. Sekerko,“ obrátila se ke mně, „byl jste včera večer sňatku mé dcery přítomen? Ano, či ne?“ Oči jedibaby slibovaly mi pardon toliko s podmínkou, řeknu-li „ne“. A já mluvil pravdu, řka: „Nebyl.“ A v tom již zase uhodila šlechetná matka na zoufalou dceru: „Kdy a kde viděla's včera večer mého tajemníka?“ Mladá paní nebyla s to odpověděti. Možno, ano jisto, že jindy, v řádném processu byl bych neušel výslechu, ať by mi byla paní majorová do řeči vpadala sebe chytřeji. Leč povolaný komissař počínal si velmi diskretně a nezavdal mi příležitosti, abych se rozmýšlel jako Herkules na rozcestí. Úředník nemohl vůči plnému tuctu řádných a věrohodných lidí dáti zhola za pravdu mladé, chorobně si počínající dívce — toť pochopitelno. Jedva že muž s trojbarevnou šerpou odešel, jala se paní majorová hráti jinou. Zarmoucená, se starostlivým obličejem blížila se k dceři, konejšila ji, kývala na barona i na nás, počínala si zkrátka, jako by šlo nejprve o utišení vrtošivého, nemocného dítka. A poněvadž ji mladá paní s hrůzou odstrkovala, zkonejšiti se nedala, přemohl paní majorovou mateřský bol a vynutil z ní přiznání, že pozoruje na dceři již dávno nervosu, ba psychosu, že děsila se pokroků této choroby, že ji tajila, nyní však že vidí —. Mladá paní zesinala a zachvěla se. Porozuměla své matce. Paní majorka byla odhodlána, učiniti ze své dcery blázna, nepoddá-li se, a já se otřásl také. Hola, Filipe, pomyslil jsem si, tato stará ďáblice jest s to, vydati za dcerou i tebe blázinci, jestliže mukneš. O důvod více mlčeti. A nářek mladé paní přestal také jako když utne. Poznala, že spravedlnosti se nedovolá. Zavřela se do svého pokoje, matka vnikla k ní známou vám koupelnou, a dala ji ve dne v noci hlídati. Ona sama nebo baron nesměli ubohé na oči. Nejedla, nespala, nemluvila; jen zrak její stíhal každého, kdo jí na oči přišel, úzkostnou otázkou: Třeštím já, či pominuli se smysly všichni kolem mne? Duše její byla jako ptáče, lapené zákeřnicky v kleci; žila jediné zoufalou tužbou, vyprostiti se. Třetího dne — podivno, jak dlouho namahá se někdy člověk, než připadne na myšlenku, která leží na snadě — tedy třetího dne blesklo hlavou mladé paní správné tušení. Vyčíhala si okamžik neopatrnosti svých hlídačů, vyklouzla a letěla jako vítr přímo k doktoru Morellovi. Vpadla k němu a vzkřila naň: „Doktore, vy jste mne očaroval!“ Lékař popřel rozhodně a stručně. Jsem jist, že Morella byl vždycky ochoten napraviti počestně každou poznanou chybu, a proto bylo by těžko porozuměti

tvrdošíjnosti doktorově vůči nešťastné, nevinné mladé dámě, kdyby mi byl doktorův posluha neposkytl vysvětlení. Lékař byl v tu chvíli obklopen právě svými dětmi; dvě z nich stonaly. A tuším, že pořádný tatík raději zapře Krista a zapíše se ďáblu, než by vydal své děti v sirobu, než by dopustil, aby jim byl vzat otec. A my nedopřáli paní Marii Orelské času, aby jej nářkem a proklínáním oblomila. Byli jsme jí v patách, a rytmistr — sud Bůh, kde se v něm pojednou mrštnost vzala — vrazil první do bytu Morellova. Jeho mladounká choť nečekala, až ji lapí. Prchla přes Morellovu zahradu a vrhla se do moře. Doktor za ní, zápasil s ní ve vodě, zmohl a vynesl ji, až oba klesli bez sebe na zemi. Vzkřísili je. Doktor otevřel oči, počal blábolit, křičeti, zuřiti — nešťastník zešílel. Od toho dne jest v blázinci —. A mladá paní upadla v dlouhou, těžkou nemoc. Tato choroba strávila prudkost její zoufalství. Matka nesměla jí ani na oči a odstěhovala se do San Remo. Baron a já pojížděli jsme sem tam. Na jaře r. 1874., totiž v únoru, kdy na Rivieře vše již pučí, ba i kvete, byl jsem po delší době paní baronkou vyslán ze San Remo, abych přezvěděl, kterak se paní dceři vede. Je tomu něco málo přes půldruha roku. Zastal jsem mladou paní baronku na terasse v lenošce. Vdychovala vůni jara, koupala se v teplém vzduchu a okřívala krásou pohledu do rozkošné krajiny přímořské. Takovým lékům se mladý tvor zhola neubrání, a mně neušlo, že pozdravuje se netoliko tělo, nýbrž i duše prodané dámy. Na její klíně spočívala hlavička baronessy Celiny; dítě dřímalo nevinně a důvěřivě na kolenou ženy, kterou mu otec zločinným spůsobem za druhou matku zjednal. Tento kousek se rytmistrovi podařil. Dal si přivézti dcerušku po prvé své ženě k vánocům do Nizzy, a nalíčil dítě své druhé ženě. Chuděra děcko bálo se otce, který je nemiloval a nikdy nepohladil, bylo zbaveno své české gouvernantky a vrženo pojednou mezi cizí, neznámé lidi. Utíkalo se k té, kterou po návodu a rozkazu otcově musilo oslovovati „mama.“ — Mama odvrátila se sice nejdříve po kolikráte hněvivě od dívčinky, dítě připomínalo jí svou důvěřivostí utrpenou křivdu — ale která řádná žena odolala by dlouho dětské přítulnosti! Mladá paní Orelská vyrozuměla záhy, že baroneska Celina je nevinným, opuštěným ubožátkem, a ujala se jí. A mlčky podrobila se jaksi svému osudu. Dobře vychovaní lidé bojí se směšnosti více, nežli ďábel kříže, a mladá paní baronka záhy poznala, že rozličné její pokusy, svrhnouti se sebe jařmo, do kterého byla ve snách upoutána, omrzely obtěžované lidi, že dobří blížní počali nad ní vrtěti hlavou a ohlížeti se po ní. Tomu vzpírala se ješitnost mladé dámy. A drobet marnivosti, zbytek ohledu k matce, něco únavy a značná, sanguinismem živená houževnatost mládí spůsobily, že se paní Marie Orelská uzavřela v sebe, a mlčky, ledově zachovávala formální slušnost, jakou jí zadrhnutí v manželská osidla baronova ukládalo. S ním nepromluvila ovšem nikdy soukromě slůvka, nepustila ho k sobě na tři kroky. A opovážil-li se někdy vlouditi se k ní v zápětí za veselejší náladou, která se někdy do srdce mladé dámy jako do každé mladé — i nejnešťastnější — dušinky bezděky vkrádá, obrátila se proti němu na prahu a nastavila mu dýky svých hněvivých pohledů, jako by mu věstila: Krok ještě a já nebo ty zhyneme. V březnu r. 1874. rozhodl se baron k návratu do Čech. Paní baronka neřekla ani zbla, dala se dovézti na nádraží k odpolednímu rychlíku a vsedla s Celinkou do kupé, do něhož přisedl také baron. Večer po sedmé přibyli do San Remo, kdež připojila se k cestujícím paní majorová se svými služebnými. K půlnoci dorazili jsme do Janova a nocovali v hôtelu, každý ve zvláštním pokoji; mladá paní s baroneskou Celinou; používala dítěte dle potřeby také jaksi za štít proti baronovi. Následujícího dne dojeli jsme přes Milán do Verony, nocovali tam zas tak, potom ještě v Mnichově a konečně v Praze. Zde zdrželi jsme se několik dní; ale mladá paní baronka nevystrčila svou hlavičku ani na ulici. Odmítla přijímání a činění návštěv, a podobalo se, že buď odhodlala se býti za živa pohřbenou, nebo vyčkati ve vzdorné a ledové nepřístupnosti, až nadejde okamžik vyváznutí. Zde také dohodl se pan Orelský závěrečně s paní majorovou. Vyhodil jí měsíčně tisícovku a převzal mne od ní. Nepotřebovala již sekretáře. Baron učinil mne zbytečným adjunktem svého důchodu na Týnci, a tam naskytla se mi čest poznati vás, pane Vymetale. Co na zámku se dálo, víte namnoze z doslechu. Vytrousiloť se mnohé mezi lidi, mnohé pravdivé a leccos mylné. Proto třeba stručně vyložiti, že baron doufal v obrácení své mladoučké choti na Týnci. Žebral, hrozil, činil jí pomyšlení, vymýšlel radovánky. Nic naplat. Paní baronka držela jej od sebe bičem svého hněvu jako nelítostná krotitelka dravou šelmu. Utápěl svou žalost i zlost ve víně, týral své zřízence, štval veškeré lesnictvo na pytláky — však by váš pan otec mohl o tom vypravovati — a jednoho krásného jitra nalezli ho lidé v lese s plným nábojem sekaného olova v srdci. Minulý měsíc, v srpnu, byl tomu právě rok. A neví se posud, kdo ho zastřelil?“

„Neví,“ broukl P. D. V. Hlubocký pod sebe.

„Totě jako by si byli lesníci umínili, že vraha nevypátrají,“ usmál se vypravující, sjezdiv břitkým, pátravým pohledem z přimhouřených očí tvář poetovu. „Ký div! Byl na ně metlou, a ne nadarmo vznikla domněnka, že nikoli pytlák, nýbrž myslivec některý skolil nenáviděného tyrana.“

„Ničemná pověst,“ durdil se Pravožij. „Myslivci vynikali vždy svou věrností —“

„Ano. A mužnou prchlivostí. Neradi mluvili o smrti baronově, zvláště váš pan otec, pane Vymetale, mlčte, mlčte, rozumím tomu. Hnětlo je zmizení zločinného střelce a výčitky svědomí, že o pánovu bezpečnost nedbali s dostatek. Hleďte,

jak si umím vše rozšafně vyložiti. Ale na Týnci mi k tomu paní baronka času nenechala. Jen byl pan baron pohřben, již letěl jsem já z panské služby. Mladá paní seznala znenáhla z mého a z rytmistrova chování, že nejsem k ní upřímný, vycítila a skombinovala si bystrým ženským důvtipem z nepatrných jednotlivostí neklamné přesvědčení o mé účasti v tajemné příhodě, která ji ženou barona Orelského učinila. Vyhýbal jsem se jí. Až o pánově pohřbu, když přišli jsme my všichni úředníci, abychom sborem kondolovali, osmělil jsem se probleptnouti něco hloupě stilisovaného. Paní baronka měla své vnitřní přesvědčení rázem zjištěno, domnívala se, že chci po úmrtí rytmistrově mrzkým spůsobem promluviti, a na zemřelého ve svůj prospěch žalovati. Hněv vzkypěl v ní; ukázala mi dvéře, ze zámku, z Týnce. Měla pravdu. Čím by jí byly mé konfidence platny? K zrušení nepravého sňatku? Bylo po něm! K processu? Barona těžko bylo žalovati. Matku nechtěla pohnati před soud. Morellu nemohla stíhati. A konečně mohl jsem se tedy skoupati jen já sám. Pohořel jsem poprvé a dnes podruhé —. Eh! Však má paní baronka také dost. Té dámě je osmnácte let. Považte, co to za žhavé, kypící zlato, osmnácte let dívčího stáří! Dívčího, neboť paní baronka ženou není. Nebožtík baron nesměl na ni sáhnouti, a jiného muže nepoznala. Řekne-li vám prohnaný člověk jako já, člověk, jenž toilettu ženských obličejů a slov ignoruje jako mámení více méně bezděčné, člověk, jenž béře v úvahu vždy hned spodničky, řekne-li vám člověk takový, že některá ženština jest pannou, můžete mu vždy z desíti případů v devíti i deseti úplně věřiti. A já jsem jist, že paní Marie Orelská z Řásné jest pannou. Nastřádaná hořkost, uražená pýcha, stud nad utrpěnou pohanou a směšná, leč přirozená lidská libůstka, obírati se tvrdošíjně a mnohdy zbůhdarma svým bolem, zdržují tato mladou dámu na Týnci v ústraní, krom dosahu nápadníků a mlsných dvořílků. Mimo to ukládá testament baronův paní Orelské vyhnanství na Týnci. Touto závětí se jí pomstil. Baroneska Celina přilnula úplně k své mateře. To baron považoval za novou křivdu, a proto vyrval svou závětí dceřušku vdově pokud se týče práv, a ponechal jí pouze povinnosti. Celina nesmí do svého osmnáctého roku z Týnce na krok, a paní baronka po celý ten čas rovněž tak. Zevrubnými, se zlomyslnou páravostí a vynalezavostí sdělanými příkazy testamentu jest uvalena na paní baronku veškera zodpovědnost za tělesné a duševní dobro dívenky, ale práva dozoru a rozhodnutí o všem do nejmenšího, a povinnost stálé, do podrobných chikan vypsané kontroly jsou vyhrazeny zvláštnímu triumvirátu, jejž tvoří týnecký děkan, pak starý sekáč, plukovník Louka z Turova, jak víte pán sousedního panství, a konečně zkysalá stará panna, slečna Orelská z ústavu šlechtičen. Za to jsou arci kuratoři statků povinni odváděti všechen výnos do krejcaru, jedno sto a dvacet tisíc zlatých ročně paní baronce na slušné její a baronesky Celiny živobytí. Paní baronka musila se podrobiti závěti k vůli Celině a k vůli své matce, kteráž byla odkázána pouze na příjem, vykázaný jí nebožtíkem baronem. Až jedenkráte baronessa Celina dosáhne svéprávnosti, ujme držení, bude se však děliti o užitky se svou nevlastní matkou. — Tím končím svoji historku. Věřte, že stojí za dukát a za pětku. — Jsme vyrovnáni?“

„Hm, jsme. Což mohu činiti, abych od vás dobyl peněz, které jste si směle přivlastnil? Musím vzíti za vděk takým zaplacením, jakého jste schopen.“

„Dovolte, ctěný pane Vymetale,“ opáčil úlisně Sekerka, „abych se vám obdivoval. Vám kyne budoucnost. Vyt jste podšívka, chytrý, velenadaný muž. Na důkaz tváříte se mrzutě a nudně, abyste zakryl svou vnitřní radost ze získání mého tajemství, které se v ruce každého obratného člověka promění v zlaťáky. Já jsem s ražením tohoto berného kovu z mého tajemství asi již úplně hotov. Nu, snad časem k své pětce a svému dukátu přidáte něco ubohému Sekerkovi, až sklidíte zisk z moudrého hospodářství nabytou hřivnou. Nezapomeňte na mne, pane Vymetale —. Ajajaj! Půl dvanácté! Dopito, dopovídáno, za chvilku bude i zaplaceno — sklepník čeká již na váš pokyn s tobolkou — a my podíváme se o dům dále!“

Příštího dne procitl P. D. V. Hlubocký až k poledni. Zvedal rozpálenou hlavu těžce z podušek, a snažil se učiniti si ponětí o rozjaření člověka, který před padnutím do postele spůsobí takovou spoustu kolem lože, jakou mdlé, zarudlé oči jeho s naivním údivem přehlížely. Vzpomínal na svou cestu z vinárny do hostince. Vedla klikatinou ulic, hlučnými hospodami, a tichými, koberci vystlanými chodbami, kabinety mdle osvětlenými, smrdutými dvorky, a byla vroubena chaotickou směsí nočních zjevů, odporných a příjemných, protivných a přítulných, a provázena nezbednou souhrou vřískavých, šeptavých a chraplavých hlasů. Poslední matná upomínka kmitala se v hlavě poetově jako dohořívající světélko nad stolem, po němž se mu ruce lepily, kolem něhož čpěl punč a míhaly se křiklavé stužky na scumlaných ženských županech; také nějaké kypré, marně přemoženého pijáka povzbuzující rámě cítil poeta ještě na šíji, a v uších posud mu znělo od sousedního stolu tlučení sklenkou na desku a odměřené: „Inu tak —.“ Ale vše další ztrácelo se mu úplně ve tmách čiré nevědomosti odkud, kterak a kdy dostal se domů.

(Pokračování.)

425

A. Kozakiewicz: STUDIE.

Z BÁSNÍ AUG. EUG. MUŽÍKA.

TAJEMSTVÍ.

Ztroskotána bouří let,
bojem živlů rozervána
zřícenina zeje v svět
jako stará, černá rána.

A přec v máje hodině
drobné tvory k sobě vítá,
útlé ptačí rodině
vlídné hnízdo ráda skýtá.

Smutek věků, hrobu klid
s veselým se trilkem snoubí.
Jest to jako český lid:
jásot vně a bolest v hloubi.

Kdože prozře hloubí tou,
kde tvůj Dante s vůdcem z ráje?
Hrobkou věčně zakrytou
nepoznaná vládne báje.

Ti, kdo přece vešli tam,
mnoho, mnoho prý tam zřeli,
ale ke všem otázkám
mlčeli pak život celý.

V Í T R.

Od pólu k pólu letěl tiše,
a zase hromem bouřil s výše,
přes moře, pouště, oázy,
nad nivy, Andů nad srázy.

Na úponkách se révy houpal
a s vůní růží k nebi stoupal,
a nesl v dál slavíků zpěv
a sykot hada, tygra řev.

Dnes sotva povrch Gangu skalí,
a zítra Samumem se valí,
byl věčnou zimou mrazivý
a pekla žárem palčivý.

Teď u jednoho stanuv hrobu
naň sypal jarních květů zdobu,

sám truchle nad ním zakvílel,
a jako divý dále spěl.

PERDITA.

Kdys byla děckem, a života listy
let dlouhou řadu ctnostně byly čisty,
a kdyby Bůh ji tehda byl vzal k sobě,
tak cudná, klidná spáti mohla v hrobě
jak lilje, jež i z hnusné šachty zkvítá —
Perdita!

Snad byla šťastna? Lichét lidské štěstí,
a nechce každý pouto jeho nésti,
a srdce sotva jeho pout si žádá,
když mát či sestra vedle hořce strádá,
a Satan z naší ctnosti lano splítá —
Perdita!

Teď zřím ji mrtvou. Její ruka bledá
jak větev sklaná, víc se nepozvedá
ni k hrozbě, ani k prosbě. Dokonáno.
To děsná byla noc, pak přišlo ráno,
a byla zas jak růže nerozvitá
Perdita!

CASTRUM DOLORIS.

Ustup se svým žalem, slzami a přáním,
zde již všecko marno. Nadarmo se ptáš,
v jaký cizí kraj teď svoje čelo skláním,
kam tak náhle zmizel jeden bratr váš.

Vaše city, soudy, požitky a vzněty
jsou mi jak těch svící mihotavý třpyt.
A byt zbádali jste ducha, čas i světy,
zde ten chlumek malý v klidu nechte být!

Nevíte, ký rozhled s vrcholu je tady,
více, nežli smrtný tušit může zrak.
Chladně pohlížíte zpět, v života vnady,
na vše, co vám bylo jednou drahým tak.

S beztělnými zjevy zhusta potkáte se,
sami jsouce také vzdušný přelud jen,
nevíte, zda v děse tonete, či plese,
s nepočatými tu sníte jeden sen.

L E B K A.

Kráčím z rána hřbitovem,
tiše snícím v prvním máji.
V ovzduší tom hrobovém
jako v pohádkovém kraji.

Z hrobu pučel život zas,
květinek to kalich jasný —
bujných větrů lehký hlas
zvučel jako úsměv jasný.

Mladé svlačce úponky
starý pomník objímají,
a svých květů ve zvonky
smrti nápis zakrývají.

V koutě, z něhož zelená
ještěrka se na svět dívá,
na prst dřeva vbodená
stará lebka odpočívá.

V její prázdné dutině
ptáci dva krb mají skvělý,
v ní své drobné rodině
teplé hnízdo vystavěli.

V hnízdě hlučno, veselo.
Staří kolem poletují,
a teď lebce na čelo
bez bázně se usazují.

Počnou pěti — jaký div —
píseň života a lásky.
Stojím, čelo obnaživ,
poslouchám ty ptačí hlásky.

Na lebku se zadívám,
zdá se mi, že cosi šepce . . .
A já sám se zachvívám —
závidím té staré lebce.

PÉČE ANDĚLSKÁ.

Kus vesnického života z roku neúrody. Vypisuje **VÁCSLAV ŘEZNÍČEK.**

(Pokračování.)

ozárka vidouc vzrůstati mezi rodiči spor tiše se vytratila ven k děvečkám, které vedle v komůrce dodrávaly peří.

Udělala velmi dobře.

Matka chtěla napravit, co byla prve pokazila, a zatím vše spíš ještě zhoršila.

„Vždyť se snad můžeme mýlit!“ prohodila po chvíli.

„Říkal jsem ti, abys mně o tom již mlčela!“ zakřikl ji rychtář.

To starostlivou a ráznou ženu nanejvýš urazilo. Častokrát pyšnému manželi pro uvarování mrzutostí mlčela, ale tehdá se v ní krev nějak náhle vzbouřila.

„A já, pantáto, povídám, že mlčet nebudu!“ odvětila, avšak hlasem posud mírným a klidným. Po jizbě rozšířilo se trapné ticho. Jenom na stěně visící staré dřevěné hodiny se ozývaly svým stejnoměrným cvakotem.

„Jenom se hned nehorši!“ začal opět rychtář věda, že by nepředloženou drsností v domácnosti zbytečnou nevoli vyvolal. Nikdy nedovedl při podobné příležitosti dáti mužného důrazu svému mínění. Vždycky podlehl a proto každou mrzutost již v počátcích hleděl zažehnati.

„Kdo by se nehoršil!“ dokládala panímáma pozorujíc, že vrchu nabývá a že pantáta ustupuje. „Bude se chumelit i kdybys proti tomu třeba stokrát se vzpíral. Však já vím, že tě to mrzí!“

„Co mne mrzí?“ broukl tázavě hospodář.

„Musí tě to mrzet! Máme tolik žita zaseto. Jest-li se nám teď z jara zachumelí —“

„Nuže co bude?“ ptal se opět rychtář, neboť nechtěl se prozradit, jak se této hrozící možnosti bojí.

„Co bude? Že nás třeba páni odtud ze živnosti vyženou na náves!“

Při tom až do duše sama panímáma se zachvěla a rychtář se otřásl.

„A proč?“

„Ty ještě se tážeš? Neurodí-li se ti žito, nestržíš-li za ně trochu stříbra, jak nahradíš a dosadíš kontribuci, kterou jsi —“

Rychtář se od kamen vzchopil a s chvatem přiskočil k manželce.

„Mlč, mlč!“ prosil všecek rozčilen.

„Aha, pantáto. Jenom se domluvme!“ hovořila uražená žena a znova chopila se tlouku.

Rychtář oběma rukama popadl se za hlavu a začal mlčky přecházeti po světnici. Bezděky pohlédl oknem ven do tmy a na oblohu. Smoušila se.

„O deváté bude obrat povětrnosti“, zasteskl si a ohlížel se, není-li ve světnici některá z děveček. Chtěl, aby rozsvítila. Avšak služebné draly vedle. Panímáma nerada viděla je zaháleti a třeba jen na několik okamžiků.

Rychtáři, ač velmi černou hodinku miloval, bylo najednou po tmě velmi úzko a teskno.

Seřídil proto sám železný svícen, postavil jej do prostřed světnice, sňal s kamen hrst borové louče a konec jedné v krbu napáliv zastrčil ji do otvoru svícnu. Hleděl toužebně, jestli se její uhel rozstoupí. Schválně vybral, sám sebe tak klamaje, rozštípenou. Chtělt mermomocí, aby se rozpůlila a tak podle dávné osvědčené pranostiky přivolala hosty. Ale pokoušel se o to marně. Usedl si zpátky ke kamnům a zahleděl se do planoucího a čmoudícího světla. Bylo mu jaksi nevolno.

Povzdychl si.

„Já ti věřím!“ prohodila panímáma.

„Vždyť ti nic nepovídám!“

„Ale já tě již tak dobře znám, že ihned z povzdálečí pozoruji, co tě sužuje.“

„Jak bys to —“

„Dobře!“ vskočila mu do řeči. „Provedl jsi v záchvatu pýchy a nerozvahy něco, o čem dříve se ženou, která má s tebou všecko snášeti, jsi se neporadil. Víš, že podobná věc nebývá nikdy bez trestu. Teď ti to jde na mysl!“

„Prosím tě!“

„Teď o nic nepros. Na to máš dosti času. Možná, že ti toho bude třeba později.“

„Proč?“

„Proto, že sotva budeš moci k sv. Václavu sehnat, co jsi dal Mařence o svatbě z panských peněz!“

Rychtář sotva dýchal.

„Inu —“

„Co ti to, muži, jenom napadlo?“

„Kdybych potom jich tak potřeboval, snad by mi je zeť na nějaký čas půjčil.“

Rychtářka se pousmála.

„Víš jistě, že si peníze schoval?“

„Kam by je dal!?“

„Do toho nám nyní ostatně nic není, ale ty's jich o masopustě neměl dávat!“

„Neměl, ne, chybil jsem!“

Hospodyni přelétla po kulaté tváři spokojenost.

„Tu vidíš! Sám uznáváš! A jestli se nám neurodí?“

Rychtář chytil se bezděky za copánek.

„Z toho kontribuci nevytřeseš!“ smála se hospodyně, ale smích nešel jí od srdce.

„Že já se s tebou neporadil!“ litoval rychtář.

„To jsi velice pochybil. Mařenka dostala dost. Která nevěsta odváží si z domova takovou výbavu, jako měla ona?“

„Ale která je také rychtářovou dcerou?“

„Ty jsi zbytečně pyšný!“

„Prosím tě, ženo, dnes mne již nesužuj. Však nás ještě odtud nikdo nevyhání. Ty bys beztoho nešla!“ lichotil manželce. Ta se samolibě usmála. Konečně domohla se žádoucího uznání.

V tom vešla do světnice Rozárka.

„Začíná se venku chumelit,“ oznamovala švitorným hláskem. V komůrce mezi děvečkami byl jí dlouhý čas a nějak teskno. Vyběhla se podívat na nebe.

Rodiče okamžitě ve svém hovoru ustali. Matka jí pokynula. Rozárka pochopivši přejala od ní tlouk a otec sklopil hlavu, jako by mu na týlo položil centnýř.

Venku se zatím hvězdnaté nebe víc a více smoušilo, až konečně úplně zachmuřilo. Vítr stichl, vzduch se oteplil, a nežli se kdo nadál, sypal se k zemi sníh jako někdy kolem sv. Mikuláše.

Padaly kusy jako dlaně, tak že ve dvou hodinách leželo ho na dobrou čtvrtku.

Rychtář Kavka sice předpovídal o deváté změnu povětrnosti. Nastala skutečně, ale ne taková, jakou mínil. Sněžilo stále a jenom od půlnoční strany začal k tomu fučeti dosti ostrý vítr.

Nejprve hvízdal a skučel, ale pak svinul spadlé vločky sněhu v lehoučké ledové krupky a začal si jimi hráti. V celé plachty je sháněl a zmítal jimi na všecky strany.

Z podvečera prvního jarního dne stala se noc lednová.

Ponocný Honzera byl nanejmíň desetkráte venku, aby se přesvědčil, jak je.

„Jako o jménu Ježíš!“ stýskal si staré a mrzuté ženě Barboře.

„A víš, kdo je tím vinen?“ nevrle tato se ozvala.

„Kdo myslíš?“

„Ty!“

„A proč já?“

„Proto že jsi Pána Boha hříšně pokoušel!“

„Nevím jak!“

Žena povstala. Byla obratem povětrnosti také velmi rozmrzelá. Měla dvě housátka, žlutoučká jako dukáty a teď je bude musit míti pod kamny. Málo jí porostou, málo budou jí peřím obrůstat a ona dala loni vdavší se dceři i spodnici. Myslila si alespoň letos kousek peřiny seřídit a zatím se jí vše hatiti začíná.

„Ty nevíš jak?“ spustila na manžela. „Ale já vím!“

„Tedy mně to pověz!“

Kdo pak z celé vsi se opovážil před sv. Josefem vzíti na hlavu slaměný klobouk jako ve žních? Ty! Je to skutečný hřích a pokoušení božské dobroty. Lidé tě pronařikají!“

Honzera byl touto řečí manželčinou překonán.

Třicet let již vstávaje lehaje naříkal na nešťastný nápad a závod ve příčině sedmé svátosti. Bál se jí dost ze svých mladých let. Do třiceti se neženil, pak ho přece ďábel zmátl, že to provedl, ale ihned ho Pán Bůh našel žíhavou metlou. Čím si myslil polepšiti, tím se sám řádně vytrestal.

Raději teď mlčel.

Sňal se stěny dlouhý, kroucený roh, s bidla opelichanou beranici a s pece kožich. Dobře se oblékl a bez pozdravu šel ponocovat.

Barbora pohlédla na hodiny.

„Ještě není čas!“

Ale Honzera byl již v síni. Bál se, že by třeba musil ještě dále poslouchati levity, a proto raději šel pryč. Doufal, že budou ještě někde svítit a tam zajde si na táčky. Avšak zatím bylo všude již v oknech tma, ticho, ba ani po celé vsi pes nezaštěkl.

Ponocný se zastavil. Vítr zalehl mu do teplého kožichu, dostal se mu pod beranici a sníh skrze obuv ho studil do nohou. Dlouho se tedy nerozmýšlel.

„Eh co!“ povídal si, a již přikládal k ústům roh. Každý je beztoho až hrůza mrzut. Nevšimnou si, že ponocuje o něco dříve.

A již devateré táhlé hút huhút neslo se Zájezdem v podvečer prvního jarního svátku, zasněženým jako o vánocích.

III.

Za oněch časů po vsích neslavíval se ještě den jmenin s přílišnou okázalostí. Upřímně si blahopřáli, a to každému stačilo. Proto také rychtář Kavka včera pro jiné starosti si ani zhruba nevšiml, že dnes bude svátek jeho patrona.

Panímáma ovšem měla to již ode týdne neustále na mysli, a když se manžel její ráno na sv. Josefa probudil, spatřil na stole ve světnici státi velikou, do červena vypečenou bábovku.

Vázané! — Manželčina pozornost ho potěšila, že se až samolibě pousmál, ale ihned se opět zachmuřil.

Vyhledl oknem ven do sadu.

Tam bylo všude bílo jako v adventě.

Kavka si upřímně povzdychl.

„Kam to povede!“

Rozhlédl se bystřeji.

„Vždyť byla i metelice a vějavka!“ zasteskl si znova seznav, že sníh rozmanitě je srovnán a jako uhlazen. Také v oknech, ač světnice byla obrácena k jihu, vypučely přes noc krásné ledové květy.

Něco podobného na den sv. Josefa ani nejstarší pamětníci nepamatovali. Každý nad tím se pozastavil.

Kavka byl pln nepokoje a starostí.

„Máme tolik žita zaseto! Bude zle, jestliže sníh nesleze ještě dnes!“ Vstal a chvatně jal se strojiti. Měl již sváteční šaty připraveny. Druhdy oblékával se v tento den jenom lehce, dnes však měl tu uchystány koženky s vlnou uvnitř, kabátec dvojitý, kožich a k tomu vydrovku.

„Jak o novém roce!“ zanaříkal. Nic ho již netěšilo.

Ještě že záhy dostaviły se k němu manželka s dcerou, aby mu blahopřály. To ho přivedlo v náladu veselejší, tak že si vyšel do Skalice do kostela již s myslí poněkud upokojenou.

Sníh mu pod nohama chrupal.

„Skřivánci!“ prohodil, usmívaje se ironicky. Do kostela přišlo lidí dost a dost. Obzvláště hospodářů sešel se celý dav, ale všichni byli nemluvní, zamlklí.

Ovšem!

Takového jarního svátku se z nich posud nikdo nedožil.

„Co za sebou přivede?“ táhlo každému duší, ač i na nejhorší zla a trampoty vždycky připraveni byli.

Co jenom to také napadlo staříčkého pana faráře. Po mši svaté u oltáře dal se do modlení litanií. A s jak tklivým důrazem předřekl obzvláště prosbu „Od hladu a moru“, s jakou bezděčnou dojemností lid Boha prosil: „Vysvobod nás, Pane!“

Když konečně vyšli z kostela, neshrnuli se mužové po dávném obyčeji v klubka, aby si družným hovorem cestu k domovu zkrátili. Každý s hlavou malomocně svěšenou brouzdal se sněhem sám a sám, oddávaje se myšlenkám protivnějším a obtížnějším, nežli byl ten až dosud trvající a jako nejtenčí jehly pronikavý mráz.

427

VLTAVA. Socha A. Poppa.

Kavka, ač si do vysokých bot obul dostatek záhřevného, přece ozábl, a když docházel k Zájezdu, pro zimu již na všecky trudné myšlenky zapomněl. Ruce maje v hlubokých kapsách teplého kožichu ponořené co mohl chvátal, aby byl již v teple.

„Pak má žito v poli vydržet!“ zatesknil a odbočil sněhem zavátou stezkou vzhůru ku svému příbytku.

Podíval se po dědině, a tu spatřil, že z několika protějších chalup pohlíží zvědavě k jeho statku několik osob.

„Co to?“

V tom uslyšel zvuk rolniček. Kolena se pod ním zachvěla.

„Snad nejsou zde páni?“ zděsil se a dlouhými skoky chvátal na dvůr. Dech se v něm zatajil. Stálo tam bujné spřežení krásných, drahými houněmi pokrytých vranců a za nimi pestře obarvené sáně.

„Kdo to přijel?“

Co jen mohl spěchal do stavení.

V síni potkal se s Rozárkou. Nežli ji mohl osloviti, zvolala:

„Hádejte, tatínku, kdo je to u nás?“

„Kdo?“

„Hádejte!“

„Tedy mně pověz!“

„Nepovím!“ zasmálo se děvče vesele a uteklo pryč. Rychtáři značně se ulehčilo. Dle radosti Rozárčiny poznal, že nepřijeli páni, ale dozajista někdo jiný.

Vzal za kliku a vešel do světnice.

Tam v novém ovčím kožiše s velkými růžemi a objemným tulipánem na zádech procházel se vysoký, mladý člověk s bičem v ruce.

„Pozdrav vás Pán Bůh, tatínku!“ oslovil rychtáře, který skoro se zarazil. Dolanského zetě v takové parádě nikdy se nenadál.

„Vítám tě!“ pravil srdečně a potřásl zeti rukou.

„Ten týden jsem si koupil nové koně," vypravoval onen, „a tak jsem mohl přijeti vám ke dnešnímu svátku blahopřát."

Kavka po té řeči začal se rozehřívat. Zetova pozornost ho velmi těšila.

„Abyste viděl, jak velice si vás vážím, zapřáhl jsem ty koně dnes poprvé."

„Děkuji ti, že jsi na mne vzpomněl!" odvětil rychtář s úsměvem. „Skutečně mne to těší."

„Ale proč jsi nevzal s sebou také Mařenku?" otázala se zetě panímáma.

„Když má doma co dělat."

„Však by to zase dohonila a do korby byste se byli vešli oba."

„Inu — zeť udělal dobře, že jel s novými koňmi ponejprv jenom sám," ozval se Kavka. „Jako hospodář musil je napřed vyzkoušeti."

Rychtářka okamžitě umlkla. Uznala rychtářův důvod, ale i přes to jí mimoděk napadlo: „Bude teď za její peníze jezdit sám." A sotva že se slzí zdržela.

Rychtář však jen zářil.

„A teď, synáčku, svlékni kožich a panímáma nám přinese něco k zakousnutí!" zval zetě a sám pomáhal mu z těžkého oděvu, zapomenuv úplně na dnešní povětrnost a možné její následky. Byl slávou svého zetě všecek rozblažen. Panímáma však div že hlasitě si nezaplakala.

Rozárka byla ustavičně ve dveřích a se zaníceným pozorovala vrance, kteří bujně do sněhu hrabali.

„Mařenka se bude pořád vozit!" povídala si a již sama si vlastní budoucnost v mysli malovala, až se vdá a manžel, hezký, mladý muž, ji také párem koní do Zájezda přiveze. Ani si nevšimla, že švakr Mařenku zůstavil doma.

Zatím byl celý Zájezd vzhůru.

Nejprve nad tím, že sedlák přijíždí k sedlákovi jako kníže ku knížeti. Rolničky na koňských čabrakách harašily celou dědinou a svými zvuky vylákaly ven každého. Což teprve ti bujností supající vranci.

Zpočátku tímto přepychem, tehdy u sedláků neobvyklým, bylo vše překvapeno, ale překvapení následovala ihned závisť.

„Jak jen si vše ten kraják mohl pořídit?" ozývalo se tu i tam.

„Však jsme na své vlastní oči viděli, co stříbra mu k dceři náš rychtář vysázel!" dodal jiný.

„Ale v tento smutný den takovou kratochvíli!" zahučel opět závistivý hlas.

„V první jarní svátek jeti na saních!" souhlasil druhý.

„Ať ho jen Pán Bůh i s Kavkou za to netrestá!" podotýkal třetí. (Pokračování.)

Milenky básníků antických.

Napsal Timothej Hrubý.

(Pokračování.)

Tento blažený poměr netrval dlouho. Delie oddala se jinému. Žárlivý milenec zavřel ji před Tibullem. Rozhněvaný básník hledí bol svůj ukojiti vínem. Volá na otroka:

„Více mi vína přilij, jím mé boly mírni nynější,
ať sen vítězný zrak mi obejme chabý!
Jet moje milka nyní velepilnou sklíčena stráží,
a dveře zatvrzelé závora pevně drží.
Delio roztomilá, neotálej, strážce obelsti,
mužna budiž! mužným přispěje vždycky Venus....
Kéž bych jen svoje volky spřahat mohl, Delio luzná,
vždycky s tebou bravy pást na chlumě povědomém!
Jen dopřáno mi buď tebe v sladké náruči tisknout;
pak na tvrdém kameni spáti ochotně volím."

Láska básníkova konečně zvítězila, bohužel jen na krátký čas. Onemocněv na Korcyře, píše takto Delii a jakési dobré stařeně, u níž Delie bydlila:

„... ty, prosím, zůstaň věrnou, a svatou onu cudnost
tvou nechť ostříhá vždycky stařenka čilá,
nechť ona vypráví ti při plápole lampy povídky
a stáčí dlouhou přízi z plných kuželů.
Kol ní pak těžkým dílem zaneprázdněna, milko,
spánkem jsouc zmořena práce svojí zanecháš.
Náhle potom se zjevím, nezvěstuje vám toho dříve,
bych připadal ti zjevem k tobě s nebes vyslaným;
tehdy v podobě, jakou mít právě budeš, ke mně pospěš
bosonohá a s vlasem, Delio, rozcuchaným!"

Brzy však zkalil opět bohatý nápadník Tibullovo štěstí. V nejvýš elegické a zajisté hluboce dojímavé náladě básník, když vypočetl, co všechno nemocné Delii prokázal, volá:

„Všechno to jsem vykonal; tvé lásky teď jiný užívá
a v blaženosti svojí, jak kdysi já, tě prosí.
Představoval jsem sobě, že, když se zdraví ti navrátí,
já budu žít jsa blažen; Bůh mi nedal svolení.
Já pole chtěl pěstit, plody pak měla Delia chránit,
až by při horku se žeň na mlatě rozdrobila,
neb do plných nádob měla sobě ukrývati hrozny
rovněž i bílý mést, vytlačený nohami,
pak měla též sčítati dobytek; se drahou velitelkou
švitořivý otroků syn si pohrávati měl;
všem měla rozkazovat, mít péči o všechnu domácnost;
ať bych sám nevelel, přec by těšil mě život.
Tak jsem v mysli tvořil, vše to teď větrové jih a východ
vnesli ve sladkodeché končiny Armenie.
Vínem jsem se snažil zaplašit ty starosti přečasto,
než v horké slzy bol veškero víno změnil."

Citlivý básník, přišed o svůj prvý ideál, neoddal se těžkomyslnosti na dlouho. Podruhé vě-

noval srdce své Nemesi. Nemiloval jí ovšem již ohněm prvé lásky. Nejevila se také hodnou přízně sebe menší. Bylat to krásná sic, ale praobyčejná hetaera. Hlavní její známkou jest neukojitelná penězochtivost. Dary prostoduchého pěvce jí nestačily nikdy. A přec místy povznáší se básník k lásce až úžasné. Když dlela Nemesis na venku, píše jí Tibull:

„Ó když bych velitelku viděl, pak bych velemužně
silným dvojzubcem půdu kyprou obracel,
dle zvyku rolníků za křivým kráčel bych oradlem,
až by jaří turové brázdili půdu k setí;
nestěžoval bych sobě, že slunce mi údy ožehlo,
neb že mi dlaň jemnou někde mozol zohavil."

Nedlouho po tom básník stýská si na milenčinu lakotu:

„Trpké teď trávím dni a noční temnoty trpčí
čas můj jest naplněn pouze žalem hlodavým;
písně ni sám původce zpěvů prospěšni mi nejsou,
dlaň prázdnou vztahuje žádá ji plnit penězi."

A přec ještě uznává předpojatý pěvec u své necitelné milenky mravní hodnotu:

„Ustanu, bych nářek velitelky drahé nezanítil,
za krůpěj jedinou já ceny v sobě nemám;
tať si nezaslouží výrazná smáčeti očka."

Nehodné Nemesi oddán dokonal nadšený a prostosrdečný Tibull krátký život svůj. Z jeho básní dovídáme se o jiném ještě párku milenců, o Cerinthovi a Sulpicii. Nelze nám mlčením pominouti jejich veletklivého poměru. Ve sbírce básní Tibullových na konci nacházíme několik krátkých, ale cituplných básniček, oslavujících lásku těchto milenců. Nic bližšího o nich nevíme. Byli nejspíše přátely Tibullovými, rodem vznešení. Cerinth nevystupuje sám, nýbrž dává se zastupovati Tibullem. Za to však Sulpicie posýlá drahému miláčkovi dopisy plné vroucí lásky. V jednom z nich praví:

„Den, Cerinthe, který mi tě dal, mi svatým bude vždycky,
za vznešenou slavnost vždycky ho míti hodlám.
Když jsi zrodil se, Sudičky nové zase věštily dívkám
jařmo a tobě hrdé nad nimi žezlo daly;
z všech planu já obzvlášť, a blaží, Cerinthe, mě plápol
ten, ty-li vzájemnou lásku mi opětuješ.
Vzájemnou měj lásku, prosím tě při slasti tajemné,
při tvém strážci svatém, při zraku tvém mileném."

Kdysi právě na svůj svátek měla Sulpicie dlíti mimo Řím. Z plna srdce truchlí, že v den tak významný nemá viděti svého Cerintha:

„Den zrozenin tu nenáviděný, jejž jest mi na venku
nevlídném strávit bez milené duše mé.
Srdce, myšlenky nechám, odváděna jsouc, zde ve městě,
když mi nemožno konat, jak moje vůle si žádá."

V nemoci své milenci svému píše:

„Zdaž, Cerinthe, chováš soucit k své milce chorobné?
Ach, horkost teď svírá moje údy chabé.
Nechtěla bychtě jinak přečkat tu nemoc veležalnou,
leč s vědomím, že ty též mého zdraví si přeješ.
Než co mi platno nemoc neblahou přestát, když ti možno
s lhostejným srdcem zříti na bídu moji."

Nejohnivější erotický básník celého starověku vedle Sapfy a Ibyka je však Sextus Aurelius Propertius, soudruh Tibullův (46—15 př. Kr.). Ztrativ v mládí svého otce i statky uchýlil se do Říma, kde mu existence zabezpečena. Jako Katull a Tibull podlehl i Properc předčasné smrti.

Předmět jeho soptících elegií a ideal, jenž upoutal básníka po celý život, byla Hostia, jíž dal básnické jméno Cynthia. Z pěti knih jeho básní obsahují čtyři líčení této nejrůznějšími změnami provázené lásky.

Vedle mnohých předností má propuštěnka Cynthia všechny vady milenek Tibullových. K tělesným vnadám, neobyčejnému vzdělání a básnickému talentu druží se její záletnictví. Ač starší nežli náš mladistvý blouznil, bavila se brzy s jakýmsi soudním úředníkem, brzy přijímala poklony jiných nápadníků. Nádherymilovnost její byla bezedná. Zemřela dříve než Properc, avšak ani smrt její nedovedla uhasiti vroucí oheň lásky a bolestné upomínky v srdci básníkově.

Byla spanilá. Ohnivý zrak, jemná pleť, hnědý vlas a hrdá její chůze diktovaly plamennému milenci vzletné verše.

Properc se nám v celku tak mile nedoporučuje jako Katull a Tibull. Vášnivý pěvec při plnosti výrazu zabíhá velmi rád v učenost svých vzorů, básníků alexandrinských. Nadbytný živel řečnický, dlouhé odlehlé episody mythologické stěžují na mnohých místech porozumění. Jako zvláštnost dodáváme, že sám Goethe Properce nápodobil.

Bohužel nemůžeme ze zřetelů slušnosti nejohnivější básně Propercovy čtenářům v českém rouše podati. Z ostatních uvedeme jen úryvky nejlepších a snadno pochopitelné. Takto líčí Properc vznik své písně milostné:

„Ptáte se, ký podnět nítí mě ku písni milostné,
čím to, že můj něžný zpěv lidu znám je také?
Věžte, to Kalliope, to mi nevštípil ni Apollo,
pouze milenka k zpěvu rozplamenit mě umí.
Když ji vidím skvoucí v kojském se procházeti rouše,
hned ze šatů kojských jsou moje písně celé;
když vlasy rozcuchané spatřím jí vláti po skráni,
hned se těší, že hrdá mnou slavená je kadeř;
když bílým prstem v struny vběhne a zapěje píseň,
pak se čilosti divím ručky její umělé;
a když víčka její toužící k spánku se chýlí,
básníkem jsa vidím látky nové na tisíc;
ať cokoliv si činí a jakoukoli řeč rozepřádá,
hned z ničehož dlouhý počnu děj utvořovat."

Jemně milence vytýká, že se líčí a zdobí cizinskými šperky, dodávaje, že vlastní její přirozená krása všechnu umělou vnadu zastiňuje:

„Má duše, proč tě baví s kadeří zrobenou se procházet,
proč kojským rouchem ňadra kyprá si halit,
proč rovněž myrrhou vlasy sobě natírat orontskou,
nádheru proč jednat, v níž cizozemsko se skví?
Přirozenou sličnost placeným nač menšiti šperkem,
proč nepřát údům v půvabě svém se zjevit?
Věř mi, pro tvou spanilost nijaký lék nelze nalézti,
pestřiti krásu nemá rád Milek, an je nahý.
Viz, jak klín zemský pestré květy od sebe trýská,
viz, že se lépe daří břečtanu, když kvete sám."

(Dokončení.)

SETKÁNÍ.

Napsal **VSEVOLOD GARŠIN.** Z ruského přel. **JAN ŽALOV.**

Za deset verst rozlil se široký a míhající se stříbrný pruh měsíčního světla. Ostatní moře bylo černé, a k divákovi, který stál na pahorku, zazníval pravidelný, hluchý šum vln, houpajících se po písčitém břehu. Ještě černější než samo moře byly silhouetty lodí, které kolíbaly se na rejdě; jeden obrovský parník (dojista anglický, tak se Vasilij Petrovič domníval) stál ve světlém pruhu měsíce, pára z něho syčela, do vzduchu vypouštěna jsouc táhlým, kločkovatým proudem. Od moře zavíval studený, slaný vzduch. Vasilij Petrovič, jenž do té chvíle ničeho podobného nebyl spatřil, pohlížel se zalíbením na moře, na měsíční svit, na parníky, koráby, a radostně, ve svém životě ponejprv, vdychoval do sebe mořské povětří. Dlouho kochal se těmito pocity, které mu byly nové, obrácen jsa zády k městu, do něhož právě dnes přijel a kde bude mu tráviti mnohá a mnohá léta. Za ním procházela se po boulevardu pestrá tlupa obecenstva, hovořilo se rusky i v několika cizích řečích. Tu slušné a tiché hlasy poctivých měšťáků bylo slyšeti, tam štěbetání slečinek, jaré a veselé hlasy odrostlých gymnasistů, kteří v tlupách se kmitali kolem dvou nebo tří děvčat. Výbuch smíchu v jedné z podobných tlup přinutil Vasila Petroviče, aby se obrátil. Veselý houfec šel kolem; jeden ze studentů vyprávěl cosi mladé gymnasistce, druhové hlučeli a přerušovali jeho vřelou, a jak se zdálo, ospravedlňující řeč.

„Nevěřte mu, Nino Petrovno! To vše jest klam! Vymyslil si to!“

„Jen věřte, Nino Petrovno, ničím nejsem vinen!“

„Jestliže, Ševyreve, ještě někdy mne budete chtít oklamat . . .“, nuceně hovořila dívka mladistvým, elegantním hláskem. Konce Vasilij Petrovič nezaslechl, protože tlupa již zašla. Po chvíli uslyšel z temnoty znova výbuch smíchu.

„Hle, tot moje budoucí role, na kterém jako skromný oráč budu pracovati,“ uvažoval Vasilij Petrovič, jednak proto, že byl ustanoven učitelem na městském gymnasiu, a za druhé, že miloval obraznou formu myšlenky, i když jí nevyslovil nahlas. „Ano, ustanoven jsem pracovati na tomto skrovném závodišti,“ přemýšlel znova usedaje na lavičku obličejem k městu. „Kde sny o professuře, o publicistice, o slavném jméně? Nestačíš, milý brachu Vasile Petroviči, na všecky tyto přeludy; zkus pracovati zatím tady!“

A krásné, příjemné myšlenky vyvstaly v hlavě nového gymnasialního učitele. Přemýšlel o tom, jak uhodne již z prvních známek „jiskru boží“ v žácích, jak bude podporovati povahy, které „touží setřásti se sebe jho tmy,“ jak pod jeho dozorem budou se rozvíjeti mladé, svěží síly, „prázdné obecných frází“, jak konečně z jeho žáků svým časem mohou se státi znamenití lidé . . . A tu následující obrazy tvořily se v jeho představách: sedí on, Vasilij Petrovič, již starý, šedivý učitel, doma ve svém skrovném bytě a navštěvují jej bývalí jeho žáci. Jeden z nich jest professorem na universitě, známý netoliko „ve vlasti, nýbrž i v Evropě“, druhý jest spisovatelem, výtečným romanopiscem, třetí publicistou, taktéž proslaveným. „To vaše dobré símě, jež zapadlo v mou duši, když jsem byl ještě hochem, učinilo ze mne člověka, ctihodný Vasile Petroviči,“ praví publicista a s úctou tiskne ruku svému starému učiteli . . . .

Ostatně Vasilij Petrovič ne na dlouho zaujat byl vznešenými dojmy; brzo přešla jeho mysl na věci, které bezprostředně dotýkaly se jeho nynějšího postavení. Vyňal z kapsy novou tobolku a přepočítav si peníze, počal uvažovati o tom, kolik mu zůstane po zaplacení všech nutných výdajů. „Jak je to mrzuté, že jsem tak nerozvážně utrácel peníze po cestě,“ pravil k sobě. „Byt — nu, dám dvacet rublů za měsíc, stůl, prádlo, čaj, tabák . . . Tisíc rublů za půl roku v každém případě ušetřím. Bude zde zajisté možno dostati hodiny za krásný plat, tak čtyři, pět rublů . . .“ Vasila Petroviče jal příjemný pocit uspokojení a zachtělo se mu pojednou sáhnouti do kapsy, kde ležela dvě psaní s doporučením ku předním městským osobám, aby již po dvacáté přečetl jejich adressy. Vyňal listy opatrně, rozbalil papír, ve kterém byly zaobaleny, avšak přečísti adressy se mu nepodařilo, neboť měsíční svit nebyl s dostatek silný, aby Vasilu Petroviči této rozkoše popřál. S dopisy byla zabalena též fotografie. Vasilij Petrovič obrátil ji přímo k měsíci, a snažil se na ní známé rysy rozeznati. „Ó moje Lizo!“ pronesl skoro nahlas a povzdechnul si ne bez příjemného vzrušení. Liza byla jeho nevěsta, zůstala v Petrohradě a očekávala, až Vasilij Petrovič ušetří tisíc rublů, kterých mladý párek pro první počátek nutně potřeboval.

S povzdechem schoval do levé kapsy fotografii i psaní a počal sníti o budoucím rodinném životě. A tyto sny zdály se mu ještě příjemnějšími, než sny o publicistovi, který přijede k němu děkovat za dobré símě, zaseté v jeho srdce.

NA DOUBRAVCE. Obraz A. Chittussiho.

Moře hluboko pod ním šumělo, vítr stával se studenějším. Anglický parník ztratil se z pruhu měsíční záře, která třpytila se a měnila tisícerými, matně třpytivými barvami, odcházejíc zvolna do nekonečné mořské dálky. Nechtělo se mu s lavičky náhle ani vstáti, odtrhnouti se od tohoto vábného obrazu a odejíti do těsných pokojíků hostince, ve kterém Vasilij Petrovič se ubytoval. Však bylo již pozdě; vstal tudíž a sešel dolů na boulevard.

Pán v lehkém šatě z polohedvábné látky a v slaměném klobouku s ovinutou bělavou rouškou (letní to oblek městských šviháků) vstal s lavičky, kolem které kráčel Vasilij Petrovič a řekl:

„Dovolte mi zapáliti.“

„Prosím,“ odvětil Vasilij Petrovič. Červený odlesk ozářil známou jemu tvář.

„Nikolaji, můj příteli, jsi to ty?“

„Vasilij Petrovič?!“

„Tentýž .... Ach, jak jsem tomu rád! Kde bych se toho byl nadál!“ pravil Vasilij Petrovič, svíraje přítele do náruče a třikráte ho políbil. „Jakou náhodou jsi se zde octl?“

„Velmi jednoduše, jsem zde ve službě. A ty?“

„Jsem ustanoven učitelem na zdejším gymnasiu. Právě jsem přijel.“

„Kde jsi se ubytoval? Jestli v hostinci, pojedeme, prosím tě, ke mně. Velmi rád tě uvítám. Nemáš zde přece žádných známých? Pojedeme ke mně, povečeříme, poklepneme si a budeme vzpomínati na minulé časy.“

„Pojedeme, pojedeme,“ souhlasil Vasilij Petrovič. „Jsem tomu rád, velmi rád. Přijel jsem sem jako na poušť — a najednou takové radostné setkání. — Izvoščík!“ zvolal.

„Není třeba, nevolej ho. Sergjeji, hej!“ silně avšak klidně pronesl přítel Vasila Petroviče. Ku chodníku přijela šviháckà koleska; pán vskočil do ní. Vasilij Petrovič stál na chodníku a v rozpacích hleděl na ekvipáž, na vrané koně a tlustého kočího.

„Kudrjaševe, tito koně jsou — tvoji?“

„Moji jsou, moji. Což, toho jsi se nenadál?“

„Jsem všecek udiven ... A jsi to ty?“

„Kdož jiný než já. Nu, polez jen do kolesky, ještě si o tom pohovoříme.“

Vasilij Petrovič vlezl do kolesky, posadil se vedle Kudrjaševa a koleska hnula se drnčíc a kolíbajíc se po dlažbě. Vasilij Petrovič seděl kolíbaje se na měkkých poduškách, a v duchu se usmíval. „Jaký to zázrak,“ přemýšlel. „Dávno-li tomu, co Kudrjašev byl ještě ubohým studentem, a teď — koleska.“ Kudrjašev, položiv nohy na přední sedadlo, mlčel a kouřil doutník. Za pět minut se ekvipáž zastavila.

„Nu, bratře, vylez. Ukážu ti svou skromnou chýši,“ řekl Kudrjašev, sestupuje se stupátka a pomáhaje Vasilu Petroviči s kolesky.

Dříve než vešli do skrovné chýše, o níž se zmiňoval, host přelétnul ji pohledem. Měsíc stál za ní a jí neosvětloval, proto mohl toliko viděti, že byl dům jednopatrový, kamenný, s desíti nebo dvanácti velkými okny. Krásný přístřešek, místy pozlacený, vyčníval nad dubovými dveřmi se zrcadlovými skly, s bronzovou klikou, která podobala se ptačímu drápu, jak drží křišťálový kámen, a se třpytícím se měděným štítkem s jménem domácího pána.

„A tohle jest u tebe chýše, Kudrjaševe! To není chýže, nýbrž takořka palác,“ pravil Vasilij Petrovič, když vešli do předsíně opatřené dubovým nábytkem a krbem s černým zejícím jícnem. „Je tvá vlastní?“

„Nikoliv, brachu, k tomu ještě nedošlo. Najal jsem ji. Ne draze, za půl druhého tisíce.“

„Za půl druhého!“ řekl táhle Vasilij Petrovič. „Jest to výhodnější platiti půl druhého tisíce, než prostavěti kapitál, který může dáti mnohem větší procenta, než když jest proměněn v nemovitost. Ostatně je k tomu mnoho peněz potřebí, a pak — kdybych již stavěl, nebudu stavěti takový barák.“

„Barák!“ vzkřiknul s úžasem Vasilij Petrovič. „Ovšem, takový dům pro mne se nehodí. Nu, pojďme, pojďme rychleji ...“

Vasilij Petrovič rychle sňal plášť a spěchal za domácím pánem. Úprava obydlí Kudrjaševa poskytla nové látky jeho úžasu. Celá řada vysokých komnat s parketovými podlahami, polepených drahými pozlacenými čalouny; jídelna dubovým nábytkem opatřená, s rozvěšenými po stěnách starými modely ptáků, s ohromným vyřezávaným buffetem, s velikým kulatým stolem, na který lil se celý proud světla z visící bronzové lampy s mléčným stínítkem; salon s pianinem, s množstvím rozličného nábytku z ohýbaného buku, lenošek, podnožek, taburetů, stolků; s drahými rytinami a se špatnými olejovými obrazy v pozlacených rámech; v hostinském pokoji nalezal se, jak zvykem, nábytek s hedvábným povlakem a hromada nepotřebných věcí. Zdálo se, že domácí pán najednou zbohatnul, že vyhrál dvě stě tisíc a že na spěch zařídil sobě byt po velkopansku. Vše bylo koupeno najednou, koupeno ne proto, že by toho bylo třeba, ale proto, že v kapse zvonily peníze, jež našly si východu odtud koupí na př. pianina, na kterém, jak Vasilij Petrovič poznal, uměl Kudrjašev hráti jen jedním prstem, koupí mizerného starého obrazu, jednoho z deseti tisíc, jež připisují se flámskému mistrovi druhého řádu, kterého věru nikdo si ani nepovšimnul, koupí šachu, čínského to výrobku, na němž však nebylo lze hráti, tak figurky byly tenké a choulostivé, a na jejich hlavičkách bylo vysoustruhováno po třech kuličkách, zavřených jedna v druhou, a koupí množství jiných nepotřebných věcí.

Přátelé vešli do kabinetu. Zde bylo pohodlněji. Veliký psací stůl, zastavený různou bronzovou a porcelánovou drobotinou, pokrytý papírem, kreslicími a rýsovacími pomůckami, zaujímal střed komnaty. Po stěnách visely ohromné, všelijak malované výkresy a geografické mapy, a pod nimi stály dva nízké turecké divany s hedvábnými třapci. Kudrjašev pojal Vasila Petroviče kolem pasu, odvedl jej přímo k divanu a posadil ho na měkkou pohovku.

„Nu, jsem tomu velice rád, že jsem nalezl starého přítele," pravil.

„Já též . . . vždyť víš, přijel jsem jako na pustinu a najednou takové setkání! Víš, Nikolaji Konstantinoviči, když jsem tě spatřil, tolik se toho ozvalo v duši, tolik obživlo v paměti vzpomínek . . .

„O čem to?"

„O čem? O době studentské, o čase, kdy žili jsme tak blaze, ne-li co do hmotných, tedy alespoň co se týče mravních poměrů. Pamatuješ se."

„Na co bych se pamatoval? Snad na to, jak jsme hltali ty psí klobásy. To by nás, milý brachu, brzy omrzelo . . . Přeješ si doutník? Regalia, Imperialia, kus stojí půl ruble." (Pokračování.)

FEUILLETON.

Budoucnost.

V parku, pod kvetoucím keříkem, jehož sladkou vůní nasycen jest měkký, vlahý vzduch soumraku, sedí dívka bez jména. Jest krásnou a lákavou jako jedovatý květ bažin, a její oko plane světlem bludičky. Nalíčená tvář se leskne, jako by ji byly uhladily nesčíslné polibky, kterých dívce se dostalo, trpké a zžíravé jak urážky. Žlutavá záře svítilny obklopuje ji jakousi výsměšnou gloriolou, odkrývajíc křiklavé tóny její nádherných a pestrých šatů, jichž hedvábí šumí při každém pohybu, jakoby šeptalo matná, vyzývavá slova lásky. Ručka její malá a bílá jest uvězněna v rukavičce a pohrává si rudou, velikou růží.

Tak sedí tam dívka klidna a lhostejna, čekajíc jako lovec, a její zrak bloudí roztržitě po různých návěštích, bílých, modrých, červených, která jsou proti ní nalepena na rohu ulice.

Kolem je ticho a pusto, jen hadrnice, jež strhuje stará oznámení a ukládá pestré cáry z nich ve svou nůši, oživuje spící náměstí. Kostnatou, takřka bronzovou svojí dlaní bez milosti a bez rozdílu ničí všechny ty stopy velkoměstského života. Nová tragedie, kniha učencova, plesy a zábavy, výstavy umělecké, přednášky, všechen ten tištěný pomíjející život, na kterém lpí sen umělcův, úspěch, bohatství, jásavý obdiv davu, sláva nesmrtelnosti, vše to s děsným chvatem mizí v temném koši stařeny.

Bosé její nohy jsou plny prachu; oděv skládá se z tisíce hadrů, sebraných po smetištích, potřísněných blátem ulic, a její obličej, plný vrásek, s tím zapadlým okem, jež se jiskří pod hustým obočím jako zrak šelmy, s bezzubými ústy, s dlouhým šedým vlasem, jest jak obličej jedné z oněch čarodějnic endorských, které sedávaly na bojištích opity vůní krve a sténáním raněných, mísíce blesky svých proroctví v bouři vítězných hymnů.

Když stařena ukončila svou práci, stanula se založenýma rukama, ohromná a šerá, rovna výhrůžné bohyni, a šedá její hlava tragická, ve které vyryla bída svým palčivým drápem tisíceré vrásky, nalezá se právě pod zapomenutým návěštím nového časopisu, jehož jméno před ustrašeným zrakem dívky plane nocí velkými písmeny, dodávajíc stařeně hrozného věšteckého významu. Neboť ona čte tam jako nadpis ku skupení, které vytvořila velká umělkyně Náhoda, slovo, tající v sobě smrt i původ všeho, výhrůžné jak noc, hluboké jak propast a nevyhnutelné jako záhuba, slovo — „BUDOUCNOST".

Jiří Tilšer.

LITERATURA.

Jarní novinky.

První máj uvítal nás zimou a sněhovou metelicí. Navzdor kalendáři bylo potřebí vzíti kožich a kdož ví, jak dlouho ještě budou nás ledoví muži oblažovati svou přítomností. Marno všecko reptání i protesty. Kde jaký květ, honem každý schovával hlavičku na polo rozvitou a skřivaném v povětří mrzla píseň na rtech. Zůstala nám jen hrstka fialek a konvalinek — ale i za ty jsme vděčni. Snad také za nedlouho dostaví se ostatní májová družina a pak opět bude veselo na všech stranách.

Jak v přírodě — tak v literatuře. Již nás dlouho zasypává vánice různých publikací prostředních a prostřednějších. Rojí se toho, bují všude kolem nás a zbytečné bejlí dusí na mnoze vydávání prací skutečně dobrých. Jest to už hnedle jako překvapením, když ve spoustě tištěných věcí objeví se kniha interessantní, kniha vážného myšlenkového zrna. Vždyť už jsme takřka té milé, pohodlné prostřednosti zvykli. Na plodech rázovitých, s vyslovenou, jadrnou individualitou nevidíme z pravidla leč ty malé trhlinky a nedostatky, jichž ani výtvory genialní nebývají prosty. Ale široký proud literárních zbytečností — — však dosti již o tom, věnujeme jim jednu ze statí nejblíže příštích.

Dnes těšiti se chceme tím, co nám máj přinesl opravdu pěkného. Skřivánčí píseň jásala nám vstříc hned na počátku jara. Kdož jiný by ji zapěl nežli Adolf Heyduk, a nevěříte-li, vezměte do rukou jeho *Zavátě listy*. Z prvního cyklu, který tvoří *Dozvuky ku knize „V zátiší"*, dýchá k nám svěží májová nálada a slunné, byt pozdní již jaro života. Píseň Heydukovu znáte. Jest obestřena vřelým kouzlem srdečnosti, cit zvoní v ní ryzím nezkaleným hlaholem a zdá se, jako by na ní jaro zůstavilo svůj pel a svoji rosu. Motiv z pravidla prostý a nehledaný, dikce jednoduchá, obraz z nejbližšího okolí — a přec vám to zachvěje duší. Jeho sloka jest měkká, pružná, hudebního taktu. Poddáte se její kouzlu mimoděk, ať již k vám proudí jarními bystřinami, ať ozývá se vážným chorálem hlubokých hvozdů. V Heydukovi není affektace, je to duše jasná a upřímná, a zrovna taková jest jeho píseň. Umí se zasmát a zaradovat a také umí ze srdce si zaplakat. Zde máme k tomu opět doklady. Co štěstí zářilo mu v duši při pohledu na choť a rozkošnou dcerušku, zapěl Heyduk v *Dozvucích*. Jen někdy ozve se akkord zasmušilý — ale ten mžikem zase prchne, když básník „z temna sněhuplných mraků" pohlédne „v dvojí slunce dětských zraků." Láska k oběma rozpučela tu v nejkrásnější květy rodinné lyriky. Jsou to zvuky plné prostoty a půvabu. Radost ozývá se u Heyduka s takou smavou, otevřenou bezprostředností, že i čtenář cítí v řadrech občerstvující sílu jeho průzračných, roztomilých slok. Žel, ne na dlouho — v oddíle *Za Liduškou* mluví k nám již trpká, ničím neukojená bolest. Osud básníkovi urval jediné dítě a na jeho srdce ulehl beznadějný žal. Píseň Heydukova stává se elegií a ta jest prosycena hořkými slzami. Co dojímavosti v nich a krásy, pochopí každý, kdo zná, jakým nevýslovným kouzlem dovede Heyduk odíti každou drobnou intimní vzpomínku. Jsou to granáty, zbarvené krví raněného srdce. I těžké, nezkojitelné hoře krystalisuje se u Heyduka v zářivé básnické skvosty.

Zavátě listy čítáme k nejdražším knihám, jež Heyduk daroval naší literatuře. Nač se ptáti, který květ na širokém, leskem duhových barev skvějícím se luhu jest spanilejší. Stačí, když k nám ze všech dýše čistý a ryzí dech poesie.

Vedle knihy intimní lyriky položme ihned bohatýrský rhapsod. *Čechův příchod* od Julia Zeyera zaslouží plně tohoto názvu. Je to báseň mohutné vervy a nádherných kontur, v každé příčině zajímavá. Pověst o Čechovi jest tak prostá a jednoduchá, že tvůrčí básníkově fantasii zůstavuje pole téměř docela. Zeyer této volnosti použil, jak svým básnickým intencím uznal za vhodné. Může býti rozpor o tom, je-li motivace příchodu Čechova, kterou uvádí, šťastna. Zeyer dalekosáhlému historickému faktu, jakým bylo sloučení slovanských kmenů od pravěku v Čechách bydlících v organickou státní společnost, podložil příčiny osobní a rodinné. Sdružil s nimi snad nad potřebu reminiscence na dobu keltickou. Ale z toho všeho vyrostlo znamenité dílo umělecké. Nikoliv český mythus asi v té způsobě, jak jej vyvinovali a tvořili staří hellénští tragikové — u Zeyera keltické motivy zatlačily živel slovanský do pozadí. Pokud toho se týče, chceme, a je to žádost oprávněná a přirozená, aby k nám z naší minulosti vyvstával obraz našich slovanských rysů a ne toliko zajímavé zbytky druidských podání. Dávati však hotovému básnickému výtvoru direktivu, bylo by pošetilé. Třeba o něm souditi tak, jak před námi jest, a proto Zeyerově básni nespoříme plného uznání. I přes to, že mezery dávnověké pověsti naší bychom si přáli míti tu a tam jinak vyplněny, přiznáváme *Čechově příchodu* vzácné básnické krásy. Již sám mohutný předzpěv první části dýše vroucí, hlubokou láskou k našemu rodnému kraji. Takých zvuků neslyšíme často. Luzná idyla lásky Čechovy k Etnée jest plna záře a kouzla. Mátožný zjev Charpin dodává celku velikého báječného pozadí. Zpěv věštky o daleké domovině, sídlo její na vrcholku Tater a vylíčení poslední samovolné hekatomby nalézají soka jen v podobně skvělých passážích Zeyerova *Zpěvu o pomstě ťa Igora.* Neméně malebně a s barvami oslňujícími kreslen příchod Čechových zástupů k Řipu i žhavý vnitřek hory s pohřebištěm Sigovésa a jeho potomků. Za to vyznání Čechovy lásky k Etnée, začínající slovy: „Já našel tě, zlatý můj osude krásný!“ jest skutečně „pln něhy a touhy a sladkého čaru,“ jako opět druidská filosofie, plynoucí z řeči Etnéiny nad jícnem sopky, plna hloubky a znamenitého důmyslu. Přírodní staffáž jest u Zeyera vždy skvěle rozmanitá a bohatá.

Jednotlivé postavy jsou podány určitě a s případnou karakteristikou. V Čechu i v Lechu snažil se Zeyer vytknouti ráz národní povahy obou kmenů bratrských a zdařilo se mu to výborně. Vedle líbezné bytosti Etnéiny náruživá Labára jest folií markantní a umělecky vhodnou. Ildána má vážné rysy dávných patriarchů. Tato rozmanitost a přec výrazná plastika uvedených postav přes všechen romantický kolorit celku s pravdivým a čistě lidským motivováním jest jednou z největších předností Zeyerovy básně. Stavba jest rovněž mistrná, děj účinně postupuje a dramaticky se rozvíjí. —

Čechův příchod ovívá dech velké, pravdivé poesie. S tím, jak na př. Słowacki v *Králi duchu* díval se k dávnověku polskému, má Zeyer mnoho společného. Proč bychom svému básníkovi nechtěli přáti stejné svobody? (Pokrač.)

*

Vyobrazení.

Studie A. Kozakiewicze.

Ranní šero se bělí nad zasněženou, zašpiněnou plání polskou. V zamrzlých kalužinách počíná odlesk červánků přecházeti ve zlato. Na rozjezděné cestě potkali se dva ranní chodci. Myslivec a stařena, baba, pro lovce špatné znamení, a týž také málo přívětivým okem ohlíží se na chudou ženu. —

Obraz tohoto thematu byl v letošní výroční výstavě ve Vídni a reprodukce naše podává studii postavy myslivcovy.

*

Vltava. Socha Ant. Poppa.

Všude a vždy stojí v popředí ruchu uměleckého několik mužů vynikajících duchem, nadáním, výsledky práce, kol nich pak hromadí se ostatní jako kol pastýře. Také v tom leží význam, kdy který umělec udeří na strunu, jejíž zachvění proniká i jeho soudruhy, kteří rádi a ochotně podávají se vlivu a kouzlu jeho umění.

V čele české produkce plastické stojí J. Myslbek, který neměl žáků, a přece již pouhý názor prací jeho vyvolal celou skupinu děl, jež zdají se jakoby přímo pod jeho egidou byla vznikla. Dojista mohutný jest vliv Myslbekových skic pro skupiny mostu Palackého, jejich ráz, vyhovující duchu našemu, námi nejlépe pochopený a porozuměný, pronikl do nejednoho cizího atelieru, kde pak za vlivu jeho se pracuje.

A. Popp za takových okolností provedl svoje České řeky, z nichž *Otavu* a *Labe* jsme přinesli v „Uměl. Ruchu“, dnes doplňujíce je *Vltavou.* Práce ty jsou dekorativního účelu, jsou určeny oživiti jistá místa budov, výklenky architektonické vysoko položené, musí tedy pohyb jejich býti jednoduchý, z daleka přehledný a drobných detailů bylo třeba se vystříhati. Na kolik zase myšlenkové části se týče, měla býti každá personifikace neméně jednoduše a jasně karakterisována. Proto prohlíží *Otava* šňůru perlí, u nohou *Labe* stojí loď a *Vltava* pohybem snad až přes míru graciosním vor po proudu řídí. *K. B. M.*

*

Na Doubravce. Obraz A. Chittussiho.

Mnozí horují pro nebetyčné vrchy, příkré strže, obrovské balvany skal, skalní stěny, tlum pralesa, sráz vodopádů dnes jako před třiceti a čtyřiceti lety. Posud žije láska pro romantickou krajinu, sem utekly se zbytky onoho citu, který druhdy všechen civilisovaný svět ovládal. Do dnes nemá kraj, který nehonosí se zmíněnými elementy, pro moderního turistu půvabu, on necítí dříve dech volné přírody, dokud nestojí na stráni, pod sebou tmavé jezero, nad sebou v šeru oblak sníh. Proň je také celý střední kraj český ztracen. A přece jen jaký tu půvab v těch mírně zvlněných pláních, nesčetných odstínech jejich zeleně střídající se se žlutavým obilím nebo hnědí rozorané půdy. Svěžest a sytost tónů nalezne se v netušené míře v mělkých rozrytinách, kudy široká, ale nehluboká voda proudí. Tu arci neuchvacuje formace půdy, zde také není místa pro umělce, který jen v rozmanitosti a mnohosti tvarů hledá krásu kraje, ale krajinář, který v tónu a odstínění nalezá půvab a pro sebe řešitelný úkol, zde nalezne kraj, jenž ho upoutá silou neobyčejnou. Naleznete zákoutí stejně půvabná, jako šumavská, i jinde, v cizině navštívíte kraje rázu Krkonoší, ale kraj středních Čech naleznete jen v Čechách, zde jest katexochen český kraj. Pokud se pamatujeme, dosud nikdo z krajinářů českých necítil se jím upoutána, až A. Chittussi, arci že také jeho směr umělecký přímo ku zobrazení kraje rázu takového tíhne. Tón je proň základem obrazu, forma v řadě druhé, odstíny, vzájemný poměr jejich hledí vystihnouti, jeho oko vidí vždy celek, proň jsou podrobnosti rázu podřízeného.

Na Doubravce je takový ryze český kout, první pohled mnoho na něm nenalezne, ani strůmku ani keře, ale ty stráně všady zelené jsou plny vnady barevné, o níž arci reprodukce naše přese vši věrnost svoji jen slabý podává pojem. *K. B. M.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 15. V PRAZE, dne 25. května 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

ozvolna vynořovaly se vzpomínky nad omžený duševní horizont znaveného myslitele, splývaly, hromadily, mátly se v chaotickém kolotání, jež poeta marně ovládnouti, v lad a sklad uvésti se snažil. Bylo mu horko i těžko jako po divém snu. Rozpálené oči zavíraly se bezděky před plným jasnem dne a snažily se opět prohlédnouti zmatením rejem rudých i zelených mžitek a nočních zjevů, které kolem lože šukaly a na zpruhy dobré vůle poetovy jako závaží se připínaly. Setřásal je a nemohl se jich zbýti.

Pozvedl několikráte pracně hlavu a upustil ji bezvládně zase na podušky.

Bití hodin v sousedním pokoji poskytlo konečně P. D. V. Hlubockému látku ku pracnému přemítání o značné pokročilosti času, kterého jest o vzácném výletu do Prahy přece poněkud škoda. Básník podnikl namáhavý boj s přítažlivostí země, která ho tvrdošíjně a s kromobyčejnou silou od pozvednutí hlavy zdržovala, a vzchopil se šťastně. Pohlednuv za sebe znamenal, že spal na růžích. Rozmačkané, rozedrané ležely na prostěradle dvě růže, sloučené zbytkem staniolového obalu, jímž stonky byly ovinuty. Tyto růže! Odkud —? Aha, donesl je s obdivuhodnou vytrvalostí opilce až domů a padl s nimi do peřin. Byly darem od — od —? Jméno? Eh, což, byla hezká, přívětivá, pokušitelský smíšek a vylákala veškeru dvornost Vymetalovu obratně na výbojnou výpravu, která ji sklonila posléze k obdarování nahodilého, neodbytného seladona růžemi, dále k polibkům a dále —

„Diwné skutky widjwáwá
mnohý tmawý kauteček“

vytrysklo z paměti Pravožijovy ohlasem mudrosloví Michala Siloráda Patrčky, jenž přečasto v dobách únavy beztvárné pomysly poetovy zřetelným výrazem odíval.

„Inu tak!“ ozval se jako na potvrzení monotonní zvuk, stíhající poetu celou noc od večera. Vloudil se do zdobné harmonie strun jeho vnitra jak dotěrný vetřelec, ozýval se posměšně — —. A

„sseredně sy zawráworá
často mnohý Šalamaun,“

napovídal zase M. S. Patrčka, když se byl náš hlubocký poeta s lože sesmekl a seznal, kterak jej nohy matně k umývadlu nesou.

„Inu tak.“

„Na swět wloženo gest garmo,
neymenssj že radost nenj darmo,“

[illegible]

[illegible]

P. D. V. Hlubockého [illegible] se [illegible] ne-příjemné [illegible]. Ozval [illegible] k [illegible], [illegible] z [illegible] a [illegible] na první pohled [illegible].

Z [illegible] [illegible] — v po-[illegible] se [illegible] jako [illegible] [illegible] — —. D[illegible] paní [illegible] a [illegible] [illegible] Ziel[illegible] rozutekly se za jedinou [illegible] — —

Kam? Kam?

Sekerko! Sekerko! Vrať ztracené legie v zla-tém, stříbrném, měděném a papírovém odění, s nimiž vypravil se P. D. V. Hlubocký do Prahy, aby vítězně vztýčil prapory své výtečnosti na cimbuří hradu, v němž trůní ducha českého sídl!

„Z[illegible] z [illegible]
[illegible] z[illegible] k [illegible]
[illegible] — [illegible] — k [illegible]
V [illegible] zahyne. —“

poušťoval opětně duch M. S. Patrčky, vznášející se nad vinami přívalu zmalátnělosti, v níž poeta náš tonul.

Hrůza, pronikající mrazivé údy Pravožilovy, účinkovala na jeho hlavu osvěživěji, než kýžený prve džber studené vody.

Zapomínaje bolestí své hlavy a zubožeností svého žaludku oblékal se ruče, broukaje si více zlostné než mudřecký aforism z Patrčkových „Maudromluw“:

„Wesele gest w městě welkém.
moc wssak smradu, sswranku.“

Usilovným bádáním v temných hlubinách své paměti, mrákotami prohýřené noci obestřené, domákal se Pravožij vzpomínky, že během noci netoliko štědře všechnu společnou útratu platil, nýbrž i na rozličných místech a za rozličnými účely Sekerku zakládal, ba i tobolku k vyrovnání řádu mu vydával. A hluta Sekerka zajisté zneužil bláznovské ochoty a nepříčetnosti poetovy, aby groš na svou soukromou útratu vydlužený ukládal do kapsy a připočítával svůj řád pořáde a všude potají k výdajům poetovým. Tyto podvodné půjčky — Pravožij páčil je nejméně na deset zlatých — musil Sekerka vrátiti stůj co stůj.

P. D. V. Hlubocký skončil s úžasnou rychlostí svou toiletu a rozběhl se rovnýma nohama do Židovského města, do uličky v Kolnách, kdež obýval Sekerka druhé patro zadní části starého domu, [illegible] čtrnácti [illegible] pánům, kteří se [illegible] a [illegible] v [illegible] [illegible] Sekerkově poetu nemálo pobavili.

Dnes však [illegible] se [illegible] P. D. V. Hlubockého [illegible] jehož popsati [illegible] poeta nevidí. Tato nevědomost bleskla mu mysli [illegible] a strach [illegible] proběhl přes [illegible] uličku v [illegible] [illegible]. Čtrnáct [illegible] Čísla! Čísla! Pravožij viděl se již [illegible] dům k domu, vpadá do sklepů k [illegible] a slyší jeden hlas po druhém [illegible]: „Nevím. — nevím — nevím to.“ Do [illegible] večera, do noci —. Ne, tak na zítř [illegible] nemohl se vydati na nazítří.

Kdo pak však čísla domu čtrnácti pánů? Kdo? Kde? Kdy?“

Ah! Ta — v Cikánské ulici — v č. 18! Vyhráno. — Všecť se již [illegible] nezklamala-li poetu paměť, připomínala mu některé momenty z minulé, pestře užité noci.

Ubíraje se po stopě svých nesmělých, avšak [illegible] krůčků od včerejšího odpoledne, dopídil se Štěpné ulice bez [illegible], odtud se pak již dopital na Cikánskou ulici a k číslu 18.

Červená záclona v špeluňském a nevěstním okně na [illegible] zavlála vesele na uvítanou a v temném síni ovinula příchozího boubelatá paže, pomohla mu hravě přes několik stupínků a vsouvla ho dříve než se nadál do polotemné světničky, upravené všelikou veteší za ošumělý kabinet.

Pravožij přerušoval však vlídné vítací proslovy obou ženštin stálým i naléhavým požadováním adressy Sekerkovy. Starší osoba i mladší ošůbka tvrdily sice s dobromyslnou přesvědčivostí, že na to času dosti; leč básníkova mocná touha po nabytí pozbytých pokladů obrnila jej proti všem sladkým slovům, slibům i důvěrnostem, kterým jinak od časů Adamových mužská polovice lidstva s důsledným, zarmuceným povrhováním veškerou papírovou morálkou pravidelně podléhá.

„To! Jak pak bychom neznali byt našeho přítele!“ mínila konečně hostitelka. „Vodívá nám hezké pány a já jsem u něho jako doma. Jeho žena mne sice nevidí ráda, ale proto jsem jí včera večer přece donesla talíř dobré polévky na posilněnou. V Kolnách, v čísle 8. Najdete to snadno, vždyť v celé té uličce není více než asi osm domků.“

S touto kýženou kořistí vyvázl básník, zaručiv se ovšem, že co nejdříve, za hodinu, nejdéle večer, potěší obě přívětivé osoby svou přátelskou návštěvou.

V krátce pohltil domek čtrnácti domácích pánů Pravožije. V pravém slova smyslu pohltil, neboť náš poeta padal po svislé půdě tmavého, směsí nevýslovných zápachů naplněného průchodu do nějaké hlubiny, jako do sklepa. Tápaje pozorně kolem sebe po vlhkých, špínou oslizlých stěnách, dospěl za chvíli na nějaké smetiště, nad nímž

něco denního světla se šeřilo. Jeden ze čtrnácti domácích pánů přebíral v tomto prostranství hadry, bavě se s někým nad sebou štěkavým, huhňavým, zpívavým a rozšlapaným podřečím, kterým potomci národa vyvoleného k rozmnožení pokladů německého jazyka přispěli.

Hadrář uvítal příchozího s vybranou zdvořilostí zvláštního stilu a vyzvídavé tendence.

„Po schodech do druhého patra, pak po pavlači do zadního traktu a tam chodbičkou na levo a několik stupňů vzhůru do podkroví," vyzvěděl Pravožij v úryvcích, přeslechnuv ostatní polo nesrozumitelné vše. Po některém namožení svého důvtipu objevil Pravožij v koutě strmé, točité schody, složené z kamenů rozdílné výšky a šířky, prokládané dřevěnými a cihlovými surogáty. Na houpavé, prolámané, prohnilé pavlači v druhém patře nalezl osobnost, k níž hadrář ze dvorku své promluvy vzhůru vysílal, a kteráž mu s neunavnou hovorností odpovídala. Byla to vytylá, neučesaná, neumytá matrona, oděná otřepaným županem, který ji zajisté již aspoň rok sloužil ke zkouškám barvitosti a tučnosti všelijakých omáček. Seděla široce rozkročena ve zbytku lenošky, a za ní vyrojily se dvě, tři děti — čtyři, pět — všechny podobné sobě jako vejce vejci — šest — všechny jako uhnětené ze špíny, nad níž leskly se toliko černé kučery a jiskrné zraky jejich — sedm — Pravožije zmocnila se úcta před statečností matrony — osm — Pravožij přeběhl odvážně pavlač, puzen obavou, aby mu nekonečná záplava černých, kučeratých, dotěrných capartů nezatarasila cestu i dům. Zase vnikal do hlubin smrdutého baráku stinnou, nízkou chodbou, dal se pak na levo a dospěl konečně k novým stupňům, jež vedly vzhůru, patrně v podkroví. Zde však narazil na překážku v podobě několika nečistých a otrhaných ženštin. Byly zabrány v tiché, smutné úvahy o nějaké značnější události v domě. S povzdechy a hekotem přerušily svoji rozmluvu oddávajíce se zvědavosti.

„Bydlí zde pan Sekerka?" otázal se příchozí, ukázav na dvéře, jež tratily se v temnu podstropí.

„Bydlí, bydlí," přisvědčily ochotně ženské, jevící ochotu k další rozprávce.

Leč Vymetal, štván svou lačností po penězích, prodral se jimi a vystoupil nahoru.

„Nu, nu, totě spěch!"

„Nějaký pompes-funèbres!"

„Kde pak!"

„Však by toho sklidil!"

zaslechl za sebou, otvíraje spuchřelé, ze závěsů padající dvéře.

Vešel do těsné, chudobné, pusté komůrky pod šikmým stropem. Okénko ve vikýři propouštělo do jizby dostatek světla, do něhož nejvýhodněji postaven byl šicí stroj, jediný celý a zachovalý předmět ve světnici. Podél stěny na holé zemi ležel rozedraný slamník, a na něm —

Vymetal zarazil se a couvl.

Slunce stálo v zenitu i sesílalo vikýřem skvoucí paprsky na bledou tvář mrtvé ženy, vroubíc její průsvitné skráně zlatou gloriolou, vetkanou jak diadém v rusé vlasy zemřelé. V hlubokých důlcích vyhaslých očí, na vpadlé líci a v brázdách vrásků na seschlých rukou spočíval hrobový stín dovršeného těžkého utrpení, jehož ledovým dechem svadla líčnost ubohé jako hebký, svěží květ úmorem mrazivé noci jarní po krátkém, vlažném dni.

Všemohoucí anděl smrti zvedá své vyvolené na oltář a sklání pyšné hlavy živoucích ke stupňům před rakví každého i nejbídnějšího ubožáka. Slovo zmírá na všetečných rtech jak nezbedný zvuk ve velebném chrámě a srdce tiší se v bujných prsou, ovanutých mocným, mrazivým dechem otevřené brány bezedné, temné věčnosti.

Hlubocký poeta probíral se znenáhla jen z náhlého ztrnutí a rozeznal teprve po chvíli v šeru kouta za hlavou zemřelé schoulenou lidskou postavu, sedící na nízké stoličce.

„Pane Sekerko!" oslovil šeptem schoulenou postavu, obešed v dalekém oblouku bledou mrtvolu.

Sekerka pozvedl hlavu z dlaní. Oduly, prohýřenou nocí a slzami červeně zbarvený obličej obrátil se s výrazem tupé netečnosti k hostu, a zarudlé oči utkvěly slepě na něm.

„Toť jste vy!" prohodil teprve za chvíli Sekerka, jako by se probíral z dusného sna, poznávaje znenáhla toho, kdo jej probudil. „Sedněte," pobízel mechanicky. A položiv čelo zase do ruky upřel oči na bílé, zlatě ozářené skráně zesnulé.

P. D. V. Hlubocký ohlédl se maně po židli, jíž v celé komůrce nebylo. Zůstal rozpačitě státi podléhaje bolestnému poznávání, že odejde asi chud jak přišel.

„Umírala," pravil Sekerka mdle, „zatím co my jsme dováděli. A nedala se smrti, pokud jsem nepřišel. A pak mne objala, políbila, požehnala, a bylo po všem. Zatlačil jsem svému svědomí, svému strážnému duchu oči. A zítra mi ji vyvezou na káře a zahrabou na vždy. Teď bude ze mne teprve ničema."

„Potěš vás Bůh, pane —"

„Potěší!" broukl Sekerka. „Ani její modlitby nevyslyší. Ubohá! Věřila. Šťastná! Však za hrobem beztoho není nic. A dobře tak. Aspoň nebude se rmoutiti nade mnou a nad marností svého požehnání. Ďábel mne uvázal anděli na krk a slepá, štědrá náhoda vpletla ji do mého života jako živou, velikou lásku, které jsem nikdy nebyl hoden. Ty šlechetná, čistá dušinko!" Sekerka svezl se na kolena, vzal hlavu zemřelé šetrně do rukou a vtiskl na její čelo dlouhý, něžný, uctivý polibek. A slzy bohaté jako hrachy vyhrkly mu z očí.

„Co tu chcete?" obrátil se náhle k Vymetalovi, jakoby hartusením chtěl zakrýti stud za své pohnutí.

„Myslil jsem — chtěl jsem," uváděl P. D. V. Hlubocký svoji upomínací řeč. „Probili jsme dnes v noci všechnu moji hotovost do haléře. Nemám ani na zaplacení v hostinci ani na cestu domů. Dlužil jste si ode mne, a tu mi napadlo, že byste snad mohl laskavě něco —"

„Vrátiti? Nemohu. Žádejte od vyprahlé hroudy krůpěj, kterou jste na ni uronil. Nedá. Pravda, začervenal jsem něco z horkého smetí, které jste v noci na dnešek rozhazoval. Ale nevrátím dnes nic, nikomu, a kdybyste na mne přišel s Bohem a s žárlem. Musím vystrojiti své ženě pohřeb. Toť jednoduché. A nedostává se mi. Musím míti více. Snažte se spíše, abyste přidal na pohřeb své sestřenky.“

„Mé se —“

„Ano. Pochlubil jsem se vám v noci žertem, že jsme příbuzni —“

Velitelský mužský hlas a nešetrný šramot na schůdcích před komůrkou upoutaly pozornost Sekerkovu ke dveřím.

Vysoký, hmotný pán vešel. Nesáhnuv na klobouk ohlédl se škaredým pohledem rozmrzelého, netrpělivého člověka po jizbě. „Okno otevřít,“ velel, odfukuje a nos krče.

Malá, boubelatá, obstárlá osoba, vešedší za pánem, pohlédla prosebně na Sekerku, jenž vzpřímen, vzdorovitě uprostřed pokoje stál, počínání cizincovo hněvivě pozoruje.

„Poslechněte pana doktora,“ pobízela. „Kdybych nahoru dosáhla, otevřela bych sama —“

Sekerka otevřel okno.

Okresní lékař vyňal zápisník plný úřadních formulářův a přeptal se dvěma, třemi úsečnými otázkami na chorobu zemřelé a jméno lékaře, který ji léčil. Boubelatá osoba — Vymetal si vzpomněl, že zahlédl ji v hokynářském krámku v přízemí — odpovídala místo zaraženého Sekerky.

„Obraťte mi ji,“ kázal lékař zhurta.

Hokyně přiklekla k slamníku a zvedla se strany mrtvou ženu a odhalila její ramena. Lékař sehnul se, stáhl košili níže, uchopil mrtvolu sám za rámě, nazvedl ji poněkud, pohlédl pátravě na plece a pustil ji pak nedbale na slamník.

„Dovolte!“ vyhrklo zlostně a bolestně ze Sekerky; přiskočil, vztahuje ruku na obranu své drahé zemřelé.

Lékař ohlédl se úkosem polo povržlivě, polo lhostejně. Byl patrně zvyklý podobným scenám.

„Jméno?“ ptal se krátce.

„Eleonora Vymetalova,“ odpovídala hokyně.

„Stav?“

„Svobodná.“

„Zaměstnání?“

„Švadlena.“

„Stáří?“

„Osmadvacet let.“

Lékař sklapl zápisník a pošinuv klobouk s týla do čela, vykročil k odchodu.

„Pro lístek si přijdete ke mně,“ hodil za sebe někomu, snad Sekerkovi, snad hokyni, a zlořeče skřípavým, vratkým i příkrým schůdkům před komůrkou bouchl dveřmi.

P. D. V. Hlubocký zíral všecek ztrnulý na zesnulou, odpočívající zase klidně na hadrech. Nešetrná ruka omrzelého ohledacího lékaře nevytřásla z ní záchvěv ni bolesti ni hněvu.

A tato ubohá, vykoupená trpitelka byla jeho vlastní sestřenkou.

Tak shledal se po devíti letech poznovu s hezkou, veselou Lenorkou, na jejíž rtech byl vždy jen smích a vtip, na její kvetoucím líčku žár a růžový život. Jeho rozum nedovedl srovnati sličný zjev mladé, jaré, koketní, vždy jak cukrové dívky, její třpytný, sálavý obraz, vrytý v paměti, se strhaným, svadlým, bledým stínem zemřelé ženy v bídném podkroví páchnoucího, červotočivého domku, zapadlého v nejsmutnějším koutě pusté čtvrti města.

Jakou sráznou dráhu, posetou trním a bejlím a planým, žebráckým kvítím urazila nešťastná Lenorka, než dospěla sem z týneckého zámku. Byla roztomilou panskou ve službě první choti barona Orelského, miláčkem baronky, zručnou, důvtipnou šičkou, vzorem čistoty a úpravnosti, tužbou týneckých hochů — —. Potom vypudil ji žárlivý a rozlícený pán po smrti své choti se všemi služebnými ze zámku. Ale pyšná, veselá Lenorka hodila svou rusou hlavou, vysmála se starému broukovi a vypravila se plna odvahy a naděje za svým štěstím do světa — — —

(Pokračování.)

NOSILA KLOBOUČEK.

Povídka z kraje od **JOS. JAKUBCE.**

I.

Když po modrém se nebi oblak zlatý
nad zemí zelenou k nám lidem skláněl
a jarní měsíc s ptáky na pochvaty
teploučké vánky z jihu popoháněl,
a ve dne obláčky a hvězdy v noci
hnal k severu a v kypré listů plenky
kladl první lásku, větérci již krotcí
po ratolestech březin kolébali
a spát ji dali v zlaté prvosenky,
kam lítá žežulka — tu stromy vstaly
a procitnuvše, zelenou svou duši
v list vyprýskly, a živé hoře z boku,
slét' pramen dolů, za ním pták se vzruší,
jenž hnízdo hledá v keři na potoku,
a jiný v poli, křídélky si třepe —
skřivánek nad první to děvou v poli,
se nad ní vznáší výš, a děvče lepé
zří na blankyt, a srdéčko ji bolí.
Ji zabolí, však přijde srdci milý
a přitiskne ta ňadra rozbouřená,
až utiší se. — Květy vyrazily,
vzduch voní jarem... Jaká všude změna!

Však tam, kde skáče potok do Podolí,
tam ve světnici v jemnou, tenkou látku
vyšívá dívka srdce, květy v poli,
a hvězdičky — leč komu na památku?
I hledí ob čas v knížku otevřenou.
Teď zavřela, a myšlenky se ženou
jak ptáci z jihu z potištěných stránek.
Lesk v oku — tucha příštích radovánek.

To tehdy na kopečku na zeleném
jsme zdůli viděli, jak s pomládkami
se honí mládež v kruhu rozjařeném,
a dole po vsi chodili jsme sami
jak běloroušíjara zvěstitelé
od domu k domu se stromečky v ruce,
a na nich vejce, kolem stužky stkvělé.
I zpěváky jsme dělali a hudce. —
Čas obrátil se, země oddychuje,

428

NA JAHODÁCH. Kresba G. J. Schulze.

kde reseda a majorán, květ máku,
a roje včel, jež v zeleni té hrají.
V té vůni potom hejno zpěvných ptáků,
jež slyšeti, jak nyvě cvrlikají
v kvetoucí jabloni, a jenom lehce
se kývou listy na stromech jak spící,
neb ze sladkého klidu se jim nechce.
Tu přelétne jas ublaženou líci!
Sluch Kazda napjal; zní to, zní to jemně
jak s nebe zvuk: to na kvetoucí sněti
si včelky bzučí, ptáče učí děti?
Ne — také zvuky nejsou s této země. —

Ach, Béla to tam v stromech za okénkem!
Při okně hraje sladce na housličky.
I utichly hned při tom tónu tenkém
i včelky bzučné, i ty holubičky,
i pasačka jsouc udivena celá
hus řadu před se hnáti zapomněla.
Chtěl před ní Kazda ukrýti se k plotu,
v tom housle poslední zahrály notu,
a pasačka se po svých husách žene,
tam holoubků se párek opět směje,
a tajný host své líce poděšené
ze křoví nahne, co se to jen děje!
A ticho, vůně, jenom včelky hudou,
a citů žár, jež srdci na vždy zbudou.

V tom nahnula se z okna krásná hlava
a ruce bílé s dráty na pletení.
Pod okny v slunci kočička je hravá
a dívka drátem ruší její snění
a škádlí ji. Tu klubko s okna sletí,
s ním kočka uklká se v úprk dala,
v zem klubko strhla, v drápech zamotala
nit táhnouc za sebou skrz prach a smetí.
Hned kmitla dívka ze dveří jak střela,
a honí kotě po zahrádce k plotu,
a když je v křoví již již lapnout chtěla,
když vztáhla ruku spěšně po šramotu —
jak uskočila! Tiché zaúpění
a syknutí, když ve vlas Kazdův vjela.
I vykřikla. — Toť ovšem kočka není!
A poděšena, vyjevena celá
se dala na útěk. Však za chvilenku
vyhledla z okna, ale ztratila se,
když Kazdu tíhnout uviděla venku,
an ohlížel se, ruku v černém vlase.

Tak se chodí někdy ze záletů.
Kdo nemračil by cestou domů čela?
To bylo by tak něco na zub světu,
to každá vrba všem by pověděla.
A dobře tak, že dva jen věděli to,
a těmto ještě oběma je líto,
co stalo se, a co se státi mělo.
To promýšleje Kazda zjasní čelo.
Pak ohlednul se minuv křižovatku
a zatřás' hlavou dál jde na Březany.

Když kráčel pak kol Votrubcovic statku,
tam hospodář dí skoro rozhněvaný:
„Aj, aj! Hle Kazda! Jenom koukněte se,
jak ze mlýna jde, klobouk stranou nese!"
Dí patře oknem: „On chce mlynářovu."
A kroutil hlavou k tomu svému slovu.
„Však, starý, vím to: chce snad věna více."
Dí rychtářka. — „Což pro tu jalovici!
I krávu přidej, však je málo píce."

A starý rychtář chodě po světnici
dí Krupkovi, jenž v rukou čapku mačká:
„A mnoho-li má mlynářovic Kačka?
Mlýn její není, leda s něho voda,
když teče s kola strouhou olšinami.
Tam sedá prý, a hlídá ji. Jen škoda,
že neuhlídá vody. To jsou klamy!
Nu, nechce, nechce! Já jsem myslil sice,
že bylo by to dobře: on by jistě —
a na to dal bych čtyři jalovice! —
on byl by, jářku, v obci na mém místě.
Nu, nechce, nechce! Dobrá! Řekněte mu,
dvě krávy že mu přidám k tomu všemu."

Děl Krupka pastucha: „I kmotránečku!
Že Kačku sobě namlouvá, vy rcete?
I Bůh vás chraň! Chci vsadit brambor bečku,
že tropí žert s ní. Na mne vzpomenete,
až nechá jí. I já bych nic, to víte;
však až on jednou v olšinách ji nechá —
a kmotřinko, to brzy uslyšíte!
To víte dobře: pozdě honit běcha."
Tak děl a pokorně zas rychle mrká,
když čtyři placky do kazajky strká.
Pak vyšel honem, jen se z dveří mihl,
by Kazdu ještě přede vraty stihl.

(Pokračování.)

SETKÁNÍ.

Napsal **VSEVOLOD GARŠIN.** Z ruského přel. **JAN ŽALOV.**

(Pokračování.)

Vasilij Petrovič vzal si z bedničky drahocenný doutník, vyňal z kapsy nožík, odřízl špičku doutníku, zapálil si a pravil:

„Nikolaji Konstantinoviči, jsem opravdu jako ve snu. Jen několik krátkých let — a již máš takové místo."

„Jaké to místo! Na místo, bratře, plivnout a odejít!"

„Jak to? Mnoho-li máš?"

„Čeho? Služného?"

„Nu ano, platu."

„Mám služného já, inženýr a gubernský sekretář Kudrjašev, za rok dva tisíce šest set."

Obličej Vasila Petroviče se rozšířil.

„Jak je to možno? Odkud zde to vše máš?"

„Ach, brachu, ty's mi dobrá duše! Odkud? Z vody i země, z moře i souše. Ale hlavně odtud."

A zaťukal sobě ukazováčkem na čelo.

„Vidíš obrazy, které kolem visí po stěně?"

„Vidím," odvětil Vasilij Petrovič; „co dále?"

„Víš, co znamenají?"

„Nikoliv, nevím."

„Vasilij Petrovič vstal s divanu a popošel ku stěně. Modré, červené, tmavohnědé a černé barvy nic jeho rozumu nenapověděly, rovněž i jakási tajemná čísla okolo křivek, vepsaná červeným inkoustem. „Co znamenají? Jsou to výkresy?"

„Výkresy jsou to, výkresy, avšak jaké?"

„To nevím, příteli."

„Výkresy ty, nejmilejší Vasile Petroviči, znázorňují budoucí m o l. Víš přece, co jest m o l?"

„Ano, ovšem. Vždyť jsem učitelem ruské řeči. M o l — to je taková... jak bych to jen řekl... nu, hráz, vid."

„Ovšem, hráz. Hráz, která slouží k vytčení umělého přístavu. Na těchto výkresech vyobrazen jest m o l, jenž se bude teprve stavěti. Viděl jsi moře shora?"

„Ano, ovšem. Nevídaný to obraz! Avšak stavby žádné jsem nespozoroval."

„Těžko něco viděti," pravil Kudrjašev se smíchem. „Tento m o l staví se skoro celý ne v moři, Vasile Petroviči, ale zde na suchu."

„Kde to?“

„I u mne a u stavitelů ostatních: u Knoblocha, Pujcikovského a tak dále. To vše zůstane ovšem toliko mezi námi: mluvím s tebou jako s přítelem. Co jsi se tak na mne zadíval? Vždyt to není nic neobyčejného!“

„Poslechni, to jest již hrozné! A mluvíš to doopravdy? Což nepohrdáš nečistými prostředky k dosažení tohoto blahobytu? Zdali vše minulé sloužilo jen k tomu, aby tebe přivedlo do . . . do . . . . A ty tak klidně o tom mluvíš?“ . . .

„Zadrž, zadrž, Vasile Petroviči! Prosím tě, neužívej silných výrazů! Ty pravíš: „nečestné prostředky?“ Řekni mi tedy nejprve, co to znamená „čestný“ a co „nečestný.“ Sám to nevím; jest sice možno, že jsem to zapomněl, ale myslím, že jsem to vůbec nikdy nevěděl; ano i ty zdáš se mi, že to také vlastně nevíš, a že jen tak na oko se upínáš v podobnou uniformu. Ale ostatně toho zanech; je to především nezdvořilé. Měj především v úctě svobodu mínění. Pravíš: „je to nečestno,“ říkej to jen dále, však nebraň mi: vždyt se proto na tebe nehorším, že nejsi se mnou jednoho úsudku. Vše záleží, brachu, na tom, jak se na to hledí, na zřítelnici oka; ale jako jest mnoho očí, tak také s jiné strany jinak se na to hledí; ostatně plivněme na to a pojdme do jídelny pít vodku a hovořit o příjemných věcech!“

„Ach, Nikolaji, Nikolaji, bolno mi takto na tebe hleděti.“

„To ti dovoleno; můžeš se trápiti, jak ti libo. Ať mne lituješ; což na tom! Okoukáš se. Až přijdeš k rozumu, ještě sám řekneš: „Jaký jsem to hlupák!“ Pomni na má slova, že to řekneš. Pojdme a vypijme po kalíšku, bychom zapomněli na zbloudilé inženýry; k tomu jsou, příteli, mozky, by bloudily . . . . Avšak na kolik ty, nejmilejší můj učiteli, si přijdeš, co?“

„Jak by tebe to zajímalo.“

„Nuže, ku příkladu?“

„Inu, když budu míti hojně hodin, vydělám si tři tisíce.“

„Tak vidíš, za tři tisíce budeš se tlouci po celý život po hodinách! A já tu sedím a rozhlížím se: chci, dělám, nechci, nedělám; a kdyby mne to napadlo, mohu třeba celý den do stropu plivat. A peněz . . . peněz tolik, že již o ně ani nestojíme.“

V jídelně, kam vešli, bylo vše připraveno k večeři. Vychladlý rostbeef vypínal se na tabuli jako růžová hora. Krabičky s konservami okrášleny byly pestrými anglickými nadpisy a pěknými rytinami. Celá řada sklenic stála na vedlejším stole. Přátelé vypili po kalíšku vodky a přistoupili k večeři. Kudrjašev jedl zdlouhavě a s velikou zdrželivostí; úplně ponořil se do svých myšlenek.

Vasilij Petrovič jedl a přemýšlel, přemýšlel a jedl. Pojal ho veliký zármutek a sám vlastně úplně nevěděl, jak mu jest. Dle svého přesvědčení by měl prchnouti z domu svého starého přítele a nikdy již se v něm neukázati. „Vždyt tento kousek jest — kradený, pravil si, vkládaje do úst kousek masa a zapíjeje jej vínem, jež mu nalil úslužný hostitel. „A to, co dělám, zdaž to není podlost?“ Mnoho takových myšlenek hlučelo v hlavě ubohého učitele, ale myšlenky ty zůstaly přes to jen myšlenkami. Nicméně skrýval se za nimi jakýsi tajemný hlas, který ozýval se po každé myšlence: „Nu tak, na čem se rozhodneš!“ A Vasilij Petrovič poznal, že není s to odpovědíti na tuto otázku, i zůstal seděti dále. „Nu což, budu pozorovati,“ kmitlo mu v hlavě jako na omluvu, při čemž však sám před sebou byl v rozpacích. „Pročže chci pozorovati, což jsem spisovatelem?“

„Takového masa,“ počal Kudrjašev, „dávej přece pozor — nedostaneš v celém městě.“ A vypravoval Vasilu Petroviči dlouhou historii o tom, jak obědval u Knoblocha, jak předložený mu rostbeef ho zarazil svou výtečností, jak se dověděl, odkud ho lze dostati a jak ho konečně dostal.

„Ty's přišel zrovna v čas,“ pravil zakončuje rozpravu o mase. „Jedl jsi něco podobného?“

„Skutečně, rostbeef jest výtečný,“ odvětil Vasilij Petrovič.

„Znamenitý, bratře. Chci, aby vše bylo jak se patří. A proč nepiješ? Dovol, naliji ti vína.“

Následovala neméně dlouhá historie o víně, v níž hrál též úlohu anglický kapitán, kupecký dům v Londýně, pak tentýž Knobloch a celnice. Vypravuje o víně Kudrjašev statečně popíjel, a v té míře jak popíjel, stával se čilejším. Na tvářích jeho mdlého obličeje vystoupily červené skvrny, řeč jeho počínala býti rychlejší a živější.

„A proč pak ty mlčíš?“ tázal se na konec Vasila Petroviče, který skutečně zarytě mlčel, naslouchaje epopeji o mase, víně, sýru a ostatních jídlech, která krášlila stůl inženýrův.

„Nemám, bratře, o čem bych mluvil.“

„O čem bys mluvil — toť nesmysl! Jsi však, vidím to, zaražen nad mým přiznáním. Lituji toho, velmi toho lituji, že jsem ti to řekl; s větší chutí bychom nyní večeřeli, kdyby nebylo toho proklatého ‚m o l u‘. — A raději na to ani nemysli, Vasile Petroviči, zapuď to . . . Co? Vaseňko, plivni na to! Co již dělati, bratře, zdaž neospravedlnil jsem nadějí, které ve mne byly kladeny? Život není školou. A pak, nevím, udržíš-li se ty na své dráze.“

„Prosím tě, nedělej si o mne starostí,“ pravil Vasilij Petrovič.

„Snad nejsi uražen? . . . Ovšem, neudržíš se. Co ti přinesla tvoje nezištnost? Jsi nyní spokojen? Což nepřemýšlíš každý den o tom, souhlasí-li tvoje postupování s tvými ideály a nepřesvědčíš se každý den o tom, že nesouhlasí? Viď, že to pravda, co? Napij se vína, znamenité to víno.“ Nalil i sobě kalíšek, pozdvihl jej před světlo, ochutnal, mlasknul rtoma a vypil.

„Což myslíš, milý příteli, že nevím, proč jsi zadumán, jaká ti teď myšlenka leží v hlavě? Dopodrobna to vím: ‚proč tu,‘ tak dumáš, ‚u toho člověka sedím? Což ho tak velice potřebuji? Zdaž

nemohu se obejíti bez jeho vína a doutníků?“ Dovol, dovol, dej mi domluvit! Nemyslím zajisté, že u mne sedíš jen pro ty doutníky a víno. Zajisté ne; kdyby se ti toho tak velice chtělo, proto bys přece nemusil ke mně se lísat. Sedíš u mne a mluvíš se mnou prostě jen proto, že nemůžeš rozsouditi, jsem-li skutečným vinníkem. Ovšem je ti to velmi nesnadno, protože ve tvé hlavě utkvěly pod různými rubrikami rozličné zásady a já, tvůj bývalý druh a přítel, pohnaný před ně, ukazuji se býti bídákem. Ale přes to přese všechno nenáviděti mne nemůžeš. Zásada zůstane zásadou, ale já sám sobě, milý příteli, připadám ještě ucházejícím, a možno i říci dobrým člověkem. Vždyt víš, že nejsem ani s to, abych někoho okradl.“

„Dovol, Kudrjaševe. Jak jsi k tomu ke všemu přišel?“ A Vasilij Petrovič ukázal kolem rukou. „Sám praviš, že to cizí: nu a ten jest okraden, komu to bylo vzato.“

„Snadně se řekne: ‚komu to bylo vzato‘. Přemýšlím, přemýšlím, koho jsem okradl a přece nemohu poznati, koho. Nevíš, jak se věc má; povím ti to a snad potom budeš souhlasiti se mnou, že není tak lehko najíti okradeného.

Kudrjašev zazvonil. Objevila se apathická postava v černém fraku.

„Ivane Pavloviči, přines mi z kabinetu plány. Visí mezi okny. Vasile Petroviči, stavba jest grandiosní: ano i poesii v ní teď nacházím.“

Ivan Pavlovič opatrně přinesl ohromný list podlepený plátnem. Kudrjašev jej vzal, odstrčil od sebe talíře, sklenici a kalíšky a rozložil plán na ubrus, politý červeným vínem.

F. Ženíšek: STUDIE. 429

„Pohledni sem,“ pravil. „Zde máš příčný průřez naší hráze, zde zase máš podélný. Vidíš tu modrou barvu? To jest moře. Hlubina jest zde velmi veliká, že počíti stavbu ode dna není ani možno; proto jsme připravili pro hráz nejdříve lůžko.“

„Lůžko?“ tázal se Vasilij Petrovič. „Divné to pojmenování.“

„Lůžko kamenné z ohromných buližníků, ne menších objemem jedné krychlové stopy.“ Kudrjašev rozšrouboval malinké stříbrné kružidlo a změřil jím na pláně jakousi nepatrnou vzdálenost. „Pohleď, Vasile Petroviči, to jest sáh. Změříme-li jím lůžko na příč, objeví se, že má bez mála padesát sáhů šířky. Není to úzké lůžko, pravda-li? Kamenná massa takto široká vystupuje ode dna mořského až do výše šestnácti stop pod hladinou. Představíš-li si šířku lůžka a ohromnou jeho délku, teprve potom můžeš si učiniti nějaký pojem o ohromnosti veškeré kamenné vrstvy. Někdy, považ jen, celý den bárka za bárkou jezdí k ‚molu‘, vyhazuje svůj náklad a měříš — přírůstek hrozně nepatrný. Jako bys do bezedné propasti válel kámen. Lůžko zde na plátně jest označeno špinavě šedou barvou. Spěchají s ním, neboť ode břehu počíná se na něm již opět jiná práce. Parními jeřáby spouštějí se na toto lůžko ohromné krychlové balvany, spájené z buližníku a cementu. Každý z nich má velikost krychlového sáhu a váží mnoho set pudů. Parní stroj je pozdvihuje, obrací a skládá do jedné řady. Podivný pocit se tě zmocňuje, když slabým sevřením ruky zastavíš podobnou massu v pohybu a ona spouští se dle tvého přání. Když taková hmota se ti poddává, cítíš teprve, jak veliká jest síla člověka. A vidíš, tohle jsou ony balvany,“ Kudrjašev ukazoval na ně měřítkem. „Stavba z nich vyžene se až k mořské hladině a na ní počíná se již svrchní kamenná stavba z kamene tesaného. Taková, hle, jest naše hráz; nezadá v ničem egyptské pyramidě. Stavba ovšem je tu provedena v nej-

hrubších rysech. Trvá již několik let, ale jak dlouho se ještě potáhne, to sám Bůh ví. Jest si přáti, aby jen hodně dlouho . . . Ostatně, půjde-li vše tak, jako posledního času, dojista bude trvati déle, než my budeme na světě.“

„A co dále?“ tázal se Vasilij Petrovič po dlouhém mlčení.

„Co dále? Nu a my budeme seděti na svých místech a dostávati plat, jak se patří.“

„Z tvého vypravování ještě nevidím, že byste navždy musili plat dostávati.“

„Ty's ještě mlád na podobné věci! Jsme sice vrstevníci, ale zkušenosť, které se tobě nedostává, mne umoudřila a vyučila. Oč se tu jedná: je ti přec známo, že na moři bývají bouře? A také skutečně jsou. Každého roku rozbijí lůžko a my klademe nové.“

„Pořáde nevidím nutnosti, proč byste svůj plat vždy musili dostávati.“

„Stavíme je,“ pokračoval klidně Kudrjašev, „jen na papíře, zde na tomto pláně, poněvadž toliko na pláně je bouře rozbije.“ (Dokončení.)

Milenky básníků antických.

Napsal Timothej Hrubý.

(Dokončení.)

Láskou Cynthiinou honosí se básník i v těchto verších:

„Nechť teď svět se diví, že mi slouží tak přemilostná dívčina; známa budiž moc moje v Římě celém;
čtouc zpěvy milka praví, že není přítelkyně mocných; dívka jiná nectí verše s citem takovým.
Nechť po mořích dalekých se plavit hodlá moje milka, popluji s ní; dva milé odnese vítr jeden!“

Kdysi však vzbudil Properc její žárlivosť a milenka jej zasypala výčitkami:

„Proč lkáš, proč soužíš bohy stále, že jsem ti nevěrným, proč stýskáš si, že jsem smlouvy svojí nedržel?
Při prachu matky svojí, ostatcích otce drahého — pakli klamat chci, nechat záhuba na mne kvapí —
až k smrti příšerné, přisahám, věrným budu tobě, nás oba v lásce vřelé rozvede den jediný.“

I jindy její podezřivosť umí tišiti:

„Rci, kde mi nutno hledat podnět tvé, Cynthio, pýchy a z jakových příčin k pláči milence nutíš?
Já, jenž jsem se nedávno řadil šťastným ku milencům, teď v své lásce musím od tebe výtky tržit.
Čím si to zasloužím, z jakové mi pošel viny převrat, proč jsi na dívku jinou žárliva, zasmušilá?
Upřímnosť mi věnuj, to vědouc, že milenka nižádná přes práh můj posavad svých nepřenesla kroků.“

V Cynthii viděl básník všecko své blaho a všecku radosť:

„Ty's mně domov jediný, rodičů mých místo zajímáš, slasti mojí stálé příčina ty's jediná.
Přijdu-li zasmušilý či radosten do kruhu přátel, vždycky se omlouvám: ‚Cynthia jest tu vinou.‘“

Po těchto výlevech pocitů štěstí a blaženosti tím trpčeji snášel Properc milenčinu nevěru:

„Mou velitelku drahou mi odervali z náruče dávno a přece kážeš, abych, příteli, nic neslzel?
Mám na to snad patřit, že jiný si ji tiskne na srdce, mou že se zvát nesmí, ač je z pradávna mojí?
Na světě všechno mění se a tak jest měnlivá láska; buď jsi zmožen či zmahášs, tak kolo lásky letí.
Co jsem jí podarů dal a jak ve zpěvech slavíval! Avšak jsouc kovová nechce mi říc': ‚Miluji.‘“

S hořkou rovněž ironií mluví při tom básník o své smrti:

„Teď tedy máš zemříti, Properci, na úsvitě mládí, avšak zemři, nechať smrť tvoje jí je těchou;
ať tvoje stíny děsí, duši tvé přeje strasti pohrobní, ať ti na kosti šlapá, ať se šklebí na popel!“

Současníkem obou předešlých básníků a důstojným jich sokem v poesii byl Cornelius Gallus (69.—26.). Pocházeje z nízkého rodu vyznamenal se ve vojště a císař Augustus svěřil mu správu Egypta. Ve vysoké hodnosti této počínal si Gallus zpupně. Pohaniv nejspíše Augusta byl sesazen. Nemoha pak přežíti svého ponížení, sáhl si sám na život.

Čtyři knihy svých erotických básní posvětil Gallus Cytheridě, již nazýval Lycoris. Zamiloval se do ní asi deset let před svou smrtí. Lycoris je opět bytosť ze známého nám již ovzduší propuštěnek. Mravnosť její nebyla bez poskvrny a na konec pohrdnuvši naším básníkem stala se jednou z četných maitress známého nepřítele Ciceronova Antonia, za nímž šla do Gallie.

Z básní Gallových nezachováno ničeho. Krásu jejich však velebí Ovid slovy:

„Galla slavit východ, západ bude Galla vynášet, a s Gallem stejných dojde Lykoris oslav.“

V Ovidovi samém sdružuje se neslýchaná smyslnosť s velikým nadáním poetickým a formální dokonalostí. Básníci předešlí psali takřka naturalisticky, velkou část jich básní nelze překládati, ale Ovid všechny předstihl. Leč zároveň on a pak ještě Martial a Petronius nejlépe nám představují římskou tehdejší bezúzdnosť. Přes to má Ovid mnoho přátel pro svou sílu poetickou, již dovede vykouzliti i z látky sebe nudnější.

Jeho milenkou byla Korinna, jejíž pravého jména neznáme. Brzy po svém příchodu do Říma vešel s ní v důvěrnou známosť. Bylo mu asi 18 let. Jal se ji na to opěvovati básněmi obrazivou smyslností kypícími, jež se nám dochovaly v jeho „Milostných zpěvech.“ Básně tyto vedle jeho „Umění lásky“ jsou nejduchaplnější, ale zároveň nejsmyslnější plody Ovidovy a římského Parnassu vůbec.

O Korinně nevíme ničeho. Z nanejvýš důvěrného poměru Ovidova k ní patrno, že patřila též

v četu propuštěnek. Měla všechny jejich vady. Vedle penězochtivosti a své nádherymilovnosti Ovida klamala. Přes to vše zahrnoval ji básník vášnivou láskou:

„Právo si žádám: ona dívka, která mě ujařmila právě,
buď mě miluj, buď učiň, bych miloval ji vřele.
Ach, příliš žádám; ať pouze trpí moji lásku;
kéž mé prosby Venus někdy konečně splní.
Přijmi mě! léta mnohá budu tobě spolehlivě sloužit,
přijmi mě! s věrností cudně umím milovat,
mé slovo nezvratné, mravy mé jsou vší viny prosty,
s prostoduchým srdcem stud nachový sdružuji.
Léta, která skytnou mi Sudičky život vymezíce,
žádám si prožíti s tebou, mřít chci společně s tebou.
Rovněž půvabnou k písním poskytni mi látku,
ať se daří písním, jež tebe hodny vzletem.
Na světě širošírém budem opěvováni společně,
s tvým jménem sdružené zůstane jméno moje."

Se stejným nadšením vzpomíná Ovid její něhy:

„Často milence svojí řekl jsem: ‚Rozlučme se jednou!'
tu však rázem v klín můj ona poskočila;
lásky svojí litoval jsem; těžce držíc slzy vroucí
zvolala: ‚Já nebohá! lásky teď už litueš?'
Hned kol šíje mojí něžné svoje ručky opletši
skytla tisíc hubiček. Tím vždy mi zkázu strojí."

Leč za nedlouho si již stýská:

„Žádná láska není ceny té — pryč Milku i s toulcem! —
bych tolikrát neždál sobě, abych zahynul.
Žádám si, abych zahynul, když na tvoje hříchy vzpomínám;
ach, děvo, pro věčné útrapy jen zrozená!"

O velikém mravním úpadku tehdejších Římanů svědčí úryvek následující, kde láska Ovidova stupňuje se ve slabost téměř nevysvětlitelnou:

„Nechci ti ve hříších bránit, poněvadž jsi překrásná;
žádám pouze, abych tvé viny znát nemusil.
Nechci, abys cudnou byla, ač ti ty důtky udílím,
jen chci, abys zakrýt uměla dobře vinu.
Dívka, kterážto umí zamlčet vinu, hříchu nepáše;
když přiznáš se, teprv jest vina tvá pohanou."

Ex ungue leonem! To stačí k poznání básníka, jenž rád a důrazně o mravnosti své nás ujišťuje. Ovšem není to pouze osobní jeho vadou, tak žil a smýšlel téměř každý za úpadku republiky a v časech císařství římského, tak vypadala láska starověku...

Byla volná až za meze veškeré slušnosti. — Ani jediný z uvedených básníků, hlavně ovšem římských, nevtiskl poměru svému ráz vznešenější, ethičtější. Nejvýše ještě stojí Tibull. Láska ryzí, ideální byla vyhrazena teprve pokolením příštím — křesťanství.

Je mnoho poesie v těch nočních dobrodružstvích, v těch smyslných, všemi kouzly bezuzdnosti slazených požitcích, jimž každý, zejmena Properc a Ovid tolik básnické síly a svěžesti propůjčili. Avšak jako naše krásná pleť závojem egyptské noci zastiňuje rozkošnický svět starověkých milenek, tak naše milostná poesie po boku milostné poesie antické vypadá jako zdravím kypící idealní junák vedle vyžilého, materialismem blaseovaného mladíka-starce.

Na něco však nesmíme zapomenouti. Poměry s milenkami nebyly svazkem manželským, aspoň nikoli u Římanů. Manželství je rozloučilo. Zdá se nám to sice zvláštním, že mohl Říman dáti dceru za stálou družku muži, jehož mladistvé přehmaty znal, avšak o lásce k milenkám soudil antický svět mírněji. Mělť starověk vůbec morální názory velice podivné a nám úplně cizí.

Láska k propuštěnkám neměla jinak zhoubného působení v manželství. Sám kníže materialistických básníků, Ovid, podává na velmi mnohých místech hluboce tklivý příklad lásky manželské. Byl třikráte ženat. Teprve třetí jeho manželka zůstala mu věrnou, i když byl do daleké ciziny z Říma vypovězen.

Abychom podali na konci skvělý kontrast oněch milostných neidealních poměrů, dotkneme se krátce tohoto láskyplného poměru Ovidova. Do vyhnanství šel Ovid bez své manželky. Poslyšme, jak líčí smutné své rozloučení:

„V náruči choť mi vězíc, když rozchodu chvíle nadešla,
ta slova přesmutná snoubila s proudy slzí:
‚Já si tě rváti nedám! spolu, ach, spolu půjdeme z vlasti;
tě provodím a ženou psankyně psanci budu;
odchod mám volný; i mě pojme ta země odlehlá;
loďce, na níž popluješ, nákladu málo přidám.
Tobě z krajů rodných odejít hněv císaře káže,
mně však láska, ta pak císaře můž' nahradit."

Když manžel přece odešel, tu nebohá žena omdlela a probravši se opět ze mdloby nepřestala naříkati.

Z vyhnanství svého psal jí nešťastný básník veletklivé, čistou láskou dýšící listy. V jednom přirovnává lásku svou k lásce Antimachově a Filetově, řka:

„Nemiloval klarský básník vřele tak svoji Lydu,
Filetas kojský k Bittidě tak nehořel,
jak, manželko drahá, jsi ty utkvěla v mé duše hloubi;
muž nebohý je ti dán, než za to láskyplný,
ve své nouzi kruté jedinou mám podporu v tobě,
jsem-li něčím posavad, všechno to zásluha tvá.
Ach běda, má báseň chatrnou má odplatu v sobě!
oslava má vždy snahou tvou bude předstižena,
až pokavad má chvála jakous platnost bude míti,
aspoň v mých písních po věky žíti budeš."

Pro tyto verše ryzí manželské přízně a lásky dojista laskavý čtenář básníkovi odpustí jeho „Umění lásky" a „Zpěvy milostné."

PÉČE ANDĚLSKÁ.

Kus vesnického života z roku neúrody. Vypisuje **VÁCSLAV ŘEZNÍČEK.** (Pokračování.)

Také ponocný Honzera stál na blízku a krčil se do svého upjatého kožichu. Jakmile však uslyšel o božím trestu, sklopil hlavu a jako přistižený hříšník loudal se pryč. Vzpomněl si na svou Barboru, která na základě dávných a osvědčených zkušeností usoudila, že vlastně on přivolal dnešní nečas, vzav si místo beranice slaměný klobouk.

Šel všecek zkřehlý k rychtě, poněvadž pro nevrlost ženinu doma neměl žádného stání. Ostatně choval při tom ještě jiný úmysl.

„Podívám se na ta zvířátka blíže!“ hovořil k sobě a obrátil se zpět, aby viděl, jestli za ním někdo hledí. Tušil, že potom všude ve vytopené světnici bude vítaným hostem, aby vypověděl, co u Kavků dělají. Zvolna brouzdal se zmrzlým sněhem do kopečka.

Stanul ve vratech a brzy na to hladil již i koníky po srsti, která se leskla jako vyleštěná.

„Hotové panenky!“ tvrdil znalecky. „Řemení, sáně, houně, všecinko z brusu nové! Tot nejspíše, že mladý začne koňařit. Starý mu dal do toho peníze. Proč by si jich nebyl zatím u sebe nenechal?“

Byl s úsudkem hotov. Teď už jenom aby vše někde odbyl jako bernou minci a při výkladu si mohl u teplých kamen posedět.

Chtěl již odejíti, když tu vyšel na zásep rychtář.

Se zálibou popatřil na nepokojící se koně a spatřiv u nich ponocného samolibě se pousmál.

„To se diviš, Honzero!“ povídal.

„Kmotříčku, opravdu. Oči si mohu vykoukat. Takové spřežení ještě v Zájezdě jaktěživo nebylo.“

„Inu vidíš. Je to radost!“

„Je!“

„Ale je zima, že ano?!“

„Ba, kmotříčku, a velká.“

„Tedy pojď dále. Dnes je můj svátek a o kousek něčeho nebude nouze!“

Ponocný octl se nyní v nebi. Toho se nenadál.

Zdráhal se trochu, ale ochotně při tom kráčel ku předu.

„To bude novin!“ v mysli se radoval.

Z rychty vyšel teprve až k poledni. Zrovna za Kavkovým zetěm, který za hlaholu rolniček s pyšným výrazem ve kveťoucí tváři odjížděl opět domů.

S výrazem hrdého uspokojení díval se za ním rychtář a samolibě se usmíval, když četl v každé venku dlící tváři závisť a nepřízeň. Nic si z toho nedělal. Vždyť přece tak bohatou nevěstu si odtud odvedl!

„Kdo má takového tchána, jako jsi ty, kmotříčku,“ lichotil mu ponocný, „může se na tohle dívat s potěšením!“ A ukazoval na odjíždějícího zetě.

NA FAŘE. Obr

„Však je také zlatého rámečku hoden!“

„Bodejť! Stejný stejného hledá,“ prohodil ponocný a silně při tom zacukal hustým prošedivělým obočím.

Všeček okouzlen nevšiml si rychtář tajné ra-

lvarda Grützner a. 430

dosti svého podřízence, který již kvapně odcházel.

IV.

Rychtář stál ještě chvíli před vraty statku. Naslouchal matnému hlaholu rolniček, které zvonily a chřestily na čabrakách vzdalujícího se spřežení. Byl svým zetěm všecek potěšen a rozradován. Snad by tu byl stál ještě hodinu a díval se na vyjetou stopu po saních, kdyby ho nebyl mráz domů zahnal.

Zastrčil ruce do hlubokých kapes u koženek a nevšímaje si do kořán otevřených vrat, jež by jindy byl zajisté opatrně zavřel, pospíchal do stavení. Zacházelo mu za nehty.

Když vešel do světnice, skoro se až podivil smutku, který ho tam přivítal. Hodiny na stěně jednotvárně cvakaly, manželka zamlkle stála u jednoho okna hledíc přes zachumelený sad do polí. Rozárka seděla u stolu s opřenou hlavinkou o ruku všecka zamyšlena a jenom macek, pod kamny si hovící, spokojeně předl.

„To mu to sluší!“ zvolal rychtář, aby neútulné ticho přetrhl.

„Kdyby to bylo z přebytku!“ rozmrzele odpověděla rychtářka.

„Tebe pořád jenom zlobí, že nepřivezl s sebou Mařenku!“

„Však to měl také udělat. Onu všecku pýchu pořídil si toliko za její přínos!“

„Možná, že se bál na ponejprv ji s sebou vzíti. Koní dosud nezná. Jak pak kdyby převrhl a ona si něco udělala?“ omlouval rychtář zetě.

„Jeho samotného to může také potkat. Nebylo by ještě žádné neštěstí, kdyby se někde octli spolu v závěji!“

„Ty jsi divná!“ mrzel se rychtář. „Prosím tě, pantáto, jenom nic mi nevyčítej. Začjen vždy stálo, co se někdy mně nelíbilo?!“

„A co se ti tady nelíbí?“

„Že koně kupoval. Měl ještě pěkné a zachovalé. A konečně — začje koupil?“

„Však jsme mu dali věno pro radost. Udělal si ji.“

„Ne pro takovou radost. Aby se nemusil báti nouze. Však si vzpomeň, o čem jsme včera spolu mluvili.“

Rychtář umlkl. Chtěl převésti hovor jinam.

„Měl jsem mu říci,“ prohodil, „aby nosil místo vrkoče copánek jako já.“

„Tím by se bližším nebi nestal. Až budeš mít jen plnou hlavu starostí, však tě také zaplétání copánku přejde. Ty tě letos neminou. Pozoruj povětrnost a pro lesklé koně, obarvené sáně a zetův nerozum nezapomínej na svou nepředloženost.“

Kavka zvážněl. Slova manželčina působila na něho tak, jako by ho polil vodou. Rozárka si při tom u stolu vzdychla.

„Co pak ti, dceruško, schází?“ ptal se rychtář.

„Že tu Mařenka nebyla!“

Opět se octli tam, kde rychtář snažil se přestati. Raději umlkl a hleděl oknem ven.

Jen dřevěné hodiny na stěně bylo slyšeti a macek pod kamny předl. Vše ostatní ve světnici jako by nebylo živo.

Nikdo nepromluvil slova.

„Z úrody již mnoho nebude,“ začal konečně rychtář. „Ozim nevydrží a jař nás nevytrhne.“

„A ty jsi mu dal všecko?“

Kavka mlčky přisvědčil.

Panímámě se cosi kmitlo očima. Ale jen kmitlo.

„Snad tě v nejhorším případě někdo založí!“

„Myslil jsem, že zeť, a ten zatím —“

„Koupil koně, aby ti mohl přijeti blahopřát.“

„Však pěšky z Dolan by sem ani se nedostal!“ jal se hájiti zetě tchán.

Začínali od repetice. Rozárka však slyšíc o otcově starosti byla s útěchou hned pohotově.

„Až bude nejhůře, namluvím si bohatého ženicha!“

„I mlč, blázínku. Každý sebe bohatší chce brát a ne dát,“ zasmála se jí matka.

„A také u nás dostane!“ dodal Kavka, mžikem zapomenuv na předešlé úzkosti.

„Nejsi ještě hotov s vyvdáním jedné!“ okřikla ho panímáma. „Víš, že se ti právě všecky nadéje až po kolena zachumelily a již druhé bys chtěl slibovat? Ta má na vdavky ještě dost času.“

Po těch slovech odešla panímáma pod komín k ohni. Byl již dávno čas, aby dohlédla na oběd.

Rychtář usedl na lavici a zadíval se ven. Marně nutil se do veselosti. Běloučký sníh stále mu všecko zastíral.

Tak nevesele první jarní svátek v Zájezdě na rychtě nesvětili již dávno. Slavný byl, ale — lidská sláva, polní tráva.

Toto přísloví dnes po vsi leckde opakovali, když Honzera plnými ústy vykládal o spřežení, s nímž Kavkův zeť přijel. Dostal za svoji ochotu zde oběd, jinde svačinu a někam šel ještě na večeři. Tím však Barbora, která ho s jídlem čekala až do saminké tmy, nesmírně se pohněvala. Sebrala se stěny roh a pustila se za ním.

Brzy ho nalezla. Již ode dveří hodila mu nástroj do prostřed světnice.

„Na! Odstěhuj se sem!“ zasyčela zlostně a odběhla.

„To jsem rád, že již ani domů nemusím!“ liboval si Honzera a vykládal o rychtářově zeti pokojně dále. V srdci srdečně se zaradoval, že také jednou broukavou svoji ženu mohl náležitě vyplatit.

Ještě daleko nebyl čas k ponocování, když náhle zavál vítr tak prudce, jakoby všechny chalupy po celém Zájezdě chtěl zpřevracet a do všech úhlů světa rozmetat.

Ku podivu! Vanul dnes od Plesu kolem Jaroměře úpským údolíčkem, huče a skuče v olšinách porůznu stojících a v dutých, troudnatých vrbách.

Byl teplý, polední.

Honzera šel se podívat ven a ihned ho ucítil.

„Odleva,“ oznamoval ve světnici.

„Hospodář se toho slova zděsil. Ihned narazil si beranici a chvátal na zápraž, aby se přesvědčil.

„Opravdu věje polední a teď z večera!“

Honzera pochopil, proč se soused lekl. K ránu, ne-li ještě dříve, může přijíti vítr severní a celý svět octne se pod ledovou korou, již ani nejostřejšími branami rozvláčeti nelze, neřku-li aby ji prorazilo něžné žitko nebo nedůtklivá pšenice.

„To bude letos smutné posvícení,“ prohodil ponocný.

„Ba nejspíše!“

„Kde nemají hojně dávných zásob, neuhlídají třeba ani koláče.“

„U rychtářů to odbudou za celou ves.“

„To bych neřekl,“ vyjádřil se nedůvěřivě Honzera. „Vždyť letos měli svatbu. Všecko již asi spotřebovali!“

„Na to jsem opravdu zapomněl,“ divil se soused. „Nebudou-li však tam něco strojit, jinde ve vsi bude ještě hůře.“

„Inu můžeme se letos připravit na nejhorší!“ zasteskl si ponocný a vzav roh šel odtroubit desátou.

Venku cítil, že mu sníh vlhne pod nohama, že se mu chytá na podrážku těžkých bot a na ní vázne. Vzduch byl vlahý a teplý, ale staroch pozoroval, že i toto lahodné vanutí tichne, přestává — —

„Zůstane-li povětrnost takto, bude o posvícení koláčů dost, ale přijde-li severák — —“ zavrtěl jen povážlivě hlavou a dal se do troubení.

Prošel dědinou a tak hluboce se při tom zamyslil, že mimovolně zašel až domů, zrovna do rukou rozezlené své ženy.

Vzpamatoval se teprve potom, když byl už ve světnici a Barbora mu začínala čísti důkladné levity. Na konec však také jí musil vyprávěti o znamenitých koních Kavkova zetě a slavných rychtářových jmeninách.

Dříve než dokončil a šel ohlašovat jedenáctou, točil se po vsi vítr od půlnoci a na okna protilehlých příbytků přepodivné květiny maloval.

V.

Probudil se druhý jarní den, a lidé až se nad tím ustrašili, co s sebou přinesl.

Náledí, jak mýdlo hladké náledí.

Večerem sníh rozvlhl a rozmokval, po půlnoci však stuhl tak důkladně, že byl jako kost.

Hospodářům ani snídaně nechutnala. Ozim byl nepochybně pryč. Aspoň seřídlý a k tomu ještě jistota, že tato psí povětrnost tak snadno neustane, ba spíše potrvá.

Kavka byl vzhůru s kohoutem. Narazil si ušatou beranici a vyšel ven. Bylo mu doma smutno. Druhdy, jiná léta v tento den přehlížíval včelíčky a dnes?

Ani nechtěl na to mysliti. Panímámě bylo také nevolno. Měla kolik zástupů žlutoučkých hou-

sátek. Nevěsta ve stavení, nedávno jednu vybyla, a sama také by ráda měla doma několik až po strop vystlaných postelí. Musila se všemožně přičiňovat, aby se jí to zvedlo. Po několik předešlých let dařilo se vše hezky a letos zrovna od počátku začíná se lecos hatit. Musila míti tu drobotu v teple a jaká s tím teď potíž!

Byla nevrlá a též Rozárka žádné radosti dnes neměla. Práce nebylo, začala ji soužit dlouhá chvíle.

Pantáta něco málo posnídav chopil se silné kované hole.

„Kampak, Josefe?“ ptala se ho žena.

„Ale to víš!“

„Nad led obilíčko nevytáhneš!“

„Inu — —“

Jak by se dbalý hospodář nešel třeba na spustošené své role podívat!

Rychtář v teplém kožiše všecek zahalen a s hlavou sklopenou kráčel do polí. Musil zvolna, pozorně. Při každém kroku bylo třeba o hůl se opírati. Když vyšel za ves, spatřil, že po hladkých, jako zamrzlý rybník vyhlížejících rolích bloudí podobných jak on postav více.

„Zase již nás Pán Bůh svou metlou vyhledal!“ zasteskl si rychtář a znova v duchu si vyčítal, proč jenom dával zeti peníze, jež byl vybral od sousedů na kontribuci. Ač od severu vál větřík jako jehly pichlavý, přece obstoupilo ho horko.

„Snad ještě tak zle nebude!“ doufal a ostrým železným koncem hole jal se led z brázdy odhrnovati. Hledal obilíčko. Země i pod sněhem byla stuhlá, ale žitku dosud ublíženo nebylo. Trošku ho sice mráz z ornice povytáhl, ale přec ještě kořínky v půdě se drželo.

„Kdyby přišly teplé dny, sníh shrkl a již nemrzlo!“ zatoužil Kavka. „Takto bude všecken chleba udušen!“

Ani nevěděl, že svou obavu povídá nahlas a nepozoroval, že po kluzkém sněžném povrchu blíží se cizí kroky.

„Ba, kmotře, že bude!“ ozvalo se za ním.

Rychtář se kvapně ohlédl. Poznal konšela Matěnu.

„Již dávno,“ zatesknil, „nás nic nepotkalo!“

„Měli jsme tedy býti na něco zlého připraveni!“ pokračoval konšel. „Co pak je tobě! Ty jsi jako křeček vším opatřen na dlouhé časy. Ani já se tak jednoroční neúrody nebojím. Ne-li žita, tedy alespoň jaře nám na chleba naroste a bez koláčů a buchet se již nějak obejdeme. Ale kde mají dluhy a mnoho dětí, tam bude zle!“

(Pokračování.)

FEUILLETON.

LITERATURA.

Jarní novinky.

(Pokračování.)

Přiti se s divadelní censurou o to, proč veselohra *Soud lásky* od Jar. Vrchlického nepřipuštěna na jeviště Národního divadla, bylo by nevděčným úkolem. Ale je v skutku škoda, že tato práce, plná rozkošných situací a lyrického ohně, galantních dobrodružství i duchaplných vtipů nebude k nám mluviti s prken, která se nazývají svět. Získali jsme v ní půvabný proverb lehké, průsvitné osnovy a svěžího rozmaru, od času Alfreda de Musset nebylo napsáno mnoho podobně roztomilých. Látka jest pro veselohru jako stvořena. Děj koná se v Avignoně kolem r. 1341., v době skvělých cours d'amour, rytířské galantnosti, troubadourů. Cítíme ve vzduchu kvetoucí jaro renaissance, a krásná Provence nás zasypává svými jasmíny a hyacinty. V takovém povětří z každého srdce pučí láska a té se neubrání ani sám tribunál krásných dam, jež o věcech lásky a galantnosti se týkajících mají rozhodovati. V tom vězí zápletka proverbu, neboť která z nich lásce podlehne, ztrácí svoji soudcovskou hodnost. Zvláštní náhodou stihne toto neštěstí všecky členy soudu lásky. Marně, ač nikterak urputně brání se mu za pomocí různých artikulů soudního zřízení i dle všeobecných pravidel cudnosti. Na konec třeba jim vzdáti se, a po šťastném přestání pikantního nedorozumění, které ve druhém aktu spůsobeno mezi dvojím párkem milenců při dostaveníčku ve dvou zahradních pavilonech, není třeba ani papežského rozhodnutí, aby soud lásky se rozešel. Tribunál sám dle prvního svého paragrafu musil býti rozpuštěn: „Jakmile dámu lásky pocit schvátí, má hned se hlasu v soudu lásky vzdáti.“ Konflikt ještě zvyšuje okolnost, že jeden z hrdinů, Vilém Balbz, který přišel, aby mladšího bratra svého Petra chránil před kouzly lásky, taktéž v síti její uvázl. — Komických motivů seskupil Vrchlický v *Soudu lásky* značnou hojnost. Oba troubadouři jsou se svou veselou myslí i zapomětlivostí dobré figurky. Přijdou k soudu, aby si dali od něho rozluštiti záhadu, o kterou vedou hádku. Když kruh krásných paní zasedne, tu však živou mocí nevzpomenou si, stran čeho se přeli. Což hůře, jeden z nich, Cigalla, usnul a přítel Doria vymluviv svého druha vrozenou prý spavostí jen ad hoc vymýšlí si otázku — ‚jak v srdci vzniká láska.‘ Ale právě k illustraci této these všichni v obou následujících aktech prožijí románek lásky, a teprv na konec svitne Doriovi v hlavě, oč vlastně šlo. Z jednotlivých párků má každý karakterní, osobitý rys a don Esparbilla snadně si nalezne v tehdejším věku svůj originál. Zcela episodní jsou Petrarca a jeho Laura, a snad jich v děj vplétati nebylo valně potřebí. Erotika plná žhavosti propuká na několika místech zvláštní lyrickou silou, nejvíce ovšem v něhyplné kanzóně Sordellově, kterou čtenáři „Ruchu“ znají z prvního čísla letošního ročníku.

Přihlédneme-li k vnitřnímu ústrojí veselohy, shledáme, že Vrchlický šel zde svojí vlastní, jinými nevyšlapanou cestou. Neřídil snad se všude zákony přímého stupňování živlů rozhodně dramatických, a přec zamýšleného účinku se neminul. Situace jsou básnické i působivé, dějový proud neváže a celek činí dojem vzdušného, jemnými obrysy kresleného pastelu. Kolorit věku podán výtečně, dialog proplétá hojně vtipových prskavek a poetických reflexí. Těmito Vrchlický upoutá čtenáře hned z předu. Dikce proverbu jest vůbec zářivě skvělá, dialektika jeho srší dobrými nápady, komika nikde nesestupuje s výše rytířské uhlazenosti.

Soud lásky jest práce hezoučká i duchaplná.

Přechod od této luzné provençalské pohádky k *Bájkám* Ivana Krylova, jichž I. díl v překladu Hynka Mejsnara vyšel jakožto 6. svazek „Obrázkových besed pro českou mládež" nákladem Al. Wiesnera, je snad poněkud příkrý, ale v nynější jarní reprodukci krom novelistiky nemáme nic, čím bychom onu mezeru vyplnili. Což konečně na tom. Největší slovanský bájkář zaslouží, abychom ho v literatuře české srdečně uvítali. Je to u nás první souborné dílo jeho prací, a jsme přesvědčeni, že vyšlo netoliko pro potěchu naší mládeže, ale rovněž a hlavně pro dospělé. Krylov se nepřežil a nepřežije, a jeho prozíravá moudrost, zdravý úsudek, přirozený vtip a duchaplné lušlění sterých morálních záhad vždy pojistí mu hojných čtenářův i obdivovatelů. Podivuhodna i ve svém spůsobu přebohata jest jeho tvůrčí síla. Bere z přírody prostý výjev a oduševniv jej poměry přirozeně lidskými dává mu vyzníti v zlaté zrnko životní zásady neb obecné pravdy. A jaký humor časem vytryskne mezi řádky, plný bezprostřední rázovitosti! V tom a ve zvláštním kouzlu jeho dikce, z níž jakási srdečnost a mudrcká blahovolnost k nám dýše, kotví dojista lví podíl úspěchu ruského filosofa. Hynek Mejsnar k této stránce jeho bájek přihlížel se zvláštní pílí. Milerádi odpustíme mu tu neb onde rým obyčejnější, neboť za to nám uchoval živost a jadrnou rázovitost originalu. Překlad všude čte se plynně a snadně, a neschází mu myšlenkové i formalní svěžesti. Ve svazku podány doposud tři knihy bájek Krylova, na díly další čekáme s dychtivostí.

V novelistice jest májový náš repertoire rozmanitější a pestřejší. Blíže zmíniti se můžeme ovšem pouze o tom, co jest nám přístupno, ale i tak lze nám zaznamenati několik prací karakteristických. Jednou z nich je na příklad *Ethiopská lilie* od Jak. Arbesa. Děj tohoto romanetta jest prostičký. Stručná historie lásky mladého farmaceuta, která nemá scen překvapujících a neobyčejných, a s ní sdružuje se několik reminiscencí na starého chudého učitele. Také postavy jednotlivé postrádají až na jednu výminku ráznější plastiky, nepoutají ani markantním reliefem, ani překvapující nezvyklostí svých osudů. Vyrůstají před námi bez vymyšlených effektů, bez ostrých, románově přibroušených tahů, jsou to zkrátka lidé, které vidíváme den co den, a v nichž teprve při bedlivém přihlédnutí nalezneme to, co nám je učiní interessantními. Autor kladl těžiště díla svého jinam. Nedostatek bystře postupujícího děje zakryl podrobným rozbíráním psychologických stavů a hlubokými reflexemi o přírodě, životě i smrti. Odhaliti nejtajnější duševní záhyby předvedené povahy, sledovati ji do nejsubtilnějších pocitů a myšlenek spůsobem spíše kontemplativním než názorným, vynésti ze dna její nitra vše, co by nám ji zaokrouhlilo v jasnou a pravdivou individualitu, jest jeho uměním a zdaří se mu z pravidla vždy. Takto je kreslen rek povídky Hugo i jeho Otilka, a především učitel, který ze všech nás zajímá nejvíce. Seskupení osudů jejich kol jediné osy — ethiopské lilie — která děj činí napínavým a všecky jeho nitky soustřeďuje v jediné outko, jest šťastné a při svém konečném akkordu effektní. Celek se nese volným, někdy až příliš volným tónem memoirů, vydatněji a skvěleji vystupuje živel epický v popisech. Bitva u Chlumu líčena znamenitě, živě a dramaticky. Bývalá smíchovská škola, košířský hřbitov při západu slunce a rovněž obydlí učitelovo tvoří zdařilé obrázky. Dialog přeplněn je hloubavými reflexemi, jejich konkluse jsou logické a dobře motivované. Vypravování obestírá přitlumená, jen místy hořce propukající melancholie, jíž podkladem jest autorův trpký a chmurný pessimismus. Jednotné zbarvení a stavba přes všechno episodické zdržování vždy se stupňující, pak moderní a v skutku originalní motiv základní doplňují řadu předností již dříve připomenutých. Srovnáme-li *Ethiopskou lilii* s prvnějšími Arbesovými romanetty, mimo koncentrickou komposici shledáme příbuznost jak v invenci, tak i v podsunutí ději určité ideje a ve spůsobu, jímž daný problém rozluštění dochází. Autorova duchaplná analyse ovšem neslaví zde takých triumfů jako ve *Sv. Xaveriovi* a v některých pracích jiných. Čtenář přál by si namnoze i hybnějšího proudu dějového a v jednotvárném poněkud opakování jistých situací nepohrdl by effekty, jimiž Arbes jej dříve mistrně uměl překvapovati. Než i tak nepozbývá *Ethiopská lilie* účinnosti. I tím je zajímava, že se jeví býti z posavadních prací Arbesových nejvíce subjektivní.

* (Dokončení.)

Ze Svatoboru. O podpory, vypsané ředitelstvem Svatoboru na cesty a práce literární, přihlásilo se letos v určené lhůtě (do 31. března) 16 uchazečů; jedna žádost podána pozdě, teprve tři neděle po vypršení lhůty, i nemohl na ni býti vzat zřetel. V sezení svém dne 28. dubna t. r. přiklo ředitelstvo dru. Rud. Dvořákovi, docentu jazyků východních při universitě české, podporu 300 zl. k cestě do zahraničných knihoven za příčinou studií orientalistických; K. Kučerovi, professoru v Hradci Králové, 200 zl. k cestě do Dánska i Švédska; dru. Fr. Bayerovi, gymnasialnímu učiteli v Táboře, 200 zl. k pobytu na c. k. zoologické stanici v Terstu; dru. J. Metelkovi, professoru české reálky v Praze, 200 zl. ku prozkoumání zahraničných starých globův a atlantův, zvláště ve příčině map týkajících se zemí českých a slovanských; posléze 100 zl. spisovateli V. Řezníčkovi ku pobytu ve hrabství Kladském za příčinou studií literárních. — V témž sezení povolena činnému spisovateli výpomoc 100 zl., dvěma jiným po 50 zl. Vdovám po spisovatelích poskytnuta třem podpora po 100 zl., dvěma po 40 zl., jedné 20 zl., vnukům po zasloužilém spisovateli 40 zl.

*

Vyobrazení.

Na jahodách. Kresba Gust. Jar. Schulze.

Rovni sice věkem a moudrostí, ale nerovni „společenským postavením," zašli sobě po škole do nedaleké myti na jahody. Urodilo se té sladkosti „jako drnu" a byly veliké jako náprstky, až se na to obtěžkané jahodoví srdce smálo. Aninka měla hnedle plný košíček a Toník vrchovatou čepici. Vydali se rozradováni na cestu k domovu, umiňovali si nejurčitějšími slovy, že nesmlsnou ani jediné jahody a těšili se navzájem, jaké spůsobí svým domácím překvapení a jaká z toho nečekaného dárku bude radost. Kousek cesty byli sice oba stálé mysli, ale když se vykouřilo první nadšení pro společné dobro z Toníkovy mladické hlavy, počaly jej milé jahody v mošince páliti a neodolal, aby se na ně aspoň nepodíval. Vůně z otevřené tašky však jej omámila tou měrou, že přese vše napomínání a výstrahy Aninčiny si sedl, jahody vysypal do čepice a dychtivě sáhl po té nejpěknější. Však nastojte! Sotva poněkud utlumené píchání v uších násilným pohybem rtů zjitřilo se zvýšenou krutostí a spůsobilo Toníkovi dvojí muka: jahoda nechtěla ani do úst ani ven; ztrápený hošík vstal zahanben se země, učinil z nutnosti ctnost — dokázal totiž Anince, jak se umí přemáhat a donesl šťastně jahody domů, kde bylo nad nimi radosti a jásotu bez konce. *R.*

Na faře. Obraz Edvarda Grützner a.

Pan farář dostal neočekávaně milou návštěvu, která jej ve příčině důstojného pohostění přivedla do nemilých rozpaků. Avšak švarná jeho hospodyňka vyhověla choulostivé na ni vložené úloze s tolikým zdarem, že pohnula svým uměním paškrtné hosty k obdivu, svým vděkuplným zjevem však je přivedla u vytržení. Za tuto vydatnou pomoc k získání nového a k utvrzení starého přátelství stařičký dobrák pan farář a po něm rozjařeni hosté blahovolně připíjejí švarné hospodyňce, která prokázanou poctu koketně opětuje. *R.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 16. V PRAZE, dne 5. června 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

PÉČE ANDĚLSKÁ.

Kus vesnického života z roku neúrody. Vypisuje **VÁCSLAV ŘEZNÍČEK.**

(Pokračování.)

Rychtář, kleče na zemi ledem pokryté, se zachvěl.

„Bude zle!“ vynutil ze sebe.

„Jednou snad to sneseme, ale kdyby nás neúroda stihla dvakráte, staré zásoby nestačí. Vidíš, kmotře,“ dokládal konšel, „nás na světě nic neminulo. Vojny jsme přečkali a teď ještě zakusíme neúrodu a možná i hlad. To Pán Bůh tu svatováclavskou zemi tuze miluje, že ji takovými křížky navštěvuje!“

Rychtář ho však neposlouchal. Byl zabrán ve své myšlenky. Vstal a k hovoru konšelově krátce odpovídaje šel s ním dále do polí.

Snad tušil, že mezi sousedy valně se nepotěší. Což také divu. Každý krčil se do kosmatého kožichu a rozhlížel se zamračeně po umrzlých rolích i po obloze. Tam valila se temná mračna. Samý sníh, kterým čiperný větřík si ustavičně pohrával, v nové a nové skupiny ho přetvořuje. Tu sehnal strašáka jako do zelí, onde vyčouhlou lidskou postavu, tam jako prázdný pytel. Sousedé začali si této přírodní hry všímati s ustrnutím.

„Vidíte rakev!“ zvolal náhle jeden a všecky při tom hrůza obešla.

„A tamhle smrt, jak má na rameně kosu!“ poznamenal jiný.

A již se všichni křižovali.

„Rakev, smrt! Co nás jen čeká?“

„Mnoho dobrého sotva!“ prohodil rychtář. A když rychtář mluvíval, nebývalo to zbytečně a v Zájezdě již docela ne, když se tomu konšel Matěna rázně neopřel. Tenkráte jen mlčky souhlasil. —

A věru každý by byl chyboval, kdo by třeba jenom naději na lepší časy byl pronesl. V Zájezdě začalo býti smutno jako na hodinu před soudným dnem. Kdo nutně ze stavení nemusil, také nevyšel, a když musil, ihned pln trudných obav rozhlížel se po nebi, které potom ustavičně nepřestávalo se kabonit a mračit na celý svět.

Za dne sníh rozmokval, ale večer zase rozváli se půlnoční větrové, kteří jej opět slili v jedinou ledovou kru.

Půda byla rozpraskána, kořínky něžného obilíčka v ní přetrhány a zkaženy. Netrvalo to ani týden po prvním jarním svátku, když hospodářové věsíce malomyslně hlavy navzájem si sdělovali, že se musí ozim nutně zaorat. Na úrodné roli metlici, sveřepec a povázku se svlačcem přece nemohli nechat růsti.

„Snad se nám jař zvede!“ řekl kdysi Kavka ku své manželce.

„Pán Bůh dej!“ odvětila, a to tak nepevným a neradostným hlasem, že se při tom rychtáři zdálo, jakoby mu někdo hrdlo stáhl. Začal přecházeti pln úzkosti a nepokoje.

Ani spáti nemohl.

Pánům zpronevěřil kontribuci, o sv. Václavě měl ji odvésti a nyní ještě nevěděl, bude-li vůbec na živobytí. Kdyby si vypůjčoval mezi známými, každý snadnince na prstech by si vypočítal, k čemu peněz potřebuje.

Zájezdský rychtář scházel a sice tak kvapně, že i Honzera, ač denně s ním se stýkal, to pozoroval.

„Samé buchty může jíst a vypadá jako umučení!“ divil se tomu nechápaje, jak lze býti zámožnému člověku suchým a hubeným. On by takovým dojista nebyl.

Všude doufali v jař, ale naděje přečasto klame.

Když konečně vlahý, jarní vzduch napadlé sněhy pohltil, dalo se z ničeho nic do dešťů. Mraky přicházely od západu, a o těch se od jakživa ve zdejší krajině říká, že jsou bez konce.

Skutečně také se podobalo, jakoby Bůh chtěl svět trestati druhou potopou. Pršelo týden, pršelo i druhý. Z ornice bylo bláto, z palouku bahno, z cest strouhy. Nohy se do půdy bořily po kotníky a lilo se neustále.

Ozim byl zničen a jař nemožno zasívat! Modlitby, prosby, nářky, pláč a bědování pranic nepomáhaly. Svatý patron vod vedl dále svou. Ze světa byl močál a lidé na něm podobali se plazům.

„Kdy jenom budu moci zase do polí?“ toužíval Kavka, přecházeje všecek ztrápený po světnici.

Panímáma, ač ji nepohoda také dost a dost soužila, byla celkem ještě klidna. Před tím svého manžela káravala a vyčítala mu jeho neprozřetelnost, nyní však ho jak jen mohla těšila a vyrážela. Snad rázem byla by dovedla obavy a strachy jeho zapudit, ale zdálo se, že z dobrých příčin toho učiniti nechce.

„At jen tě to jednou hodně přežene!“ říkala si. „Však on tatíček nebeský nás neopustí!“

A mlčky hleděla ven, jak prší — —

Takové jaro nepamatoval v celém kraji dosud nikdo. Dědové nejstarších pamětníků prý vyprávěli, že podobný čas vždy přicházívá po stu a desíti letech.

VI.

Však věru listopadu podobné jaro jest jako nejaro! Samá chmura, trud a nevlídnost zapuzují naděje i radosti. Od přededne sv. Josefa nikdo skutečně jarního sluníčka nespatřil a již byl tu svátek sv. Jiří. Vlaštovičky se posud nevrátily, skřivánci po polích zhynuli, po čápech nikde ani památky, květinky nerostly, včely nemohly z úlů ven, zkrátka bylo to jaro jako nejaro! Tahalo za vlasy a ne aby srdci lahodilo.

„Co jen se to bude s námi dít!“ naříkala Barbora, manželka ponocného Honzery, a mračíc se až hrůza, dívala se oknem ven do té ponuré boží přírody.

Honzera seděl u kamen na lavici a přemýšlel, jakou by si vzal záminku, aby se dostal pryč.

Doslechl, že žena začíná broukat na povětrnost, tedy na samého Pána Boha, a po tom u ní býval na řadě zrovna on.

Ani dnes dlouho čekati nemusil.

„To mají mužští z toho, že se jim pěkný čas nelíbil. Přáli si ovlahu a teď ji mají. I Spasitel již z mrtvých vstal a oni ještě do polí nemohou. Pěkné budou výsluhy, až po nich půjdeš o Martině! Kdož ví, jest-li ti letos dají alespoň trochu zadiny. A ty budeš brát, co dostaneš. Znám já tě. Jsi mně to také muž. Zajíc!“

„Může být ještě jinak!“ prohodil ponocný.

„To povídáš každý den, a přece pořád prší!“

„Škodí ti to?“

„Ale obilí se nezvede! Bude hlad a mor!“

Ponocného přeletěl po staré vrásčité tváři úsměv.

„Abys tedy už se dala zaopatřit, by ti potom smrt z nenadání krk nepodťala!“

Barbora tenkráte ani neodpověla. Zírala upřeně ven, jako by s deštěm stále vzrůstajícím ne zkáza, ale na nejméně zlato na svět pršelo.

„Pojď, pojď a hleď, kdo to jde k rychtě!“ zvolala, ukazujíc rukou na ženštinu, která rychlým krokem spěchala po návsi.

„Kavkova Mařenka!“ divil se Honzera.

„A jde si domů v tom nečase. Takový kus cesty.“

„A mají koně.“

„To abys šel vyzvědět, proč přišla!“

Ponocný si radostí div neposkočil. „Však se mne načekáš!“ sliboval ženě v duchu. Ihned měl na sobě záplatovaný burnus a byl ze dveří.

* * *

Rychtářku již od časného rána svrbělo levé oko. Chvíli mlčela, několikráte si je přetřela studenou vodou, pomodlila se, ale nepřestalo.

„Co asi dnes nerada uhlídám!“ stěžovala si rychtáři.

Kavka časovou nepohodou rozmrzen chtěl již odbyti manželku ledabylou odpovědí, když vyhlédnuv oknem spatřil, že do klenutých, obloukovitých vrat vešla známá, velmi dobře známá ženská postava.

„Tehdá jsi se, ženo, zmýlila!“ zvolal k manželce. „Dnes něco ráda uhlídáš!“

A již v zápětí ozval se na síni Rozárčin veselý, zvonivý hlas: „Mařenko!“

„Nu tedy vidíš!“ smál se rychtář.

Rychtářka vyběhla dceři vstříc a chytivši ji do náruče, vášnivě začala ji líbati.

„Vítám tě, dítě, vítám. To jsi hodná, že jsi přišla. Pojď dále do světnice.“

Zde je očekával rychtář.

„To je dost, že se nám naše selka také ukáže!“ pravil vesele a již chtěl manželku za její pověrčivost kárati. Ale v tom okamžiku se zarazil, neboť spatřil, že rychtářka se dala do hlasitého pláče.

„Co je ti?“ vyzvídal polekán.

„Dobře jsem tušila, že něco nerada uhlídám!“ stýskala si rychtářka.

„Mařenku vidíš nerada?“

„Jen se blíž na ni podívej! To má za naši starost?“ A rychtářka ukazovala na mladou ženu, která byla všecka zmoklá, zablácená a uplouhaná.

Také rychtáře nějak bodlo u srdce. Chtěl však zavésti řeč jinam a proto dcery se ptal:

„Co dělá tvůj muž?“

„Jel do Jaroměře,“ odpověděla Mařenka. „Do pole nemůže, a doma je mu dlouhá chvíle —“

„Proto, aby si ji ukrátil, utrácí tvé věno!“ Rychtářka zalomila rukama.

Kavka byl bled jako stěna.

„A to tě sem nemohl přivézti?“ zahučel.

Dcera zaštkala.

„Ani mne s sebou do kostela nesveze!“

Rychtář začal dlouhými kroky přecházeti po jizbě. Ostatní ztichli, že bylo slyšet na stěně tikot hodin, ale po chvíli zazněl ve světnici opět stlumený ženský pláč.

Však to také není žádná maličkost, když za několik týdnů po oddavkách muž mladou svoji ženu zanedbává.

„Že jsem kdy ty peníze mu dával!“ zvolal rychtář a tvrdou pěstí udeřil se do čela. „Nejprve

sebe zahubím, pak dítě udělám nešťastným a zetě konečně úplně zkazím!"

Rychtářka si jen povzdychla.

„Snad se to změní!" jala se dceru těšiti.

„Maminko, pokud bude míti jediný dvacetník v kapse, nezmění!" naříkala Mařenka.

„Útratný kraják!" zabručel opět Kavka a zamračen přecházel po světnici dále.

„Když tě sem nepřivezl, musí tě alespoň odtud si odvézti!" rozhodla na konec rychtářka.

Dcera vzdychla.

„Nic se nevzpírej! Musí!"

„Ovšem že musí!" přisvědčoval Kavka. „To mne ještě nezná! Jest-li já začnu —"

„Jako vždycky, nic nepořídíš!" vskočila mu do řeči žena.

Rychtář umlknul. Kamž by také byl ženským stačil! Venku pršelo. Chvílemi zavál vítr, pod okny zaskučel a do skleněných tabulí vrhal spoustu třištících se krůpějí.

Smutné jaro! Smutnější jara Mařenčino manželství!

Honzera vyšed ze stavení napjal veškerý rozum své hlavy, jinak dost vymýšlivé, aby příčinu Mařenčina příchodu do Zájezda vyzkoumal. Avšak nedařilo se mu podle přání. Zlobil se na nepěknou povětrnost, na svoji mrzutou ženu Barboru a do rychty pojednou se mu také nechtělo.

Voda s oblohy se na něho jen cedila a stékala opět na zem šosy dlouhého burnusu. Tu slyšel kdesi volati své jméno. Rozhlížel se, odkud, ale nemohl toho vypátrati. Nejspíše že odněkud některý nezbeda z lomenice ho pokoušel. Honzera byl již dopálen. Domů bez novinky se neodvážil. Venku v dešti zůstat nemohl a kam pod střechu měl bez kloudné záminky vejíti? Nevěděl si rady.

„Honzero!" ozvalo se znova, a ponocný poznal konšela Matěnu.

„Již pospíchám!" volal radostně.

„Máš kdy?"

„Kmotříčku, dost."

„Tedy dobře, pojď k nám!"

Honzerovi se zdálo, jakoby slyšel zpívat některý z kůrů andělských.

„Hned, hned!"

Matěna se horlivosti ponocného tajně pousmál a vedl jej do světnice. Avšak jakmile tam vstoupili, obličej Honzerův prodloužil se náhle o dobrou píď. Uzřel na velikém javorovém stole ječmen. Přebírali jej k setí.

„Když nemáš co dělat a je ti dlouhý čas, pomůžeš nám vymítati povázku a přísady!" dokládal Matěna.

Honzera mlčky posadil se za stůl. Konšela Matěnu si rozhněvati nesměl. S resignací podrobil se osudu a na místě, aby pátral po příčině příchodu rychtářovy dcery, jal se přebírati ječmen.

Kdyby to tak žena Barbora věděla! Obsáhlé její levity byly mu přec ještě milejší, než-li tato piplavá práce.

„To jsem si zase jednou dal!" hučel si mrzutě, vzpomínaje, že mohl zůstati doma v sladké zahálce. Věděl dobře, že se již do večera odtud nevybaví. —

VII.

Ještě volněji než k nucené práci přidrženému ponocnému utíkal den na rychtě. Všichni byli pohrouženi ve své myšlenky, ale nebylo v nich mnoho radostného.

Rychtáře hnětl nerozvážný jeho čin, rychtářka měla plnou hlavu obav o dceřině neutěšené domácnosti a Mařenka? — Bála se, co bude říkati její muž, až jí doma nenajde. V Zájezdě již na ni všecko padalo, ale k rodičům přijíti přec musila, něco ji k tomu takřka nutilo, aby si jim posteskla a požalovala. Také Rozárčinou mladou myslí honily se nehezké myšlenky. Dnes kdyby byl za ní přišel sebe podobnější ženich, ani by s ním slovíčko nejlhostejnější nepromluvila. Úzkost sestřina ji tak poplašila, že se začala vdavek báti více nežli smrti.

Do oběda byla celá věčnost a odpoledne vleklo se jako provaz.

„Jak je u vás s požehnáním?" ptal se rychtář dcery.

„Zle, tatínku. Jako tady!"

Kavka se zachmuřil.

„A on peníze si utrácí!" zabručel pro sebe, neboť věděl, že letos z rolí mnoho vytěžiti se nedá. „Jen aby mu zbylo alespoň na kontribuci!"

Sotva však byl tato slova pronesl, již přišla mu na mysl vlastní jeho sklíčenost. Nepřetržitý pleskot deště do oken shledával náhle podobným rachotu a víru teletiny na bubnu panského drába, který při tom vyhlašuje, že on, Zájezdský rychtář, zpronevěřil císařskou berni, a že proto páni dávají do dražby jeho statek.

Kavkovi zalilo se čelo potem.

Po chvíli opět napadla ho vzpomínka na zetě.

„Jestli pak přijede?"

Panímámu zatím dřívější přísnost přešla.

„Kdyby toho dnes raději nedělal," prohodila starostlivě.

„A proč?"

„Protože v té nepohodě užene koně. Může je tím zkazit!"

Konečně milý den utekl. Do večera bylo jenom již několik okamžiků, když povstal před vraty rychtářova statku hluk. Kavka ihned poznal Honzerův hlas.

Pospíchal ven, ale ponocný již zápasil s tíží namoklých vrátní, do kořán je otvíraje.

„Co to děláš?" rozkřikl se na něho rychtář.

„Kmotříčku, jedou hosté!" odpovídal Honzera, jsa opět v nejlepší míře.

Od Matěnů se konečně již šťastně vypravil. Předvídal dobře, že si ho konšel pozdrží u sebe až do tmy, a byl by si již málem u protivného přebírání z dlouhé chvíle zoufal. A pak to stálé ticho při tom! Matěna klepů a klevet nemiloval. Ani oběd mu nechutnal. Když ho pak večer konšel propustil s úsměvem škodolibým na rtech, tu teprve nevěděl, jak se vymluví před svojí ženou Barborou. Žádných novin se nedověděl a přec

jiného vyhnutí nebylo, nežli aby šel domů. Povzdychl a spustiv šeptmo otčenáš, šel. Ale sotva že učinil několik kroků, již se pozastavil, a ač se dosud jen lilo, přec by byl v tom blátě a mokře do výšky poskočil, jak se potěšil.

Slyšel koňský řehtot a za ním ihned poznal šplouchání kol v zavodnělé cestě.

„To jistě bude rychtářův zeť!“ zaplesal v duchu.

Sečkal a skutečně se nemýlil.

„Musím se přičinit,“ pokračoval Honzera ve své samomluvě, „abych se k rychtářovům s ním dostal. Mařenka bude podle všeho ještě tady!“

Okamžitě zapomněl všech předešlých útrap u Matěnů a skokem, že mu bláto až nad hlavu lítalo, chvátal k rychtě, aby rychtářovu zeti otevřel vrata. (Pokračování.)

NOSILA KLOBOUČEK.

Povídka z kraje od **JOS. JAKUBCE.**

(Pokračování.)

IV.

Proč dnes tak krátko Krupka „zdrávas“ zvoní?
Vždyť člověk se už při tom nedomodlí.
A bez zvonění modlitba — co do ní?
A při zvonečku jak se rádo prodlí,
buď v poli, v louce, neb kdo kráčí z pouti,
když rosa je, a modré hory v dáli,
kouř z komínů se nad vesničkou kroutí,
a topoly jak na hlídce by stály.
Tam na západě slunko nad lesinou
už sedá tiše, jak tvář usmívavá
se dívá v kraj, a oblakové plynou
dál na východ, kde obloha už tmavá.

Jdi dolů, slunečko! Tam čekají tě,
tam za lesy a za oblohou v dáli;
tam ptáče volá s dívkou na úsvitě,
že spatřili tě. Jdi, tvůj žár nás pálí.
A kdybys nepálil, ty slepíš zraky.
A kdybys neslepil, ty všecko povíš.
A nepovíš-li, jdi přec za oblaky!
Jdi spat už, sice nic si nepohovíš!
A nepůjdeš-li, pošlem na tě včelky,
ty včelky hvězdičky tě poštípají.
Hle, už je sype nebeský úl velký,
hle, jedna, druhá, kterak přilétají
na modrou louku. Každá zavolána
si sedne na blankyt a čeká rána.

Těch leklo se: pod chmury lemované
hned slunce kleslo, a již rázem plane
jak hořlavina spousta oblak nachem,
jak bylo by teď nebe zotvíráno —
až shoří oblaka v tom žáru plachém.
A již je popelem vše zasypáno.
Noc svatojanská! — Stíny polem letí,
a noční duše lekají se ruchu
v mláz prchajíce laním do zápětí. —
Noc báječná, noc dovádivých duchů!

Teď spadla hvězda, po zemi se kulí
přes šírá pole — za ní druhá letí!
Hle, po výšinách ohně zaplanuly
a od nich světélka jak jejich děti
se rozbíhají v kraj a v němém reji
se míhá všecko v modrém, čistém šeru.
To lidé se světly se prohánějí
v ruch tajemný v tom tichém podvečeru.

Šel mysliveček při západu z domu
a matka volá: „Kdy k nám přijdeš zase?“
Však sestřička s ním k poslednímu stromu
až za zahradu, kde se cesta dělí,
a myslivec už pušku dává na se,
když ještě lahodně se zeptá Běly:
„Chceš jíti se mnou podívat se taky?
Toť rychle pojď, kdy není na rozpaky!“
A Běla sběhla domů, již tu zpátky,
a vykročili oba od zahrádky.

Již soumrak houstne a noc běží svatá,
louč v jizbách shasíná a zavře vrata.
Vše blíže k sobě v náručí se tulí,
strom splývá se stromem a mimo zdání
se země s nebem tajně obejmuly.

A Běla s bratříčkem se nyní dívá
v rej a kmit světélek, a zrak si hledá
z nich jedno, vzácné, kteréžto však splývá
v tlumu jiných a se lapit zrakem nedá.
Tu mysliveček přistoupiv k ní blíže
a bradu vousatou jí skloniv k uchu
se usmál: „Holka, dělej samé kříže,
sic udělá ti jeden z těch zlých duchů.
Či již ti udělal, a hledáš sobě
tu jednu hvězdičku? Aj, v této době
dvě vidím světélka, jak různo letnou
a hledají se, nalézt nemohouce;
mně žal i tobě, jestliže se střetnou.
A proto nech, ať povolím své choutce
a rozběhnu se na chvilku v tom reji.
Chci podoben být také čaroději.“ —
— „Nenech mne samé, bratře!“ křikla Běla
a za ruku ho chytla, ale pozdě.
On vyškubnul se, zmizel v černém hvozdě,
a odtamtud pak Běla uviděla,
jak světlo nové letlo. Mysliveček
jak sokol na jednu z těch světlých teček
si namířil a sběhnul. V malé chvíli
však světlo jeho opět míří k Běle,
jež strachy trnouc nezdrží se déle
a běží vstříc, by světlo došlo k cíli
a nechybilo jí. Tak v žasu, strachu
objala bratra: „Počkej, počkej, brachu!“
Než kterak vykřikla, kolena klesla —
to bratr nebyl — z Břežan soused známý,
ten pěkný sedláček to, Bože s námi!
Však mocná náruč pečlivě ji nesla
a přívětivá slova domlouvala,
že vzmužila se a se vésti dala.

Toť zatím v jiné straně vedle sebe
dvě hvězdy hledaly si cestu v nebe,
s kterého spadly na tu zemi pustou,
a jenom lesk jich prorážel tmu hustou.
Je myslivec to s dcerou mlynářovou.
Kačenka smutně vedle něho kráčí,
své světlo chýlí, zraky v slzách plovou,
a hojnou slzou zástěrku si smáčí,
co myšliveček takým proudem mluví:
„Už, děvče, dost! Výr aby tě a sůvy
Jsem silný kořenáč, však mám už dosti.
Ke mlýnu stále budu já se dívat
jak kulich z roští plný žalu, zlosti,
a jako student tajnou láskou skřívat!
Já tě mám rád a musíš mojí býti!“
Tak dí a zraky jeho do tmy svítí.

„To sobě nemyslete!“ dívka praví.
„Však já se odbudu, mám dosti času,
a třeba ne, jen když dá Pán Bůh zdraví.“ —
Tu myslivec ji pojal kolem pasu:
„Proč tedy, řekni, nejdeš mezi chasu,
proč podál smutně čekáš na někoho?
Co zapírat? Nic nedělej si z toho,
já jsem ti Kazdu odloudil.“ — Tak řekl
a dívku nevolnou dál s sebou vlekl
až prostřed stráně opět zahovořil:
„On tě rád neměl, třeba se ti dvořil.
A co ty myslíš, kterak ho máš ráda?“
Že's vyskočila někdy ze mlýnice,
když Kazda kolem jel? To hezké sice,
však na lásku jsi byla ještě mláda.
Co pak je po tom! Jen se přidrž lesa!
A nic se nermut, budeš plakat běsa!
Nu počkej, ukážu ti toho ptáčka.“
I sejmul pušku, a dřív, nežli Kačka
s výkřikem mohla uskočit, již rána
se rozlehla, že otřáslo se všecko,
i světla, zdá se, ranou polekána
se zakmitla, a dívka, jako děcko
si ruce držíc na uších, se chvěje
a vyjevena patří, co se děje.
Dvě hvězdy letly vzhůru po té ráně,
a když už byly blíž té části stráně,
že vidět bylo, po Kazdově boku
jak Běla kluše, jak se tulí sami,
vzkřik' myslivec: „Vy jděte po potoku,
já dohoním vás tamhle pěšinkami,
až zajdu v les.“ A obrátil se k dívce.
Však ta se odvrátila od myslivce,

PŘI PRÁDLE. Studie Jak. Schikanedra. 431

jej rukou odhánějíc kráčí sama
a sotva cítí půdu pod nohama.
On mlčky za ní — řeči nezačíná
a provází ji do bílého mlýna.

V.

Zem dřímá pod nebem. Jen na východě
si vzdychla z houští čerstvým, vonným vánkem,
jenž mlhy zdvihá rosičkou se brodě
a nivy budí osvěžené spánkem.
Zem v polosnu, kraj dřímá s lící k zemi,
kol něho hory v modré páře plují
jak ovčí stádo, když jde peřejemi
a pije vodu. Hvězdy podřimují
a nebe bledé, napnuté jak líce,
Bůh jemuž zjevil se, a které tuší
snu vtělení. — A východ bledne více.

Teď našlo průchod, sladkého co v duši:
tam z lesiny, tam, kde se zeleň ztrácí
v mhu modravou, kde hnízda mají ptáci,
teď slyšel písknutí, a druhé za ním,
a již jdou zvuky položerem ranním
jak z flétny báječné. — To v hustém křoví
pták sedí na větvi a do hvězd hledí,
jež nad ním v nebi, pod ním v jasné vodě
se lesknou bledě, v dřímotě si hoví.
Však střikne rosa, a jak s odpovědí
pták zapískne, a nebe na východě
roztáhne víčka — lesník na čekání
zatrhne puškou, oklepou se listy,
a již jde švehol ode stráně k stráni
jak operlený rosou, ladný, čistý. —
To slavíček! Ty stromy vysknout chtěly,
když procitly, však v tichu oněměly.
Co krásného pak chtěly světu říci,
to slyšet nyní v písni šveholící.

Šust ptáka vyplašil, a ze křoviska
krok ozval se dál tíhna do rokytí:
to láska šla a ptáčka křídlo chytí
a prstem hrozí, aby pobyl tiše
a neprozradil, kde si ona sedne.
Ztich' slavíček; kdo touhou plál ho slyše,
se podiví a k lesu zraky zvedne.
Aj, znova začal — ale přestal honem;
zas šelestění, kroky s druhé strany,
a s listů prší rosa v dešti vonném.
To laň? Či stín snad sluncem polekaný? —

Než vrata u Kazdů se otevřela,
už hezky pozdě. Husy štěbetají
a drůbež krákoře — ta chasa bdělá.
Když hospodář jde, jak ho všecky znají!
Hned kury, husy kol něho se točí.
Jde s pole už a vržou vrata za ním;
a čeleď slyšíc s postele hned skočí,
ač poslední sen nejliběji poutá.

Je vzhůru hospodář, a s hubováním
když buší na dvéře — to nad kohouta.

Den chystá se, den svítí, den se potí
a nese oběd. Hle, jak se to střídá!
Ty mozoly, jichž za dnes přibylo ti,
jsou ze zlata, ty nepoznáš, co bída.
Když srdéčko se těší, ústa pějí,
což práce hravá, chvíle uhánějí.
A v podvečeru touha sednout jde si,
jde napít se, jde za miláčkem v lesy.

Když odpřaženo, hospodář jde v pole.
Když čeleď večeří při velkém stole,
a každý myslí: „Pohovořit spěchá!“ —
To nikdo neuhoď, že jeho těcha
kdes níže v stráni nebo v lese blízkém.
Tam o něm ví jen ptáče za křoviskem,
co o dvou milých píseň v křoví zpívá.
To jiný nevěděl, co les tam skrývá.
Však povšimli si přec, že Kazda nyní
už nevypadá jako ve vsi jiní:
že rovná klobouk, zapíná si vestu,
jak chvíli každou šel by pro nevěstu.
On přinášel si knížky; v prázdném čase
v nich čítal pilně, dával pozor na se.
Však také do práce byl jako žhavý.
By zkrátil den, se činil do únavy.
Pak slavíka jde plašit do křoviny.
Co je to jen? Vždyt Kazda celý jiný!

(Pokračování.)

Kousky staročeského přírodopisu.

Sebral a podává dr. **Zikmund Winter.**

Z svých potulkách v starých rukopisech sebrali jsme hromádku zpráv o tom, jak bývalo leckde v Čechách co do fauny a flory. Jsou to kusé drobty ovšem, ale jsou váženy z pramenů rukopisných, původních, a dají se z tisknutých knih každému otevřených snadno rozšířiti a rozmnožiti. Také nemíníme jíti po přesném systému přírodních věd; nejsme z cechu, a kdo nejsme z cechu, těm všeliký systém proti srsti. A teď do věci!

Naše zprávy týkají se skoro vesměs století 16. Nejprve všimneme si domácích zvířat. Že v městech hojně chovali štětináče k čistotě nic nepřičiňující, není nic obzvláštního, toť děje se po venkovských městech leckde dosaváde. Ale že měšťéníné pražští hojně a s oblibou biblická zvířátka mívali, kteráž volně po ulicích pražských a stružkách ulicemi nevoňavě tekoucích se toulala, z kalů pouličních, jichž bývalo v Praze za všecky časy dost a dost, morní bakcily do povětří vyhazujíce a poctivým měšťénínům i počestným paním a pannám v chůzi překážejíce: to přec stojí za obzvláštní řeč. O hojném chovu štětinatého dobytka čte se v inventářích pražských často. Pan Zikmund Zoubek, jinak Kunáč, jehož dům byl u kláštera sv. Anny, choval do r. 1595. „sviní 23, prasnejch 6“ a značný počet těch zvířátek nalezneš u každého pekaře. V době moru zvířata po městě volně se toulající o svobodu obvyklou a příjemnou přicházela. Na příklad stůj tu zákaz r. 1598.: „Sviňský dobytek aby po městech Pražských nikde vypouštěn nebyl. Kdožby pak maje k tomu prostranství v domu svém na krmníce vepříky k požívení svému choval, jestli že každého dne nečistoty od nich vyklízeti a na břehy vynášeti dá, jich vypouštěti nedopustí a svému sousedu ani jiným smradem škoditi nebude, ten z samé potřeby obživení učiniti to moci bude.“

Podle velikých dobytčat slepice, husy a indiani chováni bývali v domácnostech pražských též nemálo.

Indianský kohout a slepice jsouce aristokrati zůstávali doma, ale plebejská slepice a paša kohout běhávali také po pražských ulicích. V klecích předkové naši mívali všude zpěvavé i nezpěvavé ptáčky. V jedné pražské domácnosti — u stříbrné růže — měl měšťan Štrejt „klícku obzvláštní na křepelku“; v jiném pražském domě chovali r. 1570. v kleci papoušky. Papouščí peří v době Rudolfa císaře nosívali lidé všech stavů

na kloboucích, a proto zdá se, že vedle importu peří tropických těch ptáků býval v Praze i jejich chov. Vlaštovičí peří také přehojně na klobouky kupováno za příkrasu, což nás pudí k ošklivé myšlence, že posvátný ptáček — vlaštovice — býval na ten konec střílen.

Od ptáků zase k ssavcům! Psi chováni bývali v Praze též přehojně, a to s velikou část pro honbu a střílení na pražských vinohradech nebo jinde v okolí města. Zajímavo jest, že huba psům už tehdy zavírána bývala něčím, co u pražských uzdařů vždy po cizinsku zove se „maulkorb" a na krámech v hojnosti se naskytuje. V pozůstalosti Jana Šmida, šmukýře, byl i „maulkorb s třapcem" roku 1568. Byly tedy náhubky též ozdobené.

Ozdobné bývaly i obojky na psy. V krámě uzdaře Dvorského r. 1609. pošacovány obojky i po 10 grošich. Malé oboječky na chrty byly tu po 4 grošich. Jeť ovšem tehdejší groš český v našich penězích jen asi 8 krejcarů, ale hodnota peněz tehdejších jest nad naše několikeronásobna. U pasíře Pavla Stříbského v krámě shledá r. 1595. kulturní historik všelikterakých na psa obojků nemálo. K obojkům bývaly připínány erby mosazné a pukly i kroužky a hřeby. Dotčený pasíř měl v krámě: „33 tucny kroužků pocínovaných k vobojkům na chrty, kroužků větších na englické psy půldruhého tucnu; šwurky (?) železné na psy bez řemení; vobojky veliké, aksamítové s velikými erby na englické psy, menší vobojky kožené se špicemi, vobojky prosté s hřebíky kožené na englické psy, 35 menších, 3 prosté s franclemi na chrty, vobojky tlusté na selské psy." U všech pražských železníků kromě toho všeho nalezneš „železa na vobojky".

Oznámíme-li ještě, že jsme četli v pražských inventářích též o „deku soukenném na chrta", lze nadíti se, že laskavý čtoucí nabyl o psím kostymu starých dob dostatečného poučení. Psi mívali už tehdy svá jména. R. 1568. říkali jednomu z nich korfeřt — „korfeřte, ty's tu?" tak voláno. Patrně to kurfiřt — a byl tudyž pejsek korfeřt vlastně nějaký čtyrnohý pamflet na některého neoblíbeného kurfiřta. Ze živobytí psů vypravuje Zámrský Filadelfus spůsobou řečnické otázky: „Hospodářové majíce s svými v domě obědvati anebo večeřeti, zdali psy z domu vyhánějí a ne raději do světnice pod stůl svolávají, zdali jim dolův kostí, chleba po kousku a nepěkných drobtů neházejí a po stole mis oblízati a ubrusů vytřásati nevelejí?"

Nejhorší živobytí míval pes sedlský. Známo, kterak ještě v minulém století Vavák píše o robotě a otroctvu selského lidu. Psů při tom nezapomíná. „Domovní psi měli kláty na krku těžké", který s klátem nechodil, toho myslivec zabil. Aby pak ani s klátem psi po polích neběhali, chodili myslivci z poručení panského jednou v rok po vsi a pazoury ubožákům useká vali. Bičic sekal a sedlák psa držel. Lítostivě bylo se na to dívati. Zajímavá smutná věc, že podobný osud míval selský pes také před třemi věky. V instrukcí pana Floriana Griespeka na Kačerově, Rožmitále a Nelahozevsi všem poddaným r. 1588. vydané stojí psáno: Sedláci „psů aby nebrali do polí, protože se od nich nemálo zvěři v niveč jinam rozptyluje, kdožby se toho dopustil, ten svého psa na zámek přivésti musí a sám přední podsvrchní pazour jemu utíti přinucen bude." Bylo už tenkráte tedy živobytí psí nehodno závisti. Když pes zhynul, stáhli mu kůži, z kteréž v dobách starých hojně pořizovali rukavice a zajisté i věci jinací. Na krámech Pražských přehojně najdeš koncem 16. věku rukavic psích.

K domácím zvířatům, jimiž dnes nejsou, počísti lze v 16. věku sokoly. Mnohý měšťénín, jemuž náležela vinička u Prahy i s lovem, choval si doma sokolíka, aby po spůsobu panském jemu při lovu posluhoval. Kromě sokola i jestřáb a krahulík chováni bývali. Na krámech shledáš to často, že prodávají se „zvonce jestřábí a krahulčí", a všelijaké kroužky a řetízky mosazné na tyto ptáky.

Posléze prosíme za prominutí, počítáme-li k domácím zvířatům i myši německé, jichž v Praze bývala před třemi věky veliká moc. Ku příkladu stojí v odporu, jejž učinil Daniel Netter z Glauchova proti kšaftu paní Doroty Radnické z Vysokého, komická prosba, aby spečetěna byla světnice, „v kteréž některé prosté věci od peřin, necek, kolovrátků, vozejček dětinský, kožený polštář a nemalý počet německých myší." (R. 1612. kniha č. 324.) V témž odporu žádá se doleji rovně tak o zapečetění „jiných komor, v kterých též německé myši při inventování se našly, v nichž byla mouka, vaření a všelijaké haraburdí."

Od domácích zvířat teď k divokým. Za celé století 16. i 17. bývala v Čechách leckde, obzvláště při pohraničném hvozdě, hojnost vlků, kteří odtud daleko do kraje konali svoje putování. Některý rok brzy po třicetileté vojně přihnali se do Rakovníka „hamlknecht" a „lemrknecht" oznamujíce, že jim nějaká psota v lese podávila stádo. Stížnost svoji pak napsali na papír a podali pánům konšelům bez datum v těchto slovech: „Tajiti nemůžeme, kterak mimo nadálost naši skrze psotu lesní při času sv. Jana Křtitele na dobytku ovčím, totiž zubácích a zubkyních, které jsouce po lesích semotam rozehnáni, všecky dvacet čtyři kusy k podávení přišly, o třech ani znamení žádného nenajdouce." Ta psota byli vlci. V křivoklátských lesích že bylo mnoho vlků, o tom jest zpráva v archivě rakovnickém ještě r. 1669. a jiná ze samého konce století sedmnáctého. V lesích na panství královském podnikány jsou za sněhu honby na utlučení vlků. Píše ku příkladu r. 1594. fořtmistr Jiří Čulík z Rutwasu měšťénínům a vesničanům vůkol lesa rozloženým, aby „vázali psy a forákům, kteří do lesa pro dříví jezdí, aby poručili, kdyby sníh aneb vobnova byla, aby do lesů nejezdili, tak aby vlci, kteří škodni zůstávají, zbiti bejti mohli."

Na vlky též se lícelo. V knize z Horšova Týna čteme poznámku z r. 1685.: „Chytili vlka, ale v léči majíc vyskočil.“ Ten byl tedy z intelligentních. Mimo vlky hojně bývalo v Čechách vyder a bobrů. Čteme v instrukci nelahozevské r. 1588.: „Každý rok od vyder a bobrů při řece a jinak na vostrově veliká škoda se děje, protož se k tomu ouředník snažiti má, aby taková zvířata zbiti jsouce rozplemeniti se nemohli, kůže z týchž zvířat, též liščí, vlčí a jiné pro mou (pánovu totiž) potřebu vydělány býti mají.“ A koží bobřích i vydřích shledáš u pražských kožešníků převeliké množstvo, též v mnohé domácnosti měšťénínů a pánů čteme o „kožiších s bobrovými laloky“, a leckterý šat mužů i žen má za ovrubu „prymy vydří“. Vedle toho shledali jsme u pražských kožišníků do nemalých set koží kuních, liščích, zaječích a nápadně mnoho králičích. Kožešník Bavorovský r. 1568. zanechal v krámě čtyři sta králíků sám jediný! Ovšem králíkem, obzvláště jeho „podbříšky“ podšíváno nejobyčejněji a nejlaciněji. Jednou četli jsme v archivě rakovnickém o divokých kocourech a několikráte o rysech, kteří obývali také v lesích křivoklátských a zajisté též jinde. Rysovy pazoury s oblibou dávali sobě lidé zámožní do stříbra vsazovati, a čta v pražských inventářích ne řídkokráte pozoruješ mezi klenoty, že popisuje se i rysový pazour ve stříbře. Že pak není téměř ani jediné domácnosti měšťanské v Praze, kde by v pokojích nebylo na zdech „rohů jeleních, srnčích, danielových (daňkových) s hlavami i bez hlaviček“ a to v hojnosti nápadné — někde až desatero i čtrnáctero: z toho patrno, že ušlechtilých těch zvířat hostily tehdejší lesy o něco více nežli dnes.

(Dokončení.)

NAD RAKVÍ.

Napsal Ludvík Lošťák.

Jak bezhvězdné jsi nebe černá
a klidna jako věčný led!
Co za tebou? Noc nedoměrná;
co před tebou? Bůh, lásky vznět!

Ó rakvi, jak jsi všeobsáhlá!
Pojímáš v sebe všechen cit,
jejž nitra lidská, láskou sprahlá,
cítila ve svém srdci vřít!

Pojímáš všechny žití trny,
sny veškery a všechen žal,
a tišíš ony burné vlny,
jež Bůh kdy v lidské srdce dal.

A přes to, že tě skryjí hrudy,
jsi nejsvětější chrámů chrám,
neb neznáš lež, ni klam, ni bludy,
tvým Bohem věčný mír je sám!

SETKÁNÍ.

Napsal VSEVOLOD GARŠIN. Z ruského přel. JAN ŽALOV.

(Dokončení.)

Vasilij Petrovič ještě ho nepochopil.

„Poněvadž vlny, dosahujíce osmi stop výšky, lůžka v skutku ani nemohou rozbíti. Naše moře není okeánem, a rovněž tam by taková hráz, jako je naše, vydržela, ale u nás při hloubi dvou sáhů, kde se lůžko končí, jest skoro mrtvá tišina. Poslyš tedy, Vasile Petroviči, jak se věc má. Na jaře po podzimních a zimních nepohodách sejdeme se a položíme si otázku: mnoho-li lůžka v tomto roce se zničilo. Vezmeme plány a změříme to. Nu a pak píšeme asi následovně: ‚Bylo zničeno bouřemi tolik a tolik krychlových sáhů na započatých stavbách‘. Na to nám odpovídají: ‚Stavte jen dále a spravujte, vezmi to čert.‘ Nu a my spravujeme.“

„A spravujete to?“

„Ano, spravujeme sobě kapsy,“ příkře již mu odvětil Kudrjašev, ale pak sám své příkrosti se smál.

„Ne, to není možno, to není možno!“ křičel Vasilij Petrovič, vyskočiv od stolu a běhaje po komnatě. „Slyš, Kudrjaševe, vždyt se zahubíš... Nemluvě o nemravnosti. Prostě to řeknu, všechny vás při tom chytnou, a ty se zničíš, ve vězení zemřeš. Můj Bože, můj Bože, kde jsou ony naděje! Byl to řádný a čestný jinoch — a najednou...“

Vasilij Petrovič byl všecek vzrušen a mluvil dlouho a rozčileně. Leč Kudrjašev zcela klidně

kouřil doutník a pohlížel na druha kolem pobíhajícího.

„Ano, ty dojista se takto přivedeš do vězení," zakončoval Vasilij Petrovič svou filipiku.

„Do vězení, milý příteli, ještě velmi daleko. Jsi podivín, jak pozoruji: ničeho nechápeš. Což já jediný . . . jak bych to slušněji řekl . . . hledím si zisku? Vše kolem do kola, sám vzduch — i ten, zdá se, že také béře. Nedávno objevil se mezi námi jakýsi nováček a ve své počestnosti počal nás kompromitovati. Co z toho měl? Odstranili jsme ho . . . A každého odstraníme. Všichni za jednoho, jeden za všechny. Myslíš, že člověk bude sám sobě nepřítelem? Kdo odhodlá se mne zničiti, když tím by sám sebe zničil?"

„Táhnete tedy všichni, jak se říká, za jeden provaz."

„Ovšem, ovšem! Všichni berou jak mohou, a k životu nechovají se nijak platonicky... O čem jsme vlastně počali hovořiti? Ano, o tom, koho okrádám. Řekni mi tedy, koho? Nižší třídu, co? Nuž a proč? Vždyť neberu přímo z pramene, nýbrž beru již hotové, co již bylo vzato, a kdyby se to nedostalo mně, snad by se to dostalo někomu jinému a snad by to bylo ještě horší. Alespoň nevedu psí život; jsou pak všelijaké i duševní zájmy: odbírám haldu novin a časopisů. Pořáde se křičí o vzdělání, o civilisaci, ale oč by se civilisace opírala, kdyby nebylo nás, lidí, kteří mají prostředky? A těch jest třeba, ať jsou odkudkoliv. Tak nazývanou počestností . . ."

„Ach, nedokonči, nevyslovuj posledního slova, Nikolaji Konstantinoviči!"

„Slova? Což by bylo lépe, ty falešná duše, kdybych lhal a ospravedlňoval se? Krademe, slyšíš to? A kdybych měl říci pravdu, i ty kradeš."

V. Brožík: STUDIE. 432

„Poslyš, Kudrjaševe . . ."

„Nic nechci od tebe slyšeti," pravil se smíchem Kudrjašev. „Ty's také, brachu, vydírač pod škraboškou ctnosti. Nuž jaké jest to tvoje zaměstnání — učitelství? Což splatíš svým přičiněním peníze, jichž se ti bude dostávati? Učiníš ze svých žáků jediného pořádným člověkem? Tři čtvrtiny jich budou takoví jako jsem já a jedna čtvrtina takovými jako jsi ty, to jest, nebudou pečení ani vaření. Řekni mi upřímně, nebudeš-li bráti peněz zadarmo? A jak dalece lišíš se ode mne?"

„Kudrjaševe, věř, že jest pro mne tato rozmluva velice trapna."

„Pro mne však nikoliv."

„Neočekával jsem, že naleznu v tobě to, co jsem nalezl."

„To jest hloupé; lidé se mění a změnil jsem se také já, však jakým způsobem — to's nemohl věděti: nejsi prorok."

„K tomu netřeba býti prorokem, abych mohl doufati, že počestný jinoch stane se počestným mužem."

„Ale zadrž a nemluv mi takto. Počestný muž! Odkud jen, ze které učebné knihy jsi tuto starožitnost vzal. Přijde čas, kdy přestane člověk býti sentimentálním: nezůstane stále chlapcem . . . Ostatně víš co, Vasjo" — při tom Kudrjašev vzal Vasila Petroviče za ruku — „buďme přátely a zanechme toho prokletého sporu. Raději budeme jako přátelé píti. Ivane Pavloviči, přines sem láhev."

Ivan Pavlovič okamžitě se objevil s novou láhví. Kudrjašev naplnil sklenice.

„Nu, vypijme je na blaho . . . či však? I to jest pořád jedno: na naše blaho."

„Piji," pravil Vasilij Petrovič živě: „na to, abys ještě v čas se vzpamatoval. To jest mé nejvřelejší přání."

„Toho mi nevzpomínej . . . Neboť, až já se polepším, již píti nebudu moci: tehdá již se mnou bude amen. Vidíš, jakou máš logiku. Napijeme se tedy prostě bez všelikých přípitků. Odhoďme již tu nudnou hádku; v ničem se nedohodneme. Ty mne na pravou cestu neobrátíš, a já tebe zase nepřesvědčím. A ani tě nebudu přesvědčovati: prostým rozumem se k mé filosofii dostaneš.“

„Nikdy!“ vzkřiknul se zápalem Vasilij Petrovič, udeřiv sklenicí o stůl.

„Nu, uvidíme. A proč stále o sobě jen vypravuji a ty o sobě ani slova? Co jsi dělal a co hodláš dělati?“

„Již jsem ti povídal, že jsem jmenován učitelem.“

„To je tvé první místo?“

„Ano, první; dříve jsem vyučoval po domech.“

„A hodláš také nyní zabývati se hodinami?“

„Najdu-li, proč ne.“

„Opatříme ti je, příteli, opatříme. Všecku zdejší mládež ti přivedeme. Kolik jsi dostával za hodinu v Petrohradě?“

„Málo. Bylo velmi trudno dostati lepší hodiny. Tak rubl, dva, více nikdy.“

„A za těch několik grošů se má člověk trápiti! Zde méně než pět nedostaneš a nesmíš sleviti. Je to namáhavá práce: sám se pamatuji, jak jsem v prvním a druhém ročníku běhal po hodinách. Někdy jsi dostal za hodinu půl rublu a byl jsi ještě rád. Velmi nevděčná a namáhavá to práce! Seznámím tě se všemi zdejšími předními rodinami, některé jsou velmi milé, a také s děvčaty. Budeš-li se rozumně chovati — namluvím ti některé, arcit budeš-li chtíti. Co tomu říkáš, Vasile Petroviči?“

„Děkuji, nepotřebuji.“

„Jsi již zasnouben? Viď?“

Vasilij Petrovič prozradil se svým zarděním.

„Vidím ti to na očích, že to pravda. „Bratře, gratuluji ti. Hle, jak si pospíšil, hleďme na Vasju! Ivane Pavliči,“ zvolal Kudrjašev.

Ivan Pavlič s rozespalým a mrzutým obličejem objevil se ve dveřích.

„Dej nám šampaňského!“

„Šampaňského nemáme, již nám vyšlo,“ zamračeně odvětil lokaj.

„Ale, Kudrjaševe, k čemu to.“

„Mlč, tebe se neptám. Chceš mne uraziti Ivane Pavliči, bez šampaňského nepřicházej, slyšíš? Jdi!“

„Vždyť jest všude již zavřeno, Nikolaji Konstantinoviči.“

„Neodmlouvej. Peníze máš: už jdi a přines víno.“ Lokaj odešel, bručе si cosi do vousů.

„Slota, ještě mi bude odmlouvat! A ty také — ‚není potřeba!‘ Kdyby v takovém případě se nemělo píti, k čemu by bylo šampaňské? . . . Nu, jaká jest?“

„Kdo?“

„Nu ona, tvá nevěsta. Chudá, bohatá, krásná?“

„Tobě na tom nesejde, neznáš ji. Jmění nemá žádného, a krása jest věcí výminečnou. Dle mého mínění jest krásnou.“

„Máš u sebe fotografii?“ tázal se Kudrjašev. „Dej ji sem, nosíš ji na srdci. Ukaž mi ji!“

A natáhnul ruku.

Obličej Vasila Petroviče, červený od vína, ještě více se rozpálil. Rozepnul mimovolně kabát, vytáhl z kapsy zápisník a vyňal z něho drahocennou podobiznu. Kudrjašev ji uchopil a počal si ji prohlížeti.

„Věru, brachu, ty nevíš, kde raci přezimují.“

„Ušetři mi takých výrazů,“ ostře pravil Vasilij Petrovič. „Dej sem, schovám si ji.“

„Dovol, ať se nadívám do chuti. Nu, pomáhej vám Bůh. Na, vezmi a polož si ji opět na srdce. Ach, ty's podivín!“ vzkřikl Kudrjašev a dal se do smíchu.

„Nechápu, co ti jest při tom k smíchu.“

„Vždyť je to dosti směšné. Vidím tě za deset let: sám budeš v županu, žena ošklivá, těhotná, sedm dětí, a peněz nebudeš míti ani tolik, bys jim koupil střevíčky, kalhotky a čepičky. Holá prósa. Zdaž budeš potom nositi tuto fotografii v náprsní kapse? Ha-ha-ha!“

„Řekni mi raději, jaká poesie očekává v budoucnosti — tebe? Budeš dostávati peníze a jich užívati: budeš jen jíst, pít a spát?“

„Nikoliv jen jíst, pít a spát, nýbrž budu teprv žíti. Žíti s vědomím své svobody a jakési též moci.“

„Moci! Jakou pak máš moc?“

„Moc dnes leží v penězích a peníze mám Co chci, to se stane . . . Budu-li chtít, tebe si koupiti, tedy tě koupím.“

„Kudrjaševe! . . .“

„Jen se zbytečně nedurdi. Což si nemohu s tebou, se starým přítelem, trochu zažertovat? Ovšem, tebe si nekoupím. Žij, jak chceš. Co však budu chtíti, stane se. Ah, jsem to hlupák,“ najednou Kudrjašev vzkřikl, udeřiv se do čela: „Sedíme tu již takovou dobu, však největší znamenitosti jsem ti posud neukázal. Pravíš: ‚Budeš jen jíst, pít a spát?‘ Hned ti takový kousek ukáži, že slova svoje odvoláš. Pojďme. Vezmi svíčku.“

„Kam to?“ tázal se Vasilij Petrovič.

„Jen pojď za mnou. Již uvidíš, kam.“

Když Vasilij Petrovič vstal od stolu, cítil, že není všecko u něho v pořádku. Nohy mu nechtěly sloužiti a nemohl ani svícen držeti tak, aby stearin nekapal na koberce. Když byl poněkud přinutil neposlušné údy k poslušnosti, kráčel za Kudrjaševem. Prošli několik komnat, úzkou chodbu a octli se v jakési vlhké, temné místnosti. Šum proudu vody, kdes na blízku padající, zvučel v nepřetržitém akkordu. Se stropu visely stalaktity z tufu a z namodralého litého skla; celé umělé skály se zdvihaly tu a tam. Hromada tropických rostlin je pokrývala a na několika místech třpytila se temná zrcadla.

„Co je to?“ tázal se Vasilij Petrovič.

„Akvarium, kterému jsem věnoval dva roky času a mnoho peněz. Sečkej, hned je osvětlím.“

Kudrjašev zmizel mezi rostlinami. Vasilij Petrovič popošel k jednomu zrcadlovému sklu a počal si prohlížeti, co bylo za ním. Slabé světlo svíčky nemohlo vodu proniknouti daleko, ale ryby veliké i malé, přilákané světlým bodem, shlukly se na osvětleném místě a hloupě patřily okrou-

hlýma očima na Vasila Petroviče, otvírajíce a zavírajíce ústa a pohybujíce ploutvemi i žabrami. Dále bylo viděti temné obrysy vodních rostlin. Jakýsi živočich pohyboval se mezi nimi; ale Vasilij Petrovič jeho obrysů nemohl rozeznati.

Najednou přinutil ho proud oslepujícího světla, že na okamžik zakryl si oči, a když je otevřel, akvaria skorem ani nepoznal. Kudrjašev na dvou místech zažehl elektrické svítilny: světlo z nich proráželo vrstvu modravé vody, hemžící se rybami a jinými živočichy, přeplněnou rostlinami, které hojně v nejasném světle vrhaly krvavě červené, hnědé a špinavě zelené silhouetty. Skály a tropické rostliny jevily se v této záři ještě temnějšími, lemovaly překrásně tlustá zrcadlová skla, jimiž otvíral se pohled do vnitřku akvaria. V něm se vše hemžilo, vířilo, poděšeno oslepujícím světlem: celé stádo malých, hlavatých pulců míhalo se sem a tam, obracejíc se jako na komando; strledi přibližovali se hlavami ke sklu a brzy vystupovali až na povrch vody, brzy opět spouštěli se ke dnu, jakoby chtěli proraziti průzračnou tvrdou překážku; černý hladký úhoř zaryl se do písku v akvariu a vyhodil do výšky celý mrak kalu; směšný krátkoocasý krab spustil se se skály, na níž seděl a plul pozpátku akvariem, vleče za sebou svá dlouhá tykadla. Vše tu bylo tak krásné a nové pro Vasila Petroviče, že na předešlou rozmluvu v témž okamžiku zapomněl.

„Jak se ti to líbí, Vasile Petroviči?“ tázal se Kudrjašev, když k němu se vrátil.

„Překrásné, brachu, podivuhodné. Jak jsi to vše sestavil! Tolik zde vkusu, effektu!“

„Přidej ještě ‚a znalosti‘. Schválně jsem jel do Berlína podívat se na tamější div a nechvástám se, když řeknu, že moje, nevyrovná-li se onomu co do velikosti, tedy jistě co do vzácnosti a zajímavosti. To jest má pýcha, moje potěšení. Když je ti teskno, přijdeš sem, posadíš se a díváš se celé hodiny. Miluji toto živočišstvo pro to, že žije tak otevřeně a není jako náš bratr, člověk. Pohltí druh druha a nezatajuje toho. Pohleď sem, pohleď, vidíš, nadhání ji.“

Malá rybka prudce vrhala se dolů a nahoru, stranou, snažíc se, by uprchla před jakýmsi dlouhým lupičem. Ve smrtelném strachu vymršťovala se z vody do vzduchu, schovávala se pod kameny, avšak ostré zuby všude hnaly se za ní. Lupičská ryba již se hotovila na ni se vrhnouti, když tu najednou jiná, vyřítivši se se strany, chytila kořist: rybka jí zmizela v jícnu. Dřívější pronásledovatel všecek zůstal zaražen, uchvatitelka pak skryla se do temného koutu.

„Chytila ji!“ zvolal Kudrjašev. „Hloupá, nedostala ničeho. Stálo to za to tak se honiti, aby jí vzata byla kořist před nosem. Kdybys věděl, co této drobotiny pohltají: dnes jich tam vpustíš celý mrak, a již druhého dne vše jest snědeno. Snědí a nic nepomýšlejí na nemravnost — ale my? Teprve nedávno odvyknul jsem této hlouposti. Vasile Petroviči, zdaliž se mnou nesouhlasíš, že jest to hloupost?“

„Co?“ tázal se Vasilij Petrovič, neodvraceje se od vody.

„Hryzení svědomí. K čemu jest? Trap se, netrap se, však jen když se ti namane něco... Nu, uvolnil jsem si svědomí a snažím se, bych se podobal této drobotině.“

A ukázal prstem na akvarium.

„Kdo chce kam, pomozme mu tam,“ pravil s povzdechem Vasilij Petrovič. „Poslyš, Kudrjaševe, mně se zdá, že jsou to mořské rostliny a živočichové též?“

„Ano, mořské. Vždyt i vodu zde mám mořskou. Schválně jsem vodovod zřídil.“

„Snad ne až z moře? Ale vždyt tě to stálo asi hrozné peníze.“

„Malé ne! Akvarium stojí mne okolo třiceti tisíc.“

„Třicet tisíc!“ vzkřiknul s úžasem Vasilij Petrovič. „To při tisíci šesti stech služného!“

„Nu, jen se tak nestav užaslým! Nadíval-li jsi se dosyta, půjdeme. Možná, že již Ivan Pavlič přinesl žádané... Jen počkej trochu, shasím světlo.“

Akvarium znova ponořilo se ve tmu. Hořící svíčka zdála se Vasilu Petroviči zakaleným, čadícím ohníčkem.

Když vešli do jídelny, držel již Ivan Pavlič láhev připravenou, zaobalenou do ubrousku.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

Bývalý adjunkt panského důchodu na Týnci byl se s dívkou seznámil v Hluboké, za návštěvy Lenorčiny u příbuzných. Myslil si na ni sotva, Sekerkovy tužby nesly se výše. Ale po svém vypuzení ze služby a zahálkou v Praze vzpomněl si na veselou dívku, zaměstnanou výhodně ve velkém závodě módním, vyhledal ji, přitřel se k ní, zneužil její důvěřivosti a lásky, zkazil ji —

Tak asi sběhlo se vše, pomyslil P. D. V. Hlubocký, rozpomínaje se, že Lenorka, v dopisování vždy skoupá, posledně rok nic nepsala. Nu, neměla věru kloudné látky!

„Mnohý do cyzyny gede,
statek, zdrawj wytrausyt“

pravil již M. S. Patrčka! Ano — — — —!

Bratránek sklonil se k zemřelé, poznamenal ji křížem, a než se nadál, překvapilo ho skanutí slz na sepjaté ruce. Ulevilo se mu. Obával se,

Záboj Slavoj i Ludiak.

Z črna lesa vystupuje skála,
na skálu vystúpi silný Záboj,
obzírá krajiny na vše strany
zamúti sě ot krajin ote všech,
i zastena pláčem holubiným.
Sedě dlúho, i dlúho sě mútě,
i vzchopi sě vzhóru jako jelen,
dolóv lesem, lesem dlúhopustým,
bystro spěcháše ot muže k mužu,
ot silna k silnu po všickéi vlasti

433

ZÁBOJ, SLAVOJ I LUDIEK.

Báseň „Rukopisu Královdvorského“. Kreslil Mik. Aleš.

že nebude schopen lítosti. Dostavila se sama, ač mladík svou sestřenku valně ani neznal. Ba byl prosáklý jakous nechutí k ní; vždyť doma pěkně o ní nemluvili. Ale smrť vytrhuje z duší živoucích osten záští, a sází na jeho místo letorost smíření. Černé hříchy, kladené za těžkou vinu živému, proměňuje smrť rázem v pouhé stíny, přirozené na každém obraze.

P. D. V. Hlubocký postihl tyto city a dojmy ve svém nitru temně, bezděčně, neboť M. S. Patrčka nevtělil je nikdež ve zlatá slova, která by v něm byla zazvučela tak, jako vytryskne mani píseň ze rtů člověka, vyjadřujíc jeho náladu, jíž by sám stěží tlumočiti dovedl.

Za chvíli přistoupil k Sekerkovi, jenž byl zase do kouta u hlavy zemřelé se schoulil; podal mu ruku.

„Moji srdečnou soustrasť," pravil tiše, hlasem nelíčeně stísněným. „Přijdu na pohřeb."

Sekerka kývl němě hlavou a nehlesnuv, nechal hosta odejíti.

Jak volno bylo mu, když spěchal dusnými kouty a šíjemi domu, davem židovských dětí, kupami hadrů a skupinami nuzných, sešlých lidí, kteří v tomto bídném doupěti beze světla i vzduchu se skrývali.

Vystoupiv na ulici, vzdychl si upřímně. Bolení hlavy měl, hlad, plány, sny, zármutek, povinnosť k zemřelé, ohledy k Sekerkovi, všeho měl s dostatek, ba i nadbytek! Ale peněz neměl!

Vír sporných citů zabouřil jeho duší, kteráž přiletěla do Prahy jak orel a krčila se nyní na ztracené ulici páté čtvrti pražské jako zmoklé, rozedrané, utýrané vrabče.

Byl by klel a plakal až až —. Ne, tímto spůsobem nevyřizuje myslitel pilné, byť i nemilé otázky. P. D. V. Hlubocký jal se pohlížeti na sebe a své nehody s hlediska širšího, sociologického. Jal se povrhovati lidstvem, mistrovati prozřetelnosť, vytýkati všemu kolem sebe farizejství a sobectví.

„Mnohý, když sy dům swůg zhatj,
wládu zemskau mudruge,"

připomenul v čas ještě M. S. Patrčka.

Pravda, ani tímto spůsobem tedy nebylo lze vyříditi palčivou finanční otázku.

Nejkratší methoda rozluštění: nalézti prostě odkud a jak. Odkud a jak! Ano. Prostě. Velmi prostě. Ale po delším lámání hlavy.

Vyslav svého ducha na výzkumnou cestu daným směrem, bral se náš poeta, ovládán instinktem, aby nezabloudil, týmiž ulicemi, kterými do uličky v Kolnách přibyl.

Pojednou ulekl se a odskočil. Cosi vedle něho v jakéms otvoru poskočilo, vztáhlo po něm z přítmí ruce. Rozhlédnuv se poznal Cikánskou ulici a před sebou vchod domu č. 48., v němž přívětivá hostitelka čilými posuňky ho vítala, vábila, přemlouvala. Marně. Ctnosť zvítězila, ctnosť, opírající se jednak o neblahou rozervanosť poetova já, jednak o nepřekonatelnou výmluvnosť cifer jeho bilance. Hodil odmítavě rukou, seběhl s chodníku a šourem přes ulici směrem k staroměstskému náměstí. Za prchajícím stříklo několik citoslovců a karakterních názvů, jež bývají kladeny spíše do zoologie, než mezi epitheta ornantia.

Básník však nedbal jich, neboť v tom šlehla jeho hlavou myšlenka, za niž by se byl políbil.

Výborný nápad! Doběhne si k Zdeňkovi Jirsíkovu. Kluk musí chtěj nechtěj svého protektora založiti na dva, na tři dny. K čemu dal si sloužiti! Hleďme, takové selské stvoření dá se dovézti do města, dá si založiti budoucnosť, otevříti bránu ke skvělé kariéře, a nechtělo by svému spasiteli, ať tak díme, svému tvůrci, odvděčiti se malou službičkou? Zálohou, malichernou půjčkou, již by poskytl milerád každý, neřku-li vděčný chráněnec? Počkej, Zdeňku, budeš-li se zdráhati!

A přímo od Zdeňka poběhne do hostince a napíše srdceryvný dopis o Lenorce. Jak ji nalezl. Jak zemřela v bídě. Že bude vyvezena jako — hrůza! Kterak bylo by hříchem do nebe volajícím, připustiti tomu, a jak by Bonifác příbuzným do nejdelší smrti neodpustil. Však že by úřady ani nedaly, že vědí o příbuzných, a jak by hejtmanství, purkmistři, starostové od Prahy do Hluboké spůsobili úřední jednání, nesnáze, útraty atd. Na odvrácení této hrůzy a hanby chtěl se P. D. V. Hlubocký obětovati, uvolil se vystrojiti Lenorce slušný pohřeb, opatřiti vše ke cti zemřelé a pro zásluhu i pokoj pozůstalých. Tito nechť mu pošlou jen peníze; nic více, ale hned, obratem pošty.

Poeta spěchal okřídlen vzletnou nadějí rychle vpřed, k činu!

Ze staroměstského náměstí dopídil se P. D. V. Hlubocký snadno Eliščiny třídy a domu č. 29.

Schody a chodby připomínaly mu živě a trapně podrobnosti včerejšího osudného setkání s pobudou Sekerkou, a trhnutí zvoncem u dveří slečny Karoliny Živné pobídlo jej, aby si stručně a důrazně připomenul, co u ní hledá a kterak této, podle prvého dojmu patrně břitké staré slečně čeliti bude.

Dodav si vypnutím prsou a odkašláním náležité odvahy, pojednou proti jakés náhlé obavě potřebné, vešel.

Slečna byla právě u oběda.

Vykročila nenadálému hosti do hovorny vstříc a Vymetal viděl polootevřenými dveřmi za ní do jídelny na stůl, úpravně vonnými krměmi posázený. Synek hajného seděl u nich, směl pochutnati si do syta na všem, a znamenitý syn myslivcův — ó nespravedlivosti! — stál přede dveřmi o hladu a nedostatku jako rozpačitý prosebník!

Ano, rozpačitý, neboť slečna, zírajíc na hosta svým bystrým, neuctivě určitým pohledem, prohlásila klidně, že vzala nejen Zdeňka, nýbrž i jeho pokladnu ve svou ochranu, a jestliže tedy pan Vymetal něco žádá, aby se jí svěřil.

Podrobil se, vypravoval, vypravoval dlouze a široce, poněvadž slečna Živná nechala jej mluviti. Poslouchala s ukrutnickou pozorností, ani nedutajíc, ani brvou nehýbajíc, jako by číhala, kdy se žadatel v odpory a nemožné fráze zaplete. Nic

jí nehnulo, ani pohnutlivé líčení, ani pyšná ostýchavosť mladíkova. Horko vystupovalo mu do skrání, cítil, kterak pot perlí se mu na čele a jak nebezpečí klopýtnouti jest již blízké —

Zvonění a vadivé hlasy v předpokoji spasily mladíka.

„Ten včerejší pobuda dere se znova ke slečně," žalovala služka vsunuvši hlavu mezi dvéře a držíc se mezi nimi jako živá hráz. „Nedá se odbýti —"

Za služkou objevila se hlava Sekerkova.

„Slečno, odpusťte mi," prosil tklivě. „Obtěžuji vás naposled. Moje ubohá žena zemřela —"

„Zas již!?" uklouzlo slečně.

„Tentokráte nelhu, přísahám vám, že mluvím čirou pravdu!" zaříkal se zdržovaný, odmítaný.

Přesvědčivá upřímnosť jeho slov vylákala slečnu do předsíně.

„Račte na okamžik —" žádala slečna Vymetala o strpení, kynouc, aby si usedl.

Jedva že přivřela za sebeu dveře, smekl se Zdeněk se židle a pospíšil k P. D. V. Hlubockému.

„Mladý pane —" počal zajíkavě, zardívaje se ruměncem nesnází.

„Co chceš!?" osopil se naň mladík.

„Se slečnou asi mnoho nespravíte. Tuším, že vás nemá ráda —."

„Já ji rovněž," osvědčil poeta. „Její chování nevzbuzuje moji důvěru ani za ment!"

„Promiňte jí. Jest najisto z míry hodná a moudrá —."

„Co mi to platno!? Přimluv se za mne a nechval den před večerem. Rozumíš, hlupáku! A nedívej se na mne tak plačtivě!"

„Nehněvejte se, mladý pane — já —, slečna mi dala pět zlatých na měsíc do ruky. Takový velký hoch, jako já, prý nemá býti bez krejcaru a má se učiti jak zacházeti s penězi. Nepotřebuji nic, nevím co s tím — zde —"

Než mohl Bonifác odpověděti, byl Zdeněk ten tam, v jídelně, na svém místě a hleděl pod sebe všecek ruměnný, jako by byl spáchal zahanbující hřích. Smačkané peníze zanechal v hrsti svého mladého pána.

„A více nemáš?" neslo se k němu z úst poetových.

Na odpověď nezbývalo Zdeňkovi času. Slečna otevřela dvéře, praviv: „Pane Vymetale, Sekerka dovolává se vašeho svědectví, račte laskavě —"

Děsný člověk! Blesky boží na jeho hlavu za hanbu, jakou P. D. V. Hlubockému způsobil.

Avšak — co činiti? Stalo se. Poeta, vyšed do předpokoje, musil přisvědčiti a slečna uvěřila. Dala Sekerkovi značný příspěvek na pohřeb Eleonory Vymetalovy.

„Tím jest zároveň vaše žádosť vyřízena," obrátila se k poetovi, sklonivši lehýnce, nedbale pyšnou hlavu, jakoby jej propouštěla. Chovala se k němu až posud velmi zdrženlivě, byla včera chladně přívětivá, dnes nedůvěřivá a nyní zírala na Pravožije dokonce týmž povýšeným, zakazujícím pohledem, kterým díky a řeči Sekerkovy přetrhla. Což stavěla poetu na roveň s tímto otrapou? Proč? „Ah, pravda," rozpomenula se náhle, „přejete si snad promluviti ještě se Zdeňkem? Rozloučili jste se sice již včera, leč nějaký zapomenutý vzkaz — —"

„Díky," uklonil se Pravožij. Byl uražen. Odešel pyšně do hostince a roztrpčen pokořujícím jednáním slečny, nevčasným vystoupením Sekerkovým a vyhlídkou na třídenní půst, napsal domů žalostivý, dlouhý, pilný dopis.

A třetího dne běhal od sedmé hodiny ranní k portýrovi s přeptávkami, neshání-li se po něm listonoš, se stížnostmi na poštu a její zřízence. Bylo mu úzko; vždyť z jednání zřízenců v hôtelu vyzírala zřejmá, stupňující se podezíravosť, svědčíc o tom, jak jemný smysl mají tito lidé pro vycítění přílivu a odlivu v kapsách pánů, jež obskakují a obsluhují. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Z historie prstenu.

Již v šedé dávnověkosti člověk nepřestával na prostém oděvu, ale snažil se zdobiti tělo své různými okrasami, jako náramky, náušnicemi, jehlicemi a korály. Záhy rovněž připadl i na to, aby prsty okrašloval zvláštními kroužky, prsteny. Původu jest prsten orientálského. Z počátku byly prsteny zcela jednoduché, během času však braly na se úpravu skvělejší a zhusta zastávaly též službu pečetidel. Staří Assyrové a Babyloňané nosili prsteny již od nepamětných dob. „Každý Babyloňan má pečetní prsten a hůl," poznamenal v té příčině Herodot. Kdežto nádhery milovní Médové nosili vůbec prsteny, směl u Peršanů nositi zlatý prsten jen ten, kdo měl k tomu zvláštní královské dovolení. Theodoros Samijský, který žil v 6. století před Kristem, zhotovil Polykratovi tak skvostný prsten, že si ho tento více vážil, nežli všech ostatních klenotů dohromady. Herodot v třetí své knize nám taktéž o tom zprávu podává: „Mělt pečet v zlato zadělanou, již na prstu nosil, ze smaragdu vyřezanou; bylo to dílo Theodora Samijského, syna Telekleova."

Nejstarší zmínku o prstenech u Židů činí bible (Genesis XIV. 11.—16.): „I stalo se, když přestali píti velbloudové, vyňav muž náušnici, ztíží půl lotu, a dvě náramnice, kteréž vážily deset lotů zlata, dal na ruce její." Židé obraceli zřetel k tomu, z jakého kovu a kolik měl kdo prstenů; byly-li ze zlata a měl-li jich kdo více, bylo to patrným znamením vysokého stavu a bohatství. Obyčejně nosili Židé prsten pečetní (chotham), na němž mimo jméno vlastníkovo též některá případná průpověď biblická vyryta byla. Takový prsten zavěšovali si někdy též na prsa. Pokud obyvatelů Indie se týče, již starožitné sošky bohů indických mají na rukou několik prstenů, což zajisté

[illegible]

Prsteny [illegible] ze zlata, stříbra, jantaru a [illegible]. I [illegible] prsteny, jak vypráví o tom [illegible] v knize I., v kapitole XL: „Sabinové mívali vůbec na [illegible] zlaté náramky a překrásné prsteny [illegible].“

[illegible] a Římané nosili prsteny železné, jichž [illegible] tak senatorové a rytíři římští. Pouze [illegible] dostal prsten zlatý. Brzy však stala se [illegible], že senatoři a rytíři nosili zlaté prsteny [illegible]. Bylo to zvláštní právo, „ius anuli aurei“ řečené. Prsteny železné ponechány byly plebejům. První, kdo prsten s řezaným drahokamem nosil, byl prý Scipio [illegible] starší. Později nosili i více prstenů s drahokamy, na nichž vyřezány byly podobizny, hlavy bohů neb bohyň, [illegible], zvířata nebo písmena. Kameny, jichž k okrášlení prstenů bylo užíváno, byly dle ceny: **démant**, který Řekové a Římané dostávali z Východní Indie a z ostrova [illegible], **smaragd**, jemuž Římané připisovali léčivou moc proti nemocem očním (st. Egypťané dávali z něho okrasu mumiím do hrobu), dále: **beryl, opál a sardonyx.**

Namnoze přecházela náhhera tato i v nevkus. Někteří totiž mívali plné ruce prstenů. Proto předpisuje Quintilián řečníkovi, aby neměl mnoho prstenů na rukou a střední klouby aby byly prstenů prosty. Velký výdělek měli tehda prstenáři (anularii). Ve zhotovování prstenů byli římští zlatníci vůbec mistry a zvláště v zasazování drahokamů takové dosáhli dokonalosti, že šperky, nalezené v Pompejích, až podnes jsou zlatníkům vzorem. Římský boháč nehleděl si však krásné antické jednoduchosti a naklonil se k marnivému přepychu. Nevkus ten dostoupil vrcholu za posledních let republiky. Bylot tehda zvykem, že patriciové měli prstenů celé skříně. Navlékl si jich tedy každý slušný počet na prsty a s ostatními se jen těšil, chovaje je ve zvláštních pouzdrech (prstenicích), ba i ve velkých skříních (dactyliothecae). Při svatbách však podal ženich nevěstě jednoduchý prsten železný (anulus pronubus) na znamení slibu manželského. — Později býval prsten udílen udatným vojínům za zvláštní vyznamenání ve válce. Vojínové karthaginští mívali tolik prstenů, kolika válečných tažení byli se súčastnili. O Hannibalovi se vypravuje, že vida, an dům jeho jest Římany obklopen, otrávil se jedem, který choval v pečetním prstenu.

[illegible]

Pokračování.

Národní divadlo.

Tříaktovou veselohrou *Rabínská moudrost* od Jaroslava Vrchlického [illegible] Autor v ní seskupil bojně [illegible] které [illegible] pražskou za doby Rudolfa II. karakterisovaly. [illegible] a ten rozluštil Vrchlický [illegible]. V celém kuse znáti [illegible] ruku, která [illegible] a zaplétá v zajímavé situace a tyto opět skládá v působivé akty. Pestrý rej příhod a událostí střídá se před divákovým zrakem. Jeho interess trvá nezeslaben po všecka tři jednání, jež silou a originalním vedením děje vynikají, a stupňuje se až ke konci. Každý z aktů má svůj účinný motor, kterým napíná divákovu pozornost. Zkrátka, novinka rozhodně baví a již to jest předností důležitou. Avšak *Rabínská moudrost* i jinak ještě dobývá si našich sympatií. Mimo připomenutý již věrný kolorit doby jsou to především jednotlivé karaktery, které kreslil Vrchlický jadrně a pevnými tahy. Vznešený mudřec Jehuda Löw, ale poněkud umíněný a tajnůstkářský, paní Perl, typ ženské zvědavosti a žárlivosti, Jechiel, figurka rozkošná a povedená každým kloubem, zhorka nakvašený Othelo mistr David, ničemný milostník Rudolfa II., vyjednaný lotr Filip Lang a jeho chaska, roztomilý trojlístek dvorních malířů, mužný Štěpán Chanovský — to vše jest galerie výtečných karakterních postav, jimž nescházi určité, ve všem důsledné kresby, a které dovedou k sobě připoutati. Hlavní outko veselohry vysloveno v závěrečných slovech učeného rabbiho: „Nemějte před ženami svými tajemství — to se těžko mstí a rabbi Löw Bezalel musil žít sedmdesát roků, by z toho vzal si hořké naučení“. Různé zakončení aktů, zvlášť obou prvních obsažný a duchaplný dialog, v němž plno krásných, drahocenných sentencí a hluboce poetických přirovnání, konečně scénická zručnost v každém výstupu se jevící doplňují řadu již dříve uvedených předností. *Rabínská moudrost* líbí se a udržuje se na repertoiru. Je to práce svěží a zajímavá, jsme za ni Vrchlickému vděčni.

Z ostatního repertoiru zasluhují zmínky reprise **Kolárových** *Smiřických* a *Magelony*. V této rozloučila se s pražským obecenstvem sl. Ludvika Rottová, snaživá a intelligentní umělkyně vzácné routiny.

Opera neměla novinek, nejzajímavější byly reprise Smetanovy *Libuše* a Bendlových *Černohorců*. Za to vystoupení Vlad. **Mierzwińského** bylo v každé příčině sensační. Týž zpíval ve *Vilému Tellu*, v *Troubadouru* a *Hugenottech*. V opeře posléze jmenované zpívala Valentinu pí. Terezie **Arkelová**, první dramatická zpěvačka lvovského národního divadla, s rozhodným úspěchem.

Byl to nejzajímavější a nejkrásnější večer letošní operní saisony. Q.

Veškerá práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 17. V PRAZE, dne 15. června 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budiž: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

PÉČE ANDĚLSKÁ.

Kus vesnického života z roku neúrody. Vypisuje **VÁCSLAV ŘEZNÍČEK.**

(Pokračování.)

olanský sedlák ho zpozoroval, a proto popustil koním otěže.

Mezi vraty stihl oba již rychtář.

„Jací že hosté jedou?“ ptal se ponocného.

Ten právě upevnil vrátně a rychtáři více odpovídati nemusil. Viděl sám na vlastní oči. Ač po celý den mrzutý a nevrlý, ihned vyjasnil zachmuřenou tvář.

Zapomněl zcela svojí nedávné nevole.

„Vítám tě!“ volal na zetě a spěchal mu k ublácenému vozu vstříc.

Zeť potřásl mu rukou a nejistě slézal dolů. Rychtář poznal toho příčinu a trochu se zamrzel.

„Kde pak jsi jezdil?“ ptal se s výčitkou v hlase.

„V Jaroměři.“

„A co tam?“

„Jen tak.“

Rychtáře tato odpověď domrzela tím více. Pevně si umínil, že zetě úplně a cele odevzdá k pokárání panímámě. Ponocného si nevšímaje vedl hosta do stavení.

To opět Honzeru nad míru dopálilo. S takou ochotou pospíchal otevřít, a za to nedostane se mu ani jediného přátelského vděku?

Věděl, že teď rychtář se zetěm za stůl se posadí a že rychtářka, i kdyby desetkráte vyšla ven, ani si ho nevšímne.

Chvílenku čekal, rychtářka se skutečně na zápi ukázala, ale Honzera jí za oslovení nestál.

Jeho radosti byl konec.

Hněvivě podíval se po koních a v tom se již pousmál. Ale jak! Jizlivě a jedovatě, však také měl proč.

Když tu byl rychtářův zeť před měsícem, vypadali koně jako panenky. Hezouncí, boubelatí, samý oheň a lesk, a dnes? Žebra vysedlá, huňatí, hotové herky.“

Přec tedy nějaká novina!

VIII.

Jindy jako nějaký svatý ustavičně vážný konšel Matěna musil se dnes celý den smáti. Ovšem tak, aby to jiný na něm nepoznal. Kdykoli se podíval na Honzeru, jak ječmen probírá, a při tom nepokojně sebou vrtí, chechtal se do vousů ustavičně.

Takového pobudu zvedlo se mu jedenkráte jak náleží potrestat! Zdržel ho při protivné, dlouhochvilné práci až do tmy. Schválně s ním ani nezaváděl žádných hovorů, jenom aby se mu práce co nejvíce táhla a chvíle se dloužila.

Byl tomu velmi rád, jak si ho dobral. Dal mu však za to do syta se najísti a pak — vždyť pro lenocha práce je vskutku nejlepším lékem.

Když se byl tajně mrzutosti ponocného do syta nasmál, vyšel ven, aby se blíže podíval na tu povětrnostní nepohodu. Valně se jí nepotěšil a při tom z nenadání i cos uhlídal, co ho velice dohněvalo.

Přiběhl totiž domů z návsi pes, nesa v tlamě ohromný krajíc chleba. Konšel se ulekl, aby nebyl někde na krádeži. Pohlédl na zvíře bystřeji, zavolal je k sobě, a poznal chléb, jejž před několika okamžiky jeho manželka ponocnému ukrojila k večeři. Jak by tu nezahořel spravedlivým hněvem! Domníval se, že Honzera milý krajíc schválně zrovna jejich psu předhodil — —

„Nu, jen počkej!“ strojil se na ponocného, který mu svojí polodenní mzdu po psovi zaslal nazpátek. „Těš se!“

Ale tenkráte konšel Honzerovi křivdil. Nebyl tak vinen, jak se na první pohled zdálo. Když vyšel od rychtářů a blížil se k domku, kde na

ného čekala již netrpělivostí hořící Barbora, sáhl si za zástěru, aby bručivou manželku za své dlouhé prodlení usmířil důkazem poctivé práce.

Ale krajíc byl pryč! Ponocný ohlédl se zděšeně.

„Ke všemu ještě tohle nadělení!“ zvolal hlasem skoro plačtivým a běžel nazpátek. Tušil, že jej vytrousil v běhu, když spěchal rychtářovu zeti otevřít vrata. Nemýlil se. A hle, zrak ho neklamal! Tam právě, nedaleko Kavkova statku, leží chléb doposud. Pospíchal, aby jej zvedl, ale v tom vyskočil odněkud veliký pes a uchopiv krajíc velikou svojí tlamou s kořistí dal se na útěk.

„Čert ho sper!“ ulehčil si Honzera a trpké čině si výčitky za zbytečnou a nikým nedoceněnou ochotu loudal se zvolna domů.

Jak ho uvítá žena, o tom neměl žádných pochybností. A s věže skalického kostela zaznívalo teprve klekání . . . .

* * *

Na rychtě vzala si zatím panímáma zetě jak náleží k výslechu.

„To je dost, že si také na ženu vzpomeneš!“ spustila z ostra.

„Však tulačka si toho ani nezaslouží!“ odvětil zet.

„Čeho si nezaslouží?“ zahřímala panímáma.

Zeť se na okamžik ulekl, ale maje poněkud v hlavě, nechtěl ustoupiti.

„Že jsem pro ni přijel!“

„Toho že si od tebe nezaslouží? To povídáš nám do očí? Vždyť jsi přijel koňmi, koupenými za její peníze!“

„Ale mými!“

„Ovšem, tvými! Ale na ně jsi peněz nedostal. Dali jsme ti je pro zlé časy, a ty jako plevy do větru je vyhazuješ.“

„Co vy pod těmi kopci rozumíte selskému životu v kraji!“ ozval se Mařenčin manžel, stoje nejistě na nohou. „Tomu já hovím, sedlák z Dolan. Vy sázejte si okurky!“

Lépe je bodnouti do sršního hnízda, nežli zájezdským připomenout sázení okurek. Tím náhle i nejmírnější je vzhůru, připraven v boj i zápas. Také dosud mlčícího rychtáře zmocnilo se pojednou rozhorlení.

„Co jsi to řekl?“ tázal se nakvašeně. „I ty nadutý krajáku, kdybys byl od nás nedostal čtvrtci stříbra, teď bys pěkně tiše na peci se provaloval. Za naše peníze jezdíš jako pán!“

„Za to jsem udělal Mařenku selkou!“ bránil se zeť, v odporu svém poněkud slevuje. Viděl, že se na něho chystá celé stavení.

„Ale nešťastnou!“ vzdychla si panímáma.

„Kdo to řekl?“ bouřil Dolaňák znova, a upřel zrak na chvějící se svoji ženu. „Ty?“

„Já ne!“ odpověděla tázaná a vrhla se mu kolem krku.

„Tedy kdo?“

„Já si jenom naříkala, že mně pořáde ujíždíš.“

„Když bráníš mi vydat každý groš a na světě nic nechceš užiti!“

„To má právě dobře,“ zastala se dcery panímáma. „Sám bys měl také už věděti, jaké časy nám přicházejí!“

Zeť mlčel.

Rychtář soudě že ustupuje a se poddává, hleděl nemilý spor ukončiti.

„Jaká máš žita a jaké pšenky?“ tázal se starostlivě.

„Ještě jsem nebyl v polích,“ mimoděk sedlákovi uklouzlo. Rychtář se zděsil.

„Jaký jsi to hospodář!“

„A k čemu tam budu moknout?“

„Jezdit a promoknout můžeš?“

„To je něco jiného! Ostatně máme již čas, abychom se vydali na cestu.“

Z přítomných opravdu nikdo nepozoroval, že venku již jenom se šeří a ve světnici je skoro úplná tma.

„Tedy si tulačku odvezeš?“ začala panímáma opět.

„Maminko, prosím vás, nezlobte se,“ jala se jí konejšit Mařenka.

„Proč tedy utíkáš z Dolan k nám?“ namítal rychtář.

To Kavkovou dohněvalo. Čím chtěla na zetě nejvíce působiti, manžel neprozřetelným slovem jí pokazil.

„Chtěla mne a tebe zas jednou uhlídat,“ hájila dceru.

„Nu dobře! Ale podruhé ji k nám přivez!“ pokojil se rychtář a poklepával zeti na rameno. Jestli pak jsi koně nakrmil, abyste hezky zostra mohli ujíždět?“ dodal po chvíli.

„To bylo tvojí starostí!“ vadila se panímáma. „Host se má o ně starat?“

Rychtář byl ihned venku, aby nahradil, co promeškal. V síni však mu napadlo, že rychtářka zeti také ničeho nepředložila, ba ani ho nepobídla, aby se posadil. Ač byl již skoro na záspi, vrátil se, pootevřel dvéře a zvolal:

„Však ty též zeti ani poctu nedáváš!“

A již byl na dvoře.

Tu teprve panímáma si vzpomněla, že hříšně zanedbala dávného mravu. Hned chvátala rozsvítit, a nežli se pantáta z venku vrátil, praskala již uprostřed světnice ve stojatém svícně dlouhá borová louč a zeť pochutnával si za stolem na šťavnaté uzenině.

„Tak se to sluší!“ těšil se z toho rychtář, když vstoupil na to do jizby.

„A kdo nás rozvadil? — Ty!“ hájila se Kavková a chvátala dceři něco na cestu do uzlu navázat. Rychtář se po ní ohlédl a nevida jí, přisedl k zeti.

„Jaké to máš teď herky?“

„Jaké herky?“

„To přece nejsou koně, s nimiž jsi tu byl o mém svátku!“

Zeť se zarděl a mlčel.

Starý hospodář pochopil, co to znamená. Mlčel také a mlčel ještě, když zeť a dcera odjeli. Před panímámou ani slovem se nezmínil, v jakém stavu ono drahé, krásné spřežení shledal.

Zase byl nevrlý, smutný. Dobře, že se panímámě také nějak do hovoru nechtělo. Přemýšlela, jak ti dva mladí lidé budou spolu živi.

„Oba jsou blázínkové!“ řekla k sobě po chvíli. „Jen až jim přinese čáp děti!“

A tu div že se blaženě nepousmála. Kdo by nerad očekával boubelatého vnoučka nebo roztomilou vnučku. Již chtěla nahlas o tom něco prohodit, ale myslila si, že rychtář této radosti posud nezaslouží. Nebyl ještě s dostatek potrestán za svoji nerozvážlivosť.

„Jenom když se mají rádi!“ dodala s uspokojením.

To viděla. Vždyť Mařenka visela na manželi celou duší. To stačilo starostlivé matce. Vždyť byla přesvědčena, až zetě i manžela dle zásluhy trochu posouží, že oba ze strachu, obav i úzkostí snadně vytrhne — —

Bylo již hodně pozdě. Honzera měl pomalu již troubiti desátou.

Jak dnešní večer rychtáři utíkal, tak táhl se konšelu Matěnovi. Pro každou maličkosť překypoval zlostí a hněvem, a kdyby v té chvíli byl mu padl do ruky ponocný, jistotně by mu byl prošedivělé vlasy vytřepal za to, že božím darem pohrdá, a celý krajíc psovi předhazuje. Mzdu za přebírání ječmene po němé tváři odeslal zpátky!

„Ničema!“ zlobil se Matěna a netrpělivě pohlížel na dřevěné hodiny, brzo-li ručička dojde alespoň k deváté.

„Té žebrácké smělosti! Co to člověka stojí práce, nežli může vzíti nůž a z bochníka krajíc ukrojit!“

Nejvíce ho mrzela zlomyslnosť, s níž ponocný dle domnění jeho se mu vymstil.

„Však se těš!“ opakoval si každou vteřinu a svatosvatě si umínil, že Honzerovi vypoví a vyzvoní, až mu uši zalehnou.

Ten zatím seděl doma u ženy Barbory a vypravěl jí, s jakým potahem rychtářův zeť přijel tentokráte na návštěvu. Znělo mu sic neustále v uších, ale ani mu nenapadlo, že by se mohl na něho někdo strojit. Seč byl se namáhal, aby ženu udržel v pozorlivé napjatosti a nepřipustil ji k slovu, neboť věděl, že zvláštní náhodou vždy umí přejíti k jeho osobnosti a pak, ať už dělo se tak či jinak, byla řeč výhradně o jeho špatných stránkách.

Tajně mnul si radostí ruce, jak se mu vše vedlo. Po očku však hleděl při tom na hodiny a sotva že docházela devátá, chopil se rohu a vyšel na náves.

„Až odtroubíš, hned zase přijď. Dopovíš mi to!“ nakazovala mu žena.

„Raději zůstanu někde na dešti!“ smál se Honzera po tichu. Mimo nadání neměl však ani potřebí tohoto sebezapření. Pršelo sice, ale obloha neměla již tak temnou, těžkou barvu a v holém stromoví šuměl jižní, suchý větřík.

„Změna povětrnosti!“ zajásal, a hned potom uslyšel od Matěnova statku konšelův hlas:

„Pojď sem!“

Ponocný uposlechl vyzvání s radostí. Domnívalť se, že se ho soused bude ptáti na rychtářova zetě.

Chudas zmýlil se neočekávaně.

„Poslyš, Honzero,“ spustil na něho konšel pln rozhořčení, „proč jsi mně neřekl, že je ti mzda u mne malou?“

Ponocný ihned nechápal.

„Musil jsi ji tedy po psu mně odeslati nazpátek, což!“ pokračoval Matěna. „Abys někdy nepřišel ještě o kousek suché kůrky žebrat! Nám sedlákům boží dar bude letos už hnedle vzácností a ty jím do bláta pohazuješ. Pamatuj si, že ti tuto pýchu náležitě splatím, jak jen bude k tomu příležitosť!“

Po těch slovech konšel se obrátil a vkročil do stavení. Ponocný stál před vraty všecek překvapen, nevěda co a jak. Vzpamatoval se teprv potom, když na opukový plot vyskočil ze dvorečka pes a jal se na něho divoce štěkat.

Byl to týž, který jeho ztracený chléb uchvátil. Honzera jej poznal a srovnal si postup celé události, která ho s mocným konšelem přivedla do nevůle.

Že se tak snadno před ním nedovede omluvit, o tom byl přesvědčen. Proč jen na rychtu pospíchal! Ničeho tam nevytěžil a nevyzkoumal a ještě sobě spůsobil mrzutosť.

Déšť ustával, ale toho si Honzera již nevšiml a tak žalostně troubil na svůj roh, že všecky sousedy vyplašil z prvního spánku.

Leckde se již i okna otvírala, a jaké ponocnému se dostalo za to odměny, netřeba zvláště vypisovati.

To všecko spískal si všetečným sháněním klevet.

IX.

Honzera prochodil venku celičkou noc. Nebe jediné bylo mu dosud příznivo, neboť po půl noci déšť ustál docela. Teplý jižní vítr vál potom několik dní nepřetržitě.

Ač bylo všecko na bláto rozmočeno, když se týden s týdnem scházel, začaly cesty tuhnout a v roklích kolem Zájezda z nenáhla vyskytovaly se pluhy a vlekoucí je spřežení.

Zájezdští orali pro jař a zaorávali ozim.

Pečlivého a dbalého hospodáře práce taková neblaží.

Obzvláště rychtář Kavka, za nímž v čerstvé brázdě klusal Honzera otkou hnůj přihrnuje, byl všecek nesvůj.

Polovici svých pozemků měl osetou žitem, jež tehdy velmi dobře šlo na odbyt a nyní viděl, že by mu místo těžkých stříbrných klasů narostla metlice. Nechtěl-li dáti pole pleveli na pospas, musil se starati o jař, ať se již zvede či nezvede.

Žně tak jako tak budou ubohé. Jak to s ním dopadne, čím vybranou kontribuci nahradí, marně ptal se doposud sám sebe. Však také proti lonsku nebyl již takřka ani k poznání. Suchý na kost, churý jako pára a smutnější podzimního večera. Na obvyklou svoji hrdost pomalu zapomínal. Ve vsi rychtáře skorem nepoznávali a Honzera byl pln strachu, aby ho co nejdříve nemusil rovnati na prkně. „Právo“ od něho přešlo by dojista k Matěnovi. Toho se děsil ponocný jako oheň vody.

Konšel se na něho dosud hněval. Marně se hleděl Honzera k němu přilichotit, Matěna tak snadno nezapomínal. Nezbylo tudíž, než aby co nejvíce se přidržoval rychtáře. Ke všemu pochlubil se doma svojí nehodou a Barbora z trpkých výčitek téměř ani nevycházela.

Z trudných myšlenek vyrušil ponocného rychtář.

„Co myslíš o tom božím požehnání?“ prohodil stísněně.

Honzera na něho pátravě pohleděl. Chtěl odpovědíti tak, aby se Kavkovi zavděčil.

„Snad zle nebude!“ řekl po chvíli váhavě.

„Já si také myslím!“ přikývl rychtář, povděčen i za tuto nepatrnou jiskru naděje, kterou hleděl zaplašiti své starosti.

Na to popohnal volky, přitiskl pluh hlouběji do země a zase mlčky oral a dále půdu obracel.

V týdnu bylo zaseto a nyní sousedé scházeli se do kup, rokujíce, jaké as počasí nastane a jak se „požehnání“ zvede. Že dobrého chleba se letos nenajedí, věděli již najisto. S žitem bylo konec a pšenice nebyla o mnoho lepší. Zdálo se, že také o posvícení málo pěkných koláčů uhlídají.

Než zažili již časů horších a snad i tomuto zlu s pomocí boží vyvzdorují.

Den za dnem utíkal, až přišel měsíc máj. Jař krásně vzešla a všecko všude světlou její zelení se rozesmálo. Stromy pěkně kvetly a nepohoda časného jara přicházela pomalu v zapomenutí.

(Pokračování.)

NOSILA KLOBOUČEK.

Povídka z kraje od **JOS. JAKUBCE.**

(Pokračování.)

VI.

Šel od stavení lístek ku stavení
a dává vědomost, by sousedé
se sešli do hromady do týdenní.
To ono bude — všechny zprávy nové.

Tam pod lipami u muk božích v stínu
se schází hromada. Hle, odtud níže
ten kopec mravenčí jak hoře v klínu,
to hnízdo ptačí v stromech lidské chýže,
z nich jako z mraveniště lidé chodí.
Dnes odpůldne tu hromada se schází.
Sem hospodáře bílá stezka vodí,
sem moudrá rada muže doprovází.
Už sešli se, jen schází Kazda mladý.
A již se hlavy chýlí dohromady
a hovor začne. Vykládá se mnoho
o daních, cestách, o obecním lese,
a vždy se tváře upnou na někoho,
jenž ruce rozkládá, až nový hne se
a ze základu moudrou řečí poví,
že dávno mělo přijít rychtářovi,
by most se stavěl nad mlynářskou strouhou.
A že to řek', to řečí potom dlouhou
pan kmotr mlynář prudké výtky dělá,
jichž obec ještě nikdy neslyšela,
a každý hledí v zem neb na starostu,
neb vědí dobře, že cos mlynář tají,
že nejedná se vlastně o tom mostu,
že zkrátka se starostou spory mají.

A tamhle za kmenem vše poslouchaje
sám stojí Krupka, malíkem cpe dýmku —
byl arci v hromadě jen za výjimku —
a v tváři úsměv podivný mu hraje.

A Votrubec jak kohout zčervenělý
neb naň, že starostou je, všecko čelí.
Též jaksi tulí se, však každý vidí,
že z výtek horší se, neřku-li stydí.
Když mohl mluvit, tiše složil ruce
a zvolna děl: „Nu, víme dosti toho
teď, pane otče! Škoda, že tak prudce
a najednou nám dáte trochu mnoho.
I dobytče se přejí na jeteli.
Vždyť dávno jste již volné slovo měli.
Jen pozvolna! Proč dříve neřeklo se,
až teprv teď?“ A mlče zraky kosé
po sousedech a na mlynáře vede. —

„A teprv teď!“ — dí mlynář — „chtěl jsem říci.“
A sevřel prudce rty již hněvem bledé,
a co chtěl vyříknout, čet mu každý v líci.
I strhnul v hádku celou slavnou radu.
Tu každý v pokřiku trmácí bradu,
ten toho, onen onoho se drží,
a šťasten, úhony kdo neutrží.
Vše hádá se, že neslyšeti slova.
A jenom Krupka za lipou tam stoje
jak kočka mžourá a se tiše chová.
Tak hlučí to jak v lípě včelek roje —
sněm nad sněmem, a slunce odpolední
se nad vesničkou směje na vše strany.
Teď Krupka dupnul: zří, jak z temné chvoje
jde od Podolí mužský na Březany,
a vida ho, hned vyjde z lípy stínu
a ruku nad oči tak zírá v poli.
I zdá se mu, že sukně z karmazínu
se míhá v houští zpátky do Podolí.
„I že to on!“ — tak Krupka v srdci výskne.
„Že je to Kazda!“ A v týl čapku tiskne.
„A kdo ta ženská?“ ryje prstem v čelo.
„To rád bych věděl: rozešli se spolu,
on nahoru a nazpět ona dolů.“ —
Však teď se mu již v hlavě otevřelo.
To Nána jistě: tajně setkali se,
a před mlýnem se rozešli, by na ně
snad nevyběhla Kačka jak zlá saně. —
Tak myslí Krupka, tváře hladí lysé,
a potom kývá rukou, vybíhaje,
až Kazda zamíří sem do hromady,
kde prudší hovor zatím v hádku zraje.

„Nu, hospodáři, dobře, že jste tady!“

Tu právě mlynář rázná vyřkl slova:
„Vy myslíte, že dcera mlynářova
je pro statkáře chudou? Mníte, medle —“
však nedořek', vše zmlčelo se chvíli,
když Kazda smeknuv posadil se vedle.
Tu znova mlynář, co měl v hrdle síly:
„Vy provdati jste, starosto, chtěl Nánu
tu za Kazdu, a Kazda, na mou věru,
by raději ze statku šel do půllánu.
A Kazdo, rcete, že mou chcete dceru,
a tu ji máte!“ — Na Kazdu se dívá —
leč tento jaksi líce poukrývá,
zas rád by odešel a klobouk hledá.
To vida mlynář, ustrnutím bledne,
a sotva vykoktá se vzpřímiv zpola:
„Co povídáte? Zítra odpoledne
buď vy se svědky, neb myslivec zdola!“

„At přijde jen!“ — Dí Kazda a šel s Bohem.

Teď vypuklo to rázem ze všech tváří
tu do smíchu, tam v hovor; v křiku mnohém
se předstihují všichni hospodáři,
že na lipách se listy v šumu chvějí,
a od Březan sem lidé přicházejí,
co děje se to. Trudno poslyšeti,
div Matka boží sama na ně s hory
na hašteřivé nekřičí své děti,
na rozvaděné nepokojné tvory.

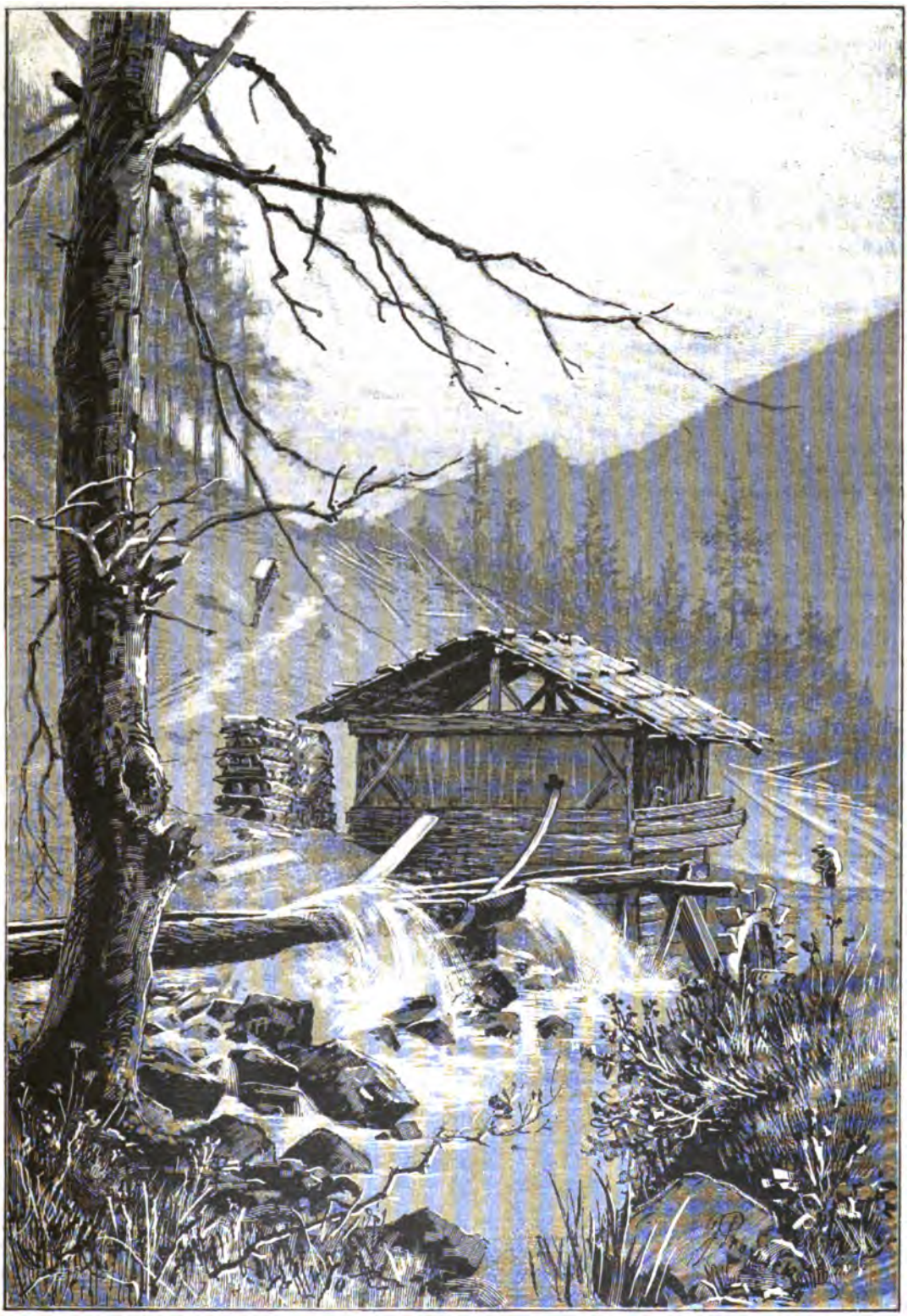

434

MLÝN V HORÁCH. Pro „Ruch“ nakreslil Jan Prousek.

Když rozešli se domů v různé strany
a v skupinách, tu Krupka udýchaný
jal za šos Votrubce a tak mu praví:
„To mlynáři se nevykouří z hlavy.
Však jsem mu včera všecko vyřkl řádně;
dnes proto na mne díval se tak chladně.“
Však rychtář Votrubec jen vážně šlape
a myslí v duchu: „Dostal's, pane chlape!“

VII.

Ty švarný lesíčku na květné stráni,
jak nešuměl bys, maje plnou duši?
Jak nezpíval bys, když jen milování
a lásky vzdechy tvoji dumu ruší!
Jak nedíval bys ven se cestičkami,
když mládenci dva chodí po nich sami.
Jdou naproti si: Kazda s hůry dolů
a vzhůru myslivec. I stanou spolu.

„Kam tudy lesem?“ Kazda klobouk
smekl.

„I do Podolí něco ke kováři.“

„Jdu na Břežany,“ myslivec pak řekl,
a potutelně usmíval se v tváři
na nesnáz Kazdovu; smek' klobouk
s pérem
a rozešli zas protivným se směrem.

Les na stráni, a zabíhá až k mlýnu
jak výběžek háj smrčků mladých blízko.
A myslivec kdys vyšel z jejich stínu
a schoval se blíž mlýna za křovisko.
Les ke mlýnu až, z lesa ve mlýn dále
šel mladý náš a švarný mysliveček.
Měl kudrnatou hlavu, vousky malé,
a oči jako planoucích dvé teček.
On přišel jednou — odnesl si „s Bohem.“
A po druhé již dobré slovo bylo.
A když pak přišel, raději byli mnohem,
než odcházel-li, když se připozdilo!

Tak mlynář, vida! dostál svému slovu!
A ve vsi ruch, vždyť myslivec se žení,
a béře sobě dceru mlynářovu.
A jde to zkrátka: byli ohlášeni —
a byla svatba. Hostí mnoho bylo,
vše smálo se a vše se veselilo.
Jet Kazda mládencem a za družici
je krásná Běla, sestra ženichova.
A kdo to skul, že k sobě na lavici
si sednout musí, vzájem měnit slova?
A při obědě snad to schvalně taky
i nářadí vše pohromadě měli,
že hledajíce hleděli si v zraky
a smáli se, co čí je nevěděli,
a potom sotva půl talíře snědli,
neb chvilky není, by se neohlédli,
jak každý na ně bystrým okem hledí.
Však hosté jedli, smáli se a pili,
a kdyby se i byli zapýřili,
což zveselení hosté, což ti vědí!
A přece vědí: ten neb onen mrká
a hlavu schýliv druha v loket strká.
A povídá se, pije se a zpívá.
Jen vesele, at kdo chce kam se dívá,
jen vesele, a muzika at hraje!
Mlýn klepe sebou jako v kvapném mletí.
Šum svatební. — A zatím slunko v kraje
už šepce dobrou noc, a volá děti
své, hvězdičky. I přijde luna matka,
je učí modlit, chodit po nebíčku. —
Hle, rodina a plná dětí chatka,
z níž tatík šel se shánět po chlebíčku,
co zatím matka drobotinu chrání,
by nespadly, jak umějí to děti.
A bledá v líci sklání oči k stráni
tam za horu, neb tam už měsíc třetí
si chodí slunko lehat k naší hoře.
Ta hora pěkná! Jak nežárlit na ni.
A žárlí proto sluncová též paní. —

Ten krásný obraz ve své duši tvoře
hnal panský ovčák kolem mlýna domů
a lidičky dva vida v houští stromů
hned snoubí myšlenky a v píseň skládá,
i pěje cestou prostřed svého stáda
dvou o milencích, hvězdách, o měsíci
až vyběhli naň s hrozbou milující,
že zradil je. — Tak svatba zakončila,
že rozešli se od milého milá.

A myslivec vzav mlynářovi dceru,
pryč odvedl ji za ty hory, lesy,
kam divé kachny létnou v podvečeru,
tam oba zmizeli kdes pod nebesy.

VIII.

Již vlaštovička nad okénkem děvy;
tam panenka spí, o tom světě neví,
a vlaštovka si létne nade vrata
a ranní písničku si zaštěboce.
Však ne, to něco povídá: tam chata,
nad chatou jabloň, cesta po potoce,
dál pěšinka, dál do olšin se bělá.
Tam na sněti si sedla vlaštovička —
a pod sněti — ó kdyby pověděla!
Dva milenci tam líbali se v líčka. —
To ona štěboce a zaslechne to
hned muška, kterou marně teď už honí.
A která muška všecko nevyzvoní?
Už před vlaštovkou letí na zaseto
a na palouce na květ vedle cesty;
tam bzučí si. Šel ovčák po palouce
a kvítek utrh', upjal na klobouce
i voněl, vyvoněl ty tajné zvěsty.
Řek' ovčák milé, milá řekla družce,
už na zvonku to, jazyk v hubě bolí,
co vlaštovička ráno řekla mušce:
že Kazda má rád Bělu na Podolí.

Ó pomluvo, co milenci se bojí
v svět vyříci, těm vhod jsi službou svojí.

Už Kazda zjevně chodí do Podolí,
a již se s Bělou provádějí v poli,
buď k lesu jdou, neb ještě níže k louce.
Jak v nebi všechno, jako z lásky pro ně
a oni šťastni vedle sebe jdouce
níž v luka květná hledí zpod jabloně:
Dvě pěšinky jak na příč bílé pásky,
kde sejdou se, je lípa květu plná,
blíž potok s lávkou, v kterém šplouchá
vlna.
Je stvořený to zrovna chodník lásky!
A kdyby milenci se poškádlili,
a odtamtud šla milá, odtud milý
se musí potkat, sednout pod lípečku,
a říci sobě, co jim na srdéčku.

Pak ohlédnou se v širou podolinu,
kde blankyt padá ku samé až zemi,
a kus ho spadlo v hustou rákosinu
— v něm slunce s oblaky a mezi všemi
tu první kachna, a pak v dlouhém
pruhu
hus řada divokých, jež s poselstvími
v ty kraje letí, řady olšin v luhu,
a ještě dál, až zraky zamženými
jen bílé kostky poznat na obzoru:
tam do města se jde. — A když to shlédli,
tu vizte krásnou, něžnou naši horu!
V háj pod ní jdouce za ruce se vedli.

Tam sedávali spolu při studánce,
tam ona knížku pěknou otevřela,
i četla z ní; cit na každé byl stránce
a ona často v čtení zaslzela.
On slouchal nakloněn a v tvář se díval,
jež citem plála. Sám číst také musil,
četl-li špatně, od Běly hned zkusil —
jej za vlas kráká. Jak by neprospíval?
Tak učili se, až to pochopili,
co mluví pták, co les, a jakým slovem
dvě srdce mluví, když jsou dva si milí.
A tolik sladkých slov jim do hovoru
zas napadá, co listí na javoru.

To jistě v nebe nových přišlo duší,
že tak je jasné, obloha jak nová.
A lidé na zemi div nepřehluší
svých srdcí tlukotem svá lásky slova,
a v přírodě se všechno duchem hýbá.
Pták stíhá ptáka, duch se ducha chytá,
a pod stromečkem ret se s retem líbá,
kde z houští láska, co tu čeká skrytá,
na holoubky dva padla na javoru
a s javoru pak na dva šťastné lidi.
Ti nelekli se, ale do hovoru
jak ptáci spustili, když nebe vidí.

„Ó půjdem pryč, viď, zalétneme v dáli.“

Tu ona přikývla a rty se smály.
A pak zas ona: „Kéž to už je v brzku!“

A potom on: „Hned vystavíme domek,
jak hnízdo pěkný, před něj mladý
stromek,
kouř z komína: to oběd vaříš v prsku.“

„Též zahrádku, pak kurník před stodolu
a nad střechou chci hvězdičky!“

„Tam budou.
My potom z okna vyhledneme spolu,
jak bučí kravka, holubi jak hudou...“

„Ne tak! Ty budeš zapřahat a v pole!
Co měli bychom takto ve stodole?
Ty orat budeš, oběd přinesu ti.“

„Ó jak to slupnu, s jakou sním to
chutí!“

„I počkej ty! A nepobídneš ani?“

„Ba nepobídnu: nakrmím tě, milá,
a pochválím, že's dobře uvařila,
zas budu orat, zasévat a žíti,
a budeme se dobře spolu míti.“

(Pokračování.)

Kousky staročeského přírodopisu.

Sebral a podává dr. Zikmund Winter.

(Pokračování.)

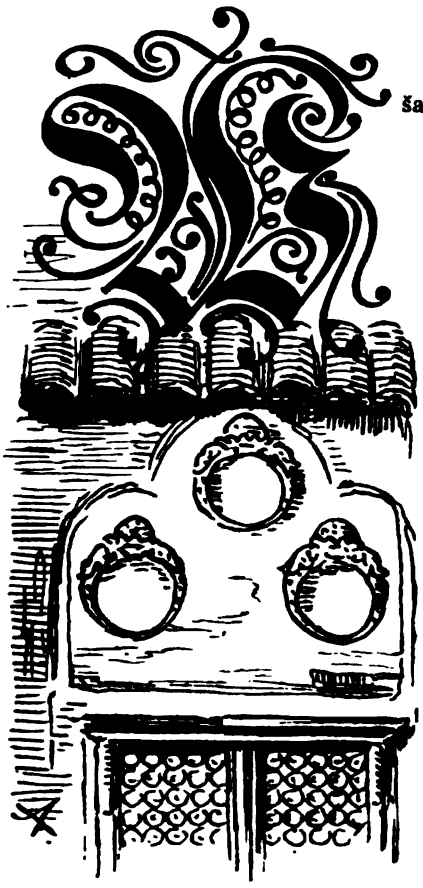

šak leč bylo „vysoké zvěři“ na mnoze, leč na mále: komu honební právo bylo, každý s ukrutnou žárlivostí jiným honiti nedopouštěl. Na Křivoklátě ještě v 16. věku stahovali pytláky z kůže aneb aspoň dlouho a zle mořívali hladem. A kolik lidí na lese zastřelili fořtknechti rozličtí, postřehše, že mlsný ubožec hnal se po vysoké červené zvěři. Však zanechejme této kapitoly, kteráž z části se zbytečnou krutostí dosavad žije, a čtěmež o divoké zvěři něco veselejšího. V letopisech starých (majetku svobodného pána z Neuberku) napsána tato kratochvíl:

R. 1479. „stala se jest věc divná v Praze v městě Starém. Přinesl jeden lišku na trh a tu povlekl zaječí koží, a to tak chytře — sprostný člověk nebrzo by se toho dovtípil. Než jeden měštěnín kupuje toho falešného zajíce i vzal jej za nohy a nohy jemu zlámal, neb byly nohy jemu na špičce připravené od toho jistého; a také ten jistý falšieř nechal hlavy zajecí s nohami a s koží, aby tiem lépe mohl provésti svú falešnú kúpi. Jakož pak jemu zaplatili vsadivše jej do šatlavy.“ A to udělali docela dobře. Nejen že falšíř chtěl Pražany na trhu opáliti neb oškrábati, on i dopustil se vědecké neplechy, bezbožně pleta šelmu psovitou s nevinným hlodavcem.

Ptáků asi bývalo v Čechách hodně. Snad všecka v Čechách města posýlávala zemským úředníkům a jiným pánům, na jichž ochotě a přízni leccos záviselo, nejednou v roce hojně ptákův a ptáčků za dar či „koláč“ nebo „alafanc“. Dlouhý byl by z rakovnického archivu seznam těch ptačích darů. R. 1583. po svatém Františku ku příkladu poslali ptáků najednou tři sta, z nichž Lobkovic, komory české praesident, obdržel 40 a rektor universitní 30. Ani ne týden po tom vezli do Prahy zase 160 ptáků — a tak bychom mohli do únavy příklady tuto klásti na přesvědčenou, že bývalo ptáků hojně i v té končině vlasti naší, která dnes jich maloučko hostí.

Nejhorší nebezpečenství hrozívalo ptákům, kdykoli města která pro berni nebo dluhy tisknuta byla od královské komory. R. 1588. byli od Plzeňských Rakovničtí „zatčeni“ proto, že vydali se za krále Rudolfa v rukojemství podle jiných některých měst; a že král neplatil dluhu, města jsou „zatčena“ — to jest všickni konšelé i s primasem jsou zavřeni. Toho roku předepsaného vezena jest pro to zatčení největší, pokud shledali jsme, sbírka ptáků do Prahy. Černín, hejtman hradu pražského, sekretáři komory, radové při komoře, ingrossatoři při deskách a ví Bůh, kdo všecko každý dostali podle zdvořilého listu rakovnického „nevelký svazeček ptáčků“, jichž všech dohromady byla slušná kára. A ještě téhož roku dostává praesident komory polouvozí starého piva, „sedm indianů, 44 kvíčal, 33 prskavců a 63 crkův.“

A ptáci byli všude! Na vinohradech pražských hojnost mívali koroptví; koroptve bývaly na zahradách měst venkovských, sousedíce s lidmi v idyllické důvěrnosti, kterouž zlý člověk ovšem tenatky a jiným všelikterakým lécením klamával.

Na čižbu byli v Čechách nejen „officielní“ čiháři, než s oblibou podnikána čižba přehojně od měšťanů řádně i neřádně. V mnohých domácnostech pražských shledáváš čta na inventářích „váčky plátěné myslivecké na ptáky“; v krámech na prodej patrně mnoho bývalo „píšťal na ptáky“, „píšťal na rozličné hlasy“. Čiháři, jež jsme svrchu položili za „officielní“, bývali bezpochyby lidé k tomu vycvičení, kteří lapávali ptáky u větším množství najednou. Aspoň r. 1636. v říjnu psali Rakovničtí do Prahy, že čižních ptáků nemají, poněvadž na ten čas „není tu čiháků“. A mnoho let před tím (r. 1583.) píše kdosi z Rakovníka do české kolleje pražské, odesýlaje tam 30 ptáků mlsným studentům toto: „Rád bych byl některou kvíčalu aneb prskavec mezi ně objednal, ale nelapili jich čiháři, než těch druh,* kteréžť se odsýlají, všickni dosti lapili, tak že komu by se vděk prodávati měli, nebylo; nýbrž s nimi vedle domů chodili a, aby kupovali, žádali.“ Z těch řádek spolu jde, že ptáků bývala hojnost. Ale máme zprávy, že někdy přec neurodilo se jich a čiháři nabrali málo. Jindy zas nebylo ptáků za jinou zlou příčinou. R. 1630. píší Rakovničtí Kolovratovi na Rabštejn v měsíci prosinci: „Co se pernatých věcí dotýče, ty častými pojezdy skrze město od poctivých lidí stavu vyššího vytráveny jsou.“ — Jindy zase naopak podařilo se lapiti

* České grammatiky může zajímati, že tu slovo species jest rodu ženského — „druha“.

ptáka vzácnějšího. — Divokou kačku honili a chytili u města Rakovníka lidé leckdy. Jednou r. 1595. chytili ji živou ševci.

Za zmínku snad stojí, že v českých městech — o několika to víme jistě — hnízdívali na střechách čápi, a že bývali od měšťanů rádi viděni a hostěni. Dnes by nebyl byt čápů v městě ani možen, leda tak, že by platili milí ptáci ti domácím pánům i ze střechy — činži. U Prahy samé na počátku 30leté vojny už nebylo ptactva čižného. Píšíť Pražané Lichtenštejnovi, krotiteli české země po bitvě bělohorské, r. 1624: „Od pernatých věcí okolo Prahy málo se nacházejí a krosnaři proto dosti daleko choditi musejí.“

Krosnaři nejobyčejněji nosívali na pražský trh v krosnách husy, kachny, holuby, koroptve, křepelky, kvíčaly, drozdy, kosy, cvrčaly a skřivany. Čtyři posléz jmenovaní ptáci mívali na trhu cenu tutéž jako vejce slepičí.

Než se s ptáky rozžehnáme, budiž dovoleno dodatkem pověděti, že hrdličky už před třemi věky se zálibou bývaly v domech chovány. Rakovnický primas, Šimon Žlutický, býval těch cukroušků veliký přítel. R. 1593. psal do Slaného, aby mu objednali tam hrdliček pár, dokládaje: „Z předešlých dvou jednu toliko mám; ta když vylítla, od jedné ženy velmi k stlučení přišla, tak že jí ze hřbetu všecko peří kyjem do krve srazila; nyní zase má vostenky. Augustinovi také jedna zemřela, druhou dal Faltynovi (rozuměj Valentinovi), on mně svy a já jemu dáti nechceme, obadva jich žádostivi k doplemenění jsouce a sou trvám oba dva samečkové, kteří sami od sebe nic nesvedou.“ Z přítomných řádků tré věcí lze poznati; nejprve že přec naskytli se lidé tvrdí, kteří nevinné ptáky kyjem dávili a prali, ale proti tomu že byli lidé, kteří o ptácích něžně říkali „umřel“, a do třetice, že byla v Rakovníce celá nějaká osada hrdličkářů, jako dnes tu tam shledáš holubáře.

Od ptáků k rybám. Snad neveliký schůdek dolů, vždyť jsou ryby, že také lítají. Ryb, jakož vůbec známo, v Čechách druhdy více bývalo. Města i panstvo jako o závod zakládali i tam rybníky, kde bys toho dnes marně hledal a hádal, a mimo to řeky i potoky pro přirozené rybářství nebývaly ve starých dobách továrnami otravovány. Bývalo tedy ryb dosti, tak že pro hojnosť svou staly se lacinou potravou lidí chudých, obzvláště tu, kde bylo maso jinačí draho. V instrukci nelahozevesské, již svrchu psané, čte se: „Rybáři aby pilni byli, poněvadž pro nedostatek pastev dobytek tak drahý jest, protož ouředník má dohlídati, aby netoliko pro stůl můj (páně Griespekův) na každý čas dostatek ryb vydávali, ale aby i pro čeládku vždycky ve středu, pátek a v sobotu s potřebu ryb měli, neb za ty tři dni, jakož to od starodávna bývalo, masa žádného pro čeládku se tráviti nemá.“ A že tehdejší čeládce i losos přejedl se a nic nebyl vzácen, toť zpráva často leckde citovaná. Má-li vydavatel instrukce dotčené strach, aby „nočně vrše nekladli a nekradli lobečtí, kladrubští a mirovští lidé“, tož na druhou stranu viděti, že bylo dosti lidí, kteří rybami nezhrdali, alebrž po nich se sháněli s těžkým svým nebezpečenstvím. Největší starosť míval pan Griespek o lososy. Kázal r. 1588. na svém panství rožmitálském úředníkům „hleděti na to, aby se jez každý rok v prsech dobrým těžkým rumem zarumoval, lis a kolů k přibíjení a zapření jezu v zimě naděláno býti má, aby se vrši lososové, jakž by jen voda maličko spadla a jez se přebil, tím spíšeji položiti mohly, a aby lososové vraty nahoru nešli. Proto plavcům dříví vrata se otevírati mají jen ráno a v poledne, poněvadž častým otvíráním nemálo lososů nahoru vychází.“ Aby tedy lososi pánovi neutíkali, bylo plavcům, přibyli-li třebas hned po zavření vratec, čekati i přes noc před vraty. Byl tedy losos vážená rybka, třebatě se někdy událo, že po vlastech našich nad míru hojně se labužnická ryba ta vyskytla. Pomněme jen ku příkladu onoho známého fakta, že r. 1432. mělo Labe u Hradce po jakés povodni tolik lososů, že se nemohli jeden pro druhého hnouti a sousedé na ně běželi se sekyrami a utloukali je! (Pam. Arch. VIII.) Ale kde neměli slušné řeky, tam býval losos již v oněch dobách mlsem. Rakovničtí, kteří mívali v oněch dobách veliké hospodářství rybniční, ku slavným případnostem musili posýlávati do Litoměřic pro lososy. A v Praze na rybním trhu mívali lososi svůj zvláštní řád, což také tomu svědčí, že losos byl nad jiné ryby. „Dva porybná“ bývali u váhy, kde lososy vážili, zvláštní pušku mívali na peníze porybné z lososů připadající a „střevce od lososů náležela panu purkmistru“ anebo porybní musili dávati za „každé střevíčko“ lososí po 1 groši míšeňském purkmistrovi. (Lib. rer. memor. v arch. Pražs. 332 fol. 27.—38.)

Na trhy pražské nosívali a vozívali z venkova v hojnosti též ryby, jež jsou dnešního dne vzácny. To postřehne čtoucí ihned ze seznamu, jejž jsme si učinili z pamětí o rybím trhu. Na prodej bývaly tu: štiky, kapři, mřeně, mihule, jezdíci, merlinky, candáti, pstruzi, ouhoři, parmy, cejny, lipany, vokouni, karasi, parmičky, vovesničky a štíhlátka a někdy i ohromní sumci několikaloketní. Drobné ryby v Praze prodávali na džbány, aniž starali se o jich jména. Některá z těch vzácnějších ryb těšívala se v některém koutě českém obzvláštní přízni a pečlivého chovu. Na panství Světelském, čteš-li v registrech důchodních, nebývalo r. 1591. snad vesničky kmetcí, aby v ní nebylo „potoku pstruhového a sádek několikero“. A všude mívali ještě rybník mimo „potok pstruhový“. Aniž lze pochybovati, že takových pstruhových potoků čím dále k horám tím více bylo, a že si páni vůbec — nejen Světelští — pstruhů pilně hledívali. U Domažlic a na rybnících kolem Horšova Týna rádi sázeli do vod štíhlata. V Hradecku rádi pěstovali chrupavkovité zelené mihule, kteréž v Praze přehojně prodávány bývaly i sušené i uzené. Aspoň „nejnok“ a „pryky“ zhusta se tu vyskytující nezdají se býti něco jinačího

nežli okatice či mihule. Ryb tedy bývalo v Čechách hojnost veliká za celé století 16. i 17. Čte-li člověk na urbářích z kterékoli české krajiny, shledá patrno, že nebylo zboží bez rybníků. Byla to doba, kdy Rožmberkové na jihu, páni z Hradce v Bechyňsku, slavní Pernštejnové na Pardubičtě, Smiřičtí v Hradecku velikolepé rybní provincie zakládali. Tehda mnohá louka vykopána, mnohý les povalen, aby na jich místo zdělán byl rybník. V našich dnech děje se naopak. Nejen na některých malých rybnících rakovnických, nýbrž i na velikých bohdanečských a jiných ledakdes roste dnes zelí a řepa.

(Pokračování.)

Z moravských vesnických motivů.

Podává **OTAKAR BYSTŘINA.**

Návrat.

Jasná, zářivá a smavá neděle v září. Vzduch čistý a čerstvý, a přec nikoli chladný. Z rána třpytila se na polích jemná síť babího léta, posetá drobounkým deštěm rosných démantů. Jasně žluté listí divokých hruší i krvavé lupeny ostružinových keřů, roztroušených po kamenitých stráních, přecházely do zlata, a zahrady, plné zralého ovoce, dýchaly opojnou vůni.

Vyjdeš-li takového dne ráno z domu, a dáš-li se kteroukoliv z četných mezí, stoupajících příkře do vrchu, jako bys křídla měl. Stoupáš lehce a bezstarostně, je ti do zpěvu, a když se s výše ohlédneš zpět do údolí na skromnou víska, ukrytou v hustém stromoví, rozpínáš toužebně náruč.

Sladký domove! Míre, rozkoši, útěcho, skrytá pod prostou, slaměnou střechou, kynoucí z malého okénka. Jak těžko bývá bez tebe v daleké cizině uprostřed mračných a dusivých zdí! — —

Koberec mateří douška zve v lahodnou svoji náruč. Usedáš na pokraji lesa a hledíš na protější svah, po němž se vine chodník k sousední dědině. Malým sedlem nazírá červená střecha starého kostela.

Chodník jedna řada pestrých obleků; mladí, staří, všichni spěchají „na slovo boží“. Slováci jsou velmi zbožní.

Široké rukávce bělostných košil až oslňují. Též bílé kabáty mužů jsou většinou novy; čerň širáků a červené šátky děvčat, kmitající se mezi tou záplavou běle činí pohled rozmilým. —

Pomalu všichni zacházejí za pahorek. Tobě však nechce se s místa, ač víš, že by na tě žehrali jako na „pohana“, kdyby tě viděli hleděti v rozestřenou knihu vábné přírody a ne v kancional. A přec neméně jsi zbožným, naslouchaje na místě zvuků, ucházejících z píšťal varhan, šumění vysokých buků a temných borovic!

Z komínů chat zvedá se volně k blankytu kouř jako z oběti zápalné. Myšlenky nesou se mimoděk týmž směrem, a utonou za malou chvíli v modravém, nekonečném moři nebes, že se jich zvonek, zvoucí k „Anděl páně“, sotva dovolá. —

O jedné z takovýchto neděl vytratil jsem se za záminkou, že chci navštíviti učitele v sousední vesnici, hned po poledni z domu a bloudil jsem lesy. Scenerie krajiny jen málo se liší od oné ranní. Je pouze tepleji; babí léto netřpytí se již rosou, ale jako stříbro leskne se v paprscích slunečních. Vůně mateří douška není již tak opojnou. Po polích vane příjemný větřík. A chodníky znova plní se zástupem zbožných, kteří jdou na „požehnání.“ —

K večeru přibude nový půvab: z dola ozve se mnoho krásných písní, a snad i z hospody zvuky bystrého odzemku . . . Pak ohnivá zář západu, lehká mlha na vrcholcích hor a mírný chlad večera. —

Vzpomněl jsem si, že je čas k návratu. Pod hruškou u kříže jsem stanul, zaslechnuv slova neznámé mi dosud písně:

„Šest dní do týdňa,
sedmá neděla —
pověz, má milá,
čeho's želela?!“ — —

zvuky jasné, veselé, jistě se derou ze šťastných prsou! — —

Silhouetta, kmitající se večerním šerem, nabývá určitějších tvarů. Voják. Kdo to asi?

Pavel Gorošův — skoro bych jej ani nebyl poznal. A přece se nevelmi změnil. Kromě pěkného kníru, jenž furiantsky zdobí hořejší ret, je to celý on, Pavel, soudruh mého dětství.

Vrací se přímo z dalekého jihu; celá ves ho čeká již přes měsíc po listě, jímž svůj návrat oznámil. Cos mne zdržuje, abych svým „panským“ zjevem nekazil mu dojem, který od své rodné víska očekává. Beru se nepozorovaně za ním, jak zahýbá do zahrad. Chce jistě někoho překvapiti. Snad rodiče? — Nikoliv! dává se za protější humna.

Stmívá se rychle; Pavel unáhluje krok, a teprv u lávky přes potok vedoucí zůstává státi. Zdá se mu, že se něčí postava bělá pod topolem u Branákových stodoly — — nezdá pouze, je tomu vskutku tak, Eva jej čeká.

„Pověz, má milá,
čeho's želela?“

bručí si z ticha a chvátá k ní s rozpřaženou náručí.

Dvojí radostný vzkřik — a ticho. Však náhle co to? — Odstrkuje Evu od sebe a hledí jí upřeně do tváře. Na hlavě má bílý šátek, není možná, je — vdaná?!

Dívá se ztrnule v její milou, drahou tvář; měsíc, náhle nad strání vystoupivší, mu ji osvětluje... Eva se usmívá, ale tak divně, bezvýznamně. Oko má kalné, rysy strhané — — nemůže si vysvětliti, co se s ní stalo!

Zapomněli ti, ubohý, vzkázati do ciziny, že byla přinucena hned druhý rok po tvém odchodu na vojnu ku sňatku s jiným; že nepomáhaly prosby, s nimiž na rtech se po kolenou k otčímu plazila — potřeboval se jí zbýti, aby po smrti její matky se mohl znova oženit. Nesnesla toho citlivá její mysl, je — blbou...

Sladký domove! Míre, rozkoši, útěcho, skrytá pod prostou slaměnou střechou, kynoucí z malého okénka, kde jsi?!

Náhlý vítr zaječel korunami stromů. Na dvoře zaštěkal pes, cítě neznámého.

Rozladěn vrátil jsem se domů.

V zimní noci.

Varovali nás před tou výpravou do noci a do zimní, zachumelené krajiny i vesničané, i starý, umolousaný žid; tento sliboval všemožné pohodlí: že nám čerstvé slámy nastele a čistých peřin nachystá. Však vyhlídka na nocleh v dusné jizbě, páchnoucí líhovinami a česnekem, pak slib, jejž jsme rukou dáním svým hostitelům potvrditi musili, že se ještě týž den vrátíme a nenecháme jich na pospas trapné nejistotě a strachu celou dlouhou noc — toť bylo, co nás nutkalo zmizeti z doslechu všem svůdným nabídkám a přemlouváním. Ostatně byla to malá hodinka cesty, kterou za jiných okolností sám jsem konal již několikráte, a přítel snad bez počtu!

Vyšli jsme. Sněhu bylo již napadlo nejméně na střevíc. Jakmile jsme došli za poslední z chatrčí, jež nám okénky slabé záblesky světla na cestu vrhaly, stáli jsme uprostřed nehybného sněhového moře v úplné, děsivé tmě.

— „To než si trochu oko zvykne," těšil přítel sebe i mne. „Drahuji tu nějakou stopu, nemůže vésti jinam než naším směrem."

Cítil jsem, jak se mi zornice rozvírá až do bolesti, ale vrazil jsem přece pokaždé do soudruha, kdykoliv se zastavil, aby se upamatoval na cestu. A zastavoval se čím dale tím častěji.

„Vraťme se," naléhal jsem po každém orientačním jeho pokuse.

— „Co máš? Snad bys se nebál?" dobíral si mne za to soudruh, a zdálo se, že jest mu stejno, hověti si v teplé jizbě či zapadati až po pás do hlubokých závějí... Umínil jsem si, že již ani nemuknu, a svěřil jsem svou hříšnou duši úplně do jeho vůle.

Mohli jsme takto tápat asi čtvrt hodiny, když jsme skoro zároveň vrazili do tmavého předmětu. Odskočili jsme zpět jako gumové míče, a stáli bez hnutí.

— „Kdo to?" — Nic; ticho jako v hrobě.

Druh škrtnul sirkou. Stáli jsme u dvou habrů, které jsme musili minouti, šli-li jsme pravou cestou.

„Tedy vidíš!" pochvaloval si můj vůdce. Vrátila se nám opět srdnatost i řeč, a šlo to dá poněkud veseleji. Pojednou, za hodnou až chvi pozoruji, že náhle sestupujeme dolů.

„To již musíme býti u ‚járku', blízko vrchol kopce; ten přejdeme a jsme nad vesnicí," mí druh. Nevěřil jsem tomu, ale ničeho jsem n namítal.

Učiníme ještě asi padesát kroků a najedn hup! — Slyšel jsem přitlumený zvuk padající tělesa a shledal, že stojím úplně sám. Ani js sebou nepohnul — jako bych byl zkameněl. Tep za chvíli ozvalo se odněkud z dola z počát nesrozumitelné mručení, pak mrzuté volání:

„Počkej, pečkej, nechoď dál, spadl jsem s břehu Posvítil opět sirkou, a — co jsme viděli?

Čerstvé vločky sněhové leskly se na sypk koberci, jehož část matná zář osvítila, jako s na ubledlé tváři. Pohlédl jsem na soudruha; l všecek obalený v sníh a zíral sklenným pohled na otvor, zbyvší po něm v závěji pod břeh Pak jsme současně ohlédli se kolem. Já stál o s výše nežli on a za ním kmitly se sněhem obt kané haluze stromů. Poznávali jsme, že jsme polokruhem zašli až dolů pod vinohrady, pat k vísce, z níž jsme vykročili asi před hodin Pocítil jsem pojednou nevýslovnou úzkost.

Rozsvíceno ještě několikráte, než jsme si značili pravý směr cesty. Pomohl jsem mu nah k sobě a dali jsme se mlčky dále. Ač jsme b zahřáti, přece jsem cítil, jak mne studí na č pot. — Vzpomínal jsem si mimoděk na B Hartovy „Vyvržence Poker-Flatské", jak je nal pokryté rubášem sněhovým uprostřed zam pláně.

Jakási zoufalá síla nás hnala spěšně ku pře Podali jsme si ruce, jež se mimovolně tiskly, j by si dodávaly síly a odvahy. Možná že nebezp nebylo tak hrozné, však nebyli jsme tuším schopni něco chladným rozumem uvážiti.

Co chvíle jsme zapadli oba do hluboké záv co chvíle upadli přes zakrslý křik. — A vždy jsme se tím rychleji zvedli a pádili v před.

Kdyby jen to hrozné, mrtvé ticho tak neděs Bylo v něm jasně slyšeti i ten náš horečný, l boký dech! — Však — zdálo se mi, že sly hlasy. Upozornil jsem soudruha a zastavili j se. Nic — mýlil jsem se.

A přece ne. Teď znovu — vskutku, nah někdo volal. Ale musilo to býti příliš dale vždyť jsme slov nerozeznávali. Šli jsme po t zvucích stále.

„Hoj!" zavolal jsem, co jsem měl síly.

„Sem, lidé, sem!" neslo se z dálky slabě.

Spěchali jsme srdnatě ku předu, a po ch ozvali jsme se zase.

„Kdeže jste?"

„A tu!" zněla odpověď s pravé strany.

Nedlouho na to stáli jsme u převrácen vozu se senem. Otépky byly rozhozeny ko po sněhu; voj trčela do výše a při ní stáli volci s vyzdviženými hlavami.

O násadku biče se podepíraje a s dýmkou v ústech popocházel kolem Slovák, a proklínal volky, nepohodu, noc a celý svět.

„Což co počít, lidé dobří?“ ptal se nás zoufale.

„Nezbude vám, než nechat vše jak je. Z výmolu byste to beztoho teď nijak nevytáhnul. Vypřáhněte volky a pożeňte je do vsi. Zítra vám lidé pomohou, a v noci se tu senu nic nestane. — Odkud jste?“

„Já jsem Suchovjan, a vezu našemu židovi seno z Hluku. Cesta je těžká, „zatměl“ jsem. A teď ještě za celou cestu snad ničeho nedostanu, nebo se židovi se senem nevyvážím“...

Měl zatím již vypřaženo a pustili jsme se dále. Vyptával jsem se cestou, kolik se platí od takové fůry sena. Za dobré cesty prý 75 krejcarů a za zlé „rýnský“. A to při tom je zaměstnán celý den jeden člověk, pár volků a vůz . . . Utěšené výdělky, co lpí na nich potu a krve! —

Bylo k osmé hodině, když nám světla Suchovských chaloupek z dálky zazářila. Nedlouho potom jsme si hověli při velikých kamnech nad vydatnou večeří a vyprávěli přestrašeným hostitelům o bloudění zimní, horskou nocí.

(Pokračování.)

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

a čtyři hodiny byl P. D. V. Hlubocký již na pokraji zoufalství. Až k poledni podal mu portýr dopis, pouhý, malý, hrubý dopis.

Třesoucí se ruka roztrhla jej a zamžený zrak letěl horečně po řádcích, vrytých do papíru těžkou rukou otcovou: „— Tvé psaní ráno — já podvečer k švakrové — plakala pro dceru — prála, že dopoledne sehnala po vsi, a poslala panu Sekerkovi, ženichovi Lenorky, hned jak od něho psaní —“

Ledové ztrnutí rozlilo se po údech poetových. Naděj ztracena, zmařena opětně Sekerkou, jenž na perutích samého ďábla všudež Pravožije předstihoval — —

Odpoledne byl pohřeb. Syn lesníkův kráčel sám po boku Sekerky a hokynářky za prostičkou rakví ve voze chudých, a za nimi hrkotala chatrná drožka. Lidé jedva že ohlédli se po průvodu, jenž sunul se jak nepatrný, v ruchu a hemžení ulic zanikající bod ke hřbitovům olšanským. Poslední službu nebohé, opuštěné, ztracené a vykoupené Lenorce prokázal její milenec ve spolku s jejím bratránkem. Spustili ji do hrobu a vyčkali u něho, až hrobník zarovnal rov a zatkl u nohou kolík s číslem, které samojediné ještě některou dobu činí ze země jako stonek mezi tisíci stonky na pokoseném poli.

Sekerka vrátil se v průvodu Pravožijově do města. Bývalý adjunkt panského důchodu na Týnci byl zamlklý, zamračený; jeho rty škubala hněvivá bolest a oči jeho žhnuly palčivou, trpkou výčitkou, již metal proti nebi, proti lidem a sobě samému.

Jeho průvodce neodvážil se vytrhovati jej, nespustil se ho však též a ocitl se s ním v tétéž vinárně, v které před čtyřmi dny své shledání oslavili.

„Takový je zvyk!“ broukl Sekerka, mrštiv kloboukem na stůl. „Neschvaluju, neodsuzuju jej, ale dám se jím jako zvíře dovléci do vinárny. Snad uctím tak památku mé ubohé ženy? Zvyk! Zbývá mi právě as na tuto útratu — ano — vše vydal jsem svědomitě na pohřeb — doma nemám již ani otep slámy pod hlavu, vyprázdnili mi byt, vše bylo prodáno Lenorce pod rukou — a zítra, nu zítra jsem bez přístřeší. Poslední provaz trhl —“

„Inu tak!“

P. D. V. Hlubocký škubl sebou a ohlédnuv se po zvuku, zočil v koutě vyčouhlého, hubeného souseda, jenž ho svým děsným „Inu tak“ stále pronásledoval.

Ve vinárně bylo podvečerní šero a posud prázdno. Jediný takající občan sdílel společnost lelkujícího sklepníka, jemuž přibylo poněkud práce příchodem Sekerkovým.

Sekerka poručil sobě a mladému Vymetalovi jídla i nápoje, spočítav prve svou hotovost.

„Jindy dal bych si klidně ukázati dvéře, kdyby mi nestačilo,“ podotkl. „Dnes nemohu své Lenorce hanbu spůsobiti. Jest její den — — —. Vezměte za vděk s málem, pane Vymetale. Nemohu vás vyčastovati tak skvěle jako vy jste učinil. Pomyslete si: Chudí lidé vaří z vody. A mimo to — já na vás nemyslil. Kaboníte se, ach, pravda, vy chcete ode mne peníze. Peníze! Hm, podivno — vždycky raději beru než dávám, ale dnes — věřte — dnes vyklopil bych před vámi svůj měšec, i kdyby byl naditý dukáty, a řekl bych vám: Seberte a jděte s bohem. Velká radost nebo velký smutek zkazí člověku na chvíli obvyklou zábavu, počítati si blaho na krejcary a vážiti si každé zlatky jako cihly do stavby svého domu. Co po cihlách, když nám kýžený dům nad hlavou spadl, nebo když nám jej krom nadání Štěstěna jedním rázem ze země vydupla! Mně spadl. Ani suti nemám na rozdávání. Ale přece — počkejte — zde v kapse mám celé dědictví po Lenorce, balíček, a sám nevím co v něm. Lenorka vyňala jej z pod hlavy, když bylo jí

zle, podala mi jej, ukázala do výklenku za sebou a naznačila prosebným posuňkem, abych jej tam spálil. Tento výklenek totiž — vy jste si nepovšiml, jest proražen za nějaký komín jako sluj nebo skrýš — tedy tento výklenek sloužil nám za kuchyň a v něm býval sporák. Ale jedenkráte prodal jsem to rezaté, železné nářadí a vynesl je, když byla Lenorka bez sebe. Abych ji upokojil, škrtal jsem chvíli ve výklenku sirkami a připálil jsem hadřík, jenž tam ležel, aby to čpělo. A zatím pohodil jsem balík a vzpomněl si naň teprve dnes, když mi padl do očí v rukou poberty, kterému jsem prodal šicí stroj. Asi čtrnáct dní tomu teprve, co byl stroj prodán pokoutnímu krejčíkovi, a ten lidokupec přiběhl na mne aspoň stočtyřicekráte, aby se dozvěděl, není-li stroj již pryč a kdy Lenorka zhasne. Shodil jsem ho nejednou se schůdků k naší komůrce, neboť jí nesměl na oči, ona by byla zemřela ihned lítostí pro svůj milý jediný statek. Byl pramenem výživy její a mé. Vy nedovedete si pomysliti, kterak taková spořivá, přičinlivá ženština lpí na podobném haraburdí —. Předevčírem vyplnila se touha krejčíkova. On a ti ostatní vpadli jak hltaví vlci k nám a než jsem se obrátil, bylo v komůrce jako by vysmýčil. Tento balíček bral krejčí také, budou prý v něm ostřižky. — Možná — ženské mívají v čas umírání a stěhování zbytečné paličské choutky — uvidíme —“

Za řeči vyňal Sekerka z hluboké kapsy svého šosu podélný svazek, obalený voskovaným plátnem a utáhnutý pevně hedvábnou šňůrou. Rozvazoval a rozevíral balíček pozorně.

„Vždyť jsem si to myslil!“ kýval hlavou nad hromádkou papíru, klokočových kuliček z růžence, stužek, suchých květin, dětských korálků, fotogramů, svátostek a ozdobných lístků z tuhého papíru. „V jediném ranečku láska i sklamání, ctnosti a chyby, svědci víry a trofeje vzpour. Zvadlé listy a květy, sprchalé a zaváté s poraženého stromu života. Jsou posvěceny tvými vzdechy a tvou krví, Lenorko, Spálím je, máš pravdu. Nechceš aby byly zneuctěny cizím povržením. Řekl bych, že za ně ručím, ale jaké spolehnutí na záruku tulákovu! — Hleďte, jaké smetí ženské schovávají! Touto růžičkou — stála

mne na vršku v Chuchli úplné dva krejcary — zakoupil jsem si od Lenorky před čtvrt rokem odpuštění za neráznou ostudu, spůsobenou sobě a na její potupu. Ženské jsou jako Bůh. Dobré slovo a oběra nějaké trety zjednají vám od nich odpustky —“

„Věčná, věčná škoda toho Sekerky,“ zaslechl syn lesníka Hlubockého a ohlédl se po zvuku. Ano, takající soused měl již zase po boku svého malého, přihrblého soudruha, jenž pravidelně Sekerkovi se obdivoval. „Mluví jako učiněná kniha.“

„Inu tak!“

POPRVÉ VE VĚZENÍ. Obraz A. Baditze.

435

Sekerkova sluchu dotkl se také hold, vzdávaný jeho rozumu. Ztlumil hlas.

„A tuto mé darebácké dopisy, které mi Lenorku sklonily. Psal jsem je, chechtaje se po čertovsku. Pouhý styl, žádné srdce v nich. Ženské jsou jako děti; za medovou skyvou a svůdným cukrováním půjdou vám do pekla, a kdybyste byl modrovous, lidožrout. — A co pak tuto? — Vida nový balíček, hezky pevně papírem ovinutý a zapečetěný a na vrchu nápis: „Já, Eleonora Vymetalova, uchovala jsem tyto spisy po vysoce urozené paní Gracianě baronce Orelské z Řásné, rozené kontese Tejřovské z Ensidle, rozené dne 7. června 1845, provdané dne 30. ledna 1865, zemřelé dne 29. listopadu 1866 na zámku Týneckém.“ — „Šlaka, to je vážné, jako výpověď, jako prohlášení! Co v tom vězí? Poklad nějaký? Hm — pochybuji, byla by jej neušetřila, když mi bylo zle a já z ní peníze jak hydraulickým lisem mačkával. A mimo to — věnovala všechnu tu paštiku na spálení, což by byla zajisté neučinila, kdyby v tom vězelo jadérko, které by mi mohlo býti s prospěchem. Pokračujme v revisi. Jsme dědicové, vy jaksi zástupce příbuzných, máte právo, ano povinnost, přesvědčiti se o hodnotě pozůstalosti.“ A již byl papír rozpečetěn a pozorně jako cenná listina složen. „Hm, pouzdro, pěkné, hedvábný peluche, kování pozlacené — aha toť coffret na mouchoiry. V takových varhánkových pouzdrech mívají dámy své šátečky jako v lisu a v lázni jemného parfumu. Jsou-li pak v tom jaké? Hleďme —“ v otevřeném pouzdře objevila se hromádka stlačených listů rozličných barev jako papírová, nepravidelná kostka,

„— účet firmy Écornifleur & Comp. v Paříži: Klobouk 560 franků, šaty vycházkové 1270 franků, oblek společenský 1830 franků, kostum cestovní 930 franků, šaty plesové 2480 franků, a tak dále. Děkuju pěkně. Zaplaceno? Ano. Pak visitky: Comtesse Lesskowetz de Lesskowa — Frau Nebilloffski von Drahobuss — Freiin Borynie von Lhotta — Ritter Tommeck von Czeikau — podívejte se, jak naše šlechta dře ubohou češtinu! Čím více si zpotvoří a zhanobí svá vlastní jména, tím hrdější je na ně. Až já budu nobilitován, budu se podpisovati takto: „Sséquérccah von Drrschéwoschtieppowütz“ — hehehe — to bude pyšné a exklusivní, to bude políček češtině tak vehementní a zvučný, že žádný Čecháček neodváží se políbiti nám více nežli lem kabátu. A to chceme držeti si lid daleko od sebe. Ještě visitky a zase visitky, také občanské — ach, zde nějaký dopis: „Ma très-aimée! Un torrent des larmes — totě hrozné — co se stalo? Baronessa Karvínská z Karvína prolévá tu proudy slz pro — pro — aha pro čubičku. Dále menu nějaké hostiny — zvací lístek na hon — jakés parte — a nic více?“ Netrpělivě vzal Sekerka sloupec ostatních lístků mezi palec a ukazováček pravé ruky a spustil jej jako hru karet na dno pouzdra. „Nic, žádný poklad, pouhá makulatura. Dětina, Lenorka nasbírala ji po koutech budoiru své paní a kochávala se snad v tomto odlesku panského blahobytu a panských mravů. Nebo se tím pyšnila, nebo jí připomínaly ty cáry příjemné nějaké chvíle — kdož ví? Poslyšte, pane Vymetale. Dostal bych za pouzdro v Židech sotva pár desetníků. Daruji vám je. Pro vás má cenu pětkráte, dvacetkráte větší — jest památkou po sestřence. Daruji vám je i s obsahem. Také z něho můžete těžiti, poučíte se o leckteré podrobnosti života urozených lidí — —“

P. D. V. Hlubocký přijal pouzdro, s jehož odevzdáním si Sekerka popílil, vida líc poetovu zkřivenou a zachmuřenou výrazem nejtesknější rozpačitosti.

„Abyste na mne nenaříkal, přidám i radu,“ mluvil dále Sekerka nalehavě. „Jste básník. Já nevím sice, jakou máte organisaci svého stavu, kterak opatřena vaše pospolitost, jakými řády a statuty jest pečováno o básnickou čest vnější, o representaci vašeho stavu v celku i v dílech, o důstojné vydržení jednotlivců, nouzí nebo nemocí stížených —“

„Neposmívejte se!“

„Neposmívám. I ty horníky, kteří jak červi prolézají hlubiny země, sílí v práci a povolání jistota, že děti a ženy jejich nebudou zhola vydáni žebrotě, když nahodilá příčina do nesnází je uvede. Tovární dělníci mají své záruky hmotné existence, kominíci a tkalci své herberky, staré šlechtičny své ústavy, poběhlíci útulny. Společnost lidská, magistráty, parlamenty se tím vážně a horlivě zabývají, jak zajistiti dobrobyt každého, kdo něco umí a chce — jen vy, poeti, byli byste v tom hůře než otrapové?“

„Jsme.“

„Špatné zařízení. Velmi špatné. Nu, a což svépomoc? Kolegové, známí, obejděte je, vyložte jim upřímně svou nesnáz, oni vás založí —“

„Ah, jděte!“ kasal se mladý Vymetal, bubnuje na stůl.

„Tedy pište svému panu otci. Jak ho znám, odpoví vám za několik dní: „Těš se, kloučku, až se vrátíš!“

„Máte pravdu. Můj otec nemá smysl pro výminečné případy,“ zasteskl si Hlubocký poeta.

„Nezbude vám tedy přece nic jiného, nežli těžiti ze svých konexí. Jen kurážně, radím vám. Odvaha jest nejplatnější legitimací na světě. Na morální právo, na skutečnou zuboženost plvne vám každý zametač. Ale obratná, řízná, neohrožená dotěrnost zalekne a pohne z pravidla i každým dvorním radou.“

Ubohý poeta poslechl. Přišed domů, vydlužil si od portýra adressář, pohroužil se v jeho studium a vypisoval si z něho dlouho do noci.

Ráno po vyspání shledal k svému leknutí, že se vyspal i ze své odvahy. Zmocnilť se ho poznovu strach před novým, nezvyklým, zahanbujícím podnikem. „Ne, ne, ne!“ bránila se pýcha poetova, ukládajíc mu, by bouchl zase dveřmi, jimiž chtěl už vykročiti, by mrštil holí do kouta a sebou na pohovku.

Třesk dveří považoval snad vrchní sklepník za pozvání, aby vešel. Přicupal s úsměvem líbezným a krůčky ozdobnými, měkkostí soukených střevíců ztišenými, a podal poetovi — účet.

„Ah — hm! Nač to — prosím vás — já — zítra odjedu — uspořte si psaní dvojího účtu a podejte mi zítra jeden, úplný,“ vypravil ze sebe Pravožij. „Nemám ani času —“ Spěch P. D. V. Hlubockého podobal se bezmála útěku.

Na ulici vyňal zápisník, v němž zapsány byly adressy mnohých posvěcenců Mus a počal svou obchůzku.

Shledal, že čeští rytíři ducha bydlí ponejvíce ve třetím poschodí. Většina v podnájmu. Někteří v zákoutích, která vydávala tklivé svědectví o diogenovské skromnosti jejich. Namnoze nebyli doma i bylo P. D. V. Hlubockému namahati se návštěvou dvakráte, třikráte i vícekráte po týchže schodech do téhož podstřeší, do téže zapadlé končiny domu před tytéž dvéře, kterých se požehnaná ruka příslušného genia nebo talentu obyčejně dvakráte za den dotýkala: Pozdě večer otvírajíc utrmácenému bojovníku osvěty a pokroku temnou ložnici, pozdě ráno, vypouštějíc malého, sklíčeného úřadníčka, jenž úprkem do roboty v některém podřízeném bureau chvátal.

P. D. V. Hlubocký navštívil všechny. I ty, kteří mu byli zavázáni díkem za laskavé a šetrné vychválení v časopisu lhotského knihaře i ony, již byli mu povinni vděčností za znalecké výstrahy, přátelské pokyny a vlastenecko-mluvnicko-krasovědecké zdrchání v časopise lhotského knihaře

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z historie prstenu.

(Pokračování.)

Že i Slované nosili prsteny již v pradávných dobách, toho důkazem jest všeslovanské slovo ‚prsten'; v Mater Verborum pirsteni, rusky persteň, polsky pierścień, illyrsky parsten atd. Rovněž i slovo pečet jest všeslovanské.

Dále nasvědčují tomu i starožitnické nálezy v celém Slovanstvu. Všude, kde buď byli, buď jsou Slované, nalézají se prsteny bronzové, zlaté, stříbrné a skleněné; nalezeny byly též prsteny bronzové s rytinami ruského písma a obrazem běžícího koně. O prstenech s obrazem běžícího koně mnozí domnívají se, že jsou svědectvím bohoslužby Svantovítovy v Čechách. Byl kůň bohu tomuto zasvěcen a velekněz nosil symbol koně na prstenu. Nejnovější nález toho druhu udál se v Tuchoměřicích u Prahy. Obchod prsteny byl v zemích slovanských dle všeho dosti čilý. Tak na př. nalezeno bylo r. 1881. u Křtěna v Čechách mimo jiné bronzy též 542 malých prstenů. Patrně bylo to zboží nějakého obchodníka. I v bájesloví, národních hrách a pověstech zachovaly se některé zmínky o prstenu. Ve slovanském bájesloví byl prsten znamením plného slunce. Památka toho zachovala se nám ve vánoční hře, při které české děti uschovávají prsten, obraz to slunce ještě plného, o vánocích skrytého.

Při srbské prosebné slavnosti Dodolské o déšť zpívá se: „My chodíme po vesnici, oj Dodo, oj Dodole! a oblaka po nebi, oj Dodo, oj Dodole! a my rychleji, oblak rychleji, oj Dodo, oj Dodole! oblaky nás předběhly, oj Dodo, oj Dodole! žito, víno porosily, oj Dodo, oj Dodole! — S oblaku prsten padá, oj Dodole! můj božole! nehyť je kolovoda, oj Dodole! můj božole!" Tu jest prsten opět znamením blesku a bouřky jarní, přivádějící zlatý déšť. Pozoruhodno jest, že na den vstoupení Páně (17. května) házíval dóže Benátský prsten svůj do moře Jaderského, označuje tak nové zasnoubení se republiky s mořem. Prsten vůbec sluje za symbol blesku a den tento zasvěcen byl u Slovanů a Němců bohu hromovládnému. V národní báchorce o černokněžníku promění se pronásledovaný mladík v drahocenný prsten a padne královské dceři do klína. Jindy zatočí člověk prstenem, pomyslí si, kde chce býti — a již tam jest. Zatočením prstenu stane se člověk též neviditelným. V jiné báchorce odcestuje milenec a na rozloučenou ukáže princezně, milence své, prsten, aby nevěřila nikomu, leč tomu, kdo jí ho přinese. Když z dobrodružství se vrátil a nikdo ho nepoznal, hodí při hostině do poháru prsten a odejde. Při uklízení nádobí prsten se našel a tu teprv se poznalo, kdo byl hostem. — Bruncvík měl prsten, kterýž vynikal silou čtyřiceti mužů. V čas nebezpečí měl býti vzat na pravý palec a jím hrdina vítězil i proti přesile. Naproti tomu sto jiných prstenů na každém prstu nespomohlo nic. — Běloruská děvčata zaměňují si o svátku rusadelném prsteny své na znamení pobratimstva či přátelství, a teprve po týdnu rusadelném je navzájem sobě vracejí. I v pověrách má prsten své místo. Kdo máš žloutenku, nos dle pověry na krku zlatý prsten. Nejvíce dokladů o rozšířenosti a posvátnosti prstenu u Slovanů zachovalo se v národní poesii. Česká „Sestra travička" pěje o skrytém prstenu takto:

»Stojí hruška v širém poli,
Pod tou hruškou kámen bílý,
Pod kamenem zlatý prsten,
Skrz ten prstem tráva roste.
Kdo tu trávu žíti bude,
Zlatý prsten nosit bude.«

Prstenem dobývá si Hercegovec srdce své milenky:

»Čím, Aničko, holubičko, bych ti přišel vděk?«
»»Tak, Jiřiku, sokolíku, kdyby prstýnek . . .««
»Oj, Aničko, holubičko, prstýnek ti dám!«
»»Oj, Jiřiku, sokolíku, za něj srdce dám.««

V rukopise Královédvorském opět děva, lovící kytici, tone a volá:

»Kdabych věděla kytice krásná,
kdo tebe v kyprú zemicu sáze,
tomu bych dala prstének zlatý.

Podobné líčí nám starožitná píseň rusínská děvu, jíž strhli bujní větrové vínek s hlavy; pádí za ním, ale již plyne vínek po rychlé řece. I táže se tří na břehu sedících mládců, zda vínek vylovili. A oni na to: „Krásná dívčino, co dostaneme nálezného?" Mořoda odpovídá:

»Odnomu bude:
Šolkova chustka
z šiji biloňkoj,
vtoromu bude:
Persteň zolotoj
z maloho perśta.
Tretiemu bude
sama moloda!«

Ruská děva vůbec ráda se chlubí:

»So kolcom so srebrianym,
a vnatri vyzoločenym.«

(Dokončení.)

LITERATURA.

Jarní novinky. (Dokončení.)

Vsaisoně touristických plánů a projektů *Črty litevské* od Edvarda Jelínka právě vhod se dostavily. Také ony vyrostly z dojmů cestovních. Autor byl na Litvě několikráte a měl příležitost seznati důkladně mnohé stránky tamních společenských poměrů. Hlavně, ano skoro výhradně býval mu asylem polský šlechtický dvorec, zevnějškem i vnitřkem nápadně podobající se našim starým zámožným selským statkům. Odtud čerpal Jelínek svůj pečlivě sebíraný detail i svoje motivy, které seskupil v pěkné, půvabné obrázky s místní sytou barvou a s řadou zajímavých, karakteristických postav. Přestal na pouhé skizze, v širší novellistické rozvedení z pravidla se nepouštěje. Ale snad právě tato zdrželivost zachovala nám každý rys a každou zvláštnost v plné svěžesti. *Črty litevské* působí na čtenáře milým, bezprostředním dojmem. Invence jednoduchá, ale s básnickou, procítěnou pointou, volné, líbezné roucho vypravování, tklivý tón, jenž vše prostupuje a prochvívá, postavy dobře modelované a rázovitý místní kolorit jsou prostředky, jimiž nás upoutají. Kratičký děj nebo pouhá vzpomínka bývá podkladem, na němž autor staví typické svoje figurky, kreslené ze života a jakýmsi elegicky dojímavým kouzlem obestřené. Jest jich hnedle celá galerie. Již první, „Pan Ščensný," předvádí zdařilý typ Litvína emigranta, jenž z Litvy dává si od přátel zasýlati — prst, aby po smrti mohl odpočívati v rodné milované zemi. Neméně dojímá „Sluha paní maršálkové", který stařičké, přátely opuštěné svojí velitelce připraví šťastné, veselé jmeniny, a črta „V palaciku a dvorku", kde schudlému, ale přes to staropolsky pohostinnému panu Henrykovi hosté jemným, taktuplným spůsobem nahrazují všecky výlohy. V obrázku „Pro Tyldu" paní Felicie, tušíc konec svého života, vybírá dcerušce novou matku, aby její vychování nepostrádalo mateřské péče. Stejnou hloubku citu rodinného nám odhaluje vypravování o dobrotisku Hipolitovi, jenž svým vnučkám posýlá v ústrety starého ochočeného vlka, aby dle litevského přísloví štěstí je potkalo. Črty „Almužna" a „V šlépějích náhody" jsou reminiscencí na smutné doby

povstání. V první, která uchvacuje čtenáře srdcerývou tragikou, otce ze Sibiře se vrátivšího pokládá vlastní dítě za žebráka, jemuž chce uděliti almužnu. Druhá líčí, jak po dlouhém bloudění nalezl pan Hieronym hrob syna v povstání padlého. Románovým jaksi pozadím opatřena črta „Na panství Něsvěžském“, v níž pan choronží vrací duševní mír a spokojenost provinilci, který za svůj nerozvážný čin dávno již odpykal. Z ostatních uvádíme ještě „Kontuš pana Krištofa“, kdež podán věrný profil litevského šlechtice starého rázu, milostné autorovo poselství „Při bílém mazuru“ a zvlášť rozkošný obrázek dětský „Malá Kaška“. — Jelínek nám všude kreslí Litvu se stránky sympatické. Povahy, s kterými nás seznamuje, jsou ušlechtilé, intelligentní, jemného citu a neporušené osobní ryzosti. Již pro jejich opravdové, při veškerém útisku neobloumné vlastenectví si je zamilujeme. Jisté jednostrannosti při tom nelze upříti — avšak k namanuvším se kazům a nedostatkům autor zúmysla nechtěl přihlížeti, jak v předslovu sám vyznává. Taktéž z prostého lidu žádných figurek si nevybral, v kterážto příčině tvoří kniha jeho zajímavý kontrast s *Črtami kozáckými*. Jinak zamlouvají se *Črty litevské* čtenáři od počátku až do konce. Dýše z nich prostota a srdečnost, i vroucí, řekl bych intimní láska ke kraji a jeho obyvatelstvu, mezi něž autor nás uvádí. Lahodná, případná forma stilistická přednostem svrchu uvedeným dopomohla k plné platnosti. Jelínek lehce koncipuje a dovede vždy nalézti typickou stránku zvoleného předmětu. Každý jeho obrázek má svoji náladu, svůj zajímavý rys. Shledáme při každé stránce, že „podléhal“, jak sám dí, „motivům pravdy, reflexím skutečnosti“. Jeho črtám již to jest nejlepším doporučením.

O druhé řadě *Obrázků ze Slovácka* od Gabriely Preissové lze nám stejně příznivě se zmíniti. Již dříve měli jsme příležitost poukázati ku karakteristickým vlastnostem tohoto originalního, svěžího talentu. V nynějším svazku nalézáme k nim nové doklady, a mimo to ještě více: „Bludičkou“ pokusila se Preissová již o kontury obsáhlejší, s hlubším psychologickým motivováním a širším společenským podkladem. Vše se jí zdařilo dle očekávání. Komposice této práce jest úměrná, stupňování přirozené a přec účinné, kresba povah jako vždy důsledná, s mnohým tahem vzatým věrně ze života. Autorka spokojila se motivem jednoduchým. Německy vychovaná, maďarsky vlastenčící, ale po matce Slovačka zahoří mladá dcerka statkářova láskou k nadšenému slovenskému národovci. Náklonnost tato působí na ni očistným ohněm, stávát se vyznavačkou týchž národních snah jako on, a po neblahé smrti Milošíkově jest horlivou jejich šiřitelkou. Toť vše. Ale na tomto průsvitném pletivu rozvíjí se kus života skutečného, s rázovitými postavami. Rek povídky i její hrdinka mají ostře vyhraněný povahový relief, pan Fáber i Geza rovněž dobře jsou podáni. Pantáta Klemuš a jeho Evuše vystupují pouze episodicky, ale několika málo rysy vynikly obě postavy zcela plasticky. List Evušin Danyšovi jest mistrně koncipován. Zajímavých ethnografických zvláštností nikde neschází. Celkem práce opravdu podařená. — Jak vnitřní cenou, tak invencí téměř parallelní druží se k „Bludičce“ črta „Bolestný žert“. Čtenáři minulých ročníků „Ruchu“ mají dojista v paměti tento hezoučký slovácký obrázek, jehož věkuplné dojímavosti pouze to jest na újmu, že základní myšlenkou připomíná povídku Puškinovu *Šlechtična-selka*. Ale kolorit a kresba povahová jest veskrze původní a samorostlá. Z ostatních tří črt ve svazečku obsažených zajímá čtenáře nejvíce „Babuščino pobloužení“, kde slovácké nevěrné děvčátko po nepříjemné zkušenosti kajícně vrátí se k milovanému před tím frajerovi, a roztomilý „První hněv“ dvou mladých novomanželů.

Těšíme se na další povídky Preissové, začátek její literární dráhy jest v každé příčině mnohoslibný. Zrovna tak Braunův, od něhož po *Pamětech krevních písařů* došel nás nový Starohorský obrázek *Pro bibli králickou*, který s illustracemi Zillichovými vydán v Šimáčkově „Sborníku illustrovaných románů“. Různá karakteristika jednotlivých postav a věrná barvitost historického ovzduší jsou hlavní přednosti této práce. Ve stavbě ovšem znáti leckde nejistou posud ruku, ač rovněž zde snaha umělecká jest patrna. Dialog proudí již bez násilností, nenuceně, a sloh přes některé reminiscence na Beneše-Třebízského si dobývá samorostlé rázovitosti.

Novely Jana Liera, *Kresby* Bohdana Kaminského a *Nové básně* od Em. Miřiovského nepřišly nám do rukou, pročež na pouhé zmínce přestáváme.

Z ostatních jarních publikací, pokud do belletristiky zasahují, chceme upozorniti ještě na povahopisnou studii Arbesovu *Karel Hynek Mácha*. Arbes o znovaoživení Máchova kultu v nynější době má nepopíratelnou zásluhu. Jestit jeho nadšeným tlumočníkem a pokud třeba též obhájcem, k čemuž letos při padesátiletém jubileu genialního pěvce *Máje* vhodná příležitost se naskytla. Knížečka svrchu uvedená zahrnuje v sobě tři články. V prvním vypravuje se o smrti Máchově, v druhém snaží se Arbes nakresliti Máchův duševní rozvoj a spůsob jeho tvoření, třetí konečně pojednává o podobě a povaze zvěčnělého básníka. Pokud se týče dat životopisných, opírá se Arbes zejmena o životopis Máchův od Karla Sabiny, připojený k prvnímu sešitu Máchových spisů z r. 1845. Původním a novým autor je tam, kde stará se nám podati psychologickou analysi Máchova ducha, vysvětliti, v čem záleží kouzlo hlavních jeho prací a vůbec Máchovy povahové fysiognomie. V té příčině daří se mu nejlépe a jsme přesvědčeni, že časem podá nám Arbes obšírnou a důkladnou Máchovu biografii. Studií právě vydanou učiněn již první šťastný počátek. *K.*

*

Vyobrazení.

Poprvé ve vězení. Obraz A. Baditze.

Není pochyby: tento obraz jest přímým ohlasem Munkácsyho. Rozhodný úspěch, přecházející ve výnosnou módu, nalezá vždy a záhy napodobitelů, kteří vyhledávají podobné cesty ku dosažení podobných výsledků. Někdy arci že zasáhne vzor ve struny, které i jeho potomní napodobitel v sobě cítí, a nyní, vida před sebou výborně vtěleno, co sám dříve spíše jen tušil, okamžitě poznává, kterou drahou by se dáti měl.

Munkácsyho ponuré, chmurné obrazy stinných stránek a zákoutí maďarského života byly první práce, které jméno jeho roznesly. Neučinilo je pověstnými jen, že vážil je ze života ostatní Evropě sotva známého, to sice jim dodávalo zajímavosti, ale nikterak by nebylo s to je udržeti nad proudem času. Že však dovedl zobrazovati lidi celé, se vším afektem, se vší vášní, s celou jich duševní podstatou a zároveň spůsobem vysoce dokonalým, bylo proň rozhodujícím. Stopou, kterou Munkácsyho „Noční tuláci,“ „Poslední den odsouzenců“ a j. zanechaly, šel Baditz, maluje obraz, jehož reprodukci podáváme. Je vážen a čerpán ze stejného zřídla, z ovzduší vězení, figury jeho jsou vzaty stejně z tuláckých kruhů.

„Poprvé ve vězení“ není látkou novou od těch časů, kdy poměry sociální nejen že existovaly, ale zároveň byly pozorovány a studovány. Hogartem počínaje roste řada motivů tomuto blízce příbuzných stále a stále, poněvadž jsou vděčné, poskytujíce vhodnou příležitost rozvinouti — je-li ruka dovedná — celou galerii typů karakterních, ukázati celou serii fysiognomií rázu nejrůznějšího. Té stránky přidržel se i Baditz. Ženy kol děvčete, jež pro který přestupek poprvé ocitlo se mezi chladnými zdmi žaláře, tu tupě, spustle, zlobně i škodolibě pohlížejí na divčinu plnou bázně a strachu. Není obraz Baditzův vábný motivem, málo lahodí citu, ale vzrušuje jej, jako jej zachvacuje drsná skutečnost.

K. B. M.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 18. V PRAZE, dne 25. června 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“
vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se:
čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL

487

DLE PŘÍRODY. Z mapy Jana Schwaigra.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

bohý náš poeta osvojil si po druhé, třetí návštěvě stereotypní způsob vkročení, úklony, postoje, oslovení. Seznalť, že vynalézání variantů skličujících těch návštěv rozmnožuje rozpaky, kdežto ustálená methoda výboje skytá pevnou půdu i zajišťuje pevnou ruku a chrlí ze rtů opakované fráze jak pelotonem.

Podle návodu Sekerkova počínal si směle, byv utvrzen v energické odvážnosti naučením M. S. Patrčky, jenž pěl:

„Chraust prorazý pawučinu,
Na njž komár vwjzne!“

Z pravidla přiblížil se k navštívenému polo uctivě, polo kolegiálně, zapustil pravici do záňadří, vrtěl v levici kloboukem a poklepával jím na kolena, odříkávaje:

„Slovutný (velectěný, ctěný) pane! (Také: Vaši Slovútnosti, Vašnosti.) Dovoluji si představiti se vám jakožto jeden z mladších českých veršovců. Sepsal jsem již“ (ruka vytáhla z kapsy svazek dopisů, účtů, menu a visitek, vyňatý z pouzdra, zděděného po Lenorce) — „Sepsal jsem již —“ sledovalo vzletné, více fantastické než skromné vylíčení minulých i budoucích zásluh Pravožijových, a v znenáhlé kadenci hlasu zpráva o nahodilé nouzi poetově, o jeho bolu, studu a důvěře, až vyzněl přednes v úryvkovitém, zamotaném špetu závěrečné prosby.

Většina navštívených vycítila z prvé věty hned i poslední slovo Pravožijovo. Jedenkaždý kynul uleknut i prosebně rukou, jakmile mihl se mu před očima balíček papírků, zděděných po Lenorce. Všichni — jako by si byli řekli — zažehnávali tak domnělé verše zpět do kapsy Pravožijovy. A nedali mu domluviti. Byli namnoze překvapeni, rděli se a klopili oči. Někteří byli tou měrou dojati důvěrou mladého veršovce ve vydatnosť svých tobolek, že oddali se na chvíli němému ustrnutí a projevili až komický nedostatek schopnosti, formulovati rychle kýženou odpověď, sáhnouti prostě a radostně do kapsy — —

Tak to bývá, jak věhlasný M. S. Patrčka byl již napsal:

„Cycero když mluwj chudý,
málo kdo ho poslauchá!“

Jedni přesedali nebo přešlapovali jak na trní, odbývajíce vyřízení žádosti stručně; druzí okolkovali a rozmýšleli se; opět jiní jevili očividně mrzutou, broukavou náladu a u jednoho dokonce vypukla chorobná podrážděnosť v zlá slova: „Hleďme něco nového! Básnický krajánek! Potulné řemeslo! Styďte se! A nechte cesty na Parnass, tímto způsobem se naň nedostanete. Abych vás v něm neutvrdil, nedám vám nic.“

Někteří, obzvláště takoví, jež zastal P. D. V. Hlubocký až večer po několikáté návštěvě, vpadli poetovi hned na počátku do řeči: „Hm, vy jste onen mladý veršovec, o kterém mi vypravoval přítel X a přítel Y. Dobrá, dobrá. Tu máte — poroučím se.“

Kě cti Pravožijově budiž pověděno, že domů vrátil se, naplněn sebevědomím značně zmenšeným. Bylo mu do pláče po křížové té cestě. Cítil sám, že bída vložila naň krušný úkol. Padl znaven, zdrcen na pohovku a třímal dlouho, dlouho čelo v dlaních. Styděl se. Konečně vzchopil se s povzdechem, a spoléhaje důvodně v diskretnosť mužů, jichž pomoci se dožádal, umínil si zvětšiti fond své moudrosti, jejž byl až posud za dostatečný považoval.

Výsledek sbírky stačil na zapravení účtu, na zítřejší útratu i na zpáteční jízdu, k níž si lesníkův syn hned večer připravil kufřík.

Časně z rána, ještě v posteli překvapil ho Sekerka.

„Dobré jitro,“ přál host radostně. „Toť jsem rád, že vás ještě nalezám. Neříkal vám portýr ničeho — přeptával jsem se na vás včera několikráte —“

„Ach ano, povídal, že nějaký lajdák — promiňte —“

„Nic nevadí. Lajdák! Váš portýr je upřímný člověk, vy též a já rovněž tak. Inu ovšem, můj salonní šat putoval po pohřbu na dobro do Židů Vyměnil jsem si zaň tento všední oblek do díla — rozumíme — do díla. Tedy řečený lajdák byl jsem já. Mám k vám maličkou prosbu, a přiběhl jsem s ní, abyste mi neujel. Máte ode mne skvostné pouzdro po Lenorce. Odevzdal jsem vám je zároveň s vloženými papírky, a nyní se mi rozleželo, že mezi nimi bude asi přece nějaká hloupost, pro mne důležitá nebo zajímavá —“

„Ale vždyť jste si vzal své,“ vpadl mladý Vymetal hosti do řeči.

„Ne všechny. Reklamuji také druhý oddíl, balíček, uschovaný Lenorkou po nebožce paní baronce Týnecké.“

„Ah, ty papírky!“ prohodil táhle P. D. V. Hlubocký, rozpomenuv se zatím, že zanechal je ve zmatku a spěchu na židli u jednoho z méně

uhlazených spisovatelů, jenž prosebníkovi velmi zhurta dobré noci přál. „Tu makulaturu jsem spálil.“

Lesníkův syn lhal; lhal z nouze, vida, kterak počínáním Sekerkovým prozírá zimničná chtivosť tak zřejmě, že výborně hodila se naň zlatá slova M. S. Patrčky:

„Darmo pod líčenau tváří
Zlosyn zlosť swau vkrývá!“

Hamižnosť Sekerkova byla zajisté spůsobilá, ztrpčiti Pravožijovi poslední den pobytu v Praze štvanicí za útržky starého papíru, jejž snad nezdvořácký a bezohledný kolega in Musis po odchodu Pravožijově opravdu zničil. Proto si sužovaný poeta zalhal, omlouvaje se aforismem z „Maudromluw“ svého osobního Siracha:

„Maudrý, nemůže-li kámen
Zdwihnaut, tak geg obegde.“

„Tisíc —!“ zasyčel časný host. „Já hlupák —! Ale vy se snad mýlíte —. Ach, dovolte —“

Sekerka byl zahlédl pouzdro na mouchoiry v naplněném, leč nezavřeném posud kufříku, a než mohl pronésti Pravožij slůvko svolení nebo odporu, střelila ruka Sekerkova jak dravec po hledané kořisti a uchvátila ji. Pouzdro bylo prázdné. Sekerka pohodil jím nevrle a otočiv se na podpatku, skočil ke kamnům, vytrhl dvířka i vyhrábl hrsť šustivého popelu. Byl na Vymetalovo štěstí skutečně v kamnech, jež letní dobou slouží obyčejně cestujícím ke spalování zbytečných dopisů a účtů.

„Oč vám běží, člověče?“ vytrhl se Vymetal z ustrnutí, s nímž rejdění nešetrného hosta sledoval.

„E!“ odfoukl si Sekerka, mávnuv rukou a stříleje nedůvěřivě zlostným zrakem po Vymetalovi. „O nic!“

Přistoupiv k oknu, třeskl naň prsty několikráte po bubenicku.

„Ďas to vzal!“ obrátil se za chvilku, probrav se ze záchvatu hněvivého zklamání. „Prohloupili jsme oba. Povím vám o tom. Ve smutku jako v radosti podaří se i chytrému člověku mnohdy šlakovitý kozelec. Povedl se také mně. Sklíčen a roztrpčen — jak jsem předevčírem po našem pohřbu byl — považoval jsem balíček lístků, sebraných a uschovaných Lenorkou po prvé ženě barona Orelského, skutečně za smetí. Ale tajemství, v kterém je Lenorka zachovala, spůsob úkrytu i obalu učinily na mne přece dojem. Tento čilý dojem vybředl z temna mé mysli teprve druhý den, včera, když jsem se vyspal a vystřízlivěl. Počal jsem přemítati a jiskra za jiskrou rozbřeskly se v mé hlavě a posvítily mi na záhadný balíček zajímavým a nepochybně pravdivým světlem. Jak jsem vám již pověděl, trápila pana z Řásné v prvním manželství krutá žárlivosť. Toť se rozumí, že bezdůvodná. Pikantní historky o urozených dámách musíme my, plebejci, vždycky považovati za ničemný, rouhavý tlach. Pomluva věšela se na paty obzvláště jistému virtuosovi. Jmenoval se Ursin Izakowski, měl dlouhé vlasy, ruce jako lilie, obličej jako bledý, nyvý měsíček z romance, oči z pohádky a byl naivní — zlomyslní lidé říkali hloupý — bezmála jak hrdinský tenor. To mu arci nevadilo nikterak u dam; uniformy a tenory působí na ženské jak marulka na kočky. Toť známo. Zdali také na paní Gracianu z Řásné — nevím. Tolik však jisto, že kdykoli se mihl pan Izakowski po spůsobu skvělých meteorů na obzoru manželů Orelských, vždycky u baronů uhodilo, a pan z Řásné dováděl jako hrom. Ovšem v pozdější době. Ze začátku pyšnil se sám uměleckou hvězdou pana Izakowského více než hvězdičkami na svém límci. A na ty přece býval hrd. O adventě roku 1865. byl pan Izakowski u paní Orelské vařený, pečený a v nesmírné lásce. A pojednou jako když utne. Izakowski jen vyletěl z Prahy — proč, nevím — jakkoli hlupci tvrdí, že bál se šavle pana Orelského. Inu, jen co pravda! Rytmistr pobíhal tenkráte, jako by někoho chtěl rozsekati. A od té chvíle bylo u baronů zle a zle. Ostatek, narození baronesky Celiny, nenávisť baronova k dcerušce a smrť její matky jsou vám známy. A nyní připomeňte si laskavě, že nebožka sestřenice vaše, Eleonora, byla důvěrnicí první baronky, že držela s ní proti baronovi, že byla sekretářem a poslíčkem své paní, a že byla tedy nejspíše spůsobilou i za archivářku, která skrývala i uklidila dokumentární doklady k historce o paní Gracianě a panu Izakowském. Vzpomeňte si na pečlivý obal a slavnostní nadpis balíčku! První, co jsme v něm nalezli, byly ovšem jenom účty, visitky, jídelní lístky a podobné. Ale to vše položila snad Lenorka na vrch s rozmyslem, aby zvědavce odradila. Ostatně, kdož ví, snad i to byly cenné přílohy k záhadné milostné kronice, která po případě mohla se proměniti v těžkou obžalobu. Aspoň podobá se mi — a tuším, že mne paměť neklame — jako by baronessa Karvínská byla před desíti lety předmětem hloupých povídaček. Smysl těch řečí byl asi ten, že paní Orelská schází se s Izakowskim u Karvínské. Rozumíte?“

„Rozumím,“ přisvědčil P. D. V. Hlubocký, zůstávaje vytrvale v posteli, aby nezavdal zlomyslnému Sekerkovi záminku k poznámce (ať již hlasitě pronesené nebo smlčené), že znamenitým lidem častější střídání prádla také sluší. „Ale nerozumím, proč se o staré škváry tolik derete. Účastníci — jsou již mrtvi —“

„Mýlíte se,“ vpadl poetovi do řeči bývalý adjunkt důchodu Týneckého. „Účastníci jsou živi. Ne všichni, leč právě ti, kterých by se nový obrat věcí, zkrátka vyjasnění poměru Izakowského k první baronce nejvíce dotklo. U kapsy totiž. Nechť povídá se cokoli, kapsa jest počátkem a koncem našeho blaha. Ostatek jest pouhou dekorací. Mně zemřela žena. Můj drahý — vašimi vousisky škubl zase úsměvečeк? Poslyšte, vy máte zborcený rozoumek. Pochroumali vám jej v semináři. Ti pánové tam domnívají se, že tráva roste a slunce vychází podle zákonů, které oni napsali. Vychloubají se pořádkem přirozených

věcí, jako by jej byli zavedli. A zatím pracně jej toliko vypozorovali. A byli moudří pouze potud, pokud přispůsobili se prastaré, hotové pravdě; jakmile něco nepochopili a nahrazovali učení přírody vrtochem mudrlantů, spáchali zajisté nesmysl. Tak jest i s manželstvím. Toto bylo a bude bez vašich nauk a bez vašich ceremonií. Obojí jest beztoho pouhým vyšperkováním věci přirozené. Kdo má mnoho času, peněz a humoru, dopřeje si toho šperku tolik, že se jím opije a v něm pak vidí jádro manželství. Kdo nemá, nechá být a přestane na věci. Tvrďte si také, že ten pouze umřel, kdo pomocí dvou párů koní a zaplacené assistence dostal se sáh pod zem; ostatní, kteří zapadli v hroudě s menšími formalitami, zemřeli tedy méně; a ti, kteří strouchnivěli někde v neznámé poušti, nezemřeli vůbec — že? Hleďte, k takovým důsledkům vede vaše poručníkování přírody. Jiný se ožení a zaplatí za to daň. Já s Lenorkou vzali jsme se a nedali jsme nikomu nic. Toť všechen rozdíl. Řád společnosti pomstil se nám za své zkrácení, a nezapsal nás, nevzal nás v ochranu. Hm — nu, snadná útěcha: Mé manželství s Lenorkou bylo pravé, posvěcené, mravné, poněvadž zakládalo se na veliké lásce — aspoň s její strany. Ale právě ze zapsaných a kadidlem nakouřených sňatků bývá většina nepravých, prokletých, nemravných. Shnilé ty svazky bývají uzavírány křivými přísahami, a zůstávají nerozlučny jako nekonečné rouhání posvátným obřadům, které si ti lháři a rouhači za peníze koupili. Vyprosil bych si tedy velmi, pane Vymetale, abyste se mi neposmíval, kdykoli mluvím o své ženě. Vyložil jsem vám, že byla mou skutečnou, poctivou ženou.“ Sekerka si oddechl.

„A nyní dále! Od čeho jsme odskočili? Ano — od kapes. Tedy: Mně zemřela žena. Kdybych byl bohat, žil bych svému smutku, fintil bych se jím, bavil bych se svěcením památky zemřelé, nalezal bych radosti a útěchy v štědré péči o její uctění, a vyšel bych ze zármutku posílněn a povznesen vědomím své citové a mravní dokonalosti, patřil bych jak do lichotivého zrcadla na skvělé osvědčení své úcty k zemřelé, a smířil bych se s ní a se svým svědomím hojnými důkazy lásky, byť i lásky opozděné, po Lenorce zděděné. Jak vidíte, ze zdroje bohatství napájí se kořínky mravu a vzorného chování docela vydatně.“

„Mnohý musý s chwosstisstětem
sslechetný být chudinec“

zabručel vážně a s povzdechem P. D. V. Hlubocký do polštáře na posteli.

„Co pravíte?“

„Opakoval jsem si bezděky případný zlatý výrok, vyvážený z duchovní pokladnice jednoho z nejvýbornějších myslitelů a z nejproslulejších básníků našich. Takové sentence jsou, milý pane, jako světla elektrická. Ozařují naši situaci bystře a svítí nám na cestu další —“

„A dělají se pohodlně v zatopeném pokoji v čase mezi dobrým obědem a večerní zábavou. Totě moudrost divadelní. Publikum ji chce míti spanile profilovanou, učesanou, nalíčenou, parádně kostumovanou. Moudrost ve všedním rouše jest o něco pravdivější. Ale přes tu každý klopýtá, aniž by ji viděl, a mrzí se jen, že přes něco klopýtl. Nechme toho. Chtěl jsem prostě říci, že já nemohu se kochati ve vzpomínkách, nemohu kultivovati svůj bol a krášliti, vypínati se jím. Stal bych se směšným, byl bych blázínek na pohoršení. Jsemť žebrák, a takový nemá prostředků a tedy žádného práva na hovění svému citu. Musím dopustiti, aby spustl hrob a zanikla upomínka ženy, která lepší byla než tisíce takových, jimž hoří věčné světlo pod zlacenými klenbami v stříbrných lampách mezi mramorovými stěnami nad spoustou věnců a fáborů s pohnutlivými průpovídkami. Taková jest všemohoucnost kapsáře. A proto by zasáhl spálený archivek paní Graciany Orelské velmi radikálně v osud dvou lidí, jestliže by z něho vyrojily se důkazy o vině paní Graciany. Nynější baronka, paní Marie Orelská z Řásné byla by mžikem neobmezenou vladařkou a paní na Týnci i jiných panstvích, a baroneska Celina byla by obratem ruky Celinou Tejřovskou z Ensidle, bastardem bez otce a matky, dítětem hanby a obětí bídy, a musila by nahá i bosá ze zámku. Pověděl jsem již, kterak nebožtík rytmistr nevěřil ve své otcovství Celiny. Nenáviděl přímo toto dítě, a z čiré, nesmířitelné nenávisti položil do své závěti článek, jímž baronessa Celina okamžitě jest zbavena všech práv dědických a předností svého domnělého rodu, jakmile vyjde na jevo její nemanželský původ. K tomu měl baron právo podle §§ 165—171 občanského zákonníku —“

„I paragrafy víte?“

„Ano. Věc mne zajímala. Studoval jsem ji. Po paní Gracianě nic nezbylo, Tejřovští zašli, dítě by tedy bylo v pravdě vyhnáno na ulici.“

„A tomu by paní baronka dopustila?“

„Dopustila, nedopustila, co nám po tom! Nabyla by prostě moci, dítě bylo by vydáno jí na milost neb nemilost, a my — a o to běží, o to, u všech čertů! My mohli míti v rukou páku ohromného dosahu a zázračné moci. Považte, co značí několik takových drahocenných papírků v ruce obratného člověka! Toť jsou nitky, dráty, lana, na kterých visí dva lidské životy. Provazy, jimiž lze vyvážiti bečky zlata —! A vy jste mi ty čarovné proutky spálil!“

Sekerka s bolestným i hněvivým výrazem v líci přeběhl několikráte pokojem, mávl pak rukou a stanul zamračeně u prostřed, docela jako by resumoval, že mu nezbývá nic jiného, než učiniti podobně, jak M. S. Patrčka vzletnými verši vylíčil:

„Půgdu tam, kde mrazynec
na ledowém trůnu sedj,
zakrněle na swět hledj —“

Rozloučil se krátce s mladým Vymetalem, přál mu všeho dobra a poručil se do jeho laskavé přízně.

438

JAN SCHWAIGER.

P. D. V. Hlubocký skočil ruče s postele, pořídil čiperně svou toilettu, zaplatil vesele i v žertech svůj účet, a velebil se v duchu za prozřetelné smlčení pravdy před Sekerkou; tento ubožák byl takto zachráněn před hříchem, zdržen od zneužití listin, jež uchovala Lenorka.

Zdali jen v těchto listech — —!?

Za hodinu věděl P. D. V. Hlubocký dosti. Doběhl si k nezdvořáckému spisovateli. Týž nebyl sice jak obyčejně doma, leč služka měla již rozkaz, odevzdati zapomenutý, k potěše Vymetalově netknutý balíček. Pravožij vrátil se s ním do hostince a vrhl se naň. Nalezl dopisy Izakowského, denník paní Graciany Orelské. Vše bylo psáno nesrozumitelně, po francouzsku. Ale jednotlivá slova, jména, dáta svědčila, kterak tušení Sekerkovo bylo správné. P. D. V. Hlubocký přitiskl nalezený poklad na své srdce, a pln skvělých nadějí na radosti, jež sliboval si z rozluštění tajné korrespondence a tajných zápisků, vydal se na zpáteční cestu k domovu.

Byl svému kupé milým, veselým společníkem. Rozdával doutníky, tropil žerty slovem, rukama i nohama, pěl vlastenecké písně a dvořil se spolucestující dceři nějakého šafáře. Vyluzoval na její líci neustále ruměnec, představil se jí jako básník z povolání, a deklamoval jí klasická místa střídavě ze svých děl a ze klasických autorů.

Za soumraku blížil se vlak Týnecké končině a poesie podvečera i tklivý půvab známější krajiny vyloudil z duše Pravožijovy ozvěnu skvostných veršů, napsaných jedním z básníků, kteří na počátku našeho století Královdorský rukopis prý a jiné znamenité verše bezpečně zhotovili.

„Dovolte, slečno," pravil P. D. V. Hlubocký dceři šafářově, „abych provázel velebnost obrazu, v němž zrak váš se stápí, živým slovem, jímž proslulý Josef Mirovít Král vyjádřil krásy večerní a jejich čaromoc nad srdcem lidským:

Wssudy zněgj zwony na klekánj
K dědinám se wssecko walem shánj,
Pilným žencům klesá kosa z ruk:
Wozů hrkot, konj frkánj,
Rozljhá se pluhů wrzánj,
Se wssech stran se we wsjch množj hluk."

„A vizte tam:

S kwětnatého pahrbku se žene
Za pastýřem stádo mečjcý,
Tu gdau krávy mlékem obtjžené,
Napřed býk sy kráčj bučjcý."

„Hle šírý les a mýtiny! Tam

„Parohatý gelen směle běžj
S kozau do pssenic, a dětele.
Drawá zwěř tmau wyluzená běžj
Nynj na laupeže wesele.
Hladowý wlk k owčincy se bljžj
Wrče ochházý a bystře zhljžj
Gak by tučná lapil gehňata.
Lisska ke wsy lstivým krokem gde:
Když pak k kurnjkům se přikrade,
Lapá slepice a kůřata."

„Jak malebně, živě pověděno! Na pravo kyne nám staré hradisko:

Na fučjcých křjdlech z rozwaliny
Letj ssedj netopýrowé,
Sowa z wěže, letj zřjceniny
Smutně haukagjcý weyrowé.
We tmách bludných pocestný tam tape
S wysoka, gsa na hůl opřen, tlape,
Boge se, by nepad w hlubinu,
Každý pod nohau njm trhne chrust,
Strach njm klepe, hrůzu plodj ssust,
Strachem zbledlý wchází w dědinu."

„Ó veliká, božská přírodo! Ó líbezná ryzoto venkova! Za to v městě! Račte poslechnouti:

„Na wssech stranách rozljhá se hluk;
Do bran gdaucjch lidj hlučenj
Mjsý k konskému se řjčenj
K tomu mjsý se y zwonů zwuk."

Je v tom plastika! Co? „A potom:

Po saumraku w lidném městě nowé
Djt se počjnagj radosti,
Tam se hořjcých swjc tisýcowé
Stawí na wzdor husté temnosti.
Skwostným pokrmem se stoly krygj
Do sklenic se drahá wjna ligj,
Hudba znj a hra se počjná,
Bledá zysku žádost powstáwá,
Málomysl kartu rozdáwá,
S nimi nářek, žel a lánj hrá!"

„Fuj! Vraťme se raději opět k nám:

Giž se po dědinách spanj wznássj
Mžikagjcý se tam světlo zhássj,
W chalaupkách y zhasne blikánj,
Hřmotný w kowadlinách mlkne zwuk
Řemeslnjkům nástrog padá z ruk,
Ospanliwosti gsau oddáni."

„Tak pěli naši, naši, totiž ryzí čeští veršovci, a v jejich šlépějích, slečno, po luzích a nivách vlasti naší, mezi květy líbeznými" — slečna zarděla se znova — „kráčeti chci i já —"

Ve voze zavládlo již přítmí. Událostí, jichž byl jevištěm, nebyly jasné. A toliko plesknutí jakés, dojem sluchový dokonce zřetelný, naskytl se jakožto závěrek rozjaření Pravožijova.

Poeta mlčel pak již tvrdošíjně až k Týnci.

(Pokračování.)

NOSILA KLOBOUČEK.

Povídka z kraje od JOS. JAKUBCE.

(Pokračování.)

IX.

Nu, Kazda ztratil jistě domovníčka.
On z domu vyjde, sotva protře víčka,
a než jde zpátky, větry cesty svanou.
Kde pěšinou dřív kráčel ušlapanou,
zpět zarůstá mu štěstím — květy všady.
On ohlíží se: vždyt to nešel tady —
též slunce v nebi na jiné je straně
než dříve bylo! Divem ruce spíná.
Tot zabloudil snad, nezná cesty zpátky.
Tak vysoká stráň! Dolů chodník krátký! . . .
Tak vraceje se cestu hledá maně.
Nuž, Kazda cestu domů zapomíná!

Pak prohlédnuv, kde co je vykonáno,
zda hotovo, co předsevzato ráno,
jde, dvéře zavírá, by sed' si k čtení.

V tom otevrou se opět z venčí dvéře,
a děvčátko se ke Kazdovi béře,
s podá uzlík: zvou ho k posvícení.
On vyskočí, zvout z Podolské ho školy.
Vždyt posvícení bude na Podolí!

„Což koláče, ó koláče nám teda
od posvícení posýlají, hlele!"
A sahá do šátku a béře, hledá,
co nejlepší by byl; jsou všecky z běle.
I pátrá, který ona udělala.
Ty všecky dělala!

„Kdy jen je sníme!"
A z tváře jeho bujaré a přímé
teď blahá láska potěšená sálá.
Však když je pekla, jistě že se smála
a šukala . . . Hle, jeden nakousnutý!
Ten zoubky její nakousnuly jistě!
A kousal též a snědl na tom místě.
Pak schoval ostatní tak nedotknuty.

A jak by nešel pozván k posvícení?

Vzal novou vestu s kvítky malovanou,
i šátek na krk, ač jej málo mění,
dnes vzal si nový. Líce mu jen planou,
když vzpomene si, kde to dneska bude
Ba, když šel polem, utrh' kvítko rudé
a za klobouk si vetkl, hlavou kývaj,
sám s sebou hovořil a hned se díval,
zda koženky snad nemá sešlé trochu,
hned upravoval klobouk na kadeřích
a ptáci hvízdali mu cestou v keřích:
„Dnes budeš se mít, pane! Pospěš, hochu!"

A již byl před školou. Tam na zápraží
naň čeká Běla, vstříc mu poposkočí,
oba se na zdraví a štěstí táží,
a uzardělí oba přes práh vkročí.
I bylo vítání a povídání,
a na vše strany uctivě se sklání,
než sedne za stůl ženich upejpavý.
A čapku posmeknuv pan kantor praví:
„Jak doma buďte, sousede náš milý!
Pozdrav nás Pán Bůh, bychom sto let žili!"

I sedli za stůl k chutné ku hostině,
a Běla od boku mu vždycky vstane
se utulivši naň, jde do kuchyně,
a nesouc mísu prosí: „Beřte, pane!
Či košem dostanu? Jen beřte více."
A při tom jemu i jí planou líce.
Však paní učitelová jen mžikem
vždy přihledne, jsouc uzardělá celá,
jen pobídne, zas stojí za peklíkem,
jak do večera vařiti by měla.

Pak od stolu když otec zašel k máti
cos šeptem říci jí, tam, než se vrátí,
jal Kazda Bělu za běloučkou ruku,
dal na svou žhavou líc a hleděl na ni,
jak láskou zářila. Tu — v ryčném hluku
za dveřmi slyšet hlasy pánů, paní,
a nežli Běla stranou odskočila,
ve dveřích pestrá společnost již byla.

„Aj, teta! Bratránek a z města páni!"
I bylo hluku, pozdravů a ptaní,
a Běla švitoří, hned líbá tetu,
hned děkuje zas pánům za poklony;
znát, že se hodí k městskému též světu.
Však Kazda byl by raději na dva hony
z jich středu býval, ke kamnům se tlačil,
a rozpaky, stud se mu v oku zračil,
když Běla k němu honem přiskočila,
šat roztomile rovnala mu, vlasy,
a všeptla odvahu mu; hned zas byla
u staré tety a zas povšímla si,
když mladí páni okem na ni, řečí
i úsměvem o překot útočili.
I zaujali ji, druh druha předčí
ve sladkých slovech. Zatím její milý
u kamen s otcem v hovor usednuli,
a paní teta šeptem k matce praví:
„Tak Bělička již přece vybrala si?"
A matka vzdychne, šťastně se však tulí,
a obě blíže k sobě dají hlavy.

Pan učitel v tom: „Nuže, jak jdou časy?"
zas celou sebral společnost, a máti
šla do kuchyně. Tedy všichni sedli —
jen Kazda příliš za stůl se dal zváti —
a co jim Běla nosila, ti jedli.
A když pak hovor rozproudil se znovu,
jen ku Běle se všechno soustředilo,
a Kazda nepřišel s ní ani k slovu,
i lapal slůvka, jimiž zasypala
ty mladé pány; líto mu jich bylo.
Však, ač ho často okem v hovor zvala,
ni nehlesl, jak měl by jazyk ztuhlý.
Ba časem také slůvko ledakteré
jej zamrzí, již odpověď se dere,
však mlčí přec jak na žhavém jsa uhlí.

Tak odpoledne prchlo u veselí,
však Kazda mrzut, roztrpčen jsa celý
rád vítal soumrak. Nebyl večer ještě,
leč temnilo a zamželo se v kraji.
I chtěl se loučit, aby ušel deště.
Což páni kvapem také povstávají,
však nastojte! dešt do okna již šlehá,
a panstvo sem tam poděšeně běhá.
„Pro Pána Boha, jak se octnem domů!"
tak paní teta starostlivě volá,
a mladí páni smějí se sic tomu,
však přece nejsou bez starosti zhola.
Pan učitel pak pousmáv se vece:
„Nu, jaká starost! Máme hodně sena,
spat půjdem na seno. A pakli přece
dnes dojít musíte, náš soused milý
vám zapřáhne, a plachta natažena
vás deští skryje." A hned Kazda kývaj,
jen aby sám i oni pryč už byli,
a bez rozpaku v mokrý dal se příval.

A když už vybrodil se nad Podolí,
tu vzpomněl si, že nepojedou páni
do města s voly, s červenými voly!
Neb na Břežanech mají na orání
jen samé volky, za to tučné, silné.
Na jízdy není času kratochvilné,
a na trh uveze víc roháč sivý,
než koňů pár. Též levněji se živí,
a proto Břežanští se drží volků,
což přivedlo teď Kazdu do okolků.
Co počít? Došel domů. V stáje hledl
a za chvilku krok za krokem již vedl
pozvolna voly na dešt, spřáhl k voji,
nad košatiny plachtu rozpjal šedou,
po nebi rozhlednul se v nepokoji
a blátem stříkavým již v dešti jedou.

Tak dojel v Podolí již v podvečeru.
Hned ze všech oken lidé vyhlíželi,
kdo jede po návsi a v jakém směru,
a ke škole když zatáčet jej zřeli,
hned vybíhali na práh na výzvědy.
Však ve škole již čekajíce tedy,
když rachot zaslechli, ven mladí páni
se první vyhrnou, však oba náhle
se zarazí a ve výkřiky táhlé
se dali oba. Hlasné naříkání
a smíchy jejich druhé vylákaly,
a všichni ze školy teď venku stáli
a dívali se, kterak Kazda staví
pokřikem volky, kterak smekl s hlavy
z podplachty vyhlednuv a na vůz kyne.
Však vida jejich smích a překvapení
a cítě, kterak tvář mu barvu mění,
si přejel rukou čelo, s něhož řine
mu krůpěj rozpaku. Však náhle zprudka
pan učitel vše napraviti hodlá,
a na vůz pány chvatně stoupat nutká:
„Však utáhnou vás, těžší pytle vozí!"
I smál se; tetu však ta slova bodla
a paní učitelová mu hrozí.
„Tak, pane švakře!" paní teta praví,
„rád byste s hosty na trh!" berouc s hlavy
již kokrhel. „Má Bělička! co platí,
již jsme vám na krku. Já nepojedu
a nepojedu s volky!" Avšak Běla,
do krve rudá, nesmí odmlouvati,
ač s hněvem řeči panských neposedů,

smích, vtipy poslouchá, v nesnázi celá,
na Kazdu zlobí se, vše vyved' špatně,
a tváří pryč se odvrátila chvatně,
když k ní se přiblížil. To dodalo mu:
odvázal oprat, vsedl a jel domů.

Dešť přál si, hustý dešť, jenž by ho zalil,
neb obličej ho studem, hněvem pálil,
když lidi potkával, co venku stáli,
a tu neb onde výsměch zaslech' z dáli.
Byl rád, že za vsí byl a jeda v poli
s volečky rozmlouval, a co ho bolí,
tím stýskavě si pohvizdoval, zpíval.

A zatím umírnil se deště příval,
z oblaků zlacených se jednou ještě
zaleskło slunce, nežli zajde v lesy,
a modré prouhy vzdáleného deště
tam zapadaly v dálce pod nebesy.

* * *

A jako ve snu zem se převrátila.
Hle, světlo prokouklo, však zadřímlo si,
a když se země po vyspání myla,
už z večerní se opět myla rosy.

Jak ráno slunko nevyspalé bylo,
tak nyní se mu nechce zajít zase,
jen níže k hoře líce nachýlilo,
kde poslední již ovečka se pase.
To není ovečka, to dívka bledá,
co za slunečkem laskavě se dívá
a v javořinu pěšinku si hledá.
Už dlouho čeká, už se skoro stmívá —
a konečně! A jak se ještě loudá,
jak byla by mu v cestě každá hrouda.

„Nu, roztomilý! Ty jsi nevyspalý!“
dí Běla Kazdovi a vstříc mu běží
tak vesela, jak věcí, jež se staly,
by neznala. Však on se zdrží s těží,
by nevzdychl. Tu Běla se naň dívá,
rty smíchem hrají, a pak dlouze řekne:
„Co, Kazdíčku?“ A hlavu, kterou skrývá,
v své ručky vezme, že se Kazda lekne,
a rozcuchá mu na ní všechny vlasy.
„Aj! Ty, ty, ty!“ A sladce oddechla si.
Tak bylo konec, už se nehněvali,
když Kazda děl, že byl jen nevyspalý.

„Ty's domníval se, že se stydím za tě?
A já bych za tě měšťáků sto dala,
a kdyby byli od hlavy až k patě
snad v samém zlatě. Nežli bych se vdala
za takého, spíš někam do baráku!
Však máme doma ženichů jak máku.“

„Však umíš-li jen chleba mísit, péci,
a dovedeš-li krávy podojiti?
Má drahá, na statku jsou mnohé věci,
kterými ruce pomažeš si bílé.
Tam musíš brambor sázet místo kvítí,
a na táčky ti sotva zbude chvíle.“

Však Běla usmála se: „Nevídáno!
Kam dělo by se? Přivstanem si ráno
a večer sednem na práh na besedu.
A hospodařit že ti nedovedu?
Vím líp, než ty, kdy kuřátka se líhnou,
znám, kdy se z hnízda holoubata zdvihnou,
rozeznám ječnou mouku od pšeničné,
žít umím srpem, tence umím přísti,
vím, jak se plátno tká a bílí, čistí. —
Chceš více?“ Pravila a líce sličné
se rdělo jaksi, pohlížela stranou,
že Kazda nezřel, slzy dvě jak kanou
jí s hnědých řas, a když se obrátila,
zas jako jindy usmívavou byla,
že Kazda všeho zapomněv, jal s chutí
se její ruky, a ji domů veda
zas do žertu a do zpěvu se nutí,
ač od srdce mu jásati to nedá . . .

(Pokračování.)

O kocouru, kohoutu a kose.

Pohádka **Boženy Němcové.** Illustroval Jan Schwaiger.

Jeden táta měl tři syny; nejstarší se jmenoval Martin, druhý Matěj a nejmladší Michal. Všichni tři byli odrostlí, když se jedenkráte táta rozstonal a za několik dní k smrti se chystal. I povolal chlapce k loži a pravil:

„Víte, děti, že nemám jiného bohatství než tu chalupu, kocoura, kohouta a kosu. V chalupě přebývejte a z těch tří věcí si každý jednu vezměte! Nevaďte se, buďte svorni, a Pán Bůh vám požehná!“ To dořekl a umřel.

Když synové tátu pochovali, rozdělili své dědictví. Martin si vzal kosu, proto že s ní uměl dobře sekat, Matěj si vzal kohouta, a Michal si vzal kocoura.

„Ale, milí bratři,“ řekl Martin, „doma všickni zůstati nemůžeme, sice bychom hladem umřeli. Pobuďte vy dva zde a nějak si zatím pomozte, já půjdu s kosou do světa.“

Měli se všickni tři rádi a co jeden chtěl, to chtěl také druhý. Protož nestavěli se nijak proti bratrovu návrhu. Martin vzal kosu a šel do světa. Chodil dlouho a dlouho, ale nikde práce nenašel; konečně přišel do jedné země, kde byli lidé tuze hloupí. Když přichází k městu, potká jednoho člověka, a ten se ho ptá, co nese.

„Kosu nesu,“ odpověděl Martin.

„A co je to, a nač?“

„Tím se tráva seče.“

„Tím se tráva podžírá? I toť je výborná věc; my musíme trávu rukama trhat, což nás velké namahání stojí. Kdybyste chtěl k našemu králi jíti, on by vám toho podžírače dobře zaplatil.“

„I proč ne, to udělám.“ Pán ho vedl hned ku králi, který se tomu nástroji velice podivil a hned Martina zjednal, aby šel na královská luka trávu podžírat.

Martin šel a s ním množství diváků. Než Martin nebyl hloupý, vrazil kosu v půl louce do země, řekl jednomu služebníkovi, aby přinesl v poledne oběd pro dva, pak odehnal z louky všechny diváky. V poledne, když přinesli služebníci oběd pro dva, divili se, že je takový kus louky posečen.

„Bude váš podžírač také jíst?“ ptali se Martina.

„Když dělá, musí se krmit. Ale jděte jen s Bohem a nechte nás o samotě!“

Sloužící odešli, a Martin snědl oběd pro dva sám.

„Toť jsem měl výborný nápad, že jsem chtěl oběd pro dva; kdyby přinesli jen pro jednoho, nebyl bych se najedl.“ Tak to dělal den jak den, až všechny louky posekal. Když byl se vším hotov, šel si ke králi pro peníze s kosou na rameně.

„Tvůj podžírač tedy sám trávu podžírá?“ ptal se král.

„Sám, královská milosti!“ odpověděl ferina.

„Jestli pak bys nám ho tady nechal za tisíc zlatých?“

440

... O půlnoci vstali a dávali pozor, jak bude kohout den přivolávat ...

„Stojí ovšem za více, ale dám vám ho za ty peníze," pravil sekáč, složil kosu a přijma peníze, šel domů. Král dal kosu do jednoho pokoje postavit, aby se jí nic nestalo. Přišel druhý rok, tráva narostla, a byl čas, aby se pokosila. Tu poručil král, aby se vynesl podžírač na luka. S největší slávou přišli na louku, vrazili ho v prostřed do země a odešli pryč, jsouce v domnění, že to nemá podžírač rád, když se na něho někdo dívá. V poledne se přihnali s obědem dychtiví, aby viděli, co už je uděláno. Ale kosa stála, kam ji ráno postavili; to jim bylo divno. Položili oběd k ní a šli ku králi s vyřízenou.

„Vždyt bylo hned první půldne tolik podžíráno, když s ní ten člověk přišel; proč asi nechce dělat?" myslil si král a vrtěl hlavou. Ale večer přišel služebník zase, řka, že se kosa ani louky ani oběda netkla.

„Tot musí míti učarováno," řekl král, „dejte jí vysázet dvacet ran, a jestli ještě nic neudělá, zakopáme ji."

Na slavný rozkaz přinesli na louku lavici, položili kosu na ni a biřic jí dvacet vysázel. Kosa vyskakovala po každé ráně nad lavici a leckterého všetečku švihla přes nos. „On jí učaroval," křičeli všickni, „zakopejte ji!" To také učinili, zakopali kosu do země a podžírali trávu rukama jako kdy jindy.

Zatím měli bratří dobré časy, a žehnali otce, že jim tak výnosné dědictví zanechal. Za nějaký čas, když peníze docházely, řekl Matěj: „Teď půjdu já se svým kohoutem do světa, snad ho tak dobře odbudu, jako ty kosu."

„Jen jdi hodně daleko, kde jsou ještě hloupí lidé, v Čechách bys mnoho nedostal," radil mu Martin.

Matěj vzal dědictví a šel. I přišel k jednomu městu a potkal pána.

„Co pak to neseš, člověče?" ptal se pán.

„Nesu kohouta," odpověděl Matěj.

„Takových ptáků zde nemáme, k čemu je dobrý?"

„Ten pták přivolává den."

„I to je div divoucí! My musíme pokaždé den vyprovázet tam za ten vrch, a ráno mu zase jíti naproti, což nám velké nepohodlí dělá. Kdyby měl ten pták takovou vlastnost, zaplatil by ti ho král mnoha tisíci."

„Vždyt se můžete přesvědčit," řekl Matěj a šel s pánem ku králi.

„Milostivý králi, ten člověk má ptáka voláka, který den přivolává, a když jde spat, jde den také spat."

„I to by nebyl penězi k zaplacení, jestli tomu tak, kterak povídáš."

„Milostivý králi, můžete se brzo přesvědčit."

Dali kohoutu zlatou posadu, a kohout spokojen s novým bytem brzy se uhnízdil. Netrvalo to dlouho a den odešel, aniž by ho byl kdo vyprovodil. Král byl rád a rána se ani dočkati nemohl. O půl noci vstali, a dávali pozor, jak bude kohout den přivolávat. Bila jedna hodina, nic, bily dvě, kohout zakokrhal, všickni se rozděsili, jaký to divný zpěv. Bily tři hodiny, kohout zase kokrhal, a tak pořád až do čtyř hodin, kde se již docela rozbřesklo. Když král viděl, že kohout opravdu den přivolal, poručil, aby dali Matěji z pokladnice pět tisíc a vším aby ho uctili. Matěj shrábl peníze, dobře se najedl, napil, a potom králi poděkoval a odešel domů.

Bratří ho s radostí přivítali, a měli se zase nějaký čas dobře. Že však s penězi nehospodařili, rozkoulely se jim dosti brzo. Když jich bylo už na mále, řekl Michal: „Nyní, bratří, půjdu já do světa a po svém štěstí se ohlídnu. Snad dostanu za kocoura také tolik, co jste vy dostali."

Zase bratří ho napomenuli, aby šel hodně daleko, kde jsou lidé hloupí, v Čechách že by nic nedostal. Michal strčil kocoura do pytle a šel. Dlouho chodil, než přišel do země, kde lidem nerozuměl. Ale než došel do hlavního města, naučil se tolik, že se mohl trochu smluvit. Před městem ho potkal zase jeden pán a ptal se ho, co to v pytli nese.

„Kocoura," odpoví Michal a ukazuje mu ho.

„To je divné zvíře, a k čemu je dobré?"

„Chytá myši; ať jich je cokoli v domě, všechny je zlapá."

„I strč jen honem toho lapáka do pytle a pojď ke králi! My máme v zámku tolik myší, že nám div po stole neběhají, a král by dal nevím co, kdyby se někomu poštěstilo, ze zámku je vypudit."

„Tot bude snadná pomoc," odpověděl Michal, strčil kocoura do pytle a chvátal za pánem.

Když přišli ku králi, řekl pán: „Milostivý králi! Ten člověk má kocoura lapáka. To je zvíře, které myši lapá, a kdyby vaše milost poručila, on by ho prodal."

„Je-li to pravda, rád ho koupím."

„Milostivý králi, jen mi povězte, kde jich je nejvíce, a hned se přesvědčíte, jak je umí můj kocourek škrtit."

I vedli Michala do komory, kde jich nejvíce bylo, tak že se jich pod nohama jen hemžilo. Michal rozvázal pytel, kocour vyskočil a spůsobil takovou porážku mezi myšmi, že nebylo možná jedné utéci.

Král měl nesmírnou radost a hned poručil, aby se Michalovi deset tisíc zlatých vyplatilo. Michal si poskočil, když měl tolik peněz, a s veselou se vrátil domů. Za dva dni po jeho odchodu napadlo králi, co bude asi ten lapák žrát, až žádných myší nebude. To nikdo nevěděl, a Michal byl pryč. I poručil král, aby sedl jezdec na nejrychlejšího koně a Michala dohonil.

Michal kráčel zatím pokojně cestou, kudy byl do města přišel. Čtvrtý den vidí najednou za sebou jezdce, který z daleka na něho volá; zastaví se tedy. Jezdec přijede a začne se Michala polovic německy, polovic česky něco ptát, ale čemu Michal nerozuměl; aby mu ulehčil, ptá se ho po německu: „Was?"

Ale na tu otázku se jezdec obrátí a ujíždí, jak by ho vítr unášel. Michal si pomyslí: ten chlap je blázen, a jde s Pánembohem dále.

Celý uřícený, uprášený vrátil se jezdec zpátky, a sotva skočil s koně, běžel ku králi a oznamoval: „Milostivý králi, smutná novina, až zlapá kocour myši, bude po nás veta!“

„Kdo ti to řekl?“ ptal se uleknutý král.

„Ten člověk, co nám kocoura prodal. Na cestě jsem ho dohonil, i ptám se, co bude to zvíře žrát, až všechny myši zlapá, a on mi řekl: „Vás!““

Hned svolal král celou svou radu, a jednalo se, co s kocourem začít. Po dlouhém rokování se usnesli, že ho nechají v komoře zavřeného a že tam postaví dvojí stráž, aby nemohl ven. Tu chvíli dostal nejvyšší generál rozkaz, aby postavil čtyry silné a neohrožené muže ke komoře na stráž. Noc a den stál na každém rohu jeden a strachy umíral, kdykoliv to v komoře zarachotilo. Druhou noc bylo ticho, protože kocour všechny myši zlapal. Ráno, když se v komoře ještě nic nehýbalo, myslil si muž blíže okna stojící, co to asi znamená. Osmělil se tedy a vešel do komory. Ale běda! Kocour seděl na okně a jak zahlídl vousatou bradu a huňatou čepici, lekl se, vyrazil okno a byl ten tam. Druhý muž zaslechl křik, i běží se podívat, a tu vidí vojáka ležet bradou vzhůru. Tryskem pádí do zámku a volá:

„Ach zle je, zle, milostivý králi! Ten ukrutný myšilapák dostal se z komory a zakousl mého kamaráda, co u okna stál. Bůh ví, kde běhá a co již lidí uškrtil. Ó to je neštěstí!“

Hned se všecky domy uzavíraly, kde kdo byl se schoval, a král poručil, aby se pluk nejsrdnatějších mužů v těžké brnění přistrojil a na kocoura táhl. To se také hned vyplnilo, ale ačkoli se honilo tři dni, po kocouru nebylo více ani památky.

Bratří žili zatím svorně a spokojeně, hospodařili lépe než prvé, neboť věděli, že se teď na nic více spolehnout nemohou. Častokráte, sedíce pohromadě, hloupým lidem se vysmívali.

441

Kousky staročeského přírodopisu.

Sebral a podává dr. **Zikmund Winter.**

(Pokračování.)

Také raků bývalo přehojně v českých potocích, dokavad jimi proudila voda, a ne smrduté jedy. V Rakovníce mají raka už jen v erbu, v potocích a struhách ho nelapíš za tisíc zlatých. A přec ještě v druhé polovici 17. věku jich měli dost a dosti, třebatě ne hned u samého města, kde jim kluci nepřáli, ale podál města k lesu křivoklátskému. Ale už v oněch dobách přece zdá se, že jich ubývalo, neboť r. 1659. hrozí Rakovnickým hejtman z Křivoklátu, že nařídil fořtům, aby každého zastřelili, kdo by „docházeli do potoků k lapání ryb a raků času nočního“. V stol. 16. posýlávali Rakovničtí do Prahy pánům raků celé ošatky: v stol. 17. se jim hrozí smrtí, kdyby lovili v cizém. Snad tedy neměli svých s dostatek. V Praze na rybím trhu prodávali začátkem vojny třicetileté kopu největších raků asi za 40—42 krejcarů, nejmenších po 12 krejc., což není právě lacino.

Z historie hmyzů máme dnes na mysli poznámky jenom dvě. Jednu o škodlivých kobylkách a druhou o hedbávníku. Z Hájka a z jiných kronik dalo by se o kobylkách vypsati více, ale toho nechceme. Stůj tu o hmyzu tom jenom, co čte

se v rukopise budišínském (fol. 417.), kde výtečný pan Sixt jedná o věcech r. 1546. a 1547., o kterýchž věcech i zlé paměti Zimmermann tisknouti dal: „Hned od počátku sněmu až do sv. Jeronýma veliké a prve v království Českém nevídané množství kobylek zelených a sivých po jistých krajích se zjevilo, kteréžto v houfích sem i tam létajíce křídly svými co nějakou zbrojí chřestaly a potom nač jsou jediné připadly, to s nimi se polámalo a ony ostatek požraly. Jakž pak v outerý před naroz. P. Marie zdvihše se v hustých houfích okolo hodiny 18. ustavičně se nad Prahou vznášely a sem tam přes město létajíce do 22. hodiny v tom svém lítání trvaly. Lidé na vinicích tomu se dívali, na ně rozličně tloukli, zvonili a je sháněli; děti pak po ulicích je lapali, neb jich mnoho na krovy a sic jinak mezi ulice spadlo. Lidé staří mluvili, že nevídali ani od předků neslýchali, aby takové kobylky lidi na cestách strašily a světlo slunečné zastěňovati měli, pravíce, že to znamení budoucího nějakého zlého.“ Inu ovšem zlého přišlo dost a dosti na zemi naši brzy po kobylkách, ale stěhovavé to saranče — acridium migratorium — žrout ten r. 1546. nepřišel z Rusi, nebo z Asie či z Afriky podívat se do Čech proto, aby pány české navedl k revoluci bezhlavé a, poněvadž každý držel měšec zuby nehty zavřený, i plané a českému národu v městech usedlému nešťastné.

Kdoby na této zprávě o kobylkách nemínil přestati, ten čti laskavě v letopisech chovaných u svobod. pána z Neuberka, kdež stojí, že dvě léta před oslněním krále Jana r. 1338. byly v Čechách hrozné kobylky, a r. 1474. přiletěla sem do Čech nějaká kobylí chasa; byly tak veliké kobylky to jako „vrabec a ty jisté kobylky byly sů spůsoby mnišské, mající kápici s zadu jako mnich“. To připomínáme jen proto, aby čtoucí poznal, že naši dědové popisujíce přírodu nebyli bez fantasie.

Druhá zmínka o hmyzech dotýká se užitečného hedbávníka. Píše o něm kazatel Zámrský, kterak paedagogicky ho chovali, ale škoda, že nepraví kde. Dí: „Červi hedbáví dělající se hřímání tak bojí, že slyšíc je mrou strachem, protož ti, jenž je chovají, často cejn bitím cinkají, aby pomalu zvuku obvykna, potom hřímání se nebáli.“ Možná, že tuto zprávu měl kněz z Italie, a ne z autopsie v Čechách, poněvadž se vůbec tvrdí, že hedbávník k nám na chování dán teprve v minulém století.

Co se květeny tkne, ač světlého ani celého obrazu nemáme, přece lze nad pochybu jistě tvrditi, že vinic a chmelnic bývalo v Čechách více nežli dnes. O Praze, kterouž si Karel IV. vyšperkoval vínem kolem do kola jako nevěstu, ani nemluvíce, připomínáme, že bývaly vinice při městech po venkově, kde byses toho jakživ nenadál. Nejstarší kniha kouřimská z r. 1508. nejedenkráte zmiňuje se o vinicích a chmelnicích.

V gruntovních knihách rakovnických ještě na začátku 16. století hromada vinic se vzdává, trží a zapisuje — ať jich dnes kdo pohledá! Ještě že si uchovali chmelnice, jichž plod tak dobrý jako v Žatecku. I kolem Horšova Týna ještě r. 1583. odkazují se knihou kšaftovní chmelnice nad potokem k Lázcům a tam jinde. A co bývalo vinic u Loun a u Berouna! Kteraké slavnosti o vinobraní v obou těchto městech slavívali, o tom za celé 16. stol. v archivu rakovnickém dosti stop a pozvacích listů. Ku konci století 16. byla doba, kde mezi Rakovníkem a Plzní nestrpěli hospodáři ouvratů ani jalových oulehlí, než všecko příhodné posazovali chmelnicemi. I na Rožmitálsku Griespek staraje se o chmelnice nařizuje v instrukci, poněvadž „v těchto některý rok chmel velmi drahý bývá, sluší chmelnice tak zdělati, abychom spotřebu i na zbyt měli, a kdež také tyž chmelnice tato léta nemálo spuštěny jsou jen pro tyčky, protož ouředník o tyčky starati se má. A poněvadž chmel na mnohých místech vyhynul pro starost křoví i nešetření babek, protož zase z jara dobrou sadbou dáti napraviti má.“ Nemenší starost míval rožmitálský pán o vinice. Kázal: „Některé vinice mrazy a neřestmi jinými zašly, zředily. Poněvadž vinice nejspíš rozvodami a řezbami zvelebeny býti mohou, protož se má ouředník přičiniti, aby každý rok tím více rozvodů kladeno bylo; druhé aby se také v těch místech, kde ještě křoví špatno jest, tím nižší řezbu postavovati a raději vinice k lesu strojiti hleděly.“

Zahrad a zahrádek hledívali sobě dědové naši i tam pilně a s užitkem, kde hospodář dnešní s půdou, dle svého mínění planou, neví sobě rady dáti. Ku příkladu dnes ovocnářství v kraji Rakovnickém daleko na západ nestojí za řeč. A přec jsou archivní zprávy, že před třemi věky kromě vína a chmele hodně mnoho míval právě v tom kraji jablek a bílých višní. Kromě toho pan Šimon Žlutický, primas, r. 1613. objednává si v Slaném některé zrno „punkujícího hrachu, který pan Prošovský pro mlsné dívky míval“, a dvojí jadra melounů a též dvojí vokurkové. Ve východních Čechách ještě před sto lety podle zpráv Vaváka rychtáře, když jen drobet se urodilo, měřívali slivky, mandelinky, chrupavky, sladečice, sroňky a psí oka po krejcaru na hrnce, a jen když zmrzlo nebo seschlo, počítali ovoce menší po 40 a 50 kusech za krejcar, a větší ovoce jako hrušky a jabka za krejcar čtyři. Ale to už bylo zle!

V zahradách pěstovali u nás lidé hojnost rostlin, z nichž si strojili domácí apatyku. Rovně s tou snahou souvisí čím dále tím větší známost botaniky drobné, při čemž nic nevadí, že hromadu květin a rostlin mívali pevně a věrně za léčebné, a ony nebyly. Že si rostlinek, ať skutečně, ať domněle hojivých všímali čím dále tím více, to tušíme jde na světlo, přirovnáme-li nejstarší herbář, jakž uveřejněn ve výboru z literatury II. str. 446., kdež napočítali jsme 142 rostliny, s taxou apatykářskou, vydanou r. 1659., v níž napočítali jsme bylin, květů a kořenů nad tři sta!

442

DLE PŘÍRODY. Z mapy Jana Schwaigra.

Ovšem se leckterés jméno opakuje, ale kdybychom byli počítali i „dřeva“ a „semena“, všaktě bychom čísla třístového byli snadno došli. Při mnohých městech mívali šafránice. Nejstarší kniha kouřimská mluví r. 1508. o „šafránovém sadí, co z něho květu bude“. V Rakovníce též byly šafránice, a tak i jinde, jakož dosavadní jména mnohých dědin a rolí, „šafránicí“ přezvaných, tomu na svědectví.

Na tom místě budiž nám propuštěno, svoje mínění pověděti strany nových dvou odrud stromových, do Čech uvedených. Známý rychtář Vavák z Milčovsi vypravuje ve svých letopisných pamětech o zázračném dubě a divné lípě. Toť jsou patrně odrudy schválně do české půdy odkudsi vštípené na jistý účel. At si vysvětlí následující jich popisy, komu libo, jináče. Vavák dí: „Jest strom lípa stařičká, všecka již podpíraná u kostnice kláštera Sedleckého, která až po dnes listí své na spůsob kápí řeholních cisterciensk ých zrostlé vydává, tím svědčíc, že na ní mnoho kněží toho kláštera zvěšeno bylo, a to od vojáků Žižkovských r. 1421. Že pak pán Bůh nevinu i při světských osobách skrze divy ukazuje, důkaz toho nám přítomným v Poděbradech se nacházel; neb když tam l. 1496. dne 5. srpna deset havířů nevinně stato bylo, na dubě velikém, u téhož místa stojícím, od té doby žaludy s kápěmi havířskými každoročně rostly a sem tam až do jiných zemí se dostávaly a já sám takových žaludů mnoho sem tam jsem rozdal. Léta 1777. 20. srpna dub ten od větru zlámán jsa padl.“

Vavák má tu na mysli onu dojemnou secessi havířů kutnohorských, kteří se zbraní vystěhovali se na vršík „u Caňku,“ jako kdysi potlačený lid římský. Plebs římská šťastnou secessí dobyla sobě práv. Ale havíři obklíčeni jsouce svými dříči a spolu i škůdci zemskými, kteří špikovali sobě královským stříbrem měšce, dali se na smlouvání, pod kterýmž zrádně deset jich stato. „Poslední z nich řekl: Milý Bože, dajž déšť, at tuto nevinnú naši krev smyje! I stalo se tak, že ihned přišel déšť za tři dni a noci, že povodeň byla a škodu učinila nemalú. Pak od té chvíle hory nešly dobře.“ (Letop. svob. pána z Neuberka fol. 171.)

Lesů bývalo v Čechách, jakož zcela přirozeno, hojněji nežli dnes. Ale už do 16. věku ubylo jich velice díl nehodami přírodními, díl pustošením lidí. V letopisech starých chovaných u svobod. pána z Neuberka čteme na foliu 102.: „R. 1474. mnoho lesů shořalo netoliko v Čechách ale i v jiných zemích, nebo toho léta bylo horko převeliké a tak praví, že by se od toho horka lesové zapalovali, neb v mnohých místech lidé se pokoušeli, aby ten oheň zhasili, nýbrž když v roli hluboko překopávali, po neveliké chvíli uzřeli, an se opět roznítil a to podál od toho místa, kdež sú kopali, nebo se země provalovala, neb z kořen vše pod zemí hořalo a toho léta mnoho škod vzali na lesích v Čechách.“

Tu svádí se záhyn lesů českých na sucho. Císař Rudolf r. 1607. vzkazuje sněmu v proposici své toto: „Nachází se nyní při Horách Kutných tento veliký nedostatek, že trutnovské lesy již od tak dávných let až posavade dokonce všecky vymejčeni jsou, tak že se z týchž lesů ještě léta tohoto aneb přes rok žádné dříví víceji ubezpečiti moci nebude, za kteroužto příčinou by též hory dokonce zahynouti musely, za kteroužto příčinou s nemalou prací a těžkostí jest plavba z lesů rychnovských po řece Vorlici až do Labe a dáleji pod Horu Kutnu znovu zaražena, na kteroužto plavbu již také od J. M. C. vynaložením na to několika tisíc tolarů z vlastních důchodů nemalý začátek učiněn“. Tedy žádá císař pán, aby dílo to stavové deseti tisíci dokonali. Tu tedy dovídáme se, jak a nač některé lesy české pustošili a mýtili až do jich záhuby dokonalé. Těma dvěma spůsoby ubývalo lesů obzvláště na zboží městském. Něco se zapálilo „přepuštěním božím“ a něco „mejtili“ k stavbám nebo pecím až domejtili. Že tak skutečně bývalo, to víme bezpečně z archivu rakovnického, z knihy berounské nejstarší, z knihy Horšova Týna a z místopisů mnohých tiskem vydaných. Jenže, kdež si obyvatelé při hranici zemské leccos v té příčině dovoliti směli, jinde se nerozumné hospodaření s lesem mstilo.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Jan Schwaiger.

(Podobizna na str. 277.)

Klub vídeňských akvarellistův uspořádal letošního května ve Vídni výstavu svých uměleckých výtvorů, kterou obeslal hojně také náš rodák Jan Schwaiger. Ačkoli Schwaiger ve vídeňských uměleckých i umění milovných kruzích jest osobou dávno již známou i po zásluze oceňovanou, dosud přece nezazněla chvála jeho prací a obdiv jeho talentu tak hlučně a jednomyslně, jako tentokráte. Máme tudíž za svou povinnost, upozorniti na vzácný, ryzí a původní talent p. Schwaigrův též obecenstvo české, kterému jest umělec náš takřka neznám.

Jan Schwaiger narodil se dne 28. června 1854. v Jindřichově Hradci, kdež odbyl si též od r. 1866. do 1870. nižší gymnasium, načež byl poslán do Budějovic na reálku a po vykonání maturitní zkoušky zabral se po přání otcově r. 1873. na obchodní školu do Vídně. Jeho bujnému duchu však nesvědčilo suché počítání a komponování střízlivých dopisův obchodních, pročež r. 1874. vstoupil na tamní uměleckou akademii, kde prostudoval další čtyry leta. Potom byl od r. 1879—80 žákem M. Trenkwalda, býv. ředitele pražské malířské akademie, a měl svůj atelier u veleznámého Makarta. Však ani akademie ani žádný z učitelů nezanechali nejslabší stopy v pracích Schwaigerova zvláštního, samorostlého talentu, který se vyvíjel zcela samostatně a své-

rázně po spůsobu starých genristův hollandských. — Než poslyšme již, co o něm píšou listy vídeňské, na jejichžto pravdomluvnost vůči Schwaigrovi jako Čechu se můžeme spoléhati:

Neue Freie Presse ze dne 13. května 1886. píše:

„Zcela svérázný talent, jemužto se však přese všechny vzácné umělecké vlastnosti dosud nepodařiló vhostiti se v přízeň obecenstva, jest Jan Schwaiger, který ve věcech svého samorostlého a řízného humoru závodí se všemi současnými malíři výjevů ze života, a ve kterém již nyní známenáme mocný ohlas našeho Schwinda, o čemž mezi jinými slouží na potvrzenou jeho rozkošný a námi již několikráte oceněný akvarel „Rybrcol“. Schwaiger hledí malebného výrazu mnohem pilněji nežli většina jeho kollegů, kterým jde v první řadě o čtveračivé nebo satirické působení jejich obrazů. Přes to však jsou jeho nejlepší výtvory, totiž akvarelly: *Po vykonané práci svědčí odpočinek, Hleďte, člověk! Šibeničná fantasie* jakož i kresby osmi *Hastrošů* nadány takou měrou rozmarných a sarkastických podrobností, že sotva sám Hogarth byl v té příčině bohatším. Tito Hastroši jsou skutečně hrozně směšni, a kdyby ve hmotném vystrojení postaveni byli na pole, odpuzovali by nejen krotké opeřené cvrlikače a pěvce, nýbrž i nejdrzejší krahuliky a jestřáby. Jak zřejmo ze Šibeničné fantasie, obrazu to stejně smělého myšlenkou i barvitostí, má Schwaiger onen bezohledný humor, který po případě nelenuje ukázati celému světu, jak malicherně o něm smýšlí.“

Stará Presse ze dne 13. května 1886. píše:

. . . „Ku konci ovšem nesmíme zapomenouti Jana Schwaigra, tohoto roztomilého, původního a myšlenkami bohatého umělce! On jest dvořanem v bizarních, podivínských a strašidelných nápadech a k tomu jako malíř jest druhý Van Acken nebo „pekelný“ Breughel. Avšak jeho proteovská osobnost zároveň ovládá techniku rovnou *Livré d'heures* staré nizozemské školy nebo mu dovoluje malovati hladce a ploše ve ztrnulé silhouettě, podobné vyobrazením na kachlích kamen šestnáctého století. V každémkoli zjevu však u Schwaigra probleskuje nejjemnější humor, nejveselejší enšpiglovství nebo jiné šelmovství. Romantiku toho druhu si dáme líbiti, přináší-li totiž s sebou onu dávku ironie, která tyto a podobné látky modernímu duchu činí stravitelnými. Tak šotkové, uleknuvší se spícího člověka, hrozný čaroděj v planoucí záři zapadajícího slunce, nebo přefantasovaná *Šibeničná fantasie*, a přede všemi onen velkolepý humor v *Hastroších* — to jsou věci jediné svého spůsobu, plny humoru, plny ducha, plny čtveračivé roztomilosti, kterým dnešní umění není s to postaviti cosi příbuzného po bok. Schwaiger jest ve své spůsobě fenomenální povaha, jejížto konání zapustilo kořeny do šťavnatějších vrstev starších dob umění, a proto také svým temenem vyniká nad všednost.“

Allgemeine „Kunst-Chronik“ č. 20. ze dne 15. května 1886. píše:

„Kdyby poznámka „Na prodej“ byla připojena pouze u p. Schwaigrova *Věčného žida*, ale ne zároveň u jeho ostatních obrazů: *Po vykonané práci svědčí odpočinek, Hleďte, člověk! Rybrcol* a *Canterburské povídky*, spokojili bychom se myšlenkou, že nechce obecenstvu působiti husí kůži. Že však umělcův důmyslný výklad německé báchorky, jakož i jeho mohutné pochopení německého a zvláště anglosaského humoru dávno již nedošly všeobecného ocenění, to jest nám hádankou. Tím ctihodněji jeví se nám tudíž umělcova vytrvalost na dráze, na které se buď sám ustanovil, anebo kterou mu vnukl jeho nejvnitřnější pud. Schwaiger nebere žádných ohledů na obyčejné požadavky salonu ani ve volbě svých předmětův ani ve spůsobu jejich provádění a bezpečí se ne bezprávně, že konečně přec onen skrovný počet lahůdkářů, jižto dovedou jeho díla oceniti, zmůže se časem na četnou obec jeho ctitelů. Ostatně jeho kreslení *Hastroši* jakož i akvarelly *Šibeniční fantasie* a *Černokněžník* byly již tentokráte podnětem k hojnému přemýšlení a smíchu.

Wiener Allgemeine Zeitung ze dne 23. května 1886. píše:

„Akvarelly Jana Schwaigra známe již z minulých výstav; zajímavý však jest pokrok a pozvolné jasnění se tohoto v nejvyšší míře původního a skvělého talentu, jevící se v těchto pracích. Schwaigrova záliba ve světě fantastickém učinila by jej zajisté neobyčejně šťastným illustrátorem bajek Musaeových nebo podobných německých knížek pro lid, a zároveň se zdá, jakoby barevný světlotisk byl spůsobem, pro tiskařské rozmnožování prací tohoto umělce zvláště vynalezeným. Jak rozkošně by asi Schwaiger illustroval knihu pro dítky!“ *

*

Národní divadlo.

Bouře v zátiší. Drama o 3 jednáních, napsal Fr. Ruth. (Provozováno poprvé 11. června.)

Naši domácí dramatikové, ať mladí či staří, obeznámení s pokusy divadelními i s obecenstvem nebo jen s divadelní kanceláří, pracují po výtce v historii. Kniha dějin českých jest jim pramenem; v tom dosavad ještě vězí ohlasy naší doby tak zvané shakespearovské. Život současný zdá se že nemilují, anebo se ho strachují. *Služebníkem svého pána* je řada dramat odtud vážených skoro vyčerpána, k němu druží se nejvýše veselohry a frašky, kde lidé chodí v našich kabátech, salonních toaletách, a pohybují se v našich příbytcích. Fr. Ruth zase jen odtud béře svoje látky, a vzhledem k okolnostem právě vytčeným leží v tom značné zrno zásluhy. Jde obecný hlas: nemáme svého života; kterak jej tedy líčit, kterak dramatisovat? Arci svérázného salonu nemáme, jako vůbec moderní život náš dávno setřel český ráz, jehož slabé ještě zbytky na venkově se uchovaly. Ký div tedy, jestli ten, kdo přece ze současnosti látku ku dramatu si vybírá, hledá zde motivy brýlemi francouzskými. Přece jsou dnes a zůstanou dramatikové francouzští vzorem, který zástupy cizích spisovatelů ochotně sledují, a Ruth nechce popříti, že jde touže cestou.

Málem ani si nedovedeme mysliti moderní drama Francouze, kde by pakou děje nebylo cizoložství ve formě kterékoli. Ruth ve své *Bouři v zátiší* jeví však zřetelně snahu emancipovati se aspoň poněkud od tohoto motivu, dotýkaje se ho jen lehce, všemožně dbaje přidržeti se jeho nejméně brutální stránky.

Vizme děj: Paní Kamilla Benešová má podezření, že mladý její choť je nevěrným, vzdaluje se jí, vymlouvá prací. Spozorovala, že v knihách jeho, které jiným půjčuje, jsou různá slova podtržena, smysl jejich bývá milostný. Tak dnes, kdy příteli svému Arnoštu Květenskému žaluje, nalezne v knize vyzvání na desátou hodinu večer ve sklenníku.

Druhé jednání: Kamila a Arnošt číhají ve sklenníku. Přijde muž, a za ním žena. Muž jest Rudolf, bratr Arnoštův, žena macecha Kamilina, která toho však nepoznává. Oba se milovali dříve, nežli se paní Valerie vdala a Rudolf oženil, nyní, kdy se po delší době setkali, vzplane znovu její láska, ale rozvaha přikazuje rozluku. V okamžiku, kdy chtějí líbati se na rozloučenou, vyrazí Kamila, která Rudolfa má za svého muže. Tento prchne, Kamila zachytí prchající dámu, chtíc domnělou svou sokyni stůj co stůj poznati. Učiní pokřik, a sotva že zděšená poznává svoji macechu, přichází hlukem přivolán otec. Paní Valerie prchne, ale choť její pozná ji po ztraceném snubním náramku. Kdy zuřivý ptá se po svůdci, hlásí se Arnošt v domnění, že obětuje se za chotě Kamilina.

* Aby se nezdálo, že »Wr. Allg. Ztg.« nám vnukla tento nápad, oznamujeme tuto českému obecenstvu, že nás takřka doslovně podobná myšlenka napadla již před plným rokem a je též provedena potud, že v několika týdnech vyjde nákladem vydavatele »Ruchu« Alojse Wiesnera prvý díl *Pohádkového Alba*, jež illustruje Jan Schwaiger. Bude to kniha u nás zajisté zcela nová, krásná a pro naše milé maličké jakoby stvořená! *Pozn. red.*

Ve třetím jednání arci zamáhla se vše vysvětlit. Choť Kamilin vrátí se z města, kde mezi tím mužskaje, uchránil obchodní dům svého tchána před hrozící pohromou. Rudolf se přiznává a kvapně odjíždí i s rodinou do Anglie za slušnou zimníkoc, paní Valerie, aby přesvědčila choť i všechny o své nevině, vrhá se do vln rybníka. Vytažena z vody a k životu probuzena nalezne u choť svého odpuštění.

Patrno, že je děj velmi měkký a spisovatel měl co dělat, aby jim vypínu večer, což bez výstavné pomoci divadelní správy sotva by se bylo podařilo. Sám toto cítě snažil se rozvésti jej episodními figurami, ale ač v tom právě francouzští dramatikové tolik výborných vzorů již předvedli, nemůž zde Ruth naprosto štěstí. Věnceslav Hovorka, učitel, uvádí se na jeviště motivem prostě nemožným, neboť vypravování o pomníkové sošce jakéhos básníka, jemuž omylem dostalo se podoby Hovorkovy, což bylo teprve při ochlazení (!) spozorováno, je absolutní nemožnosti, a patří nejspíše ještě do běžné týdenníkové humoresky. Čím dále pan Hovorka vyplňuje svoji úlohu, to silně připomíná na učitele Puntíčka ve „Služebníku svého pana" a — vůbec není ho v kuse třeba, mně zdálo by se aspoň účinnější a zároveň bylo by povahou Rudolfovou dosti zdůvodněno, aby tento sám se přiznal ku svému dostavenému. Úvod druhého aktu vyplňují tři osoby rozpravou, která, krátce řečeno, je banální, postrádá důvodu i vtipu, a postava i mluva Leny vzbuzuje jen odpor — je sprostá. Máme o Fr. Ruthovi tento soud: Jest on rozhodně nadaný dramatik, ale dosud pracuje s velmi obyčejnými prostředky. Není dosti vybraným a vkusným.

Stručně naznačený obsah jeho *Bouře v zátiší*, myslím, že s dostatek jeví, kterak je drama v základě dobře, ve druhém aktu velice effektně sestrojeno. První jednání je arci dosti liché, osoby přicházejí na jeviště pouze, aby se diváku představily, a vlastní jeho obsah nespočívá jednak dosti na pravděpodobnosti, jednak dopisování knihou je motiv přehusta opotřebovaný. Vůbec tak mnohý český původní kus je ve příčině pravdivosti velice choulostivý. Premisy děje, první hnutí pružin nevyrůstá vždy ze skutečného života a mnohá scena není zde naprosto, a na jevišti jen tehdá možná, přimhouříme-li dostatečně oči. Tak v prvním jednání: Proč Rudolf volí k milostnému dopisování knihy může Kamilina? Aby sebe neprozradil, řeknete. Připouštím, ale ptám se dále: což ku stolku v salonu, na němž Kamila knihy nalezá, sedá tolik dam, že neví, na kterou jsou dopisy adressovány? A nebylo by první starostí vdané paní, co nejpečlivěji ukrýti knihy s obsahem tak inkriminujícím, a položiti je tam, kde je každý může vzíti do ruky, domací i cizí? Je možno, že by ve sklenníku, kam plné světlo měsíční padá, nepoznala Kamila svého manžela po postavě a chodu a to-li ne, po zvuku jeho hlasu, kdy s ním hovoří? Omluviti vše to jen žárlivostí nelze. Ostatně jsou kladeny právě zde sítě osnovy dějové na samém povrchu, divák hledí hráči přímo v karty, a věda, že paní Kamila je v omylu, nemá dostatečného interessu pro konflikt, jinak effektně vystrojený.

Mnozí naši noví dramatikové musí zrovna jako naši povídkáři jíti více povaze lidské na kloub. Postavy jejich musí býti z masa a krve, musí míti vlastní život, vlastní povahu, která by se potom stala pravým řídítkem děje. Takto však jsou to dosud stíny, které mluví a nitra svého neukazují; ukáží-li je, vidíme, že jest prázdné. Podobně Ruthovým postavám nedostává se tělesnosti, nevystupují dosti plasticky, přecházejí přes jeviště a mizí, nežli měl autor čas jich karakter nám ukázati. Takto mluví jen jeho mluvou, jednají jen, co jim předepsal. Ptejte se herců a uslyšíte, jak si budou stěžovati, že postavy jejich úlohu nevykazují místa, kde by se mohli při tvoření zachytiti, že jsou nuceni svoje role mluviti dle slov napsaných, aniž by tím vznikla skutečná osoba.

Schází tedy hloubka a jistota Ruthově dramatu, na štěstí nikoli nadání. Ruth nenestárnul dosud na jevišti a vlastnosti zmíněných dobře může ještě nabýti a získati. Z knih a jevišť mnohému se přiučil, třeba ještě aby život skutečný se svojí plastikou a železnou logikou stal se mu milou a vážnou školou; bude-li mu takovou, bude i prospěšnou.

Nemo.

Úmrtí.

V úterý dne 15. června t. r. zemřel v Petrohradě **Alexander Nikolajevič Ostrovskij**, nejslavnější ze současných dramatických básníků ruských. V něm ztrácí Rusko nad jiné bystrého myslitele a duchaplného interpreta národních karakterů a půvabných zvláštností ruského lidu. Za předmět svého pozorování obral sobě Ostrovskij především velezajímavou třídu ruských kupců, z jejichž středu poskytoval dramatické obrazy plné života a takřka fotografické věrnosti. Alexander Nikolajevič měl ovšem dost příležitosti, aby s tímto druhem ruské společnosti blíže se obeznámil. Narodil se 11. dubna 1823. v Moskvě a absolvovav gymnasium i konečně universitu, stal se úředníkem moskevského obchodního soudu. Denně vídané typické figurky daly mu podnět k básnické jich reprodukci a již první jeho dramatické pokusy potkaly se s neobyčejným úspěchem pro svůj satirický a moralisující ostén, vyvolavše na mnoze i živý odpor. Záhy vzdal se Ostrovskij úřadu a zcela věnoval se literatuře. Skorem čtyřicet pěti let byl dramaticky činným a řadu jeho dramat, činoher a veseloher nelze tak snadno přehlédnouti. První jeho práci byly *Obrázky z moskevského života* z r. 1847., z dalších uvádíme veselohru *Však se přepočítáme* (r. 1850.), v níž výtečně líčeny mravy a obyčeje staroruského kupectva, dramatické obrazy *Chudá nevěsta* (r. 1852.), *Chudoba ctí netratí* (r. 1854.) a *Výnosné místo*, kteroužto práci i naše obecenstvo seznalo s jeviště. R. 1859. napsal Ostrovskij drama *Bouře*, v němž veškera básnická jeho činnost dostoupila vrcholu. Je to dílo mistrovské, výtečnou karakteristikou postav, hlubokým pojmutím i dramatickou účinností překonávající vše, co toho druhu v ruské literatuře se objevilo. Později psal Ostrovskij dramata historická a nejlepší v té příčině jest jeho *Dimitrij Samozvanec* a *Vasilij Šujskýj*. Nikméně nedostávalo se mu pro tento druh básnické tvorby pathosu a nezbytného vysokého kothurnu. Vrátil se tudíž opět k životu soudobému a vyvážil z něho novou skvělou kořist zajímavých a výtečných prací. Z novějších jeho kusů vynikly nejvíce *Les* (r. 1871.), *Bohaté nevěsty* (r. 1876.), *Poslední oběť* (r. 1878.) a *Bez věna* (r. 1879.). Téměř každý rok obohatil ruskou literaturu novou dramatickou prací. Z pravidla vytýká se Ostrovskému nedostatek dramatické techniky a v skutku stavba i nejlepších jeho výtvorů se stránky ryze umělecké ne vždy oprávněným kritickým požadavkům vyhovovati s to jest. Nikméně nelze mu upříti zásluhy, že národní ruské drama ne-li vytvořil, tedy k nejvyššímu doposud rozkvětu přivedl. Ostrovskij neostýchal se líčiti současné ruské poměry tak, jak je tvořila skutečnost. Nelekal se mnohdy i příkrého a bezohledného slova, šlehaje společenské vady ostrou satirou a žíhavým sarkasmem. Jádro jeho básnického talentu však mimo nedostižitelný místní a časový kolorit hledati dlužno v umění, jak ze života a skutečnosti tvořil karaktery. V tom jeví se mistrem nepřekonaným a v ruské literatuře řadou svých originálních postav zachová si Ostrovskij vždy jedno z nejpřednějších míst.

Q.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhrazena.

Předplatné poloviční počátkem příští administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 19. V PRAZE, dne 5. července 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“
vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se:
čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budiž: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

PÉČE ANDĚLSKÁ.

Kus vesnického života z roku neúrody. Vypisuje **VÁCSLAV ŘEZNÍČEK.**

(Dokončení.)

řece tak nejhůř nebude!“ těšil se ponocný a uvažoval, jakým spůsobem mohlo by býti ještě „lépe“. Přemýšlel kolik dní, až jednoho odpoledne, zrovna v pátek, stál u cesty od Jaroměře na Náchod vedoucí, když tudy hnal jakýsi cizinec zástup vepříků, po příkopě na mladinké traviče chutě se popásajících.

Ponocný při tom výjevu radostně do dlaní zatleskal.

Ještě jednou na vepříky se podíval a pak rovnou pustil se na rychtu.

Rychtáře doma nezastihl, ale panímámu napadl hned na dvoře.

„Kmotřinko!“ volal plným hlasem.

Rychtářka cosi kutila, a jsouc zamyšlena nepozorovala jeho příchodu. Náhlé jeho vzkřiknutí ji poděsilo.

„Co pak se stalo?“

„Je tu s vepříky. Nekoupíte?“

Panímáma na okamžik váhala.

„Bodejť že koupím, Honzero! Budeme míti dá Pán Bůh hromadu ječmene, ať se jím vykrmí!“

Mám tedy prodavače zastavit?“ ptal se ponocný.

„Běžte!“

Honzera chvátal k cestě všecek udýchán.

Panímáma jestě okamžik rozvažovala, má-li vepříky koupit anebo přece nekoupit. Pantáta sice doma nebyl, ale to jí nevadilo.

„Peníze mám, tedy což! Za ně spíš něco strží me nežli za trochu zrní!“

Rychle zmizela ve stavení a po malé chvíli spěchala za Honzerou. Na cestě potkala konšela Matěnu.

„Kam pak, kmotra?“ tázal se jí.

„I jsou prý tu s vepříky. Koupím nějaké. Ječmen rozemeleme na šrot a skrmíme jej, jiného beztoho se nic neurodí.“

„A to máte kmotra pravdu. Já to udělám také!“ odvětil Matěna. K nim záhy i jiní sousedé se přidružili, a za nedlouho zbyl prodavači v ruce pouze bič.

Liboval si nemálo a Honzera dostal od něho za své prostřednictví hojné zpropitné.

V Zájezdě snad ještě jaktěživi neměli najednou tolik vepřů jako letos. Honzera byl proto samá chlouba. Do večera domů nešel, ale když přišel, čekala již na něho žena s ostře nabroušenou.

„A ty jsi jedno nemohl koupiti?“ spustila vyčítavě.

„Darmo se nekupuje a já peněz neměl.“

„Ale ať si potom výslužky zaonačíš!“

„Toť víš, že zaonačím. Rok je zlý a já jenom k vůli tomu do vsi tolik vepřů nasadil. Samé sádlo!“

Barbora umlkla. Tenkráte ponocný proud její nezbytné výmluvnosti zastavil argumentem nejvhodnějším. — —

Rychtář, když domů se vracel, ve vratech svého statku pojednou se zastavil. Bedlivě několik okamžiků naslouchal.

„Ať mně uši od samé hlavy upadnou, nechrochtají-li tohle vepříci!“ řekl sám k sobě. „A my přece letos selátek vůbec neměli.“ Na to spěchal ke chlívku, kde stará štětinatá svině pokojně ležela, ale kolem ní batolilo se několik vychrtlých ztoulaných vepříků.

„Jak se ti sem dostali?“ přemítal nahlas.

„Že nepřiletěli, můžeš být ujištěn,“ ozval se za ním veselý hlas panímámy. „Koupila jsem je.“

„A proč?“

„Na kontribuci! Jaří je budeme krmit, a na podzim je prodáme, aby přec nějaký ten groš do stavení přišel. Jinak ani kousek mědi nepřivoláš a za vepříky bude stříbro!“

„Máš pravdu!“

„Jak obyčejně. Ale teď pojď domů. Mléka mám také dost, tedy porostou jako divocí.“

Rychtář se spokojeně usmál. Dnes kolem srdce velmi se mu uvolnilo. Poznal, že se manželka začíná po svém rázném způsobu starat, aby chybu jeho neprozřetelnosti napravila. Byl již předem ujištěn, že se jí to zdaří.

„Ale víš co?“ pravil starostlivě. „Slunce opět zašlo dnes do mraků!“

Rychtářka se zarazila. To jí nepotěšilo.

Jak pak!

Obyvatelstvo podhorské ani na stoletý kalendář tolik nedá, jako na zkušenost svých očí, když se jedná o to, aby vyzvědělo, jaký bude čas. Podívá se jenom k východu nebo k západu slunce a již ví, bude-li pršet či nastane-li pohoda.

Obzvláště z dědin, v nichž žijí hospodářové dbalí, dívají se Pánu Bohu, když časy strojí, zrovna do rukou. A mezi takové patří i Zájezdští.

Proto se Kavková domrzela, když jí manžel řekl, že slunce zašlo do mraků. To je zítra jistý déšť a v poledne bylo tak vlhce dusno, tedy potrvá.

Povzdychla si. „Co nás jenom čeká? Teď, když chce všecko růst, nalévat a bujet, přijde snad zase mokro.

X.

Ba, vždyť již od časného jara nic kalého nebylo možno očekávati. Povídá se, jakmile člověka jedna nehoda potká, že má být ihned připraven na druhou. Tak stalo se i Zájezdským. Dlouhá, daleko do jara zasáhší zima zničila jim ozim. A nyní, jak rychtářka Kavková předpovídala, se neštěstí dovršilo mokrem, pod jehož tíží všecinko, co na polích rostlo, kladlo se k blativé zemi a tak na vzrůstu a síle tratilo.

Honzera, když ještě po půlnoci vyšel ven, ač neměl ani pro šlépěj role své vlastní, přece se až zachvěl, když uhlídal oblohu zase černavami zataženou, že nebylo ani na dva kroky před sebe viděti. Ještě že včera sousedům poradil, aby nakoupili si vepříků a tak alespoň „trošku dobrých časů“ si zabezpečili. Masopust byl tím spůsobem dobře pojištěn, a proto nemnoho si z toho dělal, když mu začaly s nebe padající ohromné kapky do těžkého burnusu zatékati. Než několika skoky doběhl na zásep, byl již mokrý jako by ho v rybníčku pohroužil.

Měl se hodnou chvíli co otřásat, aby s něho voda skapala.

Věděl, že bude míti proto spor se ženou, ale tentokráte se ho příliš nebál. Tušil z dobré zkušenosti, že zítra v každičkém stavení po Zájezdě bude pro tuto nepohodu nějaká nevole a sám ponocný se rovnal v podobných případech vždycky k prvním a těm nejvzácnějším. Měl sto chutí ihned po úsvitě podívati se na rychtu, jak starostlivá kmotřinka řádí, ale že měl ještě s konšelem Matěnou nesrovnanou mrzutost, bál se, aby se mu také i tam cosi podobného nesemlelo. O Kunovi věděl najisto, že se jak obyčejně přidrží většiny. Dobře, že si na něho vzpomněl. Ihned po ránu zašel si k němu. Kuna stál na prahu a hleděl přes sad na dobrý, samými okurčinami a zelím porostlý korčák.

„Tomu to poslouží!“ prohodil Honzera hned za pozdravem.

„I ty žvanile! Vždyť měly vláhy dost, a když jí teď mají přes míru, zočkovatí a nebudeme mít ani do soudku k uláčení na posvícení!“

Honzera byl se svým míněním poražen. Jak jenom ještě jednou šťastně zaútočit? Šel nazdařbůh.

„Ale je to letos zlý rok!“

„Je!“ souhlasil Kuna.

Té smutné pravdy nemohl mu nikdo vyvrátit, ale také jí nikoho nepotěšil. Proto se mu ani nepodařilo s konšelem rozpříst hovor. Kuna byl mrzut.

Jak by nebyl?

Takový déšť přišel na obilí, když vymetalo a má kvést! Co pak potom klasy dají? Zůnu, holou zůnu. To zkušený hospodář předvídal a dnes ho již nemálo mrzelo, proč jen včera vepříky kupoval. Nechtěl se tím sice pochlubiti první, ale čekal, až začne o tom Matěna.

„To je má řeč!“ prohodí k tomu jistotně.

Honzera za nějakou záminkou opět se byl vytratil.

„Kam teď? Na rychtu?“ přemýšlel, ale dodal po chvíli rozhodně: „Raději ne!“

Udělal také zcela dobře. Na rychtě bylo zase velmi smutno. Rychtáři vězela pořáde na mysli nešťastná kontribuce a panímáma před ním se svými úmysly mlčela jako hrob. Chtěl z nich něco na ní vytáhnouti, ale strčil prsty trochu daleko, že se při tom spíše přiskřípl.

„Však obilí na poli ještě neshnilo!“ odbyla ho tenkráte rychtářka. „Snad něco budeme moci přece odprodat!“

„Ale co?“

„To jsi měl dříve si náležitě rozvážit, nežli jsi se do groše vydával.“

Byla to pravda!

Všecky jeho naděje začínaly se mu kaziti. Ale přes to neznamenal na panímámě žádné úzkosti. Dojista že ještě musila míti něco za lubem.

Uhodl to bezpečně a proto hleděl oknem na déšť, jak hustě padá, jak se spíše vzmáhá nežli by ustával, skoro s lhostejností. A přec padala a pršela holá zkáza.

Pozoroval, jak zárodky ovoce se stromů jsou těžkými jeho kapkami sráženy, viděl, jak se osení na klasech vodou obtěžkané k zemi sklání, neušlo mu, že již i zeleniny začínají státi jako v močálech. — —

Potrvá-li to déle, ještě i ten zbyteček naděje na trochu obstojný a snesitelný rok bude zničen.

S opravdovou úzkostí každý čekal, jak vše dopadne.

„To nás Pán Bůh tresce,“ začali po Zájezdě naříkati, když déšť neustával, „že jsme jeho dobrotu hříšně zkoušeli. Chtěli jsme se míti dobře proti jeho vůli a on nás teď za to přehání.“

Honzera snadně tohoto mínění se doslechl a již ani skoro ze svého baráčku nevylezl. Raději trpělivě poslouchal nepřetržité levity, jež mu zlá Barbora od úsvitu do tmy, jako by z nějaké knihy předčítala.

Tušil, že s jeho „vážným“ slovem „v právu“ to jde s kopce. Jenom kdyby se nebyl býval s Matěnou tak nesmyslně pohněval. Proč také ostatním ke všemu zlu ještě radil, aby koupili vepříky. To snad svatí teď schválně s nebe déšť posílají, aby ječmen na zemi zničil a jeho nápad nemohl býti na všech místech uskutečněn.

„Mlč, Barboro, a raději se modli, neboť nás čekají suší dnové!“ promluvil jednoho rána k manželce, když se mu chystala dělati kázání.

Však věru bylo venku jako v listopadu. Při tomto nevývratném důkaze umlkla a Honzera rozprostřev si na pec svůj kožich, zahalil se do něho a nutil se do spaní, aby ošklivé, protivné myšlenky zapudil nějakým pěkným snem. —

Na rychtě též bylo zasmušileji den ode dne. Rychtář pln obav a strachu a panímáma neustále tichá jako pěna. Také ji ty nečasy velice sužovaly.

Pršelo zase týden, pršelo dva, a když nepřestávalo pršet i týden třetí, tu již všude nad letošní úrodou zoufali.

Jař byla deštěm k zemi jako přimlácena. Nemohla odkvésti, rostla jenom proto, že byla půda pod ní mokrá a mokrem leckde začala i podhnívati. Když přišly žně, bylo na polích místo šumného klasoví trochu zavlhlého, zelenčho hnoje.

Smutné požehnání!

Kde neměli starých zásob, musili se obávati nedostatku chleba a bídy.

To rychtáři Kavkovi konečně nehrozilo, ale hrozily mu za to věci mnohem horší.

Kontribuce, kterou zpronevěřil, nahraditi nemohl, neměl z čeho a výroční obecnice se již kvapem blížila. Bylo už jisto, že dopadne velmi smutně.

Ani na radu ponocného k polepšení zlého roku koupení vepříci nikomu se kale nevedli. Jak by rostli, když mimo trochy zeleného, vodnatého chřástu nedostali nic vydatnějšího.

Rychtáře starosti vysušily již na kost a kůži. S hrůzou čekal den, až na něho páni uhodí o peníze. Má je míti již pohromadě, kde však je sežene a jak je odvede? Děsil se toho, nevěda, jak by ještě mohl žaláři uniknouti. Uvalil nad to ostudu a hanbu na celou, dosud zachovalou rodinu — —

Panímáma chodila též stále jako beze smyslů. Měla obavy o Mařenčinu domácnost, jak se jim povede, když její muž obdržené věno lehkomyslně a bez potřeby promarnil. Někdy ji z toho ze všeho i hlava bolela.

Ale zatím nebylo jiné pomoci nežli ta, kterou již od jara chystala k zachránění své rodiny. Snad tato tíseň i její manžela poučí a napraví.

Schráněla již od té doby, co se na Kavkovu živnost do Zájezda dostala, groš ke groši, kde jen jaký za mléko, máslo, drůbež, vejce nebo zeleninu a ovoce stržila. Netušila nikdy, když se jí stříbrňáček ke stříbrňáčku scházel, nač to činí. Až náhle přišlo na ně toto neštěstí.

Byla nesmírně ráda, že měla trochu úspor. Snadno by teď jimi manželem zpronevěřenou částku nahradila. Chystala to sic také dcerám, ale když Kavka tak neopatrně se zapletl do léčky, musila býti konečně tomu povděčna, že alespoň bylo v nejhorším případě odkud vzíti.

Den obecnice a s ním nutné odvedení kontribuce skokem se blížily. Kavka byl již zoufalý.

„Jozefe!“ oslovila ho jednoho dne žena.

„Co pak?“

„Sehnal jsi někde peníze?“

„Milá ženo, nikde!“

„Dobře jsi udělal, že jsi se do zbytečných řečí a povídání nedával,“ odvětila rychtářka.

Rychtář se v duchu podivil.

„Sehnala jsi něco ty?“

„Já mám dosti sama.“

Starý rychtář, ač Rozárka zrovna do světnice vešla, a on před dětmi co nejvážněji uměl se chovati, pranic se nerozpakoval a manželku svoji jal se objímati a líbati.

„Anděle domácnosti naší!“ zvolal a dal se do pláče.

Byli zachráněni.

— — — — — — — — — — — — — —

Obecnice přišla.

Co jindy bývalo při ní hluku, šumu, veselí a dnes byla tak smutná a tichá, jako by se sousedé scházeli na rychtu někomu na pohřeb.

Přečteno a pověděno všecko, co v obecních záležitostech nového, a potom rychtář, který byl ze všech přítomných dnes skoro nejveselejší, před oči usedlíků vysázel na stůl vybranou celoroční kontribuci, s níž se měl zítra na náchodský zámek odebrati — —

Mnozí se tohoto nenadáli.

Dávno některým napadlo, že snad dceři o svatbě dal peníze na berni vybrané. Ale když dnes uhlídali na své vlastní oči všecky na poslední denár, ač letos ještě nic neodprodal, protože nebylo co, aniž doslechli, že by odněkud si byl vypůjčil, velmi v ceně a vážnosti u všech vystoupil. I sám bystrý konšel Matěna kroutil nad tím podivením hlavou. Ale v myšlenkách dobře hádal.

„To není dílo rychtářovo, nýbrž rychtářčino!“ v duchu si povídal. Rychtářka byla dnes bodrá jako kdy jindy, ač se jí mermomocí slzy do očí tlačily, když klopotu a strádání skoro celého svého života viděla mizeti v obecním měšci.

Nazejtří vyprovázela muže s kontribucí sadem na cestu k Náchodu — —

„Anděl náš!“ řekl jí ještě na rozloučenou. To ji blažilo. Uvážila, že kontribuci zpronevěřil pouze z lásky k dítěti, že mínil ji vynahradit a že se neúrody nenadál. Nyní ji ze srdce těšilo, že mohla celé rodině pomoci a to v době pro rolníka nejtrudnější, v roce neúrody. Stala se všem sobě dra-

DOPIS. Obraz V

lava Brožíka.

hým spasitelem, andělem, jak na matku a manželku se slušelo.

Nyní již odhodlaně očekávala vše příští a byt bylo ještě horší. Bídy a nedostatku se nelekala. Měli trochu starých zásob, a v ostatním — však již nějak Pán Bůh pomůže!

„Jednej vždy tak, jak jsi jednala doposud a vše skončí se dobře!“ odpovídalo jí svědomí na všecky obavy a starosti.

V důvěře svojí rychtářka se nesklamala. Vždyt starost matčina — toť skutečná péče andělská! —

NOSILA KLOBOUČEK.

Povídka z kraje od **JOS. JAKUBCE.**

(Pokračování.)

X.

Kdo jaktěživ to ve vsi pamatuje,
co dnes tu slávy: přijdou Sokolové.
Vše na nohou. Co vše se připravuje!
Sám Krupka vzal dnes kalhoty si nové
a sedě na plotě již líčí dětem,
co všechno bude; zná to, prošel světem.
Kol něho děti všecky nedočkavy
hned krčí svoje kudrnaté hlavy,
hned odběhnou se za ves dívat dolů.
Tu s křikem přiběhly: „Už, už jsou tady!“
Když bylo je už slyšet po hlaholu,
tu děti k hruškám všecky dohromady;
zas rozběhly se: buben zazněl za vsí,
a zvučná hudba. V oknech, přede vraty
je plno lidí. Kdo moh', kabát vzav si,
šel na náves a hleděl plný žasu
na prapor červený a bílý v předu,
i košile jsou červené až k pasu,
a čapky s peřím. Milo ku pohledu.
Psi štěkali a ze vrat vybíhali,
a divem jásá velký jako malý.
Div víska neskáče. I strom se kývá.
Jak hraje to, vše podle hudby kráčí.
Ba sama babička, jež tam se dívá,
dí k sousedce, že radostí jí k pláči. —
Tak prošli ves až na palouček k lesu,
kde tančit budou a se bavit v plesu.

V tu asi dobu kráčel od Podolí
sám Kazda z kostela. Však ne jak jindá.
Vždy z kapsy knížku na cestě si vyndá,
a čítá z ní. Než dnes se plete v poli,
zpět ohlíží se, co již ušel cesty.
Ó cestičko, proč jsi tak do vysoka
jak milencovi, když jde od nevěsty?
Proč jsi tak příkrá? Slzu nutíš z oka.

Byl v kostelíčku, nebyla však ona.
Což tam je platen? Vždyt pak — myslí sobě —
se služba boží bez ní nevykoná.
Tak připadlo mu v kostele jak v hrobě,
a první vyšel. Před školou stál chvíli.
Kol něho se však hoši zastavili,
když vyšli z kostela, a srší vtipy,
neb Kazda jim byl vždycky v očích solí.
Tak mluvili, an Kazda hněvem kypí:
„Teď nějací už páni do Podolí
si našli cestu. Nejen s kopce dolů,
dnes na námluvy přišli také z města.
Co pravíte? — Já viděl jsem je spolu
tam k stráni, do lesíka co jde cesta.
Šla Běla s oním měšťákem; měl spodky
jak píšťaly dvě, papírové botky,
ze slámy klobouk, kabát z pavučiny.
Ach, ouvej! Totě ženich, pane, jiný!
A jenom takový se k Běle hodí,
neb ona po vsi v kloboučku si chodí.
Huj, sedláčku! Běž koženky dřít na pec!“

I zasmála se kolem všechna chasa.
Však Kazda skočí, kde ten drzý chlapec,
a ruku rozpřáhnuv se na něj kasá.
Však onen uklouzl a smích byl zase.
Tu Kazda na ně hrdě hlavou třase
a kráčí domů, ani neví kudy;
tak sklíčily jej hořce lásky trudy.
Už slýchal, slýchal sice povídání,
teď je to tady! — On tu stojí v stráni,
a hory, doly, pěšiny se točí,
a smutno, kam jen obrátí své oči.
On nešel cestou, kobrtal se rolem
a šlapal osení, šel bez kloboučku,
zas ohledl se široko smutně kolem,
krok obrátil, chtěl zpátky do Podolí.
Leč tu se ozve hudba na palouku,
tak sladce zní — a jeho srdce bolí.

Šel, kam ho nohy nesly: tam, co hráli.
Ač tak byl smuten, a snad proto vlastně
krok urychlil. Však tu naň křičí z dáli
pan kmotr mlynář a se směje hlasně:
„Což, vy jste pobožný! A jak to jdete?
Vždyt Votrubcovi žito pošlapete!
Tak veselo dnes u nás, holky samy
k nám chodí za hochy — vy konec světa — —.“

„Kde holky? Jakže? Šel jsem pěšinkami,
a slyším hudbu.“ Řekl řeč si pleta.

„Nu, Běla, Běla! Tamhle s pány chodí.
Řku, musíte jí trochu chytit kytli.“

Měl Kazda dost. Trud teskný v něm se rodí,
a spěchá víc. Tu sousedé je chytli,
co šli se dívat též. Z nich řekl kdosi
a mrknul stranou: „Vždyt kloboučeknosí,
k nim hodí se.“ — A Kazda stanul prudce
a hůl, již držel křečovitě v ruce,
v zem žarazil a obrátil naň oči —
a ten, co řek' to, o krok nazpět skočí.
Tak došli mlčky. Podál pod jedlemi
si jedni sedli, druzí kol nich stáli.
Dál od nich Kazda mezi pány těmi
svou hledal Bělu. Všichni se mu zdáli,
že hledí na něj. Nehnul brvou ani,
když oslovil ho Krupka říkaje mu,
že v houští Nána, že se schválně straní —
jen ramenem trh', pousmál se všemu
a odešel. — Tam po Bělině boku
jak loutka panáček! Však její oči
kol pátrají. Teď hrají do poskoku.
Ó jak se pružně s pánem v kole točí.
A když kol něho kmitli, jich let hravý
mu v prudkém tanci klobouk srazil s hlavy.
V tom zraky sešly se a rozjasnily. —
Pak znova zahráli. Teď, kdo jí milý,
se přesvědčí. I běží kvapem pro ni.
Však než se dodral, už se před ní kloní
ten panáček, a oba v tanci plynou.
Co má teď činit? K tanci vzíti jinou?
Ne! Smutně odešel, a za ním hoši
cos hovořili, jak se hází koši.
On jak by neslyšel. A když se hrálo,
jak postřelený letí pro ni znova.
Už před ní byl; než ujal se však slova,
již byla v tanci. — Vše se kolem smálo.
On sklopil zrak a prchal kvapně k lesu,
tam padl na mech a svou hlavu schoval,
planoucí studem, do květného vřesu.
Když takto leže štkal tu, zpozoroval,
že někdo k němu houštinou se blíží.
Vstal, prchal dál, a z lesa v širé pole,
kde sednul na mez při dřevěném kříži
a hlavu podepřel, a hudba zněla dole.

XI.

Dnes dvakráte se Běla ráno myla,
a když se koukla v zrcadlo, šla zase
a oči rudé vodou namočila.
Pak šátek vzala si, a plachtu na se
a za zahrady, by jí neviděli,
ven v pole kradla se a pospíchala
až tam, kde Podolské se pole dělí
od Březanských. Tam byla líha malá,
již za hru varhan dali učiteli.
A na tu přišla Běla, aby plela.
Neb viděla, že blízko na Kazdově
kdos oře s volky, klobouk smeknuv s čela
a popěvkuje píseň načnuv nově,
když dokončena dlouhá, černá brázda.
I poznala hned, že to není Kazda,
leč čeledín. Toť do pletí se dala
a prsty bílými, jež na housličky
tak pěkně zahrály, jež v rukavičky
by jiná schovávala, těmi rvala
teď povázku a svlačec, bujný svízel,

že prsty zablátila, zahlinila,
a rosa potu s čela se jí lila.
Však za to rozpaky a stud jí zmizel
a její oko vzhledlo na nebesa,
odkud tak slunce svítí. Ruka klesá,
hrdélko vydme se, a již se líhne
v tom slunéčku, slyš, píseň jemná, tklivá,
a po těch polích v známou stranu tíhne,
kam srdce touží, kam se oko dívá.
Tak zpívá tesklivě a v poli klečí,
hle, kolem ní zář slunéčka se větší
a tak z ní činí svatou země-pannu.

A snad že píseň pronikla v tu stranu
a zanesl ji vánek šťastně k cíli,
hle, od Březan se béře sedlák mladý;
a když byl na dohled, tu postál chvíli,
jak nevěděl by zrovna, kam a kady.
A hledí zas, a zas, zrak-li ho klame:
Hle, ze lnu vyšlo stvoření mu známé!
Hle, ona plela, ruce má tak bílé
a nešetří jich v hrubém, polním díle.
Hned byl by skočil a ji objal s chutí —
když pojednou v něm divné vzniká hnutí:
on vzpomíná — a kolem úst mu hraje
zhrdavý úsměv, obrací se v kraje,
jak neviděl by nic: „Hle, přijde nyní,
když nemá pánů z města! Dobrým budu,
když panáčkové zašli. Teď se činí,
a za volky se přece jenom stydí.“ —
Tak dumal a ryl podkovami v hrudu.
Však hlavu zdvihnuv pojednou tu vidí,
jak Běla čeledínu z ruky vzala
opratě, volky odpřáhnuté hnala
na školský palouk, tam je popásajíc,
co na ruchadle oráč lámal krajíc. —
Nevěděl, má-li náhle vykřiknouti,
za klobouk chytá se, jím sem tam krouti,
však udusí vždy výkřik, zavře ústa,
a duši zas mu svírá vášeň pustá:
„Jen abych viděl ji, sem zašla právě,
však nechodila jindy na svlak krávě.
I utekla by honem od volouškû,
jen kdyby uzřela kdes panskou roušku.“
Tu připadlo mu, že mu někdo šepce,
jak slušelo by, když tak volky pase,
by Běla klobouček teď vzala na se.
A při tom žhavý blesk mu projel v lebce.
Zrak obracel, zda řek' to někdo v skutku,
a smál se škodolibě, ač pln smutku.
„Ne, nepůjdu!“ Tak myslil a tak činil
se zpátky obrátiv, zrak střechou stínil.

A na palouku Běla omráčena
Opratě pustila a jako stěna
jí zbledlo líčko, hlas jí v hrdle vázne,
když ústa volat chtí — však oráč chutě
se zdvihl spatřiv Kazdu, volky nutě
jim cítit dává rámě svoje rázné. —
A Běla teskně zírá v pole prázdné.

XII.

Když samo nad studánkou pěje ptáče
a křídly třepotajíc vodu kalí
než napije se, a pak opět pláče,
až listy stromku pod ním opadaly:
tu vzlétne nad hnízdo, jež opuštěné,
a rozhlednouc se ještě po doubravě
v dál zalétne, až kam se nebe klene,
dál přes horu se nese třepotavě,
až zmizí zraku. — — Smutno na Podolí.
Ó kolikrát už byla u studánky
a kolikrát se rozhlížela v poli
a za posly si brala tiché vánky,
by vyřídily, že jí teskno samé. —
Již studánka se moutí — láska klame.
Už nechodívá Kazda v javořinu,
a Běla po cestách svou hledá vinu,
však nenašla jí; našla pouze stesky
a našla, smutná, našla lidské řeči:
že Nána ze Březan má půllán hezký,
že Kazda hledá k hospodářství ženu,
že nemůže si myslet na švadlenu.
Takéto řeči našla na těch cestách. —
„Nu, ať se ohlédne jen po nevěstách!“

A máti doma vlásky její hladí:
„Co je ti, dceruško? Či hlava bolí?
Víš, co ti vždycky maminka tvá radí?
Či nemáme tě rádi? Hned mi řekni!
Ne, tebe soužit matka nedovolí!
Vypusť jej z hlavičky. Hle, jací pěkní
a švarní věru naši sousedové;
chceš vdávat se?“

„Ne, maminko! Chci jíti,
chci k sestřenici do města a k tetě.
Však nebyla jsem tam, jak loni v letě.
A půjdu hned, hle, slunéčko jak svítí.“

Co řekla, stalo se. I vyšla v luka.
Je nebe jasné, pěkně půjde se jí.
Vše veselo — však rtové se jí chvějí,
když ohlédla se — srdéčko jí puká.
Už neviděla na zápraží máti,
jež volá za ní, kdy se opět vrátí.
Už byla na stráni a zašla k lesu,
tam ke studánce na lávku si sedla.

„Ty studánko, už s Bohem tobě nesu!“

A zalkala a s lavičky se zvedla,
v houšť volným krokem Bělička se ztrácí.
A než se dali do zpívání ptáci,
už byla tam až na zelené hoře.
Tam rozhlédla se kolem po obzoře,
když u kapličky sedla, nohy dolů
a uzlík vedle — v místa hledí milá.
Když pak jí oči v slzách pluly z bolu,
je v nebe k slunci smutně obrátila,
rty třesavě se chvějí, šepcí ústa:
„Ó sluníčko! Nu, půjdem, půjdem!“ praví,
pak šátek strhne s uplakané hlavy
a zdvihši uzlík mizí v lada pustá.

(Pokračování.)

Kousky staročeského přírodopisu.

Sebral a podává dr. Zikmund Winter.

(Dokončení.)

Ať hledá dnes někdo lesy od Rakovníka na jih a západ. Žalostně málo shledá. Ještě dlouho po třicetileté vojně duby ohromné už jen jakožto zbytkové bývalých lesů sloužily za mezníky panství královského a městského.

Ty jsou dnes ovšem také porubány. Stínily by. Kdežto fořtmistr královský zlý zdvihal křik, kdykoliv mu škodu někdo na lese zdělal a vůbec panstvo aspoň proti sousedům přiležejícím lesa ochraňovali tuze, bral na lese soukromém kdo bral. Na jediném psaníčku, jež psal Šimon Žlutický do Slaného příbuznému svému, mějme doklad: „I věda, žeby se některá dřeva v lese Vašem (u Rakovníka), zvláště v té husté mladince, kdež jedno dřevo pro druhé nemůže volně vzhůru rósti, nadjíti mohla, žádost na Vás vzkládám, prve nežli by je jiní a zvláště ti, kteříž při lese Vašem chmelnice mají, vysekali a odnesli, že mi k tomu povolíte, abych některé podtíti, vyklestiti a odnésti dal. Nebude-li od Vás povoleno, jiní bez opovědi že sekati budou, jest nepochybné.“ (Roku 1603.) Naproti tomu těžkost z toho bývala až nepochopitelně tuhá, když na lese křivoklátském dostali zloděje lesního. V starší době pověsili ho bez milosti. V mladší době, kdy Rakovník stal se právem odvolacím pro vůkolí (r. 1588.),

nežby zloděje podali tomu právu, utloukli ho na hradě sami A když na škůdce, někdy i polou nevinného, nemohli, vynucovali křivoklátští úředníci a rovně též i panstvo všude na něm trest o stolice právní tuhý velmi pro jediný leckdy stromek. Tak u příkladu pan Děpolt starší z Lobkovic na Divicích tiskl na sedláka Jana Mářkovic, o němž fořtknechti oznamovali, že z lesa odvezl „podťatý vejstupek a znamenaný", ačkoli ho hned vrátil a omylem se vymlouval: za trest aby „každého roku, pokudž živ bude, dvě fůry z Mělníka, kdež by sobě pán víno koupiti ráčil, po dvou sudech na fůru vezma, na Divice vozil." Kdyby to byl poddaný páně, byli by ho snad z kůže vyvlekli, ale že byl poddaný cizí, mělo to zůstati při tomto mírném a lidském trestání. To stalo se r. 1591. a zapsáno v kopiáři archivu rakovnického. A kterak zlou těžkost měla dobrá paní Zuzana Krinitová, vdova po slovutném, korunovaném básníkovi rakovnickém Davidovi Krinitovi! Křivoklátský hejtman jí, vdově, kladl to za pych, že její tesaři u paseky její vlastní vysekli jedli „nevykázanou" a tudíž královskou. Paní za tesaře všetečné nemohla, ale nic naplat, pře její trvala dlouho a r. 1596. konečně to smluvili na velkou prosbu celé rady městské se strážci lesa královského tak, aby nevinná paní položila 10 kop do důchodu J. M. Císařské. O něco hůře zvedlo se r. 1645. Mikuláši Půbovi, měšťanu rakovnickému, jehož dělníci na lese popracovavše oheň jen málo „zakutili" a pryč odešli, od čehož vzňal se les královský. Císařský rychtář z poručení komory české žaloval, že „maje Půba na dělníky své pozor dáti, toho opominul, skrze kterou nedbanlivost v pokutu o žhářství vyměřenou upadl, kterážto pokuty dva tisíce kop grošů českých pokládám."

Z těch příkladů viděti, že panské lesy ouředníci od škůdců hájili lépe nežli bývalo v stavu třetím — ale jak uvnitř hospodařili kloudně, nevíme.

Instrukce Griespekova mluví r. 1588. o šetření lesa, ale v době, kdy na panství s lesy už dohospodařeno. Instrukce jest toho rozumu: „Co se týče hájů a chrastin, poněvadž v tom kraji největší nedostatek na dříví jest, protož ouředník bez mého vědomí lidem nic neprodávati ani k mé potřebě sekati dáti nemá. V kterých místech se stahovina udělá, zvláště šetřiti sluší, aby netoliko v každém mejtu, ale v každém provazci několik vejstavků, kdež dříví vyspělejší jest, pro potřeby mlýnské zůstalo. Kde se mýto udělá, aby tu paseno nejsouc lesy zase tím spíšeji vyrůsti mohly."

Sic jináče i městští polesní úřadníci mívali na šetření lesa rozkazy proti škůdcům přísné, ale kolik mohl pořídíti hajný, když mu všude ukládali najednou, aby hlídal lesa a všech rybníků i potoků panských. Že tomu tak, na dvou příkladech vizme. Roku 1594. vydána polesnému v Horšově Týně instrukcí, nejprve aby nekradl dříví sám, kdyby koho jiného postihl, aby mu pobral řetěz a sekeru a konečně dí se „pak nejen lesů pilně vyhlídati, ale tolikéž luk, rybníkův opatrovati mají, za kteroužto práci 4 kopy míš. (našich 6 zl. 84 kr.) do roka služby se dávati má." K tomu dali mu požívati nějaké louky a dědiny. A pražští hajní k špitálům novoměstským slušící přísahali „pánům dědičným, že v tomto povolání jsa hajným lesy, rybníky a potoky panské též louky podle možnosti opatrovati budou, škůdce přivedou ku právu a škodu obvedou." Ještě štěstí hajného, že přísahal pilnost „podle možnosti."

S tím bychom s lesem bývalým mohli se rozžehnati. Viděti, že leckde krajina česká rostlinnou přízdobou — vínem, chmelnicí, lesem mívala jinačí podobu nežli dnes. Máme šťastnou náhodou a laskavostí pana redaktora těchto listů Fr. Kvapila po ruce popis jednoho kousíčku vlasti české ze století předešlého, popis takový, že ani tak zvaný vědec proti jeho úplnosti a světlosti nebude nic namítati. Psal to sedlský rychtář Vavák z Milčovsi, a kdo zná dnešní krajinu kolem hrbu Voškobrhu a ví, na něm kterak jest, dá nám za pravdu, že leckde — a ještě tedy nedávno — vlasť naše měla jiný habitus i tvář.

Vypsání rychtářovo podáváme tuto hned, ale jen formou skráceno. Výšina dotčená, teď Voškov nebo Voškobrd zvaná, pne se nad úrodnou rovinu as míli cesty od Poděbrad na levo dráhy železné — dnes jest hola, slyšte jaká bývala. „Při západním konci dělí se na dvě homole, první k Libici má v sobě lom bílého kamene, pod tou homolí docházejí pole vorná z Opolan. Stalo se r. 1771., když vlhká léta, převeliké okršky země s tohoto vrchu na ta role i se stromy se svezlo. Druhý díl v celé délce jest lom krásného bílého kamene, takže nejkrásnější bílé dlažice z něho řeží, které v kostele nebo pokojích jako alabastr se zdají. Ten kámen když se s loket dolů vybéře, přestává a jest samá bílá zem. Protož vždy jinde a jinde se lomí. V těch pak opuštěných lomích zase k podivení mladé dříví jasanové, klenčové a lýkové roste. Každého roku z jara obyčej mají myslivci tam choditi na ptáky, sluky řečené, jichž tu mnoho přilétá. Bylin, které já (Vavák) toliko znám a zde jsem viděl, přes 60 pokolení mohl bych vyčísti — eleborus, bedrník, jenž co prst tlustý kořen má, vlaské mateří doušky, centum grana, lappa, pupava, v místech stinných aristolochia, veronica, item obzvláštní scabiosa, též výborné absynthum, jablečník, ano i takové byliny zde jsou, za jakéž lékaři naši Vlachům, Španělům a Francouzům peníze dávají, v zemi své je majíce, lyknují sobě je hledati." Tomu věříme, co tu dí výborný rychtář, známotě, že dosavad všecek kraj kolem rodiště sv. Vojtěcha až k Poděbradům leckde botanicky jest prazvláštní. Než ať vypravuje dále. „Četl jsem kdysi, že roku 1562. císař Ferdinand I. byv u Poděbrad na honbě, jeho životní lékař Rhibera, rozený Španěl, v jednom místě na horách sedm mil od Prahy našel takové množství byliny scurzonera, že jí mohli s fasuňk nabrati, kterážto bylina vždy až potud ze Španěl do Čech se dodávala. Že pak na poděbradském panství sedm mil

od Prahy žádné hory nejsou, jediné tento vrch Voškobrh, protož jinde jí nalezti nemohl jediné na tom vrchu. Každý rok z jara mnozí felčarové a zvláště mnoho bab na tento vrch chodí, byliny tu hledajíce. Ona bylina scurzonera je nejmocnější lékařství proti uštknutí hadovu, kdyby kořen její na hada položil, zdřevění; pakli by mu ji do úst vstrčil, hned scepení, od čehož Španělové jméno jí dávají, neb oni hada scurzo jmenují, protož my Čechové mohli bychom jí hadovec říkati.“

MIKULÁŠ ALEŠ.

Před tím ani nechtěje popisuje Vavák vzor botanika kazisvěta, jakých dosavade — ne-li všickni — tedy jistě většina. „Oznámil mi starý ovčák, že před třiceti lety nějaký doctor z Prahy každoročně na ten vrch jezdíval, a maje hrnce a truhličky s sebou, byliny s prstí vykopával a do Prahy vozíval.“

Stromů všelikterakých shledal Vavák na Voškobrhu nemálo. R. 1777. nařezal z každého na píď špalíček a poslal do Prahy „panu professorovi Hergetovi geometrie učiteli a věcí přirozených slavnému vyhledavateli.“ Hle! přirozený smysl českého sedláka pro názor! Stromy voškobržské vypsané Vavákem tyto jsou: „Dub, borovice, lípa, lykodra, javor, klenice, vaz, topol, bříza, vosyka, babyka, jasan, líska, olše, rokyta, jíva, jilm, planá jabloň, hruška, loh, brslen, svida, krušina, trn. Posledněj ších patero, ač jinde malé jsou, zde tlusté se nacházejí. Jasan tu tak hustě roste, že jím nelze projíti. Jedlí, buků, smrků tady není. Roku 1795. vyhledal jsem tu 45 druhů dříví. Lískového dříví mnoho tu. R. 1755. p. hejtman poděbradský Hynek Oplt vida zde ořechů množství dal je pěti robotičům hlídati a potom též robotou je třásti a uklidil jich 36 strychů (strych po 12 zl. rýnských prodal), mimo to hlídačové i přibíhačové mnoho jich roznesli. Žádný pak nemysli, žeby tu ovocný strom jeden od druhého kdo ví kde stál, ale místem samé hrušková a jabloňoví jako lesní stromy se spatřují.

„Od zvěři nízké tato tu u velikém množství nacházejí se: zajíci, veverky, thořové, kuny, divoké kočky, kolčavové, chramostejlové, křečkové, syslové, ježkové. Před nemnohými léty i lišek, jezevců mnoho tu bývalo.

Z ptactva mnoho divokých holubů a divokých hrdliček tu poletuje.“

Na konec připojuje k svému výpisu rychtář báje, dotýkající se vrchu. Jak v Blaníce i tu jacísi rytíři čekají trpělivě, aby pomohli nám nebo budoucím. Těch bájí v tomto článečku pomineme, ale konec čtoucímu neodpustíme. Vavák a jeho souvěkovci pevně věřili, že „mezi Cidlinou a Mrlinou nepřátelé jacísi, jenž od půl noci do Čech kdysi přijdou, zahynou a poslední porážku vezmou, dle čehož někteří na tom stojí, že to pruský král býti a u vrchu Voškobrhu poslední boj vykonati má.“ Nu, dej to Pánbůh!

Nejméně poznámek máme k dějinám českých minerálů. Práci jsme si dali, abychom v archivě rakovnickém v starší době našli zprávičku sebe menší o kamenném uhlí, ale kde nic tu nic. O stříbrných

horách dovídáme se drobečku ze sněmovní proposice r. 1607. poněkud zajímavějšího. Tu stojí psáno (arch. praž. č. 324. fol. 397 atd.): „Nebudou-li Hory Kutny pavováním zdržovány, jakby jednou padly, není naděje, aby jim potom více i největším nákladem spomoženo býti a zase k vyzdvižení přijíti mohly, jakž toho stavové na Horách zlatých jilovských item jochmtalských a příbramských patrný příklad mají, na kteréžto zvláště jilovské a jochmtalské J. M. C., aby zase vyzdviženy byly, mnoho tísíc tolarů posavade jest vynaložiti ráčila, avšak pro nedostatek na ně větších důkladů při dosti skrovném užitku zůstávati ráčí.“

Z těchto řádek postřehujeme moment, kdy Hory Kutny byly k pádu nachýleny a zlatonosné doly v Jílovém, stříbrné v Příbrami a Jáchymově klesly docela. Z archivu rakovnického naproti tomu zachytili jsme moment, kdy nové doly jsou zakládány a to na cín v Slavkově. Zpráva sama jest pro některé okolnosti velice zajímava. Primator rakovnický, Šimon Žlutický, rytíře Jana Adama Nostice na Kounově za jakous přízeň prose opírá svoji přímluvu o příbuzenství své s Benediktem Mejlerem, purkmistrem z horního Starého města Šönfeldu, o němž aby ho vychválil dí: „Kterýž přijímajíce peníze od pánův Norberčanův cínové hory v Slavkově a Šönfeldu zakládá a jsouce zvoleným jich faktorem cín přijímá a jim zase odsýlá a jináč vlasti své posluhuje.“ Tento poslední příspěvek k dějinám českého hornictví pochází z r. 1615.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

Což to bylo za čestný návrat Pravožijův do Hluboké a na Týnec!

Stíny, jimiž zatemněny byly některé etappy odbyté výpravy, zůstaly ztajeny v duši poetově. Do Hluboké přivezl si pouze lesk, a za čtyřiadvacet hodin považoval se sám za prosluléhо cestovatele, jenž mnoho viděl, mnoho zkusil a mnoho pořídil.

Ještě za pozdního večera seděl na lávce před myslivnou mezi rodiči a tetou, matkou Lenorčinou, a vypravoval obšírně, tklivě i moudře o životě a konci své sestřenky; nemohl ani za to, že plačící tetě bily světle do očí znamenité, křesťanské zásluhy Pravožijovy o mír a čest zhaslé duše. Matka Lenorčina stiskla konečně s díkem synovci ruku, ujištěna, že Lenorce snad lépe bude na věčnosti, než po boku muže, který neposkytoval spolehlivé záruky pro blaho své ženy, muže, který by byl ani o důstojné pohřbení zemřelé nepečoval, kdyby byl nad ním nebděl on, Pravožij, s veškerou svou přísnou dbalostí o všemožné uctění památky Lenorčiny. Ze slov synovcových mohla si teta bez namahání vybrati zřetelný stesk a jadrnou výtku, proč neposlala peníze jemu, nýbrž Sekerkovi — —

Z tetiny chaloupky roznesla se časně z rána po Hluboké zajímavá zpráva o návratu Bonifáce Vymetalových z Prahy. Časy mění se rychle. Dnes, kdy na nárožích každé bezmála vsi křičí „Excelsior“ jako lákavé heslo pokroku a polepšení, hrnou se lidé do Prahy, a za nedlouho nebude po českých vsích člověka, jenž by byl v Praze na vlastní oči nespatřil a nezkusil největší vymoženost devatenáctého století a šťastně nabytý statek českého národa — „Excelsior“! Dnes pospíchají lidé ze všech končin českých vlastí do Prahy, aby dali se oslniti novou zoří, kteráž kyne nám tunelem arlberským, aby zhrdli pohledem na uniformy národů, rejdících kolem našeho musea, v němž budeme míti aspoň portýra, také v uniformě. Tenkráte však, ještě před jedenácti lety, vábíval do Prahy ponejvíce toliko svatý Jan, jednak pro pobožnost, jednak pro láci svátečních vlaků. Tisíce lidí ovládla pojednou nezkrotná touha, vypátrati v Praze nějaké zapomenuté přátele a překvapiti je bez okolků milou svou návštěvou. Tento šlechetný úmysl mnohokráte zvrácen a provedení nejednou odročeno; jedenkráte však ve svém životě dopřál si přece mnohý vyražení, navštíviti o sv. Janě Prahu, a demonstrovati náhlým ubytováním svým přátelům, jak po dlouhých letech najednou má je rád, a že se na ně přece aspoň jedenkráte ve svém životě musí podívati. Takový cíl vytkl si ob čas některý měštěnín týnecký. Z Hluboké bývaly podobné výpravy ještě vzácnější, a vůbec spadala po staré tradici cesta do Prahy v řadu velkých událostí.

P. D. V. Hlubocký spal po cestě v náručí Morfeově, totiž ve známých hlubinách své domácí postele jako utopený. Nejsa nikdy přítelem časného vstávání, zaspal obyčejně krásy jitra; pouze tehdy, když otec překvapil ho nemilým pozevem „na čekání“, porovnával mrzutě a zívavě, kterak Josef Mírovít Král vystihl básnickými obrazy mistrně procítání přírody za „Gitra“:

W tom se tratit počjnagj
Třesaucý se hwězdičky,
W okamženj zhasýnagj
Gasné nebes lampičky.
Osamělá genom směge
Na nebi se denička,
Ale w tom y ta se krege
Mžikagjcý hvězdička.

A záblo jej obyčejně v lese praprosaicky, kdykoli byl z donucení svědkem, jak:

Giž se nocy hrůzoplodné
Na wzdor stawj swjtánj,
Tma, blud, bázeň, sny y swodné
K západu se zahánj.
Polehaučku wystupuge
Z temných stjnů dědina,
Skrytá tmau se rozwinuge
Poznenáhla kragina.

Pořídku vynořoval se duch jeho ze spánku na houpavých, luzných vlnkách šalmají, která rozezvučí se, když:

Skotačiwé stádo wchází
Do kwětnatých audolj,
Pastýř pozorný se sází
Na neywyššsjm wrcholj.
Tam sedě traubj hlučně
Do ssjrého podolj,
Ozwěna hlas trouby zwučně
Opakuge w okolj.

Aniž dopřál si pokdy na rozkoš sledovati jaré skotačení a šukání drobného tvorstva, jež okřálo spánkem, a za ranní vonné a svěží pohody

Welké množstwj braučků wssady
W teplém gasnu zhřjvá se,
Tam giž mravenců se řady
Hrnau z mechu na slunce.
Pracowitá wčela bručj
W medném kwětu vkrytá,
W bodláku sy medák bzučj
Pawauk w teplém gasnu tká.

Ba netoužil ani valně po tom, vložiti se svým hlasem do souzvuku veliké jitřní hymny králů tvorstva, a docela klidně i lhostejně díval se někdy z lože, kterak

Ke cti Božj wykračugj
Lwowé z černých daupat swých,
Řwauce radost ohlassugj
Po pustinách hlubokých.

*

Orel proti plamennému
Sluncy letj, k Božj cti,
Neohebný slon djk gemu
Nese, an se probudj.
Hle! gak z rána wydychuge
Hustau mhu zem ze sebe,
Po njž rannj wystupuge
Chwála gegj do nebe.

Ať, zívl si, a nechal slony a lvy, aby — — ááááh!

Po nepokojných dnech a nocích, jež zažil v Praze, spal Pravožij z přirozené únavy obzvláště dlouho.

A prve než smyl si pražské saze s obličeje, přichvátala hajná Jirsíková, matka Zdeňkova, nenasytná v přeptávání a poslouchání zevrubné relace poetovy o pořízení se Zdeňkem. S mateřskou tklivostí a vděčností přijala jednokaždé slůvko o synkovi jako vzácnou perlu do zářícího rámečku, v němž srdce její obraz dítěte chovalo.

Poeta byl záhy se zásobou své trpělivosti hotov. Vymýšlel si právě spůsob, kterak neodbytné ženštiny se zbaviti, když vyskytl se jak na zavolání hlubocký listonoš. Vyhledal ze svého ranečku několik dopisů, svědčících mladému Vymetalovi.

„Nosil jsem je u sebe," sděloval důvěrně. „Co komu po tom, s kým a o čem mladý pán si dopisuje!? Víme?"

„Děkuji." Pravožij poznal v listech ozvěnu svého pyšného výkřiku. Byl před odjezdem rozeslal všem, všem svým známým, i takovým, kteří si ničím jeho sdílnosti nezasloužili, po korespondenčním lístku, jenž hlásal: „Odjíždím asi na týden do Prahy za literárním řízením. Na zdar!" Tato zvěst imponovala patrně každému, i župnímu básníku na Slovači. Pospíšili si, aby ujistili svým nehynoucím přátelstvím znamenitého P. D. V. Hlubockého, kterýž vyjede si do hlavního města, aby tam po celičký týden zasahoval přímo do řízení literatury.

„A pěkně vítám z Prahy," pokračoval listonoš. „Co pak tam mají nového? Zdali pak se tam chudší člověk ještě za groš nají? Víme — na Uhelném trhu, na podloubí, tak na ruku? Aha, mladý pán se diví! A vždyt já byl také v Praze s formanem, víme? Tenkráte jak byla v našem Polsku selská rebelie — nějakých třicet let bude tomu —?"

Pravožij upokojil zvědavého poslíčka, trhal list po listu a trnul sám nad svou velikostí a svým poeticko-kritickým významem, jejž zrcadlo pochlebných listů přátelských skvěle obrážélo. Lhotský knihař — patrně domníval se, že list bude poslán za Pravožijem do Prahy — ukládal mu řadu vzkazů a poslání k některým celebritám, namnoze za příčinou dlužného předplatného. Syn župního básníka ze Slovače zhaněl nejprve prohnilou, směšnou, nadutou Prahu a její znemravnělou společnost křížem krážem, a vybízel pak přítele, působiti k tomu, aby svolán byl obecný tábor spisovatelů na královskou louku nebo na holešovickou pláň, kdež by se shromáždění resolvovali a zavázali: Vystěhováti se z Prahy; dekapitalisovati Prahu; zaraziti literární centra v Prostřední Lhotě a ve všech jiných Lhotách, kde kritické listy nějaké vycházejí; rozděliti domnělý národ českomoravskoslezskoslovenský ve dvanáct neb více samostatných národů — dle toho, kolik dialektů vypátráno bude a dle potřeby a libosti župních básníků; prohlásiti podmáslí za výhradný nektar a brynzu za jedinou ambrosii českomoravskoslezskoslovenských poetů; opěvati pouze a pořáde a všude seno, brav a skot, hvězdičky a kytičky, Jeníka a Mařenku, slávu vlasti a šlechetnost kostelníků; zříditi censorský tribunal s neobmezeným právem udíleti a odnímati spisovatelskou koncessi, linovati poetům papír a přistřihovati látky, souditi a popravovati, vypovídati na Kamčatku, rozdávati pochvaly, vysvědčení a důtky i bdíti nad šetřením syllabu, jenž mohl by počíti asi takto: „Kdožkoli by pravil v řeči, vázané neb nevázané, že pod sluncem krom bublání potůčků, sušení homolek a zvučení jazyka slávského jiné ještě věci veliké se dějí — proklat budiž. — Kdožkoli opovážil

by se věděti více než kritika v Prostřední Lhotě a ostatních Lhotách ví — proklat budiž.“ Syn župního básníka dal mezi řádky na jevo, kterak P. D. V. Hlubocký zřejmou spůsobilostí k úřadu vrchního censora nad jiné vyniká. Závěrkem projevil však pisatel s povzdechem obavu, že přeslavný otec jeho, první, uznaný, největší, jediný básník župy oravské, redaktor, hospodářský a církevní spisovatel, historiograf, pedagog, počtář, botanik, fotograf, jazykozpytec, politik a holubář, že tento olbřímí universální genius župy oravské neustrne se nad českým národem a neshlédne naň milostivě se své výše snad ani potom, když podřídíme se ihned a dokonale všem jeho přáním, které syn pouze jako tlumočník apoštolův prohlásil. Neboť nevděčný pronárod na Vltavě prohřešil se na veleduchovi pod Bialou gorou, odštěpiv se od oravského podřečí a osměliv se vydati ze sebe některé chatrné, naivně přechválené veršovce.

Pravožij polehtal se pod bradou, a patře na důkazy své velmožnosti v listech přátelských vyhrožoval příští době svým pérem:

„Slawnj wůdcowé gsau bledli,
když ge Žižka přepadl.“

Prozatím byl literarní Žižka budoucnosti sám pořáde přepadán. Jedva že skončil povznášející četbu psaní, zaklepal na dvéře stařičký, shrbený učitel Hlubocký, plný nedočkavosti po utěšených zprávách o svém miláčku Zdeňkovi. Syn lesníkův vylíčil učiteli sytými barvami své zásluhy o vhodné, bezpečné, mnohoslibné opatření synka hajných v Praze a pohledl sebevědomě na brillant, jímž vděčnost učitelova ruku poetovu ozdobila. Skanulať s oka dobromyslného, dětinsky rozradovaného starce bohatá slza ryzích díků na ruku Vymetalovu.

Pravožij byl však již jako na trní. Poplašil matku a děvečku návěštím svého odchodu na zámek, k paní baronce, s níž měl řízení stran Zdeňka. Honil všechny do prášení a cídění šatu, huboval, peskoval, naříkal pořáde, co si paní baronka o tom i onom pomyslí, a odřeknuv doma oběd, zanechal na myslivně vyjevené, uctivě za ním pohlížející ženštiny v plachém a líbezném očekávání velikých věcí příštích.

Slavil svůj vítězný vjezd do Týnce. Počal šířiti svou slávu hned u podměstí, kdež spůsobil obdiv a laskominy obecnímu drábovi stručným naznačením královských požitků, jaké mu hlavní město skytlo. Prvnímu radnímu řekl, že zastupoval Týnec o pohřbu paní majorky Andělové z Ronovce; u drštkové polévky v besedě oslnil prozatímného výpomocného podučitele pokladem svých literárních známostí, již vysypal z přihrádek své zběžné paměti jako pršku hvězd, které všechny kolem P. D. V. Hlubockého kroužily, a kolem jeho znamenité hlavy za pražského pobytu v zářný vínek se slétly. Mezi jinochy a děvčaty dotekl se maně chvílemi dam, z jichž očí po něm pořáde Amor střílel; milostných triumfů nabízeno mu všudež po cestě bezmála více než vody, a pouze náhodou zůstaly mu z trofejí dvě scumlané růže v rozedraném staniolu; pohazoval jimi nedbale, nezahodiv je toliko z útrpnosti. A zůstavil hloupým husičkám týneckým, aby si domyslily, co dívčí krásy a ušlechtilosti a zlata rdělo se a třpytilo a chvělo před proslulým P. D. V. Hlubockým, když slavně a pyšně salony předáků našich kráčel.

Posilniv se takto plnými doušky z pramene své skromnosti, zašel si do dvorce a složil důchodnímu účet z výpravy. Pan Nožička z pouhé účetnické vrtošivosti pozastavil se u některých položek a jevil chvílemi chuť, podrobiti účet podrobnému zkoumání. Ale rozpomenuv se na nějaký rozkaz paní Orelské, podřídil své pochybnosti disciplině a nehlesnuv doplatil Pravožijovi fatku, již si průvodce Zdeňkův k dobrému vypočítal.

Odpoledne pokračoval mladý Vymetal na všech nárožích, ve všech krámech a hospodách, po všech ulicích ve sbírání vavřínů. A večer spůsobil si dýchánek na své uctění v čtenářské besedě. Věděl vše, byl všude, umlčel pochybovače a soustředil na sebe uctivé zraky i nepřátel svých. — —

Za několik dní zastavil se listonoš poznovu na myslivně.

„Že zámku, víme?“ pravil důrazně, doručuje mladíkovi neúhledný list. P. D. V. Hlubocký poznal ruku komorníkovu.

„Milý Bonifácku!“ psal poetovi komorník. „K Vašemu opětovnému nalehání dovolil jsem si přednésti paní baronce prosbu, aby Vám dopřála slyšení. Její Urozenost rozmýšlela se, sdělila mi však právě na můj dotaz po Svém rozhodnutí, že jest ochotna přijati Vás zítra v poledne.

S přívětivým pozdravem Vincenc.“

(Pokračování.)

ŠKEBLE.

Báseň OTAKARA MOKRÉHO.

Ve stínu olší v chmurném vodním klíně
tu na dně řeky škeble odpočívá,
nad ní se leknín v bludné zátočině
kalichem zlatým v slunném jasu zhřívá;
kol ticho — jenom lyska v rákosině
třaslavým hlasem polehounku kývá
a laštovky pod střemchovými keři
hladinu zobem švitořivým čeří.

Jak teskno ti zde, škeble osiřelá,
zde v osamělém leknínovém hrobě,
ty všecku dumu v hruď jsi uzavřela,
jež tají se tu v siné vodní kobě,
a když bol divý — touha burná, vřelá
nejvíce svírá teskná ňádra tobě,
tu nadchází tvá sladká chvíle náhle
a rodíš perlu — slzu duše spráhlé.

Pak rozerve tvé lůno lovec dravý,
na břehu v písku leží oloupena
a zas kol ticho — jenom větřík hravý
tajemným šumem z nitra tvého stená
a jepice jen jak stín mihotavý
znavena skládá tu svá křídla sklenná
a sní tu luzně o slunci a trávě
na hrudi tvé, jež dokonává právě . . .

444

PODOBIZNA. Maloval Jan ryt. Skramlík.

Z moravských vesnických motivů.

Podává **OTAKAR BYSTŘINA.**

(Pokračování.)

Neboj se.

J. Strachovskému.

Ve chvílích těžkých, kdy nemá sirá mysl jediného stébla, jehož by se chopila tonoucí, vzpomínám sobě přečasto tohoto prostého výjevu.

Byl letní, parný den; ves jako po vymření. V chatách ticho, nikde ani hlesu. Spatřil bys nejvýš choravou stařenku na prahu u chléva pokašlávati, nebo malé dítě, jež ponecháno samo sobě v milost nemilost náhodě, někde pod plůtkem se batolí a pestrými střípky zvoní o sebe. Za zahradou s blízkého pole řinčí kosa a ostře chrupou kosená stébla.

Cos velkého je v tom tichu, jež objímá o žních celou vesnici. Mně, když jsem šel skrz pod modravou střechou slunečníku, zalétaly do duše ostré výčitky — nechápu odkud. Nejspíš ze vzduchu, naplněného znojem potu a vzdechy utrmácených, kteří tam venku pracují do úpadu. Zdá se mi, že volají: „Při každém soustu vonného chleba, jejž budeš vkládati do úst — nás vzpomeň!“ — —

Cítím onen hluboký klid, jenž vane z úzkých okének, že jest zakoupen prací těch, kteří stojí na stráních a v roklinách ve žhavém slunečním úpale.

Zaslechl jsem kňučení a zuřivý štěkot psů. Na to dupot, pak zoufalé vzkřiky ženské, volající po bohorodičce. Mohutný vzruch pohnul, zdá se, celou tou spoustou hlíny a dřeva, jež stála dosud opuštěna.

— „Rány Kristovy — býk se splašil!“

S hora vesnice žene se silné zvíře. Hází vysoko zadkem, rozhání ohonem, a oči mu divoce kolejí. Silná šíj vzdorně skloněna. Za ním zdvihá se vysoko vzbouřený prach.

Dunění je už na blízku; sotva jsem uskočil za starý peň lípy, přehnal se býk střelou kolem mne.

Patřím za ním s trnutím. As padesát kroků níže pode mnou stojí hoch sotva tříletý, právě v prostřed cesty. Jeho oči zírají tak směle, bez bázně, a přec hledí vstříc jisté zhoubě. Býk má sotva dva kroky — chvěji se jako osyka o tu ubohou hlavičku.

Zdivočelé zvíře se zastavuje, cítí asi samo tu nezměrnou smělost. Vzepjalo se na zadní nohy, a — — přemrštivši se přes dítě vysoko nad jeho hlavou pádilo dále. Snad mu odvaha jeho imponovala.

Hoch se pomalu obrátil a zíral s klidem za býkem.

Kdykoliv cítím život valiti se v bouřném dunění proti své hrudi a cítím, že nemohu zdolati ničím jeho mohutný tok — ba již výkřiky slyším těch, jež přede mnou bez milosti rozdrtil v neúprosném jeku, dusivý tlak stahuje mi křečovitě hrdlo, nemohu volati a myslí táhnou slova: ‚Vše ztraceno!‘ — na ono dítě si vzpomenu pokaždé. Na ono dítě a na ten pohled, jímž bez bázně a směle hledělo vstříc tomu, čemu uniknouti se již nedalo, a co nevyhnutelně musilo zdrtit slabou, bělavou hlavičku.

A hle, zhouba přeletěla přes ni tak zcela bez úrazu!

Pes.

Naše stavení stojí na samém konci vesnice. Tvoříc příční stranu ku dvěma dlouhým řadám domků, hledí průčelím na náves, a v boku má, zrovna jen přes cestu, chudičkou ubohou pastoušku, ve které mimo bídu měli hromadu drobných, hladových dětí, a taktéž vezdy hladového, rezavého ovčáckého psa. S tímto jsme si byli od nepaměti krutými nepřátely.

Nemaje doma v ničem nadbytek, chodíval k nám na dvůr sbírat odpadky. Aby si dveřmi a dlouhou síní nezacházel, přeskočil pokaždé zídku, která dvorek od cesty dělila, a popadnuv, co se právě dalo, vracel se obvyklou cestou zpět.

Toho by mu nebyl nikdo bral za zlé. On však, nekynul-li ze zásob na smetišti slušný lov, nebo byl-li dvorek pokryt sněhem, odvažoval se na výpravy stále a stále smělejší. Vkrádal se přivřenými dveřmi na síň, a ucítiv lákavou vůni buď z komory nebo z kuchyně, nezdržel se, aby nenahlédl dovnitř, a nebyl-li právě nikdo při tom, kdo by jej z jeho úskočného činu usvědčiti mohl, popadl často nejlepší sousta, pro nás k obědu přichystaná, a bez ostychu a svědomí si je přisvojil. Zastihl jsem jej vícekrát při těchto výpravách, a uštědřil jsem mu vždy několik ran tvrdou sukovicí.

Toho mi ovšem nedovedl zapomenouti. Štěkával na mne zuřivě, kdekoliv mne shlédnul. Obzvláště v noci; tu nejen sám, nýbrž celá smečka jeho přátel, jakoby si jich byl schválně za tím účelem nazval, vyřítila se na mne, a pronásledovala mne nadávkami a proklínáním, dokud jsem jim nepřišel s dozoru. —

Poměr náš trval dlouho beze změny. Namáhal jsem se později, když jsem dlouhým pobytem mimo domov na bývalou úskočnost jeho byl již zapomněl, abych si jej opět udobřil, poněvadž mi ten věčný shon a štěkot, kdykoliv jsem se objevil, byl nad míru obtížným a protivným. Sousta chleba i masa jsem mu házíval — ani se jich netknul; volal jsem jej nejlichotivějšími pohledy a jmeny — v odpověď vždy jen ještě zaštěkal zuřivěji . . .

Jednoho zimního jitra v neděli, kdy všechno bylo sněhem zapadlé již od předešlého dne, a

jemu patrně na dvorku ničeho nekynulo, přikradl se předkem z návsi na síň, aby, dá-li se, něco ulovil. Veškeré dvéře, vedoucí ze síně, mimo ony, jimiž pes vešel, byly zavřeny. Zpozorovav jej, odběhl jsem rychle do síně, a zavřel jediný východ.

Byli jsme zcela sami. Viděl, že je úplně v mé moci. Sběhnul postupně ke všem dveřím, a přesvědčil se, že není uniknutí.

Počal žalostně výti. Pohlédl na hůl, již jsem svíral v pěsti, a na mne — pohledem, nad nímž jsem strnul. Tolik bázně a tolik prosby se v něm zračilo! — Želelo se mně psa.

Zavolal jsem naň laskavě. Nevěřil svému sluchu, jen nedůvěřivě zakňučel a pohnul ohonem. Když jsem se mu blížil, počal se svíjeti, a zrak jeho mi děl v té chvíli: ‚Vím, že mne neušetříš!‘ — Já jej však pohladil, řekl mu několik chlácholivých slov a otevřev dvéře dal jsem mu svobodu.

Od té doby jsme opět přátelé. Nejen že na mne už vícekráte nezaštěknul, nýbrž běží ke mně pokaždé, jakmile mne zdaleka shlédne a lísá se. Měl soudruha, mládě, které se naučilo od něho mne nenáviděti. To nechápalo změnu v jeho chování, a štěkávalo na mne i dále stejně zuřivě; byl-li však on při našem setkání, nelenil nikdy jej prackou uhodit a okřiknout.

Smíření toto s psem mne vskutku dojalo.

„Hleďme,“ myslil jsem si, „to zvíře si pamatuje lépe dobrodiní, jež se mu prokáže, než mnohý člověk.“ — (Dokončení.)

FEUILLETON

Z historie prstenu.

(Dokončení.)

Po prstenu poznává matka Jugovičů ruku svého syna Damiana, jenž s osmi bratry a s carem Lazarem zhynul na Kosově poli. Krásně pěje o tom srbská národní píseň:

»Za jitra když dníček pozasvitnul,
letěli dva havrani kol vraní.
Zkrvácena měli obě křídla,
na zobák jim bílá pěna sedla.
Nesli sobě ruku od junáka,
a na ruce prsten pozlacený.
Vrhli ruku v lůno staré matky.
Vzala ruku Jugovičů matka,
obracela ji a převracela,
vzala k sobě ženu Damjanovu:
‚Snacho moje, ženo Damjanova!
Zdaž bys poznala, čí tato ruka?‘
Dí jí na to žena Damjanova:
»Švekruše má, Damjanova matko!
Našeho, hle, Damjana toť ruka,
dobře znám ten jeho prsten, matko,
potom ten jsme měli při věnčení.«

Ze všeho patrno, že jest prsten Slovanu klenot drahý a milý. Ztratí-li jej, má za to, že bude postižen nějakým neštěstím. Svědčí o tom již „Růže“ z rukopisu Královédvorského:

»Usnuch; snieše mi sě ve sně,
jako by mně neboščě
na pravej ruce s prsta
svleki sě zlatý prstének,
smeki sě drahý kamének.
kamének nenadjidech,
zmilitka sě nedožděch.

Tuto báseň jest dobře srovnati také se snářskou symbolikou, kdež zlatý prsten na prstě neb zlatý prsten obdržeti znamená — blízkou svatbu, prsten ztratiti pak — neštěstí.

I staročeská „svítáníčka“ připomínají, kterak:

»Biežieť jedna krásná panna
pyčic své ztráty;
ztratilať jest sovičku,
prstének zlatý.«

Ve středověku nosili prsteny obzvláště páni a rytíři, vytiskujíce jimi pečeti při listinách do vosku. Český šlechtic nikdy neskrblil, když se jednalo o koupi nějakého prstenu. Vždyť i český sedlák rád si nastrčil na ruku zlatý prsten. Ostatně mohl si toho dopřáti při známém bohatství Čech za Karla IV. a v 16. století. Též hodnostáři církevní dostávali při svém nastolení prsteny, často ceny na ten čas znamenité. Biskup Jan z Dražic na příklad obdržel při svém svěcení na biskupa r. 1301. prsten, jehož cena páčila se na 900 hřiven. V článku o životytí drobné šlechty v 16. století připomíná Fr. Zoubek tyto podoby a způsoby prstenů: Prsten zlatý s diamantem ostrým, s diamantem hladkým, prsten zlatý s diamantem velikým řezaným vuokol s šmelcem (1543), prsten zlatý dobrý s diamantem dobrým, prsten zlatý točený, prsten samý zlatý točený (velmi často), prsten s rubínem se šmelcem vůkol, prsten zlatý s pavoukovým kamenem, s turkasem, se zafírem, s kamenem červeným, prsten zlatý o pěti kamenech, prsten zlatý s kamenem citrínem (1537), prsteny zlaté s kameny hlavičkami v nich zasazenými (1556), prsten zlatý: „tabulka zafír“. „tabulka rubín vysoce řezaný“, „tabulka diamant okrouhle řezaný“, „tabulka diamant a smaragd“; prsten „dva hadi v hromadu zdělaná a svrchu na nich kámen žabí vstrčený“ (1537). Prsteny s kaménky byly po 12 a 15 kopách (1553), prsten turkasový s rubínem za 15 kop gr. č. (1541). Dále uvádějí se „zlatý prsten s rubínem a diamantem, druhý s diamantem a smaragdem, třetí s turkasem, dva zlaté prsteny s rytými kaménky.“ Historicky památný jest prsten sv. Eligia z pozlacené mědi, který tento svatý ne na prstu, ale na levé ruce nosil. Jest v něm zasazen křištál zvící slepičího vejce. Neméně zajímavý jest pontifikalní prsten papeže Pia IL z pozlacené mosazi s nápisem „Papa Pio“.

V pohanských i později v křesťanských dobách byl a ještě jest prsten symbolem užšího spojení při některých posvátných výkonech. Biskup dostává od papeže berlu a prsten na označení úzkého spojení s církví. Nově zvolenému kardinálovi dává papež prsten se smaragdem. Papež nosí zlatý prsten, který sluje „prsten rybářský“. — Nyní jest prsten buď pouhou okrasou, buď odznakem vyšší důstojnosti, vyznamenáním učenců, umělců a jiných zasloužilých osobností. Prvotního významu svého většinou již pozbyl. U nás nosí se obyčejně na mezenci, avšak uzříš dosti i těch, kteří podobně jako za doby římské republiky ruce prsteny přeplňují, aby zámožnost svou na odiv stavěli. Jak známo, vyrábějí se prsteny za našich časů ze zlata, stříbra, karneolu a j. a ozdobují se drahými kameny všeho druhu, do nichž bývají vyryty podobizny, šlechtické erby, monogramy, letopočty atd. Tím ovšem nabývá prsten různé ceny, ano mnozí klenotníci honosí se též „neodbytnými prsteny“, totiž takými, jež pro vysokou cenu zřídka kdo odkoupí. Jako zvláštnost budiž připomenuto, že Číňané až

podnes nosí prsteny vyrobené z nefritu barvy siné nebo bledě zelené; tyto nosí jen Číňané zámožní, kdežto méně zámožnějším jest se spokojiti s prsteny nefritovými barvy šedé nebo bílé, tedy lacinějšími.

Největší důležitost má prsten v lásce; tu jest posvátnou páskou, jež víže milence nerozlučně k sobě. Krátce — bez prstýnku není lásky. Poučuje nás o tom již národní píseň: „Žádav o nevěstu, prstenovav ji.“ Když se tedy ženich uchází o ruku dívčinu a jí dosáhne, prstenuje ji, to jest, daruje jí prstýnek, kterýž má býti zárukou blízkého sňatku. Při zasnoubení vyměňují si ženich a nevěsta vzájemně prsteny snubné, při oddavkách pak prsteny svatební. Tu žehná zároveň kněz prsteny a dává je snoubencům na prsty, aby si byli až do smrti věrni. *Jan Soukup.*

*

Mikuláš Aleš a jeho illustrace k „Rukopisu Královédvorskému a Zelenohorskému.“

Zevnější život Mikuláše Aleše jest tak jednoduchý ba jednotvárný jako život českého umělce vůbec. Jen zde onde bublinka vystouplá na povrch aneb kolečko na několik okamžiků zčeřivší hladinu všedního života dávají nám znáti, že je v nitru živo, že se tam něco děje; nedávají však nám začasté ani tušiti ono kvašení, ony bouře a převraty, jichžto dějištěm bývá hruď umělcova a jichžto jediným svědkem bývá jeho duše.

Mikuláš Aleš narodil se dne 18. listopadu 1852. v Miroticích v kraji Píseckém, kdež otec jeho byl obecním tajemníkem. Počal navštěvovati gymnasium, ale záhy vystoupiv učil se malířem pokojů. Bylo mu však v tom novém povolání hrubě nevolno — nebylo mu, jak se říká, souzeno — i zašel do Písku studovat reálku, kde hlavně Adolf Heyduk byl mu učitelem zvláště milým a upřímným. Záhy však Aleš nechal i reálky a odebral se na pražskou akademii malířskou.

Nejvíce maleb Alešových nalézá se ve sbírce p. A. Brandeisa v Sukdole u Roztok, u kteréhož pána trávil Aleš delší dobu, a odtamtud konal časté vycházky na blízký Žalov, kde vznikla v něm myšlenka k cyklu „Vlast“. Tímto cyklem, jak známo, konkuroval k obrazové výzdobě Národního divadla — návrhy přijaty pro foyer a odměněny cenou.

A tu poprvé vystoupila Alešova hvězda.

Roku 1882. komponoval *Smysly*, r. 1883. známá *sgrafitta* na staroměstskou vodárnu, na to shotovil výtečný karton *Pochod Rákoczyho*, kresbu to plnou života a charakteristiky (i s náčrtem zakoupil Mik. Lehmann), potom illustroval velmi zdařile proslavený Čelakovského *Ohlas písní ruských* (vyšel nákl. Aloise Wiesnera) a konečně 1884. k vyzvání téhož nakladatele provedl znamenitou illustraci k *Rukopisu Královédvorskému a Zelenohorskému.*

Mezitím časem přispíval hojnými illustracemi do všech českých obrázkových časopisů vážných i humoristických. —

Vedle „Vlasti“ a ještě několika jiných neméně výtečných prací ve foyeru Národního divadla jest bez odporu největším výkonem Alešovým zmíněná illustrace k *Rukopisu Královédv. a Zelenoh.* jednak pro svoji skutečně nevšední hodnotu uměleckou, jednak také proto, že Aleš jest u nás dosud první a jediný, který podnikl illustraci k oběma Rukopisům, a také ji s velikým zdarem v celku provedl.

Rukopis Královédv. má nejen pro českou literaturu, nýbrž i pro české umění význam neocenitelný. Naši výtvarní umělci, malíři a sochaři, ode dávna již opět a opět se k němu vracejí, by jednotlivé výjevy nebo postavy z Rukopisu vyňaté ve formu viditelnou vtělili, a onen mohutný slovanský typ heroický má první svoje kořeny ve verších Rukopisů. Z nich čerpán první podnět, a studiemi dle české přírody dodáno mu prvního podkladu.

Vlastní, v pravdě umělecké těžení z Rukop. Královédv. počíná ovšem teprve Mánesem. Co před ním se dálo, byly jen pokusy nedokonalé, jen jako náhodně vybírali si umělci jednotlivé sobě sympatické osoby a výjevy. Avšak i Mánesovo vydání Rukopisu zůstalo pouhým zlomkem — uvízlo hned při prvním sešitě. Mánesovu nástupci, sympatickému K. Svobodovi, vyrvala neúprosná smrt jeho požehnanou tužku z ruky již při třetím obraze, tudíž pouze *Opuštěná* a *Jelen* vydávají svědectví, že umělec hodlal jíti zdárně cestou více méně vlastní, od svého předchůdce nezávislou.

Po několika osamělých a ne vždy šťastných úryvcích rozličných umělců českých vybídnut konečně Mikuláš Aleš k vykonání úplné obrazové výzdoby obou Rukopisů. Dal se s chutí do práce a jako duchovní odkojenec Mánesův vstoupil rozhodně v šlépěje svého mistra; však jako původní a bohatě tvůrčí talent neutkvěl na svém vzoru, nýbrž ve mnohém překročil směle stanovisko Mánesem vytčené. Tak zejmena v ornamentice jest Aleš úplně svůj a na ten čas nemá soupeře; neboť kdežto Mánes a jiní po něm pravidelně rozvíjeli ornament na základě daného slohu, rozvíjí Aleš svůj ornament zcela volně dle přírody s překvapující smělostí a lehkostí, a v nepřebrané hojnosti vždy nových, vábných a svěžích forem. Co dále všechny přečetné kresby Alešovy v obou Rukopisech zvláště vyznamenává a jim vysoké a trvalé ceny dodává, jest jejich poetičnost, něha, klid a prostota. Aleš s nejjemnějším porozuměním vystihuje podstatu illustrace, a správné pochopení básněného slova jakož i vycítění ducha a krásy básně náleží k předním vlastnostem jeho tvoření. Prosté jsou také Alešovy prostředky, jimiž se účinku domáhá. Nejen že kresebné podrobnosti na nejmenší míru jsou obmezeny a pouze osoby a předměty ku karakteristice slova a výjevu naprosto nutné podány, ale i spůsob kresby vlastní je vždy nejvýše jednoduchý, prostý všeho planého efektu, kterýžto efekt začasté při jiných i zdánlivě vynikajících kresbách nahražuje všecko umění.

Rukopis Královédvorský a Zelenohorský s illustracemi Alešovými spůsobil hned při vyjití prvního sešitu v našich kruzích nemalý rozruch, a jest předmětem hojných a vážných úvah. Jsme přesvědčeni, že tento živý, potěšitelný zájem nejen neutuchne, nýbrž bude se šířiti a stupňovati až do vydání celého díla; neboť zajisté každý nový sešit ukáže nám Aleše s nějaké nové stránky a skvostné dílo toto bude nám po vždy povzbuzujícím výronem českého ducha, lichotivým vysvědčením o výši české práce. *R.*

*

Podobizna. Maloval Jan ryt. Skramlík.

Jakkoli malovaná podobizna v umění českém není zjevem vzácným, a téměř všichni naši umělci jí se zabývali a zabývají, přece jen nejvýš pořídku dostane se jim příležitosti malovati portret dle vlastních intencí, kde by nejen přání objednatelovo, ale též požadavky ryze umělecké, malebné, doznaly váhy a platnosti. Po nejvíce je nucen malíř obmeziti se na pouhé poprsí, poněvadž otázka peněžní zde nemalé vede slovo a skoro nikdy nedostane se mu příležitosti upraviti si model dle vlastního vkusu a vlastních záměrů. Podobizna dámy od J. Skramlíka je jedna z oněch řídkých, kde český umělec vedle podoby a karakteristiky osoby, kterou v celé postavě maluje, též obrazovou komposici mohl míti na mysli. Arci jeho sličný model ponechal mu plnou vůli jako umělci a Skramlík, uloživ jej v graciesním a volně nenuceném pohybu celkem v malebných liniích, mohl a směl zároveň vyhověti své zálibě pro mnohobarvé a bohaté okolí. *K. B. M.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 20. V PRAZE, dne 15. července 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány buďtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal JAN LIER.

(Pokračování.)

Komorník Vincenc nabízel Pravožijovi přívětivý pozdrav. Poeta se pro tuto panskou blahosklonnost neurazil. Byl‘ komorník Vincenc jaksi honoraciorem Týneckým. Sedával ob čas v besedě mezi náčelníky a ozdobami městečka, zahrál si s nimi, podal jim tytýž ruku, a jevil pořáde důstojný, diplomatický obličej jako velvyslanec, jenž dívá se na své okolí s reservou, nezadá si nikdy na úkor svého souveréna, ví vždy na vlas, co smí a co nesmí, a mluví stále jako na důkaz, že zachovává mlčení o důležitostech velikých, do nichž jest zasvěcen úplně. P. D. V. Hlubockého nazýval ode dávna Bonifáckem; oblíbil si říkati tak synkovi lesníka Vymetala dříve, než přihlásily se Musy k svému dítěti, vloženému do kolébky prosté ženy lesníkovy na samotě č. p. 37. u Hluboké. Komorník nepolepšil se ani, když P. D. V. Hlubocký pérem svým roztrhl clonu, kryjící jeho nebeský původ, když rozptýlil kolem sebe šero a vznesl se v zlaté záplavě slávy nad horizontem týneckým, a když vřaděn na věky mezi vynikající muže XIX. stol. v okresním časopise, do něhož ob čas proslulý básník a kritik náš hymnami velebnými, zprávami svěžími, recensemi bystrými a rebusy duchaplnými přispíval. Komorník zaplatil za poetu někdy sklenici piva. Odtud jeho smělost, pokračovati v bagatelisování poety. P. D. V. Hlubocký tomu rozuměl. Byl‘ velký duch, a velkého ducha komornickou nejapností uraziti nelze. A bylo-li zle, troufal-li sobě pan Vincenc na Pravožije příliš s vysoka, házeje poetu mezi „slamotrusy“, což v žertu nešetrném rád činíval, pak odbyl jej Pravožij, řízně, na dobro, za všechny poddané panství týneckého, důkladným naučením z M. S. Patrčky:

„Fanfrljku woňawý!
Gest ti sedlák smradlawý?
Po něm faunjss, pligess —
Rozwaž, kým as žigess?!“

Odbyl komorníka ovšem v duchu. Neboť, jak již povědomo, pan Vincenc platíval za Boniface někdy sklenici piva. Patrno, že pan Vincenc nebyl tak zlý, jak se tvářil. Ano Pravožij litoval dokonce, že komorník meškal před čtrnácti dny za poslání nějakým u zemřelé paní majorové v Praze touž dobou, kdy paní baronka Pravožije se Zdeňkem na zámek povolala.

Byl povolán opětně na zámek, sám.

A byl na cestu vyzbrojen.

Strávil‘ plné tři dny luštěním dopisů Izakowského a zápisek nebožky paní Graciany Orelské. Ke krušné té práci vydlužil si slovníček francouzsko-německý, který po některém shánění na podiv prozatímního výpomocného podučitele a správce školní knihovny Týnecké v této knihovně objevil. Slovníček byl malý, v pravdě školní a skytal pouze překlad substantiv; ostatek uhádl však Pravožij vyplniv si snadno mezery ve větách. Namahavá robota, loudavá, leč vděčná.

Sekerkovo tušení bylo úplně potvrzeno.

Pouzdro Lenorčino zavíralo v sobě kroniku trestuhodné, cizoložnické lásky Izakowského k paní Gracianě. Jeho listy, plné nyvých fantasií a výmluvných citoslovců. Její stydlavější, po žensku upejpavější noticky a ohlasy, ve kterých se zprvu cvičená mravopočestnost bránila až elementární vášni podlehla. S hrůzou a odporem kochal se Pravožij v důkazech znemravnělosti vyšších tříd. Jaká spousta zvrhlosti nahromadila se v těchto srdcích, než mohlo vyplynouti z nich mocným proudem tolik lávy žhoucí vilnosti, svítící a třpytící klamavým žárem poetických frází, přísah a vzdechů! Jak nízko klesly tyto bytosti, než byly schopny, nakupiti tolik papíru a natropiti tolik

hluku o hříchu, který bez povyku, bez úvodu a okolků tajívá se pilně v tichu nočním na sennících skromné vísky Hluboké, jejíž přísná cudnost a zamlklá neporušenost P. D. V. Hlubockým nejednou již vzletnými verši sladce opěvána a nad slunce jasněji dokázána byla. Proč tak činil? Z přirozené nutnosti, z vnitřního pudu. Vždyť podlehli tomuto pudu i jiní poetové, opěvujíce uprostřed zkažených měst lilium čiré nevinnosti, které pučí za všemi stohy, u všech plotů a za okénkem každé vábné komůrky libých vesniček. Proč by právě P. D. V. Hlubocký odporoval nauce, že města jsou bahništěm ohavností a venkov rajským útulkem vybraných ctností? Toť bylo by nové, neslýchané. Vždyť ani M. S. Patrčka, ani velebásník župy oravské neodvážili se vytrhnouti města ze zatracení a postaviti je na roveň vsím. Vždyť chválou vesnické nevinnosti oplývají všechny staré panny a veškeří velcí básníci, kteří o prázdninách na výletu z oken vagonu několik doškových střech spatří! A tito veršovci znají vlastně v pravdě přece toliko vsi, vyložené úpravně ve škatulkách za okny krámů hračkářských a slýchají Jeníky a Mařenky na divadle, any podivuhodné sentence odříkávají. Pravožij znal vše to lépe. A snadno bylo mu zasáhnouti souzvučně ve všeobecnou lýru a hravě plynuly mu od ruky verše, jaké zanotoval již Josef Kaun:

„W chwognatém borku,
Při welkém horku,
Ljbezný chládeček bývá,
Ptácy sy skáčj,
Wrány sy kwáčj,
Slawjček ljbezně zpjwá.
Slunce když pálj,
Až se pot walj,
Každý se w hágku rád skrege."

Nebo jako M. S. Patrčka:

„Krawička se gednau wesele,
Napapala w poli getele,
A pak gako ptáče,
Domu skáče."

Odporná trpkost hnusu, jejž pocítil P. D. V. Hlubocký, pročítaje podrobnosti smrtelného hříchu paní Graciany, byla poněkud zmírněna líbeznými obrázky, jimiž tyto podrobnosti čilá fantasie básníkova znázorňovala, až se mu někdy mžitky na očích dělaly a údy třásly — ovšem oškliovostí. Stopoval hříšníky v zápiskách od schůzky ke schůzce, od polibku k polibku, od obejmutí k obejmutí — až — až — až k láskyplným dotazům Izakovského, kterak si vede jeho dceruška, k jeho steskům, proč své dítě zulíbati nesmí a k útěchám paní Graciany, jež byly výsměchem nebožtíka barona.

Ano, Celina byla nade vší pochybnost plodem hříšné lásky, bastardem beze jména a bez práva.

Pravožij oděl se na výpravu k paní baronce slavnostně, s vybraným vkusem. Se zbytkem své sbírky, zavedené mezi literární republikou pražskou byl ještě před odjezdem z Prahy obešel Sirkovou ulici, Kotce i Havelskou ulici a nakoupil na doplnění své toiletty kde co krásného viděl.

Vykročil z myslivny pod novým kloboukem fasony umělecké; poeta přidělal do něho palcem dolíků, zkroutil mu střechu a radoval se z něho; pouze žlutavá barva klobouku přestala se mu líbiti od té doby, kdy vypůjčil si francouzský slovníček ze školy. Prodavač byl tuto barvu nazval chamois, v Týnci říkaly dvě slečinky „žamá" — mýlili se však všichni. Neboť v slovníčku nic takového nebylo, tam stálo pouze chameau = Kameel, po česku velbloud. Tedy chameau, velbloud, jaká pomoc!

Nový, ještě poněkud bílý límec, jehož hroty rozbíhaly se pod bradou poety jako kozí rohy, byl ovinut šarlatovým nákrčníkem se stříbrnými třásněmi, splývajícími na fialovou vestu. Retušovaná čerň čamary harmonisovala výborně s travnatou zelení rukaviček a chrpovou modří nových spodků, které na hnědé touristické střevíce splývaly. Tyto střevíce pořídil si Pravožij v nejbujnějším vzletu svého přepychu, aby překvapil Týnec. Vzbudily nelibost otcovu a v nadaném mladíkovi vzniklo podezření, že s touto chaussurou k audiencím se nechodívá. Leč, co počíti! Poslední boty byly dotrhány na pražské dlažbě. Celý Týnec byl pro tyto střevíce u vytržení, ať je paní baronka u vytržení též!

Pod pažím tiskl Pravožij pouzdro zděděné po Lenorce. Nesl je na zámek. Nesl je jako pumu, s níž nevěděl si rady. Sekerka ovšem tvrdil, že touto petardou lze vylomiti bránu do libosadu pozemského blaha. Kterak! Kterak? Dnem i nocí lámal si Pravožij hlavu přemýšlením, jakou potřebu by asi nešlechetník Sekerka s těmito listy byl učinil. Vnuknutí, vnuknutí náhradou za zkušenost Sekerkovu v praktikách šejdířských! Vnuknutí nepřicházelo. I zvítězila v poetovi šlechetnost. Co s tím! Co s obžalobou, která mohla způsobiti veliký povyk a převrat, pražádnou však výhodu pro Pravožije. Ať si s tím naloží paní baronku dle libosti. Či ne? rozmýšlel se poeta ještě před stodolami Týneckými.

Nástrogem, gegž na giného zlostně brausýme,
Obyčegně sobě sami negwjc sskodjme,"

napověděl v čas ještě M. S. Patrčka, a epigon jeho vykročil po závěrečném váhání a posledním triumfu ctnosti odhodlaně k zámku. Složí nebezpečnou zbraň do rukou paní Marie Orelské. Ať ustrne paní baronka nejen nad jeho střevíci, nýbrž i nad jeho velkomyslnou svědomitostí.

Pan Vincenc lelkoval v předpokoji své paní. Sešpoulil ústa, hvizdl si slabounce, jako šeptem, a kývaje zlehka celým tělem, prohlížel si pohodlně hosta.

„Kdybyste nebyl předvolán, ani bych vás nepustil, Bonifácku," mínil komorník. „Do roští s vámi. Nu, na venkovském séjouru připouštíme výjimky. Kdybychom byli v městě, nepřijali bychom návštěvu v téhle toiletě."

„Fanfrlíku voňavý!" rozkřikl se Pravožij v duchu na opovážlivce.

Host uveden do hovorny. Za některou chvíli vrátil se komorník s pozváním, aby se Bonifácek obtěžoval do boudoiru paní baronky; byla zaměstnána, nechtěla se vytrhovati.

Poeta zastal ji skutečně skloněnou nad psacím stolkem.

„Usedněte laskavě," vybízela dopisujíc nějaký list. Ručka mladé dámy sunula se lehýnce po tuhém, hladkém papíru na lesklé desce rozkošného stolku, pravého bijou koketních tvarů, vykládaného jemňounce perletí, okrášleného a vyřezávaného i lakovaného s tím zvláštním zrcadlovým leskem, jímž svítí vzácný nábytek půvabného baroku, plný něhy a gracie. Na takovém stolku nebylo zajisté lze napsati nic hloupého a nic nízkého. Vzácný dámský sekretářek, u něhož paní Orelská pracovala, byl by sloužil ke cti i slavnému mistru Boultovi, jehož duchem hrálo veškero zařízení komnaty. Úprava boudoiru byla provedena veskrze ve stylu Louis XV., v tomto výkvětu pohodlí a duchaplnosti, rafinovaného sybaritství a nejjemnějšího vkusu, jenž stírá s obydlí všechen ráz prosy a činí je ráječkem plným poesie a parfumu. Necvičené oko Pravožijovo bloudilo v uctivém údivu po čalounech, jež nekryly, nýbrž rozvíraly prospekty do báječných krajin, plných nevídané, duhové pestroty a tančivých, houpavých tvarů; po nábytku, vykouzleném hebkými prstíčky víl z cukru a porculánu; po látkách, spředených z paprsků Aurory a stříbrné mlhy; po barvách opojně lichotných a sladkých. Nic nebylo tu přirozeného, vše fantastické, a přec nevýslovně krásné, čarovné, rozkošnicky útulné.

Úbor paní Orelské ušil poněkud jásavou a zvonivou souhru barev i kontur v komnatě. Za to svědčila smuteční čerň výborně její štíhlé, ladné postavě, kteráž v upjatém, tmavém obleku ladnými rysy určitě vynikala; rovněž tak odrážely od mdlého stínu šatů liliová, hebounká i průsvitná pleť její tvářinky, lesk její vlasů a zářivý svit její očí.

„Přicházíte si pro mé poděkování, pane Vymetale," pravila, skončivši dopis a obracejíc se k hosti. „Jsem zpravena o vaší ochotě, která Zdeňka Jirsíkových do Prahy bezpečně doprovodila. Zavázal jste si mne tím k díkům. Prosím, abyste je přijal. Mohu vám ještě něčím posloužiti?"

„Opovážil jsem se prositi vaši milost o slyšení" — Pravožij měl řeč nastudovanou — „abych složil účet ze svého poslání, kterým jste mne dobrotivě obmysliti ráčila."

„Obšírné zprávy slečny Živné a relace mého důchodního považovala jsem za dostatečné. Chcete je něčím doplniti?"

„Prosbou, abyste počítala vždy na mne, milostivá paní baronko, kdykoli si ráčíte na Zdeňka vzpomenouti."

„Těší mne. Prozatím nemohu předvídati, čím byste si asi poznovu mé vděčnosti získati mohl. Na slečnu Živnou mohu se spolehnouti úplně. Ah, přece něco. Dal jste mi nahlednouti minule do své duševní dílny. Překvapil jste mne příjemnou zprávou, že jste poeta. Nesmlčel jste, jakých máte konexí. Tyto styky mohou býti na prospěch i Zdeňkovi. Jest neznámý hoch, a jeho talent — až jej dokáže — mohl by zakrněti, kdyby nedostalo se mu povzbuzení a rady, kdyby artističtí referenti, spisovatelé, amatéři neupozornili naň veřejnost, kteráž jest líná, nevšímavá a netvoří si úsudek, nýbrž chce jej míti předepsaný. Shodla jsem se již se slečnou Živnou o tom — ač — jak pověděno — poněkud předčasně; jsem však netrpělivá ženština, předbíhám ráda a omlouvám se domněnkou, že lépe jest pamatovati na vše dříve než později. Slečny Živné jsem tedy jista. Leč její známosti jsou jednostranné a pochopitelným způsobem obmezené. Prosím tedy i vás, abyste byl Zdeňka pamětliv a zabrousil svým pérem a svou výmluvností svým časem v naznačený směr. Chcete?"

„K službám, vaše milosti," uvoloval se Pravožij. „Obávám se toliko, že mi bude na závadu nedostatečný styk se Zdeňkem. Zůstane-li u slečny Živné, bude mi nepřístupným, poněvadž slečna — promiňte, zdálo se mi tak — uzavírá ho jaksi přede mnou, či bojí se oň —"

Paní Orelská z Řásné usmála se lehýnce.

„Polekal byste mne, kdybych neznala slečnu lépe, než vy," pravila. „Prosím, nevytrhujte mne námitkami. Slečna byla nejmladší učitelkou v pensionatě, v kterém se mi dostalo vychování. Jest o málo let starší než já, přilnula ke mně, jsme přítelkyně. Dovolíte mi tedy, abych si připustila myšlenku, že slečnu Živnou znám, že jí rozumím. Slečna jde vždy přímou cestou, nedělá okolků a osvojila si upjaté, úsečné chování. Ale toť pouhý profil její bezúhonné povahy a jejího oprávněného sebevědomí. Snad i," paní baronka smála se opět, „potkaly se dvě bytosti, které svým instinktem nejsou k sobě vábeny! Toť úkaz velmi všední a nevězí za ním nic, krom snad nepovědomého magnetismu. Z listů slečny Živné vysvítá jaksi, že jste na sebe přítažlivě nepůsobili. Upokojte se. A stůjte mi v slově. Za to můžete čítati vždy na mne, kdykoli by vám baronka Orelská v něčem mohla býti na prospěch."

Dáma hnula sebou, jako by očekávala poklonu a odchod Pravožijův, aby mohla se opětně obrátiti k svému stolku.

„Račte spoléhati, milostivá paní baronko," sliboval horlivě P. D. V. Hlubocký „a navzájem dovoluji si vaší milosti nabízeti své služby —"

Což řekl něco nezdvořilého? Dáma, kteráž byla až posud zachovávala jemnou přívětivost a nehnula brvou nad jeho střevíci a jeho velbloudím kloboukem (— Pravožij si umínil, že to drzému komorníkovi pro naučenou poví —), tato dáma pohlédla naň jaksi jako by chtěla říci: „Človíčku, tys nad míru laskavý!"

„Přišel jsem také," odskočil syn lesníkův, „abych vašnosti — vaší milosti složil svůj pokorný dík za poslání do Prahy. Bylo mi vítáno,

an poskytlo mi možnosť vyříditi tam některé literární záležitosti a zatlačiti oči své sestřence —“

Pravožij vypravoval poznovu o svých záslužích o Lenorku. Častějším přemíláním nabývaly jeho vzpomínky poříde sytější barvitosti a velikých tvarů. Osvojil si již i zvuk hlubokého pohnutí, s nímž také paní baronce životopis a martyrologii své sestřenky přednášel, co chvíli obsažné pouzdro na mouchoiry do výšky zvedaje. Až posud skrýval je pod kloboukem.

(Pokračování.)

NOSILA KLOBOUČEK.

Povídka z kraje od JOS. JAKUBCE.

(Pokračování.)

XIII.

Byl statek Kazdův jako zámek bílý.
V tom statku hospodář, muž vytříbený.
Kdo okolo šel, postál před ním chvíli,
a podivil se, jaké na něm změny.

Ten statek pěkný, hospodář v něm mladý,
v tom rozum moudrý. Chodí do hromady,
a sousedé naň hledí s uctivostí.
Je stále vážný a jen se sousedy
rád hovoří, co vášně jsou již prosti.

A zatím Krupka myslí naposledy
v to udeřiti, aby svatba byla,
i chodí od Votrubců ke Kazdovi.
Ač Kazdovi vždy tvář se zachmuřila,
přec Krupka Náně dobré zprávy poví.

Však Kazda jenom hospodářství vede.
Má na jeteli vypasené koně,
též plny budou opět sýpky šedé,
a jaká radosť hledět na jabloně!
Až vymlátí a načeše a složí,
jaké to bude požehnání boží!
Jde Kazda po dvoře a v nebe hlédne —
a nikdo nepoznal by, že v tom hledu
vzdech jemný byl. — Je pěkné odpoledne,
a co je živo, slunéčku jde v sledu.
Šel na kraj lesa; tam se často béře,
když za sebou v čas prázdný zavře dvéře.
Jde podél potoku, a z jeho křoví
vylezly stíny, sedí po den celý,
a slezou též, když vstane soudruh nový,
by opět v potoce se potápěly. —
To nejsou stíny — Kazda v duchu tuší —
leč jsou to vzpomínky, jež s ním si sednou,
a chce-li odejít, se také zvednou —
v patách mu chodí, hlodají mu v duši.
Jde opět domů, prohlíží si pole:
jsou holá strniště, kam pozří v kole.
Vždy říkával: „Teď žitko po kolena;
až bude po pás, na námluvy přijdem,
až bude doma, budeš moje žena“ —
i výskl při tom, posmíval se lidem,
že starají se oň. — A teď už s pole
srp pověšen a strniště je holé,
kde cvrčí ještě leda koníkové. —
Kam utíkáte, zlatí, krásní dnové?
Kůň rychlý málo, rychlejší jsou ptáci
a nejrychlejší větři — nedohoní,
co rozmilého člověk denně ztrácí.
Jen vzpomínka! A proto tolik po ní
se pídí srdéčko a místa hledá,
kde trávu bujnou touha rosí bledá,
Ó kudy nechodí se, tráva roste,
tam stezka mizí, kde jsou řídcí hosté.

Vždyť lásky chodníčky jsou zarosené,
a travka bujná rosou zalévána.
Za každým stromem pláče krásná panna,
a vonné vánky — vzdechy posvěcené
tu visí na listech, by vyprávěly,
jak sladce se tu pláče, sladčej líbá,
kde milostný vzduch milovat se velí,
a každý strom se nad milenci shýbá
jim blaho šeptaje a přeje štěstí.

Je sladké slovo, co strom zašelestí,
je každý kvítek úsměv šťastné líce,
a skrytá báj si tady skládá zvěsti,
jak na stromy za svitu večernice
kdys napadala svatojanská rosa,
a hvězda do vody v jich houští slétla.
To slyšet v šelestu a v písni kosa.
A v každém kvítku láska sama zkvetla,
že ten, kdo přijde sem, hned divem stane,
a oddychnuv div blahem nevykřikne.
Však hlas tu hříchem; dlouho, nežli znikne
a křoví stichne zvukem polekané.

Sem přišel zbloudilec a sklopil hlavu.
A pozvednuv ji na kmen zase klade.
Pták vzduchem zašuměl, lít přes doubravu —
či tak se chvělo jeho srdce mladé,
že zaslechl je? — Pátrá v křoví, pátrá,
a zapláče: — tam lávka přelomena!
Strom v stesku objal jako svého bratra.
Toť lávka je, co na ní sedávali,
toť lávka milenců. Ó, jaká změna!
Stín křovím táhnul, zraky se mu kalí:
Hle, lávka zarostlá už, přelomena!
Šel blíž a opřel o kmen stromu tělo,
pak sedl na zem, hlavu na kolena,
a ptáče poslouchal, jež nad ním pělo.
Snad někde v koutku pláče právě milá,
a snad se druhdy tady roztoužila
naň čekajíc, jí slza skápla v třpytu,
tu rosa zmnožila až na studánku,
pak přilétlo sem ptáče do úkrytu
a napilo se ze slzy té teskné — —
teď touhou pěje. Vzdechy v tichém vánku
kol chvějí se a slzička se leskne.

Vzal knížku do ruky, již dostal kdysi.
Z ní tady spolu často čítali si.
Teď chtěl číst sám, však nelze. Knížku schoval
a dumal, snil — jak by ho očaroval.
Ba očaroval. Bůh ví, kdy šel domů.
Však zůstal v duši mu ten šumot stromů,
stesk ptáčete, co všecko našel v lese,
a srdce smutnější si domů nese.

XIV.

Ach posvícení! Jaké posvícení,
když jizba prázdna, hostů žádných není!
Tak u Kazdy; však jinak u starosty:
tam budou míti z příbuzenstva hosty,
ba vzkázali též Kazdovi. Ves celá
jak srdce své by dnešku otevřela.
Jdou přátelé a přijdou staří známí;
teď ještě otci aby z hrobů vstali
a poslechli a zase povídali.
Hle, mísa koláčů! Nuž pojďte s námi!
A Kazda šel ven na náves; tak je mu,
jak měl by výskat, hned se smáti všemu,
hned zaplakat, kdy vše se těší kolem.
A zase šel a za domácím stolem
sám usednul a seděl do večera,
pak vyšel z domu do nočního šera.

Jde zvolna nocí. Stane, rozhlédne se
a slouchá nehnutě. Jen skřehot žabí,
psů slyší štěkání a šumot v lese.
Níž svítí hospoda; jak výskala by,
tak zní to stlumeně. Stisk' ruce k čelu
a poslouchá, jak do tmy hudba zvučí.
On tady sám! Teď vzpomněl na svou Bělu;
ó, jistě by jí klesl do náručí.
Však, kdož to ví? Tak smutno, smutno mu je.
Ta hudba vzdálená mu zní teď k pláči.
Tak stojí sám a vánek noční duje
mu čechrá vlasy, které rosa smáčí.
Ta hudba zní mu do duše: on skočí
a přitisknuv si klobouk níže v oči
šel do hospody. Tam ho uvítali
a nabízejí pivo. Veselo tu.
„Kdo byl by smuten? Zapijem tu psotu
a budem pít a proskáčeme žaly!“
Vše veselo, a muzikanti hrají
až strop se třese, basa bručí v koutě,
na lavici si tetky povídají,
a párek za párkem se v kole kroutě
lahodně šumí, hoši bujně dupou
a juchají. Však staří hospodáři
si sedli za stůl všichni jednou kupou.
Z nich každý kouří a se vážně tváří
a hledí na tu mládˇ, jak s hudbou pluje,
a ten neb onen takto zahubuje:
„A co ta nová muzika, co do ní!
Jen slyšet klarinet, a tak jen časem
ten se smyčcem se v pravo, v levo kloní,
takt muzikantům poťukává hlasem.
Nu, housle šeptají a zas tak bručí,
a trubky k tomu na konci jen kroku
vždy zavrčí; a tam to v koutě bručí,

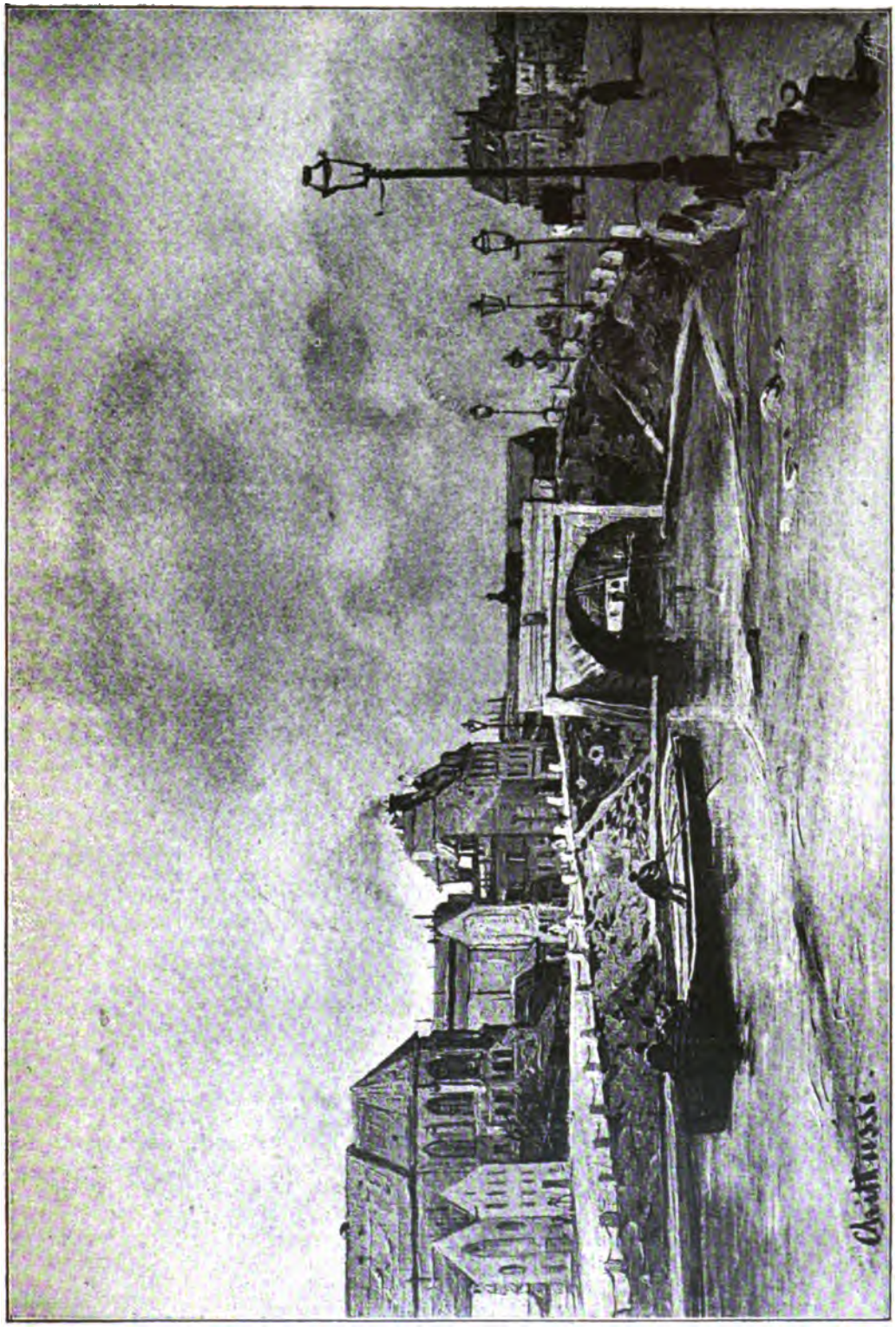

445 PRŮPLAV ST.-MARTIN V PAŘÍŽI. Obraz Ant. Chittussiho.

kde starý basař rozhorlen se kasá
a trhnutím takt dává do poskoku.
A při tom, hlehle, skáče naše chasa!
I aby kmotře! Když jsme my tak kdysi
buď rejdovák neb skočnou zajuchli si
při našich dudách — byla hudba jaká.
Ó, dudy za těch let! — Však toho
šlaka? —"

A Kazda zatím sednul v středu.
Ač teskno mu, přec vesel ku pohledu
a nevěda nač, stále přikyvuje.
A jak je vesel! Všechno k smíchu mu je.
I hledí do oken, v nichž lidské hlavy
se z venčí dívají. Pak vstane s pivem,
tam k hochům jde a rozjařen k nim praví
až k podivení v hluku dovádivém:
„I co budeme smutni! Výskneme si.
A muzikanti, že vás všechny běsi!"
Jde k dívčinám a podává jim píti:
„Nu, panenky, jak hezky vám to sluší!
Nu, budem tancovat." A zrak mu svítí,
že proráží to divně k samé duši,
a dívky klopí zrak. On vzhůru ruku
a klobouk na stranu před hudci stane;
jak rukou mávnul, konec všeho hluku,
on pak si hladí vlasy pocuchané,
takt muzikantům dá, a zpívat počne.
Prv samé jenom melodie skočné,
pak přechází to zvolna v smutné zpěvy
jak hocha pláč a stesky smutné děvy,
a každý hledí naň a dech svůj tají,
jen tetky po svém v koutě šepotají.

„Šel za tebou, šel za tebou jsem, milá,
ty's růžičkou mi na zahrádce byla.
Šel za tebou jsem, za měsíčkem hvězda,
a již se mi ta láska naše nezdá.
Šel za tebou jsem po pěšině dolů,
a to již Pánbůh rozloučil nás spolu.
Jen ještě šátek bílý na památku,
co dala jsi mi tenkrát k mému svátku.
Jen ještě růžičku, má holubičko,
co's dala mi, když líbal jsem tě v líčko.
Jsem teď jak javor opuštěný v lese,
a nade mnou se ptáče smutné nese.
Ó, bohdej bysi byla hodně zdráva,
a srdce moje bohdejž dokonává — —"

A svěsil hlavu. Muzika mu hraje
a hraje do kola. Mládˊ oddychla si,
a každý ještě slzu v oku maje
kol něho výskne v středu bujné chasy.
A Kazda stěží protlačil se z kola
blíž stolu sousedů; tu na něj volá
kdos drže sklenku výš: „Tak líbíš se mi!
Ne zanášet. Však mezi námi všemi
dost hezkých děvčátek, a co víc platí,
to samých hospodyněk. Bláznil's trochu!
Nu, dejme rozum, když jej člověk ztratí!
Už dobře jsi jí nechal, milý hochu.
Co? Na statek s tou fintilkou? Máš hlavu?
Ta přivykne ti sedlskému stavu?
Jen pomyslete! Klobouček si nosí
a zpívá na kůru; hle na slečinku!
A my chodíme také někdy bosi.
Nu, to bys ve statku měl pěknou žínku!"
Chtěl pokračovat, když v tom poskočily
na stole sklenice a Kazda chvíli
výš ruku vymrštiv jen jiskřil zraky
a po druhé již zvolna spustiv dolů
svou ruku, hněvně v hovor dal se taký:
„Jen, kmotře, nechte si svou moudrost
doma,
to vyjednáme si již s Bělou spolu.
Vy neotírejte se takto o ni!"
Tu Kazdovi hněv škubá prudce rtoma
a bouřná mysl slovo jen jen honí,
když se všech stran se kolem něho kupí
hned sousedé a vlídně chlácholíce
jej hladí po rukou a jemně sice,
však pevně pěst mu drží. Kazda úpí
a křičí dál, ač rozumět mu není,
neb taký nastal hluk a poděšení.

Co chlácholili druzí rozvaděné,
tu pojednou se ode dveří žene
hle, Krupka, troubu ponocenskou v zadu
a po chytrácku rukou hladě bradu
teď prohnul koleno a šoupnul nohou,
jak švihák zarejdil a mimo mnohou
před Nánou dupnul, lusknuv prsty
křepce,
a již se točе v kole potřásavě
důvěrně klade hlavu k její hlavě
a zraky kroutě do ucha jí šepce.
A již se zastavil s ní blíže stolu,
kde zuřil Kazda. V chytrém totiž plánu
před Kazdu staví uzardělou Nánu
sám klaně se, by tančili teď spolu.
Než Kazda zabrán v rozvaděné půtce
před Nánou založil si schvalně ruce.
A dívka studem hořic líce skryla
a do kouta se v zadu posadila.
Však při tom starostu jako když píchne,
rukou se rozehnal a každý tichne:

„Nu, jaké křiky?" rozhorleně volá.
„Tu soused dobře mluvil, musím říci.
A hospoda přec není žádná škola.
My na Březanech s otevřenou lící
tak po horácku slovo řeknem přímé
a potají to tutlat neumíme
ni tajným žalům vašim nejsme zvyklí,
neb u nás přímé zvyky nezanikly.
My namlouvali jsme se v práci v lánech —
nu, my jsme zkrátka u nás na Březanech.
A soused Kazda — inu patří k městu,
on do města si zajde pro nevěstu."

„A zajdu — zajdu! Navzdor ledskomu
a dojdu pro ni odvést si ji domů.
Vám navzdor dojdu pro ni." — „„Pro
fiflenu!""
zasmál se starosta a bouchnul pěstí.

„Pro žádnou fiflenu, však pro svou
ženu!"
tak vyřítil se Kazda na starostu.
A jistě bylo pro oba dva štěstí,
že hned je obstoupilo klubko hostů.
„Vy jste se spikli, všichni jste se spikli!
Na to jsem nebyl ještě od vás zvyklý.
Já každému dal v obci dobré jméno,
a na mne každý má jen namířeno!"

Tu od druhého stolu náhle vstává
odhodiv karty pestře malované
že rozlétly se v různo, rukou mává
pan otec ze mlýna a vážně stane
blíž Kazdovi: „I nevaďte se s nimi,
i mlčte, Kazdo! Buďme moudřejšími!
Počkejte, počkejte! Jim zajdou smíchy!
Vše do času! Už dost si popánoval,
už na někom tu narostlo dost pýchy.
Však už se dosti zpupně k obci choval.
Jen ať dá pozor, ať ho nepřerostu. —
Nu, v neděli je volba na starostu!"

V tom ze zástola pomalu se zdvihá
jak krocan rudý starosta, i druzí
od stolu vstávají, vše se jen míhá
a vše se plete, překáží si v chůzi
a v jeden bouřný chumáč všechno splývá.
Zle skončila by jistě váda divá,
když pojednou, kde každý stál, tam strnul,
lid poděšen se ze světnice hrnul
a utišení nastalo: to právě
do okna zvenčí Krupka v plné slávě
vyložil okázale svoji chloubu,
svou zakroucenou ponocenskou troubu,
a co má v prsou dechu, tak v ni duje:
on dvanáctou, ač brzo, odtrubuje.
A než se uvnitř lidé poděšení
vybrati mohou z toho překvapení,
hned hudebníci do kola hrát počnou
a v hlučném smíchu všechno spustí
skočnou.
Jen muži dva se dále na se mračí:
Votrubec — mlynář, jako staří rváči.
A třetí — Kazda — vyzrál nad zajíce:
v tom hlučném zmatku zmizel ze světnice.

(Pokračování.)

BYL PRVNÍ MÁJ...

Příběh z našeho podlesí. Napsal J. L. HRDINA.

tarý Charvát už byl — jak se říká — v jednom kroužku, všecek sehnutý, sotva se na nohou držel a starobylá dřevěnka mu každou chvíli vypadla z bezzubých dásní, ale pořád ještě se chtěl rovnati mladým. Místo aby došel k truhláři a připomenul mu, aby už pomalu dával vyschnouti prkna na jeho rakev, zašel si mezi chasu, poslouchal lecjakés povídačky, smál se, jako by měl se smrtí kontrakt a vyprávěl též různé šprýmy. A kolik klokočových „otčenášů“ a „zdrávasů“ proklouzne prsty jinému v těchhle letech, tolik desetníků a dvacetníků prošlo prsty Charvátovými nejen na tabák, ale na všelijaké taškařice. Každý duch prý má chválit Hospodina, jeden tak, druhý jinak: to prý je to pravé. Žebrákovi dal krejcar, flašinetáři desetník. Kolovrátek je těžší než plátěná mošna. A pak písničku každý raději slyší. Ostatně, že flašinetář je opravdu flašinetářem, to se vidí, ale je-li žebrající skutečným žebrákem, těžko uhodnouti. A když před prvním májem chystala se bodrá mládež vesnická k „pálení čarodějnic“, nikdy tam nechyběl starý Charvát a sám udílel všelijaké rady a ponaučení, vyzradil, kde jaké staré koště, a kde jaká kolomaz. Sotva držel pohromadě kosti, ale na Řípci musil v ten večer být, ač mladému člověku hezky ubude na dechu, než tam vystoupí. Musil být první při zapalování hranice čarodějnic, se zálibou pozoroval, jak hoši metali hořící košťata do výše a býval rozhodčím, čí koště nejvýše doletělo. Řekl-li to starý Charvát, dojista to bylo pravda. A býval posledním z těch, co vraceli se za zpěvu domů od dohořívající hranice.

Vrátili se do vsi, za nimi se přibelhal Charvát; ale kde pak už zas ta mládež byla! Každý vzal pilku nebo sekyrku pod kabát a hajdy do lesa, každý tam, kde si vyhlídnul už před časem dle svého vkusu nejhezčí břízku. Ještě to kdyby mohl starý Charvát: zajít si s mladou chasou do lesa a pomáhat jim řezat „máje“. Ale již nelze. Nohy jeho už mají všeho tak nejlépe dost, a pak — kdyby přišel hajný! Mládež by ovšem upláchla, ale hajný by si chytil Charváta a musil by pak všecky vyzradit. Takový vesnický hoch jen když uřízne břízku, na víc nemyslí. Někdy si vyhlídli dva jednu „máji“, oba ji chtějí mít a konec konců, rvačka, křik — přijde hajný, vezme jim sekyrky a pilky a mohou býti rádi, když si jich nezapíše. Charvát by tam však přece rád byl. Myslí, že bez něho nic kloudného se nemůže provést. A mládež má z něho jen dobrý den. Charvát prý nedoslýchá a má už slabý zrak, ufal prý by někde švestku místo břízy.

Jen si myslete! Ráno ještě celá ves spí a Charvát už ví, před kterým stavením mají nejvyšší a nejrovnější „máji“. Obejde vesnici, podívá se na běloučké břízy, jež přes noc odstěhovaly se z lesa sem pod okna, změří si je, ohmatá, každou zatřese, jak pevně je zasazena a usoudí. Kde dvě dívčiny jsou v neshodě, čí „máje“ je hezčí, pošlou si jen pro Charváta. Pak prý má slabý zrak! A že nedoslýchá? Když prvního máje přijdou do vsi muzikanti, zeptejte se jen Charváta, kde nejlepší kousek zahráli. Kdybyste mu nevěřili, ptejte se hudebníků samých a ti vám to dosvědčí.

Byl první máj.

Tehdáž připadl zrovna na neděli. Vesnická mládež při sobotě déle prodlí z večera venku, v neděli se déle zdrží v peřinách. Včera ještě krátce před půlnocí plála hranice na Řípci a hoši by se tam byli zpozdili Bůh ví jak dlouho, kdyby jich sám Charvát nebyl upomenul.

„Tedy si ještě několikráte skočte přes plameny a hleďte, ať přijdete v čas do lesa. Noc už je krátká jako dlaň a nepovede-li se vám to před půlnocí, když bývá hajný v prvním usnutí, po půlnoci je amen!“

„Hoši, nechte toho a pojďme.“

„A napřed si břízku desetkrát prohlédněte, než ji utnete. Ne snad, jako vloni. Hajný mi potom žaloval. Uříznete „máji“ a když jdete kolem jiné, která se vám lépe líbí, zahodíte ufatou a useknete novou.“

„To Frantík Rousinův.“

„Frantíka nechme, ten je letos u dragounů, ale říkám to vám, že je to hřích. Jděte, zítra vám povím, kdo přinesl nejhezčí a kdo ji nejpevněji zasadil.“

„Mládež ušlapala hranici a rozběhla se ke vsi. Starý Charvát se shýbnul, vzal do prstů žhavý uhlík a vsoupnuv jej na dlaň, skoulel jej do dřevěnky. Pro samé rady nechal si ji vyhasnout, a znáte takovou dřevěnku — když člověk nekouří jedním dechem, je hned po ohni.

Ve vsi již bylo všecko jako po třicetileté válce, když se Charvát vrátil. Všude tma a ticho, nikde ani pes nehlesnul. Byla tichá, teplá noc, pod jejíž pláštěm z daleka klusal první máj, a Charvátovi se nechtělo do chaloupky. Sedl si na kámen před chaloupkou, že počká, až se hoši z lesa vrátí, ale rozmyslil se. Zkazil by jim radost a sobě potěšení. Půjde spat, aby ráno nezmeškal, aby si neprohlédnul někdo jiný dřív „máje“ než on.

Tak klidná noc a velebná — jen tu a tam ozval se podivný šelest, jako by les povzdychnul, jako by hedvábí svadebních šatů zašustilo — to hoši se

vrátili z lesa a nyní stavěli děvčatům pod okny „máje“.

„Až se ráno Charvát probudí, ten se podívá!“

Už bylo dávno po půlnoci a blízké lesy vonným dechem zašeptaly, že přišel první máj. Daleko na východě za Vltavou rdělo se nebe nádechem barvy růžového poupěte a z osení vylítli skřivani k oblakům, vstříc prvnímu máji, prvnímu jitru květnovému. A brzy ozval se ve výšinách velebný chorál na znamení, že tam v dáli už se objevuje slunko, a ostatní ptactvo ve větvích se probudilo, protáhlo křídla, přeskakovalo s ranní modlitbou se sněti na sněť, ale opatrně, aby ani pírkem nezavadili o svěží křehoučké lístky, aby nepolámali mladých heboučkých květů. Po chvíli vědělo vše, co dlelo pod krovem přírody, že přišel první máj. Jen ta stavení vesnická, ty statky a chaloupky vypadaly jako hroby obílené, tichy, mrtvy, bez nejmenší stopy života. Když pak z první chaloupky zvednul se pruh dýmu a rovným směrem stoupal k oblakům, to už starý Charvát věděl, kde jaká „máje“, která nejrovnější, nejvyšší, která trčí nejhlouběji v zemi.

Letos stojí nejhezčí „máje“ před statkem Civínovic. Ta „máje“ jest nejvyšší, sahá až na kalenec střechy, rovná jak svíce, silná, že ji oběma dlaněma neobemkneš a stojí pěkně jako ze železa, ač před statkem Civínovic je půda tvrdá, kamenitá a nesnadno tam vykopati otvor.

Je vidět, že to dalo Martinovi Zemanovic práce dost, než „máji“ zasadil. A nikdo jiný jí nesázel, než Martin, jiný nedochází do statku k Bětušce než on. Také sílu musí míti za dva kamarády. Podobnou „máji“ by mnohý neunesl, kdyby mu dali kanovníci Vranské panství. Martin ji musil nésti sám, sic by to druzí Bětušce pověděli, a musil by se s nimi rozděliti o Bětuščinu výsluhu. To by nerad! — Kdož by se chtěl děliti s někým o hubičku své milenky! — Je vidět, že je Martin silný hoch. A odvážný! Ta bříza stála zrovna pod oknem hájovny, hajný má zlé psy, každou chvíli mohl vysadit pušku z okna a vystřelit, jako tentkrát — —

„Tu „máji“ tam měl Martin nechat!“ šeptal si cestou starý Charát a došed ku své chaloupce, posadil se zase venku na kameni a nějak smutně sklonil hlavu. Jindy bývá jeho první, aby šel do světnice a tam pověděl dceři a zeti a všem vnoučatům, jak se letos „máje“ vydařily. Dnes seděl venku mlčky a do světnice nešel. Myslili, že je posud ve vsi, až když vyšla dcera na dvůr pro vodu, všimla si ho.

„Vy tu sedíte! tatíčku? — Vždyť je chladno.“

„To se ti jen zdá.“

„Ani jste nepřišel povědět, kde je nejhezčí máje.“

„U Civínů.“

„A ty druhé?“

„Ani nevím, těch už jsem si nevšímal.“

„Co je vám, tatíčku?“

„Nic Mařenko, docela nic.“

„Pojďte do světnice.“

„Počkám tady, až bude snídaně, zavolej mne. Vidíš, tamhle od Lotouše jdou už muzikanti.“

A vskutku, od Lotouše silnicí přicházelo osm hudebníků. Před Janákovic statkem se zastavili, profoukli násadky pozounů a trubek, vybalili z modrých kapesních šátků klarinety a flétny, sesadili a spustili takovou veselou píseň, až houfec holubů zděšeně vylítnul na střechu, psi štěkali a strkali čumáky do štěrbiny pod zavřenými vraty, ženské házely na sebe kazajky a vybíhaly ven a košilaté děti se tlačily do oken. Stará výměnkářka se nemohla honem upamatovat, čí dnes ve statku svátek, že jsou tu muzikanti, až když viděla pod okny vysokou běloučkou „máji“, zakývla hlavou.

„Dnes první máj!“

Za rybníkem seděl posud před chaloupkou starý Charvát, na koleně maje vzepřenu levou ruku, v ruce bradu a v pravé drže stéblo slámy, jímž honil žlutého mravenečka v písku. Mravenec snažil se utéci, ale Charvát jej zase k sobě přihnal.

Jaká to divná hračka!

„Tatíčku, pojďte k snídani.“

„Hned, Mařenko, jen co muzikanti obejdou vesnici. Snídejte zatím sami.“

Charvát hledal mravenečka, ale už ho nenašel. Zahodiv stéblo a narovnav se zahleděl na hudebníky, kteří přehrávali už druhou, třetí píseň. Hleděl na ně, ale snad jich ani neviděl, naslouchal hudbě, ale Bůh ví, kde toulaly se jeho myšlenky. Pluly daleko, jako ty melodie dalekými, rozlehlými lesy za klidného, teplého jitra májového.

„Nuž, která se vám líbí nejlépe, dědečku?“ ptali se muzikanti, jdouce kolem. „Zahrajeme vám ji.“

„Ani sám nevím.“

„Což jste neslyšel?“

„Slyšel, ale zapomněl poslouchat. Ale nyní si dám pozor.“

A starý Charvát opravdu si dával na písně pozor, ale když muzikanti přehráli, nuceně a jako nechtě prohodil:

„Byli všecky hezké, hoši, všecky stejně hezké.“

„K vůli vašemu výroku se zdejší mládenci ze žárlivosti nepoperou!“ zabručeli na to muzikanti neuspokojeni a táhli do jiné vesnice.

„Tatíčku, hudebníci už jsou pryč, pojďte snídat!“ pobízel starce Charvátův zeť.

„Nemám ani pomyšlení.“

„Co je vám, tatíčku?“

„Nic, jen ať mi nechá Mařenka snídaní v teple na kamnech, však já se přihlásím, až budu při chuti.“

A zase složil ruce a pozoroval lidi, co kolem chodili do kostela. Byli to přespolní i domácí, přespolním na pozdrav poděkoval, s některými domácími chvilku si pohovořil. Nyní jde Martin s Bětuškou, vedou se za ruce a smějí se jako hrdličky. To věřím, tak hezké dívky v celém podlesí se nenajde, jako je Bětuška a tak krásné „máje“ neuvidí dnes nikdo v žádné vesnici, jako je ta, co jí Martin postavil.

„Jak se vám líbí „máje“ před statkem Civínovic, dědečku?“

„Jsem stařec, ale takovou jsem ještě neviděl. Musil jsi se při práci zapotit. Ale tu jsi neměl utnout, Martinku.“

„Chtěl jsem dokázat hajnému, že jsou na světě ještě chytřejší lidé než on.“

„To je všecko hezké, hochu, ale měl jsi si vybrat jinou.“

„Považte, dědečku, utnouti břízu pod oknem hájovny.“

„Já ti rozumím, k tomu je třeba srdnatosti, ale jak povídám, měl's ji tam nechat.“

„Taková bříza se za „máji“ ani nehodí, ale já chtěl zrovna tu, protože stála hajnému před očima.“

„Neměl jsi jí kazit.“

„Já vím, že hajnému pukne žluč.“

„Anebo někomu srdce. Jdi, Martine, doveď Bětušku do kostela, ale po mši přijď sem, já ti povím, proč jsi to neměl dělat.

„Povězte hned.“

446

Studie. Kreslil prof. Fr. Ženíšek.

„Přišel bys pozdě do kostela, až odpůldne.“

„Rád se dovím, co to bude!“ povídal Martin Bětušce a šli dál. Svěřil se s tím i druhým, a sotva bylo po obědě, sešlo se před Charvátovic chaloupkou chasy jako před hospodou.

„Dědečku, už jste po obědě?“

„Nechte ho se najísti, vždyť celé půldne neměl v ústech!“ plísnil hochy Charvátův zeť.

„Jsou tu již hudebníci a za chvíli začnou hrát.“

„Kdo se nemůže dočkat, ať jde. Že máš tak těch peněz na rozhazov!“

„Dnes jsou „máje“, dnes platí děvčata hudebníkům.“

„Však se děvčata pro tebe nepoperou. Inu ty dáš muzikantům výdělek, jen když to nejde z tvé kapsy.“

„Ah, dědeček už jde!“ —

„Jak je to, dědečku, s tou břízou?“ ptal se starého Charváta Martin, jenž byl nad hochy jaksi „kápo“.

„Počkej, tady svítí slunce, což abychom se ohlédli někde po chládku? Mimo to včera přehlíželi u Turků včely a ty jsou tu na blízku. Jsme jim zrovna v cestě mezi úly a pastvou, mohla by nás některá poznamenat.“

„Pojďme k nám za humna.“

„Anebo na Civínovic klády před statkem.“

„Třeba.“ Všichni kráčeli volně drobnou vesničkou, jež byla v ten den ve sváteční ustrojení a před každým stavením, kde měli hezkou dceru, stály rovné „máje“ běloučkého těla, na vrcholku ozdobené dlouhými různobarevnými fábory. Charvát se díval s jedné na druhou, ale jen tak, aby mládeži mohl její dílo pochválit.

„Dědečku!“ volal za ním malý klučina, „dědečku, zapomněl jste si doma dýmku!“

Starý Charvát se ohlédl a hmatal po kapsách.

„Opravdu! A kdo tě poslal, Veníku?“

„Maminka, a máte přijít, dědečku, k svačině.“

„Přijdu, synáčku, přijdu, tak — a tu máš krejcar od cesty.“

Vnouče skočilo po krejcaru, Charvát vzal mu z ruky dřevěnku a měchýř s tabákem na zelené šňůrce a zastrčil do kapsy.

„Nebudete kouřit, dědečku?“

„Dnes poprvé za dlouhou řadu let mi nechutná.“

„Kdyby vám bylo nevolno, nechme tu pohádku na zítřek.“

„Ne, ne — nic mi není, dnes se to bude nejpohodlněji povídat. Je první máj. Tenkrát byl také první máj. Týž čas, týž rámec obrázku — myšlenky se budou držeti lépe pohromadě.“

A vyndav z kapsy červený čistý šátek, rozestřel jej na kládu před Civínovic statkem. Dřevo je syrové, bývá na něm leckdes krůpěj pryskyřice a ta z oděvu nepustí. Druzí si usedli kolem dědečka, kam kdo mohl tak, že vyhlíželi jako diváci v nějaké aréně, jeden níž, druhý výš.

„Ale je to „máje“, dědečku, co?“ prohodil při tom jeden všetečka nevěda, jak do řeči. „Z té by byl stěžeň na lod, jako jsem viděl v Lovosicích.“

„Proto si měl Martin vyhlídnouti jinou.“

„Já vím, kdo tu břizku sázel, že ho již hlava nebolí.“

Starý Charvát se na mluvku podíval. „Že ne? — Dnes ráno mne začala bolet hlava a posud mně neotrnula.“

„Snad nechcete říci, že jste vy onu břízu sázel?“

„A kdo jiný?“

„Vždyt musí být nejméně patnáct let stará, bříza prý roste ztuha jako dub — a má již kůru rozpukanou. Ta výška, jen se podívejte!“

„Podíval jsem se na ni dřív než ty, prohlídnul jsem si břizku, když jsem ji sázel před hájovnou — byl to výhonek as na stopu vysoký, a prohlížel jsem ji dnes ráno. Kdyby byl Martin posekal všecky břízy v pozdeňských lesích, ani bych brvou nehnul, ale že ulal tu — — Víš-li pak, Martine, jak je stará?“

„Kolik?“

„Dvacet let! — víš, co to je? Máš slaviti dnes své narozeniny, jako ta „máje“, jen že ty's o rok starší. Mně je přes šedesát. Hm, ty jen když „máji“ utneš. Ale na to nemyslíš, že kácíš někomu náhrobní pomník. Zdali pak jsi si všimnul dvou jmen, vrytých do kůry?“

„Ne, kde jsou?“

„Tady, pohleď!“ A Charvát povstav ukázal do výše, hezky nad svoji hlavu. Tam v kůře byla tři písmena a vyryté srdce. (Pokračování.)

Z D E?

Napsal **JAN ČERVENKA.**

Já hledal nebe s anděly a Bohem;
jak psáno v písmě, cestou trnitou
vždy klopýtal jsem žitím v žalu mnohém:
Vše marno! Zde — jen stopy pekla jsou!

Já hledal ráj, kde na své pouti bědné
bych mohl sklonit štvanou hlavu svou.
Já roztrh' šat svůj v muce bezohledné:
Vše marno! Zde — jen stopy hrůzy jsou!

Já hledal očistec, kde svoji trýzeň
bych novou trýzní smýt moh' pojednou.
Já hladověl a žlučí hasil žízeň:
Vše marno! Zde — jen stopy nářku jsou!

Já hledal světlo, volal u svět širý,
a tmě se bránil duší zoufalou.
Já zvedal k výši zraky plné víry:
Vše marno! Zde — jen stopy temna jsou!

Já hledal lásku, celé srdce svoje
jsem lidem hodil k nohám s pokorou.
Já prosil, u cesty jak žebrák stoje:
Vše marno! Zde — jen stopy zášti jsou!

Já hledal klid a s úsměvem a němý,
jak dobrý blázen světem chodil jsem.
Ach! Kdež ho nalézt na té bídné zemi?!
Vše marno! Tam! Tam ano! Za hrobem!

PŘED PADESÁTI LETY.

Črta ze života **Fr. Lad. Čelakovského.** Napsal **Dr. FR. BAČKOVSKÝ.**

Básník František Ladislav Čelakovský redigoval v l. 1834.—1835. časopis „Pražské noviny“ a zábavnou k nim přílohu „Českou včelu“, při čemž stal se v říjnu r. 1835. ještě také supplentem češtiny při pražské universitě. Redakci vedl znamenitě, a po supplenturе kynula mu professura, takže nadějné štěstí usmívalo se na něj velmi lahodně. Brzo však na jasný obzor jeho života vyřinuly se neblahé mraky.

R. 1831. vzbouřivší se proti Rusům Polsko krvavě bylo potlačeno, a r. 1835. car Mikuláš projížděl zemí, při čemž někteří z Poláků podali mu ve Varšavě adresu poddanosti a věrnosti. Ale car těchto důkazů jejich pokoření již nepotřeboval; vojsko ruské přemohlo revoluci nadobro, i doufal, že totéž vojsko dovede nyní také vládnouti. Proto nedůvěřuje Polákům, oslovil deputaci slovy velice příkrými, o čemž podána jest v „Pražských novinách“ ze dne 26. listopadu r. 1835. na poslední straně mezi jiným tato zpráva: „Císař ruský po tu dobu projíždí u veliké rychlosti dolní krajiny své říše . . ., ničeho po té vší cestě s takovou bedlivostí si nevšímaje jako vojska a opět vojska. Klademe tuto řeč matnou,* o níž jsme se již v předešlém čísle zmínili, kteroužto měl ruský car k deputovaným varšavským, okřiknuv je jen na začátku, když oni k němu mluviti chtěli: ‚Pánové moji! vím, že máte úmysl ke

* matný = ledajaký, chatrný, sprostý. *Pozn. spis.*

mně mluviti, a obsah řeči té vaší již mi jest povědom; nechci ale, abyste ji ke mně měli proto, aby nepravda nešla z úst vašich, anoť dobře vím, že smýšlení vaše jinačí jest toho, kteréž slovy projeviti hodláte. I jakž bych mohl věřiti slovům vašim, ježto nakrátce před revolucí těmi a podobnýmiže slovy klamali jste mne svou oddaností? Nejste-liž vy ti sami, kteří jste před pěti, před osmi lety mluvili ke mně o věrnosti a poddanosti, dávajíce mi přepěkná ujišťování, a přec v několika dnech na to zrušili jste přísahy své a zrady i zločinství jste se dopustili. Císař Alexander — jenž více vám hověl než ruskému caru náleželo, jenž obsypal vás dobrodiními, jenž více k vám lnul nežli ku svému vlastnímu národu, a vaše plémě kvetoucím a šťastným učinil — císař Alexander za to vysloužil sobě od vás ošemetnou nevděčnost. Dobré bydlo vás odjakživa píchalo, a sami jste se vydali za kaziče blahého stavu svého. Pravím vám, jak myslím, všecku pravdu bez obalu, abyste věděli, jak to s námi stojí, a čeho se nadíti můžete, neboť od času oné revoluce dnes vás vidím ponejprv a mluvím k vám ponejprv. Pánové moji! věztež, že na skutky hledím, a ne na slova. Lítost musí ze srdce přicházeti. Mluvím k vám beze všeho hněvu, a snadno pozorovati můžete, že není ve mně žádné kyselosti. Nejsem pojat žádným zanevřením, a vám na vzdor upřímně s vámi smýšlím. Maršálek, stojící zde před vámi, vyplní mé úmysly, podporovati bude mne ve všem snažení a bdíti bude nade štěstím vaším. (Tu deputace se uctivě maršálkovi poklonila.) Tak, pánové milí! Což ale má se znamenati těmito poklonami? První povinnost jest plniti své závazky a chovati se, jak sluší na poctivé muže. Z dvojího jedno sobě voliti můžete, pánové, jiného nezbývá: buďto setrvati v marném snášství svém o samostatném království, anebo pokojně žíti pod mým žezlem jakožto věrní poddaní. Zůstanete-li při těchto snech o stávající pro sebe národnosti, o samostatnosti Polska a všech podobných pošetilých zámyslech, tím větší neštěstí uvalíte na sebe. Já kázal tuto citadelu zříditi a ohlašuji vám, že při nejmenším bouření nad hlavami vašimi dám město rozbořiti, že za čas života mého více z rumu nepovstane. Nemilo mi, že takto k vám mluviti jsem přinucen; nemůžeť mocnáře těšiti, musí-li takto jednati se svými poddanými, avšak pro vaše dobro tak činím. Na vás jest, pánové, chcete-li toho docíliti, by předešlé věci přišly v zapomenutí, a toho nejjistěji dosáhnete poslušenstvím ke trůnu mému. Známo mi jest, že posud jste v dopisování s cizozemstvem a že vzpouru hlásající spisy u vás se rozšiřují. Sebe lepší policie nemůže na hranicích, jakové jsou vaše, toho překaziti, by tajného dopisování nestávalo, záhubné knihy se nedovážely. Jest tedy tím více povinností vaší býti ostražitými, aby se zlému přítrž stala. Tím jenom nastoupíte pravou cestu, když dítky své řádně vychovávati budete, vštěpujíce jim do srdcí náboženství a věrnost k panovníku. Vizteť sami, že Rusy uprostřed bouří všech, jimiž Evropa se zmítá, uprostřed bludného učení, jímž viklají se společnosti lidské, zůstaly silny a bez pošinutí. Věřte mi, pánové moji, že štěstím jest náležeti k této říši a ochrany její požívati. Buďte pamětlivi toho, co vám nyní řečeno!‘. . . . Máme za to, že bez výkladu řeči této rozuměti se může, náležejíc (sic) do oné spisovny, kde se chovají řeči mívané před čtyrmi sty lety od tatarských chánů k ruským knížatům.“

Poslední slova zprávy uvedené, přirovnávajíce ruského cara k chánům tatarským, druhdy panovavším nad Rusy, jsou ovšem dosti ostrá, censura pražská však neshledala v nich nic závadného a beze všech okolků je propustila. Ale ruské vyslanectvo ve Vídni, jež odebíralo „Pražské noviny“ — velvyslanec kníže Tatiščev sám uměl dobře česky — vidělo v těchto slovech urážku cara a žádalo za zadostučinění. Z Vídně bez prodlení zakročeno o vyšetřování celé věci, a výsledek byl, že Čelakovský sesazen ihned s redaktorství a že mu zároveň odňata supplentura při universitě, a tím i naděje, že by se mu dostalo kathedry professorské. Průkaz, že Čelakovský nešťastné oné zprávy sám ani nepsal, nepomohl mu nic. Již na čísle ze dne 20. prosince Čelakovský není jakožto redaktor uveden.

A kdo psal onu zprávu? — Jakub Malý ve výtisku svého spisku o Čelakovském, vydaného r. 1852., který z pozůstalosti jeho dostal se cestou antikvární do rukou pisatele přítomných řádků, poznamenal ve přířině té tužkou tato slova: „Přirovnání ono (totiž přirovnání cara ruského k chánům tatarským) nevyšlo z péra Čelakovského, nýbrž Tomíčkova, který pod ním samostatně redigoval „Pražské noviny“. Šlechetný Čelakovský vzal vinu jeho na sebe.“ A podobně vyjádřil se r. 1875. Ferd. Čenský ve spise „Z dob našeho probuzení“ na str. 290. a 291.: „Známo nám, že článek ten napsal na vlastní vrub J. Sl. Tomíček, tehdáž spolupracovník v redakci „Pražských novin“, ale Čelakovský u výslechu vzal zaň všecku odpovědnost na sebe.“ *

A ještě něco povězme si o nešťastné zprávě té, nežli dále pokročíme.

* V odporu s tím jsou neurčitá slova, která napsal Chmelenský Čelakovskému 5. května r. 1838. („F. L. Čelakovského Sebrané listy“, str. 355.): „Vím teď jistě, že jsem se nemýlil v udavači nešťastného poznamenání Vašeho v novinách českých. Vím teď jméno jeho jistě, jakož i Vy též.“ Dle těchto slov alespoň „přirovnání“ by bylo od Čelakovského. Že tato nehoda Čelakovskému byla připravena „udavačstvím“, připomíná též Antonín Rybička v „Předních křisitelích“ na str. 140. Stalo-li se to tak skutečně a kdo by byl oním udavačem, pisatel přítomných řádků povědětí neumí. — Téhož udavače Čelakovský měl bezpochyby na mysli, když psal epigram:

»Lid poctivý zde lstivě, tajně
padouch ten černil lichodějně.
Což asi v pekle nyní páše?
Tam opak čertíky
za dobré chlapíky
udává prý u satanáše.«

Na str. 407. „F. L. Čelakovského Sebr. listů“ však poznamenáno: „Podezření, že by byl kdo Čelakovského z Prahy udal, ukázalo se později bezdůvodným.“

Velmi zvláštní jest a takořka víře nepodobno, že hned 24. prosince téhož roku 1835. jest otištěna v „Pražských novinách“ táž osudná řeč cara ruského ještě jednou, a to co do obsahu zcela tak jako v čísle ze dne 26. listopadu, ale v jiném překladě a beze vší poznámky. Předeslána jsou jí slova z „Rakouského Pozorovatele“ od 18. prosince, z nichž uvedeny zde budtež úryvky: „Již po několik neděl obíraly se noviny velmi s řečí, kterou prý ruský císař k deputaci města Varšavy měl, a rozličné noviny, jmenovitě „Journal des Débats“, obsypaly tuto řeč těmi nejprudšími hanami ... Nyní čteme v „Journalu de St. Petersbourg“ od 3. prosince následující článek: „Sděliv „Journal des Débats“ slova, která císař na své skrze Varšavu cestě k deputaci tohoto města promluvil, připojil k těmto slovům i nenávistná i lstivá rozjímání, která patrně na odporu jsou pravidlům stálosti i pořádku, k nimžto se noviny ty již od některého času přiznávají. Bylot nám rozkázáno vytisknouti tyto články v „Journalu des Débats“, aby v Rusích známy byly. Takovéto oznámení jest jediná odpověď, kterou ti a takoví článkové zasluhují, jsouc (sic) spolu i nejhořčejší kritikou jejich, neboť se tím dokazuje, jak malou cenu zde přikládáme bezmocné nenávisti, která proti jednání anebo slovům císařovým čelí. Ta slova, která císař ve Varšavě promluvil, budou jako vždycky přijata po celých Rusích jednosvorným citem věrnosti a národní oddanosti, a v království polském přijala se jistě s vroucím přesvědčením a jakožto vyjádření vážné sice, avšak spasné pravdy. Nepojišťujeme pokoj národův, lichotíce náruživostem jejich ...“ Slovy těmito mělo býti patrně napraveno, čím provinilo se „přirovnání“ ze dne 26. listopadu.

V témž čísle, ve kterém řeč carova znova v jiném překladě jest otištěna, čteme zprávičku, že „příštího roku redakci převezme slovutný vlastenec, pan Jan Nep. Štěpánek“. Že Čelakovský byl redakce zbaven, o tom žádné zmínky není v „Pražských novinách“, a čísla ze dne 20., 24. a 31. prosince, která ještě r. 1835. vyšla, postrádají označení jména redaktorova.

Jest v tom ovšem velmi bolestná ironie osudu, že Čelakovský, básník „Ohlasu písní ruských“,

SEN JAKUBŮV.

právě působením ruským utrpěl tak důtklivou nehodu! To připomenul Čelakovskému také jeho přítel Vinařický, když mu psal 23. prosince roku 1835., naráżeje na „Ohlas písní ruských“: „Bo-

braz Est. Murilla. 447

lestně se dotkla duše mé zpráva o nehodě vaší. — Pěvče Veliké panichidy a cara Alexandra, čeho jsi se dočkal na slově bratra jeho? — I nepochopuji, jaké viny dočiniti se může spisovatel v té zemi, kde censury stává! Či-li jsi, šlechetný muži, na sebe vzal odpovídání za jiného? Oběť náramná! Než jak mohlo nedopatření novinářovo škoditi také kathedře Vaší? — Doufám, že snad jen na čas se to stalo, na čas totiž vyšetřování. Milý, drahý příteli! Cítím vaši strast v plné míře. Vy ji cítíte čtvernásobně. Než právě proto mužně nes osud svůj, syne, choti, otče! Netrať mysli, netrať srdce! Nejsou tobě ztraceni přátelé. Doufej! těš manželku i matku svou, jichž spolu žádám, aby se nepoddaly malomyslnosti. Snesitelným bohdá bude učiněn osud váš, nyní na počátku těžký a trpký. Nyní vás žádám, abyste mi co nejdřív, jak věci vaše stojí, upřímně řekl a oznámil. Učiním, seč budu . . .“

Čelakovský byl ženat, měl u sebe svou matku a měl tři dítky. Nastala mu doba v každé příčině — hmotné i duševní — nejstrastnější; byl — bez chleba . . .

Když byl sesazen s úřadu redaktorského i professorského, Čelakovský div nezoufal. Chmelenský byl u něho po osm hodin a slova z něho nevypravil; jeho vzdychání znělo jen: „Ó, má drahá ženo! Ó, mé děti! Já jsem žebrák!“ Sám tehdejší místopresident gubernia Procházka řekl: „Zas jedna výborná hlava ztracena,“ a nejvyšší purkrabí, také tím jsa rozmrzen, vyjádřil se, že by raději 40.000 kusů dukátů neviděl. —

Avšak Čelakovský brzo se vzpamatoval, a již 31. prosince r. 1835. psal Vinařickému: „Bouře, která se byla nad mou hlavou sehnala, Bohu díky již přešla, a nebe se opět trochu vyjasňovati počíná. O této v životě mém velmi památné události jste již úplné nabyl zprávy od našeho milého, drahého Chmelenského, i snad odjinud, pročež o tom zpomínati již nebudu, jakož sám se domyslíte, že mi též bolestno býti musí zmiňovati se o tom . . . Za

Váš útěšný lístek Vám upřímně děkuji; byltě též rosou pro mé vyprahlé srdce, jakož i neštěstí tohoto na mne seslaného proto velice si vážím, že skrze ně objevila se mi láska mých přátel a náchylnost obecenstva tak světle a stkvěle, že k slzám pohnut jsem, kdykoliv na to pomyslím. O věci této bylo by mnoho psáti, mnoho mluviti... To však připomenouti musím, že mi sám můj anděl strážce dal to vnuknutí, že jsem při zavádění protokolu, pokud jen koliv se ctí se srovnati dalo, vinu na svá ramena převzal: tím jsem alespoň se zachoval nejv. purkrabímu, který mi toho jistě pamětliv jest a i bude. Což by mi bylo prospělo, bych se byl dočista umyl, jakož jsem mohl, když by skvrna na presidium byla zůstala?“ ...

V témž dopise Čelakovský napsal Vinařickému také toto: „Že jsem o redakci přišel, toho věru neželím; neboť při tom skrovném platu bylo to náramné lopotování, času mrhání a — práce Danaid. By však příhoda tato měla též zlý účinek míti na učitelskou stolici, to bych přetěžce nesl; ne z ohledu osobního zisku, jako spíše proto, že jsem se přesvědčil, co dobrého bych odtud působiti mohl. S trnutím a strachem vstupoval jsem první měsíc pokaždé na kathedru, ale vida později neobyčejnou pozornost mých posluchačů, a čítaje jim v tváři sladkou tu příchylnost ke mně, tím většího podnětu k zachování se jim jsem nabýval a na každou hodinu poslední ten čas dětinsky jsem se těšil... Od presidium poslána mi tyto dni práce ku překládání 40 archů tištěných (Trestní zákon o přestupcích úpadkových), s kterou do Hromnic hotovu býti mi uloženo, nelze mi tedy šíře psáti. Nevím, má-li práce tato býti za náhradu neb pokutu. Přeji z celého srdce, by nastávající rok byl pro vás tak blahý jak předešlý, pro mne však potěšitelněji se skončil, než tento letošní!“

Jak z dopisu tohoto patrno, Čelakovský činil si naději k professuře i na dále ještě. A kolovaly vůbec i v Praze různé zprávy, jako by car sám byl požádal rakouský dvůr, aby Čelakovský opětně na stolici universitní byl dosazen, ale skutkem nic podobného se nestalo.

(Pokračování.)

Z moravských vesnických motivů.

Podává **OTAKAR BYSTŘINA.**

(Dokončení.)

Cestou.

Bylo k večeru, a již celý sychravý zimní den jel jsem po dráze. Bylo mi smutno.

V poledne přejel jsem hranice českomoravské. Pěkné lesy, vítající při vstupu na měkkou, vlídnou půdu Moravy, byly zachmuřeny; chystalo se sněžit.

Ve vozích také nějak pochmurno. Co bylo lépe oblečeno, mluvilo výhradně německy (je tomu již několik roků), a lid prostý tak nesměle se krčil do koutků, tak úslužně vyhovoval všem hrubým rozkazům cizinců, že se mi vše v nitru bouřilo. A pomalu, líně vlekl se vlak. — Zřízenci se uštěpačně a pohrdlivě usmívali, jako by chtěli říci: Pro takové dávno dobré! Konečně blížili jsme se bzeneckému nádraží, cíli mé cesty.

Kraj, pokrytý lehkým popraškem sněhovým, přešel v širou, dálnou rovinu. Zahleď se, zadumej — — a bude se ti snad zdáti v myšlenkách, že jí vane chýra volnosti, bujaré svobody; jen nepohlédej, probůh, na skupení otřískaných, sešlých borů, černajících se proti stanici — zírá z nich tak nevýslovně hluboký smutek.

Slezl jsem. Prostranství plno shonu a štěbetu. Židé v těžkých a drahocenných kožiších pobíhají a rozkazují. Kolem nich točí se uctivě, beraničky v ruce, zbědovaní Slováčkové v bídných halenkách a otrhaných ovčích burnusech. Všichni hledí před sebe tupě melancholicky.

Pamatujete se, že Turgeněv popisuje ve svých „Zápiscích“ typickou postavu ruského venkova, tak zvaného „orla,“ největšího škůdce, jímž ruský mužík trpí.

Procházeje dědinami slováckými, viděl jsem velmi často podobného, ba vlastně mnohem horšího škůdce, který však nepřepadá kořist spůsobem chytrým, nenápadným a lstivým, nýbrž suchopárně přímým a zároveň neúprosným; jenž tedy zasluhuje mnohem lepším právem onoho názvu, jenž vzoru Turgeněvovu tak pramálo sluší — „orel.“

Jet to náš exekutor.

Chodí taktéž od chalupy k chalupě, dá mu též každý, nejen nepotřebný, leč namnoze i „velmi potřebný“ hadr, i často mužovu košili a vlastní sukni, ale ne za několik měděných grošů, nýbrž na arch, popsaný hustě číslicemi od shora dolů...

Stráně jsou většinou holy, vítr a lijavce smetou ornici s každičkého úzkého podílu, kroupy potlukou, uhodí sucho a neurodí se — následek: vypravení exekutora na mnoho měsíců po celém kraji. —

Šel jsem pohorskou vesnicí. Pln pýchy a sebevědomí kráčel prostředkem „orel.“ Zaměřil k nizoučké chatce, před níž živě rokovala skupina mužů. Bylo před chvílí vybubnováno, že se v chaloupce č. 31. bude prodávati nářadí, dobytek a jiné „svršky“ v exekuční dražbě.

Když se přiblížil ke stavení, přiběhla mu vstříc plačící stařenka, padla před ním na kolena a dala se do úpěnlivých proseb:

„Milostpánku, já to za něj zaplatím, tady máte knížku na 15 rýnských. — — Měla jsem je scho-

vané na svůj pohřeb, ale ať mne pochovají třebas pod plotem — je to přece můj syn; a ať mne bije, trhá mé šediny — nechci, aby ten žid, co jej k pití svádí a o všechno chce připraviti, dostal z toho hlavní podíl. Beztoho by skoupil všecko — kdož jiný má peníze!“ . . .

Měl jsem sto chutí přiskočit k ubohé matičce a zlíbat jí ty scvrklé, mozolné ruce.

*

Jindy šel jsem kolem továrny.

Vše se hemží slovácký lidem. Mají květované vesty, široké kalhoty ve vysokých botách a na hlavách malé kulaté kloboučky. Pobíhají čile jako mravenci a hovoří spěšně svým milým podřečím. Stanul jsem chvíli se zalíbením.

Sto kroků dále mezi kořalnou a továrnou stojí úhledný domek s nápisem: „Schulhaus.“ —

Těžko uvěřiti, a přece tomu tak. V okolí na pět mil není Němce, chci vzíti na to jedu. Tedy pouze pro ty ubohé slovácké hlavičky . . .

Továrník zasedá bezpochyby za svá dobrodiní o školy v okresní školní radě.

Dobrodineček! —

*

Při vlaku místní dráhy u stanice Uherského Hradiště k Brodu přisednul jsem ke čtyrem mladým slečinkám.

„Kam jedete, dcerušky?“ ptám se.

Tři z nich se počaly ušklíbat, čtvrtá, patrně nejmladší, odvětila: — „Do školy, prosím.“

„Zajisté do německé!“ opáčil jsem, poznav situaci.

— „Aha, do německé“ — odpovídalo děvčátko sebevědomě.

„A jak že do německé, vždyť neumíte německy?“

— „Nu, to by bylo, však tatínek je Němec, a chce z nás mít paničky! Pan ‚štacionšéf‘ to chce — tatínek je ‚bánvochtrem‘“.

Bylo mi nevolno. Ubohá děvčátka, jako ty růže, jež drží v rukou. Tak čerstvé, a musí povadnout . . . Jakým spůsobem bylo by lze je vysvobodit? — —

„Poslouchej, děvčátko, dej mi tu růži!“

Děvčátko chvíli rozpačitě se rozmýšlí. Pohlíží na růži, pak na své družky — konečně vztahuje drobnou ručku s růží ke mně.

— „Nu, počkej, povíme na tě panu učiteli, že dáváš růže takovému ledajakému Slovákovi! —“ osopí se na ni nejstarší po německu.

Ruka vztažená se pojednou utrhla jako by uštknutá hadem.

*

Probouzelo se jaro. Sněhy již odešly, hroudy na polích se černaly.

Vyšel jsem za jitra z vesnice. Byl mrazík a pod nohou praskaly zamrzlé kalužky. Stráně doposud skorem prázdny, na polní práce přec jen dosud záhy. Vzduch byl ostrý a příjemný. Není lepšího prostředku k občerstvení nervů, ochablých v bezesné noci, než dáti v něm zčervenat bledým lícím do růžova, a nadýchat se ho do syta . . .

Ozval se za mnou klepot kol a práskání biče. Chudý vesničan vezl rum daleko na pole chudičkým kravským povozem. A pokřikoval: „Hajs, hot, hot, hajs!“ — Vjel do úvozu a zmizel mi s očí.

Najednou stávají se pokřiky hustějšími, důtklivějšími — zní skoro zoufale. Kola se řítí s hlasným hrkotem. Teď doletěl ke mně výkřik a chrapot . . .

Spěchal jsem rychle k úvozu, abych přejetému pomohl. Než jsem však doběhnul, byl již vůz dole na rovině. Podle něho kráčel poněkud zkrouceně vesničan, ošíval se na prsou a na rameně, a volal dále, však o něco slaběji své: „Hajs, hot, hajs! . . .“

Pomyslil jsem si: Přece nás nezmohou! Kdyby věděli, jak jsme tvrdi!! —

FEUILLETON.

Miniatury básníků.

Handrij Zejleř.

Není básnická literatura lužických Srbů tak bohata, aby možno bylo říci, že těžko jest vybrati právě nejslavnějšího, nejplodnějšího básníka, který by byl svým působením soudobné literatuře zvláštní ráz vtiaknul, za předmět k drobnomalbě životopisné. Možno říci krátce: lužická literatura básnická jest dosud nebohata, téměř chuda. Dlužno však dodati: umělá. Neboť lidová poesie drobného toho národku jak četností, tak rozmanitostí a svěžestí svou plně onen nedostatek vyvažuje. Přihlédněme jen ke Smolerjově sbírce *Pěsničći hornych a delnych Łužiskich Serbow*, k ročníkům *Časopisu Maćicy Serbskeje*, z nichž téměř každý hojnost krásných těchto plodův obsahuje, a užasneme, schýlíme čelo před nepatrným, nečetným národem, jenž v nejkrutších dobách své existence tak rozkošné květy vytvořil.

Umělé básnictví lužických Srbův omezovalo se nejvíce na básně a básničky příležitostné, zajímavé sic, avšak bez patrnější ceny literární. Bylot příliš jiného co dělati na roli národní, než aby vlastenečtí spisovatelé pohodlně oddati se mohli tiché práci veršovnické. Jich bylo více třeba jako povzbuzovatelův slovem živým, učitelů, kněží, žurnalistů. Z těchto příčin zajisté mnohý skutečný talent k rozvití nepřišel, byv utlumen palčivějšími pracemi ve prospěch udržení hynoucího národa. Tak zajisté některé pěkné básničky naleznou se ve pracích z mladších let vůdce národa srbského, znamenitého znatele dějin lužických i jazykozpytce Michala Hórnika, ve pracích dra Pfula a jiných. Všichni ti dobří geniové lužického lidu nuceni byli opustiti oblíbenou sobě poesii, aby pro národ svůj platněji mohli pracovati ve škole, chrámě, v životě spolkovém, ve vědě, spisy prostonárod-

ními atd. Nejhůře bylo s krásnou literaturou lužicko-srbskou na počátku tohoto století. Veškerá básnická literatura lužická té doby omezovala se téměř výhradně na písně náboženské, jež psali jednotliví duchovní, mezi nimi tehdáž nejvíce pastor Handrij Lubjenski (1790—1840). Pastor Jurij Mjeň zpracoval i lužicky jednotlivé části Klopstockovy *Messiady* a napsal delší ódu na řeč lužickou v šestiměrech. Vzpomeneme-li ještě činnosti Tecelina Měta jako spisovatele duchovních zpěvů (khěrlušův), máme obraz veškerého tehdejšího krásného písemnictví Lužických Srbův. Obraz smutný a nevalně potěšitelný.

Ale právě tenkrát objevil se básník rozhodný, na časy nejnovější jediný skutečný básník Lužičanův, student Handrij (Ondřej) Zejleř. Narozen r. 1804. ve Slopé Boršči (poblíž Budyšína), studoval v letech dvacátých na universitě v Lipsku, spolu s několika ještě studujícími mladíky srbskými. Tam za času pobytu svého probudil k novému životu (1826—1829.) srbskou společnost „Sorabicum" (Sorabija), kterou již l. 1716. šest studujících Srbů založilo, která však počátkem tohoto století již pouze živořila. Zejleřem vzpružila se znovu „Sorabija", on byl pravou její duší. Aby řeč mateřská byla pěstována, jakož aby měl kde písně své ukládati, založil spolu s předsedou společnosti Krůgařem rukopisný list s názvem *Serbska nowina*. Časopis ten rozšířil se v přečetných opisech nejen mezi studentstvem, než i mezi lidem srbským vůbec, podobně jako kdysi u nás epigramy a básně Havlíčkovy. Do r. 1829. vyšlo *Serbske nowiny* šedesát čísel. Téhož roku časopisek zanikl jakož i družstvo „Sorabicum" v bývalý spánek upadlo, jelikož Zejleř i Krůgař odešli. V Lipsku seznámil se Zejleř s některými Slovany, kteří již tehdáž nebo později vynikli, totiž s naším Palackým, s Miljutinovićem a Kucharským, od nichž ve vlastenských zámyslech svých podporován, s tím větší chutí, s tím větším úsilím jal se pracovati. Zejleř již v dobách svých studií obíral se důkladným studiem své zanedbané mateřštiny, sbíral již tehdáž material pro srbský slovník* a srbskou mluvnici.** Tím osvojil si výbornou znalost lužičiny i mohl se snadno státi její obnovovatelem, mohl zdokonaliti lužický verš a rým, vůbec lužickou řeč básnickou tak vysoko, jak toho skutečně dovedl. Básnická řeč jeho jest v skutku krásna, nedostižena dosud než Čišinským (Jakubem Bartem). Prostá, nehledaná, nestrojená, působí tak říkajíc silou elementární — a přec oplývá obrazy, mnohdy překvapujícími, jest zdobná a květnatá.

Vyšed ze studií universitních pracovat pro svůj lid přímo v jeho střed, byl Zejleř již dosti známým. Vždyť byl to tentýž Zejleř, jehož písničkám, duchem a čistým jazykem národním psaným, každý se obdivoval. Nechtělť nikdo ani věřiti, že by co tak pěkného jazykem lužickým napsati se dalo — tak byl druhdy lepý ten jazyk zanedbán!

Básník náš jmenován byl diakonem v Klukšu, načež r. 1835. stal se farářem v Lazu. Tam až do své smrti apoštoloval. Uprostřed lidu, tedy při prameni, sbíral horlivě pomníky národní poesie, písně lužické, které již za svých studií počal shromažďovati. Znalť dobře veliký jich význam pro dějiny vzdělanosti svého národa, dobře tušil jich krásy, v něž tak se ponořil, že sám cítil se nutkána ke psaní básní podobných na běžné národní nápěvy — a tak se stalo, že zanechal nám četné písně zbásněné v duchu a způsobu národních zpěvů lužických, které v ústech lidu posud jako pravé písně národní žijí a jež v souborném posmrtném vydání jeho spisů nalézáme pod společným názvem *Wothłosy ludowych pěsni*.

Národní písně lužické, najmě hornolužické, pokud nejsou čistě lyrické (z nejvalnější části erotické), lze karakterisovati takto: Základní myšlenka epická, provedení lyrické. Dojemné i vtipné, případné obrazy z každodenní přírody, z rodinného a společenského života národního jsou dalším jich znakem. Takovými jsou i Zejleřovy *Ohlasy*, jež rovnají se lidovým písním co do druhu základních myšlenek i co do rázu provedení úplně, vynikajíce nad ně větší formalnou dokonalostí, asi tak jako podobné *Ohlasy* Čelakovského. Pravé perličky z nich jsou *Hancyny nazymny spěw*, *Wopytanje* (Návštěva), *Zyma*, *Lubka lilija*, *Serbska njewjesta* (Sym Serbow serbske holičo . . .), *Žorty*, *Zady našej pjecy*. Písně tyto tak v lidu zobecněly, že sám Smoleř ve své sbírce již některé k čistým zpěvům národním připočetl.

* (Dokončení.)

* Později byl zároveň s Hórnikem spolupracovníkem Pfulova velikého *Słownika łužisko-serbskeho*.

** Kterou vydal r. 1830. v Budyšíně.

Vyobrazení.

Průplav St.-Martin v Paříži. Obraz A. Chittussiho.

Přemnozí hledají a nalézají pravý a jediný půvab Paříže v jejích částech nejmodernějších, tedy světoměstských, ale kdo zajde v ústraní hlavních boulevardů, kdo zabloudí na břehy Sekvany nebo kanálů, nalezne, že i to ohromné město má kouty, které ničím neupomínají na salon velkoměstský, ale za to mají poesii a život malebnosti. Také pořídku setkáme se s obrazem francouzským, který by architekturu boulevardů zvěčňoval, ač-li nepotřebuje jí jako folie ku genrovému rozruchu v ulici, za to přemnoho takových, jež oživené břehy Sekvany se silhouetou Notre Dame nebo dómu Invalidů nám předvádějí. I obraz Chittussiho patří k této skupině. Umělec odbočil z víru velkoměstského a zašel k nešírokému průplavu, jehož břehy nejsou dosud orámovány nepřerušenou architektonickou zdí paláců a hotelů a našel motiv vděčný. *Průplav sv. Martina* je jeden z řídkých obrazů Chittussiho, kde i architektura se ku slovu hlásí a kde umělec úlohu u něho méně obvyklou přec dobře provedl. *K. B. M.*

Sen Jakubův. Obraz Est. Murilla.

Od některých časů klesá enthusiasmus dřívější pro náčelníka sevillské školy, který zajisté že vzal svůj původ v oněch Madonnách plných mythického žáru a kypré svatosti, jež nesou jméno Bartolomea Estebana Murilla. Chladnější rozvaha soudu a povšechný realistický proud našich dnů již střízlivěji pohlížejí na díla španělského mistra, a čím více tuchl obdiv jeho děl, tím více rostl soupeř jeho, veliký Diego Velasquez y Sylva v ceně.

Než budiž stanovisko posuzovatelovo naproti Murillovi kterékoli, vždy nalezneme v tomto umělci zrovna zosobněné, sestředěné katolické Španělsko 17. stol., onu zem, kde moc kněžská větší byla, nežli v samém Římě, kde církev všade první slovo vedla, na stupních trůnu i v chýši přilepené na skalách sevillských, kde lid od prvního do posledního muže byl veskrz naplněn ideou katolicismu, a který přímo žádal si obrazů svatých v živé extasi, proniklé touhou nebeskou. Obrazy Murillovy co do barvy neplanou žárem, co do typu a kresby nejsou prosty idealismu, ba manýry, ale jejich harmonie barev zdá se často vyznívati v kostelní chorály a hymny, a jeho postavy jen zpola náležejí zemi. Mimo to provívá je všechny oheň jižní, je vidět na nich, že jsou malovány v pravém zanícení, že vyšly z bohaté fantasie tvůrčí, které stála vždy ku pomoci hotová ruka přepilná.

Sen Jakubův (orig. v petrohradské Eremitáži) je přímo nasycen teplou poesií jižní noci, je pln vřelého kouzla ve stínu a světlech, půvabný v ztemnělém kraji. „I viděl (Jakub) ve snách, a aj žebřík stál na zemi, jehožto vrch dosahal nebe; a aj andělé boží vstupovali a sestupovali po něm." Tato slova Genesis, výrazně pronesená ústy katolického Španěla sedmnáctého věku, jsou obraz Murillův. *K. B. M.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 21. V PRAZE, dne 25. července 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

Lesk velikých očí paní Marie Orelské, jež přímo na Pravožiji ob čas utkvěly, boudoirem těkajíce, fascinoval řečníka. Vázl, mluvil ztěžka s krátkým dechem a přednesl posléze několik trhaných, nesouvislých slov, jimž paní baronka očividně nerozuměla. Zároveň podal jí pouzdro.

„Co s tím, pane Vymetale? Pravíte, že v cofretu jsou uloženy nějaké papíry — pokud jsem vám dobře rozuměla; — že si je vaše sestřenka odvezla odtud a uschovala je. Jsem daleka pomyšlení, že by vaše ubohá příbuzná byla vzala něco, k čemu práva neměla. Podržte si tedy její odkaz —“

„Nemohu, milosti,“ bránil se poeta, podávaje paní baronce poznovu pouzdro, po němž její ručka nesáhla. „Zběžným pohledem na listy v pouzdře nabyl jsem přesvědčení, že papíry ty jsou skutečně soukromé dopisy a podobné z — snad z koše na papír nebožky paní baronky, vaší předchůdkyně.“

„V tom případě mám k nim nejméně práva. Vy arcit činíte dobře, zříkaje se poctivě písemných památek ze soukromého života neznámé dámy. Tato vaše delikatessa líbí se mi. Jsem tímto důkazem vašeho jemnocitu potěšena. Nežádejte však ode mne, abych byla méně diskretní. Nepřijmu listů. A vy jich nepodržíte. Náležejí do hrobu, dámě, která nás předešla. Pošleme je za ní. Pohleďte — bylo mi po ránu chladno — dala jsem si před hodinou drobet zatopiti — v krbu žíří posud sledy ohně, žhavých uhlů několik. Stačí však, aby vzňala se na nich zbytečná přítěž vašeho pouzdra. Otevřete je, vyjměte balíček a položte jej laskavě na uhlí —“

„Nemohu!“ trval Pravožij na svém.

Po jasném čele paní Marie Orelské míhl se stín a z její vlídného zraku vyšlehl paprsek hrdosti a blesk panské vůle. Upřela své oči pevně, káravě na poetu a vztýčila se na sedadle, jako by se chtěla k odchodu vzchopiti.

„Račtež milostivě prominouti,“ pravil poníženě zaleknutý Pravožij. „Z povinné úcty k vaší milosti a z hluboké, zděděné oddanosti k našemu dobrotivému panstvu rozpakoval jsem se, naznačiti více, než nejnutněji třeba bylo. Vznešené zdráhání vaší milosti ukládá mi, přiznati se, že povšiml jsem si papírů bedlivěji —“

„Tedy přece?“

„Ano, milostivá paní baronko, z pouhé nevědomosti. V domněnce, že týkají se mé zesnulé sestřenky Eleonory. Listy ty jsou téměř veskrze francouzské — račtež býti upokojena —“

„Jsem, úplně, nechť řeknete cokoli.“

„Totiž — vyznám se upřímně, že francziny mocen nejsem. Ale přes to padla mi do oka některá slova — jsem latinář — mimo to jména, z kterých soudím, že ocitly se v mých rukou dokumenty značného a trvalého významu pro rodinu pánů Orelských z Řásné. Tímto důvodem osmělil jsem se odporovati vaší vznešené vůli, paní baronko.“

„Vnucujete je mému archivu — budiž —“ připouštěla mladá, krásná dáma, rychle udobřená. „Lituji ovšem, že nemohu vám sděliti adressu svého archiváře. Něco chová registrator ve dvoře, běžná akta leží u našeho právního zástupce, památky starší, rodinné, soukromé trouchniví ve starých almarách naší bibliotéky — —“

„Poslyšte,“ pokračovala paní Marie po krátkém rozmýšlení, jež provázela zkoumavým přehledem tvářnosti Vymetalovy. „Z vašich řečí vyrozuměla

jsem, že poesie a studie literární jsou vaším výlučným zaměstnáním. Porozuměla jsem dobře?"

„K službám, paní baronko," dosvědčil s pyšnou ochotou Pravožij, očekávaje zakázku na veršovanou kroniku pánů z Řásné.

„A zabírá toto zaměstnání všechnu vaši mysl a váš veškeren čas úplně?"

„Posud ano, milosti. Nerozhodl jsem se podnes pro jinaké povolání —"

„Ale možnost není vyloučena, jak patrno. Myslila jsem si to. Nejsem ani na své samotě odcizena světu, a vím z minulých i nynějších zkušeností, že našim básníkům neodměňují se Musy zlatým deštěm, z kterého pučí kolem nich vezdejší libosad, aby jím nerušeni a nezdržováni za svými ideály bráti se mohli. Proto sloužívají naši poeti ve dne skoupým lidem, aby noční dobou skoupým Musám holdovati mohli. Jest tomu tak?"

„Úplně — Obdivuji se vaší mi —"

„Neobdivujte se prostému rozumu, který obráží zjevy ve správné podobě. — Připadlo mi na mysl, že by vlastně bylo jaksi mou povinností de corriger vôtre fortune, aspoň poněkud. Nechci vás za úřadníka. Příčilo by se mi vědomí, že mým popudem uvázán žernov takového všedního povolání na krk poetovi, jenž povolán jest, aby za nás nízké a malé vznášel se volně ve výši a snášel s ní k nám zlato ráje i blesky bouří. Ale nechci vám také nabídnouti — promiňte — almužnu. Nabízím vám zámeckou knihovnu a náš archiv. Přebírejte se v nich, neztratíte tím nikterak, byť byste si v knihách otvíral jen poznovu okna do známých světů. En passant pak pro sebe a zároveň pro mne můžete podle svého pohodlí knihovnu i archiv srovnati, katalogisovati. Jste latinář, znáte mnoho. A jste především poeta. Nebude vám tedy práce obtíží. Bystrá divinace básnická přenáší hravě k vymoženostem, ku kterým se řemeslní duchové klopotně úmornou cestou derou. Nemám tedy pochyby o vaší spůsobilosti za knihovníka i archiváře. Titul nebudete míti žádný, hodiny žádné, přicházejte i odcházejte kdy a jak vám libo. Můj dík, v cifrách vyjádřený, vyřídí vám důchodní Nožička. — Souhlasíte?"

„Nejmilostivější paní baronko," jal se jásati tklivě Pravožij. „Račte —"

„Račte zachovati důstojnost muže a poety," vpadla paní Orelská horujícímu do řeči. „Uzavíráme smlouvu. Kontrahenti si neděkují. Jsou-li v dobré míře, gratulují si. A já přeji vám, abyste byl v pošmurné naší knihovně mezi černavými dubovými skříněmi spokojen. A dovolte, abych podotkla, že jste mne velice zdržel. Spěchám, chci dopsati — nechte, nechte —" bránila se políbení ruky a zazvonila.

Pan Vincenc vkročil.

„Pan Vymetal," oznamovala mu velitelka, „má ode dneška volný přístup do zámecké knihovny. Sdělte to kastelánovi, aby klíče všechny byly pro pana Vymetala stále pohotově. Mimo to přeji si, aby panu Vymetalovi bylo vždy vše k disposici opatřeno, připraveno a dovoleno, cokoli by ku svým pracím v knihovně potřeboval. Uveďte tam hosta hned. Buďte zdráv, poeto Hlubocký. Jako závdavek péče o můj archiv zanechte v něm listiny, jež jste mi přinesl. — S bohem."

Pan Vincenc byl pojednou komický. Jeho velvyslanecká tvář proměnila se v obličej prostého, nechápavého, udiveného sluhy, jenž s nejapnými rozpaky pohlíží na neznámou veličinu. Vedl Bonifácka nebo nějakou zakuklenou celebritu do knihovny?

A Pravožij pásl se na překvapení komorníkově.

„Fanfrlíku!" opovážil se poprve ve svém životě pronésti nahlas. „Jak se vám nyní líbí ten hastroš, kterého jste pouze z milostivé shovívavosti k paní baronce pustil?"

„Fanfrlík! Fanfrlík! Co to?" bouřil se zhýčkaný komorník.

„Nic! Důvěrnost! Sladké slovo. Vy mi říkáte Bonifácku, já vám fanfrlíku!"

„Nu, nu, nu, vašnosti! Husy jsme spolu nepásali!"

„Ani kuchtám křampály necídili," odsekl P. D. V. Hlubocký, naráže je na počátek livreované karriéry pánĕ Vincencovy.

„Právě, pane Vymetale. Vy jste pán a já jsem pán. Moje úcta. Tu máme kastelána, račte se s ním dohodnouti sám. Já vyřídím, co mi poručeno. A do jiného mi nic není."

Poprve za svého putování po Parnasse českém vkročil P. D. V. Hlubocký do uliček týneckých s naprostým, nižádnou pochybností o svém posvěcení nerušeným sebevědomím. Nesl pyšně své témě pod diadémem glorioly, kterouž na ně posadilo panské uznání. Což byly mu nyní smělosti pánĕ Vincencovy, co domýšlivosť trafikantova, co skepticism kaplanův? Nechť se opovažují, nechť se vypínají, nechť pochybují o genialnosti P. D. V. Hlubockého! Nechť! Vždyť oni se zastydí sami, jakmile se dozvědí —

A dověděli se, ihned. Prvnímu člověku před branou zámku podal Pravožij ruku v hodnosti archiváře, druhého pozdravil s dignitou bibliotékáře. A za hodinu byl Bonifác Vymetalův ředitelem knihoven i spisoven vrchnosti, a večer kolovala na podměstí pověsť, že zřízen za generalního intendanta veškerých musejí, archivů i knihoven, divadel a kapel v državách pánů Orelských z Řásné.

P. D. V. Hlubocký byl by si vášnivě rád uspořádal čestný večírek. Ale hostinský v besedě dal mu včera na jevo, že pro Vymetala nemá již křídy; pan Vincenc byl uražen a neradno se před ním ponížiti, zahoditi pro mísu čočky prvenství jedva nabyté; podučitel — pravda — očekával již tři dny půjčku, Bonifácem velkomyslně slíbenou; jinde neměl pan generalní intendant otevřené konto —

E což! Půjde jedenkrále domů. Týnečtí třesou se zajisté nedočkavostí pokloniti se panu generalnímu intendantovi. Nechť se třesou. Beseda bude nabita zvědavci, ctiteli — ať jsou zvědavi. Pan generalní intendant o ně nedbá. Jde domů.

Jest časný podvečer. A ve vísce Hluboké nemá posud o zlatém límci P. D. V. Hlubockého nikdo ponětí!

Pan generalní intendant opouští silnici, a dává se pěšinou k hájovně Jirsíkových. Poví jim o svých budoucích zásluhách o Zdeňka, jež nabídl ochotně paní baronce. A mimochodem zmíní se o svém novém úřadě.

Dále pustí se Širokým lesem do Hluboké, zastaví se u starého učitele, zpraví ho, kterak přemluvil vrchnost k novým dobrodiním ve prospěch Zdeňka Jirsíkova; mimo to uklouzne mu zmínka o generalní intendantuře.

P. D. V. Hlubocký spěchal, aby to vše co nejrychleji vyřídil.

Odbyv si hajných, bral se lesem. Pro urychlení a nablížení povrhl křivolakými pěšinami a spěchal stromovím a houštinou v nejkratším přímém směru ke škole.

Vrcholky stromů rděly se žhavě v záři zapadajícího slunce a v hlubinách lesa rozkládal se již večerní stín. Mýtiny vynikaly jak světlé ostrůvky v záplavě mlhavého temna, jímž zatetelil tu a tam ještě ztracený paprsek sluneční jak poslední pozdrav dne.

Pravožij se ulekl, když sluchu jeho dotkl se náhle zvuk dvou lidských hlasů. Končina lesa, jíž se dral, byla neschůdná, ztracená, opuštěná. Jen lesníci a kukačky sem ob čas zabloudily. Hlasy zněly šerou, pustou samotou příšerně.

Blížily se.

Pravožij napjal zrak i sluch. Stál za křovím před mýtinou. Naproti vystoupili z lesa dva muži, vkročili do jasného okruhu mýtiny a P. D. V. Hlubocký poznal svého otce v průvodu — Sekerky.

(Pokračování.)

LETNICE.

Báseň **ADOLFA HEYDUKA.**

Ó, jak to roste, jak to kvete,
svět kolem jediný je sad,
a vy snad že mne v blankyt zvete,
zpěv neseš ptáci odevšad;
ba zdá se mi, že na rameni,
jak vy, již také peruť mám
— a v teplém vzduchu rozvlnění
výš pluji k nebes hlubinám.

A hledím s hůry s duší smělou
na lidstva utajený ruch,
na hvozdu krásu přitemnělou
a na bující kvítím luh.
Tam ženci vesele si pějí
a s nimi v kole dětský sbor:
tvář rudne při kolotném reji
a vlásky čechrá vánek s hor!

Jsou letnice a děvčat řada
na kvítí vyběhla si ven
a na kytky a vínky stříádá,
než bude palouk pokosen;
a všecko trhá touhou ručí,
hle, zvonky, polní lilije . . .
Však kolik květů vzniká, pučí,
z nichž nikdo kytic nevije!

Jest rovněž jako v duši pěvce:
jen tu a tam je urván květ,
co zůstalo však na větévce,
dál krásu dýše v ňader svět;

co z nivy srdce v kytku pojí
a skvostem rosí nachovým,
to urval maně, druhé stojí,
až pokoseno hyne s ním!

BRATŘÍ.

Črta z pařížského zákulisí. Napsal **THÉODORE de BANVILLE.**

V příjemném a bohatém obydlí ve druhém patře, nad skladišti, která zdobí štít s nápisem: „Grande épicerie progressive“, uprostřed starých gobelinů, čalounů řídké krásy, zbraní, orientalských divanů, různých drobotin ze stříbra i zlata, seděl starý épicier Marc Sabarros, právě požív skvělé snídaní. Byl pozván na déjeuner od svého syna Josefa a nyní popíjí zároveň silnou mokku a zapaluje si drahý, vzácný doutník, jejž byl napřed vyzkoušel, lehce mačkaje ho svými krátkými prsty.

Nesnadno bylo by nalézti dvou lidí rovně sličných, jako oba tito spoluhodovníci. Rysů mužných a krásných, jejichž ušlechtilost kalil výraz chytrosti v pohledu, připomínal Marc Sabarros římského senátora. Opakem otce byl jeho syn Josef. Měl hezkou líc, oči s jakýmsi zlatopivním leskem, pleť růžovou, krátkou bradu, byl chladný, oděn přesně dle poslední módy — pravý to typ salonního lva.

„Ne, můj hochu —“ otec hovořil — „docela nic jsem se nepodivil, když mne došel od tebe list, v němž mi dáváš zprávu, že jsi prodal svůj krám, abys mohl státi se dramatickým spisovatelem. Však jsi přece mou krví neodrodilou, skutečným synem mého ledví! Víš dobře vždycky co děláš, neboť máš v sobě kupeckou duši, a přinutil bys i holou skálu, aby dala ze sebe vypryštiti proudu bankovek. Ale než se ještě k té věci vrátíme, pověz mi, co si mám počíti s bratrem tvým Emilem? Přivádí mne již k zoufalství. Jsem již opravdu vážně znepokojen.“

„Co zase!“ zvolal Josef — „učinil opět nějaké bláznovství?“

„Ach, můj drahý! Všecka bláznovství, co jen jich na světě jest! Víš sám, že z části matčina věna, která na něho připadala, koupil jsem mu

za nejlepších podmínek kvetoucí obchod lampami na boulevardu Saint-Germain. Výroba a prodej lamp, můj hochu, je teď výtečným obchůdkem. Dodavatelé petroleje prodávají naftu těžkou, čadivou, přeplněnou cizími látkami, které prožírají a kazí nejskvělejší lampářský mechanismus! Prodej jednu lampu a ihned bezvýsledné reparatury přinesou ti pětkrát až šestkrát tolik, co stála celá lampa. Ostatně modely lamp, řetězy k nim, stojany, machinerie, jež dodávají továrníci s bronzovými výrobky, jsou tak strašlivé, že jakmile vyjdou z módy, nejobyčejnější, nejvšednější měšťák nemůže jich snésti a musí sobě koupiti lampu jinou. A tu obchodník lampami, který své věci rozumí, musí nejdéle v desíti letech státi se boháčem . . .“

„Nuže?“ tázal se syn.

„Což je u čerta do toho,“ pokračoval Marc Sabarros, „když tvůj bratr je opravdický hňup. Snad se ještě pamatuješ, kterak ve školách byl pro vědu pln enthusiasmu, jako by jiná věda existovala kromě té, že dvě a dvě jest patnáct! Již tenkrát byl nakažen idejemi o cti, o ctnosti, vůbec nějakými city a náhledy neblahými, s kterýmiž obyčejně končí se ve špitále. Ach, na mou pravdu, ještě této kůže se sebe nesvlékl. Pomysli si, on vešel v přátelství se slavným chemikem Grifflem, starým hlupákem, nuzným jako někdy Job! A co dělá? Nabrav od tohoto starého dábla všelijakých vědomostí, netoliko že dává si přiváželi petrolej znamenitý, leč ještě sám jej raffinuje a na konec dodává svým odběratelům knoty tak výtečné, že lampy, které prodal, se nerozpadnou a budou svítiti věčně. A myslíš, že se takto při obchodě udrží? Nikoli, drahý můj Josefe, Emil je ztracen! Ke všemu, ovšem toliko pro své neštěstí, kreslí dokonale, jest obdařen nejnebezpečnější fantasií, miluje knihy, musea, váží si soukromých sbírek a studuje ornamentiku. Očividně se zbláznil. Vymýšlí, kreslí a pasířům zdarma rozdává vkusné modely, které snadně lze prováděti. Klientům jeho, obdařeným takovými arcidíly, ani nenapadne kupovati lampy nové. Jak pozoruješ, není už možno míti více genialnosti v umění — přiváděti sebe na mizinu.“

„Co chceš, otče!“ ozval se na to Josef. „Přec nelze bláznům překážeti, aby nedělali bláznovství! Avšak vraťme se již k věcem důležitějším. Co se mne týče, opouším svůj velkoobchod proto, že on mne opouští. Využitkoval jsem jej do dna a ustupuji v soukromí s vyzískaným milionem, který, jak uhlídáš, přitáhne k sobě jiné. Ját nekupoval, ale toliko sobě najímal ten celý terrain, a vystavěl jsem na něm budovy pouze chimérické, polepené zevně zlatem, uvnitř však sklížené z měkkého dříví, lepenky a sádry. Seděl jsem v tom doposud, ale teď již se bojím, že se mi všecko sesype na hlavu. Musím tudíž také trochu mysliti na zdraví a na to, abych si ze všeho zachoval něco sil.“

„A jak to míníš provésti?“

„Ah —“ odvětil Josef klidně, „východiště moje bylo z též zásady jako tvé, avšak bylo mi spekulovati v okolnostech nerovně obtížnějších. Ty, otče, zbohatl jsi ve svém obchodě v rue Mouffetard tím spůsobem, že jsi prodával zboží přeležélé, plodiny otravující, likéry báječných kombinací, konec konců nejposlednější brak za dobré peníze. Ale měl jsi vzácného pomocníka ve všemohoucí Bídě, která, kladouc nůž na hrdlo tvým ubohým odběratelům, nutila je přijímati tvé kaudinské jařmo. Chtěl jsem jíti za tvým příkladem, chtěl jsem odpadky a smetí všelikého druhu proměňovati v peníze, prodávati toliko prostě annonce, etiquety, reklamy, prospekty — jedním slovem tovar veskrz ideální. Lidé však, ač je to jen kupa hlupcův, byli by mi přece stavěli se na odpor. Vynašel jsem tedy sobě zvláštní svoji cestu. Přivábil jsem do svého obchodu obecenstvo, skládající se výlučně z dam. A jako magnetu užil jsem (netřeba rdíti se ze skromnosti, když jsme mezi čtyřma očima) té neobyčejné sličnosti, kterou jsem zdědil po tobě. Byl jsem tudíž, milý otče, épicierem, který každého dne hrál roli cherubína, Achilla nebo Romea. Abych přiměl milé dámičky k tomu, aby kupovaly líh, který nechtěl hořeti, splesnivělou čokoládu, konservy špatně zavařené, shnilé luštěniny, sádrové bonbony aneb páchnoucí již uzeniny, musil jsem se jim dvořiti, hleděti jim hluboko v oči aneb šeptati do ucha nejhoroucnější písně lásky. Teď cítím již potřebu si odpočinout a poseděti sobě v županu a v trepkách.“

„Pochopuji tě,“ doložil starý Sabarros. „Avšak pověz mi, proč právě chceš se překuklit v dramatického spisovatele?“

„Milý otče,“ odvětil syn, „jest zábavné vésti obchod salcessony ze dřeva, splesnivělými klobásami a vymačkati z toho milion. Nicméně mnohem praktičnější věcí bylo by velmi draze prodávati počmáraný papír, všední, obyčejný papír, za který en gros neplatí se více nežli šest sous za kilo. Hlavní podporou divadel jest té chvíle slavné trio vstupenkových ažiotářů, Crambes, Gys a Kempff, kteří subvencionují všecka jeviště a bez nichž Arthur nebyl by se nikdy oženil s Adélou. A ti zrovna potřebují míti svého dramaturga, neboť ti každodenní spisovatelé dráždí pouze jejich netrpělivost a kazí obchody hloupou svojí literaturou. Trio mělo příležitost oceniti moji agilnost, moji obchodní zkušenost — jedním slovem — jsem jejich člověkem. Ve všech tedy čtyřech divadlech, kterými disponují, nebudou hráti žádného kusu, k němuž bych neměl jistých práv . . .“

„Bah!“ zvolal starý Marc, „ale v tom případě musíš ony kusy sám napsati!“

„Nepochybně,“ odpověděl Josef s úsměchem. „Předešlého týdne zemřel starý bývalý herec Triollet. Umění zasvětil celý svůj život, nikdy do syta se nenajedl ani nenapil, ledva maje na plecích ošumělý, vyrudlý svrchník. Ale jinak shromáždil velmi krásnou dramatickou bibliotéku. Koupil jsem ji za hrst drobných, neboť chuďas, i když zemře, není s to, aby ušel nouzi. Stíhá jej až za hrob, a dědictví po něm nenalezá nikdy ceny dle svojí hodnoty. Nuže, milý otče,

POSLEDNÍ OKAMŽIKY UMĚLCE. Obraz Jak. Šikanedra.

mám v rukou hnedle všecka díla dramatická. Usadil jsem do této sbírky čtyři zanícené pracovníky, kteří rozumějí své věci, platím jim dobře, aby všecky ony kusy zklassifikovali a z každého podali krátký a jasný obsah. Všecky scény lásky, hněvu, závisti, žárlivosti, všecka qui pro quo, všecka rozluštění dramatické zápletky třídí zvlášť dle příslušné povahy, ano i všecky nebožtíky, které dramatičtí spisovatelé usmrtili, takže v pěti minutách budu moci vynalézti sujet, osoby, scény a každou podrobnost, jíž by mi bylo potřebí. Spracování takto označených plánů provádí Nora, který je spracovával již také slavnému autoru vaudevillů Jossetovi. Hlava to ne lecjaká, a že neustále má potřebí peněz, bude je dojista raději bráti pravidelně po tisíci franků měsíčně, nežli zkoušeti své štěstí po divadlech na vlastní účet. Co samého ‚psaní' se dotýče, v to uvážu se již já sám, a budu dbáti toho co nejpečlivěji, aby se do kusu nevloudilo nic, co by pro svůj styl stěžovalo jeho vypravení."

„Nuže budiž!" zvolal opět Marc Sabarros. „Je to konečně alespoň špekulace, při níž osobně nebude ti potřebí mnoho riskovati."

„Odpusť, není tomu tak docela," přiznal se Josef. „Nejdůležitější částku základní jistiny k celému tomuto obchodu poskytla stará komediantka, Pavlina Juglová, jejíž hlas byl mi nezbytným. V záměnu za to naposled obětoval jsem jí illuse lásky. Avšak to jest záležitost vedlejší, a, parbleu, nežijeme na světě jenom proto, abychom se bavili —"

„Bohudík!" vzkřikl starý Marc s výrazem hrdosti v očích, „ty's, hochu, celý muž!"

„Hm" — pokračoval Josef zamyšleně, „v tom všem vězí ještě jedna kombinace, již třeba zrealisovati, a ta sama o sobě stojí za víc nežli za milion. Gys je otcem čarokrásné dcerušky, a všecky miliony jeho soudruhů přejdou jednou na toho, kdo se zasnoubí s rozkošnou slečnou Henriettou Gysovou. Ona je totiž sestřeničkou Crambesovou a kmotřenkou Kempffovou, z nichž každý však je starým mládencem."

„Nuže?" tázal se Sabarros.

„To je tak," pravil Josef dále, „vrážím zde na nesnáz, jíž nelze překonati. Ta mladá dívka, útlá ač nikoli hubená, o hustých tmavých vlasech a hlubokých, divně výrazných očích, jest bledozelená jak upír povstalý z hrobu, a toho příčinou je myšlenka, která ji pohlcuje. Vodili ji od dětinství do divadla a tam nabyla interessu a sympatií k básníkům. Všecky přečtla, celým životem se vtělila do jich výtvorů, plakala a trpěla zároveň s jejich bohatýry. Jí naprosto nelze oklamati pouhou zdánlivostí. Kdo se jí touží zalíbiti, musí býti skutečným básníkem! Ty však, milý otče, který jsi mi dal tolik vlastností chvalitebných a především tuto klassicky krásnou hlavu, hodnou, aby se vyvážila zlatem — nevlil jsi ve mne bohužel dočista nic, co by upomínalo na poesii!"

„No, no! neztrácej odvahy!" povzbuzoval Marc Sabarros svého syna. „Měj na mysli jen to, že obchod je ta pravá fikce, a nezapomeň, že ten, kdož by neuměl prodati věc, jíž nemá v krámě, nebyl by ani pravdivým épicierem!"

Mladý Sabarros střežil se, aby z mysli pustil tato poslední památná slova otcova.

Za dvě neděle po rozmluvě svrchu uvedené ve čtyřech divadlech vypraveny čtyři jeho kusy: dvě feerie a dvě dramata. Po celý rok bez přestávky bral Josef pravidelné tantiémy z představení, která vynášela denně čtyři až šest tisíc franků čistého užitku. Avšak ještě krásnějším a skorem neuvěřitelným bylo to, že koncem roku se oženil s bledou Henriettou Gysovou. Toto vítězství vzbudilo skutečný obdiv u starého Marca.

„Ale jak u čerta jsi to navlékl?" ptal se Josefa, když přišel zváti jej na svatbu.

„Ó!" zvolal syn, „to jest můj největší mistrovský kousek! Seznámil jsem se s lyrickým básníkem Jindřichem Cruzelem, ubytoval jsem ho u sebe a choval se k němu s pravou přízní bratrskou. Víš-li, že tento básník je skutečný genius? Ale právě proto umíral hladem. Pomohl jsem mu tedy k slávě, seznamoval veřejnost s jeho jménem, jej samého živil koroptvemi, obložil knihami, a jeho básně dávám tisknouti v módních měsíčnících. V záměnu za to vše kopíruji Jindřicha Cruzela, napodobím ho, osvojuji si jeho gesta, postavu, způsoby, z paměti učím se tirády, jež mu z ňader vydobývá láska — neboť očividně jakožto básník musí býti zamilován... Nu a tak dospěl jsem k tomu, že jsem byl s to v osobě svojí představiti slečně Henriettě básníka sice vylhaného, ale jinak zcela podařeného, že působí skutečně takový dojem, jako básník pravdivý."

Starý Sabarros rozevřel ramena a vřele přitiskl syna ku svým ňadrům.

„Sem pojď, má krvi neodrodilá!" řekl s pohnutím. „Jakž byl bych šťastným, kdyby mi tvůj bratr Emil nečinil tolik zármutku! Ale obávám se, že ještě ke všemu je s to oženiti se s dcerou chemikovou, která nemá ani groše, a že nepřestane vynalezat konsoly a podstavce štíhlé a elegantní jako květy! — Toť hňup, který není k ničemu, a opravdu přivádí mne k zoufalství, toť — umělec!"

Přel. —*x*.

PŘED PADESÁTI LETY.

Črta ze života Fr. Lad. Čelakovského. Napsal Dr. FR. BAČKOVSKÝ.

(Pokrač. a dokonč.)

nová rána stihla Čelakovského již 27. ledna r. 1836. Zemřelt toho dne šlechetný podporovatel a příznivec jeho, kníže Rudolf Kinský, a to právě, když chtěl jej učiniti svým bibliotékářem se zvýšeným platem. Tím stav Čelakovského stal se nad míru kritickým. Sám o tom psal Vinařickému 11. února r. 1836. takto: „Věci mé nikam s místa hýbati se nechtí, a tento nejistý a téměř již zoufalý stav mne tuze malomyslným činí. K tomu smrt předobrotivého a šlechetného knížete! Tato rána ještě bolestnější, než byla první. Jaký to přehrozný osud nad námi vládne! Ztráta to pro vlast celou — nebo jakými nadějemi jsme se kojili, až na dlouze neb na krátce do Prahy se dostane, sám nejlépe víte. Že se mně smrtí jeho ujma veliká stala, oželel bych — ó, by jen stál ještě mezi živými! Jak velice jsem otce svého miloval, ani pro něho jsem tak netruchlil a neplakal, jako pro tohoto výtečného muže a dobrodince mého. V tomto ohledu vyhlídky mé v bezpečnější budoucnost uložily se s ním do hrobu, an příliš rychlá smrt přes to všecko kříž udělala. Že sám ze své vůle se nabídnul a mně bibliotéku svou pod dohled se zvýšením platu dáti chtěl, přátelé naši již nepochybně Vám oznámili; úmysl tento však zmařen, ježto právě tou dobou, co v skutek jíti měl, neštěstí to se přihodilo — písemního pak nic nestává. I obyčejný plat můj běží dle poukázání daného (aneb dávaného každoročně) kasírovi až do měsíce září t. r., pak i tomu konec. Nyní zbývá mi ještě poloviční ta čáka k stolici, zmejlí-li mne i ta, pak věru co počíti již nevím. Od nového roku dnem nocí ukován jsem ku práci nevděčné a hnusné, o které jsem se Vám již zmínil. Bohu díky, že již ke konci se blíží, ač ještě asi 7 archů vybývá a nejdéle do 20. t. m. mám býti hotov. Kdyby to mělo jen ještě měsíc tak trvati, buď bych docela ztupěl při tom, anebo o zdraví přišel, aspoň zrak tímto přílišným namáháním velice trpí.“

Podobně hořekoval Čelakovský ještě v dopise k Vinařickému ze dne 1. prosince r. 1836.: „Ode tří měsíců asi jest toto první psaní, které píši, a protož se diviti nesmíte, že po tak dávný čas žádné zprávy ode mne samého neobdržujete. Snad naši přátelé tím pilněji mé obmeškání nahrazují. Že jsem v takové míře, jak nikdy před tím, v dopisování zvahavěl a ochábnul, ať zkrátka a upřímně dím, jest toho nejhlavnější příčina nejistota a bědnost mých věcí, která zmrtvělost jakousi na mého ducha uvozuje a mrzutost ke všemu okolo sebe plodí, že právě se dne na den vleku se svým životem. — Stav tento jest hrozný, a kdo nezkusil nic podobného, nemůž pomysliti. Pohled na mou rodinu při domácím nedostatku, ježto všeho příjmu načisto jsem pozbaven, jest trn každým okamžením do srdce bodoucí. Zdá se, že mi nastává opětování lonské truchlohry.“

Takto Čelakovský zápasil s bídou a nouzí, a musil, aby mohl uživiti rodinu a platiti nájemné, přijímati dary od přátel a zdraví své podrývati i ducha týrati kondicemi a vůbec nepřiměřeným výdělkářstvím literárním.

Přátelé Čelakovského však starali se o něj co nejbedlivěji, když nouze zaklepala v celé nahotě své na dvéře jeho rodiny. Za nynější doby kdož ví ujal-li by se kdo spisovatele takto stísněného? — Ale tenkráte „panenský pěvec“ Josef Krasoslav Chmelenský, vstoupiv r. 1831. do státní služby a stav se r. 1835. místosudím dvorským a úřadníkem české králové, učinil, seč byl, aby zmírnil trapný stav Čelakovského. Mimo to poskytovali mu podpory také jiní vlastenci a spůsobovali též i mezi sebou soukromé sbírky a nejmenujíce se, zasýlali je sklíčenému básníkovi. „Podobných činův“ — napsáno v té příčině v „Obzoru“ roku 1855. — „neposkytuje nám mnoho naše novější doba. Nechť si je dobře zapíše věk náš do tobolky; budeť mu toho před soudnou stolicí budoucích věků potřebí!“

Budtež zde podány některé vyňatky o tom z dopisů Čelakovského a Chmelenského.

Chmelenský psal Čelakovskému 26. července r. 1837.: „Velice mne mrzí i bolí, že se v novinách nijaké změny Vašeho stavu dočísti nemohu. Není možná, abyste do nesnází nepřišel. V té věci mi otevřeně a srdečně pište. Já mám právo na důvěru celou Vaši, a jistě mne shledáte ve všem, že nejen ústy jsem Váš ve všech nehodách věrný.“ A brzo po té, totiž 11. září r. 1837. psal mu: „Když jsem, můj předrahý kmotříčku, Váš poslední list (bez datum) obdržel, již jsem o všem věděl; neboť četl jsem konkurs ve Vídeňských novinách. — Inu, kdo ví, k čemu to prospěje — beztoho tenkráte malá naděje se nám usmívala. Snad — a skoro bych řekl, jistě se věc ta lépe skončí, nežli jsme všickni myslili. Jen když prozatím smutný obraz nejistoty zmizel. Teď se hned ucházejte o bibliotékářství u Kinských . . . Dobře máte, že z ohledu Vašich dítek služba u Kinských lepší než professura pro budoucnost; avšak budoucnost zanechme Otci všemohoucímu, ač i já díleček svým časem, kdyby se zvlášť o zaopatření Vašeho syna jednalo, na sebe bych vzal, kdyby se mu otce nedostávalo. Kde jedí tři, nají se také čtvrtý i pátý.“

Takto upokojoval Chmelenský zkormoucenou mysl Čelakovského, a podobně pečovali o Čelakovského i jiní přátelé.

Čelakovský psal 31. července r. 1837. Chmelenskému: „Při vší až i nejnuznější skrovnosti přece posud klín klínem se vyrážel a šlo to, že jen kola míjela; teď ale mne již tak ztuha dojalo, že jsem Bůh ví nevěděl, odkud nastávající činži zapraviti, an se opět přísloví stvrdilo, když nouze nejvyšší, Bůh nejbližší. Předevčírem opět prostřednictvím arcib. tiskárny došel mne zapečetěný holý list, v němž tolik bylo složeno, jako v onom lonského roku v měsíci lednu. Řečeno mi, že neznámý mladý člověk tam to odevzdal s tím doložením, by mi dáno bylo jménem upřímného přítele mého. Zdali to z též ruky pošlo jako poprvé, nevím a dověděti se těžko; zatím Bůh žehnej šlechetného dárce toho, ať on kdokoliv.“ Chmelenský pak odepsal mu 5. srpna r. 1837. toto: „Od koho Vám pomoc přišla, tuším já dobře snad; přišla ze šlechetných rukou jistě, a tak ji přijmouti směle můžete. To však nemůže stačit. Zde Vám přikládám cedulku, již, až se Hasner do Prahy vrátí, jemu odevzdáte. On neví účel cedulky té, a jest ode mne jen žádán, aby Vám 50 zl. stř., jež mu při odjezdu odevzdám, doručil. Pomohu-li jen sobě od dluhův, které mne ještě od promoce doktora tíží, pomohu dále svému věrnému příteli.“

Chmelenský tedy byl i sám zadlužen a přece tak obětavě pomáhal Čelakovskému! O jeho ochotnosti svědčí také slova, která psal Čelakovskému 31. října r. 1837.: „O to buďte jist, že vždy a v každé i té nejsmutnější době ve mně přítele nezměněného shledáte a že spíše na sesutí světa než na nevěru mou věřiti můžete,“ a 17. července r. 1838.: „Dobře máte, že s nemocí mou mnoho výloh jsem i měl i míti budu. To by však nic neškodilo, kdybych já teď v císařských dietách jako v Olomouci byl. Zde jsem placen od Lichtenšteina, jenž nám jen skrovný Vorschuss dal . . . Však i to neškodí. Zatím Vám posýlám něco; nestačí-li, pište mi hned — moje přátelství k Vám je vymyslivé i snad se dá přece ještě co vymačkati. Můj nejmilejší kmotře! Vy musíte být budoucně otevřenější. Jste-li v nesnázích — pište: potřebuji tolik a tolik! — Budu-li moci, pošlu Vám, nebudu-li, napíši: můj zlatý, tolik nemohu — ale vem to — to mne nebolí. — Tak to musí mezi náma býti, a myslete sobě vždy, že já Vaším bratrem jsem — ano miluji Vás — Bůh ví, víc než bratr bratra.“ Čelakovský odepsal mu po té 20. července r. 1838.: „Bohyně Penia, jížto jsem propadl, donucuje mne nezdráhati se aniž upejpati u přijetí veliké oběti, kterouž mi Vaše přátelská, ano bratrská láska přináší. Líto mi jen to, že mi nemožno, aniž vidím, zdali kdy možno bude Vám za tu šlechetnost a náchylnost ke mně kdy dáti nějakou sebe menší náhradu. Přijměte tedy celé mé srdce a mé nejvřelejší díky, jak mým jménem tak jménem mé rodiny.“ Týž 25. července dokládá: „Ostýchám a bojím se vždy komu býti těžkým — a čím kdo mi milejší, tím více — a žádost neb prosbu předložiti, jest mi vždy oheň proskočiti. Jen nejtužší potřeba může mne k tomu dohnati. Není to hrdost . . . Pamatuji se z mých mladších let, že i k samým rodičům tutéž ostýchavost jsem míval, a raději trpěl všeliké nedostatky, než o ně se domlouval, takže často oni sami dříve toho se domyslili, než já se hlásil . . . Co těžkého, pokud možné, nesu sám rád, co radostného, s tím se ihned rád dělím s jiným. Zde máte mou zpověď, a doufám, že jako můj přítel vadu, k níž se znám, laskavě při mně prominete. Za přílohu zatím mé díky, vytrhnul jste mi trn z nohy, kdy však splatiti budu moci — kýž mi to brzo možná!“ Chmelenský pak Čelakovskému 19. srpna roku 1838. odpověděl: „Píšete, že jsem Vám trn z nohy vytrhl. Zaplať Pán Bůh! neboť věřte mi, že jsem se ostýchal tak málo poslati — ale Bůh je můj svědek, nemohl jsem dále. Ta nemoc, ta nemoc! — A když již všecko víte, co v nejhlubší skrýši mého srdce schováno — 400 zl. stř., jež posavad dlužen jsem — to mi mnohý koncept kazí; zvláště onen dluh v mé nemoci tak mne znepokojoval, až mne někdy studený pot polil. Jak by je byla moje ubohá vdova zaplatila?“ —

Také Karel Alois Vinařický podporoval hmotně Čelakovského. Psaltě mu 15. února roku 1836., obdržev od něho zprávu o smrti Kinského, toto: „Můj drahý příteli! cítím tíhotu osudu Vašeho. Nenadálé úmrtí výtečného a šlechetného knížete ztráta jest, která se ničímž nahraditi nedá. Přemnohým zahynul k zármutku On, k největší ale tvé starosti, Ladislave! Než, milovaný druhu, nedejme se přemoci krutým střelám měnivého osudu. V strasti přitul se druh ke druhu úžeji! Milujete-li mne, neoslyšíte mé žádosti. Se Špinkou o to jednám, aby co nejdříve Bohuslava dotisknul . . . Vás pak žádám, abyste za svou práci, kterou při korrektuře máte, čistý výnos z prodeje ode mne přijal. Neoslyšte prosby té, kterou činím, nemoha v tu dobu jinak posloužiti Vám a dokázati svou dobrou vůli. I chtěl bych rád s Vámi o prostředcích pro budoucnost porozmluviti, než já teprve po sv. Jiří do Prahy přijeti budu moci . . .“

A tak duch Čelakovského, jsa vzpružován přátelskou soustrastí, nepodlehl strastnému neštěstí, nýbrž statně mu vzdoroval. Vhodně pak vylíčil tehdejší svou náladu mysli v básni „Dva přípitky“, napsané r. 1837.:

„Vrahy mám! I nic jejich
mne zloba neleká;
duše jsou to tmám propadlé,
mysli v sobectví ochladlé,
jed jim srdce obtéká!
Vrahy mám! Však duch se jimi
výše pne a otaví!
Je že mám, tu číši hrdě
piji sobě na zdraví!
Druhy mám! Ó, jak jejich
mně láska lahodí!
Duše jsou to přímé, milé,
mysli jasné, k skutku čilé,
srdce jich blahost plodí!
Druhy mám! jimižto vlast má
zkvítá a se proslaví:

Vás že mám, tu číši slavně
piji všechněm na zdraví!“

A netoliko hmotně přátelé a příznici Čelakovského podporovali, měl i několik přímluvčích, kteří za něj orodovali na místech příslušných. Takž Antonín Rybička v „Předních křisitelích“ vypravuje na str. 314., kterak Josef Vojtěch Sedláček, nabyv o vánočních prázdninách r. 1835. v Praze zprávy o osudné katastrofé, která několik dnů před tím stihla Čelakovského, byl tím vysoce dojat a sklíčen, tak že hned „horlivě a prosebně u vyšších míst v Praze a jmenovitě u tehdejšího nejvyššího purkrabí hr. Chotka o věci té, ovšem že bez platného účinku, promlouval a Čelakovského se ujímal“.

Plných šest roků trvala léta bídy a nouze v rodině Čelakovského. Nejhorší to doba v jeho veškerém životě! Když koncem r. 1837. byl znova vypsán konkurs na stolici jazyka českého při pražské universitě, Čelakovský přihlásil se také ke konkursu, místo to však obdržel roku 1839. Jan Pravoslav Koubek. Čelakovský byl od gubernia pražského navržen na místě prvém a měl i mocnou přímluvu ve Vídni, kde sám president Musea českého, hrabě Kašpar ze Šternberka, za něj se přimlouval, ale nepřátelé jeho zvítězili. Touže dobou Čelakovský zadal si také za místo kustoda při pražské knihovně universitní, avšak ani tohoto místa se mu nedostalo.

Poněkud uleveno bylo našemu básníkovi počátkem r. 1838. Bylo mu dáno přímluvou Chmelenského bibliotékářství knížecí knihovny Kinské s ročním platem 400 zl. stř., při čemž zároveň učil i jistou mladou hraběnku češtině. Příjem ten ovšem nestačil na dostatečnou výživu četné jeho rodiny.

Nová rána zasáhla Čelakovského počátkem roku 1839. Zemřeltě 2. ledna r. 1839. Chmelenský, který tak neobyčejně o něho byl pečliv . . . Žal svůj ze ztráty obětavého přítele tohoto Čelakovský projevil v básni „U hrobu Josefa Chmelenského“.

Útrapy jeho rozmnoženy r. 1839. také ještě tím, že se mu rozstonala nebezpečně matka, kterou měl u sebe; zemřela pak r. 1840.

Při všem tom Čelakovský byl s tó, aby vydal r. 1839. „Ohlas písní českých“ a r. 1840. „Růži stolistou“ . . . .

Konec hmotným útrapám Čelakovského přinesl rok 1842., kdy byl povolán za professora filologie slovanské na universitu do Vratislavi, kdy z vlasti své, kterou tak miloval, odešel do vyhnanství dobrovolného . . . . Odebral se z vlasti do ciziny, aby ani tam nebyl šťasten, o čemž psal Vinařickému již 31. května r. 1841.: „Výminky a plat, které se mi od pruské vlády podávají, jsou arci velmi příjemné, a přece — kdyby mi třetina toho zde byla dána — nešel bych — patriae fines, et dulcia linguimus arva. Předvídám s jistotou, že šťasten a spokojen tam nebudu; než v mém klopotném stavu nelze mi jinak učiniti, by nic jiného nebylo, tuto oběť jako otec jsem povinen své rodině přinésti, aby ona aspoň pro svou budoucnost lepšího opatření došla, a tudy i mé dítky lepšího vychování. Mám tyto dni psáti ministrovi odpověď a svůj úmysl vyjeviti; v jakém zmítání na mysli se nalézám, sám považiti můžete. Dejž Bůh, aby mi na srdce vstoupilo to, co by k dobrému vedlo . . . .“

NOSILA KLOBOUČEK.

Povídka z kraje od **JOS. JAKUBCE.**

(Pokrač. a dokonč.)

XV.

Jak celá ves se těší na neděli,
tak čeká dychtiv Kazda na sobotu.

Když dověděl se, že ho volit chtěli,
on projevoval vždycky neochotu;
ač sousedé mu schvalně nadbíhají
a o budoucí volbě šepcí v taji,
on lhostejně jim mlčky přikyvuje,
neb ve své hlavě jiného cos kuje.

Když přišla sobota a vypřáhnuli,
on oblekl se jako do kostela
a vyšel z domu. Západ tmí se z důli
a na večer se dusné parno dělá.
Než Kazda chutě na cestu se dává
a stíraje pot klobouk posmekává.

A již byl v městě bloudě ulicemi.
Stín mraků zatím nadcházel si zemi
a duch se lekal temna příšerného,
zrak bál se výše k nebi pohlédnouti.
Šla divná předtucha jak soudu zlého,
a jak dech trouby začal vítr douti.

Šel Kazda ulicí jak zabloudilý.
Kdo věděl, že to za milou jde milý?
Šel jako stín těch černých v nebi mraků.
Však pojednou mu zablesklo se v zraku,
on smeká klobouček: ta, kterou hledal,
a po níž toužil, v samotě když sedal,
teď mihla se mu v pestrém panstva tlumu.
Kol zašustěl jich šat, a v smíchu, šumu
pryč přešla společnost. Jim ve šlépějích
jak vyzvědač se pustil. Pozor dává,
s kým Běla baví se. Jak rád by v jejich
se mísil hovor — ale nemá práva
on, vesničan, jenž jiné šaty nosí.
V tom obrátili se a v dlouhém hledu
utkvěli na se. — Už chtěl zvolat cosi,
však vzpamatoval se a šel jim v sledu.
Když ohlédla se potom Běla zase,
tu viděl, kterak přísně mračila se
a zabočila s pány do ulice.
Dul vítr, dešť byl na spadnutí sice,
on však to věděl, pro něho jen Běla
že míří domů. A když právě měla
už překročiti práh, tu Kazda žalem
a touhou přemožen sňal klobouk s hlavy,
jej v rukou mačkaje tak v kroku malém
se blíží k ní a teskliv žalně praví:
„Ty mne již neznáš, Běličko, má Bělo?
O kdybys znala, se mnou co se dělo!
Pojď se mnou domů, chmurných těch zdí zanech,
pojď, nežli svadnou listy na jasanech!
Tam v lesíku již s javoru list padá . . .
Pojď se mnou, Bělo, nežli prchnou ptáci.
Pojď! myslím na tě ve snu, v chůzi, v práci,
nenech, by navždy rozvedla nás zrada!“

Tak úpěl žalně, Běla skryla zraky,
však oni páni křičí plní žasu,
kdo je ten drzý člověk ledajaký,
i tupí smělou, venkovskou tu chasu.
Však Běla Kazdu nezapřela, řekla:
„Já z domova jsem darmo neutekla.
Bůh tebe suď, a nech mne na pokoji.
Tam nevrátím se, kde mne stihla zrada.
Kdo sklamán byl, ten po druhé se bojí.“

Běž k nevěstě; je bohatá a mladá!“
A při tom hrdě, smutně stála před ním.
Však její průvodci jí za zlé měli,
že ostouzí se s takým bláznem jedním,
i tázali se Kazdy, něco chce-li,
a stranou z tobolky cos vyndavali.
Však v okamžiku cvrnkly stříbrňáky
o tvrdou dlažbu. Kazda jiskří zraky,
pěst drže posud vzhůru. — Dešť se valí,
hřmí v dálce zatím. — Než se probral
z hněvu,
již marně hledal teskným zrakem děvu.
Tu teprv smutno, do pláče mu bylo,
byl opuštěn, tak se mu zatesknilo,
že přál si státi na široké nivě
a větrem zakvílet, pak sednout doma,
prohlédnout dvůr a pohovořit mile
si s čeledí. — Tak pohybuje rtoma
tam v okna domu zraky zasmušilé
zas a zas obrací, až nenadále
v tom jednom rámci jako obraz zlatý
se vzácná líce jemu vynořila.
I patřil tam, a hleděl tam pak stále,
jak poutník hledí na obrázek svatý,
ač liják spustil se a bouřka byla.
Tu jako by však zlatou onu malbu
byl polil černí, Kazda skočil s místa,
i horlil na sebe a světa šalbu
a v bouř a dešť se na cestu hned chystá;
neb v oknech nahoře on spatřil žalně,
jak mužská tvář se k oné vychýlila,
a vypadalo to jak s milým milá.
Ó věděl Kazda, že to všechno schvalně. —
Už spustil liják. Stlačil klobouk v čelo.
Hle, nebe celé jak se svečeřelo!
On vyšel z města. Bouře duní, hrozí.
Je černým strašidlem, co pod oblohou.
Čím dál víc tma, že těžko hnouti nohou.
Kdo zmeškali se, všichni přeubozí!
Mrak, hrůza, bouřka. — A když
zableskło se,
kraj vidět celý, a pak zas tma hrozná,
že, kdo by stál v tu chvíli na rozkose,
kam jíti má v té hrůze, sotva pozná.
Sám poutník ve tmě! A v tu chvíli asi
tam ve městě snad dívka volní vlasy
a k spaní jdouc snad k oknu časem hledne
a myslí, jak as tomu poutníkovi...
Ó jistě ona v každém blesku zbledne
a usnout nemůže. Však kdo to, kdo ví? —

Když Kazda upachtěn pot s tváře stírá,
tu zdá se mu, že z dálky nářek slyší:
to ženský pláč, jenž ve vichřici zmírá.
I staví krok a dech svůj rukou tiší,
pak čeká na blesk. Uzřel bílou ženu.
Ať kdokoliv to, vrátil se k ní zpátky
a pozdraviv ji tesknė v božím jménu,
podpíral v chůzi. Skrytá byla v šátky,
však cítil hned, že ramenem svým třímá,
co nejdražšího v světě našel širém.
Toť vzkřikl blahem, ramenoma svýma
ji semknul k sobě — hlava mu šla vírem,
a hlavou svojí její hlavu hladil,
co ona štkala, plakala jak děcko.
Svůj šat jí dal, by dešť jí nenachladil,
a vzlykal, šeptal: „Odpusťme si všecko!“
Však toužila: „Co činil jsi to, hochu?
Ó, mnoho zlého jsi mi připravoval.
Jak ukrutně jsi ke mně se tak choval,
jak neměl bysi lásky ke mně trochu.
Bůh ti to odpusť, čím jsi zhřešil na mně!“
Tu rozlítostnil on se přenáramně,
ji z rukou pustil, v dešť a bouři kvílel:
„Jdi ode mne! Vím, že jsem příliš hřešil,
moc jsem ti ublížil. Ó teď bych zšílel,
neb nemám ničeho, čím bych se těšil.
Však velmi také k lítosti mi bylo,
když páni mne tak s tebou rozloučili.
Co lidé řekli, též se vyplnilo:
ty's s pány odešla. Kdož pak tvůj milý? —
Vše na světě mne opustilo záhy,
však přec jen za tebou jsem toužil
vždycky.“

A pak zas ona: „Pomlč, pomlč, drahý!
Však vím, že všecko to je osud lidský.
Neb jako já jsem toužit nepřestala
a soužila se v městě, úsměv lhala,
tak doufala jsem, že tvé počínání
jen šalbou je, že klameš světa zdání.
Snad jsem se mýlila: pak, Bože milý,
spíš dopusť, by mi zítra odzvonili!“

V tom vzkřikl Kazda — zrak i sluch
mu mizí —
tak zahřmělo. A když se vzpamatoval,
jak mrtvou dívku v náruči své choval.
A vedle topol starý, prostý mízy
jak ohnivý sloup postavil se před ním.
Kříž hrůzou udělal, a mžikem jedním
vzal dívku v ruce, voda s něho tekla,
a prchal s ní jak s duší anděl z pekla.

Tam u panského dvora strom stál hustý;
až k němu běžel. Stanul, je-li živa,
dech její zachycoval svými ústy
a sahal k srdci, mluvil slova tklivá,
až přišla k sobě; hlavu k němu svěsí
a šepce polohlasem: „Odpusťme si!“
Bouř přehnala se, dešť se mírní taky,
jen se stráně jak tiché hubování
proud vody hučí k zaplavené pláni,
a Kazda slouchá, k nebi vede zraky:
tam modrý koutek z mraků teď se noří
a hvězda v něm. Tak v srdci jeho sirém.
To nejsladší je zaplesání v hoři —
mrak přehnal se a srdce dýše mírem.

Pak na cestu se dali do Podolí.
Víc Kazda nesl ji, sám těžce kráčel.
Zrak obou deštěm, slzami se smáčel;
tak těžko smývají se lidské boly. —
Až v Podolí ji doved přes ty lesy
Stiskli si ruce, vzdychli: „Odpusťme si!“

A když se octnul před vesničkou svojí,
před uslzenou horou, krok svůj staví,
hle, v čistém blankytu kol ní se pojí
pět hvězd jak kolem svatojanské hlavy.
A na pobyt k ní z mraků přichvátala
dnes bledá luna, by se pozeptala,
proč sluníčko si lehat chodí za ni...
A Kazda před vraty pot stírá dlaní.

XVI.

Už kohout kokrhá. Kdo sní, ať vstane!
Už kohout kokrhá, a východ září,
a slunko leskem jen jen rozjásané
div nevykřikne: „Vstávej, hospodáři!“
On vstal a šel, i klekl na zahrádce.
Tam vždycky kleká, než se chopí práce;
a v milém žasu ohlíží se v pole
a tam, kde v rose štěpné stromy stojí,
a v páře vidí bílý kostel dole.
Hle, přes pole dál pěšina jde dvojí:
ta do města — a ta jde v sladké chvíle.
Už skřivan v nebi, ptáček dívky ranné.
a svěží, tichý den se v obzor chýle
teploučkým dechem skrze stromy vane.
Tu hospodář, jak poslouchal by, zdá se,
on však to žasne ve východní krásе,
a dlouho okem na blankytu prodlí.
Pak sepjav ruce pobožně se modlí. —

Když pomodlil se, hledne po obzoru,
a oko utkví na zelenou horu.
Ta hora naše! Celá uslzená,
a od ní luna ubledlá se béře.
Tak milující v lůžku pláče žena,
když před sokyní zavře na noc dvéře.
Hle, ale za to v slzách vykoupána
si na neděli nové vzala šaty
a zeleňoučká čeká tady z rána,
v kraj hledíc otčenáš se modlí svatý.
A podumavši jako v poli děva
dá pojednou se s ptáky do zpívání.

A uviděv ji na té šťastné stráni
tak sedět krásně — on se pousměvá.
I vidí níže, kterak ze smrčiny
mha vznáší se — snad těžký sen té noci,
jak hleděla by ještě ve svět jiný,
tak mračí brvy nemohouc snu zmoci.
A ještě výše po obloze čisté
jdou, rosu nesou ranní oblakové
k nám ve stříbrných zástěrách. Aj, vizte,
to šťastné plují dny a blaho nové.

Pak vede zraky na dva malé světy:
Tu jeho jeden, a tam níže druhý,
kam toulával se druhdy na zálety.
Stráň, hora, nebe, cesta v rosné luhy...
Je odpoledne. Jaké ve vsi hnutí!
Tam u muk božích starostu dnes volí.
To bude slávy, radosť výskat nutí,
že uslyší to až tam na Podolí. —
Hle, zlaté slunko nad horou jen skáče
a lesky třese se: toť nejináče,
než jak by horu obejmouti chtělo.
Však proto též si večer chodí k hoře,
by do klína jí složilo své čelo,
a při ní usnulo tu na obzoře. —

Vše spěchá do vsi, lidé a z luk děti,
pták ze křoví se zvednuv nad ní letí,
včel roje do úlu, a hudba hraje.
A tamhle od lip, od muk božích, vizte,
jdou hospodáři.
„Koho zvolili jste?“
Aj, Kazdu vedou! Klidný jako z rána,
jen vážnější a málo mluví na ně.

„Nu, teď jen ženit, starosto náš nový,
a ohlednout se po nějaké panně.“
Tak leckdo dí, však Krupka Votrubcovi
teď šeptá v ucho, zastaviv ho v zadu:
ku Kazdovi prý přišel na zahradu
předvčírem večer, to i ono že mu

jak jindy řek', že chtí ho volit dneska.
A tomu on že rád byl jako všemu:
až prý ho zvolí ještě dívka hezká,
a půjde potom na námluvy někam.
I dodal Krupka: „Já ho dnes k vám čekám,
já vím to dobře, přijdeme tam spolu."

Tak hrne se to do vsi všechno dolů,
a na návsi již sokolové stojí,
teď starostovi slávu provolali.
Zvuk bubnů, trub, až babičky se bojí,
že poslední soud na obec se valí.
Toť sláva velká. Kazda dojat hledí
se prodrav ze zástupu do popředí,
div neklopýtnul: tamhle staří známí!
Ó, tamhle — Bože, či ho přelud mámí?

Co obec jásá, hudba zvučně hraje,
tu starosta se vykrad' nedýchaje. —
On vidí blažen, šťasten v ústret sobě
spanilou dívku ve vesnickém šatu
bez kloboučku, jen v šátku prosté zdobě.
Poskočil Kazda u blaženém chvatu,
už stojí před Bělou, a duše její
je celá v zraku, na rtech, v obličeji,
když spatřila ho. Prstem pohrozila
a slzičky dvě sotva v líci skryla,
i div se zdrží, že ho neobejme.
On přispíšil si, už je v jeho rukou,
a srdéčka dvě opět sobě tlukou.

„Tak! Dobře, děti, dobře! Žádná chyba!"
a myslivec již Kazdu vřele líbá,
svou také ženu před Kazdu blíž staví:
„Nu, teď už po hubičce!" v žertu praví.
A všichni čtyři šli dál do hromady.

Než jaký zmatek povstal zatím tady!
Tam Krupka řečnil, k radosti že pánů
tu zprávu musí zjevit, slavnost jiná
že se dnes ještě koná; připomíná,
že Kazdu oženit měl dávno v plánu
a konečně že k tomu dospěl cíli,
že Kazda slíbil, zvolí-li jej obec,
že konečně se v manželské jho schýlí. —
„Aj, hleďte k Votrubcovům na záhrobec,
tam jeho nevěsta! Jak studem plaje!
Tuš, páni muzikanti, ať to hraje!" —
Však sotva z huby vypustil ta slova,
jak zkoprnělý patří, kterak právě
se blíží nový starosta a chová
pod páží rámě nevěstičky svojí
a za hudby sem kráčí ve vší slávě.
Tu Krupka neví, kde mu hlava stojí,
a co naň křičí rozjásaná tlupa,
on sem tam běhá, potácí se, supá,
ba odtrhnul též Bělu od ženicha,
a když jej Kazda k pořádku zve zticha,
a také Votrubec naň spustí zostra,
on zoufalý a bledý jako kostra
skrz lidi cestu na vzduch sobě klestí
a za provaz se chytá u zvonice —
zrak zamhouří — a zvoní, vzhůru líce.

Tak se zvonkem je konec naší zvěsti.
Když potom strašák tančili dva milí,
tu opět sobě sladce pohrozili,

BYL PRVNÍ MÁJ...

Příběh z našeho podlesí. Napsal J. L. HRDINA.

(Pokračování.)

„Jaké jsou to litery, dědečku?" ptal se Martin.

„Snad umíš čísti?"

„Jsou málo znatelny. Už je vidím, ale nechci jíti blíže, Bětuška se dívá z okna a myslila by, že schválně „máji" obcházím a prohlížím, abych se pochlubil. Jaká jsou to písmena, dědečku?"

„Nahoře L, pak je srdce a zde J. Z., a tuhle dole je Ch. Nožem vyryl jsem je v kůru a myslím, že je může po mně přečísti každý."

„Co znamenají, dědečku?"

„První tři jsou jména dvou mladých lidí, z nichž jeden pod tím běloučkým kmenem odpočíval, a tady Ch. značí jméno moje. Připsal jsem je proto, že jsem stromeček sázel, nápis vyryl a pak aby bylo viděti, že i někdo ze živých na ně pamatuje."

„Co značí L.?"

„Liduška, a J. Z. se čte Jeník Zeman —"

„Zrovna jako moje příjmení!" vyskočil Martin.

„Nu, vždyť to byl tvůj — —"

Starý Charvát nedořekl. Jako hrom z čista jasna spustili muzikanti v protější hospodě při otevřených oknech hlučný pochod a do poslucháčů Charvátových jako když střelí: vyskočili a který dřív — hnali se k hospodě. Pak takovým divochům o něčem vypravujte! Jen Martin zůstal.

„Kdo byl ten Jeník Zeman, dědečku? Ale honem, Bětuška už čeká mezi vraty."

„Tvůj nebožtík otec!"

„Můj nebožtík — — vždyť můj otec je živ a zdráv!"

„Já vím, Martinku, já vím, že nevlastní otec tvůj živ a zdráv, ale vlastní složil kosti tam, kde stála tahle „máje". Že máš také nevlastní matku, víš sám. Nemyslíš, že by sem na peň patřilo i tvé jméno? Jen považ: Jeník Zeman pod kořeny toho stromu práchniví, Charvát, jako jediný přítel mu před hájovnou postavil náhrobní pomník a nyní Martin Zeman „máji" ulal nad hlavou otce a postavil před oknem své milenky. Tu jsi tam měl nechati, Martine!"

Martin pojednou změnil ve tváři barvu. Bětuška stála ve vratech nastrojena, schválně pootvírala dveře, aby skřípaly, pokašlávala, jen aby Martina upozornila, že na sále v protější hospodě už plno, ale ona že tam sama se stydí. Martin stál u Charváta a mlčky poslouchal. Co mu to zas povídá ten starý blázen? Kdyby raději mladým lidem nepřekážel. Jak pak dlouho bude ještě tam Martin stát?

Dlouho ne. Ničeho se nevšímal, co se kolem něho děje, neviděl Bětušku, neslyšel její znamení, ba i hudba jako by se ho netýkala — sedl si znova vedle Charváta, blíže než prve, aby mu neušlo ani slovíčko.

„Martine, vidíš, jak se Bětuška zlobí?"

„Ať!"

„A pláče v koutku na zápraží."

„Nebylo by divu. Ale dědečku, pletou se vám smysly nebo mne máte za blázna?"

„Za to já nemohu, hochu, že pokládáš starého Zemana za svého otce. Je to hezké od tebe, on

IKUGASI LESOVI

českému malíři v Praze.

Rozhořčeni bídnou bezohledností Vašich odpůrců a na důkaz našeho obdivu pro umění Vaše, rovněž i nejvřelejšího účastenství ve Vašem snažení uměleckém, upsíšili jsme již dávný svůj úmysl, berouce si za čest Vás jmenovati

spolku našeho.
Spolek českých akademiků „Škréta“.
V Mnichově, 10. července 1886.
SPOLEK ŠKRETA v Mnichově
Alfons M. V. Mucha

se k tobě chová jako pravý otec, ale není vlastní. Ten leží tam, jak jsem ti povídal.“

„Ale jak to všecko přijde?“

„Jedině proto, žes tuto „máji“ měl tam nechat.“

„Totiž jakým spůsobem můj otec zahynul?“

„To je zas takhle, Martinku. Neměl jsem ti povídat o té historii já první, ale myslil jsem, že už ti o tom příběhu vyprávěli tvoji domácí.“

„Ani slovíčkem!“

„Nu, je ti přes dvacet let — už to můžeš vědět. Otec tvůj sešel se světa smrtí nehezkou. Byl v tom věku asi jako ty, když se počal ohlížeti po nevěstě. Tvůj dědeček došel na úřad, vyklopil tam pár stovek z opasku a páni odpustili synkovi bílý kabát. Tehdáž to bylo už jako svatosvaté, že se bude Liduška hajných vdávat. Otec tvůj tam byl za svobodna skoro každý den. Ale když už byla, jak říkáme, ruka v rukávě, vysvlékl se Jeník pojednou ze všech slibů a přestal do hájovny docházet. Liduška byla nepokojna, ale když později se dověděla, že Jeník chodí až někam za Oharku, kde mu někdo pověděl o bohaté nevěstě, upadla v zádumčivost, celý den vydržela se dívati oknem do těch smutných lesů a celý den nevyklouzlo z její úst slovíčka. Byla zkrácena v lásce, otec její v domácnosti. Hajný byl ode dávna vdovcem, Liduška mu hospodařila a vždy věrně a spolehlivě. Od té doby však, co přestal Jeník přicházet do hájovny, musil si hajný velmi často vařiti večeři sám, když přišel všecek utrmácen z lesů. Nejprve ji těšil. Když poznal příčinu bledých tváří Liduščiných, počal zuřit, ale co platno! Byl první máj. Tenkrát mohli hoši z okolních vesnic odnésti z lesů všecky břízky, hajnému by to bylo lhostejno. Seděl u okna v hájovně a díval se na vrcholky borovic, kde se škádlily dvě veverky. Liduška ležela na lůžku, těžce nemocna. Pojednou ozval se pustou světničkou smutný dětský pláč. Liduščin synáček se probudil a zbudil i dědečka, hajného. Vyskočil a svátečně počal se strojiti.

„Kam půjdete, tatíčku?“

„Do vsi, Jeníka se zeptat, jak máme dáti říkat jeho dítěti.“

Liduška neodpověděla a přivinula dítě k sobě s bolestným povzdechem. Robátko brzy se utišilo. Takoví červíčkové už jako by přírodou byli napomenuti, aby neplakali, že tu nejsou k potěšení jako ti druzí, ale jen k bolu a soužení, tichou trpělivostí, nevinným smíchem aby usmiřovali každého, kdo by jejich matce chtěl vyčítati hřích. — Nedaleko dědiny potkal hajného soused.

„Kam pak, hajný?“

„Do vsi. Narodil se Lidušce chlapeček a jdu se Jeníka zeptat — —“

„Dnes ho není doma. Škoda, že jste tu tak na blízku a ani nevíte, že se dnes Jeník žení!“

Hajný neodpověděl a se svěšenou hlavou se vrátil.

„Byl doma, tatíčku?“

„Ráno prý někam odešel. Jméno určíme sami.“

Druhý den, když Jeník si přivážel na okrášleném voze nevěstu a svatebčané výskali až se to lesy rozléhalo, zastavili se na cestě z kvílického kostelíka dva putovníci a naslouchali.

„Slyšíš?“ povídal stařec se zelenými výložky na šedém kabátě maličkému nemluvněti, jež držela kutrovická Ježková v čisté peřince na rukou, „slyšíš, Martinku, tvůj tatík se žení!“

„Tomu ty ještě nerozumíš, viď, maličký?“ usmála se Ježková a zakryvši mu hedvábným šátkem oči proti oslňujícím paprskům slunce, šla lesem dále.

„Jak jste mu dali říkati, tatíčku?“ ptala se tiše Liduška.

„Dle mého patrona — Martin! řekl hajný a svlékal sváteční šaty.“

„Tak se já rovněž jmenuji“ — vskočil Charvátovi do řeči Martin.

„Počkej, všecko ti povím, jen mne neplet!“ mrzel se stařec a pozvedl hlavu vzhůru. „Hezký fábor jsi uvázal na „máji“ Bětuščinu, jen co je pravda, ale měl jsi tam připnouti černou pentli místo té červené ... Abych nepřišel z řeči: Jeník Zemanův se oženil, ale na dlouho ne. Žena mu postonávala, chřadla a než minul rok, odvezli ji ku kvílické zvonici. Jeník snad ani nezaplakal. Oženil se bez lásky, k oltáři vedl jen tisíce v podobě ženské a rakev ženinu doprovázel ku hrobu z povinnosti. Poznal, že kvapné ženění, dlouhé želení, a že měl poslechnouti spíše své srdce než cizí rozum. Ovšem počali do statku ihned docházet různí starosvati, a se svou filosofií, dle níž prý je dobře, když se sedlákovi rodí hříbata a ženy mrou, chtěli mu vysvětlovati černé stránky stavu vdovského. Jeník si jich nevšímal, neodbytným ukázal docela dvéře.

„Nyní si Zeman vezme nejspíš Lidušku!“ povídali si lidé.

„Kdyby to myslil, proč tam ani nohou nepáchne? Vždyť ještě ani Martinka neviděl.“

„Jeník vskutku se hájovně vyhýbal, ač jinak, kde se mohl dozvěděti něco o Lidušce, zastavil se a naslouchal. Lidé mu sami domlouvali, ale nešel. —

„Až jednou — —

„Byl první máj. Jeník spal sám ve světnici, ale sotva bylo po půlnoci, vstal a přistoupiv k oknu díval se návsí, pohlížel na ty bílé, štíhlé „máje“, jež hoši nastavěli před chvílí pod okna svých děvčat. Stál smutně jako socha a myšlenky v jeho hlavě poletovaly a vířily jako hejno vlaštovek, když se chystají v podzimku na dalekou cestu. I myšlenky Jeníkovy oblétaly všemi upomínkami minulosti, i ony chystaly se k jakési cestě tajemné. Kam ony tíhnou, putuje za nimi i člověk.

„Myšlenky Jeníkovy tíhly k hájovně, k opuštěné lásce, k osiřelému dítěti, za nimi vedla touha i jeho srdce.

„Ustrojil se, vzal pod kabát ruční pilku a sekyrku a vyšel tiše ze statku. Zaměřil k lesům. Všecka děvčata mají dnes „máje“, bylo by hříchem, aby jí Liduška postrádala. Jeník znal lesy,

věděl, kde nejbezči břízky rostou. Ume největší, již tam hoši nechali a zasadi pod okny hájovny. Jméno své na ni vpíše nožem, aby Liduška věděla, od koho. Snad je ta máje opět sbliži a ne-li — — Jenik byl s prací brzy hotov. V lese ticho jako v kostele a v hájovně tma. Hajný byl buď na číhané, buď spal. Ani pes nezaštěkl. Jenik vyhloubil pod okny jamku, uchopil pěknou štíhlou máji, již ufal „v rovinách“ a zasadil do země, vzepřel kamenim a dřevy a půdu kolem ušlapal. Místo faboru pověsil na jednu snět pěkny běloučky šáteček a vyňav ostrý nůž počal řezati do sněžné březové kůry začáteční litery svého jména. Bylo ještě šero, musil rýti po paměti. Na blizku se něco hnulo. Snad hajný se vrací. Jenik naslouchal. To králík divoký, jenž si vyšel na pastvu. Jenik obrátil se znova k práci, ale v tom okamžiku ozvalo se v hájovně jako by úpěnlivé volání a sténání. Jeník přiskočil a přitlačil hlavu ke zdi. Slyšel hlas Liduščin. Chtěl už zaklepati na okno, ale nářek pojednou ustál a změnil se rázem.

„Tedy to byl přece jenom sen!“ povzdechla Liduška a světnici ozvaly se tiché kroky. „Kde jsi, můj andílku? Ty spíš v kolébce a nevíš, co se tvé matičce zdálo. Přišli lupiči a chtěli mi tě vyrvat, já jsem naříkala a volala o pomoc a nikdo mne neslyšel. Až se celá chvěji, jak jsem se ulekala. Pojď sem, robátko, ke mně do náruči — nenecham tě o samotě.“

„V tom se rozbřeskło světlo a Liduška držíc v levé ruce hošíka, pravou svítila si na hodiny. „Už tři a dědeček se posud nevrátil.“

„Světlo shaslo a znova nastalo ticho. Jenik stál ještě chvíli při okně a že na východě začalo svitat, přikročil k „máji“ a dokončoval nápis. Už byl hotov, jen ještě srdce chtěl vyrýti. V tom otevřelo se v hajovně okenko, v něm se objevila lesklá hlaveň pušky a dvě žhavé oči.

„Tedy přec byl sen můj pravdivý. Co chceš, lupiči?“

„Jenik neodpověděl. Celý svět s nim se točil. Liduška jej nazvala lupičem. Snad má pravdu. Uloupil Lidušce mnoho.

„Co chceš?“ ozval se hlas ze světnice ještě jednou.

„Zasadil jsem ti „máji“, Liduško!“

„Kdo jsi?“

„Jenik Zeman!“

„Jenik!“ — zaúpěla Liduška, zakryla levou rukou oči, pravou držela otcovu ručnici — potácela se. Jenik to viděl, přiskočil k oknu — tu zahoukla rána, až se hájovna otřásla. Jenik se chopil oběma rukama za prsa, chtěl se zadržeti „máje“, klesl a strhl ji s sebou k zemi. (Dokončení.)

FEUILLETON.

Miniatury básníků.

Handrij Zejleř.

(Dokončení.)

Avšak nejen tyto úmyslné nápodobeniny mají čistý ráz národní, i všecky ostatní básně Zejleřovy jsou duchem tím prodchnuty. Obrazy, rhytmus i látka jsou národní. To jest hlavním znakem jeho poesie, jenž poutá k sobě jiný, to jest rozhodný lyrismus. Podobně jako národní písně lužické, třeba látkou epické, jsou provedením lyrické, i básně Zejleřovy mají vždy nesmazatelný ráz lyriky. Právě v lyrice spočívá těžiště básnického jeho ducha, což on sám dobře poznával. Z té příčiny nalezneme jiného druhu básní v jeho pracích poskrovnu a nalezneme-li přec, jsou to práce slabší. Jeho ballad jest pouze 29, z nichž nejlepší, obírajíce se staršími i novějšími podáními a pověstmi lužickými (tedy již hotovou látkou z lidu), blíží se spůsobem svým k národním romancím lužickým, nebo dokonce k lyrice.*

Oblíbené Zejleřovy písně neměly do r. 1842. kde vycházeti, poněvadž nebylo lužického časopisu. Rozšiřovány pouze rukopisně mezi přátely jeho a pomocí těch v lidu. Teprve onoho roku počal skrovný časopisek (číslo pouze o 4 stránkách!) s názvem *Jutnička* (Jitřenka) redakcí Jana Petra Jordana vycházeti, kdež písně Zejleřovy nalézaly místa. V čele každého čísla objevovala se báseň s podpisem Boršćan, jímž byl náš pěvec. Když pak Jordanova „Jutnička“ pro obnovený svůj pravopis zanikla,* vydával Zejleř sám nový list lužický, *Tydźenska nowina*, jejichž redakci převzal později Smoleř a vydával je dále pode jménem *Serbskich nowin*. Zejleř ve všech těchto časopisech uveřejňoval porůznu své verše, a rovněž v *Časopise Matice srbské*, jenž r. 1878. počal vycházeti. Na místě tu jest povědětí, že byl sám jedním ze zakladatelův a organisatorův *Matice*, byl t předsedou prozatímného výboru, jenž měl se o ustavení spolku postarati, později pak předsedou literárního její odboru. Nákladem Matice lužické vyšly též sbirky jeho básní: *Serbske basnje*, swojemu wulcy lubemu ludej podate (1855.) a *So zwoni měr* (1871.).

Nejhlavnějším dílem Zejleřovým jest obsáhlá báseň lyrická, vlastně kruh přečetných lyrických písní s názvem *Počasy*. Prvou pobudku k nim nalezl básník bez vší pochyby od soujmenných J. Thomsonových *Seasons*. Dr. Arn. Muka při tomto výtvoru v souborném vydání Zejleřových spisů poznamenává: „Zdali on sám *Seasons* (v něm. překladě Smitthennera z r. 1822.) čítal neb docela jen o vzpomenuté anglické básni slyšel, není nám známo; pouze krátkou a neúplnou disposici *Jara*, *Podzimu* a *Zimy* Thomsonových *Seasons* nalezli jsme v pozůstalých rukopisech Zejleřových, nikoli pak jeho, nýbrž cizí, ženskou rukou psanou.“ At tomu však již tak či onak, můžeme tvrditi, že *Počasy* nejsou ani z dáli napodobením anglické básně nýbrž že jsou původním výplodem Zejleřova ducha. Patrno to z celého rozvržení, pojetí i provedení látky. Dělí se výtvor Zejleřův v patero oddílů: *Naléčo*, *Podléčo*, *Léčo abo žně*, *Nazyma* a *Zyma*. Každá z těchto částí o sobě pak jest cyklem písní, vyjadřujících tu kterou náladu roční doby. Tato zachycena vždy bývá výtečně, a neméně zdařile kreslí

* Ballady ty tištěny porůznu. Některé má prvý *Wěnc serbskich spěwow* (jakýchž *Wěnců* bylo 5), jiné Kućankova *Jutnička*, Zejleřova *Tydźeńska nowina*, pozdější Smoleřovy *Serbske nowiny*, *Luźičan* a *Časopis Maćicy Serbskeje*.

* Později vydával »Jutničku« opět Jakub Kućank, od konce r. 1848. až do l. 1850.

básník karakteristické výjevy ze života srbského lidu. Některé písně jsou pravými genreovými obrázky. O nich polský spisovatel hrabě Mieroszewski zcela spravedlivě se vyjádřil, když pravil: „Čtu tyto roztomilé idyly s pravým nadšením — jsout mily jako prvosenky, zvonky, pomněnky a ostatní drobné květiny polní, které nás těší svojí gracií, jemností a pravou elegancí. Jest velikého umění k tomu zapotřebí, aby se něco vskutku tak krásného a ušlechtilého v prosté roucho písně národní odělo a v národu pak ohlasu nalezlo — a Zejleř měl, tak aspoň myslím, toto umění v plné moci.“ — Žel jen, že nepřivedl dílo své ke konci, zůstalyt *Počasy* pouhým fragmentem. Básniti je začal Zejleř již r. 1845., napsal *Naléćo* a *Žně* úplně, *Podléćo* z většiny a některé básničky pro *Nazymu* a *Zymu* určené. Kolem r. 1860. však započaté dílo úplně s mysli pustil a již více k němu nesáhl. Avšak i takto jsou *Počasy* skvostem jeho poesie. Nalezne se sice v nich něco lehkých básniček významu podřízenějšího, ale větší část jest těžké zrno. Písně jako *Čołmiski spěw* (Píseň na člunĕ) a *Wječorny spěw* z Jara, *Quartet, Listopad, Stysk a nadźija, Myslička nazymu, Poslenja kwětka* z Podzimu, a *Noc w zymje* ze Zimy svou nehledaností, prostou, jednoduchou formou a dojemnou náladou působí neodolatelně.

Jiné větší dílo Zejleřovo jest *Serbski kwas*, jenž vyšel v trojím vydání v letech 1847., 1848. a 1851. jakožto libretto k srbským pěveckým produkcím v Budyšíně. Báseň tato, líčící lužickou svatbu, jest zajímava svým obsahem, vyznačuje se ušlechtilým směrem náboženským jako všecky básně Zejleřovy, avšak *Počasů* nedostihuje. Osoby i děj sice pěkně jsou kresleny, ale řeč nepovznáší se na výši básnickou. Báseň tuto psal Zejleř pro Karla Augusta Kocora, hudebního skladatele, pro něhož i *Počasy* a libretto *Jakub a Khata* byly určeny. Tvořit Zejleř s Kocorem zajímavou dvojici, souhvězdí na uměleckém obzoru lužickém. V Kocorovi nalezl Zejleř dokonalého tlumočníka svých citů. Tím, že byly větší i menší skladby jeho Kocorem ve zpěv uvedeny, staly se tak populárními a oblíbenými. Jinak zůstaly by skvosty knihovými, známými jen třídám vzdělanějším — takto však žijí i v paměti chuďasa v chaloupce. *Serbski kwas* uveden v hudbu v r. 1846. a 1847., *Počasy* pak r. 1860. (Naléćo a Žně).

Menšího významu jest Zejleřova báseň *So zwoni měr*. V`ní líčí se příchod míru po kruté válce, překypující neobmezenou důvěrou v Boha. Pozornosti zasluhují ještě cyklus žertovných i satirických pověstí z lidu u verš oděných, *Hans Wučba*, pak *Wěnc hórskich spěwow*, jenž opatřen hudbou od Kocora, a konečně drobné básně lyrické neshrnuté v cykly, většinou z mladších let Zejleřových. Mezi těmito naleznou se zase mnohé perly poesie tichého básníka, jenž pohlíží na svět očima optimisty, vše vidí ve světle příznivém, nikde neshody, ani v přírodě ani v životě lidském, vše dovede usmířiti, i dissonující akkord těžkého zármutku. Zejleř jest básníkem lásky, naděje, přírody, vlasti i svého národa. To jsou jeho stálé, avšak vždy vděčné, vždy novými se zdající látky. Co dojemného kouzla shrnul v písních *Nadźija, lubosć, wěra, Hołbik chcył być, Moje wjesele, Naléće Mój, ludo!, Wěra do Serbowstwa* a j. Zde v těchto malých popěvcích, jakož i v drobných písních *Počasů* jest Zejleř nepřekonatelným.

Vlastenecké jeho písně nejsou přecpány bombastickými výkřiky, jsou klidné, mužné, a přece plny lásky ke zkoušenému lidu, plny pevné naděje a nezlomné důvěry v životní sílu, tedy v udržení se a nový rozkvět této zubožené haluzky na slovanské lípě. V rouše Kocorových (neb národních lužických i jinonárodních) nápěvů nastoupily tyto nadšené zpěvy pout apoštolskou po vlastech lužických i vykonaly samy mnoho na díle znovuzrození Lužičanův. Forma písní Zejleřových jest sice někdy příliš jednoducha, rým často nepravý, avšak to třeba přičísti na vrub nejen nevybroušenosti řeči básnické, nýbrž neustálenosti tehdejší lužičiny vůbec. Musilt Zejleř cestu teprve pracně si raziti, nová slova tvořiti neb z lidové řeči upravovati, zákony lužického verše a rýmu si utvořiti — vždyt neměl předchůdcův. Je to téměř k nepochopení, kterak dopracoval se sám a sám k své dokonalosti, jaké dostihnul.

Zmínili jsme se již jednou o librettě Zejleřově *Jakub a Khata*. Dodáváme, že zůstaly ještě jiné zlomky librett, počtem tři. *Jakub a Khata* má důležitost pouze jakožto jediná snad zpěvohra lužická, nikoli důležitost naprostou. Zejleř nebyl dramatikem . . .

Zejleř básnickou svojí činností vykonal pro Lužičany mnoho, velmi mnoho, upraviv jim básnickou mluvu, obohativ chudou literaturu jejich pěknými plody básnickými a napsav jim nadšené vlastenecké zpěvy, jež by je povzbuzovaly v boji o bytí a nebytí a vtiskly jim naději ve vítězství. Světové literatuře jest rovněž zjevem zajímavým a sympatickým. Některé drobné písně jeho byly by vskutku ozdobou každé literatury světové. Přihlížíme-li k plodnosti Zejleřově, uznáme, že byla na ten čas a v těch poměrech velmi obsáhlá a mnohostranná. Máme před sebou již 2 silné svazky jeho sebraných spisů* a 2 rovněž tak obsáhlé vyjíti ještě mají. Považmež k tomu, kterak nepříznivy byly všecky okolnosti, za kterých Zejleř působil!

Však také získal si dokonale lásky celého národa. Tento želel ho a v paměti jej chová, jako náš lid Havlíčka. Oba muži rozcházejí se sic ve směru působení, ale oba pojistili si dlouhou paměť ve svém lidu. „Ve zvěčnělém Zejleřovi ztratili jsme jednoho z nejzasloužilejších Srbův, spoluzakladatele a buditele i vůdce nového srbství, slavného básníka a pilného spisovatele, jehož jméno bude v historii řeči a literatury věčně zářiti.“ Tak zalkal po jeho smrti (15. října 1872.) Michal Hórnik v matičním „Časopise“. — „Zejleř bu naš“, zvolal loni Jurij Libš v Almanachu jím vydaném, a tím naznačil velikost ztráty, jakou úmrtím básníkovým Srbové utrpěli — tím i nejlépe karakterisoval jeho literární význam.

Adolf Černý.

*

Vyobrazení.

Poslední okamžiky umělce. Obraz Jak. Šikanedra. „Krátký jest život — dlouhé jest umění.“ Z těch tisícův a tisícův umělců různého povolání kolik jich zná svět? Kolik jmen se vynoří na povrch, aby o nich bylo mluveno a po chvíli zapomenuto? Studují, pracují a strádají, nadšeni svými ideály přemáhají zdánlivě nepřekonatelné překážky, aniž by pozorovali, že třeba svými hlavami se dotýkali oblak, nohama přec jen se brodí v blátě jako jiní smrtelníci. Ano, lpění na pozemské hroudě jest údělem i největších nadšencův — a v tomto rozporu hmoty s ideálem spočívá nejhlubší tragika. Mladistvý zasvěcenec múz mnohonásobně sklamán neztrácí mysle, sbírá poslední síly k novému dílu, opět studuje a pracuje a strádá, jen ještě krok, napne poslední síly a — klesá, uštknut jedovatým červem nelítostné Morany, ve své podkrovní komůrce, bez přátel, bez útěšného slova. Jedinou jeho nadějí jest láhvička léku, jedinou útěchou pohled na jeho sice nejkrásnější, avšak nedokončené dílo . . . Okamžiky to svrchovaně dojemné. *R.*

*

Čestný diplom M. Alešovi zaslal tyto dny mnichovský spolek českých umělců „Škréta“. Jak z předmětu samého zřejmo, je to velice případná náhrada Alešovi za všecky ty malicherné nájezdy, na spůsob jeho umění činěné.

* *Handrija Zejlerja Zhromadźene spisy*. Red. dr. Arn. Muka. Nákladem srbské studující omladiny. Budyšín. I. 1883., II. 1883.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 22. V PRAZE, dne 5. srpna 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány buďtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

Z NOVÝCH BÁSNÍ ADOLFA HEYDUKA.

MÁJOVÁ NOC.

Noc májová sad v jemné lokty svírá
a sterou hvězdou milostně naň zírá;
sny šepce mu a teplý její dech
se chvěje skvostnou perlou v lupenech
té růže purpurné, jíž bujné trsy
sad roztoužený na své dal si prsy.

Jsou snoubeni, což vůkol bude divu,
až k hodu pozvou dálný les i nivu
a nejdálnější vrchy modrých hor;
i člověk přikvapí, ač ňadrem chor,
a řekne jim: „Jsem také země synem,
již zpěvem léčte mne a krásy vínem.
Vy věčně mládnete, my lidé věčně hynem!“

VEČER.

Za temný spadlo slunce bor,
ku břehu připoután je vor,
srn do úkrytu kráčí;
ztich sojek křik i kosů hvizd,
jen místy ozývá se z hnízd
mdle zapípnutí ptačí.
Vše dříme: mlha v klíně hor
a v lidské duši hněv a spor;
vždyť ví, co večer značí,
a kdo jde kolem svatých míst
a hrob zří, chví se jako list,
vždyť ví, že pro vše stačí,
co po tom světě kráčí . . .
A divno mu, až k pláči.

KOUZLA VESNY.

Den umdlévá a tichne bor
a pozvolna se stmívá,
mha zahaluje skráně hor —
i ptačí tichne rozhovor,
a střemcha úzkostlivá
svou bílou hlavou kývá.

Jeť plna květů, její dech
šíř vůkolím se proudí,
srn dávno v parostu si leh,
a pod nohama vzdychá mech,
jak člověk když se troudí
a v dumách lesem bloudí.

Vše usíná, vzdech usne též,
až zavzní jednou maní
hlas zvonku, jejž má v ňadru věž,
ó lidský žale, již se těš —
jak teď zní na klekání,
v smír zadumané skráni!

Jak usnul drobných pěnkav rod
teď v skrýši hebkých snětí
a malý střízlík pokraj vod,
tak usneš též, ať tobě vhod
ať ne! Zda sen to děsný?
V tom skryto kouzlo Vesny!

JARNÍ JITRO.

Z jara-li srdce tě bolí,
z rána jdi do žitných polí,
štěstí, jež kolem se vlní,
brzo i ňadro tvé plní;
skráň zdobí motýlí vzlety,
s višní a s jabloní květy,
nad sebou písně máš ptačí,
mír tobě po boku kráčí.

Všecko Tě zdraví a vítá:
potok, jenž z dálky se kmitá,
vánek, jenž po klasech vane,
rosa, jež na kvítí plane,
chudobky pěšiny vedle,
lindušky s vytáhlé jedle,
pěnkava s kvetoucí hruše,
s pěnkavou ústa i duše!

PŘI JARA NÁVRATU.

Dech Vesny vane z vonných luk
a písně plynou z kyprých lesů,
vzduch samá vůně, samý zvuk,
květ na stromě, mech na skalnatém tesu,
a modrý kvítek na nízkém je vřesu,
a jarní dumy ze sna šepce buk;
slyšeli pěť vlaštovici: „Jaro nesu!“

To letí Jaro z jihu zpět,
a za ním Krása v šatě skvělém.
„Buď šťastno, lidstvo,“ šepce ret,
„a do nebe se hrdě vypni čelem
a hvězd se tkni, by pokryly tě pelem
té záře sluneční, jež živí svět;
my s vánkem k nohám květy tobě stelem!“

„Buď blaženo a zdrávo buď
a plesej v jara přetajemném času,
sta nadějí ti naplň hruď,
sta perel štěstí vlhkou oka řasu;
vzlet myšlenek tě zaveď k hodokvasu
snů blažených a z nich se neprobuď,
leč v činu vítězném a v kráse jasu!“

V KVĚTECH.

Zas plny květů luh i rov
i mysl ondy snivá;
hruď plna písní beze slov
a citu duše tklivá.

Pln slunce za dne stromu list
a za noci pln rosy . . .
Čím blažen z jara strom — jsem jist —
i člověk v srdci nosí.

Vše kouzlem omlazuje čas:
trn mezí, polí hruši,
šum vody, ptáků zvučný hlas
i tvorstva znylou duši.

V DEŠTI.

Prší, prší. Nebe láskou jato
na milostně budící se zem
vrhá blaha polibky a zlato
jak Zevs Danai, jež květným rtem
tisícerá šepce slova touhy,
štěstí sen mu vypravujíc dlouhý.

Každé slovo skřivánčí je sloka,
růže rozvití je každý vzdech;
země hledí nebi v zázrak oka
toužíc skvít se v jeho plamenech,
ví, že božstvím pod tím srdcem v hrudi
k spáse přírody se Krása budí.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

lubocký revírník Vymetal kráčel vedle Sekerky jaksi neochotně, rozmrzele, jako člověk, jenž dává bezděky na jevo, že s odporem následuje svého průvodce, aniž by mohl či směl se opříti.

Pravožij znal přirozeným spůsobem zevrubně veškeré odstíny v tvářnosti a chování svého otce; zdráhavé pohyby revírníkovy neušly cvičenému oku synovu.

Sekerkův obličej jevil klidnou bezstarostnosť, jeho počínání bylo nenucené. V oděvu se zase již proměnil. Nebyl ani rozedraným pobudou, jenž poetu v Praze uvítal, ani ošumělým elegantem, kterýž hosta svého po krčmách Židovského města vyprovázel. Nesl se dosti slušně v obleku polo městském, polo venkovském, po němž mohl býti považován za obchodníka plodinami, za koňaře nebo venkovského šenkýře. Na boku houpala se mu brašna v obalu z ruského plátna.

Revírníkův syn nevěděl si rady. Hnutím by se byl vyzradil, do cesty Sekerkovi veběhl. A Sekerka mohl se snadno podřeknouti, před morousovatým otcem tajemství kratochvilných dobrodružství synových poodhaliti. A Pravožij netěšil se dokonce na ozvěnu, jakou by tato zpráva vzbudila v otci, jenž beztoho syna pro domnělé darmochlebství a ničemnosť stíhal.

Co počíti? A k obavě přidružil se pocit mocné zvědavosti, práhnoucí po příčinách neočekávaného příchodu Sekerkova na Hlubokou. Co vedlo tohoto strašného člověka za Pravožijem? Zákeřnický úmysl, žalovati na mladíka? Slídivý pud za listinami z pouzdra Lenorčina? Šejdířská snaha vytěžiti z příbuzenstva zemřelé Lenorky nějakou odměnu za své „vdovství“ po Lenorce?

Pud sobecké opatrnosti spojil se v zaraženém Pravožiji s nepřekonatelnou zvědavostí, přemohl slabší snahu zachovati se slušně a správně, posunul bezděčného svědka za strom, stlačil jej tiše, ostražitě do hustého křoví a zbystřil mu sluch.

„Že mne na Týnci a v Hluboké nikdo neočekává?“ opakoval Sekerka s úsměvem mínění lesníkovo. „Ba! Ale bylo by fádně na světě, kdyby nás vyhledávali vždy pouze zvaní hosté. Nezvaní také vědí, proč asi přicházejí. A co konečně zlého na tom, když pták se vrací k svému

bývalému hnízdu? Podlehá tak jednomu z nejušlechtilejších pocitů, jaké příroda do jeho vnitra vložila. Toť láska, vděčnosť, smír. Mne odtud vyhnali, a já přece na Týnec rád vzpomínám. I ukrutný nebožtík baron — —. Ale u čerta, tuť jsme právě na místě. Zde, na té mýtině ho zastřelili?"

Pravožijovi byla nápadna neobyčejná bledosť otcovy tváře. Podobalo se mu, že nastala náhle a že Sekerkovi nějak na ní záleželo. Hladil si licousy a zíral s upřímnou pozorností na revírníka.

„Ovšem, tu, tu to bylo," svědčil revírník, obhlédnuv si mýtinu jako by se rozpomínal. Hlas jeho zněl jaksi tvrdě, chraptivě.

„Podobá se, že si na krvavý příběh ze svého revíru nerad vzpomínáte. Inu, rozumím. Zděděná věrnosť k panstvu. Návyk, druhá přirozenosť. Tradice o posvátné nedotknutelnosti pánů. Rozumím tomu, ač náš věk počíná taková ztrouchnivělá dogmata uklízet. Býval jsem anarchistou, pane, a vím, co je člověku svato, když z něho panská zvůle vybičuje bestii. K smíchu! Arcit, stydlá lidská krev a oči v sloup trhají pořád ještě naše nervy, byť byly jinak z ocele. Podivno. Karabáčem dovedeme zvolna umrskati člověka. Promineme si to, bližním poskytneme všední zjev, soudům nezavdá naše katanství pohnutky, aby zbudily slepou a hluchou Nemesis. Ale skoliti jednou ranou, bez mučení, bez rozmyšlení, to není dovoleno. Baron byl vrah s karabáčem, mstitel byl vrah s puškou. Rána bouchla, lidé se lekli. Ty moje nebe, jak jsme malicherní! Co považujeme za rozhodný příznak zločinu! Když bouchne! Střelná rána pronikne nedoslýchavým uchem bohyně Nemesis, bohyně povstane a chytí neopatrného střelce za pačesy, aby mu dokázala, že stříleti není dovoleno. Proč byl hloupý? Proč neutloukl nebo neupíchal svou oběť znenáhla, drobnými ranami, které slepá Nemesis nevidí a netrestá? Inu — citová harfa dobré té bohyně má klávesy z paragrafů, a struny bez kláves neznějí. Zdá se, že ten nástroj buď jest neúplný nebo lidskou obmezeností a libovůlí naladěný a upravený. Proto té uvázané, dresované, služebné Spravedlnosti z hloubí srdce přeji, že jí ušel střelec, který vykonal na nebožtíku baronovi ortel vyšší, volné Spravedlnosti. Vy také, pane Vymetale? Že? Vždyť vám učinil vděk, zbavil Vás povzteklého katana. Však míval na Vás baron obzvláště svrchu. — Nu, nu, nevrťte se, nezapírejte, sedněte si vedle mne a odložte flintu —"

Sekerka byl za řeči usedl pohodlně na pařez, jedva patnáct kroků od stromu, za nímž byl Pravožij svým nešťastným otálením zaklet. Bývalý adjunkt důchodu týneckého byl ztlumil hlas, mluvil bezmála šeptem; vlhký vzduch v hrobovém tichu lesní doliny donášel však slovo za slovem zřetelně k uchu syna lesníkova.

Otec jeho sňal sice pušku s ramene — jeho syn znamenal, jak se mu v ruce třásla — neodložil ji však, nýbrž opřel se o ni, stoje před Sekerkou.

„Nechte toho!" osopil se na pobudu drsným hlasem, jímž hněv i hrůza prochvívaly. „Zavlekl jste mne sem proto, abyste mne pokoušel hříšným klábosením? Ďábel vám je napískal! Co chcete ode mne?"

„Kdybyste nebyl zhorka nakvašený starý Vymetal, dostalo by se mi od vás díků a ne huby," vedl Sekerka klidně dále svou. „Dovolil jsem si vás proto uvésti do ztracené končiny lesa, aby nás nikdo neviděl. Jsem na Týnci špatně zapsán, a vám by neposloužilo, kdybychom byli pospolu viděni. Zachoval jsem se tedy k vám šetrně. A proto se na mne kaťte? Mohu za to, že zde jsme nejbezpečnější, právě na tom místě, kde zastřelili barona? Snad se nebojíte, starý kudane? Nebuďte bláhový, a poslyšte pozorně. Hned vám povím, co chci. A nechť visím na nejbližší větvi, jestli mne potom neobejmete. Není vám libo usednouti? Ne. Jak libo, nutíte mne, abych se vám vyrovnal ve zdvořilosti. Jak vy, tak já." Sekerka se vzchopil. „Tedy, co mne k vám vede! Nu — dva zajímavé nálezy. První učinil jsem zde, tam v rigolku, pod borůvkami." Sekerka ukázal ve stranu od Pravožije opáčnou na určité místo. „Tento týden bylo tomu právě čtrnáct měsíců. Brousil jsem tu tehdy sám a sám, čtyři dny po smrti baronově. Komissí bylo vše utlapáno i rozryto. Opičí stránka v lidské povaze svádí nás, abychom se dívali v tutéž stranu, v kterou se jiní obrací, a pátrali tam, kde jiní hledají. Obcházel jsem zde také, jako bych byl povinen nalézti klíč k tajemství. Mezi lístky v rigolku padlo mi cosi do očí, zelený bod nějaký; lišil se poněkud barvou od ostatní zeleni. Sehnu se maní, rozhrnu lístky, a — hleďme — tu leží střapeček, patrně z myslivecké brašny utržený. Schoval jsem jej — člověk tak někdy schová nalezenou smeť, aniž by věděl proč — —. Vy jste, příteli, povedený straspytel!"

Ruka lesníkova byla se svezla ke kohoutům pušky a oči jeho objely mýtinu sršivým bleskem divé úzkosti.

„Jděte k šípku," smál se konejšivě Sekerka, „dětino! Vždyť jsme dva! A já vás nedám. Sebe ovšem taktéž ne." V ruce pobudově zaleskl se malý revolver. „Vy máte dvě rány ve své bouchačce, já šest. A na blízko jsem nebezpečnější než vy. Zanechtež tedy hloupostí a vyslechněte mne. Jak praveno, schoval jsem střapeček a nepověděl o něm nikomu. Ke střapečku náležela ovšem i brašna, k brašně myslivec. A myslivec dral se roštím nad rigolkem. Nalezl jsem i jeho stopu. Otisk byl aspoň tři neb čtyry dny starý a nespadal nijak do směru stop tétéž lesnické nohy, která také s komissí obcházela. To vše připadlo mi teprv později na mysl. Ale což mi po tom! Žil jsem s každým v míru, však o tom víte, Vymetale, a nechtělo se mi škoditi nikomu z vás, ani tomu, který nepochybně za ránu bičíkem ranou z pušky odpověděl. Baron si nezasloužil nic jiného, usiloval o takový svůj konec jako zběsilý. Stalo se mu po vůli. Co mi po něm? Ne?! Avšak

dále. — Po smrti vaší dobré neteře a mé drahé nevěsty přichytil jsem se prozatím obstárlé fantářky. Nadháním jí lidi, prostředkuji a živím se jak mohu. Dlouho tento blahobyt nepotrvá, neboť moje fantářka vadí a rve se pořáde se mnou. Máme se na vzájem v podezření, že se podvádíme. Nu, což na tom — pro jedno kvítí slunce nesvítí, však já svou milou nějak oželím. Leč k věci. Mezi zástavami ve skladišti mé znejmilejší padla mi do oka myslivecká brašna. Zajímala mne. Jest zánovní, zachovalá, stojí mezi bratry za slušný peníz, ale — jeden střapeček na ní schází. Vzpomněl jsem si na svůj, nalezený zde. Myslím, že by se k ní hodil, vyhledám jej, porovnávám, a ejhle! Hodí se! Látkou, pletivem, barvou, dracounem, kterým jest pro pevnost provlečen, ano i natržením! Vše souhlasí na vlas, můj střapeček pochází z této a z nižádné jiné brašny. Ale jak a kde se součásti téhož předmětu rozešly? Násilím. Na útěku, když majitel brašny odtud prchal, roští ho zachytilo a on poděšený, jako by ho pochopové lapali, z osidel mocí se vyškubl; — jinak nemožno přetrhnouti dracoun tak pevný. Pátral jsem, odkud brašna pocházela, šel jsem od ruky k ruce, jimiž proběhla, až dopídil jsem se vetešníka, který po venkově šmejdívá, a brašnu od nějakého lesníka koupil. A víte kde? Na Hluboké, čtrnáct dní po smrti baronově.“

„Tlachy, láry fáry!“ řehtal se nuceně lesník.

„Kdož ví?!“ pochyboval Sekerka, nedbaje smíchu revírníkova. „Střapeček nalezl jsem já. Papírek ze zátky náboje, vypáleného na rytmistra, nalezla komisse. Jeden papírek. Druhý jsem zvedl zase já, a také uschoval. A náhodou přepodivnou vyskytl se větší kus papíru v brašně, zapadlý mezi rozpáranými švy varhánků. Vrtal jsem se v ní, nalezl a vylovil útržek, porovnával s opáleným štipcem a shledal, že souhlasí, že pochází z lesnického zápisníku. Ano, na cáru z brašny jest i písmo! Nejste dnešní a pochopíte, že podle brašny a útržků papíru jest zjištěn lesník jako vrah baronův. Dále: Písmo; faktum, že k zločinu použito pušky starší soustavy, jakých mezi lesníky již pořídku; obě tyto okolnosti ukáží soudci zřetelně cestu k určité myslivně, a vydají vraha bezpečně soudu — —. Co, co, šálí vás již zase nějaký přízrak? Pohráváte zase puškou? Nechte ji státi. Pohleďte, držím svůj revolver připravený v ruce. Kdyby bylo zle, budu stříleti nejprve já, rozumíte? Já nic neztratím! U vás bylo by hůře. Vy máte rodinu, děti — pamatujte na ně. A nač o tom mluvíme? Vždyť nás nikdo neohrožuje. Povídáme si krásně o starých časech a podivuhodné události. Mé nálezy byly by pochoutkou pro soudce! Nenílíž pravda? Srdce by mu nad nimi zaplesalo, kdybych je dal. Ale já nedám. — Prosím vás, proč si neustále prohlížíte moji torbu? Jen se na ni a do ní podívejte — t a to není. Což jsem hlupák? Já si vyjedu do Týnce s takovým pytlem nebezpečí? Já? Vymetale, Vymetale, na mne nevyzrajete! Mé nálezy jsou dobře uschovány! Jen já mohu po nich sáhnouti.“

„Ďas vás sem přinesl!“ zasípěl zuřivě revírník a vláčeje pušku za hlaveň, vykročil. „Vy mne zbláznite svou povídačkou z pekla. Kliďte se mi do něho s ní.“

„Pomalu, pomalu, příteli. Až domluvíme.“ Sekerka bral se zvolna podle myslivce. Oba muži střežili jak dravci své kroky, zůstávali bedlivě na rovni a nespustili se sebe očí. „Vyprovodím vás. Máte již asi hlad, spěcháte k večeři. Dohodneme se cestou. Nevím, proč se na mne pořáde kasáte. Kuřeti neublížím, a raději se sám zkrátím, než bych někoho smočil do neštěstí. Jak jsem řekl: Nebožtík baron si svou smrt zasloužil, a prozřetelnosť chrání jeho vraha před zradou. A já býti zrádcem? Ne. V moji šlechetnosť není třeba věřiti. Ale když považíte, že jsem byl sám na baronu pomstěn, že bych ze zrady ničeho neměl, krom svědeckých pochůzek, na něž nemám času, pochopíte, že mi na velkomyslnosti nesejde. Brašna i s ostatními cáry jsou vaše. — Nelekejte se! Budou vaše. Darovati nemohu nic, jsemť chudý člověk. Ale prodám, a vážil jsem cestu až na Hlubokou, abych prodal vám. Nu, nejsem přítel k zulíbání? Znám vaše poměry a vím, že pouze šílenec mohl by od vás požadovati dvacet tisíc. Ani deset z vás nevyždímá. Ani pět. Ale když seberete všechny své síly a použijete veškeré své prameny, můžete dáti dva tisíce. A dáte je rád. Není-liž pravda, strýčku?“

„Já? Dva tisíce? Zač?“ soptil revírník. „Za vaši žebráckou mošnu, vycpanou lotrovským výmyslem? Jste vy či já z Kateřinek?“

„Vy nikterak, příteli Vymetale. Tedy já. Blázen, hleďme. A blázni nevědí, co činí. Toť mne věru posedlo čiré bláznovství, když jsem se vypravil do Hluboké, aby si pan Vymetal se mnou na žmukačku hrál. Šlakovitá brašna! Mám z ní strach! Což kdyby se z ní vyklubalo ponoukání k jinakému bláznovskému žertu, který by někoho, na příklad hlubockého Vymetala, nikterak nerozesmál?“

„Co klábosíte?!“

„Inu —“

Dále nerozuměl Pravožij ničeho.

Oba muži přešli mýtinu, pořáde jako dva tygři podle sebe na skoku proti hrozícímu nepříteli. Postavy jejich zanikaly ve stínu lesa, tlumené hlasy v šumu lehýnkého večerního větru, jenž vrcholky stromů kolébal.

Pravožij se vzpřímil. V údech cítil olovo, v prsou bolesť, v hlavě žhavý oheň. A málomocně klesal pod tíhou hrozné myšlenky —

Pojednou šlehl temnem mezi stromy opodál rudý blesk, a lesem duněla první — druhá střelná rána — Pravožij poznal houkavý bas pušky otcovy, — třetí, čtvrtý, pátý výstřel následoval, rána za ranou, zvuk byl jasnější, třaskavější, z drobné palné zbraně —

Mráz zděšení zalomcoval synem lesníkovým, a na jeho čele vytryskly krůpěje studeného potu. Leč rázem spadla s něho tupá tíha, a nohy, okřídlené dětskou láskou a povinností, nesly ho sko-

KRAŠOV NADE MŽÍ. Rytina dle fotografie. 450

kem a divým úprkem přes mýtinu a houštinou na bojiště. V prvním okamžiku nebyl s to vyraziti ze staženého hrdla zvuk, v druhém přemáhal se sám, z obavy, aby křikem otci neublížil. Zahlédl jej za chvíli před sebou.

Revírník pádil zuřivě za někým, jehož svižnější skoky rychlejším tempem a daleko napřed v křoví praštěly a na zemi duněly. Stíhající lesník ztrácel dech, vrávoral, až poklesl na koleno. Pustil z pravice obnažený tesák a zdvihl levou rukou do výše předmět, jejž křečovitě svíral. Serval s něho obal, rozevřel jej, rýpal se v něm —

„Mám tě, mám!“ supěl, oddychuje těžce. „Všechno, brašna, střapec, papíry — Všemohoucí! Jsem zachráněn! Díky tobě, dobrotivé nebe! Jsi ke mně milostivo, ač svědomí souží mne pro spravedlivou, krvavou odplatu panské pěsti. Sejmi se mne, Ty nejvyšší slitovníku, nové zkoušení, nedej, aby krev toho bídáka padla na mne. Já střelil první, on se jen bránil — —“

V tom škubl sebou lesník, přetrhl své úpěnlivé prosby, ruce spjaté k nebi uchvátily tesák. Skokem stál nešťastník proti Pravožiji, otec proti synovi.

„Tos ty?“ vzpamatoval se revírník, poznav syna. „Co tu hledáš? Pryč odtud! — Ne; zůstaň — jsem postřelen — mlč, mlč. Ani nehlesni! Pytlák, ubohý člověk, musím ho šetřiti, musím, rozumíš? Slovo ať neuklouzne ti, Bonifáci, nechť viděl a slyšel jsi cokoli! Sic proklel bych tě — —. Bonifáci, mne obchází mdloba — nech mne zde. Jdi k Jirsíko —, ne, počkej, zde tuto brašnu vezmi a běž s ní — domů — spal, spal ji —. Utíkej a spal. Bonifáci, přísahej, že ji spálíš, hned! Já ti požehnám, a kdybych tu zatím ducha — vypustil —. Nechť, což na tom — jen když — mé — jméno — —“

Mrákoty porazily revírníka na mech a zamkly mu ústa.

Pravožij poklekl vedle svého nešťastného otce, volal ho, smáčel jej slzami, křičel o pomoc.

Pouze ozvěna v pustém, temném lese odpovídala. Nebyl s to poslechnouti rozkazu otcova a prchnouti od něho s osudnou brašnou.

Následuje šťastné vnuknutí, chopil se pušky a vypálil z ní v delších přestávkách několik ran směrem k hájovně Jirsíkově.

Hajný přivábен skutečně neobyčejnou večerní střelbou. A pomocí přivolaných lidí dopraven raněný k půlnoci pod svou střechu, v náruč hořekující lesníkové.

* * *

Na Týnci, 16. prosince.

„Ma très-chère!

Přicházím k tobě na klep a na zahřátí. Jest mi zima. Z krbu sálá i srší plamen, ale mne projímá mráz. Vnitřní chlad, sans doute.

Nastudila jsem se včera v týneckém divadle, ve vytopeném, nízkém, četnými lidmi zadýchaném sále a kratinkou jízdou do mých vrat, v kožiše, v zavřeném voze J'en suis fâchée.

Zkazila jsem si sama účinek Tvých radostných zpráv o Zdeňkovi. Jsem naň hrda. Moje marnivost připíná mne k vítěznému vozu jeho příštích triumfů. Vzpomínám na otce. Tvrdíval, že v čcském lidu dřímá výtečný material, způsobilý ke všemu. C'est clair. Připadá mi, jako by Prozřetelnost malým národům byla nahradila kvalitou, co jim odepřela v kvantitě. Na své samotě, v dobrovolném vyhnanství, v němž mne vězní můj stud, můj strach před nešetrnými lidmi, můj osud kodifikovaný závětí násilníkovou, moje umíněnost, řekněme en dépit de moi — zde rozčiluji se patriotismem. Arcit více theoretickým. Jsemť žena. Lituji toho, a chvílemi zmocní se mne vášnivá tužba býti mužem. Vjela bych jak bouře do malichrných, zastaralých, zahanbujících těch poměrů, ve kterých vězí můj lid, jako, jako — domácí pes. Pardon du mot hardi — nemohu si pomoci! Rozmetala bych tu zabedněnou, zpuchřelou boudu lenosti, v níž byl uvázán, a v které nyní sám si libuje netečně, po starém návyku, ač jest volný, ač otvírá se mu tisíc cest k blahobytu a slávě.

Všímám si světa kolem sebe. Jeť rámcem příští působnosti mého chráněnce. V knihovně otcově prošla jsem dětským a chlapeckým věkem svého národa. Chci vstoupiti s ním pyšně a radostně do jinošského a mužného věku. Vždyť jsem zralá žena, z dětských střevíčků vyzuli mne jiní, a kdyby tak byli neučinili, byla bych je shodila sama. C'est la vie! En avant!

Za vůdce zvolila jsem si (je vois Ton souris) svého dvorního básníka. Znáš ho. Nepsala jsem Ti o tom, znajíc Tvou nechuť k němu. Pozvala jsem si ho před některou dobou, aby spořádal zámeckou knihovnu i archiv. Krátce po té zemřel mu otec následkem ran utržených v boji se záhadným pytlákem. Vdově dostalo se malé pense, a já pociťovala jakous povinnost, pomoci rodině. Zřídila jsem P. D. V. Hlubockého — il porte ce nom de guerre — definitivně za bibliotékáře. Nejsem podjata, vím, že jiní vědí také něco, a přehlížela jsem rozličné hrany na zjevu mého knihovníka. Vždyť rytíři ducha nejsou ani tanečními mistry, ani ceremoniáři. Dala jsem se jím uváděti do moderní české literatury a do psané obrazárny souvěkého českého života. Vybíral a objednával mi knihy, vykládal je, nosil mi časopisy —. Sledovala jsem ho poslušně, s dobrou vůlí a neobmezenou úctou před svatyní, do níž jsem vstupovala. Přemáhala jsem se, až, až —

Až jsem viděla, že sedím v těsné školní škamně, pod nízkým stropem před obrázky pro hodné děti. Vše silné a vášnivé bylo z této síňky vyloučeno. Před moderním životem a ruchem byla zabedněna prkny, zamřížena růženci. Okna vedla do zapadlé zahrádky, v níž ukazována mi tráva jak roste, kravičky jak se pasou, skřivánci kterak pějí a babičky jak předou. Tušila jsem, že za zdmi této dětské zahrádky něco se děje. A skutečně, po mém horizontu táhli ctnostní a nectnostní; ctnost vymydlená, bílá, vyžehlená, učesaná, škrobená, dutá, ve své čiročiré dokonalosti

k zoufání nechutná. A nectnosť v podobě bubáků, směšně černých a rohatých, koulela očima, páchala hloupě ukrutnosti a propadala se po té do pekla. Smírné, skutečné barvy a tvary, živé zjevy, slabí ctnostní a nešťastní hříšníci, bref, umělecká tolerance, pravdivá rovnováha, efektnosť skutečného života i ethický vliv na soudného člověka chyběly. En un mot, celá ta poesie byla pouhým pokrytectvím. A před mou škamnou vypínal se a mentoroval mne človíček dobré sic vůle, mais — le grand mais — obmezeného rozhledu, chatrných zkušeností, inspirovaný jednostrannou lekturou, kterýž mnoho, přemnoho musí zažíti a ztráviti, než bude tím, zač nyní již se pokládá.

Poděkovala jsem se mu. Nechci dolů, nýbrž vzhůru. Zmýlila jsem se prostě v učiteli. C'est drôle, nic více. Pro zotavení a změnu sáhla jsem zase po francouzské knize, a rázem rozpínal se nade mnou veliký, zářivý horizont a kol mne bylo živo, pestro; můj duch, mé srdce byly strženy mocným proudem a neseny na výši doby. Zděsila jsem se toho však, vždyť plula jsem pod cizím praporem, páchala zradu! Se schválnou láskou, leč i s obavou sáhla jsem zase po české knize. Ale vybrala jsem si sama. Et voilà, k své radosti poznala jsem, že byla jsem podváděna — nepravím zlou vůlí, avšak ignorancí — že i můj národ vysýlá své duchy v před, aby nesli jeho starý, slavný, v bojích za osvětu a svobodu posvěcený prapor do prvního šiku národů, závodících o palmu vítězství na poli lidského vzdělání a umění, že ne každý kormidelník u nás váže naši lodičku do stojaté vody v rákosí pod chaloupkou, kterou by nám cizí příval odplavil, kdybychom sami do něho nezasáhli.

Včera mi oznámil můj dobrý knihovník příchod celebrity na Týnec, svého idolu, znamenitého professora Dřímaly. Naznačil, že bych nechybila, kdybych si pana Dřímalu dala představiti. Učinila jsem mu po vůli a navštívila besedu, kdež na počest Dřímalovu popudem mého bibliotékáře hráli divadlo, deklamovali z triviálních „merend", pili a tančili. Pan Dřímala uveden ke mně. Od něho jsem se nastudila. Je suis tant desillusionée — tant — že nemohu ani povědĕti. Ubohý lide, jehož pokrok snaží se retardovati tací malí velikáni!

Podobalo se mi na prvý pohled, že veliký pan Dřímala jest vystřižen z karikatur malých německých učenců. A neklamàla jsem se. Hélas! Pan Dřímala jest svatým duchem rhadamantského žurnálku v nějaké — tuším, že — Prostřední — Lhotě. Mluvil pořáde po německu, ač jakýmsi slovanským nářečím, přednášel mi ex cathedra. On le voit, že tento prestol nosí pořáde s sebou, také do společnosti, v níž dětí není! Zprvu byl až poníženě skromným. Znenáhla roztál, dával mi lekce, dokládal své slovanství německými citáty, velebil mi německé vzory — —. Pour l'amour de Dieu! Což není konce té naší germanisace, což tací zaslepení, němectvím prosáklí Dřímalové musí sobě osobovati vůdcovství, aby nás v domnělém slovanství utápěli pořáde a pořáde ve vyčichlých německých patokách, jimiž se polo školácky, polo kaprálsky chvastají? Řekla jsem panu Dřímalovi své mínění. A přiznala jsem se ke kruhu čtenářů, kterým pan Dřímala et cons. svými zelotskými epištolami vyrážejí českou knihu z ruky. Zaplakal nade mnou a ztupil mi mého oblíbeného básníka jako kacíře, jako cizáka. A proč? Poněvadž onen básník odvážil se uhoditi v poesii na strunu, která se na zastaralé harfé Dřímalově nenalézá. Rozhorlený mentor přestal býti věcným, trhal ze své oběti slova, seřadoval je perfidním spůsobem, a v diskusi se mnou nezbývalo mu věru que me dire des injures — dernière remède de sa science. A utíkal se pořáde za své vědecké a školské zásluhy, jež nikdo neohrožuje, leč pan Dřímala sám, an plete se do všeho, i tam, kde nerozumí a nestačí. V horlivosti pochlubil se mi, že porazil našeho cizáka v konkurrenci o jakýs úřad. Náš cizák mluvil všude česky; Slovan Dřímala pokorně německy a slíbil — věřím mu na slovo — že bude vždy poslušně pěti píseň toho pána, který velí. Tak zvítězil pan Dřímala —. Aby svou oběť dorazil, ukázal mi její psaní. Náš cizák ozval se po padesátém políčku páně-Dřímalově, načež celá Prostřední Lhota rozkacena vrhla se na nešťastného cizáka. A pan Dřímala vyžádal si písemně vysvětlení cizákovy opovážlivosti. Obdržel je. Znělo asi tak: „Proč se namahàte, dokázati mi, že kritická obec Prostřední Lhoty jest nedůtkliva? Ohání se statečně podávkami, a hází po „slovansku" kamením ve spůsobě starých německých učebnic po každém, kdo není z této vsi. Zjev to obyčejný. Třeba jen zavítati do smutných krajin, kde bída i tma jsou domovem, abyste se přesvědčili, že mezi obmezenými, zarytými ubožáky vzbudíte pohoršení a zlosť a bijické choutky pouhým — slušným kabátem a vycíděnými botami. Lituji vás."

Pan Dřímala očekával, že vzplanu spravedlivým hněvem proti cizákovi, jenž osmělil se býti jedenkráte právě tak zdvořilým, jako bývají páni Dřímalové napořád. Nebyla jsem s to, vyhověti pánovi.

Přejíc mu šťastnou další cestu i mnoho zdaru pokynula jsem Vincenci, aby mi zavolal vůz. A cestou rozjímala jsem, je-li vždycky pravdou, co napsal Lamartine:

„Borné dans sa nature, infini dans ses voeux,
L'homme est un Dieu tombé, qui se souvient des cieux."

Nyní víš, proč mne dnes pořáde mrazí, proč jest mi tak teskno, jako by zimní noc kolem mne trvati měla do nekonečna.

Podruhé o jiném. Líbá Tě vroucně Tvá
Marie Orelská."

(Pokračování.)

KRAŠOV NADE MŽÍ.

Napsal **B. BERNAU.**

Opustiv rozvaliny staréhohradu Libštejnského, který kdys malebně strměl blíž vesnice Libína nade Mží na skalnatém pahorku, dal jsem se po řece dolů k severu, bych ohledal i ssutinu sousedního Krašova, jehož osudy často bývaly s Libštejnskými příbuzné. Za záhybem řeky brzy zmizela mi s očí čtverhranná věž, po vandalském bourání v letech padesátých mimo nepatrné trosky z Libštejna téměř sama již zbývající; bezděky připadly mi tu na mysl četné oběti, ve válkách husitských v ní úpěvší, z nichž jmenovitě známe Chvala z Úhonic, na Libštejně umořeného, jehož osiřelých dětí vzpomíná třetí Staroměstská kniha zápisů k r. 1433. v posledním pořízení měšťana pražského Šimona od Bílého Lva.

Po dvouhodinné procházce dojdeme z Libštejna samoty — mlýna s hospodou — na témže levém břehu Mže, což obé i s domkem převoznickým „Krašov“ se nazývá. Tato samota leží již na jižním úpatí krašovské hradní skály, jejíž temene dostoupíš odtud pohodlně po pěšině, až na hřeben přívrší a dále ku Všehrdům vedoucí; nahoře ovšem nutno dáti se v pravo, kde skála, příkrá a rozervaná, souvisí úzkým hřbetem západně s lesnatým pohořím. Tmavou roklí na severní straně burácí pěnivá bystřina k řece, omývající jihovýchodně úpatí skály, která ku založení pevného sídla středověkého již od přírody dobře se hodila.

Trosky hradu jsou dnes dosti nepatrné, ale za starodávna byl Krašov pevná, ba nedostupná tvrz. Hluboký příkop, úzký onen hřbet přerývaje, osamocoval hradiště úplně, a jen po dlouhém dřevěném, na třech zděných pilířích spočívajícím mostě mohl se příchozí přes propastnou rokli dostati ku jediné, na jih obrácené bráně. V malém domku před branou bývalo obydlí bířice, později hajného. Branou vešlo se na dvůr budovami obklíčený; v koutě strměla zde okrouhlá věž, stanovou střechou přikrytá a kolem obydlí hlásného dřevěnou pavlačí opatřená. Brána sama nalézala se v nižším jednopatrovém stavení; starý dvoupatrový palác s vysokou mansardskou střechou stál nad řekou na příkrém sráze. Ve hradě byla též starobylá veřejná kaple sv. Lidmily, v níž několikráte do roka služby boží se konaly a komnata, ve které nalézaly se vymalované znaky všech držitelů hradu, od Libuše (prý) počínaje. Tak vypadal Krašov ještě před devadesáti lety.

Ze vší té nádhery zbývá dnes pusté rumiště, křovím a lesním stromovím hustě zarostlé. Směr bývalého mostu jen z rumu pilířů v zasutém příkopě poznáš, zbytky pak budov, na kterých sem i tam ještě i obmítku znamenáš, celkem barbarsky jsou spustošeny. Znáti, že ne čas, nýbrž ruka lidská nepříliš dávno řídila tuto zkázu. Z bývalého rozdělení místností hradních ničeho více nerozeznáš; nepoznáš, kde byl palác, kde kaple, kde přístavky a čeledníky — jen základy věže najdeš ještě s tíží pod spoustou rumu a neproniknutelným roštím, vše ostatní jsou nesouvislé trosky, hluboké díry, hromady rumu a kamení. Některá posud zachovaná klenutí jsou kouřem zčernalá, sloužíce často za skrýš cikánům a jiným poběhlíkům.

Jako rozvalina sama, tak ani vyhlídka neposkytuje na Krašově požitku: na všech stranách, vyjma východně k Řežohlavům, zahražují obzor lesnaté výšiny; obydlí lidských nespatříš nikde v odlehlé této krajině, a pouze klapot mlýna pod skalou přerušuje klid téměř pošmurný, věčně zde panující. Tak dokonává zde o samotě a v rozvalinách zaniká starý ten hrad, jako zašli rodové, kteří někdy mocně zde vládli a v osudy jak okolí tak často i celé vlasti mocně zasahovali.

Hrad Krašov, jemuž staří kronikáři vůbec pradávný původ připisovali, založen byl od některého předka onoho staročeského rodu panského, který ve znaku svém užíval tré jeleních parohů a z něhož pošel též Hroznata, zakladatel kláštera Tepelského. Jméno farní vsi Krašova blíž Nečtin, již r. 1183. připomenuté, pak dvojích Krašovic, vesměs na odvěkých statcích rodových, zřejmě k tomu ukazuje. Z kmene toho pošli kromě pánů z Gutštejna, z Vrtby, z Bělé a j. i pánové z Krašova, jak zřejmě svědčí erb na pečeti Dětřicha z Krašova, listině

ze dne 20. dubna 1287. přivěšené. Tehdáž hrad Krašov na příkré skále nade Mží již byl vystavěn, neboť hned r. 1232. připomíná se Dětřich z Krašova, jehož (snad) synové Dětřich a Sezima z Krašova potom od r. 1263.—1287. častěji v listinách se vyskytují. Poněkud vynikající úlohu politickou v běžích tehdejších hrál Sezima z Krašova, r. 1283. truchses krále Václava II., jenž ku straně Oty Braniborského náleže, vlivem pověstného Záviše z Falkenštejna, když tento na podzim r. 1283. ku dvoru královu byl povolán, i s přátely svými od vlády byl vytištěn a hodnosti své zbaven. Protivníci Závišovi, mezi nimiž nejznamenitější byli Burkard z Janovic na Vinterberce, Zbislav z Třebouně a Zdislav z Lemberka, jali se tudíž pole sbírati, by občanskou válkou vlivu na záležitosti zemské opět se domohli, avšak zakročením dne 23. října 1313. svědčili na listině kláštera Plasského. Bušek neb Bohuslav z Krašova připomíná se v létech 1317—18. co odpůrce krále Jana, jemuž po smíření na sněmu Domažlickém dne 23. dubna 1318. pomoc svou proti Vilémovi Zajíci z Valdeka přislíbil. Kdy on aneb jeho potomci a příbuzní vyšli z držení hradu a zboží Krašovského, není nám známo, an se zpráv o Krašově až do posledního desítiletí 14. věku nedostává. Tehdáž objevuje se nám hrad ten co majetek právě se zmáhajícího rodu pánů z Kolovrat, kteří bezpochyby i sousední Libštejn od zakladatelů jeho rytířů Tistů z Libštejna byli získali. Do r. 1392. vládli zde společně bratří Albert, Mikuláš, Burkard a Herbord, synové Alberta I. z Kolovrat, okolo r. 1350. poprvé připomenutého, ale toho roku se rozdělili, a Krašov s Libštejnem

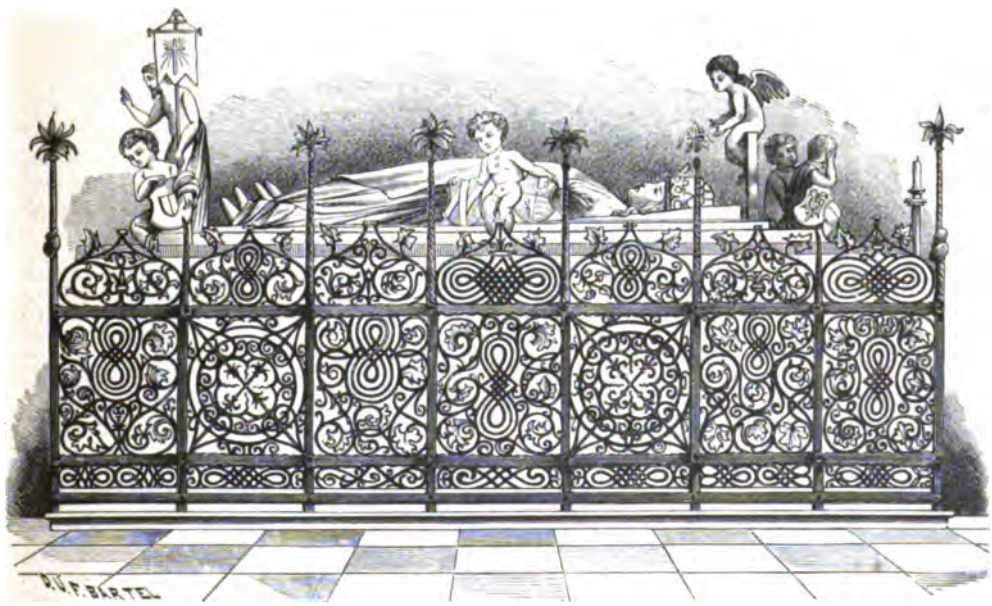

451

Mříž královské hrobky u sv. Víta v Praze.

krále německého Rudolfa uzavřeno okolo 1. února r. 1284. příměří do 2. června t. r., ve které prostřednictvím opata Plasského pojat též Sezima z Krašova, právě s Domažlickými purkrabími Půtou z Potenštejna a Soběhrdem z Litic urputně válčící. Z příměří toho pošel konečný smír mezi stranami, jichž přívrženci dne 24. května králi svému věrnost a poslušnost, sobě pak pokoj a svornost až do 16. května r. 1288. slíbiti musili. An však Sezima z Krašova záští své proti purkrabím Domažlickým, Závišovi stranícím, zastaviti se zpečoval, byl brzy na to od Záviše válečnou mocí násilně pokořen, tak jako Bohuslav a Dobeš ze Zvíkova, jichž přepevný hrad ještě během r. 1285. od všemocného Záviše byl opanován.

Na počátku 14. století vládl potom na Krašově opět Sezima z Krašova, bezpochyby syn předešlého, s bratry svými Buškem a Rackem, kteří spolu s příbuzným jim Dětřichem z Krašovic připadl dědičně Albertovi II., kterýž od té doby též vždy podacím pánem příslušných farních kostelů v Kozojedech a Miličově se jmenuje. Nabyv okolo r. 1405. purkrabství hradu Loketského a před r. 1413. i panství Eisenberka v Žatecku, dal Albert z Kolovrat rodné své hrady spravovati rytířskými purkrabími, Libštejn r. 1407. Ondřejem Špalkem ze Slatin, Krašov pak Janem ze Svinné, který jménem pána svého r. 1412. hájil statky v Třebšicích soudně co odúmrť provolané. R. 1413. byl rytíř Racek řečený Švamberk purkrabím na Krašově, načež brzy Albert z Kolovrat zemřel, neboť již r. 1416. vyskytuje se syn jeho Hanuš I. z Kolovrat v listinách co pán na Krašově a patron kostela Kozojedského; druhý pak syn Bedřich z Kolovrat držel sousední hrad Libštejn.

O činnosti a politickém významu Hanuše I. z Kolovrat zde rozepisovati se nemůžeme; podotýkáme pouze, že za vlády jeho dvakráte, r. 1425.

a 1430., hrad Krašov Husity byl ohrožen, avšak nedobyt. Hanuš zemřel r. 1450. na Žebráce, a syn jeho Hanuš II. na Krašově, Žebráce a Zbirově, co administrator arcibiskupství Pražského od r. 1468. z dějin českých dostatečně známý, zemřel dne 24. září r. 1483., zdržovav se v posledních letech svého života nejvíce v tichém ústraní na Krašově.

Hrad Krašov přešel po smrti jeho s pominutím syna Alberta III. z Kolovrat, jemuž Libštejn připadl, snad následkem nějaké dědičné smlouvy, na linii Kolovratů Bezdružických, pocházející od Burkarda, bratra někdy Alberta II. z Kolovrat, a sice na Jetřicha Bezdružického z Kolovrat, jenž r. 1508. smrtí sešel, načež zboží to synu jeho Janovi a po zahynutí tohoto v Uhřích r. 1526. jedinému potomku jeho Jetřichovi II. Bezdružickému z Kolovrat se dostalo. Poručníci nezletilého tohoto dědice prodali však mezi l. 1526. a 1534. ve jménu sirotkově zámek Krašov s městečkem Kozojedy, vsi Miličov, Březsko, Střimany, Rakolusky, Borek a Zbohy, podíl na vsi Hlinči a dva mlýny (Vlkovský a Žaloudkovský řečené) Mikuláši Svitákovi z Landštejna, potomku mohutné někdy větve Vítkovicův, za 3250 kop gr. čes.

Mikuláš Sviták z Landštejna zavadil již roku 1534. nově nabyté panství Krašov bratru svému Vilémovi pro případ smrti své v 500 kopách gr. č. dědičně, a tento byl r. 1539. skutečně také již pánem na Krašově. Také Vilém Sviták z Landštejna, jenž r. 1541. manželce své Kateřině ze Solopisk na zámku Krašově 250 kop gr. č. věna byl pojistil, zemřel již před r. 1543., kterého Jetřich II. Bezdružický z Kolovrat po shoření desk zemských vdově Kateřině a jedinému synu Vilémovi zboží Krašovské do nově zřízených kvaternů vložil. Tento odprodal po smrti matčině, nastalé asi okolo r. 1563., kdy onen zápis věnný byl vymazán, díl svůj vlastní ve vsi Hlinci Šebestiánovi Lažanskému z Bukové a na Kříči, a roku 1576. i Miličov a Březsko. Vilém Sviták z Landštejna a na Krašově zastával r. 1574., 1576., 1581. 1587. a 1589. úřad hejtmana kraje Rakovnického, nabyv pak statků Sosně a Brloha prodal r. 1589. dne 18. října prostřednictvím Krištofa Jindřicha Krakovského z Kolovrat na Šípech a Všesulově, a Jana Tejřovského z Einsidle na Hřebečnicích, Ferdinandovi Renšpergarovi z Renšperku dědictví své: zámek Krašov s předhradím, ve kterém nalézala se krčma výsadní, sladovna, kovárna a pila, s řekou Mží a mlýnem na ní naproti zámku ležícím, též dvůr Rohy s ovčínem, městečko Kozojedy s farou a podacím kostelním, ves Střimany s krčmou, ves Borek s šenkem svobodným, mlýn Žaloudkovský se všemi lidmi osedlými i neosedlými — vymiňuje si pouze Jana, syna Kaurova z Kozojed, Jana, syna Kubíčkova z Bohů, Havla, syna Tkadlecova z Kozojed, Dorotu, dceru Štverákovu ze Střiman, Lidmilu, dceru Pakatého z Kozojed, též tři malá pacholátka, „kteříž paní z Landštejna dáni jsou“, i se spravedlností těch lidí a s požadavky za poddanými vůbec váznoucími — za 12.500 kop gr. čes. v jistých lhůtách k zaplacení.

Ferdinand Renšpergar z Renšperku a z Držkovic na Krašově vydal již 21. října 1592. p. Radslavu Vchynskému ze Vchynic na Doubravské Hoře a Teplicích list dlužní na 170 kop gr. míš., zavazuje se jej do sv. Jiří r. 1594. vyvaditi a co jistotu statek svůj Krašovský dávaje, ve který se po vyjití zápisu Radslav Vchynský komorníkem od desk, Janem Skalou, také skutečně dal uvésti. Potom teprve r. 1596. zaplatil Renšpergar dluh útratami mezitím na 214 kop. míš. vzrostlý, jak to kvitance Vchynského v deskách vykazuje.

(Pokračování.)

TĚŽIŠTĚ.

Z tajností uměleckého tvoření od **JAKUBA ARBESA.**

Nalezáme se v dílně českého sochaře, která však nevyniká ani bohatostí a nádherou, aniž křiklavou „fantastičností“ a tak zvaným „genialním“ nepořádkem. Naopak — zevšad zeje na nás prostota — skoro bychom řekli všední, střízlivá, ba řemeslná praktičnost. Není to dílna sochaře začátečníka, aniž pseudoumělce, koketujícího s vlastní samolibostí, nýbrž dílna proslaveného mistra, jehož věhlas jest už dávno i za hranicemi trvale zajištěn.

Místnost — velký, prostranný a vysoký pokoj o šesti oknech, po dvou v každé ze tří stěn — jest nápadně jasná. Každý kout jest tak intensivně a zároveň stejnoměrně osvětlen jako střed, slovem atelier má, čeho jest pracujícímu výtvarnému umělci přede vším potřebí: vhodné, přiměřené osvětlení, že nelze si lepšího přáti, zvláště nyní za jasného slunného dne, kdy slunce ani na okamžik neukryje se za oblak.

Jinak se tato dílna neliší od dílen sochařských vůbec. Ve všech koutech, podle stěn i po stěnách, stojí nebo jest rozvěšeno množství nejrůznějších hotových i nedokončených soch, poprsí, torsů, modelů, sádrových odlitků, obrazů, fotografií, kreseb, náčrtků atd. — antických i moderních, nových i starých, celých i porouchaných, světlebílých, šedavých, zažloutlých i prachem a špínou skoro zčernalých — vše v zdánlivém neladu . . . Mimo to viděti stojany, pulty, stolky, díže i hromady

hlíny a sádry, různé nástroje, slovem vše, co lze spatřiti v každé jen poněkud větší dílně sochařské.

Přes všední fysiognomii má však atelier přece jen vzezření mimořádné. Podlaha, obyčejně odpadky rozšlapané hlíny a sádry potřísněná, místy vodou postříkaná a pošpiněná, jest čistě vydrhnuta, některé sochy, modely atd., jež v obyčejný pracovní den stojí začasté v cestě, jsou poodstrčeny dále ku stěnám a do koutů, patrně v úmyslu, by se získalo místa; neboť u prostřed atelieru stojí na přiměřeném dřevěném podstavci skoro úplně již dohotovený model sochy jakéhosi světce v nadživotní velikosti.

Model sochy stojí tváří proti stěně, jejíž dvěma vysokými okny padá právě světlo sluneční přímo do atelieru. Okny ve stěnách na pravo a na levo vniká světlo nepřímo, ale tak vhodně, že pro znalce osvětlení vhodnějšího býti nemůže.

Před sochou prostřen jest velký, poněkud vybledlý čtverhranný koberec; ode dveří ve stěně za sochou až k její podstavci viděti koberec podlouhlý. Kolem sochy, zvláště pak v popředí její, odkud jest na sochu pohled nejpřirozenější, tudíž nejvhodnější, rozestaveno jest asi dvanáct různotvarých stolic a židlí, ba i dvé valně již zvetšelých křesel.

Není nižádné pochybnosti, že věhlasný mistr očekává vzácnou nějakou návštěvu — buď nějakého amatéra, zákazníka, mecenáše nebo docela, což bývá pro umělce vždycky nejtrapnější, znaleckou komissi, kterouž byl objednatel — snad nějaká korporace, nějaký spolek atd. — zvolil, aby model ohledala a podala o něm své dobrozdání, slovem, že očekává snad nepatrný, mnohdy tři, čtyři osoby čítající sboreček, od jehož veta závisí začasté „zdar anebo zničení . . .“

On sám sedí již přes hodinu na prosté židli před sochou. Kdyby občas nezvedl hlavy a nezadíval se zkoumavě na sochu, zdálo by se, že jest hluboce zamyšlen a že se zabývá v duchu něčím, co není se sochou v nejmenší souvislosti.

Je to statný, na pohled více nežli čtyřicetiletý muž nadprostřední velikosti, skoro hřmotného, svalovitého těla a širokých plecí. Výrazná, mužně krásná tvář se světle kaštanovými, hebkými, dlouhými vlasy a takovým též kadeřavým plnovousem, zdá se býti právě jaksi mračná, přísná, ba skoro příkrá. Vysoké a široké čelo, u kořene široký tupý nos, kypré rty a především četné již vrásky na čele a kolem rtů svědčí povaze uzavřené, skoro bychom řekli zelotické; ale kdo jen jednou pohledl v jasně modré, skoro dětinsky důvěrné a přece tak mužně laskavé oko, kdo jen jednou postřehl blahomyslný a dobrácký úsměv kolem kyprých rtů, musil vyznati, že to jedna z oněch zvláštních povah, v kterých mužnost a síla přímo titanská sloučena jest s přímo dětskou bezprostředností a nejpřirozenější naivností.

O hrdém, oprávněném sebevědomí není v tváři té nejmenší památky. Přes všechnu energii je to tvář výrazu skoro ženského: milá, měkká, něhyplná a přece mužně lahodná, mužně oduševnělá.

Nyní však jeví tvář mistrova výraz neklamné starostlivosti, ba úzkostlivosti, cosi jako polonevrlou a poloresignující nespokojenost, jaká se jevívá v tváři člověka, který byl po dlouhý čas s napjetím veškerých sil svých do únavy pracoval a posléze shledal, že dokonaná práce jeho přes všechnu svou dokonalost přece nevyhovuje požadavkům všem, že neuspokojuje v míře svrchované.

Byltě o této soše po měsíce pracoval a provedl ji v celku i v podrobnostech k úplné spokojenosti talentovaných svých učňů a vůbec každého, i nejpřísnějšího znalce, který ji byl již náhodou viděl. Avšak od několika týdnů obchází mistr sochu den co den nesčetněkráte, dívá se na ni přemítavě se všech možných stanovisk a vzdáleností; začasté upírá na ni zrak svůj tak bádavě a zkoumavě, jako se přísný soudce dívá ve tvář člověka, jehož nejtajnější myšlenku by rád třeba jen v pouhém zásvitu postřehl, a hned zase sklání hlavu v dlaně a přemýšlí . . .

I dnes od časného rána věnuje výtvoru svému pozornost nejzkoumavější. Nesčetněkráte byl už jej obešel, nesčetněkráte na něj pohlédl, ba několikráte i podstavec sochy nejrůznějším způsobem ovšem jen o nerozeznatelnou nepatrnost posunul, ba i mírně podepřel a zase do původní posice uvedl, ano několikráte snažil se i na soše samé tu a tam něco poopraviti; ale kdykoli pak zase předstoupil před sochu a upřel na ni znalecké své oko, vždy zavrtěl hlavou a tvář jeho přelétl mráček úzkostlivé nespokojenosti.

Konečně neustálým zkoumáním a přemítáním unaven sklesl na židli a zadumal se. Avšak i nyní zvedá občas hlavu, by se zadíval na sochu; leč po chvíli klesá hlava zase na prsa nebo v dlaně — mistr opět přemítá . . .

Co vířilo v tu dobu jeho duší, co shledával na svém výtvoru pochybným nebo docela nesprávným a vadným, zůstalo až dosud jeho tajemstvím; ale z trapné úzkostlivosti, která se již po několik týdnů jeví v jeho tváři, lze právem souditi, že nejde o vadu podřízenou, nýbrž důležitou, ba snad kardinalní.

A právě teď, kdy blíží se již hodina polední, kdy byl již po tolik hodin do únavy marně přemítal a skoro také zapomněl, koho a z jaké příčiny k poledni očekává, byl z dumání svého vyrušen šramotem a kroky v předsíni atelieru.

Zvednuv hlavu zadíval se jaksi tupě směrem ku dveřím, které se po chvíli otevřely. Na prahu i za ním objevilo se několik mužských postav.

Mistr teprve nyní si připamatoval, co jest jeho povinností. Pomalu, jako by se židle zvedal centovou tíží, vstal a těžkopádně šourá se ku dveřím.

Zatím byly osoby z předsíně vešly do atelieru. Zraky skoro všech bloudí po místnosti, po sochách a modelech; toliko muž, jenž byl první vstoupil, upírá ohnivý zrak svůj jaksi důvěrně přátelsky na mistra, jde mu v ústrety a podává mu pravici.

„Dobrý den, mistře Levý,“ praví sympatickým baritonem a tónem tak hladkým, že lze po prvním

zvuku hlasu toho právem souditi, že výmluvnosť není mu uměním neznámým. „Promiňte, prosím, že přicházíme o několik minut dříve, nežli jste nás ráčil pozvati, abychom si prohledli nejnovější váš výtvor . . .“

Mistr Levý stisknuv mírně podanou pravici, lehce se uklonil a tvář jeho oživil na okamžik onen konvenienční úsměv, o kterém nelze nikdy s jistotou říci, znamená-li pocit příjemný či nepříjemný.

„Prosím, prosím,“ byla jediná odpověď, která splynula jaksi chvějivě se rtů mistrových. Zároveň zvedl mistr levou ruku směrem k soše, jako by dával na jevo, že jest volno věnovati výtvoru jeho pozornosť. Host — muž to v plné síle, štíhlý, vysoký, s ušlechtilým a přece jaksi neklidným výrazem v tváři, s ohnivýma očima a černým plnovousem — učiniv ještě několik kroků ku předu, postavil se ve vzdálenosti asi tří metrů před sochu a přelétl ji těkavým svým zrakem, jako činívá odborný znalec, když chce na sebe dát působiti první, abychom tak řekli instinktivní dojem pouhých obrysů.

Mistr Levý taktéž pokročil a postavil se těsně vedle hosta tím způsobem, že stál zároveň asi krok za ním.

Současně byli postoupili v před i ostatní hosté, neméně nežli sedm mužů nejrůznějších fysiognomií, ale vesměs více méně intelligentních.

Na první pohled byl bys uhodnul, že to tak zvaný „výkvět“ amatérů a znalců, kteří se zajímali o umění tou měrou, že neopomenuli snad ani jedinému, jen poněkud význačnějšímu uměleckému výtvoru věnovati svou pozornosť, kteří se dovedli na výtvory všeho druhu netoliko znaleckým okem dívati, ale také přesně a určitě svůj úsudek pronésti, slovem že to několik oněch řídkých lidí, kteří na základě vzácných svých vědomostí a zkušeností pronášejí o umění úsudky takřka neomylné neb aspoň již po leta všeobecně za jediné právoplatné pokládané. I tito pozastavili se před sochou v nepravidelném polokruhu a v různých vzdálenostech a upřeli své zraky na sochu.

Kdyby bývala socha tvorem živoucím, byla by mohla studovati v tvářích všech nejrůznější odstíny celé řady dojmů, jaké na dívající se progresivně činila, dle toho, kam se který právě díval, a čemu věnoval pozornosť nápadnější.

Kdo neviděl nikdy podobný hlouček znalců a amatérů, zkoumajících umělecký výtvor nějaký vůbec, obzvláště pak výtvor rozhodné, nepopíratelné ceny umělecké, nemůže si naprosto učiniti náležitého pojmu o překvapující a zároveň měnivé různosti výrazův, jaké se jeví v tváři jednotlivce. Vždy to bývá pravý kaleidoskop výrazů ve svrchované míře zajímavých a nepředvídaných. Tváře apathické a chladné jevívají mnohdy překvapující oduševnění, kdežto naopak ve tváři obyčejně intelligentní, oduševněné, značí se obdiv v podobě otupělé strnulosti. Nejnepředvídanější, mnohdy nejodpornější sešklebování tváří je v permanenci. Přimhuřování a pootvírání očí, klonění hlav ve všech možných směrech, sešpulování rtů v nejfrapantnějších odstínech atd. vzpírá se popisu perem jako nepostižitelné zdouvání jezera a bylo by snad možno postihnouti vše aspoň přibližně pravdivě tím způsobem, kdyby nejzručnější fotograf měnivé obrazy každou vteřinu svým aparátem zachycoval.

Podobně dělo se i tentokráte. Polootevřené rty jednoho byly právě tak nápadny jako pevně sevřené rty druhého nebo žmoulavě potrhávající se rty třetího — zdánlivě do prázdna vytřeštěné oči v jedné tváři překvapují právě tak jako bystrý, upjatý, pronikavý pohled ve tváři druhé, přiblblý pohled v tváři třetí a krouživě těkavý, nejistý pohled ve tváři čtvrté, atd., slovem mimovolnosť výrazů slavila pravé triumfy. (Dokončení.)

BYL PRVNÍ MÁJ...

Příběh z našeho podlesí. Napsal **J. L. HRDINA.**

(Dokončení.)

Byl to smutný první máj!

„Pracoval jsem tenkrát v libovických šachtách a měl jsem ten týden zrovna „noční“. Večer se šlo do šachty, ráno z šachty a jiný naopak. Bylo k ránu, když jsem se vracel do vsi. Chodíval jsem kolem hájovny, ale málokdy jsem se ohlédl do oken. S hajným jsme se pozdravili a dost. Ale v ten den volal na mne hajný už z daleka, abych si pospíšil. Co se tam asi přihodilo? Nejspíš mi chce ukázati, jakou mu udělali hoši v břízách paseku. Pospíšil jsem. Ale bylo to něco jiného. Před hájovnou ležela pěkná „máje“, pod ní mužská postava.

„Hleďte, Charváte, to se stalo, než jsem se vrátil z lesa.“

„Kdo je to?“

„Zeman — --“

„Mrtev?“

„Už zcela chladný. A nyní pojďte dále.“

Vedl mne do světnice. Tam skoro totéž divadlo. Jen že Liduščin oděv nebyl zarudlý krví, místo „máje“ objímala pravou rukou otcovu pušku.

„Jeníku! Co se ti stalo? — Zemane!“

Ten již ani svalem nepohnul.

KAREL PILOTY. Podobizna dle obrazu Fr. Lenbacha.

„Liduško, aspoň ty procitni, slyšíš? — A pověz, co se tu přihodilo!“

„Liduška po dlouhém křísení otevřela oči.

„Byl tu Jeník, tatíčku?“ zašeptala.

„Je zde posud.“

„Kde?“ Vzpřímila se.

„Pomohli jsme jí vstáti a uložili do postele, poněvadž se potácela.

„Kde je Jeník?“

„Venku, a krvácí. Jak se to přihodilo?“

„Liduška vše vyprávěla. Že samovolně rána vyšla z ručnice, na to se ještě pamatovala, ale že by byla zasáhla srdce Jeníkovo, nevěděla.

„Přiveďte sem Jeníka, ať ho odprosím!“

„Však přijde, jen se utiš, Liduško. Vidíš, jak hošík po tobě vztahuje ručky. Nahni se k němu.“

„Což jsem Jeníka zastřelila?“

„Ne, Liduško! Přivedeme ti ho tedy.“

„Zatím hajný mi pošeptal, abych mu pomohl odnésti Jeníka do vsi. Vyšli jsme ven a sotva jsme se k němu shýbli, zaslechli jsme v okně zoufalý výkřik.

„Je zastřelen! Já to věděla, že je zastřelen!“

„Liduška lomila rukama. Hajný ulekán vrátil se do světnice, Liduška opět ležela na zemi ve mdlobách.

„Přiběhl jsem, křísili jsme ji, volali — vše marno. Již očí neotevřela . . . Vidíš, Martine, dnes tomu právě dvacet let, co jsi osiřel. Celý svět plynul v rozkoši, vše se těšilo ze svého znovuzrození, byl první máj, jen ty jsi osiřel. Neplač. Ještě několik řádků té pohádky a již budeš moci jít Bětušku do hospody provésti . . .

„Hajný došel na úřad, já počkal u tebe v hájovně, hrál jsem si s tebou, povídal ledacos, jen abys neplakal. Přišli páni od soudu, sepsali protokol a odešli. My s hajným opatřili rakve a ještě ten den jako pro samovrahy vykopali jsme jim oběma prostranný hrob na místě, kde stála Liduščina „máje“. Byli jsme jedinými, kdož je ku hrobu doprovodili a zahrabali. Třikrát „otčenáš“, třikrát „zdrávas“ a po dvou mladých životech, po tvých rodičích nebylo ani stopy. Ale když jsem šel k večeru do šachet, zastavil jsem se u čerstvého rovu, vytáhl jsem rukou na blízku malý výhonek březový, zasadil v hlavách a nohou přišlápnul.

„Za tebe, Jeníku a pro tebe, Liduško!“ Když břizka povyrostla, oklestil jsem ji, a když sesílila a měla už tři kůry, vyryl jsem tato písmena.“

„Jak bylo dále, dědečku?“

„Jak dále? — Já už nevím ničeho.“

„Totiž co se dělo se mnou?“

„Ah tak! Pokud byl hajný v hájovně, byl jsi u něho. Všude tě s sebou nosil, vodil, učil tě mluvit a modliti se, a to sám vím, že ti velmi často přikazoval, abys té břizky před hájovnou ani se nedotýkal. Kdyby tvůj dědeček žil, byl bys jí dojista ušetřil, ale s ním ti umřelo poslední. Byly ti tehdá čtyři roky. O dědictví po tvém otci nastal soud a páni přiřkli půl jeho statku tobě a půl tvému strýci, Jeníkovu bratru. Ten byl tenkrát někde až za Oharkou. Od dědečka přišel jsi k němu a když strýc tamější usedlost svoji prodal a přestěhoval se sem do vsi, s ním vrátil jsi se i ty. Svých dětí neměl, chlubil se tudíž alespoň tebou, vydával tě za svého syna. Kdo tě neznal, uvěřil tomu, a kdo znal, nevšímal si chlubivé jeho povídačky. Ale dověděti se o tom jednou musíš; divím se, že ti pravdu tak dlouho skrývali. Až si budeš chtít bráti Bětušku, sami páni ti povědí, co ti patří a čí jsi. Nyní však můžeš si jíti dupnout, Bětuška na tě čeká!“

„Bětuška? — Ta již přetančila několik písniček, podívejte se, tam stojí mezi oknem a ovívá si šátečkem rozpálené tváře. — Ať!“

„Martine, tys všecek bledý!“

„Je mi toho stromu líto, dědečku.“

„Jaká pomoc. Ten už se neujme, kdybys jej zalíval svěcenou vodou.“

„Bříza jako panna. Z hrobu jsem ji vyrval těm, již mi život dali a pro mne život svůj mladý obětovali, abych mohl zvýšit pýchu té — nevěrné . . . Slyšíte, jak se v okně sálu Bětuška hlasitě směje?“

„Mladost, radost — je první máj. Však přejde časem všecko.“

„Na tom trávníku před hájovnou je dnes asi smutno!“

„Škoda břizky! — Stála tam dvacet let, až dnes, zrovna když nastal první máj — —“

Charvát nedopověděl a jenom pokrčil rameny.

„Však já vím, jak to udělám!“ řekl po chvíli Martin. Vstal, pohlédl hněvivě do oken protější hospody a zaměřil k domovu.

* * *

Byl již večer, když do osvětleného sálu vesnického přiběhla mladšinka z Civínovic statku, dala si zavolat Bětušku a šeptem jí vyřizovala, aby šla hned domů, že panímáma pro ni vzkazuje.

„Co se stalo?“

„Martin Zemanův vyvrátil před naším statkem vaši „máji“ a jde s ní přímo někam k lesům.“

Bětuška se ulekla a pověděla svým družkám, co se děje. Nastalo všeobecné povstání. „Máje“ se má nechati až do půlnoci, pak ji smí darovati dívka tomu, kdo ji nejvíce prováděl.

„Na návsi kácejí se máje!“ ozvalo se hospodou hlasitě.

„Kdo?“

„Zemanův Martin!“

„Za ním!“

Vyhrnuli se z hospody. Martin, slyše za sebou četné kroky, stanul, „máji“ postavil vedle sebe a čekal.

„Kdes vzal tu břízu, Martine?“

„Před Civínovic.“

„Proč?“

„Proto že jsem ji tam zasadil.“

„Bětuška však ti jí nedala!“

„Také bych od ní ničeho nevzal.“

„Je prý to neštěstí, když se vyvrátí „máje“ před půlnocí.“

„Ať!“

„Kam ji neseš?“

„Tam, odkud jsem ji vzal. A teď se kliďte. Kdo se jen o krok hne, pustím naň „máji“, že pod její pněm ani nezívne. Podívejte se, takhle!“

A Martin porazil „máji“, která s třeskotem dopadla k zemi a zvedla celé mraky prachu. Hoši se rozlítli jako střely. Martin dal se k lesům.

Byl první máj, ale již na krátce toliko. Nebylo daleko do půlnoci, když vyhrnuli se z hospody tanečníci s hudebníky a brali se v průvodu vesnicí. U každé „máje“ se zastavili a zahráli, a dívka majitelka odevzdala „máji“ nejlepšímu svému tanečníkovi. Někdo dostal dvě i tři, někdo žádnou. Civínovic Bětuška měla po rozdávce již z večera. Proto se také brzy vytratila.

Starý Charvát — ten aby tu chyběl! Jakmile zaslechl hudbu, že se rozdávají máje, hop! s postele, natáhl koženky a kalmuk i šel. Dával pozor na každé slůvko zachovávaných ceremonií, jako by od toho závisela spása jeho duše. A když průvod odešel na druhou stranu, ještě si za ním mohl Charvát oči vyhleděti.

V tom někdo mu zaklepal na ramena.

„Dědečku, kde pak tu zůstávají Zemanovic?“ ptal se nějaký cizí hoch.

„Tamhle, jak je to světlo v oknech.“

„Mají syna, víte? Je velký, silný, ramenatý —“

„Inu ovšem. Ale proč se tak vyptáváš?“

„Zabil se!“

„To není možné! A kde?“

„U hájovny. Hajný zrovna nebyl v tu chvíli doma — včera mu někdo uťal pod samým oknem břízu — a hajná s dětmi večeřela. Pojednou slyšeli nějaké kroky, pak zase podivný šumot — myslili, že to hajný obchází stavení. Tu ozvala se temná rána — v hájovně shasili světlo. Bylo slyšeti i sténání, ale ti tam se báli vyhlédnouti oknem. Až když přišel hajný, vše mu vypravovali. Ten vyšel ven, pátral a našel na zemi mladého člověka, na jehož zkrvácené hlavě spočíval kmen břízy, téže břízy, jež byla předešlé noci uťata. Hajný odvalil dřevo a zvedl ubožákovu hlavu. Byla již studená, ústa bez dechu. Je prý to Zemanův Martin. U pahýlu byla vyhrabána jáma, zrovna tak, jako když hoši sázejí „máje“. V ní musila nejspíše bříza stát. Zdá se, že ji tam postavil Martin sám a snad se při ní modlil, neboť ještě na polo klečel, když byl zvráceným stromem zasažen. Divili jsme se, proč „maji“ nosil zpět, když už jednou ji uťal. A proč se modlil? Za koho?“

„Kdož to ví! Jenom jdi už tam, kam jsem ti ukázal.“

A starý Charvát postál na návsi ještě chvíli a přemýšlel.

„Říkal jsem to, že by na kmen břízy patřilo ještě jméno Martinovo! Byl první máj — a zase tak smutný jako tenkráte před lety.“

FEUILLETON

Na Osykovo.

Z cesty po Slovensku. Podává Josef Dědeček.

V případě priaznivého počasia usporiada sa výlet do hôr!“ — Tak ohlášeno — domníváte se, že plakáty na nárožích Turčanského Sv. Martina? Nikoliv — pouze na lístku s krejcarovým kolkem, neboť jen takto smí družstvo slovenských paní a dívek, „Živena“, publikovati program svých každoročních slavností.

Hned po obědě s malou společností odebral jsem se ku kasinu, jež bylo určeno za shromaždiště. Přišli jsme první. Ale jako na povel již v zápětí scházelo se a sjíždělo se všech stran účastníků bez počtu.

„Na Osykovo!“ znělo od úst k ústům. A při tom ukazovalo se k lesu, který na západ, vzdálen sotva hodinku, se rozkládal po vysokém svahu. Týž vybíhal sem daleko od jihu a prostíral se ještě dále na sever až do sousedství Vrútek. Za ním vystupovaly hory ještě vyšší, černými hvozdy hustě zalesněné.

Kdo chtěl, usedl na vůz, ať to již byla bryčka nebo žebříňák. Většina, a k ní jsem náležel také já, rozhodla se pro cestu pěšky.

Od města dali jsme se rovinou přes železnou trať k řece Turoku a odtud zase přímou cestou až k úpatí vysokého horstva. Neušli jsme z dolejška lesem ani třicet kroků, a již s několika stran ozýval se hlahol na znamení, že valně výletníků jest na místě.

A bylo také. V lese pořízeno tak zvané „kolo“, prostor to vymýtěný a v podlahu urovnaný, a tam již po drnu, pařezích upravených sedadlech hověli si v pestrých skupinách při pivě, víně i rozmanitých pevnějších lahůdkách. Bylo to zákoutí, určené k odpočinku před vlastním cílem našeho výletu.

Na levo od mýtiny straní se nás malá společnost. Zalézá do houští, a jiné práce nemá, nežli že snáší roští a pahýlí se všech stran na hromadu. Snáším též, aniž bych znal účel toho a druh můj, advokát pan K., zaráží do země as na 1½ metru od sebe dva kolíky a přihotovuje přes jejich konce dlouhou žerď, na konci klikou opatřenou, kterou možno otáčeti jako u kolovrátku. „Co že to robíte?“ táži se. „Zbojnickú!“ odvětil.

„Zbojnickou?“ divím se, ale než jsem se mohl dovtípiti nebo zeptati, co by to as bylo, zazněl pojednou z hlavního tábora za námi hlas: „Osykovo! Kdo ide na Osykovo?“

„Na Osykovo!“ S tím heslem zvedá se jedna tu, jiná tlupa opět tamto, a již celá řada pestré společnosti hotoví se do příkrého lesnatého vrchu nad námi.

Jdeme lesem z prvu příkřeji a pak téměř rovinou. Zpěv a žert mladších průvodců ze společnosti nám z daleka předchází, abychom nezbloudili. Ostatně ku vší jistotě všude na rozcestí ku kmenu připevněn plakát co nejjednodušší: „Na Osykovo“, jediné toho druhu ohlášení, jež na Slovači jsem spatřil. Konečně po stoupání asi hodinu trvajícím smrkový les řídl a společnost octla se na rozsáhlém palouku, jenž na příkřejším svahu vůkol nás se rozkládal. Nad ním k obloze strměla lesnatá hora, tak vysoká, že by stěží bylo nám bývalo do soumraku ji slézti. Ale v pravo vedle lučiny, jako hrdlička před vichrem v úkrytu se tulící, bezprostředně pod lesem, jenž i v zadu tvoří dobrou ochranu proti větrům severozápadním, krčilo se několik budov.

„Tot Osykovo!“ ukazují nám druzi, a po vlhké luční pěšině zrychlují kroky. Červenobílý praporec, s Osykova nám kynoucí, je znamením, že budeme vítanými hosty.

Pravou poustevnou jest Osykovo a přece ne pustou. Spíš bychom řekli, že to vysoko do hor kousek pošinutého ráje, kamž milerádi putují Sv. Martinčané a každý, kdo na Slovensko zabloudí. Malý, rozkošný libosad vykouzlil na liduprázdné, vysoké lesní stráni s mravenčí pílí a s neobyčejným sebezapřením člověk jediný, v místech, kde leda jen medvěd cítí se býti pánem neobmezeným! I téhož dne, když jsme na Osykovo dorazili, potuloval se vůkol jeden člen z oné početné rodiny medolízalů. Tak alespoň vyprávěly dvě slovenské ženy jednomu z účastníků výletní slavnosti, jenž jinou cestou k Osykovu se ubíral.

„Strefily sme sa s medveďom!“ vážně se matky přiznaly.

„Nuž a co bylo?“ tázal se náš přítel.

„On sa díval na nás a my na něho“ — odvětily.

„A co dále?“

„On neznal co robiť a my také,“ usmály se. „Až on odbehnul a my také.“

Stížnosti na medvědy v těch krajinách vůbec se množí. Letos prý zahnali v sousedních liptovských horách dvanáct koní z paseky, kde tito volně byli puštěni, hloub do hor, a devět z nich za své vzalo pádem do srázné propasti, dva pak nalezeni co zdechliny v uzounkém skalním průchodu, odkud při svém útěku ani vpřed ani nazpět vymknouti se nemohli. — Podobné stesky proslýchati jest též o plemeni divokých kanců, kteří po rozsáhlých lesích podtatranských místem tak se rozmnožili, že leckdes obilí jimi zdupané a zryté vůbec ani kositi se nemohlo.

Osykovo leží již v samém revíru medvědím, jsouc se tří stran obklopeno hustými jehličnatými lesy. Pouze na východ, kam pod ním louka se sklání, otvírá se mýtinou velkolepá vyhlídka po dolině Sv. Martinské i po horách, které ji od severu a východu širokým obloukem chrání před sychravými větry. Osykovo tak příznivě jest zařízeno, že, ač vysoko v horách — a vysoké, i místem zasněžené Tatry ač dosti z blízka na ně pohlížeji, předce pro snadný přístup východního, poledního a částečně i odpoledního slunce velmi krytou a teplou polohou se honosí.

Vstupme však již v jeho tajemnou ohradu. Hned u dvířek, v živý vysoký plot zasazených, vítá nás veliký, slabounce do růžova nadechnutý bílý kakadu svým titěrným pitvořením se a snad jen z pouhého nad naším množstvím překvapení nesrozumitelným hlasem. Jest umístěn hned u hlavní budovy na vysoké tyči, tak že jen vytáhlejšímu člověku bylo možno polehtáním na krku jemu se zavděčiti. — A jakáž je sama hlavní budova? Připadla mi jako Krakonošův báječný domek ve větším formátě. — Všude, na kterékoliv její místečko jsi pohlédl, spatřil jsi kousek lesního bohatství, kousek lesní zvláštnosti. Stěny — stavení jest pouze o přízemí — vykládány jsou rozmanitými čtverci a trojúhelníky, vkusně složenými ze samých lesních okorálých hůlek a políneк. Střecha opět sbita ozdobně z trvalé kůry smrkové a nízký teras před chatrčí byl mezi květinami obložen pestrobarvými různými šiškami, lesními houbami zápalnými, bizarními pařezy a větvemi, z nichž draly se na povrch lišejníky s provazovkou a hávnatkou, které mezi břečťanem, umělé skupeninky oblázků obrůstajícím, vypadaly přezvláštně.

Veřeje chatrče taktéž jako stěny byly vyloženy, a vnitřek, ze dvou pokojíků se skládající, opět i po podlaze i na stropě i po stěnách tvořil jedinou mosaiku z různého lesního dřeva, úhledně ba vkusně provedenou. V tomtéž slohu upraveny skříně, stolky a pohovky až na několik kusů nábytku z „lignum sanctum“, uměle vykládaného kovem.

(Dokončení.)

Vyobrazení.

Mříž královské hrobky u sv. Víta v Praze.

Nad obyčej hojné jsou staré práce zámečnického umění v Praze. Každý kostel, ba skoro každý starší dům chová aspoň jednu mříž, jejíž dovedné a vkusné pletení svědčí o uměleckém nadání a mistrné dovednosti bývalých pražských zámečníků a kovářů. Mříž hrobky královské poutá náš zájem jak svojí cenou řemeslně-uměleckou, tak i historicko-uměleckou.

Středověk užíval skoro výhradně železa hranatého, teprve pozdní renaissance sáhla ku železu prutovému, oblému, a mříž hrobky královské je, pokud známo, první z nich — aspoň datovaná. Pochází beze vší pochyby z téhož roku, kdy mistr Alex. Collin dokončil mramorovou tumbu hrobky (1590.), aneb jen o něco málo let je mladší, neboť účel její byl vedle ozdoby hlavně ochranný, mříž měla brániti poškození medailonů na stěnách tumby.

Mříž svatovítská je sice, jak bylo řečeno, první datovaná mříž prutová, ale technika její jeví již celého mistra, kterému spůsob spracování oblého železa v uměle svinuté mřížoví nikterak nebylo cizím. Vedle toho oplývá kresba její ornamentiky takovým bohatstvím motivů a takou rozmanitostí, že mohla vznítiti myšlenku, jako by byla sestavena z mříží jednotlivých kaplí kathedraly. Třeba již i sledy původního pozlacení železa byly přeskrovné, ceny mříže neubývá, tak jak jest, zůstává pro přečetné a výborné práce zámečnické v Praze východištěm i uměleckým i historickým, kol ní řadí se pak množství jiných, roztroušených po kostelích, ještě více po domech, ve světlíkách nade vchodem, jako dvéře, zábradlí schodů atd. *M.*

*

Karel Piloty †. (Podobizna dle obrazu Fr. Lenbacha.)

Dvě velká jména mnichovská spojuje originál naší reprodukce: Karel Piloty, hlava školy malířské — oficielně i duševně — zakladatel koloristického směru v Němcích, učitel nad jiné výborný, stál modelem Lenbachovi, učni svému, přednímu portretistovi německému. Lenbach není z pravidla šťastný tam, kde mimo hlavy ještě posa těla a hlavně pohyb rukou mají na plátno býti zachyceny, tentokráte však činí výjimku. Celá postava plně proti diváku, hrdě, skoro zpurně vzpřímená, hlava vzhůru se znakem divoké geniálnosti povznešena, to vše v jedno sloučeno podává obraz, který rázem pevně upoutá a mžikem zbudí a zakotví v nás vědomí, že stojíme před podobou muže, který středních cest nohou svou vyšlapaných nemiloval.

K. Piloty zesnul neočekávaně před málo dny (22. července), nad jeho hrobem sotva zavřeným rozezněly se chvály i stesky o muži, jehož význam zdá se býti úplně jasný a o němž přece jen mnohý spor se vede. O výtvorech Pilotyho mohou býti různé soudy, o jeho učitelství a vlivu toliko jediný. Učitelem byl Piloty přímo vzorným a nic lépe o této vlastnosti nesvědčí, nežli jména a význam žáků jeho jako: Fr. Lenbach, G. Max, H. Makart, Dietz, E. Grützner a j. Kolik jmen, tolik různých osobností uměleckých a všechny samy sebe našly již v ateliéru Pilotyho. To znamená, že zesnulý dovedl budit, živit a tříbit talent rukoum jeho svěřený, aniž by sám sebe, svůj směr umělecký chtěl vroubiti na mladý cizí štěp.

Pokud leží význam podobizny v podání podoby, fysiognomie, výrazu hlavy, duše v ní se zrcadlící, v malebném její pojmutí a technickém provedení, F. Lenbach sotva má mezi Němci rovného, arci že zase talent jeho je na druhé straně omezen po stránce již vytknuté, která však právě při podobizně Pilotyho dobře je překonána, pak Lenbachovi muže seděti jen muž, půvab ženy štětec jeho nezmůže.

K. B. M.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 23. V PRAZE, dne 15. srpna 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány buďtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

ZA NÁVRATU.

Historická povídka.

Napsal **KOLDA MALÍNSKÝ.**

Jan mistr Bartoloměj Rotlendr, kanovník Vyšehradský a děkan ve Slaném, byl právě ukončil tučný oběd a posilniv se takto po nedělním kázání a bohoslužbě, natáhl nohy přes trnož, na které spokojeně předl mourovatý kocour. Na to ponořil se v pohodlnou černou lenošku, odepnuv dříve purpurový nákrčník, aby mu pečlivě holený laloušek zbytečně netísnil, zamhouřil v pocitu blaha oči. S počátku točil palcem o palec, ale za nedlouho ustál i tento jediný pohyb, hlava klesala vždy více a více v zad, až černá, sametová čepička s lysého temene za lenošku spadla, a táhlý dech páně mistrův mísil se odměřeně s předením mourkovým.

Otevřeným oknem zalehl sem chvílemi lehounký vánek, zanášeje do komnaty vůni hojně dozrávajícího ovoce ve štěpničce pod okny se rozkládající, z které ovšem přiletělo i mnohé vlákno babího léta, jímž rozkošný podzimní vzduch byl naplněn. Vánek chladil rozpálenou tvář páně děkanovu a pohrával sporými jeho kadeřemi, po lenošce je rozčechrávaje, a jen když hustší vlákno zachytilo se na krůpěji potu a nepříjemně tvář lehtalo, skřivil se ten který sval v obličeji spícího, aneb ruka mimovolně po místě drážděném se ohnala.

Kolem panoval klid, jako by město bylo vymřelo. Nikde nebylo již zpěvu a ruchu, jakými nedělní odpoledne mládež ulice oživovala, a jen tu a tam před domkem na lavičce sedělo dvé sousedů, tlumeným hovorem sdělujících si strasti a útrapy života. I tvář i šat prozrazovaly, že trnitou byla jejich dráha životem, a přece byli šťastnější oněch, kteří ani na těch lavičkách otrhaní a bledí místa neměli. Před mnohým domkem dřevěná lávka pukřela a kamenná obrůstala mechem — nikdo na nich nesedal. Dvéře domů byly hřebem zabity neb zavřeny velikým visutým zámkem a zaprášené tabulky v oknech aneb uzavřené okenice svědčily, že to dům prázdný — dům emigrantův — jejž tu pán zanechal na pospasy živlům i škůdci a sám doprošoval se hořkého chleba pohostinství daleko — pod střechou — Němce.

Bylo si tedy o čem povídati, a přece i ti řídcí pozůstalí tlumili hlas.

Do komnaty páně děkanovy vstoupila zticha vysoká, vyzáblá ženština v domácím obleku, nesouc na měděném talíři kalíšek páleného, jež pan mistr po obědě píval, anoť podporovalo trávení, neboť panna hospodyně byla je sama připravovala z horského bejlí, z hořce, zemězluči, jalovcových zrn, prustvorce a tuctu jiných velmi účinných kořenů a květů. Pan děkan byl o dobrých účincích přesvědčen a proto nikdy neusnul, dokud svůj kalíšek byl nevypil. Dnes ho ten svěží vánek ukonejšil dříve.

Panna spozorovavši, že dvojctihodný pán usnul, nechala dvéře za sebou otevřeny, a po špičkách blížila se ke stolu, za ní pak ve dveřích objevil se shrbený mužík s obšírným ohrdlím, pod nímž se ukrývala ohnutá šíje. Pod jedním ramenem držel široký černý klobouk, pod druhým úzký, ale dlouhý foliant.

Krátce střihaný vlas mužíkův byl silně šedivý, ano bílý, za to zašpičatělá kozí bradka a krátké, do polou rtu přistřižené a vzhůru zahnuté knírky byly temně černé. Z očí hluboko zapadlých blýskal zvláštní oheň, při čemž pravé oko stále se přimhuřovalo. Celý zjev mužíkův, dodáme-li, že na levou nohu silně napadal, měl do sebe cosi potměšilého, ano přímo ďábelského, zvláště když těsně zatatými rty pohrál jizlivý úsměv.

Panna ohlédla se za mužíkem a posuňkem mu dávajíc znamení, že pan mistr spí, postavila talíř na stůl a chtěla se rovněž tak ztícha vrátiti, avšak přes nejlepší vůli zarachotil talíř více, než se nadála a spící se probudil.

„Vaší vinou se stalo, panno Symforozo," repetil mužík do komnaty vstupuje, „já choval se po tichu, jako myš ve stoze, když jsem vás, amplissime, v tak sladkém negotiu spatřil." A mužík hodil foliant na stůl a klobouk naň.

„Vítán přicházíte, amicissime," hovořil pan děkan usmívaje se, až se mu ve tvářích důlky tvořily. Pobídnuv příchozího k usednutí, ovšem jen formálně, nebo mužík již seděl, nařídil panně, aby načala nejzadnější bečku ve sklepě, aby pan host panu děkanovi božího daru pohaněti nemohl. Za všedního hovoru mužů učinila panna dle rozkazu, načež se rychlým krokem vzdálila.

Mužík připiv panu děkanovi na stálé a prodloužilé zdraví, poposedl s korbelíkem svým až těsně ke křeslu páně mistrovu a naklonil se mu k uchu.

„Těžkou a nehrubě příjemnou novinu přináším, amplissime," šeptal mužík, a důkladně se kolem ohlédnuv, spěchal ke dveřím.

„Perhorescor," vyklouzlo z úst páně mistrových, a on uděšeným pohledem sledoval počínání mužíkovo. „Perhorescor, pane Matiáši," opakoval, když host otevřev dvéře a prohlednuv mazhaus, zase zavřel a na své místo se vrátil.

„I stěny mají uši, pane mistře," pravil sedaje. „A v tyto těžké časy aby člověk všude měl se na pozoru před špehéři," dodal, pokládaje nohu přes nohu a nemálo se lekl, když vešla panna Symforoza, přinášejíc rozmanité zákusky od mas i pečiva moučného.

Pan děkan spozoroval uleknutí hostovo a proto hleděl zabrániti všelikému vyrušování.

„Chceme být sami, panno Rozo," pravil, „a kdyby kdo po osobě mé se pídil, oznamte mu, že jsem zaneprázdněn a že tu u mne pan Matiáš Chmelovec, hejtman všeho statku Slanského. Však toho každý bude míti dost a zajde mu chuť, nás vytrhovati," prohodil více k sobě. Panna pohlédla zkoumavě na hejtmana a nepromluviviši loudavým krokem odešla. Sotva že dvéře se zavřely, vyzval pan děkan hostě, aby upokojil zvědavost jeho po hrozné novině.

Hejtman neměl se hned k řeči, ba spíše naslouchal, zda již kroky odešlé panny zanikají, ale nebyl uspokojen pozorováním svým a znova vydal se ke dveřím, otevřel pak je právě, když panna odskakovala od klíčního otvoru. Hejtman se ušklíbl a zůstal ve dveřích tak dlouho státi, až hospodyně s posledního schodu sběhla.

„V pravdě nová a hrozná rebellie a nebezpečné, lotrovské se puntování objeveno, pane mistře, ve městě našem, jak proti naší svaté, samospasitelné víře katolické, tak proti jeho Milostem nejjasnějšímu císaři a králi, pánu nás všech nejmilostivějšímu," hovořil na to, těsně jsa k děkanovi nakloněn.

Děkan spráskl ruce a držel je na prsou sepjaty, oka s mluvčího nespouštěje.

„Pohleďtež, dvojctihodný pane, tuto," a pan Matiáš chopiv přinesený foliant, rozevřel jej před knězem.

„Jak vidíte, jest to registrum kostelní," pokračoval, „a tuto zaznamenány pokuty liber vosku za opominutou návštěvu kostela."

Děkan nahnul se nad registrem, po jehož popsaných listech hejtman prstem shůry dolů přejížděl.

„Až do konce roku dvacátého šestého čítá se jich summasummarum sedm tisíc tři sta dvacet tři," dokládal pan Matiáš, vyslovenou summu nehtem v registru podtrhuje, „odtud po rok dvacátý devátý čili do předloňska již jen dvě sté patnáct, a tu, kdy koncem března u nás publicírováno edictum restitutionis Ferdinanda II. jeho milosti, záznamy stávají se jalovými a do podzimu přestaly nadobro. Tak byla po celý rok a ještě po celou zimu a po celé jaro anno praesente návštěva chrámu vzornou." A hejtman ukazoval na celé sloupce, kde poznamenány jen neděle a svátky, ale pokuty ani jediné nebylo zaznamenáno. „Toto nigrum theta znamená smrt veškeré pravitatis haereticae," pokračoval host, ukazuje na veliké černé nully přímkou přetržené, „ale není tomu tak, nebyla zničena, a tu pohlédnětež, amplissime, jak znova ďábel růžky vystrkuje. Tu koncem července objevují se pokuty zas — tu i ten mydlář Kosina, kterého jsem chtěl jeho excellencí za primasa schváliti — zaplatil již třetí libru."

A děkan pročítaje jména pokutovaných, kýval si hlavou, jako by říci chtěl, že srovnává se to o těch sousedech s jeho míněním.

„Jakmile sem dorazila zpráva o příchodu toho krále až odkudsi z Ultima Thule, tam, co lidé maji uši tak veliké, že se jimi zahalují jako pláštěm, hned jeví se tu apostasis ke starým bludům," vysvětloval děkan.

„Právě tak míněním se srovnávám," vskočil v řeč hejtman, „čekají, že ten rex Sveciae přijde se svým divokým lidem a jim v jejich rebellirování succurs učiní, jak to doličuje Aquila Esdreas Abraham Bartol ve své visí o lvu severním, čehož jeden exemplář vzal jsem z rukou Jiříka Paloučka za Lounskou branou." A hejtman zabavený spis vytáhl celý zvarhaněný z hluboké kapsy svých kalhot a podal ho děkanovi.

„Hm, hm, vida, vida," bylo vše, co odpověděl děkan, přebíraje se v ušpiněných listech spisku.

„A tuto opět na krámku pekaře Bartoše Slavíčka shlédl jsem jakési theses apocalypticas o tom, že by se měl ten achtovaný kurfirst vrátiti do Čech a dosíci zase koruny, což slátal jakýs Petr Humoriades," a hejtman z druhé kapsy vytáhl spisek rovněž tak špinavý a zvarhaněný. Děkan pustil se zase do převracení hrubých lístků."

„Tu před některým dnem dověděl pak jsem se," pokračoval hejtman, „že by byl měl konšel

Votický praviti, jako by Mária nesloula právem „virgo," než že sluší říkati pouze „mater".

„Eror inveteratus, haeresis husitica," pravil lhostejně děkan, kterého počalo počínání hejtmanovo mrzeti, nebo co měl počíti se zprávami přinešenými — měl snad věc oznámiti konsistoři? — Toho se lekal — poslali by mu na krk dva neb tři patres societatis, a on byl rád, že mohl sobě dopřáti lepšího sousta, byl pak nemálo mrzut při pomyšlení, že by se mu kdo do úřadu pletl, ať to byl již hejtman či ctihodní patres.

Hejtman pozoroval nevrlost mistrovu, a proto vyhledal ve zbrojnici své hrubší zbraň.

„Toto vše ovšem pouhou hračkou," počal zase, ale hlasem povýšeným, „dnes však dopátral jsem se, že pikharti ti k nočním rejům a ku svým kozelcům se scházejí."

„Ne však v městě našem!" zvolal děkan všecek vzrušen.

„Tu v našem městě, v ratejně v pivovaře Laňkovském, jak mi pověděla paní Leokadie, paní manželka má nejmilejší," odpověděl hejtman, patrně jsa potěšen, že řal do živého.

„Miscreatur nostri omnipotens deus, dojde-li to uší jeho excellencí," naříkal děkan hlasem chvějícím se. „Toť rebellie, toť puntování — co si počneme — co si počneme!" — hovořil, přes komnatu prudkým krokem přecházeje.

„Proto právě k vaší dvojctihodnosti jsem přišel, bychom se uradili, co si počneme," odpovídal hejtman na lament děkanův.

„A což tomu praví regent?" otázal se náhle děkan před hejtmanem se zastaviv.

„V tom právě háček, že regent tomu nic nepraví," odpovídal pan Matiáš, „a jeho excellencí uvěří jen jemu a jen jemu. Kdyby ti pikharti střechy nad hlavami nám zapálili, nás plundrovali, mordovali a snad s kůže odírali, pan regent pak by řekl jeho excellencí, že není rebellie — tož nebude —"

„Mnoho o tom slýchám, že tomu tak," přisvědčoval děkan hlasem dušeným, „a nemálo se tomu divím, že tak moudrý pán jako hrabě Jaroslav Bořita z Martinic dá se říditi mužem, jenž, řekněmež si to, pane Matiáši, upřímně, chytré kaše nejedl."

Hejtman se usmál a živě přisvědčoval.

„Byli časové, kdy zase pan Eliáš činil dle vůle páně, a v tom toho základ," vysvětloval pan Matiáš.

Teď zase děkan přisvědčoval.

„Doslechl jsem se čehos," pravil na to, „ale tápám v temnosti a nevím toho konce ani zvonce. Každý mi jen rameny pokrčil, když jsem chtěl cos gruntovnějšího se dověděti."

„On málo kdo ví co jistého, a tak jako já snad nikdo," tvrdil hejtman a sebevědomě pohlédl na kněze. Ten pak již seděl těsně po jeho boku, jako by říci chtěl, že bude poslouchati co nejpozorněji.

„Slyšel jste, důstojný pane, cos o krejčíkovic Teryně z Muncifaje?" otázal se pan Matiáš jako mimovolně.

Děkan vrtěl hlavou k záporu.

„Ovšem, ovšem — ona nyní sluje Tereza Sartorová z Bukové Hory," vysvětloval hejtman.

„Paní regentová — paní manželka Eliáše Udvarhelyho z Křižovic," zvolal mistr až tuze nahlas, takže hejtman znova ke dveřím na špehy se vydal, ale s uspokojením se na sedadlo vrátil.

„Táž, táž, dvojctihodný pane," pravil na to, „nebyla však v mládí ani Terezou, než Terynou, ani Sartorovou, než krejčíkovou, ani z Bukové Hory, než de Monte Fagi čili z Muncifaje, ale krásnější byla než nyní."

„A posud nad ní v městě není, paní Leokadii ovšem vyjímajíc," dodal diplomaticky pan mistr, začež se mu dostalo od pana Matiáše poklony.

„Pěknou byla, že se obyčejný smrtelník obával na ní i jen pohleděti, nebylo to bezpečno a několik mladíků nedošlo křesťanského pohřbu, že svou lásku vyplatili životem. Nejeden pak z rozvážnějších až do Uher, zašel, aby zapomněl, až zablédl ji mladý pan Jaroslav, a hned bylo u krejčíka všeho dost. Stal se dozorcem panské šatny a přestěhoval se s dcerou do zámku, v zimě musel býti v paláci pražském, nebo panu Jaroslavu nikdo tak nedovedl spůsobiti šat jako muncifajský krejčík, kterého odtud napořád titulováno „pane sartor" —

„Panská láska zlatý dešť," podotkl děkan, když byl hejtman na chvilku ve vypravování ustal.

„Z vrchního dozorce nad šatstvem stal se dozorcem nad domestiky, nad palácem i zámkem a titulován „pane purkrabí," a tu mu jeho excellencí opatřila odkudsi erb s jakousi obludou a predikát „z Bukové Hory," a tak upečen nový zeman," dodal pan Matiáš a jizlivě se zachechtal.

„A panna Tereza?" podotkl děkan.

„Hm — to se dá, amplissime, na prstech spočítati," odpověděl hejtman, „láska pánova trvala, až počala panna Tereza blednouti a postonávati. Tu jedenkráte přistoupí ke mně pán, byl jsem postolím, a oznámil mi, že by bylo pro mne volným hejtmanství na Smečně, však že bych se musel oženiti. Než pak překvapen odpovědíti jsem mohl, tázal se pán, jak by se mi líbila panna Tereza. Pokrčil jsem rameny a vyznal, že jsem již slib učinil panně Leokadii, až by mi dobrota páně hojnějšího chleba dopřála. Pán více o úřadě hejtmanském se nezmiňoval, a v měsíci jmenován jím vrchní štolba Eliáš, který hned na to svatbu s pannou Terezou slavil maximo cum favore domini."

Pan Matiáš se až zapotil a vytáhnuv facalit, hladil jím rozehřátou tvář, ale tak, aby uměle spůsobených varhánků kmentového šátku nepomačkal.

„A tak se stal z člověka z milosti do domu přijatého, nechať ho pan Bočkaj, když v Praze legatoval, jako lazara skoro na dlažbě ležeti, přední milec tak mocného pána. Však špatně se mu odměňuje, a byv dříve také pikhartem, nadleh-

čuje jim nyní, kde může.“ A hejtman zlostí klepal prsty o stůl, až se ozývalo.

„Teď rozumím,“ chválil si děkan. „A panna Paula?“ otázal se ještě na dodatek.

„Narodila se sedmý měsíc po svatbě,“ odpovídal hejtman.

„Madar snad čul cosi, když však i doktor Jesenius a doktor Borbonius mu dali naučení, spokojil se a stal se za to regentem, ač rozumí jen kobyle a vepři.“

A pan Matiáš obrátil korbelík vzhůru dnem. Tak byl sobě žáhy nespravil na regentovi ještě nikdy, ač měl pana Eliáše již dlouho na vrubu.

(Pokračování.)

ŠESTERO ZNĚLEK AUG. EUG. MUŽÍKA.

VLAST.

Bytosti divné bolesti a vnady
ve srdcích lidstva bohem narozená,
různá dle místa, osudu i jména,
a přece stejně milovaná všady!

Od chýží pastuch po královské hrady
hřmí jméno Tvé, se vzývá, jásá, stená,
čím bídná víc, tím stokrát více ctěná,
a nejchudší kdy — všecky nad poklady!

Kde člověk, který slyše jméno Tvoje,
by nezachvěl se zoufáním či plesem?
Hleď, s jásotem Tvé děti kráčí v boje,
do jisté smrti jdou jak do nebe.
Své rody, hlavy Tobě v oběť nesem',
a rozkoš božská — umřít za Tebe!

JITRO NAD PRAHOU.

Sto chrámů ústy promluvilo zvonů,
vzduch vzbouřil se, zem hroby otevřela,
a stíny otců sklánějí svá čela,
jak spějí vzduchem v řadách legionů.

Ty zvuky nesou se až k Orionu,
až k Neptunu jich mluva letí vřelá,
pláň étheru jak jimi rozechvělá
až tam, kde mizí ve posledním sklonu.

A kde dlí Bůh? Či ještě dál a dál
sní vnořen v staré dumy nad tou hloubí?
A kdyby kdes až za vesmírem stál,
kde zázrak věčna s nekonečnem snoubí,
tu mluvu zbožnou, jak se nese tiší,
ten chorál Vojtěchův on přece slyší!

JITRO NAD LIPANY.

Zář žhavá, v kterou tmavý nach se mísí
jak krvácel by vesmír ranou sterou,
pláň polila tak nevlídnou a šerou,
v niž hřbitova jsou vryty chmurné rysy.

Mrak černý s nebes sklonu dolů visí
a jak se rudé plameny jím derou
s tím mrakem na se praporu tvar berou,
že husitský to prapor řekl bysi.

Máj třicátý — čtrnáct set třicet čtyři!
A zdá se dnes, jak vzcházelo by znovu
to hrozné ráno ze staletých rovů.
Vzduch vraždou čpí — a ticho kol se šíří
jak na bitvu kdy ohromný voj čeká
a s modlitbou si za smrt na zem kleká.

NA STARÝ MEČ.

Ty druhu starý a zlomený v polu
jak ten, kdo tebou v hrozném mával boji
a vtělil v tebe vztek i sílu svoji
— tak vraždili jste a zhynuli spolu.

Proč, když tě zřím, vždy zachvívám se v bolu,
proč nitrem mým se vzdechy, dumy rojí?
Proč mlčíš též, kdy někdo živý stojí
zde nad tebou a zírá k tobě dolů?

Tak mnoho znáš ... Ples dávný, boje, bědy,
však nám jsi něm a zardíváš se pouze,
či krve staré jsou to ještě sledy?
Jen jednou odpověz mé vřelé touze!
Či planeš hněvu málomocným trudem,
či za nás hanbíš se a rdíš se studem?

TEHDA ...

Když plod Tvůj zrádně nebo v poblouzení
se proti Tobě, svatá matko, staví,
chlad v ňadrech, v líci úsměv pohrdavý
nad osud Tvůj svůj podlý zisk si cení:

Kdy zříš, že více v lidské hrudi není
záchvěvu na Tvůj pohled vyčítavý,
když koruna s Tvé ve prach padá hlavy
a syn Tvůj po ní sehnouti se lení:

Své odhal rány hluboké a steré,
vlož do nich prsty odrodilých dětí,
a zanechej je jejich ve prokletí!
A mrtvé své pak ze tmy volej šeré:
Bůh oživí prach dávno stlelý znovu,
a ve prach setře bytost otrokovu.

NOSTALGIE.

Jak strom kdy z rodné půdy vytržený
a přesazený v místa lepší, jiná
poušť mateřskou si v stesku připomíná
a touhou zmírá o své skalní stěny:

Tak člověk bědný, z vlasti vyhostěný,
nechť cizina jej láká pohostinná,
přec v známou stranu z dálky ruce spíná
a v nářek větru svoje mísí steny.

Buď míti vlast neb aspoň umřít brzy!
Já viděl mroucí steskem pod stožárem,
pod palmou, v ledech nostalgie žárem.
A nemá více trýzně osud drzí
než — bloudit v žití po cizinské pláni
a nemít vlasti ani ve skonání!

453

NA ROZCESTÍ. Kresba G. J. Schulze.

KRAŠOV NADE MŽÍ.

Napsal B. BERNAU.

(Pokračování.)

Čehož roku 1596. dne 28. května prodal snad právě následkem nesnází finančních Ferdinand Renšperger hrad svůj Krašov se vším jeho podrobně vypsaným příslušenstvím za 27.500 kop gr. míš. rytíři Jeronymovi staršímu Hrobčickému z Hrobčic na Hartenštejně, Březině a Manetíně. Nový ten pán v krátce na to zemřev, zanechal zboží své a tudíž také Krašov synům Janu Vilímovi, Karlu Vratislavovi, Ferdinandu Burianovi, zletilým, a Ludvíku Bernartovi, nezletilému, po jehož již r. 1606. nastalé smrti dne 24. dubna předsevzato rozdělení veškerého majetku na čtyry díly. Díl čtvrtý, obsahující „zámek Krašov nad řekou Mízou na skále, zahrádku, pivovar, sladovnu se spilkou, lázničku v předhradí, kovárnu, krčmu vejsadní svobodnou, mlýnec, zahrádku a cihelnu za předhradím, chmelnici, mlýn na Míze se štěpnicí pod ním“, pak městečko Kozojedy s 25 poddanými, 2 krčmami a pod. kost., ves Střímany s 13 lidmi a krčmou, Bohy s 6 podd., Rakolusky s 6 poddanými a krčmou, Stichovice s 20 lidmi a 2 krčmami, Krečovo s 8 poddanými, krčmou a pod. kost. sv. Petra a Pavla, dvůr Rohy, dvůr Borkovský, nově vystavený, mlýn pod Borkem s krčmou a vším jiným příslušenstvím, potom ves a tvrz Slatinu, čtvrtou část klenotů od zlata a stříbra (lžic), „čehož se velmi na mále nachází,“ též šatů choděcích „dobré paměti p. otce“, zbroje a nádobí cínového — připadl, jak se podobá, původně Janu Vratislavovi z Hrobčic, jenž kostel Kozojezdský rozšířil a mnohými dary nadal (dosud chová se tam po něm veliká cínová křtitelnice a mnohá jiná památka); avšak zboží to později bratru svému Janu Vilému Hrobčickému přenechal. Tento prodal již dne 26. července r. 1616. statek Krašov paní Heleně Regině Přichovské, rozené Ulické z Plešnic, toho času v Plzni, za 34.000 kop gr. míš.

Paní Přichovská byla manželkou rytíře Petra Jiřího Přichovského z Přichovic, J. M. C. rady, komorníka, sudího zemského a místodržitele v království českém, jenž konečně panství Krašovské r. 1631. prostřednictvím Adama Jiřího Kokořovce z Kokořova na Žluticích, a Adama Václava Borně ze Lhoty za 32.000 kop. míš. odprodal. Tento, syn Václava Borně ze Lhoty, měl za manželku Veroniku, dceru Blažeje Grispeka z Grispeku na sousedním Kačerově; proviniv se pak ponekud v bouři stavovské proti Ferdinandovi II., byl král. výpovědí dne 12. března 1625. ku ztrátě jedné pětiny svého jmění odsouzen, i propadl tudíž statky své Mšeno, Ředhošť, Martiněves, Podbradec, Mikovice a dům v Praze, které mu však r. 1628. v užívání byly ponechány. Ale panství Krašovské, od Borně při nedostatečných prostředcích finančních zakoupené, bylo od král. komory české ku správě odevzdáno Janovi Bosovi z Ehrenštejna, cís. radě nad počty, k rukoum bezpochyby četných věřitelů Borňových, po jehož smrti dne 2. srpna r. 1649. komissary, ku prodeji „nanejvýš zadluženého“ statku Krašova nařízenými, Rudolfem Tychonem Gansnebem, Tengnaglem z Kampu a na Sadových Lhoticích, a Jiřím Jaroslavem Víchou ze Rzavého na Popovicích král. menšího města Pražského hejtmanem, postoupeno jest Janu Grefovi z Grefenberka, král. appellačnímu radovi, a Františkovi Miseronimu z Lissonu, vrchního berničního úřadu písaři, za 18.866 zlatých rýnských, kterážto suma celá r. 1651. obrácena byla k uspokojení věřitelů Borňových.

Panství Krašovské vypsáno jest v kupním listu co „z největší části ruinýrované, městečko Kozojedy dokonce pusté a vypálené, a vesnice Střímany, Zbohy a jiné z části pobořené“.

Rytíř František Miseroni z Lissonu byl bezpochyby potomkem onoho Miseroniho, jenž u dvora cís. Rudolfa II. v Praze se zdržoval a jemu jako jednatel v uměleckých jeho choutkách sloužil; jiný člen rodu toho byl Jan Oktavian Miseroni z Lissonu, který v Královicích na panství Uhříněveském poplužní dvůr držel, a r. 1680. tamějšímu kostelu dvě mešní roucha a missál, znakem Miseronich ozdobené, daroval. František Miseroni na Krašově zemřel okolo r. 1670., byv, jak pověst vypravuje, u Kozojed od syna kovářova z Lednice úkladně zastřelen, manželka jeho pak při zprávě o tom v šílenství prý upadši a nejmladší své děcko usmrtivši, se zámku Krašova do řeky Mže skočila. Ale pověst ta, již též náš Marek (Jan z Hvězdy) za látku k balladě použil, nezakládá se celkem na pravdě, an vdova Františka Miseroniho, před r. 1672. zemřelého, ještě roku 1678. byla na živě, jak to z listiny o prodeji Krašova vysvítá. Zdá se, že Marek, jenž, mimochodem řečeno, v blízkém Libíně se narodil a v Kozojedech farářoval, podání o násilné smrti Františka Miseroniho sloučil s pověstí o krutých činech syna jeho Norberta Adolfa, který po smrti otcově na základě dědického rozdílu ze dne 17. března roku 1672. na hradě Krašově vládl.

Rytíř Norbert Miseroni byl muž tvrdý, při tom náramně vášnivý, jenž zvláště, když častým požitkem vína byl rozčilen, o právo a spravedlnost málo dbal a jako bezsmyslný zuřivě si vedl — byl to pravzor feudálního despoty, jak se jen

v nešťastné době pobělohorské mohl vydařiti. V paměti lidu udržela se dlouho mnohá děsná událost, ve které tyran tento účinnou hrál úlohu, avšak i jen historicky zaručené zprávy úplně postačí k vylíčení jeho málo vábného, nicméně pro poměry 17. věku velice zajímavého obrazu.

Miseroni ovládal tehdáž se svého hradu Krašova území již jen dosti nepatrné, ku kterému náležely vsi Kozojedy, Borek, Zbohy a Rakolusky s poplužním dvorem Rohy, mlýnem, hospodou a přívozním domkem pod hradem, a meze statku jeho hraničily s nepoměrně rozsáhlejším panstvím duchovních otců kláštera Plasského. Těm usmyslil si vyrvati louku jakousi s kusem přilehlého lesa, by tak svůj o sobě příliš obmezený statek zaokrouhlil aneb snad jen i zvětšil, a byl ve prostředcích ku dosažení tohoto svého cíle, jak obyčejně málo vybíravý. Na jaře r. 1673., když louky k vůli vydatné senoseči se čistily, objevili se klášterní robotníci na louce této; sotva však byli s prací svou započali, když tu vyřítili se na ně ozbrojení sedláci Miseronští, kteří poddaného klášterního Pavla Hluška se chopili, jej trýznili a na hrad Krašov do vězení odvléci chtěli. Na jeho štěstí přiběhli nedaleko pracující sedláci z Lednice a ujali se ho co spolupoddaného svého, při čemž přišlo k bitce, ve které Pavel Hlušek útočníkům byl vyrván. To sběhlo se dne 10. dubna a útočníci jednali zřejmě na rozkaz „milostivého pána“ svého, rytíře Miseroniho.

Znajíce dobře roztomilého svého souseda, mohli již Plasští předpokládati, že to pan Miseroni při prvním nezdařeném pokuse nenechá, a přece musela se také započatá, ač přetržená práce na louce dokončiti. Následujícího dne přišli tedy robotníci Plasského opata zase, by v práci své pokračovali, a možná-li, s ní i hotovi byli; přišli však u větším počtu a z několika vesnic, s nimi pak několik panských myslivců, by po případě novému útoku se opřeli a robotníky chránili. Dopoledne uběhlo jim pokojně, ale když po poledni práci téměř již dokonávali, přihnal se tu pan Miseroni sám na koni, obklopen svou ozbrojenou rotou. Na místo dojev seskočil s koně, a v jedné ruce pistoli s nataženým kohoutkem drže, druhou pak kordem se ohánějе, hulákal a křičel, bezpochyby, an po poledni bylo, vínem rozčilen, jako povzteklý: les a louka že patří jemu, opatu a klášteru že tu leda . . . . . náleží, i vychrlil ještě celý příval nadávek a slov potupných, řka, by vše to opatu vyřídili. Konečně vyryl kordem svým tři kříže do trávníku a zapřisáhl se, že, nutno-li, sebe i majetek svůj i zbraní hájiti bude a dovede.

Když se byli klášterští lidé z prvního leknutí poněkud vzpamatovali a ku slovu se dostali, počali ovšem dokazovati, že luka i s lesem ode dávna nepřetržitě a až dosud beze všech cizích nároků vždy užívali. Daleko vzdálen toho, by takovými důvody k jiným myšlenkám přivésti se dal, ohánél se Miseroni svým kordiskem pořád ještě tak nešetrně, že přítomného panského šafáře v obličeji notně pošramotil.

Při celém tom výstupu chovali se poddaní Plasští pokojněji, než by dnešního dne dalo se očekávati; měliť před velkomožným sousedem přece jen povinný respekt; ostatně však dívali se již na sebe dost povážlivě, jako by chuti měli dáti záležitosti té jiného obratu. V tom vyšla rána z bambitky, již Miseroni pořád ještě v ruce držel, a dvě kule vnikly kováři Václavu Prusíkovi z Bílové do břicha, tak že krev hned proudem se řinula. Jako zběsilý bodal a sekal tu Miseroni svou zbraní kolem sebe, brzy proti tomu, brzy proti onomu sedláku vypadaje, aniž by tito pořád ještě byli svých pěstí použili; nucená tato zdrželivosť dá se jen přísným zákazem prelátovým vysvětliti. An však někteří z Plasských robotníků smrtelně raněnému soudruhu ku pomoci spěli, přikradl se jeden z nich nepozorovaně za zuřivce a vyrval mu kord z ruky, při čemž mu navzdor zákazu své milostivé duchovní vrchnosti pádnou svou selskou pěstí několik notných ran zasadil, které pan Miseroni rytíř z Lissonu ač nerad, bezděky přece vytrpěti musil.

Mezitím strhl se mezi Plasskými veliký nářek a bědování, neboť ubohý Prusík již se smrtí zápasil. Vida zasmušené tváře sedláků a hněvu jejich se obávaje, pobídl Miseroni koně k úprku, by pomstě za vraždu utekl. Ale jeden z přítomných zde myslivců namířil nabitou svou ručnicí na koně jeho a tak dobře jej trefil, že s jezdcem na místě klesl. Tu chopili se sedláci prchajícího vraha, odvlekli ho tam, kde těžce raněný na zemi ležel, a násilně vedle něho jej položili, by slyšel sténání a smrtelný chrapot umírajícího. „Vidíš ty nyní —“ tak volali na něho — „cos nad věrným poddaným milostivé vrchnosti naší provedl? Vidíš-li, jak krev a vnitřnosti z jeho zející rány vycházejí?!“ Přece však nebylo urozenému vrahu ublíženo. Krvavá truchlohra smrtí Prusíkovou se skončila, Miseroni se svými vzdálil se bez překážky, a nebyl také dále ani ku zodpovídání potahován, ač o činu tom všude se mluvilo. Plasští odvezli svého mrtvého na voze domů, a opat i celý konvent oplakávali ho . . .

Po nějakém čase obrátil se Plasský opat Benedikt Engelken, aby svá práva na onu louku s lesem si zajistil, na slaveného tehdáž přísežného advokáta zemského, obojích práv doktora Matiáše Mallanotteho, a tak vznikl proces, který se brzy ukončil rozsudkem, že sporné ty pozemky náleží klášteru.

Miseroni byl by sice rád, vášni své hově, novou půtku s klášterem začal, nahlédl však brzy, že není žádné vyhlídky, násilím jakého výsledku docíliti. Vymyslil si tudíž jiný spůsob, jímž by zášť svou a mstu proti klášteru a nenáviděnému opatu ukojil. Lest a přetvářka měly tu pomoci.

Bylo to r. 1675. V klášteře Plasském objevil se před prelátem Benediktem Engelkenem posel souseda Miseroniho, jenž duchovního pána na Krašov zval a při tom napověděl, že by byl ochoten přátelské poměry zase zavésti a učiněné bezpráví napraviti. Opat mohl si ovšem vzpomenouti

na Laokoona a dřevěného koně Trojanských, ale naděje jeho na získání lepších poměrů sousedských byla účinkem svým mocnější, než upomínka na události teprve přede dvěma lety sběhlé, i slíbil svou návštěvu. Ale proto měl se přece jen na pozoru. Miseroni uvítal jej se zdánlivě přátelskou přívětivostí. Při hostině rytířsky veselé byly též dámy — vznešené-li či sprosté či oboje zároveň, brzy uvidíme. Po obědě chtěl opat dát sedlati, by do svého kláštera se navrátil, avšak všestranným přívětivým a prosebným naléháním dal se konečně pohnouti, by ještě k večeři zůstal a na hradě přenocoval. Po výborné večeři odebrala se společnost, aniž by dle zvyku pravých rytířů poháru až do rána byla hověla, na odpočinek. Prelát, ať již ze zvyku, ať k vůli noclehu v nezvyklém místě z moudré opatrnosti podržel komorníka svého v ložnici při sobě, čehož ovšem se Miseroni a jeho přátelstvo nenadáli.

Opat náš usnul teprve na polo a myšlenky jeho zabývaly se v jakémsi polosnění příhodami dne právě minulého, když tu cosi nejdříve pomalu, pak silněji na dvéře zaklepalo. Na dotaz svůj, co by bylo, uslyšel svůdný hlas ženský; byl to hlas mladé dámy, která ku společnosti při hostině náleževši, nyní další přátelský styk s ním zapříti mínila, žádajíc o nutnou prý s ním rozmluvu. Plasský Odyssej, ač uši proti účinkům svůdného zpěvu syrény neměl voskem zacpané, přece ni srdce svého ni dveří neotevřel, a takový svůj nezvratný úmysl po komorníkovi přívětivé dámě sdělil, jehož tato v komnatě netušíc po nezdařeném pokusu odešla. Opat spal bez dalšího vyrušení až do bílého rána.

Snídaně odbývala se opět společně. Z tehdejších šlechtických hostův Miseroniho objevili se všichni u stolu až na mladou onu dámu, jejíž hlas opatovi od včerejška i od noci dobře byl povědom. Dotazuje se po ní žádal, by též ji ku snídaní zavolali, při čemž již na její pohled se těšil: zardí-li se studem aneb-li přetvářku nevinnosti zachovati dovede? Však se zavoláním dámy se otálelo, a teprv když opat opětně o to byl žádal, konečně na povel svého pána se objevila — ale jakým to spůsobem! S vytřeštěným zrakem vstoupivši vrhla se plačíc a vzlykajíc k nohoum duchovního pána, vražednou zbraň, již při sobě měla, do prostřed hodovní síně odhodivši — prosilat za odpuštění, kterého také ihned dosáhla. Tu teprve poznal opat, že celý ten noční příběh byl pouze úklad od Miseroniho spíše na život než na srdce opatovo nastrojený.

Děkuje v srdci Bohu za ochranu života svého vstal opat jakož i ostatní hosté od stolu, by ihned nehostinný ten dům opustil — netušilt, že i tento ranní výjev byl jen pouhou komedií, kterouť právě k rychlému odjezdu ho pohnouti chtěli. Miseroni byl totiž, když prvnější úklad o život opatův se nepodařil, ihned jiný nastrojil, který, jak mínil, selhati nemohl. (Dokončení.)

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

Minulo šest let. — Po schodech velikého domu stoupá mladý muž ohlížeje se v pravo, v levo, čítaje jména po tabulkách na dveřích. Drží v ruce huňatou čepici a stírá si s čela pot, odůvodněný jednak i objemem i váhou imposantní čepice, jednak plnou záhřevností májového slunce, jež schodiště a chodby zlatem jarního jasna zdobilo.

V druhém poschodí konečně po některém přebíhání a přešlapování kolem rozličných prahů stanul příchozí na dobro před pažením, na němž upevněn byl štítek s nápisem: „Zdeněk Jirsík.“

Příchozí zazvonil.

Po chvíli objevila se mlhavá silhouetta služebné ženy v předsíňce za pažením. Otevřela.

„Co si přejete?“ ptala se.

„Navštíviti pana Jirsíka.“

„Nepřijímá nikoho. Pracuje právě. Libo-li za hodinu, potom bude volný.“

„Za hodinu zas já nemohu,“ broukl příchozí, rozmrzelý patrně překážkou. „Jen mne ohlaste,“ vybízel určitě mávaje čepicí. „Jméno Vymetal Hlubocký otvírá mi všechny dvéře vašeho mladého pána. Znám ho déle než vy. Od dětských let. Jsem jeho nejlepší přítel, rozumíte?“

Posluhovačka či hospodyně podrobila se zdráhavě velitelskému přání a požádala Pravožije, by jí následoval.

Uvedla ho předsíňkou do prostranného pokoje, sloužícího zjevně garçonovi za kabinet, salon, knihovnu i jídelnu. V alkovně v pozadí byla umístěna ložnice. Vše v bytě svědčilo o vkusu a čipernosti obyvatele. Hospodyně prohlédla si ještě jedenkráte v plném světle hosta, načež přistoupila k postrannímu, těžkou tmavou portièrou

454

ATELIER prof. Fr. Ženíška.

zastřenému vchodu. Zaklepala na obrubeň dveří, volajíc: „Mladý pane!“

Půlemi portiéry vnikla do pokoje hezká, zajímavá hlava rusovlasého, modrookého, jasnolícího mladíka.

„Aj, totě vzácný host!“ zaradoval se. „Pan Vymetal! Zase z Týnce v Praze? Buďte mi srdečně vítán —“

Posluhovačka vytratila se, a štíhlý, svižný mladík — před lety nejapný Zdeněk Jirsíkův z Hluboké — vstoupil do pokoje. Pravožij povšiml si, kterak mladík portiéru za sebou bedlivě stáhl.

„U čerta, s čím se tam skrýváš,“ prohodil host, a než mohl Zdeněk zabrániti, pokročil, sáhl na záclonu a mezi rozvlněnými půlemi zasvitla jasná skulina. V témž okamžiku zavřela se však opět a zakryta celou postavou Zdeňkovou, jenž byl ruče před hosta skočil.

„Aááá — aj!“ vydechl potutelně Pravožij, vyvaliv oči. „Co jsem to viděl!? Ženská, mladá, hezká! Odstrojená na čisto! Nech mne, já se podívám ještě jednou, je-li skutečně jak ji Pán Bůh stvořil —“

„Vary,“ bránil rozhodně mladý malíř. „Žádejte ode mne co chcete. Vše učiním vám po vůli krom indiskretnosti.“

„Tu si vyhradíš pro sebe mezi čtyřma očima — s ní — není-liž pravda! Můj drahý Zdeňku, ty začínáš brzo. A důkladně. — Co s ní tropíš? Zpovídej se, koho tam přechováváš a nač?“

„Model k obrazu.“

„Výmluva. Toť průhledné. Umělec — model, jak nevinně to zní —“

„A nevinné jest.“

„Hahaha,“ smál se nedůvěřivě Vymetal, jejž byl Zdeněk zatím daleko od portiéry k pohovce u protější stěny pokoje odvedl. „Tebe ovšem umělecké nadšení tak povyšuje nad všechno lidské hnutí —“

„Ano, povyšuje, pane Vymetale,“ svědčil pokojně Zdeněk, hledě na hosta jasným, pevným pohledem. „Usedněte laskavě. Kdyby tato dívka ani nebyla velmi řádné děvče, jejíž teta — posluhovačka, která vám otvírala — stále na nás dohlíží, nepomyslil bych na nic jiného než na své dílo. V práci jsem chladný a střízlivý, a hledím na ni jako by byla ze sádry nebo ze dřeva nebo fantom mé fantasie.“

„A proč nemaluješ podle sádrového či dřevěného modelu či z hlavy?“

„Z téhož důvodu, ze kterého vy, básníci, nečerpáte své látky, líčení a postavy ze sbírek dřevěných neb sádrových panáků a nenahrazujete si studie života planými či nespolehlivými domysly.“

„Pravda, pravda,“ připouštěl Pravožij odměňuje se tak za titul básníka, jenž mu byl zalichotil. „Přes to nepamatuji se, že bych byl kdy konal studie tak půvabné. Safraporte! Dovol, podívám se na ni básnickým okem —“

Zdeněk předešel dotěrného Pravožije a skočil k portiéře. „Slečinko, sezení jest pro dnešek skončeno,“ volal do vnitř atelieru.

Vymetal pospíšil si, vytřásl lem portiéry mladému malíři z ruky a naklonil se s faunským úsměvem ke skulině mezi třásněmi.

„Prázdno? Což propadla se? Aha, tam za španělskou zástěnou něco se hýbe — obléká se?“

„Ano. Prosím, abyste mi ji nepohoršil. Chovám se k ní s přesným respektem a žádám totéž od vás, pane Vymetale.“

„Nu, nu! Ženská, která se před mužským svléká, není žádná karmelitánka!“ durdil se Pravožij, podrážděn důrazným napomenutím Zdeňkovým. „Tobě rostou rohy, hochu. Nejde mi to pořáde na rozum. Vidím tě stále ještě jako hranatého, nemotorného selského synka, kterého jsem přivezl do Prahy, aby — mu zde vyrostly rohy! Inu, vděk jest všelijaký!“

„Nezapomněl jsem nikdy, čím jsem vám povinnen, pane Vymetale,“ ubezpečoval smírně, upřímně mladík. „Vděčnost k vám náleží mezi milé pocity, kterými se moje snahy nesou. Vždyt o nic neběží. Žádám vás toliko, abyste uznal, že cudnost snáší se velmi dobře s volností umění.“

„Ale necudnost též.

„Arcit. Výjimkou. Ale prosím, abyste ji v mém atelieru nehledal a do něho ji nevnášel. Umění profanisují jen ti, kteří se v něm po smyslnosti párají.“

„Aha! Pan Zdeněk Jirsík četl některého z našich moderních básníků a dává mi z něho naučení. Děkuji. Nepotřebuji žádného. Faktum jest a zůstane, že maluješ nahou ženštinu. Proč ne oblečenou!? Proč právě a právě toliko úplně odstrojenou!?“

„Protože Zuzana nešla do lázně v zimním plášti.“

„A proč právě Zuzanu!? Proč ne raději nějakou zbožnou matronu?“

„Poněvadž si můj zákazník objednal Zuzanu a nikoli ma —“

„Zákazník! Mhm. Nějaký starý, sešlý, vyšeptalý světák, který se chce dráždíti —“

„Ne. Žádný světák. Kanovník Čerman.“

„Kanovník?“ žasl Pravožij. „Čerman? Ah, toť ten hezký, statný prelát s bystrým okem a veselou, otevřenou tváří —“

„Ano. Týž prelát, který se nekaboní a neskrblí, který jest vždy a všude s účinným svým duchem a štědrou svou rukou, kde jde o krásno a dobro.“

„Ovšem, ovšem. Slýchám o něm. On podporuje —“

„Nepodporuje,“ vpadl mladý malíř hosti do řeči, „on zúčastňuje se ze svého popudu plně a jaře našeho duchovního života seč jest a zasahuje do něho svým spůsobem a svými prostředky. Sprosté, urážlivé podporování zůstavuje kramářům a punčochářům. Podporovat! Jaké hnusné slovo, vynalezené nízkými dušemi na potupu umění, které jest povýšeno nad všechnu milost idiotů tak jako Bůh, jemuž také jest lhostejno, jestli mu některý pozemský červíček dobrotivě ráčí hold vzdávati čili nic.“

„Pyšný jsi, toť pravda," chválil s úsměvem Pravožij. „Já jsem skrovnější. Já se spokojím s podporou. A kdybych věděl, že by někdo chtěl podporovati mé písemnictví, hned bych mu odpustil je-li kramářem nebo punčochářem. Což, nebylo by s tvým kanovníkem —"

„Zajisté. Ale smím-li vám raditi, prosím, abyste k němu nechodil poníženě neb o podporu. On ztratí okamžitě důvěru k umělci, který se zahazuje. On pokládá škemrání za zrádu majestátu umění a za urážku sebe. On chce, abyste k němu přišel jako vyslanec velmoci, slavné a a veliké říše Muz. Značné sumy, jež věnuje na zvelebení našeho uměleckého ruchu, považuje ničím, neb aspoň za nedostatečnou odměnu tvůrčích duchů. On bere, my dáváme. Tak pojímá kanovník Čerman své poslání mezi námi."

„Nu, toť vzácný duch."

„Bohužel vzácný. Také cizák, stvořený podle vzoru francouzských a vlaských prelátů. Naši jsou ponejvíce nasáklí německou střízlivostí, skoupotou, úzkoprsým strachem přede vším velkým a rozhodným, drobnou, krátkozrakou a proto na polo marnou přičinlivostí —"

„Jako by z tebe paní baronka Orelská mluvila!"

„Těší mne, že srovnávám se v názorech s touto znamenitou, skutečně vznešenou dámou."

„Inu, jakž jinak! Na mé doporučení se tě ujala, stará se o tebe, opatřila ti veškeré všeobecné i odborné vzdělání, zakládá ti budoucnost, zahrnuje tě penězi, dary, přízní, zve tě k sobě, dojíždí sem, mazlí se s tebou, nese tě svou mocnou rukou vysoko na dráhu krásné karriéry, zařídila tobě — začátečníkovi — zase již nový byt a novou dílnu, že ani první naši umělci takových nemají, jak jejich ateliery ani neznám — umožňuje ti, abys k sobě zval pěkné holčinky na svlékání a díval se na odstrojené celé hodiny —"

„Pět zlatých za hodinu."

Portiéra hnula se a z atelieru vyšla mladá, slušně oděná, hustým závojem zastřená dívka.

„Vyprosím si ještě jedno sezení," pravil jí mladý malíř, vzchopiv se rychle, aby svůj model dvorně ke dveřím doprovodil. „Vzkážu vám."

„Komediantka," zlobil se Pravožij, když se Zdeněk vrátil. „Přede mnou si pověsí závoj na nos a před tebou ani na kyčlích jej nemá! To věřím, to se ti maluje! Čistě urostlá postavička! Dej si pozor!"

„Dám, buďte ujištěn," tvrdil klidně mladý malíř. „Zůstaňme však při věci. Uznávám sám, že paní baronka zahrnuje mne milostí nezaslouženou. Až klesám pod tíhou vděčnosti —"

„Blázínku! Ber, ber, dokud dává. Všeho do času!" smál se posupně Vymetal, mávaje svou olbřímí čepicí. „Však ona — toť jsem se lekl svého řehtotu! Pořád jsme mluvili jako v kostele, ač tam v tvé svatyni netrůnila Madonna, nýbrž nekajícná Majdalena —. Nu, jest již pryč, doufám, že smím si konečně promluviti od plic?"

„U mne vždy jako doma, pane Vymetale.

„Máš doutník, Zdeňku? Ale dobrý —!"

„Zde, račte."

„Oheň!"

„Již již zapaluji —"

Pravožij natáhl se na pohovce, dal si od mladého malíře doutník zapáliti a tvářil se jako kníže, jenž prokazoval svému poddanému čest.

„O čem pak jsme mluvili?" rozpomínal se Pravožij. „Ano, o baronce. Jak jsem řekl: Všeho do času! Hodná paní, ale divná paní. Však víš, co mně vyvedla! Bibliotékářem jsem byl, archivářem, literárním rádcem, předčítatelem, informatorem — a pojednou — všecka ta sláva trvala jedva několik neděl — skrčila baronka nosíček; slyšel jsem ji v duchu, jak si řekla: Cela me pue! Její oblíbená fráze, když jí něco velice nevoní. Ale musíš jí slyšeti sám, jak řekne: Cela me pue! Pue tak opovržlivě, tak ostře, královsky indignovaně, že to já, demokrat — Bůh ví — nedovedu. Obrátila se, odstavila mne, a když se jí zdálo, že jsem rodinnému archivu nebezpečným — božínku, upozorňoval jsem ji na věci, pro ni důležité — vystrnadila mne do důchodu. Já nebyl spokojen, Týnec mi byl malý — prosím tě, co jest pro básníka na venkově! Že? Ty jako nastávající umělec tomu poněkud rozumíš. Nemá přímých styků, rozmanitých popudů, hojných pramenů. Zkrátka, jakmile zřídila baronka v Praze ústřední sklad výrobků svých panství, hlásil jsem se do skladu. Povolili mi. Ale chef skladu přidělil mi sýrařské oddělení. Máme výborné sýrařství na Týnci, o to nic, ale prosím tě: Básník obezděný cihlami sýra! Já si mezi těmi staniolovými kostkami posléze již zoufal. Neboť kam jsem se vrtl, kde jsem se ocitl, všude lidé ohrnovali nosy, čenichali a slídili kolem mne. U všech dasů, co to tu páchne?! A byl jsem to já! Já, P. D. V. Hlubocký, já čpěl přes dvě leta jak prohnilá homolka sýra! Stal jsem se tím nemožným. Maje konečně ostudy dosti, zažádal jsem energicky zpět do Týnce. Vyhověli mi. Pobyl jsem tam rok a shledal jsem na novo, že venkovské městečko jest pro mne jako kurníček na orla. Co tam! Co tam? Byl bych tam zapadl, zahynul, zemřel úbytěmi. Žádal jsem zase do Prahy, a teď jsem zase tu, čtrnácte dní, zase v sýrařském oddělení — prosím tě, čichni si — páchnu? Řekni upřímně!"

„Nu — poněkud neobyčejnou vůni vydáváte. Ale sýr to není, spíše parfum," vykládal Zdeněk svůj nález.

„Tak jest. Parfum. Vyzrál jsem na to. Ze skladu chodím domů, omeju se důkladně, hlavu i ruce, a převléknu se do zvláštních šatů, hezky parfumovaných — i prádlo mám napouštěné —. Ale prosím, jest dovoleno zacházeti tak se mnou? To zove se dobrodiním? Podporováním talentů? Nechť se paní baronka stydí! A ty se měj na pozoru, Zdeňku. Zatočí s tebou také tak, uvidíš. Nikdy jsem se ti tak nesvěřil jako dnes. Na výstrahu, rozumíš? Je mi tě líto — nedělej si vel-

kých nadějí. Však tys také ze mne cítil homolky, jak jsem byl minule v Praze, a býval u tebe vařený pečený. A větral jsi, jak jsem odešel. Jen nezapírej! Tys ovšem se přemáhal, ale slečna Živná, ten zlý duch paní baronky — poštivá na mne beztoho — ta ochechule odvracela svůj jemný nosíček, jakmile jsem k tobě páchl. Nu, nechť. Však já jim povím totéž, co řekl ten znamenitý francouzský malíř — hm — prosím tě, jak se jmenoval — mám paměť dobrou, ale hlavu plnou."

„Desportes?"

„Ano, Desportes. Počkej, já si to napíšu." Pravožij vyňal zápisník a usedl. „Jak to bylo?"

„Ah, ty myslíš Desportesovu odpověď nadutému kramáři?"

„Tak, tak. Citoval's mi ji jedenkráte s pýchou v pravdě uměleckou. Ven s ní."

„Quand je voudrai, Monsieur, je serai ce que vous êtes; mais vous ne pouvez jamais être ce que je suis."

„Kang že," opakoval Vymetal. „Prosím tě, napiš mi to sám, věrně. Já jim to hodím na hlavu. Já jim povím! Já se nedám zašlapávat! Jen kdybych — poslyš, Zdeňku, jsme sami. Povím ti, proč vlastně přicházím. Tvůj model svedl mne na jinou řeč. Chtěl jsem vlastně začíti hned takto: Vydal jsem se cestou. Koupil jsem si nové šaty, voňavky, leccos do bytu a mimo to — jak my umělci žijeme: Pořáde kavárna, hospoda, billard a jiné nutné rozruchy, studie —. Zkrátka, v polovici měsíce nemám vindry. Vrhl jsem se arci na prvý ráz poněkud horlivěji do proudu — leč — mezi námi: což na tom? Zkrátka, půjč mi."

„Okamžitě?"

„Ano, hned. Pohleď na tuto čepici. Krásný exemplář, pravý kozácký kalpak, v Týnci se mu obdivovali v zimě v letě. Jak pak ne, byl't jsem tam s touto čepicí největší vlastenec. Ale zde lidé tomu nerozumějí. Smějí se mi, ohlížejí se po mně — hlupci! Nejsem-li s tímto kalpakem na hlavě učiněný staroslovanský hrdina!? Až budeš nějakého potřebovati, jsem ti k službám i se svým obličejem. Pětku za hodinu jako tvá Zuzana — hehehe! Nu žert, žert. Jaký kroj tak se stroj a a proto bych si rád pořídil klobouk. Založ mne."

„V tu chvíli nemohu se vydati, jsem sám poněkud v úzkých —. Mnoho-li potřebujete?"

„Padesát zlatých, skrovně počítáno."

„Tot nemilé. Tolik nemám."

„A což toto?" ptal se Pravožij, přistoupiv ke stolu a rozhodiv hromádku bankovek.

„Připraveno pro matku. Jak vám povědomo, stůně ubohá těžce, nezhojitelně prý!" Mladému malíři zvlhly oči.

„A ty ji chceš zhojit?"

„Uleviti aspoň. Nedopustím, aby jí čeho chybělo, nechť předpisují lékaři co chtí. Tyto peníze posýlám jí na cestu do lázní. Otec ji vyprovodí sem a já dále."

„A takový houf potřebuje na cestu z Týnce? Tot pojede zvláštním vlakem a s komonstvem?"

„Kdyby třeba bylo, jela by. Ale prozatím běží mi o to, by měla jistotu, že nemusí s krejcary počítati," pravil Zdeněk.

„Nu, dobrá. Ty's hodný syn. Nad míru hodný. Já bych pro lásku k mrtvým či polomrtvým nezapomínal na vděčnost k živým, a nehryzlo by mne proto svědomí. Nu, jaká pomoc. Nemám štěstí. Pomohu si nějak. Zastavil bych své hodinky, ale jsou již zastaveny. Vyžádal bych si od chefa zálohu, avšak mám ji již, řekl bych někomu o splátku na honorář, leč nevím nač! Tuhle píšu již na sedmý rok literární recense do „Hvězdy nad Prostřední Lhotou", soudím přísně, sekám bez milosti v pravo v levo, není nepodjatějšího soudce nad písemnictvím v českém národě nade mne, ale trojníku honoráře jsem posud neviděl. Kdykoli upomínám vydavatele, odpoví s nářkem: „Pro Boha! Můj podnik jest pasivní, já se obětuji; spokojte se zásluhami a čiňte se dále. Na zdar!" Nu, a já se spokojím zásluhami, činím se jak mezek, jakobych já, právě já, P. D. V. Hlubocký byl proto na světě, abych sloužil národu za darmo. Však až se vymaním ze vlivu „Hvězdy nad Prostřední Lhotou," já ji vytrestám, já si posvítím na její nezištnost! Nu počkej! A dopisuji do našeho krajinského listu — za to mne arci udržuje výborný ten časopis na povrchu veřejnosti, podává o mne pořáde zprávy hned v rubrice „Osobní", hned zase pod záhlavím „Literatura". Zasýlám tu a tam feuilletony, a poněvadž nemám protekce, házejí je buď do koše nebo vracejí. Právě před hodinou jsem si jeden pohozený vymohl. Je to cestopis. Poslyš:

‚Cesta z Lanškrouna Kladskem do Abršpachu.' Diviš se asi, milý čtenáři, kudy se dostanu Kladskem do Aberšpachu? Já to také nevěděl, ani tak nemínil, ale pouť života mívá často dráhu nucenou, jak se hned přesvědčíš. Dne 14. července 1880. ujížděl jsem z Lanškrouna vlakem, sám sebe se tázaje, je-li to pravda, že uvidím za několik hodin Krkonoše i Aberšpach, tyto největší divy boží v Čechách? Několikráte vytahuji pro jistotu z kapsy lístek, na němž stojí černé na hnědém, že mám jízdu zaplacenou, že jedu tam a ne jinam! Za vlažného jitra soptěla lokomotiva podle České Třebové, Ústí nad Orlicí, Dobrouče, Kyšperku, soptěla zachovalými lesy Jablonskými. V Mittelwaldě přesedl jsem na dráhu horno-slezskou, posilniv se dříve pivečkem mittelwaldským, zde snad pravým. Celní prohlídka pruská u mne krátká. Cestuji lehko — po básnicku. Dolů do Kladska jedeme střemhlav. Všude plno kapliček. Vidno, že jsme v dobré katolické zemi. V pozadí se již modrají Krkonoše před námi. Kladsko má asi 13.000 obyvatelů, z nichž sotva $^1/_3$ jsou protestanté. Město není urovnané jako náš Jozefov, ač jest také pevnost. Však vnitřek, vnitřek! Lid jest velmi úslužný, prostředních postavy, dobrácké tváře, muži tělnatí . . ." Tomi vrátili, to prý není dosti feuilletonistické vtipné, nové! Jaké zázraky chtí ode mne? Čti sám, čti! Není v tom styl, jádro, poučení?! A ne

mohou za to dáti několik zlatých, když platí za všeliké pleskačky? Což nezasloužím si honoráře již proto, že většinou rozmnožuji české písemnictví z ochoty, zadarmo, z pouhého idealismu? Idealism v naší době, k smíchu! Ještě před padesáti roky uměli si vážiti každého pracovníka na národa roli dědičné — ale dnes!? Tuhle jsem napsal tragedii o pěti aktech a sedmnácti obrazech. Jest výborná. Sám professor Dřímala prohlásil ji po stránce jazykové za vzornou. Ký div! Vždyt jsem ji psal s perem v pravé a s „Brusem“ v levé ruce. Můžeš si pomysliti, co z toho vzniklo za mistrovské dílo! Jmenuje se „Bořivoj Děpoltovec“. Můj rek jest representantem idey slovanské. Dobývá Polsko, aby s ním mohl spojiti Čechy, potom Rus, Bulharsko od Archangelska po Cařihrad, od Uralu po Eisenstein. Pak se dá prohlásiti carem, podlehne sice partikularistům, ale idea jeho vítězí v apotheose za zpěvu „Bože cara chraniž.“

„Promiňte,“ poznamenal Zdeněk, „poněkud smělá myšlenka, přenášeti tolik moderního na počátek třináctého století —“

„Licentia poetica! Tomu nerozumíš, Zdeňku. Moje čepice je v máji také licentia poetica. Ostatně děkuji této své čepici popud k své tragedii. Díval jsem se na ni a na sebe do zrcadla, a pod ní bylo nějak živo. Inu, poslovanštila mne a z ní vylíhl se slovanský nápad. Pomyslil jsem si pojednou, jak by krásně vypadalo jeviště plné takových čepic. I sedl jsem a napsal Bořivoje Děpoltovce. A ty mi k němu namaluješ figuriny, jednu čepici vedle druhé! Není podivno, kterak vzniká básnická inspirace z podnětů na pohled nepatrných? Uplynulo čtrnáct dní od vzniku idey, truchlohra byla hotova —“

„Obdivuji se vám. Přípravná historická studia, rozvrh, podrobný plán, sepsání, propilování — to vše do kratinké doby dvou neděl dovede směstnati pouze geniální hlava.“ (Pokračování.)

TĚŽIŠTĚ.

Z tajností uměleckého tvoření od **JAKUBA ARBESA.**

(Dokončení.)

Nemohouce věnovati pozornosť výrazům všech, věnujme ji na chvíli aspoň muži jedinému, o kterémž jde v národě jeden hlas, že to znalec nad jiné zkušený, vzdělaný, přísný a ve svých úsudcích rovněž tak duchaplný jako prozíravý. Byltě již procestoval takřka celou Evropu výhradně jen k účelu seznámiti se s výtvarným uměním a založil přímo velkolepou sbírku rytin a vyobrazení všech vynikajících výtvorů uměleckých s drahocennou odbornou bibliotékou; úsudek jeho v záležitostech uměleckých nebývá od mnoha let nikdy brán v pochybnosť, poněvadž jest vždy věcný, svrchovaně případný, znalecky bezohledný, tudíž aspoň relativně spravedlivý.

Je to muž asi čtyřicetiletý, souměrného vzrůstu; obyčejně klidného, myslivého výrazu v pravidelné, skoro možno říci sličné, ačkoliv jaksi pergamenové tváři. Modré výrazné oko, úzké aristokratické rty, malé, hnědé knírky a dlouhý, vlnitý kaštanový vlas — každá podrobnosť jest v přirozeném, nerušivém souladu s celkem.

V prvním okamžiku, když se byl před sochu ve vzdálenosti asi pěti metrů postavil a upřel na ni první, plný a znalecky jistý pohled, jevila tvář jeho po několik vteřin obvyklý myslivý klid. Změřil sochu od hlavy k patě a nazpět: po té zakroužil zrak jeho plaše po soše, nejinak nežli jako by chtěl všechny podrobnosti takřka v nerozdílném okamžiku přehlednouti.

Zároveň s pohledem mění se výraz tváře. Mírně sevřené rty se pootvírají, oči přimhuřují a zase pootvírají; obyčejně hladké čelo se přivrašťuje, koutky rtů se mrzutě protahují a sešklebují k trpkosti. Náhle vidíš, aniž bys změnu chápal, že jest oko přiblble vytřeštěno na jeden bod — vrásky na čele vyhlazeny, ústa odporně pootevřena . . .

Dvě, tři vteřiny zůstává tvář beze změny; po té mění se ve výraz mírné přívětivosti, jako když duší šlehne záblesk radostného překvapení; leč po chvíli jeví se už zase výraz příkrý, ba drsný jako tvář neúprosného soudce, když se chystá pronésti rozsudek zdrcující.

Až dosud stál bez pohnutí; toliko svaly v obličeji pohrávaly naznačeným spůsobem. Náhle se pohnul. Vykročil a zase se zastavil; naklonil hlavu na pravo, pak na levo; zastínil si plochou dlaní oči — a tak dívá se na sochu napjatě, jako by chtěl vniknouti do její „duše“. Po několika vteřinách spustil ruku, učinil několik kroků na pravo, pak na levo, po té ku předu a se všech stanovisk těch pozoruje a zkoumá sochu v celku i v podrobnostech.

V každém jednotlivém momentu jeví tvář jeho jiný výraz; není nižádné pochybnosti, že nepostižitelné dojmy, jaké činí výtvor na jeho duši, obrážejí se v jeho tváři více méně věrně, ale pro pozorovatele přece jen naprosto nečitelně.

Kdo vyzná se jen poněkud v klamných těchto fysiognomických odstínech, ví, že skoro nikdy neodpovídají pravdě úplné, a proto se vůbec ani nepokoušíme vystihnouti pravdivého jejich významu.

Déle desíti minut věnována tímto spůsobem soše pozornosť nejbedlivější, nejpřísnější, aniž by byl kdo z přítomných hluboké, ba skoro trapné ticho jen jediným slůvkem nebo jen tónem přerušil. Jen fysiognomie „mluvily“ více méně klamnou svou řečí.

Náhle uklouznul hlavnímu znalci neartikulovaný tón, o němž ovšem nedalo se určiti, znamená-li pochvalu a uspokojení nebo překvapení v nejvyšší míře nemilé.

Zraky všech přítomných upřely se tázavě, ba dychtivě na tvář znalcovu, jako by čekaly vysvětlení a konečný, právoplatný úsudek; ale znalec nebyl patrně ještě se svým zkoumáním hotov. Roztáhlť obě ruce, jako by si dělal místo a rtům jeho uklouzlo toliko jediné slůvko: „Dovolte!“ Po té jal se zkoumati sochu obvyklým svým spůsobem: obešel ji a prohlížel se všech stran a se všech možných vzdáleností, počínaje si při tom začasté skoro až komicky. Nesčetněkráte se přikrčil a hned zase vztýčil. Někdy se díval na sochu prostým okem, jindy lorgnetou nebo divadelním kukátkem. Několikráte usedl i na bobek a zase prudce vyskočil, ba — když byl sochu několikráte obešel, což z ostatních někteří po něm učinili, vrhl se před sochou „na všechny čtyry“ a prohlížel a zkoumal ji i takto. Konečně prudce vyskočil a rozhlednuv se vítězoslavně kolem sebe, jako by hledal tvůrce, přitlumeným hlasem pravil:

„Výborně!“

Jediné slůvko — a jako na povel počali také ostatní hosté pronášeti urývkovitě své úsudky:

„Výborně!“ opakoval jeden.

„Znamenitě — dokonale!“ doložil druhý.

„Mistrovský to výtvor!“ zvolal třetí.

A zraky všech obrátily se k mistru Levému, kterýž stál nepohnutě na témž místě jako dříve a v jehož tváři jevila se i nyní ještě, když bylo nejnovější dílo jeho uznáno mistrovským, nevylíčitelná starostlivosť, ba úzkostlivosť. Nejblíže u něho stojící hosté podávali mu ruku, někteří mu gratulovali k novému proslavení českého jména; jiní různě, ale svrchovaně pochvalně vyslovovali se o jeho díle.

Po chvíli věnována soše pozornosť poznovu. Nyní ovšem již jen pozornosť jaksi doplňovací a nikoli za trapného ticha jako před tím, nežli pronešen definitivní úsudek úhrnný.

Vizme však, čemu pozornosť ta věnována!

Před zraky zkoumajících stojí na podstavci model biblického světce — velká, štíhlá a přece svalovitá postava muže asi padesátiletého, s mužně krásnou tváří, s výrazem zbožně myslivým. Oblečen jest v biblickou povykasanou tuniku, v levé ruce drží otevřenou knihu se starobylými písmeny; pravou ruku má v lokti ohnutou a ukazovákem ukazuje na písmo v knize. Bezvadně modelovaná hlava jest poněkud k postavě nakloněna, čelo nevysoké, ale široké a vráskami rozryté; nos rovný, antický; uprostřed rozčísnutý vlas splývá kadeřavě v zadu až na šíj, kdežto vous vybíhá v bradu přímo klasicky modelovanou.

Ze spod řasnaté, prostými třásněmi olemované tuniky vyčnívají bosé nohy — pravá až po ohyb, levá z pola — nejinak nežli jako by se byl světec v klidné chůzi náhle zastavil a poněkud rozkročen se zamyslil, nebo — jako by byl ve zbožném zamyšlení chvíli stál a právě se chystal vykročiti.

Ve smyslu sochařském smělé, ba odvážné postavení. Ale vzorný klid, jakým socha působí na diváka v umění nejobeznalejšího, jest důkazem, že mistr rozřešil úkol, jejž si byl uložil, aspoň přibližně dokonale.

Ký div, že vyslovují hosté při opětném zkoumání sochy výroky a úsudky nejchvalnější.

„Ano, ano — toť pravý světec, pravý apoštol Kristův,“ připomíná jeden.

„Tak a nejinak představoval jsem si dle bible Bethsaidského rybáře, syna Zebedeova, Jakuba staršího, k němuž Spasitel choval tak velkou důvěru, že mohl jej doprovázeti i tam, kam jiní apoštolové neměli přístupu,“ vykládal druhý.

„A jak vzorně ušlechtilý, vzorně krásný a zbožně přemítavý to výraz v tváři bezvadně modelované!“ diví se třetí.

„Jaká dokonalosť, jaké mistrovství celku i všech podrobností!“ žasne čtvrtý. „Jaká souměrnosť v ohledu anatomickém, jaká umělosť a přirozenosť v modelování každé části těla, jaká měkkosť v každém jednotlivém záhybu tuniky.“

„Žel, tisícerý žel, že nemůže býti mistrovské dílo to zachováno matičce Praze!“ volá pátý.

„Přejme je děkanskému chrámu poličskému, pro který bylo objednáno!“ dokládá šestý. „Kdož si je byli objednali, jeví smysl pro umění a zasluhují proto, by měli ve svém městě také aspoň jediný výtvor, který budí závisť Pražanů. V Praze arci by bylo dílo to přístupnější celým Čechám; ale což naplat — když vzhledem k dílu tomu neměla Praha pro umění takového smyslu jako Polička . . .“

Tak a podobně vyslovovali si hosté své myšlenky a náhledy, kulminující v celku v tom, že mistr Levý vytvořil zase jedno nesmrtelné dílo řídké dokonalosti, dílo, které jej staví po bok největším umělcům všech dob. — — —

Déle dvou hodin trvalo zkoumání a prohlížení sochy a výměna úsudků i pochvaly neobmezené. I mistr Levý súčastnil se později hovoru; odpovídal však jen, když byl na něco otázán, jednoslabičně, ba úsečně a tvář jeho jevila doposud ještě tutéž starostlivosť, ba úzkostlivosť jako dříve.

Znalci a amatéři už jen kolem sochy šukají. Nikdo nevypátral nejnepatrnější vady, nikomu nenaskytla se příležitosť k výtce nějaké, byť sebe malichernější nebo jen zdánlivé — všickni již jen, abychom tak řekli, paběrkují; ale nenalezají, nežli co budí uspokojení, ba obdiv neobmezený.

Náhle jeden z nich — muž, jenž byl první vstoupil a před chvílí výmluvnými slovy mistru Levému své svrchované uznání projevil, pohledl na bosé nohy světcovy a k ustrnutí svému pozoruje, že vlnité linie, jež tvoří chodidla s podstavcem, jsou neurčité, ba že i svršek obou nohou

jest jaksi na kvap, skoro ledabylo nebo lehkomyslně modelován.

Chvíli stojí bez pohnutí nad jedinou vadnou abnormalitou, zdá se mu, že se mýlí; ale čím déle se dívá, čím pečlivěji a svědomitěji vadnou částku zkoumá, tím frapantněji jeví se rušivá vada, kterou bylo patrně lze hravě několika hmaty odstraniti.

Konečně nemoha se ubrániti trapnému pocitu, obrací se s nejlepším úmyslem k mistrovi a praví tónem co možná nejlahodnějším:

„Výborně, znamenitě, mistrovsky! Vše tak dokonalé, že nelze si dokonaleji ani mysliti .... Ale tyto nohy —“ při tom ukázal prstem na nohy světcovy — „zajisté, milý mistře, ještě propracujete?!“

Tvář mistrovu přeletla podivná chmura.

„Ah, ovšem, ovšem,“ zamručel do vousů, jako by mluvil sám k sobě.

A slovy těmi zkoumání znalců a amatérů ukončeno.

Vysloveno ještě několik konvenienčních frazí, mistru Levému vyjádřena ještě nejlichotivějšími slovy několikkráte zasloužená pochvala, načež hotují se vzácní hosté k odchodu.

Levý je doprovází až ku dveřím. I zde ještě musí si dát líbiti několikerou gratulaci — a provází hosty až do předsíně ....

Konečně vrací se do atelieru — krokem volným, váhavým. Postoupí a zastaviv se před svým výtvorem, dívá se naň zkoumavě, jako byl již po několik týdnů skoro každou hodinu několikráte učinil — a chmura starostlivosti, ba úzkostlivosti, která byla na chvíli zmizela, vrací se v jeho tvář ....

„Ah, pravda, pravda,“ mručí po chvíli. „Což vše naplat, milí drazí pánové! Což vše naplat, když —“

Po té pohodil hlavou a trpce doložil:

„Co mi platno všechno vaše uznání, co platna planá, bezúčelná vaše pochvala! Kdybyste mi byli raději, drazí pánové, vypátrali, po čem už po celé týdny marně pátrám sám — kdybyste mi byli, milí, drazí pánové, raději prostě pověděli, kde má můj ubohý svatý Jakub — těžiště!“

Po těchto zamumlaných slovech mistr Levý sklesl na židli, na které byl seděl, nežli jej hlouček slovutných znalců a amatérů vyrušil, a zastřev si oběma dlaněmi tvář, přemítal jako už dříve — o vadě nejhlavnější — — — — —

Našel-li mistr Levý těžiště svého svatého Jakuba, jak mu je svrchovaně citlivé jeho svědomí umělecké hledati kázalo — nevíme ... Ale že dostál slovu svému a „propracoval“ i nohy světcovy tou měrou, že na nich ani nejroutinovanější oko nejbystřejšího znalce nevypátrá nejmenší vady — jest jisto ...

Po mnoho let stojí už socha v děkanském chrámě poličském. Tisíce lidí ji vidělo, na sta znalců ohledalo; ale s čím a jak dlouho bylo genialnímu tvůrci zápasiti, nežli napravil neb aspoň maskoval vadu, které nikdo nespozoroval, zajisté sotva komu napadlo.

FEUILLETON.

Na Osykovo.

Z cesty po Slovensku. Podává Josef Dědeček.

(Dokončení.)

Ach však jak tu zvláštního bohatství nakupeno uvnitř! Hned v první jizbě před vchodem překvapilo nás krásné akvarium s vodometem. Kolem pak v souladu a v přehledných skupinách nakupeno vše, čím lesní příroda se může honositi. Najdeš tam vycpané tchoře, veverky, hranostaje, lasičky i vzácného sviště, jenž na Karpatech jest domovem. Z ptactva vítá příchozího čáp, výr, perlička, hojnost různých papoušků a rozličných ptačích hlav. Jinde opět upevněny nebo rozloženy jsou rohy beraní, kravské, kozí a antilopí, tamto zase vosí hnízda, kančí zuby, ptačí vejce, konečně i celé sbírky hmyzů. Rovněž jednotlivé mořské typy z rodiny ježků, mušlí a plžů tu zastoupeny. Ani na heraldiku a starožitnosti různými podrobnostmi nezapomenuto — zkrátka: těsný ten prostor v obou jizbicích upraven v hotové a v jednotlivostech vzácné museum! — Tam dole v městě viděl jsem také „museum“, ale pouze co nápis v bývalém evangelickém gymnasiu. Pravé museum násilím vystěhováno a ponechán nade dveřmi na památku jen onen nápis.

Kdož ví, co všecko ještě bych byl v utěšeném zákoutí Osykovském spatřil a v zápisníku svém zaznamenal, kdyby při nejpilnější práci mne nebyl překvapil sám domácí pán. S chvatem vnikl do vnitř a v patrném rozčilení, z dvojí hlavně snad příčiny. Za prvé tu dnes prodlévala skvělá a četná společnost dam a pánů z blízka i z dáli; nad to ještě patřil výlet na Osykovo k národní slavnosti Živěny, a Osykovský pán byl uvědomělý Slovák, už tenkráte, když více než před čtyřiceti roky jeho bratří a s nimi také on byli nuceni chopiti se zbraně pro svatou věc národní.

Ale přál bych vám spatřiti jeho překvapení, když, odběhnuv do jizby, kdež sám a sám jsem se bavil prohlížením památek tam uchovaných, zaslechl, že jsem z Prahy, a že na jeho poklady dosti vynadívati se nemohu.

„Což dovolte, abych vás poboskal!“ vzkřikl, že až teskno mi bylo, a mžikem stařec ten celoval a tiskl v pevnou náruč svou mne neznámého, ač přece upřímného pobratima. „To mne uspokojí, keď len sa rozhlási o Osykovu“ — a již zase odkvapil ven do sadu v kruh osob známějších, jimž neustával tisknouti ruce, a kde slušelo se, boskati — on opuštěný, sám na sebe odkázaný vetchý stařec. Zatím co venku zněl veselý rozhovor a zpěv a brzy s té, brzy s jiné strany jarý hlas domácího pána: „Zpěvajte, kaj jste Slováci!“ — a — „Nechte sa poboskat!“ do jizby zalehal, uvažoval jsem, kdo jest vlastně tento majitel Osykova, a proč uzavřel se tady v samotě na horách. V této nejistotě alespoň o něčem jsem se dověděl z diplomu, zavěšeného na protější stěně. Stálo tam: „Matica Slovenská svo-

jemu cudnému členu Jánovi Ivan. Lilgovi v Turčanskom Sv. Martine dôkazom pravdy a práva. Z tretieho zasedania výboru Matice Slovenskej v Turč. Sv. Martine. 7. Januara 1864.“ Dr. Kuzmány, první podpredseda, Jan Országh, druhý podpredseda, Pavel Mudroň, tajemník. Teprve později jsem zvěděl, že p. Lilge jest ve světě samoten, a že jediná radost jeho ve dvojím se vrcholí: předně radou i skutkem pomáhati potřebným junákům slováckým, by mohli dospěti ku zdaru a podpoře vlasti, a druhé — aby Osykovo zkvétalo a hojně bylo navštěvováno! Však také zasluhuje toho vším právem.

Pod hlavní budovou Osykova rozkládá se na svahu malebný a bohatý park, v němž botanika mnohá vzácnost překvapuje. Již villa sama zastíněna s dvou stran vzácnější pnivou bylinou, podražcem (Aristolochia Sipho), jehož květ nápadně dýmce jest podoben. V rohu před domkem poskytuje stínu zřídka kdy tu vídaný kaštan jedlý, strom as třicetiletý, právě obdařený neúplně uzrálým opadavým plodem. V jeho stínu touž dobou právě se světem se rozloučil zvláštní snovač, přítulný a i ve tkaní hnízdečka dovedný to ptáček. „Nu, bude míti aspoň slavný pohřeb,“ usoudil starý filosof Osykovský, naráječe na vzácnou návštěvu, která úmrtí jednoho z jeho miláčků zrovna byla svědkem.

Keřům magnolií i zde dobře se daří, ač tuším, že květu tam dosud nevydaly jako blízké mahonie, jež namodralými bobulemi hojněji byly obsypány, než jak vídati časem v sadech pražských. Opodál zase několikaletý liliovník neobyčejným tvarem svého lupení se pyšnil, a hned pod ním překvapilo nás několik sněhobílých zvonkovitých květů zvící sněženky v přímý jehlanec sestavených. Byla to jiná vzácnost, totiž yucca. Celé lesíky cizích konifer, z nichž druhy Podocarpus a Libocedrus co nejvzácnější uvádím, jsme spatřili, a všecky nakupeny tam buď u cest, buď dále v trávníku v malebných skupinách. Mezery vyplňovaly plodem zdobené krsky ovocného stromoví, nebo bohatými květními hrozny se honosící Catalpy a jiné přerozmanité bylinstvo, z něhož protěž alpský nejpřednější tu stanoviště zaujímal. Ani tropické orchidee, v několika květináčích nad studánkou na větvích zavěšené a také částečně kvetoucí nescházely v této pohorské rajské miniatuře.

Jako byla květena na tato podtatranská místa svým otužením zcela zvláštní, tak i nádoby, v nichž bylinám jest žíti, originálností se jí vyrovnaly. „Vydrží-li kůra stromu nebo pařez po více let, dříve, než úplně zetlí, proč by obojí nehodilo se také za květináče?“ vysvětloval mi pan Lilge, když v tomto směru výzdoba jeho malého parku mne podivením naplnila. A měl zcela pravdu, byla to myšlenka nová i praktická. Pařezu tam užito dokonce i za včelník, jejž arci několik dlouhých železných hrotů u česna musilo chrániti před medochtivým huňatým sousedem.

Jest mi vyznati, že celé zařízení pohorské této samoty bylo pro mne řadou milých překvapení. A to tím více, když později jsem seznal, že vše jak tam stojí a leží, provedl jediný muž, aby potěšil své sourodáky a to, co vzácného a trvalejšího Osykovo přechovává, jim odkázal v dědictví. Tam dole v stoličném městě právě v těch prázdných síních, kde v budově bývalého evangelického gymnasia slovácího ční nápis „museum“, má býti někdy uloženo všecko bohatství Osykovského eremity.

Dole pod Osykovem přibylo zatím mnoho obecenstva, dílem ze Sv. Martina, dílem z nejbližšího okolí. „Zbojnická“, to jest, jak právě vlastníma očima jsem se přesvědčil, pečeně na rožni, se dopékala, a mohu říci, že šla každému velmi k duhu. Nápojů obojího druhu i pokrmů byl nadbytek. Vrcholem všeho byla však cikánská salonní kapela, která zaujala nad „kolem“ nejvhodnější místo, a při její ne-li čarovných, přece jaře osvěžujících zvucích rozproudil se záhy křepký tanec a veselá zábava. Pouze dvě piecy taneční museli jsme my hosté od Vltavy na přirozených lesních sedadlech přesedět. Jednu z nedostatku tanečního umění a druhou z neznalosti tamější terminologie. Jakmile spustila kapela čárdáš, nikomu z nás nebylo možno vejíti v pekelně rychlý ten zápas, jemuž oddala se skoro v plném počtu družina domácí. Tu pouze oko jsi napínal, jaké a jak kvapné kroky a kolotoče celý onen tančící roj před tebou uhnětené lesní tančírně zasvěcoval, a neméně nervy, aby v těch bleskurychlých obratech žádná ta milá duše neutrpěla pohromy. — A neutrpěla ni jediná! Naopak ještě více se vše rozohnilo, div že sensitivní nervy očí kolem hovících si diváků se nepotrhaly. Sotva dotančený čárdáš nanovo byl vytleskán, až posléze s opravdovým, únavou zpitým zmalátněním tanečníků se ukončil.

Druhým odřeknutím se byla zábava, kterou mládež, ani po čardáši nechtějíc dopřáti sobě oddechu, přezvala jmenem: „Kaša kypí, kaša vrie.“

Není tanec to, nýbrž hra. Libovolný počet párů, v nichž po právu dámy pravici a páni levici zaujímají, postaví se jednotlivě za sebou v řadu. Toť asi ta kaša. Před prvním párem zůstane pořadatel hry, jenž kašu má přivésti u vaření a kypění. To docílí slovy: „Kaša kypí, kaša vrie!“ která jsou znamením, aby se zadní pár oddělil, každý jeho člen hnal se úprkem ku předu, tam se opět sešel a v tom případu na první místo se postavil. Avšak pořadatel tomuto sejití se brání a usiluje zmocniti se dámy, aby s ní sám zaujal první místo. Podaří-li se mu to, což při zručnosti a úskočnosti dam není tak snadné, musí o dámu oloupený sok jeho sám nechat „kašu vrieti a kypět,“ až týmž způsobem dojde vysvobození.

Hra tato je stejně zábavnou jak pro účastníky, tak pro diváky a nemálo se podobá našemu „Kokši“.

Ale cikáni neradi sedí na prázdno. Když pohledem na bavící se mládež s dostatek se poveselili, spustili skočnou a nastal opět burácivý všeobecný rej.

Trval až pozdě do noci a jím také výlet ku všeobecné spokojenosti se zakončil. Aby skončil se i bez úrazu, o to svědomitě starala se poblíž našeho lesního tábora umístěná stráž, honvéd s četníkem, kteří při zpátečním pochodu do města s péčí nemálo okázalou kryli nám záda.

*

Vyobrazení.

Na rozcestí. Kresba G. J. Schulze.

Co teď? Frantík přiběhl odpoledne ze školy, všoupl čítanku s tabulkou rychle pod postel, vyluskl hrnek mléka a vykradl se nepozorovaně za humna, aby nemusel kolébat. Kam nyní? Hlava je plna na prasknutí, ale jak nejdříve a nejlépe do toho? V Kozinci ví o mladých srnadech, pod Hrádkem o červenkách, v Želímě docela o vrábnících, a ti konipásci ve skále nade mlýnem také už jsou na „vylítání“ — jako staří. Jsou to starosti, člověk by stěží uvěřil. Se všech stran to šveholí a tíká i cvrliká, všude plná hnízda, a on, Frantík, je tak nešťasten, že nesmí domů přinésti ani ptáčka. Tatíček dělá hned kázaní, že je to škoda i hřích vybírati ptačí hnízda a maminka laje, že jí tím doma nadělá nečistoty a smetí. Nač jsou tedy ti ptáci, když se nesmějí vybírat? Ale počkej, Frantík si dovede pomoci. Zavolá sousedovic Vašíka, svěří se mu, vyberou hnízdo spolu a Vašík z vděčnosti a uznalosti bude mladé krmit a ošetřovat, až budou jako sta. Potom se o ně rozdělí, a.... „Frantíku, co tu děláš? Půjdeš hned domů kolíbat! Tončka se může na kolíbce sfantit a ty tu lelkuješ . . .“ volá rozdurděná matka a již postrkuje trpce zklamaného Frantíka před sebou. Pro dnešek má po radosti. Však si to zejtra vynahradí, nezůstane státi na rozcestí, ale půjde rázně a přímo za svým cílem. *R.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhrazena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 24. V PRAZE, dne 25. srpna 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází závidělně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

u vidíš! — Tvůj doutník dohořívá. Dej mi jiný. Tak. Děkuji. — Kus byl hotov. Co s ním? Máme právě vypsaný konkurs. Zadám svůj kus. Uplyne týden, měsíc, čtvrt roku, půl roku. Já se pídím, přeptávám, docházím k soudcům, naznačuji, že by jako bylo záhodno, nezanedbávati pozoruhodné talenty. Vše marno. Teď je tomu již něco přes rok! Považ! — Volil jsem jinou methodu. Rozesýlám po krajinských listech všeliké narážky na trestuhodnou lenost jurorů, a posýlám jim každých čtrnáct dní peprné anonymní lístky. Podívej, zas mám toulec plný těchto parthských šípů.“ Pravožij vytahoval ze všech kapes korespondenční lístky. „A jsou ostře broušené! Mají hroty jako: ‚Vy osle! Vy vrahu mladých talentů! Vy augure! Vy monopolníku! Vy hlupče! Vy sinekurníku!‘ A co tomu řekneš!? Ani takové kalené střely neproniknou kožichem těch samozvaných velikánů! Konkurs je posud nevyřízen, a cenu podnes nemám. A čekám na ni toužebně! Dále mám v kufru velkolepý román — také historický a slovanský. Jiný neuznávám, jiný nenapíšu. Ohromné dílo. Je z doby bělohorské, zlato, med! Derou se oň, náš krajinský časopis pořáde mne o něj prosí, redakce v Prostřední Lhotě trhá mi jej z ruky — ale tito vydavatelé neplatí honoráře, a mimo to bych u čerta jedenkráte rád vyšel v Praze! Zdejší nakladatelé vědí o něm všichni, ale myslíš snad, že některý o rukopis řekne? Chyba lávky! Naopak, jakmile mne zočí s rukopisovým balíkem pod paží — oni jej všichni již znají — vyhnou se mi, zmizí za rohem nebo se dají zapříti. — Že pro přijetí básní nesnadno se rozhodnou, chápu. Tyto perly jsou toliko pro vybrané, distingované publikum. Toho jest špetka, knihkupci musí býti opatrní. Ale „Démanty mé duše“ čili „Dech aeonů“ může vydati bez rozpaků každý. Vždyť profesor Dřímala vrátil mi rukopis po přečtení s pohnutím a položiv mi ruku na rameno pravil: „Výborně, mladý muži! V knize není jediného chybného genitivu. Jen tak dále.“ Nabízel jsem mu dedikaci knihy, prospěla by jí toliko, leč znamenitý učenec vyprosil si, abych jej ušetřil — z pouhé skromnosti. Na to věnoval jsem sbírku naší baronce. Počítal jsem, že její pomocí vydám knihu vlastním nákladem, což by bylo nejmoudřejší. Ale baronka — zapamatuj si pro vlastní potřebu, jak dovede býti zlomyslná — poradila mi, abych 56 básní vynechal a na místě padesáté sedmé a poslední napsal jinou. Potom prý dedikaci mileráda přijme. Považoval jsem její řeč za pouhý žert, nechal jsem věnování jak bylo — ale když mne zaklela sem do sýra, vyškrtl jsem její jméno z knihy. Pryč s neuznalou, cizáctvím prosáklou baronkou! Na místo ní vybral jsem si znamenitou tenkráte brusičskou auktoritu a připsal jí knihu, sháněl se rok po nakladateli. A po roce byla brusičská auktorita sesazena — byl jsem téměř rád, že kniha posud nebyla v tisku. Aspoň byl čas věnování změniti — prosím tě, co s padlou veličinou! Tenkráte zvěděl jsem o jednom majiteli škrobárny, pilném prý podporovateli našeho písemnictví. Hajdy k němu. Byl potěšen, přijal dedikaci nečtené sbírky a napsal mi vřelé doporučení svému knihkupci. Ten přečetl si list, zavrtěl ustrnule hlavou a osopil se na mne: „Řekněte panu továrníkovi, aby nejprve zapravil svůj účet. Po té si přijďte s jeho doporučením!“ Co teď?! Poraď mi — ej! Poslyš! Tvůj kanovník Čerman! Což? To by byl můj člověk! Božská myšlenka! Počkej — připíšu báseň o Zuzaně, dvě, tři, tucet básní, dám je v čelo své knihy a pod vlajkou Zuzany, zároveň s tvým obrazem —“

Posluhovačka vešla přinášejíc visitku.

Jedva Zdeněk lístek zahlédl, vyskočil a spěchal sám hosti vstříc.

Ve dveřích objevila se slečna Živná.

Mladý malíř políbil jí vroucně ruku a vítal dámu srdečným i uctivým pozdravem.

„Baronka u vás?“ ptala se slečna.

„Paní baronka Orelská?“ podivil se Zdeněk.

„Ovšem. Meška v Praze. Pravila, že vás navštíví — doufala jsem nalézti ji zde — —. Nu, nic nevadí, však my se opět sejdeme. Dovolte, abych použila zatím příležitosti a rozhlédla se vaším atelierem.“

„Ah — pan Vymetal zase v Praze!“ Zočila ho jaksi pozdě, narovnavši si zlatý svůj skřipec a pohlédnuvši jím bystře na básníka. Zapomínajíc dodati, že jest z opětného setkání velice potěšena, vešla do dílny malířovy, jenž před ní draperie vchodu široko rozhrnul.

Pravožij vešel právem přítele Zdeňkova za dámou.

Zlobil se na slečnu, velmi. Byl by jí bezmála ušlápl lem šatu — ne schválně, pouze nejapností, kterou považoval za řízení prozřetelnosti. Zlobil se však jen v duchu, a spatřiv svůj obličej v malém benátském zrcadle pomyslil si k němu s M. S. Patrčkou:

„Eyhle obraz durdince,
gehož mužnost w sklenince!“

Úplně sice nebyl tento obraz případný, neboť P. D. V. Hlubocký byl rek. Ale co se ženskou! Jak dokázati slečně Živné, že má u Pravožije mnohé na vroubku? Byla ženská! Šetřil ji. P. D. V. Hlubocký počal býti sám s sebou spokojen.

Pokročil dále do atelieru; v tom však zarazil se znova.

Zrcadlo obráželo úplný obrázek Zuzany, malované ve vystupování z lázně právě v tom okamžiku, kdy voda přestává obestírati tělo a utěrák ještě nepočal je zahalovati. P. D. V. Hlubocký zíral bez dechu na vábnou postavu. Cítil se v bezpečnosti. Ani Zdeněk ani slečna Živná nemohli si o něm nic zlého pomysliti. Vždyť prohlížel si patrně pouze starý výrobek proslulých skláren muranských! Oddal se pilně obdivu mladistvých půvabů graciosní dívky, a roznícen vzpomněl zlostně na prvější zbraňování Zdeňkovo, aby poeta originál obrazu nespatřil. Sobík! Nevděčník! Pravožij vzkřikl naň v duchu jakož psáno v M. S. Patrčkovi:

„Sedlák křičj: ‚Kýž tě zdusý kat!
Toli za mau službu plat?‘
Wlk se zasmál, až mu třepala se kůže,
a děl: ‚Giný-li se od zlosyna daufat může?‘“

Nu — tak zle přece nebylo. Zdeněk ještě nepronesl poslední slovo v příčině půjčky. A vlk nebyl a zlosynem se neosvědčí —

Hnutí Pravožijovo poskytlo jeho zraku vyhlídku na jinou partii obrazu a zároveň na sebe. Spatřil svou hlavu těsně vedle hlavy starého vilníka. Oba zírali satyrovsky na Zuzanu, zdálo se, jako by sestrkovali hlavy, špoulili ústa, oddychovali těžce, horečně —

Ne, ne, ani pomyšlení! P. D. V. Hlubocký a takové nízké city! Postoupil zase o půl kroku, aby odporné tváře pokryteckých strážců mravnosti ztratil z očí, a v tom počalo mu cosi ve vděčnějším pohledu na Zuzanu samotnou překážeti. Mezi odvráceného diváka i obraz v zrcadle vsunula se hlava slečny Živné. Dívala se také na Zuzanu, na obraz skutečný, a Pravožij lačným zrakem četl s její tváře, co asi tomu říká. Viděl slečnu z profilu. Hleděla na malbu s úplným klidem, učinila několik věcných poznámek a pokračovala v obhlídce atelieru. Zdeněk zadržen před stojanem poznámkami slečny, hnul rámem — luzný obrázek zmizel ze zrcadla.

„Kýž tě zdusý —! Pardon!“ vzpamatoval se poeta i povšíml si také blíže pracovny mladého malíře. Byla skutečně malebná, bohatá, zajímavými tvary a barvami až závratně přeplněná. Jeden kout připomínal sakristii, druhý byl jako výstava nějakého cestovatele po Africe, třetí jak boudoir, čtvrtý podobal se haraburdovně. A všude plno plátna, papíru, stojanů, manequinů a divného a divného nářadí. Porůzné studie a odlitky ženských ramen, nohou, bust, náčrtky, kopie a podmalované obrázky dám více méně dekoletovaných, přede všemi však Zuzana jímaly Pravožije arciť nejvíce. Obdivoval se jí nerušeně bez prostřednictví zrcadla, neboť slečna Živná byla zanikla kdesi za stojany.

„Domnívala jsem se, Zdeňku,“ zaslechl náš poeta z její úst, „že jste se již nadobro vyzul z mušketýrských bot pražské akademie. Bohužel znamenám tu a tam recidivitu, obzvláště na této skizze, v které k nevíře těžkopádně vykračujete. Co to?“

„Slečna práci tu posud nezná? Vždyť lopotím se s ní již na druhý rok. Je to zakázka, kterou mne obmyslil pan profesor Dřímala prostřednictvím mého přítele, pana Vymetala. Pohříchu nejsem s tohoto úkolu, zoufám již nad sebou —“

„Sujet jest nějaký církevní?“

„K službám, slečno. Oltářní obraz pro kostel v rodišti páně profesorově. Zamluvil si jej právě u mne, poněvadž není s to věnovati naň více než fatku. Přijal jsem zakázku pouze z vděčnosti k panu Vymetalovi, který mne zákazníkovi byl doporučil, a nyní bych platil raději poenale nebo přidal ještě odměnu tomu, kdo by za mne provedení chtěl ujati. Pan Vymetal, jehož doporučení —“

„Ah, pan Vymetal!“ mínila slečna obratem hlavy k poetovi, jejž byla za sebou přistupujícího zaslechla. „Ujímáte se pořáde ještě Zdeňka?“

„Arciť. Nespouštím ho se zřetele a podporuji ho všemožně,“ odtušil s pěkným sebevědomím protektor a náš Pravožij.

„Díky vám. A smím se tázati, jakého způsobu jest ochrana, kterou mladý talent podpíráte? Promiňte, nemám potuchy, neslyšela a nečetla jsem o tom.“

„Doporučuji ho, chválím, mluvívám o něm šetrně.“

„Zajisté v příslušných kruzích?“

„Ano, mezi umělci a spisovateli s nimiž se stýkám. Mé rozsáhlé konexe —“

„Také v tak zvaných lepších domech?“

„I se synky z takových rodin promlouvám o Zdeňkovi v kavárně, v hostinci, ve spolcích —“

„A odtud plynou četné zakázky. Jako od profesora Dřímaly, od —“

„Od —“ rozpomínal se Pravožij.

„A od mnohých, kteří je teprve učiní,“ pomohl Zdeněk svému protektoru hladce z nesnází.

„Krom toho rozšiřujete po světě slávu nadějného talentu věcnými a vzletnými zprávami?“ vyzvídala opět slečna Živná, zírajíc na Pravožije svým obvyklým protivným pohledem bystře.

„Taktéž. Zejmena krajinský náš list přinášívá noticky a pojednání z mého péra o Zdeňkovi —“

„A mimo to?“

„Mimo to leží v několika redakcích mé referáty, hotové již dávno k tisku.“

„Jste velmi laskav,“ uznávala slečna vděčně, sklánějíc lehce hlavu. „Nemohl byste svým vlivem pohnouti profesora Dřímalu, by ulehčil Zdeňkovi práci? Neklamu-li se, bojuje ubožák s nesnázemi ve spůsobě předpisů zákazníkových —“

„Uhádnuto, slečno,“ ujal se slova čile Zdeněk. „Pan profesor i jeho dozorce, pan Vymetal, svázali mi ruce tolika různými požadavky a zevrubnými úkoly a mění je co chvíli —“

„Však mi profesor právě dopsal, abych ti domluvil důtklivě,“ ozval se Pravožij. „Nebude-li obraz do měsíce hotov, zruší svou zakázku a odepře ti svou přízeň.“

„Tak?“ usmála se poněkud ironicky slečna Živná. „Čeho si přeje pan professor?“

„Rámec jest vysoký a úzký,“ vysvětloval mladý malíř. „Do něho jest mi směstnati svaté Cyrila a Metoděje, Ludmilu, Václava, Vojtěcha, Prokopa, Jana Nepomuckého. Nejprve měli tito světci vystupovati šourem k nebi, potom zase táhnouti s nebe k české a moravské zemi. Ale nyní se rozmyslil pan zákazník na dobro. Aby nikdo prý nebyl uražen —“

„Kdo? Ti svatí?“ podivila se slečna. „Což jsou na sebe žárlivi nebo mají někteří hodnost vyšší?“

„Právě tento nedostatek vadí Dřímalovi,“ vysvětloval Pravožij. „Kdybychom byli pravoslavní, byla by pomoc snadná. Světci by jistě byli rozděleni do tříd. Neboť na Rusi svatý synod přikazuje svaté do rozličných „činů“, ba vládne mocí, sesaditi svaté nebo degradovati je do nižšího „činu“, když se objeví, že byli velkého vyznamenání nehodni.“

„Skutečně nehoda,“ smála se slečna, „že diétní třídy nevztahují se na naše světce. Jak vidím, unikáte nesnázi tím, že stavíte svaté na totéž niveau, za sebe, do husího pochodu, což jest myšlenka velmi originelní!“

„Ano, jdou za sebou v chronologickém pořádku,“ vykládal Zdeněk. „A nikdo si nemůže stýskati na to, že Cyril a Metoděj jsou velcí — nalezají se v popředí — a sv. Jan Nepomucký že jest v zadu a malý. Jet perspektivicky právě jako časem posledním z našich patronů. Dovedu je všecky směstnati do úzkého prostoru. Leč oba pánové uložili mi krom toho tolik podrobností stran kroje, výrazu, postoje, přejí si, aby Cyril a Metoděj byli stylisováni byzantinsky, sv. Václav a Vojtěch románsky, sv. Jan goticky, pozadí a stafáž aby byly renaissanční a tak dále.“

„Ubozí svatí!“ vzdychla si slečna. „A což tyto dvě obludy, vržené do koutů?“

„V pravo přemožené pohanství, v levo odražené Tatarstvo,“ vysvětloval Zdeněk.

„Obzvláště Tatarstvo se vám povedlo,“ chválila slečna. „Toť jediná propracovaná, hotová tvářnost, mistrně provedená, šeredná obluda. Patrně dle skutečnosti?“

„Ano,“ svědčil malíř. „Nalezl jsem model s originalní, odpornou, rozškubanou a skroucenou tváří. Nabídl se mi vlastně sám, chodě po domech žebrati. Však —“ Zdeněk pohlédl na hodiny, „— bude tu každé chvíle.“

Hospodyně vešla. „Sekerka,“ oznamovala.

„Toť on,“ zvolal Zdeněk. „Dovolte, odbudu ho, nemám proň času —“ Pospíšil do svého pokoje.

„Sekerka?“ podivila se slečna polohlasně a vyšla za Zdeňkem. (Pokračování.)

PROČ BYS VÍCE NEVĚŘILA...

Napsal **BOHDAN KAMINSKÝ.**

Proč bys více nevěřila, než jen že už konec bude,
proč bys víc už nežádala, než jen hrobní věnce chudé,
proč bys víc se netěšila z růží, hvězd i mladých let,
k čemu bys i letos chtěla jaro zřít už naposled?

Proč bys více nevěřila, že se láska ještě vrátí,
že kol čela ztýraného květem jarním zadýchá ti,
že zas bude jako bylo, samý květ a plně snů...
Vím, je podzim... ale dítě, proč nečekat na vesnu?

Proč si zoufat v marném pláči, proč jen věčně myslit na to,
že ti bouře všechno vzaly, co kdy bylo srdci svato,
proč v tom srdci míti místa jenom pro ten starý žel,
proč by člověk celé žití do hrobu jen pohlížel?

Kloníš hlavu... dítě drahé, srdce zlaté, co tu slova?
K čemu se tak teskně díváš, co ten zrak tvůj v hloubi chová?
Ah, víc tuším... zapomněl jsem, že mi sama v oku čteš:
„Miloval's — a sám už, hochu, sám už štěstí nenajdeš!“

KRAŠOV NADE MŽÍ.

Napsal **B. BERNAU.**

(Dokončení.)

ak to na starých vyobrazeních viděti a i dnes ještě znati jest, vedl ku bráně hradu Krašova dlouhý dřevěný, přes úzlabinu směle napnutý most. Na mostě tom dal Miseroni hned ráno po osudné oné noci několik trámů tak podřezati, že se pod opatem na koni přes most jedoucím prolomiti musely, by tak ve propasti i s koněm hrob svůj nalezl. Ale i tentokráte dopadlo to jináče, ať již chybou ve vypočtení nebo v provedení — bystrý komoň opatův přenesl jezdce svého bez úrazu přes most a dále do kláštera Plasského.

Tři léta po těchto událostech, když byl zatím Miseroni již dne 20. dubna 1676. i ves Střimany a lesy okolní za 7000 zl. rýnsk. Vojtěchu Hynkovi Teyřovskému v Einsidle, hejtmanu kraje Rakovnického, od statku Krašovského odprodal, r. 1678. dne 30. listopadu totiž zakoupil týž opat Plasský Benedikt, by se nepříjemného souseda zbavil, od rytíře Norberta Adolfa Miseroniho z Lissonu, který byl zatím nový proces proti klášteru prohrál, zbytek panství Krašova, t. j. hrad Krašov s vesnicemi Kozojedy, Zbohy a Rakolusky, s dvory Borkem a Rohy, za 27.800 zl. a 300 zl. kličného, kteroužto kupní cenu téměř celou také hotově zaplatil. Nástupce Norberta Adolfa Miseroniho, který se odtud do Strašecího odstěhoval a tam zemřel, byl syn Jeho Gothart, jemuž dědicové Vojtěcha Hynka Tejřovského ves Střimany teprve r. 1699. úplně doplatili.

Jako jediná památka na panování rytířů Miseronich na Krašově zachoval se ve farním chrámě kozojedském velký oltář, roku 1678. Norbertem Adolfem postavený, pak Marianský oltář s tímto nápisem: Léta Páně 1677. měsíce septembri oltář tento jest oferován a obětován od urozené pani Johany Miseronové, zrozené Chanovské z Dlouhévsi a na Krašově, ku cti a chvále boží a blahoslavené panně Marii Kozojedské pro věčnou památku. Amen.

Panování klášterníků Plasských na Krašově bylo hned na samém počátku znepokojeno bouří selskou, která právě tehdáž ve mnohých krajinách Čech vypukla a jíž ani država klášterní ušetřena nebyla.

Sotva byl opat Benedikt Engelken v koupený statek se uvázal a ku klášternímu panství Plasskému jej připojil, již počala se jeviti právě v příslušných k němu osadách považlivá znamení nespokojenosti poddaného lidu. Roku 1680. shromáždili tudíž tehdejší krajský hejtman Albrecht Jindřich Krakovský Kolovrat na blízkém Libíně usedlý, a opat Benedikt všechny rychtáře a jiné osadníky okolních vsí na hradě Krašově k tomu účelu, by jim vysoký císařský patent, dle něhož poddaným poněkud polehčeno a robota na 3 dni týdně obmezena býti měla, přednesli. Mimo oba tyto pány bylo i několik duchovních Plasských, taktéž i více světských úředníků přítomno. Ale účinek císařského patentu nebyl takový, jak se snad všeobecně očekávalo.

Na Krašovsku postavil se v čelo nespokojenců Radim, rychtář dřevecký. U něho sešli se, když ze zámku domů se navrátil, mnozí sedláci i z jiných vesnic, by se s ním ohledně cís. patentu poradili. Ale rychtář mluvil k nim as následovně: „Víte-li, co vám řeknu? Že náramn lituji, že jsme toho břicháče (opata) a ty druhe co na Krašově byli, ven z oken nevyházeli! Jak se nám to ten šibal tam lichotil a nás ujišťoval že chce již býti nejen pánem, nýbrž i otcem na šim! Jen počkej, nevíš sám ještě, co na tě čeká' a t. d. S rovněž tak malým respektem, jak o opatovi, vyjádřil se Radim k sedlákům i o císařském patentu. „Kdo ví, který to dareba ten patent

455

V LESE. Nakreslil Konst. Bušek.

seškrábal! Jenom nás chtějí oklamati, abychom myslili, že přece tři dni robotovati máme. Ba že! však oni toho od nás dostanou! Již mnoho a dosti dlouho jsme pracovali — od nynějška to bude jinak, milí sousedé! Prožluklý onen kacafírek (krajský hejtman) nám přečte, co mu napadne! Chtějí nás teď jen k tomu dostati, bychom robotovali — proč pak nečetl, co tam dále bylo napsáno. Kéž bychom ho jen byli i s tou jeho kosinkou popadli a předčítání mu hned hotově zaplatili! A co — i onen škaredý subprior s oholenou hlavou běžel za námi s hradu a pěkně nás prosil, bychom do zámku se vrátili a celý ten patent přeslechli. Ovšem, ta sybila, co nám ještě 50 let života předpověděla, nemůže se mýliti a všemohoucí Bůh nám jistě takového věku dopřeje. Protož bratří a sousedé, držme pohromadě až do poslední krůpěje krve, bychom z našeho nic neztratili — ale s robotami souhlasiti nebudeme. Věřte mi — starý žebrák, co odtamtud přišel a vše to viděl, mi to pověděl — francouzský král poslal již Němcům jeden celý vůz, prachu, kulí a ručnic plný, a Němci se nyní již ničeho nebojí; a tak jistě jako Francouz Němcům na pomoc přijde, tak také ani nás neopustí, a budeme se pak s nimi výborně brániti. Budeme ale také na to platit, a třeba bychom poslední košili prodati měli.“ — Jiného dne potom svolal Radim sedláky znova v hromadu a vyzýval je, aby dlužné kontribuce sebrali a u něho složili, aby, jak pravil „ti — příčinu neměli na svátky vojsko do bytů nám dáti, neb mají kuráže nemálo na nás. Slyšte, co jsem si vymyslil, bratří a sousedé! Kdo by — a ať je to kterýkoli — s námi držeti nechtěl — toho zavřeme do chlíva a nepustíme dříve, dokud tvrdým zlaťákem se nevykoupí, a kdyby nás snad vojáci navštívili a my k jídlu jim neměli co dáti, tož půjdeme na klášter, k břicháčovi a ostatním tvrdohlavcům v konventě, ti mají všeho hojnost, obilí, volů, krav a ovec, a my seberouce co kde bude, porazíme, vysekáme a i s vojáky se najíme. Tu nás budou ještě pěkně prositi a neříkati více: kliďte se, pracujte a robotujte! Nechť to jen zkusí zase nás tak dříti jako dosavad! Beztoho se nás již bojí, my jsme si to výborně zařídili.“

Radim získal též Valentina, rychtáře ze Zbohů, pro své úmysly a přemluvil ho, by od vesničanů peněžné příspěvky vybíral, na zakoupení prý svobodného listu cís. pečetí potvrzeného, aby budoucně robotovati již nemusili. Přičiněním Valentinovým zbouřili se nejen sedláci ze Zbohů, nýbrž i na celém statku Krašovském, a on donesl, když větší peněžnou částku vybranou měl, peníze ty v noci k Radimovi, místo aby je byl k udanému účeli zaslal do Prahy. Když pak vojáci ku potlačení vzpoury přivolaní do Zbohů vtrhli, přiběhli Valentin se svými, pak se sedláky z Rakolus, vesměs klacky ozbrojeni, jako lití do Kozojed, kdež rychtáře i sedláky vybouřili. „Nepůjdete-li s námi,“ volali k nim, „vrátíme se opět, svážeme vás a zapálíme vám statky nad hlavami!“ Rychtář kozojedský chtěl je mírnými slovy a napomínáním konejšiti: že snad přece ženy a děti neopustí. „Co ženu, děti“ — hulákal Valentin, „já nemohu nic ztratit, an nic nemám!“ A když rychtář na milost císaře poukázal, odvětil: „Na císaře můžeš ty se spolehnouti — kdo ví, jak se jemu samému ještě povede!“

Zbouření sedláci byli ovšem vojskem proti nim vyslaným rozprášeni, mnozí zajati a hlavní vinníci popraveni, kteréžto ortel na poddaných z panství Plasského v Žatci a Rakovníce byl vykonán. Ostatní byli uvrženi do žalářů, a mnozí z těch, co dříve nejvíce proti své klášterní vrchnosti zuřili, vrhli se nyní opatovi k nohoum, přímluvy jeho se dovolávajíce. Opat obrátil se skutečně také na hraběte Rudolfa Lažanského a vymohl pro některé mírnější rozsudek, ale nikterak, jak snad leckterý doufal, odpuštění úplné. Při nejmenším byli k nucené práci v okovech odsouzeni. V Plasích stavělo se tehdáž právě nové opatství a ku kopání základů na straně ku kostelu obrácené takových odsouzených „rebelů“ se užívalo. Jiní musili na kamenité půdě mezi Týncem a Královici jámy pro lipové stromořadí vykopati, které by ještě v daleké budoucnosti tamější sedláky na pošetilé počínání předků jejich upomínalo.

Když konečné toto povstání, vyvolané, jak i z císařského nařízení z Pardubic dne 28. června r. 1680. vydaného vysvítá, tyranským nakládáním vrchností a zvláště úředníků panských s lidem poddaným, udušeno bylo, tázáno se (dosti naivně) sedláků, co by as dle svého uznání zasloužili, kdyby ještě jednou proti vrchnostem svým se pozdvihli — načež jedněmi ústy, že pak ztrátu života zasloužili, odpověděli, ač by zajisté plni hořkého hněvu raději život svých trýznitelů byli obětovali. Potom byli nuceni vrchnostem svým znova přísahu věrnosti skládati — tak jakoby vynucená přísaha mravně byla oprávněna!

Opat Benedikt Engelken, jenž byl v tehdejších dějinách Krašova hrál tak vynikající úlohu, zemřel dne 3. října 1681. Nástupcové jeho udržovali hrad i na dále v dobrém stavu a zařídili si z něho jakýsi letohrádek, který klášterníci Plasští pro jeho zdravou, romantickou a odlehlou polohu často a rádi navštěvovali. Zde shromažďovali se mniši — dle podání — dvakráte do roka k venkovské domácí slavnosti, honbou a tancem se bavíce, k čemuž i okolní statkáři a faráři pozváni bývali. Jinak bydlel zde jen lesní úředník a klíčník, jemuž dohlídka na hrad svěřena byla.

V německém popisu Čech: „Das jetzt lebende Königreich Böhmen“ z r. 1712., praví se o Krašově na str. 104., že hrad ten od Libuše byl zbudován, maje vysoký most, vedoucí přes široký a hluboko do skály tesaný příkop, a že opatřen jest silnou, vysokou, okrouhlou věží. V jedné komnatě že spatřují se znaky všech držitelů hradu, od Libuše počínaje, vymalované.

Když r. 1785. cisterciácké opatství Plasské, přetrvavši 646 let, císařem Josefem II. bylo zru-

šeno, a statky jeho fondu náboženskému přikázány, nadešla záhuba staroslavného hradu. Administrace státních statků přičiňovala se vůbec všemožně, aby památky sem tam ze slavné minulosti české posud zachované co možná rychle byly zničeny, a vyplácela jmenovitě za rozkotávání starých hradů, které se na statcích sekularisovaných klášterů nacházely, zvláštní peněžitou odměnu. Tak zničen barbarským spůsobem mezi jinými hrad Pecka u Jičína, uměleckými ozdobami stavby vynikající, tak Okoř u Prahy, tak konečně i Krašov, mezi l. 1795.—1800. bez dlouhých okolků pobouraný. Získané stavivo bylo dílem na opravu poplužního dvora Rohy obráceno, dílem okolním obyvatelům rozprodáno, a tak byl již na začátku našeho století hrad Krašov, ještě r. 1795. úplně zachovalý, pouhým rumištěm. Sedláci blízké vesnice Zbohů viděli v hradu jednou rozbořeném jenom laciný lom kamene, a ustavičným rozkopáváním v dnešní chatrný stav jej uvedli.

Nebyl to ani jediný ani poslední skutek vandalský na Plassku — i s poklady ducha nejináče tu nakládáno, a při převážení znamenité knihovny a spisovny klášterní na žebřinových vozech do Prahy opravovali si povozníci výmoly v mizerných tehdáž cestách drahocennými kodexy a knihami! Také sousední hrady Kačerov a Libštejn zakusily s dostatek „činnosti“ praktiků podobného druhu. Ač pak jednání cís. administrace ošklivosť každého vzdělance vzbuditi musí, přec dá se při panujících tehdáž tendencích alespoň vysvětliti, zvláště považíme-li, že ještě o půl století později našlo se hojnosť městských obcí v Čechách, které archivy své na váhu rozprodávaly a stavitelské památky své se zvláštním takřka zalíbením ničily, ba že i dnes ještě dosti jest Herostratů, jež starožitné ty památky (zvláště městské brány a hradby) co sůl v oči pálí a kteří tudíž všemožně o to se starají, by (jako v Táboře a Nymburce) jich počet, beztoho již seřídlý, ještě více zmenšen byl.

Rozrytá troska Krašova zůstane však smutným, ač charakteristickým pomníkem „osvíceného“ věku osmnáctého.

ZA NÁVRATU.

Historická povídka. Napsal **KOLDA MALÍNSKÝ.**

(Pokračování.)

Jed nabyl pan děkan daleko větší chuti do hovoru, a poněvadž obsah cínové hubatky byl vyčerpán, došel sám dolů pro novou zásobu. Naplniv pak oba korbelíky, usedl u hostě a zahájena porada, jak by nejlépe zlo se objevující staveno býti mohlo.

Usnešeno, působiti na pana hraběte, aby odstranil pramen toho zla, totiž pana regenta, nástupci pak aby dána byla rozsáhlá moc o přetrhování kacířských neplech, a že za nástupce nejlíp by se hodil pan Matiáš, to přes protest páně hejtmanův tvrdil pan děkan rozhodně.

„Vyť jste právě apoštol,“ překvapil pan mistr pana Matiáše jak panenka se upejpajícího, „a pravá metla na ty nepokojné lebky.“

Pan Matiáš upejpal se sice dále, ale byl by k vůli panu děkanovi hodnosť regenta třeba hned přijal, jen jednalo se o to, kdo má v syslově doupěti vykonati úlohu ježka. Pan hejtman byl by ji s radostí ponechal panu mistrovi, kterému jeho hodnosť dodávala při hraběti váhy, ale pan děkan nemínil za hejtmana vytahovati kaštany z ohně a nejvýše zakazoval se svou všemožnou podporou.

„Regent musí s cesty!“ opakoval si hejtman v zamyšlení a to tak rázně, že v pěsť stažená pravice jeho na důraz do stolu hlučně udeřila.

Zaklepáno jaksi nesměle na dvéře, které se také ihned otevřely a v nich objevil se rudý obličej, lemovaný shora černými, dlouhými vlasy nad čelem rovně zastřiženými, zdola hustou, širokou bradou, která jen tu a tam tak jako vlas počínala prokvétati. Dlouhé, stočené kníry a černé, posud ohnivé oči dodávaly tváři výrazu mužnosti, čemuž ovšem na odpor byla nízká, zavalitá postava.

„Salve, salve, domine regens,“ zvolal děkan v uleknutí a kvapil ke dveřím, „to jsou hosté, to jsou hosté, jen dál, jen dál, tres faciunt collegium.“

„Však‘ jsme právě o slovutně urozeném pánu mluvili,“ vmísil se v hovor hejtman poněkud jsa zaražen. „Stížili jsme sobě, že ho tuť není a již na tom jsme byli, pro velmožného pána poslati.“

Regent pohlédl čtveráckу na hejtmana, jako by mu říci chtěl, že se mu lež nepovedla, a hejtman zatočil zrak oknem do štěpnice, nebo nebyl si jist, neslyšel-li regent posledních jeho slov.

Děkan zatím vyňal ze schrány ve stěně pěkný, malovaný korbelík a již podával příchozímu poctu.

„Bůh zachraň jeho milost krále," pravil povýšeným hlasem regent a upil z korbelíku. Děkan i hejtman vytřeštili zrak na mluvícího. Ten nenechal jich dlouho v nejistotě.

„Právě propustil jsem kurýrního dragouna ku Praze," vypravoval regent, „přinesl zlou zprávu, že dnes třetí den v Míšni za Lipskem u města Breitenfelda monsir Tilly s vojskem katolickým od krále Švédského a od kurfirsta v Sasích úplně na hlavu poražen a vojsko jeho rozprášeno jako stádo ovcí. — Bůh zachraň jeho milost krále — kurfirst Jan Jiří táhne mocně do země České."

Zpráva regentova účinkovala na oba posluchače ranou hromu — nebyli slova schopni — děkan bled a krokem nejistým došel ku klekátku mezi okny pod obrazem božích muk postavenému a pokleknuv jal se s rukama vysoko nad hlavu sepjatýma odříkávati latinský žalm.

Hejtman chvěl se jak osyka a mimoděk jal se opakovati slova za děkanem.

Regent opřev se kotníky obou rukou o stůl, pohlížel na oba muže a kolem širokých úst pohrával mu šelmovský úsměv, bavilť ho patrně strach obou pánů.

Úsměv ten projel děkanem jako střela a nemálo ho rozhorlil. Dostačovalť mu úplně, aby pevně uvěřil slovům hejtmanovým, co se týkalo nadržování pikhartům a nemínil toho smlčeti.

„Co si počneme, pane Matiáši?" obrátil se k hejtmanovi, „nejlíp abychom pamatovali na vlastní kůži, sebrali svých pět švestek a prchli, nežli ta kacířská láje zdejší čeho se doví. Nebo pak nemyslím, že bychom salvo corpore se odsud dostali, ať pana regenta usmívati se vidím, kde by hořké slzy prolévati měl, že svrchovaný osudů lidských ředitel hněvivou tváří na nás pohlédl, a jinak nesoudím, než že mu to vhod a vítáno."

„Bodaj vás Paromova strela," zaslovačil si pan regent, ve tváři do ruda nabíhaje. Činíval tak jen v největším vzrušení a ve chvilce nestřežené, jinak pečlivě vyhýbal se své mateřštině, aby o něm se neřeklo, že je „Slavonus". Tvrdívalť proti tomu vždy o sobě, že je „famosus nobilis Pannoniae".

„Kdybyste byli konali vždy řádně svou povinnost," hovořil po chvilce dále, „mohli jste klidně hleděti i vůči nepříteli — dobré svědomí — dobré svědomí, pánové, jest nejlepším krunýřem proti ráně a nejlepší salva quardií proti nepříteli." A regent chopiv se svého klobouku odkvapil, pánů si více nevšímaje.

Oba pozůstalí hleděli plni překvapení a úžasu na dvéře, které se byly právě za regentem zavřely, jako by nevěřili uším svým. Znenáhla však počaly se obličeje jejich zatahovati mrakem a z očí šlehaly blesky.

„Per deos immortales, pane Matiáši!" začal děkan, těsně k hejtmanovi přistoupiv a za lem jeho kabátce ho uchopiv: „Slyšeli-li pak jsme dobře, co nám ten pohan maďarská vystavoval! — Nám, pravím, nám, co nejsme světlem postaveným pod kbelec, než osvěcujcme dle sil svých a s pomocí boží řádně dráhu, kterou jest se bráti těm, kdož svěřeni jsou opatrování našemu. A osobu mou pomíjejíc, neměl se všetečně dotýkati aspoň vás, pane Matiáši, jakožto toho, jenž s ním nese břímě dne i horka."

A děkan si odkašlal, vyschloť mu rozpálením v hrdle, na čele jeho proti tomu vyvstal pot ve velikých krůpějích, jež leskly se ve slunci, které právě bylo ozářilo rozpálený obličej páně mistrův.

„V pravdě neměl se všetečně dotýkati vaší dvojctihodnosti," odporoval hejtman, „a ušetřujíc osoby pomazaného páně, mysliti na vlastní křehkost a nedostatečnost. Však ať všeho do času a od pýchy k pokoření jen jediný krůček."

„Judica me deus et discerne causam meam!" pravil děkan.

„Teď však, amicissime, jest nám hleděti vlastní bezpečnosti, nebo příjemnými jsme se tvrdohlavcům těm, věrně povinnost svou vykonávajíce, nijakž neučinili a já s lehkou myslí stádo své opustím, když se bylo ve smečku vlků proměnilo. Pozorujtež tu a tam a tamto ten zástup lidu" — pokračoval kněz, ukazuje oknem do ulic — „rokují a pohlížeji sem na dům farní, máme svrchovaný čas."

Hejtman sledoval bojácně prst děkanův a mlčky již po kolikáté utíral si pot s čela.

„Doskočím, amplissime, do dvora Drnovského," hovořil na to trhaně, „a s večerem bude nás tam očekávati povoz, vzkážu pak na Muncifaj, aby nám přišla ozbrojená konvoj o dvaceti mužích."

„Tak, tak, amicissime," přisvědčoval pan mistr, „v Praze budeme bezpečni, i kdyby ti Mišňáci přišli. Já na rychlo vyřídím, co by bylo nutného a s večerem se vyklidíme."

A děkan provázel odcházejícího hejtmana a propustil jej z fary dveřmi hřbitovními, aby tím snáze unikl zraku lidu.

Sotva že se pan mistr navrátil do své světnice, jal se vyprázdňovati skříně a přihrady a to s takým chvatem, že co chvíli něco mu z rukou vypadlo. Vůbec působil taký rámus, že panna Symforoza plna zděšení z dolejška sem přikvapila.

„Hvězdo mořská!" vzkřikla do dveří vrážejíc, „jemnostpane, co se děje, snad nehoří? Bůh uchovej a ochraň!"

„Nehoří, anima cara, nehoří!" odpovídal pan mistr, sbíraje střepy z majolikového poháru, jejž byl právě upustil, „ale něco tisíckrát horšího se přihodilo — táhne sem Antikrist — Antikrist pravý a s ním Sodoma a Gomorrha s ohněm a sírou!" A pan děkan upustil zase jakousi nádobu.

„Hvězdo mořská!" zvolala zase panna buď leknutím před příchodem škůdce všeho lidstva, aneb nad hospodářstvím páně mistrovým, nebo hned také přiskočila a jala se mu bráti z rukou vše, čemu záhuba hrozila.

Tak za pomocí panny Symforozy snešena na stůl kupa rozličného nábytečku. Pan děkan rozbil již jenom několik kousků, při čemž vždy šeptem zaznělo: „Hvězdo mořská," provázené táhlým

vzdechnutím, jako by dušička nešťastné nádoby uletala přes to, že pan mistr po každé tvrdil, že to duši nemá. Za to když panna pěkně malovanou slánku upustila, až se škodně narazila — měla slánka hned duši a panna nemírně pokárána, tak že: „Hvězdo mořská!“ ozvalo se dvakrát za sebou.

Když bylo vše sneseno, sepjal pan děkan nad tím ruce.

„Co s tím a kam s tím?“ uklouzlo mu přes těsně sevřené rty: „S sebou toho vzíti nemohu, vůz by nestačil.“ A pan mistr rozhlédl se po prostranné světnici, při čemž zrak jeho utkvěl na a umazáno, že o nějaké tajnosti tu řeči býti nemohlo, skrytost pak závory nepříteli nemohla býti překážkou. Dovedl zajisté vypáčiti pokladny líp okované a líp zavřené, než byla tato skříň. Obnoviti prutování bylo rovněž obtížno, nebyl po ruce člověk, který by hned věc provedl, kdo ví, mlčel-li by a pak čerstvosť nátěru byla rovněž tak zrádnou, jako skvrna.

„Což, jemnost pane, abychom postavili sem tam ten misník,“ navrhla nesměle panna Symforoza.

Pan děkan, sleduje ukazovák pannin seznal, že myslí misníkem páně mistrovu bibliotheku.

456

KARLŮV TÝN. Kresba B. Kutiny.

otevřené, do zdi zapuštěné skříni, jejíž dvéře jsouce zevně pomalovány týmž prutováním jako celá světnice, dosti dobře se tajily, závora pak, procházejíc zdí na mazhaus, tvořila tu obyčejný hák, jakých vůkol byla celá řada, tak že jenom zasvěcenec znal, který to ten pravý, jehož otočením skříň se otvírala.

Luskl si v prsty a již odnášel nakupené věci do naznačené skříně a to s chvatem větším, než prve vynášel, tak že „hvězdo mořská“ ani nedoznívalo.

Nacpav skříň až do vrchu, zavřel víko a ustoupiv do prostřed světnice pozoroval, není-li znáti, že ve stěně se tají skříň, a již první pohled prozradil, že schrána páně děkanova není bezpečnou. Byloť prutování kolem závory tak ušpiněno Jindy byla by ta urážka poctivé schrány učenosti neušla pokárání, dnes bylo na co jiného mysliti.

„Výborně, anima cara, výborně,“ chválil, „postavíme sem to scrinium a kdož pak by se potom odtahoval s tou věží Babylonskou!“ Domluvil a již za pomocí panny jal se tahati až ke stropu sáhající skříň, která ovšem ohromnému misníku valně se podobala. Pot lil se se zarudlého obličeje páně mistrova. „Hvězdo mořská!“ pološeptem vyslovované zalétalo jedno za druhým do vláken babího léta, ale věž Babylonská se nehýbala.

„Což abychom, jemnostpane, vyházeli trochu těch vepřovin,“ radila zase panna, a pan děkan neměl zase času, aby ji pokáral za tak nekřesťanské překřtění učených jeho foliantů. Přikývnuv

ve souhlas, dal se do práce a již duněl kus za kusem o podlahu, až prach vysoko se vznášel.

Prázdnou skříň na nové místo dopraviti po velikém namáhání se přece podařilo a v brzku bělaly se zase folianty ve svých příhradách, pan děkan pak nemálo se z toho radoval, že má lepší část svého majetku bezpečně ukrytou. Radost však opět netrvala dlouho. Ohlédnuv se na místo, odkud byli bibliotheku s takou námahou odtáhli, spozoroval, že i na stěně i na podlaze jsou neshladitelné a do očí bijící stopy stěhování. Za skříní totiž, která tu bezpečně již sekulum stála, žádného prutování nebylo, podlaha pak, všude jinde hluboce vyšlapaná, byla na místě, kde skříň stávala, jako nová. K tomu ke všemu si vzpomněl na vypravování svého předchůdce, prvého katolického děkana ve Slaném, že v té schráně ve zdi byl nalezl knihy matriční, kamž je byl mistr Kaupilius, poslední děkan utrakvistický, ukryl. Byla tedy schrána známa těm, jichž příchodu se hrozil. Vida takto celé to dnešní přičinění své marným, přiskočil zase ke skříni a jal se zase folianty vyhazovati.

„Hvězdo mořská!“ zvolala panna Symforoza a zalomila rukama nad hlavou. Počínala býti toho domnění, že dvojctihodný pán nějak na rozumu k úrazu přišel a že ta celá historie o antikristovi i s tou sírou a smolou jest jen blouznění. Stála tu se zrakem vytřeštěným a rukama sepjatýma; rty chvílemi cos zašeptly. Teprve po chvíli spozoroval pan děkan, že pracuje bez pomocnice, a vida rozpačitost panny, vysvětlil jí několika slovy své počínání, načež ve chvilce stála skříň na svém předešlém místě a pan mistr již zase vynášel na stůl obsah schrány. Panna svěřovala rukám jeho jen věci pevné — cínové nádobí, svícny aurichalkové, věci z kosti, kůže a ze dřeva, za to bedlivě střehla věcí křehkých.

„Dar jeho excellencí!“ zvolal náhle pan děkan a již držel v rukou pěkně řezanou krabici dřevěnou, perletí vykládanou. Vnitř třpytilo se bohatě zlacené sklo drahého příboru vinného. Vzácnost tu nesvěřil pan mistr rukám panny, než sám nesl ji na stůl k ostatním vzácnostem. Na mazhause ozvaly se kroky úprkem běžícího člověka. Třesknutí daru jeho excellencí o podlahu, zoufalé „hvězdo mořská!“, rozletnutí se dveří a objevení se v nich hejtmana Matiáše byl jediný okamžik.

„Už jsou tu, amplissime!“ volal příchozí hlasem sípavým, „nějaká korneta arkabuzírů zle na koňstvu a rystunku sešlá blíží se od Týnice. Lounský branný vzkázal, nemá-li jim zavříti bránu!“

Děkan zesinal a hleděl chvílemi na rozbité sklo, chvílemi na uříceného hejtmana.

„A co jste ráčil nařídíti?“ optal se konečně chvějícím se hlasem.

„Jsou císařští, k čemu jim zavírati. Bude toho dosti, až přijdou kurfirstští soldati a to právě trnu, nejsou-li jim v patách.“

„Uchovej nás Hospodin!“ vzdychl mistr. „Nenalezl jsem koutečku, kam bych ten svůj nábyteček skryl a již mi toho spěchem nemálo na zmar přišlo, v dvaceti kopách si škodu páčím — Bůh zmař ty nešlechetníky!“ dodal, vida že hejtman udiven prohlíží zboží na stole nakupené.

„Ukryjtež to ve sklepě, jakž i já učinil . . . “

„Ano, ano,“ souhlasil děkan, „jižť ani jinak nelze.“

„Však spěchu bude třeba, amplissime, vůz již připraven a konvoj bude tu co nevidět, abychom dorazili do Prahy dříve, než bude pozdě!“ pobádal hejtman vyhlédaje oknem, co děje se na ulici.

„Pospíšíme, pospíšíme, a vy, panno Rozo —“ obrátil se pan mistr k panně, „zůstanete tu při městě, aby ten náš stateček tak na dobro rozchvácen a odcizen nebyl . . .“

„Hvězdo mořská!“ vykřikla panna a majíc již v rukou jakés pouzdro, položila je zase na stůl. „A mohla by vaše dvojctihodnost býti tak ukrutnou, obětovati mne záhubě sírou a smolou, snad jsem si toho za věrnou službu nezasloužila . . .“ A panna zakryvši oči fértochem, dala se do pláče.

„Nebude tak zle, panno Symforozo,“ prohodil hejtman, chtěje činiti prostředníka.

„Sodoma a Gomorrha tu bude!“ vykřikla panna.

„Lota vysvobodil Pán, nedal by zahynouti ani vám!“ konejšil dále hejtman vida, že děkan mlčky na rozezlenou pannu pohlíží.

„Já tu nezůstanu!“ rozhodla panna a lehce si dupla, „i kdybych měla pěšky za vámi běžeti.“

„Virgo imprudens,“ vzdychl si děkan a obrátil oči k hejtmanovi tak bolestně, jako by to byla jeho poslední hodinka.

„I já mám podobné zaneprázdnění,“ postěžoval si zase hejtman, „paní Leokadie zase žádnou mocí nechce se pohnouti, aby jela s námi a stále při svém stojí, že se nikoho nebojí a že tu zůstane, děj se co děj.“

„Nu tož —“ mínil pan mistr doufaje, že by s paní Leokadií panna Symforoza tu spíše zůstala.

Pan Matiáš učinil rukou odmítavý posuněk, nežli pak mohl odpověditi, ozval se dole prudký klapot podkov.

„Již jsou tu!“ zvolal a již byl na mazhause.

Pan mistr přikročil k oknu a spatřil, ano se ulicí v nejprudším trysku žene patnáct neb dvacet jezdců, v největším nepořádku. Byli to jezdcové uherští, ale jeden místo kalpaku měl helmu, jiný klobouk, jiný měl hlavu zahalenou jakýms šátkem. Ten měl ohnutou šavli na stuze, jiný kord na špinavém bandalíru; holstry byly většinou bez pistolí. Hulákali cos jazykem cizím, vidouce však, že nikdo slov jejich nedbá, nezdržovali se a projevše městem, zmizeli v Pražské bráně.

Pohled na divoké jezdce obměkčil srdce páně mistrovo a když nábyteček ve sklepě v nejzazším koutku za starými, prázdnými soudky bezpečně byl ukryt, oznámil panně, že čas k odchodu. Vzav nejnutnější s sebou a klíč od fary po školákovi

jakéms poslav purkmistrovi, vytratil se pan děkan za soumraku s pannou do Dvora Drnovského, odkud za chvíli hrčel důkladný povoz ke Knovízi.

„Byl to spěch!“ šeptal děkan hejtmanovi, „zapomněli jsme i na nešpory.“

„Zítra nebude ani matura,“ odpověděl pan Matouš.

„Ať se ta pikhartská láje spraví, jak umí!“ a posupný pohled, vržený na paní Leokadii, svědčil, že paní manželka jeho nejmilejší byla jiného mínění.

(Pokračování.)

U VĚČNÝ RUCH...

Báseň **ADOLFA ŠLEGLA.**

U věčný ruch
náš bludný duch
se zmítá, sklání
a neví, kam
tak sám a sám
dál letí bez ustání.

A neví, kam,
zda k temnotám,
či k světlu pílí;
jen vidí dál
vždy lidstva žal
i obzor zasmušilý.

A neví, jak
ten jeho vrak
si odpočine;
jak meteor
se nad obzor
vždy kmitne jen a zhyne.

To pouze zná,
že bezmezná
jest jeho bída,
že po práci,
jež ztrmácí —
se žal a smrt jen střídá.

To jedno zná,
že přehrozná
jsou muka touhy,
po vzletu všem
že jednou v zem
zas padne — člověk pouhý.

A bolný hled
svých na snů květ
v zoufání sklání,
když za podíl
na konec zbyl
mu jen los — umírání.

Leč přece výš
svou nese tíž,
přec doufá znova,
byť šípem sklán,
byť smrtí štván
žehnání šepce slova.

A nedbá víc,
že tuhne líc
jsouc obět boje,
nad lidstva zor,
výš k slunci vzdor,
vždy vznáší srdce svoje!

A přeštasten
u věčný sen
jde bez bolesti —
vidí-li již,
že k cíli blíž
sen o lidském je štěstí!

HRSŤ KVĚTŮ.

Z vypravování nervósního člověka. Od **WIKTORA GOMULICKÉHO.**

Můj klenote!..“

Tak začínal dopis, jejž mi za jistého deštivého jitra doručil listonoš.

Byl to lístek nevelký, růžový a voněl rezedkou.

„Můj klenote?“ — opakoval jsem, svraštiv brvy. „Jaká to směšná titulatura! Na mou čest, také si už mohla vymysliti něco moudřejšího . . .“

I zamyslil jsem se, nepovšimnuv si ani, že mi list z ruky sklouzl dolů na podlahu.

Po chvíli vzchopil jsem se mrzut a všecek pobouřen, volaje patheticky:

„Ó ženštiny! — Ještěrky!“

Napadlo mi totiž, že podivný ten nadpis jest narážkou na jistý . . . rubínový náramek, který — ale to již nenáleží k věci.

Zvedl jsem lístek s podlahy, roztrhal jej na tisíc kousků a tyto vyhodil z okna.

Hned v zápětí učinil jsem totéž s podobiznou ženy, která jej byla napsala.

Kousky listu i fotografie vznášely se nějaký čas ve vzduchu v podobě bílých a růžových motýlů, avšak pojednou dešť — prokletý dešť, který se lil bez ustání již od včerejška s poledne — smáčel je a srazil k zemi.

Když jsem tímto spůsobem odbyl lásku, vrátil jsem se ku knize, již jsem měl na stole rozloženou. Byly to Enniovy „Satiry“. Obrátil jsem stránku a počínám čísti, co následovalo:

„. . . Žena jest jako při hře kostka, které se dostane všem, kdož stůl obsedli.

„Jednomu šeptá do ucha vášnivá slůvka, druhému dává znamení, třetímu dovoluje, aby jí tiskl ruku.

„Toho pod stolem nožkou se dotýká, jinému dá k prohlédnutí svůj prsten, onoho svůdným špulením úst k sobě vábí.

„V též době s někým zpívá a jinému zas činí náruživý slib posuňky . . .“

Hněv mi nedal, abych jizlivé tyto obžaloby četl dále.

„Bídník," vzkřikl jsem, udeřiv na stůl pěstí, „jen bídník může takto tupiti ženu, arcidílo tvorstva!"

I mrštil jsem Enniem o zem tak prudce, že vyžlík, který spal pod kamny, se probudil a zaštěkl — začež dostalo se mu kopnutí nohou a byl nectně vyhozen ze dveří.

Hodiny ukazovaly na desátou — nezbylo než odebrati se do bureau.

Pršeti nepřestalo, musil jsem tudíž rád či nerad vytáhnouti z kouta zaprášený deštník, který nenávidím zrovna tak, jako lakované boty a ranní čepičku vyšívanou šmelcem.

Mezi vraty vkročil mi do cesty domovník.

„Prosím, mladý pane —"

„He?"

„Pan domácí dává se ptáti . . ."

„Mluv rychleji."

„Jestli nadál v bytu zůstanete, či snad —"

„Ty's osel a tvůj pan domácí druhý. Pěkná otázka! Když tedy tak, pověz domácímu, že se vystěhuji — a to hned — ještě v tom měsíci."

„Mohu tedy pověsit vyhlášku?"

„Pověs jich třeba deset — a sebe nádavkem!"

Tak, před tím ani ve snách na to nepomysliv, sprostil jsem se bytu, s nímž, mimochodem řečeno, jsem byl docela spokojen.

V nejhorší náladě octnul jsem se na ulici, a její vzhled ani dost málo nevyjasnil mých zachmuřených myšlenek. Sotva že jsem po zablácaném chodníku učinil několik kroků, zmocnilo se a proniklo mne naskrz nepříjemné vlhko. Bylo mi tak, jako kdybych vyšed z teplého lahodného lůžka byl náhle zaobalen do mokrého prostěradla.

Pohleděl jsem k zemi: podobala se kaluži. Obrátím zrak svůj k nebi — podobalo se vědru.

Po chvíli, když jsem přecházel prostředkem ulice, vybíraje opatrně pro každý krok méně zablácené výstupky dlažby, letěl kol mne rychle nějaký potřeštěný bursovník a beze všech ceremonií skočiv přímo do bláta postříkal mě jím od hlavy až k patě.

A měl jsem toho dne na sobě zcela nové pardessus barvy kakaových slupek, dolejší pak část obleku tak rozkošně blankytnou, že modř její mohla směle závoditi s modří oblohy — ne ovšem právě v tom okamžiku.

Chtěl jsem žádati onoho pána za „vysvětlení", ale k tomu nezbylo času. Pět drožek, tři nákladní vozy, jeden omnibus, voznice městských hasičů, bryčka „Varšavského kurýra" a velocipéd s „veselým passagerem" vjely na mne tryskem a přinutily mě, abych ustoupil s pole.

Spolkl jsem svůj vztek a spěchám dále.

Na rohu ulice potkal jsem přítele Vladka.

Milujete své přátele?

Co mne se týče, ti nejvíc mi otravují život.

Vladěk, jako pravý dandy věren svým způsobům, kráčel pružným krokem, pln elegance a svěží jako růže. Na jeho skvělé, bledě kávové garnituře nebylo ani jediné poskvrnky od bláta. Hedbávný cilindr leskl se mu na hlavě tak silně, že se zdál býti obestřený aureolou.

Bylo zřejmo, že mému příteli to, co mne připravilo o veškerou duševní rovnováhu, jest úplně lhostejno. Dešť a bláto méně mu na srdci ležely, nežli mně na příklad zdraví egyptského místokrále. Balansoval obratně lehkým pařížským parasolem, vrzal koketně svými kalošemi na pérách, a byl tak jist sám sebou, jako by byla nejkrásnější sluneční pohoda.

Již samotná ta manifestace náhledů, od mých naprosto se různících, byla nezdvořilostí, která mne dráždila.

A Vladěk nepřestal ani na tom. Jda kolem usmál se na mne s nedostižitelnou srdečností, a upřímným, vřelým, zrovna do srdce vnikajícím hlasem zvolal:

„Jak se máš, Tadku! Tak dávno jsem tě už, drahý příteli, neviděl!"

I podával mi ruku na uvítanou.

Byl bych ho s chutí kousl, ale přestal jsem na tom, že s nejvyšším pohrdáním pohleděl jsem mu do očí a — ruky mu nepodav — šel jsem dále.

Vladěk silně se začervenal a stanuv na témž místě, dlouhý čas sledoval mne zrakem plným udivení.

„Vzal das přítele" — pomyslil jsem si — „tím lépe! Den nebyl marně ztracen."

Když jsem míjel kostel, zpozoroval jsem u zdi chuďasa, který mlčky a s patrnou nesmělostí vztáhl ke mně ruku. Ubožák ten měl oči sklopené, a bledou jeho tvář zdobil jakýsi ušlechtilý výraz. Neměl na sobě obvyklých žebráckých cárů, byl oblečen ve starý kabátec se zdviženým límcem, pod nímž oko marně pátralo po košili. Nebyl to dle všeho žebrák ze řemesla, ale nešťastný člověk, kterého krutý osud srazil až na samé dno bídy a nedostatku.

Ačkoliv již od přírody mám soucitné srdce (bohužel!), nedal jsem chuďasovi ani trojníku.

Jeho neštěstí, bez okolků — mne rozhněvalo.

„Ničema!" řekl jsem k sobě, „počítá na útrpnost bližních jako na něco zcela positivního! Několikrát deset let prožil na světě a ještě se nenaučil tomu, aby věděl, z jaké mouky se peče vezdejší chléb. Žíti neumí, a proto — žíti není hoden!"

O několik kroků dále zatarasil mi štilcem cestu podnapilý otrhanec, s torbou, dřevěnou miskou a všemi odznaky žebráckého cechu. Chytrost a zničemnělost obrážely se zřejmě v jeho ječivém hlasu, v očích theatrálně vypoulených, v celé bytosti, představující na způsob vývěsního štítku povrchní zbědovanost . . .

Hodil jsem mu na misku několik stříbrňáků.

„Ejhle!" pomyslil jsem si — „komediant, který umí dobře speněžit akrobatické svoje schopnosti! Nestydatá jeho podlost zasluhuje veřejného uznání. Kdybych lhostejně ho minul, možná, že by vzal v pochybnost kardinální pravdy, na nichž komedie tohoto světa spočívá!"

457

NA PRÁZDNINÁCH. Studie Václava Brožíka.

Když jsem vystupoval na schody, vedoucí do mého bureau, duch můj ještě v pochmurnější náladě se nalezal nežli před tím, když jsem vykročil z domu.

Sluha otevřel mi dvéře a kýchnul.

Podal jsem mu deštník a promoklý svrchník. Obrátil se s nimi k veliké kupě jiných promoklých svrchníků i deštníků, které černaly se v koutě. Zatím co v jedné ruce nesl mé věci ke stojanu, druhou hlučivě nos utíral, který se mi zdál ještě jednou tak dlouhým jako jindy a mimo to pyšnil se barvou dozralých broskví.

Pocítil jsem k tomu člověku i k jeho nosu zvláštní sympatii. Poklepal jsem ho po břichu, zeptal jsem se na zdraví jeho ženy i tchýně a mínil jsem, že znamenitě vypadá — ano že omládl.

A to vše jen proto, že jsem i v něm uzřel taktéž obět nepohody.

V bureau, jak obyčejně, nebylo nic na práci.

Starý Buhajski psal na kancelářském papíře román nebo jakýsi časopisecký článek, supaje při tom jak lokomotiva. Hilary s vážností „vědce" lepil závitky na papirosy a sypal do nich tabák. Kozłowski s Baranowským hráli v šachy, Dydak čistil si zamyšleně nehty a Pieś, Cześ a Grześ bavili se při otevřeném okně, ukazujíce prstem na děvčata, cupající na chodníku v blátě.

Sotva že jsem se ukázal, oslovil mne ihned Buhajski:

„Což, přelaskavý, líbila se ti včerejší komedie? — Hm?"

Domyslil jsem se, že starý závistivec míní veselohru svého kollegy a soupeře, na níž jsme byli oba zároveň.

„Líbila —" odvětil jsem s důrazem, pocítiv náhle zuřivou chuť hádati se.

Buhajski, který nemá rád, když mu někdo odporuje, pohleděl na mne úkosem a zahučel:

„Pouhý tlach, vše otřepané, absurdní!"

„Nový sujet —" pokračoval jsem — „plno dobrých vtipů a souhra nade vši kritiku."

„Žertuješ, přelaskavý — hm?"

„Snad žertuje pan rada!"

„Jsi na to příliš mlád —"

„Pan rada zase příliš stár — —"

A obrátil jsem se na podpatku, zanechávaje Buhajského kořistí nevybouřenému hněvu, a pln radosti, že jsem „měl na vrchu".

„Kollego — zničíš se!" šeptal mi do ucha opatrný Dydak. „Buhajski umí se mstít a s direktorem je za dobré."

„Iiii! Což mi po direktorovi!"

Po tomto velezrádném výroku odešel jsem do vedlejšího pokoje, abych navštívil Gutka.

Gutek měl safírově modrou kravatu a vlasy dal sobě právě ostříhat, což mne hned při vstoupení do špatné nálady přivedlo. Nad to ještě napouštěl se „lafermem", jehož zápachu jsem nikdy nemohl snésti.

„Viděl jsem vás včera v divadle" — pravil na uvítanou.

„Nu a co na tom?"

„Kapitální veselohra, není-li pravda?"

„Eh, to bych zrovna neřekl!"

„Dejte pokoj! — Nový sujet, krásná výprava, a nápady — kapitální."

„Pouhý tlach! Vše otřepané, absurdní!"

„Žertujete . . ."

„Snad že vy žertujete!"

Gutek popatřil na mne divnýma očima a pouštěl kotouče dýmu svým „lafermem".

„U dasa! Což nemůžete se zmoci na lepší papirosy!" vzkypěl jsem.

„Jestli vám nejsou po chuti, nepřicházejte ke mně!"

„Mám právě úmysl tak učinit — a vás prosím o službu vzájemnou!"

Na to, bouchnuv dveřmi, jsem odešel.

Odseděl jsem si povinné hodiny v kanceláři, při čemž jsem pokazil celou škatulku per, inkoust převrhl na zelené sukno a v počítání Bůh ví kolikrát se zmýlil. Konečně mohl jsem odebrati se k obědu.

Pršelo jako dřív: klidně, bez hluku, jako písek drobnými krůpějemi. Ač svoje pardessus zapjal jsem na všecky knoflíky, přes to vše bylo mi zima. S nemalou rozkoší vzpomínal jsem na horkou polévku, kterou mi přinese vždy usmívající se Pavlíček, sklepník restaurace „U candáta".

Pavlíček požíval mé přízně hlavně proto, že sotva ve dveřích mne spatřil, již z daleka křičel: „Bouillon a kyselou polévku!" nebo: „Bouillon a baršč!" nebo: „Bouillon a hrachovou!" takže „bouillon" byl vždy avantgardou jídelní armády.

Tenkráte však nikdo neuvítal mne přívětivým pokřikem.

Jat nedobrou předtuchou sednu a udeřím netrpělivě ostřím nože o sklenici. Na toto heslo přišourá se ke mně neznámé nemehlo, s ústy idioticky otevřenými a s nečistou serviettou přes ruku. Přišourá se, stojí a neříká nic.

Blednu — a táži se:

„Kde jest Pavlíček?"

„A, Pavlíčka tu není. — Dnes je černá polévka."

„Jak to — a bouillon?"

„Bouillon dnes nemáme."

„Žloutnu — a káži, aby mi přinesl černou polévku, ale horkou, hodně horkou.

Po čtvrt hodině nemehlo staví přede mne talíř s polévkou načisto vychladlou.

„Sklepníku!"

„Co?"

„Žádal jsem o horkou polévku . . ."

„Uchovej Bůh! Poručil jste, aby byla vychladlá!"

Zelenám — shodím talíř i s polévkou na zem, chytnu pardessus a klobouk a běžím do buffetu, za nímž dřímá tlustá majitelka restaurace „U candáta".

„Paní!!!" křičím chraptivým od vzteku hlasem — „jestliže ještě dnes nevypudíte toho padoucha z restaurace, z domu, z města, z celého kraje, vylíčím náležitě váš hostinec ve „Varšavském kurýru" ranním i večerním! Umístím vaši

podobiznu ve „Svátečním“, v „Mouše“ i v „Kolcích“! Obžaluji vás u komissaře, u policejního ředitele, u zdravotního úřadu!!“

Hned na to opouštím restauraci přísahaje, že již nikdy se do ní nevrátím.

O půl hodiny později nabyl jsem přesvědčení, že neštěstí, které jsem ostatně předvídal, se dostavilo . . .

Opanovala mne úplně černá melancholie!

Vlekl jsem se apathicky a namáhavě mlhou prosáklými a rozmoknutými ulicemi, přemýšleje jediné o tom: který druh samovraždy spojuje v sobě v nejvyšším stupni „láci, pohodlí a eleganci“?

Byl jsem právě na rozpacích u výboru buď vrhnouti se pod kola lokomotivy, buď podříznouti si v koupeli tepny, když náhle zavadilo mi cosi o levé ucho.

Rozhořčen, že proud myšlenek mých někdo přerušil, rozhlédl jsem se vůkol, ale ničeho jsem nezpozoroval — krom ležícího u mých stop hvozdíku.

Mechanicky jsem se nahnul, abych jej zdvihl, a v té chvíli dostal jsem dvě nové rány — jednu do nosu, druhou do pravého ucha.

Zároveň dopadly na dlažbu dvě jasně červené růže.

Stanul jsem pln podivení a nevylíčitelné jakési strnulosti — a zatím neviditelná reduta bombardovala mne tím zarputileji.

Po růžích dopadly na mne levkoje, potom husté krupobití hyacintů, na to dešť tulipánů, pak potopa rezedy, na konec tři nebo čtyři jako pěst veliké pivoňky.

Měl jsem toho již dosti.

Zvedl jsem hlavu a upřel vztekem sršící zrak do otevřeného okna v prvním poschodí, neboť instinkt tam a nikde jinde kázal mi hledati skrytého nepřítele.

A v tom okně (které náleželo hotelu v domě umístěnému) na polo záslonou ukryta, stála Zoška, má sestřenička z venkova, smějíc a chechtajíc se a prstem strouhala mi mrkvičku.

Pohled na toto veselé děvče, které podařeným žertem bylo celé červené, s výrazem rozpustilého diblíka ukazujíc své bílé zoubky, působil na mne jako blesk z čista jasna.

Ucítil jsem v sobě jakési vnitřní lehtání, a nemaje sil, abych se mu opřel, propukl jsem v hlasitý, dlouhý, šílený smích . . .

A v témž okamžiku zazářilo na nebi slunce — a v mé duši rovněž.

— — — — — — — — — — —

„Zachránila jsi mi život, sestřeničko!“ pravil jsem o chvilku později, celuje tlusťoučké prstíčky Zošky stále se smějící.

A její matka, která již dávno činila si plány, aby nás svedla dohromady, opětovala s žertovnou vážností:

„Osud! Nic jiného, než osud!“

— — — — — — — — — — —

Pět let Zoška jest už mojí ženou.

V živobytí našem vyskytují se dni slunečné i zachmuřené — a věru zachmuřené častěji, než slunečné.

Ale když někdy zmocní se mne melancholie, podobná té, kterou jsem vylíčil, Zoška není již s to, aby ji tak snadně rozptýlila — i přes to, že hází mi teď na hlavu ne pouze květy, ale i celé květináče! Z polského přel. —*l.*

FEUILLETON.

LITERATURA.

Milada. Truchlohra v pěti jednáních od Václava Vlčka. V Praze, 1886.

Literární jubileum Vlčkovo minulo bez hlučných ovací, nadšených adress, nesčetných telegramů — věcí, jimiž u nás nejednou a při ledakteré příležitosti se plýtvá nad potřebu.

A dobře snad, že se tak stalo. Čím tichému pracovníku, jenž celý život věnoval službám umění a domoviny, může býti prázdná cetka zevních demonstrativních pochval! Vědomí vykonané dobré, poctivé práce též stačí pravdivému umělci za všecko uznání veřejné, byť sebe zaslouženější. Však nebude nikoho, kdož by skutečných zásluh Vlčkovi odpíral. V novelistice jest jedním z předních, kdož vytvořili nám českou historickou povídku a soudobý román socialní. Společenský ruch našich dnů, naše potřeby a životní zájmy podrobuje Vlček bystré analysi, a v té příčině jeho romány *Vavřínový věnec*, *Zlato v ohni* i *Samohrady* mají cenu kulturně-historických dokumentů, při níž stránka ryze umělecká nikterak v pozadí neustupuje. Četná i zajímavá a originální jest již na příklad řada jeho postav. Způsobem umělecké tvorby stojí Vlček jaksi na rozhraní mezi směrem idealistickým a realistickým, a již to, že zhostil se na mnoze tradic romantických, činí jej mužem nového obratu v románové literatuře. S nemenším úspěchem Vlček osvědčil se i v dramatu. Stačí uvésti pouze *Elišku Přemyslovnu* neb *Lipany*, aby význam jeho byl dostatečně karakterisován. V rozvoji českého dramatu historického má Vlček místo čestné a závodí s nejlepšími našimi jeho pěstiteli. Neburáci v tragédiích Vlčkových Ibsenovský hluboký žár, nejsou to díla velkolepých kontur s mohutnými, uchvacujícími perspektivami — spíše podobají se řezbám pečlivě propracovaným, jejichž každý rys motivován a promyšlen v ladných liniích splétá se v komposici každým detailem úměrnou a harmonickou. Však ani tím nepozbývá, kde třeba toho, síly a působivosti, kterýchž Vlček hledá ne tak v laciné effektní bravuře, jako v tragickém rozporu čisté lidských a psychologicky odůvodněných momentů. Vedle plodné a mnohostranné činnosti básnické i ve všelikých národních potřebách účastnil se Vlček horlivě a jeho *Tužby vlastenecké* druží se v té příčině k nejvážnějším projevům domácí naší publicistiky. O tom, kterak „Osvěta“ působila za drahnou dobu let, co již vychází, bylo by snad přebytečno blíže se zmiňovati . . . Ah ano, Vlček k literárnímu svému jubileu ne-

potřebuje banálních fanfár veřejného [illegible] v rozvoji národního života českého [illegible]

Dlouhý úvod ku kratičké [illegible] *Alžběta* [illegible] *Elišky Přemyslovny* nejlepší [illegible] právě v třetím vydání. *F. K.*

Nekrology.

— Nejznamenitější [illegible] **Jan Lam** zemřel ve Lvově [illegible] Lam narodil se r. 1838 v Stanislavově. [illegible] činně se súčastnil [illegible] Zločově zatčen a [illegible] mnoho let byl feuilletonistou „Dziennika polskiego". [illegible] počátku své literarní dráhy Lam psal verše [illegible] sech „Gazeta narodowa", „[illegible]" a „Dziennik polski" začal uveřejňovat svoje [illegible] „[illegible]niky". První větší jeho [illegible] „[illegible] Emilia", vydaná r. 18[illegible] [illegible] „Velký svět Capovic". [illegible] těsně před r. 18[illegible] a [illegible] úředníků. [illegible] Precliczka, který své přesvědčení [illegible] řadě dle toho, jaký v politickém světě [illegible] „Velký svět Capovic" jest Lamovo nejzdařilejší [illegible] a třísvazková povídka „[illegible]". [illegible] práci, již Lam napsal v době [illegible] skrývají se rejdy a [illegible] Rakouská poměry [illegible] „[illegible]", vydané r. 188[illegible] i karakterů je povídka „[illegible]". — [illegible] psal též Lam [illegible] často nemalým [illegible] — „Námluvy na Rusi" a „Žena ze sněhu", vyšlé v [illegible] „[illegible]" [illegible] V „Bibliotece mrówkowej" vyšel Lam [illegible] „Humoresky".

„Tydenní kroniky", [illegible] Lam [illegible] v „Dzienniku polskim", [illegible] sarkastické svoje šlehy [illegible] tony Nerudovy.

Lam jest [illegible] [illegible] a [illegible] svůj vlastní [illegible] bujnější ironie. —

— [illegible] Františka Liszta [illegible] 31. července v Bayreuthu [illegible] [illegible] Lam [illegible] v [illegible] Šoproni [illegible] Amadeus a [illegible] [illegible] Liszt [illegible] [illegible] Liszt [illegible]

[illegible] Prahu [illegible] Smetana [illegible] Liszt [illegible] [illegible] Smetanou [illegible] [illegible] [illegible] při prvním [illegible] [illegible] „[illegible]", „[illegible]" a [illegible] [illegible] Lisztovy [illegible]

Liszt [illegible] [illegible] Praze [illegible] [illegible] jmenován [illegible]

[illegible] Lisztovi interpreta [illegible] Liszt nikým zastoupen [illegible] nástroj nebyl [illegible] [illegible] písněmi a proslu[illegible]

[illegible] „Mše ostři[illegible]" a [illegible] „[illegible]" a „Sv. Alžběta". Z orkestrál[illegible] [illegible] 14 Lisztových symfonických básní. —

— [illegible] českých spisovatelů smrt [illegible] července [illegible] **Celestin Frič**, redaktor [illegible] „Naše [illegible]" [illegible] svého. Zesnulý [illegible] absolvoval gymnasium [illegible] konal v Praze. Jako [illegible] propagatorem slovanské [illegible] z ruštiny, [illegible] z polštiny [illegible] novel. V posledním [illegible] Sienkiewiczova románu „[illegible]" a [illegible] výbor spisů [illegible] v roční[illegible] [illegible] literárních studií. *Q.*

Vyobrazení.

V lese. [illegible] **B[illegible]**

V [illegible] lese všechno ticho. Slunce [illegible] hlasy se svolává k noč[illegible] se do chladného [illegible] nehrozí-li jí odnikud [illegible] plný života a poesie...

Na prázdninách. [illegible] **Václava Brožíka.**

[illegible] A věru nemůže býti odpor[illegible] člověk jenoch a povaleč, [illegible] z nemístné štědrosti svý[illegible] [illegible] spočine oko naše [illegible] se tváří tak vážně i oprav[illegible] [illegible] kus užitečné prác[illegible] zachytil konání jistě [illegible] nevyhledává od [illegible] ve změně zaměstnání. *R.*

Veškerá práva jak co do původu textu tak ve příčině reprodukování illustrací jsou vyhražena.

[illegible] administrace [illegible] v [illegible] ALOISE WIESNERA v Praze, v [illegible] č. 1604.

Vydává, [illegible] ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 25. V PRAZE, dne 5. září 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budiež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

ZA NÁVRATU.

Historická povídka. Napsal **KOLDA MALÍNSKÝ.**

(Pokračování.)

II.

Činákt roků zhoubné války bylo se již přehnalo přes nešťastnou českou zem a zdálo se, že ty již dostačují k ohnutí české šíje, že již dostačují na ty tvrdé lebky, nepodajné hlavy, neústupná srdce. Panoval klid a jen tu a tam ojediněle ozval se ještě zoufalý výkřik, jako by pohřbívali člověka, v jehož prsou ještě jiskra života, jen tu a tam ozvalo se ještě smělé slovo, ale to zanikalo jako na poušti bez ozvěny. Dragounský meč, zastíněný kloboukem patera societatis, stál bdělé na stráži a svědomitě dobíjel, spozoroval-li kde ještě křečovité zachvění v tom husitském národě, v té zemi psanců, v zemi české.

Nebylo útěchy v přítomnosti, nebylo pomoci odnikud, nebylo zastání žádného a proto obraceny mysle v budoucnost s pevným přesvědčením ve spravedlnost božskou. Proroci povstávali na všech stranách a proroctví jedno nad druhé hledělo těšiti pohledem v šťastnější dobu, v dobu odplaty za utrpení i za hřích.

Proroctví ta ukazovala nejčastěji k severu, odtamtud měla vyjíti hvězda spásy, odtamtud měl přijíti lev, který zdrtí úklady nepřátel evangelia a uvede ty, kdož pro víru opustili rodný práh a rodnou zem, zpět pod jejich krovy a k mohylám jejich předků.

Každá taková zvěst byla vítána a působila ihned jako divotvorný lék na vysílené tělo, působila však také vždy novou přísež těm, co stáli na stráži.

Náhle však v pravdě povstal ten severní lev a k rytířskému králi švédskému obraceli toužebně zraky své nejen ti, co strádali v cizině, ale i ti, co živořili v nešťastné vlasti, davše víru za trpký chléb.

O krocích jeho docházely pokradmu zvěsti a ty sdělovány na zákampích odlehlých, v domech opuštěných, aneb šeptem na sporých besedách na rozviklané lávce před spustlým domkem.

I do Slaného docházely zprávy podobné a pro blízkost hranic saských poslouchány tu s rozechvěním. Nejednomu pamětníku časů lepších tanul na mysli devětadvacátý říjen roku 1619., kdy před Lounskou branou vítali Slanští krále Fridricha; vždyt Fridrich žil posud, a strádal a doufal také posud.

Že monsír Tilly vypravil se do severních Němec, o tom se dobře vědělo a o hrozném pádu města Magdeburku se vypravovalo se zděšením. Že v brzku k srážce dojde, nikdo nepochyboval.

Dragoun, který regentu Eliášovi přinesl osudnou zprávu, neušel obecné pozornosti. Jak rád by byl nejeden soused si jej na slovíčko zastavil, ale pro spěch nebylo možno, však i ten spěch byl výmluvným a napověděl dosti. Ještě bezpečnějšími posly veliké události byla četa arkabuzírů, ale o podobné posly nebylo co státi. Jen as desátý díl pustil se přímou cestou městem bez zastavení, ostatní před branou dali se, buď v pravo předměstím fortenským a úvalkou, aneb v levo předměstím Velvarským k silnici Pražské, a na

nepatrném odbočení tom proveden již mnohý vojenský kousek, tu krádež, tam násilí, pod fortnou zapálen dvůr Kamarytovský, za branou Velvarskou na rumovišti dvora Prošovských padl i život lidský za oběť svévoli vojenské.

Byla to sice jen šílená stařena, ale vypravovalo se o tom všude. Seděla netečně na zbytku začazené zdi, když však spatřila vojsko, vyskočila jako mladice a chopivši za uzdu koně prvního z jezdců, ptala se, neviděl-li její syna. Jezdec, nerozuměje snad slovům stařeny, tal po ní a ona z rozvrácenou lebkou klesla mezi ssutiny. Odnesli ji do komůrky na blízkém hřbitově Svatotrojickém.

Ani od těchto příchozích nedověděl se nikdo ničeho, mluvili jazykem cizím. Ani ti jim nerozuměli, co leta ztrávili v Uhřích, ač poznali, že tak hovoří se v zemi Sibinské a těm třem slovům „chleba, víno, peníze“, jež cizinci divně lámali, byli by raději nerozuměli.

Slanští vrtěli hlavami, pozorujíce bídný stav mužstva i koní a jejich divoký pochod, i za válečných těch časů neobyčejný. Že bitva se strhla, to zřejmo bylo z ran, kterými mnozí byli znamenáni, jednalo se jenom o to, v jakém rozsahu boj sveden.

Regent věděl, co se stalo, žádati jej však za vysvětlení nebylo radno. Zlým sice nebyl, spíše přísným, ale nesdílným v míře nejvyšší. Lid říkal mu „morous“. Ještě dva v městě snad věděli cos určitějšího, neušlo pozornosti, že regent propustiv kurýra, spěchal na faru, kamž o chvíli dříve byl zašel hejtman Matiáš. Ti dva věděli asi ne-li vše, aspoň to hlavní.

Mnozí čekali, že o nešporách při modlitbě se pan děkan zmíní, ne-li, že počkají si na něho na hřbitově a vyzvědí na něm. Býval sice také skoro stále zamračen a na slovo velice skoupý, ale neodháněl od sebe a býval rád, mohl-li překvapiti novinkou. Naděje však selhala, nešporů k obecnému podivení nebylo a s večerem rozletla se městem zpráva, že děkan, poslav purkmistrovi klíče od fary, s hejtmanem Matiášem od města uprchl, chráněn konvojí sousedů Muncifajských. To zjitřilo mysli obyvatelstva.

Po ulicích města počal se lid kupiti a rokovati o tom, co se sběhlo, přes to že soumrak byl již valně pokročil. Hlavním řečníkem byl konšel Palouček, jenž na základě proroctví, jichž i po hejtmanově kořisti měl ještě celou sbírku, počal vykládati, co přijíti má, ba co již přichází. Jinde konšel Radnický, maje v rukou jakýsi přepis někdejších privilegií městských, hlásal, aby nynějšímu stavu bylo odporováno i aby staly se kroky k opětnému nabytí dávných výsad a svobod.

Lid byl rozčilen, a kdežto jindy s večerem město utichovalo, tak že krok ponocného po celé ulici se rozléhal, bylo dnes živo. V domech šenkovních zněl zase zpěv jako za šťastných dob před válkou a nejeden ze zpěváků zatínaje pěst těžkým jazykem vyzýval soudruhy „na pány“.

Již i po ulicích ozýval se zpěv a slova pohrůžná a četný zástup nespokojenců zastavil se před domem Ladařovským, kde bydlil regent Eliáš.

Ozářená okna prozrazovala, že regent neprchl, dáno tudíž heslo, aby byl vyzván oznámiti, jaké zprávy mu byly přinešeny a co znamená náhlý útěk děkanův.

Poněvadž nikdo se nehlásil za posla, vyzván lid, aby hromadně tak učinil a nedočkavější počali již bušiti za zavřenou bránu. Nepokoj lidu stoupal, stichl však náhle, když vrata panského domu se otevřela a v nich, maje hořící pochodeň v ruce, stanul sám regent.

Vyzdvihnuv pochodeň vysoko nad hlavu, zvučným hlasem výzval lid, aby se rozešel a klidně se choval. Kdo by pak cos slušného přednésti mínil, aby zítra tu, kdež patří, totiž v místě radním k přednešení tomu najíti se dal, on že odporen nebude a věc jeho vysoce urozené hraběcí milosti s přímluvou svou předloží. Tím aby se občané prozatím spokojili.

V lidu ozval se odpor slovům regentovým, ano mnozí z nejzjitřenějších vidouce klid páně Eliášův, který do řeči své nepletl ani latiny, ani slov maďarských, ba ani sobě nezaslovačil, počali ustupovati. Přenáhlení mohlo pro ně míti následky nepříjemné, neumělť v podobné věci žertovati ani pan regent, ani pan Jaroslav Bořita. Uznali tedy za výhodnější, vyčkati zpráv spolehlivějších.

Regent domluviv, ustoupil do průjezdu a za ním zapadla zase těžká vrata do závor.

Zástup před domem Ladařovským se sice rozešel, ale klid nenastal přece a to tím méně když kolem půlnoci předměstími projela zase tlupa jezdců, tentokráte bavorských, při čemž podpálen mlýn Kozákovský na předměstí Velvarském.

Ráno již o hodině třinácté řinčel zvonek na věži radniční a svolával purkmistra pány do rady.

„Zvoní na nás jako na školáky!“ postěžoval si primas Špička purkmistru Kosinovi, když ho byl na rynku došel. „Kde toho bývalo, mimo úterý a pátek nahoru jsme nešli, leda za těch zlých bouřlivých časů, a nešli jsme nikdy na slepo, než věděli vždy, proč tam jdem.“

„Dosti toho, že nás ještě svolává,“ odpovídal purkmistr. „Mohl by biřicem dáti provolat vůli milostivé naší vrchnosti, však jsme tam beztoho němými figurami.“

„A pak by dostačil regent s biřicem,“ doložil primas a od srdce si povzdychl.

Přes časnou hodinu nebylo třeba na pány dlouho čekati; v půlhodině tu bylo všech dvanáct, ano dnes nebylo třeba čekati ani na pana regenta. Jindy po celé hodiny páni čekávali, již pověděli si, co nového ve světě, již si pověděli o úrodě vína i obilí, již si vypravili, co se komu zdálo a co ho dle toho čeká, již si i svěřili, co který rád a požehrali na drahotu všeho v tyto zlé časy, a pan regent ještě nepřicházíval. Často teprv před samým polednem rozevřel servus purkmistra pánů široce dvéře a jimi hrnul se úředník

jeho excellencí jako litá saň — dnes přišel zároveň s posledním z konšelů a otevřel si dvéře sám. —

„Zkrotl," šeptal Radnický Paloučkovi, ale brzo uznal, že se trochu přenáhlil, nebo z očí pana Eliáše sršelo celé peklo. Ani usadit se nemohl, aspoň pětkrát povstal, brzo špatně stálo křeslo, brzo tu ten tu onen cíp šatu mu v pohodlném sedění překážel.

Rada pozorovala zlý rozmar zástupce své vrchnosti a proto páni jedva dýchali a jen pan syndikus se osmělil opravovati si brk. Tušil snad, že bude dnes nástroje toho dvojnásob třeba, aby bylo správně na papír přeneseno, co tíží na srdci páně regentově.

Již byl brk chvíli uložen ve skripturale, již byl na pravici písařově natažen černý plátěný rukáv a posud nic, pan regent třel se jen po čele a po tvářích a kroutil prudce knír. Konečně přeměřil radu ostrým pohledem a po několikerém oddechnutí — počal.

Zadrhoval — však přece učinil náležitou předmluvu o poslušnosti, úctě, oddanosti a lásce k vrchnosti milostivé a starostlivé — to páni znali již z paměti a nejeden z nich maje cosi poroučeti své čeládce zahrál si mutatis mutandis na pana regenta.

Závěrkem předmluvy býval citat z písma o vrchnosti dobré i zlé, dnes připojeno jen tolik, že by největším utrhačem a zlolejníkem byl ten, kdo by o panu Jaroslavu Bořitovi z Martinic tvrditi chtěl, že jest vrchností zlou.

A teď teprv mělo přijíti jádro. Konšelé cítili, že se jim přes hlavy dnes přežene řádná bouře, ale proto chtěli rádi trpěti, jen když by se cos gruntovního dověděli, co se stalo a proč prchl hejtman s děkanem.

„Víte-liž pane Jene," počal regent hlasem hrubším, obrácen jsa k primasovi Špičkovi, „a vy, pane Augustine," pokračoval, obrátiv se k purkmistru Kosinovi, „víte-liž, že málem nová rebellie a hrozné, nebezpečné puntování se proti milostivé vrchnosti se dálo a víte-liž, že mezi buřiči těmi a lidmi proradnými nescházelo ani konšelů tohoto města?"

A regent přeměřil Radnického a Paloučka pohledem tak důtklivým, že je oba mraziti počalo.

Pan Eliáš umlkl a zrak jeho utkvěl na primasovi, což bylo vyzváním, aby na otázky jeho dal odpověď.

Primas chvilku váhal, náhle však namanula se mu myšlenka, nad jejíž výborností si hlavou přikývl.

„Nedorozumění se tu stalo," počal hlasem jedva slyšitelným, „a malá nevole pro vojenský pych, jehož obětí se stala osoba osudů pamětihodných."

Regent napjal sluch pro věc jemu novou a členové rady tušíce, kam primas řečí svou míří, okřáli a nejeden si myslil, jak trefila kosa na kámen.

Největší radost z obratu toho měl Radnický a nedalo mu, aby s radostí svou se nesdělil. Jsa na druhém konci stolu před zraky regentovými dosti kryt, nahnul se zase k Paloučkovi, aby i jemu srdce dodal.

„Z primasa měl být prokurator a ne řezník," šeptal mu a Palouček mlčky přisvědčil.

„Míníte, pane Jene, tu žebračku rozumu nedostatečného?" optal se regent, aby zastřel své překvapení, jehož následky viděl na tvářích konšelů.

„Bohužel, že rozumu nedostatečného a dvakrát bohužel, že žebračku," odpovídal primas. „Však nebývalo toho ani onoho, neví snad slovutně velmožný pán, pan regent, že zhynulá byla dcerou po jednom z nejpřednějších sousedů tohoto tenkrát královského města, dcera Jana z Šimberka, který byl slovutným mezi otci našimi a hojným v ctnostech, moudrosti i v statcích vezdejších?"

Regent byl překvapen, nebyl nikdy pátral po osudech ženy, která mu za dvouletého pobytu jeho na Slaném sotva pětkrát přišla do cesty a po smrti její, totiž od včírka, neměl k tomu ani pokdy. Zpráva primasova jej tedy překvapila a on byl hotov poslouchati, což dal na jevo tím, že opřev hlavu lokty, nad stolem se nachýlil.

„Neví snad velmožný pan regent," pokračoval primas hlasem již silnějším, „že žena ta byla manželkou slovutného a urozeného pana Oldřicha Lehnara z Kouby, a že její majetkem a dědictvím po tetě její, paní Prošovské z Prošovic, provdané z Kozmačova, byly statky Prošovských, které nyní, nechci říci neprávem, drží jeho hraběcí milost, pán náš milostivý?"

To bylo mnoho jedním dechem řečeno a pan Eliáš všecek vzrušen povstal se sedadla, a opřev se potníky rukou o stůl, hleděl upřeně na mluvícího.

„Město koupilo za dvanáct tisíc kop míšenských dobrých peněz od ní statky ty, trh ten však na rozkaz jeho milosti Karla knížete z Lichtensteina zrušen, ač ani pan Oldřich, který dávno před nešťastnou tou rebellií byl zemřel, ani paní Anna ničím proti jeho milosti královské Ferdinandu II., pánu nás všech nejmilostivějšímu, se byli neprohřešili a tudíž při kommissí confiscationum úplné absolucí došli."

Primas mluvil již hlasem chvějícím se sice, ale mohutným.

„Paní Anna srovnala se i v náboženství a přestoupila k samospasitelné naší víře katolické, čímž toho dosáhla, že statky Lehnarovské i Prošovské jí k držení ponechány, ba i pro její syna, pana Adama mladšího Lehnara z Kouby, tenkráte děcko nedospělé, slíbeny, když by jej máti ve víře katolické vychovala, což tato učiniti slíbila a učinila. Syna později ovšem vzal s sebou poručník jeho a strýc, pan Adam starší Lehnar z Kouby, do exilia, ale toho vinu paní máti jeho nésti nemohla; však přec proto statků svých nedošla a jsouc tu při městě z milosti a žebrotou živa i s rozumem se minula. Kdož tím vinen, rozhodovati tu nemíním, ale na duši své nésti bych nechtěl, nebo bude původci toho jednou za to těžce odpovídati před stolicí toho, který akt a re-

gister kommissí nepotřebuje a všem jedním loktem podle zasloužení odměří, jakž pevně doufáme.“

Primas ukončil své vypravování a nastalo zase ticho.

Regent, který byl se zatím opět posadil, dlel v zadumání, byltť tu před ním slovy prostými vylíčen osud nešťastného člověka, osud, jaký i za těch zlých dob, kde na sta ba tisíce někdejších boháčů a lidí dobře zachovalých vláčelo se žebrotou, byl pamětihodným, byl neobyčejným. Pátral v duchu sám po příčinách toho hrozného bezpráví na ženě vzpomenuté spáchaného, pátral po původci, a dle zásady právnické, že původcem obyčejně ten, kdo z činu má užitek, dopátral se ovšem brzo.

Polstvo Lehnarovské a Prošovské leželo jako klín vraženo jednak mezi polstvem zkonfiskovaného Pětipesským statku Blahotického a Býseňského, jednak mezi polstvem Býseňským a Tuřanským a proto nabytím polstev těch zceleny a zaokrouhleny dědiny hraběcí velmi pěkně, a nebylo tedy divu, že jeho excellencí o dědictví Lehnarovské stál.

Teď vysvětlil si regent, proč nevlídně byl od pána odbyt, když tázal se po příčině, proč vzpomenuté dědiny nejsou řádně vloženy v desky a seznal z toho všeho, že zpráva o smrti paní Anny z Šimberka bude panu hraběti velice vítanou. Zároveň však umínil si, aspoň nějak poněkud napraviti veliké bezpráví tím, že by dal nešťastnou ženu pohřbiti tak, jak slušelo se na její rod.

„Nešťastní, zli časové,“ počal na to hlasem velice mírným, „a ta ohavná rebellie způsobily mnohé příkoří, mnohé bezpráví. Avšak kdož tím vinen? Ti, co zapomenuvše na Boha nejprv a potom na své povinnosti, zmařili právo a přivedli sebe i jiné ve zkázu a království toto České v dokonalou ruinu Nešťastná žena tato jest jen jednou z mnohých a nesluší nám, aniž síly naše tomu dostačují, abychom chtěli převraceti osudy a napravovati, co způsobila trestající ruka svrchovaného správce celého světa. Jen proto, aby se umenšilo lidských rozprávek a nemístných posudků, opatřím toho, aby nebožka, jak na její rod se sluší, pohřbena byla —“

„Však není při městě našem děkana,“ vskočil regentovi v řeč purkmistr boje se, aby vhodná příležitosť k obrácení řeči na včerejší události mu neušla a věc zamluvena nebyla.

„Vím, pane Augustine, vím!“ odpovídal klidně regent. „A v pravdě mi toho žel, že zapomenuv na svou povinnosť, od města a úřadu svého odešel. Však dnes bude u mne pan děkan Smečanský a ten zajisté neodepře nám posloužiti v poctivém a Bohu líbém úmyslu našem.“

(Pokračování.)

NA STARÝ DÁNSKÝ ZPĚVNÍK.

Od **H. W. LONGFELLOWA.**

Starý druhu můj,
na cizím tě vítám krbu,
podzimní co větry bouřné
okny řinčí.

Nevděčný ten svět
zdá se, drsně s tebou jednal,
nejprv pod nebem co Dánska
jsem tě našel.

Známky stáří máš,
kraje ohmatané palci
od rukou, jež chvatně braly
v krčmách tebe.

Jak jsi ušpiněn!
Spukřelé máš listy žluté,
promoklé jak v podjeseni
hnědé listí.

Vínem prolité,
z veselých jež trysklo číší,
jak při hodech Olympických
jsou tvé listy.

Ty mi vzpomínáš
zašlé dny, pol zapomněné,
v mládí snivém když jsem bloudil
podél Baltu.

Kdy jsem poslouchal
zvěst o králi Kristianu,
z předměstských jež krčem v šeru
v sluch mi lehla.

Myslím na pěvce,
kteří v jizbách osamělých
psali s duší vášní zrytou
tvoje stránky.

Myslím na lidi,
tvými zpěvy lásky, míru
již v severní zimy šero
máj mi snesli.

Mnohý starý Skald
na Islandu mrazném zpíval
Vikingům ty drsné sloky
tvojich ballad.

V Elsinoru též
na Hamleta dvoře výskal
Jorick s druhy veselými
tvoje písně.

Neb Fridricha voj
ve strážnicích na pobřeží
pěl je, anglická až děla
ve sbor houkla.

Sedlák na poli,
student, bledý řemeslník,
na hučícím plavec moři,
pěl je každý.

Všem jsi býval druh,
všemi, ach, teď's opuštěný —
nechť! vždyť jeden teplý krb tě
přece vítá.

Jako vlaštovky
staví hnízda v starém krbu,
nechť tvé hnízdí štěbetání
v mojich ňadrech.

V teple, v tichosti
bez rušení svými zpěvy
ať mi plesy připomíná
cest a mládí!

Z angličiny přel. *Jar. Vrchlický.*

458

STRACH PŘED VLKEM. Obraz Jar. Věšína.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

puštěný poeta zasteskl si velice v atelieru. Vykročil v patách za slečnou Živnou; příčilo se mu však vejíti do předního pokoje a nohy jeho stanuly u portiéry, kterouž zvuky hovoru pronikaly zřetelně.

„Slečna neráčí býti na omylu," zaslechl mužský chraplavý a sípavý hlas, jejž poznal ihned. Ani pražebrácká ponížená kadence zvuku neubrala Sekerkově přednesu zvláštního úsečného rázu a poněkud ironisujícího timbru. „Ano týž Filip Sekerka jako před šesti lety. Ale o něco ošumělejší a nuznější než tenkráte. Inu, od té doby si mne žádná ženská již neoblíbila. Tehdy byl jsem lump. To ženám nevadí. Ale nyní jsem ohyzda, a škaredá tvář není klíčem k srdci a nehodí se na nedělní odpoledne k doplnění ženské parády."

„Kousavý jste zůstal, Sekerko," podotkla slečna Živná, mluvíc přívětivěji než za starších časů. Nepochybně z útrpnosti. Nemějte mi za zlé, že jsem se vás zhrozila. Kde vás tak zhyzdili?"

„Připletl jsem se nešťastnému střelci do rány, vlastně do dvou ran. První roztříštila mi pravé rameno a rozškubala obličej a vyrazila jedno oko; druhá mi zchromila a zkroutila levou nohu. Snad bych byl vyšel s menším úrazem, ale já vlekl se sám celičkou noc od místa nehody roštím a po skalách, až jsem spadl do prohlubně na kamení. Tento pád mi dodal, utrhl mi levé ucho, vytloukl zuby, přerazil nos — —. A tak okrášleného nalezli mne ráno pytláci. Ošetřili mne jak uměli, a teprve asi za týden ocitl jsem se v rukou pořádného ranhojiče — —"

„A nedostalo se vám nějaké náhrady?"

„Ba dostalo. Právě odměnou jakous byly mé údy zmrzačeny a z mého zevnějšku postrach dětí a žen v naději učiněn. Je to zmotaná historka — ponejvíce nedorozumění obou stran. Já jsem arci v pravdě zabit a častěji namanula se mi myšlenka, ukliditi k vůli vkusu zříceninu Sekerkovu s povrchu zemského. Ale proč bych já právě lpěl na životě méně než jiní mrzáci, proč bych já právě, odvážný a vždy čilý Sekerka, zahazoval hříšně život, jejž jsem si nedal. Chci ještě něco zkusiti a jsem věru zvědav, čeho se ještě dočkám. Žiji tedy, pozoruji, přemítám a chodím žebrotou. Věřte, slečno, že bych se dal ještě na filosofii, kdyby mně na universitě chtěli gratis přednášeti a opatření poskytnouti."

„Což skutečně není vám žádný obor práce přístupným?"

„Práce? Hm, práce, cnost, pravda a jiné drahokamy v šperku lidské vypínavosti jsou pojmy velice měnivé. Náležejí do fysikální nauky o předmětech roztažlivých. Bloudové si je nadmou, obtěžkají zbytečnými přívažky a klesají pak pod jejich tíhou. Chytráci srazí si je na miniaturní míru a váhu a zbudou se jich hravě. Já přidržoval se vždy této vtipné polovice lidstva, která za druhou, hloupější vlastně žije. Tak posledně, než mne ctěný pan Jirsík angažoval za model, pracoval jsem též. Ležel jsem totiž celičký den v posteli a vedle ní. Můj principál otevřel ráno boudu, natáhl svou elektrickou postel, ta mne vochlovala, štilcovala, vyhodila. A jen jsem dopadl na zem — k velkému obveselení celého publika — již jsem musil zpět a zase spáti jako dřevo; než uběhlo pět minut, byl jsem znova stlučen, vyhozen a opět uložen, potom ihned zase bit, vyhozen, bit, vyhozen, a tak až do noci. Za čtrnáct dní podobalo se mi, že přispěl jsem dostatečně k názornému vyučování služek a učeníků o silách elektrických. Řekl jsem principálovi, že mám svých zásluh dosti, aby si zjednal za mne remplacanta vhodného k vyhazování. Za účelem vyhledání nového druhu práce jal jsem se choditi prosebně od domu k domu, až jsem doputoval k panu Jirsíkovi, kterýž se vzácnou ochotou se nabídl, zachovati mou nynější podobu příštím pokolením. Prodal jsem se mu na několik dní za velmi slušný plat, a nepřál bych si věru nic více, než aby se malíří o mne trhali — — —. Díky vám, drahá slečno! Váš povýšený duch vznáší se vysoko nade mnou, vaše moudrá ústa mlčí a vaše štědrá ruka dává. Věřte, že dobročinnost dámy vašeho rázu jest blahodějnější než mravoučná bibliotéka z ruky nečisté a skoupé."

Pravožij odskočil. Ucítil na podlaze za portiérou lehké, spěšné kroky. Slečna Živná davši Sekerkovi almužnu a pokynuvši mu mlčky vracela se. Zdeněk za ní, obraceje se mezi dveřmi se slovy:

„Dnes vynecháme, Sekerko. Je-li vám libo dojezte za mne snídaní — tam na stolku poc oknem."

P. D. V. Hlubocký byl rozechvěn neočekáva ným, mocným dojmem. Aby jej ztajil, zatoulal se do labyrintu stojanů, obrazů i nářadí, a přitočiv se ve stínu poblíže k Zdeňkovi, prohodil jako unaven dlouhou chvílí:

„Dovol, Zdeňku, abych si usedl napřed. Pročtu si tam dopis, který nosím od rána v kapse,

dohlédnu ti na Sekerku a podívám se naň. Znám ho poněkud, z Týnce — —“

„Tak?“ podivil se živě mladý malíř. „Hleďme, a mně se o tom ani špetem nezmínil, ač mi jméno Sekerkovo znělo povědomě. Tuším, že jsem se ho i otázal —. Prosím, račte. Považujte můj byt za svůj a čiňte v něm po svém pohodlí jak obyčejně.“

P. D. V. Hlubocký vyšel do kabinetu Zdeňkova. Založiv si ruce křížem na prsou blížil se zvolna, hrozivě k bývalému adjunktovi panského důchodu na Týnci. Ale krok za krokem ubývalo jeho hněvu a opravdové zášti, kteráž na místě vinníka nalezala ubohého, krutě ztrestaného mrzáka.

Hubená ruka Sekerkova, škoubcí s hltavou lačností kus pečeně, zachvěla se, a jediné, strhané, krví zalité oko jeho spustivši se zbytku vína v láhvi, jejž dychtivým zrakem vypíjelo, zatetelilo se okamžitou úzkostí a stíhalo pronikavě každé hnutí Pravožijovo.

„Máte pravdu,“ řekl Sekerka tiše, „čtu vám na tváři poznání, že pro lidskou spravedlnost mnoho kůstek na mně nezbylo. Neublížila by mi, i kdybyste na krásně chtěl provésti svou pomstu, kterou mi první váš pohled vyhrožoval. Ulehčila by jen mému svědomí. Mám také toho protivného krtka ve svých prsou, ale nevychloubám se jím pořáde, jako hodní lidé činívají.“

„Ničemo!“ vydechl P. D. V. Hlubocký skrze zuby. „Jste posud bystrozrakým. Ano, hledal jsem vás, abych vám zjednal odplatu za vaše zákeřnické zabití mého —“

„Pane!“ ozval se mrzák rozhodně. „Jednal jsem tak, jak pud sebezachování v obraně mi kázal. V zápase podlehli jsme oba, já i váš otec. Jeho trápení bylo krátké, mé prodlužuje se a prohání mne již na zemi peklem. Co chcete více?“

(Pokračování.)

Ptactvo v národním životě Rusínů.

Napsal FRANT. ŘEHOŘ.

Lid rusínský dělí ptáky v dobré a zlé, případně v užitečné a škodlivé; do třetí kategorie řadí ony, kteří vyznačují se vlastnostmi obojími. Konečně jsou ptáci, o nichž ví velmi málo, a kteří v národním jeho* životě jsou úplně bezvýznamnými, ač jinak začasté poutají jeho pozornost. Čestnou úlohu má ptactvo v prostonárodní poesii, ano může se říci, že z celé říše živočišné jest v ní zastoupeno nejčetněji. Pokusím se načrtnouti, jakého významu jest ptactvo v národní písni všeobecně, sumárně a pokud knižné doklady dovolují, uvedu podání lidu, jeho pověry a obyčeje, osnované na ptactvu a vlastnostech ptačích. Na to specielně promluvím o čeledi havranovitých, která má u lidu špatnou pověst a jejíž jednotlivci až na některé výminky známi jsou jako věštci smrti, hoře a bídy.

O ptácích jest obecné mínění, že za dávných, pradávných časů hovořili mluvou lidskou. Kráva, překročivši na pastvě ptačí hnízdo, onemocní. Ptactvo jest rusínskému hospodáři barometrem a v mnohých případech určuje mu počasí den napřed zcela jistě, ač věřívá ve věštecké umění těch oněch ptáků dále do budoucna, třeba mu na deset případů devět chybí. Z chování se ptactva soudí o povětrnosti celého roku i jednotlivých jeho kvartálů, a z toho činí si případné závěrky o úrodě a neúrodě, jež v zápětí mají blahobyt nebo hlad a mor. Ano jsou ptáci, kteří věští štěstí nebo neštěstí vesské chatě a její obyvatelům: k prvému patří na př. hosté, dobré bydlo a mír v domácnosti, k druhému požár, nemoc, ztráta na dobytku. Rozhoduje zde hlavně let, křik a hnízdění ptactva. Potrava a barva již méně.

Podání o ptactvu není všude stejné, mění se podle krajin, tak na př. v jednom okrsku věří se, že ptáci zaletují na zimu do teplé vody, v jiném, jako na Pokutí, že stěhují se na podzim do jižních, teplých krajin. Sedí-li jakýkoliv pták na stromě, tedy na větvi, kterou znečistí, vyrůstá jmel bílý, rostlina cizopasná. V podobě černého ptáka toulá se světem duše nemluvněte, jež matka hned po porodu usmrtila a zakopala. Létavec tento nenachází nikde pokoje a odpočinku. Hrom bije do něho, aniž by ho zabil. Zachmuří-li se nebe, blesky křižují a bouře rachotí, pták piští jako hladový jestřáb a hledaje úkrytu pod vesskou střechou, bývá odháněn, aby blesk nezapálil. Každých sedm let přiletuje ke svému hrobečku, kde po třikráte volá slovo „křest“; kdo by jej v ten čas uslyšel a pokřtil, duši jeho vybaví

* V článku přihlíženo hlavně k životu Rusínů v Haliči obývajících.

z prokletí a sebe učiní šťastným. Proto sluje též ptákem křtu. Křest vykoná se následovně: Kdo ptáka uslyšel volati, vezme šátek a učiní znamení kříže, načež odříká křestní formuli, jež se končí slovy: „Jsi-li chlapec, křtím tě na jméno ... (svatého), jsi-li děvče, na jméno ...“ (světice). Po takovém křtu pták chytí šátek, načež duše jeho vysvobozena odletí do nebe, kde stane se andělem.

Jiné pěkné podání o létavci jest následující: Myslivec šel do lesa na lov. Za nedlouho jasnou oblohu potáhla černá mračna, chrlící na zem spousty vod v podobě silného lijavce, provázeného strašným hřměním a bleskem. Ubohý lovec ohlížeje se po nějakém úkrytu, vlezl na konec do duté jedle, v níž byl před rozsápanými živly dostatečně chráněn. V tom přiletuje černý pták a ukrývá se mezi haluzemi, že mu jen hrdlo bylo vidět. Myslivec maje nabito, nerozmýšlel se dlouho, namířil a ptáka zastřelil. V tom okamžiku zjevil se před ním neznámý pán a táže se ho, čím podařilo se mu létavce zastřeliti. Přiznal se, že měl nabito broky a svěcenou pšenicí. Na to mu pán odvětil: „Za onoho ptáka přijmi ode mne tyto broky, jimiž každou zvěřinu zabiješ, aniž by ti jich kdy ubylo. Dvanáct let střílím po tomto ptáku a nikdy zastřeliti jej se mi nepodařilo.“ Na to pán zmizel, byl posłem z nebe.

V milostné písni děvče hochem zrazené pláče ve dne i v noci a že pro milence nehodného slzy prolévá, povídá nám sloka:

„Hloupé ptáče, neveliké,
jež po větvi skáče.
Hloupé děvče, nerozumné,
jež za milým pláče.

Jak nemá plakati, když se jí oči samy od sebe zalévají slzami při vzpomínce, že žádný ptáček bez druha v lese nepřebývá.

S písní tou souvisí píseň tresti podobné o lásce beznadějné, v níž děvče naříká, proč s milencem se poznalo a když k prosbě její, by si s ním mohla aspoň zatančiti, matka nesvoluje z příčiny nenadálého příchodu otcova. Děvče, v žalu se rozplývajíc, vrhá bolnou výčitku matce v tvář těmito slovy:

„Na ščoś mene, moja maty, v kałynu ne vnesła,
ščoby buła moji kosty ptašyna roznesła.“

Milostné písně, v nichž figurují ptáci, mají, tuším, všecky společný motiv nešťastné lásky, nedosažitelných tužeb a oželeného štěstí. S ptáky opuštěné děvče sdílí myšlenky, s nimi se radí a jejich zpěvu naslouchajíc mírní se v bolu nebo jej mění v zoufalství, v úplnou beznadějnost. Tak po smrti přeje si míti na hrobě zasazenu kalinu, by se každý dověděl, že zemřela z lásky nešťastné. Alespoň

„budou ptáčci přiletovat kalinu zobati,
budou mně přinášeti od milého zvěsti.“

Po písni milostné následuje hned píseň svatební, v níž přirovnává se ženich ku ptáku. Na Zločovsku svachy na př. zpívají:

„Naše Maruseńka, naše, vzala sobě ptáče;
s ručičkama, s nožičkama, s černýma očima.“

Jinde zase, jako v okolí Stryje, jdouce pro nevěstu, takto zpívají:

„Dobrý večer, sousede, jdeme k vám,
naše ptáče zaletělo mezi vás!
Naše ptáče bylo velké,
na něm bylo péro zlaté;
ptáčka sobě ponechte,
ale péro nám vraťte.“

K zlatému ptáčeti přirovnává se nevěsta ve svatební písni z nad Zbruče v čase, když ji nastrkují ženichovi padělanou místo pravé. Sbor ženichův žádá:

„Okažte nám naše, naše zlaté ptáče,
jež s námi jedlo, pilo, do světa odletělo.“

Jak hlas ptactva se nápodobí, poznáváme z březanské písně svatební při pletení věnečkův:

„Přiletělo ptáčátko, če, če, če,
sedši si na okénko štěbece;
a za stolem mládenci pějí,
Mariseńce věneček pletou.“

Žádný pták nepřeletí višňovou zahradu svatební družičky, jen mládenec sokol toho dovede, proč, viděti z písně:

„V našoi družki vyšnevyj sad,
neperyletyt bez něho žaden ptach;
ino družboňko jak sokil
do družki za stil“ (stůl).

Malý ptáček sedl si na routu a pravil, že ji zlomí, ač ji jen nachýlil. V pendantu k tomuto obrazu mladinká Nastuňa sedíc na svatební stoličce, chtěla otce těšiti, ale zarmoutila jej:

„A ta ptašeňka nevelyčeňka
na rutynoncji sjila,
ona movyla, rutejku zlome —
ona ji pochylyla.“

V písni hospodářské ptáci silnými jsou dělníky, však na práci nestačí přece:

„Ptáčci lítají, snopky snášejí, nesnesou;
hej milý Bože, kdo jim pomůže, nesnesou.
Slunce nízko, večer blízko, nesnesou.“

V Tužilově vsi, o které zmiňuje se píseň kozácká a jejíž poloha mi neznáma, žijí ptáci sivé barvy:

„Priletěli sivi ptáčci z Tužilova sela,
proč naše šenkýřka jest smutná, nevesela?“

Nikdo neumí povědětí příčinu, jenom ptáčci vypravujíce si o tom mezi sebou, vědí o černém úmyslu do kozáka zamilované hospodské: chystá se zavražditi svého muže a odtud její líčený zármutek.

Druhá píseň téže kategorie popisuje nám krásnou zahradu nad pobřežím řeky. Nevolno do ní nikomu vkročiti, ani ptactvo nesmí nad ní poletovati a proto ji střeží sličná panna, která na stráži tvrdě usnula. Toho používše rajští ptáci přiletěli do zahrady, než v tom se panna budí a plaší je odtnd, neboť ne pro ně otec zahradu založil a štěpy posázel. Nemnoho jinak má se to v písni kolední. Na hoře místo zlaté trávy vyrostlo zelené víno a je hlídala panna čarovné krásy. Když usnula, přiletěli rajští ptáci a jali

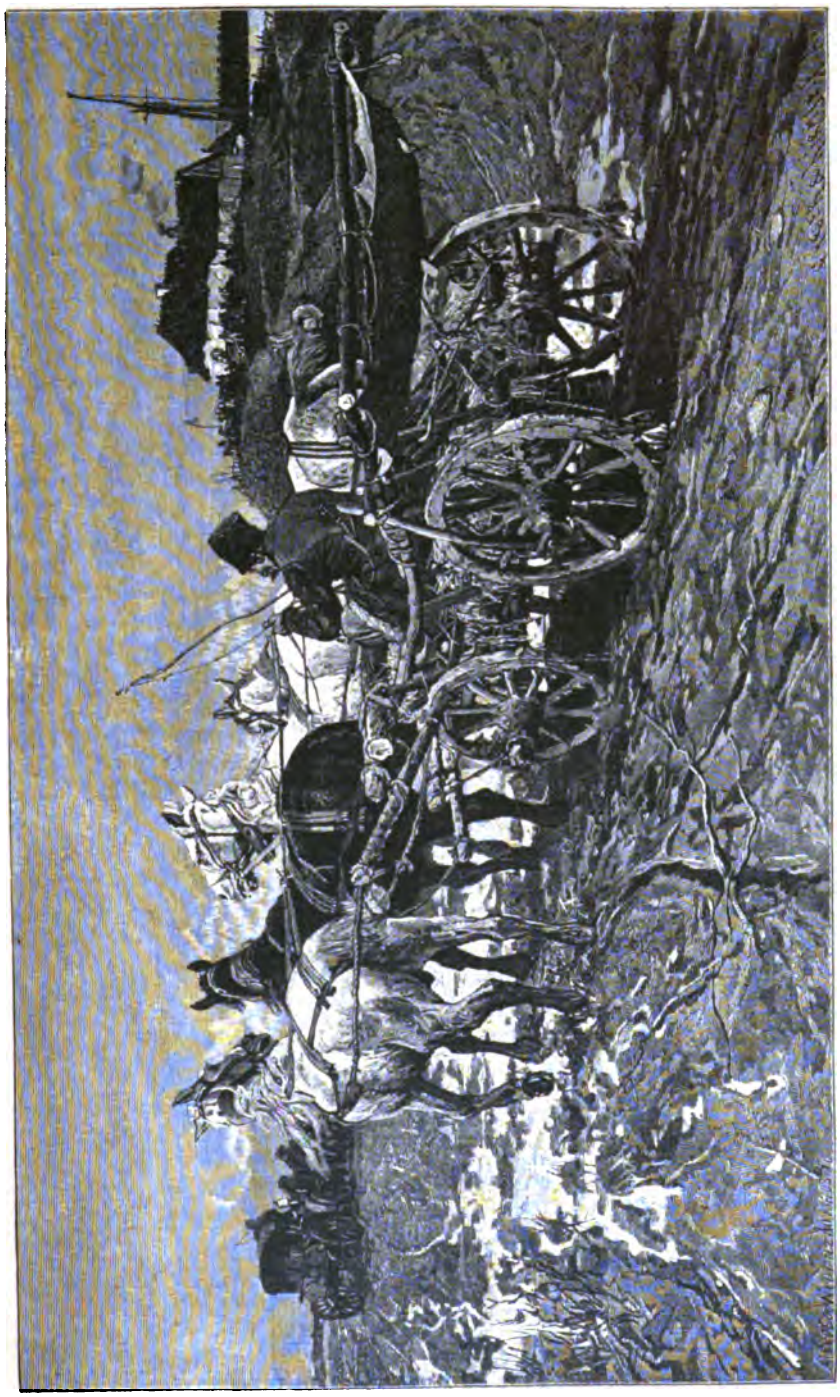

459

NÁVRAT Z KONSKÉHO TRHU. Obraz Artura Wierusze-Kowalského.

se víno ozobávati, při čemž krásnou pannu probudili:

„Jak naletiły rajski ptašečky,
obdziobovały zelene vyno,
taj probudyły krasnuju pannu.“

Probudivši se, máchnula po nich rukávem svého šatu a odháněla je slovy:

„Oj v šuhy luhy, rajští ptáci!
Mně samotné vína potřeba:
bratra ženiti, sestru vdávati,
sama mladá jsem a zasnoubena!“

V jiné vánoční koledě dívčí ptáci schválně pannu křídly zbudili, aby měla větší pozor na víno dohledu svému svěřené, připomínajíce jí:

„Oj vstaň, ne leży, vyna stereży![1]
bo tobi vyna najbilše[2] treba,
maješ bratčyka na oženenju,
oj sama ž bo ty ta zaručena,[3]
až do Halyča[4] za popovyča.“[5]

Opuštěné, pronásledované děvče neví, zač na světě trpí, proč jí lid nenávidí, ano až bije, a všichni

„jak jastreby na bidnuju ptašku napadajut.“

V písni sirotčí jsou květiny osiřelému dítěti nejmilejší. Zalévajíc je těší se jimi, a ty stále svěžími zůstávají. Tu přiletují dva ptáčci z hustého křoví a hned po dvou kvítkách našemu sirotku unášejí k nemalému jeho žalu, neboť na slunci kvítka povadnou. Ve variantu na tuto píseň zanesli byliny do světnice a zalévali je:

„Vyletiły, vyletěly dva ptašeňki z Podila,[6]
povynosyły, povynosyły po haluzoňci[7] žila,[8]
posadyły ho,[9] posadyły ho v švitlycy[10] na polycy,
pidlyvały ho,[11] pidlyvały ho studenoju vodycei.

V kolomyjce touží sirotek na osud, srovnávaje matičku svou se sivým ptáčkem, v němž viděti se mu zdá ztracenou máteř; ptačí něžnost k mládatům a starost o ně připomínají mu ony blahé chvíle, kdy nebožka matička o něho podobně se starala dechem ho zahřívajíc.

Na svatbě baví se ptáci znamenitě. Dovídáme se tak z allegorické písně národní, popisující svatbu komára s mouchou. Snoubenci pozvali si některé opeřence na traktaci, a zvolili ovšem ony, kteří o bezživotí jich nestojí. Slyšme dlouhé té písně úryvek, abychom poznali, jak se tam naši dvounozí hosté bavili. Mládencem byl vrabec —

„havran byl za družbu a za svachu sova,
kopnul ji do chvostu, neřekla mu slova.
Tancovala svině s vlkem, husa jim na housle hrála
a straka se podkasavši, do tance se dala.“

— — — — — — — — — — — —

Ptáci, kteří žijí na svobodě, nemají na štědrý den trpěti hladu. Lid pokládá za svatou povinnost předhazovati jim do pozdní noci zrní všelikého, hlavně pšenice.

První ozev zpěvného ptactva věštívá vesničanům návrat toužebného jara. V některých stranách halič-ské Rusi vítají se tito zvěstovatelé nové doby pečivem. V okolí Drohobyče děje se tak na „Sorok svjatých“, v jeden z prvních a nejčasnějších svátků jarních. V tento den hospodyně mísí pšeničnou mouku se svěcenou vodou jordánskou v těsto a při práci hovoří: „Mjisic[1], muko[2], na bjile tjisto ta na kociky, ptícjam na privjit[3]“! Dcera zatím narovnavši do pece a přistavivši hrnky na oheň, pomáhá matce, která z těsta válí dlouhé provazy, z nichž natrhá čtyřicet (sorok) kocikův (škubánkův), kdežto dceruška vyválevši jiný kus těsta v tenounké šňůrky, splétá z nich ornamenty podoby květin (kvitky) pro skřivánky a slavíky. S upečenými kvítky jde dívka na zahradu nebo do háje a kladouc je na strom, volá na ptáky: „Ptašečki, ptašečki, sobji[4] kojitky vozmite, nam ve snu prinesjite.[5]“ Potompožívá se v chatě rozetřené konopné semeno, v teplé vodě rozpuštěné, tak zvané býčí mléko, k němuž kociky přikusují.

Na sorok svjatých má dle podání lidu každý pták pomýšleti na stavbu svého hnízda a straka má si je uplésti ze čtyřiceti proutků; nezachová-li se tak, bude nepříznivé a pozdní jaro.

Když v měsíci únoru chycení ptáci zimou se čepejří, lze očekávati ještě sníh a chladna. Neodletuje-li ptactvo do teplých krajin před sv. Sofií, lid věští si z toho ostrou zimu před vánocemi a odstěhují-li se před sv. Michalem, podobně zlá zima bude po celý prosinec.

Ve vsi Pužnikách na Stanislavovsku v jedné z velikonočních „hajilek“ v kole družek stojící děvče představuje ptáka, který na otázky uzavřeného kruhu, jak se seje mák, jak roste, kvete a jak rozlamují se makovice, odpovídá posuňky těla, jež zpěvem doprovází. Hned na počátku hry sbor se ho táže:

„Oj, holoubku, ptáčku, ptáčku,
býval jsi v sadku, v sadku
a viděl's jak sejí mák?“

Na to jim odpovídá:

„Býval jsem já, býval, býval
a vídal jsem já, vídal, vídal,
hle tak — sejí mák.

Tímto spůsobem ve hře se pokračuje, jinými slovy zpěv kola i. zpěv dívky v kole střídavě se opakují s nepatrnou změnou makových otázek.

V národních pořekadlech a příslovích užívá se ptactva obrazně ku znázornění lidské povahy, hlavně její stránek temných, a jelikož dosti jasně mluví sama, nemusím je blíže vykládati. Hlavnější jsou: Sítí ptáci, stříbrem lidé loví se. Pták po peří se pozná. Zlý ten pták, který své hnízdo neřádí. Dobrý pták, jenž svého hnízda se drží. Každý pták najde svou družku. Z prázdné stodoly i špatný pták vyletí. Krásný pták lepší než zlatý květ. Pták nikomu sám do ruky neskočí. Štěstí mu z ruky vyletělo, jako pták ze sítě.

Nedovoluje nám místo, abychom šířili se o ptactvu báječném, jež stvořila si pohádková fantasie rusínského lidu. Žije pták, mající hnízdo nad vodou a když vysedí mladé, přináší do něho kamének, jímž hnízdo stává se neviditelným. Ale

[1] hlídej, [2] nejvíce, [3] zasnoubena, [4] město nad Dněstrem, [5] za syna kněze, [6] Podolí, jihovýchodní část halič-ské Rusi, [7] větévce, [8] byliny, [9] zasadili, [10] ve světnici, [11] zalívali.

[1] misi se, [2] mouko, [3] na přivítanou, [4] sobě, [5] přineste.

do zrcadla hledíce můžeme hnízdo uhlídati. Některé ptáky lid přioděl ve zlatá péra, jiným dal veliké drápy a nadpřirozenou je obmyslil silou, jiným opět dává požírati kypící smůlu. Zázračnými vlastnostmi honosí se téměř všichni pohádkoví ptáci. K nim náležejí především havran, vrána, straka, kavka a sojka.

Havran (voron, kruk) jest proto černý, že ho stvořil ďábel a dle přísloví nepomůže mu ani mýdlo. Z jiného podání dovídáme se, že zčernal následkem božího trestu, poněvadž byv puštěn z korábu Noemova již se nevrátil. Letí-li, křičí: „Krum! krum!“ ale přes to má tolik rozumu, že se naučí lidskými slovy hovořiti, jak nám vypráví pěkná pohádka tato:

V jistém městě měla se díti korunovace a obyvatelstvo chystalo králi různá překvapení a dary. Jakýs občan chytil mladého havrana a učil jej větě: „Vítán buď, králi nejlaskavější, a panuj nám po dlouhá léta!“ (Pokračování.)

POESIE.

Napsal **JAROSLAV HAASZ.**

Zpěv básníků jde v západ od východu:
dech růží z jezer červánkových pije,
rozhoupá stromy tíží zlatých plodů
a v staré větve zvony hvozdů bije,
že zvučí všechna srdce v lesů hloubi.
Je pruhem zoře, která hlásí ráno,
je pestrým šatem, kam je žití tkáno,
jak staré báje v roucho Penelopy;
je květem jabloně, jenž jaro věstí,
je růží lásky, jež všem nese štěstí,
je blaha záplavou, v niž duch se topí.
A přece ještě Život s hlavou býčí
a spárem draka, v nějž svou oběť láká,
když k němu přiblíží se, hněvem křičí,
rád toho zlatého by pozřel ptáka —
a s posměchem vstříc k němu stále volá:

„Co platny písně, poupata i květy,
když lidstva stráň je jako před stalety
sráz, poušť jen pustá, kamenitá, holá!
To moře tónů, růží spousta celá
dav nenasytí, světa nepředělá,
ba žebráka ni v spánek neskolébá,
by zapomněl, že nemá sousta chleba.“
— Leč Píseň letí přes moře a skály:
„Sem hvězdy!“ volá, „a sem Ideály,
sem ruko, která slzu s oka stírá,
sem teplý svit, jenž ztaví všecky ledy,
sem růží květ, jenž zasype vše bědy,
sem Soustrast, která všechny stejně sytí,
jíž v oku perla nejdražší se třpytí:
— a Lásku sem, jež nikdy neumírá!“

ZE ŽIVOTA POTULNÝCH.

Křídová kresba od **K. V. RAISA.**

menším městečku pod Krkonoši bylo posvícení. Rozumí se samo sebou, že nescházeli ani komedianti. Uhnízdili se na dlouhém náměstí, jež zdobil ještě trávník čerstvě zelený, prokvetlý žlutými žebříčky a sedmikráskami, což bylo dozajista hezčí nežli dlážděné chodníky, které leckterému počestnému městečku českému přinesl pokrok času.

Právě mezi sochami sv. Antonína a sv. Mikuláše, jenž berlu svou zdvihá mezi zelené větve starých javorů, vztýčili hrdé majáky komediantského umění, vysoká bidla křížem složená, tlustým lanem spoutaná a vyzdobená praporečky barvy červené a bílé. Pod nimi do rohu čtverce zarazili tyče s lucernami, nad nimiž třepetaly se rovněž trojice drobnějších praporečků.

Hloučky dětí, které kolem se skupily, zvědavě přihlížely ku práci vítaných hostí a nakukovaly do tajemných hlubin zeleného, plachtou obrněného vozu, na jehož zadi přivázány vypínaly se veliký a malý buben. Zbědovaná herka po denní lopotě hověla si ve stáji hospůdky „u sedmi smrků“ a přežvykovala ten trošek sena, kterým ji patrónčina ruka obdařila.

Komediantská společnost skládala se ze čtyř členů. Hlavní slovo vedla v ní paní patrónka. Patrón měl již denních starostí po krk, naohýbal se za minulá léta ažaž a proto na stará kolena proměnil se v řádného mouřenína, jenž mimo představení rozvaloval se už pouze v hlubinách komediantské archy, kdež líně pobafoval nebo žvýkal „bako“.

Ještě téhož dne večer po městečku se vypravovalo, že černoch, skrývající se pod zelenou, ale stružkami dešťovými místy silně prohnědlou

plachtou, býval druhdy otrokem u nějakého potentáta, jehož nejmilejší zábavou bylo šlehati bičíkem do lesklých černých zad. Patrónka prý konečně se nad ubožákem slitovala, vykoupila ho draze z otroctví a pojala za šťastného manžela. O pravdě těchto slov nedovoluji si pochybovati, sám jsem to slyšel od místní krejčové, která mívala všecko z první ruky.

Černoch oděn byl do šatů, které snad jednou bývaly sněhově bílé, aby se čerň těla lépe odstiňovala, ale nyní skvěl se barvami, jakých dozajista neužívá ani mistr Brožík. Paní patrónka byla ženština důkladná, plných tvarů, myšatých rozházených vlasů, jež černý, červeně květovaný šátek sotva poutal. Ve hrubém obličeji visely tučné vrásky, vypínal se hranatý nos, pod nímž temnily se vlny knírků, stínící pysky, jež nebyly sice tak rudy jako pysky mouřenínovy, ale do velikosti pranic jim nezadaly.

Jupka byla povážlivě rozedrána, sukně plíhala se kolem silných nohou, sáhajíc po jedné straně po kotníky, na druhé málo pod kolena.

Děcká očka s obdivem dívala se na široká chodidla, bořící se do vrstvy prachu, který při každém šlápnutí kolem mocných, ale jaksi roztažených prstů se rozstřikoval, jako by větérkem byl zdouván.

Patrónka nade všecky členy umělecké společnosti vynikala čipernosti při práci a po připravovaném hledišti nejvíce rozléhal se její drsný, energický hlas.

Druhé dva členy potulné družiny tvořil mladý párek: pajac Venda, přední umělec společnosti a prvá její tanečnice i kráska Fána.

Fána byla dcerou mouřenínovou a paní patrónky; ovšem že v době, kdy rozkošná, černá, nyní již jaksi ospalá očka poprve na bídný svět se dívala, byl patrón ještě členem plemene bílého, teprve po letech stala se s ním ona nepochopitelná změna.

Obličej Fánin zahrával barvou tmavohnědou, jinak svým zevnějškem velmi se podobala své paní mateři. Takovátéž rozedraná jupka i suknice, jejíž děrami vyzíral místy oděv spodnější, halila tělo Fánino, které ovšem proti patrónčině postavě vynikalo štíhlostí.

Do práce se první tanečnice nehnala, hověla si na rozložené houni vedle vozu a každých pět minut otevřela se trochu její ústa v upřímném zívnutí.

Zbývá nám ještě kresba pajace Vendy, Fánina druha.

Pajac Venda byl chlapík asi třicítiletý, prostřední ulehlé postavy, v kolenou po pekařsku trochu prohnutý, obličeje tupého, oné podivné barvy, která není bílá ani hnědá, ale jaksi vlhce šedivá. Pod řídoučkým bledým obočím šedala se malá, matná očka, podezřele ospalá, mezi nimiž zdvihal se a potom prohýbal poněkud široký a ohrnutý nos. Na hořením pysku zježen byl štětinovitý, přizrzlý knírek a hranatou bradu zdobila rovněž taková kozička. Husté vlny světlých vlasů pajacových, splývající až na opálený krk, zastíraly šišatou podobu umělecké hlavy. Venda posadil si na hlavu rozlámanou čapku s prýmkou, ale již bez růžičky, se štítkem do polovice odtrženým a šel po domech vypůjčovat si prkna na sedadla pro obecenstvo. Čapka po pansku seděla mu přiklopena k levému uchu a za pravým zastrčena byla slámka od viržinky. Ostatní ústroj pajacův byl ryze umělecký, neřídil se podle pražádné módy; mimo představení Venda na zevnějšek svůj nedbal, cáry visely mu z kalhot i z kabátu a košile byla bez knoflíků.

Neúhledný zevnějšek členů komediantské společnosti čarovně se přeměnil před představením. Líce se oplákla a tělo ozdobilo triky, nad něž paní patrónka i tanečnice Fána navlékly několik krátkých, pestrých sukének, ze kterých vrchní byla ověšena lesklými plíšky, sklíčky i třapečky, potom šněrovačku taktéž ozdobenou. Vlny rozpuštěných vlasů spoutaly sobě růžovými pentlemi.

Takto vyšňořená paní patrónka s pajacem vyšla k umělecké produkci svolávat obecenstvo. Venda rachotil na malý bubínek hlavu hrdě vypínaje, patrónka hřměla na veliký buben turecký, pod nímž se silná postava její až prohýbala. Ve dvou dnech uspořádali tři představení, dvě odpolední a jedno večerní. Při nich mimo tělocvik a tance provedeny pračtverácké němohry, a patrón černoch polykal žhavou smolu a meč až po jílec.

S příjmy mohla principálka býti zcela spokojena, mimo peníze sebrala koláčů a hnětynek plničkou mísu. Zvláštní „diškrece“ pajacova také kloudně se vydařila; jenom že přenešťastný umělec chtě nechtě vše uložiti musil v kapsáři paní patrónky.

* * *

R. E. Jamot ve svém výtečném článku o českých komediantech praví, že význačnou vlastností všech pajaců jest hlad. R. E. Jamot má pravdu! Také pajac Venda náleží mezi ony šťastné, kteří večer i ráno, při každé myšlence, při každém činu mají hlad neb alespoň hroznitánskou chuť. Pajac Venda vstávaje „od stolu“, jejž vlastně zastávají jeho vlastní, na boží zemi křížem složené nohy, byl s to zasednouti znova a začíti od začátku. Schopnost opravdu závidění hodná, ale pajacovi se strany paní principálky přečasto nevalně vychvalovaná.

Nicméně starostlivá tchýně pajacova co nejbedlivěji pečuje o jeho nenasytný žaludek. Že starost ta je v skutku ohromna, poznal by čtenář kdyby, ať ráno či v poledne nebo večer, když se u komediantů vaří, pohleděti mohl na důkladnou mísu pajacovu, jež do vrchu naplněna jest horkou hovězí polévkou, ve které plovou kusy masa. Ovšem že to vše pro pajace jest asi tolik, jako pro velblouda muška.

Však nebýt pajacova ustavičného hladu, nebylo by ani jeho umění.

Když se publikum sešlo, když obsazena sedadla i místa ku stání, když dozněly poslední zvuky flašinetu, jehož klikou bystře otáčí prima ballerina Fána, paní patrónka postavila se na děravou pokrývku uprostřed hlediště a silným, trochu hašteřivě chraplavým hlasem se rozkřikla:

„Hej, pajac!“ Kdo tento výkřik slyšel alespoň jednou, ví, že hlavní přízvuk jest tu na slabice „jac“.

„Mhm!“ (Slovo dvouslabičné, m — hm, přízvuk též na slabice druhé.) Tato krátká, bezstarostná odpověď ozvala se z vikýře protějšího domku a když diváci po hlasu se ohlédli, spatřili pajace šklebícího se v temném otvoru lomenice. Na hlavě sedí mu plstěná, vysoká šedá čepice.

„Hej, pajac!“ Paní patrónka rozkřikla se hrozivěji.

„Mhm!“

„Nyńcko, pajac, neříkal mhm, ale pospíšil provozovat svého (sic) umění!“

„Hohoho, paní ředitelko, pravazy dělat já neumím!“

„Ale kdo pak mu povídá, pajac, že má dělat provazy. Své umění má provozovat!“

„Mhm, paní ředitelko, já tady provozuju své umění!“

„Pověděl nám, pajac, jaké že tam umění provozuje!“

„Takovéhle, paní ředitelko — ham!“ Pajac roztáhl ústa a sklapl je hlučně.

„Ham — to je podivné umění, pajac!“

„Ham, ham, ham, paní ředitelko!“ Mám tady nadívané žáby, nakládané pavouky, hrnec kávy a dělám ham, hehehe, paní ředitelko!“

„Nyńcko, pajac, nechal jídla a šel ukázat svého umění, aby dostalo se mu řádného zpropitného!“

„Mhm!“

Pajac zmizí z vikýře a za malou chvilku přiklopýtá do hlediště.

Tolik jako malou ukázku, že pajac stále pamatuje na žaludek; i při další produkci jsou hlavními vtipy uměleckými — vtipy z hladu.

Řeč pajacova jest zvláštně měkká, zpívavá, péro popsati jí nedovede.

I na Vendu přišly chvíle nejvyšší nespokojenosti, kdy klel na těžké dření ze dne ke dni, za které nemá ani na viržinku.

„Když se mu to nelíbí, může jít!“ odbyla ho principálka. Paní patrónka svému podřízenému říkala „on“ i mimo představení, pouze v ráži mu tykala.

Venda šel; „zboží“ svého skládati nemusil, nemělt ničeho, jen čím halil svoji nahotu. Parádní šat nebyl jeho.

Šel hrdě ani se nerozloučiv.

Fána ohrnula za ním pysky: „Však se vrátí!“

Patrónka ani nemrkla.

Opravdu, netrvalo to ani čtrnácte dní, pajac se vrátil; šat na něm jen visel a byl ještě zedranější.

Patrónka přijala umělce zase mlčky, jenom Fána zabručela do zubů: „Vždyt jsem to povídala!“

A když pajac dostal zase plnou mísu, zasvítila šedá jeho očka ku podivu vesele. —

Bylo odpoledne posvícenského pondělka. Veselé diváctvo rozcházelo se z představení. Členové společnosti odklidili umělecké potřeby. Patrónka za mouřenínem vlezla do vozu, aby shodila svůj kostym a oblékla se do prosté suknice a jupky. Umdlená tanečnice sedla na voj a houpajíc se graciósně, zívala. Pajac na triko oblékl kabát, na hlavu posadil odřenou čepici s prýmkou, ale bez růžičky, a loudavě skládal prkna, na nichž před chvílí hověla si městská elita. Položiv prkno vždy se protáhl a vydechl unavením. Ó pajac, umělče bezstarostný, lehkovážný! Kdybys tušil, jaká bouře ukrutná nad tebou se vznáší! Alespoň se ohlédni — vidíš ji, tu statečnou principálku svoji, jak rozčepýřena leze z vozu, prchni, pajac — -- Neslyší!

Po náměstí zaharašily děsné, tleskavé rány, pod nimiž prohýbala se rusá hlava Vendova; mdlá ruka jeho nadarmo bránila tvář před mohutnou dlaní patróńčinou.

Nejdivější údery, nejhroznější kletby padaly na ubohou hlavu, slova, o kterých ani slovník Jungmannův neví, hučela do uší, téměř krvavě zbarvených. „Hladovče! nenasyto!“ byla z nich nejmírnější.

Diváci, kteří sotva k domovu docházeli, znova sbíhali se na komedii nevídanou.

Fána na voji houpala se prudčeji a hlasitě se smála, i ten mouřenín z vozu hlavu vystrkoval a cenil bílé zuby.

Jen pajacovi nebylo do smíchu.

Když se před odpolední produkcí sám ve voze strojil, zatřepetala se mu náhle kolem nosu vůně přečarovná, po níž široké chřípě umělcovy dychtivě lapaly.

Pajac pátral, až se dopátral.

Ve staré truhlici v zadi vozu složeny byly nejkrásnější koláče, povidlové i s mákem, sypané i s tvarohem, zkrátka perly všeho, co patrónka za neděli sebrala.

Pajac čarovnou vůni vdychoval plným dechem. Kéž by byl zůstal jenom při vůni, ale hladový vášnivec pustil se dále. Koláč za koláčem mizel v umělcových útrobách, až v truhlici zela příšerná prázdnota.

V té chvíli ovšem tušil, co ho čeká, ale při produkci zapomněl na všecko, byloť mu tak blaze, tak volno!

Paní patrónka po celou komedii těšila se na uschované křehké lahůdky.

Sotva že vlezla do vozu, hnala se ke truhlici a tam — —

Po vinníku nebylo jí třeba pátrati.

Bylo po výplatě, zarudlý obličej patróńčin barvil se zvolna obyčejným nádechem.

Fána za černochem zmizela ve voze a diváctvo opět se rozcházelo.

Utýraný Venda líně sedl na prkna a zahleděl se k zemi; snad přemýšlel — kdož ví?

Po chvilce vstal a šel, tak jak byl, s čapkou bez růžičky, ve triku, na němž měl oblečen kabát.

Z kapsy vytáhl slámku viržinky a strčil ji za ucho. Na patrónku se neohlédl, ruce skřížil na zádi a loudavě kráčel dolů po náměstí.

Několikráte hlasitě vyplivl. Byl patrně rozhořčen.

* * *

O každé pouti, posvícení, o čtyřech hlavních trzích, jež záležely z několika bud kramářských a pernikařských, právě před sochou sv. Mikuláše, ve stínu letitých javorů zbudovala stan svůj kramářka vdova Lasiková, nazývaná zkrátka Lasice. Kram její bohatě byl vyzdoben zbožím kramářským přerozličných druhů od skvostného šátku hedbávného po maličký podvazek, od lepé peněženky po papírky s jehlami, od velké dýmky s kováním ostříbřeným s překrásnou pannou na hlavičce a višňovým, skoro dvouloketním troubelem až k prostinkému žlutému drátku, jenž kuřákům nutnou je potřebou. Krabice, truhly, papíry a šňůry Lasicę měla vyplněny lesknoucím se zbožím, až oslňovalo.

Lasice měla již hezky přes čtyřicítku; postavy byla mužné, ramenaté, tváře nevalně půvabné, bylyt její tahy jaksi hranaté, zaostřelé. Dlouhé ruce skrývaly se obyčejně ve hlubokých kapsách široké zástěry, volně přivázané, pod níž na modračce červeně tečkované houpal se bachratý kapsář s penězi, nožem, nůžkami a jinými kramářskými potřebnostmi. Na prvý pohled mohl každý poznati, že osoba tato patří mezi členstvo některého z táborů toulavých; nezapřela se. Veřejné řeči pravily, že Lasice nebožtíka Lasika raznosti svou připravila konečně tam, odkud nikdo se ještě nevrátil, na sah pod hrudy hřbitovní. Nevím, ale je to možno, ačkoliv lidská ústa jsou nejdésnějším škůdcem laskavých spolubližních.

Zde u krámu Lasičina zastavila se bludná noha ztýraného umělce Vendy. Palce rukou zastrčeny maje v kapsičkách u vesty, prsty po vestě si poklepávaje zachmuřelým, šedivým okem lhostejně, jaksi se strany prohlížel vyložené skvosty. Z pod řasoví zamžoural chvilkami na statečnou prodavačku, jež šátek majíc hluboko stažený, lžící se posilňovala z velkého hliněného hrnce kavy, na níž plula hustě nadrobená sousta bílého chleba. Nemohu s určitostí říci, komu vlastně platily paďacovy mžouravé pohledy, kavě-li, či statečné obchodnici, tolik však třeba vyznati, že byly stále zřejmější a vřelejší. Konečně Venda usadil se na jednu z truhel vedle kramku a toužebným okem upřatě sledoval pohyby pravice od hrnku k širokým ústům.

Lasice po chvilce vyhrnula šátek nad čelo, jež brázdilo se několik hlubokých, drsných ryh a zasmála se. Potom učinila dva dlouhé kroky směrem k Vendovi a podávajíc mu hrnec i lžíci, řekla jaksi měkce: „Měl byste chuť?“

„Mhm!“ odpověděl pajac toužebně a potměšile stáhl čelo a sivá očka přivřel.

„Tak nate!“

Pajac bystře pustil se do kávy, velká, namočená sousta po dvou i po třech mizela v jeho útrobách.

Lasice z půlky bochníka ukrojila ještě notný krajíc.

„Tu máte, přidrobte si!“

Venda rychle přidrobil a znovu hroužil lžíci do hlubokého hrnce.

„Chutná?“

„Mhm a jak!“ A zase tak potměšile sevřel víčka.

Konečně byl hrnec prázdný

„Bůh zaplať, to jsem si pochutnal!“ děkoval pajac a odváděl nádobu.

Potom rozložil se na bedně a nohama do taktu si bubnoval. Kramářka rovnajíc zboží chvílemi se naň zahleděla.

„Pane, teď kdyby takhle byla viržinka!“ zašveholil Venda a na kramářku se usmál.

„Co to stojí?“

„Šest brků.“

„No, to není tak zle,“ švitorně řezavým hlasem odvětila Lasice a podávala mu určený obnos.

„Aby chutnalo!“

„Pane, bude!“ zasmál se pajac a spěchal k nejbližší trafice.

Po chvilce hrdě vykračoval si náměstím, viržinku maje pod rusými knírky, za uchem novou slamku. Vedle komediantského stánku odfoukl vždy pyšně velký chumáč kouře, jako by jej chtěl poslati přímo na patrónku, jež u vozu cosi záplatovala. Před krámkem Lasičiným se zastavil, na viržinku blaženě pohlížel, opatrně obracel, aby sloupek nakupeného popele se nesesypal a pomlaskoval si:

„Ta jde!“

„No, jen když jde!“ zasmála se Lasice.

Byl podvečer, s věže bílého našeho kostela hlaholilo posvícenské klekání.

Pajac seděl na bedně při Lasičině krámu a opět lžíci hroužil do hrnce, naplněného kávou s velkými nadrobenými sousty.

Venda pomlaskoval si, bylo mu nevýslovně blaze.

„Jak, ještě jedna viržinka — neškodila by?“ Lasice usmala se při těchto slovech tak mile, jak to vůbec hranatá její tvář dovedla.

Venda zadíval se na ni udiven. Tohleto bylo přece jenom trochu mnoho laskavosti, ani netroufal si odpověděti.

„Nu, pro šest nových na žebrotu nepůjdu, jděte si vybrat.“ —

Paďacovými žilami blahostně to zaproudilo, od patrónky na dvě viržinky nedošlo jaktěživo, a přec pro ni své umění prováděl.

Usadil se na bedně a nohama vesele bubnoval. Viržinku elegantně držte mezi dvěma prsty, vy-

pouštěl plnými rty kroužky blankytového kouře a za každým z nich se díval, pokud jemničký kruh se docela nerozplynul.

Lasice skládala vše, co přes noc vyloženo býti nemohlo, a chvílemi dle příležitosti prohodila k pajacovi několik slov.

Ani nespozorovali, že v zadu za boudou naslouchá jich hovoru rozzuřená patrónka.

„I vida ho, lenocha! No, napadne-li ti pak, že máme představení?“

Venda se ani neohlédl.

„Ba nenapadne!“ s kouřem vypustil mezi zuby.

„Ajajaj, nenapadne! Naposledy se chceš odstěhovati k té opeslici vdávavé!“

Pajac nemuknul, kroužil věnečky kouře a díval se za nimi, jak v teplém vzduchu se rozptylovaly. Nohama bubnoval si po vojensku.

Lasice chraplavě zakašlala.

„Bude-li pak to?“ rozkřikla se popuzená komediantka.

„Nebude!“ lhostejně zasrčel Venda.

„Nebude! Tedy se svlékej, co mého vrať a táhni si ve svém!“

„Proč ne, jen přineste mé spodky!“ zachechtal se.

Patrónka byla tu mžiknutím, rozedraný oděv hodila mu do tváří.

Pajac vstal a protáhl se.

„Ale, kde pak to mám obléci, tady přece ne?“ smál se na zástup, který se zatím kolem boudy nastavěl.

„I vlezte si tamhle do vozu!“ pobídla Lasice.

„Škoda, musím viržinku zhasit!“ pravil a zmizel v temnotách pod plachtou kramářského vozu.

Patrónka jenjen se třásla. Obličej jí zrudl a lalok se nadmul.

„I ty jedna hanebná mizerie!“ pustila se do Lasice. „Pořádný člověk jí nechce, protože je mu zle, podívá-li se na ni, chytne ona si hlupáka komediantského!“

Lasice ani nešpetla.

Principálka sypala roztomilé titulatury jednu za druhou, již i pěstmi před samou Lasicí rozkládala. Za boudou šklebila se první tanečnice, pajacem opuštěná Fána.

„Strejčku Víchu!“ rozkřikla se pojednou Lasice. „Slyšíte ji?“

Před zuřivou patrónkou náhle stála městská spravedlnost ve spůsobě napilého policajta.

„A teď dost!“ rozkřikl se Vích, „ani muk, anebo — to mne znáte!“

Kramářka byla s policajtem tuze za dobře.

Patrónka se vzpamatovala. „Stojí-li pak hlupák za to!“ ještě dodala a přijavši od Vendy pajacovský oblek vracela se s Fánou ku svému hospodářství.

Venda, Lasice i sama městská spravedlnost smáli se, až se to rozléhalo.

Večerní produkce přece se odbývala, ale dopadla smutně. Mouřenín chtěj nechtěj musil tentokráte obléci oděv Vendův a prováděti jeho šaškonády.

Venda s Lasicí dívali se na představení od svého krámku.

Když se komediantská trojice ráno zbudila, byl Lasičin krámek ten tam a s ním i pajac Venda. (Dokončení.)

FEUILLETON

Elektřina na vodě a vzduchem.

Napsal Ladislav Fiedler.

Kdo sleduje poněkud pozorně rychlé kroky, kterými užívání elektřiny různými směry, vniká do života obecného, kdo na mysl uvede si pole, jaké elektřina již opanovala, a kdo pozná všecky ony problémy, které rozřešení svého čekají, nemůže býti ani na okamžik v pochybnosti, zda vskutku žijeme již v době mohutného rozvoje elektro-techniky, a zda stojíme na prahu éry elektřiny.

Dějiny praktického upotřebení elektřiny svým rychlým průběhem nejlepším jsou toho měřítkem. Počínajíc uvedením známé náhody, jež k objevení galvanismu vedla, promlouvají o velezáslužné práci neunavných badatelů, zaznamenávají skrovné první pokusy k rozmanitému upotřebení jedva ve známost vešlé, na které s dnešního stanoviska skoro s útrpností se pohlíží, v nichž však dřímají veliké idey, jež z větší části nyní uskutečnění svého se dočkaly. Průběh dějin elektřiny stává se na to určitějším, více a více z nich vyznívá snaha za cílem ráznější vytknutým se nesoucí, a ráz na ráz uvádí se jedno vítězství ducha lidského za druhým. Vidíme překážku za překážkou klesati, úlohy postupně docházejí svého rozřešení, každá řádka značí rozhodný pokrok a jako mocnou vlnou unášeni octneme se v přítomnosti, odkud s uspokojením popatřiti můžeme na řadu vymožeností za námi ležících. Zda však povzbuzeni pohledem tímto neobrátíme zraků svých i do budoucnosti, na onu mnohoslibnou dráhu, po níž unáší nás věčně nespokojený a po pokroku toužící duch lidský? Tu úsilovnou činnost, tu horlivou snahu, která vznik svůj vzala objevením galvanismu, nacházíme i dnes, toliko osoby se vyměnily a úlohy; skoro týž pocit, jaký se nás zmocní, pomníme-li na první, jakoby v závoj halící se snažení v oboru praktického užívání elektrického proudu, zajisté dostaví se i dnes, popatříme-li na mnohé dosud nedosažené cíle, a jediné okolnost, že známo nám, jak v oboru elektrotechniky za nemožné a do říše obraznosti náležející považovány byly mnohé myšlenky, které přes to v nedlouhé době došly svého uskutečnění, jakož i to, že veškeré snahy dnešního dne mocně podporovány jsou vymoženostmi dosavadními, zabraňuje nám, abychom na mnohá snažení za cíli vytknutými se nesoucí pohlíželi takovým zrakem, jakým asi pohlíželo lidstvo na mnohé dle mínění tehdejšího nesmyslné práce svých vynikajících vrstevníků.

V oboru elektrotechniky není zajisté těžko úlohu jakousi vytknouti; rozsáhlé pole užívání elektřiny podává

hojně příležitosti ku přemýšlení a novým výzkumům, a mimo to již bezprostřední předchůdcové naši bystrým zrakem našli a vytkli všecky hlavnější směry, takže pro idey sáhnouti se může do minulosti, a za daleko příznivějších nyní okolností pracovati o jich uskutečnění.

Jednou z takovýchto myšlének, které nyní opět na povrch denního života se vynořily, jest užívání elektrického proudu za hybnou sílu lodí. První pokus tímto směrem vyšel ze světa slovanského r. 1839., kdy Jakobi, známý též vynálezem galvanoplastiky, poprvé projížděl se na své elektrickým proudem popoháněné lodi po vlnách řeky Něvy.

V naznačené době sestrojeno množství elektromagnetických motorů, jež proudem galvanické batterie pracovaly a současně poukazováno na různé způsoby, jimiž by motorů těch mohlo se použiti. Nejoriginálnější však ze všech byla zajisté myšlenka Jakobiho, jenž, sestrojiv svůj elektromagnetický motor, ihned o uskutečnění téže pracovati se jal. V malé lodi, kdež šest osob místa nalezlo, umístil galvanické batterie a rovněž i motor, jehož výkon jedné koňské síle se rovnal, a jaké nadšení zmocnilo se diváků, když loď od břehu odrazila brázdíc vlny slovanské Něvy, lze si pomysliti. Než nebylo popřáno Jakobimu, aby dočkal se doby, kdy odstraněna bude veliká překážka, tehdy v cestu se stavící praktickému užívání elektrického proudu batterie galvanické za sílu hybnou; totiž drahota zřídla galvanického proudu; nicméně však byl si Jakobi, jenž dobře tuto překážku znal, zajisté vědom, že první ukázal novou cestu, a byly-li radostné výkřiky diváků, jízdu Jacobiho provázející, předčasné se stanoviska praktického, byly zajisté úplně na místě, pokud platily šťastnému pokusu vůbec, jímž prvý krok ku další práci byl učiněn.

Ku pohybu elektromagnetických motorů užívalo se z pravidla galvanických článků soustavy Bunsenovy nebo Groveovy, jež nejen dostatečně silným proudem, nýbrž i stálostí téhož k účelu podobnému nejvíce se hodily. Aby elektromagnetickým motorem se docílilo výkonu jedné koňské síly, bylo zapotřebí nejméně 213 Bunsenových článků, mimo to dlužno připomenouti, že motory elektromagnetickými bylo lze pouze 25% celého výkonu galvanické batterie využitkovati. Dle spotřeby zinku a kyseliny dusičné v dotčené batterii páčí se cena jedné koňské síly po deset hodin asi na 58 zl., což ovšem proti výlohám s týmž výkonem parního stroje spojeným jest cena nesmírná.

Při prvých pokusech svých užil Jacobi batterie o 320 článcích Daniellových, jimiž docílil rychlosti lodě 38 metrů za minutu. Později zaměnil články Daniellovy batterií o 128 článcích Groveových, jež mnohem jsou silnější než Danielovy, takže pak loď dosáhla rychlosti 4170 metrů za hodinu. Výlohy za pokusy Jacobiho nesl car Mikuláš, a páčí se tytéž na 60.000 franků. Patrno tedy, že jediné drahota byla velikou překážkou dalšího rozvoje otázky pohybování lodí proudem galvanickým, nezbytným pak následkem toho bylo skoro úplné zapomenutí, do jakého úloha ta upadla.

Čas vynesl ji však opět na povrch denního života, kde zatím dokonaly se v oboru elektrotechniky důležité převraty, a idea Jacobiho setkala se zde s mocnou oporou, dynamoelektrickým strojem a akumulatory.

Dynamoelektrický stroj dodává elektrický proud v libovolné síle spůsobem daleko levnějším, než galvanická batterie, a akumulatory, jinak batterie podružné, jsou schránkou, v níž elektrický proud možno nashromážditi, aby se tehož buď na jiném místě, aneb po nějakém čase, kdy dynamoelektrický stroj nepracuje, mohlo použíti. Leží na snadě, že silným proudem dynamoelektrického stroje, na pevnině strojem parním v pohybu udržovaného, lze nabiti více batterií podružných, jež na loď přeneseny byvše, zde elektrickým proudem v nich utajeným ku pohybu motoru s koly nebo vodním šroubem spojeného sloužiti mohou. Nejenom že již výroba elektrického proudu dynamoelektrickým strojem nepoměrně levnější jest výroby galvanickou batterií, lze akumulatory malého objemu nabiti proudem značné síly, ku jehož docílení by jinak obrovských batterií galvanických zapotřebí bylo, nehledě k tomu, že udržování jich v pořádku spojeno jest se značnými obtížemi, kdežto akumulatory jednou byvše nabity, žádného dozoru nevyžadují, a může pak strojník pouze motoru pozornost svoji věnovati.

Za motor užívá se v novější době po většině dynamoelektrického stroje. Kdežto tímtéž, jestli mechanickou silou v pohyb jest uveden, elektrický proud se vzbuzuje, tož i naopak stroj pracovati počne, když jím elektrický proud jinde vzbuzený vedeme, a pohyb jeho možno pak řemeny neb ozubenými koly na jakýkoli jiný stroj přenésti. Jako tedy stroj dynamoelektrický za zřídlo proudu elektrického slouží, tak jest i přístrojem, jímž elektrický proud v pohyb mechanický proměniti lze, a sice hodí se k tomuto poslednímu cíli daleko lépe, než veškeré elektromagnetické motory, které za tím účelem kdy sestrojeny byly.

Jest otázka, jaké výhody vyplývají z upotřebení elektřiny za hnací sílu lodí. Nelze sice dnešním dnem na to pomýšleti, že by snad elektřina u větším rozsahu stala se soupeřem stroje parního na lodi, zvláště pak dokud používání akumulatorů v nynějším jich stavu jest nezbytným, a při tomto spůsobu pak nemožno ztrátě síly se vyhnouti, neboť akumulatory nikdy nevydají té síly, jakou byly proudem elektrickým přijaly. (Pokračování.)

*

Vyobrazení.

Strach před vlkem. Obraz Jar. Věšína.

„Strach má velké oči," praví staré přísloví, na kterémžto náš výtečný genrista Věšín osnoval svůj zdařilý obrázek. Věšín jako pravý umělec je též velice pilný a hledá i nalezá zotavení pouze ve změně práce: mezi tím totiž, co se lopotí o větších dílech, časem si odpočine při tvoření děl menších, ovšem vždy solidních; a jen tím se dá vysvětliti neobyčejný úspěch, jakého se již dodělal tento ještě poměrně mladý muž. *R.*

*

Návrat z konského trhu. Obraz Artura Wieruszewskiho.

Zálibou v koních polský sedlák rovná se polovičnímu kavalíru, a kdyby jich měl tucet, zapřáhl by je nejraději všecky do jedné řady ku svému rozrachocenému vozíku. Pročež také žádný řádnější sedlák nevynechá jediného koňského trhu daleko široko ve vůkolí, všude prodává, kupuje, vyměňuje a tahá se s umoloušanými židy, kteří se milému sedláčku s nesnesitelným vřískotem zaklínají, jak je utiskuje a šidí, až si konečné „plácnou" a jdou na litkup. Sedlák potěšen jak napálil naříkající židy rozkuráží se ještě několika kališky „tekutého zatracení" a cestou může na svém spřežení oči nechat. Jezdí tak dlouho po trzích, až jej prohnaný židák s některou mrchou notně napáli, a potom jezdí znova, aby si nahradil utrpenou škodu, kteryžto div se mu ovšem zřídka kdy podaří.

Výtečný polský malíř Art. Wierusz-Kowalski, o kterém jsme se v „Ruchu" již při několika jeho vyobrazeních šíře zmínili, jest v líčení tohoto konského sportu mistr nedostižitelný a nevyčerpatelný, hlavně proto, že často zajíždí ze svého nynějšího sídla Mnichova do své otčiny, kde studuje přírodu i lidi na místě, a že s láskou a oddaností pravého umělce spojuje neúmornou chuť a příkladnou vytrvalost v práci. *R.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 26. V PRAZE, dne 15. září 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budiž: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

ZA NÁVRATU.

Historická povídka. Napsal **KOLDA MALÍNSKÝ.**

(Pokračování.)

Purkmistr byl zase v koncích. Regent vysmekl se mu jako úhoř, bylo sobě nalézti jinou příležitosť, ta pak na sebe čekati nedala. Servus oznamoval štafetu od jeho excellencí a krajského kurýra z Loun.

Regent přijal listy a odkázav štafetu do Ladařovic domu, kurýra pak do hospody k Černému koni, usedl a rozevřel listy.

Z posuňků čtoucího dalo se souditi, že oznamuje se neb nařizuje věc nemilá, ale očekávaná aneb známá. Když přečetl listy, chvilku uvažoval, pak, jako by se byl na dobro na něčem rozhodl, podal oba dopisy radnímu písaři.

„Noviny neveselé!“ pravil. „Přečtětež to, pane Sigmunde, list pánů Lounských předem, nebo ten zavírá v sobě jaksi prologus k té tragédii.“

Radní písař přijav listy jal se je čísti. Páni Lounští dávali obšírnou zprávu o bitvě u Breitenfelda, o útěku vojska katolického, o tažení některých oddílů vojenských přes Louny směrem k Rakovníku a o chystané invasi vojska kurfirsta saského do zemí českých. Připojili pak prosbu za přátelskou radu, jak se Slánští páni zachovati míní, aby neprodleně jim, Lounským, o tom bezpečnou zprávu dáti se nezpěčovali, a to po zvláštním poslu. Za přátelskou tu službu již předem ku všelikému odsloužení se zakazovali, jakožto dobří starodávní sousedé a přátelé vždy věrní.

Zpráva Lounských, ač z dobré části byla tušena pro události dne včerejšího, ochromila radu měrou nemalou. V nejednom z konšelů ozval se tlumený posud hlas a nejeden jedva potlačil výraz radosti a naděje. Palouček s Radnickým seděli na křeslech velmi nepokojně a nejraději byli by opustili síň radní, aby první mohli podati důležité noviny. Nebo bude-li sezení dlouho trvati, byli jisti, že krajský rejthar útokům zvědavců neodolá, a maje bezpečně dobrou o stavu věci vědomosť, konšely novinou předejde.

Většina radních pánů seděla však jako ztrnulá a starostlivý zrak jejich prozrazoval trudnou jejich mysl. Viděli, že na ubohou zem Českou valí se nová bouře a doufati v příznivý obrat osudu se ani neopovažovali po tolika již trpkých zklamáních.

Radní písař četl za mrtvého ticha list druhý. Byla to resoluce jeho excellencí, ve které slovy úsečnými nařizoval, aby se Slánští opatřili dostatečnými zásobami, zbraní a střelivem, Velvarskou a Lounskou bránu aby zasypali a hradby, kde třeba, důkladně opravili, vůbec tak se zachovali, aby mohli nepříteli, když by přitáhl, dostatečný odpor klásti.

„Pomoz nám Bůh!“ vzdychl si regent, když byl písař dočetl.

„A budiž s námi!“ dodal primas.

První vzmužil se regent, který maje od včíra o všem zprávu, nebyl tudíž překvapen. Povzbudiv radu k statečnosti a vytrvalosti slíbil, že vytrvá na svém místě, děj se co děj, a nésti chce s městem všechny svízele a těžkosti, které by na ně osud seslal. Slíbil dále, pokud bude možno, že chce z hraběcích zásob býti pomocen k hájení města, jakož i majetku a životů jeho obyvatelů.

Před domem radním počal se vzmáhati hluk, patrně že obava konšela Paloučka se byla splnila. Regent pozoruje zjitření lidu, vyzval radu, aby vší mocí se zasadila o udržení pokoje a pořádku, načež pány rozpustil.

Sotva že opustili bránu domu radního, stali se konšelé středem hromady lidu — kolik konšelů, tolik sněmovišť. Jeden konejšil, druhý povzbuzoval, od jedné hromady přecházeli k druhé ti, kdož s mluvčím nesouhlasili, a tak ještě týž den utvořily se dvě sobě odporné strany: jedna, která nastávajících událostí se lekala, a té stál v čele primas s purkmistrem, druhá, která je vítala, a v její čele stál Radnický s Paloučkem. Z těchto jeden i druhý tušil v sobě budoucího primasa, a proto již od počátku strana jich dělila se zase na dvě, ač jen osobou vůdce. Radnický ukazoval stále k minulosti, Palouček hleděl k budoucnosti, kterou svými proroctvími mněl míti dokořán otevřenou a odhalenou.

Strana primasova obsahovala ty sousedy, kdož ještě něco měli, a proto byla náramně slaba, což se ukázalo ještě toho dne při pohřbu panní Anny z Šimberka. Regent vypravil jej poctivě, strana pak Radnického prosadila tolik, že paní Anna pochována vedle otce svého na hřbitově svatogotthardském, kde se již od mnohých let nepochovávalo, a to jen jakožto veliké vyznamenání pro nebožtíka a jeho rodinu.

Vítězství Radnického bylo ostrým odsouzením těch, kdož paní Annu na žebráckou hůl a o rozum byli připravili. —

III.

Regentovi neušel ruch v městě nastalý, a proto vrátiv se z pohřbu do domu Ladařovského, napsal obšírnou zprávu o úmrtí Anny z Šimberka a zároveň věrně vylíčil, jaký účinek měla zpráva o porážce katolíků a možném se přiblížení nepřátel na mysl obyvatelstva městského. Vyslovil rovněž své mínění, zda by nebylo lépe měšťanstva nevyzbrojovati a města neopevňovati, aby snad v době potřeby oboje neobrátilo se v neprospěch věci katolické.

K této své domněnce prohlédaje nehodlal regent učiniti hned dle rozkazu hraběte, nýbrž mínil posečkati až do nové resoluce, za jejíž bezodkladné zaslání prosil. K prosbě této připojil jinou, aby totiž jeho excellencí buď přiměla děkana Bartoloměje k návratu do města, aneb jiného kněze katolického nařídila do Slaného, aby katolíci, nemajíce tu svého vůdce, ku straně protivné, která již již se počala objevovati, se nenaklonili.

O hejtmanu Matiášovi se vyslovil, aby byl raději od města vzdálen, poněvadž by spíše škodil, než prospíval; on, regent že vytrvá, za každých poměrů, leda že by násilí ustoupiti musil.

Dopis svůj napsal ve dvou exemplářích. Jeden odevzdal krajskému rejtharovi a vypravil jej přímo ku Praze, druhý odevzdal hraběcí štafetě, která ovšem musila ještě zajíti na Smečno s resolucí pro tamější úřednictvo. Činil tak z opatrnosti, kdyby jeden dopis náhodou neb násilím místa svého nedošel, aby mohl druhý dodán býti, nebo z okolí již docházely pověsti o nemalém nepokoji mezi obyvatelstvem a častých pohrůžkách proti neoblíbeným zařízením z dob novějších.

Nejvíce přispěl k jakémusi obratu nedostatek kněze. Místo bohoslužby dáváno jen zvonem znamení k modlitbě, což tedy divu, že lid počal se scházeti tu a tam po domech a vykonávati bohoslužbu dle starých řádů českobratrských. Zmocniti se k tomu účelu jednoho z tří městských chrámů posud se neodvážili.

Za nedlouho přišly určité a neklamné zprávy o pochodu vojska kurfirstského k hranicím českým, ba došly již i dopisy emigrantů, ve kterých vyslovena pevná naděje v návrat a shledání.

Listy ty šly z ruky do ruky, po domech i ve shromážděních, v obecnou však radost zapadla rušivě zpráva o vyjednávání dvoru císařského se sesazeným Valdštýnem, kterouž regent horlivě rozšiřoval. Ukázal nevěřícím hraběcí resoluci, v níž zprávou tou odůvodněno bylo odvolání obecného ozbrojení, zásobení a opatření zdí a bran.

Že císař, nemaje vojska svého a po rozprášení vojska katolického naprosto jest bez obrany, to věděl i ten, kdo obecných věcí sobě všímal poskrovnu, i že tedy vojsko saské skrovného by v zemi České nalezlo odporu. Ale vyjednávání s hrozným vojevůdcem mátlo počty a mnohý smělý dříve řečník počal tlumiti hlas, a to jediné, co k útěše uváděno bylo, že těžce uražený magnát jen tak lehce získati se nedá, že tedy vyjednávání se arci dlouho protáhne, ačli Valdštýn vůbec k vyjednávání se odhodlá.

I odklad a prodlení bylo nadějí, a nejeden pouliční politik spoléhal posud na Betlena Gabora, vrtkavého spojence, a za úskok pokládal, bylo-li mu namítnuto, že vzpomenutý panovník již od dvou let není mezi živými.

Nemenší znepokojení mysli způsobila v městě zpráva z Prahy přinesená, že se při městě potají zdržuje pater Kryzogonus Societatis Jesu, jejž sem hrabě na místo děkana Bartoloměje poslal. Ten a onen z mluvčích mínil, že jej již spatřil, ale s bezpečností říci toho nemohl nikdo, a regent, byv v záležitosti té otázán, rozhodně popřel, že by o čemž takovém měl vědomost. V den Šimona a Judy došla prvá zpráva, že kurfirstští překročili české hranice, a následující týden, osudný den čtyř korunovaných, hnalo se Slaným do dvaceti kornet lidu císařského kvapným chvatem na útěku před saským vojskem.

Nezastavili se, ale pobravše, co pod ruce jim přišlo, zejmena skoro veškeré koňstvo, zaměřili ku Praze. Ten den shromáždili se srdnatější v chrámě sv. Trojice a zpěvem a žalmy vyplnili svou bohoslužbu. Však týž také den o půl noci blížilo se s několika stran něco zakuklených postav ke spustlému kostelíku sv. Vavřince na předměstí Pražském. Ze zakuklenců ten, jenž byl vystrojen nejsvětáčtěji, odložil klobouk s dlouhým pérem, špa-

nělský pláštík jakož i kord, a obleknuv se v roucho mešní, za modliteb šeptem vykonávaných sloužil mši dle ritu katolického.

„Pater Kryzogonus," šeptal hraběcí obroční, Kašpar Priam, pekaři Kněževeskému.

Výraz podivení byl odpovědí na tu zprávu. Ale ještě k ránu za čirého temna opouštěli jednotlivé účastníci mše kostelík svatovavřinecký. Páter obleknuv zase šviháckÝ svůj oblek a veda se pod paží s obročním zaměřili směle předměstím Velvarským k panskému dvoru. Několik kroků za nimi šel famulus Jesuitův, frater Lambert, v obleku ponocného.

To opakovalo se po několik dní. Děkanský chrám sv. Gottharda zůstával opuštěným, jedna ani druhá strana se do něho neodvážila, za to tím bedlivěji jedna druhou pozorovala.

Ve čtvrtek v den sv. Brikcí přinesl regentovi krajský rejthar zprávu, že Sasové dorazili do okolí lounského a emigranté že v Lounech nalezli laskavý útulek i pohostění. S emigranty že i pan Václav z Roupova, někdejší nejvyšší kancléř Český za krále Fridricha.

Současně dorazil rejthar z Litoměřic, a oznamoval, že právě do města vjel kurfirst Jan Jiří a s ním že tam pan Henrik Mates Thurn.

Regent chtěl svolati radu, která pro nepokoj a rozčilení v městě panující svolána nebyla od schůze zmíněné, však i tu povolil obecné žádosti a svolána obec veliká, jako bývalo za starých dob.

Mělo se jednati o tom, jak zachovati se vůči událostem, jak zachovati se k vojsku saskému a k emigrantům.

Než mohl kdo z předních promluviti, navrhl konšel Palouček, aby jim bylo vstříc z města vytaženo, město Sasům, jakožto v přátelství přicházejícím, v ochranu poručeno, emigranté domácí aby ke svému byli navráceni, cizí aby dle možnosti byli pohostěni.

Obec bouřlivě dávala na jevo souhlas, čímž zastrašen každý, kdo by byl snad co jiného navrhoval.

Regent, na kterého primas tázavým pohledem se byl obrátil, pokrčil rameny a slíbil zachovati se tak, jak obci nejlepším se vidí.

V městě nastal dávno nebývalý ruch. Vše připravováno k přijetí hostí. Všude ovšem stála v popředí strana Paloučkova, ale ani strana protivná, netoužíc se vydati pomstě a pronásledování, chtíc nechtíc následovala své protivníky. V nastalé noci málo kdo odebral se na lůžko, a něco nedočkavějších vypravilo se na temeno Slanské hory, aby odtud spatřilo strážné ohně přicházejících Sasů. Ohňů sice nespatřili, za to na několika místech na severu a severozápadu postřehli požár, při čemž nepozorováno známek, že by kdo hasil. Byla to špatná znamení pro následující den, a kde kdo na předměstích co cennějšího byl ještě až doposud uchránil, spěchal s tím do města, kde přece větší bezpečnost panovala, aneb zakopával to hluboko do země. Bojácnější z katolíků sebravše na kvap co se dalo, pustili se za temnoty ku Praze.

Následující den byl pochmurný den listopadový. Mlha válela se v ohromných kotoučích po zemi a prudký vítr severozápadní metal chvílemi studenou prškU ve tváře četných zvědavců, kteří již za prvních hodin ranních se byli vydali na Skalka za Lounskou branou.

„Přicházejí v pátek, ó nešťastný den!" pravil Martin, královský man na Lidicích a soused slanský, přistupuje ke skupině sousedů na nejvyšším temeně Skalek rokujících. „Nevím, jak dlouho si tu pobudou."

„A skoro ani na cestu nevidí," dodal jeden ze sousedů.

Když prudčeji zalehl vítr, ozval se temný rachot povozů a těžké střelby, a mnozí mínili, že slyší odměřené dunění vojenského pochodu, ba někteří pravili, že zaslechli i zpěv.

Krátce před polednem mlha se zdvihla, prudším nárazem větru protrhla se chmura oblohu zahalující a záře sluneční rozlila se po krajině.

Nastal vzácný okamžik.

Na vršinu nad Lotoušem vyjel právě jízdný předvoj saský. Koně náčelníkova vedl syn konšela Paloučka, kdežto otec, kráčeje podle něho s náčelníkem rozmlouval, k nepatrné zásobě němčiny navazuje floskule latinské.

Za předvojem hrnul se pěší pluk Klocingerův a jemu v čele na vraném koni nejvyšší strážmistr.

V braňce Lounské postavili se konšelé a starší města s regentem, aby uvítali příchozí.

Když předvoj sem dorazil, kázal náčelník zastaviti a poslal korneta se zprávou a pro další rozkazy k nejvyššímu strážmistrovi.

Zamračenou tvář velitelovu přeletěl při slovech kornetových lehký úsměv, poručil zaraziti v pochodu, rozestoupiti se ve dvě řady po krajích silnice a propustiti středem emigranty za plukem se ubírající.

Blížili se s hlavami odkrytými. Napřed několik dívek v bílých rouchách, za těmi kněz Petr Mitis Vodňanský s kalichem v rukou, a za ním muži i ženy pospolu.

Píseň „Kdož pod ochranou Nejvyššího v světě doufanlivě přebývá," větrem k městu unášena odrážela se mohutně o stráně Skalek.

Nejvyšší strážmistr postavil se v čelo emigrantův a jel k městu. Před braňkou poklekli emigranté a kněz Petr děkoval Bohu za návrat. Když povstali, přistoupil primas a vítal vracející se řečí srdečnou, snad srdečnější, než s počátku zamýšlel, obrátiv se pak k veliteli Sasů řečí latinskou doporoučel město i obyvatele v jejich ochranu.

Strážmistr odpověděl úsečně, že přicházejí jakožto ochráncové evangelia a přátelé, a že doufá, že dobrá shoda mezi nimi a Čechy panovati bude.

A nyní nastal výjev, nad jehož dojemností pohnula se i tvář velitelova, ač se namáhal udržeti výraz přísnosti. (Pokračování.)

NA KOLOSSY V GUL-GULÉ.

Napsal JAROSLAV VRCHLICKÝ.

Ó jistě dávných věků obří plémě
do skály tesalo ty postavy,
i z obrazů z nich vane hrůza ke mně
a duch se noří v pravěk mlhavý.

Kde nyní jsou těch obrů dávní otci
a jaké bylo náboženství jich?
jak meteor, tak znikli věků v noci,
ni dějin prach jim v sled se nepozdvih.

Ký jejich národ, hry a obyčeje
a zábavy a snahy, zápasy?
Jen maska kamenná se v skále směje,
v svém šklebu hrozná jako před časy.

Dešť s vichrem rysy děsných tváří zbrázdil —
zda bozi to, zda zla jsou symboly?
Vchod k sluji podzemní čas rumem zazdil,
jen šakal skučí v noci v údolí.

Buď jak buď, kdo jim otci, obři byli,
jen k velkému se nesl jejich pud,
ať barbarstvím šli k neznámému cíli,
ať násilí jim bohem nebo blud.

Co chtěli, bylo velké, gigantické,
nechť země tvářnost sebe víc zryl čas,
ty kolossální postavy dvě lidské
jsou v poušti věků volající hlas,

Jenž praví k nám: „Jak vy jste nepatrní,
co vaše věda, obchod, umění?
Do věků brázd sijete shnilé zrní,
a věno vaše bude zničení,

Co my tu děsní budeme stát věky
rys velké snahy zašlých století,
až země celá v lávy horké řeky
se shroutí slunci v žárné objetí!“

Ptactvo v národním životě Rusínů.

Napsal FRANT. ŘEHOŘ.

(Pokračování.)

Než havran učil se těžce a před samou korunovací uměl toho tolik, jako na počátku učení. Nešťastný muž tak dlouho mučiv se s tvrdohlavým havranem, na konec rozmrzen zvolal: „Daremná moje práce!“ V den korunovace všichni snášejí králi dary, jen občánek náš nerozhodnut rozumuje, má-li či nemá-li havrana králi přece jen donésti. Domnívaje se, že si mezi tolika dary havrana nikdo nevšimne, odhodlal se přec jíti s ním ku králi, který dar jeho přijímaje nevrle jej oslovil, že toho všeho má již dost. V tom ozval se havran: „Daremná moje práce!“ Potěšen král neočekávanou touto odpovědí nejen že si havrana ponechal, ale týž stal se předmětem obdivu všech přítomných.

Ulétne-li vycvičený havran do lesa a tam na stromě žvatlá, lid pokládá ho za ďábla, a uslyšev jej křižuje se v domnění, že to sám satan hovoří.

Černá barva, odporný křik a bezohledná hltavost hlavně mršin vykázaly havranu místo mezi ptáky zlověstnými. Již pouhé krákorání havranů věstí neštěstí a smutek, a dle přísloví jen ten havran kráče, který padl na žír, a jiné hned na to dokládá, že kde jest ten, tam jsou i havrani.

Letí-li havran nad lesem a kráče, byla v lese tom spáchána vražda. Krouží-li nad chatou nebo si na ni sedne a zakráče, musí v hospodářství z dobytka něco zdechnouti. Jinde za těchto příznaků někdo z domácích v chatě zemře, zvláště když nad ní krákorají havrani dva. Lovec a pocestný, vypravující se za svým povoláním, mají se vrátit, uslyší-li havrana, a když tak neučiní, půjdou vstříc neštěstí. Zakráče-li havran třikrát nad hlavou pocestného, týž v krátce zemře. S podobným momentem potkáváme se v národní písni milostné, když Bůh usoudil milencům rozejíti se. Rok se milovali, dva se neviděli a jak se shledali, hned se rozplakali.

„Divčyna upała[1] na biłu postiłoňku,[2]
mołodyj kozak pid biłu berezoňku;[3]
nad divčynoňkou otec i maty płače,
a nad jej myłym čorneňkyj voron krače.“

Dívku brzy spustili do hrobu a do mrtvoly její milence dali se ptáci. Ne tak smutně skončilo to při jiné příležitosti, snad proto, že se havran jen mihl, než přece stal se příčinou neštěstí, jež pravda bylo od dívky zažehnáno, ale splodilo bol jiný v srdci jinochově. Slyšme píseň celou:

„Přeletěl havran nad vraty,
vyšla dívčina černých očí,
šlo děvče do řeky pro vodu,
zahledělo se na sličnou postavu.
— Oj, kozáče, milý sobole,
vezmi si na řeku mne k sobě!
Sotva že na vodě byla,
s člunkem se hned překotila.
— Podejte mně dlouhou tyčinu,
ať zachráním mladou dívčinu,

[1] ulehla, [2] postélku, [3] břízu.

460

STUDIE prof. Fr. Ženíška.

— Zachraň kozáče, zachraň mne.
matka vynahradí tobě.
— Oj, nechci od matky odměnu,
jen tebe mladou chci za ženu!
— Volím raději utonouti.
než tobě milenkou slouti.“

Přísloví: „scházejí se jak havrani“ a „kradou jak havrani“ prozrazují jednak smysl pro život společenský, kdyby mnoho havranů v okolí neváčilo vojnu, jednak ctnost nepěknou. Nakrade-li havran či snad dovoleným způsobem nasbírá mnoho zlata a stříbra, zlatí si hlavu a ocas. Už pověra, že kdo sní maso nebo srdce havraní, stane se zlodějem, viní náčelníka naší čeledi z darebáctví. Mezi sebou havrani dobře snášejí se, vždyt havran havranovi oči nevyklove, praví přísloví. Za dávných časů hádal se havran s kání, kdo z obou jest silnější a rozhodnouti měl zápas. Káně navrhla havranovi, aby za silnějšího byl pokládán ten, kdo vyzvedne taký kus olova, jaký jest sám. Havran podmínku přijal. Za tři dny měli oba s olovem přilétnouti na určité místo. Učinili tak, ale seznalo se, že káně přinesla kus olova, jenž více vážil nežli její tělo. Havran dostal strach, by mu takový silák vejce z hnízda neodnesl a proto je snáší již v březnu.

Nejčastěji vystupuje havran v písních vojenských. Lid zajisté vídaje havrana na mršinách, nabyl přesvědčení, že i lidské tělo právě s takou chutí bude požírati. Proto přenesl jej do bitev a vídal jej na bojišti, jímž Ukrajina byla takřka stále. Jediný havran zůstal věrným společníkem vojska, když ptactvo ostatní bitevní hluk zaplašil. Mimo havrana neviděl vojín do boje jdoucí nikoho, jenom po něm mohl milé zaslati vzkaz, jíž, odcházeje na vojnu, sliboval:

„Jak voron do tebe v okonce zakrače:
z za morja pryskače kazačeňko tvij . . .“

Však výminkou jen stává se, by havran pokládal se za zjev potěšující. Ať milé, ať matce a rodičům, zvěstuje zprávy obyčejně smutné, zdrcující, jako očitý svědek bitev a jich následků. V písni popisuje se bojiště co černé zorané pole, oseté kulemi a zavláčené lidským bílým tělem. Voják leží zde jen tak na vrchu, maje oči nakryté červenou kitajkou. Nedostane se mu ani rakve, ani hrobu, nepřijdou sem otec ani matka, nikdo mu nezazvoní, nikdo pro něho nezalká. Jen zvuk koňských kopyt a vojenských ostruh přejíždějícího kolem vojska nahradí mu hrany a pohřební zpěv. Až tu

„letí havran z cizích zemí,
hej, hej,
letí havran z cizích zemí,
na mohyle usedaje,
oči jemu vypíjeje,
hej, hej,
oči jemu vypíjeje.

Chodí matka volající,
hej, hej,
chodí matka volající,
svého syna hledající.“

A tu s ní havran sděluje:

„Oj já tvého syna znám,
hej, hej,
neboť z něho body mám.

Pověz mně, havrane milý,
hej, hej,
pověz, mně, havrane milý,
zda můj synek ještě bílý;
zda jsou oči jeho sivé,
hej, hej,
a ústa má-li ruměnná.

Pověz mně, havrane milý,
hej. hej,
pověz mně, havrane milý,
zda můj synek ještě bílý,
zda se mu vlasy bělejí,
hej, hej,
zda se mu líce rumění.“

Havran odpovídaje na otázky starostlivé matky spíše vysmívá se její bolu, čině tak jako znatel mrtvol s hrobařskou necitelností:

„Jeho ústa jsou zsinalá,
hej, hej,
jeho ústa jsou zsinalá,
vlasy má už pročernalé,
na tváři mu sedávám,
hej, hej,
oči jemu vypíjím.“

V bitvě pije havran lidskou krev, jak tomu nasvědčují verše delší písně:

„Čornyj voron zalitaje,
totu krovču izpyvaje.“

Kdykoliv havran se zjeví, přilétá z krajin cizích se zlověstnými zprávami:

„Letyt voron z čužych storon
taj žalibno krače:
ne jeden otec, ne jedna maty
za svojim synom płače.“

Jenom v milostné kolomyjce děvče havraní let jinak sobě vykládá:

„Letyt voron z čužych storon, sytyj, ne holoden:[1]
toj mja bude cjilovaty, kotryj[2] toho hoden.“

Kráká-li černý havran na hluboké dolině, pláče mladý kozák v nešťastně hodině, a když kráká ve vrbách nad vodou, pláče už na vraném koni. Odvedli jej, proto naříká, že s domovem rozloučiti se musí.

Vrána (vorona) mohla by slouti havranovou ženou. Samo přísloví: „Kruk, vorona, vorobec — pid jedin strichulec“, dává je do jednoho pytle a nádavkem vrabce k nim. Co umí havran, vrána umí také, zejmena hlas jako by mu ze zobáku vytrhla. Obojího všimla si přísloví. Jedno povídá, že vrána neozývá se „ku! ku!“ ale stále „kra“, v druhém staví se na pranýř její ústa: „vrána ač malá, zobák má veliký“, nebo „pysok jak u vorony“. Že je znamenitý žrout a v ničem nezadá hořenímu souspřeženci, vidno z pořekadla „mala vorona a velikij kusok mjasa kortne (polkne).“ Všichni ptáci litovali Krista na kříži, jen vrabec

[1] ne hladový, [2] kdo, který.

a vrána ne. Onen se posmíval a ta zase chtěla píti krev, jež z boku Kristova crčela; proto má zabarvený podbradek a podnes to je znáti na každé vráně. Lid také vran nenávidí, neboť zle řádívají mezi mladou drůbeží. Hoši ve vsi mívají nehoráznou radost, když mohou vybrati mladé vrány. Chystají se na ně obyčejně v neděli, jako se chystávají děvčata na jahody. V lese nejdříve vyhlídnou si dosti viditelných rošťových hnizd jejich a hned soukají se pro ně na vysoké duby. Byla-li v hnízdě vejce, zničí se, ale mláďata vezmou s sebou a doma je uvaří. Že jim vrány krákoraly nad hlavami, nedbají, neznajíce pověry, že to znamená neštěstí, ano že smrť stihnouti může toho, nad nímž vrána zakrouží. Vrána v noci poletující věští vojnu, podobně letí-li hejnem a krákají, kdežto poletuje-li hejno vran nad vojskem věští mu porážku. Sedí-li vrána na střeše společně se strakou a zobá se s ní, budou v chatě sváry manželské, hádky a snad i bitka, a má-li se všemu předejíti, nutno hoditi po vráně kamenem, by se zaplašila. Velké dorozumění bude v domácnosti, sedí-li vrána na psu, nebo za potravou s ním kolem chasy se shání a společně s ním o ni se dělí. Když na sv. Jiří vrána schová se v žitě, bude úrodný rok. Krákorání vrány na hřebeně střechy věští rodině neštěstí, jež stihne také chodce, krákoře-li vrána kdekoliv, avšak obrácena k němu zobákem. Aby je zažehnal, má se k vráně obrátit a jí pověděti: „Tfu! pek tobji ta osyna! na holov, na zuby ta na korotkij vjik zakrač sobji!“

Důkladně napálila vránu sokolice, snesši jí do hnízda za její nepřítomnosti jedno vejce, jež vrána vyseděla zároveň se svými vejci. Sokolátko bylo hezčí než mladá vráňata a stará je proto měla raději, často si opakujíc, že to panic se žlutýma botama. Když sokolátko povyrostlo, vrána nestačila mu snášeti potravu, a když jednou zase odletěla, hladový sokolík sežral mladá vráňata. Od toho času se prý vrána sokolovi vyhýbá, nač samo přísloví už naráží: „vrána s větve a sokol na větev.“ (Dokončení.)

ZE ŽIVOTA POTULNÝCH.

Křídová kresba od **K. V. RAISA.**

(Dokončení.)

městečka, ve kterém konal se děj dosavadního našeho vypravování, zajela kramářka s Vendou do Paky. Na packém trhu vedlo se jí velmi dobře, pajac z krámku přemetl několikráte přes vyložené zboží „kodrnec“, na samý krámek postavil se na hlavu a v malé chvilce bylo tu lidí hejna.

Na trhu bylo také trochu občánků z našeho počestného hnízda, rodáků Lasičiných, kteří z podivného druha rodačky své měli radosť přenáramnou.

„Ajaj, kmotra, toť jste si našla nějakého pajace!“ rozesmál se před krámem baráčník Cerman, jenž na ranním trhu kozu dobře zpeněžil. Cloumal kratičkou umazanou dýmčičku mezi pysky, ojíněnými krátkými, bělavými štětinkami.

„Jen aby z vás ještě, kmotra, naposledy také nebyla pajacka!“ dodal a zachechtal se chrochtavým smíchem, až se mu vousy pod bradou zachvěly. Při tom podrbal se za uchem a beraničku přistrčil si na skráň. Ostatní krajánkové se toho slova chytili a nežli se Lasice do svého baráčku u nás vrátila, vědělo se, že si na cestě našla pajace a že ji strejc Cerman překřtil pajackou. —

Pajacovi se v domku kramářčině dobře zalíbilo. Po pouti chrupal v naditých peřinách, až se tabulky v okně chvěly, a ráno se mu s postele nechtělo. Tohle přece jenom byla pohova, jaké na houni pod komediantským vozem ještě neužil. A dříve ještě, nežli plavou hlavu svoji z hlubin velikých pruhovaných polštářů vynořil, napekla Lasice buchet po dvou pekáčích, buchet jako půl cihly velikých, povidly i skořicí nadívaných, navařila kávy, aby bylo na celý den.

Kdesi v koutku našla dýmku, která od smrti nebožtíka Lasíka odpočívala, sama ji nacpala, aby jen byla pajacovi k chuti.

A ještě něčím Vendu překvapila — flašinetem.

„Na ten hrával nebožtík, když jsme nebyli ve světě. Ten bude také pro tebe, musíš také vydělávat!“ šveholila usmívajíc se.

Dobrý čtenář pozoruje, že známosť obou členů družiny toulavých značně pokročila.

Venda klikou několikráte zatočil.

„Dobrý inštrument!“ pověděl a vážně podíval se na kramářku.

Potom vyšel, aby prohlédl hospodářství. Podíval se na králíky ve chlévku, na holuby, slepice a — byl spokojen! Měli lahůdek hezky, pajac měl dobrou naději do budoucnosti.

Nebylo by správno, abych neřekl, že při veškerém blahobytu ustavičný požitek kávy a opět kávy Vendu přece trochu mrzel.

Prohlédl zahrádku kolem baráčku a potěšil se dvěma jabloněmi, jež byly zardělým ovocem ještě obsypány i snětěmi švestek, které se pod modrými plody prohýbaly.

Před baráčkem sběhly se děti a z oken vůkolních domků vyzíraly zvědavé hlavy, aby spatřily nového souseda. Stará Křančilka, jež v nepřítomnosti Lasičině spravovala její hospodářství, postarala se o to již včera, aby zvědavé obecenstvo za čerstva zvědělo, jakéhože chlapíka si vdávavá vdova přivezla.

Když pak z jizby zaječel flašinet, byli mladí zvědavci rozradostněni, že pajac něco provede, čeho tak hned nevídali anebo jenom za peníze. Ale Venda se k tomu neměl, pouze pod každým stromem se zastavil, aby ochutnal božího nadělení a poznal, jakých plodů dávají ty které snětě. Jednou jen pecku z prstů jako střelu vypustil, až trefila do nosíku kloučka, který jej mezi tyčkami plotu příliš touženě strkal do zahrady.

Kluk zaječel a utíkal domů.

„Udělejte nám kodrnec!“ zaškemral jeden z dětské družiny, chlapík nejkurážnější, a slova jeho posílila také prosby ostatních.

„Mohl byste se postavit na nos!“

„Kdyby něco uměl! Umí jen trhat slívy!“

„Ani po rukou nedovede chodit!“

Mládež prosbami i smíchem chtěla pajace přinutiti, aby se přece ukázal, ale Venda převalil se do měkké trávy a ležel, jako by neslyšel.

Náhle však jako by zaproudila v něm čerstvá komediantská krev, vymrštil se na strom a již nohama zavěšen houpal se, až děti za plotem ječely; potom sešvihl se dolů, nametal kodrnců, zašklebil se na drobné diváctvo a znova si lehl do trávy.

Děti radostí jásaly a vyvábily tatíky i matky, kteří v domácích oblecích, suknicích neb spodkách, jež s vyhrnutou košilí byly jim jediným oděvem, kolem plotu se nastavěli. Spatřili již jen přemety poslední.

„A vy, kmotra, to ještě neumíte?“ zachechtal se suchý tkadlec Cerman na Lasici.

„Dělejte, dělejte, ať to brzy umíte, pak můžete nechat kramaření!“

Kramářka zrudla.

„No, no, no, kmotra, byla by z vás dobrá pajacka, máte k tomu tělo!“

Kmotra vědouc, že s Cermanem škoda řeči, protože píchá každým slovem, ztratila se do světnice.

Venda za chvilku znova na strom se vymrštil, ale ne již, aby provozoval své umění, ale aby důkladněji ochutnal modře ojíněných švestek. Pecek dole v zelené trávě přibývalo a některé snětě byly již dokonale prázdny.

Konečně slezl a nadobro ulehl do měkkého trávníku. Tak zůstal až do poledne; když buchtami a kávou znova se posilnil, usedl tam znova a dýmal až do božího večera.

Tak si pěkně u Lasice zvykal.

Lasice též byla šťastna, vždyť po několik již let sháněla stále, až přece jej vlákala do svého náručí — jen kdyby tak tuze mnoho nejedl. Asi za tři dny spousty v zahrádce se zhrozila.

„Ale teď bys toho skoro již mohl nechat, pomalu na stromech nezbude nic!“

„A co, má to míti jiný nebo já, alespoň to nepůjde z domu!“

„Ale nasušilo by se na zimu!“

„A já bych samou kávou také se ususil!“ Pajac na stromě sedě louskal klidně dál. Kramářce zajiskřilo se v očích.

„I hleďme ho, u patrónky jsi měl snad paštiky?“

„To ne, ale maso!“

„Ještě ti budu strojit, mohla bych pak jíti žebrat!“

„Inu, vždyť jsem se ti líbil!“

Kramářka kousla se do rtů.

„Zejtra jedu do Jičína pro zboží. Budeš dva dni sám, nachystám ti všecko, ale ať mi jdeš hrát. Hospodářství povede Křančilka.“

„Půjdu!“

„No tak, ale ne jenom na slívy!“

„I to se ví, že ne, kdo pak by na slívy hrál!“ Potom byl již Venda jako máslo, proč, sám na určito říci nemohu.

„Ale bude se mi tu zítra stýskat!“ zašveholil k večeru, když ve vystlané posteli usínal.

„A po kom?“

„Inu, po kom pak by se mi stýskalo, po tobě!“

Lasice ráno odjížděla spokojeně. „Jak je dobře vyčkati,“ myslila si, „člověk alespoň najde něco lepšího!“ Po té cestě snovala plány o svatbě.

* * *

Pajac byl ráno mrzut, zdálo se mu v noci o — Fáně. Proto však přece s chutí dal se do připravených lahůdek. V této práci byl důkladným odborníkem, pracoval pomalu, ale s jistotou vědeckou.

V poledne byly zásoby šťastně odpraveny, pajac nemiloval otálek. Potom tím krásněji hovělo se to ve stínu na zahrádce, křepčivý potok v zadu za plotem byl mu svým bubláním ukolébavkou.

Na dvorečku kejhaly husy, pod střechou vrkali holubi. Ze sousedního domku doznívál až sem tlukot „bidel“ na stavech a srkot člunků.

Pajac Venda snil.

Náhle projela mu hlavou myšlenka jako šleh. nutí blesku. Jako nejbujnější jelen vyskočil a jednu z hus mohutnou levicí svíral za krk; v pravici zaleskla se čepel nože — a již pohroužil ji Venda do krku nebohého tvora, jenž naposledy jen hlavou pohodil a zachrochtěl zvukem prapodivným.

Potom odstěhoval se pajac do chlévka a — škubal. Bylo mu to k smíchu, jaktěživ se tomu neučil a uměl to jako stará, přezkušená hospodyně.

Křančilce bylo s podivením, co že tak náhle Venda ze zahrady se ztratil, proto vyplíhala se z podružní své jizbice netušíc, jaké hrozné spatří divadlo.

„Pro umučenou hodinku, Vendáčku, co vás tohle jenom napadlo, vždyť jsou nedávno škubány!“ zaječela pronikavým hlasem.

Venda vycenil na ni řadu zubů a škubal dále.

„Ubohá husička! A co pak až přijede Lasice, ta bude lamentýrovat!“

„Nechte ji lamentýrovat, já jsem pán domu!“ odsekl pajac a s oškubanou husičkou odešel do světnice.

Měl krásnou večeři a ještě půlka zbyla na zítřek; postaral se o ni hned po ránu. K obědu připravil si párek holoubků, roztomilých siváčků. Chudas Křančilka je oplakala.

Odbyv odpolední spánek vypravil se pajac na prvou pouť za výdělkem. — Nežli umělecká bedra svoje obtěžkal flašinetem, nežli podstavec zavěsil si na levou ruku, otevřel ještě poličku a hmatal po bílých šálkách v hoření řadě. Pamatoval si, že tam cosi Lasice ukládala. Nahmatal hromádku dvacetníků; pro případ potřeby ukryl jich několik do vesty. Loudavě, jako by stále rozvažoval, bral se ulicí. Bujará mládež ho provázela, přibývalo jí dům od domu. I staří tu a tam vyhlédli, hlavami pokývli, jako by si řekli: „Tak to je ten pajac? Vida, vida!“

Pajac všude nehrál, jen kde se mu uzdálo; kde bylo více posluchačů hrál déle, třeba že to bylo před baráčkem prabídným, kde mají sami sotva na chleba, natož aby popřáli si trochu té rozkoše z hudby plynoucí — pajac po velkém výdělku netoužil.

Přešel tak dobrou půlku městečka. U hospůdky „pod mostem“ se zastavil a poslouchal. V malém začmudlém okně ukázaly se tři hlavy, tři páry očí veselých, důvěrných . . .

Venda obrátil se na dav dětí a usmál se. Potom vešel.

Flašinet postavil do koutka, podstavec složil vedle a usedl za stůl pod velkou chlebovou pecí.

„Viržinku a sklenici malvazíru!“ poručil si cvrčivým hlasem, jakým hovořívál ve hledišti, před p. t. publikem. Proudy vlasů, které sesypaly se mu přes čelo, svižným mrsknutím hlavy přivedl opět do polohy náležité. Když se před ním zaruměnila sklenice se sněhovou pěnovou čepicí, napil se hezky z hluboka, vydechl hlasitě a zapálil si. Prvý chumáč kouře odfoukl s náramným blahem. Potom se rozhlédl po světnici.

Oči mu nápadně svítily a tvář byla jasňoučka, vesela jako jarní ráno.

V levo v koutě seděli staří věrní kamarádi, kteří v tomto místečku zažívali spolu nejblaženějších chvilek: krejčí Šeps, švec Holec a Mrkvička „soukromník“.

Krejčí Šeps za prchlých časů býval „panským“ mistrem, ale potom se spustil, přidržuje se příliš sklenice. V poslední době liboval si v obyčejné brambořině. Střízliv byl jenom z rána, když však se vrátil z kostela, jehož byl denním navštěvovatelem, oddal se zcela holdu zamilovanému nápoji.

Švec Holec byl příštipkářem v panském dvoře; příštipkoval málo, ale na pití to stačilo. Všeobecně se o něm pravilo, že nejí, jen pije. V létě spal na trávníku u dvora, v zimě na mlatě.

Soukromník Mrkvička byl človíček maličký — bez určitého zaměstnání, dle potřeby dělal všecko; říkával, že žije „ze svého“, proto nazývali ho soukromníkem. —

Věrní druzi zadívali se na nového hostě.

„Pajac!“ zabručel Holec a ostatní přikývli. Šeps tahal si promočený svůj široký knír.

„Ano, pánové, pajac!“ usmál se Venda.

„E, tak si, kamaráde, sedni tuhle k nám, beztoho jsi také z cechu, není ti nic do světa a světu po tobě!“ vyzýval ho Mrkvička, jenž byl nejšikovnějším řečníkem společnosti.

Venda se komediantsky uklonil a přisedl.

„Ale abych vám raději zahrál!“ vzpomněl si náhle a postaviv flašinet spustil. Kamarádi nejprve hlavami pokyvovali a potom pustili se do zpěvu.

„Ale když se to tak vezme, nejsme-li pak my vlastně kabrňáci!“ řečnil Mrkvička.

„Jako ptáci!“ zaharašil Šeps.

„Ba!“ dodal Holec a z vlhké své dýmky vypustil chumáč kouře!

Nutno připomenouti, že Holec nebyl milovníkem velkých řečí.

Za chvíli byli přátelé nad míru veseli, Venda jako by byl mezi nimi vyrostl.

Dne ubývalo, sklenic přibývalo.

„Ty jsi tedy, kamaráde, pajac?“ hovořil Šeps.

„Jsem.“

„Inu, inu; ale slyšíš, včera jsem byl v Kopidlně a tam byli ti z tvého cechu. Ale měli starého černocha, blýštil se jako tuhle má bota ve svátek. Je-li jenom pravý?“

„I čerta!“ zkrátka odpověděl pajac!

„Mhm — a byl bych tomu věřil, inu, podvod a šalba světem vládne. Jenom víš-li to jistě.“

„Toť se ví, že vím, vždyť je to pantáta!“

Kamarádi zadívali se naň udiveni.

„Pantáta?“ zaznělo duetto Mrkvičkovo a Šepsovo.

Holec rozesmál se řehtavě: „Tak, tak, tak, a co pak pajacka?“

„Jaká pajacka?“ otázal se Venda udiven.

„No ta — Lasice, kramářka.“

Venda odhrnul pysk.

„Víš-li, kamaráde, že mne taky chtěla? Ale já ne — raději k Luciperovi do služby! Bratříčka Lasíka svedla do hrobu a mne by hnala za ním!“

Mrkvička a Šeps slova Holcova jen polykali, takhle kamarád dávno se nerozpovídal.

„Ale hochu, ty jsi hrozný chytrák, ty jsi ukrutný chytrák!“ doložil ještě Holec a smál se hezkou chvíli.

„To jsem! Já bych o ni asi stál, ale proč bych se neměl chvíli dobře jako pán!“

„A snad ta mladá tam v Kopidlně byla tvá —“ zkoumavě ptal se Šeps.

„I toť se ví, že má!“

„Inu víš, to je přec něco jiného nežli tahle, má přece obraz!“ mluvil Šeps opět vážně. Tím obrazem myslil hezčí tvář.

„To věřím, a přece něco umí, není jen tak obyčejná!“

„A jak dlouho míníš ještě u téhle pobýti?“ švitořil Mrkvička.

„Ani sám nevím!“

„Ale víš, kdybych byl tebou, té pravé bych se přece nespustil, to mne neznáte, kamarádi, ale tu bych držel!“ řečnil znova Šeps, jenž byl majitelem důkladné polovice, která ho každým večerem nepěkně hladívala.

Pajac se zamyslil.

„Je to psota!“ po chvilce si oddychl.

„I je to plemeno!“ zahučel ještě Holec.

„Ale teď ještě, kamaráde, zahraj!“ rozkřikl se Šeps.

Venda opět pustil se do muziky. Mrkvička uprostřed jizby poskakoval, provázeje tanec svůj lepými pohyby. Holec mlčky dýmal a Šeps bubnoval prsty na stole.

Veselí stoupalo.

V tom tu z nenadání rozletěly se dvéře a mezi nimi stála — Lasice.

Chvilku mlčky zírala po bujné družině, ale tváře jí hořely, oči svítily.

„I ty jeden!“ rozkřikla se na pajace.

Venda jako by jí neviděl, točil dále, Mrkvička neustávaje poskakoval, Šeps bubnoval a Holec bafal; sotva že se na ni úkosem podívali.

Lasice přiskočila k flašinetu.

„A teď dost — a pojď!“

Pajac točil dále. Pajacka jedním pohybem ho od flašinetu odstrčila.

„Půjdeš? Já sháním a on tu vyvádí!“

Pajac podíval se na ni a na bratříčky.

„Prosím vás, hoši, kdo to je, že mi tyká?“

Kamarádi smáli se, až okna řinčela.

„Fena!“ zasršel Holec.

Lasice podívala se naň hrozivým pohledem.

„Domů půjdeš!“ zasípěla na Vendu.

„Toť se ví, že půjdu, kolik dní nebyl jsem doma, já vím, že Fána již čeká!“

Lasice hrála všemi barvami, tváře sebou škubaly a prsty ohýbaly se zlostí, až praštěly.

„Husu mi zabil, holuby mi snědl a stromy všecky oškubal!“ křičela a ruku vypjala proti Vendově tváři.

Ale v téže chvíli odletěla až ke dveřím, statečná ruka Holcova ji odrazila.

„Jednoho kamaráda svedla do hrobu a tohohle nerozumu by chtěla svésti za ním — — čarodějnice!“

Holec zlostí jen šeptal. Šeps a Mrkvička smáli se radostí, do jakého ohně se dostal.

Pajacka vrátila se ještě jednou; uchopivši flašinet hrnula se z hospody.

Kamarádi spěchali za ní, jen pajac postavil se v okně, trhal přizrzlá vousiska a usmíval se prapodivně.

Na prahu hospody tenoučký soukromník zanotoval:

„Již se domů kasá ať si chodí světem
chuďas bez pajaca, sama s flašinetem,
přebrala, přebrala; tralala, tralala!“

Pozdě v noci městský policajt odváděl do obecní šatlavy čtyři věrné druhy; svorně, bratrsky svalili se na podlahu . . .

* * *

Když druhého dne připravovala v Kopidlně patrónka oběd, spatřila na rohu náměstí známou postavu. Pajac vracel se z toulky. Patrónka stavěla se, jakoby ho neviděla, ale Fána se zasmála: „Vždyť jsem to povídala, že zas přijde!“

Odpůldne zahájil Vanda opět svůj pajacovský úřad.

PSANÍ.

Napsal **ALBERT DELPIT.**

I.

ystoupila z fiakru již napřed zaplaceného a zmizela v domě. Otevřela dvéře malého, příjemného bytu a odhrnuvši svůj závoj, opřela se o stěnu a tak stála asi minutu bledá, rozechvěná, se zavřenýma očima, jako by vysílena chtěla klesnouti ve mdlobu. Pak vešla do druhého pokoje a rozhlížela se kolem. Malé toto hnízdo uprostřed horečné Paříže bylo útulkem lásky. Všude květiny, podušky rozházeny po měkkém koberci, na levo piano a v zadu lůžko na sloupech, pokryté černým hedvábím. A to vše objímal tichý klid ulice Kléberovy. Hraběnka Fernanda de Ryant stanula těkajíc svým zasmušilým zrakem po všech těchto známých věcech: v každé tkvěla upomínka, jež jedna za druhou vcházely do její srdce. A jako vtělená úzkosť zde stála tato žena tmavá, veliká a svižná, s očima, které zářily podivným zelenavým svitem. Stojíc bez pohnutí promluvila hlasitě: „Co asi odpoví?“ Potom uplynuly ještě tři nebo čtyři minuty v hlubokém tichu. Náhle zarachotil klíč v zámku; tu se stala s hraběnkou okamžitá změna. Ženy jsou zázračné herečky. Když vešel Jindřich Servain, usmívala se. On ji uchvátil ve dlouhé, těsné objetí. Zdálo se, že tyto dvě bytosti zapomínají na svět v nekonečnosti své ohnivé slasti. Ale Fernandin žal byl příliš

velký, než aby mohla zapomenouti. Vyvinula se mu záhy a usedla do fauteuilu. Jindřich se posadil jí k nohám na podušku. Fernanda pravila sladce:

„Zdá se, že je tomu století, co jsem tě posledně viděla a přece to bylo včera. Rekni mi, že mne miluješ!“

„Já tě zbožňuji!“

„Tak jako před rokem?“

„Více.“

„Již rok! Jsem žárliva. Kolem tebe jest tolik pokušení. Ty's mlád, ty's slavný a jest mnoho žen, jež zbožňují tvou hudbu, které tě ctí a tobě se koří . . . jen aby mi tebe odňaly.“

Jindřich bez jakéhokoliv hnutí ve hlase neb podezření opakoval:

„Zbožňuji tě!“

„Aniž bych v to počítala divadla, kamž jsi nucen choditi. Dařila se dnes dobře reprise tvé nové opery?“

„Velmi dobře!“

Fernanda dala se do smíchu:

„Ty nevíš? Jeanne byla u mne před chvílí návštěvou. Vypravovala mi, že ona dáma, která bude zpívati první roli . . . jak pak se jmenuje ta debutantka?“

„Luisa Plantierová.“

„Ano, ta. Jeanne mi vypravovala o ní, že byla do tebe zamilována, a že se ti velmi líbila — oh! velmi. Chtěla mne zarmoutiti. Toť docela přirozené . . . má nejlepší přítelkyně!“

Jindřich nyní odvrátil svůj zrak, neb tento muž jemného srdce a upřímných očí musil zápasiti se lží.

„Jsem úplně jista, že jsi mne nikdy neklamal! Ale nicméně mám stále strach. Nezajímal jsi se o tu zpěvačku?“

„Ale . . . ne.“

„Opravdu?“

„Opravdu.“

„Ty víš, že u tebe miluji právě tak ryzost povahy, jako vzácnost talentu. Zaruč se čestným slovem, že nelžeš a já ti uvěřím.“

„Zde mé čestné slovo.“

Fernanda vyskočila, vznešená, rozechvěná, trhajíc s tváří svých škrabošku něhy a jemné důvěrnosti.

„Bídný zbabělče! Ty's milencem oné dívky! ty's jí psal! Hle, zde tvé psaní. Kdybys mi byl vyjevil pravdu, odpustila bych ti tento přestupek. Ale ty jsi se dosvědčoval svou ctí . . . Ty's lhal jako lokaj, přistižený při špatném skutku! Jestli pak jsem ti někdy lhala já! Nevyjevila jsem ti vše? Své nešťastné manželství . . . svá pokušení, blouznivá pokušení až do dne, kdy jsem se setkala s tebou? Já jsem se odevzdala tobě uchvácena láskou, znavena svým světáckým životem. S radostí jsem se odvážila všeho. S potěšením jsem se kompromitovala Celá Paříž ví o našem svazku, můj manžel, naši přátelé, všichni! Mně však to bylo úplně lhostejno, ty's miloval mne, já milovala tebe! Co mi mohlo býti větším štěstím, nežli když jsem se pohroužila v sen své lásky?“

Jindřich vzchopil se s divokým posuňkem a vykřikl: „Nuže, ano, lhal jsem zbaběle! Měl jsem strach, abych tě neztratil . . . Ale já tě miluji, já tě miluji a nemohu žíti bez tebe!“

„Budeš musiti. Nemiluji tě již, pohrdám tebou . . . S Bohem!“

Mladík se postavil přede dvéře, se skříženýma rukama, s pozdviženou hlavou.

„Slyš,“ zvolal, „ty mne znáš; jestli mně neodpustíš — zabiju se.“

Dala se do smíchu, do smíchu krutého a bolestného.

„Takové věci se vykonávají, ale neoznamují.“

Jindřich ustoupil jí s cesty a chladně pravil: „Dobře. Jdi.“

II.

Jak obyčejně, hrabě de Ryant se vrátil k sedmé hodině. Bylo mu oznámeno, že hraběnka má migrénu, a že nechce nikoho přijati. Hrabě se velice zlobil. Zlostní lidé nikdy nerozumějí nervósitě druhých. A tak se stala zvláštní věc, že tento král financí, slavný svými miliony, svými stájemi ušlechtilých ořů, svými třemi žurnály, byl toho večera sám Pohřešoval svou obyčejnou společnost a odebral se proto do kruhu přátel k obědu. Druhého dne, při snídaní a při obědě, obdržel tutéž odpověď: „Paní hraběnka jest nemocna, nechce nikoho viděti.“ Fernanda objevila se až třetího dne, ubledlá, s modrými kruhy pod očima, zničena těmito čtyřiceti osmi hodinami morální agonie.

„Prosím, abyste mi odpustil,“ pravila ku svému manželi, „byla jsem nemocna.“

Pan de Ryant jí políbil bez odpovědi ruku a nabídnuv k podpoře své rámě, odvedl ji do jídelny. Skrze stromy zahrady prodíral se do oken paprslek slunce, slunce únorového, podobného smutnému úsměvu. Hrabě jedl s chutí, jako člověk, jenž mnoho pracuje. Snídaně byla vydatná, ale krátká, a oba manželé promluvili spolu sotva několik slov. Hrabě obyčejně vstával od stolu o hodině jedenácté, rozloučil se s chotí a vracel se do své pracovny, kdež až do tří hodin přijímal audience. Tohoto dne však pravil nedbale:

„Musím s vámi promluviti, drahá přítelkyně. Dovolíte mi, abych vás doprovodil do vašeho malého salonu?“

Hraběnka žasla. Po deset let, co jsou svoji, dnes poprvé se hrabě stal nevěrným svým zvykům. Hrabě dodal:

„Nezapomeňte, že dnes jest první představení „Princezny Bagdadské“. Byl bych velmi rád, kdybyste mohla býti přítomna.“

Když přišli do malého salonu, Fernanda usedla a pohlížela na svého manžela, muže to vysokého, štíhlého, chladného a velmi mlčenlivého. V jeho modrých očích usmíval se pohled člověka vůle železné.

„Má drahá Fernando," pokračoval, „dovolte, abych řádně upravil naši vzájemnou situaci. Když jsem vás pojal za choť, byla jste chuda. Nežádal jsem vaší lásky, ale vašeho přátelství, a též jsem obdržel vše, co očekávati bylo mým právem, jsa dvakráte starší nežli vy. Přinesla jste mi svou vznešenou krásu, svého nevyrovnatelného ducha, své výtečné vychování, tak že můj salon patří mezi ony tři, čtyři, jichž jména se všude ozývají. Co se týče mne, myslím, že jsem věrně zachovával kontrakt, mlčky uzavřený mezi námi. Váš život jest úplně svobodný. Vy máte své zábavy právě tak jako já mám své. Nežádal jsem od vás než jednu věc: aby vaši přátelé, totiž kdyby se vám zalíbilo míti přátele poněkud intimnější, aby se mi tito vaši přátelé líbili. Musím se spravedlivě přiznati, že až dosud nemohl jsem vám nic vytýkati. Muži a ženy, které přijímáte, jsou roztomilí. Vy milujete lidi duchaplné, jako pana de Rouvray, umělce, jako pana Jindřicha Servaina; nevidím v tom nic zlého."

Fernanda se chvěla. Hrabě pokračoval rozvážlivě, chladně, beze všeho zvláštního důrazu:

„Rouvray jest velmi zábavný. Jaký duch a jaký takt! Dvoří se vám, není-liž pravda? Nerděte se. Nejsem žárliv. Avšak není ho již rok viděti. Ubohý Rouvray! Patrně nemiluje hudbu; neboť u vás jest jí mnoho. Nejspíše jej nudí váš přítel Jindřich Servain, taktéž rozkošný člověk. A talentovaný... óh! velmi talentovaný! Na štěstí muž poněkud hrdý, poněkud vzdorný. Jakožto jeho přítelkyně poraďte mu, aby učinil svou povahu ohebnější. Je to hoch výtečný, ale příliš affektuje pohrdáním peněz, a to ponižuje mé ubohé miliony, rozumíte? Rouvray mluvil vždy o svých koních, Servain o své hudbě.

Můj Bože, já nepřeji si více, než milovati takto hudbu, avšak co chcete? Jsem proti chování se lidí velmi citlivý. Kdyby Servain byl tak rozto-

milý, jako Rouvray, ujišťuji vás, že bych ničeho proti němu neměl.“

Fernanda porozuměla. Mráz jí proběhl srdcem.

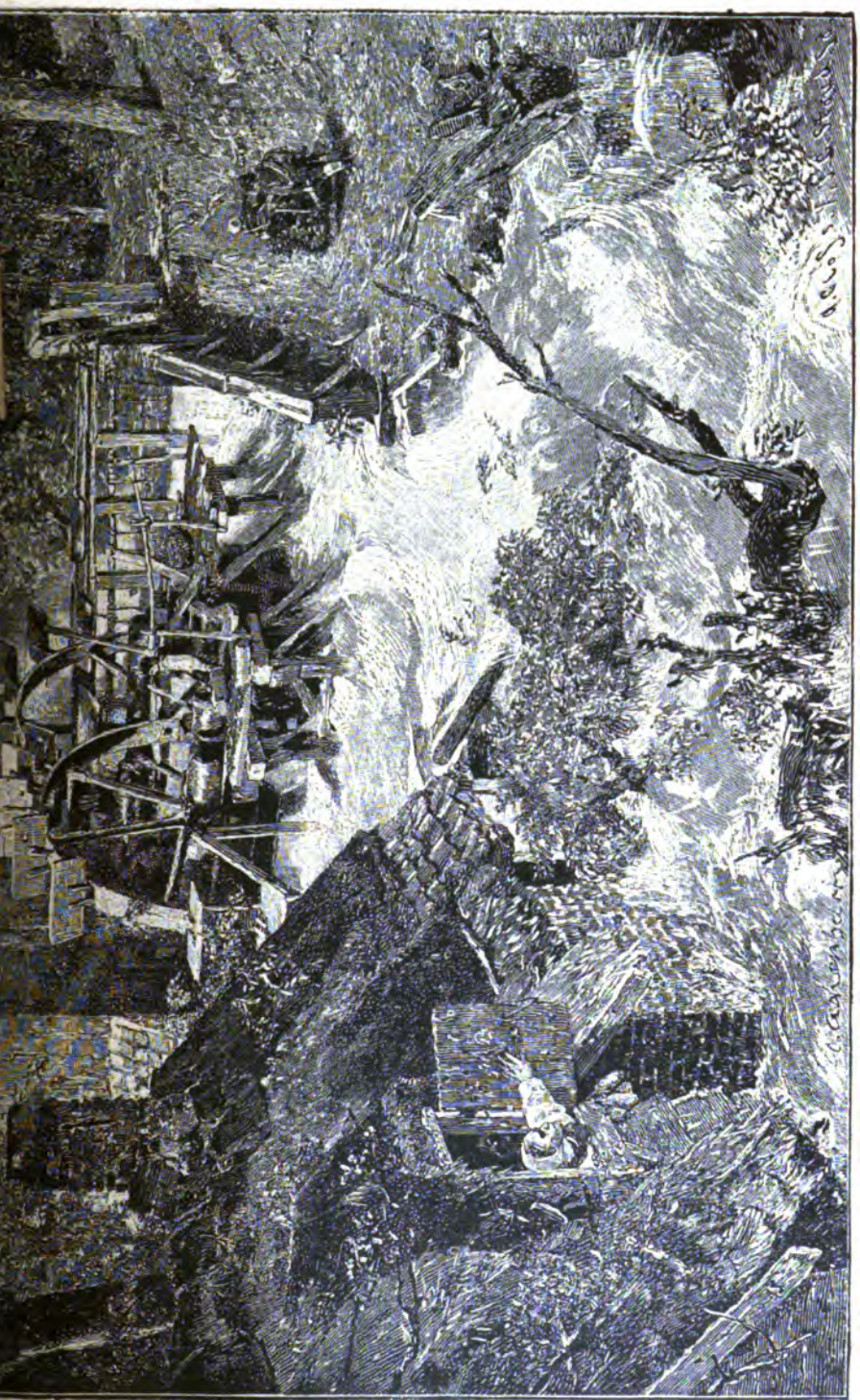

HORSKÝ MLÝN. Obraz Ondřeje Achenbacha. 461

Brzy však nabyla opět své zmužilosti. Chtěla odpověděti, když její manžel, doposud stojící, se usadil vedle ní, se svým věčným a záhadným úsměvem: „A jelikož vás zavazuji, abyste dala mému příteli radu, prosím, dovolte, abych i vám něco poradil. Víte, co v životě nejvíce nenávidím? Drama. Za dramatem vždy v zápětí jde skandál. Veřejné mínění! Respektovati veřejné mínění, v tom leží tajemství života. Avšak vidím, že jste rozechvěna, nemocna. Utište se, vyléčte se. Myslete, že jsme všichni neporanitelni, podle toho, jak se vyhneme hluku. Veřejné mínění — jaká v tom síla, má drahá!“

Fernanda učinila odmítavý posuňek. Cudnost ženy v ní krvácela. Takto bez obalu jí pravil její muž: „Váš nový milenec se mi nelíbí, dávám přednost jinému.“

On opravdu věřil, že pan de Rouvray, ten usmívající se, hloupý a zženštilý švihák, byl její milencem.

„Dnes večer, drahá Fernando!“ skončil hrabě zvedaje se. Políbil ruku své ženě a odešel.

Obličej jeho přijal opět škrabošku chladnokrevnosti. Prošel dvěma salony a galerií, kde všude bylo plno obrazů a soch. Hrabě jim nevěnoval nikdy nějaké pozornosti. U dveří jeho pracovny očekával jej sluha. Když uviděl svého pána, povstal a pravil: „Došlé dopisy jsou na stole, pane hrabě.“

Pan de Ryant vešel a nalezl asi padesát psaní. Doma nepotřeboval tajemníka. Otvíral dopisy, rychle je pročítaje. Téměř všechny odhodil do veliké lakované skříně, odkládaje stranou jen ty, jež zasluhovaly odpovědi. Odpečetil jedno z posledních psaní, a tu sebou pohnul: toto psaní začínalo dvěma slovy: „Má drahá . . .“ I obrátil obálku a četl jméno své ženy. Okamžik váhal. Jeho oko vzplanulo. Četl:

„Má drahá, obdržíš toto psaní k poledni. V tu dobu jsi vždy samotna. Budu tě očekávati v ulici Kléberově. Nepřijdeš-li, neodpustíš-li mi, zabiju se.

Jindřich.“

Ještě jednou zaplálo oko hraběte. Cos jako úšklebek přelétlo jeho tenkými rty. Strčil psaní do kapsy, vstal a zazvonil na komorníka:

„Můj kočár!“ pravil.

III.

Fernanda ukončila svou toilettu pro vycházky. Bylo pět hodin, okamžik to, kdy se vrhala v náruč svého milence. Od snídaně pronásledovali ji kruté myšlenky a ponenáhlu její utrpení odzbrojovalo žárlivost. Láska opět oživila v její hluboce raněném srdci. Bez Jindřicha svět zdál se jí býti pustým. Náhle vešel pan de Ryant.

„Odpusťte, že přicházím bez ohlášení, spěchám napravit svou zapomětlivost. Omylem mi bylo dodáno toto psaní a já je odpečetil, aniž bych si toho všiml. Zde jest.“

A hledě Fernandě upřeně do tváře, podal jí list Jindřicha Servaina. Její manžel vše četl! To jí okamžitě prolítlo mozkem. Tušila drama, které se k ní přibližovalo. Očekávala je zmužile. Vzpomněla si na ranní rozmluvu. Její manžel nepropukal v bouř. Nicméně, což kdyby to byla past? což kdyby ji chtěl polapit? Nuže dobře! odpustila by svému milenci a oba by uprchli před světem skrýti své štěstí. Kam? Na tom nic nezáleží. A Fernanda rovněž upřeně pohlížela na hraběte. Potom četla. Při poslední řádce vydrala se jí z ňader s výkřikem divoká otázka:

„Jindřich?“

„Mrtev.“

Jako raněný pták sklesla vysílena. Ale brzo se zdvihla, pomalu, mechanicky a aniž by pronesla jediné slovo, aniž by prolila jedinou slzu, kráčela skrze boudoir a salony. Přišla na dvůr, vystoupila hlavními vraty na ulici. Právě jel kolem fiakr, Fernanda jej zastavila: „Na nábřeží Samaritánů!“ pravila kočímu bezvýrazným hlasem. Bez pohnutí, se vzpřímeným tělem seděla, nepodepřevši se, neviděla nic, neslyšela nic. Když fiakr stanul na nábřeží, sešla mechanicky po kamenných stupních a vstoupila na loďku. Tam zůstala státi, pohlížejíc na pohostinnou Seinu. Veliký žár planul jí v srdci, bylo třeba vší této vody, aby byl uhašen. Fernanda vrhla se do řeky, zahalujíc se do tohoto velikého, zelenavého rubáše.

Kolem loďky a na nábřeží sbíhali se lidé, Křičeli:

„Nestalo se jí nic!... Hned byla vytažena!... Ani neměla čas se ochladiti!“

A Fernanda byla odnešena dvěma služebnými samaritánského kláštera. Potom byvši zahalena ve vlněné prostěradlo, byla položena do postele představené Venku trval hlučný sběh lidí.

Hrabě de Ryant sledoval svou ženu. Prodral se lidmi, vešel do vnitř, rozmlouval spěšně o té příhodě s komissařem policejním, děkoval všem, diskretně položil bankovku tisíci franků na krb a dal svou ženu dopraviti do hôtelu.

Nešťastnice vzpamatovala se až na svém lůžku a vzpomněla si na vše. Hrůza! Myslila, že se ponořila v klidný spánek smrti, a zatím se probudila v krutý život. Pohlížela kolem plaše. Lampa osvětlovala komnatu. Fernanda cítila, že se nad ní vznáší chladný pohled její muže.

„Nezapomněla jste, má drahá?“ pravil klidně. „Za dvě hodiny jest Dumasova premiéra. — Jest nutno, aby vás celá Paříž viděla.“

Fernanda žasla. Hrabě dodal tónem krátkým, rozkazovatelským:

„Pochopujete... nechci se státi směšným. Vaše komorné jsou zde. Obléknou vás.“

Komorné oblékly tuto živoucí mrtvolu, jež v zoufalosti nechala sebou vše dělati, co chtěly, nemajíc síly k odporu, hlasu k výkřiku rozhořlení. S těma očima beze slz, s tvářemi bílými jako vosk, s tělem křečovitě chvílemi se zachvívajícím byla hrozna. A vystřižené šaty z lesklé látky se prodlužovaly v dlouhou vlečku, a démanty jí zářily na nahých ramenou, a květy byly zapleteny v její vlasy a na ruce jí navlékly černé rukavičky. Celé toto stvoření, umrtvené na těle i na duchu, cítilo, že na něm leží děsná tíže.

Chtěla plakati a nemohla; chtěla křičeti a nemohla; zdálo se jí, že její život ubíhá, krůpěj za krůpějí. — Druhé jednání „Princezny Bagdadské“ právě počínalo, když hrabě a hraběnka de Ryant vkročili do své lože, v čísle 27, téměř uprostřed hlediště. Jakési zachvění rozvlnilo divadlo. Vždyť se tolik mluvilo v couloirech o smrti skladatelově. Či snad hraběnka neví o samovraždě svého milence? Nemožno. Tedy jsme se mýlili? Jindřich Servain byl toliko její přítelem? V Paříži bývá časem tolik povyku na prázdno. Jestli pak se někdy vnikne do pravdy? Nicméně bledá ta žena ustrašovala ony, kdož tušili tragedii, podivnou tragedii, kteráž se odehrávala tam nahoře, v loži z červeného sametu. Pan de Ryant cítil, že nad nimi visí úzkostlivá a hrozivá pozornost shromáždění. Naklonil se k hraběnce a šeptal:

„Zmužilost... Fernando! — Veřejné mínění!... Pohlížejí na nás.“

Vskutku v orchestru se obraceli, aby lépe je viděli a šepot se nesl od fauteuilu k fauteuilu. V jednom koutě bavili se a hovořili tři Pařížané. První z nich pravil:

„Zcela určitě, on nebyl její milencem.“

Druhý prohodil bezstarostně: „Eh!“

A třetí dodal se smíchem, s hloupým, hrubým, ničemným smíchem: „Půjdu do její lože a budu tu historku vypravovati. Pozorujte hraběnku dobře. Uvidíte, jak se bude tvářiti!“

Z franc. přel. *J. V. Hladík.*

FEUILLETON

Elektřina na vodě a vzduchem.

Napsal Ladislav Fiedler.

(Pokračování.)

Avšak jsou případy, kdy elektřina na lodi tam bude na místě, kde upotřebení parního stroje možným není, zejmena pak na lodích menších a na takových vodách, při nichž buď průmyslové závody s parními stroji anebo síla vodní jest ku pohybu dynamoelektrických strojů pobotově. S používáním parního stroje na menších lodích spojeny jsou vždy obtíže, se kterými se při elektrickém pohánění nesetkáváme. Nehledě k tomu, že oheň při parních strojích nezbytný, zvláště při lodích pro dopravu osob určených, ničím příjemným není, spadá při lodích tohoto druhu i jiná otázka na váhu, a sice ohledně prostoru, jaký stroj parní a kotel zaujímají. Okolnost tato stává se tím citelnější, čím menších rozměrů loď jest, a tu teprve možno řádně oceniti výhody, vyplývající ze zřízení elektrického.

Motor, t. j. dynamoelektrický stroj, zaujme velmi málo místa, ano dokonce i mimo vnitřní obsah lodi lze jej upevniti, jak to učinil Trouvé, přidělav jej na samé kormidlo, akumulatory pak vhodně umístí se pod sedadly a na podobných, jinak nevyužitkovaných místech, aniž, jako při parním kotli, zvláště připravené části lodi pro ně jest zapotřebí.

Že i pohodlí jedoucích osob značně se při zařízení takovém zvětšuje, jest jasno, pomníme-li pouze na daleko větší čistotu, a cestovatel skoro ani nezví o přítomnosti hybného stroje, jejž strojník, sedě u kormidla, pohyby jednoduché páky ovládá, ať již pohání loď ku větší rychlosti anebo zmírňuje její běh dle toho, jak silný proud motorem vede.

Co se novějších pokusů týče, dlužno dosud rozeznávati dva směry, z nichž při prvém přece převládá snaha po užívání zdokonalených batterií galvanických, při druhém však dává se místa akumulatorům; který pak z obou směrů na realnějším podkladu spočívá, udává neklamně mnohem větší dokonalost, jaké elektrická zařízení ku pohybu lodí za upotřebení akumulatorů dosáhla. Ovšem vyznačují se galvanické batterie tím, že netvoří lodi tak značnou přítěž, jako akumulatory, sestávající z olověných desek; rozhodující jest však zde okolnost, že akumulatory daleko levnějším způsobem sílu hybnou dodávají, než galvanické batterie.

Člun, jímž Trouvé r. 1881. za elektrické výstavy v Paříži zajímavé toto upotřebení demonstroval, byl poháněn proudem batterie uhlo-zinkové s chromovou kyselinou, kdež ovšem jednalo se pouze o předmět výstavní ku znázornění výkonu zvláštního motoru Trouvé-ova, nehledě k tomu, jakým způsobem elektrický proud ku pohybu téhož potřebný se vzbuzoval. Trouvé-ův člun, jenž po délce své měřil více než 5 metrů, zšíří pak jeden a půl metru, nesl model světlárny, pod nímž umístěna byla batterie o 12 článcích, vážící 24 kilogramy. Proud elektrický přiváděl se motoru, který, jak již svrchu podotknuto, upevněn byl na kormidle, dvěma vodicími lany, jichž zároveň ku zřízení kormidla se užívalo. Pohyb osy elektrického motoru převáděl se na vodní šroub nekonečným řemenem, a pohyboval se člun proti proudu Seiny rychlostí jednoho metru za sekundu.

Ku konci roku 1882. nastoupila první svou pouť na Temži loď „Elektricity“, vystavěná londýnskou společností „Electrical Power-Storage-Company“. Loď tato, jíž ku praktickým účelům se používá, zbudována jest ze železa, měříc zdélí 25 angl. stop, zšíří 5 stop. Za motory slouží dva Siemensovy dynamoelektrické stroje, zřídlem proudu elektrického pak jest podružná batterie, sestávající ze 45 akumulatorů soustavy Sellona a Volkmara, kteráž soustava specielně k elektrickému převádění síly a k pohybu lodí jest určena. Celá batterie váží 1000 kilogramů a může elektrickým proudem v ní nashromážděným po devět hodin loď ve běhu se udržeti. Přístroj k řízení síly proudu a tedy i rychlosti pohybu lodi upevněn jest blízko kormidla, tak že táž osoba, které toto poslední svěřeno jest, i oba motory ovládá; mimo to jest s to buď jediným strojem dynamoelektrickým nebo oběma proud vésti, dle toho, jaké síly hybné právě jest zapotřebí.

Akumulatory, jež jsou v lodi různě roztříděny, nabíjejí se, když loď při břehu stojí, proudem dynamoelektrického stroje v závodě jmenované společnosti, nedaleko Temže ležícím, za kterýmž účelem jest jednoduché vedení ze závodu ku břehu řeky zřízeno. Známý neunavnou svojí činností a rovněž i úspěchy v tomto oboru docílenými jest Reckenzaun v Londýně, který již více elektrických lodí vystavěl. Čluny jeho vesměs opatřeny jsou akumulatory, ku pohybu lodě neužívá však Reckenzaun dynamoelektrického stroje, nýbrž vlastního motoru, jenž přímo s vodním šroubem jest spojen, tedy bez prostřednictví řemenů nebo pod. Veliká rychlost otáčení, jakou se osy motorů a dynamoelektrických strojů vyznačují, dovoluje takovéto přímé spojení, ježto, jak známo, vodní šroub velmi rychle otáčeti se musí, aby loď dostatečnou rychlostí pohybovati se mohla. Reckenzaun nepoužívá elektrického proudu akumulatorů pouze ku pohybu motorů, nýbrž i k eletrickému osvětlování, což jest zajisté nemalou výhodou, a upevňuje obyčejně na příď lodi obloukovou lampu o 3000 normálních svíček, tak že loď v noci s úplnou bezpečností plouti může.

Používání elektřiny k pohybu lodí těší se ustavičně čilejšímu účastenství, ač ovšem všecky kroky v ohledu tom učiněné nevymykají se nazvíce z rámce pokusů; čím však pilnějšímu a důkladnějšímu rozboru a další práci otázka ta bude podrobena, tím bezpečněji lze se nadíti, že za nedlouho budeme na praktické provádění její pohlížeti tak, jako patříme dnes na elektrické světlo nebo jiné vymoženosti v oboru elektrotechniky. Pak spatříme na všech větších řekách elektrické stanice, kde loď přistane, aby akumulatory její znova elektřinou se zásobily, a ony závěrky, k jakým se již ustavičnými pokusy a srovnávání výhod lodí elektrických naproti parním došlo, slibují, že doba ta není daleka.

Krásná báje řecká o Ikarovi, jenž pokoušel se umělým spůsobem vzlétnouti do výšin, dokazuje nám stáří odvážné smyšlenky létání vzduchem, tragickým pak osudem Ikarovým znázorňovali staří Řekové nemožnost její. Dlouhé věky uplynuly, než vznesl se do výše prvý balon bratří Montgolfierů, a oním dnem, kterého Montgolfierové tohoto prvního posla probouzející se veliké idey na cestu vzduchem vyslali, položen základ nynější větroplavby. Z primitivního prvého balonu původ svůj vzaly v nedlouhé době balony dokonalé, pomocí jichž vydávali se jednotlivci na nebezpečnou pouť vzduchem, a dojem, který se cestovatelů těchto zmocnil, když spatřili se málomocnými v lodce zmítajícího se balónu, jenž nesmírnou rychlostí unášen proudy vzdušnými brzy v tu brzy v onu stranu zabočil, aniž cestovatelé tušiti mohli, kde opět na zemi přistanou, dojem ten zrodil novou touhu, a sice po sestrojení balonu, jehož směr a pohyb by úplně ovládati se dal, aby tedy balon byl člověku ve vzduchu tím, čím jest mu loď na vodě. První naivní prostředky, jimiž

cíle toho docíliti se mělo, jako vesla a plachty, neosvědčily se a rovněž i mnoho jiných pokusů nedovolovalo velikých nadějí, až r. 1852. inženýr Giffard nastoupil cestu slibnější. Jest patrno, že při hledání prostředků k řízení balonu ustavičně srovnáván balon, vznášející se vzduchem, s lodí plovoucí na vodě, jakož i vesla na prvních balonech již zavěšená dosvědčují, a zajisté i toto srovnání přivedlo Giffarda, žijícího v době, kdy technika již vysokého stupně dokonalosti dosáhla, na myšlenku, použiti světového vynálezu našeho krajana Ressla k účelům větroplavby. Vynález tento jest vodní šroub, a Giffard, zmocniv se velikolepé této myšlenky ve svůj prospěch, dosáhl toho, že první mohl se vykázati positivním výsledkem při svém pokusu. Giffard přispůsobiv ideu vodního šroubu přiměřeně, dovedl balonu z větší části dáti směr libovolný, vyjímaje přímou plavbu proti proudu vzdušnému, a k otáčení šroubu, na spůsob křídel větrného mlýna sestrojeného, použil malého parního stroje, jehož kotel vytápěl lampou lihovou. Celkem dosti šťastným pokusem Giffardovým nastal v otázce větroplavby veliký obrat. Kdežto dříve mnoho sil se rozptylovalo pokusy různými směry se nesoucími, soustředila se teď veškera snaha na cestu jedinou a obrátila se k technickému zdokonalení vzdušného šroubu. (Dokončení.)

*

Národní divadlo.

Z letní saisony.

Mrtvá saisona! — Do nedávna jsme toho slova skorem neznali. Bývalat jednou z nejveselejších a nic jí nepřekáželo, že slavila své šprýmy a gymnastické triumfy v neúhledné, dřevěné boudě na hradbách či za hradbami. Valná část předních umělců na dovolené, elita společnosti rozstrkána v horských lesnatých zákoutích po Čechách i v cizině, ale nárůdku ostatnímu, jenž v Praze zůstal přes všechny „psí dni“, k útěše zvonily a jásaly zvuky Offenbachových buffonád. Bylo při nich tak volno, tak veselo! Kyselý mračnopozor aristarchů sic s vytrvalostí hodnou uznání snažil se omráčiti příznivý úsudek obecenstva o rozkošných, nespoutanou ironií a bujným vtipem sršících satirách pařížského Aristofana, ale marně. *Orfeus, Princezna Trebizondská, Krásná Helena* plnily dům a bavily publikum. Tehdá byl Offenbach štván a kacířován, ale celý svět se dal elektrisovati jeho svěžím a originalním humorem. Dnes už jej Paříž čítá mezi „klassiky“ komické hudby a světu zbyl pouhý ubohý surrogát, Lecocq, Suppé, Strauss, ne-li horší.

Dnes a tenkráte! Dekorace, kostymy, fantasmagorie více méně nezdařené, massy v tricotu, na místě mimiky kejkle, na místě veselých melodií, jež každý v okamžiku umí nazpamět, odrhovačka nejhoršího druhu, to elektrisuje — dnes. Po *Excelsioru* přišel Pavla Taglioniho *Flik a Flok* s finálem z *Amora*, hlavní událost naší letní saisony. Sujet skutečný nesmysl bez poesie i bez vtipu, o hudbě nelze mluviti, ale hojně mašinerie, třpytu, pozlátka, lomozu — a na konec i několik hezkých tanců, ale jen několik. Více o této „události dne“ nelze napsati. Za ní, ale hodně daleko v pozadí, krčí se Auberova rozkošná komická opera *Fra Diavolo*, plná hudebních effektů, pestré harmonie, s bohatým a originalním melodickým proudem, Lortzingův účinný *Pytlák* a jediná novinka — Kličkova *Spanilá mlynářka*. První opera, ale i první dobrý krok. Vyvinutý smysl pro karakteristiku, vkus a přirozená harmonisace ji karakterisují docela příznivě. Reminiscencím se ovšem Klička nevyhýbá — ale můj bože, vždyt dnešní doby je tak těžko býti originálním. — O nic bohatší nebyla veselohra. L'Arrongeův známý *Doktor Kalous* a dvě roztomilé comédie Labiche a Delacoura, *Dobrodinec ptáčat* totiž i *Vřele milovaný Celimare*, voilà tout. Labiche jako vždy jest neodolatelný, jeho dialog živý, vtipný, elektrisující, okouzlující nápady, genrové typy, rozkošné situace, které vždy z jádra comédie vyrostou a nejsou pouhým jejím přílepkem, nepozbývají tak snadno vnímavého posluchačstva. Augier o něm praví, že jest Teniersem comédie, a jsme vskutku povděčni, že z jeho sto šedesáti kusů alespoň dva uvedeny na jeviště Národního divadla. Pokud Delacour súčastnil se na stavbě těchto zmíněných, nevíme, ale je známo, že Labiche na svých spolupracovnících nežádal leč „une bonne tête“ čili příjemnou tvář a pak — aby se uměli smáti.

Víc, o čem bychom zmíniti se toužili, nám veselá Múza letní saisony neposkytla. Ve vážné zpěvohře přibyla repertoiru Glinkova velká kouzelná opera *Ruslan a Ludmila*. V dramatu málo nového. Jakožto pátá hra z Náprstkova konkursu dávání 14. června Šubrtovi *Probuzenci*. Výpravnou hru *Kristof Kolumbus* od Lad. Stroupežnického dlužno posuzovati dle toho, čím chce býti, totiž původním textem k bohaté scenerii obrazů pestře se střídajících. Jednotlivé episodky Stroupežnickému zcela se zdařily, zvlášť šťastné a originelní bylo uvedení na scénu bludného rytíře Dona Quijota de la Mancha a zbrojnoše jeho Sancha Pansy. Jsou to podařeni chlapíci a hlavně jich působením následuje ve hře po výstupech vážných, mnohdy, jako při vzpouře na lodi, dramaticky pohnutých, nálada rozmarná.

Z hostů — tenkráte nečetných — v plné míře pozornost k sobě upoutala tragédka záhřebského divadla, pí. Růžičková-Strozzi. Vystoupila v *Majiteli hutí*, ve *Fedoře*, v *Romeu a Julii*, konečně v *Magelone*. Výkony její byly promyšlené, noblessa, ušlechtilá gestikulace, vzlet, jemné odstiňování detailů a celkový tón poněkud sentimentálně tlumený je karakterisovaly.

Letní saisona v brzku již se ukončí. Začátek nového, bohdá rozmanitějšího a bohatšího repertoiru zahájí nové historické drama *Exulanti* od Jar. Vrchlického.

Quidam.

*

Vyobrazení.

Horský mlýn. Obraz Ondřeje Achenbacha.

Bratří Achenbachové Ondřej a Osvald těší se znamenité pověsti prvých německých krajinářův a jejich mistrovské výtvory jsou i Pražanům z každoročních výstav Umělecké jednoty velmi dobře známy, neboť od mnoha let málokterá výstava minula se bez jejich příspěvků, které náležely vždy bez podmínky ke skutečným ozdobám výstavy. Jen v tom se dělí oba bratří, že starší Ondřej si obral ponejvíce severní kraje a přímoří za cíl svých požehnaných studií, kdežto Osvald přeložil pole své působnosti takořka výhradně do věčně slunné Italie. Práce obou bratří vyznačují se hlavně svým prostým přilnutím ku přírodě. Není v nich nic hledaného, nic strojeného, není do nich nic nenáležitého vestudováno a vkomponováno, co by svým nezkaleným zrakem ve přírodě sami byli nepostřehli. Tato okolnost, jakož i vždy pečlivé propracování ve všech částech a neobyčejně souladné a individuální uložení sytých, šťavnatých barev působí na patřitele dojmem nejpříznivějším.

Dřevorytecká reprodukce jest ovšem s to podati pouze schematický dojem skutečného obrazu, avšak i na našem skrovném obrázku *Pohorského mlýna* jeví se ve všech dopodrobna ruka skutečně mistrovská.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 27. V PRAZE, dne 25. září 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budiž: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

Abyste se mi klidil s očí, nechcete-li, aby mne přemohl hněv. Jenom ničemná, pro mne nečestná, vámi nezasloužená útrpnost zdržela mne v první chvíli od synovské povinnosti —“

„Spůsobiti svému otci hanbu?“ vpadl Sekerka mladému muži do prudké hrozby. „Nechte ho v hrobě s pokojem. Střílel po baronovi, střílel po mně. Snad byl v obou případech mravně v právu, aspoň ho lze omluviti. Ale —“

Mrzák povýšil za řeči svůj hlas. Učinil tak zúmyslně a nezmýlil se v očekávání.

Mladý Vymetal se zalekl. Ujistiv se spěšným pohledem i poslechnutím, že Zdeněk a slečna Živná z atelieru nerozvážnými, hlasitými slovy pobudovými vábeni nejsou, pohrozil Sekerkovi.

„Tiše, lotře!“ zasyčel naň, přiblíživ se rychle. Změřiv Sekerku několikráte výhrůžnými pohledy, rozběhl se prostranným pokojem. Uvolňoval nákrčník, vjížděl si divoce do vlasů, mával rukama, oddychoval zlostně — —

Mrzák pojídal zatím snídani, nespouštěje ani jídla ani P. D. V. Hlubockého s očí. Ve své vlčí hltavosti, odporné podobě a slídivé pozornosti podobal se chromému, sešlému dravci, s nímž věru pranic již svésti nelze. Nejlépe odvrátiti se od něho a zůstaviti jej, aby se dovlekl zbytkem své zasloužené bídy až k nedalekému zhynutí —

Chytrácký Sekerka vycítil toto slabé, citové místo v léčce, kterou hněv lesníkova syna kolem něho stahoval.

„Těšil jsem se, že dokončím své trampoty někde pod schody na smetišti a vezmu sám jediný tajemství vašeho ubohého pana otce do hrobu s sebou,“ pravil pobuda teskně. „Mýlil jsem se. Nejsem sám strážcem osudného tajemství, které na nebožtíku panu Vymetalovi samo se pomstilo. Ale zemru přece kliden, vždyť syn z lásky a úcty k otci bude ještě pozorněji ostříhati jeho tajemství, než já —“

„Kterak jste velkomyslný!“ odsupěl povržlivě mladý Vymetal.

„Neosměluji se nabízeti vám velkomyslnost ničemovu,“ odtušil Sekerka skromně. „Chovám k vám úctu, byt byste mne za ni po zásluze i odkopl. Jaká pomoc! Namanulo se mi dokonce nedávno — drzá i bláhová myšlenka, vnuknutí okamžiku — že bych vám mohl posloužiti za laboranta. Zabýváte se s překvapujícím zdarem chemií —“

„Já?!“ katil se znova P. D. V. Hlubocký. „Lučbou? Blázníte!?“

„Račte prominouti. Nepřípadnou tou domněnkou snažil jsem si vysvětliti zázračný experiment, jaký se vám povedl. Umíte obnovovati shořelý papír. Mistrovský kus, fenomenální událost! Nebyl bych v ni ani uvěřil, kdyby mi byl komorník Vincenc v lokajské hlouposti nepověděl upřímně tolik podrobností — —. Ach, vašnost ještě se rozpomíná? Dovolte, abych pomohl. Před šesti lety spálil jste v jednom pražském hôtelu papíry, které jsem zdědil po Lenorce, papíry ohromné ceny pro člověka obratného. Dovolil jste mi, abych se vlastníma rukama pohrabal ve zbylém popelu. A za krátko na to vyskytly se tyto drahocenné listiny na Týnci, ve vašich rukou, celé, čitelné —“

„A vaším návodem, vy bídáku,“ rozzlobil se opět Vymetal, „upozornil jsem na ně paní baronku, a rozlil si tím u ní ocet —“

„Bohužel, komorník Vincenc mi o tom nedávno vypravoval. Solil své sdělení škodolibými útržky o vás. Podobá se, že jste pana Vincence nepozdravoval u vrbiček. Nový důkaz, kterak přímá, sebevědomá, nad nízké praktiky povýšená osobnost nejsnáze narazí.“

P. D. V. Hlubocký neodporoval. Malé velikány oslepí a zkrotí nejlépe lichocení, mnohdy dosti nemotorné. Sekerka patrně ze svých bohatých zkušeností znal tento účinek pochlebnictví.

„Ale netraťte mysli, vzácný pane,“ pokračoval pobuda. „Časy se mění a my s nimi. Jak často a každý z nás, obzvláště v mladické bujnosti a

z krátkozrakého doktrinářství prohodí slavné „Nikdy!“ Ukřižovat by se dal, než by povolil, není smrtelnější urážky, jako když někdo pochybuje o nezvratnosti takového „nikdy“ — a pohoda se obrátí, člověk zmoudří, scvrkne se ve své domýšlivosti, ve svých zásadách i ve své bujnosti a papouškovském doktrinářství, a jednoho dne sáhne pěkně rád a čile po lecčem, co jindy velebným „nikdy“ od sebe odmítal. Paní baronka jest také mladá i pyšná. Sluší jí to. Kdož by jí nepřál, aby mohla zůstati vždy na svém jasném trůně. Ale do trůnů slávy a principů dají se časem červi, moli a myši; potom nutno sehnouti se, líčiti pasti, sáhnouti k lecjakému prostředku. Nedurděte se a rozumujte klidně: Upozornil jste paní baronku na břitkou a mocnou zbraň výbojnou. Odmítla ji s indignací. Ale nezapomene na ni; toto vědomí zvýší samo sebou — aniž by si toho byla vědoma — její odvahu, jistotu, výbojnost, v něm ujme se zrnko mnohého sobeckého přání a plánu, z něho vykvasí se znenáhla — obzvláště vlivem nepříznivých poměrů, jakých nikdo nebývá ušetřen — jasnější a klidnější názor o případném použití zbraně, které se posléze útlá ručka dámy bez přílišných okolků chopí, aby jí pohrávala, vyhrožovala, konečně i použila — —“

P. D. V. Hlubocký přecházel pořáde ještě, stále se svraštěným obočím, pod nímž plály roznícené zraky. Ale nemával již rukama, nevzdychal a nevytahoval se.

„Však můžete již nyní z chování baronky vyčísti změnu, jaká se s ní udála,“ hovořil dále s dábelským svým klidem Sekerka. „Na pohled změna nepatrná, v pravdě revoluce důkladná. Podobá se toliko, že paní Orelská nabažila se klausury na Týnci a vystrčí ob čas nosíček do světa. Ale ve skutečnosti hlásí se v ní příroda o právo. Odpírala jí statečně, pokud byla mladoučká. Dále nemůže a nesmí. Pouze stvoření chorobná či škaredá nebo z gruntu potřeštěná dovedou se zavrtati na dlouho do vzdoru proti přírodě, a činí pak v sebeklamu i v podvádění svých přátel ze své ničemnosti nebo zbrklosti čirou ctnost. Bylo by snadno vylákati je z této hradby, ale poněvadž jich nikdo neláká, zůstanou rozmrzelé a kyselé v ní a vztyčují s trpkou hrdostí a zbytečnou tvrdošíjností okázale panenský prapor na tvrzi, o kterou žádný se nepokouší. Paní baronka je zdravá, plnokrevná. Nyní čítá dvacet a čtyři roky, její hvězda vstoupila do znamení vdávavosti. Paní baronka — snad nevědomky — shání se úsilovně po ženichovi, nemá na Týnci stání, vozí svůj neklid na kratší a delší výlety do světa, neví sama, co se s ní děje, ač by snad poznala s malým, okamžitým zastyděním pravé, kdyby zkoumala, proč po radě instinktu nebere baronesku Celinu s sebou. Z její nevlastní dcery vyvíjí se panna; nevlastní matka i pěstounka nepřestala býti posud dívkou, obě počínají si býti na rovni a jsou puzeny od sebe, každá za svým osudem, který souzen ženám. Odcizení jest patrno. A proto bylo by bláhové vzdávati se naděje na možnost, že vám paní baronka bude jedenkráte ještě velmi vděčna za objevení a záchranu drahocenných papírků, kterými bude ona sama učiněna samovládnou paní a velitelkou na Týnci, a baroneska Celina tím, čím jest, bastardem bez jmena i statků, dítětem hanby, živým, trestaným hříchem cizoložnice —“

Náš poeta byl se maní zastavil před Sekerkou a váben neočekávanou analysí nových způsobů své velitelky přistoupil těsně k mrzákovi. Tím zaclonil mu vyhlídku do polovice kabinetu, a sám neznamenal, že někdo tiše v lehké domácí obuvi do pokoje vešel a poslední slova pobudova zaslechl.

„Toť nemožno!“ zaznělo stísněným, třaslavým hlasem za nimi.

Pravožij odskočil. Sekerka vzchopil se na polo a oba zírali obratem v rozechvěnou, bolestným překvapením ubledlou tvář Zdeňkovu.

„Vy lžete!“ vytýkal mladý malíř v hněvu své důvěry mrzákovi.

„Možno, pane Jirsíku,“ připouštěl pokojně Sekerka, vzpamatovav se rázem z okamžitých rozpaků. „O moje uši zavadí ob čas v leckterém čeledníku nebo zákoutí některého dvora mnohý nízký, bezpodstatný klep. Moje nezaměstnaná kotrba uchopí se ho a zosnuje si kolem něho romantickou příhodu. Styl této pohádky karakterisuje prostě mne. Více neznačí. Jsem bídák a mé smyšlenky jsou proto bídácké. Neračte se jimi pohoršiti.“

Zdeněk pohlížel nedůvěřivě na pobudu i na Pravožije.

„Ano,“ svědčil mladý Vymetal, aby se vyvlekl a očistil. „Tvůj odporný model pochytil kdesi mizernou nějakou povídačku, pověsil ji na určité osoby a vedl je v bezúčelném, ač zlomyslném žvastu k důsledným koncům svého darebáckého výmyslu. Nech toho a pověz tomuto člověku, že za tebe snídani dojedl.“

„Povím, až ho vytrestám,“ sliboval mladý malíř, jehož líc náhlým hněvem hořela. „Opovážil se plivati na nevinného, čistého andílka, prznit jeho svatou čest a potřísniti jeho stopu jedem jizlivých pomluv. Na takové škůdcovství je bohudík trest zákona. A já zjednám ubohé, vznešené dívce aspoň to nepatrné zadostučinění, že nedovolím, aby její pomlouvač ušel pokutě. Kdybych mohl, ztrestal bych ho sám, bez milosti, po právu. Ale nemám pohříchu moci, abych tobě, ničemo, zjednal odplatu, vrchovatě zaslouženou. Musím její výkon svěřiti jinému. Poženu tě, bídáku, p paní baronku, aby na tobě klevety o barone Celině ztrestala —“

„Což se nepochybně ihned na místě stan ozval se za Zdeňkem pod portièrou vchodu z at lieru jasný, řízný hlas slečny Živné.

Mladý malíř, Vymetal i Sekerka ohlédli směrem, jímž ocelový zrak slečny Živné jiskř a její noha vykročila.

Zočili dvéře z předsíně do kořán otevřené. Za nimi tratila se v úklonách posluhovačka a na prahu stála pyšná, krásná postava paní Marie Orelské z Řásné. Podobala se soše, která obživla teprve zvoláním slečny Živné.

Vstoupila zvolna, mlčky do kabinetu, vyměnila se svou přítelkyní mechanicky pozdrav, přijala němě od Zdeňka uctivé políbení ruky a od Pravožije hlubokou, poníženou úklonu.

Usedla na pohodlné rákosové křeslo u prostřed pokoje, kamž je byl její chráněnec ruče přitočil.

Podobalo se, že ji zajímá velice rozhořčení Zdeňkovo, ano mnohem více, nežli příčina tohoto rozhorlení. Kázala mu netrpělivým pokynem, aby mlčel a hleděla naň okamžik pozorně. Sekerku nepoctila ni mihnutím svých zářných a žárných očí.

„Nejprve prosím, abych byla ušetřena nechutností obžaloby," jala se mluviti klidně, s panskou převahou a v jistém ovládání situace. „Neklamu se v pomyšlení, oč běží. Pan Jirsík mluvil v mladickém ukvapení o zákonném trestu. Kdybychom žili v době, kdy stavové dávali a prováděli zákony, souhlasila bych. Ale dnes, v době svobody a rovnosti, musí se každý, tak či onak vznešený člověk, postaviti na roveň kterémukoli obejdovi a lotrovi, chce-li ho usvědčiti a zjednati si papírovou satisfakci. O tuto čest nestojím. Sekerka o tom ví a proto dívá se před sebe s drzým výrazem líčené nemotornosti. On ví, že by řízení způsobilo na trhu veřejnosti mračna prachu. Jemu neublíží ani příval smetí a kalu, který by se naň snesl. Ale já neb Celina nesneseme na sobě ani prášku. Proto jest výhoda na mé straně, když nebudu se dovolávati chatrného zadostiučinění, jaké by nám novověký řád společenský poskytnouti mohl. Sekerka náleží do druhu škodlivého, hnusného hmyzu. Zašlápnouti ho nesmím, jet stvořen k obrazu božímu jako my. Mohu jej tedy jen odstraniti. Sekerka má u mne leccos na vroubku, a důvěrné sdělení mého řiditele příslušným úřadům stačí, aby se ocitl jako nebezpečný škůdník pod dozorem a na postrku ve své rodné obci. Jeho zlý duch nedá mu ani potom pokoje a dokončí nějakým novým darebáctvím jeho ničemnou existencí. Ale mně se i tento prostředek nechce úplně líbiti. Příčí se mi trivialností. Dala bych bezmála přednost vyhnanství Sekerkovu do Ameriky či Australie nebo jinam kde pepř roste, a kde by tomuto darebnému člověku mohlo v poslední den života připadnouti na mysl zkusiti se aspoň v elementárních počátcích řádného bytí. Zůstavuji mu volbu."

„Vůle paní baronky bude naplněna," řekl otrapa vážně. „Uklizení do mého rodiště by netěšilo ani mne, ani mé přátele. Byl bych jim přece na blízku, odstranění bylo by polovičaté. Volím raději vyhnanství. Zdali se mezi pepřem koukol promění v pšenici, neosmělím se jistiti, ale tolik vím, že do posledního dechu zachovám hlubokou úctu k věhlasu a vysoké mysli paní baronky."

„Pane Vymetale," obrátila se dáma. „Jste v mých službách, vyprosím si tedy od vás malou laskavost. Vydám ještě dnes rozkaz mé zdejší kanceláři, aby Sekerkovi opatřila jízdní lístky za moře. Doplníte můj rozkaz diskretně ústními informacemi. Můj obchodní agent odjede v několika dnech do Antorf za obchodním řízením. Sekerka ponese mu kufřík a plaid, bude jeho sluhou až do přístavu. Agent obdrží do ruky listiny a peníze potřebné na vyvezení Sekerky a v Antorfách ho zavede na lod. — Tím jsme s odpornou tou věcí na dobro hotovi. — Pane Jirsíku, dovolíte mi navštíviti váš atelier?"

Zmrzačený bývalý adjunkt důchodu Týneckého vytratil se jako vyplísněný psík.

„Odpoledne, až otevřeme kontoar!" nařizoval mu P. D. V. Hlubocký nevrle přes rameno.

(Pokračování.)

ZA DNE A NOCI.

Napsal JAN ČERVENKA.

Za dlouhých nocí doma verše píši
a za dne všední prósu v kanceláři.
Se smečkou akt se za dne duch můj sváří,
za noci v rýmů potápí se číši.

Dnes, jako včera, život můj se vleče
týmž krokem stále, týmiž kolejemi.
Vždy s pérem v ruce, nakloněn a němý
zřím, jeho krev jak po papíru teče.

Za noci, za dne krvácí a kvílí
pod žhavou tíží ruky neunavné.
Za noci chmur vší mocí chce být slavné,
a za dne popsati akt spousty pílí.

Ó próso žití, co se poesije
na srázných stupních veřejí tvých tají,
co nadějí a pohádek a bájí,
co rozsypaných květů práh tvůj kryje!

A ty jdeš slepě, nelítostný králi,
v před k orgiím se svojí milostnicí,
vždy mladistvou a po tvém boku bdící,
se smrtí, jež i tebe svůdně šálí.

Ty kráčíš v před a nevšímáš si lkání
svých poddaných a chladně šlapeš nohou
po květech, které sad tvůj krášlit mohou,
a ničíš vše, co v cestu se ti sklání.

O snílku, mládí — bláhový ty lháři,
kde jsou tvé smělé, zdivočelé plány?
Ach! Ty spí dávno v koši, umačkány,
pod plísní konceptů v mé kanceláři.

Teď, místo v dueň žáruplné oči
a v sladká kouzla opojného jihu
se ztápím v těžkou paragrafů knihu,
až z její záhad se mi hlava točí.

Teď místo země, zaslíbené míru,
a místo hrobů starých Faraonů,
jsem rád, že v prachu kanceláře tonu,
jak mumie zabalen do papíru.

Ba, potkám-li kdy druha, s kterým kdysi
o cestách v Orient jsme blouznívali,
mne jako výheň skráně studem pálí,
když z hrobu sny ty upomínka vzkřísí.

A táže-li se: — Nu, a jak se daří?
dím ze zvyku již, sotva že mne slyší:
— Za dlouhých nocí doma verše píši,
a za dne všední prósu v kanceláři.

Ptactvo v národním životě Rusínů.

[illegible]

[illegible]

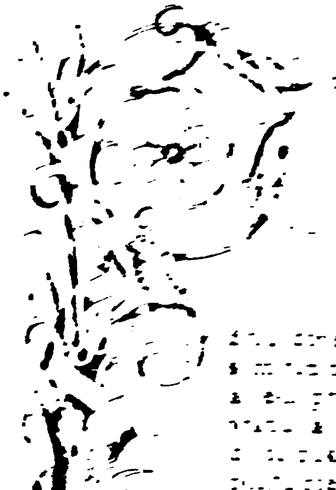

[illegible]

Vrána s [illegible] zprávou vrací se:

„[illegible]
[illegible]"

[illegible] vídá vrána [illegible] na podzim a v zimě. [illegible] si [illegible] a [illegible] se na [illegible] hospodářské mezi [illegible]. P[illegible] na ni jako na tvora ne[illegible], považuje ji za kus povětrnost[illegible] kalendáře, dle něhož se řídí. Vidí-li je, an[illegible] v zimě [illegible] na poli nebo na za[illegible], v krátce [illegible] sníh; sedí-li často na [illegible], [illegible] vítr s oné strany, ku které [illegible] obráceny zobáky. Když se hromadí a při tom [illegible], má býti sličné počasí, sníh, déšť a [illegible]. [illegible] věští, [illegible] se po zemi. Když se vrány koupají, bude pršeti, a jestli ve vzduchu honí se a kaví, bude pěkné počasí. Vrána sedící ve žních na [illegible] mandelku křičí [illegible]: „Pany! pany!" Tehdy jest jí hej, ale v zimě na zmrzlé stolici hladě dovolává se lidového milosrdenství slovy: „Kołač! kołač!"

Jest hádanka: „Čorne — ne krук, bile — ne sníh; proste jak strila, kryve jak kosa." Kdo by to jiný byl, než straka — soroka? Pro straku měla by se udělati přihrádka zvláštní, že však ji přísloví „na koho vrány, na toho i straky," hází s vranou do jednoho pytle, a že ani její hlas není příjemný a nemnoho od krákorání vraního a havraního se liší, bude nejlépe dáti ji, jak činí přírodopis, kam patří. Jest veselejšího ducha nežli [illegible] a [illegible] mazaná. Švingulantství [illegible] pera a v komediantství se [illegible] „Jedna straka z lesa a deset do [illegible]" [illegible] na toto přísloví: „Jedna s [illegible]" dostatečně poukazují na [illegible]. Kratce popisuje nám [illegible], „že každá straka je [illegible]" [illegible] přes chatu a křičí na plotě, [illegible] hlavou obrácena do [illegible], kterouž pověru opisuje [illegible] „[illegible] bo hostej choče." [illegible] na další její produkci, [illegible] při svém křiku zády, [illegible], kdežto hledí-li tam hlavou, [illegible], než na místech vyjme[illegible] chaty, zvěstuje něja[illegible]. Myslivci straku [illegible] přeletne přes hlavu, s [illegible] se vrátí. Zabitá straka, po[illegible] v konírně nebo v chlévě, [illegible] koně tloustnou a hovězí do[illegible]. [illegible] straka smetí, bude vítr.

O strace [illegible] tuším pouze v kolo[illegible]:

„[illegible] sorčka skrehoče,
[illegible] divka ne choče.[2]
O [illegible] sorčka skrehoče:
[illegible] choče."

O [illegible] vlastnosti straky, u nás tak známé, rusínské [illegible] ničeho neví, snad z té příčiny, že nemá ve [illegible] chatách co krásti, neboť mosazné šperky [illegible] pečlivě ukliızeji, okna se neotvírají, vůbec [illegible], jiné poměry a dle těch i straka řídíti se musí.

Pro úplnost uvedeny buďtež o strace ještě tato přísloví: „I ja strace z pod ocasu nevyletěl. Nastavěl se, jak straka. Straka hořela, neb píti chtěla."

Jméno kavky — hałky kdybychom měli odvozovati od hlasu, pokřtili bychom ji jménem našim, poněvadž kváká: „Kav! kav! — Kvaň! kvaň!" Ale bratři Rusíni dali jí jméno libozvučnější, podobné Halšce, Hali, na něž se rusínská děvčata křtí často. Dokladů pro toto své tvrzení podávati nehodlám, kdo chceš vezmi jen do ruky některou sbírku rusínských národních písní a tam jich najdeš bez počtu. V Bilčích blíže Čortkova jmenují našeho ptáka opravdu kavkou. Jinde sluje halka, ale národní poesie i dívku vůbec halkou zhusta nazývá, jako na př. ve svatební písni na Stryjsku, kde titulují se tak dívky všecky: „Divoňki, haloňki," nebo „vstaňte haločki, vstaňte!" V žolkevské snubní písni kavka srovnává se s krásnou Marusenkou, která svedla či zavedla Ivánka. Vymlouvá se ovšem, že on za ní přišel sám k vůli

[1] otce, [2] v cizí, [3] příbuzné, [4] zprávy.

[1] na luhu, [2] nechce, [3] v lese, [4] opustiti.

462

POSLEDNÍ PENÍZ. Studie Václava Brožíka.

bílému líci, sledovav drobný chod její. Ten obsah písně předchází parallela:

„Čornaja haleńko čorneńka,
dež bo[1] ty sokoła zaveła?[2]
Oj nikde ja ho ne veła,
sam vin[3] za mnoju letiv,
za mojim litaněm[4] tycheńkym[5]
i za pireńkom[6] čorneńkym.“

Krásnou Maruňu mrzelo, že se provdala příliš časně, nevědouc si rady s prací na poli a s vedením domácnosti. Podobně i kavka:

„Čorna ša halońka žuryła,[7]
ščo za rano vyletiła;
vsjuda[8] moroz, vsjuda šnihy,[9]
nikde sisty,[10] hnizda vyty,[11]
ditoňki[12] vyvodity.[13]“

Ale naše Maruňa byla ve výhodě, muž její Ivan, dověděv se o její starostech, těšil ji a sliboval, že matka jeho naučí ji práci v poli a doma.

Vůbec v písních svatebních, děje-li se zmínka o kavce, téměř vždy srovnává se s nevěstou, také s mladou ženou, ano i líčení života v novém manželství propleteno bývá popisem domácího žití kavčina. V okolí Žolkevském zpívá se v pondělí u ženicha:

„Oj letiv sokoleńko čerez[14] tri lisy,
a na četvertim[15] stav[16] na popasy,[17]
stav na popasy v haloňki na hnizdi,
a jemu haloňka — duže[18] radeńka,[19]
jahidky zbéraje — sokoleńka pryjmaje.“

Jako sokol přes tři letěl lesy a ve čtvrtém slétl do hnízda kavčina pro občerstvení, podobně Ivan vydal se přes tři vsi a ve čtvrté zastavil se na dvorku Marisině, která jsouc ráda jeho návštěvě dala mu konev zeleného vína a medoviny, kdežto kavka nasbíravši jahod jimi sokolíka uctívala.

Když se usadí hejno kavek na domě, někdo v něm zemře nebo onemocní, podobně létají-li kavky nad stavením. Však přechází-li kavka po střeše sama, vlastník její zbohatne a schudne tehdy, slétne-li kavka na střechu a zase odletí. Z toho pole úroda za mnoho státi nebude, na němž kavky v hejnech poletují. Hejna kavek nikdy nic dobrého nevěstí, obyčejně hromadí-li se, bude vojna nebo hlad, a táhnou-li v čas války za vojskem, neodvratnou mu věstí porážku.

Nesmíme kavku pokládati za kazisvěta, když slétnuvši na rokytí chtěla je olámati, aby snad vypadalo tak po zahradnicku, jak viděla někde v městském parku:

„Černá kavka na rokytě seděla,
chtěla rokytí olámati,
rokytí neolámala,
jen rosu s něho setřásla.“

Nejinak stalo se nevěstě v písni Tarnopolského okolí, když zasednuvši k obědu matku ještě více zarmoutila, ač v úmyslu měla ji rozveseliti.

Kavky živí se také zrním a sbírají je na poli k zlosti hospodářově. Dovídáme se tak z písně:

„Po roli, po roli, po roličce,
na ranné pšeničce,
mnoho kavek, mnoho,
pšeničku sbíralo.
Jedna jen nechtěla,
odlétnouti chtěla.“

Proč? Neví se. Ale odlétne sama, uchvátí ji jestřábové a prodají sokolovi — snad ženichu, poněvadž se z ní vyklubala na konec mladá Olenočka. Sokolovi kavka ráda vije hnízdo v temných lesích a týž rovněž mezi ně často přiletuje:

„Tam mu haloňka mila
hnizdečko uvyla,
uvyla, perevyvala
vjinykom poobkladala.“

Pro pranostiku kavka také není bez významu. Létají-li kavky v letě hromadně nad jedním místem, bude pršeti, létají-li v zimě, bude se chumelit. Takový zevnější projev kavčího hejna oznamuje všeobecně změnu počasí, podobně sedají-li kavky na nejvyšších místech věže, na křížích a báních.

Sojka — soja, sojka, sijka, sojka prosta, baba jest užitečna tím, že se polévka z mladých sojek dává starým lidem jako lék proti bolestem na prsou. Sojka jest pták hloupý jako děcko, pro doklady nemusíme daleko choditi. Tak na př. když v jeseni odletuje do teplých zemí, počíná si tak pitomě, že odletěti nemůže, poněvadž se druhý den vrací, aby shlédla, jakou dráhu v prvý den přeletěla. Má tak krátkou paměť, že nemůže nalézti ořechy, jež si na zimu zakopala. Se sojkou zachází se nemilosrdně, ač nešťasten má býti ten, kdo ji zabije nebo její hnízdo zkazí. Rusínská píseň o této pověře neví ničeho, proto se vrhá na sojku hned celá rodina a jak tuto exekuci provádí, poznáme z písně samé:

„Zabil táta sojku, zabil táta sojku,
zabila máma, zabily děti,
sojka nemůž' uletěti, hej, sojka, hej.
Škubal táta sojku, škubal táta sojku,
škubala máma, škubaly děti,
sojka nemůž' uletěti, hej, sojka, hej.
Vařil táta sojku, vařil táta sojku,
vařila máma, vařily děti,
sojka nemůž' uletěti, hej, sojka, hej.
Solil táta sojku, solil táta sojku,
solila máma, solily děti,
sojka nemůž' uletěti, hej, sojka, hej.
Jedl táta sojku, jedl táta sojku,
jedla máma, jedly děti,
sojka nemůž' uletěti, hej, sojka hej!“

Uhlídá-li někdo na jaře sojku samici, dobře se mu povede, ne tak, je-li to samec: tehdy povede se mu špatně. U děvčete pohlaví nerozhoduje, neboť uhlídavši sojku poprvé, věří, že se brzy vdá. Křičí-li sojka na zahradě, neurodí se ovoce. Kde se sojka hnízdí, tam panna také brzy se vdá. Když uhlídá sojku lesník a zastřelí ji, hon se mu povede; však spatří-li sojka dříve lesníka a ulétne, nezastřelí ani péro. Sedne-li si sojka na střeše stavení, v němž je nemocný člověk, říká se, že týž promění se po smrti v sojku a vyvolává duše z nemocných.

[1] kam, [2] zavedla, [3] on, [4] letem, [5] tichým, [6] peřím, [7] hryzla se, [8] všude, [9] sníh, [10] sednouti, [11] víti, plésti, stavěti, [12] dětičky, [13] vyvésti, [14] přes, [15] na čtvrtém, [16] stanul, [17] na hody, [18] velmi [19] ráda.

ZA NÁVRATU.

Historická povídka. Napsal **KOLDA MALÍNSKÝ.**

(Pokračování.)

adli si tu v náruč přátelé a příbuzní, z nichž mnozí již po desítiletí se byli neviděli. Tu objímal přítel přítele, tam rodina vítala otce, tu bratr celoval bratra, tam tiskli si pravice staří známí. Ruku v ruce ubírali se všichni do města a rovnou cestou do chrámu. Zase zahlaholily všechny zvony, když kněz Petr přišed před hlavní oltář zapěl tu povýšeným hlasem: „Te deum laudamus.“

Slzeli všichni. Tu byla to slza radosti ze shledání s osobou drahou, tam slza bolu, že tu osoby milované nebylo.

Starý primas Hanžburský objal manželku, syna a dva vnuky, ale darmo se ohlížel po mladším synovi, jenž byl jeho vyvoleným — již po leta kryl ho drn.

Kněz Petr vystoupil na kazatelnu a počal slovy žalmu 136.: „Při řekách Babylonských jsme sedávali a plakávali, vzpomínajíce na Sion.“ Líčil útrapy emigrantů, líčil ty rány egyptské, které stihly věrný lid český bez jeho zavinění. Klnul nesvornosti a napomínal se zapřísahaním ku svornosti a lásce křesťanské a ku povolnosti a shovívavosti jedněch ke druhým.

Ukončena bohoslužba a lid se rozešel. Emigranty rozebrali si sousedé k obědům, pokud by nebylo jim možno u vlastního krbu se usaditi.

Kněz Petr vešel do fary a prvou jeho prací bylo, že vyhledal v matrice křestní zápis syna svého Jana Ondřeje, před sedmi lety ve Slaném od děkana Blovského pokřtěného. Před jméno své napsal slovo „kněz“ a slovo „predikant“ přeškrtl, připsav: „Tehdáž z fary dřínovské s jinými kněžími Páně vyhnaný.“

Sasové usazeni v domech těch emigrantů, kdož z vyhnanství se byli nevrátili, buď že smrtí byli sešli, neb novému stavu nedůvěřujíce a v cizině již chlebem opatřeni jsouce, raději tam zůstali.

Na Slaný přijel rovněž z vyhnanství se vrátivší pan Vodolán Pětipesský, a ujmuv své statky Blahotice, Neprobilice, Býseň a Studňoves, odevzdal statek slanský zase městu. Tím zbaven regent Eliáš vší starosti a též odpovědnosti. V panském domě Ladařovském dopřáno mu bytu jen proto, že nebylo místa toho třeba k účelům jiným.

Regent byl tomu povděčen, nebo počal nahlížeti, že dojde k velikým třenicím a zmatkům. Rada doplnila se sama, přibravši mezi sebe staré někdejší konšely Hanžburského, Pelarga, Linharta a jiné. Tím utvořeny v radě dvě strany, které stály proti sobě dosti příkře. K tomu přistoupily i různice se Sasy.

Vojíni kurfirstští popálili v domech, co vůbec hořeti mohlo a když paliva se nedostávalo, stěhovali se do domů sousedů jiných, násilím majetníky vypuzujíce. Dokud jednalo se o katolíky, přehlíženo násilí, když však Sasové sáhli i na jmění protestantů a když primas Hanžburský, zastávaje se protestantů, byl ztýrán a do vězení uvržen, vydali se někteří konšelé do Prahy k nejvyššímu Arnhaimovi a dosáhli toho, že pluk Klocingerův vystřídán plukem Lezerovským, který na cestě do Prahy se byl nalezal.

„Čert jako dábel,“ mínil primas, když o výsledku jednání se dověděl, ale bylo přece lépe. V čele příchozího vojska stál muž srdce lidského. Přes veliké své mládí (byl sotva pět a dvacet roků stár) jevil velikou zkušenosť, vyznal se též, ač dosti chatrně, v jazyku českém a hovořil jím rád, a co vážilo nejvíce, že, ač sloužil kurfirstovi a velel vojsku protestantskému, sám byl katolíkem.

Což tedy divu, že nejvyšší strážmistr Adam Ulrichson v nejkratší době všeobecně byl oblíben. Hleděl učiniti každému po právu a vojsko držel v přísné kázni.

Rád hovořil s chudasy a měl útrpnosť s bídou všude panující, největší však přízni jeho těšil se regent Eliáš. V rodině jeho dlel nejraději a vycházel do města obyčejně ve společnosti regentově.

Paní Tereza, která nastávajících dob náramně se lekala, neustále na manžela, aby Slaný opustil, naléhajíc, počala novým poměrům přivykati a zejmena mladý, dvorný důstojník líbil se jí měrou nemalou. Hleděla mu pobyt ve své rodině učiniti co možno příjemným, mladý rytíř pak nebyl nevšímavým a neuznalým. Odplácel všemožnou úslužností, což v době té bylo věcí neocenitelnou.

Domácí tajemství dostalo se v brzku u veřejnosť a nejeden neomalený vtipkář tvrdil, že velitelem posádky Sasů ve Slaném jest vlastně paní Tereza.

„Čím sud napáchne, tím čpí stále,“ tvrdil kdosi v zástupu, jenž zraky paní regentovou v průvodu strážmistra sledoval, „a paní Tereza záletů

nenechá, dokud neodkvete jako jabloň v listopadu.“

Ostatní přisvědčovali, kdyby však byli bystřeji přihlédli, byli by shledali, že tím velitelem posádky není paní Tereza, než panna Paula. Vždyt mladý cizinec, ač kráčel vedle paní Terezy, nesl do chrámu modlitební knížku panny Pauly; mluvil-li s paní regentovou, upíral zrak na její dceru; za to promluvila-li naň panna Paula — ostatní svět pro něho nebyl ničím a v nejedné roztržitosti přistihla panna Adama matka, vmísila-li se v hovor dcera.

Věc tato nebyla vhod podřízeným důstojníkům a hlavně mužstvo reptalo na přísnou kázeň; kdežto z jiných měst docházely do Prahy stížnosti na řádění Sasů, došly ze Slaného na samého velitele posádky od jeho podřízených.

„Nebude tu dlouho,“ říkali sousedé, zaslechnuvše tu tam slovo z hovoru mezi vojskem.

„A dobře mu!“ mínili jiní. „Proč se splichtil s jinověrci, však by ve vojsku katolickém také služeb jeho potřebovati se nezpečovali.“ Hovory ty došly i k uším členů rodiny regentovy a spůsobily tu nemalé vzrušení. Dokud byl Adam Ulrichson na blízku, byly myšlenky všech k němu obráceny, jakmile se však vzdálil, nastoupily starosti a trapné obavy zejmena v duši panny Pauly.

Obecná nejistota do budoucnosti tížila na všem, nejvíce však tížila tam, kde jeden i druhý možný výsledek poměrů tehdejších byl stejně bolestným. Tak tomu bylo u Pauly.

Pater Kryzogonus přinesl potají regentovi zprávu, že vyjednávání císařovo s Valdštýnem potkalo se se zdarem, ovšem že za veliké oběti a že co nevidět nastane zápas.

Kdo zvítězí? Tak ptal se každý, kam zpráva pronikla, ale jen sama sebe, obávaje se myšlenky své sděliti s jinými. Katolíci, kteří se byli již s novým řádem smířili, přáli vítězství císaři, protestanté kurfirstovi a komu by ho byla přála Paula?

Zvítězí-li kurfirst, poznávala z řečí Adamových, že se asi hrabě Jaroslav Bořita na statky nevrátí a pak — rodina regentova vydána na milost i nemilost krutému osudu. Zvítězí-li Valdštýn — odejde Adam Ulrichson, a to zachvělo Paulou ještě více.

Že i důstojník podobnými myšlenkami se obírá, bylo zřejmo ze slov, tu a tam jako mimovolně prohozených; když však i jeho došla zpráva o zdařeném vyjednávání s hrozným vojevůdcem, netajil se již svými myšlenkami, ano šel o krok dále a vyslovil se, že asi kurfirst útoku Valdštýnovu neodolá a že bude Sasům ustoupiti z Čech.

Při těch slovech upřel mladík zrak svůj na Paulu a zsinalá její tvář byla mu odpovědí na prosebný, ba zoufalý pohled jeho. Panna nepromluvila, než odkvapivši do vedlejší síně, ulevila pláčem stísněnému svému srdci.

Sám regent, který jinak málo byl přístupný dojmům něžnějším, počal se starati i o poměr rodiny své k mladému důstojníkovi. Přál si ovšem, aby Sasové co nejdříve z Čech se vyklidili, ale Adam Ulrichson se mu tak zalíbil, že byl odhodlán podniknouti vše, aby od něho odloučiti se nemusil. Seznal, že by byla jedna cesta, která by vedla k cíli, ale že by se k ní mladý rytíř odhodlal, netroufal si doufati. Okamžik nastalý zdál se mu však aspoň pro pokus býti příhodným. Za dcerou odešla i paní Tereza a Adam zůstal s regentem sám.

„Jste náboženství římského, pane Adame,“ počal, „což nepomyslil jste nikdy na to, že bylo by lépe, když byste mečem svým sloužil věci katolické?“

Důstojník byl otázkou tou překvapen, nebo až do té doby v rozmluvách pilně předmětu tomu vyhybáno.

„Nikdy jsem na to, pane Eliáši, nemyslil!“ odpověděl po delší přestávce. „Ba, věřteż mi, nikdy nestaral jsem se o rozdíl mezi věrou římskou a věrou evangelickou, ač slyšel jsem, že jedna k nebi, druhá k peklu vede. Zdá se mi, že tomu asi tak, jako v té kratochvílné historii, kde pachole jdouc za groš pro med a za groš pro ocet, zmátlo si groše a s pláčem vrátilo se, poněvadž nevědělo, za který med a za který ocet koupiti. Takovým grošem, pane Eliáši, jest také víra, nezáleží na groši, ale na tom, co se zaň koupilo —“ Regent dával posuňkem na jevo, že důstojník vlastně neodpověděl k jeho otázce.

„Vím, pane Eliáši, že neodpovídám k vaší otázce,“ pokračoval onen. „Než činím tak proto, že odpověd ta rozumí se sama sebou. Vojín praporu, ku kterému přísahal, v čas války opustiti nemůže, není-li sketou a proradcem, to bezpečně vám známo a zajisté byste krok podobný nikdy schváliti nemohl.“

Regent jen přikývl a obrátil řeč směrem jiným.

Brzo zpráva o Valdštýnovi doplněna důležitější, že totiž vojevůdce ten se značným vojskem u Znojma sebraným do Čech táhne a že zástupové dobrovolníků k němu se hrnou.

„Bůh dopřej vítězství zbraním katolickým!“ zvolal regent, když byl zprávu svrchu uvedenou přečetl z listu hrabětem mu poslaného. „A vy, pane Adame, zůstanete s námi,“ pokračoval bera přítomného důstojníka nepřátelského za ruku.

„Bůh vztáhniž ochrannou ruku nad Janem Jiřím,“ pravil nejvyšší strážmistr. „Mne pod žezlem císařským stihlo by popraviště,“ dodal a stisknuv ruku regentovi, odkvapil.

Paula zaslechnuvši poslední slova důstojníkova, klesla bez ducha v náruč matčinu.

Adam Ulrichson vrátiv se do svého lozumentu ve dvoře hraběcím, nalezl rozkaz, aby bez prodlení s praporem svým ku Praze se vydal, ve městě aby zanechal jen dostatečnou salva quardii a přísahou primasem se ubezpečil.

Za temna nočního opustil pluk Lezerovský Slaný a vydal se ku Praze. Druhý den ráno vyhledal náčelník salva quardie regenta a odevzdal mu lístek Adamův.

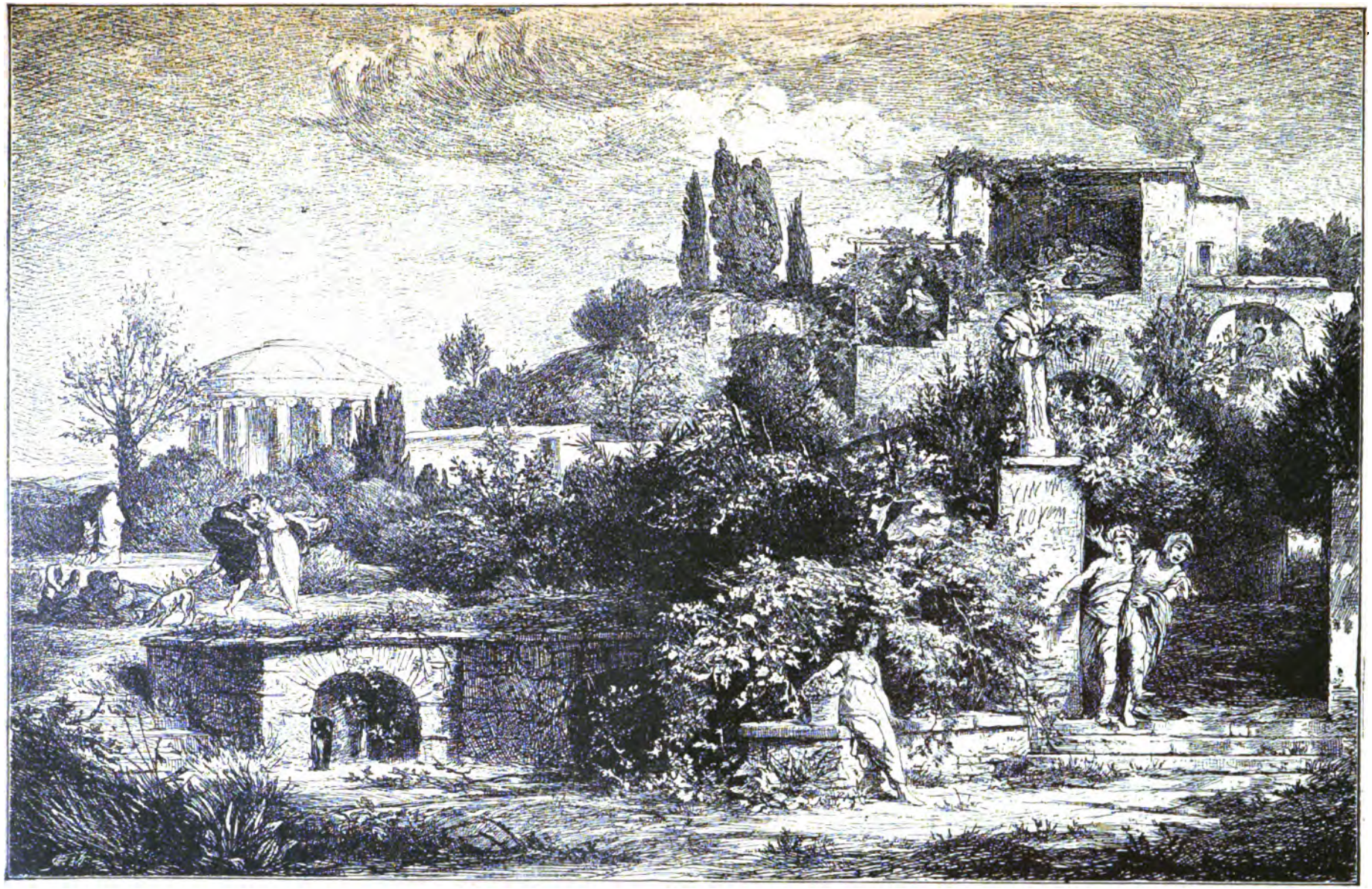

ŘÍMSKÁ TAVERNA. Obraz K. Böcklina.

Dle rytiny ze *Schakova Alba*, vydaného nákladem »Společnosti pro násobná umění« ve Vídni.

Strážmistr děkoval v něm vřele za přátelství a pohostinství, ku konci pak slovy nejvýš srdečnými projevil regentovi dík za to, že tak poctivě a slušně zjednal pohřeb paní Anně z Šimberka, „paní mateři mé nešťastné však nejmilejší," končil list a podepsán byl: „Adam mladší Lehnar z Kouby."

Regentovi vypadl list z rukou. Teď pochopoval mnohé slovo, mnohý čin důstojníkův, teď pochopoval celé jeho jednání i smysl jeho posledních slov.

Chvějící se rukou napsaný list byl brzo prosáknut tak mnohou slzou pilné jeho čtenářky — Pauly.

Přes to, že událost vzpomenutá těžce dotkla se rodiny regentovy, zatlačena brzo v pozadí. Nebylo času mysliti na minulost. Sbory saské hrnuly se rychlými pochody ku Praze. Město bylo stále plno vojska a s druhé strany blížil se Valdštýn rovněž tak rychle a vojsko jeho pochodem vzrůstalo jako lavina.

Počátkem roku následujícího za krutých zim dorazilo vojsko císařské, obešedši Prahu, k Rakovníku a položilo se tu táborem.

Sotva se vrátivší emigranté chystali se již zase k odchodu, zoufajíce nad věcí svou. Za to katolíci jásali všude, ujímajíce se zase zabraných utrakvisty chrámů.

Nejtrudněji bylo tam, kde vítězství těch i oněch zasazovalo krutou ránu. Panna Paula slýchala o prospěších Valdštýnových s rozechvěním a paní Tereza truchlivým pohledem pozorovala zapadlé oko a blednoucí líc své dcery. —

IV.

Stálé hrnutí se Sasů ku Praze povzbudilo kleslou mysl těch, kdož zoufati počínali. Dnem nocí trvaly pochody, tak že lid obecný činil sobě o síle vojka kurfirstova ponětí nemalé a příchozí vyprávěli, že od Litoměřic rovnou měrou vojska postupují.

Což tedy divu, že v městě bylo dosti veselo. Když Podbranský mlynář Mrázek vdával dceru za varhaníka a rektora Eliáše, dal, jako za starých zlatých časů bývalo, vyvaliti sudy na ulici a pil, kdo přišel, na zdraví ženichovo a krásu nevěstinu. Když konšel Pelargus slavil sňatek s dcerou paní Doroty Schodecké, hodovalo se na rynku, jako tenkrát, když byl ve Slaném král Fridrich.

Když pak Valdštýn od Rakovníka vyslal k Slanému několik kornet jízdy, zda by město nechtělo vojsko jeho do hradeb pustiti, vyřítilo se proti nim veškeré mužstvo se zbraní, jakou kdo ve spěchu pochytil a zahnalo je až ke Smečnu. V městě výskali nad vítězstvím, jako by byli porazili samého Valdštýna a jen u Paloučků byl nářek. Konšel odváživ se tuze do předu, byl smrtelně raněn a skonal ještě téhož dne.

Valdštýn nenašed dosti ochoty mezi obyvatelstvem v okolí Rakovníka, pustil se odtud přímo na Prahu.

Vojsko jeho zatím zmohutnělo nad pomyšlení. Slanským vypravoval očitý svědek, že Unhoštěm táhlo po tři dni a noci.

„A Sasů je desetkrát tolik!" zvolal horkokrevný Radnický, když mnozí z těch, co zprávu tu slyšeli, křížem se znamenali.

Praha byla cenou vítěze, napjaty tedy síly s obou stran a patnáctý květen přinesl rozhodnutí. Valdštýn divým útokem zmocnil se Malé strany a Hradčan a již dne následujícího hrnulo se zase vojsko Saské směrem ku hranicím.

Opět táhl městem pluk Klocingerův a tu dověděli se Slanští, jaká pohroma stihla pluk Lezerovský, který byl posádkou na Malé straně a jemuž bylo brániti bránu Strahovskou s okolím. Byl prý v boji decimován, ba snad víc. Regent se doma ani o té novině nezmínil, ač sledoval s napjatostí osud Adama Lehnara z Kouby, nebo seznal, že i hraběti osud muže toho (byť mu dal regent prostřednictvím pátera Kryzogona o všem obšírnou zprávu) nebyl lhostejným a vzkázal po témž páteru zase regentovi, že si měl opatrněji vésti a že jemu, hraběti, nijaký vděk neučinil.

Vzkaz tento znepokojil regenta, ale více nic, nebo něčeho gruntovního z toho si vybrati pan Eliáš nemohl, ač si aspoň dva dny tím hlavu lámal.

Druhý den za plukem Klocingerovým přitáhly chatrné zbytky pluku Lezerovského.

Regent spěchal jim vstříc, ale toho, jejž hledal, Adama z Kouby, mezi nimi nebylo. Jen tolik se dověděl, že byl v boji ve bráně Strahovské těžce zraněn a že zůstal na místě ležeti.

Novinu smlčeti již nemohl, ale oznámil ji jenom paní Tereze, ta pak slíbila v příhodné chvíli oznámiti ji Paule.

Zatím nastal obrat nepředvídaný.

Za zbytky vojska v dlouhém tahu vezeni ranění, pokud rány tomu dovolovaly. Sasové po cestě pochovávali ony, kdož ranám podlehli, rovněž zůstavovali na místě ty, kdož do smrti neměli daleko. U Knovíze pochovali jich dvanáct podle silnice, v Slaném pak složili jich také asi tolik; byli to vesměs lidé málem v posledním tažení, kterým v městě aspoň poslední vzdech měl býti ulehčen.

Mezi raněnými těmito nalezal se i nejvyšší strážmistr Adam.

Regent, který nešťastníkům všelijak se sna[illegible] ulehčiti poslední okamžiky, poznal ihned své[illegible] někdejšího hostě přes to, že vpadlé jeho o[illegible] neplálo ohněm, který prozrazoval jarou stat[illegible] nost mladíkovu a že dříve kvetoucí líce byly [illegible] sinava ubledlé. (Pokračování.)

Z BÁSNÍ THÉOPHILA GAUTIERA.

Z franc. přeložil **JAROSLAV HAASZ.**

STŘEDOVĚK.

Když bloudím, sleduje své poetické spády,
rád pod gothickými se vždycky stavím hrady;
mám rád jich modravé a šedé hřebeny,
kde stojí v břidlici strom nízký, zkřivený,
jich zuby v cimbuří, jich ostré vížky s hora,
a v sítích olova skla jejich oken sporá,
legendy s rytíři a světci, kolem nich
již nad oblouky se pnou v rysech podivných;
a kaple maurické kde minaret se přímí,
kde zvonek k modlitbě svět volá zvuky svými;
mám rád jich zelené zdi, myté lijákem,
a chodby dlážděné, kde travou vzrůstá zem,
na věží vrcholu jich korouhvičky něžné,
kde rozestírá čáp svých křídel květy sněžné;
jich mosty vetché, jich se znakem portály,
kam griffy nestvůry tak divné vetkaly,
jich schody široké a stupně na nich valné
ty chodby bez konce a šíré sály dálné,
kde ohlas vichřice jak slabý bloudí vzdech,
kde zabrán v myšlenky i já teď bloudě v snech
zřím v lásky vzpomínkách a kouzelnictví věku
čas rytířstva a lesk zářného středověku.

POVZDECH MAURŮV.

Ten jezdec, k horám jenž jde v skocích smělých,
a který zbled, jak šum kde vstal,
tot Boabdil, král Maurů ve Španělích,
jenž zemřít moh a prchá v dál.

Španělům již se ve Granadě vzdali;
kde půlměsíc byl, skví se kříž,
Boabdil pro hrad ztracený i valy
má pláč, ne hrdinů krev již.

Na skále, již zvou „Povzdech Maurův" dosud,
než vstoupí v Sierr ohradu,
sed uprchlík, by krutý klna osud
zřel Alhambru a Granadu.

Dí: „Včera ještě byl jsem Kalif,
a zbožňován jak živý bůh
jsem vjížděl, kde je Generalif,
v Alhambry pestrý, zlatý kruh!
Tam v dáli hledů cizích skvěla
se lázeň s vodou jasnou zcela,
kde žen tři sta se potápěla:
mé jméno bylo hrůzou všem!
Ach! z moci mé jsou zříceniny,
strach, útěk sedl na vojíny,
já odcházím sám bez družiny,
jen provázen svým stínem jsem."

„Ó tajte v slzy oči moje,
a vzdechy, jež mám v srdci svém,
zvedejte ocel mojí zbroje:
bůh křesťanů je vítězem!
Jdu; s bohem, obzore ty snivý,
a Jenil, Darro, svěží nivy,
a na pohoří sněhu sivý;
Granado, jež's mé lásky květ!
Alhambro smavá, věže rudé
a sady plné divů všude,
v mém snění i v mém bdění bude
váš obraz v dál mne provázet!"

PŘEMÍTÁNÍ.

Ach, srdce panenství! Tak brzy oderváno,
vy lásky záměry a štěstí libý sne!
Vy svěží illuse, jež kvetou v žití ráno,
proč trvat nechcete až ku večeru dne?

Proč? ... Což pak nevidíš, jak rosa na poledne
svou slzou stříbrnou již neobsype květ,
a křehká sasanka jak v chladném větru bledne,
jak ztrácí barev lesk, než večer přijde zpět?

Což nevidíš, jak tok, jenž křištálem se proudí,
když bahnem prochází, tam ztrácí čistý lesk,
jak nebi jasnému hned mrak, jenž letem bloudí,
svým křídlem odnímá svit azúru a blesk?

Ten zákon nejvyšší se v světě krutý skrývá,
a jako v okamžik stín snů se dává v let,
co těší, prchá vždy, co činí hoře, zbývá:
květ růže žije den a cypřiše sto let!

POSLEDNÍ LIST.

Les holohlavý je a rudý,
nic nenechal v něm větru svist
leč v zapomnění lístek chudý —
jen jeden pták a jeden list.

Nic v duši mé již nevybývá
leč jedna láska, jeden zpěv,
však není slyšet, kterak zpívá,
pro podzimního vichru řev.

List prchá, ptáče v dáli letí,
a láska hasne, neb je mráz.
Ó ptáčku, na hrob můj přijď pěti,
až strom se zazelená zas!

LUCIE.

Historie zimního večera. Italsky napsal **DE MARCHI.**

Tonio a Stefanino, otec a syn, byli příštipkáři a bydlili v domku před Porta Romana v Miláně v tak zvaném krámě, či lépe rečeno v díře. Na Toniovi bylo viděti, že má na zádech šedesátku, Stefaninovi bylo as osmnáct; ale byl celkem méně prohnaný, než by se bylo na první pohled zdálo.

Oba byli prostí a poctiví, ale poněkud neohrabaní, milovali se po svém spůsobu a sdíleli svoji lásku s bílou, poněkud toulavou kočkou a kosem, jenž byl zavřen ve dřevěné kleci, zavěšené na okně.

Tonio neuměl číst ani brejlemi, ale při procesích svatého Nazaria nosil stříbrnou palmu a překřikoval ženské. Stefanino, jemuž se bylo dostalo již moderního vzdělání, slabikoval slova na nárožních návěštích a prodával u večer za soumraku „Il Secolo“, kterýmžto jmenem nazýval všechny časopisy světa, nedomnívaje se nikterak, že by tím někomu křivdil.

Jistého zimního odpoledne — soumrak nastával dříve než jindy — odložili otec i syn práci a zabývali se výpočtem, mnoho-li as metrů dratví bylo by zapotřebí na ušití bot pro celý pluk vojáků. Stefanino objímal rukama kolena, Tonio štáral malíkem v uchu, jež mu zalehalo. Pojednou vstoupil jakýsi muž zahalený v plášť, snad nějaký sluha; tázal se po švadleně, jejíž jméno bylo Serafina.

— Znáš nějakou Serafinu? tázal se Tonio syna.

— Serafinu? opakoval hoch a svěsil zamyšleně hlavu. Je tu Teréza, ta šije prádlo.

— Teréza není Serafina, zamručel neznámý, hledal hmataje východ, neboť byla již notná tma, a odešel s velkým šramotem.

Stefanino vraceje se ku přerušené rozmluvě pokračoval:

— Dejme tomu, ale to už je mnoho, že je třeba na jednu botu tří metrů....

— Dobrá! Pro jeden pluk, mnoho-li mužů má pluk?

— Řekněme sto tisíc.

— Sto tisíc, a každý muž o dvou nohou.

— Tak tedy... Stefanino chytil se za druhé koleno a přimhouřil oči, ale tolik dratví nedovedl si představit. Tonio zatím chystal se rozsvítit lampu, aby lépe viděl na oněch dvakrát sto tisíc bot. —

V tom okamžiku ozvalo se zcela na blízku cosi jako tichounké, žalostné zamečení, tak že naši ševci sebou trhli.

— Slyšel's, Stefanino?

— Čerta!

— Je to kočka?

— Eh!

— Je to zde v pokoji?

— Podívej se, tamhle je něco bílého!

— Jdi se ty podívat.

— Já se bojím.

— Jakže! jakže!... Tonio byl všecek popleten a hmatal po stole, hledaje sirky.

— Je to malé dítě! vzkřikl hoch, jenž se byl přišoural ku dveřím.

— Žije?

— To si myslím, vždyť pláče.

— Oh, ten chlap v plášti... Toniovi počalo hučet v uších.

— Rozsviť přec lampu.

— Že to ten chlap v plášti...

— Pospěš si přec!

— Že to ten chlap v plášti...

Tonio byl jako by uštknut štírem a nedovedl lampu rozsvítit. Konečně nalezl oharek svíčky, který rozsvítil a přiblížil se k Stefaninovi, jenž seděl na stoličce a držel cosi na kolenou; narovnal si brejle a přistrčil svíčku blíže.

— Ach, ty můj Bože! zvolal vida elegantní, krajkami pošitý polštářek a v něm živou hlavičku.

— Jaké to hezké stvořeníčko. Ten člověk snad si zase pro ně přijde.

— Eh, co ti to napadá? na to starý, jenž tomu rozumněl lépe.

— Co tedy myslíš?

— V tom vězí nějaká čertovina. Ale drž je přec rovně, vždyť pláče.

Vskutku počalo nebožátko plakat a Stefanino připomenul, že se bojí brejlí starého.

— Je to hoch nebo děvče, otče?

— Copak já vím, je to všecko jedno.

— Ehé, já vím, jak se to poznává! pokračuje Stefanino s potutelným úsměvem.

— Drž hubu, paviáne!

— Kněží když takovéhohle něco křtí, dávají tomu jmeno svatého, který je právě v kalendáři. Založ se: že je to děvče? Dnes je svaté Lucie, tedy je tohle zde slečinka Lucie.

Tonio nedbal jeho žvatlání; sňal černou svoji čepičku a začal si hladit hlavu jako člověk, jenž ztratil pojednou pásma svých myšlenek. Konečně mu cosi napadlo, vzal klobouk a pravil:

— Vrátím se brzy, zamkni dvéře.
— Kampak jdeš?
— Podat zprávu úřadům.
— Chceš ji dát zavřít?
— Já nejsem ničím vinen, omývám svoje ruce.

Tonio odešel mna si ruce, jimž by ovšem omytí nikterak nebylo škodilo.

Po celý den padal sníh a konečně zvedl se studený vítr, smíšený s deštěm, jenž pronikal až na kůži a mrazil do duše. Stefanino zůstav doma samoten s tím malým vyžletem na kolenou, ohlížel se a pocítil poprvé ve svém životě starost a vědomí velké zodpovědnosti. A to tím spíše, jelikož „Lucie" — tak ji již nazýval — počala opět svoji dlouhanánskou vášnivou kantilenu, přerušovanou toliko srdcelomným štkáním.

— Upokoj se, ubohý broučku, domlouval jí marně. Ale kde, toť jako bych mluvil k nebožtíkovi, ba ještě hůře, neboť nebožtíci aspoň nekřičí. Je to věru zpropadená historie! A starý uteče a nechá mi tu na starosti dílo, kterému nerozumím. La, la! Bum, bum!

Stefanino pokoušel se kolébat ji na kolenou; vskutku také přestala Lucie plakat, ale počala z plna hrdla křičet; na to vzal ji na ruku a běhal s ní do kola po pokoji, zůstal stát pod klecí s kosem a počal hvízdat.

Oharek svíčky, jenž byl přismolen na rohu pracovního stolku, vrhal rudé světlo pod sebe, bělostné světlo na polštářek a pavučinově šedé do vzdálených koutků světničky. Lucie chvíli nabírala dechu a počala pak novými silami.

— Ó svatá Rodičko boží! Což abych zavolal Terézu? Ženské se v takových věcech vyznají.

Myšlenka nebyla zlá; avšak Stefanino, jenž Terézu trochu zbožňoval, váhal z ostýchavosti ji zavolati a snažil se bavit slečinku na vlastní vrub: klepal na dvéře, chrastil šídly, kmital světlem nahoru a dolů a schovával je; konečně zvedl nohou dvě stoličky na nízký stolek, rozprostřel na nich svůj plášť utvořiv takto jakous postýlku nebo pohovku, na niž polštářek i s jeho obsahem zvolna a opatrně položil. Děvčátko plakalo a křičelo ve všech tóninách. Tu Stefanino odstoupiv zpět narazil o nohu stolku, světlo se překotilo a on pojednou octnul se po tmě. Lucie náhle umlkla a nastalo ticho tak náhlé, tak neočekávané, tak znepokojující, že nebožáka obešel mráz a vlasy se mu ježily.

— Je mrtva? tázal se. Smačkl jsem ji snad bezděky? Anebo dokonce je zadušena?

Stefanino chvěl se na celém těle, tak se mu srdce ještě nikdy nesvíralo.

Rozsvítil opět, poklekl u lůžka a viděl, že Lucie sice má očka přimhouřena, ale zlehka hýbá rty; tvářička byla zrosena slzami, které hleděl opatrně utřít koncem ukazováčku.

Zatím vklouzla tiše do světnice bílá kočka.

— Představuji vám tuto manželku Lucii, svoji nevěstu, pravil; na to vzal zvíře oběma rukama, přivlékl je k děcku, a tázal se ho, co tomu říká. Co tomu kočka říkala, těžko povědít. Tam na střechách jsou zcela jiné obyčeje, tak že bychom se ani neuměli koček ptát, co soudí o naší mizerii.

Stefanino však, jenž vzpomínal, jakou lásku pociťují všichni tvorové, i zvířata pro svoje dítě, octnul se v bludišti myšlenek, jež mu byly naprosto nové, a z nichž se nedovedl nikterak vyplésti. Tiskna hlavu mezi rukama, jako pastýř před jeslemi Jezulátka, polou kleče, polou sedě, tázal se svého svědomí:

— Kdyby ten červíček byl můj? Ale kterak mohl by býti můj? . . . Kdepak bych byl k němu přišel?

Sleduje tyto myšlenky zastavil se u Terézy, jež se mu nyní zdála velmi krásnou, jako krev a mléko. Myslil na ni as tak dlouho, co by se pomodlil otčenáš, ale pak cítil, kterak se mu krev žene k hlavě a když poznal, že se zardívá, naklonil tvář nad postýlku až k samé té teplé tvářince a otíraje ústa nad malými rtíky, vdechoval do sebe jemný dech děvčátka.

Tonio se vrátil. Byl si věc rozmyslil jinak, chtěl se vyhnout skandálu, jenž mu mohl přitáhnouti na krk něčí pomstu, a měl v úmyslu donést nebohé to stvořeníčko tam, kam se dostanou všichni, kteří mají příliš na spěch, aby přišli na svět. Po cestě též mu napadlo, že by Lucie mohla míti hlad; vypůjčil si od souseda hrneček a přinášel teď trochu mléka a housku.

— Ale kterak jí to podáš? Je divoká jako malý čertík.

— O to se nestarej; dělal jsem ti stokrát maminku.

Tonio, jenž byl praktický muž, namočil střídku housky do mléka, nechal ji nasáknout, vyndal ji malou lžičkou, stlačil kaši poněkud a přistoupil ku hlavám malého lůžka. Stefanino otvíral oči dokořán a poklekl na druhé straně, drže v ruce nově rozžatou svíci. Starý se shýbnul, pozvedl ruce nad hlavou děcka, přiblížil pozvolna lžičku a stisknul lehce housku ukazováčkem, zadržuje dech pevně sevřenými rty. Stefanino přiložil si též ruku na ústa, přikazuje takto sám sobě mlčení. Tonio, jenž nemohl již dechu více zadržovat, funěl těžce a skla jeho brejlí svítila a blýskala se v záři svíčky jako bludičky. Teď spadly dvě kapky mléka a skvěly se jako perly na malinových rtíkách a slečinka spozorovavši osvěžující sladkost, otevřela očka a sešpoulila rty. Tonio sklonil se ještě více, až lžička octla se mezi rty a Lucie počala ssáti.

— Ona pije! ona jí . . .! Stefanino, radostí bez sebe, chtěl si ulevit radostným výkřikem, avšak velitelský pohled starého přes brejle mu v tom zábránil. Nebylo na čase, tropit hluk.

Zkouška opakována a Lucie pila jako bohyně, a když se oběma dobrákům zdálo, že se maličká skorem usmívá, zamrkal Tonio na svého syna a Stefanino smíchy tloukl skorem hlavou o zem. V návalu tak velkého štěstí držel však špatně světlo, tak že starý, jenž se byl chybil rtíku dítěte, zabručel.

— Tak přece svět pořádně, ty pokušiteli!

Podle toho, jaké činil pohyby, stahovaly se vrásky ve tváři starého aneb mizely, a když myslil, že již je dost, povstal pracně, posunul brejle nad čelo, podíval se na Stefanina čtyrma očima a složiv ruce na záda pravil:

— To je přece ještě jinší věc než tramway.

Lucie zdála se spokojenou s touto večeří; přimhouřila očka a spala, ne-li spánek spravedlivých, alespoň spánek člověka, jenž se najedl. Tvářinky se zarděly, dýchání stalo se hlasitějším. Stefanino zakryl svíčku otcovým kloboukem a oba po špičkách ubírali se k truhle u zdi, na niž usedli.

— Později, až všechno usne, doneseme ji do nalezince.

— A když přijdou ji hledat . . .

— Dáme jí s sebou znamení. Má nám zemřít doma?

— To ne! . . . Padá sníh?

— Teď ne.

— To je podivná historie.

Mlčeli as pět minut. Stefanino opíraje se loktem o koleno zastíral rukama tvář a mnul si malíkem nos, kdežto duch jeho poletoval v zemích Gog a Magog. Tonio žvýkal v ústech dýmku, kouřil z prázdného z úcty ku slečince.

Odbíjela desátá.

Když byli probrali všemožné domněnky o podivném případu, ale stále jen polohlasně hovořili, aby jim ušel čas, ještě o všeličems jiném. Stefanino vypravoval, že viděl na náměstí velblouda, který tančil mazurku a na návěštní ceduli slona, který nějakému ubožáku rozdrcoval hlavu nohou. Tonio opět svého času byl viděl trpaslíka Toma Pouce, jenž se vešel do střevíce. Tak to šlo dále. O půl jedenácté počala jako obyčejně chrastit myš, které byl Stefanino přísahal pomstu; mluvili o myších a o kočkách, zejmena o Micce, jež právě tyto dny velmi málo žrala.

Avšak zatím co takto žvatlali, byly myšlenky jejich neustále upjaty na podivnou událost tohoto večera a když jejich duch na chvíli zabloudil jinam, přece zůstával v jich nitru pocit nepokoje, něžnosti a obavy.

Nyní bilo jedenáct. Tonio pravil:

— Pojďme.

Stefanino se tvářil, jako by byl neslyšel a zůstal seděť. Starý strčil jej loktem, vzal plášť, jenž byl ještě starší než on sám, přehodil jej přes ramena a stále kráčeje po špičkách přiblížil se k lůžku. Naslouchal dýchání Lucie, přikryl tvář její koncem, odlepil se zdi litografii, představující krále italského a papeže ruku v ruce, přetrhl ji ve dví, nechal papeže pro sebe, zastrčil jeho Veličenstvo do polštářku a ohlednul se konečně po Stefaninovi.

— Vezmi klíč a světlo a pomoz mi! pravil starý oním beztvárným hlasem, jakým mluvívají napovědové ve velkých effektních scénách, a Stefanino vida, že otec to vskutku míní vážně, narazil si klobouk na hlavu, chopil se hole, s kterou po celý měsíc již číhal na myš a šel napřed. Tonio následoval, maje děcko zavinuté v plášti a tiskna je k prsům. Opatrně vykročil ven ohlížeje se v pravo i v levo, s úzkostí v duši, aby nebyl překvapen, s tlukoucím srdcem, zkrátka jako člověk, jenž obmýšlí cosi zlého.

Když dospěli do ulice dei Giardini, pusté to ulice, táhnoucí se mezi živými ploty a dlouhou zdí, urychlili kroky, ale nepromluvili ani slova. Kdo by je byl takto viděl, byl by se domníval, že mezi otcem a synem panuje dávná zášť. Stefanino pod stínem široké střechy svého klobouku zápasil s přeludným ničemou, jenž mu chtěl Lucii odejmout, a již po čtvrt hodině byl jej spořádal tak, že ve skutečnosti sotva as by byl živ vyvázl. Před chrámem sv. Barnabáše zastavili se a vyslali krátkou modlitbu k onomu, jenž tam bydlí a jenž bdí a pečuje o chudáky a nalezence. Na to šli ulicí sv. Barnabáše k nemocnici; avšak čím více se blížili, tím volnější a pomalejší stávaly se jich kroky až k jistému místu, kdež, jako by jeden byl druhého zadržel, nemohli dále. Ohlíželi se a zůstali státi.

— Co jest? tázali se jeden druhého.

— Jdi trochu napřed a podívej se, nejde-li nikdo podle průplavu, pravil Tonio.

Stefanino popošel o tři kroky, podíval se v pravo i v levo, neviděl však nic než dlouhou řadu plynových lamp, jež v dálce kmitaly se z mlhy, a světlo, jež zářilo z umrlčí komory nemocnice. Ulice sněhem pokrytá ztrácela se za ním v pusté temnotě, ve které trčelo toliko několik obrovitých stromů černavě přes zeď. Upřel pohled na stín, jenž se ho zdál očekávat a tepny na skráních počaly mu prudce bušit; vzpamatoval se a poznal otce.

— Ku předu! volal naň, nastavuje dlaň k ústům.

Stín se přiblížil a oba pospolu dali se v levo. Černý otvor zel ve zdi a oba se zachvěli jako před otevřeným hrobem.

— Je to zde? tázal se Stefanino hlasem, jenž mu vázl v hrdle.

Starý se domníval, že odpověděl, vskutku však neřekl pranic aneb to pravil sám k sobě.

Přistoupili k okénku, v němž se otáčel jakýsi kotouč ve stěžejích. Tonio, stále se ohlížeje, počal rozbalovat děcko z pláště. Stefanino přiložil ruku k rukojeti zvonce. Lucie položena na kotouč a v tom bilo čtvrt na dvanáctou na věži svatého Štěpána. Počítali každý úhoz v cimbál, jako by to museli důkladně vědět a čekali, až poslední rána dozněla. Pak zatáhl Stefanino za zvonec. Slyšeli zvonek znějící daleko uvnitř, pak přiblížily se kroky a ozval se ženský hlas, jenž pravil: „Deo gratias!“

Hleděli upřeně na kotouč a ta půlminuta, jež zatím uplynula, zdála se jim dlouhou jako věčnosť a plná nebezpečí.

— Nebohá Lucie! pravil pečlivým hlasem Stefanino, zvednuv peřinku, aby děcko políbil.

— To je ukrutné! mručel starý.

— Odnesme ji domů! zvolal hoch. Odstoupil s děckem o několik kroků, a než jej starý mohl zadržeť, zavrzly stěžeje a prázdný kotouč se otočil. Dítě zůstalo venku.

Vyvedli těm tam uvnitř podivný kousek a utíkali s děvčátkem, jako by je byli ukradli; když přišli domů, otočili klíč v zámku na dva západy.

Toť vše, co vím o obou ševcích a nalezeném děcku, jemuž byla nebesa nalezla otce i bratříčka.

Přel. *J. J. Benešovský-Veselý.*

FEUILLETON.

Manželství u nekulturních národů.

Podáváme část ethnograficky zajímavých zvyků a obyčejů, jež jsme nalezli v nedávno vydané knize Mantegazzově *L'amour dans l'humanité.*

Nejkratší a nejprimitivnější formou svatebních obřadů byl únos žen a uvedení jich do otroctví. Tak dělo se původně. Byl-t únos s počátku symbolem svatebních obřadů. Čím primitivnější národ, tím reelnější symbol. U většiny necivilisovaných národů děl se únos násilím. Později proniká už civilisace, ale zbyly přece jenom ještě některé známky z dob předešlých. Tak u tuzemců v Kalifornii mladí manželé štípají jeden druhého do krve, jinak by se manželství pokládalo za neposvěcené. U Taikanů, a to zvláště u aristokracie snoubenci usednou na koberec; na to nejbližší příbuzná nevěstina, z pravidla její matka učiní na svém těle zářez ostrým zubem akuly, zachytí krev do nevelké nádoby, kterou postaví u nohou mladých manželů a zahalí je do togy. Jen takto je sňatek zákonným. Krví nejbližší příbuzné nevěstiny uzákonní se svazek manželský. Je třeba k tomu proliti krve právě tak, jako se prolévala krev za dřívějších časů při násilném únosu žen. U národů civilisovaných je svatební obřad téhož původu o něco poetičtější. Tak na příklad ve východním Prusku ženich v průvodu svých mladých soudruhů jde k domu nevěstiných rodičů, vstoupí do dveří a ptá se jich: „Neviděli jste raněné mladé kůzle? Jsem myslivec a pronásledoval jsem je a honicí můj pes (ukáže na jednoho ze svých přátel) přivedl mne až sem. Nedovolili byste mně vyhledati si ho? Rodičové dovolí. Nevěsta zatím se svými družkami se někde schovává. A tu ženichovi soudruzi v průvodu „honicího psa“ dají se do hledání. „Není tahle tím „raněným kůzletem?““ ptají se ženicha, vedouce k němu jednu z nevěstiných družek, načež ženich odpovídá: „ta ne,“ až konečně přivedou nevěstu. Ženich na to vstane, vezme sobě přisouzenou ruku, celuje ji a svatební obřad zakončí se pak hudbou a výstřely z pušek.

Památka na únos násilný jeví se nejen v obřadech svatebních, ale i v poměru testě k zeti. U některých národů setká-li se zeť s tchýní nebo tchánem, musí zrakem jeden druhému se vyhýbati. U Kafrů nemá zeť právo hleděti na svou tchýni, ani s ní mluviti. V případě nejvyšší nutnosti, něco jí říci, musí toto učiniti u velké vzdálenosti a to ještě stranou, jako by mluvil k někomu jinému. Když se náhodou zeť s tchýní potkají, tchýně ihned se schová za roh nejbližší chýže nebo za kmen stromu a zeť zahaliv sobě vář musí rychle projíti mimo. Nesmějí též vysloviti jména svého navzájem. U Kafrů nemá žena vyslovovati ani jména svého vlastního muže.

Do jisté míry tyto obyčeje symbolicky jsou dokladem nepřátelského poměru obou, což patrně původ svůj odvozuje z dob násilných únosů žen.

Druhá forma únosu je koupě žen. I tu, jako v předházejícím případě, na osobu děvčete samého, na její vkus, její vůli nebéře se žádného ohledu. Ale za to uznávají se již práva její rodičů; jeť jejich majetkem a toto vlastnictví se uznává. Mohou dceru prodati tomu, kdo dá víc. Cena ženy u některých národů nebývá veliká: platí se skotem, koňmi, vepři, ovcemi, a tu spokojí se obyčejně rodičové dvěma, třemi kusy dobytka. Na př. u kmene Avambo platí se za ženu jednou kravou nebo párem býků; jen nejzámožnější dávají dvě krávy nebo tři býky. U některých zase plemen jsou ceny značnější; u Kafrů mladý muž musí odvésti 10—70 kusů rohatého dobytka. Oproti tomu vyskytuje se též pranepatrná cena ženy, jako u Austrálců, kde možno ženu sobě koupiti za nožík nebo za skleněnou láhvičku. U Fidžipů také nejsou ženy u velké ceně: jistý náčelník Fidžipů vyměnil si u jistého evropského kapitána pušku za dvě ovce. Vyšed na břeh vzpomněl si, že má jen jednu ovci. I nerozmýšlel se dlouho a poslal kapitánovi místo nedostávající se ovce jednu ze svých žen. (Pokračování.)

*

Elektřina na vodě a vzduchem.

Napsal **Ladislav Fiedler.**

(Dokončení.)

Veledůležitou stala se potřeba příhodného motoru k rychlému otáčení šroubu. Použití parního stroje, jako to byl Giffard učinil, jest velmi nebezpečné, ježto nad plamenem k vytápění kotle potřebným vznáší se v balonu uzavřeno veliké množství plynu velmi snadno zápalného, a při balonech větších rozměrů nedostačí zajisté lampa líhová k vytápění kotle. Nehledě k tomu, že při topení uhlím váha lodky balonu ustavičně se zmenšuje, jak uhlí shořívá a vody v kotli ucházející parou ubývá a tím ustavičné stoupání balonu do výše se působí, čemuž pouze vypouštěním plynu z balonu čeliti lze, jest každý parní stroj vzhledem k výkonu svému příliš těžký. Rovněž i jiné motory nevyhovují kladeným požadavkům a tak vyhraženo pole toto motoru jedinému, však všemi přednostmi se vyznačujícímu, motoru elektrickému.

První balon, elektrickým motorem poháněný, byl model, sestrojený od bratří Tissandierů, jenž r. 1881. za pařížské elektrické výstavy plul vzduchem ve výstavní budově v polích elysejských. Užito bylo motoru Trouvéova a dvou malých akumulatorů soustavy Plantéovy. Motor i s akumulatory vážil pouze půl druhého kilogramu, balon pak plul rychlostí tří metrů za sekundu.

Na základě tohoto šťastného pokusu, jenž na výstavě pařížské velikému účastenství se těšil, přikročili bratří Tissandierové k sestrojení velkého balonu a dne 8. října 1883. vydali se oba na cestu vzduchem. Balon, podlouhlé podoby (formy doutníku, již byli Giffard a Dupuy de Lôme za nejvýhodnější uznali), byl naplněn 1060 kostkovými metry plynu, nesl loď asi 2 metry dlouhou a půl druhého metru širokou, sestrojenou z bambusového rákosu a měděných drátů. —

Vzdušný šroub v ložiskách na lodce upevněných otáčivý měřil v průměru svém devět metrů, za motor pak

[illegible] dynamoelektrický [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] větrného šroubu se [illegible]. Tissandierové [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible], že [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] a z [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se [illegible] kyselinou chromovou. Batterie [illegible] [illegible] zvláštním [illegible] [illegible]. V každé ze čtyř [illegible] v [illegible] [illegible] a pro [illegible] [illegible] bylo [illegible] [illegible] z [illegible] [illegible] a sice [illegible] [illegible]. Každá nádoba pak [illegible] více [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] mezi [illegible] [illegible] postavena byla deska [illegible] [illegible] amalgamovaná a [illegible] jedna [illegible] nádoba [illegible] [illegible], jichž tedy bylo ve čtyřech skříních 24. Ve dně každé nádoby kaučukové zasazena byla rourka. Každé rourky pak ústily do větší roury, spojené s nádobou obsahující kyselinu chromovou.

Nádoba tato spočívala na zvláštním podstavci, a bylo lze ji malým kladkostrojem do výše vytáhnouti aneb opět spustiti. Byla-li nádoba vytažena, tak že stála výše, než články galvanické, vtekla kyselina dotčenou rourou jakož i rourkami menšími do každého článku, jež ihned počaly pracovati. Jakmile naopak nádoba ona byla opět spuštěna pod rovinu, ve které stály články, odtekla kyselina z těchto zpět do nádoby a batterie přestala pracovati. Příčiny zařízení takového leží na snadě; bylo by ovšem možno, dynamoelektrický stroj jednoduchým přerušením vedení z činnosti vysouvnouti, dlužno však považiti, že zinek v batterii chromovou kyselinou se rozežírá i když batterie nepracuje, a jest jediné odstraněním kyseliny ze článků po ten čas, kdy proudu galvanického není zapotřebí, možno, vadě této odpomoci. Konečně opatřena byla batterie zvláštním přesouvačem, jímž bylo možno pohodlně buď 6, 12, 18 neb všechny 24 články do vedení k dynamoelektrickému stroji vedoucího zasouvnouti, dle toho, jaké síly třeba okamžitě k pohybu větrného šroubu.

Jako pak u balonu, motorem k pohánění jeho opatřenému, zcela jest na místě, zavěsili konečně Tissandierové na kostře, loď nesoucí, v rámci napjatou hedvábnou plachtu, již přidělena byla úloha kormidla, a v lodi takto vyzbrojeného balonu vystoupili z rána dne již jmenovaného do výše.

Povětrnost byla velmi příznivá, a balon pozvolna stoupal, až u výši asi 500 metrů nad zemí uchvácen byl prudkým větrem, jehož rychlost ustavičně vzrůstala, čím výše balon vystupoval, což oba bratry k tomu přimělo, že vypouštěním plynu opět do výše 400—500 metrů se snesli, aby zde ku hlavní úloze přistoupili. Jeden z bratří, Albert, počal se úlohy, aby balon vyhazováním přítěže neb vypouštěním plynu v téže výši udržel a v rozechvění přivolal Gaston ku galvanické batterii. Zasouvnul prozatím pouze 6 článků, a odhodlal se plouti z počátku po větru. Armatura dynamoelektrického stroje počala kolotati, křídla větrného šroubu míhala se velebně před očima bratří nadáte výsledek očekávajících a rychlost letního balonu vzrostla, důkaz to, že větrný šroub sílu větru podporoval. Povzbuzen šťastným účinkováním větrného šroubu zasouvnul Gaston Tissandier více článků, přistoupil ku kormidlu a již vybočil balon ze směru větru, směle křižuje proud vzdušný. Nejtěžší však a nejodvážnější úloha teprve nastávala. Úloha to plouti proti větru. Tissandier zaměřil v tento směr, a ježto 12 článků galvanických pracovalo, spozoroval, že rychlost unášeného balonu jest menší než dříve, dokud motor nebyl v činnosti. Zasouvnuto 18 článků; křídla větrného šroubu počala kolotati rychleji, let balonu ustavičně se zmírňoval, až když rychlost větrného šroubu zasouvnutím veškerých 24 článků, jejíž rychlost byla, zůstal balon stát. Dosáhl vřídla šroubu takové výše, že právě proud vzdušný přemohl.

Úsměšek tento jest pro věroplavbu významu nemalého a mohli Tissandierové s pýchou pohlížeti na své dílo, stojíce z výše 400 metrů nad zemí v proudu vzdušném rychlosti 3 metrů za sekundu [illegible]. Strávivše dvě hodiny ve vzduchu, sestoupili oba bratři u Croissy nad Seinou k zemi.

Vzdušným pokusem svým dokázali, že větrným šroubem octnula se otázka vzdušné věroplavby na pravé cestě, a zároveň přinesli si z cesty své nezvratné přesvědčení, že silné elektrickým proudem jest možno použíti motoru lehkého a vydatného, jakým jest stroj dynamoelektrický.

Leč nejenom pokus bratří Tissandierů dokazuje výhodnost použití elektrického motoru, i zkoušky Rénarda a Krebse, důstojníků francouzské vojenské školy pro věroplavbu v Meudonu, jsou toho závažným dokladem. Jmenovaným důstojníkům podařilo se, ovšem za velmi příhodných okolností, dosíci cíle všech věroplavců, totiž vrátiti se balonem na místo, odkud se byli vznesli. Za úplně tichého vzduchu urazili Rénard a Krebs se svým balonem 8 kilometrů za 23 minuty: výsledek to zajisté znamenitý.

Jest jisto, že věroplavba vyrůstá již řadou takovýchto šťastných pokusů ustavičně spěti bude ku své dokonalosti. Byť i dnes již považována byla zhusta za schopnou praktického života, čemuž dosud tak není, tolik jest jisto, že nalezla v elektřině mocného spojence, jenž neleká se překážek a od vítězství k vítězství spěje, a jest se naditi, že panství elektřiny na zemi den ode dne větších rozměrů nabývající i do ovzduší zasáhne.

*

Vyobrazení.

Římská taverna. Obraz Arnolda **Böcklina.**

Chce-li kdo poznati Schwinda, Genelliho, Feuerbacha a Böcklina v hlavní a pravidlem nejlepší podstatě jejich umělecké činnosti, musí navštíviti onen útulný dům, který jeden z nejušlechtilejších mecenů německých, hrabě Schack, nedaleko mnichovských propyleí si byl postavil. Zde nalezne je zastoupeny všechny a četně, a sice právě pracemi, které z hloubi duše jim vyprýštily, které vytvořili ničím neomezováni, žádnou libůstkou objednatele netisněni. Hrabě Schack, sám jemnocitný umělec, dobře znal povahu uměleckého tvoření, a jen tou jedinou při objednávkách svých se dával vésti. Na této cestě také vzrostla jeho galerie, dojista nejzajímavější ve střední Evropě.

A. Böcklin je právě zde zastoupen nejmarkantněji, zde poznáváme jej s pravé jeho stránky jako neobyčejného poetu, umělce se zachmuřeným sice obzorem duševním, za to však poetu neobyčejné hloubky a intensity, bizarního a kapriciesního, ale koloristu vzácného zrna. Böcklin je zjevem v moderním světě uměleckém naprosto zvláštním, stoje zcela osamocen, žije jediné svému světu duševnímu, který sám si vytvořil a oživil podivnými postavami draků, mořských hadů, nymf, kentaurů, nereid, vytvořil si zvláštní kraje s báječnými formami skal, s nesmírnými pláněmi hlubokých vod a nic jej nesvede s jeho dráhy, na níž se mísí klasicismus starověký s divokým, rozpoutaným romantismem. Jeho individualita je tak zvláštní, že nemožno ji ani do obvyklé některa přihrady vtěsnati, jeho barva neobyčejné hloubky a síly není pravdivá, a přece zase působí vzácnou poesií.

Obrazů, jako je *Římská taverna*, nevytvořil Böckli[n] právě mnoho. Obyčejně zasmušilý, pochmurný tón prá[ce] jeho prochvívá, zde však zachytil půvabné zákoutí itals[ké] se vší jeho slunnou poesií a oživil je postavami rozpouta[né] veselosti. Vinum novum je zde zpružující silou, která kr[ásné] i lid ozařuje a osvěžuje.

K. B. M.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 28. V PRAZE, dne 5. října 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

ZA NÁVRATU.

Historická povídka. Napsal **KOLDA MALÍNSKÝ.**

(Pokračování.)

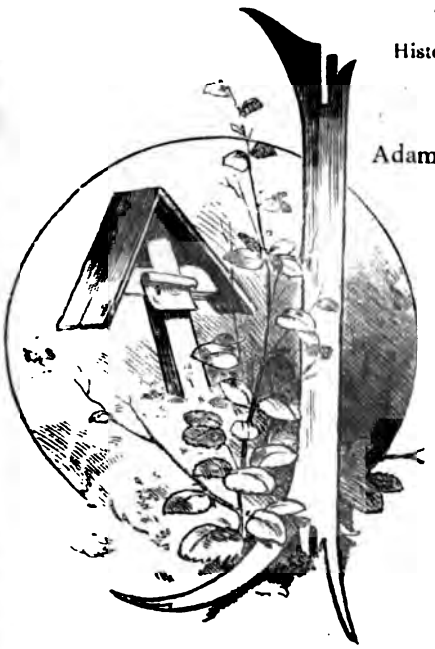

Adam poznal regenta, obrátil k němu mdlý svůj zrak a s patrným namáháním mu podal ruku. Byla studena a zimničně se chvěla. Promluviti nemohl, jen rty se stáhly k trpkému úsměvu. Regent dal odnésti strážmistra do domu Ladařovského a uloživ jej ve své komnatě, poslal pro městského bradýře, jemuž k ruce a k obsluze nemocného ustanovil dva sluhy, aby každému pokynutí jinochově ihned vyhověno býti mohlo. Paní Tereze, když ji pan Eliáš k nemocnému přivedl, zarosily se oči. Vděčný pohled důstojníkův byl jí odplatou.

Teprv druhý den dověděla se Paula, kdo jest jejich hostem a v jakém stavu se nalezá. Zmužila se a vešla pevným krokem do síně k nemocnému. Byl právě usnul. Usedla u jeho hlavy a pohlížela zrakem plným něhy, ale i plným bolesti na úbělovou tvář spícího. Než se probudil, odešla a nemocný mohl jen po panu regentovi vzkázati svůj dík za návštěvu.

Na pokračování v cestě k hranicím saským nebylo možno ani pomysliti a ranhojič prohlásil, že dobře do dvou měsíců nemocný lůžko neopustí.

Zatím Valdštýn spořádav záležitosti v Praze, vydal se na pronásledování Sasů směrem ke Slanému a Litoměřicím.

Slaný vzdal se na akkord. Posádka dosáhla volného odchodu, raněným mělo se dopřáti útulku a emigrantům do podzimka dána lhůta buď ku vrácení se k víře katolické, nebo k vystěhování se z města.

S císařským kommissarem hrabětem Vrtbou vrátil se i děkan Bartoloměj. Děkan Mitis odevzdal mu vlastnoručně klíč od fary a s povzdechem přisedl do vozíku k saskému profosovi, aby zase ve vyhnanství chleba si hledal.

V hospodářství uvázala se panna Symforoza a její: „Hvězdo mořská!“ bylo často jediným slovem, které pološeptem se ozývalo v zasmušilých těch místnostech.

Ostatní emigranti nepoužili ani dané sobě lhůty a odešli ihned za svým knězem, jediný Pelargus byl nucen se zdržeti pro těžkou chorobu své manželky. Zotavila se později, však nastalá doba odchodu uvrhla ji v chorobu znova a podarovavši manžela roztomilou dceruškou, rozloučila se se všemi na vždy.

Pan děkan nedopustil, aby žena emigrantova pohřbena byla s katolíky v jedné řadě a Pelargus musil manželku pochovati v koutě, kde pochováváni šílenci a nekřtěňátka.

„Snad se ještě, duše drahá, dočkám, že tě budu moci přenésti s místa znamenaného!“ sliboval Pelargus a zacházeje za Skalka, ohlédl se ještě po kostelíku svatotrojickém, v jehož stínu pochoval své krátké štěstí. Ani odkaz manželky své za příčinou kruté zimy nemohl vzíti s sebou pro útěchu a malá Máří zůstavena bábě na vychování.

„Nechť na mne nezapomene!“ bylo jedinou prosbou odcházejícího, více mluviti pro štkání ani nemohl. Poznamenal dítě své křížem a již prchal jako štvaný kletbou.

„Bůh vás tam potěš!“ byla zase jeho slova teprv tam nahoře, kdy zraku jeho počala za obzor mizeti i poslední stopa jeho kolébky, nešťastného města.

Znenáhla přicházelo vše do starých kolejí. Z raněných Sasů většina se odstěhovala ku sv. Trojici. Nevydrželi Fryšercova spůsobu hojení. Ti, kdož mohli, vydali se za svými, tak že kon-

cem léta nebylo po Sasích ve Slaném ani stopy, leda ony popálené domy emigrantů.

Jen jeden tu zbýval, ač nikoliv Sas. Starostlivosť paní Terezy a něžnosť panny Pauly udržovaly stále Adama z Kouby na živu, ač stále na vahách mezi životem a smrtí.

„Rád bych žil!“ pravil Adam jedenkráte za doby zotavování, „abych se mohl odměniti za vaši starostlivosť, něžnosť, pečlivosť a lásku!“ Paní Tereza setřela mu pot s vysokého čela a panna Paula šeptala mu slova útěchy a naděje.

Ve výroční den bitvy u Breitenfelda mohl Adam poprvé vyjíti z domu. Vydal se provázen jsa rodinou pana regenta do panských vinic nad lochem Ladařovským.

Okřál vůčihledě na vlažném, líbezném podzimním vzduchu a kdežto jda na vinici, musil se ještě podpírati o rámě pana regenta, kráčel zpět sám, jen slabě se o hůl opíraje.

Vycházky ty se nyní opakovaly denně a zdraví nemocného přibývalo měrou netušenou. Již se i ruměnec objevil mu na lících a s ruměncem též úsměv, který činil jeho pěknou tvář líbeznou.

Za jedné z těch blahých chvil promluvilo i srdce mladého muže a Paula v náručí Adamově zašeptla mu sladké tajemství své horoucí lásky.

Když důstojník s povzdechem vzpomenul chvíle, kde jim bude odloučiti se od sebe, rozhodla se dívka ihned, že chce jej následovati i kraj světa.

„Všude Bůh a s tebou všude ráj,“ dokončila, a blažený mladík milenku svou znova k prsům přivinul.

Ten den vraceli se později ze své vycházky a byli neobyčejně veseli. Pan regent kráčeje s paní Terezou za mladým párkem, stále se usmíval a přikyvoval hlavou k poznámkám čtveračivé dnes paní manželky.

A jak blízko stála příšera zármutku!

Když docházeli k domu Ladařovskému, zpozoroval regent hejtmana Matiáše, an stoje mezi branou, drží jakousi listinu v rukou.

Regentem to trhlo, netušil nic dobrého.

Hejtman vykročil proti důstojníkovi a podal mu zapečetěný list.

„Lituji, urozený a statečný pane,“ jal se omlouvati s úsměvem jizlivým, „že jsem nucen činiti posla v záležitosti jistě nemilé.“

A ukloniv se jak před Adamem, tak před přicházejícím regentem, spěšným krokem odešel.

Úsměv s tváře mladého šlechtice zmizel a on podal list regentovi.

„Tušil jsem to!“ pravil krátce, obraceje se s tváří plnou resignace k dívce, která pozorujíc změnu v chování se svého průvodčího, počala se chvěti.

Pan regent obrátiv list, zkoumal pečeť.

„Commissio revisionis,“ četl si hlasem nepevným.

„Pospěštež napřed,“ pravil na to k ženštinám a pohledem požádav za svolení, rozlomil pečeť.

Bylo to předvolání před kommissi, ustanovenou k vyšetření, kdo a jak za vpádu Saského se provinil proti králi a novému zřízení zemskému.

Adamu Lehnarovi z Kouby dávalo se tu za vinu, že, ač poddaný jeho milosti královské Ferdinanda II., nevyhostěný, směl se opovážiti se zbraní v rukou a pod praporem nepřítele do země a království českého vkročiti a v boji proti vojsku krále a pána svého milostivého dědičného a korunovaného se účastniti.

Činem tím dle zřízení zemského propadal obviněný jměním, ctí i hrdlem a volán tímto před mimořádný soud, aby z nářku se vyvedl neb po případě pohnutky a příčiny činu svého uvedl a hájil.

V případu nedostavení se neb útěku předem již in contumaciam odsouzen.

„Jste v osidlech,“ pravil regent hlasem chvějícím se, „a netuším vám vyváznutí.“

„Děj se vůle boží!“ odpověděl Adam. „Vší viny prost jsa chci směle před kommissí se postaviti.“

„Ustupmež do domu,“ pravil pan Eliáš. „Lid se zastavuje a netřeba mu seznati, oč se jedná.“

Muži vešli do domu.

Dlouhý průjezd byl již úplně zahalen v temno a jen druhý jeho východ prokmitoval šerem.

Sotva že několik kroků postoupili, mihlo se z protější strany několik postav a silné řinknutí palaše o dlažbu prozradilo, kdo přichází.

„Již jdou!“ prohodil důstojník lhostejně. „Půjdu jim vstříc, vás, pane Eliáši, Bůh opatruj!“

A nečekaje na odpověď, stiskl regentovi ruku a vykročil proti přicházejícím.

Náčelník čety zpozorovav jej velel stanouti a přistoupil těsně k důstojníkovi.

„Pan Adam mladší Lehnar z Kouby?“

„Týž, příteli, týž, máte-liž pro mne koně či vůz? Pěšky bych vám sotva stačil.“

Náčelník vida, že rytíř na vše jest připraven, jen pro formu podal mu list zatykací.

„Račtež nás, urozený a statečný pane, následovati, máme tu ve dvoře připravený povoz,“ dodal a velel četě své k obrácení a pochodu.

Regent teprv teď vzpamatoval se z překvapení a chtěl za svým hostem se prodrati. Byl však lancknechtem odstrčen a to s takou silou, že zavrávorav padl a naraziv hlavou o vystupující kamenný schodec, zůstal bez vlády ležeti na zemi.

Vojáci nevšímali si ničeho leda svého úkolu, ale lomoz povstalý byl přece pronikl až do hořejších místností a paní Tereza, provázena jsouc dvěma služkama, seběhla se schodů právě, když ve dvoře zahrčel povoz, odvážející Adama Lehnara.

Spatřivši pana Eliáše bezducha tu ležícího, nemyslila jinak, nežli že stal se tu útok proti němu a že útoku se súčastnil sám pan Adam.

Rána páně regentova nebyla ovšem značná a po krátkém úsilí podařilo se přivésti jej k sobě.

Na kvapné otázky paní Terezy podal jí regent listinu, kterou byl náhodou v rukou podržel.

Přeletnuvši za svitu pochodně zrakem obsah listu, byla pevně přesvědčena, že Adam, použiv násilí proti regentovi, dal se na útěk pilně již předem chystaný.

„Bídník!“ vyklouzlo jí ze sevřených rtů a paní Tereza na celém těle se chvějíc, vystupovala pozvolna s manželem po schodech nahoru.

Tu teprve, když těžce uražena poděšené Paule vyprávěla, co se bylo stalo, vzpamatoval se regent na tolik, že mohl manželku svou z bludu vyvésti a vylíčiti věc po pravdě.

Vypravování páně Eliášovo ukončeno výkřikem Pauliným, po kterém tato jako podťatý strom se skřítila.

Regent přiskočil k omdlelé, paní Tereza však zaskřípavši zuby, opřela se o stůl a zařatá pravice její vzduchem zahrozila.

„Není nic ztraceno!“ supěla, „a kommisse revisí pozná, co zmůže Tereza Sartorová.“

Ten den bylo u regentů živo hluboko do noci. Paula přivedena byvši k vědomí, upadla v horečný spánek. Divné přeludy děsily ji však ve snu. Viděla popraviště a kata, viděla pod mečem klesati hlavu toho, který se jí stal světem.

K tomu, když regent umdlen a vysílen rozčilením u svého stolku usedl, spozoroval, že na něm od večera leží list. Sáhl po něm prudce, hledaje v něm objasnění toho, co se právě bylo stalo. Nalezl však suchou zprávu, že druhého dne přijede na Slaný hrabě Jaroslav Bořita k vyšetření škod, které se mu byly staly za vpádu vojska Saského. Při tom vyzýval hrabě regenta k sumovnímu jich vyznačení, ku svolání sousedův a ku sepsání jmění těch, kdož jakýmkoliv spůsobem dali na jevo svou přízeň k Sasům.

Ku konci sliboval, že míní toho budoucně pečliv býti, aby Slanští nezapomněli, kdo že má co ve městě jejich poroučeti. Regent přečetl psaní, hodil jím tak prudce na stůl, že octlo se vlastně pod stolem a pan Eliáš nemínil, že by jiného místa si zasloužilo. Teprv když druhého dne si pro primasa poslal, aby k němu k důležité poradě najíti se dal, zdvihl milostivou resoluci jeho excellencí a podal ji přišlému primasovi, při čemž sobě jadrně od srdce a tudíž po slovácku zaklel.

Primas zbledl, když dodatek listu četl.

„Hm, hm —“ vzdychl si, „že bouří tu míšky svými skrovnými a tak říkajíc vyloupenými zaplatíme, to jsem, slovutný pane Eliáši, dobře tušil. Dejž však Bůh, abychom nepřiplatili čímsi dražším, než ten bídný mamon, který za těchto hroznych časů jest spíše břemenem. Velmi, velmi se bojím, aby ta zástava, ve které z dopuštění božího a z vůle jeho milosti královské my bídní již od let se nalezáme, nezměnila se v porobu a pravé dědičné člověčenství.“

Eliáš jen pokrčil rameny, nebylot ani jemu volno a četl mezi řádky dopisu hraběcího tak mnohou těžkou pohrůžku i pro sebe.

„Co činit, pane Jene!“ zvolal teprv po chvíli.

„Děj se vůle Páně,“ rozhodl primas, „hrdla nám snad nevezmou, ta pro ně ceny nemají.“

Regent přisvědčil a vzkázati dal servusovi purkmistra pánův, aby zvonil na radu. Zatím primasovi vypravoval, co se bylo přihodilo Adamu Lehnarovi a litoval Paulu.

Primas mínil, že měl Adam býti opatrnějším a nedůvěřovati tolik, že za pustých těchto dob nikdo ani víře ani slovu důvěřovati nemůže.

Zatím dozněl na radnici zvonek a primas měl se k odchodu, když došel posel na zvědy vyslaný, že z dáli pozorovati povoz hraběcí.

Teď připojil se k primasovi i regent a zašli do sousedního domu radního.

Regent nebyl jediným, jenž o příjezdu hraběte zprávu byl obdržel, neboť před dvorem Drnovským u samé Pražské braňky stál již od rána hejtman Matiáš a netrpělivě vyhlížel ke Knovízi, neblíží-li se povoz.

K nedočkavému pozorovateli přidružil se brzo soudruh. Vyšel z Ouvalky a zaměřil přímo k hejtmanovi. Podával mu ruku.

Hejtman zrakem zkoumavým prohlížel příchozího, jejž poznati nemohl, ač povědomým se mu zdál.

„Což pak mne, pane Matiáši, nepoznáváte?“ zvolal přišlý a usmál se.

„Bratr Lambert!“ pravil po delším rozmyšlení hejtman, „ale —“

„Ode dneška Václav Ignacius,“ odpovídal se smíchem bývalý bratr Jezuita, „a z milosti jeho excellencí obroční písař na Smečně.“ Při tom mluvící se vzpřímil, levici položil na kord a pravici za tykytový punt. Větřík mu zahrával černým pláštíkem a černým pštrosím perem za kloboukem.

„Inu, kdož pak by —“ prohodil hejtman, pozoruje pěknou postavu pana obročního.

„Poznal ve vás frátera Societatis,“ dodal za Matiáše Václav Ignacius. „Pan hrabě umí čarovati, z frátera učiní tržením péra obročního, ale žertovati nezná, kynutím ruky dovede z obročního učiniti poběhlíka — my se již známe.“

„Tot jste, bratře Lamb — e — pane Václave Ignacie, musil —“

„Padnouti jeho excellencí do oka,“ domluvil zase obroční. „Nepatrná služebička — pan hrabě umí býti vděčným, ačkoliv —“

„Se nikdy nepředá!“ dokončil teď zase hejtman, dovtípiv se zatím, jaké to asi služby byly. Vždyť byl se sám přesvědčil, kterak hrabě o všem, co ve Slaném se sběhlo, vždy hned a gruntovní zprávy obdržel a že fráter Lambert stále ve městě se potají zdržoval, to také věděl.

„Již jsou tu!“ zvolal náhle hejtman, ukazuje na blížící se povoz. A v pravdě za chvilku zastavil přede dvorem důkladný, pohodlný kočár, ve kterém seděl hrabě z Martinic po boku pátera Kryzogona.

Hejtman i obroční se hluboce uklonili, tento podal hraběti obšírnou jakous listinu.

„Doplněk, vaše vysoce urozená hraběcí milosti, jenž se toho zatčeného zemana blíže dotýká.“

Hrabě posuňkem děkoval.

Kryzogonus žertem hrozil obročnímu, který na to přistoupil k povozu a políbil páterovi ruku.

„On mne již někdo při vaší důstojnosti zastane,“ pravil na to s úsměvem, podávaje ruku jezuitovi, který vystoupiti se chystal.

„Páter Kryzogonus bude vaším hostem, hejtmane Matiáši!“ pravil hrabě, vystouplému z kočáru tiskna ruku.

Hejtman se uklonil a když povoz hraběcí se hnul, vzal pan Matiáš ruku pátera Kryzogona pod rameno a kráčeli ke dvorci. Václav Ignacius šel za nimi.

Před domen Ladařovským velel hrabě zastaviti a vystoupil. Mínil patrně pohovořiti s regentem, než by se do domu radního odebral. Zamračen byl jako bouřlivá noc, žíla na vysokém čele byla naběhlá k prasknutí a z očí sálalo rozjitření neobyčejné.

Nejsa zvyklý dlouhým okolkům, pospíchal po temných schodech nahoru a prudce rozevřel dvéře, vedoucí k bytu regentovu.

Zarazil se. Místo zavalitého regenta, na jehož hlavu měl shrnouti se prvý nával hněvu jeho excellencí, stála tu stepilá postava ženská, zahalená v těžký hedbávný šat. Stála u okna.

Hřmotné vstoupení hraběte vytrhlo ji ze zamyšlení. Obrátila se.

Hrabě upřel na ni svůj zrak a rázem zmizel žár z očí. Ten, jenž zvyklý byl, aby vše se mu kořilo, uklonil se nyní sám, ba on podávanou sobě pravici k ústům přitiskl. (Dokončení.)

SMUTNÝ VEČER.

Dnes, to je večer, jak bych umřít měl.
Já do dlaní tu hlavu chýlím bědnou —
já zapomenout dosud neuměl
a Bůh ví, jestli zapomenu jednou.

A v mysli vidím drahý, známý rys
a vzpomínám — už roky tomu celé,
jak při klavíru hrála jsi mi kdys
s měsíční září na tom bílém čele.

Víš, to ta chvíle, kdy jsem trpěl též,
ty víš — tys znala, co mi zbude po ní
a že mi z rána navždy odejdeš
a že ta píseň všemu hranou zvoní.

A ruce se ti třásly, já to vím,
a teď ... teď muž tvůj líbá tě a kochá,
tvůj muž, tvůj muž. A s tónem posledním
jsi zapomněla blouznivého hocha.

A tak jsme šli. — — A po těch letech ztrát
tak smutno mi a trpce život chutná.
Svůj celý život slyším písní lkát
a je to píseň zoufalá a smutná.

Je před zimou a všady teskný žel
a jak pláč pro ty, kteří jednou žili —
a já bych do té noci pohlížel,
až také mne by v rakev položili.

A tak bych všecko ve své duši měl
a čekal bych, až výš se mlhy zvednou —
já zapomenout dosud neuměl
a Bůh ví, jestli zapomenu jednou.

A myslím si, by bylo jako dnes
v těch chvílích štěstí, které zašlo záhy,
a kdyby smutek na mé čelo kles,
jak bychom šli tou stopou jedné dráhy:

že slíbala bys chmury skrání těch,
bych neutonul v zoufanlivém víru
a s onou písní že bys na ústech
zas při měsíci hrála na klavíru.

Bohdan Kaminský.

KE ŠTRBSKÉMU JEZERU.

Črta z výletu na Slovensko od **JOS. DĚDEČKA.**

Kolo 9té hod. večer opustil jsem s několika druhy Turčanský Sv. Martin drahou směrem ke Vrútkám, kde v bohatě upravené nádražní restauraci jsme mínili posilniti se na další noční pouť. V deset dáno znamení k odjezdu, vlak se hnul a rychle unášel nás po kolejích Košicko-Bohumínské dráhy do širokého Považí proti pramenům Váhu a do střediště stolice Sv. Mikulášské. Cílem naším byla Štrba (Czorba), minutová, opuštěná to stanice, jíž jsme, prospalí i ospalí, dosáhli o půl třetí hodině ranní. Již cestou, jak dalece mlhy dovolovaly, prokmitaly po levé naší straně horští velikánové tatерští; ve Štrbě konečně dleli jsme zrovna pod nimi.

Prodlévati po půlnoci v minutové stanici pod Tatrami neposkytuje právě mnoho příjemností, a tuším, že nebýti rozmanité přítěže v podobě viktualií a láhví ohnivé tokajštiny, roztomile bychom se tam byli nudili. Objednali jsme si ovšem na časné jitro povozy, ale Bůh ví, kdy teprv se s nimi shledáme! Trpělivosti však i při cestování nejdále dojdeš, a tak i my dočkali jsme se ke 4té hodině dvou lehkých horských vozíků, v nichž dosti urovnanou lesní cestou, ač do kopce, přece klusem jsme spěchali k vyššímu úpatí Tat . Koníci měli velmi na pilno a nelenili kroke , tak že záhy jsme se dostali ke Mlýnici, jejíž šu a kvap i soumary naše k dílu pobádal. Mlýni e jest bystřina, která s dvou hřbetů středních Tat r vodu sbírá a ji do údolí štrbského a pak c Váhu zavádí.

Den víc a více rozléval svůj svit nad čarovnou krajinou a odhaloval jen po části, co prch-

644

IDYLLA V THEBAIDĚ. Dle obrazu V. Gentze.

jící noc nedávno byla zastírala, tak že, když jsme dospěli rozsáhlé paseky a velké, korou kryté boudy, v níž lesní robotníci upravovali si snídaně, dobře již bylo znáti obrysy vzdálených Liptavských a Gemerských hor jižně pod námi, a celý ten podtatranský úval, v němž Váh o závod spěchá s vozem železným. Nebylo více než k šesté hodině, když vozy naše stanuly u restaurace Štrbského jezera, či vůbec tak zvaného Štrbského Plesa.

Drobný deštík již cestou postaral se o schlazení naší ohnivé fantasie, ale když jsme usedli v sychravých místnostech restauračních, kde právě vše k dennímu dílu se probouzelo, spustil pravý horský lijavec, který ani na pět kroků cesty rozhledu nepřipouštěl. Příjemné to přivítání!

Jak přikvačil, tak záhy však opět minul, zanechav pod námi i nad námi závoj tak hustých chmur, že se nám zdálo, jako bychom se byli rázem octli na nějakém ostrůvku pustého oceánu.

Podivně odrážela se namodralá zeleň kosodřeviny nad námi a světlejší zelená barva smrkového lesa pod námi od mlhových hávů, které i na Tatrách i v údolí Štrbském a vůbec všude vůkol se byly rozestřely. Avšak vzdušný ten obraz nepotrval dlouho. Šerá mlhovitá říza pod námi začala pojednou vystupovati a se nadzdvihovati — mlhy stoupaly z údolí znenáhla výš a výše k nám a přes nás, spojivše se mlhovinou temen taterských, bělavou jako všude byla, a hustou tak, že, když táhla přes naše hlavy, obávali jsme se zadušení — a s jejich ustupováním také víc a více objasňovala se dolina štrbská a vždy šíř a šířeji, tak že opět zraky naše dostihnouti mohly oněch jižních liptavsko-gemerských svahů horních, jichž temena nicméně dosud jako by bělavou nakypřenou peřinou zahalena zůstávala. Posléze i tento poslední háv se rozplynul v myriadech čirých vodních bublinek, a temena hor s obou stran, jižní i severní, objevila se nám v jasnu křišťálovém opětně.

Tím také poprvé objevila se před námi temena středního pásma taterského v nejostřejších obrysech, a v tak zdánlivě blízkém sousedství, že snadno zdálo se nám ve 2—3 hodinách slézti některého z jejich vrcholů, totiž Ostré (2241 m), Szolyiska (2899 m), Bašty (2898 m) a Tatry (2500 m). Štít Gerlachovský (2659 m) zůstával ve výši v pravo a Kriváň (2500 m) zase daleko v levo. Domnívali jsme se, zmámeni optickým klamem, že celé toto pásmo horstva temeny svými tak asi poměrně od nás jest vzdáleno, jako od stanoucím u břehu Vltavského téměř královského zámku hradčanského. Ale bylo to zdání a přelud příliš svůdný.

Poněvadž na odpoledne ustanovena byla společná cesta zpáteční, odhodlali jsme se někteří „doběhnouti“ aspoň na protější Szolyisko (2899 m), jehož vrchol ve 2—3 hodinách zcela pohodlně slézti jsme hodlali. Vyšli jsme chutě, a ovroubivše jezero, dali jsme se bystrým krokem po lesnatém svahu hory do výše. Z prvu bylo nám jíti vysokým lesem smrkovým. Ten však záhy přestává a ustupuje širokým, nízounkým keřům kosodřeviny. V těch nešlo to již s chůzí ku předu tak snadno. Kde lesní pěšina přestává a chodec mezi rozsáhlými křovinami cestu klestiti si musí, tam vůbec zvolna jen ku předu spěti možno. Ale ta rozmilá kleč kryje svah do značné výšky, a mimo to svah vlnitý, pánvovitý, tak že, co jsi ode zdola mínil překročiti krokem jediným, vyžadovalo kročejů několika set!

Při tom ranní onen liják tak důkladně pronikl spodek i svršek hory, že za nedlouho až po kůži byli jsme chladným tím živlem prosáknuti. Čas ubíhal, cesty ku předu jako by vůbec ani ubývati nechtělo, poslední křovitá ovruba místo blížení se stále zůstávala, ač blízounkou na dohled, přece ještě velmi vzdálenou, výpary z promočeného šatstva našeho tvořiti počaly již mlhu ano při vyšším našem stoupání i mračno — ale kosodřevině, nehku-li vzdálenosti temena pořád jako by ještě přirůstalo. Posléze vypařili jsme již tolik vody — odjinud sotva se ty mlhy vzmohly — že zahalovaly celou horu před námi a pak přestěhovaly se i na svahy sousední, ale stoupání našemu posud nebylo konce! Prosím, vážil bys ty, laskavý čtenáři, cestu někam, kde vůbec bys neviděl ne dále snad než na kroků deset, a když vyhlídky na vyjasnění by nebylo žádné? Tuším, že sotva. A proto vrať se s námi, ač mrzut, a sbírej s námi botanické zvláštnosti, jako sasanky, hořce a kuklíky, anebo, jsi-li botanikem praktickým, nepomíjej těch krásných velikých hřibů a klouzků, které spolu s muchomůrkou v těchto vysokých polohách každého našince skutečně překvapovaly. Ostatně se původní mlhy srazily s jinými a nabyly povahy hrozivé. Kdož ví, nevyloudí-li se z nich za nedlouho bouře nebo při nejmenším prudký lijavec! Proto zpět, co nejrychleji, a cestou již známou; neboť voliti si zdánlivě cestu kratší, na př. údolím Mlýnice, jako napadlo nám, nemusí býti s prospěchem. Snadno se octneš v lese vysokém, odkud nikam neviděti, nebo mezi balvany, mechem zrádně zastřenými, kde při kvapu mohl bys lehce nechati nohu, nebo v bařině rašelinou svůdně obrostlé — a v takových případech se spěcháním více si škodíš, než bys prospěl.

Tak i my, prostudovavše horský terrain ve všech oněch možných směrech, znaveni a sebou samými uštváni i promočeni na dobro, s rozkoší nevýslovnou po kratinké té vycházce vítali jsme hladinu Štrbského Plesa, když se — nevědoucím, ve kterou stranu se dáti — z nenadání před námi zazrcadlila.

Pleso rozkládá se ve výši 1376 m, a jest na jižním svahu Tater největším jezerem, tvoříc rozhraní mezi pořícím Váhu a Popradu. Dosahujíc místem na více než 20 m hloubky, nemá přece, mimo destilovanou vodu lesní, již z prsti lesního svahu horského čerpá, a mimo přírůstek vody dešťové zcela žádného přítoku, a také ani od-

toku. Při tom přece dosahuje voda jeho největší teploty 18·1° C.

Svou příznivou polohou u samé vyšší paty Tater těší se z ovzduší dosti mírného, ale jest přece tak vysoko rozloženo, že se odtud utěšená vyhlídka jednak dolů do širého údolí, bohužel většinou co skrovná pastvina málo plodného, jednak na západ směrem ku Žilině, východně směrem k Poprad-Felce a Košicím otevírá. Na jihu, jak již výše řečeno, strmí vysoká temena, zahalená většinou černým lesem, z nichž především Ďumbír (2043 m) a Králova Hola (1942 m) svou mohutností nad jiné vynikají.

Z té příčiny, že i v bezprostřední blízkosti nalezá se železná trať, jest Pleso velmi oblíbeným cílem turistů. Odtud nepřekvapuje nás také jeho zařízení. Prostorná restaurace na jižním kraji jezera poskytuje vybranou krmi a (ač v některém směru drahý) nápoj i větší počet pokojíků k obydlení upravených a vůbec vše, čeho klidu a pohodlí vyžadující tourista předem vyhledává. V letní saisoně není v restauraci obyčejem obsluhovati pokrmem, kdy si kdo přeje, ale, přišel-li mezi svačinou a polednem, odkázán bývá až na oběd, na společnou tabuli (à zl. 1·50), která na místní poměry, co ceny se týče a v každém jiném ohledu vůbec, může se nazývati velmi vkusnou, vybranou a lahodnou.

Koho neduh nějaký sem až pod ty hory přivábil, nejen že zdravým, pryskyřicí páchnoucím vzduchem, příjemným rozhledem a — nevzal-li nějaké starosti s sebou, i pohodlným živobytím znenáhla uzdraviti se může; jemu i koupele dílem studené, dílem teplé mohou prospěti. A zvláště teplá lázeň borová v neduzích prsních nemůže minouti se žádoucího výsledku. O vybranou společnost a o zábavu postaráno tu nejen četným návalem cestujících, ale též obyvateli asi pěti rozkošných letohrádků, kolem jezera rozestavených (villa Pongráczova, villa Szentiványiho a j.). Vedle toho upravené cesty, které ani po dešti své žulové povahy neztrácejí, náležejí rovněž ku příjemnostem ceny veliké. Na horách život v té hlučné lahodě, jak naň zvyklí jsme v dolinách, obyčejně utuchne. Zejmena zpěvu ptačího a ssavců nebývá nadbytek. V tomto směru nemůže si však okolí Plesa stěžovati, a zvláště ne na ptactvo zpěvné, čehož hned ráno při našem příjezdu jsem si povšimnul. Ani byste nevěřili, s jakou rozkoší naslouchati lze tam zvučnému hlasu zcela obyčejné pěnkavky, která, ač jižní svah Tater náleží k říši maďarské, přece mezi smrčinami netajila se svým „pink, pink“, právě tak, jakoby k jezeru z některé naší zahrady na chvíli byla přilétla, a jak nám příjemně zaznívala sebou samým jednotvárný hlásek drobné sýkorky, která jako nejdovednější dřevolezka kolem větví kosodřeviny a jiného jehličí, provazci lišejníků bradatých a hřívnatých, hustě obrostlých, své skrovné snídaníčko si sháněla.

Také o zvláštní ssavce je postaráno. Svišť jest na Tatrách vůbec domovem, ale ovšem k žádné zábavě turistův — poněvadž tento opatrný hlodavec, jenž svou vlastní kůži má nejraději, při dosti jen málo podezřelém šelestu utíká v bezpečí do svých podzemních úkrytů čili nor.

Druhým, rovněž málo kdy vídaným obyvatelem hor jest kamzík, o jehož rozšíření po Tatrách se starají až úzkostlivě. Vždyť i u pěšin kolem Plesa stojí výstraha, „aby se v lesích nezpívalo nebo nekřičelo, poněvadž se v nich chovají kamzíci.“ — Kde pak se dole drží kamzík? K čemu by měl sokolí zrak a nezkalený sluch, nežli aby si oblíbil stanoviště co nejvyšší, tam ta olysalá, šedá temena, kde v trhlinách dosud se třpytí žíly sněhové, a k čemu měl by zručnost svých běhů, než aby příkré a srázné svahy a skalní propasti, kdež také proň nejvíce kořeněná potrava se skrývá, vyhledával? —

I geolog pokochal by se v sousedstvu Plesa zvláštnostmi nevšedními, z nichž především jedna odměnila by se mu za ostatní co nejskvěleji. Pozorujeme-li totiž tu a tam v okolí jezera roztroušené lesní jámy, odkud snad štěrk na cesty se vybíral, shledáváme, že kamení to jest obroušené a uhlazené, jako oblázky na pobřeží nějaké řeky, a drobnější hlinitopíščitou hmotou sypkou proložené. Ať kdekoliv jinde na př. u svahu našich vrchů balvany a drobné kaménčí pozorujeme, vždy shledáme, že jest neotřené, hranaté; ale tam ono obroušení nemůže býti bez závažné příčiny. Oblázky ty jsou ze žuly, která i temena tatranská skládá, neleží na vrchu, nýbrž hloub pod mechem a prstí lesní, tak že souditi dlužno, že tam uloženy a naneseny byly v časech pradávných. A dobou touto nepochybně jest doba glacialní či ledová, v níž i na Tatrách sídlily ledovce, rovněž tak se svahu znenáhla se posouvající a hromady kamení — moreny — snášející aneb podél břehů svých urovnávající jako to činí ledovce alpské až po dnešní dobu. Způsoby nakupení kamenů na jižním svahu Tater přivedly aspoň Dra Sam. Rotha k odůvodněné domněnce, že i stranou Štrbského Plesa — jako jinde po Tatrách — před věky ledovci se rozkládaly, čemuž prý právě i ta hojná jezera tatranská — oka — nasvědčují. Vždyť se novější dobou i o našich Krkonoších dokazovati začíná, že v oněch dávných časech temena jejich v sousedství Sněžky a Obřího důlu ledovci přikryta bývala.

Škoda, že jen skrovného času k výletu jsme si vyměřili; neboť již o třetí hodině odpolední bylo nám rozloučiti se s oněmi pohodlnými síněmi hostinskými, z nichž tak utěšeně pohlíželo se jednak na šedé a holé, stříbrnými pruhy sněhovými pozahalené velikány tatranské, jednak dolů do širokého považského úvalu. Jedinou útěchou zbylo nám, když jsme usedli v pohodlném železničním voze, že dlouho a dlouho ještě již ke Vrútkám se vracející provázel nás velkolepý Kriváň

REBEKA BARNESOVA.

Napsal **CHARLES READE.** Z angl. přeložil **Václav Černý.**

bchodník vlnou Mr. Samuel Sutton měl ve Fromeu veliký závod, který byl zdědil po svém otci a který sám ohromně rozšířil; měl k tomu však ještě zálohy okolo 150.000 liber dobře uložených na 4%, ze sta v solidním bezpečí. Žil skvěle v městě, ve velkém domě, který si sám vystavěl a který pojmenoval „Merino", v domě s bohatými lukami, zahradami s ohromnými sklenníky i konírnami — vším dle nejlepších vzorů. Miloval zaměstnání a strávil celý boží den v písárně; miloval svou ženu a trávil své večery v zábavách doma.

Pojednou však tento tichý život porušen byl v jediném měsíci; žena jeho chřadla a náhle zhasnula i zanechala ho zde úplně opuštěného. Nezůstavila zde ni jediného dítka, které by na ni upomínalo, tak milovanou, tak zbožňovanou; ni jediného živoucího tvora k obveselení, kromě oblíbeného psa a opuštěnou, osiřelou dívku, kterou si před osmi lety vzala do svého domu, a pak už jen nesmrtelnou upomínku na svou starostlivost a nezištné jednání. —

Následovaly ovšem den co den konešivé návštěvenky, plné neupřímně šících slov výborně volených, dobře stylisované, psané s patrnou sympatií, avšak se zrakem, ve kterém se nenalézala nejmenší stopa smutku a dokonce ne stopa jediné slzy. Celé zástupy služebníků mluvily sice před ním o ní se zatajeným dechem a se žalostivými pohledy, ale Mr. Sutton vídal je v zahradách se smáti a se hašteřiti, což jej do duše bolelo a urážělo. Jen jediná bytost kolem něho opravdu se rmoutila. Byla to schovanka nebožky jeho ženy, Rebeka Barnesova. Dlouhý čas se tato dívka ani nepousmála, jak on sám, a častokráte z nenadání vypukla nad svou prací v usedavý pláč a vzlykot.

Až do té doby hrubě si jí ani nevšímal; nyní však pohlížel často na ni se zarosenýma okem a se zalíbením, a dokonce jí i řekl, a to jednou pro vždy, že chce jí býti vždy takým přítelem, jakou byla k ní vždy nebožka jeho žena.

Mladá dívka, přízní Mr. Suttona takto vyznamenaná, byla půvabna; byla štíhlá a silná, její tvář podobala se tvářím anglických krásek vesnických; měla světle hnědý vlas, velice bílou pleť, tmavohnědé oči, vzezření přebíhající z barvy bílé do růžové a naopak s malem přimíšené hnědé barvy, přímo roztomilé, nejvyznačnější na dvou ovalných lících; s ústy dosti širokými, ale spůsobnými, a s krásnými zuby, pravou to její okrasou; s malým, poněkud zdviženým nosíčkem, roztomilým nepřítelem její dokonalé krásy; toto vše možno shrnouti v půvab její osoby.

Vychována pod dozorem paní se znamenitým ostrovtipem i citem, četla zběžně a nahlas, a to výtečně, psala jako pastor; vařila dobře, uměla nasoliti a naložiti maso i ovoce; uměla mésti, prášiti, stříhati i šíti šaty, dovedla zručně žehliti i vyvěsiti šňůry a pověsiti prádlo; neuměla však hrati na klavíru a nezatančila jediný takt obyčejné polky.

Paní Suttonova zamýšlela ji vždycky udělat hospodyni: ovdovělý její muž vyptával se jí na vše a zkoušel ji k nastávajícímu úřadu; prozatím byla ještě příliš mladou.

Měsíce ubíhaly, avšak Samuel Sutton trávil neustale trpkou samotu svou sám. Měl jediné příbuzenstvo, které ještě tak tak ho zajímalo, a to byl Joe Newton, syn po zemřelé jeho sestře, odvážlivý hoch z Etonu, kterého častokráte musil karati. Joe byl právě v Oxfordu, a pan Sutton pozval jej na velké prázdniny k sobě, a byl zcela odhodlán jej upřímně milovati.

Zatím co jest na cestě, dovolme si několik slov o jeho povaze — v téže době: byl dobrý žák, výtečný athleta; uměl se znamenitě bít pěstmi, neboť předcházela jej pověst jako nejlepšího zápasníka pěstí z celého Oxfordu, byl veselý hoch, prostřední postavy, širokých prsou, rozhodné to známky fysické i morální odhodlanosti a čítal právě dvaadvacet let.

Přišel do „Merina" a naplnil ihned celý dům životem. Jezdil neustále po jezeře; chytal ryby, prohánél se při hře míčem, pořádal hry se sousedními kluby; neustale přicházel k strýci pro „něco na zub", tu zase horlil, pojednou se opět rozpovídal a obveseloval celý dům i sousedství, přišel k Rebece Barnesově, pohlížel na ni tak dlouho, až zrušil její klid a srdce její zcela rozechvěl.

Jednoho krásného letního večera byla společná večeře na oslavu obžínek; rolníci toho dne pili farmářský cider bez konce. Vraceje se z této slavnostní hostiny potkal obrovský vozka Rebeku Barnesovu a stavěl se k ní s podivuhodnou důvěrností. Rebeka uklouzla, běžela a mimovolně vykřikla. Bylo to zrovna u ohrady, kam Joe právě přišel za zábavou. Jakmile zaslechl výkřik, pohlédl přes ohradu a mimoděk do postrašeného obličeje Rebeky v okamžiku, kdy onen hromotluk ji chytal. Dívka upěla.

„Pojď sem a nech ji, milý příteli!" zvolal Joe, patrně při humoru jako vždy.

„Kdo jsi?" otázal se vozka nepříliš vlídně a vyzýval jej k potýčce.

465

ROZDÍLNÁ SLUŽBA. Národní píseň z Budějovicka. Kreslil Mik. Aleš.

[illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible] Rebece, [illegible] pro Joea [illegible]

[illegible] Rebeka, [illegible]

Tentokráte opozdil se Joe [illegible] tak dlouho, že to pro Suttona nezůstalo bez významu.

Učinil s oběma vinníky krátký proces.

„Rebeko," pravil, „buď tak hodna a opusť toho mladého blázna. — Joe, nech ji na pokoji. Ona jest služkou především, a já nechci, aby si také hlavu pomotala."

Rebeka se začervenala, vykřikla a slíbila uposlechnouti.

Joe stavěl se povolným a odešel na oko klidný. Druhého dne však čekal na Rebeku, která byla vyšla z domu, vyznal se jí ze své lásky k ní a učinil jí návrh, aby s ním uprchla.

Instinkt ctnosti nahradil v tomto okamžiku zkušenosť; ihned rozhodně odmítla jeho návrh, nedala se másti a šla svou cestou klidně domů.

Nicméně, dříve než ji opustil, uznal svou chybu a prosil ji za odpuštění, žádaje, aby čekala naň, že jakmile obdrží místo, ihned si ji vezme za ženu.

To bylo něco jiného a ženská láska brzy zapomíná na mužovu opovážlivosť a přenáhlenosť. Bezstarostný Joe shledal brzy své přenáhlení a kojil se nadějemi po celá tři leta; dopis stíhal dopis a Rebeka k vůli němu odmítla farmaře Mortlocka, jenž neměl v celém kraji sobě rovna.

Znenáhla však listy Joeovy se opozdovaly a konečně staly se řídkými a vzácnými. On pak sám vyhýbal se strýcovým pozváním, předstíraje mu své vycházky s učiteli svými po Walesu.

V té době Rebeka vůčihledě bledla, stávala se uzavřenější až i tušila, že jest opuštěnou. Náhlý obrat ujistil ji o všem. Joe stal se kněžem. [illegible] se s [illegible] Florencí Tivertonovou, [illegible] z vážené rodiny, se vznešeným příbuzenstvem, s osmdesáti tisíci, které před svatbou [illegible] na ni a na její dítky.

Mr. Sutton [illegible] to všem svým přátelům s [illegible] a [illegible] i sdělil s Rebekou, kterou [illegible], když pošívala [illegible] u jeho košile. Byl [illegible] šťastným sňatkem svého Joea tak, že [illegible], že [illegible] potěšiti každého na světě, a [illegible] v dobrém humoru vypravoval [illegible] Rebece s největší [illegible], že slouží jen tak pro [illegible] šťastným novomanželům.

Rebeka [illegible] pozbala se ledovým [illegible], [illegible] se a pískala opět zvolna, ale [illegible] a [illegible] dále obšívati.

„[illegible] byste [illegible] přáti štěstí!" dodal Mr. Sutton.

„[illegible] — [illegible] — [illegible] — štěstí," odpovídala [illegible] a [illegible] mechanicky zvolna dál.

Mr. Sutton pohlédl na ni tázavě, avšak nepromluvil s ní více, než jak bylo jeho zvykem po celou dobu její služby a odešel za svým [illegible].

Rebeka šila dále [illegible] však mráz přeběhl a na to [illegible] se slzy. Odložila svou práci a položila tvář svou na bílé jemné plátno a hořce plakala pro své štěstí; bohatými slzami smáčela manžetku svého pána a velitele.

Za nedlouho po tomto okamžiku poslal pro ni Mr. Sutton, aby ihned k němu přišla.

„Jste mladá," pravil váhavě, „avšak jste věrná a oddaná."

Po tom se obrátil a pohlížel na podobiznu své ženy. „Ano, Jane, zkusíme ji," dodal. A na to, aniž by se obrátil od podobizny své nebožky ženy: „Rebeko, vezměte si k sobě všecky klíče, uvidíme, jak dovedete spravovati náš dům."

„Pokusím se o to!" odvětila; na to pozdravivši se slzami v očích odcházela od Mr. Suttona, jenž dlel zrakem svým na té, již ona tak vroucně milovala.

Rebeka Barnesova konala po celou dobu, co byla u Suttonových, velmi prospěšné studie na služebnictvu i služebných domácnosti a proto nastoupila svůj úřad s jistými ekonomickými ideami zcela odhodlaně.

Nehnala se splašeně za svým úřadem, aniž ukazovala sebevědomě svou moc, nýbrž vše zpovolna obstarávala, jistě a obezřetně, služebnictvo na sebe navykla, s ním vždy týdně účtovala ku prospěchu svému i jich.

Obdržela klíče, ale průběhem osmi měsíců zdvojnásobila jich počet, když dal jí Mr. Sutton rozkaz.

„Barnesova," pravil, „Joe a jeho žena přijedou k nám příští úterý, v pět hodin odpoledne. Dejte vše do té doby do pořádku, přenechte jim nejlepší pokoj a učiňte jim nejlepší pohodlí."

„Ano, pane," odpověděla a ihned šla vše rychle vykonat.

Okamžitě dala služkám rozkaz, aby vysmýčily vše v pokojích, prohlédly kamna, koberce, povlékly čistými povlaky veškeré podušky, otřely zrcadla a obrazy a urovnaly v oknech květiny. Při tom pak sama vypomáhala co nejrychleji a nejprospěšněji.

Pojednou vzpomněla si na Joea Newtona a na jeho ženu.

„Zajisté je krásná, velmi krásná. Jinak ani býti nemůže. Mezi jiným namanula se jí myšlenka, zdali snad nevypravoval Joe své ženě o ní. „Oh ne, jistě ne; vždyť by se musil před ní stydět," sama si odpovídala na tuto myšlenku, která působila na ni tak, že chvíli byla bledou a znenáhla se až do krvava začervenala.

Novomanželé přibyli se svou služebnou. Domácí služka ukázala jim vykázané pokoje a dovedla je k nim. Rebeka Barnesova vzdalovala se pro okamžik setkati se s nimi a vyčkávala znenáhla blížící se náhodu.

Druhého dne v příhodné chvíli tázala se paní Newtonové s obvyklou úctou a oddaností, čím by jí směla posloužiti.

„Vy jste snad ho — hos —" protahovala mladá paní.

„Ano, hospodyně, milostpaní."

„Hospodyně? Vy? Ale vždyť jste příliš mladá."

„Ne snad tak mladá, jak vyhlížím; a k tomu jsem již šestnácte roků zde v domě —" odvětila na její podivení a otázku.

„Nepřeji si teď ničeho," zněla odpověď. „Pošlu si pro vás, budu-li sobě něčeho přáti."

V těchto bezbarvých slovech bylo něco hrdého, drsného, nepřátelského, spíše velitelského, než aby vše to platilo domu, ve kterém byla hostem.

Čeleď paní Newtonová neokouzlila. Přála si býti obveselována, ale neměla pražádného citu a taktu. Hlas její zněl s vysoka, ale sama neuměla poslouchati. Manžel její nicméně byl jí stále nadšen a obtěžoval svého strýce litaniemi o její dokonalosti.

Události se nezměnily, až sama počala býti sdílnější ku starému Samuelovi; se zřetelem na jeho neodvislost upotřebila vší své výmluvnosti jako výtečný bakalář a udávala před ním všecky své veliké zkušenosti. Mezi jiným prohodila, že má příliš mladou hospodyni v domě.

„Ona jest mladá," odvětil ... „avšak je zkušená a pak žena má ji vycvičila."

„Ah, toť je zcela něco jiného!" okamžitě podotkla, ale opět pokračovala ve svém poučování dále, neustále připomínajíc Mr. Suttonovi mladost Rebečinu a jeho vdovství, spojila vše obratně s lidskými pomluvami, obešla Mr. Suttona a přešla opět na mladost Barnesovy, a že by lépe bylo, kdyby pan Sutton měl v domě rozumnější, chtěla prý říci usedlejší hospodyni."

„Záleží vám tolik na tom, má drahá?" odpověděl Mr. Sutton pevně tázavým tónem, který mladé paní okamžitě celý proud řeči zastavil, takže cítila, že až do duše se jí vtírá nenávist i zášť proti Rebece Barnesově za tuto porážku. A také ihned vyhledala si Joea, vypeskovala ho řádně pro pohanu a urážku, jichž musila zakusiti, kterých sic neviděla, ale cítila, jak dopadly na její srdce těžce uražené. Nebylo její zvykem, aby chybu, kterou sama spáchala, potahovala na sebe, ať to již bylo za jakýchkoli okolností.

Joe, tento fysicky pravý hrdina, za to však morálně zbabělec, neosmělil se vyvrátiti jediného slova a snášel pokoření své zcela klidně.

Nicméně po obědě, ačkoli sám uznával, že tato neomylná osoba vyvedla přehmat, zaplašil vtírající se myšlenku o nevinném vypeskování a počal opět zpívati litanie o její velikomyslnosti, šlechetné snaze, přátelských zájmech atd. atd.

Strýci Suttonovi ošklivila se co nejvíce takováto manželská licoměrnosť, až konečně řekl: „Nuže, Joe, jenom se nestaň dokonce již tak zbabělým oslem. Ona jest tvou ženou, a to dostačí; nemysli však sobě, že jest vzorem." Tím mu nadobro zastavil proud řeči.

Zdrželi se zde ještě po dva týdny a potom odjeli zpět domů. Mr. Sutton, který nyní častěji za den si vzpomněl na Rebeku Barnesovu, jakož i na úsudky mladé paní Melusiny o ní, když se byl opět setkal s Rebekou o samotě, otázal se jí, kterak soudí o ženě jeho synovce Joea.

„Dobře, pane," odvětila Rebeka, moudřejší a opatrnější v řeči, nežli paní Melusina, „ona mohla se vdáti lépe, a mohla se vdáti hůře."

„Ovšem, její hlas jest pro mne příliš pronikavým," odpovídal pán. „Avšak domnívám se, že si ji vzal k vůli kráse."

„K vůli kráse? Kterak to, pane, s takovým zobákem před nosem a s takovou širočinou před ústy?!"

Mr. Sutton se srdečně zasmál. „Ó vy ženy, kterak jedna druhé dovedete se obdivovati. Avšak poslechněte, myslím si, že není to vděčné a pěkné, o ní tak mluviti, neboť vyslovila se o vás velmi lichotivě."

„Snad o mém zevnějšku?" pronesla Rebeka. „Co tím myslila, vím. Ah, chtěla, abych šla od vás pryč."

„Oh, nesmysl!" odpověděl Mr. Sutton, avšak neušla mu ta významná mluva na půl slova v úsudku jedné ženy o druhé.

Rebeka byla velmi šetrnou, aby pokračovala. Raději utekla se k sebezapírání. Tanula jí neustále jen na mysli návštěva paní Newtonové, a způsob, kterým se k ní chovala a kterak se přičiňovala, aby dostala ji z domu, v němž ztrávila dětinný svůj věk.

„A on to viděl a neřekl jí ničeho!" pravila k sobě, „ten, který mne ochránil před takovým obrem. Muži jsou nevšímaví a těžko chápou a zvolna porozumějí!"

Následujícího roku přišel Joe sám. Byl ho opět plný dům. Rebeka všemožně se mu vyhýbala, neboť zdálo se jí, že stará náklonnost k ní u něho se probuzuje, a to ji děsilo.

Dvě léta později přišli opět oba dva manželé spolu z nenadání bez ohlášení. Nicméně bylo vše jim ku pohodlí přichystáno, jak se jinak ani nedá mysliti v domě tak dobře spravovaném.

Příčina tak rychlého a náhlého příjezdu brzy vyšla na jevo. Jak se ukázalo, promarnili naši novomanželé dvojnásobně tolik, než co jejich příjem obsahoval a dluhovali nyní dva tisíce liber a k tomu všemu usídlila se jim v domácnosti exekuce.

Strýček Sutton byl velmi rozmrzelý. „Dluh je nečestný," pravil, „nuže," dodal, „sepište všecky své dluhy. Zkusme podívati se pravdě do očí, oba, a přepočítejme je."

V téže době zastávala Rebeka úřad účetního v privátních záležitostech a její věrnost a mlčenlivost získaly jí obecnou důvěru. Mr. Sutton častěji se s ní radil o tom a o tom, a bylo vidno, že k svému úsudku rád pojil též úsudek její. Nikdo nebyl tak obezřetným a rozšafným jako sám Sutton. Ale nade vše byl solidním mužem, a tu jest těžko vždy zdáti se klidným a mírným.

„Zlá událost, Rebeko. Nuže rád bych věděl, co vy byste podnikla na mém místě?"

„Co bych podnikla? Proč zaplatiti bych měla ihned dluhy pana Joea?"

„Pojďte, pojďte," pravil Sutton, „ona jest již přístupnější. Řeknu jí vše."

„Vida, pane, kde máte oči? Tři tisíce guineí nedá se tak lehko nasbírati. Je to pravé zlodějství. Zlodějství, které nemá v celém Fromeu sobě rovna. Znám podobné z Londýna. Jenom všimněte si její prstů. Jsou pokryty diamanty a rubíny — jest to také několik set liber, ba i více. Tak se rozbíhají panu Joeovi peníze! Ano, tak! Byla bych mu radila, aby si byl vzal místo té vznešené dámy raději — služku."

Mr. Sutton tvářil se velmi vážně. Nicméně zaplatil vše a roztrhal směnky. Nešťastnou náhodou pak, místo aby dal poučení paní Newtonové, zavolal si stranou Joea. Pravil mu, že jest mu velice nepříjemno, když vidí, kterak paní Newtonová tak výstředně sobě chodí.

„Můj milý strýčku!" odpověděl Joe, „proč? Ona přece jest něco jiného, než snad jiná žena; ona se ještě příliš zapírá. Já bych zasluhoval, že se neřídím podle ní."

„Nuže, jest to vše pramizerný humbug!" křičel rozhorleně Mr. Sutton. „Což nevidíš, že jsem jí musil dáti tři sta guineí na výpomoc, a což nevidíš ty její prstíčky přeplněné diamanty a rubíny a ty nádherné kožichy? Prosím tě, prosím tě, kde to máš jen oči. Ne, nedám se mýliti. Každý ví, co takový kožich stojí, nu a ty diamanty — to též každý ví."

Joe celou tuto rozmluvu ihned spěchal obšírně vypravovati své ženě, ale velice krotce, ne snad, aby jí vytýkal marnotratnost, ale aby ji varoval před strýcem Suttonem. Chtěl se postarati o bezpečný poklid.

Finessa jeho však minula se s účinkem.

„Toho jest vinna ta žena!" zvolala jako bleskem paní Newtonová.

„Jaká žena?"

„Barnesova. Ona mu namluvila — chce dě lati různice."

„Ó ne, ne, to starý lišák sám prohlédl!"

„Pro můj kožich! Ne, to jest ona!"

„Nuže dobrá, drahoušku, já však tak nemyslím; avšak je-li to skutečně ona, nechtěl bych se jí za to odměniti."

„Jakže, mně snad vzíti moje kožichy a diamanty? To by ještě scházelo. Co myslíš, že jsem za ně dala? Budu jich nosit ještě více — desetkráte více."

„Kš! Kš!" volal slaboch-manžel, její hlasem všecek omámený, na kohouta, jehož hlas ze dvora se tak rozléhal, že až vnikal do pokoje, jako hlas pronikavé trubky. (Pokračování.)

MRTVÉ THYRSE.

Napsal LORD BYRON.

V šumotu lidstva na chvíli
tvůj obraz bledne v prsou mých,
leč v samotě ten spanilý
stín duše tvé vždy svítí v nich!
Ta chvíle ticha milostná
tvou drahou bytost vrací mi
a žal, že svět ho nepozná,
zde plyne vzdechy volnými.

Ach, tím mě neměj za zrádce,
— vždyt jsem jen zrádce citů svých! —
že, nevěren tvé památce,
jsem před lidmi jen žert a smích!
A nemni, že jsem zapomněl,
když nejevím se zasmušen —
já nechci, by též jiným zněl
vzdech, který patří tobě jen!

A jestli číší nezhrdám,
v ní nechci tebe zapomnít:
vždyt chtěje smrt těm vzpomínkám,
bych musil doušek Léthe pít!
A kdyby číš snad stačila
těch vzpomínek mi rozbít svět,
že o tolik mě zloupila,
zde v kusy bych ji rozbil hned!

Neb nemít tebe v duši své,
čím vyplnil bych poušt tu, čím?
A opuštěné urny tvé
kdo střeh' by popel srdcem svým?
Ach, nikdo, nikdo. Hrdý jsem
na žalnou tuto povinnost:
ať cizí jsi již v světě všem,
já vzpomínám a na tom dost!

Vím, stejnou péčí byla bys
můj popel ctila jediná:
teď neoplakán zmizím kdys
s jeviště — kdo mne vzpomíná?
Že tebe v žití našel jsem,
to děkuji jen přízni hvězd:
leč světějším ty's byla snem,
než jakých člověk hoden jest!

Přel. *Antonín Šnajdauf.*

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

Společnost, rozhodnutím paní Orelské poněkud zaražená, následovala dámu do pracovny malířovy. Všichni mlčeli. Náš poeta kráčel poslední v průvodu své velitelky.

Květ její pyšné krásy pokročil během minulých let pouze z vonného jarního půvabu do sálavé letní nádhery. Graciosní tvary nabyly okrouhlejší luznosti, rty uzrály v sladší, kypřejší vnadidlo polibků, oči roznítily se slunečným leskem, jenž přemohl ranní chlad, rozptýlil mlhavý závoj a dostupoval planoucím žárem poledni výše a horoucnosti.

A tento žhoucí, opojný zrak zasypával Zdeňka deštěm teplých a lichotných paprsků. S jasným, vděčným úsměvem i pohledem plným zalíbení a hluboké, srdečné přízně zírala paní Orelská na mladého malíře, sledovala všechny jeho pohyby, prohlížela jeho práce.

Proslulý aisthetik z Prostřední Lhoty upínal se důstojně v reservu; nemálo na podiv byly mu věci, které byl jaktěživ na malbách Zdeňkových nespatřil a jež paní Orelská viděla, o nich s mladým Jirsíkem a se slečnou Živnou čile promlouvajíc. P. D. V. Hlubocký byl nakloněn považovati celý ten hovor za nový důkaz pracizácké neslovanskosti své velitelky, neboť Týnecká paní ani slůvkem nezavadila o německé školní knížky, na kterých věhlasný professor Dřímala své polemické sťati o ryzí slovanskosti zakládal, nedovolávala se německých vzorů a neprýštila německými citáty, jako řečený věhlasný učenec, kdykoli se k povšechnému rozhledu vyšinouti a ruku velebně o nějaký německý špargál opřev, lekce o slovanství udíleti ráčil.

Však břitká, byť i hladká jizlivost paní Orelské nedala si ujíti přítomného poetu, aby jej neranila do hlubin jeho nevinné duše.

„Přiznám se," pravila mimochodem, zahlédnuvši silhouettu dlouhovlasé hlavy básníkovy na velkém okně atelieru, „že urychlení mého dnešního výletu do Prahy jest zásluhou páně Vymetalovou. Jako řádná obyvatelka Týnecká odebírám i čítám náš okresní časopis. Pan Vymetal náleží mezi jeho přední spolupracovníky a z jeho péra vyplynulo roztomilé úvodní pojednání, kterým obohaceno poslední číslo tohoto listu. „Sláva našeho umění" jest nadepsán tento článek, v kterém pan Vymetal zvedá vysoko prapor českého ducha a brání jej vítězně contra vent et marée, totiž proti zneuznání ve vlasti samé. Záslužné slovo, sans doute, a nelze je ani dosti často našemu obecenstvu opakovati. Pan Vymetal ukazuje svému čtenářstvu v gloriole štědré slávy dva výtečníky, pocházející z našeho okresu a zasypává je superlativy chvály, založené na znaleckém posouzení. Oba tito znamenití umělci jsou knoflíkář Vošáhlík a mladý malíř Jirsík. Povzbuzena, vypravila jsem se ihned do Prahy, vyhledala Vošáhlíka, poznala v něm poctivou duši, důmyslného a snaživého řemeslníka, který se sám z ničeho pracně povznesl. Jsem potěšena touto novou známostí a propůjčila jsem své radosti hned výrazu požádáním, aby pan Vošáhlík dodával veškeré knoflíky, potřebné pro uniformované zřízence na mých panstvích. A od řádného řemeslníka spěchám sem, abych nasytila svou zvědavosť po známkách podobnosti výtvorů Jirsíkových s výrobky Vošáhlíkovými. Pan Vymetal postavil oba tyto nadané muže do jedné řady, ovroubil je týmž věncem vavřínovým; ký div, že v malé ženské hlavě mátly se a splývaly knoflíky s obrazy, až jsem byla všecka zmámena. Ke své radosti a na potvrzení mých dosavadních zkušeností a názorů poznávám zde, že řemeslo a umění jsou přece dva samostatné obory lidské činnosti. V tom i v onom lze býti velikým, leč rovnati je k sobě nelze. Možno, že vyskytne se i geniální kuchařka z našeho okresu, která dobude si světového jména vynálezem nových buchtiček, a možno, že Zdeněk Jirsík za několik let bude dobrým, nikoli však velikým umělcem. Přes to bych prosila pana Vymetala, aby potom zkrotil poněkud své nadšení pro štětec Jirsíkův a nevelebil jej týmž dechem, jako pekáč inventeurky buchtiček. Mohl by zavdati opětně příčinu k nedorozumění. Vyhovíte mé prosbě, pane Vymetale?"

„Přání vaší milosti jest mi rozkazem," odvětil povolně P. D. V. Hlubocký, jemuž nic kloudnějšího krom této fráze nenapadlo. V duchu vzpíral se proti utrpenému pokoření; ale co zmůže duch proti hmotné moci, propůjčené osudem zlomyslné, neuznalé ženštině, cizáctvím proti všemu domácímu poštvané.

Paní baronka ovšem uronila za chvíli něco balsámu na ránu v duši poetově, lze-li nazvati lékem připojení soutrpitele. Tímto soutrpitelem byl krom všeho nadání Zdeněk.

„Z něčeho bych vám přece činila výtku, mladý příteli," pravila paní Orelská, dokončivši obchůzku a vracejíc se poletem svých zářivých zraků k jednotlivým obrazům, jež v dosahu její očí byly umístěny. „Nemýlím-li se, jest vaše fantasie v pod-

ručí utkvělé nějaké představy ženské tváře. Vyvolený váš ideál vládne vaším štětcem a nutí jej, abyste se obíral poříde touž podobou. Dívčinka bez odporu sličná, její expression favorite jest roztomilá líbeznost andílka; rozmnožujete ji s oblibou v rozličných variantech, ale — nepřála bych vám, abyste uvázl dans ce choeur des anges. Je to komposice vaší obraznosti nebo skutečná bytost?"

Tvář Zdeňkova hořela plamenným ruměncem.

„Emancipujte se poněkud z její vlivu," radila paní Orelská, nevidouc buď schválně buď líčeně rozpaky malířovy a nečekajíc na jeho odpověď. „Mohla by vám býti osudnou, zavedla by vás na půdu sterilnosti, z které vyrůstají časem plody nechutné."

Tak! Zdeněk dostal také svůj šleh, řízný, hluboko sahající.

„Paní baronka vyjádřila zřetelně dojem a konklusi, které jsem i já nejasně pociťovala," připojila se s interessem slečna Živná. „A mně se podobá, že originál hladkého toho líčka znám, a sice z blízka. Podivno, kterak někdy nedovedeme se rozpomenouti na jméno kvítka, jehož vůně nám častěji zalichotí. — Pan Jirsík by ovšem nebyl ochoten dopustiti se možné indiskretnosti," usmála se slečna s přídechem dovádivosti. „Vzpomínejme tedy —"

„Nelámejme si hlavy," radila nedbale paní Orelská. „Model jest nahodilou hmotou jako cihla skrytá v konstrukci stavitelské. A tyto jednotky nemají jmen, pravda-li, pane Jirsíku?"

Pravožijovi ušel nalchavý přízvuk slov paní baronky.

„Přece, nejmilostivější paní," ozval se, aby posloužil a zároveň aby vystoupil zase pomocí svého důvtipu z pozadí, do něhož byl prve zatlačen, „Zdeňkovi tane na mysli vzácný vzor, baroneska Celina. Divím se —"

Poeta nedomluvil. Káravý, ano hněvivý pohled z jiskrných očí paní baronky vjel do proudu úslužných slov jako drtivý blesk. „Mlčte," kázal mu. „Kdo se vás ptá, všetečný človíčku?!"

„Skutečně," potvrzovala slečna Živná, zaujatá všecka zajímavým nálezem. „Tvoje dcera, Marie. Skutečně podivno, že jsme jí nepoznaly," smála se. „Ani vlastní či nevlastní matka."

„Ah," mínila paní Orelská opětně týmž nedbalým tónem, jímž se ráda přes choulostivé thema přehoupla. „Nejeden rys upomínal mne na ni. Ale považuji tento zajímavý detail za nahodilé lichocení malířského štětce mé dceři. Bývá tak někdy jako s melodiemi. Mnohá pronásleduje nás dlouho, zní nám v uších, svádí k opakování, aniž bychom mohli říci, že jsme si ji oblíbili. Z takové pokušitelské hudby rádi vybředneme, a umělec jest i povinen zbaviti se její vlivu."

„Namahátе se obnovovati podobu Celininu z paměti?" tázala se slečna Živná „Pokud mi vědomo, neseděla posud před vaším stojanem."

„Ó ano," vyhrklo upřímně ze Zdeňka. „Lonského roku, v září, za jednoho z těch tichých, velkých dnů pozdního léta, kdy vše v přírodě bývá klidnější a světější, než na jaře nebo v létě. Byl jsem právě za pozváním milostivé paní baronky na Týnci, a obral jsem si v parku pro akvarel pěkný, šarlatovým listím a pásmy slunečního jasna vyzlacený prospekt pod bezedným azurem. Baroneska Celina seděla vedle mně, snila, prohodila chvílemi poznámku, nebo zanotovala sladkou, nevinnou nějakou píseň, a vše kolem nás bylo tak ryzí a tiché, jako hlubina jasné pohádky. Bylo mi skutečně jaksi jako v pohádce, a když jsem se po dvou hodinách z hravé práce vytrhl, usmíval se na mne k mému vlastnímu překvapení z papíru obličej baronesky Celiny, a daleko za ním teprve tratil se parkový prospekt jako pouhé žhavé pozadí roztomilé hlavinky. Uschoval jsem si tuto hříčku nestřežené fantasie, zabýval jsem se jí častěji doma, abych ji propracoval, a z této vděčné kratochvíle přenesl snad můj štětec bezděky leckterý tón a rys do prací jiných —. Toť vše."

„Voilà tout! Jak jsem řekla," prohodila paní Orelská, jakoby probírala se k lhostejnému přisvědčení z myšlenek, jež dávno již nepatrný předmět hovoru pustily. „Sledy těchto hříček byly mi však patrny na Žofíně —"

„Milostivá paní baronka ráčila i tam již zavítati?" otázal se Zdeněk.

„Ano, zajela jsem si tam od knoflíkáře a poznala jsem vaše hezoučké pracičky na prvý pohled bez katalogu. Máte již svůj ráz, mladý příteli. Vaše genrové studie zastiňují vítězně etiketové hlavičky na čokoládu od Eberta, rovnají se měkkým provedením Portaelsovi a jsou mnohem teplejší a životnější než vápenná Guffensova Řekyně. Bohužel, přišla jsem pozdě. Chtěla jsem si něco od vás koupiti, a v kanceláři mi řekli, že všechny čtyry vaše obrázky jsou prodány."

„Je-li možná!" podivil se Zdeněk radostně. „Vždyť včera ještě — A kdo —?"

„Nevím. Kupec deponoval pro vás peníze u tajemníka, nepověděl své jméno a přijde si po výstavě pro obrázky sám. Ale toť vedlejší. Chtěla jsem říci, že na tomto úspěchu nemáte přestati. Il faut battre le fer tant qu'il est chaud. Váš talent je posud svěží a poddajný. Bylo by ho škoda na ztuhnutí a sestárnutí v Praze, která vám poskytla vše, co poskytnouti může. Doporučuji vám, abyste bez únavy pracoval dále, zpruhou nových vzorů a podnětů —. Chcete do Paříže nebo do Italie? Doporučovala bych vám Paříž."

„Především do Vlach," vyjadřoval Zdeněk chvatně svou touhu. „Ale kterak, milostivá paní?"

„Pojedete nejprve tedy do Vlach," rozhodla úsečně paní Orelská. „Netrať me o tom slov. Uchystejte se na cestu a dejte mi v brzku zprávu, kdy chcete odjeti."

Předstírajíc nutkavý spěch, umlčela paní Orelská všecky díky Zdeňkovy, zavěsila se na rámě slečně Živné. A odešla, rozloučivši se v přívětivé srdečnosti se Zdeňkem i stručným panským sklonem hlavy s Pravožijem. (Pokračování.)

FEUILLETON

Manželství u nekulturních národů.

(Pokračování.)

Žena stává se úplným vlastnictvím svého manžela jako každý jiný majetek a týž může s ní jednati, jak mu libo. U některých kmenů však i to, co s sebou žena přinesla, zůstává její vlastnictvím. U negrů Loango i u negrů Sachari musí ještě muž po sňatku zabezpečiti ženě své materielní postavení, odděliti část svého jmění pro případ smrti nebo krutého s ní jednání. Poměr tento rovněž propůjčuje jí právo k rozvodu a k tomu, že může svého manžela i opustiti. Zde už jeví se přechod k národům kulturním, úplné porobení ženy mizí a některá její práva se uznávají. Žena je majetkem mužovým, ale za jistých podmínek — bude-li s ní jednati lidsky.

Rozvod u některých národů není věcí neobyčejnou. Jistý cestovatel znal mladou, 17letou ženu, která se za rok třikrát dala rozvésti a znova se provdala. Příčinou rozvodu může býti maličkost, mnohdy pouhá kaprice. Slyší-li v noci muž nebo žena křik zlověstných ptáků, pokládají další společný život za nemožný a rozvod je dovolen.

U mnohých národů lze žádati za rozvod jen muži, ženě ne. Nejčastější příčinou rozvodu bývá bezdětnost; tu žena vždy za vinnou se prohlašuje. Viní ji z nevěry a muž i příbuzní jednají s ní co nejhůře. Odtud se stává, že bezdětné ženy mnohdy, jako na př. v Angole, končí samovraždou.

Neplodnost žen přičítá se mimo nevěru též vlivu čar a zlých duchů, proti kterým muži znají tisícerá zaklínání. V Badagase bezdětné ženy odvedeny jsou na několik dní na horu, kde vzývati musí idol mankalinka, který jim poslati má děti; bezdětné ženy přicházejí k němu s mnohými prosbami a obětmi, ponejvíce s kokosovými ořechy. Nemůže-li však mankalinka přes to přese všechno ničeho pro ně učiniti a žena i na dále neplodnou zůstane, musí přivésti muži svou sestru, jelikož bezdětná žena hospodyní v domě zůstati nemá práva. Nemá-li ji kdo zastupovati, musí manžela zůstaviti a odejíti ku svým rodičům.

U tuzemců na ostrovech Karolinských smí muž bez příčiny, z pouhého vrtochu a kdykoliv zahnati ženu a oženiti se s jinou; žena práva k rozvodu nemá, leda by původem byla z vyšší třídy národa, než její manžel.

U mnohých kmenů manželství neuzavírá se na celý život. Tak na př. u Guronů děje se tak třebas jen na několik dní; u jiných plemen střední Afriky na několik měsíců a nanejvýš na jeden rok. U tuzemců Virginie, zvláště u Muohogusů uzavírá se manželství pravidelně na jeden rok: nemají-li po uplynutí tohoto roku dítěte, rozejdou se, v opačném případě obnoví se manželství ještě na rok následující. Tím objasňuje se zvyk (jmenovitě u Badagasů) potvrzování prvního manželství druhým obřadem v sedmém měsíci těhotenství. Je to obřad prostý, ale velice karakteristický: rodičové ženy a přátelé se strany mužovy sejdou se večer v domě tohoto, všichni slavnostně se posadí naproti hospodyni a na to muž s provázkem v ruku přistoupí k testi a ptá se: „Smím ovázati tento provázek vaší dceři kolem krku?“

— „Uvaž!“ odpoví test. Muž uvazuje své ženě provázek kolem krku na znamení, že zas náleží jemu jako jeho vlastnictví; po několika okamžicích provázek sejme a je po obřadu.

Žena, jsouc mužovým majetkem, i po smrti jemu náleží a musí ho doprovázeti do říše stínů. Spálí ji anebo živou pochovají zároveň s mužem. Krutý tento obyčej byl rozšířen u mnohých divokých národů; v nejnovější době, díky civilisaci, mizí, ačkoliv posud trvá u některých plemen isolovaných. V Kongu u kmene Maravi děje se tak rovněž, u Kevasů při Zambezi a u blízkého jim kmene Uraba. Jak mocný je ten zvyk, viděti z toho, že i teď vdova některých jinak poměrně vzdělanějších plemen za hřích sobě klade, zůstati po smrti mužově mezi živými, a aby věrnou družkou mu zůstala i do říše stínů, končí samovraždou. U jiných národů zachovaly se alespoň stopy po tomto zvyku ve způsobě symbolických obřadů. Tak u některých severních amerických kmenů ovdovělá žena položiti musí hlavu na dřevěnou desku, na které muž její umřel a na ní musí zůstati určitou dobu; po skončení obřadu musí desku tu při sobě chovati na památku svého manžela. U Ossetinců po smrti mužově ženu a koně obvedou třikráte kolem mohyly, žena pak nesmí se již provdati a též koně nesmí nikdo osedlati: žena i kůň náležejí i dále zemřelému. U Araukanců po smrti manželově vdovy straní se společnosti celý rok, pořídí sobě stan a bydlí tam, zavřevše se v něm, s tváří vždycky popelem natřenou; za potravu nesmí vzíti ani masa lamy, ani koně ani masa pštrosího. Než i po uplynutí jednoroční lhůty nesmí se vdova provdati a vůbec jest jí se střísi všelikých milostných dobrodružství, nechce-li, aby ji nejbližší příbuzenstvo ubilo. Na ostrovech Samoa vdovy ostříhují sobě vlasy do hola (daň zesnulému muži) a vzdalují se společnosti, zbaveny jsouce práva znova se provdati.

U jiných kmenů, na př. u Novoseelanďanů, vdovy mohou se provdati po druhé, ale někdy, jako též u Hottentotů, právo to za drahou cenu musí vdova sobě zakoupiti. Jest pozoruhodno, že v XV. století, bral-li si kdo vdovu, svatební obřad musil se konati v noci, jako potají, ne veřejně, aby takto neurážela se duše zemřelého chotě. Zrovna tak za dávných časů u Neapolitanců vdovy, které se po druhé vdávaly, musily si dát ostříhati vlasy, platíce tím daň muži prvnímu. Jak Montegazza dosvědčuje, v Mineo (na Sicilii) posud musí nevěsta pod věnec jíti s rozpuštěnými vlasy. Ženich s vdovou musil pak s velikou ostražitostí domů se bráti, často za mnohých nepříjemností. Tak ve východním Prusku existoval a snad posud někde existuje zvláštní obyčej: když vdova po druhé vstupovala ve stav manželský a s mužem od svatebního obřadu domů se vracela, na střechu domu vylezli hudebníci a vítali mladé manžely písní, v níž se muži druhému dávala výstraha, že choť jeho co nejdříve půjde za mužem prvním. Provdala-li se vdova po třetí, nesměla při návratu svém od vdavek domů se vrátiti dveřmi, ale oknem a co více — obřad tento opakoval se třikrát, proto prý, aby se zabezpečila proti možným nástrahám manželů zemřelých. Ve všech podobných obyčejích ostře na jevo vystupuje vliv výše připomenutého, primitivního názoru o ženě, která byla mužovým vlastnictvím, a to takovým, že mu ho odníti nemohla ani smrt.

Rozumí se, že už tím, že manžel považuje ženu za věc, vymezuje se její právní postavení v domě. A skutečně, u většiny nekulturních národů postavení ženy v domě není o nic lepší, než osud tažného skotu; trýzně nejtěžší, práce vskutku galejní a vůbec vše, co jak v domě tak na poli vyžaduje většího namáhání, připadá na ni. Při tom všem jedná se s ní se strany mužovy jako s bytostí nižšího druhu. U negrů (kmene Loango) žena nemá práva mluviti s mužem ve společnosti, tím méně smí účastenství bráti ve společenských zábavách; ano nemá práva ani s mužem jísti. U Domarosů (jednoho z jihozápadních afrických plemen)

žena starati se musí o vlastní výživu a zakouší od muže často i tělesného trýznění.

Toto poslední není nic řídkého u divokých národův, ano mužové u některých kmenů, na příklad tuzemci jižní části Victorie, mají dokonce po ruce na ženy svoje zvlášť k tomu upletené biče.

Nelepší, ne-li ještě horší je postavení vdaných žen u Kafrů; zde vůbec nelze mluviti o jiném nějakém jednání s ženou, než jako se soumarovým zvířetem, které častují ranami holí: „Proto si kupujeme ženy, aby pro nás pracovaly jako naši býci“ — takový názor mají o družce svého života. A když nějaký missionář za příklad uvádí lidské jednání s ženami u Evropanů, ihned jsou pohotově s poznámkou: „My sobě ženy kupujeme a Evropané ne; o nějakém urovnání tu tedy nemůže býti ani řeči.“ Rozumí se, že za takových okolností u nekulturních národů musí býti rozšířeno mnohoženství jako nejširší forma manželství.

* (Dokončení.)

Národní divadlo.

Georgetta od Victoriena Sardoua jest rodnou dcerou *Odetty*. Poslední její akt rozpředl Sardou v celé drama, jehož účelem má býti řešení choulostivé společenské otázky: smí počestný muž za choť pojati počestnou dívku, která je dcerou matky s pestrou minulostí? Sardou je člověk doby a chytá se všeho, co se octne at tím at jiným spůsobem na tribuně veřejné diskuse. Nelze pochybovati, že Dumasova *Denisa* dala mu podnět k napsání *Georgetty*. Avšak za duchaplným dialektikem a filosofickým luštitelem delikátních otázek v manželství zůstal daleko. Dramatické routiny nelze ovšem *Georgettě* upříti. Má napínavou exposici, působivé, na mnoze mistrovsky budované scény, ohebný a třpytný dialog, vůbec bravurní divadelní techniku, která dovede obecenstvo strhnouti a připoutati. Výtečné jest druhé jednání svou břitkou dialektikou, kterou vlastně sporná věc, pokud se kusu týče, vyřízena, a výstup, v němž Paula z pásma myšlenek dobývá vzpomínku za vzpomínkou, až konečně náhlou a mimoděk vytryskou kombinací seznává minulost matčinu a vlastní neblahý původ, má přes všecku pravděnepodobnost překvapující a originalní konturu. Sardou je mistr effektu a v debattě se mu tak snadno mnohý nevyrovná, ale to je už vše, co o *Georgettě* můžeme říci pochvalného. Vady její jsou povážlivé a četnější, nežli u jiných Sardouových výtvorů. Ani jako myslitel, ani jako básník nezjednal si Sardou *Georgettou* nových vavřínů. Lze nazvati rozluštěním to, co nám autor za rozluštění podává? „Já sám,“ povídá Clavel de Chabreuil, „jsem starý mládenec, bohatý a neodvislý, který na lidské řeči nedbá a dbáti nemusí, já bych si tu dívku vzal bez rozpaků — ale ty, Gontrane, máš povinnosti k matce, ohledy na rodinu, na čest, na své postavení ve společnosti, tobě tak učiniti nelze.“ Pěkná morálka, na které by ovšem nezáleželo nic, kdyby na ní vlastně celý kus nespočíval. S filosofickým resultátem jsme tím hotovi a marně bychom hledali náhrady v karakterech. Georgetta, Clavel a Paula, hraběnka de Chabreuil mají sic rysy určitě kreslené, ale schází jim mnohdy vnitřní pravda a kromě toho jsou to staří známí odjinud, opakování typů Sardouem samým již dávno opotřebovaných. Rovněž stavba nevykazuje nic nového a poslední scény mezi matkou a dcerou, které mají dojímati, přecházejí v sentimentálnost a divák samoděk cítí za nimi vypočítanou divadelní mašinerii. Je mu té vzájemné obětavosti a šlechetnosti najednou příliš mnoho, zvláště když uváží, že nad nimi chorý stařec, jemuž děkují své čestné společenské postavení a jemuž dlužni jsou alespoň čistě lidským soucitem, umírá opuštěn. Konec překvapuje, avšak rovněž svou nepřirozeností. Perspektivy na sňatek Gontranův s Aurorou a Clavela s Paulou ničím Sardou v kuse neodůvodnil. Šablona, aby vše dobře skončilo, působí zde odporně. *Georgettou* repertoire Národního divadla nezískal. Už hnedle nebude Sardouova kusu, jehož bychom na našem divadle nespatřili. Horlivost tato nezdá se nám býti vždy místnou, zejmena když v každé příčině znamenitější a myšlenkově hlubší sok jeho Emil Augier jest oproti Sardouovi zřejmě zanedbáván. O tom, že veškerý v *Georgettě* předvedený společenský material jest našim poměrům cizí a že nám zůstati může lhostejným, netřeba ještě zvlášť se zmiňovati.

F. K.

*

Opera měla dva šťastné večery. Míníme uvedení na scénu Moniuszkovy *Halky* a Meyerbeerova *Roberta ďábla*. Nepopíráme, že má *Halka* některé kontury zastaralé, ale svěží, a nejednou vzácně originální melodický její proud dovede i dnes hudebně vnímavé obecenstvo zaujati. Slabé a převážně lyrické libretto neposkytlo ovšem polskému maestrovi dostatek materialu k markantnější karakteristice a k momentům dramaticky účinným. Za to některé písně (na př. „Nad horami jedle šumí“ a j.) dýší nevšedním melancholickým kouzlem a zvláště sbory, které vůbec k největším přednostem opery náležejí, uchvacují plně svou původní barvitostí a rhytmickou lahodou. Představení bylo precisní, zvlášť pí. Arkelová v titulní roli přispěla k povšechnému úspěchu hlavní hřivnou. Výkon její dokonale vyhovoval všem požadavkům jak po stránce zpěvné, tak mimické. Kroje a vůbec výprava nebyly vždy zrovna místně přesné, ale nenaskytlo se nic zvláště rušivého. Při reprisi debutoval p. Wład. Florjański ze Lvova jako host v roli Jontka. Svěží a pružný hlas jeho získal mu ihned zasloužených sympatií, co do hry nebyl ovšem výsledek stejně příznivý. S nemenším zdarem uveden v repertoire *Robert ďábel*. Přehlídneme-li některé módní přívěsky koloraturní, neztratila tato romantická opera Meyerbeerova valně ze svých dřívějších effektních jednotlivostí. Zůstala velikým dílem uměleckým, které vždy musí buditi respekt, at již časové požadavky kloní se v tu neb v onu stranu. Fantastická scéna v klášterní chodbě, dramaticky mohutný výjev u kříže a celé poslední jednání i dnes ještě strhnou obecenstvo k enthusiasmu. Pí. Arkelová zpívala česky, za to p. Raverta, tenkráte jinak dosti pružný, zpíval krásným, mohutným svým hlasem italsky. Sl. Sittova v partii princezny Isabelly podala všecky koketně graciosní technické hříčky mistrně a s vybranou delikátností. Rovněž výborný byl v části pěvecké Bertram p. Hynkův.

R.

*

Vyobrazení.

Idylla v Thebaidě. Dle obrazu V. Gentze.

Je to pastýřská selanka, psaná inkoustem nejčernějším, a přece dýše růžovou náladou, vyvinuvší se z milostného poměru dvou stejně nešťastných zajatcův. Při honbě na otroky chycena a daleko od rodičův i domova odvlečena sedí zde, ještě na polo dítě, hlídajíc stádo svého pána — její soudruh pak jda kolem zastavil se mimovolně, by si se svojí krajankou pobesedoval. Bezpochyby že byla hned s počátku sdílnější než se nadál, uložil se pohodlně a rozpřádá upřímně své plány pro budoucnost. Mužná síla, prýštící z této svalovité, mladistvě pružné postavy, dodává zajisté láskodechým slovům jeho náležité váhy, neboť panenská družka, která dosud v rozpacích vyhýbala se jeho palčivým zrakům, osměluje se zvolna a zajisté hnedle blažena se oddá jeho neodolatelnému, vroucímu objetí.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 29. V PRAZE, dne 15. října 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budiž: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

Ejhle! Mladíku nezkušený,“ burcoval P. D. V. Hlubocký Zdeňka ze snů o krásách a slávě, kteréž mladou, ohnivou hlavou kroužily. „Jaká jest moje řeč! Kočka! Drápe a hladí. Také tě poškrábala a zase polehtala pod bradou. Přeje ti až mrhavě a zase obrnuje nosíček, jakmile se opovážíš vymalovati urozenou slečnu bez nejmilostivějšího povolení. To ti hned káže: ‚Nechte být, nechte, my nestojíme o čest, ocitnouti se na rovni se Zuzankami.‘ Ó, já své vrchnosti rozumím. Ďábel mi v rozpacích napískal, abych z nerozvážnosti upřímné vyzradil, co paní baronka také viděla. Za tuto smělost jsem dostal svůj díl, ty též, ale přece jen lepší. Posílá tě slavně do vyhnanství. Jaká to přece rozkoš býti velmožem. Ve čtvrt hodině vypraví dva lidi na cesty, jednoho do Ameriky, druhého do Vlach, do Paříže, Brasilie, do Žaponska, Bůh ví kam. Ty šťastný hochu! Ale bude to tvé neštěstí. Ty se tam v cizině zkazíš, odnárodníš. Proč jsi raději nevolil Mnichov! Profesor Dřímala —“

„— se tam neodnárodnil, poněvadž zůstal povahou i názory dobrým německým Slovanem,“ smál se mladý malíř, snaže se rychle uniknouti hovornosti poetově.

„Nu, nu, nu! Papouškování po baronce! Ty patrně ani nevíš, co Mnichov je. Výtečné pivo, hochu, výtečné, pravím ti. Profesorovi také zprvu nevonělo, ale pak si je oblíbil jako malvazír a nyní by se v něm stranou po tichu nejraději utopil. Objevil tam také vynikajícího umělce, profesora Gradingera. Ten ho prováděl, zasvěcoval — však bys také mohl si přečísti klasické pojednání Dřímalovo „O slovanskosti umění“ v „Oravském hlásníku —“

„Oravský hlásník?“ Promiňte, nemám čest —“

„Já vím. Vždyť to vidím, jak jsi zahrabán v cizotě! To ti sem prší samé francouzské, anglické, vlašské knihy a časopisy, plny čičer a titěr, ale „Oravský hlásník“ ne! Házíš kolem sebe samým stylem, rokokem, koloritem, chiaroskurem, antikou, draperií a komposicí, renaissancí a grisaillí a pastosností a ďábel ví jakými roztodivnými jmény a pojmy západnické zvrhlosti a rafinovanosti. Nic. Pryč s tím. Slovanství! To jediné slovo poví vše, v něm jest obsaženo vše. Profesor Dřímala to také praví — já sic jeho články nečtu, protože hned při první stati jsem se rozpomenul, že to vše slyšel jsem od profesora Gradingera na pivě „u sv. Tomáše —“

„On tu byl?“ ptal se Zdeněk, přestupuje jako na trní a jsa vlastně myšlenkami mimo svůj atelier.

„Arcit. Lonského roku, když tys byl právě na své objížďce po jižních Čechách. Profesor Dřímala přivezl si z vděčnosti pana Gradingera s sebou. To je chlapík! Žádné pivo nebylo mu zde dosti silné, žádné slovo dost výrazné. Pil, bušil do stolu, a mluvil jako kniha. Ký div. — Praha jest pouhá ves u přirovnání s Mnichovem. Gradinger to pořáde říkal a Dřímala otevřeně potvrzoval. Jedenkráte mi Gradinger spílal „českých psů“; toť se rozumí, že jsem ho požádal, aby urážku odvolal, dva hosté dokonce povstali, odešli rozhorleně a ode dveří volali, že to dají do novin. Ale Dřímala mne okřikl, běžel za prchlivými a uprosil je na ulici, aby nespůsobovali pohoršení. Pak upokojil Gradingera, že nebude míti pro nerozvážné slovo nějakou mrzutost; my že jsme prchlí, hrdí, ale také pohostinští a rozšafní —. U všech všudy! ty mne ani neposloucháš?!“

„Ba poslouchám,“ odpovídal Zdeněk od svého stolku, k němuž byl zatím zasedl a něco kutil. „Ovšem na půl ucha. Zní mi v něm — promiňte — jsem tak šťasten a rozčilen — — Ale myslím na vaši půjčku. Mohu ji dáti, prodané obrazy poskytnou mi více než náhradu —“

P. D. V. Hlubocký přitočil se jaře a zmocnil se chvatně plné obálky, jíž mu mladý malíř podával.

„Takovou řeč rád poslechnu,“ pravil vděčně. „Ale neošidil jsi mne? Padesát skutečně?“ vyzvídal, trhaje dychtivě papír jedva zalepený. „Áaaaa — sto! Díky. Cit uznalosti a vděčnosti

[illegible] v [illegible] zemi podivíny, třeba jej pouze časem [illegible]. Připouštím, že mezi uměním a řemeslem jest přece rozdíl. Baronka má pravdu. [illegible] sám se k [illegible] [illegible], planých řečí a [illegible] od něho naposlouchal, pro něho se s [illegible] a [illegible] článků nalopotil, a konec [illegible]: Nepozval mne ani na sklenici piva. — [illegible] příště také skoupým! — Ale ty máš na středu — do Italie — nebudu tě zdržovati. [illegible] [illegible]! Mé gratulaci a mé díky! S Bohem!“

P. D. V. Hlubocký uklonil se hbitě, otočil se na podpatku a mával svou okrouhlou čepicí, vrhnuv na [illegible] potupný pohled, jenž jí slibovali: „Počkej, však mi za pár hodin již ostudu dělati nebudeš.“ Takový byl nevděk poety ke kalpaku, pod nímž se [illegible] tragedie v jeho hlavě zrodila.

Mladý malíř oddechl si, hledě na dveře zapadnuvší za neodbytným poetou a oddal se [illegible] [illegible]. Přebíhal, přesedal, snímal se stěny obrázek své matky, líbal jej, vyhledával si v [illegible] řádech na minutu čas odjezdu vlaků do Říma, chopil svou starou hospodyni za ruce a zatočil s ní atelierem v kole, div křičící ženština úžasnutím a ulekáním do mdlob nepadla, proletěl duchem Uffizzie, Breru, Vatikán a vrátil se k svému stolku, aby napsal profesoru Dřímalovi s jásavým srdcem zprávu, že „neodkladnou cestou jest oloupen o potěšení, dokončiti smluvené dílo.“ Smnul se do hrsti nad tímto žertem, byl vyrušen novým vstoupením P. D. V. Hlubockého.

„Poslyš —“ vydychoval poeta — „abys nám zrádně neujel! Jsem tu já, máš zde více krajanů — rozluč se s námi jak se sluší a patří! Uspořádám ti na oslavu a na rozloučenou slavnostní večírek —“

„Prosím vas,“ ulekl se mladý malíř, „nepasujte mne před časem na velikána —“

„Budeš jím a basta! Zásluhy v před! Oslavíme tě, ani slovo námitky. Kdybys mi naznačil, v které kloudné restauraci požíváš úvěru, došel bych tam a smluvil bych vše za tebe —“

Zdeněk pochopil. A netratě slov, napsal na svou visitku generální plnou moc pro pana Bonifáce Lebrechta Vymetala objednati a smluviti slušnou hostinu jménem a na účet Zdeňka Jirsíka.

Poeta skákal uspokojen po schodech dolů.

„Inu tak! Ctěný pan Vymetal? He?!“ ozvalo se z příkmí kouta za schody, pod nimiž objevila se vyčouhlá postava muže bez kabátu a se zástěrou.

„I na mouté věru, pan Chocholouš! Co vy tu tropíte?“

„Inu tak!“ Přestěhoval jsem se, víme? A což pak vašnost? Ani si netroufám pomysliti, že mne hledáte! Nebylo by divu, dobře jsme se u vína snášívali — ale zle je zle. Dostal jsem se až tam, dolů, do sklepa,“ muž v zástěře ukazoval pod schody, „a na skleničku vína mi již tak často nezbývá —“

„Mrzutá novina. Nu, nalezl jsem vás bez hledání. Byl jsem nahoře v atelieru proslulého malíře —“

„Inu tak!? Proslulého?“

„Toť si myslím. Nestačí pracovati, trhají se o něho, přeplácejí se — a jací páni! Vavříny a dukáty se naň jen hrnou. Praha jest mu již úzká, vypraví se do Italie, do Paříže, aby šířil čest jména českého —“

„Inu tak!!!“ Třeba připomenouti, že páně Chocholoušova oblíbená průpovídka byla výrazem podivky, souhlasu, hněvu i radosti, potakáním a popřením zároveň prostě nuancí tónu, v němž ji pronesl. Pan Chocholouš byl z řady prostomyslných, sportovních vlastenců, kteří nic nemysli, nic nečtou, nic nečiní, ale rádi si v hospodě posedí a příjemně s užitečným spojíce, vlastenecky si zakládosti a zastesknou. Věřil vše, co autorita nějaká, jmenovitě „páni od novin“ pověděli. P. D. V. Hlubocký byl ve fantasii Chocholoušově takovým „pánem od novin“, přeučeným, vševědoucím, a P. D. V. Hlubockému lahodilo, že nalezl svého obdivovatele, svého vyznavače. Když nikdo ho nechtěl poslechnouti, nikdo s ním souhlasiti, nikdo večeř. nějak usnadniti, zašel si náš poeta do vinárny, v níž byl před šesti lety Sekerkou uveden, získal tam pravidelně prýmkaře Chocholouše, vylil před ním své srdce, objevil se mu v úplné své zneuznané velikosti a vyprázdnil mnohou sklenku, na níž se mu nedostávalo. Prýmkař pokládal si za čest, pohostiti skromně muže vynikajícího, chloubu vlasti a považoval se již s bezpečností za ozdobovou okrasu v příští biografii P. D Vymetala Hlubockého; zpravidla neodvažil se před svým soukromým výtečníkem jinak promluviti než přisvědčujícím a uctivým: „Inu tak!“ Nyní zvěděl P. D. V. Hlubocký, že krásní dnové Aranjuezští minuli.

„A já pořáde, proč vas na víně a nikde jinde nenacházím!“ osvědčoval náš poeta vlídně svou přátelskou touhu a bedlivost. „Byl jsem rok venku, zavítal jsem jen ob čas do Prahy a vy jako byste se byl vystěhoval.“ Pravožijovi byla ztráta oddaného obdivovatele skutečně velice nemilá. Aby osladil si tento trpký doušek, pravil v záchvatu velkomyslnosti: „Nu, obětuji vám některý večer. Na příklad dnešní, jsem ochoten —“

„Inu tak! Ale —“ prýmkář posunoval domácí čapku s ucha na ucho „— včera mi všechno zabavili. A žena mi vyvádí, že prý jsem její neštěstím sám vinen. Dřepím prý po hospodách, toulám se celé noci — však znáte ženský rozum! Pro politiku a vlastenectví nemají smyslu.“

„Inu tak!“ uklouzlo Pravožijovi, jenž přistihl se zase při pozorování, kterak nakažlivé bývá oblíbené rčení člověka, s nímž se často stýkáme. „Lituji vás upřímně Nu, však se vám zase polepší. Pro dnešek budete mým hostem. Řekn[illegible] to své ženě, že já, že Hlubocký vás pozval. Vs[illegible] ona ztichne —“

„Inu tak. Neztichne. Ale já se nedám a půj[illegible], a kdyby došlo k rozvodu.“

„K rozvodu? Nu, tak zle nebude. Ale slyšte — něco mi připomínáte. Znáte můj romá[illegible]

„Inu tak. Nazpamět. Vždyť jste mi jej r[illegible] po kapitolách a celý kolikráte předčítati a v[illegible] kládati. Je-li už tištěn, vyprosil bych si —“

„Ba není tištěn. — Zdržuji věc sám, běží mi o mistrovský kousek. Posledně tuším jsem vám řekl, že jej zakončím rozvodem?“

„Inu tak. Nejprve se zabili, potom se vzali, pak zase rozvedli —“

„Ano. Ale ani jedna z těchto tří závěrečních kapitol se mi nezamlouvá. Vás to zajímalo, proto vám oznamuji, že jsem napsal po čtvrté konec a ten jest uspokojivý: Vezmou se a jsou šťastni.“

„Inu tak!“

„Ano. Ale o jedno se mi rozchází. Předešlá tři zakončení jsou psána mistrně, rozuzlení v nich jest velmi šťastná a úplně logická. Nerad bych je obětoval. Připsati k těm třem odloženým koncům tři nové romány bylo by sice snadné, ale vyžadovalo by delší doby — — Co počít? Podivíte se asi mé otázce. Učinil jsem však zkušenost, že mnohdy prostý rozum rozetne hravě gordický uzel, s kterým se geniové marně piplali.“

„Inu tak!“ liboval si pan Chocholouš, pošinoval zas čepici a přemítal očividně s velikým úsilím. „Nu —“ prohodil za chvíli; „myslím tak: mám-li čtyři střapce, zavěsím všechny na kolíček; je potom bohatší než o jednom. Račte prominouti, já myslím dobře a udělal bych to takhle: teď se vzali a jsou šťastni. Dobrá. Račte připsati pár řádek a narafičte hned čerta nějakého. Potom přišijte jen kapitolu s rozvodovým koncem, po té onu, kde se zase vezmou a konečně onu, kde se zabijí. Tím způsobem zužitkujete všechny čtyři konce, román bude o ně delší, napínavější.“

„Troufáte?“

„Inu tak!“

„Smělý nápad, opravdu smělý!“ rozvažoval poeta, pokyvuje hlavou, s níž se olbřímí čepice vlastní svou tíhou smekla. Připamatovala mu nutnost koupě klobouku a peníze v kapse. „Večer si o tom promluvíme. Mám na spěch. Na zdar!“

Zašel si do jednoho z předních krámů a vyhledal klobouk, jehož styl vyhovoval by požadavkům básnickým i slovanským. Zaplativ, odešel na kulinarský oběd.

Pocituje žaludek obtížený jídly mnohými a hlavu nejasnou od nápojů, vyjel si ve fiakru a strávil i jinak čas užitečně útratami více a méně plodnými. A ke čtvrté hodině teprve vzpomněl si, že jest mu zasednouti ku psacímu stolku v sýrařském oddělení skladu panství Týneckého. V kontoaru uvítal ho chef chladným způsobem a vyčítavým pohledem, jímž bývají káráni ti, kteří pozdním příchodem do kanceláří zlý příklad soudruhům a podřízeným poskytují. Pravožij šak zažehnal ihned nelibost ředitelovu a vymohl i jeho úctu, omluviv se zdržením u paní baronky, teráž ho v diskretní záležitosti k řediteli posílá. ako na zavolání objevil se zároveň lokaj s lístm paní Orelské; udílela pokladně svého skladu učný rozkaz, co do podrobností na pana Vytala odkazujíc. A Sekerka čekal již v předsíni, gent, připravující se do Antorf, byl přítomen, a ak vyřízeno vše hladce i rychle. A ředitel poprve povšiml si vzdechu, s nímž poeta dvéře do sýrařského oddělení otvíral.

„Pane Vymetale!“

„Ráčíte!“

„Nalezl jsem konečně způsob, vyhověti vaší touze po změně,“ pravil ředitel přátelsky, lišák! Nabíral pouze osobnost, z níž se byl pojednou důležitý důvěrník paní baronky vyloupl. „Náš obchod sýrem zmůže prodavač sám; písemné práce přidělím některému méně zaměstnanému písaři. Za to v cukerním oddělení nestačí již jedna síla — nechtěl byste býti druhou?“

„Velmi rád!“

„Můžete přesídliti se hned zítra. Příjmy nemohu vám prozatím polepšiti, ale, jste-li spokojen, zaměním váš posavadní titul písařský za titul kontoaristy. Vynasnažím se, aby vám časem také na platu — —“

Za tmy vkročil poeta do vinárny, aby šťastný den důstojně zakončil. Zdržel se horováním a podvečerní potulkou po ulicích, vyhledávaje za každým nárožím kolegy poetické i nepoetické, krajany a jiné známé i neznámé, na něž by odlesk svého povýšení a své blažené nálady vrhnouti mohl.

Prýmkář čekal již a prázdnil druhou sklenici v úzkostech o zaplacení. Příchod Vymetalův pozdravil jak opozděnou, leč kýženou spásu radostným: „Inu tak!“

„Pan Sekerka je také tu,“ podotkl Chocholouš v domněnce, že sdělí básníkovi příjemnou novinu.

Skutečně. V témž koutě, ve kterém slavil před lety své prvé pražské setkání s P. D. V. Hlubockým, seděl mrzák, pochutnávaje si na důkladné večeři a na láhvi dobrého vína. Zaslechnuv bystrým sluchem své jméno, ohlédl se a zočiv našeho poetu, vzchopil se namahavě k ponížené, ostýchavé pokloně.

„Inu tak!“ podivil se Chocholouš. „V neštěstí naučil jste se zdvořilosti, Sekerko. Za bývalých časů nechoval jste se k panu Vymetalovi tak uctivě.“

„Hm, člověk se pořáde učí lepšímu,“ odpovídal mrzák. „A kdyby stár byl jako Methusalem, žákem zůstane vždy.“

„Inu tak! Moudré slovo. A vy je umíte vždy trefně udati. Co tropíte nyní, pane Sekerko?“

„Strojím se na cestu do Australie.“

„Inu tak!?“

„Ba že. Pojedu objevit nový díl světa.“

„Inu tak! Vždyť je už objeven.“

„Ve knihách a na mapách. Ale co jsme nezkusili, neznáme. Mohl bych také přečísti celou kuchařskou bibliotéku o filetu se champignony, na kterém si právě pochutnávám. Ale nevěděl bych tisícinu toho, co zvím, až jej sním. A totéž platí o ženách, o víně a cizích končinách.“

„Inu tak! Ale co vás napadlo až do Australie! Toť musí býti hrozně daleko za Hamburkem, ještě dále než Mexiko!“

„Tot! Budu tam hezky za větrem a přece v zemi, kde se drobet talentu neztratí. Je tam

jako v Americe: angličina, zlato, revolvery, sebranka, nový život. A mimo to tamní tuzemci, Číňané a klokani; moje šerednost nebude od nich tolik se odrážet jako zde od vás, pánové!"

„Inu tak! A co si tam počnete?"

„Hm, co si počnu! Založím novou sektu nebo budu rýžovati zlato, prováděti advokacii, pásti ovce, vydávati žurnál nebo lapati lelky, vyučovati češtině, trhati zuby nebo si zahraju na proslulého cestovatele; — kdož ví? V Australii stane se vtipný člověk vším, jako v Americe. I generálem milice a senátorem, což jsem již mohl svého času býti, kdyby mi byl čert nenapískal, ukázati vhodné příležitosti paty —"

„Inu tak! Dej vám tam za mořem Pán Bůh štěstí!" přál Chocholouš a dodal tišeji, skloniv se k poetovi: „Užívati ho dlouho nebude; píská nějak z posledních not."

Pravožij se svraštěným čelem a povržlivým výrazem na tváři studoval pořáde ještě jídelní lístek. Hodil pouze hlavou, dávaje na srozuměnou, že s pobudou do řeči spustiti se nechce.

„Knedlíky se slaninou a se zelím!" poroučel, „mladou husu s karfiolem, gulyáš s knedlíky, skopové s marjánkou."

„Inu tak! Toť bude učiněná hostina!"

„Dopřejeme si jedenkráte něčeho vybraného!" poučoval nedbale Pravožij. „Budete jísti se mnou, od čeho vám libo."

Po rtech Sekerkových klouzl posměšný úsměv, když slyšel jmenovati menu Pravožijovo.

„A víno," pokračoval poeta. „Nejprve Sherry, potom Bordeaux, Mělnické a Moselské."

„Inu tak! Ale což abychom obrátili pořádek a začali lehčími a postupovali k těžším vínům," dovolil si prosebně korigovati Chocholouš.

„I copak! Pořádek sem, pořádek tam. Já jej určuji," rozzlobil se Pravožij, jemuž byl neušel nový úsměšek Sekerkův; tento člověk patrně oblomil po straně buď ředitele, buď agenta, pojistil si naposled několik spokojených dní v Praze a nabyl za hradbou mis a za batterií láhví směloslí, posmívati se P. D. V. Hlubockému.

Stalo se, jakož byla vůle poetova. K dokonalosti symposia chyběly Pravožijovi toliko syrské i gadetanské tanečnice, jimiž Juvenal touživou fantasii básníkovu v semináři byl oživil. Touha jeho vzrůstala, a Chocholouš sdílel ji po starém návyku; neznal Juvenala, za to však pikantní záhyby v kostrbaté tvářnosti židovského města. Záhy nadešla chvíle, kdy oba hodovníky počaly nákrčníky tísniti, plynová světla mlhavými kruhy zajímati a tvář Sekerkova, sklepníků i porůzných málo hostí všelikými proměnami pokoušeti. Vzchopili se, aby zachránili svou otřesenou svěžest a poněkud zkalenou vnímavost pro druhou část symposia. Zmizeli v labyrintu úzkých uliček, jimiž ozýval se harf a rozladěných klavírů zvuk, svítila rudými záclonami tajemná oken zář a zval do tmavých průjezdů milostného šepotu sladký hlas — —. Vynořili se z těchto zajímavých konců města až za svítání, jehož bledý svit a chladivý dech zápasily s rudými světly a dusným žárem v očích i hlavách obou přátel.

Dvojí toto osvětlení spůsobilo snad, že nemohli se shodnouti o směr cesty a nebyli s to přečísti nápisy ulic, jichž se konečně tázali. Podobalo se jim, že jest vše nějak vyměněno, a když krom nadání ocitli se na neznámém jakémsi náměstí, pozbyli skutečně důvěry ve svůj talent orientační. Mezi tmavými domy jako v ovrubě němých skal leželo šedivé a černavé prostranství; uprostřed míhala se světlá oasa jak ostrov, na němž pnul se do výše mnohoramenný kandelábr, potutelně pohádkovému stromu podobný. Kolem luceren vinuly se obláčky páry, vycházející z jakés potvory, rozčepýřené v stínu pod lucernami a obklopené mihotavými postavami, od nichž porůzné, lidským zvukům podobné hlasy chvílemi k pozdním chodcům zalétaly. Po delším namahání a pronikavém bádání otupeným intelektem rozluštili zmatení hodovníci záhadu. Poznali čajovou ambulanci a kolem ní stafáž nočních ptáků. Přiblížili se, jednak aby osvěžili ústa, požitými palčivými nápoji zase vypráhlá, jednak aby vyzvěděli, kde se u všech všudy přece nalézají Chocholouš propukl v upřímný smích; on Pražan, nebyl s to vyznati se v Praze! Tato báječně směšná příhoda podráždila prýmkářovu bránici a svedla i Pravožije k hlučnému smíchu, v němž oba bez mála se kutáleli. Od skupiny pod kandelábrem odloupl se strážník a okřikl pány, aby řehtotem nerušili noční klid. Obešed si je zmizel v šeru, kráčeje na další obchůzku. Ztišili se podle rozkazu a za chvíli srkali u ambulance řídký čaj svorně s venkovskou drůbežnicí, kteráž přijela záhy do trhu, s lampářem, jdoucím do práce, s cidičem stok, jenž vracel se z díla, s kočím drožky, stojící na nedalekém stanovišti, s uzenkářem, časnou roznášečkou novin, ponocným, pošinovačem z některého nádraží, malou pěveckou společností, vracející se odněkud z Poříče po vykonané službě Musám, s dvěma „dámami", které obstárlejšího muže z nějaké kavárny vyprovázely; tento pán seděl unaven na podstavci svítilny a přel se tvrdošijně s kočím drožky o noční sazbu za jízdu k hotelu, ač rozumná drůbežnice poznamenala, že zmořený pán učinil by nejlépe, kdyby se dal dopraviti do postele za každou cenu; obě průvodkyně byly neviditelny, pokud strážníkovo oko nad společností kolem ambulance bdělo; teprve po zaniknutí chocholatého a ozbrojeného zjevu vstoupily zase v osvětlený okruh, přitulily se k pánovi, ujaly se ho, srovnaly s fiakrem a pohnuly k tomu, aby je zavezl domů, a po té sám ku svému hotelu dovézti se dal.

Pán, podpíraný svými ochranitelkami, povstal.

„Pan důchodní Nožička z Týnce!" zaplesal nejistým hlasem Pravožij, poznav pána. „I totě milé setkání —"

Muž, vyprovázený „dámami", zalekl se a odskočil, jakoby jej někdo z čista jasna obviňoval z vraždy.

466

NA PROCHÁZCE. Studie Václava Brožíka.

„Ba není," zasípělo za nimi. „Pouze chlapecká nešetrnosť nalézá po půlnoci v choulostivých situacích známé. Taková nehoda mohla by se spůsobiti každému ctihodnému pánovi, který jedenkráte za několik let jako nevinné kuřátko přebere!"

Kočí, uzenkář, pošinovač, pěvci a pěvkyně, majitel ambulance, obě společnice pánovy souhlasili s výtkou; lampář, cidič stok, drůbežnice, roznašečka novin a ponocný chtěli jednak zachovati buď klid, jednak odbyti několik útržlivých i nemravných poznámek, a za odjíždějícím fiakrem byla by se bezmála strhla noční mela, kdyby pan Chocholouš byl nepadl někomu do náručí, volaje s liberálním nadšením opilce:

„Inu tak! Pan Sekerka!"

Ano, prýmkář svíral ve svém náručí skutečně Sekerku, jehož sípavý hlas byl Pravožijovi naučení o slušnosti přednesl. A nejen Chocholouš a Pravožij, nýbrž i pěvci, uzenkář, ponocný a společnice odjíždějícího pána znali pobudu a hlásili se k němu.

„Inu tak! Jak pak ne!" řehtal se Chocholouš, ukazuje na ženštinu, s níž se mrzák vedl. „Také ulovil někde nějakou polovici. Hahaha — hehehe!"

„Počínejte si slušněji, člověče!" napomínal ho mrzák, jehož odpudivá šerednosť s bílou, nalíčenou, vpadlou, přece však posud slíčnou tváří jeho společnice podivně souhlasila. Smělé, modrými kruhy vroubené oko této ženštiny nejevilo však nejmenší nechuti k ohyzdovi a její ruka držela ho pevně jako vzácnou kořisť.

„Miss Fallingstar, bývalá moje kolegyně v čarodějnickém závodu professora Hornovla, nyní po desíti letech „original english chansonette" a zítra proslulá vlašská diva, která nastoupí se mnou uměleckou tournée po Australii," vykládal polo ironicky polo dryáčnicky Sekerka. „Založili jsme vespolek výtečnou artistickou společnosť se zvučným anglickým titulem. Jen umělci nám chybí. Miss a já verbujeme." Sekerka obrátil se k pěvcům: „Dámy a pánové, zvu vás do Australie. Česká harfa pronikne tam vítězně mezi bílými a černými divochy, okouzlí je, přiláká do vašich kapes zlatý déšť — —"

Sekerka jal se do opravdy lákati pěvkyně a pěvce, zaznamenával si je, umlouval se s nimi. P. D. V. Hlubocký odtrhl násilím Chocholouše od verbířského bubnu Sekerkova. Přezvěděli zatím, že zabloudili na Haštalské náměstí. Prýmkář nemohl se probrati z úžasu, kterak toto předobře povědomé náměstí nepoznal; a vedl již našeho poetu jistější rukou domů.

Zvonili dlouho. Opřeni mezi vraty o kamené pažení, hovořili zatím o románu P. D. V. Hlubockého, na nějž si byl konečně v pozdní večer přece vzpomněli. Probrali jej bystře i znalecky a Pravožij přísahal prýmkáři, že zachová se po jeho důmyslné radě, a že přivěsí na konec románu všechny čtyři závěrky.

Domovník otevřel. Přátelé stiskli si vroucně ruce, rozešli se pohnuti, a každý vrávoral v jinou stranu. Poeta do tmy průjezdu, prýmkář dále ulicemi domů. (Pokračování.)

O korunování na království České r. 1791.

Napsal Dr. FRANT. BAČKOVSKÝ.

Slavíme letos dvojí korunovační jubileum. Posledně dálo se korunování na království České r. 1836., mine tudíž právě od té doby padesátý rok. Zároveň však i osmistoleté jubileum letos připadá, neboť prvý král český Vratislav byl korunován r. 1086. K oběma těmto významným slavnostem nebude snad nevhod připojiti též vzpomínku o korunování na království České r. 1791., tedy při samém počátku našeho znovuzrození, neboť jest v nejedné příčině zajímavo a důležito.

Císařovna Marie Teresie, byvši v Praze r. 1743. na království České korunována, dala hned po korunovaci odvézti korunu a ostatní říšské klenoty království Českého z Prahy do Vídně, což před tím nikdy se nestalo. Ve Vídni posvátný ten symbol našich práv zůstal i přes celou vládu císaře Josefa II, který na krále českého korunován ani nebyl. Teprve nástupce Josefa II., Leopold II., který značně příchylným k národu českému býti se ukázal, dal se zase r. 1791. v Praze velmi slavnostně na krále českého korunovati, při čemž koruna česká s ostatními klenoty z Vídně do Prahy přivezena jest a tak Čechům vrácena.

Když koruna do Prahy z Vídně byla vezena, byla všude, na Moravě a v Čechách, kudy ji vezli, nadšeně vítána. Zvláště stalo se tak ve Znojmě a v Jihlavě, kde s ní přenocovali, o čemž dočítáme se zevrubných zpráv v Krameriusových „Novinách", tehda v Praze vycházejících, i budtež uvedeny zde vyňatky z nich.

Ze Znojma byl Krameriusovi poslán 7. srpna dopis, z něhož dovídáme se toto: „Den 5. a 6. t. m. byl zajisté městu Znojmu i všem horlivým vlastencům k velikému potěšení, když totiž dne 5. u večer o sedmé hodině vysoce důstojní pp. deputovaní království českého ten drahý klenot, sv. korunu českou, sem přivezli. Zdejší král. p. krajský hejtman až na pomezí moravské vstříc vyjel a pány deputirované vítal. Když se vozové, v nichž páni deputovaní seděli, k městu přibližovali, se všemi zvony počalo se zvoniti. Magistrát a všecko duchovenstvo v své ozdobě před městem mimo

veliký zástup lidu stálo, a když vůz s královskou korunou přijel, v slavném průvodu s hlučnou hudbou až k zadnímu domu ji provázeli, kdež páni deputirovaní z vozů vystoupili a korunu od čtyř radních osob do radní světnice složiti dali, i sami se tam odebrali, a tu ode všech vzácných osob téhož města laskavé přivítání se stalo. Přes noc 36 vojáků od sl. regimentu Lascy při radním domě na stráži bylo. Večerního času nebylo sice žádné osvícení domů, nicméně pan obršt na dvou placích na rynku hlučnou muziku zřídil, kteráž do jedenácti hodin na noc trvala. Dne 6. okolo 7. hodiny ráno páni deputirovaní do radního domu se odebrali, a zase od čtyř radních osob korunu královskou s ostatními klenoty v truhle, kteráž aksamitem potažena jest, na vůz vložiti dali a pák zase dva z nich proti ní se posadili. Pan hrabě Leopold Kláry, jakožto první deputovaný, jak magistrátu tak i důstojnému panu děkanovi, jenž rozený jest Čech, co nejpřívětivěji poděkoval. Odtud jeli vozové v svém pořádku, kteréž páni duchovní a měšťané v slavném průvodu předcházeli, a obecný lid u velikém zástupu v zadu následoval. Před branou pan purkmistr a pan děkan s pány deputovanými se rozloučil. K velikému zajisté potěšení byla ta slavnost všem horlivým vlastencům, kteří na své slavné předky zpomínají...“

Z Jihlavy čteme tuto zprávu: „V den 6. m. srpna, odpůldne o půl čtvrté hodině přijeli do Jihlavy čeští pp. deputovaní; slavný magistrát, duchovní páni páteři Minorité s větším křížem, pan děkan a mnozí jiní duchovní v kostelním rouše před branou je přivítali. Školní mládež šla napřed s korouhvičkami, po celém městě na všecky zvony se zvonilo, a při shromáždění velikého množství lidu v jednom řadu provázeni byli k radnímu domu, kdež čtyři radní osoby všecky královské klenoty od nich přijali a v radní světnici až do druhého dne k 7. hodině ranní schovali. Oficír s 30 muži celou noc na stráži stál. U večer hned od 8. hodiny byl radní dům krásně osvícen, a z velikého množství lidu dá se souditi, jakou radost a potěšení z navrácení této královské koruny měl. Ráno o 7. hodině v témž opět pořádku čeští páni deputovaní z města provázeni byli.“

Podobně, jak z téhož časopisu Krameriusova se dovídáme, vítali královskou korunu českou všude jinde, a to jak v městech tak i na vesnicích; „po městech s bubny a s troubami a s hlučnými hudbami, a od vesnického lidu s prostou upřímností, neboť i sedlák cítí velikou radost, že se mu tento klenot zase do vlasti navrací.“

Do Prahy s korunou dojeli 9. srpna, o čemž Kramerius napsal mezi jiným toto: „Praha, veškeré naše hlavní město království českého, 9. dne m. srpna, t. j. v úterý takovou radostí a plesáním naplněna byla, že nelze toho pérem dosti vypsati. Již dva dni před tím zvěděli jsme, že naše slavná, předrahá koruna svatováclavská a Karlova toho dne sem do Prahy přivezena bude. Nesčíslné množství shromážděného lidu, kterýž po všech náměstích a ulicích přes celou Prahu dvěma řadama stál, oznamovalo radostné přiští této naší svaté české koruny... Někteří páni čeští jeli vstříc tomuto průvodu až za Novou bránu, odkudž tento průvod o 11. hodině před polednem svůj počátek vzal. Napřed jela tropa karabinýrů pod správou oficíra, za ní jela tropa městské jízdy, jiná tropa městské gardy a třetí městských střelců, každá se svým oficírem. Na to jeli stavovští páni spoluúdové a nejvyšší zemští úředníci na kočářích, za nimi naše slavná koruna v nákladném kočáru šesti koňmi zapřaženém vezena byla. V témž pořádku opět za korunou šla tropa městských střelců, městská garda a tropa městské jízdy, kteryžto průvod posléze opět karabinýři zavřeli. Na všech farách, kudy vezena byla, všemi zvony zvonili a pak z hmoždířů hlučně stříleli. Bylo milé a radostné podívání a zajisté mnohého upřímného vlastence slzy polily. Což zajisté při tomto průvodu paměti nejhodnějšího připomenouti se může, jest to, že sama nebesa naší slavné svatováclavské koruny pozdravila; neboť když s touto předrahou korunou k hlavnímu chrámu sv. Víta na hradě pražském přijížděli, najednou velmi velice zahřmělo, a v tu chvíli opět nebesa utichla a hustý oblak v nejkrásnější jasnost se obrátil... Odpoledne byla koruna s ostatními klenoty v hlavním chrámě v kapli sv. Václava ku podívání vystavena, kdežto se veliké množství lidu všeho stavu shromáždilo. Po korunování našeho mocnáře zůstane v Praze a také od jeho cís. králov. Milosti strážní, jeden z panského a druhý z rytířského stavu ustanoveni jsou... Čechové vlastenci! budiž Vám tento den k věčné památce a slavtež jej v srdcích svých, radujíce se, že Vaše slavná předrahá koruna zase mezi Vámi, v království Vašem českém přebývati bude. Jest to zajisté dar, na kterýž naši nejpozdější potomci vždy s radostí vzpomínati budou.“

Takto nadšeně byl uvítán v srpnu r. 1791. návrat koruny české s ostatními říšskými klenoty království Českého z Vídně do Prahy, a 6. září po té byl císař Leopold II. na krále Českého slavnostně korunován. O korunovační slavnosti budtež opětně uvedeny některé zajímavější a pozoruhodnější zprávy z Krameriusových „Novin.“

Kramerius počal o slavnosti zmiňovati se již v čísle ze dne 13. srpna, kde podává zprávu o slavném příjezdu arcibiskupa olomouckého ke korunovaci do Prahy; přijel na 20 vozích, mezi kterými také čtyři velmi nákladní vozové veskrze zastřeni byli. Potom den po dni víc a více cizích vrchností do Prahy přijíždělo a v Praze na všech stranách velikolepé přípravy ke korunovaci se dály.

O přípravách ke korunovaci Kramerius píše mimo jiné toto:

„J. M. císař před korunováním v král. českém

s čtyřmi nejstaršími arciknížaty pojede do Čech pevnosti Ples, Králové Hradec a Terezín prohlednout a dne 31. srpna k slavnému příchodu do Prahy jistotně přijede. J. M. císařovna dne 27. srpna s třemi arcikněžnami z Vídně na cestu se vydá. Ku korunování ustanovené české personále již dne 19. srpna v Praze býti musí. Královské gardy dne 17. srpna z Vídně do Prahy pojedou. Od c. k. gardy hačířů pojede do Prahy 34 gardistů spolu s prvním a druhým strážmistrem a k tomu obráni jsou nejmladší, a kteříž teprv ustanoveni byli.... Naše Praha pro množství divadel, kteráž nyní k slavnému korunování na všech stranách se chystají a strojí a kterýmiž Francouzové, Angličané, Vlaši, Němci a nevím jací ještě více národové svého zisku hledají, bude snad brzy podobná Paříži, kdež taková divadla jsou obyčejná.

Veliká bouda, kteráž po tu chvíli s největším nákladem za královským hradem na hradbách před pruskou branou se staví, jest jakési nové divadlo, před tím nikdy v Praze nevídané, jenž představuje tak řečený persiánský neb chineský trh. V tomto velmi prostranném divadle, do čtyř úhlů stavěném, počítá se 96 bud, v nichž kupci rozličná zboží na prodej vyložená míti budou. Tomuto divadlu počátek se učiní karavanou aneb putujícími kupci, kteříž budou na 100 koních za velbloudy přestrojených seděti a svá zboží na nich naložena míti. Nad každým kupcem pěší pacholík stínidlo neb parasol ponese. Před touto karavanou půjde 16 muzikantů v tureckých šatech oblečených. Hned na to potáhne druhá karavana 36 osob, z kterýchž každá jinak oblečená na oslu pojede a uprostřed divadla všeliké hry provozovati bude; před ní půjde 17 muzikantů, kteříž po cikánsku budou oblečeni. Při třetí karavaně půjde 30 pacholíků a 30 dívek po španělsku oblečených, jenž košíky a v nich ovoce a květiny na prodej ponesou. Před nimi opět půjdou muzikanti za Angličany přestrojeni. Čtvrtá karavana bude míti 30 zahradníků a tolikéž zahradnic, kteříž v košíkách ovoce, cukrové pamlsky a citromy na prodej ponesou. Muzikanti před nimi půjdou jako Kalabři přistrojeni. Takové divadlo vezme počátek o čtvrté hodině zpoledne a bude trvati až do soumraku. U večer opět potáhne chineská karavana na 120 velbloudech, kteráž svá zboží složí a kupci je odkoupí; pak počnou rozličnì tancové, v kterýchž naše pražské děti, 120 párů pacholíků a dívek již nějaký čas se cvičí. Tohoto nám potud neznámého divadla ředitel jest jakýsi Vlach jménem Valentin Massieri a pokaždé něco nového představiti slibuje.

(Pokračování.)

ZA NÁVRATU.

Historická povídka. Napsal **KOLDA MALÍNSKÝ.**

(Dokončení.)

„Přicházíte, Jaroslave, právě v čas!“ pravila a chopivši hraběte za ruku, mocně jej táhla do druhé komnaty k lůžku, zakrytému těžkými zelenými záslonami, které rozhrnula.

Hrabě se zachvěl a obrátil tázavý zrak ku paní Teréze.

„Paula,“ šeptala tato, „což ji neznáte?“

„Pro Bůh, co se stalo, ničehož jsem neslyšel, či snad dokonce mrtva?“ šeptal hrabě.

„Mrtva nikoliv,“ pravila paní Tereza, „ale na prahu smrti a vy jste lékařem, jenž tu pomoci může.“

A Teréza vypravovala o lásce Paulině, o osudu Adama Lehnara z Kouby a žádala na konec, aby hrabě vlivem svým spůsobil osvobození Adamovo a vrátil mu dědictví po otcích jeho.

Hrabě nebyl ani v nejmenším na cos podobného připraven, stál tu jako ohromený a teprv když Teréza poslední prosbu vyslovila, pokrylo se čelo jeho vráskami.

„To není, Terézo, v mé moci!“ osmělil se namítnouti.

„Co že by nemohl Jaroslav Bořita z Martinic!“ zvolala hlasitě paní. „A co že by učiniti nechtěl pro — své dítě —? Jaroslave, vy tak učiníte, jakž jsem pravila. Jest to prvá, a slibuji vám, že poslední moje prosba. Pravil jste kdysi za šťastnějších chvil: Vaše prosba, Terézo, bude mi rozkazem, bude mi zákonem! Což já vám, Jaroslave — poroučím —!“

Hrabě tu stál, jedva dýchaje. Zrak upřel na podlahu a pravici položil na čelo.

„Učiním dle vůle vaší, Terézo!“ Pravil po chvíli s hlubokým povzdechem. „Však bude mi za to těžce odpovídati jednou tam na onom světě před stolicí spravedlivého soudce.“

„Blahoslavení milosrdní, neb oni milosrdenství dojdou, Jaroslave. Mějte můj dík a zároveň dík své dcery —“ dodala a kynula rukou k lůžku, kde Paula ležela polo ve snu polo v mdlobě.

Při posledních slovech Terézinych zazněl komnatou vzdech nemocné a ona sebou lehounce pohnula. Hrabě přistoupil nyní těsně k lůžku a sehnuv se nad ním, vtiskl lehké políbení na čelo Paulino.

Ta otevřela oči a ústa zašeptla jedva slyšitelně: „Milost!“

„Upokoj se, holoubku,“ šeptal hrabě hladě ji po líci, „upokoj se a buď bez starosti!“ A z oka železného muže vytryskla slza, on pak, jako by

467

LOV NA PLAMEŇÁKY. Obraz Hanuše Canona.

Dle rytiny ze *Schakova Alba*, vydaného nákladem společnosti pro násobení umění ve Vídni.

se zastyděl, kvapně od lůžka se odtrhl a rychle odešel.

Na radnici bylo jednání krátké. Hrabě vyňal ze záňadří majestát císaře a krále Ferdinanda a oznámil užaslé radě, že ještě týž den po poledni přijede na Slaný pan Jozue Kořenský z Terešova, purkrabí křivoklátský, jakožto plnomocník krále jeho milosti, aby jemu, Jaroslavu Bořitovi, svaté Římské říše hraběti z Martinic, město Slaný s veškerým příslušenstvím v dědičnou poddanost a pravé dědičné člověčenství uvedl, ant byl hrabě město a statek ten dříve sobě zastavený za 283.000 kop míšeňských dokoupil.

Konšelé zbledli a primas povstav chvějícím se hlasem vyřkl pouze: „Děj se vůle Páně.“

A teď vyňal hrabě listinu, na které fráter Lambert byl mu do podrobna poznamenal, čím kdo Sasům neb emigrantům přízeň na jevo dal, aneb čím na majetku hraběcím se provinil.

Při každém oznamoval hrabě, mnoho-li provinilému pokutou nahraditi jest. Summa devíti tisíc kop měla však ihned složena býti, jednotlivé pokuty mělo si pak město vybírati u jednotlivých provinilců.

Regent vyšel bez pohromy, ač původně i on měl obdržeti svou kapitolu. Hrabě potrestal jej aspoň naprostou nevšímavostí, jako by ho ve shromáždění ani nebylo.

Regent nesl to těžce a raději byl by nesl trest s jinými, nebo takto upadal v podezření, že omyl se na účet těch, jimž byl kdysi slíbil, že s nimi míní nésti dobré i zlé.

Odpoledne byla slavnost. Pohřeb slanské svobody. Nejprv rada, potom ostatní sousedé i sousedky vdovy rukou dáním slibovali poddanost, věrnost a poslušnost.

Po odbytí ceremonií dal hrabě vyvaliti sud vína pro sousedy a sud piva pro čeleď, aby pili na zdraví a dlouhé panování nové vrchnosti.

Bylo asi to víno hořkým a to pivo trpkým, ale zoufalství a resignace mívá také žízeň —

V.

Hrabě dostál slovu. Již při svém odjezdu poručil, aby polstvo Prošovské a Lehnarovské bylo od jeho statku odděleno a řádně k setí připraveno, poněvadž pak někdejší dvůr Prošovský ležel ve zříceninách, měl býti v náhradu upraven dvůr Drnovský za obydlí Adama mladšího Lehnara z Kouby.

Rovněž v Praze k přímluvě hraběte soud nad Lehnarem zastaven rozkazem samého krále a dáno mu na vědomí, že slib mateři jeho učiněný jen prý nedorozuměním nesplněn, to že nyni k nápravě přichází, ovšem tak, že minulé ničí a maří a nikdo že ani k soudu ani k náhradě proto potahován býti nemá.

Paula dověděvši se o tom všem vůčihledě se zotavovala, ale se zdravím nevracel se její předešlý roztomilý rozmar a její předešlý úsměv. Bývala hluboce zamyšlena až k zádumčivosti, vyhýbala se každému, nemluvila s nikým a zejmena stranila se pohledu matčina.

Jen pan Eliáš vyloudil na ní tu a tam slovo, ale přes všemožné těšení a líčení budoucnosti nedovedl Paulu rozesmáti. Místo úsměvu spozoroval pan Eliáš často slzu, ana se pozvolna spouští přes úbělovou líc, aneb kterak se chvěje na řasách zasmušilého oka Paulina.

Trápilo ho to a paní Teréza rozpačitě vrtěla hlavou, skládajíc veškerou naději do příchodu Adamova, který posud v Praze prodléval. Otálení to přičítala tomu, že hospodářství a dvůr Drnovský posud upraveny nebyly. Aby věc popohnala, napsala paní Teréza list hraběti, ve kterém líčila stav Paulin a za rozkaz k urychlení příprav prosila.

Hrabě i tu vyhověl přání paní regentové. Připsav k listu paní Terézy několik lichotných slibů odevzdal jej zvláštnímu poslovi, aby ho paní Teréze zase doručil a připojil zároveň rozkaz hejtmanu Matiášovi k urychlení příprav.

Posel odevzdal oba listy hejtmanovi.

Ten den byla zase na děkanství tajná porada. Hejtman maje nyní autentický důkaz toho, co byl dříve děkanovi jen jako klep vypravoval, upřádal znova pikle proti regentovi. Za třetího do rady povolán obroční Václav Ignacius. Ale přes rozmnožení rádců nemohl nikdo řádně poraditi, jak by hejtman Matiáš k cíli dojíti mohl, ano děkan radil, aby list buď paní Teréze byl vrácen, aby snad proto nějakých těžkostí a odpovídání nebylo, aneb aby byl zničen, jako by byl k ztracení přišel.

Obroční radil k tomu prvému a nabízel se, list paní Teréze tak dodati, aby ani netušila, že kdo třetí do něho nahlédl.

Hejtman vida naději svou v list kladenou zmařenu, svolil a listinu obročnímu vydal.

Zatím úprava dvora dokonána a hejtman Matiáš odstěhoval se do dvora panského.

S jarem přijel konečně pan Adam, ztráviv celou zimu v Praze a ve Vídni usilováním o to, aby soud proti němu zdvižený naprosto byl zrušen a nikoliv jen zastaven, ale nepořídil. Soud stále jako Damoklův meč měl vznášeti se nad hlavou jeho s hrozivým memento, kdyby snad měly veřejné záležitosti zase k obratu přijíti.

Přijel mrzut a jedva že povšiml si těch, kdož dvůr se vším zařízením mu odevzdávali. Jen když regent s paní Terézou jej náhodou potkali, byl sdílnějším a slíbil, jak jen nejdříve mu bude možno, že navštíví dům Ladařovský. Chtěl vše dříve v nejlepším pořádku upraviti, než by pod střechu svou uvítal tu, která měla býti korunou všeho, co, jak mínil, svou nevinou a správným se zachováním dosáhl.

Paní Teréza ze všeho toho vyrozuměla, že prosba její byla splněna a to jí dostačovalo. Oroční zmocniv se listiny, navštívil sice regenta ale spatřiv Paulu, rázem rozhodl se pro záměr nový.

Pozoroval, že celý ten převrat v záležitost. Lehnarovské spůsobil vlastně poměr paní Terézy k hraběti a tu nemínil dobrou příležitost pustiti

mimo sebe. Viděl, když by se mu podařilo vypuditi neb odstraniti Lehnara z rodiny regentovy, že by buď po dobrém nebo po zlém mohl zaujati jeho místo a po boku Pauly nestálo mu pak již nic v cestě, aby vysoko se mohl povznésti.

Znal z předešlé doby krutou nenávisť Adamovu k hraběti z Martinic, jejž za původce útrap matčiných považoval a na tom mínil založiti svůj záměr.

Již druhého dne odebral se do dvora Drnovského a mezi blahopřáním novému držiteli dvora prohodil, že hrabě chce skutkem tím shladiti část viny své a vyslovil domnění, že asi rukou Paulinou i dále otevřena cesta ku smíření s Martinici.

Adam nevrle odmítal dotěrného úředníka, když však tento napověděl, že Paula jest velmi blízka osobě hraběte, vyzval jej, aby nařčení své dokázal, jinak že mečem chce hájiti čest rodiny jemu vzácné.

Na to čekal Václav Ignacius a vytasil se s listem, o jehož pravosti pochybovati možno nebylo.

Lehnar přečet list, zesinal. Náhle však schovav list vzchopil se, a než překvapený obroční mohl i jen promluviti, opustil komnatu.

Václav Ignacius se na chvíli zarazil pro ztrátu listu, však ihned zase uznal, že ho více netřeba a že sám octnuv se v pravých rukou, úlohu svou již vykoná, neboť o tom nepochyboval, že Lehnar spěchá k regentovi. Obroční se nemýlil. Adam všecek rozechvěn spěchal do města a přišed do domu Ladařovského, spěchal k bytu regentovu.

Služebná žena zastavila jej, že není pan regent přítomen, že s paní manželkou kamsi odešel a že jen panna Paula doma, ale Adam ji nevrle odstrčil.

„Tím líp!“ zahučel a již vstoupil do komnaty.

Nalezl Paulu skloněnou nad jakousi prací. Byla vystrojena, jako by byla očekávala, že přijde host. Při vstoupení Adamově povstala a s libým úsměvem vykročila proti němu. Ale úsměv děvy změnil se náhle v uleknutí a Paula až vykřikla, jak zhrozila se pohledu toho, z jehož příchodu tak zaplesala.

„S Bohem buď, Paulo!“ zvolal Adam a vztáhl ruce proti dívce. „S Bohem buď — navždy!“

„Adámku, pro Bůh, co se děje, čím jsem provinila, že mne opouštíš?“ zaúpěla dívka a klesla v náruč Lehnarovu.

„Čti a porozumíš!“ pravil a vyňav list obročnímu odňatý, podal jej Paule.

Děva uchopivši křečovitě list, přelétla jej zrakem.

„Ne — nebudu čísti!“ zvolala. „Vždyť již vím — a ty — mnou pohrdáš — ty mne zapuzuješ — pravdu máš — dítě lásky — cejch Kainův —!“

„Nikoliv, Paulo, nikoliv!“ odpíral Adam svíraje děvu v náruči, „nikoliv, žes dítkem lásky — nedbám toho, či měla bys trpěti za cizí vinu — ale otec tvůj — — Jaroslav Bořita — — stál vždy mezi mnou a tebou! — Vrah matky mé — zaplašil navždy krásný sen naší lásky — hahaha — odbýti mne chtěl třiceti stříbrnými. — Raději žebráckou hůl své matky vezmu, nežli veškeré statky Martiniců —! Hoj, ty rode kletý — bodejž mi jednou povstal mstitel, jenž by tě k odpovídání pohnal před spravedlivý soud.“

„Zadrž, Adame!“ zaúpěla zase dívka, „a ustaň již v kletbách. Třeba-li ti oběti za cizí vinu, jsem hotova — ale neklň a — odpusť —“

A děva vyvinula se z náručí muže, a než mohl postřehnouti její úmysl — klesala k zemi. Rudý proud třísnil bílé krajkoví na prsou umírající.

„Odpusť!“ šeptala, odhazujíc mečíkovitou jehlici, kterou svrchní šat na krku by spjat.

„Věčný Bože!“ zařval Adam, vida co se stalo a klesl vedle dívky.

Tu s chvatem rozevřely se dvéře a jimi vstupoval regent s paní Terézou. Regent při prvním pohledu soudil, že Paulu zmohly zase mdloby, spatřiv však krev, přiskočil a odstrčiv nadlidskou silou Adama, pozdvihl umírající.

„Mrtva!“ zvolal zoufale.

„Já ji zabil,“ pravil lhostejně Adam, hledě zrakem strnulým na skupení osob. „Já ji zabil — chcete vědět víc? — Hahaha — dcera Jaroslava Bořity — a já ji zabil — matko — dceru Jaroslava Bořity!“

„Zadrž!“ vzkřikla paní Teréza, ale bylo pozdě, regent ohlédnuv se po své manželce, vyrazil nesouvislý skřek z hrdla a již klesal vedle mrtvoly té, kterou za dceru svou považoval a kterou tak byl miloval.

„Nastojte — vrahové! — Kdež jste kdo —“ volala paní Teréza a s vytřeštěným zrakem řítila se z komnaty.

Nastal sběh a pokřik. Dostavil se i rychtář a když Adam na svém stál, že Paulu zavraždil, zajal jej a pod stráží odevzdal hejtmanovi, jenž smrtí regentovou vrchní správu města nastoupil.

Trudným byl pohřeb regenta a jeho Pauly.

Paní Teréza prostovlasá, se zrakem strhaným pobíhala s věncem, domlouvajíc lidem, aby nedali pohřbiti její dceru, že je nevěstou a že má slaviti svatbu — ženich že již čeká!

* * *

Odzpívala na hrobě dcery píseň svatební. —

Byl májový soumrak, když na nádvoří domu nejvyššího purkrabí na hradě Pražském vyvedli mladého muže, jemuž však skráně kryly šediny.

Uprostřed nádvoří u prostřeného černého sukna čekal kat.

„Řekněte mi, důstojný otče,“ pravil pološeptem odsouzený, „řekněte mi, jest smrť na popravišti hanebnou?“

„Jest, Adame, v pravdě hanebnou,“ odpovídal provázející odsouzence kapucín, „jsi-li vinen — jsi-li nevinen — umíráš jako Kristus!“

Odsouzenec knězi zrakem poděkoval a s úsměvem vstoupil na sukno. —

Zasvištěl meč — a nebylo třeba odtrhovati statek Prošovský a Lehnarovský od skonfiskovaných statků Vodolána Pětipesského.

REDUTA ORDONOVA.

Vypravování adjutanta. Napsal **ADAM MICKIEWICZ.***

Nám nekázali střílet. — Na nejbližší dělo
jsem vstoupil a zřel v pole. Dvě stě kusů hřmělo;
řad ruských dělostřelců táhne po prostoře,
daleký, přímý, dlouhý — jako břehy moře.
I spatřil jsem jich vůdce. Přijel, mečem kynul,
a jak pták jedno křídlo vojska náhle svinul.
Z pod křídla pěchota jde v těsných řadách spjata,
šik dlouhý, černavý, jak vřící láva bláta,
a nad ní srší jiskry bodáků. Jak supi
korouhve v smrt je vedou, letí před zástupy.
Jim vstříc, hle, bílá, úzká, přiostřená stála
reduta Ordona jak v moře činící skála.
Šest pouze měla děl. Ta chrlí dým a plamen;
a tolik prudkých slov ret v hněvu nedí zmámen,
ni citů v zoufalství kdy možná duši spěti,
co z děl těch kartáčů a bomb a kulí letí.

Patř! Granát noří se tam čety v střed a bouří
jak v proudu lávy kus, pluk celý v jednom kouři;
tu granát v dýmu prask, šik vzletěl k nebi vzhůru,
a v četě velká zeje lysina skrz chmuru.
Zde kule z dálky hrozí, sviští, vyje divá,
jak před bojem býk ryčí, motá se, prst zrývá.
Dopadla; a jak boa v kolumnách se točí,
rve zubem, dechem vraždí, hubí vše, co zočí.
Zřít nejhroznější nelze, slyšet však dle ryku,
dle mrtvol a dle nářku poraněných v šiku;
když četu z předu v zad tak převrátí a zdrtí,
jak kdyby středem vojska prošel anděl smrti.

Kde král jest, který v řež sem vysýlá ty davy?
Zdaž odvahu jich sdílí, sám v boj hruď též staví?
Ne! Pět set mil dál v sídle svém dlí na prestolu,
král — velký samovládce půle světa spolu.
Stáh brvy: tisíc kibitek hned v let se dává;
podepsal: tisíc matek děti oplakává;
pokynul: od Němna až k Chivě bijí knutou!
Mocnáři, jak Bůh silný, s ďábla duší krutou!
Když Turky za Balkánem zbroj tvá v bázeň topí,
z Paříže poselství když líže tvoje stopy,
jen Varšava tvé moci rouhá se vždy smělá:
svou ruku zvedá, by ti vínek strhla s čela,
korunu Kazimírů, Chrabrých — neb ty v slovo
jsi ukrad, zkrvavil ji, dítě Vasilovo!

Car diví se: strach celý Petrohrad hned svírá;
car hněvá se: a dvořan každý strachem zmírá;
leč vojska hrnou se, jichž Bůh i víra chará
jest car. — Car v hněvu: „Zhynem, zveselíme cara!“
Kavkazský vůdce s mocí půle světa chvátá,
vždy věrný, správný, jako knuta v ruce kata.

Zní: „Ura! ura!“ V příkop reduty, hle, tlupy
se valí, na splet hatí kladouce své trupy;
již val se od nich černá, bílé palissady.
Reduta v středu, jasná od výstřelů všady,
nad černou změtí rdí se: jak když v mraveništi
se octne motýl, blýská; vše ho rdousí, v příští
zhas chvíli: reduta tak zhasla. Či snad dělo
smetené s lůžka, v písku jícen umlčelo?
Poslední dělostřelec zdaž lunt krví zalil? —
Zhas oheň. Rohatky již zvrátil Rus a svalil.
Kde ruční zbraň? — Ach, víc teď pracovala tady,
než na všech přehlídkách dřív za knížecí vlády!
Proč mlčí, uhod jsem, vždyť zřel jsem kolikráte
hrst našich s přesilami Rusů v bitce klaté.
Když slova: „Nabij, pal!“ zní hodinu i déle,
když kouř všem tlumí dech, trud moří rámě smělé,
a rozkaz vůdců hřmí a v práci vojín každý:
pak bez rozkazů již vše plní skutky vraždy.
Pak bez rozvahy, citu, paměti vše víří,
jest voják palný mlýn: hřmí, nabíjí a míří —
zbraň od oka a k noze, od nohy a k oku —
až v brašně ruka dlouho, dlouho ve hluboku
hledala — nenalezla — a muž vojín zbledl! —
Nenašed náboje, již pušky nepozvedl
a cítil, rozžhavena jak ho pálí ona.
Ji upustil a kles — než dobijí ho, skoná! —
Tak myslil jsem, a v hradbu nepřátel již z dolu
dav lezl — jak hmyz leze čerstvou na mrtvolu.

Mně v očích ztmělo se; s nich slzu otřev sobě
jsem slyšel, jenerál že dí mi cos v té době.
Skrz dalekohled, jejž mi opřel na rameně,
zřel dlouho na útok i na val rozechvěně.
Pak řekl: „Ztracena.“ A pod skly jeho v mžiku
slz třpytlo několik. Děl ke mně: „Pobočníku,
zrak mladý lepší nežli sklo: hleď, na tom vale
— Ordona znáš — kde jest, zda vidíš?“ — „Jenerále,
jak — zda ho znám? — Stál vezdy tam a řídil dělo.
Ne — nezřím — najdu — spatřím — v dýmu se vše ztmělo:
však v kouři nejhustším jsem kolikrát zřel ruku
se aspoň zakmitnout, jak rozkaz dává pluku! —
Teď, teď ho vidím zas — zřím ruku, blýskavici
vypouští, hrozí vrahu, drží lunt jak svíci,
již chytli ho, již zhynul! Ach ne — v podkop skočil —“
„Prach nevydá jim!“ jenerál děl, když to zočil.

V tom blesk, dým — chvíli ticho — a shluk jak sta hromů!

Vzduch prstí zatměl se kol nás i při průlomu;
kus každý skočil, a jak vystřelený z praku
se zmítal v kolech; lunty zapálené v mraku
svých pánví nenašly. Dým zevšad jen se valí
k nám přímo, v hustou chmuru kolem nás vše hali.
Nic zříti mimo blesky granátů kdes v blízku.
Pak zvolna řídl kouř a ustával déšť písku.
Pohlédnu k redutě — a valy, palissady,
i děla, našich hrstka, vrahů četné řady:
vše zniklo jako sen! Jen vůkol černá leží
beztvárné země spousta: hrob to míru svěží!
V něm ti, kdož bránili se, ti, kdož vtrhli smělí,
mír věčný, upřímný, zde prvně uzavřeli! —
Tam prvně, byt car kázal Rusům vstáti znova,
carského ruská duše neposlechne slova!
Tam jména tisíců jsou pohřbena i těla:
Kde duše? — Nevím. Leč kde Ordona, vím zcela.
On světcem bude valů! Dílo zhouby klaté
za dobrou věc jak dílo stvoření jest svaté:
Bůh řekl slovo: „Staň se,“ Bůh i „zhyň“ též velí! —
Až víra od lidí a volnost pryč by spěly,
až despotismus svět by obleh v pýše divé,
jak valy Ordonovy Moskal obleh dříve —
vítězů plémě tresce hněvu svého střelou
jak Ordon redutu, zem vyvrátí Bůh celou!

Z polského přel. *Jr. Kvapil.*

* Básni dalo vznik vypravování přítele Mickiewiczova Stefana Garczyńského.

REBEKA BARNESOVA.

Napsal **CHARLES READE**. Z angl. přeložil **Václav Černý**.

(Pokračování.)

še to pobouřilo marnivost paní Newtonové a to bylo pro ni největším zlem.

Nepřišla již nikdy do „Merina“.

Každého roku však posílala tam svého muže jednou, dvakrát pro peníze, se vzkazy o Rebece Barnesově.

Měl vždy Mr. Suttonovi vypravovati, kterak Barnesova je úplatná ženština a ona že je to, která ženu jeho z domu vyštvala. Avšak Joe, jakmile přišel do „Merina“, ihned zbavil se poselství, učinil si pohodlí a choval se vesele ku každému. Jemu bylo vše jedno.

Jednoho krásného dne přistihl Barnesovu, jak účtovala a mezi jiným odpočítávala částku, již měl odnésti domů své ženě; odevzdávala mu ji s tak laskavými slovy a posuňky, že mimovolně na ni se zadíval, jako druhdy, kdy u ní sedával tak dlouho, až strýc musil zakročiti. Rebeka vše to přijala jen s mimovolným pozachvěním.

Tak léta plynula, hromadíce ctnosti i chyby všech těchto osob. Nic netrvá v klidu. —

Joe Newton byl jedenačtyřicátník a každý mu čítal pětačtyřicet; Rebeka Barnesova byla osmatřicet a zdála se pětadvacetiletou. Paní Newtonová byla čtyřicet a podobala se padesátnici; a strýc Sutton, ačkoli sedmapadesáte let již prožil, byl v plné síle, svěží, děkuje vše dobrému spůsobu života, výbornému humoru a zdravé své tělesné přirozenosti.

Leč, kdo z nás může býti prorokem? Statný náš vlnař schvácen byl pojednou divnou nemocí, rychlým chřadnutím, stálou sklíčeností Vzdoroval mužně všemu, chodil do písárny každý den bez přestávky, ale vracel se vždy churavější a churavější, až konečně zůstal doma.

V brzku byl upoután i na lože.

Rebeka psala o tom Joeu Newtonovi. Ten přišel a nalezl skutečně Mr. Suttona v prabídném stavu, schřadlého, se žlutou pletí jako vosk.

Joe konejšil jej nadějemi, že prý to jest jen žloutenice, nic více, avšak když přišel domů ku své ženě, mluvil jinak.

On i jeho choť, zničeni úplně dluhem, který den ode dne rostl více a více, hovořili nepřetržitě o náhlé smrti bohatého příbuzného, který dle všeho se nalezal ve stavu nad míru kritickém.

„Jste jist, že udělal poslední svou vůli? Ta ženština u něho má jej ve své moci.“

„Nedejte se másti, drahá. Řekl mi vše již dříve, před šesti měsíci. Zanechal nám a našim dětem veškeré své peníze, vyjímajíc 5 tisíc liber, které odkázal Rebece Barnesově.

„Pět tisíc liber své služce?“

„A nám jen 200.000 liber!“ dodal Joe v hazardním humoru.

„Pět tisíc liber své služce? Nu ovšem!“

Joe měl chuť jí říci do slova vše, co mu strýc jeho pravil, ale rozmyslil si to. „Tvoje žena je marnivá, výstřední a svévolná. Nechci, aby mé peníze rozházela, jako tvoje. Bude vše tvé a tvých dětí.“

Avšak Joe neprozradil tuto vůli starého lišáka a ponechal si vše pro sebe. —

Mr. Sutton byl zatím rozumně ošetřován dnem i nocí od Rebeky a sirotka, kterého si vzala do domu k ruce, jako před třiceti lety nebožka paní vzala si ji. Dr. Stevenson, dávný rodinný přítel, jej léčil.

Leč ani ošetřování, ani pomoc lékařská nemohla zastaviti chorobu vždy více se vzmáhající, až konečně schvátila tohoto silného muže docela.

K posledu Dr. Stevenson a lékař přivolaný z Londýna Rebece oznámili, aby byla připravena na nejhorší. Musí prý zemříti vysílením a to za nedlouho.

Rebeka poslala ihned posla k Joeu Newtonovi se vzkazem: „Přijďte okamžitě, nebo nezastihnete ho již na živě.“

Joe vzkázal, že se dostaví nejbližším vlakem.

Nežli odjel, dala mu žena jeho dobré instrukce.

„Nuže, pozná-li vás ještě a bude moci mluviti, tedy nečiňte ničeho. Bude-li však bez vědomí, mějte na paměti především své zájmy. Myslete, že jste exekutor; slibte, že tak učiníte.“

„Učiním.“

„A to hned na místě. Jsou tam veliké sumy hotově i v cenných papírech. Vše musíte sám zapečetit, chtějte na Rebece klíče od domu.“

„Není to přenáhlenost a ukvapení?“

„Ne, stane se tak v čas; ve příhodný čas!“

„Hm, avšak byla vždy věrnou služebnou. Urazilo by ji podobné jednání až do duše.“

„Což jsou city u takové čeledi? Nechte vše stranou; zde jsou jen dvě cesty možné. Především pochlebujte jí a přehlížejte s ní vše a pak si vyproste na ní klíče. Klíče musím mít, toho bych vám neodpustila.“

„Dobrá!“ pravil Joe. „Vím, že jednáte vždy dobře, opravdu vždy dobře.“

Doraziv do „Merina“, potkal se s Rebekou, která s výkřikem: „Ach, pane Newtone!“ a s pláčem ukazovala mu cestu k nemocnému.

Nalezli tam Mr. Suttona žlutého jako mrtvola, těžce oddychujícího a lapajícího po vzduchu.

„On umírá!“ zvolal Joe ustrašen. „Nebude žíti ani hodinu.“

Náhle zdálo se, že nemocný nabyl dechu a pohnul sebou, jako by se chtěl vztýčiti.

„Pomozte mu!“ volala Rebeka a uchopila malý bassin, zatím co Joeovo silné paže nemocného podporovalo.

V okamžiku tom však vyhrkl z úst nemocného proud černé krve, anebo něčeho podobného černé krvi.

Joe obrátil se všecek bledý a volal: „Oh, to jest ta podstata člověka!“ a sám cítil se při tomto pohledu schváceným.

Rebeka zůstala odhodlanou. Okamžitě podala bassin malému děvčeti a naplnila Joeovi sklenku likérem, jejž mu nabídla k občerstvení.

Na to položili opět nemocného zvolna na znak a Rebeka počítala jeho puls. Sotva ho bylo slyšeti.

„Umírá!“ pravila. Na to rozhlédla se zoufale po pokoji, spatřila konečně hledanou lžičku, přiskočila rychle, vylila na ni lék a podala jej umírajícímu k ústům. Otevřela mu ústa a vylila všechen obsah. To opětovala po třikráte.

Nemocný ležel bez hnutí, nedýchal již tak těžce, ale jen slabě a slabě, jako lidé vůbec, když kahan života pomalu dohořívá.

Posadili se po obou stranách jeho lože. Byl jim po celý život svůj dobrým přítelem.

Zatím volán byl pan Joe k obědu. Otázal se Rebeky, nechtěla-li by s ním pojísti dole.

Rebeka byla zdvořilou, ale nemocného nechtěla opustiti ani na okamžik.

„Ne,“ odvětila, „viděla jsem ji umírati a proto musím zůstati také při něm až do konce.“

Joe ujišťoval, že Mr. Sutton ještě nezemře, až někdy snad k večeru, a pravil, že samoten obědvati není zvyklý.

Aby vyhověla jeho přání, svolila. Poslala však pro známou stařenu a nařídila jí, aby s děvčetem byly u pána bedlivy, a jakmile by nastala nějaká změna, aby ihned pro ni bylo posláno.

Šla tedy, ač nerada, a posadila se tváří v tvář proti panu Newtonovi, bledá a žalem utrápená. On byl ihned opět v dobré míře a chutnalo mu jako obyčejně.

Po spěšném obědě a dvou sklenicích portu započal pan Joe Newton své poslání. Začal, jak mu bylo nařízeno. Vyptával se jí na vše, připomínal leta, jež byla prožila za hospodaření v „Merině“, chválil její starostlivost a pečlivost, podotkl, že ví, že nebylo na ni zapomenuto a že by sám se jí ujal, kdyby se tak bylo dříve nestalo.

Co takto slovy nejkrásnějšími sladil její zármutek, nemohl pro výčitky vlastního svědomí zraku k ní pozdvihnouti a tím se stalo, že nepozoroval, že po čas celé jeho řeči upírala na něho svoje oči s ledovým klidem trpce zklamané ženy.

Urovnav si tak cestu, podotkl, že on jest strýčkův odhadce a že bude všecka zodpovědnost nyní na něho složena, na neštěstí však že nemůže zde dlouho zůstati a protož bylo by prý nejlépe, kdyby jej seznámila se všemi klíči, než odejde.

Na to odpověděla Rebeka, která po tu dobu ani jediného slova nepromluvila a pozorně a obezřetně všemu naslouchala:

„Dáti vám klíče, pane? Proč? Nevěříte mi snad?“

„Naopak! Jediný můj účel jest, ponechati vám z větší části zodpovědnost za vše, kde jest tolik služebníků a zároveň tolik drahocenných věcí —“

„Drahocenných věcí? To není mým úkolem. Zde se neztratí, pane, nic, nad čím mé oko bdí.“

„Máte pravdu,“ odvětil Joe s úsměvem. „Radím vám, abyste vždy tak jednala. Avšak, abych vše to zařídil, musím nastoupit úřad odhadčího. Pojďte, Rebeko, chci odejeti okolo páté hodiny nazpět vlakem; prosím, seznamte mne se všemi klíči, místa pak, kde klíčů není, vy a já spolu zapečetíme.“

Rebeka Barnesova po těchto slovech vztýčila se u stolu, tak že zdála se býti šest stop vysokou a oči, které po celou řeč Joeovu byly neustále na něho upřeny, zdály se býti naplněny ohnivými blesky.

„Mluvil jste k ženě — nuže, přijměte odpověď ženy. Jak! Vy nemůžete vyčkati, až dozní dech umírajícího, vašeho dobrodince, a saháte již oběma rukama po jeho statcích!?“

Joe povstal.

„Rebeko, vy se zapomínáte!“

„Ne, jsem při dobrých smyslech. Před dvaceti lety z pouhého rozmaru jste mne zničil, a kdybyste byl tak tenkráte neučinil, byl byste mne měl několik let u sebe a pak mne odkopl jako plevu: vy jste zdrtil mé srdce a učinil ze mne služku pro celý život. A vy mne nyní urážíte, mne — služku věrnou — vy, který jste byl prolhaným k věrné lásce. Důvěřujte v mé klíče — vy, který sám jste pln lži a klamu! Ne, pane —“ při těchto slovech založila ruce křížem — „Jděte, jděte ku své ženě a řekněte jí, chce-li jej okrásii, že musí jej dříve zabít a mne též: a že dokud on žije, já jsem paní domu a ona a vy — nic!“

Po těchto slovech, plna hrdosti a sebevědomí, se obrátila a rychle odešla po schodech nahoru k umírajícímu svému pánovi.

Lidem, kteří po dvacet let v sobě veškeré i nejmenší pocity vášnivé tlumí a tlumí, stává se, že pojednou vybuchnou v rozhodnou bouři, která mnohdy podivně se zakončí.

Rebeka Barnesova, ačkoliv přirozeně byla vášnivou, osvědčila se jako rozumná mužatka. Ji za chůze po schodech následoval po předchoz. bouři hojný příval, následek to velikého rozechvění, ne však hněvu aneb pocitu málomocnosti Rebeka běžela rychle do komnaty, kde její dobro dinec a pán spočíval, vrhla se u jeho lože na ko lena a volala: „Ach, můj pane drahý! I ještě t musilo na vás přijíti! Hleďte, oni přejí si, abyste již byl mrtev. Přišli sem pro vaše stříbro, pro váš

porcelán, pro vaše peníze: nedbají o své, ale o vaše jmění. Všem činíte tak dobře, a jediná ubohá žena vás oplakává!“ Na to uchopila jeho ruku a líbala ji a smáčela horkými slzami.

„Toť se mi vyjevil můj sen!“ odpovídal tichý, měkký hlas, který zdál se přicházeti odjinud, jenom ne z tohoto světa.

Rebeka rychle se vztýčila, vykřikla a pohleděla mu pátravě do tváře.

„Vám jest již lépe.“

„Ano. Neustále se mi zdálo, že ve vnitřku mi něco roste. Vždycky jsem to říkával. Nyní to povolilo; cítím se býti volným.“

Rebeka vrhla se na kolena poznovu.

„Ó pane, vy nesmíte zemříti. Chtějte, chtějte, chtějte, a bude vám lépe. Jak budu ráda, až zase budete zdráv, abyste mohl sám promluviti s těmi bezcity. Nechtějí čekat. Žádají na mně mé klíče, chtějí býti ihned pány všeho.“

„Joe a jeho žena?“

„Ano, ona; Joe jest její otrok, ale kde ona dává rozkaz, jest bezcitný, nesvědomitý. Nyní však nechme jich, jen když vám bude dobře.“

„Avšak já nevím,“ pokračoval Mr. Sutton, „proč křičíte tak, Rebeko, proč tak vzdycháte a pláčete?“

„Pro Boha, proč pláču? Ze strachu o vaše zdraví, abych vás neztratila — svou naději — svou radost — nu a tu musím plakati. Ach, ach! Vida, kterak vás ten lék, vlastně ten likér osvěžil.“

„Ano, kořalky byl jsem vždy přítelem. Podívejte se, co jsem jí vypil, když jste byla pryč.“

„Dobrotivé nebe! celou tu láhev?“

„Řekněte, že mne zachránila. Ale teď budu chvíli spáti.“ (Pokračování.)

FEUILLETON.

Roksolana.

Sděluje **František Řehoř.**

»A tota-ž to Roksoljanka,
ščo-to trjasla vschodom,
bula naša popadjanka
z Rohatyna rodom.«

Právem tyto verše volil jistý rusínský spisovatel za motto politicko-historickému dramatu svrchu uvedeného záhlaví, rozdělenému na pět dějství, odehrávajících se v zahradě fary Jana Lisovského, rusínského kněze v městě Rohatyně, pak ve Varšavě v síni královského tribunálu, opět v obydlí Lisovského, dále na stepích Krymu a konečně v paláci tureckých císařů ve Stambule. Kdybychom nečtli ani pojednání dějepisná, poznáme z onoho kusu, svým dějem zahrnujícího celou východní Europu, že Roksolana v době své, ve století XVI., hrála úlohu v historii nemalou. A to nejen v historii světové, ale se zvláštním důrazem budiž pověděno, že i v dějinách panství tureckého, kde, jak známo, ženy mají velmi malý význam a na osudy své vlasti praskrovné působení. Avšak Roksolana upoutavši k sobě srdce jednoho z nejslavnějších vládců říše osmanské, sultana Solimana I., řídila nějaký čas směr turecké politiky. Nepatrné děvče rusínského kněze, tehdy ještě pravoslavného popa, proslavilo nejen ženskou plet svého národa, ale i rodiště své Rohatyn, v okolí Březan v jihovýchodní Haliči, tedy v krajině, která trpívala nepřátelskými nájezdy polodivých Tatarů nejvíce. Dějiny nám neudávají určitě, kdy a za jaké příležitosti bylo nic netušící děvče v tichém zátiší rohatynské fary přepadeno a odvlečeno až do Cařihradu, kde naloženo s ním jako s otrokyní, aniž udávají, jakým způsobem dostalo se do haremu zástupce Mohamedova. Že se tak stalo prvém čtvrtletí šestnáctého století, jest nade vši pochybnost zjištěno. Třeba současní kronikáři Roksolanu nepokládají za krásku prvého řádu, už z obledu na pravidla, dle nichž děvčata do císařského haremu bývají přijímána, nabudeme přesvědčení, že Roksolana byla dívkou nevšední krásy. Pro její půvaby si ji stále zasmušilý Soliman zamiloval a ceně ji nad všecky skvosty svého haremu, daroval jí svobodu, pojal za pravou ženu a vyznačil pro ni 100.000 dukátů z důchodů, přicházejících z podmaněného uherského království.

Sličnost u Roksolany doplňovala se bystrým rozumem, pevnou povahou a vrozenou veselostí, pro niž ji Turci nazývali Chaseky-Churrem, t. j. veselá. Mnozí neuměli si lásku sultanovu k ní vysvětliti, soudice, že se tak děje působením kouzelného nápoje, připravovaného jistou čarodějnicí židovkou, jejž prý Roksolana Solimanovi podává, aby v něm přízeň pro sebe vznítila a udržovala. Závistivě hleděli dvořané na všecka vyznamenání, jimiž Soliman Roksolanu zasypával, ano odvážili se činiti slavnému císaři výčitky, že se snižuje, když prostou křesťanskou nevolnici povznáší k takovým důstojenstvím. Ale Soliman se Roksolany pokaždé zastal odpovídaje, že též ona pochází z královského rodu na polské zemi, k níž tehdy Červená Rus byla přivtělena. Dost možná, že Soliman v příčině rodu Roksolanina byl oklamán, jak můžeme souditi z listu jeho ke králi polskému Zikmundovi I., v němž Roksolanu sestrou Zikmundovou nazývá, ač o jeho pravosti již dávno učený orientalista Hammer pochyboval. List ten byl původně tištěn v historicko-geografickém časopise ruském, z něhož přešel do francouzského dennika dějepisných vědomostí: „Bulletin des sciences historiques“ 1826. č. 602. Či snad zúmyslně hleděl tento chytrý státník dvůr svůj uváděti v omyl a vědomě přisuzoval jí kolébku královskou, jen aby zabránil pletichám a povznesl ji v zářné světlo u svého lidu? Buď si jak buď, současným svědectvím vyslanců vlašských při tureckém dvoře jest dokázáno, že pocházela z Rusi Červené a od té krajiny že prý i měla jméno Roksolana, Rossolana nebo Rossa. Vysoce důležitý důkaz pro její rusínský původ a pro rodiště Rohatyn zachoval Polák Samuel ze Skrzypny Twardowski, který r. 1621. tovaříše Krištofovi knížeti Zbarazskému v poselství od Zikmunda III. krále polského, vypraveného k sultanovi Mustafovi, zastal památku Roksolany v živé u Turků ještě paměti. Spisovatel polský M. Goslawski pokládal ji za dceru rusínského kněze ne z Rohatyna, ale z Čeremovec na Podolí. Budiž připomenuto, že i Francouzové si ji vlastnili, kteříž klam výše vzpomenutými vyslanci vlašskými se vyvrací. Za svou krajanku pokládali Roksolanu také Vlaši: byla prý dcerou Nanniho Marsigli ze Sieny, r. 1525. mořskými loupežníky z Castello Collechio unesena a sultánovi prodána. Avšak z dějin tureckých dovídáme se, že r. 1524., tedy o rok dříve, byla již v haremu sultanově a tehdy syna Selima mu porodila.

Roksolanino poprsí v tureckém oděvu chová museum ústavu Ossolińských ve Lvově. Jest prý kopií obrazu, přineseného z Cařihradu německým vyslancem Gizlenem Busbekem r. 1553. Jiný starožitný její obraz mají císařské sbírky vídeňské, do nichž byl s jinými vzácnostmi přenesen ze sbírek zámku Ambrasského. (Dokončení.)

*

Manželství u nekulturních národů.

(Dokončení.)

Čím zámožnější divoch, nebo čím větší má vliv ve svém okolí, tím více má skotu a tím více si může koupiti žen — otrokyň, kterými nakládá dle svojí vůle. Jak daleko tato nadvláda mužova sahá, pozorovati lze u Australců, kde nejen sbíti ženu, ale ani zabiti ji není zločinem. Wood vypravuje o Australci, který zabil svou ženu před očima přítomného Evropana; když byl tento poznamenal, že čin takový je zločinem, který u bělochů smrtí se tresce, Australec směje se odpověděl: „Běloch má jen jednu ženu, nesmí ji tedy zabiti, ale my máme po dvou.“ Vdané ženy na Havaitských ostrovech žijí skoro pořáde o hladu a krmí se jen zbytky po svých mužích, na některá jídla jim výhradně určená nesmějíce ani sáhnouti. Z pravidla bývají odkázány pouze na maso želví nebo kokosové ořechy.

Leč spravedlivě-li soudíme, daleko ne u všech divokých národů je postavení vdaných žen sníženo až na stupeň zvířecí. Jsou známa plemena, kde žena má stejná práva s mužem — kde muž, na př. u afrického kmene Balondasů, nemá práva ani slepici prodati bez souhlasu své ženy. Jistý cestovatel chtěl koupiti si u tuzemce blíž jezera Nianza kozu; tuzemec ji přivedl, začal se smlouvati, než v tom přiběhne jeho žena: „A co ty to děláš, ty jsi muž! Prodáváš kozu a se mnou se neporadíš? Co je to, ptám se tě?“ Cestovatel začal těšit uraženou matronu, ale urážka byla příliš velika, než aby se koupě mohla uskutečniti. Bančesové a Karaguesové po jižní straně Zambezi nejen že hledí na ženu jako na bytost sobě rovnou, leč ona jest jim dokonce v mnohém ohledu bytostí daleko vyšší. Všechny práce vykonávají muži, ženy ani nevědí, co práce jest; jejich povinností toliko muži na svět přinášeti děti a pak už jen tučněti, k čemužto potřebují neuvěřitelného množství mléka a bananů. Mnohdy nabývají v té příčině takových rozměrů, že pro tučnost nemohou se ani ohnouti, ani dveřmi projíti. U tuzemců Tongo vdané ženy rovněž po většině zbaveny bývají těžké práce. „Možná, že proto,“ poznamenává Montegazza, „že krásny jsou, mají totiž malinké ručky a nožky půvabuplné formy.“ Muž odcházeje spat, líbá nohy jak své ženě, tak svým dětem. Děje se to však jen tehdy, náleží-li žena původem svým vyšší kastě než její muž; v opačném případě, je-li muž z vyšší třídy lidu a žena plebejského původu, líbá nohy manželovy i dětí svých žena. U Orangbennasů není hlavou rodiny muž, ale žena; muž nesmí se ženy ani prstem dotknouti, a má-li co proti ní, musí si postěžovati u její rodičů.

U Diaků, je-li muž usvědčen v nevěře, žena má právo, vypráskati mu holí, v případě nevěry ženiny muž má právo potrestati milence, ne ženu.

Diakové jsou v tomto ohledu jen výjimkou; u jiných kmenů nevěra trestá se krutě. Ašalincové nevěrným uřezávají nos. Ještě hroznější tresty mají tuzemci Fernando-Po, za první zpronevěření useknou ženě levou ruku, za druhé pravou, za třetí — hlavu. V Kongu cizoložník sám se tresce smrtí, muž i žena. Nicméně jsou též výjimky. U severních Američanů nevěrná žena kárá se přísně, nevěra muže je však skoro uzákoněna a svého ospravedlnění dochází v místním obyčeji, že muž, jakmile žena se cítí matkou, musí od ní a žije v odloučenosti až do narození dítěte; u některých kmenů, jako na př. u tuzemců Floridy, odloučení to trvá dvě léta. Pozoruhodny jsou i motivy podobné odloučenosti. U severních Američanů indianská žena, která se cítí matkou, stává se vyšší bytostí: bývá jí zařízena zvláštní místnost a je zahrnována všemi možnými pozornostmi.

Ještě přísněji, než cizoložství, a to z pravidla smrtí, trestají se sňatky mezi blízkými příbuznými. Toliko u kmene Inka bratr může si vzíti sestru, mají-li různé matky.

U některých plemen vládne zvyk, bráti si ženy z druhého kmene. Zvláště krásným příkladem jsou Australci a tuzemci západní části Victorie. Členové jednoho kolena nazývají se bratry, sestrami a manželství mezi nimi je zakázáno. Manželství dovoluje se jen mezi osobami různých kolen a tříd různé krve. Vznik tohoto obyčeje odvozuje se obyčejně z působení dávného únosu žen, z původní a hrubší to formy manželství.

S tímto zvykem úplně souhlasí též analogické případy jiného druhu: u některých plemen nemohou se za sebe dostati lidé stejných jmen nebo přijmení, což jest zcela pochopitelno. U divochů jméno není pouhým zvukem. Ne nadarmo přisuzují si navzájem název některého zvířete — vlka, medvěda, bobra, želvy — spojujíť s ním zároveň vlastnosti toho neb onoho živočicha, jeho sílu, moc, plodnost, bystrozrakost, jemný čich a t. d. Stejnojmenné názvy předpokládají stejnorodé vlastnosti, jinými slovy — název nebo jméno nabývá pevnější podstaty. Proto vzíti sobě ženu téhož jména pokládají téměř za rovno sňatku mezi blízkými příbuznými.

Odpor proti šňatkům krevním, praví Montegazza, dlužno u nekulturních národů pokládati za všeobecný. *V. M.*

*

Vyobrazení.

Lov na plameňáky. Obraz Hanuše Canona.

Náhlým a nenadálým úmrtím dvou svých nejdělnějších a nejhlučnějších představitelů Makarta i Canona utrpěla vídeňská obec umělecká ztrátu velikou a na ten čas nenahraditelnou. Oba, „synové své doby“, neobmezovali totiž činnost svou pouze na atelier, nýbrž i svým soukromým obcováním dovedli udržovati veřejnost v stálém napjetí a bezmezná přízeň, jakou je obecenstvo obsypávalo, ustálila se konečně ve zbožňování.

Ačkoli příští dějepisec umění, zbavený růžových okulárův osobního kultu, přehlédne onen nimbus, jakým obestřeli současníci Canonovi díla svého vyvoleného a postaví jej v náležité, značně mírnější světlo, tož přece nedá se upříti, že Hanuš Canon byl umělec nevšední. Činný, svědomitý a mnohotvárný, zavrhoval rozháranost nynějších uměleckých snah a směrův, studoval a následoval křečovitě staré mistry nevida či nechtě viděti, že nynější různé proudy jsou výsledkem doby zcela jiné a názorův úplně změněných. Jeho umělecký zápal byl tak mocný a tak opravdový, že své umělecké evangelium zastával třeba se zbraní v ruce. Poslední a největší jeho práce jest velikánský nástropní obraz *Koloběh života* v sále nového musea vídenského, kteryžto při svém objevení vyvolal pravou bouři nejrůznějších náhledů.

Canonovo rodinné jméno bylo Straširypka, za kteroužto příčinou bývá u nás dosud počítán za umělce českého, avšak beze všeho důvodu. Straširypka Čechem nikdy nebyl aniž jím býti chtěl, čehož postačitelným důkazem jest okolnost, jak si pospíšil se změnou svého českého jména, které by mu snad v karrieře bylo překáželo.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 30. V PRAZE, dne 25. října 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

ŽENY.

Z cyklu „Černá hodinka“ od **AL. JIRÁSKA.**

Kamenné schody plné skulin a puklin i trávy vedou k černým vrátkům nevelkého hřbitova.

V tu večerní chvíli je zakryl tmavý, hluboký stín košatých lip, které s obou stran se pnuly až ku vrátkům a částečně i kolem ovruby hřbitovní. Za tmavou, vlnitou spoustou jejich korun, jež jako by se v jednu slily, ani neviděti bílý kostelík uprostřed hřbitova. Jen tmavé bednění a špičatá střecha bělavé zvonice trčí nad ně k večerním nebesům.

Vrátka jsou otevřena, a černá tma jimi zeje. Kdo však pokročí dále za lípy, tomu prosvitne pod volnými, nezasloněnými nebesy.

V zásvitu jejich hvězd viděti bílý kostelík s gotickým presbyteriem a s copovým průčelím, osamělý a tichý, opodál pak v rohu zvonici položděnou, polodřevěnou. Kolem všude rovy, svěží i zapadlé, na nich bělavé nebo tmavé kříže, tu vzpřímené, tam do země nahnuté; sem tam kamenný pomník bohatšího sedláka, a mezi kříži dřevěné plůtky na rovech, malé zahrádky umrlých dítek. — —

Kolem ticho.

Nepohnou se ani tráva ani květ na rovech, ani houštiny kopřiv u ovruby. Vše jako by pojal hluboký spánek, jenž tu ve hrobech vládne.

Ze vsi, nad níž se hřbitov rozkládá, zaléhá sem toliko ohlas jednotvárného a přece melodického šumění dolem kvapící říčky ve tmavých olšinách.

Všecko mlčí, odpočívá, jenom ne lidské srdce.

„Toníčku, můj zlatý Toníčku! Co's mně to vyvedl!“ — ozvalo se žalobně z hlubokého šera. A zase ticho, jen vzdechy bylo slyšeti u plůtku dětského rovu, u něhož seděla žena jakási, samojediná teď na hřbitově. Než i její vzdechy pojednou umlkly. Zjevilať se opodál, náhle a z nenadání jiná ženská. Přišla sem pro šero nepovšimnutá a že kroku její bosé nohy nebylo slyšeti. Také ona teprve v tento okamžik spozorovala onu u děckého rovu sedící.

„To jste vy, Hanuško —“ pravila stanuvši u rovu se železným křížem. „To jsem se lekla —“

„Proč bys se lekala. Však víš, koho tu mám. Ach, milá, zlatá, člověk nemůže zapomenout. Dobře měl tuhle učitel, že už není člověk celý, když má děti na hřbitově. Je tu smutno, a přece sem každý pospíchá. Aspoň si tu trochu uleví. — — Toho jsem se nenadála, že sem budu tak běhat. Ach, když ten hošek byl tak hodný! Jak pěkně vždycky pozdravil, když přišel ze školy a jak se učil! Už jsem divné věci o něm pomýšlela, už jsem ho vídala — — A teď mám — ten kopeček hlíny — snad mne Pán Bůh za to potrestal —“

Hanuška se dala do pláče. Byl jako krátká vlažička, která zašumí a již opět tichne. Utírajíc si zástěrou oči, mluvila:

„Ale jsem přece u něho. Sedím tu jako když jsem sedala u postele a on tak tvrdě spal. Ještě že ho tu mám tak blízko. — Když je mně nejhůř, sběhnu sem se vymračit.* Kolikrát třeba od plotny, když je nejvíc práce — To mne popadne taková ouzkosť —“

„Ještě dobře, když můžete, ale hůř je, když člověk nesmí —“ odvětila temně ona stojící žena.

„Co povídáš —?!“

„Tak jsem se vdala. To mám z těch vdavek!“ odvětila trpce.

„Co pak tě Kopecký sem nechce nechat?!“ Žena jeho přisvědčila.

„Ale jdi. Toť už — mužský je vždycky tvrdší, já vím, Hanuš taky. Však jsem mu tuhle povídala, že je jako dřevo, že se tu u hocha nikdá nestaví. — Ale že by mohl zapovídat —“

„Ba zapověděl —“

„A co by na nebožtíka štířil. Václav byl tvůj muž a umřel; teď je zase Kopecký tvým mužem — a tak —“

* vyplakat.

„Že jsem se zas vdávala!“ zatesknila Kopecká. „Jsem teď celý otrok. O všecko abych se postarala, všecko udělala a ještě když není všeho, jak si zamane, je zle. Je-li doma, je bouřka ustavičně a odejde-li ze stavení, se strachem abych na něj číhala do noci. Kdybych sklímla a hned neotevřela, je boží dopuštění, pak abych ho svlékala z bot i ze šatů, a při tom toho klení a často ran —“

Kopecká se zamlčela, hned však hořce dodala:

„A za ty radosti mně nepřeje nic, ani ne, abych si sem zašla. Jak se dověděl, že chodím na Václavův hrob se modlit, strhla se taková bouřka — a bylo to pak často. Snesla jsem to všecko, ale jak potom už nedal ani nebožtíku v hrobě pokoje, a začal Václavovi nadávat —“ hlas Kopecké se počal třásti — „tu jsem se mu opřela, a —“

„Zbil tě —“

„Zbil; bylo zle. Ale ať, já Václavovi nadávat nedám —“ a tu ta mladá žena, jež dosud s jakýmsi tupým, chmurným klidem vypravovala, dala se do pláče. Sklesla u hrobu, u něhož stanula, u hrobu svého prvního muže. Plakala déle nežli prve Hanuška. Ta ji nyní těšila a jí domlouvala. Ale Kopecká jako by neslyšela. Musila se vyplakati. Teprve po chvíli zase začala:

„Tohle je má jediná radost, že si tu postěžuju. Teď je v hospodě,“ myslila muže, ale nejmenovala ho, „a tak si sem sběhnu, jako zloděj, aby mne žádný neviděl. Nikdo tu nebývá —“

„Proto's se prve lekla — ale jdi, chudáku — já nic neřeknu. Přála bych ti, abys sem nemusila takhle chodit, když už —“ slova Hanuščina zněla srdečně — „No, já už musím —“ dodala, a pokřižovavši hrobek svého synáčka a promluviviši k němu několik vroucích slov měla se k odchodu.

„Dej ti Pán Bůh dobrou noc, Kopecká — Potěš tě Pán Bůh!“ přála naposled nešťastné ženě a záhy zmizela ve tmě pod lipami.

Hřbitovem vanula lahodná vůně květin a zdola se ozýval ohlas libošumné řeky, kvapící černými olšinami. Na hřbitově se nic nehnulo. Jen hlava a ramena mladé Kopecké, schoulené u hrobu prvního muže, se někdy křečovitě potřásly, a prudký, krátký vzlyk její přerušil chvílemi hluboký klid osamělého hřbitova.

* * *

Na konci vesnice za vodou stojí tři chalupy vedle sebe, jedna chudší druhé. Před jednou z nich, na levém kraji, hledíc k jejich lomenicím, malá zahrádka. Kolem každé chaty několik ovocných stromů, nad něž stará hruše rozkládá vysoko svou korunu. Jindy tu vždycky hlučno od stavů pilně rachotících. V tu chvíli brdo visí nehnutě a je ticho. Poloustrojení chudí sousedé jsou venku: kouřící mužští sedí na lavičce a ženské stojí u plotu.

Stará jedna upírajíc zrak na mladou naproti stojící, vykládá:

„Tak zítra. — No, bude to mít odbyto. Jen si to neber. Také jsem tři děti pochovala a teď děkuju Pánu Bohu, že si je vzal —“

Mladá na to nic, za to druhá sousedka odvětila:

„Ba tak — Co pak má chudý člověk —“

Nedomluvila. Večerním tichem se ozval rachot kol.

„To je kočár,“ povídali mužští.

„Kdo pak sem zabloudil. Vždyť nikdo v celé vsi nestůně —“ mínila stará. „Snad se někdo na hořejším konci náhle roznemoh' —“

„A jede sem —“ pravil její muž.

Kočár se patrně blížil. Pojednou rachot umlkl, ale hned po té bylo viděti muže kráčejícího přes lávku.

„A to jde sem —“

Mužští vstali, ženské pokročily dále.

„Je to zde u Kučerů?“ ozval se ze šera hlas příchozího.

„Je — tady, co je ta zakrádka —“ odpovídala hovorná stará. „Jde k vám —“ pravila té mladé.

„Umřelo jim děcko —“ ozval se hlas blížícího se.

„Umřelo, umřelo, jemnostpane,“ stařena odpovídala. „Jdi, Marje, je to doktor. Jde se podívat na dítě.“

Mladá žena brala se do chalupy a za ní muž její klátivým krokem. Když rozsvítila, vešel lékař do světnice, v níž sotva hnutí bylo. Tkalcovský stav a něco chudého nábytku zabíraly skoro všecko místo. Mladý doktor jal se vyptávati na nemoc děcko schvátivší. Muž drže dýmku v ruce odpovídal neúplně; nevěděl ani vše, jak se sběhlo.

„Byl jsem na práci, to ona žena —“ odpovídal. V zapadlé jeho tváři nebylo znáti žádného pohnutí. V tom vešla žena, nesouc v náručí prostičkou, bílou rakvičku, zahalenou bílou rouchou. Postavila ji mlčky na stůl. Tvář mladé matky byla také klidna, oko sucho. Lékař pohlédl na ni úkosem, jako by chtěl vyzpytovati, je-li to resignace nebo tupost. Ale posléze ho ten klid zamrzel.

„Posviťte!“ žádal.

Muž pozvedl lampičku a svítil; zůstal tak jako prve i když lékař sňal roušku s rakvičky. Květy cinie a noční violy ji vroubily. A v těchto prostých květinách chudé zahrádky odpočívalo rozmilé děťátko, v chudobném, bílém rubášku. Dva svaté obrázky mělo na prsou a na zlaté kadeři, spočívající na studeném, jako voskovém čelíčku, zelenal se malý vínek z rozmaryny. Žena, matka jeho, majíc ruce volně sepjaty, hleděla mlčky na své rozeňátko a na lékaře, jenž je prohlédl a pak bradičku pozvednuv, na krček se mu díval. Neshledal nic podezřelého. Byl hotov, ale neobrátil se, aby odešel. Sám upravil zase děcku obrázky na prsou, jimiž hnul, a zadíval se na okamžik do ssinalého líčka.

„Hezké děťátko —“ pravil bezděky jako pro sebe.

Žena sebou hnula. Tvář se jí v ten okamžik nějak změnila.

„Jak se jmenovalo?“ ptal se lékař neodvraceje zraků od rakvičky.

Ženě jako by křeč pojednou hrdlo stáhla, ale již vyrazila ze sebe:

„Mařenka!“ a dala se do hlasitého pláče.

Tolikráte to jméno volala, na to jméno se ty rozmilé oči, nyní na věky zavřené, po ní radostně, upřímně obracely, tolikráte ji hledaly, ji vítaly. — A teď nikdy už —

Lékař povzdechl a vyšel ven. Muž drže dýmku v levici šel s kahanem za ním jako prve. Pláč zněl za nimi. Sousedé stáli před chalupou a čekali. Když doktor přešel zase přes lávku a tak jejich zrakům unikl ve stínu stromů, vrátili se na svá místa.

„Co pak, že Marje nejde?“ ptala se ona žvavá stařena.

„I, mračí tam nad truhličkou. Tak ji to nějak najednou chytlo —“ odvětil Kučera. „Povídala, že už ven nepůjde —“

Stařena chtěla ku mladé sousedce, ale její muž ji zadržel:

„Nech ji, ať se vymračí. Co pak má člověk nežli trochu toho smíchu a pláče. Snad jsi byla také mámou —!“

* * *

V tu chvíli vyjížděl kočár ze stínů vesnice a stromů ven na volnou silnici vedoucí k městu. Mladý lékař seděl zamyšlen, nevšímaje si krásného večera. Na mysli mu tanulo mrtvé děcko v chudé tkalcovské chalupě. Měl také andílka toho jména. Viděl toho broučka trpěti a bojovati těžký zápas smrti a nemohl, nemohl mu pomoci. — Jen zlatá kadeř vlasů a vytržený zoubek zůstaly po něm jeho očím a duši blahé upomínky a hluboký žal.

V JESENI.

Napsal **ADOLF HEYDUK.**

Rostou mlhy nad vodami,
stromů list se tratí,
těžko se to loučí s vámi,
jara snové zlatí.

Však nechť mraků pod perutí
jarní krása zhyne,
upomínka v křídel zdmutí
k srdci zpět ji vine. —

Mám vás všecky ve své duši,
dnové žití krásní,
každý z vás mi v ňadru buší
upoutanou básní!

O korunování na království České r. 1791.

Napsal Dr. **FRANT. BAČKOVSKÝ.**

(Pokračování.)

a témž prostranném místě před pruskou branou staví se již opět jiné divadlo, kteréhož ředitelem jest jakýsi Vlach z Benátek jménem Serini, kdež provazolezci a kejklíři své umění provozovati budou a jiné opět tam též divadlo, kteréž k podobnému kejklířství určeno jest. Známý strůjce povětrných koulí Enslen, kterýž před třemi lety pražské obci veliké zalíbení učinil, nyní k nastávajícímu korunování opět toto hlavní město navštívil a jest bytem na Malé straně v lázni, kdež v čas korunování zase své nově vymyšlené kunstovní kusy ukazovati bude; k. p. honbu v povětří, při kteréž psi divoké svině, jeleny a jiná zvířata honiti budou a je uchvátí a myslivec jízdecky za nimi v povětří pojede.“

Po té Kramerius, připomeuv ještě některé „umělce“ toho druhu, o jakýchž právě byla řeč, pokračuje:

„Ke dni slavného příjezdu a korunování všichni řemeslníci, každý pořádek jiné barvy, budou míti své krásné a na větším díle zlatem a stříbrem vyšívané praporce, kteříž od předešlých praporců v tom se dělí, že takový praporec jediná osoba ponese, jenžto některého před tím obyčejného praporce ani dvaceti lidí unésti nemohlo.

Předešlého a tohoto téhodne takměř všickni císařští král. k slavnému korunování zřízení ministři dvorské rady, dámy a jiné cís. kr. komonstvo, všecka cís. kr. pakáž, gardy drabantů, hacířů a uherská urozená garda, jakož i císařští koňové, jichž se při slavném příjezdu a korunování přes 500 počtem, se všemi k nim příslušícími osobami sem přijeli.

Abychom pak ke konci těchto našich zpráv o nastávajícím korunování na královskou českou stolici málo slovy mnoho řekli: Podle všech nákladních a velmi skvostných příprav, podle toho velkého počtu nejznamenitějších a nejvznešenějších osob, kteréž se nejen z našich císařských zemí, ale i odjinud z ciziny, každodenně u větším množství sjíždějí, jistě říci můžeme, že od Karla IV., císaře slavné paměti, našeho nejlaskavějšího otce

vlasti, v letopisech slavnějšího a pamětihodnějšího korunování nenalézáme.“

V čísle ze dne 27. srpna Kramerius oznámil podrobně program korunovační slavnosti a dodává:

„Ke dni slavného příjezdu jakož i korunování všeliké přípravy den po dni s větším úsilím a snaženstvím se dělají. K strojení jídel pro královskou tabuli obráno jest 20 kuchařů a 40 kuchtíků. K dosažení prostrannějších míst po městě, kdež co v cestě aneb také k té nejmenší překážce stojí, všecko odstraněno a uklizeno býti musí, tak kramářské boudy po ulicích a zvlášť na náměstí staroměstském všecky v těchto dnech strženy a pryč s tohoto krásného místa odneseny býti musí.

Pro příhodnější přecházení ze Starého města na Malou stranu a odtud na Staré město přes řeku Vltavu od špinhausu lodní most vybit jest, po kterémž přecházeti beze všeho platu povoleno bude. Také jiný lodní most přes Vltavu za domem invalidů položen jest. Pro venkovské vozky a j., kdož kočáry k pronajetí mají v čas nastávající slavnosti, toto nařízení od kr. gubernia na 14. srpna prošlo: Žádný nesmí takový kočí více bráti od kočáru než 1 dukát za půldne a 2 duk. za celý den, za jedinou pak jízdu 1 zl. Od toho vyjmuti jsou dnové při slavném příjezdu, při skládání přísahy, při korunování krále a královny.“

O příjezdě císaře a císařovny do Prahy Kramerius vypravuje:

„Na své cestě do Prahy přibyla císařovna 29. dne m. srpna do Žleb, odkudž druhý den dojela do Libně, kdež přes noc zůstala. Císař s arcivévodou Františkem nocovali 29. srpna na hradě pražském a vyjeli 30. dne m. srpna císařovně vstříc. Odpoledne t. d. mezi 4. a 5. hodinou nejvyšší purkrabí s nejvyššími zemskými úřadníky, purkmistr pražský a j. Jejich cís. Milostem v Libni poklonu učinili. Pražská městská garda stála při příjezdu nejvyšších vrchností v libeňském zámku v parádě. Libeňští židé z prostředku svého dva muže obravše Jejich Milostem svou nejponíženější poklonu učinili. U večer vystrojili hlučnou hudbu a své stavení s velikým nákladem osvítili, kteréž osvícení zase ráno obnovili.

Na den 31. srpna, jakož v den slavného příjezdu, hned před polednem všickni vozové se vším komonstvem pánů stavův v největším gala vyjeli před Pořičskou bránu, kdež se shromáždivše, potom se svými vrchnostmi k invalidskému domu odjeli.“

Potom Kramerius udává, kde které spolky při slavnostním průvodu byly rozestaveny a jak byly vystrojeny, a připomíná, že ve příčině židů bylo nařízeno od gubernia, aby 31. srpna, totiž v den příjezdu císaře a císařovny, „židovský tarmark a město krom brány blíže Svatomikulášského kláštera zůstalo zavřeno a žádný žid nesměl jediné touž branou z města vycházeti a do něho vcházeti,“ k čemuž dodává: „Těm toliko židům pod správou jejich vlastních k tomu zřízených dohlížitelů ze židovského města vyjíti povoleno bylo, kteříž čistě ošaceni a počestného vzhledu jsou; špatně ošacení židé a všecky děti, kteréž alespoň 16 let staré nejsou, jakož také židé, kteříž nějaký zevnitřní neduh na sobě mají, nesměli se k těm místům a ulicím, kterýmiž slavný příjezd držán byl, přiblížiti, a kdož by tomu na odpor činil, bylo poručeno, aby takový nejen od vojska zahnán, ale také dle přečinění přísně potrestán byl. Ku slavnosti se dostavili pouze židovští starší a usedlí handlíři s 50 židovskými sirotky. Toho dne musely zůstati všecky průchodící domy, k židovskému městu vedoucí, pod pokutou 5 říšsk. dol., jíž propadal domácí pán, kterýž židy průchodícím domem pustil, zavřeny. Ostatně všem vůbec židům poručeno bylo, aby se po celý čas korunování pokojně a počestně chovali, tohoto i jiných politických pravidel nepřestupovali a na ten spůsob všemu trestu se vyhnuli.“

Průvod sám popisuie Kramerius velice podrobně a končí jeho vylíčení těmito slovy: „O pompě při tomto slavném příjezdu, kterouž všecky vznešenější vrchnosti vedly, ani péro dosti vypsati, ani ústa vypraviti nemohou, než oči lidu, kterýž zde přítomen byl, jsou svědkové, že to byl takový náklad, kteréhož my nižádným spůsobem v stavu nejsme vypraviti. Při slavném příjezdu na mnohých stranách od upřímných a věrných Čechů ten radostný hlas: „Zdráv buď, Leopold II.!“ se rozléhal, ostatní lid v největší tichosti stoje, svou velikou poddanost a uctivost svému nejmilostivějšímu mocnáři a mocnářce i veškerému slavnému dvoru ukazoval. Když nejmilostivější vrchnosti v průvodu přijížděli, na všech stranách dobře spořádaná hudba a všudy zvuk trub a bubnů i zvonů a střelby po celém městě se rozléhal A slovem říci, všecko v takové slávě se dělo, jakž právě největší vymyšlena býti může. Toho dne bylo takměř neustále pošmourno i déšť na spadnutí; a právě při průvodu vyjasnilo se nebe velmi krásně, a musíme říci vpravdě, že nám chtělo dopřáti, abychom my Čechové z toho slavného příjezdu plně a s pokojnou myslí největší radosti zakusili. Nám toliko pozůstává o této slavnosti připomenouti, že se o slavném příjezdu všecko v nejlepším řádu a bez nejmenšího úrazu dálo, takže Jejich Milosti císařské jakož i všickni nejvznešenější hosté svou velikou spokojenost zjevně na sobě okázali, a skrze to náš národ český, jakožto národ mravný, počestný a k cizím uctivý, od Jejich Milostí císařských, taktéž od veškerého nejvznešenějšího panstva veliké a znamenité pochvaly došel. V čas slavného průvodu na Její Milosti císařové patrně viděti bylo, že se nad českým národem pro jeho zvláštní mravopočestnost a uctivost velikou radostí pohnula.“

K tomu ještě Kramerius dokládá, že 1., 2. a 3. září císař a císařovna veřejně obědvali, při čemž pokaždé asi 100 pozvaných hostí bylo při tabuli a každý, kdo čistě byl oblečen, směl sál projíti; že 2. září navštívili „perský trh“ Vlacha Massieriho a večer stavovské divadlo na Starém

468

DUBOVÝ LES. Obraz O. Achenbacha.

městě; 3. září pak že byl dvorní ples. O tom, co se dálo 4. září, vypravuje Kramerius podrobně: „Holdování stavů českých a moravských bylo vykonáno 4. dne m. září ve Vladislavském sále na hradě pražském. Přísahu věrnosti v českém jazyku, potom i v německém četl nejstarší guberniální tajemník Emanuel Ledvinka z Adlersfeldu. Nejvíce pánů stavů skládalo přísahu v českém jazyku. Toho dne byla Praha osvícena; do osmi hodin nebylo jinak, než jakoby naše Pražská města v jednom ohni stála. O kráse a velikém nákladu, kterýž nižádným spůsobem není k vypravení, mnoho by bylo mluviti, než dosti jest, když řekneme, že z veliké částky tak krásné domové osvíceni byli, že bychom při každém něco pamětihodného podotknouti mohli. Také židé ve svém městě k osvícení domů veliký vedli náklad; všecka slavnější stavení byla takměř celá osvícena, a snad nebylo domu, kdež ke cti našeho nejmilostivějšího krále v oknech světlo nehořelo. To divadlo trvalo celou noc. Tu opět národ český veliké pochvaly došel; nebo při tom nesčíslném množství lidu, mezi nímž i židé se zhusta ukázali, přece nejpěknější pořádek a dobrý pokoj zachován byl, takže k radosti slavné obce pražské ani o tom nejmenším neštěstí neb o jaké výtržnosti říci nemůžeme. Jejich Milosti císařské s celým dvorem okolo 9. hodiny na noc ze svého král. sídla vyjeli a za celé dvě hodiny po všech hlavních ulicích všecko, což při tom osvícení města pamětihodného bylo, osobně prohlédli. Kde se Jejich Milosti cís. objevili, po všech ulicích vysokým hlasem rozléhala se ta slova: „Zdráv, zdráv buď král český! Zdráva buď naše královna!“ Při tom hlaholu náš nejlaskavější král a královna nejmilostivějším usmíváním svou velikou radost a potěšení na sobě znáti dali. Takové radovánky celou noc trvaly.“

Ke slovům Krameriusovým, „že nejvíce pánů stavů skládalo přísahu v českém jazyku,“ dlužno učiniti malou poznámku. Hrabě Kašpar Šternberk z vlastní zkušenosti o korunovaci Leopolda II. ve své autobiografii, kterou po jeho smrti vydal František Palacký, napsal: „Útisk, který císař stavům pocíti dal, probudil mezi nimi vědomí národní, jež dlouho bylo dřímalo. Císař Josef, který vše centralisovati se snažil, hleděl i potlačiti jazyk český; ale tuto posvátnou záštitu národnosti nedá sobě odníti žádný národ. Ačkoli se byli napřed nesrozuměli, mluvili všichni, kdo povědomi byli svého jazyka mateřského, v předsíních dvorních po česku.“ Zajisté interessantní to svědectví o probuzení myšlenky národní v kruzích šlechty české. (Dokončení.)

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

lehle!“ podivil se po přátelsku komorník Vincenc, lelkující důstojně v předpokoji své velitelky. „Bonifácek zas tu! Vám to v Praze nevoní? Nevoní? Vyhnal vás tuším poznovu náš výborný cihlový —“

„Hleďte si svého — mluvko!“ Uražený P. D. V. Hlubocký měl na jazyku silnější výraz; potlačil jej však, rozpomenuv se v čas na zkušenost, že i opovážliví panští darmochlebové bývají užitečni. „Poslyšte. Nejprve si zakazuji — už asi po padesáté — abyste mne přestal považovati za svého Bonifácka —“

„Mhm!“ ušklíbl se posměšně komorník. „Totě nějaká nedůtklivost mezi dobrými známými. Vaše vysokoblahorodí nosilo zde již jedenkráte nos vysoko. Ale ne dlouho. Z velmožného pána stal se za krátko zase bývalý můj Bonifácek. A nyní — nu, jak libo. Já své přátelství nikomu nevnucuji. Vaše vysokoblahorodí obejde se bez něho. Zvláště když má náhradu tak vydatnou, jako je pan Sekerka —“

„Člověče, vy ani netušíte, jakou mrzkost jste pronesl!“ rozzlobil se opravdově Pravožij. „Sekerka a já! Vrah a mstitel!“

„Cože, co—že? Vrah a mstitel? Zdá se vám zase o nějakém románu? Vypravujte mi jej, ale tiše. Paní baronka jest zaměstnána, času máme dost —“

„Ani muk dále! Sekerku vám vracím. Vím o tom, že se s ním scházíte a své srdce mu otvíráte. Ukázal jste mu také, jak jste ke mně pokrytecký — těší mne to, těší velmi. Krásný karakter, pane Vincenci! Nu, jaká pomoc. Však neužijete svého důvěrníka již asi vícekráte. Oplakejte Sekerku. Mým přičiněním dá paní baronka tohoto lotra vyvézti na Nový Zéland.“

„Brrr! Nový Zéland? Kde to je? Někde v Siberii?“

„Těžko vykládat. Nejsem korektorem vašeho nedostatečného vzdělání, pane Vincenci. A nejsem

vaším Bonifáckem — to jsem již řekl. Dále vězte, že přidělen mi v Praze cukerní odbor —"

„Na moutě věru!" podivil se komorník. „Největší a nejvýnosnější odbor —. Toť jste pánem! Bezmála jako důchodní! Gratuluji, gratuluji —"

„A konečně," dodával Pravožij, rozmýšleje se s patra, sluší-li se přijati podávanou pravici komorníkovu: „nepřišel jsem poslouchati vaše neslušné řeči, nýbrž na pozvání její milosti. Jsem hostem paní baronky a ukládám vám, abyste mne její milosti ohlásil."

„K službám, vašnosti. Hned, jakmile se skončí u paní baronky návštěva —"

„Jaká návštěva?"

„Mladého Jirsíka, syna hajných pod Širokým lesem —"

„Toť není žádná překážka. Protežuji vespolek s paní baronkou toho mladíka —; mohu vejíti za ním i bez vašeho ohlášení —"

„Ó — ó — ó — prosím?" bránil pan Vincenc, vstoupiv před poetu, stáhnuv ruce k tělu a ukazuje smělému hosti dlaně a roztažené prsty svých rukou. „Šetřte mne! Dopustil bych se hrubého poklesku, kdybych vás vůbec vpustil bez oznámení. A zvláště dnes, kdy její milost mi výslovně dala na srozuměnou, že nechce býti vyrušována."

„Toť mrzuté. Nerad antichambruji —. Budu ještě dlouho čekati?"

„Nevím," odtušil komorník, nabývaje opět své jistoty. A vyňav objemné zlaté hodinky, obtěžkával je s rozvahou, dodávaje si jimi váhy a pokoušeje starou závist Pravožijovu. „Bude tomu bezmála hodina, co jsem zavřel dvéře za panem Jirsíkem. Počkáte snad ještě hodinu — —. Račte zatím usednouti."

P. D. V. Hlubocký přeměřil několikráte koberce v předpokoji dlouhými kroky a komorníka zachmuřenými zraky; po té vzdychl a usedl, plesknuv si geniálním svým kloboukem na koleno.

„Abych nezapomněl — mám pro vás vzkázání," spustil pan Vincenc po chvíli, když si byl svými malými, chytráckými očky poetu bedlivě prohledl. Jako pravý sluha byl vycvičen na vyhledávání slabostí, a měl bystrý zrak i výbornou paměť pro podrobnosti, z nichž po svém lokajském způsobu kombinoval. „Pozdrav od Vošáhlíka."

„Tak? — Děkuji."

„Psal mi. Dožaduje se mé přímluvy u její —"

„Nač to, vždyť jsem ho paní baronce již doporučil."

„Nu, snad se domnívá, že dva přátelé zmohou více než jeden. Anebo nespolehá na vašnost —"

„Hlupák!"

„Ba nevděčník!" popuzoval komorník rozdurděného poetu. „Pomyslete, píše mi o vás dosti nevážně. Že prý jste se ho naobtěžoval do omrzení. Vytáhl jste prý u něho z kapsy vždy nějaký nudný román a předčítal jste mu jej. A když prý jste ho tím svým spisem — ani si netroufám povědětí, jak jej nazývá — když jste ho notně potýral, vymahal jste prý na něm častěji půjčku —"

„Hanebník! Lhář!" rozlítil se opět Pravožij. A zarděl se, což jej před komorníkem ještě více mrzelo nežli nešetrnost knoflíkářova.

„Tak!" potvrzoval pan Vincenc, mžouraje spokojeně očima. „Netrudte se proto. Bojujete pořáde se zneuznáním. I já vím o jednom. Mrzí mne samotného — po čertech mne mrzí —"

„Co pak!?" otázal se poeta, prostořekostí Vošáhlíkovou k smíru s komorníkem pohnutý.

„Nu — jak víte, ucházím se o Lojzinku Cardových. Starý má pěkný domek, výnosnou hospodu, a já věčně sloužiti nechci. Děvče je mladé, bujné a líbuje si na svobodě, ač mi jinak přeje. Líbím se jí — bývám vždy čistý, oholený, znám způsoby, a toho dovedou si ženské vážiti. Mám ze všech uchazečů nejvíce vyhlídek, ač se mnou závodí sousedští synkové. E — však vy o tom víte, vždyť jsem se vám již tenkráte s tím svěřil, když jsem si od vás vyžádal báseň pro Lojzinku. Holka má roupy, pokouší mne a uložila mi, abych vymohl od vás pro ni originální, novou vaši nějakou báseň. Lojzi vás ctí, horuje pro vás, jakkoli posud krom našich okresních novin tištěné řádky z vašeho pera neviděla. Ký div! Naplnil jste Týnec svou slávou, a jestli se nemýlím, připravují Týnečtí ráznou petici k sněmu, aby se ujal vašeho odstrčeného talentu —"

„Nu — nu — do toho chybí zdejším zpátečníkům ještě mnoho zápalu pro poesii!"

„Buď jak buď — já měl od vás přinésti velkolepou báseň, a za odměnu byla mi slíbena první hubička. Rozpomeňte se — bylo to nedávno, než jste odjel do Prahy —"

„Pamatuji se — mlhavě — prosím vás, člověk má tolik starostí — neví co dříve —"

„Poprosil jsem vás velmi zdvořile a snažně," pokračoval komorník, nedbaje stesku poetova. „Vy jste dělal drahotu, dal jste si slibovati hory doly. Potom jste se zavřel se svou Múzou — vaše slova — a druhý den vydal jste mi báseň jako klenot z nebe. A já byl v nebi jako mladý blázínek, políbil jsem vám bezmála ruku, dal báseň krásně opsati, do sametu svázati, a dodal ji slavně Lojzince. Ta čte, čte, dá se nejprve do smíchu, potom zrudne hněvem, mrští deskami, začne si naříkat, mne za podvodníka, sebe za oběť nezbedného žertu vyhlašovat — —. Jsem všecek zkoprnělý, bráním se, prosím, přísahám, až se dostaneme do sebe, já se zuřivým pokřikem, že báseň je vaše, nová, netištěná, originální, ona s urputným tvrzením, že to starý škvár. Konečně odběhne na půdu a přinese mi starodávnou, rozškubanou knížku, hodí mi ji a křičí: „Zde, zde jste to opsal, vy — — lháři!" Mně se dělají mžitky na očích, dívám se na starý švabach jako zmámený, a čtu — vaši báseň! Před šedesáti nebo sedmdesáti lety tištěnou! Však jsem si ten list vytrhl — zde jest —" Komorník vyňal z tobolky osmerkový list vetchého, sežloutlého papíru — „a tu stojí vaše verše v starém pravopise:

„Gak ty má panenko,
Spanilá milenko,
Nepohnutedlná gsy!
Darmo rok za tebau chodjm,
Do hospod do hágů wodjm,
Prosým tě každičký den,
Abys mé milosti
Náramné bolesti
Splatila hubinkau gen.“

Takové rýmovačky prý teď již ani školáci nedělají, tvrdila Lojzinka. Kterak prý se mohu opovážit, bráti vaše jmeno nadarmo a podstrkovati vám zastaralou veršovačku! Zkrátka činila mi, odešel jsem jak opařený a nesmím jí na oči, poněvadž holka nevěří a neuvěří, že byste vy, slavný náš básník, byl schopen pyšniti se cizím peřím. A takhle jsem nyní dvojnásobný dareba, já, Vincenc, nevinný jako nemluvně! Prohřešil jsem se na vás, pane Vymetale, a ztropil jsem si blázna ze svého děvčete! Co tomu říkáte?“

„Divím se tomu. Nač tolik křiku? Starobylý básník a novověký básník jsou dvě obdoby téhož věčného genia umění, jako dvě duše vykvétlé na tomtéž pni. A jako květy téhož stromu, tak i spřízněné duše bývají si podobny, mnohdy podivuhodně, až do nejmenších podrobností. Proto vyjadřují tutéž myšlenku dva duchové časem nebo prostorem od sebe vzdálení stejně a začasté doslovně. Možno také — připouštím — že jsem tuto starou báseň kdysi četl, že ji můj duch vstřebal; a že později, když položena mi otázka, nalezl jsem již v nitru svém hotovou odpověď, netuše ani, kterak se v mé duši ujala. Ba, podivné jsou cesty duchů tvůrčích —! Vás v tom arci těžko poučovati — vy tomu nerozumíte.“

„Ba, nerozumím,“ podvoloval se zdráhavě komorník, jehož tvář za pathetického přednesu Pravožijova hloupý výraz na sebe přijala. „A kdybych nečetl v našem okresním časopise každý měsíc aspoň dvakráte, že jste hluboký myslitel, považoval bych vás opravdu za komedianta.“

„Jak že!?!“

„Zvolna, zvolna, nesápejte se. Ublížil jste mi, a basta. Chcete-li co napraviti, neodbývejte mne svou učeností, ale dojděte k Lojzince a omluvte mne. Jinak jsme spolu na štíru — rozumíte? A komorník Vincenc také něco zmůže — toho buďte jist!“

Stranou zasvitl ve stěně jasný pruh. Zámecká paní stála v pootevřených dveřích své hovorny s výrazem ustrnutí a nelibosti na přísné tváři. Káravý pohled švihl jak ocelová metla po Vincenci a přejel po té Pravožije od hlavy k patě. Na neštěstí zastihla paní Orelská právě našeho poetu v pose nezvedeného kazimíra, rozčepýřeného, útočně proti komorníkovi rozkročeného. Pan Vincenc volil si lepší; tvářil se sice rovněž hněvivě, ale nerušil mír a soulad linií v předpokoji nezřízenými posuňky zuřivce.

Pravožij pochopil, že v očích paní Orelské jest neurvalcem. Toto nemilé poznání soužilo jej. Rozběhl se znova pokojem a přemáhal se.

„Promluvíte za mne s Lojzinkou?“ ptal se polo prosebně polo vyzývavě komorník.

„Zbude-li mi čas, povím jí, že je hloupá husa.“

„Nač pak!? Ona si to pomyslí sama, když ji ohromíte svou učeností jako mne. Ostatně není třeba mou milou urážeti. Od vás nejméně si toho zaslouží. Ctí vás opravdově.“

„Těší mne.“ Hlas Pravožijův zněl poněkud uštěpačně.

„Podobá se, že jste úctě zvyklý?“

„Nehledám ji. Nabízí se mi sama, aniž bych si jí směl všímati. Zmýlila by mne.“

„Safraporte!“ podivil se komorník. „Promiňte mi. Jste více než já, učiňte dobrotivě první krok k smíru. Buďme zase přátelé. Jsme oba v službách naší vrchnosti, jsme na sebe odkázáni —“

Zvonek z pokoje paní Orelské volal komorníka. Na poskoku zastavil se před poetou dávaje mu krátko na rozmyšlení.

P. D. V. Hlubocký podal velkomyslně svou pravici panu Vincencovi.

„Žádám baronesku Celinu, aby se ke mně obtěžovala,“ nařizovala zámecká paní sluhovi, jedva že práh do hovorny překročil.

Pan Vincenc byl řekl pravdu.

Zdeněk Jirsík prodléval již hodinu v přijímacím salonku paní Orelské. Byl zapředen svou protektorkou v přátelský a čilý rozhovor, jemuž nevyčerpatelná milostivost zámecké paní blažívé vřelosti a opojného půvabu dodávala. Mladý malíř nestýkal se v ničem s odporem, s neochotou nebo kritikou krásné dámy, junonicky luzné a velebné. Byla vtělenou přívětivostí, naslouchala každému slovu Zdeňkovu s dychtivým vděkem a družila se k němu v bujném horování nezkušeného idealisty, věřila s ním ve všechny iluse a vítězila s ním věrně v nadšeném boji o palmy úspěchu a korunu nesmrtelnosti. Zdeňkovi bylo chvílemi až úzko vůči této neobmezené přízni vysoce vzdělané mladé dámy, před níž byl v přemnohém dětinou a školákem. Ale paní Orelská nestrpěla, aby zabředl v rozpaky nebo poníženost.

„Nezkracuj mne o podíl na tvém štěstí,“ povzbuzovala ho téměř nervosně, kdykoli se zarazil. „Můj život vine se pořáde úskalím. Jsem zvykla temnu a zimě, a ráda vysluním se jedenkráte na jasnu i teplu tvé mladé duše. Přispěla jsem k jejímu okřídlení, v dík vezmi mne na chvíli s sebou k volnému letu. Toť jediná úplná slast člověka: Býti mladým a bláhovým — —“

A odpočívajíc na chaiselongue oddávala se všecka požitku, jejž si od Zdeňka vyžádala.

Srdce mladého umělce rozplývalo se vděčnou oddaností, a přece bylo v něm dusno, nevolno. Štědrá milost zámecké paní blažila i svírala jej, ztápěla v zapomenutí všechny meze a rozdíly mezi ním a vznešenou i ctěnou dámou. Poprve rděl se při důvěrném tykání, jež paní Orelská z chlapeckých jeho let na vyspělého jinocha přenášela, pouze ve společnosti mezi lidmi s formálnějším vykáním je zaměňujíc. Dnes pak na rozchodu vybízela ho zas a zase, aby přisedl blíže, dech

její purpurových úst ovíval mu čelo, okouzlující paprsky její žárných očí sršely mu do duše jako v nyvém a snivém blouznění —

„Mám ještě prosbu k vaší milosti," vypravil Zdeněk ze sebe stísněným hlasem; srdce mu bušilo, a žádosť, k níž se chystal, uvázla mu najednou na jazyku. „Než opustím na dlouhou dobu Týnec a vlasť, rozloučil bych se rád s baroneskou Celinou. Račte mi dovoliti, abych učinil baronesce svou poklonu."

Mladý malíř klopil oči jako hříšník a netroufal si povznésti své tváře k líci paní Orelské, po níž mihl se stín; její zraky zachvěly se, ztrnuly mžikem a skryly se na polo pod víčky, jež spustily hedvábnou clonu řas jako v únavě.

Vztáhla mlčky plnou, bílou ručku a dotkla se zvonce, kterým komorník zavolán.

Do příchodu Celiny bylo v pokoji ticho. Zdeněk obával se, že tlukot jeho srdce rozléhá se dunivě pokojem, a pozoroval s úzkostí, zdali zámecká paní ničeho neznamená. Vztýčila se na chaiselongue a zírala pokojně před sebe a k oknu jako za nějakým záhadným a měnivým obrazem, jenž ji zajímal. Či upadla v zamlknutí obvyklé v poslední chvíli loučení, před závěrečným slovem —?

Komorník Vincenc otevřel slečně Celině dvéře do kořán.

„Přeješ si, matinko?"

„Pan Jirsík odjíždí na nějakou dobu do ciziny," vysvětlovala paní Orelská. „Přijel domů, aby opatřil svou matku a zastavil se u nás se svou poklonou. Žádal mne, abych mu dovolila říci ti s Bohem. Zde jest."

Konvenienční ano chladný přízvuk nedovedla zámecká paní zcela potlačiti, ač bylo zjevno, že se namahá udržeti svůj tón na rovni své předcházející laskavosti.

Oba mladí lidé pohlédli zároveň ostýchavě na baronku. Hleděla opět nedbale před sebe, k oknu, jako vábena zlatem a skvoucím azurem, jímž májový den do pokoje se usmíval.

Zrak její opustil však záhy okno, sklouzl po zlacené a bohatě profilované ovrubě, po květinovém rámci zrcadla i utkvěl v hlubině vysokého trumeau mezi okny.

Viděla v něm svou slíčnou, jako jarní květ útlou a graciosní dceru, ana váhavě postupuje mladému umělci vstříc. Jemná, čarovným půvabem nevinného mládí zdobená líc rozkošné dívenky růžověla se v rozpacích, jimiž prochvívalo bolestné překvapení, kteréž upřímné dítě nebylo s to zapříti.

A Zdeněk stál před ní rovněž jako nejapný školák před božským zjevením všecek uzardělý, nejsa s to nalézti slov, aby pronesl aspoň běžnou frázi.

Srozuměli se však.

Mladý umělec četl v tůni velkých očí zřetelně jako zlatým písmem dobrého srdce dívčího psaný stesk i vroucí přání, aby slavně pořídil a tužbu po šťastném shledání. Ujistiv baronesku rovněž jediným dlouhým pohledem svého bolu, a poprosiv ji, aby prominula i milostivě vzpomínala, slíbil zajiskřením očí brzký a kýžený návrat před andělský zjev dívky.

Baroneska podala Zdeňkovi lehýnce svou ručinku, na jejíž nehtíky vdechl vroucí políbení. A pokynuvši mu odběhla jako plachá laň.

Paní Orelské neušlo jediné hnutí brv na obličeji obou mladých lidí. Spustila své oči s trumeau teprve, když dívka z obrazu zmizela a Zdeněk se z rámce vytratil. Ale duch její nehledal ihned jeho stopu; byl obestřen a odloučen kolotavým vírem myšlenek, z nichž teprve znenáhla se probíral.

„Tiens!" podivila se za chvíli, obrátivši se k malíři a vidouc ho samotného. „Tot jste odbyli svoje adieu velmi stručně a málomluvně. Vám se nedivím. Ani Celině. Mějte ji laskavě omluvenu. Elle est bonne demoiselle, avšak zde na samotě, odloučena závětí svého otce od světa, nenabyla té routiny v společenském chování a té akuratesy, kterou svému stavu povinna jest jako jiné mladé šlechtičny v její věku. Doufám, že si do vašeho návratu odvykne dětinství."

Mladý umělec napínal sluch a bystrotu své vnímavosti, aby vycítil, zdali ve slovech zámecké paní tají se ostny výtek a výstrah. Nebyl s to rozeznati. Pronesla několik obsažných a významných vět s veškerou šetrností a urbanitou svého uhlazeného spůsobu mluvení. Setrvala v něm udílejíc Zdeňkovi poslední rady a informace.

Teprve, když podala mu své teplé, aksamitové ručky k závěrečnému políbení, zahořela v jejím zraku jiskra téhož vniterného žáru, který mladíka prve rozpaloval i omamoval.

Vystoupil jako zpitý do předpokoje a ulekl se téměř Pravožije. Básník zastoupil mu cestu, podal pravici a hodiv hlavou vysoko nad umělce pravil: „Uvidíme se ještě. Večer jsem v besedě!" Sdělení mělo spíše ráz povelu než upozornění.

„Pan Vymetal," hlásil komorník své velitelce.

„Prosím, aby se namáhal blíže," zalehlo do předpokoje.

Ale Pravožijovi, vstoupivšímu s poklonou velkého stylu do hovorny, nenaskytal se nikdo, kdo by ji přijal. Nádherná komnata byla prázdna. Paní baronka odskočila patrně na chvíli, snad aby si upravila něco na toiletě nebo rysy své tváře. Ale proč by si je upravovala — —? Jako pomysl ďábelský šlehla poetovou hlavou jizlivá poznámka Sekerkova, že hvězda paní Orelské vstoupila do znamení vdávavosti. Hm! Ale že by se zahodila s tímto směšným mladíčkem, synkem hajného, studentíkem z akademie, človíčkem bez významu, síly, nimbu a řádných vousů? Ne! Zhola nemožno!!! Tot spíše — —. A nyní zase zrak Pravožijův zabořil se do hlubin lesklého trumeau a obdivoval se v něm znamenitému P. D. V. Hlubockému. Prsty rozčechraly dlouhé vlasy, rozhodily je à la Daudet po čele a po skráních, uhladily po té vous, z něhož hodlal P. D. V. Hlubocký vypěstiti během času ozdobu,

důstojnou brady každého archiprotojereje z permské gubernie nebo z Turkestanu. Konečně vtěsnal básník ruku mezi knoflíky své čamary do záňadří, střepal si černé inexpressible ve vhodné řásně a pozdravil se spokojeně v zrcadle. Viděl se v něm jako na piedestalu, jako budoucí svůj pomník, jenž vrhal své stíny již do přítomnosti.

Zámecká paní vešla právě v čas. Její upjatost arci nedopustila, aby vyzradila, že a jak se jí aisthetik v Prostřední Lhotě proslulý velice líbí.

Ukázala mu na židli opodál a usadila se sama opět na chaiselongue.

„Pozvala jsem vás k sobě," jala se klidně hovořiti, abych vás požádala o přispění v soukromé záležitosti. Jak vám povědomo, vypravuji pana Jirsíka do světa. Jest snaživý a čiperný mladík, ale má mnohem více dobré vůle nežli zkušeností. Jeho pozornost jest upjata vysoko i daleko v před a nedbá kostrbatiny na vezdejší dráze smrtelníků. Přirozeno i dobře tak. Umělci jsou ponejvíce nepraktičtí, podceňují a zase nadceňují podrobnosti, které jednotlivě snad nic neváží, úhrnem však mnoho vydají. Chci o něho pečovati. Ale on se mi se vším nesvěří; jednou mu nedá pýcha, po druhé ostych, po třetí genialní nerozum. Sama ho provázeti nemohu. I rozpomenula jsem se na váš slib, sdíleti se mnou péči o pana Jirsíka. Budu vám za ni vděčna. Jste jeho přítelem, důvěrníkem, osvojil jste si naň vliv a co vás zůstane tajno, můžete snadně přímou otázkou vyzvěděti. Mimo to jste mi dokázal jedenkráte, že máte vyvinutý smysl pro vedlejší a zdánlivě podřízené nahodilosti, které aspoň v evidenci držeti lze. Vše to doporučuje mi vás, pane Vymetale, za pomocníka nebo prostředníka. Rozumějte mi dobře. Nechci, abyste vykonával nějaký dozor nad panem Jirsíkem. Naprosto ne! Musíte napjati všechno své společenské umění, abyste si počínal poňáde diskretně. Zatím zůstanete s panem Jirsíkem ve styku, budete si s ním čile dopisovati a zpravíte mne vždy o všem, co věcného vám sdělí, abych viděla, kde jakou překážku před ním ukliditi, jemu nápomoci nebo impuls ať v tu či onu stranu — i v zdánlivých malichernostech — zavdati. Tuším, že později vás pošlu i za ním. Prosím, abyste byl na to připraven. Správci svého pražského skladu dám pro ten případ instrukce, tak že vám moje posýlky v ničem vaditi nebudou. Naopak, nebudou vám na škodu. Uvidíte cizinu, která velice k vytříbení a rozšíření vašich názorů přispěje; mimo to nebudu skoupá i odměním se vám podle vašich zásluh, podle objemu a povahy vaší činnosti."

„Vysoce poctěn lichotivou důvěrou vaší milosti," jal se promlouvati Pravožij (výmyslem tohoto proslovení zabýval se za řeči paní Orelské mnohem úsilovněji, než pozorným vnímáním úkolu svěřeného) — „posvěcuji své síly službám, jakých se ode mne dožadovati ráčíte. Páčím si za čest býti důvěrníkem vaší milosti a jsem hotov učiniti vše, čeho po mně žádati ráčíte. Ano, více. Jakože známo, mívají čelní umělci literární přátele, kteří perem svým každému jejich dílu cestu do veřejnosti klestí a obecenstvu oči otvírají. Po vůli vaší milosti a z vlastního popudu poskytoval jsem již Zdeňkovi tuto podporu. Nesetkala se ovšem ani s vděkem umělcovým, ani s plným uznáním vaší milosti — —"

„Rozumím vám. Nechte toho. Máte odvahu, nic více. Nečiním vám proto výtek — neboť v našich nehotových poměrech jste pravidlem, a nikoli výjimkou. Kdo pero v ruce drží, rozumí všemu, obzvláště v žurnálech. Tato ledabylost mstí se na pisatelích, kteří si navyknou bráti své látky v lehkost, a považovati vše za švandu, mstí se však ještě více na obecenstvu, kterému podává se místo poučení nesmyslný ragout bombastických frází, jakými pisatel maskuje jednak svou úzkost, aby se neučinil směšným, jednak svou nevědomost v oboru, do něhož bez přípravy buď náhodou či po přání svého chefa vpadl. Takový člověk zaslouží pouze politování. Jest na příklad lučebníkem, obral si za koníčka studium soudnictví; z čista jasna však na komando musí býti znalcem umění, musí jeho existenci přes noc objeviti a podávati rozbory věcí, kterých si nikdy nevšímal, jimž tedy nerozumí, k jichž proniknutí třeba mnohaletého studia, lásky, piety a delikatesy. Takové diletantství od vás nežádám, ano zrazuji vás od něho co nejdůrazněji. Abyste prospěl sobě a veřejnosti, přidržte se rozumně toho, k čemu vás láska i vzdělání odkazují. Jen tak můžete žádati, abyste byl respektován, a osvojíte si mužnou vlastnost respektovati poctivou práci jiných. V umění, pane, v pravém, velkém umění, vtělovalo se vždy božství. Jeho knězem i apoštolem může býti pouze ten, kdo se mu posvětil nebo do něho vnikl. To žádáme i v jiných oborech lidské společnosti. A jako nedám nahodilému pohanu nebo ignorantu poesie do rukou bibli nebo Shakespeara, aby mi je vykládal, rovněž tak nesvěřím vám úkol, jenž vám nesvědčí, vás by pouze mořil, aniž byste v něm slušného úspěchu se dodělal."

Pravožij vzpomněl si mimoděk na profesora Dřímalu. Uvedl si na paměť, že proslulý tento slovíčkář znal pouze ve školním kostele obrazy, jichž si nikdy nepovšiml; a mimo to barvotisky v hospodě, pod kterými u piva večer co večer sedával; a mimo to přivezl si z mnichovských pinakothek katalogy, s nimiž proběhl za tři hodiny obě obrazárny, srovnav za tuto dobu v potu tváři svědomitě všechna čísla katalogů se všemi sedmnácti sty čísly na rámcích obrazů. Nu — takovou průpravu měl Pravožij bezmála také — nějaké odpadky z hospodských řečí profesora Gradingera uvízly mu v paměti taktéž — mohl tedy rovněž jako profesor Dřímala rozepsati se o slovanskosti v umění —. Ale, když si paní baronka nepřála! — Paní Orelská platila, mohla si tedy poroučeti —

„Jsem vaší milosti po vůli," prohodil Pravožij.

„Těší mne. Za to si vyžádám od vás ob čas věcné, komisionářské služby. Tak hnedle poprvé

zkusíte svoji obratnosť laskavě ve dvou. Pan Jirsík měl poslední dobou pod rukou dvě práce: Oltářní obraz profesora Dřímaly a Zuzanu kanovníka Cermana. Onen zůstane nehotov, tento bude ještě domalován. Vy pohnete profesora Dřímalu, aby přijal od umělce obraz nehotový a zaplatil jej ve smluvené ceně; vlastním kupcem jsem já, neboť ujmu malbu a postarám se, by původní zákazník z toho škody neměl. Dále: Vy provedete, aby Zuzana přešla z rukou kanovníkových do mého držení. Cena jest mi lhostejná. Ale hlavní podmínka: — —“

Paní Orelská udílela ještě drahnou dobu Pravožijovi podrobné rozkazy a propustila ho blahosklonně se svou visitkou, kterou po přání zámecké paní náš poeta u panského důchodu na Týnci v značnou sumu drobných proměnil, a sice ihned.

Večer oslavoval proto Zdeňka v Týnecké besedě a několik dní po té v předvečer odjezdu malířova v znamenité pražské restauraci. Přivedl s sebou sedmnáct krajanů Týneckých, z nichž pouze dva — Pravožij a Vošáhlík — jakéž takéž ponětí o významu banketu měli, za to však všichni — včetně Pravožije a Vošáhlíka — pozdě v noci s těžkými hlavami domů se ubírali, majíce toliko jediné jasné vědomí, že v pití a jídle vykonali, seč byli. (Pokračování.)

ODPOLEDNE V ÚNORU.

Napsal **H. W. LONGFELLOW.**

Den jest v umírání
a noc už se sklání,
řeka mrtva, ledem
močál kryt,

Skrz mrak popelavý
slunce záblesk žhavý
chýžek v okna kreslí
rudý svit.

Truchlivě zvon kvílí,
z nitra mi v též chvíli
odpovídá jemu
žalný ston.

Sníh zas hustý splývá,
plot v závějích skrývá,
že již nelze cestu
rozeznat.

Stíny dál jdou; v bolu
srdce moje spolu
jak pohřební bije
smutný zvon.

Jako přísер davy
luhem pohřeb tmavý
pomalu jak stíny
zřím se brát.

Z angl. přel. *Jar. Vrchlický.*

REBEKA BARNESOVA.

Napsal **CHARLES READE.** Z angl. přeložil **Václav Černý.**

(Pokračování.)

Mr. Sutton usnul. Rebeka pečlivě ho přikryla, aby byl v teple. Usedla podle lože a pozorovala jeho oddychování. Spal několik hodin; když se probudil, prosil o trochu léčivého likéru a k němu žloutek z vejce. To bral po přestávkách několikrát za sebou.

Dr. Stevenson přišel, prohlédl pacienta, shledal u něho dostatek životního tepla, seznal, kterak vše se událo a dodal: „Lepší prázdný dům, než špatný nájemce.“ Slovem tím prozradil, že nebezpečí minulo.

Průběhem nemoci mluvíval Mr. Sutton velmi často s Rebekou, co kdy se mu přihodilo, a svěřil se jí, že naprosto již nedoufal, že zůstane na živu. „Neboť,“ pravil tiše, „byl jsem již tak na blízku své nebožky ženy, a hle, nyní jsem zde, u vás, Rebeko. Neviděl jsem jí, ale myslím, že jsem ji slyšel ke mně mluvit.“

„Oh pane, vypravujte — vypravujte mi to! Měla jsem ji tak ráda a jsem rozumnou.“

„Ano, povím vám to,“ pokračoval. „Řekla mi: Ještě ne, Same. Jenom jedna pro mne prolévala slzy a jenom jedna bude je prolévati pro tebe.“ — Chvíli si oddechl. „Přemýšlel jsem o tom nyní, byl to rozkaz, abych ještě žil. Ano, Jenny, má drahá, budu žíti, a promluvím s těmi lidmi tak, jak si mne sami vyučili.“

Ihned nařídil Rebece, aby napsala list k notáři se žádostí, aby okamžitě sem přijel a to se dvěma svědky.

Rebeka náhle se odmlčela a bylo jí nevolno. Při myšlence na notáře a ony dva svědky byla velice znepokojena.

„Učiňte tak,“ pravil Mr. Sutton. „Pište ihned, prosím vás!“

Notář přišel skutečně brzy na to se dvěma svědky. Rebeka se zarazila.

Když vešla do komnaty, ve které byl Mr. Sutton, byla velice bledá a přepadlá. Mr. Sutton všiml si

469

ZBYHOŇ. Kreslil Mik. Aleš.

Ukázka vyobrazení z úplně illustrovaného vydání „Rukopisu Zelenohorského a Královédvorského“.

toho a řekl: „Ale, snad nechcete, Rebeko, jíti za bílou zeď? Vždyť jsem Joea nevydědil.“

„Jsem z toho věru potěšena.“

„Odkázal jsem mu něco, ale změnil jsem správce svého jmění. Není sice už teď na spěch, chvála Bohu — ale až umru, budete vy mým správcem a klíčů svých nikdy z rukou nedáte.“

Upřela na něho zářící svůj zrak a děkovala mu dlouho. Položil na její bolest nejlepší lék. Nebyla žádostiva peněz, nechtěla jich, ale že podrží klíče u sebe, to bylo nade vše, to ji těšilo z celé duše.

Brzy se rozhlásilo, že Mr. Sutton sepsal novou poslední vůli — kterak, známo nebylo. Notáři neodhalují podobných tajemství.

„Jsme vydědění!“ křičela Joeova žena, „a to od té Rebeky Barnesovy. Já vždycky jsem vás před ní varovala. Avšak nikdy nechtěl jste ničeho dat na ni dopustit. Máme vám jen co děkovati, vám — moje děti i já!“

„Ne tak,“ pravil Joe, „to jest vaše dílo. Ona byla by vás dnes neznepokojovala, kdybyste ji hned od začátku byla nechala s pokojem. Avšak vy jste ji k tomu ještě urazila, do duše urazila, ponévadž jste nechtěla čekati, až by vše bylo zcela jisté a mohlo se něco v té věci podniknouti.“

„Nu tak, aj, podívejme se, tak ty tak, ty bu říci, ty rebelle!“

A hrůza!

Paní Newtonová v té míře se rozhorlila, že Joeovi hrozila, že ho okamžitě opustí a vezme své děti s sebou — avšak vše skončilo přece jenom vyznáním, že měla pravdu a že osvědčila velikou znalost lidské povahy a společenského taktu.

Když pak Mr. Sutton vstal opět s lože a počal přecházeti, až dokonale i potom se uzdravil a těšil se zdraví většímu než kdy jindy před tím, povolal svého notáře, jemuž nařídil, aby poslední vůli jeho pravou a nezvratnou veřejně prohlásil. Tu se ukázalo, že polovina veškerého jmění připadnouti má Joeovi, pouze k jeho ruce, a polovina Rebece Barnesově, schovance nebožky jeho manželky, výborné hospodyni Mr. Suttona, aneb k ruce její dědiců.

Joe byl nad tím velice rozradostněn, ba více věru, než nad vyděděním.

„Pojď sem, Melly!“ volal ku své ženě, „krev je přece hustší než voda. A těch stotisíc liber není věru proč odmítnouti.“

Nicméně paní Newtonová nezdála se býti stejného s ním mínění, a ku konci vypukla v nevoli ještě bouřnější, nežli před tím.

„Jak že, my se máme o dědictví rozděliti s takovou čeledí?!“ opakovala neustále v různých variacích. Doléhala pak vždy více na Dr. Stevensona, který jí, mimochodem řečeno, velice byl nakloněn, neboť byla nejlepší jeho klientkou, aby vše Mr. Suttonovi vymluvil a jej přiměl, by také druhá polovice dědictví jí a Joeovi byla odkázána.

Tent skutečně navštívil Mr. Suttona, předpovídal mu ještě věku na třicet let, tu a tam za řeči zmínil se o Rebece, která prý naproti němu jest pouze děvčetem a pro něho prý se nehodí, aby stál k ní v nějakém poměru. Joe má prý mladou rodinu a musí mu býti trapné, když se má s obyčejnou služkou děliti o tak veliké dědictví.

„Se služkou?“ opakoval Mr. Sutton, nepozoruje zúmyslně narážky v řeči Stevensonově.

„Ano, se služkou! Neměl byste to dělati, pane Suttone, už k vůli lidským řečem, a což teprve pomluvy nad vaším hrobem. A pak konečně, vždyť Rebece platíte služebné, nač byste jí čeho odkazoval? Obecně by se potom myslilo, že snad jste k ní stál v poměru, nechci říci jakém, a tu zajisté uznáte, že by pro památku tak váženého muže, jakým jste vy, to nebylo nic lichotivého. Nemějte mi za zlé, myslím s vámi upřímně a odpusťte mi, mluvím-li trochu svobodně — vždyť jsme starými přátely!“

Mr. Sutton zdál se uvažovati.

„Jsem velice potěšen nad tím, co zde pravíte, doktore. Ovšem je to příliš mnoho peněz pro takovou služku.“

Pojednou dodal: „Viděl jste snad nedávno rodinu Newtonových?“

„Viděl jsem je včera,“ odpověděl doktor ihned. „Smím-li jim říci, že jste o té věci počal znova uvažovati, řeknu jim to hned zítra.“

„O mně neříkejte ničeho. Avšak, je-li vám to po chuti, zmiňte se jim, že jsem sobě vše rozmyslil jinak, a že na příště nebude služka správcem mého jmění.“

„Tak je to dobře! A já vím, že již nikdy od tohoto mínění neupustíte.“

„Nikdy!“

Doktor hned na to odešel a radoval se ze svého úspěchu. Mr. Sutton zazvonil a dal k sobě zavolati Rebeku.

Když přišla, podal jí stoliberní bankovku a doložil, aby si šla vybrat svatební oděv, aby nemeškala, že jest čas, by již byla provdána a že může už jen na krátko užívati své svobody.

„Já?“ odpovídala ustrnulá. „Nikdy!“

„Ano, sňatek bude příští pondělí, třicátého října,“ dodal Mr. Sutton tiše.

„Ne, pane!“ odvětila rozhodně, „nikdy vás neopustím. Vždy jsem k vám chovala povinnou úctu a nyní, když jsem vás vyrvala zhoubné nemoci, mám — — Zajisté, že se mnou žertujete. Ne, nemohu od vás odejíti, a jakž bych mohla. Ah, jaký to nápad!“

„Nežertuji, pošetilá. Já jsem to, s kterým máte svatbu slaviti.“

„Vy, pane!?“ Rebeka zarděla se jako dívka. Dala se do smíchu a pohlédla na Mr. Suttona, myslí-li to opravdu neb žertem. Potom klidně řekla: „Ne, nikdy!“

„Hleďte, Rebeko!“ pravil Mr. Sutton, „jste nyní ženou dospělou. Nemařte času jako upejpavá panenka.“ (Dokončení.)

FEUILLETON.

Roksolana.

Sděluje František Řehoř.

(Dokončení.)

Roksolana přijavši islam, odcizila se své víře, ale na národ a na svou vlast nepřestávala vzpomínati. Jediné na její prosbu Soliman potvrdil r. 1532. prostřednictvím polského vyslance Petra Opalińského příměří s Polskem a krymskému chanovi Sahibgirajovi přísně zakázal, aby země polské, země ruské v prvé řadě, přestal napadati. Hojných darů a bohatství užívala Roksolana ve prospěch dobročinných ústavů. V Cařihradě několik pomníků hlásá podnes Roksolaninu lidumilnost, jako škola pro mládež, kuchyň pro chudé a blázinec. Na místě, kde byla prodána, na tak zvaném dívčím tržišti neboli Avretbazaru, postavila mešitu o jedné kopuli s minaretem, jak písař Murad d'Ohsson poznamenal, na památku, že v místě tom, horšího čekající osudu, tak nenadálé potkalo štěstí.

Vládnuvši srdcem sultánovým, vládla i jeho duší, a energií, jakou vždy jevila v dosažení svých úmyslů, snadně i toho se domohla, ze dětem, jež měla se Solimanem, pojištěno následnictví. K vůli ní zapudil Soliman oblíbenou Čerkesku, do níž z mládí náruživě se zamilovav, učinil ji zákonitou ženou a která soupeřky vedle sebe nechtěla strpěti. Za takou hned z počátku pokládala i Roksolanu a zanevřela na ni asiatským záštím, jakmile poznala, že jí císař zjevně straní. Stalo se, že v návalu prchlivosti kdysi vrhši se na Roksolanu poškrábala ji v obličeji, a mimo to nadala jí prodaných nestvůr. Soliman, když zvěděl o tomto výstupu, dal si Roksolanu zavolati, ale ta omlouvala se, že prodaná nestvůra s rozškrábaným obličejem nesmí se zjeviti před jeho veličenstvím, aby je neurazila. Nato povolal k sobě sultán Čerkesku, aby se od ní pravdy dověděl. Ale tato, sotva že do komnaty vešla, plna hněvu jala se opět láti Roksolaně, před níž prý všichni aby jen se skláněli. „A skloní se," dodal krátce zamračený císař. Od té doby Roksolana opanovala místo Čerkesčino, jež byla z harému odstraněna. Co potom následovalo, zdá se býti promyšlenou mstou nejen Čerkesce, ale i císaři a všemu tureckému lidu za víru, svobodu a čest, o něž Roksolana byvši oloupena jim v obět přinesla a jež rusínskému děvčeti poklady harému nikdy nahraditi nemohly.

Na Solimanovi vymohla, že svého s Čerkeskou syna, korunního prince a následníka trůnu Mustafu, ze všech dědičných práv vyloučil. Nejprve jej přesadil do Amasie z maloasijské provincie Magnesie, kde dosud byl zastával úřad místodržitelský, z kterézto hodnosti jediný krok vede na trůn. Místo něho dosazen tam syn její Selim. To však Roksolaně nestačilo, neboť vidouc, jak velkými je Mustafa nadán schopnostmi a jaké lásce těší se u Janičarů a u lidu v nové provincii, umínila si jej otráviti. Když se jí tento záměr nezdařil, vrhla na něho podezření, že se spikl s perským králem Tahmapsem a že čeká jen na příležitost, až otec do války s Persii právě vypuknuvší se odebéře, aby se vrátil a za jeho nepřítomnosti se zmocnil trůnu. Stárnoucí Soliman stával se den ke dni nevrlejším a nedůvěřivějším. Uvěřil Roksolaniným obviňováním, k nimž užila jednak padělaných listů, jednak svých přívrženců, a dal dne 6. října r. 1553. syna Mustafu blíž města Ereglie (stará Archelais) od sedmi němých kleštěnců zardousiti.

Také velcí vezírové Ibrahim a Achmed stali se obětí chytrých záměrů Roksolaniných, která v úřadě tom viděti chtěla svého zetě Rustema.

Ještě tehdy, když vnady její už odkvetaly, převahou svého ducha dle vůle své vládla sultánem, vždy pamětliva zemí, kde se narodila. Dočkavši se jistoty, že vlastní její syn Selim dosedne na trůn, zemřela v dubnu r. 1558. současně se ženou Jana Zápolského a s anglickou královnou Marií. Byla pochována pod zvláštním náhrobkem na dvoře krásné mešity cařihradské Sulejmanie.

Obsazením trůnu Selimem, k vládě jinak neschopným, byla msta Roksolany dovršena. Turečtí spisovatelé připisují Roksolaně a Solimanovi syny Mahmuda, Bejesida, Dzihangira a Selima a jedinou dceru Mihrmach t. j. podobnou měsíci, již po sobě zůstavila jako ženu velvezíra Rustema.

V Rohatyně po dnes ukazuje se cizinci skrovný domek jako rodiště nešťastné, však v dějinách XVI. věku proslavené Roksolany. —

*

Národní divadlo.

V *Exulantech* Jar. Vrchlického jsme získali nový kus repertoirní. Tím ovšem neřečeno všecko. Dramata Vrchlického mají to neštěstí aneb lépe povíme-li štěstí, že vyvolávají úsudky různé, diametrálně od sebe se lišící. K jeho premiérám nechodí obecenstvo s přesvědčením, že koná kus nudné vlastenecké povinnosti. Každý očekává věc takovou, která dovede upoutati jeho interess, bez ohledu na to, zda souhlas či nesouhlas. Dramatické práce Vrchlického přinášejí vždy hojně nových, svěžích myšlenek, hojně materialu k diskusi. Budí všeobecný živý zájem. A ten, milerádi potvrzujeme, stupňuje se každým novým jeho dramatem.

Exulanti podávají nám k tomu opětný doklad. Vrchlický rád opouští konvenienční dramatické spády. Tenkráte měl ruku zvláště šťastnou. Spor v lůně rodiny, kde nedostatek porozumění pro ideální vlastenecké snahy mužovy svádí ženu k nevěře a v záhubu; spor, který dnes den co den opětuje se ve stech a tisíci rodinách českých — není-liž to myšlenka zrovna ze srdce našich národních poměrů vyrvaná? Nic nevadí, že básník posunul děj do časů pobělohorských, že vyhledal své postavy v řadách české emigrace. Ta bolestná rána stala se v nynějších našich zápasech o národní existenci toliko ještě palčivější. Základ skvostný, snad odvážný, avšak — smělým přeje štěstí.

Oč se vlastně jedná? Bořek Dohalský pro své vynikající vlastnosti stal se uznaným vůdcem a náčelníkem žitavských vystěhovalců. Jsou to vesměs Čeští Bratří a Bořek ku prospěchu a v zájmech Jednoty musí podnikati časté i dlouhé cesty. S tím není spokojena mladá jeho choť Anna Kateřina, rodem Žitavanka. Dohalský ji pojal za ženu po smrti své první manželky, s kterou žil šťastných patnácte let. Anna trpce naříká na svoji stálou opuštěnost a žehrá na Jednotu, která ji olupuje o manžela. Pro vyšší vlastenecké cíle tohoto nemá smyslu ani pro jeho bolestnou touhu po ztracené vlasti. Pan Bořek vrátil se právě z tajné cesty po Čechách, kam vloudil se přestrojen, aby seznal poměry, pokud by skytaly naději k návratu. Choť, rozhněvaná a podrážděná, že napřed v modlitebně bratrské se stavil, aby shromážděné Jednotě dal zprávu o výsledku, nevyšla mu vstříc, a malý synek při uvítání oslovil otce — cizím jazykem. Tušíme bouři, která záhy propukne. Anna žehrá na Dohalského, že ji a rodinu svou zanedbává, tento zase choti vytýká, že není hodnou dcerou vlasti a Jednoty, že jsou jí lhostejny jeho tužby a snahy, že jest sobeckou. A děti — děti již hnedle, co nebyl doma, odvykly rodnému jazyku. Propast mezi manžely otvírá se vždy větší. Konečně Do-

halský, aby děti uchránil odnárodnění, rozhodne se poslati je do bratrského ústavu ve Wittenberce a násilím je odvádí od matky. Tím zakončen první akt. Nalezáme v něm exposici mnohoslibnou, znamenitě komponovanou. Z ní další děj vyrůstá v těsné souvislosti. Oddálením dětí v duši hluboce raněna, na chotě pak nanejvýš roztrpčena podléhá Anna v neblahém záchvatu okamžité slabosti lichotným slovům Sezimy Rašína, manželova nového tajemníka. Objevil se hned v prvním jednání jakožto posel zvěstující příchod Dohalského a již tu hleděl se Anně přilichotiti. V druhém aktu vyvinul se z něho nebezpečný milenec, jemuž zapomenutá, a jak se domnívá, manželem nemilovaná žena vrhá se v náruči. Při schůzce překvapí je Sibylla, domácí důvěrnice u Dohalských a konečně i sám Dohalský. Tento vrátil se mimo nadání dříve, neboť děti místo do Wittenberka dal odvésti v bezpečný přítulek do Pirna. Zároveň setkal se s Berkou z Dubé, nyní švédským důstojníkem, jejž přivádí, aby dokončil s ním úmluvu stran návratu emigrantů do Čech za pomocí švédského vojska. O tom, co v domě jeho se děje, nemá tušení. Sezimu byl vyslal panu Berkovi v ústrety a má za to, že na cestě minul druh druha náhodou. Jen Sibylla seznala pravý stav všeho. Sezima skryl se v její komnatě. Aby choť Dohalského zachránila, chce Sibylla do jitra státi u dveří na stráži. Příchod Dohalského na okamžik ji vzdálí, a zatím Sezima vyšed z úkrytu vklouzl ve tmě místo zpátky do pokoje Sibyllina do ložnice Anny Kateřiny. „Já ji chtěla zachránit," volá stařenka, když nabyla o tom vědomosti, „a hnala jsem ji v zatracení!" Taký jest závěrek druhého aktu. Sibylla zamýšlí vše Dohalskému zatajiti, aby v starostech a pracích ve prospěch a k dobru Jednoty uspořila mu tohoto těžkého pokoření. Než stane se jinak. Na zejtří — v aktu třetím — jest v modlitebně bratrské veliké shromáždění. Návrhy Dohalského se přijímají, Jednota opustí Žitavu a odebere se do švédského tábora, aby se zbraní v ruce dobyla si opět dávných rodných krbů. Smlouva s důvěrníkem švédským měla se potrditi svatým obřadem. Bratří přijímají po řadě z rukou kněží chléb a víno, tělo a krev Krista. Když přiblížila se paní Anna, tu náhle kněz utrhl kalich. Na vyzvání Dohalského, aby pověděl, proč takto pohaněl jeho choť, prohlašuje, že odpírá tělo a krev Spasitelovu ženě — cizoložnici. Nastoupila katastrofa, co do effektu nejmohutnější scéna celého dramatu. Zločin vyšel na jevo neopatrností samých milenců. Byli viděni u okna, a Sezima při útěku za časného jitra ztratil balíček listin, jež měl odevzdati panu Berkovi z Dubé. Sotva že Dohalský nabyl této jistoty, sám svůdce vchází do shromáždění. Nový silný a neočekávaný effekt. Leč zároveň i jiné tajemství jest odhaleno. Švédský plukovník pan Berka poznává v Sezimovi zrádce Albrechta z Valdštýna a chce se za něho krvavě pomstíti. Teprve energickým zakročením bratrského kněze od vraždy upouští a tento vrhnuv na oba provinilce hroznou kletbu vyhání je ze svatyně. V české dramatické produkci co do síly a uchvacující působivosti akty, jako tento, jsou vzácností.

Další dvě jednání nazvali bychom očistou paní Anny a částečně též očistou Sezimovou. Básník odhaluje před námi jejich nitro, výčitky svědomí, upřímnou vůli nastoupiti novou, lepší dráhu životní. Bloudí světem s Kainovým znamením na čele, ale vlídné přijetí stařičkého emigranta Krocinovského zanechalo v nich myšlenku, že návrat k dobru ještě jest možný. Anna seznala v Sezimovi bídníka, ale bídníka kajícího. Chce mu býti pomocnou v polepšení, leč když se ubírali do Čech, upadli do rukou Švédů, kteří zatím byli oblehli Pirno. Žitavská emigrace jest v jejich táboře a tím spůsobem setkal se opět Dohalský s nevěrnou chotí i s Rašínem. Vedou je na popraviště jako špehy. Dohalský s ženou se smíří, a aby ji sprostil hanebné smrti, vlastní dýku jí vráží do prsou. „Všecko je odpuštění a — láska ..." byla poslední její slova.

Třeba ještě dodati několik slov o osudech žitavské emigrace. Švédské sliby ukázaly se klamnými. Dohalský ve svých záměrech vlasteneckých dočkal se nejtrpčího sklamání. Vlast ani nespatřili a byli rádi, když po dobytí Pirna mohli se opět vrátiti do Žitavy. Dohalský se přesvědčil, že jsou pouze muži bible a evangelia, nikoliv činu.

Výprava smutně se skončila.

Toť jest v několika nejnutnějších rysech nástin dramatu. Stavba zejmena prvních tří aktů jest mistrná. Děj přirozeně, ale vždy s větší působivostí vyvíjí se z poměrů a povah hlavních osob. Světlo a stín obratně rozděleny, jednotlivé karaktery kreslil básník plasticky a důsledně. Dohalský na příklad, jaký to vzor ryzího, vše obětujícího vlastence, muže činu a energie. Jeho žal nad úpadkem sourodáků, trpké výčitky pro jejich ochablost, nestatečnost, nehotovost ke skutkům, oddanost v utrpení a příkoří jsou jak by živým ohlasem poměrů souvěkých. Povaha jako skála — kdyby tehdá takých více bývalo, dojista osud české vlasti jinak by se byl rozhodl. Ale v okolí malátném hyne veliká jeho snaha bezúspěšně. Anna Kateřina jest temnou folií svého chotě. Žena obmezená, neschopná provázeti jej na výšinách čistých a velikých jeho snah. Uražením nejmohutnějšího a vždy živého citu matky motivoval básník s důrazem neblahý obrat, který v ní nastal. Když vyhasla láska k manželi, dostavil se morální úpadek. Jednání její to nic neomlouvá, ale s dostatek vysvětluje, takže Anna Kateřina nepozbývá divákových sympatií úplně. Tím také podmiňuje se smířlivé zakončení.

Z ostatních postav zajímá nás především starý Krocinovský, povaha naskrz proniklá evangeliem lásky. Jáchym Dlask, Rašín i Sibylla rovněž ku svým rolím přiměřeně jsou karakterisováni. V Berkovi z Dubé chtěl básník podati typ vojáka, v němž láska k rodnému kraji napolo dohasla v hluku a vřavě vojenských výprav.

V pravdě drahocenná jest základní idea.

V činu kotví spása, ne v trpělivém snášení doznané křivdy. A pokud se týče vlasteneckých reflexí:

Tolik trpké, nelítostné pravdy, jako v *Exulantech*, již dávno naše obecenstvo neuslyšelo. Bývalo módou, kárati při uměleckém díle narážky na poměry souvěké. Byl to předsudek. Proč vyhýbati se tomu, co bezprostředně se nás dotýká? Mužné slovo v čas nemusí ještě rušiti uměleckých intencí.

Viděli jsme obecenstvo při *Exulantech* nejednou zamyšlené a hluboce vzrušené. Úkaz ten může býti básníkovi v té příčině nejlepší odpovědí.

Vrchlický v *Exulantech* vrhl v diskusi jednu z nejpalčivějších našich otázek, a pokus ten se zdařil. *F. K.*

*

Vyobrazení.

Dubový les. Obraz O. Achenbacha.

Ve 26. čísle t. r. „Ruchu" přinesli jsme pěkný obrázek Achenbachův *Horský mlýn*, při kteréžto příležitosti zmínili jsme se několika slovy též o mistru samém. Dnes přinášíme druhý, neméně pěkný a poetický obrázek téhož umělce, při kterém opět jen velice litovati dlužno, že každá, i nejzdařilejší reprodukce podává sotva slabý, matný dojem originálu; náležít Dubový les nejen k nejlepším dílům Achenbachovým, ale k nejlepším výtvorům v oboru nové krajinomalby vůbec.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 31. V PRAZE, dne 5. listopadu 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Pokračování.)

A podzim baronka vyslala Vymetala za Zdeňkem do Vlach. Nalezl ho ve Vicenze. Doprovodiv malíře do basiliky Palladiovy nudil se záhy mezi malbami od Bassana, Fogolina, Carpioniho, Cimy da Conegliano, na nichž Zdeněk prapodivné stránky a tajnosti nalézal. Paní Orelská měla pravdu; das aby rozuměl takovým finessám, aby v hlavě směstnal i srovnal a prostě rozeznával tento příval nejrůznějších myšlenek, manýr, barev a tvarů —. Toť bylo věru lépe dole pod loubím velkolepé budovy Palladiovy na tichém, rozkošném náměstí vicentinském. Ale italské doutníky nechutnaly Pravožijovi; měl naštěstí, ulovil zpravidla prabídné, palčivé, perné, hnusné svitky tabákové.

„Fuj!“ ulevoval si, odkusuje zlostně z odporného cigara kousky a cáry a prskaje jimi kolem sebe. Nepočínal si však dosti opatrně. Lepkavý a nechutný cár z jeho doutníku rozpleskl se na světlém, svátečním obleku ženštiny, kráčející po boku svého milence kolem.

„Entschuldigen gütigst!“ vyhrklo z poety, jenž posavade přes rozličné již nemilé zkušenosti neodvykl pyšné české domněnce o světové platnosti němčiny, ani českému zvyku, vnucovati každému cizinci oslovení v drahocenném tom jazyku.

„Ah! Un Tedesco! Un cane tedesco!“ rozlítil se průvodce ženštiny. „Porco, schissoso, asinone! Bestia tedesca!“

Statečný Pravožij nebyl ovšem ochoten přijati za ctěný národ „myslitelů“ výběr epithet, štědře poskytovaný. Hájil se. Ale zle by byl pochodil, kdyby mezi rozvaděné soupeře nebyla se vsunula ohyzdná hlava zmrzačené obludy se šklebivým úsměvem.

Šereda jal se hbitým jazykem krotiti prudkost Vlachovu a ospravedlňovati poetu, prohlašuje ho za „celeberrimo poeto boemo, sincerissimo amico della libertá e unitá d'Italia, furibondo nemico degli Tedeschi — —“

Vlach vystřízlivěl rychle, vrátil se opět k přirozené vlašské zdvořilosti, ano omluvil se podotýkaje, že němčinu má v lásce ještě od té doby, kdy po ulicích vicentinských se ozývala.

Ohyzda zůstal s Pravožijem sám. Posadiv si na hlavu opět lesklý hedvábný klobouk, jímž hluboké poklony odcházejícím dělal, rozepjal elegantní svůj kabát, vyňal ozdobné pouzdro a nabízel poetovi se sladkým úšklebkem doutníky.

„Budu blažen, pochutnáte-li si na nich,“ pravil v hladké, správné češtině. „Mám znamenité prameny.“

„Sekerko! U všech všudy, vy jste učiněný ďábel? Což jsem v Australii? Co tu tropíte?“

„Hledám miss Fallingstarovou. Náš parník přirazil v Neapoli. Moje milá zaskočila si na břeh a zapomněla se vrátiti. Snad jí zachutnaly makarony, jeť rodilá Vlaška. Rozběhl jsem se za ní. — Toť vše!“

„K svému politování jsem vám zavázán dík. Oplatím vám výstrahou před paní baronkou. Přijede za mnou v patách. Střezte se jí. Pochybuji, že byste jí směl bez úrazu ještě na oči.“

„Utéci, neutéci, that is the question!“ rozumoval Sekerka. „Těžko prchnouti — teatro olympico jest již najato, lidé zjednáni, přípravy na večer skončeny, tamto řvou naše plakáty, u kasy je rvačka, místní gazeta tluče na buben — — Hm. Poslyšte, vašnosti: Složím vám svou zpověď, vám, jakožto — nemýlím-li se — důvěrníku paní baronky. K vám mohu býti upřímným a na velikomyslnost paní Orelské z Řásné také jest spolehnutí. Stíhal jsem skutečně miss Fallingstarovou — prosím vás, co bych si byl bez ní

v Australii počal. Obzvláště když považíte, že chovala za ňadry pokladnu mé artistické společnosti. Vyzrála na mne. Nenalezl jsem ji, a měl jsem hlad. Z hladu stal se Dalibor houslistou, a já sluhou v blázinci. A v tomto ústavě nalezl jsem svého doktora Morellu. Pamatujete se. Byl v ústavě povolný jako dítě. Z dob jeho slávy zbyla mu technická zručnost, s kterou se provádějí rozličné experimenty tak zvaných spiritistů. Hrál si s tím, a ředitel ústavu používal ho k zábavě ostatních zřízenců i nemocných za domácího prestidigatéra. Toto mrhání talenty Morellovými zamrzelo mne. Proč pouze k zábavě, když z toho lze těžiti, pomyslil jsem si. Zjednal jsem si vliv na Morellu, vyvedl ho obratnou rukou z ústavu, vypůjčil si průvodní listy, a nyní cestujeme vesele po Italii. Jsem impressariem, Morella mým professorem. Žije jako v somnambulismu, moje vůle vládne jím —. Však hleďte — tam přichází.“

Několik málo kroků opodál objevil se za pilířem suchý, černě oděný muž, bledé tváře a přísného vzezření. Jeho líc byla jak ztrnulá, jeho temné oči bezduché a mrtvé.

Pojednou však vyšlehl z nich blesk, ztrnulá tvář oživla výrazem smrtelné úzkosti a vyzáblé ruce Morellovy vztáhly se křečovitě jako na obranu proti děsnému přízraku.

„Essa! Essa!“ vydychoval těžce, sípavě, a padaje na kolena, spínal ruce. „Signora! Misericordia. Signora! Fate pietá. Io scongiuro! Signora! Misericordia!“

Koně povozu přijíždějícího od nádraží plašily se a vzpínaly před šílencem. S vozu naklonila se krásná bledá tvář paní Orelské, a vedle ní obličej slečny Živné.

Poznala Morellu, poznala Sekerku, jenž přiskočil a nebohého šílence odvléci se snažil.

Lid se sbíhal, strážníci vložili se do mely. Paní Orelská po krátkém rozmýšlení svraštila obočí a kázala jeti dále do hôtelu.

Neužila v něm odpočinku po cestě a po rozčilení, kterým byla ve Vicence uvítána. Oznámen úřadní sluha. Přinesl zdvořilé pozvání, aby dáma ráčila se ustrnouti nad ubohým choromyslným a navštívila jej; volá prý ji a touží po ní.

Paní Orelská odřekla.

Sluha přišel za chvíli zase s pilnou zprávou, že ubohý šílenec zuří, že si zoufá a že jest oň strach.

Paní Marie z Řásné překonala svou nechuť snadno pomocí mohutné touhy, poznati konečně hřích, kterýž na ní spáchán.

Morella skutečně zuřil. Ztišil se však mžikem, jakmile oznámen příchod paní Orelské. Vrhl se jí k nohám a složil zřetelným hlasem, logickým postupem upřímné i do nejmenších podrobností zevrubné vyznání z podvodného provdání slečny Marie Andělové z Ronovce za pana Orelského z Řásné. Složil je u přítomnosti slečny Živné, úředníka, lékaře, strážců i Sekerky, kterýž z ulice zároveň s choromyslným přiveden.

Týnecká paní nenamítala ničeho proti tomuto auditoriu. Nepromluvila vůbec slova. Byla bledá, jak mramorová, odpovídala i ptala se pouze zásvitem svých očí. Hořely zimničně a utkvěly tázavě i hrozivě na Sekerkovi, když se Morella svědectví ničemova dovolával.

Sekerka potvrdil a rozšířil výpovědi Morellovy, hraje si ovšem chytře sám na mučedníka, jenž byl pouze pasivním, spoutaným, ohroženým a pronásledovaným divákem při zločinu, který zameziti nemohl a nesměl.

„Ráčíte si přáti, aby sepsán byl řádný protokol?“ tázal se úředník.

„Ne,“ rozhodla se po krátkém váhání paní Orelská, i setrvala mlčky na svém rozhodnutí přes odpor slečny Živné, kteráž ku přijetí nabídky úředníkovy nalehavě radila.

„Co mi platny výroky blázna či svědectví darebákovo!“ vydechla teprve v kočáře skrze zuby. „Nejsou plným důkazem. Ani poloviční důkaz nemá pro mne praktické ceny. Svou matku na pranýř postaviti nemohu, a odčiniti sňatek po smrti mužově — —? Nabyla jsem pouze přesvědčení. Moje tušení nahrazeno nezvratnou jistotou. Muka pochybností jsou ztišena, jizvy však nesmaže s mého srdce nikdo.“

Morella odevzdán lékařům a Sekerka odveden do vyšetřovací vazby, aby se zodpovídal z únosu šílence a z podvodu italských úřadů nepravými průvodními listy.

V hôtelu očekával svou protektorku již Zdeněk. Byl zpraven Pravožijem, kterýž se za trapného výjevu před kočárem paní Orelské z davu byl vytratil a za malířem pospíšil. Ze sobecké opatrnosti zamlčel poeta mladému muži arci choulostivé pozadí pouliční sceny.

Týnecká paní vzpamatovala se ve společnosti oblíbeného svého chráněnce záhy. Oplýval vděkem, oddaností, nadšením, skládal účet ze svých studií, které právě na severu Italie ukončoval, aby na podzim do Florence a na zimu do Říma přesídliti se mohl. Projevoval čilou účast k paní Orelské a její osudům, k Týnci a — k Celině. Otázky jeho po baronesse zněly nejdychtivěji, odpovědi přijímal nejvděčněji — —

„— — ale jakkoli se umělci Jirsíkovi zde nad míru líbí,“ referoval ve zvláštní audienci Pravožij, „tíhne člověk Jirsík pořáde zpět, a touží po domově jako po nějakém ráji. Obzvláště vzpomínka na baronesku Celinu neopouští ho tak říkaje dnem i nocí —“

Dlouho přecházela paní Orelská po svém pokoji sama.

„Příčilo se mi, když vyžádala jsem si od kaře, aby nalezl ve mně chorobu a předepsal na podzimek Italii,“ šeptala, stanuvši u okna opírajíc horké čelo na sklo. „Styděla jsem hněvala se na sebe — —. Ale nyní toho nelitu Nabyla jsem aspoň bezpečnosti, že ani nevlas matkou toho děvčete nejsem a nikdy jsem ne byla. Před svým svědomím nemám k ní závazk a ohledů. Jsem volná.“

Našemu poetovi neposkytnuta příčina radovati se dlouho z přítomnosti paní Orelské. Poslala ho z Benátek domů, jedva že strávil týden mezi stanicemi Ala, Verona, Vicenza, Mestre.

Velduchovi rázu P. D. V. Hlubockého to postačilo. Malí, krátkozrací, všední lidé nevidí v cizině za rok tolik, co veleduch obsáhne a pronikne svým orlím zrakem za jediný den.

Protož Pravožij přijev domů posadil se ke stolu a namočiv péro jal se klidně psáti: „Rozhledy po současné Italii. Stat I. Země. II. Lid. III. Společenské poměry. IV. Stát a zřízení jeho. V. Církev a zbožnosť národa. VI. Hospodářství, výroba i obchod. VII. Umění vůbec. VIII. Památky vlašské staré doby. IX. Památky střední doby. X. Činnosť umělecká v nové době. XI. Literatura. XII. Hudba a zpěv. XIII. Věda. XIV. Školství. XV. Srovnání osvěty italské s civilisací ostatní Evropy, najmě slovanské. XVI. Perspektiva do budoucna. XVII. Čeho nám od Vlachů přiučiti se dobré by bylo. XVIII. Vzájemnosť česko-vlašská. XIX. Rady a pokyny ve příčině cestování po Vlaších. XX. Závěrečné slovo.“ Tento rozvrh velkého, na celý ročník počítaného pojednání posýlal P. D. V. Hlubocký jakožto proslulý cestovatel po všelikých redakcích a nakladatelích, až skutečně na „Hvězdě nad Prostřední Lhotou“ uvízl. Znamenitý tento časopis oznámil slavně svému čtenářstvu, že pro vyplnění citelné mezery . . . atd. . . ., že chvalně známý essayista, básník, referent a romanopisec P. D. V. Hlubocký, vrátiv se z cest . . . atd. . . ., že z osvědčeného péra spisovatele duchaplného článku „Cesta z Lanškrouna Kladskem do Aberšpachu“ lze se nadíti vzácného obohacení cestopisné literatury . . . atd. . .

P. D. V. Hlubocký zočiv toto černé na bílém uvěřil všemu, i osvědčení svého cestopiseckého talentu líčením „Cesty z Lanškrounu Kladskem do Abršpachu“, které po dlouhém putování českými nivami konečně během dvou let v „Šalandě“, čtvrtletní humoristicko-zábavně-poučné příloze okresního časopisu týneckého otištěno bylo. I jal se skládati z rozličných spůjčených starých i nových knížek a kalendářů svůj cestopis, naplňuje tímto budoucím veledílem přečasto prýmkáře Chocholouše obdivem a knoflíkáře Vošáhlíka hrůzou. Vedle toho pokračoval ve čtení professora Dřímaly, ve studiu rozličných piv, ve hájení československé ryzoty a mravnosti, v nočních výpravách do Židovského města, v písaření o cukru, v pěstování spisovatelské pospolitosti s básnickými soudruhy, kteří rovněž tak jako on neuznáním rpěli a vědomím své obrovitosti proniknuti byli. Každý z nich tvrdil o sobě jako proslulý pařížský bohème Jean du Boys:

„Ils m'ont comme Jésus sur la croix attaché;
Pour garder mon sépulcre, ils ont mis des soldats;
Mais l'oeuvre se poursuit, à tous les yeux cachée,
Le tombeau qui me tient ne me gardera pas.“

V této nadějné družině slučovalo společné mučelnictví podmáslová neviňátka s příštími českými ‚décadenty“, a všichni proslavovali se v koutech některých kaváren velmi. Pravožij byl mezi nimi v úctě, neboť půjčoval si nejméně, ba štědrostí paní Orelské vysvobozoval mnohdy z ponížení nadané mladé poety, kterým prosaičtí sklepníci insolvence vytýkali. Za to je poučoval, peskoval, vychovával ve svém směru, předčítal jim, dával jim odporučení do Prostřední Lhoty a ujal se mezi nimi předsednictví v tribunalu, jenž odsuzoval šmahem a právem vše, co tištěno bylo. I netištěná, i nenapsaná i netušená posud díla československých bohèmů, sdružených pod praporem Pravožijovým, vynikala vysoko nad všechno, co po česku posud vydáno bylo. To potvrzoval také důrazně syn župního básníka ze Slovače. Pohříchu odmlčel se tento jadrný, ven a ven ideální přítel Pravožijův od té doby, kdy přiženil se řízením osudu do pálenky, z níž méně dopisů, za to však ob čas několik lahví lahodné borovičky svému příteli na utvrzení a osvěžení slovanskosti posýlával. S povzdechem pomýšlel Pravožij, zdali také jemu bude přáno působiti nějak prakticky na národa roli dědičné, a vzdáti se theoretického účinkování, za něž v Prostřední Lhotě ani honorář neplatili. P. D V. Hlubocký jal se hledati mezi dívkami českými, a objevil na svou potěchu uzenářský závod, v němž byla vyložena všechna čísla „Šalandy“, obsahující „Cestu z Lanškrounu Kladskem do Abršpachu“. Toto četivo bylo pořáde zadáno, pořáde v rukou statečné, kypré dcery mistrovy. Seděla u kasy a skláněla se nad „Šalandou“. Pravožij večeřel tam dvakráte, třikráte, pětkráte, celý týden, zvěděl postupně, že dívka jest jedinou dcerou, že dostane dvacet tisíc na ruku a zdědí jedenkráte závod, a rozněcoval se rovněž tak postupně milostným horováním. Zhotoviv báseň o spanilé čtenářce osmělil se nabídnouti jí své verše odměnou za čtenářskou horlivosť.

„Z Lanškrouna — do — Abršpachu?!“ divila se slečna, pochopujíc nejasně smysl vzletných slov poetových. „A to že je v té „Šalandě“? Já nevím. Vytáhla jsem to tamhle z truhlíka. Jsou v tom rebusy, hádanky a koníčky. Až je všechny rozřeším, hodím papír zase do truhlíku na podpal. Chtěl byste to? — Inu stálému hostu rádi posloužíme — víte, my nesmíme teď do popsaného a potištěného baliti. Je to ze staré zásoby — co s tím?“

Příštího dne večeřel Pravožij doma. Dostalť právě zásylku borovičky z blahoslavené země, kde nadaný vlastenec i do pálenky se může přiženiti. Sezval si na obdržený nektar své bohèmy, z nichž většina ochotně přiběhla, jsouc o jídelní lístek na večer poněkud na rozpacích. Bouřili se svým mistrem a pánem, skákali obručemi jeho vtipů jako mladí lvi, a přísahali, že hned po vyspání počnou české děvy vychovávati.

S touto svou velezáslužnou činností nepochlubil se Pravožij ovšem ze své přirozené skromnosti paní Orelské. Byloť mu podávati své živitelce začasté zprávy, pouhé opisy a výňatky listů Zdeňkových, s nímž náš poeta na rozkaz dámy po-

řáde čilou korrespondenci udržoval. Tak zvídala paní z Řásné oklikou z Prahy mnohé, co jí v sousedství Zdeňkově tajno zůstalo.

Strávila říjen a listopad ve Florenci, právě touž dobou, kdy mladý malíř v Uffiziích studoval, a přesídlila se počátkem adventu do Říma, kdež i Zdeněk od prosince na studiích meškal.

„Dovol, Marie," pravila své urozené přítelkyni slečna Živná, když nastával karneval, „abych se vrátila do Prahy. Domnívala jsem se, že provázím dámu chorobnou — ne-li na těle, tedy na duši. Ale vidím, že ti bude lépe beze mne."

„Ano, bez tvého léčení askesí. Snadná pomoc. Odlož tuto choutku sama."

„Askesí nazýváš pojednou péči o šetření hranic, přes které se žádná dáma bez úrazu neodváží?"

„Par exemple?!" ptala se paní Orelská, vztýčivši hlavu a zírajíc ostře na svoji přítelkyni.

„Ku příkladu i v atelieru uměleckém, řekněme — řekněme pro příklad: u pana Jirsíka. Tvá přízeň k němu jest dojemná, čestná, tvé účastenství v jeho pokrocích užitečné, a konečně líbí se mi i neustálé naše stíhání pana Jirsíka, naše — bezmála každodenní — návštěvy v jeho pracovně. Ale něco přestávám bráti na lehkou váhu. Odpusť, snad jsem příliš úzkostliva o dobré mínění našich blížních —"

„Podobá se. Dříve si nehrála má přítelkyně nikdy na mou nejvyšší hofmistryni."

„Je-li ti moje ochota proti mysli, schovám své zrcadlo —"

„Prosím, nečiň tak. Mám variace ráda. V tvém zrcadle tedy objevují se na tvé přítelkyni k tvé lítosti skvrny. Chceš mi je ukázati a říci: Poznej a smaž je. Jsem zvědava."

„Obávám se, abys neublížila sobě, aniž bys prospěla mladému umělci. Zbavuješ ho rychle všech povinností respektu a zavedla jsi mezi sebou a jím nenucený tón, který by každého neznámého podivem naplnil. Ovšemť atelierový život povznáší se sám sebou nad klec konvenience, a bylo by přímo směšno zaváděti do pracoven umělců tón škrobenosti. Mimo to nejsou umělci ve svém povolání tvorové mužského rodu a konvenienční hranici ženskosti nelze před nimi ve všedním smyslu udržeti. Konečně pak tobě dovoluje urozenosť, abys o své ujmě, aniž bys sobě zadala, sama určovala mez, po kterou až k tobě ten či onen člověk z lidu smí; a přednosť rodu povyšuje tě nad všechny opovážlivé konkluse z tvé nenucenosti, která by na závadu byla pouze mezi rovnými tobě, kterou si však vesnický synek nikdy ve svůj prospěch vykládati nesmí —"

„Tento rozdíl nečinila jsem nikdy. Slečna Živná ví o tom dávno, že stavovských předností neznám. Odkud bere se pojednou tvá dobrá vůle, zavříti mne pod baldachýn jako nedotknutelnou světici?"

„Dívám se na tvé počínání zrakem našich blížních. Buď jak buď, toto měřítko určuje cenu člověka."

„Mezi titěrami. Ty jí nejsi, já jí nejsem —. Prosím tě, co nám dvěma sejde na měřítku, které si mohu prodloužiti vlečkou a zkrátiti skoupotou? Mně na tom dokonce nesejde, jsem-li na trhu veliká či malá. Klidné svědomí správnosti stačí mi úplně."

„Zajisté. Dobré mínění svých blížních můžeme uplatiti frází, ošáliti komedií. Ale neklamu-li se, ubližuješ si nejvíce v očích toho, jemuž tyto oběti bez rozpaků přinášíš."

Bezstarostný, ano bujný výraz na obličeji paní Orelské vymizel a její zrak utkvěl na přítelkyni v upjaté pozornosti.

„Panu Jirsíkovi kalíš illusi. Vyrostl v hájovně na tvém panství, poznal tě jako svou vrchnost, první dojem učinila jsi naň jako velmožná, vysoce urozená dáma na chudého chlapce, a nyní vládneš jeho osudem jako dobrá bohyně. On tě vidí na trůně pod baldachýnem a diví se, proč sestupuješ, proč mermomocí chceš státi níže než stojíš. Tato záhada ho rmoutí, naplňuje rozpaky a zmatkem."

„Dětinství!"

„Tak jest. Pan Jirsík je posud — ku tvému potěšení — dětina. Jeho ideál junonické, blahodějné ženskosti jest majestátní dáma, která jemnou rukou s výše rozdává milosti a nemrhá jimi z pytle nezřízené štědroty."

Paní Marie z Řásné zamyslila se a její vždy hotový jazyk zůstal karatelce repliku dlužen.

Za to povšimla si mladého malíře — —.

„Odjedeme vespolek," odpověděla slečně Živné za tři dny, v nichž vytratil se z její oka svit vítězné jistoty, a z její jednání bezstarostná nedbalosť. „Jsem poněkud i donucena. Můj spoluporučnický triumvirát na Týnci připomíná mi povinnosť meškati na určitém místě. Tuším, že vidím v tom ruku své roztomilé švakrové. Klepárna v ústavě domakala se nepochybně četnými svými raménky, že se mi v Římě dobře vede. A to moje roztomilá belle-soeur nesnese."

Týnecká paní nemýlila se.

Triumvirát ji očekával jako na soud. Pana Louku z Turova zajímalo sice od jakživa hospodářství na velikém panství Týneckém, s nímž malý jeho stateček sousedil, mocněji, nežli všechny dívčí půvaby a (podle tvrzení slečny Orelské) nespůsoby baronesky Celiny. Dobromyslný děkan Týnecký spatřoval v Celině roztomilé dítě, jemuž přál z hloubi svého starého, také někdy mladého srdce, všechnu svobodu a bezstarostnosť, na jejíž ztrátu sám trpce vzpomínal. Ale slečna z Řásné, obstárlá, zkysalá panna, sestra po nebožtíku baronovi, zastupovala o své ujmě po čas nepřítomnosti své švakrové mateřskou autoritu nad Celinou, přestěhovavši se na zimu z ústavu šlechtičen do pohodlnějšího zámku Týneckého. A tato ctihodná dáma křižovala se ode dne ke dni bolestněji nad neznabožstvím a stavovskou nevzdělaností baronesky, svolávala děkana i pana Louku, věštíc jim soudný den, nevytrhnou-li dušinku slečny ze záhuby.

Oba staří pánové zhrozili se nálezů své družky ve spoluporučnictví. Děkan bránil se zprvu, ale poddal se konečně, nemoha ovšem připustiti, aby světská dáma byla v obracení pohanek horlivější než on. A pana z Turova vehnalo neunavné i obratné finčení starými štíty a sudlicemi posléze do zoufalství a do brnění, v němž se chtě nechtě jako hrozivý strážce urozenosti vypínati musil.

Paní Orelská vyslechla klidně domluvu i návrhy, poděkovala se za ně soudruhům v úřadě a prosila je, aby jí v nápravě Celiny byli nápomocni. A se své strany slíbila učiniti vše, čeho si poručníci žádali.

„Tys — slíbila!?!“ trnula slečna Živná, zvěděvši málo od své přítelkyně, vše od slečny Orelské a od děkana.

„Ano,“ přisvědčila mladá, krásná dáma pokojně a s takou rozhodností, která vyjadřuje nezvratný, vášnivý úmysl.

„Marie, s tebou dějí se zázraky! Já ti nerozumím. Tyt vydáváš dítě mravní zkáze! Vychovatelský system tvé švakrové umoří ducha tvé nevlastní dcery, vysuší její srdce, naplní její fantasii strašáky a učiní z ní kostnatou loutku, jakou bys ani mezi španělskými donnami ze šestnáctého století nenalezla. Uvaž, zdali můžeš takový hřích srovnati se svým svědomím.“

NORMANDSKÝ RYBÁŘ. Pro »Ruch« nakreslil Václav Brožík. 470

„Mohu. Práva moralního jsem zbavena; slečna Živná byla svědkem přiznání Morellova, ví tedy, co chci říci. O právo psané poručenské dělím se s třemi jinými —“

„Arci. Tys však na prvém místě.“

„Byla jsem, pokud si mé srdce z domněnky málo pravdě podobné mohlo osobovati zodpovědnost mateřskou. Domněnka jest vyvrácena, s ní zodpovědnost. Nechci ji, jako nechci věděti o ničem, co by mi připomínalo zašantročení mého mládí.“

„Rozumím. Rovněž tak jsem arci jista, že za trpkost ošklivé upomínky nenalezneš oslazení v křivdě, jaké se na ubohém sirotku dopustíš —“

„Slečno! Jest čas, abyste si připomenula, že smím snad jedenkráte pomýšleti také na sebe. Jsem sama zrazeným sirotkem —“

„A statečnou i šlechetnou ženou.“

„Ano, ženou. O epitheta nestojím, jako se frázemi nenasytím. Jsem a chci býti ženou s vášněmi, slabostmi, egoismem a volností citu jako každá jiná. Nikdo není na širém světě, kdo by mi ruce vázal. Mohu žíti sobě. A chci, pokud jest čas.“

Nároživá slova paní Orelské umlčela všechen odpor slečny Živné a zavdala jí mnoho látky ku přemýšlení.

Aby Celina jak náleží peklu vyrvána byla, učiněno vše, co slečna z Řásné doporoučela. Vše s horlivostí a správností, která i panu Loukovi z Turova i děkanovi mnohdy vzdech vyloudila a zavrtění šedivých hlav těchto pánů spůsobila. Zasmušilý abbé, povolaný z Belgie, mýtil z mladé dušinky dívčiny símě pohanství a svíral její rozum do pout. Nová německá hofmistryně, vyzbrojena řadou skvělých vysvědčení z tyrolských a bavorských rodin, jež přesnou modrokrevností se vyznamenávaly, cvičila dívku v starobylé grandezze, strhovala s ní přímětky volnějších spůsobů, vštěpovala jí náležitou vážnost k urozenosti a hnus k plebsu, dbala úsilovně, aby zkazila na dobro všechno koketování mladé dámy s českou „canaille". A horlivá tetinka slečny neustávala vyjížděti z Prahy do Týnce, na hofmistryni, na abbého, na dívku, na paní Orelskou, na děkana, na pana Louku —. Bylot oběma spoluporučníkům nesnadno závoditi s chvatem a zelotstvím staré slečny. Ba, ocitali se s ní začasté v odporu, jenž by zajisté byl spůsobil obrat, kdyby paní z Řásné byla se k nim připojila. Leč Týnecká paní zůstávala nedbale ledová, nepřístupná, netečná. Ponechávala své švakrové volnou ruku, jakoby její vtíravostí uražena byla.

Zasahování nevlastní matky ve výchov Celiny omezovalo se na některé zvláštnosti. Tak neustávala nabádati hofmistryni, by varovala dívku před slabostí citu vůči mužům z lidu, aby vždy a v každé příležitosti důrazně jí vykládala vznešenost a cíle sňatku konvenienčního; mimo to vkládala do dívčina četiva, řešetem několikanásobné censury probraného, povídky a romány, v nichž líčeny hrozné následky milostných poměrů mezi lidmi nestejného rodu a vychování; k těmto knihám připojovala povahopisy a životopisy umělců, pouze však takových, kteří se ve Flamandsku, ve Vlaších, Francii a v Čechách nejen štětcem a dlátem, nýbrž i pijanstvím a bujností v galantních dobrodružstvích proslavili. Celina, nucena klásti na všechny lidské slabosti škarohlídské měřítko hofmistryně, abbého a slečny Orelské, byla utvrzována řadou knih v klamu, že nebem uměleckého života jest pustá prostopášnost —

Obvinění Zdeňka Jirsíka z takového hříchu nevyznívalo ani špetem ze žádné relace Pravožijovy. Za to uměl poeta vypravovati pořáde o panenské naivnosti mladého malíře. Zdeněk byl proniknut a obrněn posvěceným jakýms ideálem ženskosti, jenž ho neopouštěl ani v dobách pokušení a vedl ho jak světlý anděl rukou bezpečnou kol úskalí, na kterých vřelý cit mladého, volného srdce snadno se roztříští a zmrhá.

Paní Orelská znala tento ideál již z Prahy, z Vicenzy, z Říma, poznávala ho zase ve zprávách z Paříže, a — přičinila se úsilovně, aby jej Zdeněk po svém návratu — nenalezl — —

Vyjela si časem do Paříže, a každá její taková jízda byla jako blesk vyrážející z mračen, plných nastřádaného, mocného napnutí. Cestovala sama, s komornou a panem Vincencem. Dávný přátelský poměr se slečnou Živnou byl přerušen od té chvíle, kdy bystroduchá, řízná přítelkyně v důvěrné chvíli paní Orelské upřímně pověděla:

„Radou ti býti nemohu, poněvadž nižádnou radu nepřijímáš. A pomocí bych ti směla přispěti jen tenkráte, kdybys do boje o vítězství svého srdce nepřibírala zbraně nekalé."

Zároveň se Zdeňkem zdržoval se v Paříži P. D. V. Hlubocký. Paní Orelská vydržovala ho tam na svůj groš zprvu jako soudruha Zdeňkova, potom jako jeho nohsledu, a konečně co svého slídiče. A s každým ponížením našeho ubohého poety ve službě zvyšovala své odměny a své opovržení, kterým svůj nástroj posléze otevřeně bičovala. Nemohl se ubrániti. Nalezal náhradu v brasseriích, kdež sklepnice do ramenou štípal, v pokoutních kavárnách, kdež noci utrácel, a v cabaretech předměstských, kdež přiučil se argotu, který od řádné mluvy liší se více, nežli čeština z Podskalí a Židovského města od naší mateřštiny. Bylt z neznalosti kraje a řeči upadl hned na počátku do rukou několika českých a polských pobudů A nedovedl se vyprostiti. Zprvu užíval svého pohodlí, a později vyhýbal se z navyklé lenosti studiím, za nimiž v Paříži meškal, jakž byl Zdeňkovi namluvil, domů a na Slovač psal. V úkrytu této lži cítil se bezpečným, a přirozený lidský pud po hovění všemu snadnému nabyl v něm rychle vrchu. Občas připomenul si, jaké nedůstojné služby koná, a zhrozil se sám sebe. Aby ho toto pokořující vědomí nesoužilo, unikl mu rychle do společnosti svých kumpánů a vydal se s nimi na studie kalu velkoměstského.

Zdeněk zvěděl o těchto stránkách života soudruhova málo; týž ukrýval je a mladý malíř ve své neúmorné píli a povznášející práci o ně nedbal. Byl všecek oslepen posvěcením svého umění, a cesty, jimiž kráčel, nekřižovaly se s cestičkami Pravožijovými.

Sešlý poeta opozdil se daleko za Zdeňkem a neměl chuti dohánětí synka hajných. Ztratil i odvahu povznésti se a vyhýbal se známým Zdeňkovým z kruhův umělcův i amatérů seč byl.

Ne vždy mohl se vyhnouti. Dosti často bylo mu podle instrukcí paní Orelské vyzvěděti adressu, poměry a jiné vlastnosti některého z těchto hostů v atelieru Zdeňkově. V takových podnicích zúčastnili se rádi soudruhové poetovi a on sám vcházíval v zušlechťující styky se služebnými a vrátnými — —

Déle tří let pobyl Zdeněk v cizině. Vyměřil si na tuto školu čtyři roky a donucoval se, aby v ní vydržel. Duch připínal se pořáde ještě nenasycený a neuspokojený k uměleckým pokladům Paříže, odvolával se k svrchované suverenitě metropole francouzské v říši současného umění, cítil se volným, šťastným ve světovém ruchu, jehož veliké rysy a poměry mocně povzbuzovaly a vysoko nad všechnu malichernost povznášely. Ale srdce žíznilo uprostřed bohatství jako na poušti a toužilo domů, zpět, na louky a do lesů hlubockých, jimž vévodily báně a cimbuří zámku

Týneckého a jemuž svítilo ze starožitného hradu dvé skvoucích očí z luzné tvářinky jak dobré hvězdy z ráje sladké, kýžené blaženosti.

Laskavý list paní Orelské obsahoval mimochodem zmínku o přesídlení se rodiny na trvalý zimní pobyt do Prahy.

„Baroneska dosáhne věku osmnácti let," dodal k tomu Pravožij, prohýřenou nocí jako zmámený, ukrutně zívaje a na pohovce v atelieru Zdeňkově se protahuje. „Podle závěti nebožtíka barona bude uvedena do světa. Proto se s ní přestěhovali do Prahy."

Mladý malíř odložil paletu a štětec.

A za týden presentoval komorník Vincenc paní Orelské visitku Zdeňkovu v komnatě útulného paláce na tiché pyšné ulici pražské.

„Host jako s nebe spadlý," vítala týnecká paní v údivu a radosti svého chráněnce, podávajíc mu obě své teplé, boubelaté ručky. „Opustil jsi Paříž na podzim ovšem pouze na chvíli, pokud nenastane zimní rej —"

„Rozloučil jsem se s Paříží, paní baronko. Jsem již přestěhován, skládám své nejmilostivější protektorce první poklonu, zítra pozdravím svou ubohou matku —"

„Proč ubohou? Synova láska ji vyléčila, prodloužila její život, stele jí na růžích a jest pro ni zdrojem nevyčerpatelného štěstí."

„Přeceňujete mne i jako syna, paní baronko," bránil se Zdeněk. „Konám prostě to, čím jsem své matce povinen."

„Dovol však, abych tě za to pochválila. Eh bien — A potom?"

„Pak usadím se v Praze na dobro."

V očích krásné dámy míhal se měnivý svit jako pablesk vzdálené bouře, která její vnitrem prochvívala.

„Jsem ti vděčna za tvůj příchod. Mám tě konečně po ruce. A spolehám, že svému štěstí neunikneš. Z mé strany čelí k němu vše snažení; záleží pouze na tobě, abys o ně stál."

Hlas paní Orelské byl ohlasem pohnutí potlačovaného pouze na chvíli.

„Dnes nebudu tě zdržovati. Jsi po cestě a před cestou, na etapě, na níž důležitého nic nelze vyřiditi. Pospěš k své matce. Až se vrátíš, uradíme a — shodneme se zajisté."

Srdce mladého malíře sevřelo se nevysvětlitelnou úzkostí. Bezděky couvl před půvabem junonické dámy, jejíž dech a zrak sálal naň vřelý, omamující, oslňující.

„Ano, nemám posud stání," přisvědčoval Zdeněk. „Ale myslím, že by můj vstup do vašeho domu, milostivá paní, nebyl úplný, kdybych se nepoklonil také slečně —"

„Celině?" tázala se dáma suše, táhle. „Na to času, tuším, dosti. Zbavte se obav. Celina jest příliš zaměstnána jinými starostmi, a nepohřeší vás."

Mladý muž byl se svou látkou rozmluvy hotov. Nevěděl, co dále, a pojednou podobalo se mu, jakoby i paní Orelská svou laskavost byla vyčerpala. Ukloniv se hluboce, odcházel zasmušen. Stínem, jenž kladl se mu na oči, neviděl ani pana Vincence a jeho úslužné ochoty, vyslechnouti přívětivé slůvko a zavděčiti se jakous pilnou novinkou.

„Inu, když nedbá!" pomyslil si v komornickém, povržlivém zívnutí. „Mohl se dověděti, jak si baroneska poskočila, když ho viděla vcházeti do domu. Slečinka si stále stýská po svém mládí — však má proč! Ta ztřeštěná ochechule —"

Zvonek z pokoje paní Orelské přerušil meditace Vincencovy

„Slečna Xaverie doma?" ptala se paní velitelsky.

„K službám."

„Ráda bych se slečnou promluvila. Prosím, aby mi dovolila navštíviti ji, nebo aby mi dopřála svoji návštěvu."

Komorník pospíchal s rozkazem do druhého poschodí k slečně Xaverii Orelské, sestře nebožtíka barona. A vrátil se obratem se zprávou, že stará dáma dlí s Celinou právě na modlitbách, že však ihned bude k službám.

„U Leskovců bude na druhý týden večírek, soirée dansante. Pozvání nás nemine. Přeji si, uvésti tam Celinu."

„Schvaluji, ač myslím, že není spěchu. A právě k Leskovcům? Hélas! Rozpomínám se, že v tomto domě panuje volnější tón, nejsou ve svých invitésch příliš vybíravi —."

„Jsou. Zkrátili bychom Celinu, kdybychom ji chtěli obmeziti na společnosti nejexklusivnější. Závětí vašeho pana bratra jest nám uloženo, aby ve svém osmnáctém roce byla uvedena do světa."

„Nezná jeho nebezpečí —"

„Právě proto nebudeme déle otáleti. Modlení, učení, zpovídání a přijímání užila již s dostatek. Nyní bude tančit a koketovat."

„Miséricorde!"

„A vdáme ji, rychle, aby ušla všemu nebezpečí. O masopustě bude svatba."

„S kým!? Vždyť je Celina pouhé dítě!"

„Mne se také neptali! A vdali mne v šestnáctém roce, tedy skutečně jako pouhé dítě za vašeho bratra, slečno!"

Podrážděný tón paní Orelské poradil Xaverii, aby se nezdráhala. V duchu se arci postavila ihned rozhodně proti úmyslu své mladé švakrové, provdat horem pádem Celinu. Ani pomyšlení. Vždyť svatba neteře byla by koncem krásných dnů, jež v hojnosti a volnosti užívala stará panna v zámcích a palácích svého nebožtíka bratra. Žehnala mu a přála si žehnati mu ještě dlouho —

A její dobré informace osvědčily se opět. U Leskovců byla skutečně společnost, o níž nebylo lze tvrditi, že by její složení zakládalo se na přesném výběru.

Většinu tvořili ovšem mladí kavalírkové, podobní svým kočům, s obličeji ospalými, nudnými a unudělými, mluvící jako by váleli několik švestek po jazyku, mluvící bezbarvě a frázovitě o jalovostech. Ale krom těchto poupátek ze smetany společnosti vyskytaly se tu a tam obličeje —

„Pan Jirsík, umělec z Paříže," uváděla domácí paní

„Těší mne setkati se zde s vámi, pane Jirsík," pravila paní Orelská konvenienčně. „My se již známe." A jedva že mladík odpuzen hrdým, ledovým tónem skromně odstoupil, obrátila se k paní Leskovcové: „Můj poddaný, dopřála jsem mu své podpory na studiích. Ale pokud mi vědomo, nevyznamenal se posud ničím. Kdo uvedl k vám tuto neznámou celebritu?" (Dokončení.)

BALLADA MELANCHOLICKÁ.

— SVÉ ŽENĚ. —

Čas, lačná hydra, štěstí naše chytá,
při jeho Zloba, Neštěstí a Žal —
kde v srdci růže blaha pučí skrytá,
zdroj radosti kde zurčel a se smál,
jak vichr bouřný v středu divých skal
zaskučí náhle, zatne spáry v duši
a každý úsměv při zárodku skruší.
Vše zničí rázem, co duch sobě vysní,
měj vše, co naděj sluje, máj co tuší,
měj v prsou tisíc skřivanů a písní.

Loď, kterou mořská bouře divě zmítá
a v bezhvězdnou ji žene chmurnou dál,
kde cíl, jež neví, neví též, kde svítá,
to život — báj, v níž duhy přelud tkal.
Snad chvilku luzněji vzplá nad opál,
snad zpěvem sirén zahlaholí v uši,
leč potom dozní mrtvě v noční hluši.
Co štěstí mžik, jejž trpké hoře tísní,
co mládí, smrt když napíná svou kuši,
měj v prsou tisíc skřivanů a písní!

Ó lidstvo, které zrozeno jsi, litá
by zmij tě uštkla muk, a ty — ty král
bys nejnižším byl z tvorů, svět jež čítá:
tvá k světlu touha, co kdo snil a žádal,
vše marnost — svět je smutný karneval,
kde maska padá, jitra svit ji zruší.
Když k srdci nových nadějí tep buší,
patř v hrob, kde vše, co kvetlo, hyne v plísni,
kde zhyneš ty, měj vše, co k blahu sluší,
měj v prsou tisíc skřivanů a písní.

POSLÁNÍ.

Má ženo, které máj vždy zpívá v duši,
strast, lidí zloba, vše mi bzukot muší,
když láska tvá mi plane v květů třísni:
buď žehnána! Vždy — radost ve loktuši —
měj v prsou tisíc skřivanů a písní!

František Kvapil.

O korunování na království České r. 1791.

Napsal Dr. **FRANT. BAČKOVSKÝ.**

(Dokončení.)

Pokud dalších slavnostních dnů se týče, podotýká Kramerius, že 5. září nikdo nebyl k císaři připuštěn, protože mocnář připravoval se ke dni slavného korunování. Toto bylo ustanoveno na den 6. září, a Kramerius o něm píše: „Den tedy šestý běžícího měsíce září byl ten den slavný, na kterýž národ český svého, v největší slávě korunovaného krále českého spatřil! Nechť nedí žádný, že to zbytečná ceremonie jest, když národ svého krále korunuje, a když král od svého národa korunovati se dává; anobrž jest to svaté jednání, kteréž krále k milostivosti a lid k povinné poddanosti vzbuzuje.

O této veliké slavnosti měli bychom velmi mnoho co psáti, než nynější radostní dnové nehrubě dopouštějí a ruce k vypsání náležitému všeho nestačí. Protož my dle našeho uloženého a pánům čtenářům milého pořádku vypíšeme tak mnoho, jak dalece nynější čas dopouští.

Hned ten den před slavným korunováním všecky k této slavnosti byly učiněny přípravy a chvalitebný pořádek. O 5 hodinách ráno vytáhlo ustanovené vojsko na svá vykázaná místa . . . Od 6. hodiny ráno zvonilo se velkým zvonem při hlavním chrámě a mezi tím veškeré cís. král. komonstvo, nejvyšší zemští páni úředníci a páni stavové na hradu se shromáždili, kdež potom o 7. hodině nejvyšší c. k. komorník nejvyšších zemských pánů úředníků, kteříž královské klenoty nesou, do určeného pokoje povolal. Tito královští klenotové potom spolu s polštáři byli neseni do kaple sv. Václava a tam na oltář položeni. Při přenesení královských klenotů tento se pořádek zachoval. Napřed šel nejvyšší zemský hofmistr,

STUDIE prof. Fr. Ženíška.

maje hůl v ruce; po něm nejvyšší pán purkrabí s královskou korunou, nejvyšší zemský sudí s říšským jablkem, nejvyšší zemský písař s královskou berlou neb sceptrem. Tyto klenoty provázelo po pravé straně 6 císařských král. hacířů, a po levé 6 královských uherských gardistů. Týmž časem také pošva od meče sv. Václava a prsten od cís. král. komorníka byl na oltář položen, a po zpívané mši zase to na hrad bylo odneseno. Páni strážcové koruny a páni panského, rytířského stavu jakož i komisaři při královských klenotech až do příští jeho Milosti císaře zůstali. Nejvyšší zemští páni a úředníci potom opět na královský hrad odešli. Tou chvílí pan konsekrator se vším duchovenstvem do chrámu se odebral. V 8 hodin jeho cís. a král. Milost s pokrytou hlavou a maje na sobě veliký pás řádů, ze svých pokojů přes veliké schody skrz vojsko a městské gardy, jenž z obou stran stály, přes druhý plac hradu a pak skrz oblouk po třetím placu okolo kaple sv. Vojtěcha přes udělaný most červeným a bílým suknem přikrytý do hlavního chrámu se odebral."

Po té Kramerius podává popis slavnostního průvodu do chrámu a líčí podrobně obřady korunovační, načež praví:

„Slavné korunování okolo 11. hodiny vzalo své skončení, a tím časem dědičný pokladník p. hrabě z Vrtby, sedě na koni, a maje za stráž jízdné vojsko okolo sebe, jel na prostranný plac před arcib. residenci, kdež trojí pamětní peníze, totiž jedny zlaté a druhé větší a menší stříbrné mezi shromážděný lid rozhazoval . . .

Korunovační tabule byla v sále Vladislavském, stolování trvalo asi hodinu. Její Milost císařovna, arciknížata a arcikněžny dívali se s lešení. Při pití na zdraví na všech stranách rozléhalo se radostné: „Vivat!" A ten hlas zase obnoven byl, když Jeho c. k. Milost vstana od tabule, do svého královského pokoje odcházel. Okolo půldruhé hodiny z poledne Jeho c. k. Milost, maje korunu na hlavě, se všemi pp. ministry a nejvyš. zem. úřadníky vyšel na pavlač na svatojirském placu, kdež ještě pořádkové se svými pěknými praporci stáli. Všickni praporečníci přiblížili se k Jeho Milosti císařské a svými rozprostřenými praporci poklonu poddanosti činili, při čemž veškeren lid vysokým hlasem volal: „Zdráv buď král český!" Jakož Jeho cís. Milost pořád veselé a dobrotivé mysli byl, i tu obzvláštně na sobě velikou radost znáti dal a veškerému lidu pokynutím ruky své nejmilostivější poděkování činil.

Toho dne večer navštívil dvůr vlašskou operu v divadle stavovském, kdež byl král s velikým jásotem uvítán. Na střeleckém ostrově byla slavná illuminace, a mezi jiným tato slova v ohni stála: „Amore corda vincit." Pak byl kunstovný oheň a radovánky s hlučným střílením z kusů."

Císařovna byla korunována na královnu českou teprv až 12. září, kteréžto den, jak Kramerius připomíná, „zase národ český s velikou radostí očekává". Ve dnech 7.—11. září konaly se rozmanité radovánky, plesy, hostiny, divadla atd., a to vše co nejnádherněji a nejokázaleji, takže na př. jen cukroví k plesu, který v paláci Černínském na Hradčanech byl 10. září, stálo 14 tisíc zlatých! „Po celou tu dobu," píše Kramerius, „účastnil se dvůr všech radovánek a divadel veřejných velmi pilně. Tak byl mimo jiné přítomen, když Blanchart v Bubenči u přítomnosti více patnácte tisícův divákův ve své kouli do povětří vyletěl. Blanchartova koule, pod níž, jsa provazy přivázán, k spatření seděl, šla tak krásně k obloze, že se veškeren lid podivil. Za velikou chvíli bylo viděti Blancharta pod oblohou, a pak před očima lidskýma zmizel; spustil se u Kněžovse a ještě té noci se do Prahy vrátil."

Zprávu o korunování císařovny Kramerius začíná tímto úvodem: „Věrní a upřímní Čechové! Pomněte na tento slavný den a slavte jej v srdcích svých, nebo králová a paní naše hodna jest té památky. Dobrotivost, milostivost, náklonnost, lásku velikou tato slavná mocnářka ukázala zjevně národu svému českému, a vaše stálá věrnost v stavu jest její neobmezenou lásku k vám na budoucí časy zachovati."

Popsav stručně korunování královské Kramerius pokračuje: „K večeru 12. dne m. září čeští stavové ke cti Jejich Milostí císaře a císařovny v prostranném sálu, kterýž nově vystavěn a s velikým divadlem v Karolinské ulici veskrze v jedné rovině spojen jest, dávali nákladný a stkvostný veřejný bál. Sál byl veskrze na všech stěnách červeně potažen a zlatou tokou přiokrášlen, z obou stran stojí řady římských sloupů, jako mramor malovaných a samými květy nebo věnci a rozličnou okrasou přiozdobených, a tak též i veliké divadlo, kteréžto dvě stavení, ježto z jednoho do druhého všecko viděti bylo, oku lidskému nejkrásnější prospekt učinila. V novém sálu byly tři a na divadle dva kůrové, na nichž asi 300 nejznamenitějších hudebníků hrálo. K tomu bálu od 6.—10. hod. aspoň 6000 lidu se sešlo, a přece všickni nejstkvostnějšími pokrmy a nejdražšími víny i nápoji rozličnými nasyceni byli. Dvůr pobyl na plesu tomto od 9.—11. hodin. O tomto novém sálu, kterýž páni stavové čeští pro vyražení a k uctění Jejich Milostí na svůj náklad vystavěli, u všech vznešených hostů velká byla chvála, a zvláště Jeho cís. Milost v tomto stavení pro velikou stkvostnost a krásu měl tak veliké zalíbení, že se nejmilostivěji těmito slovy prohlásil: „Kdo vnitř tohoto stavení nespatřil, nic v Praze pamětihodného neviděl." I také všickni cizí hosté jedněmi ústy svědčili, že v pravdě tomuto stavení pro vnitřní krásu, a počemž se nejvíce lidské oko točí, nic přirovnáno býti nemůže. Tento sál a bál českými stavy 12. dne m. září v něm podniknutý byl povrchně čítán na 150.000 zl — Jeho c. k. Milost, vida, s jakým nákladem páni Pražané všecky přípravy k nejvyššímu uctění J. c. k. Milosti dělají, a chtěje, aby tak velikého nákladu ušetřili, z nejmilostivější náklonnosti prohlásil se, že by více tak nákladné a příliš stkvostné pocty nežádal. Než naši slavní

obyvatelé na důkaz lásky, kterouž k svému nejmilost. mocnáři a pravému otci věrných poddaných mají, neohlížejíce se nic na dosti veliký náklad, velmi snažně požádali, aby jim domy své k uctění nejvyšší vrchnosti, Jejich Milostí císaře a císařovny ještě jednou osvítiti svoleno bylo. Podle této tedy žádosti dáno jest 13. dne m. září milostivé povolení k osvícení měst Pražských 14. dne m. září, a sice na ten spůsob, že žádný k osvícení domu svého nucen není. Však neobmezená láska věrných Čechů k nejdobrotivějšímu mocnáři a památka slavného korunování Její Milosti naší nejmilostivější královny v srdci pánů Pražanů tak mnoho spůsobila, že jmenovaného dne osvícení nejen zase tak slavné a nákladné bylo jako dne 4. m. září, nýbrž mnozí vznešenější obyvatelé ještě mnohem větší náklad vedli a nevynechali ničeho, čímž by tato památka mnohem slavnější učiněna býti mohla."

Potom Kramerius opětně vypočítává rozmanité radovánky, plesy, hostiny a divadla ve dnech 15.—21. září. Dne 16. září císař a císařovna s dvorem svým navštívili také „vlastenecké divadlo" v někdejším klášteře hiberňáckém, kde po přání císařově hra byla představena česky; byla hrána fraška „Žebravý student", kterou císař a císařovna „celou přeslechli a okázali na sobě skrze svou náležitou spokojenosť, že i na našem mateřském jazyku zvláštní zalíbení mají". Dne 17. září deputace českých stavův odevzdala císaři korunovační dar 145.000 zlatých a císařovně 5000 dukátů, „kteréž peníze páni stavové sami ze svého vlastního, bez obtížení všeho ostatního lidu složili i také sami všecken náklad při korunování vedli", stržené pak peníze za materiál na stavovském sále, který již 20. září počali bourati, darovali chudým.

Korunovačního daru císař užil zvláště k účelům dobročinným, o čemž Kramerius pronáší tato nadšená slova: „Jak milostivý a dobrotivý jest mocnář, náš slavně korunovaný král, k svému věrnému českému národu, nechť pomníme mlčením všeho jiného a jediné tato jeho veliká milosť dostatečně nám na důkaz toho sloužiti může... Já sice, spisovatel těchto vlasteneckých novin, nejsem k tomu povolán a určen, abych nejponíženější díkůčinění českého národa před trůn našeho nejmilostivějšího a nejdobrotivějšího mocnáře přednesl; než citelnosť mého pohnutého srdce nedopouští, abych tak veliké milosti a dobroty i veliké náklonnosti Jeho k národu českému mlčením pominouti měl... Čechové! Slovutní vlastenci a krajané moji! Není možné, abych vám obraz našeho mocnáře Leopolda, jakožto spravedlivého, lásky plného, milostivého a upřímného otce dosti a náležitě představil, než znamenití činové jeho vám jej vyobrazí a mnohem více o něm povědí, než toto mé chatrné připomenutí pověděti v stavu jest. Šťastný národe, kterýž pod jeho milostivou královskou berlou pozůstáváš! Bůh ti pro lásku a poslušnosť, kterouž k tomuto milému otci vlasti dokážeš, hojně požehná a vzdálení národové budou ti časem záviděti, že tak slavný mocnář nad tebou v milostivosti a dobrotě panuje."

Avšak vyskytli se také hanobitelé slavnosti korunovační, a to jmenovitě jakýsi cizozemský doktor, který ve svém žurnále nechvalně o korunovačních slavnostech se vyjádřil. I ozval se Kramerius proti němu mezi jiným takto: „K zahanbení a povržení tohoto žurnalisty není nám potřebí pánů Pražanů na svědectví bráti, než my se toliko na svědectví všech nejznamenitějších a všech nejosvícenějších cizích pánů hostů potahujeme, kteříž jako jedněmi ústy praví a toho potvrzují, že ani ve Frankfurtě ani ve Vídni ani v Drážďanech a v jiných větších městech tak nákladného a krásného osvícení neviděli, jako v našich městech, a sám také nejvyšší c. k. dvůr, ku většímu důkazu této naší zprávy, té pochvaly zdejší pražské obci neodepřel..."

Nejvyšší dvůr pozdržel se v Praze poměrně dosti dlouho.

Císař odejel z Prahy teprv 2. října a císařovna 3. října.

REBEKA BARNESOVA.

Napsal **CHARLES READE**. Z angl. přeložil **Václav Černý**.

(Dokončení.)

Rebeka ocitla se v trapných rozpacích. „Jsem ženou," odpovídala, „a příliš velkou přítelkou vaší, než abych něco podobného vyvedla. Jaký by z toho byl prospěch? Vaši známí ptali by se vás neustále, vzal-li jste si opravdu za ženu služku. Víte, jak dovedou jizlivě klásti podobné otázky. Ne, pane, chcete-li, abych vládla vaším jměním na dále, zůstaňte svobodným. Jako služka byla jsem vám ku prospěchu, ale jako žena vaše nebyla by vám Rebeka Barnesova k ničemu."

„Dobře — tedy — spravujte toliko mou domácnosť," pokračoval Mr. Sutton přísně. „Po celý svůj život prováděl jsem rozličné koupě a nikdy jsem neprodělal. ‚Zkoušej, než koupíš', bylo vždy mým pravidlem, a v manželství hrozně se mstí, bylo-li toto pravidlo zanedbáno. Měl jsem vás po dvacet plných let na očích, ve slasti i strasti. Jste dobrou hospodyní, něžnou ošetřovatelkou, věrnou přítelkyní a budete zajisté dobrou ženou. Nuže, vyslechla jste mne, tedy nemařme času a neplýtvejme slovy."

Za řeči Mr. Suttona zarděla se Rebeka až do krvava a při slovech chvály zalily se jí oči slzami.

Nebyla zvyklá slýchati z úst Suttonových chválu ani pochlebenství.

Zadívala se na něho sladce a pravila s úsměchem: „Budu vypravovati každému, co jste mi nabízel!“

„Mluvte, cokoli vám libo, jen čiňte tak, jak vám poroučím!“ Na to uchopil ji za obě ruce a políbil ji. Potom vtiskl jí do ruky ještě jednu bankovku a prosil, aby šla a splnila jeho přání.

Rebeka již neváhala. Její hrdosť byla odůvodněna. Sama k sobě pravila: „Především, co se to s e m n o u stalo? A bude-li o n nešťasten, bude to mou vinou. Dá Bůh, že bude šťasten a spokojen!“

Svatební šat svůj ušila si sama.

Za noci na pondělí přemítala o své mladosti. Trvalo to jen okamžik. Ptala se sama sebe, kterého z obou mužů by si raději vzala, kdyby před ní stáli oba dva.

„Jen muže skutečného, nikdy ne zbabělce!“

Na druhý den, v pondělí dne třicátého měsíce října, byli oddáni.

Několik dní na to přišel k nim notář se dvěma svědky. Paní Suttonová poslala nahoru pro svůj cestovní oblek, co zatím Mr. Sutton jal se s příchozími projednávati své záležitosti.

„Mr. Stevenson, můj notář, namítal cosi proti mému testamentu a sice v tom smyslu, že jsem příliš mnoho odkázal své služce.“

„Ano, pane,“ odpověděl notář, „nechtěl jsem vám raditi jinak, než —“

„Avšak souhlasil jste se mnou!“

„Úplně!“

„Nuže, druhý testament zrušíme!“

„Oba pozbývají platnosti vaším sňatkem, pane Suttone.“

„Ah, na to jsem zapomněl. Nuže, podívejme se na testament číslo 1. Odpuste, že jsem tak zapomětlivým.“

Notář rozložil před Mr. Suttona poslední vůli číslo 1. a podotkl, že podle ní všecko jmění má připadnouti panu Newtonovi, až na 5000 *fl.*, které se dostanou Rebece Barnesově.

„Mé služce?“

„Ano. Avšak 5000 *fl.* není právě maličkost.“

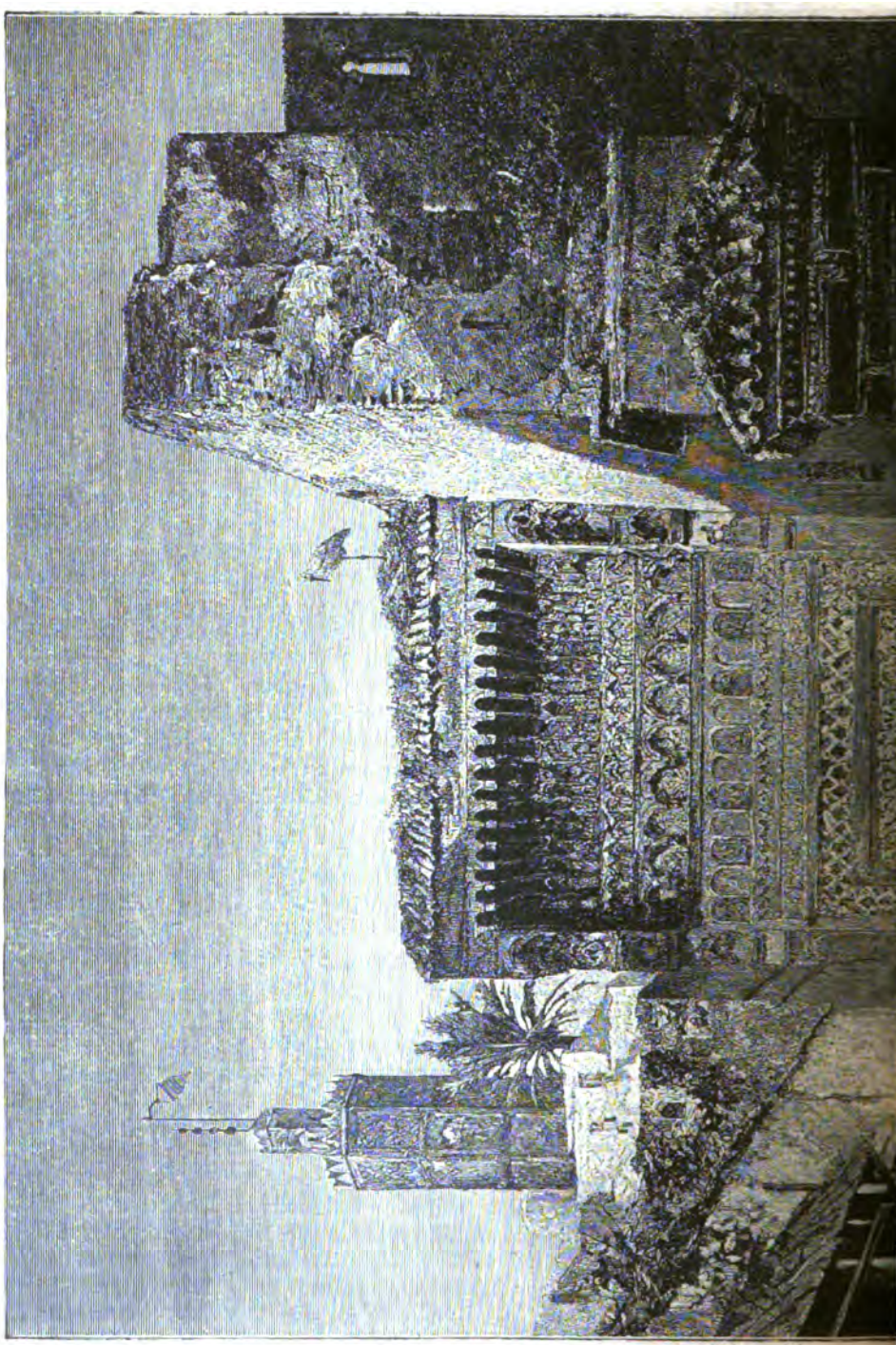

„Ovšem, uvážíme-li zejmena poměr obou těchto odkazů. Proto ponechejme formu celé této poslední vůle a změňme toliko jména.“

Notář ustrnul.

TRŽIŠTĚ VE FEZU. Dle obrazu Rich. de Madrazo. 471

„Ano, jak pravím, 5000 // dostane můj synovec na uplácení svých dluhů, ostatní veškeré jmění připsáno budiž mé choti Rebece Suttonové a její dědicům.“

Notář ustrnul ještě více, poklonil se a usedl, aby listinu vyhotovil. Mr. Sutton zanechal ho při práci, odešel, ale v několika minutách byl u něho opět a dohánět jej k většímu spěchu.

„Prosím, nemalujte se s tím,“ pravil, „nemáme více než půl hodiny času, abychom dorazili na nádraží.“

„Rozšířím vše a hotové zašlu vám k podpisu,“ odpovídal ochotně notář.

„Jakže, máme odjeti bez pořízení? Ne, to raději sečkáme!“

Testament konečně byl dohotoven a podepsán. Mr. Sutton pravil k notáři: „Jak vidíte, neodkázal jsem své služce ničeho.“ A dodal: „Ale také ničeho úplatkářům!“

Novomanželé odjeli do Londýna. Pohlíželi jeden na druhého zrakem lásky a oddanosti a Mr. Sutton pravil sám k sobě: „Oženil jsem se pravšedním způsobem. Zasloužila si ode mne větší úcty. Přisámbůh, nyní teprve vidím, že jest pravé zlato!“

Měl pravdu. Každá žena miluje dvornost, a té žádala i ona. Dobrá, dvořil se jí teprve po svatbě, ale za to mnohem více; přinášel jí dary, květiny a důkazy své lásky všeho druhu, byl vždy kolem ní, nalezaje u ní největší svou zábavu; byl vždy dobře naladěn, při humoru a dvorný, laskavý jako pravý muž.

Vrátila se štěstím zářící a Mr. Sutton šťastným a spokojeným vzezřením svým známé až i k úsměškům ponoukal.

Tyto ozývaly se v domě i mimo dům, a Mr. Sutton byl jimi rozrušen a znepokojen. Rebeka pozorovala vše svým bedlivým okem, neříkala ničeho, ale přemítala, uvažovala.

Jednoho dne rozlétly se dvéře u písárny pana Suttona a hlas jeho zněl tenkráte mnohem hlučněji.

něji a rázněji. Byltě tam nějaký řemeslník, který přinesl odněkud o mladých manželích nepříliš vlídnou zprávu. Uslyšela takto větší část odpovědi Mr. Suttona: „Komu že není vhod, že jsem se oženil se svou hospodyní, kterou vlastní moje žena přivedla do mého domu a zde ji vychovala? Což nevzal si kdysi vévoda svou kuchařku za ženu? Však dobře, vím, co činím, a vím, co jsem učinil Joeu Newtonovi!“

Rebeka vyslechla vše, přistoupila k Mr. Suttonovi, uchopila jej za obě ruce a políbila je s takovou něhou a oddaností, že veškerý půvab neskonalé její vlídnosti a dobroty se v tom obrážel.

Následujícího jitra, když Mr. Sutton šel do kanceláře, zastavila ho a pravila: „Můj drahý, divím se, proč neustále mi dáváte dary!“

„Toť víte, Rebeko, nemohu se vás nasytit.“

„Ovšem; příliš shovíváte. Avšak vaší dobrotivostí stala jsem se rozmazlenou. Co byste řekl, že jsem zatoužila spatřiti země na pevnině. Ale pouze tehdy, kdyby i vám to bylo po chuti, drahoušku!“

„Zajisté! Chtěl jsem je prohlédnouti již před třiceti lety.“

„Ach, jak jsem tomu ráda! Tedy pojedeme — ale — na dobu hodně dlouhou!“

Mr. Sutton svolil, aniž by se byl nějak rozmýšlel. Byla to roztomilá myšlenka od Rebeky. Při této zprávě bylo všechno vzhůru; na to byl dům uzavřen, služebnictvo bez hádky vyplaceno a přátelům a sousedům Mr. Suttona za jeho nepřítomnosti obchod nad obyčej kvetl.

Naši manželé cestovali po Evropě rozumně; strávili na cestách jedenáct měsíců, avšak posledních šest měsíců dleli v krásném letohrádku u Paříže poblíž boulognského lesíka.

Navrátili se domů s buclatým synkem a normandskou kojnou, a vypadali mladší než jak byli odcestovali.

Novina ta rozšířila se rychle jako blesk.

„Ah, koupili si dítě!“ dokládala k tomu paní Newtonová.

Avšak romantický tento nápad objevil se záhy nepravdivým. Rebeka ošetřovala hocha dnem i nocí, stále byla kolem něho, sama ho opatrovala, ani zraku s něho nespouštěla — a konečně po čtrnácti měsících darovala opět svému manželi roztomilé děvčátko.

Otec i matka byli ze svých dětí zrovna nadšeni; radovali se a těšili, jak nikdy před tím. V nich viděli veškeré své tužby vyplněny.

Vlnař zůstal ve svém domě pánem; jeho choť byla povolnou, a když něco nařídil, vždy se s ním o tom dohodla. Mnohdy se stalo, že i k její mínění přistoupil, a často aniž by byl o tom sám věděl. Za něžného její vlivu řídil hravě veliký svůj závod a s touto povinností sdružil též vychování svých dítek, rozděluje si čas pro záležitosti obchodní a rodinné.

Konečně tyto poslední tak jej upoutaly, že v závodě vlnařském stal se takřka spolupracovníkem nečinným, za to však horlivě účastnil se domácího vychování. Neštítil se v té příčině často i značně velkých vydání, která vznikla z rozšíření a vzrůstu domácnosti, jež měla své požadavky a potřebovala jistých důchodů.

Když Rebeka a Mr. Sutton vycházívali zavěšeni ruku v ruce, když sedávali jeden vedle druhého a pozoroval je přítel mládenec a vdovec, myslil si dojista, kterak omládli, a snad okamžitě o něco podobného by se byl chtěl pokusiti.

„Nuž zkuste to, starý šelmo,“ říkával mu Samuel Sutton směje se.

„Vskutku, chtěl bych hned. Muž je tak stár, jak cítí a žena, jak vyhlíží.“ —

Po dlouhém čase, stále mezi bídou a pýchou se kolísaje, líčil Joe Newton strýci historii své rodiny a prosil jej za podporu.

Odpověď došla ho obratem pošty:

„Můj drahý Joe!

Ta věc není věcí mou. Obrať se na svou tetu. Já sám nemohu Ti v ničem pomoci.“

V domě Newtonově nastala bouře, výčitky a úsměšky.

„Obrátiti se k ní — to se nestane, nikdy!“

Několik měsíců uplynulo. Joe ustavičných výčitek, že je špatný otec, že málo dbal o budoucí blaho svých dítek, měl již po krk.

Odhodlal se konečně psáti tetě. Obdržel list potěšující a v něm 100 liber. Byl nadšen tetinou dobrotou.

Ale choť plísnila jej tím více, neboť prý to jest jen krůpěj z onoho velikého moře, o které je oloupila ta ženština.

Neminulo roku bez podobné kontribuce. Někdy byla dobrovolná, někdy vyprošená. Teta Rebeka platila směnky, strýc Samuel to viděl, shovíval, ale s nevolí; věděl dobře, že zde peníze házejí se do bezedné nádoby.

Kdysi na opětovanou prosbu odpověděla teta Rebeka: „Jistě byste vystačoval, kdybyste byl ve svém domě pánem!“

Léta plynula a plynou, avšak všechny tyto povahové studie jsou ještě na živu; jmenovati je karaktery, zdá se mi býti domýšlivým.

V posledním čase dosáhl Mr. Sutton osmdesáti let, a pohleďte, vypadá jako šedesátník; Joeovi jest šedesát dvě léta, a zdá se sedmdesátníkem; Rebece jest nyní šedesát, a pohleďte do její tváří a vyčtete z ní čtyřicítku — což ovšem děkuje toliko své dobrotě, vlídné povaze a světle hnědé své pleti; paní Newtonová čítá šedesát dvě léta a myslíte, že jest přes osmdesát.

Přísloví praví, že „zpupní psi jídají špinavá střeva.“ Stále a stále mluví pohrdavě o „té ženštině“, přes to obírá ji však ustavičně o peníze a čeká na konec strýce Samuela. Leč ten, jak se zdá, ji ještě o dlouhá léta přežije.

FEUILLETON

Mezi nesmrtelnými.

Jedním z nejkrásnějších, nejpůvabnějších a nejvíce imponujících míst Paříže jsou obě nábřeží Seiny, kde na jednom z nich zvedá se Louvre, na druhém Palais de l'Institut a celá řada jiných veřejných budov. Když se vejde na některý z mostů, jež oba břehy spojují, je to pohled v civilisovaném světě snad jediný.

V zadu i v předu proud Seiny, podél břehů vroubený lázněmi, prádelnami, a uprostřed stále brázděný plujícími kol parolodmi. Život a ruch na vodě nelze vypsati. A na březích řada budov kamenných, temných, v karakteristicky francouzském slohu. S jedné strany Louvre, chovající v sobě divy umění a mezi nimi div největší Venuši Miloskou, s pozůstatky Tuilerií na konci. Na ostrově, v City, viděti obě nádherné věže chrámu Notre-Dame, na druhém břehu Institut de France, Akademii krásných umění, Hôtel des Monnaies a mnoho jiných. Z protější strany zeleň Tuilerijské zahrady a polí Elysejských zaclání horizont, z něhož lesknou se na některých místech pozlacené kopule věží Trocadera a střecha Palais de l'Industrie. S našeho stanoviska na mostě vidíme tu řadu památných míst, která stanovila důležité mezníky v rozvoji města, Francie i celého lidstva, a tisíc historických upomínek hrne se do hlavy.

Palais de l'Institut, toto ohnisko věd již po několik století, datuje se od Richelieua a byl vystavěn v jedné z nejšpinavějších dříve čtvrtí Paříže, na místě oné slavné Tour de Nesle, z které dle pověsti Markéta své milence, po noci strávené v rozkoši, vypouštěla prý ne na svobodu, ale na dno Seiny. Palais de l'Institut vypadá vážně a nádherně. Z tmavého, zčernalého kamene, v slohu plném prostoty podobá se chrámu, jemuž schází toliko na veliké střední kopuli kříž.

Přes nádvoří vchází se v prvním poschodí do síně, kde Académie des Sciences míval sezení, jež se konají každého pondělka o třetí hodině odpoledne. Jsou veřejná a každý může jim býti přítomen. Jat zvědavostí vešel jsem kdysi, ubíraje se k výstavě, do paláce. Sezení právě se mělo začíti.

Přeběhl jsem schody a vešel do veliké předsíně, naplněné jako nějaký umělecký kabinet poprsími znamenitých osobností. Celá dávnější sláva Akademie, skvělá jména mužů, kteří vždy nalezali se v čele vědeckého pokroku, vážná a tichá budova, to všecko uvádělo mi na mysl, že, buď jak buď, odtud po několik věků skutečné světlo po světě se rozlévalo — zde položeny první zárodky obrovského rozvoje přírodních věd v našich časech, zde ohlašovali své práce Laplace, Buffon, Amperre, Arago, Lavoisier a tolik, tolik jiných. Věděl jsem, že není na světě místa, s něhož by tolik nových, tolik pravdivých a tak mocně působících nálezů světu bylo oznámeno. Proto s divným pocitem úcty a pokory otevřel jsem dvéře, nad nimiž skvěl se nápis „Institut" a octnul jsem se v síně, kde bývá sezení. Byl téměř prázdný, ač po třetí hodině minula již čtvrt. Na předsednickém křesle seděl slavný Fizeau, a vedle něho Mr. le secrétaire pérpétuel p. Bertrand po levé, Daubrée po pravé straně.

Síl jest veliký, podélný, a větší jeho část zaujímá stůl, postavený jako k nějaké slavnostní hostině ve spůsobě dvou podkov, svými konci se stýkajících. Před jeho zeleným suknem stojí akademické fauteuily, na které zrakem tak žádostivým patří učený francouzský svět. Doposud bylo skorem prázdno, v síle nalezali se sotva dva nebo tři členové Akademie, mezi nimi též hlavní důležitost tohoto sezení, hrabě Du-Moncel, slavný badatel v oboru elektřiny, který připravoval nějaké experimenty na stolku, umístěném uprostřed sálu.

Výše po stěnách v dlouhé řadě, celý sál zdobící, zavěšeny portrety znamenitých mužů. Goujon, Lavoisier, Voltaire, Rousseau, Buffon, Montesquieu jsou jména jdoucích po řadě vedle sebe, jež na podpisech bylo mi lze vyčísti. Níž ve čtyřech rozích stojí sochy Lafontainea, Poussina, Racinea a Pugeta. Uprostřed naproti sobě, v jedné linii s předsednickým křeslem, Molière a Corneille.

Obecenstva nemnoho. Nalezá se hned za akademickými křesly, v lavicích, umístěných podél stěny.

Akademikové však jaksi dlouho se nescházejí a konečně když jich bylo sotva šest pohromadě, povstal Mr. Fizeau a slovy: „Messieurs la séance est ouverte,", zahajuje sezení. Tajemník Bertrand čte protokol schůze předešlé a v pohyb uvádí celý akademický stroj.

Znenáhla prázdná křesla se naplňují a když došlo k vlastnímu sezení, jsou zaujata již dosti četně. Většinou ovšem šedé a lysé hlavy, ale nic není při nich z té mrazivé vážnosti, v kterou obyčejně naše znamenitosti se zahalují. Ustavičné šepty a smíchy přebíhají sál z konce do konce, mnozí z obecenstva hovoří s akademiky; sezení slibuje býti veselé a všichni čekají na okamžik, kdy Mr. Du-Moncel zabéře slovo.

Věc stala se taková: Pan Du-Moncel zpravidla demonstroval při sezení nové objevy a vynálezy, pokud se týkaly elektřiny a akustiky, měl tudíž stále co činiti s telefony a fonografy. Sekci fysiologickou staré školy tyto nové a podivuzbuzující přístroje nedovedly jaksi přesvědčiti, ano vůbec ani nevěřila v jejich pravdivost. V předešlém sezení i tací její členové, jako slavný své doby fysiolog Bouillaud a Milne-Edwards, kterého zvlášť rekomendovati nepotřebuji, namítali, že dojista skrývá se v přístrojích nějaký podvod, neboť podle jejich theorie plechová deska nikdy nemůže reprodukovati lidskou mluvu. Du-Moncel slíbil ještě jednou experimenty opakovati, a to se mělo státi právě při nynějším sezení.

První předměty, které se dostaly na denní pořádek, minuly, aniž by byly vzbudily zvláštní pozornost. Zraky všech byly upřeny v onu stranu, kde Du-Moncel, elegantní muž, oblečený i při sezení Akademie v jasně světlý paletot, a dle všeho svému okolí málo váhy přikládající, opatroval své elektrické přístroje, a rovněž na Bouillauda, hlavního jeho protivníka, který oholen, ve tváři žlutý a suchý, s hlavou se chvějící seděl v aksamitové čepičce kdesi po straně. Neviděl jsem nikdy obličeje vážněji se tvářícího. Ani naši páni akademikové tak vážně-strnulé nevypadají.

Pozornost všech stala se napjatou, když předseda udělil slovo Du-Moncelovi, a když tento po několika jiných experimentech přistoupil k demonstrování fonografu. Malý přístrojek, jako by se posmíval, opakoval svým metalickým, polichinelovým hlasem, ale výrazně a pro celý sál srozumitelně vše, co do něho mluvil napřed Du-Moncel.

Geniální vynález Eddisonův vzbudil v síle šum obdivu.

Bouillaud, požádav o slovo, seděl opodál nepohnutý a vážný, pouze jeho hlava silněji se třásla a svaly na tváři sebou cukaly, až konečně, když přišla na něj řada, začal divné a podivínské námitky činiti proti fonografu. Počal tím, že uznává tyto experimenty jako interessantní vědeckou hříčku, jako pěkné divadlo, ale doložil, že se v tom kryje cosi úplně nepřirozeného. Citoval k tomu, aniž by k věci se hodilo, mínění Descartesa, že člověk nikdy nedovede sestaviti stroj, který by odpovídal na otázky, jako kdyby o tom byl kdokoliv pochyboval, nebo jako by fonograf si činil pretense na otázky odpovídati. Vývodům těmto následoval všeobecný smích a Milne-Edwards, který v předešlém sezení

útočil společně s Bouillaudem na telefony i fonografy, uznal za vhodné oproti polemice Bouillaudově příliš daleko se pouštějící osvědčiti, že mu nikdy nešlo o to, může-li fonograf mysliti čili nic, ale jinak že tvrdí určitě i teď, že bez jazyka, hrtanu, otvoru ústního a hlasivek slova nemohou být vypovědděna ve spůsob srozumitelný.

Zdálo se, že se rozvine delší polemika a snad i skandal, neboť vše vůkol do vášně přicházelo, pročež napřed vyřízena další čísla programu a teprve po uzavření officielního sezení záležitost ta nově vzata na přetřes.

Nevzpomínám si v životě svém na scény zábavnější, a snad nikdy sál ten od svého vystavění nerozléhal se tak homérickým smíchem.

Bouillaud především žádal, aby nikdo na blízku fonografu se nenalezal, neboť prý má podezření, že jeden z pomocníků Du-Moncelových jest břichomluvcem.

Kolem stolku zůstalo tedy vše prázdno. Zbyl tam pouze Du-Moncel, a při všeobecné zvědavosti řekl do fonografu několik slov, který výrazně je opakoval.

Bouillaud tehdy s velkou emfasí deklamuje tvrdil, že teď už ví určitě, v čem klam záleží, neboť prý viděl, jak Du-Moncel v okamžiku, když fonograf slova jeho opakoval, pohyboval ústy, že tudíž on sám jest břichomluvcem (smích a hluk v sále) a že, aby to dokázal, prosí ještě o jeden experiment.

Du-Moncel ochotně souhlasil. Bouillaud přiblížil se k fonografu a stál upřeně patře do očí svého odpůrce, z kterého únavou se lil už pot.

Konečně měl fonograf řečené znova opakovati. Du-Moncel kroutil klikou apparátu. Tu pojednou Bouillaud vrhne se na něho, chytí jej za nos, což ovšem ho nutí, aby od apparátu odskočil a — fonograf přestal mluvit.

Smích v sále byl takový, že jsem se obával, že jím staroušková na kusy se rozpadnou.

Tehdy Bouillaud s triumfujícím výrazem v obličeji ku všem se obraceje zvýšeným hlasem prohlásil:

„Vidíte, že jakmile jsem hraběti Du-Moncelovi zacpal nos, fonograf přestal mluvit.“

A staroušek smál se dále a spíše by umřel, nežli by byl uvěřil.

Tak vypravuje v jedné ze svých vzpomínek o Paříži učenec polský B. Abakanowicz. Zajímavý to dojista příspěvek k historii Eddisonova vynálezu. —*l.*

*

LITERATURA.

Báby i baby. Studie Jana Nerudy. V Praze, 1886. Nakladatel F. Topič.

Nerudův feuilleton — komuž by hned při tomto slově neutkvěl v mysli tančící rej veselých myšlenek, orgie satirických šlehů, pikantní, někdy však též tklivý nebo i smutný obrazek z kouzelné svítilny svěžích věčně nápadů! Neruda nám feuilleton stvořil, žádných neměl předchůdců a jemu rovna není doposud. Stvořil nám také pravou feuilletonní „studii“, onu studii, která každé pedanterii směje se do očí a k tomu, aby pověděla platnou nějakou pravdu, aby na některou záhadu vrhla nové a ostré světlo, nepotřebuje těžkých skorní strnulých method a škrobeného, dle určitých, dávno z módy vyšlých forem střiženého slohu. S bravurní lehkostí a elegancí dovede Neruda nejhlubší myšlenky čtenáři reprodukovati tak, že týž má je za své vlastní, ihned je chápe a jimi své přesvědčení obohacuje. Lesklá jeho mluva, plná pružných a jadrných obratu, nových a neočekávaných vtipů, tlumočí živý proud myšlenek co nejpřesněji. Užije-li obrazu nebo přirovnaní, vždy jsou markantní a případné. Feuilleton Nerudův je vždy delikatessou labužnických čtenářů, padne mezi ně jako jiskra a ta spůsobí mnohdy více, nežli tolianty ošumělé, pedantické učenosti.

A — „studie“? Jsou smetánkou této delikatessy. Jest v nich více nežli v pouhé feuilletonní efemérce, ale podržely její brilliantově třpytný lesk. Kryje se v nich výsledek hlubokého nazírání v život, kořist dlouhého přísného bádání, znamenitý kus nevšedního pozorovacího talentu. Více povídají nežli se na první pohled zdá, pod skvělou, humoruplnou stilistikou vězí mnohdy nejryzejší zlato životních zásad, vzácně jemného citu, prozíravé a originalní duchaplnosti. Zde jsme u pravého slova. Býti duchaplným každý nedovede, jako nedovede každý býti poetou. Ale vedle nadání přirozeného co vše k tomu ještě potřebí! Studie takové, jaké nám podává Neruda, může psáti toliko člověk všestranně vzdělaný, který zná nejen život, ale také vše, co znamenitého vytvořilo umění i světové literatury, originalní myslitel, duch proniknutý jemným krasocitem, skutečný virtuos formy. Musí úplně ovládat i látku bohatou, snesenou s detailem co nejpestřejším, musí ji proniknouti naskrz lučavkou bystré analyse a vlíti do hotové, rázovité formy vtipně pointovaného vypravování.

Toto vše tanulo nám na mysli, když jsme vzali do ruky nevelkou, po zevnějšku zcela nepatrnou knížku, obsahující Nerudovu studii *Báby i baby*.

„Studie“ — kyselý mračnopozor kritikastra zachvěje se nevolí už jen při nadpisu. Vždyť to opět onen lehký feuilletonní genre, ono šumící perlení myšlenek jako při šampaňském, duchaplná hračka, jak se zdá, a po té přísné opravdovosti, kterou jsme zvykli při vážné studii pokládati za nezbytnou, jen tu a tam nějaká více méně znatelná stopa. *Báby i baby* čtou se jako brilliantní causerie, pravda, při bedlivějším však rozboru shledáme, že jsou resultát svědomitého bádání. Co nás už na první pohled poutá a okouzluje, jest půvabná, lahodná forma, a ta kryje jádro tím drahocennější. Látka sama dosud sotva povšimnutá — ale co z ní vytěžil Neruda! V jakých různých perspektivách ukazuje nám ty rozmanité babičky, báby, babice, jedibaby! Jako v kaleidoskopu mijejí nám před zrakem určité jejich profily, znamenitě pojaté a zdařile karakterisované. Je v tom kus sociologie, kulturní historie i národní psychologie. Nejprv ovšem seznamuje nás autor s těmi, kteří slují hezounce „babičky“ nebo „báby“. Jich význam v rodině, zejmena v naší české domácnosti, poesie, která obklopuje uschlé jejich skraně, stříbrný vlas, vůbec celý vetchý a chvějící se zjev, líčí Neruda se zvláštní, srdečnou pietou. Ale hned na to přechází k pravému jich kontrastu, k „babám“, nesmlčuje ni jediné z jejich vad a nectností, karakterisuje je citáty z prostonárodní i z umělé poesie naší i cizí a vypočítává jejich všechny vlastnosti s podivuhodnou podrobností. Vdavek chtivá, zamilovaná stařena, ježibaba a polednice, baba jako symbol smrti, baba a její poměr k čertovi, kterého silou i překonává, baby čarodějnice a sjezdy těchto na Lysé hoře a jinde, toť ve stručném přehledu obsah kapitol následujících. Mythický i společenský význam báby i baby, portrety v písních lidu, v říkadlech, v názorech nynějších i minulých věků, v malířství, v obyčejích národních atp. zachyceny všude mistrnými tahy.

Zkrátka, *Báby i baby* jsou čtení každým spůsobem cenné a půvabné, kde obsah s formou prostupují se v nejlahodnějším souzvuku. Tak zajímavě, vtipně i přesvědčivě psáti dovede u nás jenom Neruda.

Jsme nakladateli za tuto roztomilou publikaci opravdu vděčni. O Nerudových *Žertech hravých i dravých*, které u něho v druhém vydání začaly vycházeti, promluvíme podrobněji, až celý svazek bude ukončen. *Fr. Kvapil.*

*

Umělecká výstava vydavatelstva „Ruchu“

v krásné, zvláště k tomu účelu a dle všech požadavků nové doby zřízené galerii, otevřena bude již v druhé polovici tohoto měsíce. Vedle mnoha nových, dosud neznámých výtvorů českých umělců získáno bude ku zahájení výstavy bezpochyby jedno z nejzajímavějších a nejvyhlášenějších děl umělce jak svými zevnějšími osudy tak neméně svým vynikajícím postavením ve světě uměleckém na slovo brancho. Konečné dohodnutí o získání tohoto díla stane se v těchto dnech, načež bude vše místněji oznámeno.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 32. V PRAZE, dne 15. listopadu 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“ vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se: čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány buďtež: Administrace RUCHU v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

MARNÝ KVĚT.

Novela. Napsal **JAN LIER.**

(Dokončení.)

Pravda — neznám ho také. Ptám se: Jiršík, Jirsík!? Ale zdá se, že má talent. Přítel mého muže, vicomte d'Airville, dal mu k nám doporučení. Můj muž byl okouzlen charmem listu vicomtova i mladíkem, a vnutil mi ho. Chce zkusiti nový ferment v naší společnosti. Nevím, nevím —. Ach, rozpomínám se, že třeba umělce ještě vaší dcerušce —“

„Nespěchá, nespěchá. Znají se již.“

A oči paní Orelské hledaly Celinu. Nalezly ji, vlastně pouze květinu, korunující její účes, mezi lesklými a po sklepnicku přičesanými hlavami, jež dívku oblehaly. Spanilé, bledé dítě bylo předmětem obdivu mladých mužů, závisti mladých dam a četných otázek staršího panstva. Objevila se jako z neznámého světa, překrásná, interessantní, bohatá.

„Pauvre fille!“ litovala ji paní hraběnka Zimmerberková, matka několika dcer, které po matce zdědily nehodu, že podobaly se statečným kuchařkám. „Pára! Chorobná, křehká hračka! Muž aby se bál o ni zavaditi.“

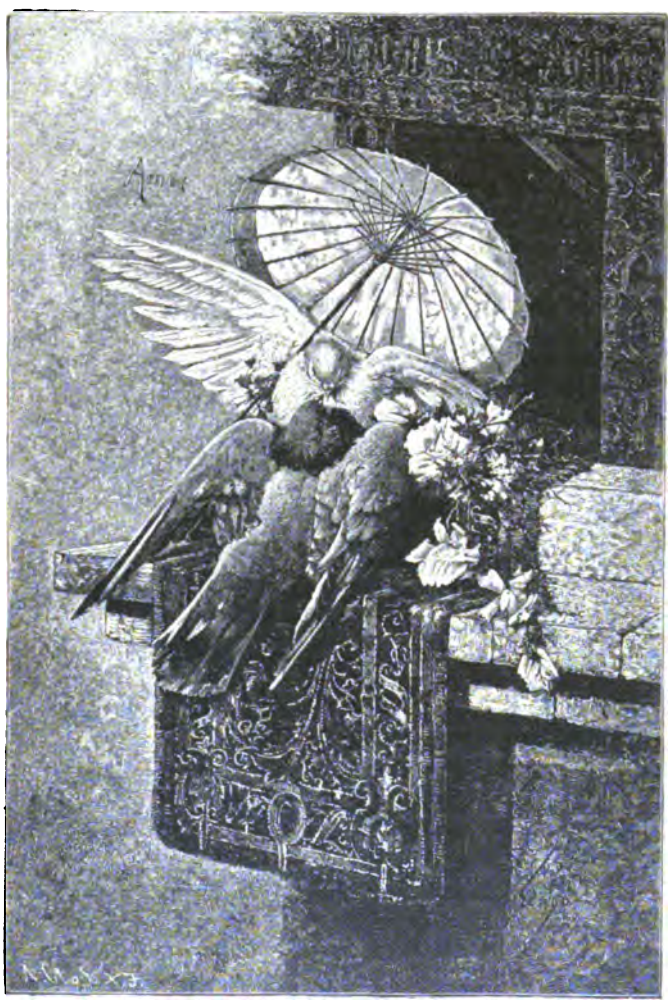

DOSTAVENÍČKO. Dle obrazu H. Lenga. 472

Ale mladí páni se nebáli. Jako praví egoisté mužského rodu obletovali a charmovali kolem Celiny a jevili všichni odhodlanost, líbati její bledou tvářinku a hráti se svitem jejích velkých očí, v nichž bylo teskno až k smrti.

Teskno, pokud nesetkaly se s očima Zdeňkovýma. V týž okamžik rozjasnilo se v nich, mrtvá líc vzplála červánkem a sevřené rtíky rozevřely se jak poupě, zbuzené z temna i tísně noci pozdravem vycházejícího nového dne.

Všeobecná reserva, jakou společnost vůči mladému malíři zachovávala, zatlačila ho do pozadí, v němž roztržitě s vlídným domácím pánem se bavil. Tento jediný snažil se nahraditi, co ostatní zanedbávali —

Dychánek trval věčně, čaj neměl konce a Zdeněk byl již velice unaven, než přikročeno k tanečnímu závěrku schůzky.

Celina rozdávala koše důsledně, vzdorovitě.

„Tuším, že byste rád zkusil své štěstí s baroneskou Orelskou?“ usmál se domácí pán sleduje směr zraků malířových a nevšímaje si jinak, co za ním se dálo. „Pojďte!“

A než se Zdeněk nadál, stál před Celinou, šeptal svou prosbu. Sál se s ním točil.

Výkřik nevole a zděšení stáhl paní Orelské hrdlo a zadržen pouze křečovitým kousnutím do rtů. Podobným vniterným steskem prodloužil se obličej slečny Xaverie. Dívka uklouzla jim jako ptáče v náručí Zdeňkovo a dala se jím unášeti v taneční rej.

„Grâce à Dieu!“ radovala se slečna Xaverie hlučně přes hlavy udivených matek, jichž synové byli dívkou odmítnuti. „Celinu opustila mdloba. Chuděrka! Obávala se, že musí se zříci potěšení —“

„Svalila mi kámen se srdce,“ přisvědčovala paní Orelská.

Úsilí obou dám minulo se však účinkem. Podivné chování slečny Orelské bylo přetřásáno a v její neprospěch vykládáno. Slečna Xaverie přitočila se k své švakrové, jakmile naskytla se nejbližší vhodná chvilka a obě uchýlily se do prázdného sousedního salonku na poradu.

„Ah! Vytrhuji! Pardon!“ omlouvala se paní Zimmerberková, jejíž rudý obličej líbezně svítil skrze portièru. „Vyhledávám vaši roztomilou Celinu. V sále není stopy po ní, domnívala jsem se, že meškà zde s mamá. Promiňte —“

Poplašná líbeznost paní Zimmerberkové vyštvala poručnice dívčiny ze salonku. Po Celině nebylo skutečně sledu. Za to zamžouraly tu a tam některé oči, sešpoulila se ústa, vztáhla se obočí vysoko do čela; tu skryl se za vějíři smích, tam zaškaredění, onde mihl se výraz pohoršení. A toto povšechné, diskretní, pouze cvičenému oku zjevné hnutí vycházelo patrně od polozastřených dveří v pozadí sálu a vracelo se zase k nim.

Paní Orelská vedla svou švakrovou několika opuštěnými, mdle osvětlenými pokoji. Vyznala se v domě. Postranním východem vešly obě dámy do galerie, naplněné ohlasem šumu ze sálu a dusnou vůní exotických květin na onom konci galerie, kteráž spojovala tančírnu se zimní zahradou.

Vešly mezi palmy. Koberce pohlcovaly a vodotrysky přehlušovaly zvuk jejich spěšných kročejů.

„ . . . nemohu vypověděti, kterak jsem nešťastná!“ žalovala Celina. „Zemru v tomto žaláři, neslyšena, neviděna. Mé srdce jest plno bídy až k puknutí a nikde není prsou, na kterých bych se vyplakala. Vy, Zdeňku, jediný mi rozumíte, vám si mohu a chci postesknouti. S vámi odešlo ode mne jaro, zhaslo nebe nade mnou a uvadlo kvítí kolem mne. Jaká špetka a jaký poklad upomínek slučuje nás! Vy jste zajisté již zapomněl! Ale já ve své opuštěnosti, ve svém utrpení přípínám se celou svou duší k slasti jasných dob, kdy vespolek jsme ve volnosti a vůni se slunili, smáli, dováděli —“

„A z dětinské nerozvážnosti svolujete, aby v cizím domě byl spůsoben skandál, slečno?“ vpadla Xaverie z řásné do řeči Celině, přistupujíc vedle paní Orelské k pohovce, na níž se dívka k mladému malíři tulila. „Bůh nám budiž nápomocen, abychom tuto hanbu s vašeho jména smazaly. Poděkujte se za vše tomuto — tomuto — člověku, který zneuctil vás a tento dům. Ani slovo pane! Vy nejste schopen porozuměti, jak jste Celinu svou impertinencí kompromitoval! A vy nejste spůsobilý dáti jí zadostučinění. Pryč od nás!“

Dívku na polo v mdlobách odváděla kostnatou rukou slečna Xaverie, a Zdeňkovi zastoupila cestu paní Orelská.

„Nerozvážný hochu!“ vytýkala mu bolestně a hrozebně. „Tak se mi odměňuješ! Jdi — jdi!“

Týnecká paní odvrátila se od něho s ošklivostí a její vlečka šustila před ním. Dáma byla vysoko vzpřímená; odcházela jako trestající anděl, jenž kletbu na hlavu hříšníkovu vrhal.

Pojednou zarazila se, vrátila se k zdrcenému a uchopila jej pevně i měkce za ruku.

„Ne — nemohu tě opustiti,“ vydechla náruživě. „Promíjím ti a spoléhám na tebe. Pojď!“ Vedla ho spěšně, bez dechu touž řadou pokojů, jimiž přišla, ukázala mu na šatnu a tisknouc mu opět ruku prosila: „Obleč se a odejdi v míru. Na shledanou!“

„Čeho se ti lidé o nás domýšlí!“ broukl kočí paní Orelské překvapený rozkazem k odjezdu. Byl zabrán v čilou zábavu s pány soudruhy ve foyeru kočů a lokajů v zadním dvoře paláce Leskoveckého, kdež povozy shromážděných hostí ve velkém shluku se černaly a leskly. „Sotva že jsme přijeli, zas již domů?! Že ta vyšeptalá babizna chce zas ráno k zpovědi a přijímání! A já abych ji proto před půlnocí domů vozil? Čert nám ji byl dlužen — Gustinko, hej! — Na rozloučenou vyprosím si ještě sklenku!“

Ale boubelatá, mrštná, jak malovaná Gustinka, posluhující pánům kočům a sluhům teplými a studenými nápoji a zákusky šla na dračku.

A kočí Orelských dral se marně o poslední sklenku z její ruky a o štípnutí do její tvářinky na rozloučenou. Tato holčina spolu s dvěma, třemi družkami, které se v ruchu zaměstnání občas foyerem na skok mihly, poskytovala půvabné vysvětlení, proč kočímu o půl dvanácté bylo časně.

Paní Orelská omluvila se v pobočním salonku mimochodem u domácí paní mezi čtyřma očima a spěchala za slečnou Xaverií a Celinou do šatny a vestibulu.

Obě poručnice vpravily bledou, třesoucí se dívku do vozu a přisedly k ní.

Celina poddala se všemu; dívčí stud a zákony slušnosti bránily jí v samostatném jednání. Teprve v přítmí kočáru vyhrkly jí z očí zdržované slzy a lily se proudem do krajkového šátku, jímž si tvář zakryla.

Obě dámy proti ní mlčely. Zachovávaly ledový klid, pokud nebyly doma, pokud neuvedly Celinu

před svůj soud, k němuž povoláni také týnecký děkan a pan Louka z Turova.

Oba ctihodní pánové použili vhodné příležitosti zavítati do Prahy. A byvše ochotně pozváni, setrvali několik dní, krátíce si večery vespolek dlouho do noci nevinnou hrou. I toho dne zdržela je přátelská zábava do půlnoci. Vyzradivše se vyhlédnutím na chodbu a uvítáním panstva byli slečnou Xaverií bez otálení povzáni, aby sloučili se s dámami v areopag za účelem poznání a uvážení hříchu Celinina.

Trapně překvapení pánové poslechli zdráhavě. A opřevše se v boudoiru paní Orelské o krb, očekávali hrozných věcí, jež díti se budou. Souhlasnými pohledy pověděli si, že toto náhlé řízení považují za přílišné, ba nedůstojné, že shodují se v politování ubohé, zdrcené dívky a že málomocně nevědí si rady vůči rozezleným dámám.

Slečna Xaverie přešla dvakráte pokojem jako vtělená, nelítostná Nemesis. Její svraštělá tvář věstila krutý soud, jizlivé šlehy a zlomyslnou jistotu vítězství. A opět pověděli si poručníci významnými pohledy, jak blaze bude staré slečně, dovede-li usvědčiti osiřelou dívku z hříchu, za nějž jí bude pykati v ústraní, aby se polepšila a své tetince několik let ještě blahého používání osobených výhod poručenských dopřála.

Ale více nežli škaredý pohled a pathetický rozběh slečny Xaverie děsil poručníky výraz paní Marie z Řásné. Byla klidná, seděla v křesle pokojně s tváří chladnou, hrdou a rty sevřenými. Ale z očí jiskřila a sršela jí blýskavice nezřízeného hněvu, jenž i ňadra její prochvíval a krásnýma ručkama hrál. Bylo zjevno, že není sebe mocna.

Povýšeným, řezavým hlasem přednášela slečna Xaverie obžalobu. Veškeré údaje staré slečny byly pravdivé. Ale pojmutím, obratným seskupením i vylíčením a v štědrém obložení přitěžujícími okolnostmi, jakož i krajními konsekvencemi jevil se společenský poklesek Celinin jako samovražda, jako potupa vlastního a rodového jména na věky věkův. Zvláštní pochoutku poskytoval slečně rozbor příčin tohoto neslýchaného affrontu. Vzala v úvahu Celininu sirobu, předčasné úmrtí jejího otce, slabost paní Orelské, přirozenou nedostatečnosť autority a péče se strany macechy, zanedbání výchovu dívky. Ač slečna Xaverie halila své bodavé a štiplavé nájezdy na paní Orelskou formami nejhladšími a sladila je politováním a omluvami, plála a bledla zase tvář Týnecké paní hněvem, rty její se třásly —

„Odmítám všechnu zodpovědnosť!“ opřela se rásnivě. „Činíte mne zodpovědnou za nespůsoby lípky. Nemohu za ně. Jsou vrozené.“

„Protestuji, paní švakrová!“ ozvala se příkře lečna Xaverie. „Jmenem svého bratra, jehož krev a rod hanobíte — protestuji! Nám Orelským není vrozena nízkosť. Požaduji od vás povinnou úctu k vašemu zvěčnělému choti a k urozenosti eho dcery.“

„K muži, který nebyl nikdy mým chotěm a k děvčeti, které není jeho dítětem!“ vybuchla z paní Orelské nastřádaná, mnoholetá hořkosť, poštvaná rozlícenou žárlivostí.

Osudné slovo bylo proneseno.

V komnatě rozhostilo se na několik okamžiků ticho, jako po rozhodné hromové ráně.

Pan z Turova i děkan vzchopili se zděšením, slečna Xaverie ztrnula, Celina zesinala, vztyčila se na smrť raněná.

„Paní švakrová, obviněním takovým nesmíte zahrávati,“ promluvila stará slečna staženými rty. „Odvolejte nebo doložte je. Moje neť Celina jest dítětem mého nebožtíka bratra, vaší nevlastní dcerou, není-liž pravda?“

„Není!“ šlehlo pokojem z úst rozvášněné, žárlivým hněvem k nepříčetné nerozvážnosti popuzené dámy.

„A kdo jest otcem Celiny?“

„Potulný zpěvák, Ursin Izakowski.“

„Důkazy?“

„Zde jsou!“ Paní Orelská byla obratem u svého stolku, vytrhla příhrádku a z ní svazek dopisů, svědky neblahého tajemství, jež ze strážných rukou Lenorčiných smrť vymkla, které prostřednictvím Sekerkovým a Pravožijovým paní Orelské vyzrazeno — —

„Smilujte se nad nevinným dítětem!“ hořekoval děkan za dámami. Ohlédly se.

Na prsou šedivého kněze odpočívala hlavinka Celiny, omráčená ranami, jež na ni dopadaly.

„Hříchy rodičů mstí se na dětech,“ vzdychla slečna Xaverie bezděky na svou omluvu. „Můj nešťastný bratr byl obětí podvodné ženy, a její podvržené dítě násobí potupu našeho rodu! Nyní teprv jest mi jasný článek v závěti mého bratra, kterým jest ustanoveno vydědění Celiny pro případ, že by shledány byly důkazy o jejím původu nelegitimním. Co jsem se již o této domnělé marotě bratrově napřemýšlela, co jsem se napátrala, odkud by článku tomu dostávalo se důvodů krom nezřízené žárlivosti bratrovy. Ubohý! On tušil, on věděl, že jest obětí cizoložnice!“

„A já obětí vašeho podvodného bratra!“ zalehl v ucho staré dámy vášnivý vzlyk paní Orelské. »Ode mne slitování nežádejte!“

A přece zvítězila v ní na okamžik ženskosť. První pospíšila děkanovi na pomoc, a zatím, co slečna Xaverie žalobně kázala, vzkřísila paní Orelská dívku na polo a dovedla ji přispěním děkanovým do sousedního pokoje, kdež odevzdala Celinu péči přivolaných služebných.

„Baroneska nevydržela na soirée,“ podotkla informačně. „Musili jsme s ní domů. Novota a vliv dojmů — — Pouhá mdloba —“

„Nemůžeš za sebe,“ jistila její náruživosť vzdorně. „Chtěla tomu sama. Jest prostě tvou sokyní.“

„Z toho ze všeho plyne,“ zaslechla vracejíc se do svého boudoiru z úst rozhorlené slečny Xaverie, „že netušený nález obrací všechny poměry na ruby. Mimo jiné vyžaduje rozřešení

otázka právnická o dědictví. Pochybuji, že bychom s pokojným svědomím mohli na dále hájiti a zastupovati vlastnická práva dítěte, zrozeného mimo manželství. Nám jest bdíti nad výkonem a šetřením závěti mého nezapomenutelného bratra. Ustanovení testatorská bývají mnohdy sporná. V tomto případě však není pochyby. Celina jest vyděděna a stojí vůbec mimo zákon, jenž přisuzuje po mém vědomí práva dědická pouze dětem, které z řádného manželství pocházejí. L'enfant d'amour jest hříchem své matky, padá ve všem všudy na její vrub a nemá nároku pražádného ke zkrácení příbuzných legitimních. Co soudíte, paní švakrová?" obrátila se řečnice k paní Orelské.

„Aha!" špetl pan z Turova děkanovi do uší. „Slečna se již hlásí o dědictví. S dcerou bratrovou souditi se nemohla, s vdovou by tak učinila!"

„Jakkoli by mi bylo Celiny líto," mínila paní z Řásné, „— po její matce nezůstalo pranic — musím váš názor, slečno, za správný uznati. Společenský řád nezná sentimentalnosti a nezůstavuje zastancům práv ani svobodu vykonávati milosrdenství. Jsme ze své správy zodpovědni, naše vůle není volná, nezbývá tedy jiného, než abychom si počínali po zákonu. Nestudovala jsem jej nikdy. Pouze jedenkráte, když snažila jsem se nalézti klíč k poutům, do kterých jsem byla ve snu ukována. Tenkráte nevěděl zákon pro mne žádné rady; ano, milá Xaverie, ač hlásím se nyní sama o vydědění z pozůstalosti vašeho pana bratra, nemohu z ní vyváznouti. Nemám platných důkazů, aby mé manželství s ním bylo prohlášeno za neplatné. — O tom však nejednáme. Chtěla jsem povědětí, proč jsem na zákony zanevřela. Nedbala jsem o ně jako nedbaly o mne. Jedenkráte však byly mi vypsány některé články občanského zákonníku, vztahující se právě k případům, ze kterých nyní jeden k rozluštění se nám naskytá. Přiložila jsem tento výpis k osudným papírům, jež skrývala jsem ze studu a šetrnosti k —"

„Z nemístného studu a nevčasné šetrnosti," přerušila slečna Xaverie svou švakrovou tonem lichotivým i vyčítavým. „Tato jemnost citu vás šlechtí, milá Marie. Ale mohla jste nám již dříve dopřáti potěšení, bráti na něm podílu. Závěť bratrovu známe. Dovolte ještě, abych nahlédla, co nám zákon velí."

Stará hubená dáma ozbrojila se lorgnonem, vzala podávaný papír z rukou paní Orelské a četla z něho povýšeným hlasem chutě, důrazně:

„§ 165. Děti mimo manželství zrozené nepožívají vůbec ani práv rodiny ani příbuzenstva; nemají právo ani ke jménu rodiny otcovy, ani ke šlechtictví ani k erbu neb jiným přednostem rodičů, nobrž mají toliko jméno rodu matčina."

„§ 166. . . . ."
„§ 167. . . . ."
„§ 168. . . . ."
„§ 169. . . . ."
„§ 170. . . . ."

„§ 171. Povinnost, děti mimo manželství zrozené vyživovati a zaopatřiti, přenáší se jako jiný dluh na dědice rodičů."

Slečna Xaverie složila výpis, pořízený před lety z popudu Sekerkova vtipným P. D. V. Hlubockým, sklapla lorgnon a rozumovala suše:

„I zákon jest na naší straně. Celina ztrácí jméno mého zvěčnělého bratra a jest odkázána se všemi svými požadavky a právy do rodin Izakowského a Tejřovských z Ensidle."

„To by nabrala — řešetem," mumlal pan Louka z Turova, svraštiv obočí. „Tejřovští z Ensidle zanikli, a Izakowski — u čerta — Izakowski! Toho spíš naleznem v Trantarii než v Polsku!"

„Promiňte mé smělosti," hlásil se o slovo Týnecký děkan, zmítaný očividně bolestnými pocity. „Jsem poslední ve ctěné společnosti a dovoluji si tedy promluviti naposled. Doba jest sice nevhodná, čas pokročilý, zdržuji toliko panstvo —"

„Zbytečné omluvy, pane děkane. K věci!" pobízela slečna Xaverie, hledíc nedůvěřivě na dobromyslnou, chvějící se tvář starcovu.

„Ano, k věci. Račte odpustiti, jsem na rozpacích o počátek. Rozumím dobře vašemu rozhorlení, milostivé dámy. Dovedu se i vmysliti do přísnosti, jakou projevujete. Nemohu namítati také pranic proti správnosti, které s vyvinutým svým citem pro právo šetřiti ráčíte. A přece nejsem s to ubrániti se pocitu, že dáváte se nevolí ke krutosti strhnouti. Hněv jest zlý rádce. Nedopouštějte, milostivé dámy, abychom se rozešli od hrozného díla pokuty za promlčený poklesek, bídnější těch, nad nimiž jsme ortel vynášeli. Až do té chvíle diktoval rozsudky bezohledný rozum. Nyní nechť promluví srdce —"

„Drahý pane," ozvala se slečna Xaverie podrážděně. „Počínáte znova. Neimputujte nám bezcitnost. Bylo nám dosti krušno překonati útrpnost. Ale proti zákonu a jasné vůli testatorově musí se srdce odmlčeti, byť i krvácelo. A krvácí, toho buďte jist! Však mdloby mne bezmála obcházejí, podlehám rozčilení — půlnoc minula. — A nemýlím-li se, jeví pan z Turova ve vrozené své galantnosti chuť, nabídnouti mi rámě —"

„Zajisté!" klaněl se starý plukovník. „Bude mi neskonalým potěšením, vyznamenáním —. Ale až pan děkan domluví. V každé při má slovo žalobce i obhájce. Audiatur et altera pars, říkávají advokáti. Nebuďme horší jich. Mohu také ve shodě s panem děkanem ujistiti, že jsme po této neočekávané noční schůzce netoužili. Jaká pomoc! Nyní nezbývá, než vyříditi věc aspoň z hruba."

„Souhlasím," ozvala se paní Orelská. „Prosím pana děkana, by pokračoval. Slečnu Xaverii ne budeme však zdržovati."

„Ó, já počkám," zalkala stará dáma. „Vydržela jsem tolik, a doufám, že s pomocí boží snesu i ostatek."

„Nebudu zneužívati vaší milosti, ctěné panstvo," hovořil povzbuzený kněz skromně. „Chtěl

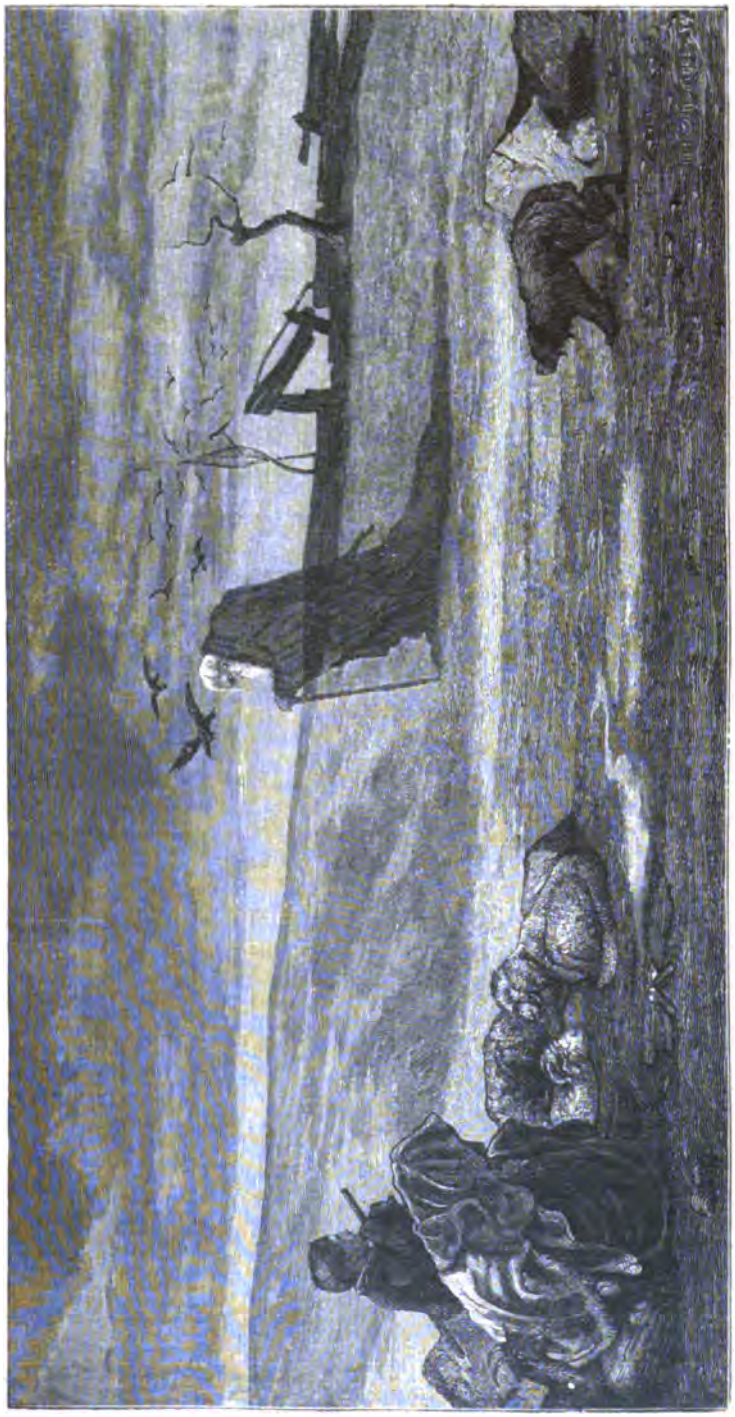

4:3

VĚČNÝ ŽID. Autorisovaná reprodukce akvarellu Hanuše Schwaigra.

jsem arci dovolávati se nejprve vašeho svědomí a vaší vznešené dobrotivosti. Láska však jest vložena hluboko do vašich srdcí, urážel bych vás, kdyby moje ústa o ni upomínala. — Nenadál jsem se nikdy, že smutné tajemství první baronky Orelské bude vyzrazeno. Domníval jsem se, že pohřbeno s ní. Byl jsem jejím duchovním rádcem a byl jsem svědkem, kterak odešla na onen svět kající a s Bohem smířená. Vzpomeňme, že i my jsme lidé hříšní a nesahejme rouhavou rukou v práva nejvyššího slitovníka, jenž sám jediný jest svrchovaným soudcem nad křehkostmi, kterými všichni stíženi jsme. A jestliže nám nepřísluší, ortelovati zemřelou, nepřísluší nám dokonce trestati za ni ubohé, nevinné dítě. Míval jsem o to půtky již s nebožtíkem panem z Řásné. Uhodil na mne časem zhurta, abych mu vyzradil zpovědní tajemství. Ale neprohřešil jsem se, ba neutvrzoval jsem ani rozkvašeného velmože a patronátního pána svého ve hněvu a zlobě, nýbrž nabádal jsem vždy k mírnosti a lásce. Bylo mi pro to snášeti mnohé příkoří; snášel jsem je rád, koje se nadějí, že mým přičiněním mstivá vášeň lidská odstoupí od barona. Bohužel poučila mne závěť pánova o jiném. Třásl jsem se před okamžikem, který dnes nadešel, kdy by mi snad bylo souzeno, v úřadě spoluporučníka a ochrance baronesky Celiny poznamenati její čisté čelo nezaviněnou hanbou a vyvrhnouti ji potupenou, bezbrannou mezi nelitostné lidi. Prosil jsem Všemohoucího, aby odvrátil ode mne hrozný ten úkol. A posilněn modlitbou, hledal jsem vnuknutí, prostředek, jak baronesku ubrániti. Jal jsem se také studovati zákony. Mohu dosvědčiti, že výpisy, podané milostivé paní baronce, jsou veskrze správné a platné —"

„Pro boha — co tedy chcete?" vyhrklo káravě z netrpělivé, znepokojené slečny Xaverie.

„Strpení. — Uvedené články zákona jsou však spojeny organicky a doplněny jinými, které předcházejí a následují. A tu mimo jiné nalezáme v občanském zákonníku §§. 158. a 159., vedle kterých dítě pochybného původu v manželství pozbývá práv legitimního potomka pouze tenkráte, když manžel nebo dědicové jeho v jisté, zákonem omezené lhůtě, kladou odpor a provedou důkaz, že dítě skutečně nemanželským jest. Moudré toto opatření na ochranu nevinných ubožátek, jichž osud by jinak snadno mohl býti uváděn lidmi zlými a nerozvážnými každé chvíle v nebezpečí, jest rozvedeno a interpretováno zásadními judikáty nejvyššího soudu. Tyto judikáty nepřipouští nijaké pochybnosti o tom, že právo ku kladení odporu jest promlčeno, a že ani závěť pana barona je nevzkřísí. Informace milostivé paní baronky byly k našemu, zajisté obecnému potěšení kusé a pocházejí od někoho, kdo nebyl povolán, nemaje ani dostatečných vědomostí ani taktu. Sluší jen litovati, že znepokojovaly paní baronku dosti dlouho —"

„Nemožno, nemožno!" bránila se slečna Xaverie, probírajíc se z překvapení.

„Přesvědčíme se ihned," prohodil potutelně plukovník Louka, ponořiv smělou ruku čile do hlubin dlouhých šosů svého kabátu. Vylovil z nich nevelkou, tučnou knihu. „Máme zákonník po ruce. Vzal jsem jej do kapsy, abych se večer s panem děkanem poučil o tom, zdali není rovnováha v našem sboru porušena, zdali my dva staroši nejsme zbytečni. Za hry zapomněl jsem — inu stáří — stáří —! Ale kniha hodí se mi nyní jako zlato. Prve, neopovážil jsem se kontrolovati čtené paragrafy; nikdo nepochyboval o nich, já vůči dámě osmělím se tak učiniti nejméně. Ale nyní vytasil se pan děkan se smělým tvrzením — opovážlivec dovoluje si — hned — hned — aha tu — ne — u všech všudy, což — aha: §. 158.!"

Pan Louka z Turova četl. Chuť a důraz jeho přednesu byly právě tak upřímné a účelné jako prve v přednesu slečny Xaverie.

„Výborný zákon!" liboval si zaraženě, dokončiv čtení, které zřetelně potvrdilo vývody děkanovy. „Až téměř nad míru výborný. Já bych se po čertech kroutil, kdybych byl donucen zákonem uznati cizí dítě za své. — Ale jsem starý mládenec, a nevím ani, zdali nemám nejednu příčinu žehnati tomuto moudrému opatření, pardon — ctěné dámy — millefois pardon! Chtěl jsem říci, že to kamaráda Orelského již nehněte. Jednáme tu o sirotka, a nás všechny těší, že jsme zbaveni kruté povinnosti a že s radostným srdcem smíme býti milostivi — my všichni, neníliž pravda slečno? Ach, jak vás to dojalo. Jste skutečně všecka zmořená. Bohudík, skončili jsme šťastně a pospíšíme spokojení na odpočinek. Smím prositi —?" Pan z Turova nabízel slečně Xaverii švarně, ano rozpustile své rámě.

Slečna Xaverie nechopila se ho hned. Zmocnila se zákonníku a zírala lorgnonem na §. 158. neodvratně, pořáde, jakoby mu nerozuměla, jakoby skla byla zamžená, tisk hieroglyfický, obsah nemožný.

Paní Orelská zachovala zatím po všechnu tuto scénu chladný klid. Seděla stranou, klidná, majestátní, a jejími ňadry vlnily a hlavou její kroužily tužby a myšlénky ryze ženské, jaré, ohnivé a značně mladší než ideje slečny Xaverie —

Podobalo se, že ji ani jednání o právech dědických valně nezajímá, jako by pro ni bylo ceny podřízené. Ba chvílemi, když zalehl jí v sluch zřetelný tón hamižnosti Xaveriiny, škubl jejími rtíky povržlivý úsměv ošklivosti.

„Nemilá dnešní příhoda," obrátil se děkan k paní Orelské, „zůstane pohřbena v nás jako škaredý sen. Zapomeneme na ni. A vy, milostivá dámo, prominete nerozvážné dívce, která se nenadála, kam nás ukvapenost a shluk podnětů doženou. Bylo jí ublíženo. Vaše milost zahladí ránu v její nevinném srdci balzámem lásky, tohoto nevyčerpatelného pramene míru a zázračného nástroje polepšení a zušlechtění —"

Týnecká paní rozloučila se mlčky, pokynem pyšné hlavy se všemi.

„Poprosím pány zítra k nové úradě," slyšela jako ve snách sténající Xaverii na odchodu. „Závěrek není posud učiněn. Po případě pozveme si na poradu věhlasné právníky. Neměla bych pokojné svědomí. Vždyť závět mého nezapomenutelného bratra — —"

Pak bylo kolem paní Orelské ticho a mrtvo. Sokyně byla povalena pěstí, ale vítězství nebylo dobyto, kýžené vítězství, jež neskvělo se ani zlatem zděděných pokladů ani volností svrženého jha bývalých pout manželských.

„Milostivá paní baronko!" upozorňoval na sebe komorník, šoupaje po třetí již nohama i osměliv se mírně zakašlati.

„Vincenci!" vytrhla se paní z dumy. „Co chcete!?"

„Já — totiž komorná slečny Celiny prosí — my — sběhlo se cosi — neračte se polekati —"

„Pošlete pro lékaře!"

„Pro lékaře, k službám, milosti. Byli jsme již na skoku, ale baroneska zakázala. Vzpamatovala se, vyhnala ženské, zavřela se a poručila, aby ji nikdo nevytrhoval. A zatím se — oblékla — k lékaři —. Tušíme, že sama k němu odešla —"

„Co blábolíte? Celina jest pryč?!"

„K službám, milosti. My za nic nemůžeme. Komorná omdlévá, vrátný lomí rukama —"

„Kdo ji pustil?"

„Nikdo. Vytratila se z pokoje, mihla se po chodbě jako stín, šustla po schodech, dvéře ve vratech cvakly — a než jsme se vzpamatovali, než komorná doběhla po schodech dolů, než vrátný skočil ke vratům, byla ta tam —"

„Vy, vrátný, kočí, štolba, lokaj, topič, myslivec, kuchař — všichni, všichni pustíte se za baroneskou. Hned! Hledejte bez hluku a pohoršení, ale hledejte jak lovečtí psi! — Baroneska nepochybně v horečce —"

Hledali do rána, sběhali všechny ulice, parky, nábřeží a mosty. A po Celině ani sledu.

Den nastal, postupoval a uprchlá dívka nevracela se. Zmizela.

Zanechala po sobě jedinou památku, lístek, jejž objevila paní Orelská na stolku dívky. Svědčil domácí paní a zněl: „Paní baronko! Spěchám, abych opustila dům, ve kterém jsem byla osmnáct let trpěným hostem. Nemohu zneužívati na dále pohostinství, jehož nejsem ničím hodna. Děkuji vám za ně z celého srdce. Zůstanu vám věčně dlužna díkem za vše dobré, čím jste mne povždy štědře obmýšlela. A prosím, abyste na mne nevzpomínala ve zlém. Odcházím beze jmena, v studu a s pevnou vůlí, obrátiti svou nicemnou existenci ve skromný život prosté, leč řádné ženštiny. Milostivé ruce Vaše líbá v hluboké oddanosti zkrušená Celina."

Dny míjely, vlekly se pusté, nekonečné. A nic, pranic se neudálo. Týnecký děkan odejel zarmoucený. Pan Louka z Turova odcestoval, rozešed se ve zlém se slečnou Xaverií. Slečna Xaverie vrátila se rozmrzelá do ústavu. Celina nepřicházela. A Zdeněk neobjevoval se v okolí paláce Orelského, ani na promenádách, ani ve sbírkách, nikde, nikde! A P. D. V. Hlubockého nebylo v kontoaru cukerního oddělení. Pan Vincenc hledal ho tam z rozkazu své velitelky dvakráte, třikráte, čtyřikráte. Vždy marně. Až jednoho dne rozběhl se — puzen správným instinktem — za chomáčem velikých klobouků a rozháraných frisur, jež vznášely se po nábřeží jako sbor sluncí, zářících, sršících, kolotavých, rozbíhavých. Komorník se nemýlil. Objevil mezi těmito hvězdami hledané archiprotojerejské vousy Pravožijovy.

Básník vyslechl pozvání vlídným uchem a následoval komorníka.

„Pozvala jsem vás," byl uvítán svou velitelkou, „abych vás vybavila z okovů zaměstnání, které vám zjevně nesvědčí. Předevčírem obdržela jsem relací od svého správce zdejšího mého skladu. Dovolte, abych vám z ní přečetla úryvkovitě několik vět: „S panem Vymetalem nemůžeme od jeho návratu z Paříže vydržeti. Chodí do kontoaru pouze na vyspání a pro zálohy, vynucuje ode mne stále peníze, počíná si vzdorovitě a neurvale, hraje si na zneuznaného genia, kterému nejsme hodni rozvázati řemínky obuvi, jest nečistý, zapáchá pořáde absynthem — — —. Neopovážil bych se obtěžovati Vaši Milost touto zprávou. Jsem však nucen prositi milostivou paní baronku za blahosklonné uvážení, jaký nedobrý vliv spůsoby pana Vymetala na ostatní zřízence skladu míti mohou, ano již mají. Aniž bych se odvažoval činiti Vaší Milosti návrhy, poznamenávám pouze, že by pan Vymetal snad jinak v panské službě svého zaopatření a uspokojení dojíti mohl." — Nemysletež si, pane Vymetale, že jsem vás povolala, abych se vyznamenala nevítaným kázaním. Ne, dokonce ne. Vyhovím správci a vám též. Musím oběma stranám dáti za pravdu. Správce jest pedant, vy volný duch. Podobá se mi arci, že kastalský pramen, z kterého své nadšení pijete, není naprosto blahodárný. Ale tomu my ženské nerozumíme. Není-liž pravda? Chacun à son goût. Prosím, abyste se považoval zatím za mého stipendistu. Sprošťuji vás povinností kontoaristy a budu vám do neurčita vypláceti měsíční plat sama. Zatím se snad ustálíte a pro nějaké zaměstnání rozhodnete —. Ach, neděkujte mi. Prosím vás, nechte toho — jsem poněkud nervósní —. Vyrážejte mne raději novinkami nějakými ze svých styků básnických." Vyptávala se ho sama, skákavě, a vsunula jako bezděčně otázku: „Vídáte se někdy se Zdeňkem?"

„K službám. Bývám u něho den co den."

„Kterak se mu daří v Praze?"

„Nevím, skutečně nevím. Jest nějak — velmi podivný!"

„Hm. Stýská se mu po Paříži?"

„Ani nevzdychne. Ale — mrzoutský je. Zařizuje si atelier a nepodniká vlastně pranic, má pořáde rozběháno —"

„Nevíte o příčině?"

„Abych pravdu řekl — nevím. Zdeněk jest nesdílný, zasmušilý, svěřuje se mi skoupě —"

„Ah! Nedůvěřivými k nejlepším svým soudruhům stávají se mladí muži z — z — na příklad ze předstižné žárlivosti," smála se paní Orelská. „Nechodí Zdeněk za nějakým mladým, sličným ideálem —?"

„Pochybuji."

„Dopisuje si snad, nebo — zkrátka rozpomeňte se dobře, zkoumejte —"

„Nevím o ničem. Jediné — račte prominouti — podobá se mi někdy, že ho vzrušuje vzpomínka na baronesku Celinu."

„Tak!?" mínila dáma nedbale, zívavě. „Celina odjela."

„Ví o tom. Ráno po soirée v paláci Leskoveckém potkal komorníka. Pan Vincenc mu řekl —"

„Co mu řekl!?"

„Že baroneska záhy odcestovala. Kam — neuměl pověděti."

„K svým přátelům — na delší pobyt. Nelíbilo se jí zde, jest zvyklá svobodě —. Jinak nic nemáte nového?"

„Pranic."

„Jsem spokojena. — Zde něco napřed" — dáma podávala Pravožijovi svůj sáček — „a dále po naší úmluvě. Vyrážejte mi Zdeňka, pohánějte ho k píli. Mám pro něho zakázku — rozumíte? Až bude hotov, podívám se na jeho nový atelier. Apropos — kde bydlí?"

„Na Florenci, v čísle 35."

„Dobrá. Některý den, až budete věděti o něčem zajímavém, přijďte mi se zprávou. A sdělte Vincencovi svoji adresu, aby věděl, kde vás nalézti."

Mladý malíř byl skutečně velmi podivný. Vedl horečně rozsáhlou korrespondenci, pobíhal sám a sám po ulicích, přecházel a přesedal ve svých pokojích, a vše mu padalo z rukou —

„Dále!" zvolal, vytrhnut z takového zaměstnání klepotem na dvéře.

Vešel slušně oděný starší pán.

„Jest mi potěšením s panem Jirsíkem, akademickým malířem?"

„Ten jsem. Ráčíte si přáti?"

„Jsem velmi povděčen ze známosti s umělcem tak proslulým —"

„Dovolte: Co víte o mně?"

„Nu — doslýchám — řečeno mi —"

„Viděl jste kdy nějaký obraz ode mne?"

„Ne, posud nebyl jsem tak šťasten —"

„Jste velmi laskav, pane. Čím vám mohu posloužiti?"

„Přál bych si od vás obraz, pěkný genre, vy jste v něm mistrem. Docela malý — sujet libovolný — úplně po vaší chuti. Doufám, že nezhrdnete — pět set zlatých — ale neračte se na mou neomalenou nabídku ohlížeti — dám, cokoli požádáte — tisíc —"

„S kým mám čest?"

„Quido Ďoubal, soukromník," sděloval neznámý váhavě.

„A přicházíte za sebe, pane Ďoubale? Pouze za sebe? Jednáte malbu pro sebe?"

„Ó — zajisté!" tvrdil překvapený host.

„Můžete se mi zaručiti úpisem? A zavázati se mi písemně, že podržíte obraz ve svém vlastnictví, že neprodáte ho nikomu, nikdy, leč s mým svolením? A že mi vyhradíte právo, požadovati od vás své dílo kdykoli na výstavu?"

„Hm, hm" — chrchlal pan Ďoubal ve zjevných nesnázích. „Tuším, že tolika klausulemi nebývá svíráno vlastnictví děl uměleckých. Prosím vás — dnes mohu si dopřáti radosti získati rozkošnou práci výtečného umělce. Ale kdož ví, jak se mi povede zítra, zda-li nezemru nebo se neuskrovním —"

„Ovšem. Ale o všech takových případech mohu býti zpraven. Odpusťte — mám své závažné důvody ku prosbě, která vás patrně překvapuje. Nebudu vás výkladem obtěžovati. Od mé podmínky však není upuštění. Jsem s vaší nabídkou spokojen, chci začíti, třesu se na práci, pod rukou hemží se mi skizzy, jen vzíti štětce i paletu do ruky a vrhnouti je na plátno — vyberte si potom. Ale s podmínkou!"

„Hm, toť nemilé a na pováženou. Dovolte, abych se ještě rozmyslil."

„Jak libo. A — vy ráčíte býti pan Quido Ďoubal, soukromník, zde, v Praze?"

„Ano. Já nechápu, co na tom —?"

„Nic. Nesmíte mi brátí ve zlé. Naši soukromníci nemají potuchy ani o umělcích, kterých jsou den co den noviny plny. A já jsem neznámý, v Praze tak neznámý jako ve střední Africe. — Kdo vás, prosím, na mne upozornil?"

„Nu — doslýchám —"

„Jméno. Jméno!"

„Nu — což — nevzpomenu si —"

„Také podmínka!"

„Jak? Zase?" trhl sebou host. „Nu — sejde-li co na tom — ano — tuším, že jakýs pan Vymetal, veršovec —"

„Děkuji. Až se rozmyslíte, račte mne poctiti svou návštěvou."

Netrvalo dlouho a do Zdeňkova bytu vpadl hřmotně, sukovitě P. D. V. Hlubocký. Tento lomozný savoir vivre, jenž dvéře vyvracel, podlahami třásl a židle kácel, obnoven poetou po návratu z Paříže jakožto česká jadrnost, kteroužto se již dříve byl proslavoval.

„Poslal jste mi zákazníka, pane Vymetale?" uvítal ho Zdeněk, zastaviv se uprostřed pokoje. Neustal ve své horečné procházce od odchodu cizincova.

„Tak?! Probleptl něco? Bylo mým úmyslem, udržeti to v tajnosti. Nečiním dobré ni pro zisk, ni pro slávu. Ale vidíš aspoň, jak se o tebe starám. Provisi, he?"

„Kdo je onen pán?"

„Kdo? Hm! K smíchu! Kupec! Rozumíš, kupec. Pošlu ti jich na krk ještě více."

„Uvedl se mi jako nějaký Ďoubal — tuším —"

„Ano, pan Quido Ďoubal, agent."

„Aha! Agent. A on se nazýval soukromníkem. Buď lhal on či lžete vy."

„Kýž tě —! Agent — soukromník, soukromník — agent. Žije dobře a pro zábavu někdy provede nějaký obchůdek —“

„Obchůdek. Šantročení, prodávání duší —! Ne, pan Ďoubal nedostane ode mne ničeho.“

„Tak?! Ty bys chtěl pohrdati ochotou mých přátel?“

„Vašich přátel, pane Vymetale!? Nehrejte přede mnou komedii! Poznal jsem vaši společnost, vaše soudruhy a známé. Uvedl jste mne mezi ně, mezi tuto chátru, tyto nedouky a darmochleby, tyto hochy s chromými dušemi a línýma rukama, kteří pracovati nedovedou a nechtí, kteří se rouhají umění svou nicotou a svou opovážlivostí hlásiti se k jeho praporu. Toť jsou marodéři za vojem posvěcenců Múz! Takovou družinu nevyhledávám. Strhla by mne pouze. Její platnost je bublina, její působnost pohoršení. A její hlas nedosahuje nikam!“

„Bláhovče! Nevděčníku! Ty třeštíš!“

„Ano, třeštím. Jsem blízek šílenství. Jsem šálen a olupován každým, kdo ke mně se přiblíží. Tuším, že i vy, pane Vymetale, hrajete dvojakou hru! Nemluvte. Uvěřím, že nelžete, ale nespustím se již podezření, že mi zamlčujete —. Čí jsem? Co se děje se mnou? To zlaté dítě, mou rajskou Celinu zavezli mi někam do vyhnanství za to, že byla mým dobrým geniem, mým vůdčím andělem! Uvrhli ji do vězení a mne do mučírny úzkostí, které schromují mé síly a zmoří mého ducha právě nyní, teď, kdy chtěl bych míti síly titanské. Jsem bláhový! Ona, moje Celina, vydrží a bude státi při mně vždy. O ni netřeba míti obav. A já se jí dopídím, osvobodím ji, dobudu si jí. Proto musím býti neodvislý, mocný, sám sebou, bez milosti a almužny cizí. Chvěju se násilím vše pracovati, pracovati! Vášnivě, úspěšně! Chci si podmaniti Prahu, rázem. Musím. Jsem zde cizincem. Přátel nemám, soudruhů nemám. Nikdo neví o mně, každému padám jak s nebe. „Jirsík, Jirsík?! Co to za stvoření?“ Časem vyskytla se tu a tam v nějakých novinách — nejvíce vaším přičiněním — noticka, že „náš Jirsík, vysoce nadaný — atd. —“ ale takové zprávičky zvýšily pouze tu a tam lacinou pýchu některého vlasteneckého srdce, zapadly však většinou mezi přejetými kočkami a zprávami o sezeních spolku „Čamrda.“ A bílé vrány, které se na mne mlhavě pamatují, potřásají hlavami a tážou se, kde že mám vysvědčení, doporučení. Mým vysvědčením jsou mé práce! Ale kde jsou má díla!? Kde! Což jsem blázen, spal jsem po všechna léta a všechen můj život byl pouhý sen, o kterém pouze já vím, po němž není ve skutečnosti ani památky!? — Umínil jsem si uspořádati výstavu svých děl, uvésti se do Prahy čestně, v triumfalním průvodu svých výtvorů. Píšu o ně na vše strany. Ale moje díla jsou mou smyšlenkou. Nikdo neví, kam se tyto fantomy poděly, nikde o nich ani slechu ani vidu. Psaní vracejí se mi zpět — moji zákazníci a kupci prý tam a tam ani nebyli! A já je viděl, jednal s nimi, přijímal od nich napoleony, které se mi rozutíkaly. Ani po těch není památky. Podobá se mi, že jsem nebyl zištným, cenil jsem své práce skrovně a neznal jsem skoupoty vůči přátelům. A nyní — poslední můj groš padl na zakoupení nového domku pro matku, v starém jí nesloužilo — nyní jsem na holičkách. Jiní mi odpovídají, že byli pouze komissionáři, agenty neznámých osob, někteří zase sdělují, že jejich akvisice z mé palety šly z ruky do ruky. Stíhám stopu, až stopa se mi ztrácí — Nic! Nic! Všude hlucho, pusto. Kde jsou všechny mé práce!? Kde? Tato otázka mne utýrá! Jsem v područí

MALÁ PRADLENA. Dle obrazu C. Fröschla. 174

démonické nějaké moci, která vypíjí mou duši, můj mozek, mou krev jak neviditelný upír? Což vytvářím samé mátohy, což veškero moje vědění a snažení jest kořistí ďáblů? A nyní teprve hemží se v mých upomínkách plno Ďoubalů, plno služebných duchů jakéhos démona, který je vysýlá, aby mi odcizili mne samotného. Strašné pomyšlení: tvořím s nadšením, v neúmorném úsilí, a — nic jsem nevytvořil? Zkouším pořáde všechnu radost i všechna muka otcovství, a veškeré mé děti rozplývají se v nic, všecky shltne jakás neznámá, tajemná, němá propast. Sytím jen ji, bezednou, krvežíznivou! Kde jsou mé obrazy, Vymetale?!"

„Naplňuješ mé srdce závistí, hochu!" deklamoval vyhýbavě P. D. V. Hlubocký. „Kéž bych já mohl jako ty volati: „Kde jsou mé romány, divadla, básně!? Já vím po čertech dobře, kde jsou. Házím je také do nenasytné propasti svého prokletého kufru. Jak jím načichnou, vracejí se do něho pořáde. Předělal jsem svůj román již pětkráte, má již sedm konců —"

„Jděte mi — —!"

„Na kolo, chceš říci. Nu ať. Mám s tebou shovění. Jsem kliden. Počínám se dívati na vše bezmála již tak zoufale filosoficky jako nebožtík Sekerka. Poslechni, ten lotr konečně zhynul. Psali mi to z domu. Vyskytl se po,ednou na Týnci, zbědovaný, polonahý. Bydlel na mezi a spal v příkopě. Žebral, a jeho skroucené údy a pitvorná tvář byly postrachem všech pocestných. Stonal, skomíral, vlekl se a skončil svůj bídný život posléze bez pomoci, opuštěn, v prachu a kalu silnice jako prašivý pes. Pohnulo mne to k mohutné básni, v které velebím Nemesis. Ten chlap totiž byl původem — Ah! Toť smutné tajemství. Stopím je na vždy v sobě. — Ale poslyš, moje dnešní návštěva jest účelná. Víš o mých básních. Drží se mého kufru také jak smola. Kanovník Čerman tenkráte nepřijal dedikaci. Horší se na mne i na tebe —"

„Na mne?"

„Ano. Někdo mu odloudil Zuzanu, a on myslí, že tys —"

„Já?! Vždyť jsem na odjezdu z Prahy zanechal —"

„Inu zanechal nařízení a podobné. Ale nachomejtl se jiný kupec, odnesl si Zuzanu od tvého obchodníka —"

„Proto mi tedy kanovník ani neodpovídá! A kde vězí moje Zuzana?"

„Na akademii. Všichni akademikové se jí dvoří. Pouhý sport. Jeden se opičí po druhém."

„Ptám se, kde je moje malovaná Zuzana!"

„Kde je? V lázni. Někde za větrem! Což jsem její hlídačem? Nechme takových hloupostí a domluvme. Mé básně! V Paříži věnoval jsem je polskému décadentovi. Chlapík, genialní hlava! Ale tvrdá palice. Srazili jsme se jedenkráte zle ve Folies Bergères pro nějakou fille de joie. Čupr holka! Zvítězil, odloudil mi ji. Sergeanti sebrali nás všechny tři, a já ze vzteku vyškrtl Poláka tlustou čmárou z věnovacího listu. Osiřel zase. Ustrň se nad ním. Nebudeš litovati. Sbírku vydáme společným nákladem. Jaký podíl na mne připadne, nemohu napřed určiti. Ale což na tom! Ty mne zatím na moji polovici založíš. Mohl bys mi dáti hnedle něco napřed na konto honoráře! Zdenčáčku!"

Ale mladý malíř neslyšel. Jeho zrak tkvěl zatím zkoumavě na zjevu Pravožijově a putoval zvolna po celé postavě od rozháraného účesu a nízkého čela, zalitých očí v oduřelé tváři, po nečesaném vousu, jenž zakrýval špinavý límec, po otřeném pokáleném šatě až k nečisté obuvi —

„Ne, pane! Uzavřeme spolu účty. Hned. Jsem svému povolání povinen sprostiti se přátel, kteří visí na mně jak nenasytné, mimo to škaredé pijavky. Naše cesty se ode dneška nesetkají. Dobývejte se na Parnass dále jako krtek do zahrady a ušetřte mne laskavě své přízně. Mnoho zdaru! S Bohem!"

P. D. V. Hlubocký vytřeštil na Zdeňka oči a vykročil proti němu hrozivě. Ale rozmysliv se, změřil svého chráněnce pohledem nejneskonalejšího povržení, jakého byl schopen svým kalným zrakem. Mávl sukovicí, a otočiv se na podpatku, odcházel důstojně.

Však kdyby nebylo paní Orelské — —

„Kloučku nezvedená, nevděčná, domýšlivá!" ulevil si poeta za dveřmi. „Totě pýchy z několika tub rozmazaných barviček! Kdyby nebylo baronky a mne, pásl bys kozy nebo pleskal houbou po týneckých sednicích šmolkové lambrequiny. Jako bych nevěděl, jak se tvoří. Vždyť jsem také umělec!

Pravožij pospíšil domů, upravil se po své vnější stránce a běžel s důležitým raportem k paní Orelské.

A téhož dne ještě dostavil se k Zdeňkovi pan Vincenc. Podal malíři zavřený couvert, obsahující visitku týnecké paní.

Psala: „Můj dobrý hochu! Jsem zarmoucena. Jsi nešťasten. Pospěš si pro útěchu. Nalezneš ji u mne a přineseš mi ji. Tvá — přítelkyně."

Zdeněk se zachmuřil a rozvažoval.

„Kočár čeká dole," podotkl komorník. „Její milost mi nařídila, abych se bez pana Jirsíka nevracel."

Stalo se po vůli paní Orelské.

Uvítala svého chráněnce pouze láskyplným, vděčným pohledem a slibným úsměvem a stisknutím svou měkkou teplou ručkou, z níž sálal oheň, v níž bily tepny. A vedla si ho mlčky do své hovorny, do salonku, dále do boudoiru, dále — Zdeněk vkročil do prostranné síně a ztrnul, oněměl náhlým radostným úžasem. Zde snesena všechna bohatá žeň jeho ducha, ovoce jeho píle, jemné výkvěty jeho vniterného, vroucně procítěného umění. Se všech stěn smály se naň a pozdravovaly ho jak sbor milovaných dětí, shromážděný a ostříhaný pečlivou rukou. Paní Orelská pokročila hloub do síně k bělostnému, zlatými hlavicemi korunovanému portiku a vystou-

pivši na stupně, vztáhla své rámě jako blahodějná kouzelnice po zlaté šňůře a rozhrnula těžké záclony z blankytného hedvábí. Za nimi objevila se její ložnice, nádherná, útulná, sladce tajemná, vykrášlená jak svatyně vybranými malbami Zdeňkovými, vytvořenými v šťastných dobách erotického snění.

Zpit nenadálým štěstím vykoupení z útrap, unesen blaživou, nevýslovnou vděčností, poklekl Zdeněk před paní Orelskou a zmocniv se její ruček, líbal je vášnivými polibky.

„Byla jsem všecka s tebou, Zdeňku, od první chvíle našeho setkání," neslo se z purpurových rtů dámy v něžném, horoucím šepotu. „V mém zmučeném, strádajícím srdci ujalo se sítě přízně samo. Živil jsi je svou neporušenou ryzotou, svou poctivostí, svým vznešeným snažením. Klíčilo, mohutnělo, až naplnilo moje ňadra jediným, kýženým, vděkuplným květem neskonalé milosti. Ale tys byl slepý a bláhový, tys v dětinském pobloužení pro chabé dítě zapomínal ženy, která jediná jest s to pochopiti tebe, následovati tě a milovati tě veškerým zralým, nastřádaným žárem své dychtivé duše. Tys opanoval mé srdce v každém jeho hnutí, já zmocnila se tvého ducha v každém jeho zjevení. Spojme je —"

Mladý muž byl zmámen; ale ucítiv teplá ramena paní Orelské na své šíji, palčivý polibek její kyprých rtů na svém čele, své tváři, vysmekl se jí z náručí, a klesnuv před ní opět na kolena, sepjal ruce.

„Milostivá!" bránil se a prosil. „Jste mou bohyní. Marně sestupujete s oltáře k nehodnému. Líbám lem vašeho roucha jako své matce. Zemru pro vás. Ale svatokrádeže na vaší milosti dopustiti se nesmím."

Týnecká paní couvla zvolna, přitiskla své ruce na prsa, položila je po té na skráně, jako by procítala ze sna, z opojení k hrozné skutečnosti. A tvář její ztuhla v bílý, tvrdý mramor, její oči zhasly. Vrávorala —

Opětovný klepot na dveře rozléhal se síní.

Zdeněk vztýčil hlavu, vzchopil se a chtěl přiskočiti paní Orelské na pomoc.

Kol její rtů mihl se trpký, hrdý úsměv, vzpřímila se mocí své pýchy a vůle.

Byla opětně urozenou paní.

„Děkuji. Zapomeňte!" řekla tiše. „Já — nezapomenu."

Odcházela zvolna, leč jistým krokem. Snižovala se i vracela se na společenskou výši ze své rozhodující vůle — — —

Vincenc hledal svou velitelku.

„Slečna Živná a týnecký pan děkan," oznamoval jí.

„Prosím až jindy. Nejsem dnes disponována."

„Osmělil jsem se již — leč naléhají."

„Naléhají! Což nemohu nikdy žíti sobě —? Ne. Pravda. Jest po všem. Byla jsem vždy míčem z cizích rukou a jsem zase." Obrátila se a velela hlasitě: „Nechť vejdou."

Uvedení hosté poklonili se dámě. Požádala je mdlým pokynem, aby usedli, a zaujala sama vyčkávajíc místo na pohovce, ve stínu portiéry.

„Přicházím s prosbou za prominutí," ujala se slova slečna Živná. „Poskytla jsem útulku mladé uprchlici, kterou strážný anděl dovedl ke mně. Její nesrozumitelný nářek byl mi hádankou, kterou po mém dotaze vysvětlil pan děkan —"

„Nechme toho, neotvírejme staré rány!" vpadl šedivý kněz hoře dychtivostí. „Nic tak. Přicházíme jako poslové míru. Slečna, pan z Turova a já srovnali jsme všechno. Měli jsme arci potíž skloniti hrdou hlavinku baronesky a pohnouti nezkušenou dívku, aby pochopila, že by se po její mohlo státi pouze, kdyby se neštítila veřejného pohoršení. Poddala se konečně. Musí podržeti svůj titul a své dědictví. Podrobuje se — avšak s výhradou. Pan z Turova i já jsme již srozuměni a žádáme paní baronku za třetí do spolku, v kterém se již beze slečny Xaverie obejdeme. Baroneska Celina žádá totiž neústupně, aby směla disponovati svou rukou po své svobodné vůli —"

„Jest svobodna," rozhodovala paní Orelská. „Já sama vyprostila jsem ji ze závazků k domnělé matce a z povinností stavovských. Dala jsem jí svobodu. A budu její volnosti šetřiti."

„Dobrotivá, přešlechetná dámo!" zajásal děkan. „Jest vyhráno. Nyní nechť si baroneska učiní po chuti svého nezkrotného srdce, nechť ji pan —"

„Pan Jirsík!" podivila se slečna Živná.

Mladý muž, hledající východ, zabloudil do salonku ve zmatku a z obavy, aby ani domácí paní, ani sebe nekompromitoval. Vstupoval pobočným vchodem a zůstal neočekávaným uleknutím jako přimrazený.

„Pan Jirsík!" opakoval děkan čtverácky. „Tu ho máme. Celinka běduje, jako by se jí byl ztratil. Ukraťme bolest její nejistoty, vezměme si šťastného panáčka hnedle s sebou —"

„Pane děkane! Pane Jirsíku! Prosím, odejděte!" zvolala ustrašeně slečna Živná. „Odejděte a očekávejte mne. Moje přítelkyně omdlévá!"

Neomdlévala. Krásná hlava pyšné dámy stulila se na prsou věrné, opět nalezené družky, a na nich, za láskání a něžné útěchy přítelkyně vyplakalo zoufající srdce svůj bol.

„Pozdní — marný květ mého srdce jest zlomen," vydechla vztyčujíc hlavu, když zdroj hořkých slz doprýštil.

Následujícího dne odjela ve společnosti slečny Živné. Odjela daleko na jih, na neurčito —

P. D. V. Hlubocký byl zdrcen. Zapomnělať naň paní baronka. Dvéře Zdeňkovy byly zavřeny, dvéře skladu týneckého neotvíraly se mu, ani ony, jež vedly do cukerního oddělení, ba ani ony, jimiž se vcházelo mezi sýr! Posýlal za cestující dámou ponížené prosby. Jedna taková dostihla ji k Vánocům v Římě. Poslala mu odbytné a rozkaz, aby se neodvážil hlásiti se k ní ani v dobrém, ani ve zlém.

„Aha! Drápek slečny Živné! Inu jaká pomoc. S několika stovkami v hrsti vydržím nějakou chvíli bez lásky blížních, říkával nebožtík Se-

kerka —. Zas již Sekerka!? Což mne pronásleduje i po smrti? Toť mám nyní čistý pramen potřebných průpovídek!“

Dar paní Orelské vyzbrojil ho nezdolnou podnikavostí. Osvědčoval ji nejprve bujným užíváním veškerých radovánek vezdejšího světa. A docházeje na dno své kapsy rozhodl se, že oblaží svůj národ. Založil mu universální, zábavně-kritický, hudební, divadelní, humoristický, krasovědecký, rodinný, slovanský, brusičský, umělecký časopis, jenž mění stále svůj titul, tiskárny, formát, vychází a nevychází, střídá tvářnost, směr a zásady mnohem častěji nežli rukavičky, služebničkuje, spílá, podkuřuje a hanobí, šmejdí, reje a šlechtí jazyk mateřský až Bůh brání. V jediném jest P. D. V. Hlubocký vytrvalý. Ve všech podobách si chladí starou žáhu na nevděčné Prostřední Lhotě, buší do svého bývalého pána svrženými okovy a hájí vytrvale, ač nezvaně „pražskou“ literaturu proti hustopečské literatuře, kteráž se kolem „Hvězdy nad Prostřední Lhotou“ seskupila. Mimo to vychází v časopise P. D. V. Hlubockého velkolepý román P. D. V. Hlubockého, básně P. D. V. Hlubockého, merendy, dramata, aforismy (namnoze po Sekerkovi zděděné) P. D. V. Hlubockého, jenž rozmnožuje svou družinu zneuznaných velikánů, sbíraje ji po všech hospodách; rozdává mezi ní „činy“ a objevuje v ní se zdarem závidění hodným časné, naprosté velikány, chloubu vlasti a slibný dorost posvěcenců Múz, do nichž syn župního básníka na Slovači daleko za horami velké naděje skládá.

A tento mladý muž, prostý pout kamaraderie, znající otravnou Prahu z doslechu, posuzuje ze vzdálí čtyř set kilometrů zajisté docela správně poměry, na něž jedenkráte za týden časopisem P. D. V. Hlubockého upozorněn bývá — —

O masopustě svázal kanovník Čerman za assistence děkana Týneckého ruce Zdeňkovy a Celininy štolou. Oplátkou vyžádal si od malíře novou Zuzanu. Doufá (pravil tak čtveráčky), že tato Zuzana vyrovná se bezmála rozkošné Zuzaně od Pavla Veronesa. A Zdeněk slíbil; smíť býti poněkud domýšlivým. Překvapil, oslnil Prahu krásnou výstavou veškerých svých děl v paláci Orelském a vstoupil rázem vítězně do řady prvních současných umělců českých.

Obrazy jeho zůstaly v paláci, kdež síně plní se znenáhla mistrnými malbami souvěkých umělců, jež paní Orelská po cizině sbírá a pilně do Prahy zasýlá. Založila ve spolku se Zdeňkem a Celinou moderní a veřejnou obrazárnu na odboj proti germanisaci našeho umění, s účelem, abychom byli vykoupeni z německých tradicí a z neplodného vlivu jalové a šablonovité, duchaprázdné i limonádové a frázovité malby, v jejíž područí mimoděk i samoděk se nalezáme.

Tato vůle paní Orelské určuje její výběr.

Profesor Dřímala vrtěl nad ním hlavou. Poctil Prahu nedávno svou návštěvou, a procházeje se v průvodu Pravožijově síněmi galerie, naříkal zase na cizáctví a vzpomínal toužebně Mnichova. Tam byl doma. Tam hrálo mu vše do jeho arci-československého vkusu.

„Krom Francouzů, Vlachů, Belgů, Angličanů máme zde také Slovany,“ potěšil ho Zdeněk Jirsík, setkav se s hosty. „Tam Ajvazovskij, Bronikov, Makovskij, Čumakov, tu Kossak, Ajdukiewicz, Grabowski, Brandt, Swieszewski, onde Nikola Mašić —“

„Co — co? — Toť nemožno!“ Trnul pan Dřímala. „Vždyť neznamenám nijakého rozdílu od povšechného rázu západoevropské malby! A kdybyste mi neřekl —“

„Nepochybně nečetli jmenovaní ubožáci vaše spásné články „o slovanskosti umění“ v Oravském hlásníku,“ mínil nevinně Zdeněk. „Politujte je, tyto domnělé Slovany, jež neočistil od cizáctví profesor Gradinger —“

Pravožij usmál se do vousů. Vzpomínal, jak snadno lze vynalezati hřímavé a jalové fráze za humny Hluboké či jiné vsi, pokud se člověk nepodívá za čínskou zeď svých smyšlenek — — —

Paní Orelská pokračuje horlivě ve svém díle. Zamilovala se do něho. Ale poněvadž platonická láska taková dovede stráviti všechen var zdravé, silné lidské bytosti pouze v románech německých hysterických panen anebo v povídačkách podle jejich vzorů zhotovených, sluší přidati víry čtveráckým poznámkám slečny Živné o známém vikomtovi d'Airville, který prý — tak píše slečna Živná již zřetelně — za nedlouho přibude počeštěn do naší vlasti a poskytne paní z Řásné náhradu více než dostatečnou — —

PODZIMNÍ.

Již podzim síně zavírá
a snímá ozdob třepení,
mhy clonou okna zastírá
a davy z umlklého plesu
se pomalu v svůj domov trousí:
strom starý hladí vážně vousy,
a stojí, zpět se rozhlížeje,
jak skotačivé lupení
se plným větrem žene z lesů;
a podzim světlo shasíná,
jež klenbou modravou se chvěje.
Již podzim uzavírá síně
a vesny sílmě skrývá v hlíně,
v tom tmavém země sklepení,
a zima začíná.
By zem však netruchlila snad,
že přestal ples a zhasl svit,
plášť z hermelínu musil dát
jí, aby stišil vzlyky její,
a místo kvítí, místo svící,
ty hvězdy — hračky blýskající.
A těm, kdož ve snění jak v peří
svou hlavu měkce chtějí skrýt,
krb, který svítí, když se šeří,
kde pohádku lze číst a snít. —
Jen nám nic nedal — dost prý máme:
lesk, písně, hvězdy, kvítí samé;
ba i to slunce, které vzal,
nám v srdcích, jež se jarem chvějí,
a v očích přece září dál.

Jaroslav Haasz.

STARÉ PŘÁDLO NA HORÁCH.

Z podkrkonošských zápisků **JOSEFA** bar. **KRUŠINY ZE ŠVAMBERKA.**

– – – Nessun maggior piacere, che ricordarsi nel tempo felice della miseria.

Řece prý bývalo na horách lépe, dokud se „přadlo“. Jen že každý, kdo na to vzpomene neb o tom vypravuje, na konci vždy se usměje, oddechnuv si jako po těžkém snu. Mluvívá-li se o „starých zlatých časech,“ není to právě planá fráse — jen že zlato nebývalo údělem obecného lidu, na prosto pak ne našich přádelníků. —

Len buď sili sami, buď kupovali, — kdo totiž neměl na čem síti, jako pozdější podruzi a baráčníci, nebo majitelé „podzemků“, které lnu nepřály, jako bídné půdy kolem Jirkova. Cena lnu bývala různá, podle času a podle hodnoty zboží. Bývala libra za dvacet šest grošů a bývala za třináct, bývala později za padesát krejcarů a též za dvacet pět.

Bývalo dobře, když přádelník „napoli vypřad“ — jak říkali v severnějších vsích nad Železným Brodem — když totiž polovičku vydělal. Zručný, kdo předl hezky tence, „vypřad“ ještě více. Platívalo se za „přadynko“ pěkných tenkých nití po stříbrném desetníku. Pilnému dělníku libra lnu stačila obyčejně na týden, avšak i více mnozí vypředli, ano pisatel těchto řádků kdysi byl svědkem hádky dvou babiček, z nichž jedna neústupně tvrdila, kterak toho a toho času u nich „jeden vypřad libru lenu za deň.“ Než, ať bylo, jak bylo — když kdo ani „nenapřad napoli,“ vycházel na prázdno, jako by nula od nuly pošla, a říkalo se, že „přade, jako když z hrnku do hrnku vodu přelejvá.“ Nebo říkali: „To se prosvítí.“

Ba někdy se i „propřadlo.“ Šilhánka na Michovce jeden týden dva krejcary propředla. Ovšem pak zase jindy vypředla na libru soli. — Bylo často strachu, aby se nepropředla! Bělohlavý stařeček B. jsa ještě bujarým svobodníkem měl [illegible]lysi strach, že ten týden propřede z toho, co mu [illegible]tík uložil. Zostra si tedy přikoupil ještě půl [illegible]bry lnu v Turnově a — „nepropřad“. Směl a to v neděli „do muziky,“ a bývali prý to [illegible]ští časové, kdy chasník v muzice mohl „dělat [illegible]rii,“ maje v kapse šest grošů! Také mnohý „staročech“ domnívá se viděti to zlato v tom, [illegible]dorůstající děti více rodičů si vážily než nyní [illegible]éry sklové.

Bývali ovšem i časové, kdy ani jinak se přísti nemohlo, a předlo se jen ze zvyku, „aby mlejn nestál.“ Tak přádlo v existenci přádelníků se vžilo, až je považovali skoro za životní úkol a povinnost. — Kterási babička vyšedši v Držkově z kostela potkala domácího chasníka. „Pozdrav Pán Bůh, tetko!“ — „Dej tak Pámbu! Taky tě Pámbu pozdrav!“ — „A co, babičko? Jak de u vás přádlo? De?“ — „Ale, synáčku, nejde! Přade se, přade, ale napoli nevypřadeš.“ — „A přadete, tetko? Přadete?“ — „Enu co, synáčku! Příst se musí!“

V Rádčicích také kterási babička. „Círa k ní přišla pobejt, a babka přade, přade, círu uvítala, a zas dál přade. — Ale mámo, círa poudá, co tak pořád přadete? Nechte toho, vodpočiňte! Pojte, pojednáme! — Ale dúče, dúče, stará zas poudá, dybys neklápalo! — A co? Neklápalo! Asi taky co vypřadete? — Ale má hlavo, co vypřadu? Minutej tejdeň sem propřadla — tenhle myslím to bude tak na stejně. — A proč přadete, mámo? — A vod čeho budu živa?!“

Mohlo býti zle jak zle, lnu se nepustili. Byla kdysi nouze taková, že lněné semeno ve stoupách tloukli, olej požívali a ze zbytků ještě chleba napekli. —

Příze přádala se dvojí: jedna tenčí, na prodej, jiná hrubší, pro domácí potřebu, na domácí plátno. Té se říkalo vůbec „na plátno“ — že „přadou na plátno.“

„Přadynko“ mělo tři „šteničky“, šteniček měl dvacet „malých“, jedno malé mělo dvacet nití. Zručná přadlena měla přízi tak tenkou, že až tři přadynka provlekla prstenem. Domácí příze dva šteničky byl „dvojánek“. — Někde zas měli „malik“ o čtyřiceti malých, „hrubik“ o šedesáti malých. Obyčejně „štuka“ bylo dvanáct šteniček. Jinde tvrdí, že čtyři přadynka.

Přadlo se skoro bez oddechu po celý den, jen kdy byly ruce volné. Mnozí předli, kudy chodili. Babka někde na úhoře pásla a při tom pořád vřetenem kroutila. Přísti bylo tak nutno jako dýchati.

Více zkusili u kolovratu. Tělo namáhá se pořád k jedné straně — ještě nyní mnohý bývalý přádelník se protahuje, když na to vzpomene. Říkají, jak jim výborně trávívalo, když se příze hodně slinila. Někdy prý až — „rešpektyje“ — sliny docházely, a to prý aby bylo bývalo pořád jablek za člověkem —! U kolovratu seděti prý bylo hůře seděti než nyní na „cojku“.*

Mladší přádelníci, zvláště děvčata, scházeli se ve hromadu, obyčejně střídajíce dílny, pokaždé

* Stroj pro broušení „koral“.

v jiném stavení. Někdy však zůstávali dlouho na jednom místě ani kolovratů neodnášejíce. Jdouce na přástvu nesli přeslice s kuželi na ramenou, někdy na to i nastrčili celý kolovrat. Druh pro druha se stavěl, a šlo-li takových zbrojnošů několik po vsi, byla zvláštní podívaná. Pokřikovali na ně, zvláště mladá vejměnice u zvoničky, „vybubnovaná“ klepna a zahalečka, měla vždy na „dúčata“ chutě.

„Frantino!“ volala kdysi na Hloužče, když několik přadlen šlo mimo s kuželem — „Frantino, dal ti meslim Vencka vejpověď, že se tak stěhuješ se všim hejlem!“

„Toť dal, tetko,“ odpoví čemesně Hloužče, „na čistý rovini! A dybyste potřebovala komornou — —?“

Přádelnice, a kde kdo poslouchal, jeden smích, a byl od tetky pokoj na dlouhý čas. —

Ve dne přádelníci říkali, že jdou „s kuželem“, večer, že jdou „na přástvu.“ Bývalo holasu o takových schůzkách! Přicházeli hoši za dúčaty a co dělali to dělali. Tu shodili dračku se svícnu, až byla tma tmoucí, tu podpalovali len na kuželi, až bylo čudu a kašle do pláče — tu šlápali na okna volajíce, že obchází vodník, a hned už zas hádali se s tetkou, že vodníků není. Jednou „u Muškatýrů“ na přástvě také shodili louč, a než rozkřísli, ztratil se Kadlinčeti drodomskému* kolovrat, pryč a pryč. Zajisté by se to bylo přičetlo vodníkům, ale tu někdo shledal, že zároveň zmizel i mladý Holiček. Hledali, pátrali, ale kde! Toť! Teprve ráno uzřeli milý kolovrat vysoko na hrušce a k večeru teprv uslechli šíbalský smích Pepka Holova. — Jindy zas jenom přeschovali některé svobodnici šátek, nebo všem naházeli šátky na kupu, než se rozcházely — to bývalo smíchu! Všecko přešlo. —

Příze potom se „motala“ či navíjela na motáku. Co natočil jednou kolem motáku, byla nit, a počítaje řekl: jedna — potom dále: dvě tři, štery — až konečně: dvacet. Tu zadrhl a svlekl řka: jedno — totiž jedno „malé“, a začal na novo. Stávalo se, že mezi tím děti ve světnici „strojily“,** nebo slepice sem vběhly, nebo kočka se šourala k hrnkům, nebo robě na „hejtě“ se rozplakalo — a toho všeho navíječ si všímal při své práci. Často jste slyšeli, jak rozháněje se motákem počítá: Jedna, dvě, tři — pšic! — štery — zažeňte to kůtě!! — pět, šest — vše ven! — sedum, vosum, devět — Tondiku, zakoleb — deset, jedenáct — nepleť mě! — dvanáct,“ a tak dále.

Jednou — asi před čtyřiceti roky — malý Jozífek Velů z Chloudova přišel do Držkova k babičce na pobejtku. Babička přádala, Jozífek sedával u ní, a jednali spolu o všelikých věcech na světě. Kdysi v sobotu, „k večerou,“ babička dopředla, posedla na stoličku, otočí se na Jozífka a povídá: „Hochu, podej mi s krumpešti tintivák!“ — „Co? bábičko!“ — „Tintivák abys mi podal.“ — Jozífek běží k peci, kouká po krumpešti, div se neukouká, ale kde je tintivák? „Babičko, ono tu nic není!“ — „Ale hošiště atrápený — co nevidíš?“ — „Inu, to, babičko, nevidím.“ — „A tak seš slepák!“ babička zvolá, rozběhne se ke kamnům, vezme něco s krumpešti a chasníčkovi drží před očima. „Co je tohle?“ — „To je, babičko, moták!“ — „Ju! U vás na Chloudově moták, a já v Deržkově pravím tintivák. Tintivák, Jozífku!“

V neděli nosila se příze do města těm, kdo ji kupovali pro obchod. I po vsích bývali takoví obchodníci. Obchodník poznal hned, jsou-li přadynka pravá. Byla-li jen o nitku menší, udal to městské stráži, a vinník byl potom všelijak pokutován. Za starších časů bývalo v nejsevernějších místech ku př. obyčejem, že bylo mu vzíti přízi do obou rukou a před kostelem ji vzhůru držeti, když se šlo z kostela. A jinde zase jinak. Ale provinilci vždy bývala příze zabavena.

Nebude snad ani nezajímavo — dokud stroje všecku ruční práci nezahladí — poznamenati, co se lnem se dálo a po různu ještě děje mezi vochlováním a přádlem. — Připravený len vochloval se nejdříve na vochli řidčí na hrubo, potom na vochli hustší na čisto. Pod vochlí zůstalo pak „předivo“. To se tlouklo palicí na zvláštní krči* a ještě se „kraclemi kraclovalo,“ pročež na kraclích zůstaly „náčesky“ (severnější říkali „babky“, jižnější „flejdy“), a čistý len zůstal v ruce. Z čistého lnu udělaly se „pramínky“ a kladly se po šesti po osmi jeden přes druhý. Potom se skroutily, zatočily, a taková štůčka byl „žmejtek;“ žmejtky opět se tloukly na špalku palicí. Tu dělník nebo dělnice pramínek po pramínku zastrkovali si za pas u zástěry a na klíně je rozebírali či „nadívali“. Konečně se to natočilo na kužel, obalilo papírem, ovázalo šňůrkou a bylo připraveno ke přástvě.

V jižnějších vsích nevěsta o svatbě dostávala kužel pěkného lnu a v tom zatočené peníze. Den po svatbě jí bylo z toho přísti, a tu peníze vypadly. —

Všecko přešlo. Přádalo se hodně ještě do roku 1860., ano pod Železným Brodem ještě i do 1866., a tu a tam ještě někde „přadou“, často i „na plátno.“ Po roce 1860. jako záplava s úrodou přišly „korale“, a dopřádalo se. Lidé doposud se diví, že přádlem někdy se vydělalo třicet krejcarů za týden a ještě že se peníze skládaly, kdežto nyní mnohý člověk vydělá za půl dne víc a nikam nemůže.

Na sklo přádelníci a vůbec všichni vrhli se jako hladoví. Stůj zde, co poznamenal o tom kněz ve zdejším okolí velmi oblíbený, kterak přišli „korale“ do kterési vsi pod Železným Brodem r. 1867.

Praví, jak bídné byly žně toho roku a cha-

* Kdo zůstává ve druhé světnici (domě), je „druhodomský“, „drodomský“.

** dováděly.

* špalku.

trná sklizeň bramborů. „Nejcitelnější byl nedostatek bramborů, který působil velikou nouzi a mnoho starostí; žebráci chodili v tlupách. Však i tu Pán pomohl a před hladem nás uchránil. Zavítal k nám totiž nový průmysl z hor,* broušení skla, skleněných to perel neboli koral rozličné velikosti a barvy a mnohotvárných.** Na překot zřizovaly se brusy, a brzo pracovalo se pilně nejen v barácích, ale i ve statcích, tak že v některých byly dva až tři brusy. I dítky brousily, menší protloukaly dírky nebo navlékaly, a přičinlivé dítě vydělalo denně 60—80 krejcarů. Tato pomoc ubohým poskytnutá měla však i smutný následek, že škola zůstala přes všecko napomínání i na jaře i v létě osiřelá.“

* Z Jablonce, Smržovky a něm. vesnic v jich okolí.

** Nad Žel. Brodem zas panují korale černé, sekané ze dlouhých, hranatých „rafik“.

Podobně asi bylo i jinde. Přádlo bylo řád domácí a starodávný, vyplynulý z potřeby. Malé výdělky držely na uzdě všecku bujnost, ale když sklo přišlo, vyřinula se proudem. Svazky života rodinného se uvolnily, a též milý společenský život na vsích, jako býval o přástvách, znenáhla obláčel se v jiné roucho. I povaha všeho lidu se mění, kde bídná půda odkazuje pouze ke sklu. Odstup ode mne, abych moralisoval — zbytečná morale me lasse — ale třeba považiti: takové korale v mosazném plechu nebo navlečené nebo přišité — toť bezcenné, nicotné trety. Podstata přádla byla jiná. Ze skla zvláště Jablonec žije a tyje. Čeští brusiči zdraví si kazí, i tělo i ducha.

Proto snad mnohý ještě často vzpomíná na staré přádlo, a bolně starou babku dojme, když vnouče se ptá: „Co je tohle?“ a ona teprve vysvětluje, že — kolovrat.

FEUILLETON.

Umělecká výstava vydavatelstva „Ruchu“,

o které jsme se v předešlém čísle zmínili, otevřena bude po nejpečlivějších přípravách již v prvních dnech prosincových. Při volbě prvního „kusu“ výstavního mělo pořadatelstvo výstavy neobyčejně šťastnou ruku; podařilo se mu — ovšem s nemalými obětmi — získati proslulý Payerův obraz *Záliv smrti* (zahynutí Franklinovy výpravy).

Osudy rakouské výpravy k severní točně, podniknuté r. 1872. a šťastně dokončené r. 1874. chová obecenstvo naše zajisté ještě v čerstvé paměti, a jména šťastných vůdců Karla Weyprechta a Julia Payera pojí se nerozlučně s dějinami výprav k severní točně. Weyprecht bohužel záhy po svém návratu sešel smrtí, za to však Payer svoje příhody a zkušenosti rozšiřuje perem i štětcem v kruzích nejširších s nevšedním zdarem.

Payer třikráte plavil se k severu, déle čtyř roků prožil v pustých jeho krajích, z vlastního názoru seznal všecky jejich hrůzy, zakusil všechny útrapy polárních cestovatelů. Při tom tanul mu stále na mysli vznešený příklad odvážného, však nešťastného cestovatele sira Johna Franklina a děsný osud jeho výpravy k severní točně ustálil v něm úmysl státi se umělcem, aby tak nešťastným obětem lidské snahy po vědění vytvořil pomník důstojný, trvalý. Z četných polárních výprav sotva která je více známa ve vrstvách nejširších nežli ona, již vedl admirál sir John Franklin. Po dvě desítiletí její tragický konec, horlivé po ní pátrání, hledání zmizelých a snaha roztrhnouti závoj, zastírající poslední dny, upoutávaly zájem dvou dílů světa. Jména oněch hrdinných mužů, kteří stařičkého Franklina na jeho třetí a poslední výpravě provázeli, oživovala stále Payerovu mysl, kdy na dálném severu sněhem se brodil, po lesklém ledě lezl, nové země odkrýval a vyměřoval, za vánice, mrazu a bouře při matném světle polárního dne nebo při mihotavém plaménku svítilny kreslil, a neopustila jej ani, kdy poddav se vnitřnímu hlasu v mužném již věku po malířské paletě sáhl.

Vzdav se místa důstojnického usadil se Payer napřed ve Frankfurtě n. M., kde se vší odhodlaností a pílí, jaká jej ve všem podnikání vždy vyznamenávala, počal pod prof. Hasselhorstem své akademické studie. Po roce odešel do Mnichova k Alexandru Wagnerovi, kde již obdržel stříbrnou medaili, a tak prodělav dvě dobré školy přistoupil ku práci a započal malovati cyklus, jehož základní myšlenka jej byla k malířskému podstavci přivedla.

První ovoce této práce jest právě zmíněný krásný, objemný a vysoce zajímavý obraz: *Záliv smrti*.

Skoro bezmračně klene se klidné, šedě ocelové nebe nad místem hrůzy. V zenitu (mimo obraz) stojí měsíc, jehož magické světlo na ledě se obráží, zasněžené pahrbky ozařuje, skupinu mrtvých mučedníků oblévajíc. V daleké pozadí táhne se ledná plocha — podobající se hladině vodní — jen v levo při kraji zvedají se příkré zastíněné stěny ledné hory, a za její klikatým obrysem na obzoru táhnou se chlumy země krále Viléma. Na jeho březích vzaly lodi „Erebus“ a „Terror“ zkázu, a po jeho ploše leží roztroušeno na sto mrtvol....

Posledních osm mužů dotáhlo svůj člun až na mírně vystouplý výběžek Ogle Pointu. Kožešiny byli odhodili, chtíce rychleji se dostati ku předu; zraněné, polozmrzlé nohy ovinuli jen hadry, svoji obuv byli dávno z hladu strávili. Urazili málem šedesát mil. Vysíleni hladem a neskonalými útrapami znaveni dosáhli pobřeží, a jeden po druhém klesal v náruč spasné smrti.

„Sněhem a ledem zničil je Hospodin u cíle cesty.“

Hrot lodi činí vysoko vzhůru. Spodek zavál sníh, ale chladná, mrazivá jeho přikrývka přece nezakryla strašlivý obsah člunu. Pouze spodní části těla dvou mužů zmizely pod sněhem. Nepokrytá hlava poručíka de Voeux klesla v zad, prsa jsou nahá a hrozné utrpení vrylo svoje stopy do jeho tváře. Jeho šedobradý soused sklání jako v spánku k prsům hlavu zimou a mrazem nadurělou.

V prostřed popředí u zbytku zhaslého ohně leží ve sněhu sextant. Dva muži vyhledli si u ohně místo, kde je smrt nalezla: kormidelník Red skřížil ruce na prsou a zahaliv se v plaid uložil zvětralou hlavu na prsa Dra. Stanleya, který ve smrtelném zápase klesl na svinutou plachtu lodní. Za ním stojí dvě pušky a leží zmačkaná anglická vlajka.

Vnitř člunu klesl poručík Couche. Jakoby se vroucně modlil, sklonil čelo na rámě a prsty jeho zarývají se křečovitě v listy modlitební knihy „Christian Melodies“, kterou později Mac Clintock našel ve sněhu. Vedle Couchea střídl

s: po zpátku přes okraj lodi matros, maje oči zavázané — oslňující běl sněhu zbavila jej zraku dříve ještě, nežli smrt života. Poslední muž skonal ve sněhu.

Však jeden ještě žije!

Jako stráž smrti zvedá se na hrotu lodi postava kapitána Croziera. Levice křečovitě třímá se okraje [illegible], pravice svírá pušku. Dva medvědi zjevili se v dáli, třetí je předhonil a hltavá tlama jeho žádá kořisti. Se zoufalou odvahou pozírá Crozier na bestii, před níž má život svůj hájiti. Zvítězí-li, pak maso její bude mu potravou, prodlužující nit ztraceného jeho života. — — —

Kterak mocně vzrušivě a ve mysli původcově působí, dosvědčují slova slavného přírodozpytce prof. Hochstettera v listu Payerovi psaném: „... Tvrdím, že jste prvý, který beze vší symboliky a allegorie z pouhé skutečnosti vytvořil kulturně-historický obraz a tím také rozřešil nový problém umělecký týmž okamžikem, kdy se byl [illegible]. Po mém skromném zdání jsou arktické výzkumné cesty nevelkolepější manifestací lidskou ... a zároveň z celého tak úplně poetickým. Váš obraz mohl se [illegible]: Poslední člověk! Je to tragedie člověčenstva, kterou tušíme, jestli přírodozpytecká předpovídání konce světa kdy se uskuteční."

Jak po stránce látkové, tak po stránce umělecké jest *Záliv smrti* obraz úchvatný a zároveň poučný, a přičteme-li k němu ještě značný počet zdařilých, dosud nezn[illegible] výtvorů domácího umění, můžeme směle tvrditi, že [illegible] podnikatelstvo počíná si s uměleckým taktem, který mu vždy bude zárukou nejlepšího zdaru.

*

Ladislav Tesař.

Zemřel 30. [illegible] t. r. v Do[illegible].

Již druhý z těch, kteří r. 1878 kolem almanachu „Máje" seskupili se v určitou literární družinu. Prvním byl Anton Koukl, jenž odešel rovněž předčasně, a ze [illegible], která tehdy prvotiny své širší veřejnosti presentovala, zbývá čtrnáct. Vlastně ani ne tolik. Někteří mlčí už po několik let, jako Calvi, Otakar Prokoš i jemnocitný, zvlášť bohatě nadaný Fr. Ulrich.* — V. A. Junga zanesl osud do Ameriky, jiné jinam a skoro jen náhodou v životě potká kdy druh druha. A přec to bylo tak jaré, veselé literární mládí, plné nejkrásnějších nadějí a nejsmělejších plánů. V mladých hlavách, které v kavárně, nyní „Starou Slavií" přezvané, kol nevelkého stolku v koutě proti zrcadlům se shromažďovaly k sobotním dýchánkům, šuměly myšlenky ne-li světoborné, přec o mnoho skvělejší, nežli potom přinesla skutečnost. Jak to již bývá — zaměstnání, nepřízeň osudu vyžádaly si [illegible] oběti, a co bylo programem dvou, tří let, sotva za celý život se vykoná. Ale začátek byl hlučný. „Máj", sotva že ve skrovných pěti arších tisku se objevil, uvítala nepříznivější kritická střelba. Byl si jakým omylem byl pokládán za demonstraci vůči panujícímu tehdá literárnímu vkusu a nemilosrdně odevšad napaden. Tak tomu nebylo. S největší, nejsvědomitější pietou sbírán lístek ku lístku bez kterékoli postranní intence. Co tou dobou v nejmladších kruzích lepšího se urodilo, seskupeno bez pretensí ve skromnou kytici. Přes všecku vytýkanou zhusta individuelní bezbarvitost jednotlivců byly v „Máji" na mnoze už silné sledy individuality, které v nejbližších na to letech zřejmě se osvědčily. Avšak o tom šířiti se netřeba. Zkrátka, „Máj" vzbudil sensaci, co nejostřeji byl kritisován a mladá družina, která jej vyslala do světa, pod řečmi se na ni útoky tím vřeleji k sobě se stulila. Při sobotních dýchánkách nikdy nescházel Tesař. V „Máji" vystoupil jakožto „Lad. Zvaljevský" a první jeho práce opravňovaly skutečně k potěšitelným nadějím. Bohužel nebylo mu dopřáno splniti vše, co [illegible]. Nemoc [illegible] a zvláště zhoubná, nezhojitelná nemoc zachmuřovaly jeho mysl i ducha. Časem se živě literárního života súčastnil, pracoval mnoho, takřka horečně, ale bylo mu již jindy zamezeno. Když zatím různá životní povolání [illegible] „Máje" na dobro, splakal se už jen s některými přátely, stále víc v sobě se uzavíraje. Chystal veliký, důmyslnou anthologii srbsko-chorvatskou společně s G. Rollinem překládal ze španělštiny, avšak nejvíce se obíral poesií anglickou a francouzskou. Z Alf. Daudeta, Fr. Coppéa a jiných přeložil obsáhlou řadu povídek, které z největší části vycházely v pondělním feuilletonu Národních Listů. „Nové povídky vypravované Ninoně" od Emila Zoly vydány o sobě r. 1882 nákladem Alexandra Storcha.

Z překladů veršem, které často vynikají elegancí, věrností a pochopením ducha autorova, kromě ukázek roztroušených po různu vyšel krátce před smrtí Tesařovou v „Kabinetní knihovně" svazek „Poesie" Fr. Coppea, zahrnující zároveň dvě sbírky „Promenades et Intérieurs" a „Le Cahier rouge". Dosta však mnohem více zůstalo v rukopise. Říkával, že mimo jiné má hotový též proslavené „Noci" Alfreda de Musset, Shelleyovu „Královnu Mab" a Theurietovy „Písky".

Původní básnická produkce Tesařova, pokud z ukázek v „Lumíru" a ve „Světozoru" lze o ní souditi, značí nejčastěji stranou intimně elegickou, v níž nalezl některé sobě vlastní, originální tóny. „Dramatické sihouetty", jichž dva cykly uveřejněny byly v divadelním almanahu, dlužno pokládati za literární pohlouzení, snadno odpustitelné. Také pohádky o Krakonoši Tesař horlivě sbíral, souborně vyšly roku 1884.

Osud Tesařův byl osudem většiny českých literátů. Tím řečeno vše. — Narodil se r. 1859, a v mládí žil ve Valjevě v Srbsku, kdež byl otec jeho praktickým lékařem. Po návratu do Čech studoval na realných školách v Rakovníce, načež v Praze absolvoval techniku. Krátký čas byl také členem redakce Národních Listů.

Veliká, vytrvalá práce, ne vždy korunovaná zaslouženým úspěchem, toť hlavní rys Tesařova mladého, smutného života.

*

Vyobrazení.

Věčný žid. Akvarell Hanuše Schwaigra.

Legenda vypravuje o věčném židu, známém též pod jménem Ahasver, že Krista Pána, když tento cestou na Kalvárii pod křížem klesaje u jeho dílny odpočinouti chtěl, s láním odehnal, začež byl neznámým hlasem proklet, aby až do soudného dne bloudil po světě nemaje pokoje a odpočinku. Pověst tato byla jakožto vděčný předmět mnohokráte spracována perem i štětcem, a rozumí se takřka samo sebou, že též obsáhlá fantasie Schwaigrova zmocnila se po svém spůsobu této nemálo zajímavé postavy. Jako by hnán mocí neznámou a neodolatelnou bloudí krajinou nevlídnou a pustou jako jeho nitro. Zcuchaný bitý vous a vlas obrůstá mu vyprahlou hlavu jako mech obrůstá chladný balvan, oko z hlubokého důlku těká nevlídně a nestále kolem, ušlá noha vleče se bezděky s místa na místo, od řeky k řece, od hory k hoře — táhlý stín plíží se za ním jako jeho nevýslovně bídný osud. Schwaiger i v tomto skromném obrázku se jeví jako umělec hlubokých myšlenek a jemného tušení. Situace jest nejen co nejpřesněji pochopena, ale i vyvinuta do nejmenších podrobností ve všech částech a polo si[illegible] delný zjev věčného žida uveden s unavující jednotvárností pošmurné krajiny a případně seskupenou staffáží ve zdařilý souhlas. Věčný žid slouží zároveň jako ukázka vyobrazení chystaných pro II. díl Wiesnerova Pohádkového Alba, na kteroužto vzácnou knihu tímto znova upozorňujeme.

* „Líbánky", v letošním „Ruchu" uveřejněné, náležejí starší periodě.

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ČÍSLO 33/36. V PRAZE, v prosinci 1886. ROČ. VIII.

„RUCH“
vychází pravidelně vždy dne 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předplácí se:
čtvrtletně 1 zl. 50 kr., půlletně 3 zl., celoročně 6 zl., a sice jak v Praze, tak i poštou a knihkupectvími.

Sešity o dvou číslech v elegantní obálce po 36 kr.

RUCH.

Dopisy redakce i administrace se týkající, jakož i zásylky a předplatné adressovány budtež:
Administrace RUCHU
v Praze.

Na reklamace béře se ohled pouze do vydání následujícího čísla.

Rukopisů nevracíme.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

REDAKTOŘI: FRANTIŠEK BROŽÍK A FRANTIŠEK KVAPIL.

STUDIE Fr. Ženíška.

DUMA ŠTĚDROVEČERNÍ.

Báseň AUG. EUG. MUŽÍKA.

I ticho, chladno, bílo na zemi,
jak na věčnosti kdes již jiném břehu.
Spí země, zahalena růžemi,
a růžemi jsou bílé vločky sněhu.

Tak tiše spí, ni dechu neslyšet,
ni úsměchu, ni z hloubi zaúpění,
až bysi řekl, vášnivý ten svět
že na mrtvolu znenáhla se mění.

To chvíle jest, kdy uhasíná den
jak stařec zvolna k loži hlavu chýle,
a svaté slunce jak bůh mrtvý v sen
se skládá tichý temné ve mohyle.

A dnes, dnes štědrý večer ... Staré sny
se v lidskou duši vekrádají zvolna.
Co chcete mi? Jste slastny, nešťastny,
vás naděj slala, upomínka bolná!

Co díte? „Loni .... — Loni jináče!
Snad líp, snad hůře, každý jinou zpívá.
Ten v koutku lítostně si zapláče,
a tomu z očí radosť zas se dívá ....

Ten boží svět se točí divně tak!
Hned trpkou slzou vlhne, smutkem tmí se,
pak přejde náhle losu černý mrak,
a život novou rozkoší — hle — skví se!

Jak se dnem noc a s mrazným lednem máj,
tak u nás žal se s jasným střídá plesem,
svůj skon i život, jejich poušť i ráj,
to vše nebesům jenom v oběť nesem.

Neb život náš jen zkouškou, přípravou
jest scény jiné, jakž to dobře víme,
co tušíme teď myslí mlhavou,
to jednou jinde jasně uvidíme.

A co nám tedy dobré, kdož to ví?
Jeť pro nás boží kniha uzavřena.
Bůh hlasem srdce někdy napoví,
a zpět se zamkne našich losů čtena.

Jak zahradník On zírá na svůj sad,
v němž pučí to a roste, zraje, hyne ...
A když už květ a lupen jaký svad,
na jeho místa sází sémě jiné.

Co praví prostá, vroucí lidu báj?
„Ó blažen ten, kdo čistým srdcem věří!
On Adamův zas jednou uzří ráj
a na prahu kdys jeho stane dveří!“

Oh potom! Jaká vzejde lahoda!
Tam zrak náš slabý věčné ráno spatří,
tam mladou matkou bude příroda,
a všecky živly jako rodní bratří!

Jen mrtvých tažte se! Ti pod zemí
ten přislíbený ráj teď vidí jasně.
A dětí ptejte se! Hle, tvářemi
jak nadzemský jim úsměv hraje krásně!

Byl vzdech to, co spěl tichým hřbitovem?
Snad mrtví ze sna tak si oddýchají?
Já nevím ... V nitru země hrobovém
se neznámého mnoho živým tají.

Ne! Oni dole tiše dřímají,
a nikdo na starou vlasť nepomýšlí.
Jak nikdy živi, nazpět v útají
se klidu vrátili, zkad v život vyšli.

A děti? Beze křídel andělé
to s nebes lůna na zem vyplynuli.
Jich hymny plesné, žalmy veselé
se mísí v rajskou harmonii z důli.

Co jim je bída, starosti a hřích?
Toť pohádka, jak chůva jen ji šeptá.
Jich lehký kvil a sladčí opět smích
se po záhadách toho bytí neptá.

Co plesu jich můž' býti v závadu?
Všech pochyb stín uhádne ono hbitě.
Tu celou lidské bídy záhadu
dnes v jeslích ležíc, luští malé dítě.

Když starců sbor nad světem zmateným
a hříšným chvěl se v zoufalosti děse,
tu ono spasný zákon dalo jim,
a světlo naukou svou: „Milujte se!“

Ó děti drahé! Žehnáme vám dnes!
Vy ještě zemi spojujete s nebem,
vám úkolem jest láska, smích a ples,
a poesie nebes — denním chlebem!

* * *

A sedím sám a myslím, dumám, sním
o těch, kdož hoví u plných si stolů,
a více o těch, kteří časem tím
v starostech hynou, práci, hladu, bolu ...

O hrobě matky, v sněhu ztraceném,
v němž nejlepší se srdce ve prach mění,
o mnohém druhu, v propasť zkáceném,
z níž ku životu návratu víc není.

O mnohých těch, jichž losem samota,
— ta v nemocnicích, za žaláře mříží
a v domech hanby .... jichžto života
by zhrozil se, kdo poznal jeho tíži.

A smutná, vážná jesti duše má.
Jen jedno přání vyrůstá z ní vřelé,
svět celý obejmouti pážema
a přivinouti k srdci lidstvo celé.

Všem bědným, chorým aspoň v tento den
dát těchy, úlevy a občerstvení,
a zemřít rád pak za to, spokojen,
to věda, že zde větší slasti není ....

A hledím sám v kraj noční, neznámý.
Tam ticho svaté všady, poklid věčný,
jen vesmír skvělými plá hvězdami
jak vánoční strom mrtvých nekonečný.

PARKAMETKY.

Obrázek ze vsi od **BOŽENY KUNĚTICKÉ.**

Tak -- takhle. Nu ano, v uších mně to sice krásně zní a tak jasně, že se mi neustále zdá, jako bych ty jednotlivé zvuky zachytila, a vtěsnavši je v křivolaké formy písmen, zde na papír položiti mohla, ale chraň Bůh! Je to pouhý sen. Za celý svět toho dovésti nemohu.

Mluvím totiž o přelibezných trilcích malého sedmihláska, jenž kdesi ukryt ve větvích nevelké hruše, zpíval o svém blahu zemi i nebi, a sice tak krásně a dojemně, jako by na podiu koncertoval. —

To bylo asi ve chvíli, když starý Mazura volal jadrným hlasem přes plot zahrady do velkého dvora ve statku svého syna, v němž měl pěkný vejminek:

„Krysto, pošli Josefa k Markupovi, je-li srozuměn, že budeme česat.“

Ze dvora odpověděl pak hlas podobající se zvuku stříbrných zvonků:

„Hned, dědečku, hned!“

Starý Mazura otřel si několikrát dvěma prsty nos, který uprostřed jeho kynoucích, neobyčejně plných a hladkých lící se ztrácel velice skromně, což mohlo býti též příčinou tohoto návyku, jelikož bylo pravděpodobno, že časem chtěl se přesvědčiti, zdali má jej skutečně a nezmizel-li na dobro s jeho tučného, kulatého obličeje. Alespoň otíral si jej vždy velice vážně a velice pozorně. Starý Mazura nebyl ovšem již mlád. Tak asi pět a šedesát, hádáme-li s reservou, nedbajíce jeho osoby svěží, plné a tak pěkně zachovalé, že z ní nebylo lze věk jeho uhodnouti.

Mazura měl některé vlastnosti, které u něho obzvláště byly vyvinuty a pozoruhodny. Neváhám říci, že na př. byl nad míru závistivý. Nevím, byl-li jím vždy, ale byl jím už dávno, to bylo jisté. Nejlepším toho důkazem je stará hruše, na které sedmihlásek právě svoje sólo končil sladkým, něžným finale, jež pozvolna v hrdélku jeho usínalo.

Asi před pět a dvaceti roky, právě když se starým Markupem hotovili se jíti na vejminek, vzbudila jeho pozornost, a to již bylo zlé znamení. Statek Markupův totiž sousedil těsně se statkem Mazurovým a zahrady obou nebyly ani plotem rozděleny, což se stalo jedině z velké obapolné důvěry, která spokojila se jen jakousi hrází mezi oběma, tu a tam poškozenou a vůbec hrozně neúplnou. Právě ve středu obou velkých ovocných zahrad stála hruše, stará sice, ale s ovocem tak sladkým, výtečným a velkým, že byla pravým skvostem zahrady.

Měla parkametky.

Prosím, víte, co jsou parkametky? Já to vím teprve nedávno, ale teď jsem velmi ráda, že to vím. Jídávala jsem vždycky s labužnickým gustem ony velké, žlutavé, medové hrušky a děkuji Bohu, že jsem nalezla příležitost, aby mně představeny byly. Jmenují se parkametky.

Hruše tedy měla také parkametky. Bylo tomu již dávno, velmi dávno, co zasadil ji tam jaksi pro zábavu Mazura, a poněvadž byl od jakživa pohodlný člověk, neměl dočista nic proti tomu, že ji Markup pěstuje, štěpí a vzorně opatruje. Nestaral se o ni vůbec, a bylo mu i to úplně lhostejno, že Markup časem přivlastnil si na ni právo z důvodů lehce pochopitelných a zajisté úctyhodných, a že výtečné její plody ukládány každého roku pečlivě do jeho srubu. Zkrátka Mazura na hruši zapomněl a později respektoval ji vždycky jako majetnictví Markupovo.

Vše trvalo tak dlouho, pokud Mazura i Markup sami hospodařili a pokud predikát stáří jim posud nepřikládán. Avšak dorostli jim synové, což ovšem dalo se očekávati, a nepřekvapilo to nikoho; ujali statek, umluvili s tatíky vejminek a oženili se. To všecko jest věc každodenní a skoro nutná.

Mazura měl vejminek takový, Markup zase onaký.

Vypravovali si o něm. Bylo právě léto a měsíček jim tenkráte k tomu překrásně svítil. Oba kouřili z dýmek a oba byli tak spokojeni, jako by měli ve světě zvláštní privilej na blaho a mír duševní.

Náhle Mazura vyndal z úst dýmku a podíval se na Markupa úkosem. Tvář jeho se slabounko prodloužila. Dověděl se totiž právě od něho, že vymínil si také hrušku parkametku, aby s její ovocem naložiti mohl každoročně dle své libosti.

Markup vypravoval to dosti lhostejně, Mazura však poslouchal rozčilen. Hovor váznul a pak staří se rozešli.

Bylo již hezky pozdě, když Mazura stanul pod parkametkou prohlížeje si ji se všech stran. Velké její ušlechtilé plody visely na ní tiše, nehybně, a bylo jich husto na větvích. Starý Mazura hledal svůj malý nos na obličeji a našed jej konečně, obrátil se zpátky ku statku s myšlenkou na čele otisknutou, s hlavou k prsům nachýlenou a se rtoma jako v tiché rozprávce se pohybujícíma. —

Druhý den už začal soud. Důvod: „Já hrušku zasadil," měl býti štítem jeho advokáta, o nějž musil se dozajista rozbiti důvod Markupův: „Já si hrušku vypěstil." Soudili se, neboť soud jest životní potřebou, nutností každého venkovana. Rodina Mazurova a rodina Markupova po tak drahný čas v přátelské shodě žijící hodily si rukavici, smím-li této fráse i na venkově užiti. Vypovězen boj, jehož vůdci byli starý Mazura se starým Markupem. Oba byli stejně tvrdohlaví, oba stejně přesvědčení o poctivosti svého požadavku a oba domýšleli se míti právo na hrušku ve svém vejminku.

Obec Klocany sledovála je s napjetím a hruška podrobována denní kritické prohlídce od osob různých a úsudku nestejného. Soud trval skoro tři leta a stál dosti mnoho peněz, jako vůbec každý soud. Advokáti dávají si studie svoje platit se stonásobnými úroky.

Konečně když Markup viděl, že v hlavách obou advokátů s těží zrodí se myšlenka méně jalová než posud, navrhnul sám, aby užívali hrušky společně a poctivě o její plody se dělili. Mazura byl srozuměn, neboť i jej nekonečnost soudu mrzela. Zaplatili advokátům dobře zasloužený požadavek a čekali, až hruše bude míti ovoce.

Vypravuji o těchto událostech velmi zběžně, jako vůbec o věcech, které se svého času sice udály a byly tenkráte důležitými, avšak lety postrádají své zajímavosti a novosti. — Ale teď dovolte, abych se upřímně zasmála. Stojí za to ten obrázek, jejž kouzelná svítilna vzpomínek vrhla v moji fantasii. Vypadá sice velmi vážně, skoro pedanticky, ale já se musím smát.

Jen si, prosím, představte některý pěkný slunný den před sv. Václavem, zeleň zahradní kolem kol, onu hrušku výtečných parkametek už zbavenou, modrou oblohu nad ní, jásavý zpěv ptačí ve vzduchu a pod hruškou v trávě mračící se, vážné, přísné staré vejminkáře, s nohama skříženýma jako Moslemíni, sedící u kupy parkametek, uříceně horlivostí, nedůvěřivé, s vyhrnutými rukávy, s vestou rozepjatou, s čepicí v týle, v koženkách se shrnovačkami — představte si je, prosím, kterak berou z kupy parkametek hrušku po hrušce a nahlas počítají: „Patnáct, šestnáct — padesát — i sto," vydržíte-li tak dlouho ty dva závidění hodné lidi pozorovati.

Když poprvé tímto přísným a spravedlivým způsobem činili zadost svému právu a svým požadavkům, nalézali se, mimo pana faráře a představeného, u plotu zahrad celé Klocany, aby Mazuru s Markupem si prohlédli. Stáli za podívanou a nová věc vždycky baví. Žádný z obou nechtěl míti o hrušku méně, žádný horší, žádný menší. S houževnatou přísností dělili se o parkametky, které jim čeleď z hruše otrhala. Markup byl člověk velice klidný a právě jeho klid nesl se komicky u nakupených hrušek a v situaci, v které se vůči svému sousedovi nalezal.

Neměl na sobě pranic zvláštního, leda dva dlouhé kolozuby, jež mu přes úzké rty nejapně vyčuhovaly, a pak zvláštní hubenost těla, která zdá se, jako by povstala násilným vytažením těla do délky. Mluvil zdlouhavě, ale plynně, právě tak, jako by o každé slabice dříve uvažoval, nežli ji pronesl.

S Mazurou neměl dojista nic společného vyjma tvrdošijnost, s kterou pokládal hruši za majetek svůj a celý proces s ní spojený za veliké na něm spáchané bezpráví. Mazura opět byl sanguinický, roztomilý člověk, jenž rád mnoho mluvil, mnoho povyku pro nic za nic nadělal, málo myslil, málo pracoval a žil s takovou závidění hodnou, rajskou rozkoší, jakoby jen valčík tančil, pokud se neunaví. Jeho srdce však přec mělo svůj koutek, a do toho zastrčil veškerý něžnější cit, všecku svoji měkkost i lahodu. V tom koutku zářil světlý plamínek srdečné lásky k jeho vnučce Krystyně právě tak tajemně, jako věčná lampa u oltáře.

Ale kdo z vás dovede si Krystu představiti!? Ach, kdo? K její obrázku nestačí ani veškerá zásoba nejživějších, nejlepších barev lidské fantasie. Myslíte, že mluvím do větru a tak trochu z hruba práším? Ne, Bůh ví, ne!"

Jsem také žena a chváliti její plný, líbčný ovál, v němž skotačily dvě jasně modré oči jako paprsky sluneční na rozhoupaných vlnkách horského jezera, není věru pro mne žádným štěstím ani radostí. Krysta byla děvče, které vzbuzovalo v duši pocit asi takový, jako rozkošné poupě na keři planých růží, jimž se koří veškerý můj krasocit.

To však bylo děvče! Svěží jako jarní vánek, veselé jak potůček, jenž v doubravě si bublá, děvče se zlatými vlásky, s bílým čelem, s růžovými líčky, děvče buclaté, s nejkrásnější šíjí, s nejladnějšími formami, s nejlepšími důlky v loktech a s nejsvůdnějším už v kulaté bradičce! Zasmála-li se, smálo se z její malých rtíků nebe, promluvila-li, sypalo se z její krčku stříbro! Krysta byla zosobněné jaro, a jaro jest krásné. —

Chvilku strpení! Musím si tento hymnus o ní ještě jednou přečísti, neboť nezdá se mně býti dost úplným. — Inu, kdyby to psal muž, lépe by to napsal. Porozuměl by kráse její asi tak jako mladý Markup, jemuž byl starý Markup dědečkem, statný, švarný jonák, opálený, černooký, s koketním vousiskem, kadeřavý, rázný, trochu samolibý, trochu sebevědomý, cele poctivý a příjemný. Pokud byla Krysta ještě malá, a to tenkráte, když staří poprvé zavolali svoje milá vnoučata, aby jim parkametky s hrušky strhala, neučinila naň nikdy zvláštního dojmu. Však mu také nebylo víc než deset roků, a rovněž pů ab Krystynčin mohl tehdá sice vzbuditi něžnost : laskavost, ale nikdy ne obdiv.

Obě tyto roztomilé děti trhaly po mnohá, mnohá leta parkametky, každé stojíc na svém žebříku, aniž by je napadlo podívati se sobě do očí jinak, než takovým způsobem, jakému je naučili dědové, totiž hněvivě, nepřátelsky, zamračeně — a stávalo se dosti zhusta, že ve čtvých poctivé staré hruše sveden boj čtyř rukou,

V LESE FONTAINEBLEAU. Obraz Ant. Chittussiho.

které z něho odnesly si dlouhé, krvavé šrámy nebo skutečné modřiny. Tenkráte staří pod stromem uznali za dobré promluviti.

Markup ptával se vážně:

„Mám vzíti dutky, Ondřeji?“ — A Mazura zase:

„Mám zavolat tatíka, Krysto?“

Oba na chvíli ustali v počítání a zahleděli se přísně do větví. Tam utichl sice spor hlučný, ale tichý trval dále. Byl veden očima, rtoma, jazykem, neboť Krysta se neostýchala každou chvíli pochlubiti se jím svému mladému sousedu. Jak povídám, tento poměr vnoučat trval mnohá, mnohá leta. A parkametky trhali rok co rok. Stalo se už vejminkářům obyčejem, volati Ondřeje i Krystu k čestnému jejich úkolu, a zdálo se jim býti později rozhodně nemožným, aby kdo jiný hrušky trhal anebo česal, jak říkali.

Jest tudíž pochopitelno, že děti interesovaly se o hrušku stejným spůsobem jako staří, třeba Ondřejovi do jisté doby naprosto bylo lhostejno, jaké oči, jaké rty, jaké vlasy má jeho roztomilá soupeřka, třeba nepovšimnul si dlouho střihu její živůtku a barvy její punčošek, z černých střevíců koketně vykukujících.

Až jednou! Bylo tomu právě rok v onen den, co sedmihlásek zpíval na staré hruši, a podal mně, ubožátko dobré, takto klíč k začátku mého obrázku.

Ondřejovi bylo dva a dvacet, Krystě osmnáct let. A oba stáli na žebříku uschováni ve větvích hruše parkametky, okrádajíce ji o její sladké plody, jež dávali do jednoho společného koše. Naplněný pak spouštěli dolů, aby Mazura s Markupem obnos jeho spočetli a spravedlivě se o něj rozdělili.

Mladí lidé — teď už nebyli dětmi — tedy mladí lidé trhali hrušky pokojně, jaksi mechanicky, volně a myslili Bůh ví nač, jestliže vůbec myslili.

Krysta měla modrý živůtek s vyhrnutými rukávy, a ten slušel jí nad míru dobře. Usmívala se a ten úsměv slušel jí také dobře. Pod bílým čelem skotačily její hezké oči jako světlušky v nocích svatojanských, a to jí slušelo také dobře. Měla zlaté své vlasy trochu pocuchané, a to jí slušelo rozkošně. Její červená sukně uvázla kdesi na hruši a pod ní blýskala se bílá punčoška, a to jí slušelo snad také dobře.

Najednou Krysta slaboučko vykřikla. Sáhla totiž na velkou housenku, protivnou, ohyzdnou, a to nebylo zajisté příjemné. Ondřej, shýbnutý právě nad košem, podíval se udiveně vzhůru, jelikož výkřiku nečekal, a setkal se s uděšeným pohledem Mazurovic Krysty. Nebylo to sice nic pozoruhodného, poněvadž děvče právě náhodou na něho se dívalo. Ale Ondřej zůstal dlouho ve své posici, což vypadalo právě tak, jako by byl ustrnut. A na mou věru že byl. Najednou pochopil, že má Krysta oči vzácné krásy, a když od nich zabočil po svůdném její obličeji na různé strany, pochopil i to, že na všech jest milo zraku prodlíti a v jejich půvabech se pokochati. Když konečně se vzpřímil, byl roztržitý a nepokojný. Mladým mužům stává se podobná nehoda dosti zhusta. Zadíval se na Krystu pohledem dlouhým, tázavým, zrovna jako by chtěl říci: „Děvuško hezká, kde's tolik krásy skrývala, že jsem jí dříve nepozoroval?“

Avšak Krysta měla jinou starost v mysli. Velká, škaredá housenka plazila se zvolna směrem k ní, vždy blíž a blíž. Majíc ruce sepjaté pozorovala ji Krysta úzkostně, a pěkná její líčka lehounce zbledla, jako by z nich neblahý větřík růžové lístky svál. Promluviti se ovšem neodvážila, neboť v koruně hrušky neměla ani na koho mimo Ondřeje, a s ním mluviti dávno již byla si odvykla. Chvilku trvala tato situace, z níž Ondřej vytěžil sladký požitek, že mohl prohlédnouti si důkladně Krystu od černého střevíčku až po scuchanou hlavu, a mohl uvážiti veškerý její půvab na soudných vážkách své mladické krasochuti. Pojednou nezůstalo mu na ní pranic lhostejno. Ani živůtek, ani punčošky, ani zachycená červená sukně, ani důlky v loktech, ani ten malounký, usmívavý důlek v kulaté bradičce. Oči jeho zářily, jako bývá, díváme-li se na něco krásného a lahodného.

Něco se však musilo státi, to bylo patrno. Housenka lezla dál, ohyzdnosti jí neubývalo a v trhání nastala přestávka tak dlouhá, že mohla býti starým dole nápadnou. Stalo se, co Krysta nejméně očekávala. Ondřej vzal housenku hrdinsky do ruky a zahodil ji daleko do vysoké trávy.

Polo překvapena, polo uspokojena pohlédla mu Krysta do očí nechápajíc, kterak mohla na historické baště jejich nepřátelství a společného sporu tato rytířská služba vykvésti. Pohledy jejich setkaly se po druhé. Tentokráte však Krysta ukryla svůj pod dlouhé, lesklé brvy, jako by ho chrániti chtěla. Zasáhl ji totiž ze zraku Ondřejova ohnivý, překrásný paprslek, asi takový, jakým slunce líbá zem, když vychází za ovrubou šedých hor. — Staří dole právě počítali: „Tři sta šedesát, tři sta šedesát jedna“ atd. Mladí sice trhali, ale pronásledovalo je neštěstí, že vždy sahali po stejné hrušce.

Od té doby uplynul rok a za rok se mnoho změní. I v srdci Ondřejově lecos se událo, co zasluhovalo pozornosti a bedlivého uvážení. Řekla bych, že v ně zavítal máj s veškerou svou lahodou a svěžestí, kdyby byly z nepřátelství obou sousedících rodin nefoukaly severní větry. Avšak těmi ovanuty usychaly všecky květy naděje, důvěry, blaha. Ondřej byl nešťasten. Stíhával zrakem horoucím každý zákmit červených, modrých i strakatých sukní nejmladší větvičky Mazurovic rodiny, vyhledával ty zákmity, pídil se po nich, a když se mu podařilo uloviti z modravých jezírek, pod bílým čelem Krysty se skrývajících, jedinou krůpěj nesmělého pohledu, byl tak velice osvěžen, jako by celá jeho chorá duše se v nich zkoupala.

Ty pohledy však se mu bázlivě vyhýbaly, prchaly před ním, jako by tušily nebezpečnou past, skrývaly se a jen někdy tak pozvolna na zvědy vycházely, je-li na blízku nepřítel. Stávalo

se tak přes plot nebo za dveřmi statku, ve stodole, kde bylo mnoho výhodných skulin, na půdě, kde byly pohodlné vikýře, zkrátka na místech, kde je nebohý Ondřej nejméně tušil a kde by se jich byl nejméně nadál.

Vypadalo to, jako by mladí lidé hráli si spolu na schovánku. Jenže Ondřej zaujímal při této hře nejnevděčnější postavení.

Hledal totiž. A Krysta byla jako úhoř; vymknula se mu lehce, bystře, že toho ani nepozoroval. Ta routinovaná diplomatka! Kdo by byl za tím bedlivým její schováváním se tušil, že v srdci skrývá tajemství, jež jedině v noci ze své světničky hvězdám žalovala? Netušil toho nikdo, jako vůbec nikomu nový poměr vnoučat nápadným nebyl, tím méně, poněvadž nikdo by se ho byl nenadál, nikdo v něj neuvěřil. Alespoň starý Mazura byl by nemožnost jeho odpřisáhl okamžitě. Měl příliš svou vnučku rád, než aby shodnouti se mohl s myšlenkou, že by někdy láskou trpěla. — Ondřej byl by si již zoufal, ale na štěstí našly jeho naděje určitý cíl a k němu též směr. Ubíraly se totiž všecky svorně ke staré hruši uprostřed zahrad a tam okem zkoumavým sledovaly vývoj parkametek hned od té doby, co květy s hruše opadly.

Díval se na ně každý den z důvodův, kterých zde ani uváděti nemusím, díval se na ně netrpěliv očekáváním, bled rozčilením, pobouřen, tu hněvivě, tu litostivě, díval se na ně tak dlouho, až konečně uslyšel Markupovu odpověď, již po čeledínovi vzkázal starému Mazurovi:

„Česati můžeme — proč pak ne? Za půl hodiny jsem tam — řekněte mu to.“

Po odchodu chasníkově dostal Ondřej od děda rozkaz:

„Sežeň nůše, plachetku, vezmi žebřík a jdi napřed. Přijdu za tebou.“

A Ondřej shánět! Pane Bože, ten shánět rád! Ruce se mu chvěly, prsa dmula, tváře hořely! Co by pět byl napočítal a už stál pod hruškou, na které letos bylo parkametek husto, krásných, velkých, skoro bez poskvrny, jako by je milý Pán Bůh schválně pro výměnkáře vybral a nastřádal. Za půl hodiny seděl již Mazura s Markupem ve vysoké trávě, nohy křížem, ledový klid ve tváři, se rtoma suchýma, s čelem vážným, s pohledy nesmířitelnými, v koženkách, s vestami rozepjatými a mlčky očekávali první koš, aby mohli začíti: „Jedna, dvě, tři“ atd.

První koš přišel, přišel i druhý, třetí a čtvrtý.

Ve větvích bylo svaté ticho, rušené jedině žalostným ševelem staré hruše, která smutně se svými plody se loučila. Ondřej i Krysta trhali. Krysta chvatně, nepokojně, oči měla sklopeny a líčka slabě posněžena. Vypadala jako hezká květinka, jež ve větru se chvěje. Ani malé rty její se dnes neusmívaly. V jejich koutcích usadil se svůdný stín neutajené rozpačitosti, který měl v sobě tolik kouzla a tolik moci, že zbavil Ondřeje vší odvahy a smělosti, jimiž přece vždy tak vynikal.

Větvemi dolů dívala se na ně bezoblačná obloha, na které slunce pozvolna plulo k západu. Několik jeho zlatých paprsků ovinulo se něžně kolem hlavy Krystiny a ozářilo ji gloriolou nevinnosti a čistoty.

Ondřej trhal vždy volněji, takže to musilo býti Krystě až nápadné. Co ona hodila do koše hrušek pět, hodil on jednu, a konečně Ondřej hrušek vůbec netrhal. Držel se jen tak větví a díval se na Krystu, jak pěkně vypadá v té čarokrásné záři sluneční, jak okrouhlé má rámě, jak ušlechtilou postavu, jak hezounký obličej a jak jí to sluší, když ruku vztáhne, aby některou parkametku nad sebou utrhla. Trvalo to hezkou chvíli.

Krysta trhala neustále, ale bylo viděti, že nečinnost její souseda jí překáží, nebo dokonce ji dráždí. Alespoň tváře se jí zarděly, jako když uzrají maliny a mezi tmavým obočím objevily se dvě podezřelé rýhy.

Náhle hodila několik hrušek prudce do koše a trhati přestala. Netrhal nikdo. A ještě bylo ticho.

Krysta zírala skrze větve někam do neurčita, a Ondřej zbožně díval se na ni. Slunéčko počínalo se slabě rdíti, zahalujíc se v průhledné záhyby růžových obláčků, ptačí sbor zpíval ve vzduchu, stará hruše šuměla, bylo tak volno, tak blaze v její široké, neladné koruně!

Krysta sebou pohnula, aby svého souseda dobrým příkladem povzbudila a vztáhla ruku po jedné z parkametek. Avšak v tom také již Ondřej sáhl po ní a divnou, divnou náhodou na místě parkametky octla se ruka Krystina v ruce jeho.

Zarděli se oba a hruška zůstala viseti.

„Krysto!“

Ondřejův hlas se chvěl mocným dojmutím a zněl tak tiše a jemně, že v ševelu drobných, sporých listů skoro zanikl. Krysta jej však přece slyšela, neboť podívala se Ondřejovi do očí.

„Krysto, hněváš se na mne?“

Nedostal odpovědi.

„Hněváš se? Je mně smutno, Krysto — nehněvej se na mne! Mám tě tak rád — tak velice rád!“

Ondřej vášnivě přitisknul na okamžik její ruku na své horké čelo. Ta v jeho ruce se zachvěla.

„Mám tě tak rád!“ opakoval zase, jako by jiné mluviti se nebyl ani naučil. Ševel staré hruše byl mu odpovědí.

„Krysto! Krysto!“

Nebylo možno odolati. Ne, nebylo možno! Tolik vroucnosti a tolik vášně zbavovalo smyslu. Krysta mlčky, s úsměvem na rtech, se slzou v oku sklonila svou hezkou hlavu na jeho prsa. — A stará hruše šuměla dál. — —

„Čtyři sta osmdesát osm,“ zněl dole Mazurův a Markupův hlas, kterýmžto číslem skončili svou zásobu hrušek a nezbývalo jim, než aby čekali na koš nový, nově naplněný.

Mazura otřel si spocené čelo, shrnul čepici dále do týla, rozepjal si svrchní knoflík u plátěné košile a podíval se vzhůru do koruny hruše parkametky. Markup díval se tam už chvíli před tím. —

A oba staří vejminkáři pohlíželi do větví ustrnutě dlouho — dlouho. Mazura byl bledý, Markup udivený.

Věděli již, že koše tak brzy se nedočkají. — Ale dočkali se ho přece, jenže už nebyl vrchovatý.

Mazura hrušky vysypal. Na čele stál mu pot a jeho obličej vypadal, jako by byl úzkostliv. Také Markup se změnil, poněvadž se zamračil.

Chtěli začít počítati dále, avšak nešlo to.

„Kolik — kolik jsme měli, Václave?“ tázal se téměř měkce Mazura. Byla to první slova, jež skoro po pětadvaceti letech na Markupa promluvil, a přece onoho nepřekvapila. Přejel si jen rukou čelo. Několik okamžiků bylo ticho.

Potom odpovídal Markup zvolna:

„Nevím ani — kolik.“

Po tomto seznání nebylo ovšem možno pokračovati, to oba věděli, a dobře zajisté měl Mazura, když navrhnul:

„Necháme toho až zítra.“

Markup přisvědčil a oba se zvedli. Stáli proti sobě a jejich pohledy se křižovaly. V Mazurově byla prosba, v Markupově otázka. Pak si podali ruce.

Slunéčko právě zašlo. Příroda ztichla, zavlál v ní svatý mír. Staří vejminkáři ruku v ruce kráčeli zahradou. To živé ovoce nechali ve větvích.

Z CESTY PO SEVERU.

Básně JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

MĚSÍC NA MOŘI.

Já viděl měsíc na moři,
jak lilje když se vynoří
z vlny,
tak sladký byl a snivě kouzlaplný.

Nad peřejemi jen se mih,
jak odstrčil by břeben jich
nohou,
tak šedivou dál kráčel pod oblohou.

Výš, stále výš spěl pomalu
a sypal hrstě opálů,
pruhy
táh po vodě a zlaté chvějné kruhy.

Teď jako heraldický štít
se na sloup mraku nebem chyt,
pod ním
rej vlaštovek táh nad zrcadlem vodním.

A bledší, bledší stoupal dál,
že jak stříbrná vypadal
miska
na ovoce, jež na stole se blýská.

Stín dlouhý, světlý pod ním vznik,
mně připadal jak almužník,
v kápi
jenž šedé svoji vybledlou tvář stápí;

A před nocí jenž, kněžnou svou,
jde zvolna cestou mlhavou,
davu
penízky hází ukláněje hlavu.

Loď naše přihnala se blíž,
on zdánlivě se sklonil níž,
v stínu
se zdál tu sedět v smíchu na komínu.

Na stěžně pak se vyhoup hrot
a vypadal jak pierrot
bílý,
do kajuty nám civěl rozpustilý.

Ťuk v okno prstem průsvitným,
pak v komínu se ztajil dým,
hrál si,
jak škrabošku by z černých krajek
vzal si.

Rybáku, který z hlubiny
táh sítě jako šupiny,
záři
svou vrh tam, šklebnou smál se mu
pak tváří.

Kde milenci se líbali
a v objetí se shýbali,
šlehnul
a jako naschvál s místa se jim nehnul.

A černochu, jenž datle krad,
z rozpáraného pytle vpad
rázem
v tvář, že se ulek a převalil na zem.

Do sklenky, z které vypil gin
náš kapitán. vrh světlý stín,
s ráznou
že kletbou od úst zahodil ji práznou.

A měsíc smál se, smál a smál,
po provazech a lanech hrál;
s písní
my jeli mořem v zlaté jeho třísní.

PÍSEŇ V KLIDU.

Pluli jsme tiše dále a dále,
západ se tměl a východ se smál,
na kraji lodě zamyšlen stále
ve hvězdách oči mlčky jsem stál,
po letech volný zdál jsem se býti času a prostoru vladař
a král.

Oj vody snivé, zelené vody,
neste mne dále, dále a dál!
hrajte mi píseň na strunách shody,
zlaďte mé srdce, spláchněte žal,
ať mohu do hvězd upříti zraky vesele, volně, jak vla
a král!

Oj ptáci bílí, oj ptáci tmaví,
králové vodních plání i skal,
bijte mi křídly divě kol hlavy,
abych se do větru, do bouře smál,
v jistotě myslící duch že je všady času a prostoru vladař
a král.

PÍSEŇ V BOUŘI.

Toť příšerná je houpačka
sem tam,
to slaná, kalná omáčka
br! plný chřtán jí mám,
tma na dalekém obzoru
a jde to dolů, nahoru
sem tam!

Hoj, k hvězdám nás to houplo teď,
teď v hloub,
ba nejsme víc než bídná smeť!
Král bouře v moře stoup
jen jednou nohou, bude tíž,
až oběma k nám skočí níž
a v hloub.

Hoj, jak to hvízdá v provazech!
Ký svist!
Jsme v divokých teď nárazech
jak ve vichřici list!
Kde smích je dam a pánů žert?
Jen lodník kleje: „Vem to čert!“
v ten svist.

Haló! Tam rána z děla, hoj,
tam blesk
sjel do vln, vzkypěl jejich roj,
až do kajut zněl třesk;
náš Leviathan do žeber
snad ránu dostal, jak pad v šer
ten blesk!

Aj při číši se v klidu smát,
ký div!
Leč na palubě v bouři stát,
do vln zpěněných hřív
svůj houkat vzdor a divý ples,
hned k peklu jat, hned do nebes,
to div!

KDY ZAS?

Na břehu moře stál jsem sám
to v noci mlhavé, šeré,
a díval jsem se v náruč tmám
jak v břehy bije a pere.

Jak bílé pěny hřebeny
se mihly tmou jako hříva
búrného oře, šílený
jenž vztekem deptá prach, zrývá.

Jak apokalyptickou potvoru
já viděl hněvné to moře,
a rozuměl proudů jsem hovoru,
do jícnu jejich noře

Své myšlenky a obrazy
jak anděl v zmoka chřtán kopí,
a dunivými nárazy
jež břeh div nezatopí.

Jsem cítil se vždy silnějším
a jemu roven skoro!
Kdy srdce bouři zas zkonejším,
kdy vzpláš mi u moře, zóro?

ANTICKÁ REMINISCENCE.

To byla cesta září, nachem, vůní,
jak, Hellado, by tvojím na výsluní
plul koráb sladce, tiše mezi květy!
Vzduch svítil. Dálka bezměrná se smála,
že řek bys chvílemi, loď v zlatě stála,
by neodtrhla líbajících rety.

Kol břehy zhlížely se samá zeleň
ve hloubce vod, stín buků volal: Neleň,
pojď pod koruny moje spočinouti!

Na křídla racků v modru u stožáru
psal slunce svit: Je sladko býti v páru!
a vlny šplíchly: Jak je sladko plouti!

Jak ňadra ženy vlnila se voda.
Kol smích zněl, číše, souzvuk, ples a shoda;
zář Odysseje táhla mojí duší,
já čekal každou chvílí povel děsný:
Zde ostrov Siren, zpěv jich zazní plesný,
ó zacpěte si rychle voskem uši!

STAŘEČEK KLÚČKA.

Obrázek ze Slovácka od **GABRIELY PREISSOVÉ.**

Bylo to z rána v první vánoční den, v den nejsnivější. Klúčkův výminkář se prvé vyhrabal ze starobylého. sedraného lůžka, v kožichu, plátěnkách i papučách. Bylo to směšné, že se tak do postele nastrojil, ale přece ne bez rozumu, když ho jinak drobila zima. Vstávaje nejprve upřel stařeček mdlé, bledě sivé oči nahoru ku dveřím — ale věru, vždyť hodin tam ode včírka není, ani té skobky, na níž se držely; sebrali si je včera hospodáři do jizby, že dobře šly, ty staré hodiny, spravované občas stařečkovou dovednou rukou. Jen čtvereček nezaprášené stěny zračí se u dveří a dírka od skoby zeje na památku.

„Jaja!“ povzdychl si výminkář, a sedě na pelesti počal se modliti, kývaje slabou hlavou. Když dokončil, ustlal si postel, odnosil dvě chatrné podhlavničky a duchnu na lavici ke kamnům, natřásl a uhladil slamník, zastrkal pečlivě vybledlý, vyšívaný okraj široké plachty, a při tom mu napadlo, kdyby mu tuhle pěknou, bar že starou plachtu najednou hospodyně v prádle za jinou vyměnila, že by pak již pro potěšení zhola ničeho neměl. Na to pokladl zase podhlavničky i duchnu na postel a uhladil lůžko se ženskou dovedností. Pak sebral s poličky hliněný hrneček

a ubíral se s ním ku dveřím. Otvíraje je zvolna bojácně vystrčil hlavu, a teprve když se přesvědčil, že v síni nikoho není, dodal si zmužilosti a šel se na dvůr omýt.

Venku se sněžilo a ostrý vítr hučel, smetaje se střechy stavení a protějších chlévů křížovitě napadlý sníh dolů. Za takové sloty nerad kdo z teplé jizby vycházel, a proto se výminkář s nikým nesetkal. S mokrým obličejem se vrátil zpět do komůrky a utřel se tvrdou, konopnou plachetkou, přehozenou na kamnech. Toutéž plachetkou utřel stůl i lavici, a oškrábav nehtem kousek zamrzlé tabulky v okně, otíral ji tak dlouho, až se mohl čistým kolečkem podívati ven do sadu. Tam nic nového; nahoře obloha není pro chumelenici k dohlédnutí, a tu v komůrce zima i teskno osamělému člověku.

V tom něco zašramotilo za dveřmi a tenký hlásek se ozval: „Stařečku, otevřte!“ Přes skormoucený výminkářův obličej šlehl rázem potěšitelný paprslek, a jak jen mohl rychle pospíchal ku dveřím, otvíraje je milé vnučce se slovy: „Vítaj, Dorotko, pozdrav tě Pán Bůh, kuřátko moje.“

„Tuhle vám mamička posýlá kmínovici,“ vece bystré, as jedenáctileté děvčátko, a postavilo hrnek, jejž pravicí za ucho drželo, na lavici; „že vám jí posýlá víc, abyste se najedl již do večeře. Každý se musí postit,“ pokračovala jaksi konejšivě, „za to večer vám donesu všeho, co budeme mít.“

Výminkář natáhl ruku na krancli, kde ležela jeho lžíce, a posadil se s úsměvem na lávku. „Pojez trochu se mnou,“ vece dětinsky, „bude mi ta kmínovica dvakrát chutnati.“

„Já již jedla, stařečku,“ odvětila děvčica a ohlédla se za sebe. »Stařečku,“ tišila hlas, „podívejte, nechtěl byste krůžalek?“ Ukazujíc rozevřenou levici s hrstkou sušeného ovoce, pobízela na ně dědečka rozpačitým úsměvem.

„Aha, proto nemohla prve sama si otevřít,“ dovtípil se výminkář a nahlas prohodil: „Kde's jich sebrala, Dorenko?“

Děvčica sklopila oči. „No pro vás,“ řekla odhodlaně; „to mamička snesla s hůry, že jich navaří na talířek k večeři.“

Klúčka se opět dovtípil, že dítě tu hrstku křížalek sebralo bez vědomí matčina, ale nebyl s to ji za to pokárat. Nebrala pro sebe. „Pro vás,“ pověděla, když prve hledala po zemi odpověď.

Výminkáři se zatřásla brada a slze se mu draly do očí. „Tohle dítě, ten jediný tvor na celém světě, má ho posud rádo. Všem domácím je výminkář na překážku, všichni mu ubližují — snacha, syn i jejich starší děti Francek a Karýlek, jen Dorotka jak andělíček ho ochraňuje. Onehdy, když prosil o trochu topiva, jež náhodou neměl ve výměnku zaručeno, odbyla ho snacha: „Však se naslopáte dost kořalky, netřeba vám zahřátí.“ A on jí přece nevypil více než za dva groše denně, a věru bez takové mediciny by se ani zdráv neudržel. To než odevzdal jedinému synu svůj celý majetek, chalupu, vinohrad a třicet měr polí, prodal zdejšímu hospodskému kopaničku na staveniště za smlouvu, že mu bude až do smrti vydávati denně za dva groše režné pálenky a za groš tabáku. Dobrá mu byla tato smlouva v pozdním stáří, kde by se byl jakživ peněžitého dárku od syna nedopídil, ale co úštěpků a hubování za ni od domácích musil snášeti, tak jako by nebýval měl práva, kopaničky se na takový spůsob zbavit. Marně se onehdy, když se doprošoval toho topiva, snaše omlouval; naposledy mu ještě řekla: „Nadožíráte se nás až hanba.“

„Hanba je krást, mamičko, a stařeček nekradou . . .“ ozval se najednou Dorotčin hlásek, která tomu výstupu zaraženě naslouchala, a nyní se pokusila moudrou poznámkou, již několikráte zaslechla z úst dospělých, dědečka hájiti. Ale hospodyně neustále s výminkářem se vadila a děvčicu pleskla za to, že prostořeká, po líčku.

Od té chvíle se stařeček v jizbě neukázal, ani otýpky nepřijal, kterou mu na druhý den Karýlek donesl. Ten si také dědečka nevážil, oba chlapci si vedli po špatném otcově a matčině příkladu. Stařeček Klúčka se rozhněval na nevděčné děti a stýskal si v duchu i v modlitbě na svoji sirobu a zlý osud. — Jen Dorotku vítal na potkání celou svou láskou. Včera došla k němu se vzkazem, aby půjčil do jizby hodiny. Výminkář věděl, že je víckrát nazpět neobdrží, ale že Dorotka o ně požádala, mlčky se zbavil posledního příjemného zvuku ve své samotě. I skobku vyrazil a děvčici podal, aby věděli, že hodin nazpět nežádá. —

„Stařečku, proč pláčete?“ zvolalo děvčátko lítostivě, pozorujíc dědečka po celou tu chvíli, co přemýšlel.

Výminkář se vzpamatoval; utřel si dlaní oči, spolkl několik lžic polévky a rozhovořil se. „To jen tak, má beruško, na mne jdou teskné myšlenky. Za ty kružalky ti děkuji, ale musíš se se mnou nejméně na polovic rozděliti, máš bez tak na ně lepší zubíky —“

„No ano, stařečku, jak chcete,“ poslechlo děvčátko; „toť vám přijdou tři a mně tři.“

Výminkář přijal s nuceným úsměvem svůj podíl, a položil jej nahoru na krancli pomýšleje, že ten mlsek vnučce za nějaký den zase vrátí.

Dorka se zatím rozhlížela po komůrce. „Je tu zima,“ pomyslila si, ale nahlas to mínění neprozradila. Bylo třeba něco jiného vykládat.

„Víte, stařečku, že nám v jizbě za oknem majoránek zmrzl?“

„Nevím.“

„Ba ano, už je suchý. A což ten růženec, ten máte po nebožce stařence?“ děla děvčica, ukazujíc prstem na sežloutlý obrázek svatého Vendelínka s černým rámkem, nad nímž byl a- věšen bělavý růženec.

„Ano, ten budeš jednou po mně dědit, Dorenko; stařenka ho donesla až z Hostýna, a je od biskupa dvakrát posvěcený — —“

„Pravda, stařenka mne vždycky choval?“ kladla vnučka novou otázku.

„Pamatuješ to?“

„Och ne, to onehdy vzpomněla mamička; povídaly, že stařenka přece byla k něčemu a — že — a —“

„Já již nejsem k ničemu —,“ doplnil ji důvtipně výminkář. „Však bych ale dovedl mnohou práci zastat, třeba že mi již dvaasedmdesát let, jen že mne ode všeho odhánějí.“

„Až v letě, stařečku, dočkejte,“ vece těšitelka; „půjdete na vinohrad a na roli.“.

„To obejde všecko syn a Francek; já nic neplatím — darmo by se se mnou vadili. Jaja.“

„Co si stýskáte, stařečku?“

„A to jen tak.“

„Je dnes štědrý den, stařečku,“ připomněla Dorka na útěchu.

„No je — a já tě nemám čím podělit, beruško; to je zlé.“

„Co by bylo — však já neptám! A v loni jste mi dal zelenou stužečku do vlasů. Tu mám ještě teď; zítra si ji vezmu do kostela.“

Stařeček Klúčka se zamyslil.

„Zítra —“ pokračovala Dorotka hbitě — „prve, než půjdem s Lojzkou Zbadalovou na hrubou do kostela, zazpíváme spolem panímámě Zbadalce písničku, a ona nás jistě podělí štrúdlou, jablky a ořechy tak jak v loni. Dostanu-li, dám vám ode všeho, stařečku. Ale tu loňskou koledu nebudeme zpívat, ale zase jinou — že:

„Strúnka, strúnka,
zelená jablúnka,
seděli tam dva pastýři
jedua kašu z hrnka.
Přiletěl k nim anděl,
takto jim pověděl:
že se Pán Kristus narodil,
aby každý věděl.“

Pochválen pán Ježíš Kristus! Pěkná, že, stařečku?“

„Ba pěkná,“ potakal výminkář, a náhle povstal s lavice zčerstva jako nějaký chlapec. „Počkej, Dorenko, však já ti přece něco koupím,“ zvolal hlasitě. „Co bys tak ráda? Snad zase nějakou novou stužečku červenou či modrou?“

Děvčica pohlížela chvíli zamlkle na stařečkovy papuče, a pak vzhlédla moudře vzhůru: „A kde byste vzal peníze?“

„Vida, jaká's rozumná! Však já tolik přece mám,“ usmál se výminkář. „Tak pověz jen, co bys tak ráda?“

„No já nevím,“ rozhovořila se upřímně Dorka; „ale věru, nejraději bych měla prstýnek s červeným očkem, taký, jaký má Lojzka Zbadalová. T n ale není z těch, co nosí handrlák; stojí tři še tky, a dostane se jen o pouti aneb ve Výhoni. C ž bych takový prstýnek ráda měla,“ povzdychla si nalá Eva; „Lojzka se jím nachlubí, že vyp á tak jak z pravého zlata.“

„No tož počkáme až do té pouti,“ usmál se v ninkář skorem potutelně.

„Však já počkám. No — a teď již musím jít; bu du tlouct mák na belešky a mamičce při všem p máhat. Večer snad byste stařečku mohl v jizbě povečeřet; oni vás nebudou hněvat, a bylo by vám veseleji.“

„Nepůjdu tam jakživ,“ odtušil výminkář hlubokým hlasem, a že Dorenka mu rozuměla vědouc, že stařeček mluví vždy jistotu, nepřimlouvala se déle za svůj nápad.

„Tož donesu vám všeho a zůstanu tu s vámi,“ rozhodla se po krátkém váhání. Slabounkým povzdechem rozloučila se se všemi pěknými nadějemi; se společností Tonka i Lojzky Zbadalových, kteří slíbili po večeři ke Klúčkovým dojíti, s hrou o dyňová jádra, s dováděním a zpěvem.

Výminkář tu obět pochopil, a když se za Dorkou zavřely dvéře, vzdychla si celá opuštěná komůrka za tím teplým srdéčkem.

Nyní přistoupil stařeček Klúčka k oknu a znova se podíval, jak to vypadá venku. Slota neustávala — ale nic naplat, on musí ze stavení za neodkladným pořízením. Proto déle neváhal. Nejprve se přezul v boty, pak šel a vyňal z truhly, jež stála za postelí u kamen, širůšek; přihladil si trochu rukama vlasy a posadil si ho na hlavu. Naposledy sebral ještě do levice hůl a vydal se s Pánem Bohem na cestu.

V síňce se potkal s hospodářem, jenž vida otce dělal, jako by nikoho neviděl. Výminkář stiskuje rty vyšel ze stavení a bral se rovnou cestou do nedaleké hospody.

„Dej Pán Bůh šťastný, dobrý den,“ pozdravil v šenkovně, která byla dnes čerstvě udrhnutá a prázdná.

„Dejž to Pán Bůh,“ odvětila hospodská a brala zároveň s almárky vroubkovanou Klúčkovu skleničku.

„Nenalejvejte, panímámo,“ ozval se výminkář spěšně; „já jsem došel s jinou žádostí.“

„Co je?“ vzhlédla hospodská zvědavě.

„Je váš pantáta doma?“

„Není; jel do Výhoně, obstarat na svátky pivo.“

„Do Výhoně — a je to nehoda,“ zamrzel se Klúčka. „Dávno-li jel?“

„Teď, asi před čtvrthodinou.“

„Jak pěkně jsem se mohl svézt; to je chyba —“

„Máte tam řízení?“

„Ba. Však teď již nic naplat — půjdeme pěšky. Přišel jsem k vám, panímámo —“ pokračoval rozpačitě — „jestli by mi váš pantáta svěřil asi třicet krejcarů; — to já myslím tak, že bych si tolik dní, co patří, nechodil pro pálenku a pro tabák — —“

Hospodská změřila stařečka udiveně a jemu se zazdálo, že i bezcitně. „To já nemohu bez muže udělat,“ odvětila suše.

„Co byste nemohla — však snad stojím ještě za ty tři šestky. A ponechte si tolko dní pálenku a tabák.“

„Je nám to dost mrzuté, že to tak dlouho berete,“ vybuchla žena; „peníze vám žádné nebudeme dávat.“

Výminkář se od ní zpola obrátil. „Tak s Pánem Bohem —“ vypravil ze sebe pracně nechtěje, aby zmerčila, jak vyhlíží zahanben — že horko mu pod-

lilo celý obličej a oči se kalí —. Ani nevěděl, jak se octnul na ulici. Vracel se domů s nevýslovnou trpkostí a beznadějností.

Když se zase octnul v zimavé komůrce a klesl na lavici, připadla mu znova na mysl Dorenka. Viděl ji v duchu, jak tu stála s nataženým ukazováčkem a zářícíma očima, když mu popisovala žádoucí prstýnek. Jak rád by jí to potěšení způsobil, a i té daleké cesty v zimě do Výhoně by nelitoval, kdyby jen tří šestek bylo. Hospodská mu pěkný plán překazila, čeho se měl nyní chopit — —?

Najednou se stařeček Klúčka vzchopil a ještě spěšněji než prve vybral se znova ze stavení. Kráčel ostře přes dědinu, a když se bral kolem hospody, změřil ji po očku pohrdlivě. Za několik minut byl u cíle své nové naděje; tentokrát jej zavedla k shrbené, chudobné chaloupce. Otevřel nízké dvéře, sehnul hlavu, aby se nenarazil, a octnuv se v síňce plné poházeného, posněženého březoví, vešel na levo do jizby.

„Dobrý den, kmocháčku, vítaj!“ přivítaly ho najednou dva hlasy. Výminkář si pomyslil: „Přece jsem ještě někomu vzácným,“ a nahlas děl: „Pomáhej Pán Bůh, kmotře, došel jsem si k vám před těmi svátky na besedu.“

„To je pěkné; tak se posaďte, kmocháčku,“ odtušila drobná čerstvá stařenka, otírajíc haderkou nízkou lavičku, zatím co její muž povstal z kupy dohotovených košťat; oklepávaje se sebe odřezky proutků, podával Klúčkovi ruku na pozdrav.

„Jen se nebav,* Rejhane,“ děl výminkář, sedaje si proti němu na lavičku; „já jsem proto došel, že bych si sám rád trochu zametlařil. Máš-li doma trochu vrbového proutí?“

„Donesli jsme ho včera otýpečku, ale zle se to z něho robí — je nepodajné.“

„No — však se přece nějak podá. A jak —“ pokračoval poněkud rozpačitě — „nepůjčili byste mi toho trochu? Já bych si tu dnes u vás rád upletl koš. Po svátcích si na vrboví sám dojdu a oplatím vám —“

„Co by ne,“ odtušil Rejhan v prosté ochotě. „Dones ho ze šopky, panímámo.“

Výminkář se spokojeně usmál, natáhl se pro pohozený křivák a položil ho vedle sebe na lavičku. Pak vzal do hrstě několik metel a počal je svazovati lýčím; tu v Dorazlicích znal skoro každý metlářské a košíkářské řemeslo.

„Tož jak je, Joško?“ zapřádal Klúčka s něžným přízvukem rozmluvu, jsa v duchu Rejhanovi za to půjčené proutí nevýslovně povděčen.

„Ba zle — —“ vece zvolna zamlklý Rejhan. „Po novém roce budu na osm dní zavřen; zeť a dcera Kristina také, pak Petrák a Lalija, no — je nás šest —“

„Došel na vás hajný?“

„Aha, na pondělek; došel i s adjunktem, a marné prošení. Zapsal si nás po jménech do knížky a věru dobře tuším, že dojde tři rýnské pokuty nebo osm dní hareštu. Člověk co pro to březoví zkusí zimy a strachu, co se s tím nanosí a ještě pak aby hanbu splákl jako nějaký zloděj. Vrchnosti věru na tom nesejde, ta o tom jakživ neví — ale ten hajný je pes.“

„Co jste nešli v noci?“

„Však aj to bylo za tmy, časně z rána, ale oni již tam přece dachové obcházeli. Otýpky jsme jim tam museli zanechat a tak jsem neměl z čeho robit, až teprve dnes v noci v té slotě jsem si mohl tři otýpky donést. Je to psota.“

„No, co naplat,“ povzdychl si soucitně výminkář, ale proto přece vítal vešedší stařenku Rejhanovou s náručím vrboviny vyjasněným, skorem až veselým pohledem. Na to se dal chutě do práce.

* * *

Ke druhé hodině s poledne bral se stařeček Klúčka statečným krokem posněženou úvozovou cestou k městu Výhoni. Sníh přestal padati, den byl vyjasněný, ale vítr dopaloval, rozháněje výminkářův kožich v pravo i v levo a z jeho dlouhých, hustých šedin robil si vlajky. Z dola přes plátěné nohavice podfukovala starce zima; přes tu chvíli musil se zastavovat, zavíjeti se do kožichu a stláčeti si širůšek na hlavě.

Ale nehněval se stařeček Klúčka a nemyslil na slotné počasí; myšlenky jeho se zabývaly příjemnější starostí. Vybral se před chvílí z Rejhanovy chatky v nejlepší náladě a že mu zasmušilý Rejhan zapomněl přáti šťastnou cestu a dobré pořízení, Klúčka si to přání pověděl v duchu sám. V jeho pravici pyšnil se čerstvě zrobený, zelenohnědý koš dvouušák, tak hluboký a vhodný, že se zaň směle mohlo požádat pětatřicet krejcarů. Ten se snadno ve Výhoni odbude, výminkář si dopomůže k penězům, na to vyhledá známou kramářku, která jezdí po poutích a jarmarcích a poví jí: „Panímámo, takový a takový prstýnek bych rád.“ Potom si pospíší domů, a jakmile večer Dorka dvéře otevře, osloví ji stařeček: „No, Dorenko, přece jsem ti sehnal něco štědrého večera — —“ Ona pohlédne — a to bude radosti: „Jaj, jaj!“

„A šenkýřčiny milosti mi netřeba,“ rozumoval dále Klúčka zatínaje pohrdlivě pysky. „Ti lidé za nynějšího času nemají kusa srdce v těle; dobře měl Rejhan — krom té drahé duše — samý pes . . .“

Stařečka předejel jakýsi selský vůz, mladý pacholek s vysokým kosířkem na klobouku obrátil hlavu a zavolal: „Hej, strýčku, nechcete se svézt?“

Ale výminkář usmívaje se skorem pohrdlivě zavrtěl hlavou. Nedal se vytrhovat z myšlenek a nepotřeboval nijakých milostí. Chasníčkovi zatím napadlo, když s dědkem tak vítr klátí, že bude nejspíše napilý a nechal ho být.

Ve čtyry hodiny došel výminkář šťastně do Výhoně a rozhlédl se u mýta, na kterou stranu by měl jíti. Rozhodl se pro levou; tam se zdála stavení podlejší a budila více důvěry. Ale že byl již v obchodnické ráži, zrovna na mýtného se obrátil:

* baviti = zdržovati.

NEHODA. Kresba G. J. Schulze.

„Hej, pantáto, kupte si koš!“ a pozdvihl své zboží na ukázku do výšky. Mýtný čučel v té zimě v průjezdních dveřích nejspíše proto, aby mu některý vůz neprojel. Měl na rukou rukavice, kolem krku obtočenou šálu a hluboko do čela nasazenou ošumělou astrachánku. Než otevřel ústa k odpovědi, všiml si výminkář, že má velký, červený nos — ani ne tak velký, jako zahnutý. A věru — nebyl to křesťan; optal se po ceně a odvětil: „Šestku vám zaň dám, jestli chcete.“

Klúčka se mlčky nahněval a popošel dál k prvnímu stavení v levo. Sotva pootevřel venkovní dvéře a octnul se v síni, vyšla z teplé jizby dévčica tak zvýší Dorotky.

„Nekoupili byste tu košíka?“ vece výminkář zpříma. Děvče se vrátilo do jizby a vyřizovalo, že to došel nějaký stařeček a ptá se, jestli by tu neprodal koš. „Nepotřebujeme,“ odvětil bručivý mužský hlas u vnitř, a děvčátko vyšedši znova ven, opakovalo krátce: „Že nepotřebujeme!“

Pak se ubíral Klúčka o dům dál. Tam mu vyšla hospodyně v ústrety.

„Dej Pán Bůh dobrý den. Kupte si, panímámo, košík — “

„Zavřete, strýčku, zavřete; táhne sem zima!“ odvětila žena nevlídně. „Košíka nepotřebujeme, nemáme krav ani jiného dobytka.“

„Však je aj na brambory dobrý,“ mínil Klúčka s obchodnickou trpělivostí, „nebo takhle něco doň vysypat, věru na všecko šikovný.“

„Nekoupíme,“ odpravila jej přesvědčivě hospodyně, a tak se zase octnul o číslo dál v pramalé chaloupce.

Postál v síňce, a když z jizby nikdo nevycházel, dodal si smělosti a vzal za kliku jediných dveří.

„Dej Pán Bůh dobrý den!“ pozdravil starou ženu, která sedíc na stoličce uprostřed chudobné jizby s hliněnou podlahou, houpala nohou kolébku a záplatovala děckou kazaječku. Klúčka již byl přesvědčen, že tady koše neodbude; tu nebylo peněz, leda trochu chudoby a dětí.

„Co nám nesete?“ ptala se stařenka, zatím co tři děti poplašené se shlukly u kolébky čtvrtého a [illegible] pozíraly na příchozího.

„[illegible], prodávám tuhle ten košík.“

„A odkud jste?“ vyptávala se hovorná stařenka, [illegible] se rušiti od práce.

„[illegible] z Dorazlic.“

„[illegible] košíkář?“

„[illegible], já jsem tam u syna na výminku, [illegible] upletu koš, abych si do[illegible] krejcaru.“

„[illegible] výminek.“

„[illegible],“ [illegible] si bezděčně Klúčka, ač [illegible] posteskuouti si cizímu [illegible]

[illegible] zvědavost, a ona ho [illegible] na židlici a chvilku se [illegible] a o prodeji nebylo již ani [illegible] jeden druhému stýskali [illegible] vykládala, že ona je u dcery a zetě, již oba chodí do továrny. Bez stařenky byli by s těmi dětmi na holičkách, ona je opatruje, vaření obstará a poklízí; ale za to všecko nemá nijakého uznání ani vděku. Posléze nabídla výminkáři, aby si ukrojil chleba, a za upřímného hovoru tak uběhla chvíle, že se po jizbě najednou počala rozkládati temnota, a nejstarší děcko se ozvalo, že dojde již teď mamička se slíbenou vánočkou, jablky a ořechy — a donese od kupce ty svíčičky — —

Klúčka si připomněl domov, tu dlouhou cestu, a honem se loučil se slibem, že se tu, jakmile půjde podruhé do Výhoně, zase rád staví. Stařenka mu přála dobrého pořízení, šťastné i veselé svátky, a tak se rozešli.

„Pro Pána Boha, to jsem se zameškal,“ myslil si výminkář, když se octl na ulici. Naproti v krámě již rozžíhali světlo, tam se nyní stařeček obrátil v důvěře, že tam možná jeho košík budou potřebovat.

Subjekt ho také vlídně přivítal se slovy: „Pěkně vítám, co si přejete?“ Ale když Klúčka pověděl, proč přišel, odbyl ho zhola:

„Dejte pokoj na štědrý den.“

„Tak jako by člověk po ptaní chodil,“ myslil si Klúčka vycházeje z krámu, a napadla ho smutná předtucha, že se snad s košíkem domů vrátí, a vnučce ničeho nedonese.

Přes ulici šel tělnatý pantáta, bezpochyby sedlák, a i toho se osmělil Klúčka zastaviti, jestli by nepotřeboval koš, ale zase nepochodil.

Potom se rozhodl zkusiti štěstí ve velkém, podle všeho panském domě. Tací lidé mají dost peněz a mohou i nepotřebnou věc koupit.

Otevřel těžká vrata a octl se v šerém průjezdě. Chvilenku váhaje smáčkl kliku u nejbližších dveří a octnul se v kuchyni plné čistoty a vůně. Služebná dívka, Slovačka, právě rozžíhala světlo, a když výminkář pozdravil, optala se: „Co chcete, strýčku?“

„Prosím tě, holka, rád bych prodal tuhle ten košík,“ odtušil výminkář nesměle se tu rozhlížeje; „snad byste ho na uhlí nebo na dřevo mohli potřebovat?“

„To já nevím,“ odvětila dívka a pootevřevši dvéře vedlejší světnice, zavolala: „Milostpaní, došel nějaký stařeček, jestli by koupily koš?“

Vyšla mladá, tenká paní se zapálenou svíčičkou v ruce a lhostejně změřila Klúčku od paty až k hlavě.

„Co to prodáváte?“

„Poníženě prosím, velice rád bych tenhle koš prodal.“

„Vy jste zdejší?“

„Ó ne, jsem z Dorazlic,“ odvětil výmink[illegible] sklíčeně; „mám dobré dvě hodiny cesty dom[illegible] a musím ještě dnes dojít.“

„A to schválně jste přišel do Výhoně s tí[illegible] košíkem?“ vmísila se do hovoru služebná.

„Ba schválně,“ přiznal se výminkář.

„Nemáte od čeho být živ?“ tázala se útrp[illegible] paní.

„I mám, ale nejsem při penězích, a rád bych něco koupil štědrého večera.“

„Dej mu s okna šestku, Mařko,“ kázala paní holce a s vědomím dobrého skutku obrátila se nazpět do pokoje k milé práci, k rozžíhání světel na vánočním stromku, jejž pro svého jedináčka, kterého zatím bavil otec v druhé komnatě, chystala. Stařeček Klúčka stromeček zahlédl a postřehl mžikem blahobyt i šťastný život, jenž je již tak některým lidem údělem. Jako ve snu přijal šestku a pocukrovanou buchetku, kterou mu služebná z dobrosrdečného popudu přidala, poděkoval se pouhým kývnutím hlavy a vzpamatoval se teprve, když se zase octnul na ulici i s neodbytným košem.

„Jsou však přece dobří lidé na světě,“ povídal si v duchu, zapíraje jakousi trpkost v nitru, to, že je považován za žebráka.

Kam se měl nyní obrátit? — —

Tak ušel asi padesát kroků bez účele, až ho napadlo, že se již náramně stmívá, a on se zde málomyslně, nemoudře lajdá. Proto s obnovenou trpělivostí vešel zase do jednoho stavení, do druhého, třetího — osmého a konečně s boží pomocí, možná i s lidským soucitem, konečně koš za pětadvacet krejcarů prodal.

Když se octl s penězi v hrsti na ulici, bilo na kostelní věži půl sedmé. Tak velice se zdržel, že si musí nyní pořádně pospíšiti domů; beztoho již Dorka marně bude klepati na jeho dvéře a mít o něho starost.

Teď se odebral ostrým krokem ke známému kramářčinu domku. Vdova právě zavírala krám, chtějíc se o štědrém večeru nad obyčej dříve odebrati do své domácnosti.

„Sečkejte ještě, panímámo,“ poprosil Klúčka sotva dechu popadaje; — „rád bych ještě něco koupil.“

Octli se v krámku, a žena, rozžíhajíc zavěšenou lampu, otázala se nepříliš vlídně: „Co byste rád?“

„Tož prstýnek s červeným očkem,“ kázal výminkář nevšímaje si její neúslužnosti; — „aby vypadal jako zlatý a byl as tak velký jak tu můj malík — —“

Za několik minut byl prstýnek vybrán, zaobalen do papírku a zaplacen bez smlouvání pět a dvaceti krejcary. Klúčka dal s Pánem Bohem, přál šťastné svátky a se spokojenou tváří octnul se na ulici.

„Byl to kus perné práce,“ myslil si sebevědomě, „ale stojí již za tu moji děvčici. Teď se ještě stavím tamhle na sklínku kořalky, abych se [illegible] silnil na cestu, a pak hybaj domů. No — není t[illegible]a; hvězdičkami se posypala celá obloha — aj b[illegible] z lucerny domů trefím. Tuším, že se to tam [illegible]oře o každém štědrém večeru musí tak vyj[illegible]nit a jiskřit. Měsíček před půlnocí také ještě v[illegible]pluje — jak by ne! Rád bych jen věděl, kde ž[illegible] je ta hvězda, co vedla sv. tři krále? — —“

Zatím došel k nalévárně. Bylo tam živo, luntů c[illegible]ít, třeba že byl svatý večer. Klúčka se rozhlédl a pomyslil si, že se to nepatří, aby se tu posadil. Vypil stojačky na třikrát za dva groše pálenky a dal dobrou noc.

Na prahu se zastavil s mrzutou upomínkou: „Ale jsem já chmula starý; nechal jsem tu buchetku u kramářky ležet na pultě, a mohla si na ní Dorka pochutit. Co robit? Včil již ji musím oželet — škoda!“

Mrazivý chlad mu foukal v ústrety přes to, že se palenkou zahřál. Jedna nohavice se mu vysoukala z boty a musil si ji znova do holinky zastrčit. Při tom z pravice vypadly peníze, jež obdržel v nálevně ze šestky zpět; čtyrák a dva krejcary. Ale že měl ještě bystré oči a ze zasklených dveří nálevny se linulo světlo, našel je ihned. Když se zase vzpřímil, zaželel, že nemá s sebou holi, to popadl u Rejhanů do ruky jen ten koš, a na paličku zapomněl. „Jaja — stará hlava —.“

A byl na počátku té zpáteční cesty celý rozmrzelý. Teprve hezký kus za městečkem se rozpomenul na Dorčin dárek a potěšil se tou vzpomínkou.

„Ale Bože —“ Klúčka se najednou zachvěl, jako by naň sáhla smrť — „kde že je — kde je?“

V ruce prstýnku nedrží, pod kožuch do chatrných kapes kazajky ho přece nedal — to ho nejspíše prve s těmi drobnými z ruky vypustil aneb v nálevně na stolek položil. Stařečka se zmocnil pro nevelikou tu ztrátu takový žal a stesk, že se mu oči zalily slzami. Och Bože můj . . .“ zažaloval, „jsem já to neštěstím pronásledovaný člověk; všecko mi z rukou uniká — jen to zlé při mně věrně stojí — —“

A co mu jen stísněný dech stačil, pospíchal nazpět do Výhoně ku Krausově nálevně. Již přede dveřmi, kde mu ty drobné z ruky vypadly, se bedlivě rozhlédl, zde nejspíše mohl ležet sbalený papírek s prstýnkem; vždyť by si ho večer nikdo nevšimnul. „Ne — nikde ničeho — —“ Vešel do nálevny, požádal znova o čtvrtník pálenky a rozhlížeje se po pultě, povídá mladé prodavačce: „Prosím vás, panenko, nenechal jsem tady malý záviteček papíru s prstýnkem? . . .“

„Zlatým?“ ptala se zvědavě prodavačka.

„Och ne — jen tak slováckým kroužkem s červeným očkem. Koupil jsem ho dnes tu ve Výhoni a zde někde jsem ho musil ztratit, jak jsem pil ten první čtvrtník pálenky.“

„Neviděla jsem ničeho,“ odvětila prodavačka a rozlupovala si lhostejně dále koštěným křiváčkem ořechy. I jablka a kousek štědrovnice na talíři za sebou měla — to chudák také chatrně slavila štědrý večer mezi spustlými hosty; vždyť byla jen najatou nalévačkou.

Klúčka vlil do sebe pálenku a posadil se zmalátněle na lavici. Již si na to nevzpomínal, že se to nepatří. Těkaje očima po zemi viděl špinavou podlahu, zbytky od cigarek, nohy od židlic a stolů a mezi tím se míhalo několik párů lidských nohou, které patřily pijanům, již se tu uvelebili.

Spoušť — hotová spoušť všude kolem, ale stařeček neodtrhuje znavené oči od země. V uších mu zní nesrozumitelné, nepříjemné zvuky hovoru, [illegible] od rozehřátých kamen jej tíží a slabí, okolí se mu protiví — ale on se přece nehýbe s místa jako přikovaný. V devět hodin vzkřikla na něho prodavačka: „Musíte už jít domů — budu zavírat!“

Vypudila jej, tož se dal na cestu k domovu. Vítr již před chvílí ustál a zimní noc byla celkem pěkná; alespoň zasloužila si teď spíše povšimnutí a hovorování, než před půltřetí hodinou. Ale výminkářova hlava měla v té chvíli jen smysl pro stesku plné rozumování a nepostřehla tak vzdálené útěchy.

* * *

Asi sto kroků od Dorazlic stojí malý kostelík se skrovně nadanou farou a přívětivým hřbitovem. Po jedenácté hodině přešel jej zvolna smutný chodec, stařeček Klúčka. Minul osvětlený, ale posud tichý kostelík, a teprve, když se octnul u hřbitova, zastavil se u jeho branky.

Vzpomněl si, že tu odpočívá jeho panímáma, Majduša. Tak rád, tak velice rád by si teď k ní zašel, aby si jí posteskl, jak se mu zle na tom světě vede; ale nebylo možná na hřbitov se dostat, branka byla buď zamknuta aneb nechtěla [illegible] a slabé ruce povolit.

„Musím přece se vrátit do chalupy,“ povzdychl si výminkář, „a jak mne domácí zaslechnou přicházet, bude mi ještě na konec snésti jejich hubování, že jsem se kdesi toulal — —“

V tom se za ním na kostelní věži rozezvučel zvon a stařeček Klúčka se jaksi potěšen obrátil. To bylo právě tak, jako by se to dobrý člověk ozval s pozváním: „Pojď ke mně!“ ... Vždyť je půlnoční a on docela zapomněl; kdyby jej ten zvon byl neupamatoval, snad by ji byl letos poprvé zanedbal. Z domácích také někdo do kostela přijde a tak nebude při návratu postižen jako [illegible], on se bude vracet z půlnoční a kde byl [illegible], to jim nepoví, ani Dorku výkladem nezarmoutí.

Pozvolna se dostal ku kostelním dveřím; vzal [illegible] a vida, nečekala naň tu nijaká ne[illegible], dvéře pěkně povolily a výminkář se octnul [illegible]. Posadil se do nejzadnější lavice, [illegible] klobouk si položil na kolena, ruce sepjal a pomodlil se. Kostelíček byl posud slabě [illegible], ten kostelník teprve všecka světla [illegible].

„[illegible] neškodí,“ pomyslil si Klúčka. „[illegible] jsem tak sám, mohu se nerušeně [illegible]

[illegible], pak si vroucně přeříkal [illegible]“ a modlitbu za dušičky se [illegible] k jeho nebožce Majduši. Pak [illegible] oltář a rozeznal tam v šeru [illegible] o vánocích vždy vyvěšený [illegible], které přede mší [illegible] znal veškeré postavy na obraze z paměti. Každého roku klečíval před ním o vánocích pohroužen v modlitbu — každého roku míval jinou prosbu; i teď mu teskně zaševeleila duší modlitba:

„Jezusku můj, děťátko svaté, každý člověk se něčeho od tebe dožaduje a tož i já. Och, pohlédni na mou tesknotu a opuštěnosť, podívej se, jak se mi zle vede, člověku zbytečnému, nevážností a nehodami pronásledovanému! Smiluj se nade mnou, zažeň ode mne ten hořký osud a naděl mi lepší život ... šťastlivější ...“

V tom si stařeček vzpomněl na branku u hřbitova, jež mu nechtěla prvé povolit, připomněl si u zdi pod akácií tichý příbytek své panímámy a pomalu by se mu byla drala ještě jedna prosba na rty. „Ne — — takovou nesmí dobrý křesťan pronést a protož ať se děje vůle Páně; jenom můj Jezusku mi naděl spokojenější a šťastlivější život. A až jednou v tvé milosti odejdu z toho světa, tož nechť se mi dostane podílu v nebeském království i s mou ženou; abych tě mohl, svatá Trojice, i tebe, můj patrone, svatý Vendelínku, velebiti až na věky věkův amen ...“

Potom již stařeček ztichnul. Sklonil hlavu v před až na opěradlo a podložil si ji sepjatýma rukama. Tak lehce mu bylo a tak sladce se mu to po tom dnešním plahočení odpočívalo, že by býval hnedle zaspal. Ale ač měl oči přivřeny, hlava bděla přece. Najednou ji pozdvihl — posilněn, oživen. Jestli pak je tohle pravda?

Boží narození již zářilo na oltáři ověnčeno mnohonácte plaménky, dole stál panáček s rozpjatýma rukama, prostorou chrámovou zvučí hudba i zpěv. A podle něho známý, třaslavý hlas přizvukuje:

„Nesem vám noviny, poslouchejte;
z betlemské krajiny — pozor dejte ...“

Je to ona v známém svátečním oděvu, v němž za minulých let na půlnoční podle pantáty sedávala.

Stařeček Klúčka se k ní nahnul a promluvil šeptem:

„Jaks' došla, panímámo?“

Majduša se k němu obrátila, ale z čepečka, strakaté ovínky a zeleného vlňáku usmíval se na něho obličej čerstvý, jak vypadala ještě za mládí.

Klúčka se tomu nepodivil, ani neluštil záhady, když mu odvětila:

„Buď zticha, vidíš Jezuska?“

„Och ano!“ odtušil co možná tichounce; „podal mi pro Dorenku ten prstýnek —“

„Aj lepšího života se ti od něho dostane.“

„To jsem rád!“ usmál se blaženě výminkář.

Když již panímáma více nemluvila, přiklekl k ní stařeček těsněji a položil si znova na sepjaté ruce hlavu. Teď usnul doopravdy, sladce hýčkán vánoční písní a panímáminou přítomností.

Po půlnoční, když již všichni lidé opustili kostel, postřehlo bystré oko kostelníkovo spícího stařečka.

„Pantáto, vstávejte!“ zahoukl dvakrát u jeho lavice, ale duch stařečka Klúčky vyprostil se již

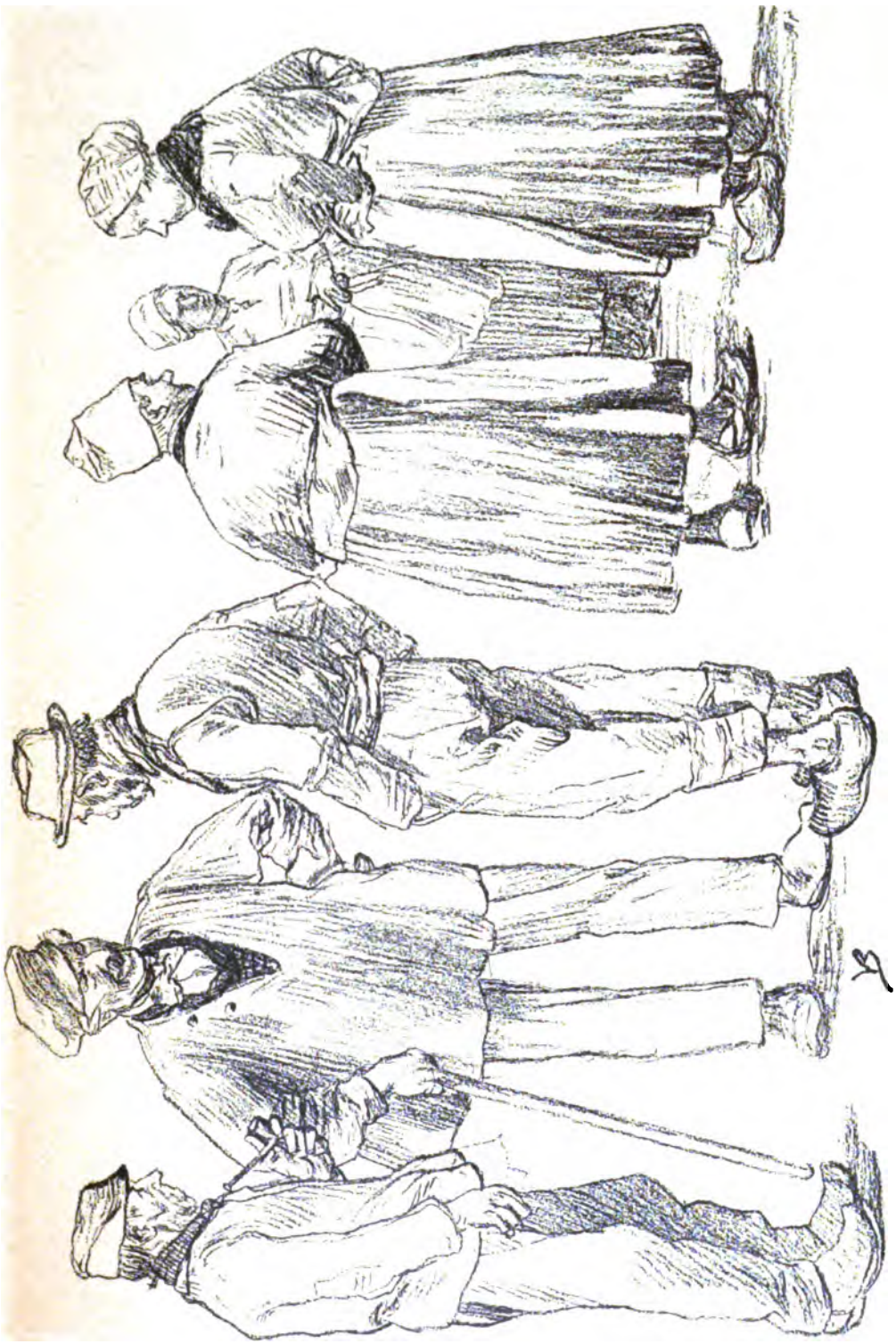

STUDIE Václava Brožíka.

vysoko nad zodpovědnost marného volání a mrtvé tělo se nepohnulo.

* * *

Ráno o božím hodě dopravili stařečkovu mrtvolu ke Klúčkům na postel, do jeho komůrky. Bylo to tak nenadálé a smutné, že všichni domácí se dali do nářku a pláče.

„Pravda, on byl někdy tak dětinský, mrzutý a rád se napil," vzlykala snacha, která za živobytí nejspíše ho znala týrat, „ale dobrák přec."

Dorenka na ten den jakživa nezapomene. Stařečka dovezli stuhlého se zavřenýma očima, popelkavými lícemi, ale vlídným výrazem, tak jako by jen v příjemných vzpomínkách byl usnul. Když pak zjednaná bába výminkáře svlékala, vypadl mu z pravé boty nový, v papírku zaobalený prstýnek; zrovna tak lesklý a červenooký, jak jej předešlý den v tužbě Dorka stařečkovi popsala.

POD HORAMI.

Pod chvojí tmavou, skrytá v bájek říši
okénkem blýští čistá chaloupka.
Jen o korunu stromek nad ní vyšší,
na střeše čeká holub holoubka
a na zahrádce kvítka líbě dýší.

Znám já v tom domku v lesích pod horami
tři sestry rodné — každá lilje květ,
tu v tajuplném stínu kvetou samy,
a neví o nich širošírý svět,
neb prchly sem před jeho lstí a klamy.

Ta jedna vzorky vyšívajíc vkusné
dvůr panský kouzlí, mládce tmavý vlas
i koně švarného — a z tísně dusné
vždy vylkne vzdechem, slzou z temných řas
a odpuštění pošle vždy, než usne.

A druhá sestra jehlou hbitě kmitá,
a šije, šije samé košile,
zahrádku pěstí, nežli slunce svítá,
a psaní dávná čítá po dile
vždy sáhnouc v záňadří, kde má je skryta.

Však třetí rusalka kdes do oříšku
šat uschovavši dělá popelku,
a šuká, cídí, zpěvem plní chýžku
hod prostý strojíc sester z výdělku,
pak uklidivši v ruku béře knížku.

Zde po čase brat starší domov hledá
z daleké pouti, malíř toulavý,
se starší sestrou při okně pak sedá;
tu mysliveček se vždy zastaví
s mladší svou sestrou šeptem hovor veda.

Ta nejmladší však přehlušujíc ptáčky,
co pod okny jim sladce šveholí,
čas ob čas vyhlíží, zda spatří žáčky
už s taškami se blížit ze školy:
— Kdos přijde s nimi v podvečerní táčky.

Josef Jakubec.

SATURNALIE.

Starořímské vánoční obrázky od **TIMOTHEJE HRUBÉHO.**

Jsme na památném forum věčného Říma nad plavým Tibrem roku 160. po Kristu, kdy na stolci Romulově sedí Marcus Aurelius a Verus, synovci Antonia Pia.

Není velké ani pravidelné toto náměstí a přece hraje v dějinách světových úlohu značného dosahu. Zde ozývali se od staletí hlasové výmluvných rhetorů římských, povzbuzující národ k činům vlasteneckým. Po této prostoře vlnila se přívalem slova neúprosného Catona, nadšeného obhájce práva a pravdy Cicerona a vůbec všech, kdož posunuli rafiji na hodinách velikosti římské ku předu. Zde konávala se též bouřlivá přelíčení s otcovrahy, vyděrači, velezrádci a jinými zločinci mnohdy i z bohatých rodin, k nimž pravidelně shromáždilo se na tisíce zvědavých posluchačů.

I dnes je vzhled tohoto ohniska světové říše jaksi nezvyklý. Celé forum přeplňují zástupy zvědavých.

Přibližme se k vysokému, nádhernému řečništi, které se klene do výše na východní straně náměstí.

U jeho paty nacházíme dva výrostky, jak se zdá, stejného věku. Jejich vrchní šat z lepší látky a slušné opánky jsou důkazem, že náležejí lepším rodinám římským.

Za každým ve vzdálenosti několika kroků stojí otrok, jich dozorce a stálý průvodčí.

Dnes nezdá se, že by otroci tito cítili tíhu svého krušného stavu, jejž si obzvláště citliví synové věku nového hrozně představují.

Osmahlý obličej našich potomků východu září leskem neobyčejným a ústa jejich s obzvláštní pružností propůjčují se rychlým myšlenkám.

Zítra jsou Saturnalie. Kouzlo tohoto slova v skutku nejlépe římský otrok by mohl vylíčiti. Bylť to den pro něho veliký a důležitý, ve kterém se opět povznesl na důstojnost bytosti volné a nezávislé, kdy vyměnil poslušnost za rozkaz a mohl po případě pověděti i svému pánovi, zač je toho loket . . .

„Slyšíš, Geto!" hovořil na pravo stojící otrok v tmavé tunice, zarostlý hrubým vousem a dlouhými vlasy, ku svému sousedovi: „S Olympu bych strhl a zulíbal boha, který je příčinou krásného týdne, jenž nám právě začíná!"

„O tom nepochybuji, Syre," odpovídá druhý. „Tak učinily by statisíce otroků, kteří dnes ple-

sají. Slavnostní dnové tito vyváží zajisté naše útrapy alespoň za několik měsíců. Ostatně my sami nejsme na tom nejhůře.“

„Máš pravdu, příteli! Ovšem teprve nedávno jsem nastoupil úřad dozorce zde u Aurelia —“ a při tom ukázal Syrus na hocha před ním stojícího. „Za to dříve byl jsem zapřažen do nejtěžších domácích prací a často cítíval jsem i karabáč. Ale již přistupme blíže ke svým svěřencům, neboť se mi zdá, že rej už začal.“

Forum při těchto slovech Syrových nabylo pojednou rázu zcela jiného. Každý, kdo před tím ponořen byl do veselé rozmluvy se svým sousedem, náhle ji přetrhl a zrakem plným sladké nedočkavosti zahleděl se na pravo k ústí prostranné ulice, odkud patrně mělo se vynořiti cosi neobyčejného.

Syrus přistoupil těsně k Aureliovi, Geta k jeho soudruhu Titovi.

Šero, jež se ponenáhlu na forum snášelo, obestírajíc temnem všechny zvědavce, zmizelo v obrovské záři a přitlumený šum na náměstí proměnil se v jásavý ryk a lomoz.

„Hejsa Saturnalie! Hejsa Saturnalie!“ ozvalo se rázem ze sta hrdel.

Hustý dav v rukou třímaje zapálené voskové pochodně, objevil se na forum, provázen nepřehlednými zástupy římských obyvatelů nižších stavů a pohlaví obojího.

V pestré vřavě těchto veselých kumpánů vládne smích, žert a tanec. Jsou to vesměs otroci a propuštěnci, ale marně bychom hledali ve tvářnosti každého jejich normální podobu. Někteří mají obličej počerněný sazemi a šklebí se šelmovsky na obecenstvo, většina pak odloživši nepohodlný šat svrchní z hrubé látky, oblékla si buď volný kaftan nebo kapuc, která jim zahaluje plece i hlavu. Jiní konečně chtějí si dodati směšnosti tím, že si pokryli hlavu u otroků neobvyklým kloboukem, neboť ten pouze při zvláštních příležitostech byl vyhražen svobodným občanům.

Naše masopustní průvody malých měst aneb maskarady šibřinek mají s tímto divokým rejem římských Saturnalií lecos společného. Ano v nevázaných průvodech římských hledati jest i původ novověkého domina.

Zdá se, jako by ten večer byl celý Řím na nohou. Před každým domem stojí jeho nájemníci a mezi nimi neschází ani vážných Římanů a starců.

Volání rozléhá se dál a dále. Z mnohých domů přidávají se účastníci s rozžatou pochodní k divému zástupu.

Heslo je dáno. Zákon přestává a libovůle nastupuje svoji krátkou samovládu. Policie římská je tímto rykem odzbrojena.

I naši mladí Římané, Aurelius a Titus, se svými průvodci dali se strhnouti v radostný vír.

Teprve pozdě v noci vrátili se domů, ztrmáceni a umdleni vrhli se na lůžka.

* * *

„Matičko, to jsem měl pěkný sen!“

„Jaký pak, Aurelku?“

„Zdálo se mi, že byly Saturnalie, ale jiné nežli dnešní. Já jsem byl již oděn v mužskou togu, chmýří mně pučelo na bradě a pak . . .“

„Nu, co pak, proč otáliš?“

„Nuže . . . moje krásná přítelkyně, jedna z nejspanilejších Římanek, víš, matičko, zrovna jako naše Claudie, poslala mně darem vyznání lásky!“

„I podívejme se! Ty šelmo nemůžeš se již patrně dočkati doby, kdy se školy zbavíš?“

„Arciže nemohu. Je to sic jenom ještě rok, kdy zajásám a vysměji se svému hrdému učiteli a jeho prutu, ale tím právě jsem víc a víc nedočkavější. Každé prázdniny jsou mi vřele vítány. Vysvětlíš si tedy, že jsem z toho nesmírně potěšen, že náš obmezený vykladatel Homera si nyní po celý týden odpočine.“

„Vidíš, Aurelie, tatínek nemá Saturnalie tak rád jako ty.“

„Zcela pochopitelno, matičko. Odložiti krásný šat a odznaky svých důstojností a posluhovati otrokům není věcí právě příjemnou. Ale náš tatínek není právě největší mrzout. Vždyť jiným se tento hluk tak z celé duše protiví, že o Saturnaliích ani v Římě vydržeti nemohou a raději na své venkovské statky se stěhují. Považ si, matičko, i Titův otec odebral se na venek, jak mi včera při průvodě Titus řekl. Je prý poněkud nervosní. Mně se však zdá, že příliš otroky týrá a teď se bojí, že by mu některý pernou pravdu pověděl.“

„Ale ostatní zde zůstali?“

„Toť se rozumí, matičko. Vždyť víš, že by starší bratr Titův, Cornelius, ani nemohl žíti bez naší Claudie. Hled, já už vím, jaký dar jí dnes pošle.“

„I ty zvědavče, nuže, jaký pak?“

„Nepovím, abych ti nezkazil překvapení. Ale prosím tě, už je tatínek po koupeli?“

„Nevím, Aurelku. Právě jdu k němu a ke Claudii, abychom šli do chrámu.“

„Ještě něco, matičko! Prosím tě, nezapomeň na mne při kupování dárků!“

„Však nezapomenu. Ale co ty budeš dělati?“

„Budu hráti s Titem v kostky o ořechy. Ach u Dia, ani bys neuvěřila, jak jsme se na to vždy ve škole při nezáživných výkladech učitelových těšívali. Ostatně jsem slyšel, že se dnes hraje v kostky po celém světě římském. Chudí hrají o ořechy, boháči o peníze. A mnozí prý byli touto jindy zapovězenou hrou zcela ožebračeni.“

„Alespoň vidíš, malý mluvko, čím se máš v budoucnosti říditi. Nuže buď hodný, vrátím se co nevidět.“

Scéna tato odehrála se v zadní části domu senatora římského Marka Terentia Lucana, v tak zvaných ženských komnatách.

Cornelie, matka Aureliova, čítá něco přes čtyřicet jar. Jest to krásná žena, ryzích římských tahů, s výraznýma, černýma očima. A krása přirozená zvýšena u ní hojným líčidlem a šperky, u marnivých Římanek obvyklými.

Právě před rozmluvou s patnáctiletým Aurelkem oblékly ji i vnadnou její dceru Claudii četné otrokyně, určené její službě.

Havraní vlasy, z části vypůjčené, má svinuty v překrásnou homoli, ale poněvadž se Římankám ode dávna líbila barva rusá, zbarveny jsou zlatorudě a spjaty skvostnými jehlicemi. Její malé střevíčky z bílé kůže bohatě zdobí četné perly. Středem krásné tuniky táhne se nachový pruh, označující, že je choti senatorovou. Překrásná a drahocenná palla objímá junonskou postavu, nezakrývajíc nikterak bujných tvarů vnadného těla.

Vážným krokem béře se v atrium, kde na ni čeká choť, který právě vyšel z koupele. I Cornelie a Claudie z rána se koupaly, neboť dnes Římanům je koupele potřebí, aby mohli celý den venku pobývati. Na Lucanovi marně bychom však hledali odznaků jeho důstojnosti. Ani nachového pásu senatorského na něm nevidíme a zvláštní opánky s hvězdičkou také odložil. O Saturnaliích musí Říman zapříti svoji důstojnost, neboť jsou památkou doby, kdy na světě úplná rovnost vládla a rozdílu mezi pánem a otrokem nebylo.

Lucanus právě při vstoupení své choti byl pohřížen v hovor s Claudií, dívkou asi sedmnácti jar, která vnadami a šperky jen zářila.

Pospolu pak ubírali se všichni do chrámu Saturnova.

Sváteční ruch ovládal římské ulice. Všechny krámy a obchody jsou uzavřeny. Ulice a náměstí hemží se lidstvem. Zejmena státní a obecní úřednictvo a zvlášť soudcové jsou ve slavnostní náladě a plni spokojenosti. Dnes totiž konečně se také neúřaduje a nesoudí.

Před zraky našeho trojlístku míhaly se po cestě mnohé komické výjevy. Ulicemi pobíhaly tlupy otroků ve včerejších maškarních oděvech. Sem tam potkávali též jednotlivce, kteří se příliš na dno číše dívali . . .

Rodina Lucanova vchází do chrámu Saturnova, jenž plane v záři voskových svící. Jest přeplněn obecenstvem. Ačkoli jsme v době, kdy dávná úcta k bohům zvrácena v nevěru nejhrubšího zrna, přec o dnech tak významných, jako jest velký svátek Saturnův, již ze zvědavosti a zvyku ubírá se každý ve stánek dobrotivého boha.

Všichni jsou pohříženi ve vážné myšlenky. Zejmena Claudie patří se zanícením na sochu boha, o němž tak mnoho podivuhodného byla slyšela. I tato socha má dnes jinou, neobvyklou tvář. Bylať po celý rok obepjata vlněnými stužkami, dnes však jsou odstraněny a šlechetné rysy božstva vítají každého svojí čistou a přísnou velebností.

Claudie setkává si v duši obraz o těch krásných časech, když Saturnus na světě vladařil. Byla to doba zlatá, nejkrásnější doba pravěkého lidstva, v níž v hojnosti nadbytné dostávalo se člověčenstvu, které neznalo hříchu, neskonalých radostí a výhod. Z kypřého klína země tryskala úroda beze všeho lidskeho přičinění, stromy kypěly ovocem, úly plnily se medem. Lidstvo žilo dlouhá, dlouhá staletí beze vší starosti. Nemaje práce jiné mohl člověk — tak myslí si Claudie — oddávati se lásce a rozkoši.

Myšlenka na milého, nevýslovně milého Cornelia vkrádá se mimoděk v její mysl. Vidí jej, toho svého statného junáka v jeho nejkrásnějším oděvu, který měl tehdy v divadle, když s ním po prvé mluvila. Ach, té sladké chvíle! . . . . Srdce až posud se jí zachvívá radostí. Jak je krásný, jaké kouzlo spočívá v jeho modrých očích! Ó kéž by oba spolu byli přenešeni v ten zlatý věk vlády Saturnovy, aby se mohli oddávati jenom svému štěstí. Život posavadní zdá se jí přece jen nudným a bezradostným. Musí stále pomáhati matce při tkaní a jiných pracích domácích a jen o zvláštních slavnostech, o hrách a divadelních představeních schází se s milencem. Srdci láskou vzňatému to nestačí . . . Ale dnes, dnes přijde do chrámu Saturnova, vždyť jí dal o tom nedávno, ba předevčírem, zprávu na voskové tabulce . . .

A hle, tam vskutku již přichází po boku vážné matrony, své matky!

Zažije s ním opět několik sladkých okamžiků. Ruměnec jí vstupuje do tváře, pýří se jako nerozvité růžové poupě, ale v srdci plesá a jásá její čistá, mladistvá láska.

* * *

Cornelius se svou matkou doprovodil Lucanovy až k domu. Tam se milenci rozloučili.

Sotva však vešla Claudie do atria, oznamoval otrok, že od Cornelia a jeho matky došly dary.

Radostí se třesouc spěchala Claudie s matkou do svých komnat.

Na stole nalezla skvostný stříbrný pohár, v němž byl ukryt papírek s následujícími řádky:

„Má duše roztomilá, přijmiž v den tento radostný
číši, kterou šle ti jun, jenž vřele k tobě plane.
Kéž dopřáno je nám spolu jíť po dráze životní
a vždy blahem zářit, jak plane tento pohár!“

Matka Claudiina dostala několik voskových figurek, jichž význam později seznáme a Lucanus velmi pěkné párátko.

Cornelius nezapomněl ani na svého nastávajícího svaka, dovádivého Aurelka, jemuž poslal košík ořechů.

Avšak ani rodina Lucanova nezůstala s dary pozadu.

Claudie poslala svému vyvolenému milostné básně ve velmi pěkné úpravě a matka její matce Corneliově drahé stříbrné, zlatem uměle vyl i-dané lžíce.

Jsou dvě hodiny.

V kuchyni Lucanově jest nesmírně živo. i-pomínání, křiky ano i přezdívky, šum, ryk a s-hání sem tam nemají konce. Otroci musejí b ti zvláště na nohou, neboť hostinu jest nutno v -borně připraviti. Proto vrchní otrok kuchyňsl ý, kuchař Lucanův, z rozčilení ani nevychází, a ot

mu s čela se řinoucí je nejlepším důkazem jeho zimničné činnosti.

Prostranná hodovní síň Lucanova je dnes přeplněna. Jako vždy stojí veliký stůl uprostřed, ale po celé ostatní prostoře přistavili k němu menší čtverhranné stolky s lehátky.

U velikého stolu hoví si na lehátkách několik přátel Lucanových. Každý z nich je ověnčen věncem myrtovým, ano některý má též ve věnec vpletené čerstvé růže, k Saturnaliím schválně z Paestum objednané.

I sám vážný senator má právě popsanou hodovní toilettu.

Okolo třetí hodiny svolávají se otroci. Přicházejí s tváří vyjasněnou a lehají s jakousi okázalostí a zvláštními úsklebky na lehátka, celý rok jenom panstvu jejich určená.

Předkrmí oběda tvoří jemný salát, mořský ježek, krmená slepice, černé a bílé kaštany.

K vlastnímu obědu předložen podbřišek prasnice, hlava divokého kance, kachny a zajíci.

K dessertu přinešeno pečivo, ovoce a uměle připravované lahůdky.

Lucanus neposluhuje otrokům, ač tak činí dnes mnozí Římané. Nicméně dává jim svou přízeň na jevo tím, že s nejdůvěrnějšími přátely obědvá v jejich středu. Jen jediného z nich obzvláště vyznamenává, každý pokrm osobně mu přinášeje, a sice stařičkého, šedivého otroka Dava, jenž byl jeho vychovatelem a nyní bibliotéku má v opatrování.

Při jídle a veselých ano i rozpustilých řečích napájeli se otroci a ostatní hodovníci výtečným vínem falernským.

Též o výsluhu pro ně a pro přátely postaral se Lucanus, neboť nebylo by pěkné, aby někdo z domu jeho odcházel s prázdnem.

Po obědě odstraněny stoly a Lucanus s nejintimnějšími svými přátely, z nichž někteří teprve po obědě přišli, pustil se do hry v kostky. Hráli o veliké peníze. Vždyť i sám blahé paměti císař Augustus hrával v tento den náruživě.

Nejprve zvolili si hráči krále slavnosti a sice pomocí kostek. Jeho rozkazů, byť sebe pošetilejších, musil každý účastník slepě poslechnouti, sic platil pokutu. Při hře stále naléval jim otrok lahodné víno.

Taktéž Aurelius ve své komnatě hraje s Titem a několika jinými školáky v kostky a sice o ořechy, jež mu byl nastávající svak poslal.

Otroci rozutíkali se buď ku svým milenkám aneb do krčem, kdež i oni ze svých úspor hoví náruživě hře. Jiní pak odešli dívat se na velkoepé hostiny římských velmožů.

Přicházeliť totiž do Říma o Saturnaliích z provincie bohatí patriciové, aby utratili veliké peníze v nákladných hostinách. Poslali zvláštního hlasatele, jenž v ulicích římských oznamoval, kde ten neb onen maecenáš hostinu vystrojí. Hostina tato, konaná pod širým nebem, přivábila vždy mnoho diváků. Z těch mnozí na konec ubírají se ještě do cirku, kde se dávají zvlášť vybrané mimické hry, jiní opět šli se dívat zápasům gladiatorů.

* * *

Claudie seděla s matkou v jedné z dámských komnat, kterou bychom po novověkém spůsobu přezvali boudoirem.

Vypravovaly si o darech od přátel obdržených a jiných radostech, jež jim přinesly Saturnalie.

„Ráda bych znala bližší původ Saturnalií," podotkla za hovoru Claudie. „Slyšela jsem sic lecos o zlatém věku Saturnově, ale nevím, jak vznikly tyto slavnosti, určené jeho poctě."

„Ani já toho dobře nevím," odvětila matka. „Ale náš knihovník zajisté bude věc tu znáti důkladně." Při těch slovech obrátila se senatorka k otrokyni, která pro stáří zábavy jinde nevyhledávala. „Pamfilo," pravila k ní, „dojdi do knihovny pro Dava, aby sem na chvilku přišel."

Cornelie věděla, že stařičký učený otrok nezná lepší zábavy, než seděti v přebohaté a vzácné knihovně senatorově.

Po chvíli vrátila se otrokyně s Davem.

Vstoupiv obrátil se k paní domu s úklonou: „Dala's mě zavolati, velitelko!"

„Ano, Dave. Já a Claudie rády bychom poznaly původ Saturnalií. Snad žádáme tě za zprávy ty ne právě v čas, ale doufám, že naší žádosti laskavě vyhovíš. Sedni, libo-li, a vypravuj."

Davus obrátil se, vzal sedátko při stěně stojící, usedl a vypravoval:

„U našich spisovatelů nacházím o původu Saturnalií domněnky velmi různé. Mnozí udávají, že jsou Saturnalie mnohem starší nežli město Řím. Jak známo, mají Řekové slavnost podobnou zvanou Kronia. Nuže jeden spisovatel řecký, jménem Filochoros, píše, že již pradávný král attický Kekrops v Attice Saturnovi oltář zasvětil a ustanovil, aby otcové rodin po sklizení ovoce a obilí pospolu s otroky, kteří jim polní práce konali, hodovali bohu děkujíce za hojnost obilí a jeho sklizeň.

„Dle jiných byl svátek náš zaveden Romulem. Tento prý celý senat a všechny obyvatele vrchu Palatina pozval k slavnostní hostině.

„Některé pověsti vypravují o všem již s větší určitostí. Tak zní na příklad jedna:

„V pradávných časech vládl v naší vlasti bůh Janus, který má dvě tváře, jednu napřed a druhou v zadu, aby všechny věci viděti mohl. K tomuto zavítal kdysi bůh Saturnus, připluv na lodi. Dobrotivý Janus přijal pohostinsky neznámého cizince. Saturnus za to dal na rolích bez práce růsti obilí a zlepšil takto nehezký spůsob života u Italů, polních plodin ještě neznajících. Janus poznav vzácné vlastnosti svého rádce učinil jej společníkem ve vládě. Když pak dal raziti peníze, projevil úctu svou k věhlasnému Saturnovi tím, že dal raziti na jedné jich straně svou hlavu, na druhé loď. A proto hoši římští hrajíce o peníze, když denar do vzduchu házejí, volají: „Hlavu nebo loď." Janus i Sa-

turn vládli pak svorně pospolu. Byla to doba v pravdě požehnaná, jíž se žádná jiná v dějinách nevyrovná. Země nosila vše lidstvu potřebné, ačkoli nic nepracovalo a o vzdělávání půdy starosti nemělo. Také nikdo neznal rozdílu mezi svobodným a otrokem. Saturnovi připisuje se rovněž nalezení ovoce a medu. Tak Cyreňané zdobí sochu Saturnovu fíky a jako dary posýlají si na vzájem mimo jiné i medové placky.

„Neméně zajímava jest pověst druhá.

„Herkules, tak se v ní praví, usmrtiv tříhlavého obra Geryona v Hispanii, hnal jeho stáda Italií do Řecka. Když přišel v místa, kde se pne nyní naše hrdé město, nechal stáda venku a odešel spat. Divoký netvor Kakus ukradl mu několik volů, jež po zpátku do své jeskyně odvedl, aby nikdo stop krádeže neznamenal. Ráno, když hnal Herkules dále, ozvali se volové v jeskyni Kakově uzavření, Herkules poznal krádež, vrátil se a po tuhém zápase Kaka zabil. Za to vystavěl zde na poděkování chrám, k jehož ostraze zůstavil své sluhy. Ale tito trpěli nesmírně od kořisti chtivých a divokých obyvatelů zdejších hor. Když okolní lupiči příliš zuřivě na ně doráželi, utekli se strážcové chrámu na blízký pahorek Saturnius a ohradivše se valem zvali se Saturniové. Aby pak mysli divokých sousedů k větší úctě přivedli, zařídili slavnost Saturnalie.

„Ale ještě i třetí pověst se zachovala:

„Pelasgové, obyvatelé Řecka, vyhnáni byvše ze svých starých sídel, rozešli se prý na různá místa. Jedna tlupa šla se zeptat do věštírny dodonské, kam by se měla obrátiti. Dáno jim za odpověď: „Spěšte hledat zemi saturnskou. Až ji najdete, dávejte desátek Apollonovi, hlavu Hadovi, Saturnovi pak fóta.“ Dobyvše Latia řídili se Pelasgové úplně danou věštbou. Obětovali tedy Hadovi lidské hlavy, Apollonovi přinášeli desátek. Slovu *fós* dobře nerozuměli. Znamená totiž výraz ten v řečtině *muž* aneb *světlo*. Myslíce, že si Saturnus přeje skutečné muže, obětovali mu živé lidi. Teprve když Herkules se skotem Geryonovým Italií se bral, poučil je, aby Hadovi neobětovali lidských hlav, nýbrž jenom obrazy jich a Saturnovi nikoli skutečné muže, ale jenom voskové figurky mužů. Na památku toho posýlají si o Saturnaliích rodiny římské voskové figurky.

„Jiní však praví, že zvyk ten zaveden byl proto, že Saturnus od stinného života přivedl lidstvo ku světlu a ke znalosti krásných umění.

„Tolik nám vypravují o Saturnaliích pověsti. Trvaly pak Saturnalie z počátku pouze jeden den. Augustus rozšířil je na tři, Tiberius na čtyři a Caligula konečně na pět dní. Slaví se však již ode dávna po celý týden.“ Davus vypravování svoje skončil.

* * *

A také my jsme u konce.

Tak se slavily v Římě Saturnalie, svátky připadající v dobu našich vánoc, které však původně byly slavností slunovratu. Dle bezpečných zpráv světily se nejprve r. 497. před Kristem. Později byly zanedbány, až r. 217 slavnost obnovena.

Nelze nám ještě pominouti kapitoly, již jsme nalezli u římského spisovatele doby císařské, Gellia.

Gellius studoval na vysokém učení v Athenách s jinými římskými soudruhy.

Poslyšme, jak se tito mladí a bujní studenti o Saturnaliích chovali. Podáváme vlastní slova Gelliova v překladě:

„Saturnalie trávili jsme v Athenách vesele, hovíce si a uvolňujíce ducha k veselým a slušným zábavám duševním. Všichni Římané, kteří jsme do Řecka přišli a týchž učenců posluchači jsme byli, scházeli jsme se k jednomu obědu. Na koho přišla řada hostinu strojiti, určil každému nějakou záhadu a za rozluštění věnoval nějakou knihu řeckého neb římského staršího spisovatele a věnec vavřínový. A kolik nás bylo, tolik otázek dal. O otázky a řešení jich jsme losovali. Když tedy otázka rozluštěna, dostal ten, kdo tak učinil, věnec a odměnu; pakli otázky nerozluštil, dána táž otázka tomu, kdo dle losu následoval. Jestliže nikdo otázky nerozluštil, věnován věnec bohu, jehož svátek se světil. Za otázky dáváno vysvětliti některé temné místo některého básníka, něco ze staršího dějepisu, objasnění některé věty filosofické, rozluštění sofismatu, význam některého řídce vyskytujícího se slova.

Nedávno, jak se pamatuji, dostali jsme několik otázek, z nichž první bylo vysloviti tyto verše z Enniových satir:

> ‚Kdo jiného chce míti chytře za blázna,
> neblázni, bláznem zva, jehož má za blázna;
> pozná-li blázen, že má býti za blázna,
> ne blázen bláznem bude, než kdo bláznil ho.‘ *

Druhá: ‚Jak si máme vyložiti, co praví Plato ve svém státě, že „ženy jsou společny“ a že za odměnu mužům a nejstatečnějším rekům dává polibky hochů a dívek?‘

Třetí: ‚V kterých slovech je klam těchto vět: Co jsi neztratil, máš; rohů jsi neztratil; tedy máš rohy; a pak: Co já jsem, nejsi ty; já jsem člověk, ty tedy člověk nejsi.‘

Pak luštěno toto sofisma: ‚Lhu-li a pravím, že lhu, lhu nebo mluvím pravdu?‘“

Patrno, že potomci velikých římských hrdinů a myslitelů proměnili se již málem v naivní dětičky. Ale přec ani v jejich myšlenkových hříčkách antický vtip úplně zapříti se nedovedl.

Hluboké a vážné poesie vánoc křesťanských starořímským nedostávalo se ovšem naprosto.

* Překlad Vácslava Nebeského.

BARVÍNKOVÝ VĚNEC.

Sensitiva od **JAKUBA ARBESA.**

V prostranném sále jednoho z nejznámějších hudebních ústavů pražských sešla se malá, ale vybraná společnost. Konánat právě poslední výroční zkouška chovanek — což bývá pro rodiče, přátele a známé žákyň vynikajících vždycky moment povznášející a radostný.

I amatéři a znalci umění začasté k podobným zkouškám se scházívají, by o té neb oné žačce pronesli svůj soud.

A tak tomu bylo i tentokráte.

Milé, sličné i nesličné mladistvé tvářinky obyčejně módně vyparáděných žaček, bledá nebo zaruměněná líčka, planoucí, ba začasté rozjiskřená očka a vůbec veškerá individuelní různost tváří a výrazův chovanek i posluchačstva — nevylíčitelný ruch a šum střídající se s tichem slavnostním — šeptem neb i hlasitě pronášené šetrné i nešetrné kritisování jednotlivých výkonů, to vše, co činívá tento druh produkcí pro pozorovatele tak zajímavým, bylo lze i tehdá studovati.

Konečně, odpoledne po čtvrté hodině, právě když červencové slunce začalo vrhati nejjasnější své paprsky do sálu, zahájena produkce poslední, nejzajímavější.

Dvé děvčátek věku asi šestnácti jar vystoupilo na podium.

Obě velké, štíhlé a pěkně rostlé, obě elegantní a přece zjevy poetické.

Jedna — Ella — černovlasý, černobrvý, černooký diblík s bledou interessantní tvářinkou bezvadných rysů skoro antické krásy; druhá — Bernardina — růžolící, boubelatá blondýnka s přítulně azurovým okem, višňovými rtíky a neodolatelným úsměvem — nejdůvérnější přítelkyně a zároveň žačky nejnadějnější.

Zaznělo preludium piana, v sále zavládlo hrobové ticho.

Dívky začaly zpívat.

Zpočátku jaksi ostýchavě, nesměle; potom však s jistotou routinérek — přesně a bezvadně.

Dvé hlásků jasných a zvonivých jako stříbro a přece individuelních a dramaticky výrazných rozhlnilo zklidnělý vzduch, jako když dvé slavíčků současně zahájí své elegické žalmy.

Duetto — jedno z nejnesnažších — mělo z počátku ráz tklivě dojemný. Byla to píseň linoucí se z prsou sladkou něhou stísněných.

Náhle tón přitlumeně jásavý, jako když záblesk blaha šlehne roztruchleným srdcem, po té tóny vřelé, pak vroucí a po té vždy plamennější, až zpěv vyzněl ve žhoucí finale, jakým snad vůbec ještě nikdy dívčí hlasy srdce lidská nerozechvěly.

Několik jen minut — ale divuplné kouzlo lahodných a přece dramaticky výrazných, objemných a slušně již vyškolených dvou dívčích hlasů koná pravé divy.

Děvčátka dvorně, ale přece jaksi škrobeně se uklánějí a sestupují s podia — posluchačstvo však trvá v hlubokém mlčení bez hnutí jako přimrazeno. Náhle vypuká bouře pochvaly nelíčené a zasloužené. Ze šumně dunivého potlesku vyznívají hlavy uznání, ano obdivu . . .

Ruch a šum jest nevylíčitelný. Posluchačstvo vstává — vše se hrne a tlačí bliže k podiu, kde Ellina matka objímá své dítě a stříbrovlasý amatér a znalec prorokuje Bernardině budoucnost nejskvělejší.

Produkce jest u konce.

O posledním výkonu žaček nejnadějnějších jest mezi nejpřísnějšími z přítomných právě znalců jediný hlas: Divuplné hlásky obou přítelkyň vřadují se prostě a přece nejpřípadněji mezi hlasy fenomenální.

* * *

Ella i Bernardina zůstaly sobě i na dále věrnými, upřímnými družkami.

Nastala jim nyní doba přísných přípravných studií. Obě měly nejlepší učitele a prospívaly úžasně rychle.

Po dvou letech počaly vystupovati veřejně v koncertech menších, kde každý výkon jejich odměňován co nejštědřeji bouřlivou pochvalou. Po několika měsících konečné dosáhly, po čem práhly: obě byly engažovány — Bernardina v Praze, Ella v cizině.

Od toho okamžiku životní dráhy jejich se rozcházejí. Bernardina přijala engažment za podmínek skromných. Ella za podmínek závidění hodných. Obě se líbily — obě, jak běžná fráse recensentská dí, „dělaly furore“ a „plnily domy.“ Ale rozdíl byl již v prvopočátcích značný: Bernardinino působiště zůstalo omezeno a uznání její talentu nepřekročilo mezí vlasti: působiště Ellino neustále se měnilo a sláva její jména letěla světem.

Bylo to cosi jako triumfální let divuplné sireny. Kamkoli zalétla, všady vítána s jásotem. Kdekoli zaslechli jen šumot její křídel, všady naslouchánо se zatajeným dechem, brzo-li se snese níže a zapěje okouzlujícím hlasem svým aspoň píseň jedinou.

Ctitelé a obdivovatelé její každým dnem se množili. Časopisy všech odstínů přinášely dithyrambické recense i z per referentů nejpřísnějších, pochvalou nejskrblivějších — „velké obecenstvo“

pak bylo elektrisováno a odměňovalo každý výkon Ellin nadšeně pochvalou.

Knížata i millionáři, duchaplní státníci i poetové světové pověsti ucházeli se o její přízeň. Salony vznešených i nejvznešenějších kruhů byly jí otevřeny do kořán a pokládáno za čest a vyznamenání, poctila-li je na chvíli svou návštěvou.

„Zlatý dešť" sypal se jako z rohu hojnosti ve všech možných formách: tu jako závidění hodná gáže nebo zvýšená tantiéma, tu jako královský dar některého potentáta, jindy jako present nadšeného enthusiasty nebo zamilovaného ubožáka, který se třeba zadlužil, jen aby jí způsobil na okamžik potěšení.

Život její podobal se zázračnému kaleidoskopu nevýslovné rozkoše. Pila z poháru života plnými doušky a byla svrchovaně šťastna i blažena.

Zprávy o báječných její úspěších docházely i do vlasti. Nebylo týdne, aby nebyly časopisy s hrdostí konstatovaly nový nějaký triumf, kterýmž sláva umění českého šířena světem — jméno šťastné, fenomenální umělkyně bylo i ve vlasti po zásluze ctěno a váženo.

— — — — — — — — — — — —

Zatím, co Ella zjednávala jménu českému čest a slávu v cizině, působila Bernardina ve vlasti v kruhu nepoměrně užším, tudíž i skromnějším.

Též ona docházela uznání, též o ní psáno lichotivě, ba nadšeně v časopisech, i ona budívala bouře pochvaly, kdykoli vystoupila, kdykoli a kdekoli zapěla třeba jen jedinou píseň. —

Talentem i hlasem vyrovnala se družce své úplně. Proto není divu, že rovněž nemohla si právě stýskati na nepatrnou snad gáži a nedostatek darů všeho druhu. U ní nebylo sice možno mluviti „o zlatém dešti", ale přece aspoň o „zlatých sprškách". I její ctitelé a obdivovatelé vůčihledě se množili, i jí byly otevřeny domy všech kruhů, i o její přízeň ucházeli se bohatí i chudí — též ona pila z poháreček života plnými doušky a byla spokojena, šťastna a blažena v míře svrchované.

A přes to vše, že žily odloučeny a každá v jiném ovzduší, zůstaly si Ella i Bernardina věrnými přítelkyněmi. Dopisovaly si často a upřímně sdělovaly si navzájem své touhy a přání, vzpomínaly na své mládí a na všecky ony dětské a polopanenské rozkoše, slovem zůstaly si v celku i na dále tím, čím si bývaly druhdy: nejvzornějšími, duševně spřízněnými družkami.

* * *

Minulo šest nebo sedm roků.

V době té staly se v životě umělkyň závažné změny: obě se provdaly zvolivše sobě muže po přání svého srdce; obě byly po nějaký čas šťastnější a blaženější nežli před tím.

Avšak štěstí — —

Však víme, jak bývá vrtkavo.

Bernardina nachladivši se ochuravěla a v několika měsících marného léčení „pozbyla hlasu", vlastně — druhdy divuplný hlas její pozbyl své kouzelné lahody, sdrsněl — operní karriéra Bernardinina byla ukončena.

Se srdcem zdrceným rozloučila se s divadlem, jež jí bývalo druhdy vším a uchýlila se do zátiší, kde žila spočátku smutně, později pak alespoň v míru a klidu resignující ženy.

V několika letech však zacelil vše vyrovnávající čas jizvy nejpalčivější. Bernardina pocítila v upomínkách svých úlevy a jako anděl míru snesla se nad ni poesie s veškerým svým kouzlem.

Bývalá „diva česká" stala se spisovatelkou.

A byla zase poměrně šťastnou — a byla by se jí stala úplně, ba svrchovaně, kdyby jí byl krutý osud neodepřel slastí mateřských.

Avšak i Ella, ačkoli až dosud ode všech pohrom ušetřena, pociťovala občas uprostřed nejbujnějších radovánek osamělost, i ona byla v třicátém šestém roce věku svého bezdětnou.

Po roce a několika měsících však se štěstí na obě družky poznovu usmálo. Zvěstovalyť si, že jest nejvroucnější jejich přání vyplněno a že k dovršení jeho nezbývá, nežli aby jejich dítky — děvčátka — těšily se nezkalenému zdraví a prospívaly . . .

* * *

Minulo dalších deset roků štěstí v skutku závidění hodného.

Ella vedla v cizině život v nejušlechtilejším slova smyslu rozkošnický. Mělať k disposici vše, co může bohatství poskytnouti šťastnému člověku.

Bernardina neoplývala sice bohatstvím, ale nepoznala také nedostatku; vedla tudíž život nepoměrně skromnější, ale jinak zcela spokojený.

Tak nadešlo i druhé decennium.

Míjel opět měsíc po měsíci, rok po roce, až posléze vratké štěstí od nich se odvrátilo — obě přítelkyně ovdověly. Kruté tyto rány osudu zasazeny přímo do srdce a zůstaly dlouho rozjitřeny.

Jinak se v životě obou pranic nezměnilo, leda že Ella již dávno před smrtí svého manžela byla nucena uchýliti se ze života veřejného do zátiší a žila nyní podobně jako Bernardina výlučně jen dospívající své dceři.

Bylo jí však nyní v cizině a odloučenosti od světa nepoměrně smutněji nežli Bernardině. Zastesklať si po vlasti, po rodné Praze, kterou nebyla již tak dlouho viděla — a na sklonku druhého decennia usídlila se v Praze s dcerou svojí trvale.

Tak setkaly se obě přítelkyně skoro po čtvrtstoletém odloučení jako obstarožné matrony opět — Ella stříbrovlasá, s uvadlou pletí a apathickým výrazem ve vráskovité tváři, Bernardina, ačkoli i v její tváři jevily se stopy neúprosné pokročilosti věku, doposud svěží a s výrazem klidné úsměvné resignace.

Setkavše se padly si do náručí a rozplakaly se . . Bylo jim oběma nevylíčitelně teskno. I vypravovaly si pak vzájemně o svých slastech a strastech, o svém životě a — staré přátelství spečetily slibem, že budou nyní žíti takořka nerozlučně

I žily tak — v jednom domě, v jednom patře, na jedné chodbě — Ella v bytě o šesti pokojích, v nádheře, Bernardina v bytě o jediném pokojíku s kuchyňkou.

* * *

Opět minuly dva roky — nadešlo jaro.

A náhle, jako když z šedavého mraku šlehne nepředvídaně blesk záhuby, zasáhl krutý osud současně v kruh obou přítelkyň. Obě dcery, které se byly až dosud těšily nezkalenému zdraví, jedním dnem ochuravěly, jedním dnem ulehly a po třínedělní těžké chorobě jedním dnem zemřely.

Hoře neblahých matek bylo bezměrné — obě div si nezoufaly.

Ella podala o nenahraditelné ztrátě přátelům a známým zprávu úmrtními lístky a inserty ve všech listech pražských; Bernardina v hoři svém na přátele a známé zapomněla. O ztrátě Ellině rozepsaly se listy i v části redakční v delších i kratších článcích, v nichž skládán také povinný hold genialní umělkyni světového jména, která byla slávu umění českého šířila v cizině; — o ztrátě Bernardinině veřejnost vůbec ani nezvěděla. Pohřeb byl společný — dva pohřební vozy a řada kočárů na účet Ellin objednaných. Pohřební vůz dcery Elliny ověšen byl nesčetnými věnci, jež byla nešťastná matka zakoupila; pohřební vůz dcery Bernardininy ozdoben byl toliko jediným, ale skvostným věncem, darem Elliným.

Účastníků pohřbu sešlo se však jen několik z nejbližšího okolí. Tak zvané „velké obecenstvo“ přes dithyrambické články v novinách zůstalo indiferentním — proslavená zpěvačka, o které bylo již druhdy tolik chvály četlo, byla mu nyní — po letech — lhostejnou.

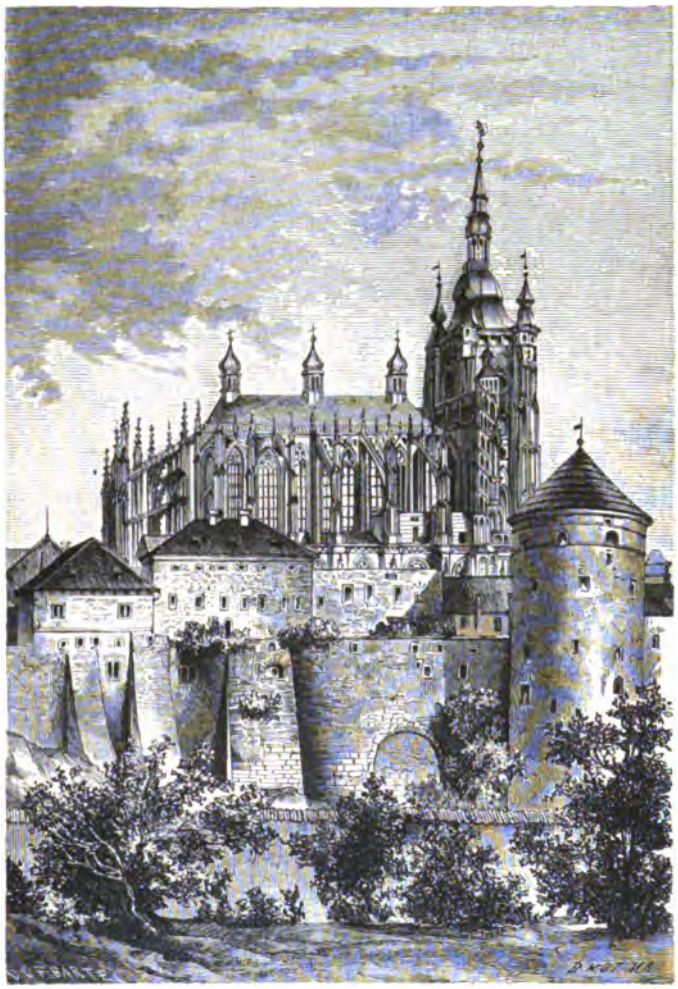

Kathedrální chrám sv.-Vítský na Hradčanech před restaurací.

Pohřební průvod se hnul — většina kočárů byla prázdna . . . V necelé hodině dospěl z Malé Strany na Volšanské hřbitovy, kde smutný obřad ukončen. Hroby vykopány těsně vedle sebe. Věnec s vozu dcery Bernardininy vhozen do hrobu dcery Elliny, načež naň rakev spuštěna; podobně vhozen také jeden z nesčetných věnců s vozu dcery Elliny do hrobu dcery Bernardininy . . .

Obě matky zůstaly u hrobův, až byly úplně zasypány, až i na rov Elliny dcery složeny všechny věnce, tak že byl jimi celý zakryt, kdežto rov dcery Bernardininy zůstal bez jakéhokoli označení. Po té vrátily se nešťastné matky se zdrcenými srdci ve společném voze domů.

* * *

Minula noc, nadešlo jitro — jedno z nejkrasších jiter jarních . . .

Hoře obou matek bylo neztišitelné. Obě noc probděly a proplakaly. Z rána pak Ella nemohla odolati — musila navštíviti rov svého jedináčka, poslední bytosti, která ji byla ještě k životu poutala.

V půl hodině dojel povoz její na hřbitov. Octnuvši se u rovu své dcery, poklekla mezi rovem tím a rovem dcery Bernardininy a počala se vroucně modliti.

Jitro bylo přímo divuplné. Obloha bez obláčku, vzduch svěží a čistý — kyprá zeleň nejrannějších listů a libý zpěv ptáků — vše tak vábné — ale pro Ellu bezvýznamné.

Po chvíli byla však ze zbožně truchlivého zadumání vyrušena. Po široké cestě, vedoucí středem hřbitova, zarupal písek — lehoučký, ale chvatný krok ženský vzrušil ranní ticho.

Ella, zvednuvši k prsům nachýlenou hlavu, spatřila bledou dívku, nesoucí v ruce prostý barvínkový věnec. Tato — dle všeho nějaká šička nebo tovární dělnice v prostých, ale čistých kartounových šatech — dospěla až k rovu, u něhož

Ella klečela — a bez rozpaků položila věnec na neoznačený rov dcery Bernardininy.

Ella se vztýčila.

„Víte,“ optala se dívky, „kdo zde odpočívá?“

„Vím, vím“ — odtušila dívka.

„A kdo vám pověděl?“

„Poptala jsem se u hrobníka.“

„Jste snad příbuzná nebo známá?“

„Ah, nikoli, milostivá paní,“ odpovídá dívka a slze se jí tlačí do oka. „My u nás v továrně — zde na Žižkově — teprve včera pozdě večer o tom zvěděly a složily se po krejcarech na prostý věnec.“

Elle sevřelo se srdce nevylíčitelnou teskností. Neodpověděla.

„Ale věřte, milostivá paní,“ pokračovala neznámá dívka tónem nejnaivnějším, „kdyby byla Praha, kdyby byly celé Čechy zvěděly, co se stalo, věřte! — že není v Čechách osady, která by nebyla poslala věnec aspoň jediný. Čím nám, prosím, může býti hoře a neštěstí proslavené zpěvačky, o které včera psaly všechny noviny a které z nás nikdo jaktěživ neviděl a neslyšel — a čím jest nám hoře dobré, předobré paní, jejíž spisy každé dítě zná — — —“

Dívka nedomluvila.

Srdce Ellino sevřelo se nevýslovnou bolestí.

Hluboký, přitlumený vzdech vydral se jí ze stísněných prsou; zavrávorala a byla by sklesla, kdyby se nebyla zachytila nejbližšího kříže.

Teprve v tomto okamžiku poznala bezměrný rozdíl mezi životem svým a životem věrné, upřímné své družky — teprve v tomto okamžiku pochopila úplně dosah nezmařeného sice, ale přece jen pochybeného života svého — — — — — — —

Jest možno — je třeba dodati snad ještě jenom slůvka?

MODLITBA.

Napsal **ALOIS ŠKAMPA.**

V těch našich dnech, kde málo tak je ctnosti
a víra v ni tak bezděčně se tříští,
když pomnít musím temné budoucnosti
a pln jsem obav o tvůj osud příští — —
mé dítě zlaté, co víc konat mohu,
než za tebe se vroucně modlit k Bohu!

Modlím se k Němu za mír duše tvojí,
za tichý plápol čisté tvojí lásky,
by s všedností jsi neklesala v boji,
by líce tvé se nedotekly vrásky,
bys byla věčně spanilá a mladá —
jak lotos báje, který neuvadá . . .

Modlím se k Němu v snění svém i bdění,
by tobě k vůli vrátil na zem nebe,
by v našich zlech a v našem porušení
svým křídlem strážným věrně chránil tebe,
bys jako poupě rozkvétala májem,
a celý život byl ti tady rájem!

O VÁNOCÍCH V PODHOŘÍ.

Klikatina z podkrkonošských zápisků **JOSEFA** barona **KRUŠINY ZE ŠVAMBERKA.**

Říkává se také hody místo svátky,* a vánoce vlastně jsou jedinými hody ve vyšším podhoří, jsou přednější a nákladnější nežli níže a v kraji posvícení. Teprve r. 1883. viděl jsem tu slaviti vánoce, tedy už hezky pozdě, a skoro se bojím, že neslyšeti, co „se dělává“ nebo „jindá dělávalo“, byly by se mi zdály — „chyba toho půstu“ — jako posvícení. Proč by se také říkalo, třeba žertem, o nedalekém štědrém večeru: „Tak už přide ten deň, co se hodně najíme?“

Pečlivá hospodyně pamatuje na hody již od pozdního léta s přípravou, nebo jsou dvě důležité věci, které nemají v řádné domácnosti o vánocích scházeti — houby a koláče.

Houby sije svatý Prokop. Od té doby pak celé legie hubařů, starých i mladých, hemží se po hájích a pasekách, a ve vsi kde jaké prkénko zbytečno, všechna vyhřívají se na výsluní s nakrájenými houbami. Je zajímavo, poslouchati rozprávku zkušeného hubaře. Nejinak než myslivec o zvěři, ptáčník o ptácích, hubař hovoří o houbách. Kde které rostou, kdy rostou, po čem rostou, která zvěř a který hmyz které požírá, kterak to pozná, jak je která těžká, kdo které rád, a tak dále do nekonečna. Mladší ovšem už nevěří, že houba vyroste hned tak veliká, jak ji najde, nebo, podle jiných, že roste jen potud, pokud jí člověk neuhledne, a málo kdo našed houbu políbí ji a řekne: „Zaplať Pámbu“, jako činili staří. To přešlo. Od podzima potom až do vánoc chudí lid chodí dům od domu prodávajíce sušené houby na záměry i na čtvrtce. Nejvíce však bývá houby na trhu v Jablonci, a odtud obyčejně bývá i vánoční zásoba.

Na koláče skládá se hlavně tvaroh. Povidla nebo suché slívy, mák, perník a jablka „dodělají se“* snáz.

* Ale „Božích hodů“ (dle jména) zde není. Vánoční sluje Boží narození, velkonoční velká neděle a o sv. Duchu svatodušní neděle. Pondělí potom je hodní pondělo.

* opatří se.

Koláče starostí a práce dají nejvíce.

Sejdou se dvě tetky. „Tak co — letos? Budete píct koláče?“ — „Enu, nevim. Staroch říká, abych pekla, a děti — víte, tetko, leda pro ty děti.“ — A sejdou se dva strejcové. „Tak co — letos? Budete píct?“ — „Koláče? Ani nevim. Máti říká, abysme pekli, a děti — víte, kmotře, leda tak pro děti.“ A než se nadáte, mají mouku na ně doma; někdy až půl korce, ano i korec. Jeden vymlouvá se druhým, ale každý rád. Koláčů napeče se někdy, že vydrží až přes Hromnice i dlouho do masopustu. Často i bezdětní manželé jich mají s truhlu.

Ale ptáte se snad, jak asi chutná tak staré pečivo. Strýci Petrovi chutnalo vždy. „Já koláče abych zrouna rád,“ říkal, „to hrozně nerad. Leda po upečeni, dyž sou čerstvy. Potom už ne . . . Leda takle do kafe dyž se nadrobí, to ještě chutná, ale tvrdej koláč už ne . . . . Leda by se dal do trouby pěkně rozpíct, a to je vám požah! Ale jak už je koláč starej, tvrdej, nestojí ani za nic. Leda dyž se pěkně vokrájí — dá rozpíct — potom do kafe — to hrozně rád.“ —

Obyčejně se peče několik dní před vánoci, málo kdo nechá si tu práci až na štědrý den. Ve vsi je vždy několik pecí připraveno, jichž užívá nejbližší sousedstvo. Domácí hospodář obyčejně sám sází do pece i vytahuje. Když ponejprv vytáhne, některý, ještě „staročech“, otře o koláč povříslo a tím pak obváže ovocný strom, obyčejně jabloň, aby hodně nesl.

Koláče bývají obyčejně o něco menší než dessertní talířky a dostavše se z pece jsou trochu vystouplé. „Sejráky“, jejichž hlavní podstatu tvoří hojná vrstva tvarohu máslem skoro prosáklého, jsou nejoblíbenější, ale chutnají dobře i ostatní. „Skládanice“ mají spodní těsto přeložené přes mazání.

Ačkoli řeklo se kdesi, že v horských krajinách, které vynalezly kysela a podobné výrobky kuchařské, došel by obliby i takový jídelní lístek štědrovečerní, který nikde jinde v našich dědinách a městech by nenalezl přijetí — tož přece nevěřím, že by někomu nechutnaly alespoň horské koláče.

Po nejnovějším spůsobu někde upekou i „štědrounici“ a za té příležitosti i chleba, kdežto jinak zřídka kdo chleba péká, vyměňujet se od mlynářů za obilí.

V sousedních německých místech pekou se „bochánky“ (mazance), jako jest obyčejem níže v kraji o velikonocích. Ve kterési české vsi na ›dhoří už už to také zaváděli, ale domácí synek, erý v „Němcejch“ tovaryšil, dal do toho tolik nastku, až milé bochánky v peci se vzňaly, jen ‹ že je lopatou upláskali. Od té doby pekou ět jen okrouhlé české koláče a nežehrají na ›otláky“,* že je „má Pámbu rač, dyž jim dal či koláče a věči myši.“

Někdy bývá po vsi plno smíchu, a klepna lepny se ptá: „Nekoupite brusy? To je brusů! Támle u těch a u těch budou prodávat brusy.“ Když se totiž koláče někomu srazily. Bez koláčů pak ovšem žádné vánoce.

Mimo to každé děvče upeče si „chuďátko“ čili „křehtik“ — velikou buchtu plnou hrozinek, z níž potom poděluje hochy, pamatujíc ovšem nejdříve na svého vyvoleného. Býval obyčej, že hoši sami bez pobídky sebravše se ve hromadu obcházeli po vsi a vybírali křehtiky.

* * *

O štědrém dni bývá ještě mnohá práce v domě, obyčejně poklízí se po koláčích. Umytá podlaha pokryje se slamou, ale toho nechci právě uváděti za starý vánoční obyčej, aby čtenář snad nebyl sklamán jako já, když jsem se ptal, proč se to dělá, řekli mi: „Aby se neumazala podlaha.“ Patrně starého symbolického významu již zapomněli.

S postem nemyslí se již tak přísně, zvlášť u mladší generace. Pouze někteří starší postí se ještě, a děti jen jako žertem k postu se nabádají, mají-li uzříti zlatoušky. Ale vždy se jí jen něco lehčího neb obyčejnějšího, jako káva, halušky, kaše.

Hospodář nejraději si najde práci mimo dům, nebo s koněm vyjede, nebo do polí s „flintištětem“ zajde — jen aby doma nepřekážel.

Konečně, když první hvězda se ukáže, zasedá se k večeři.

Balouškû dědeček uhlednuv ji z okna rozsvítil všecky svíčičky u „Betlema“, který zaujímal celou jednu stranu veliké sednice, a potom vystoupiv na židli rozžal i „lustr“* v „půlách domu“.**

Betlem byla dědečkova práce a mechanismus pohyblivých figurek jeho vlastní výmysl. V celém podhoří snad nebylo podobného Betlema, leda prý na Hamštýně a v Rakousích, kde ještě někdo obětuje peníze k oslavě Boží. Dědeček tam viděl Betlemy za dvacet, padesát, až za sto zlatých. Ale na svou práci byl přece nemálo hrd. Letos rozložil předeň i několik hraček, jež byl koupil v Brodě na „hlučném“ a na „babském“*** trhu pro své vnoučky.

Když se dostavili hosté, sedalo se.

Hlavní čtvercový stůl v koutě pod krucifixem byl pokryt červeným květovaným ubrusem, „telíře“ a „vžice“ kolem do kola, a nahoře v rohu stála veliká „ledecká“ mísa, v níž bylo několik koláčů, jablka, ořechy, načatý chléb a nůž.

Stolovníků však nebylo do páru, přibral se tedy ještě čeledín, který přivezl hosty, pozvané k vůli dědečkovi. Dole u kamen za „táfli“ zasedla Strynka, domácí podruhyně, která tu při práci pomáhávala, ženská to ještě dost onaká, s dítětem na klíně, a čekala, až pro ni něco ukápne.

„Je tam ňák větrno,“ pravil dědeček mezi tím, co hospodyně rozdávala houbovou polívku — „kdo pak se to uvázal! A to by měl bejt nepokojnej rok, dyž je vítr na štědrej deň.“

* Přezdívka vesnických Němců.

* Obyčejná visací lampa.

** Uprostřed světnice.

*** Dva trhy v Železném Brodě v témdni před vánoci.

„Ále báchory“ kdosi dole se usmál a hlasitě zasakroval na vítr.

„Ba* báchory!“ odporoval dědeček. „A ty nekni, rozumíš! To by byl vítr ještě věči. Co Vencka Kubu neboždik — víte? Taky sakrovával na vítr — dej mu Pámbu nebe — a víte, co bylo. Ledva ho k hrobu mohli donýst, jakej byl vítr vo funuse. — Pozor!“ —

Večeře byla opravdu labužnická na zdejší poměry. Menu bylo následující: houbová polívka, houbounik,** smažená ryba,*** štrudle, vařené slívy sušené, jablka a ořechy, káva, čaj a šokoláda s koláči. Naposledy pak ještě hospodyně spůsobila nám překvapení přinesši mezi dvěma mísami celou větévku s čerstvými slívami. Ale tajemství, jak jich uchovala, nechtěla vyzraditi.

Po večeři dědeček dbal, aby ani jediný drobeček nespadl na zem. Hospodyně musila vše pilně smésti a s plachty (ubrusu) vsypati do mísy.

„Co! řekl starý; nepamatuješ už ani na bóži drobek?“

Vynesli tedy drobečky ven a nasili je pod okna. Z toho prý potom vyroste zvláštní bylina — „bóži drobek“ — dobrá při dětských nemocech. Za všechen čas, co jsem býval na horách, nespatřil jsem však nikdy této rostliny vyjma jednou: byla skoro na prach suchá, a zdálo se mi, že je to sic obyčejná lebeda, ale je prý to „něco docela jiného“.

„Teď už se na všecko zapomíná,“ huboval dědeček. „Taky jsme dávali slepicům hrách a jáhly k večeři, aby hodně nesly. Víte — po hráchu sou vejce velky, po jáhlech je jich mnoho. A psům sme dali česneku, aby byli hodně zlí, a kohoutoji taky. Slepicům se má v domě* nasypat mezi provřisla, aby se držaly pohromadě. Někde nim sypou mezi vobruče a za vodou** mezi řetěz. — A co ty, Strynko?“ obrátil se k podruhyni. „Ty už taky nic nevěříš?“

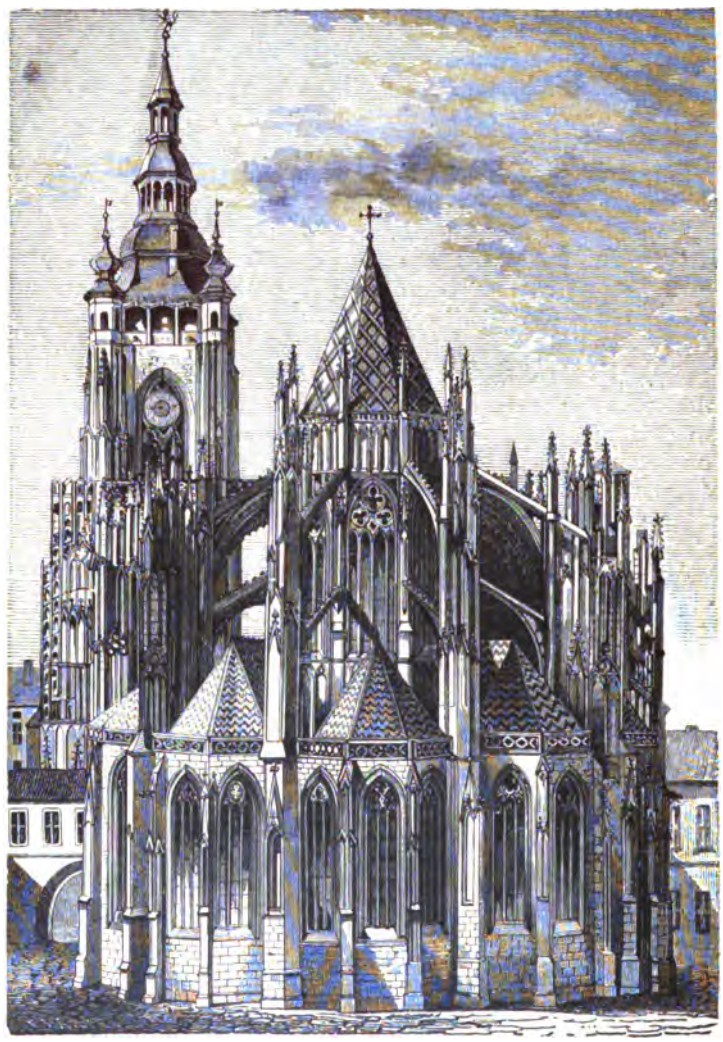

Kathedrální chrám sv.-Vítský na Hradčanech v nynějším stavu.

Strynka se zarděla a usmála se.

„Třás*** byla vdovou, nešt! Ale ty máš, myslim, už sviho? Francku, ne?“ ptal se čeledína.

„Vy dycky něco máte,“ zabručel Francek a chápal se dýmky.

„No, no! Řek bych, aby vynesla psu žrát ven a volala. A kde by se nejdřiu pes vozval, tam votud by přišel ženich.“

Ale ke všemu výkladu konec učinil první „koladník“, spustiv přede dveřmi basovým hlasem laškovnou „koladu“. Zpíval o koláčích. Jak chtěl péci, ale nebylo prý peněz, ledva na kvasnice, a s těmi prý bylo ještě nejhůře.

„Třikrát (prý) sem pro ně byl
a ještě více.
Sládek dycky broukal,
kvasnic mi nenechal,
a tu bylo zle.“

A já se obrátil
a šel ku Praze,
tam sem kvasnic dostal,
pospíchám zase.

Opět smutek, věřte,† zmrzly mně na cestě —
co žena řekne?!“

* Ba = negace.

** Upečený z rozsekaných sušených hub, vajec, koláčův a másla.

*** Ryby jsou jen výminečně částí vánoční večeře; horský spůsob to není.

* Ve světnici obytní.

** Na levém pobřeží Jizery.

*** Třebas.

† Vězte.

Doma však honem zadělali, udělali, do peci vsadili, ale zle bylo zas.

„Jak jeden vytahla,
hned ho rozlomila —
on byl srazilý!“

Koladník líčil potom ráznými slovy zlost ženinu a žalostnou scénu s ubohým manželem, na nějž posléze vše se svezlo, tak že jen útěkem z domu bylo se mu spasiti. Potom naříkal dále:

„A já od té doby
doma sem nebyl;
sou-li ještě v peci
koláče, nevim.

Koladovat musim,
o kus chleba prosim,
těžce se živim.

Tak vás snažně prosim,
kolady dejte!
Jaky já hody mám,
si nežádejte!“

A ukončil upřímnou radou, jak mužům se chovati vůči zlobivým ženám.

Podobných kolad slyšeli jsme několik. Obyčejně jednaly o výpravě k jeslím, o shonu darů pro Jezulátko, ale vše to je v nich věcí vedlejší. Ku příkladu v koledě o výpravě dvou pastýřů s kozlem líčí se jen hádka pastýřů, když shledali, že kozel ze chlívka zmizel.

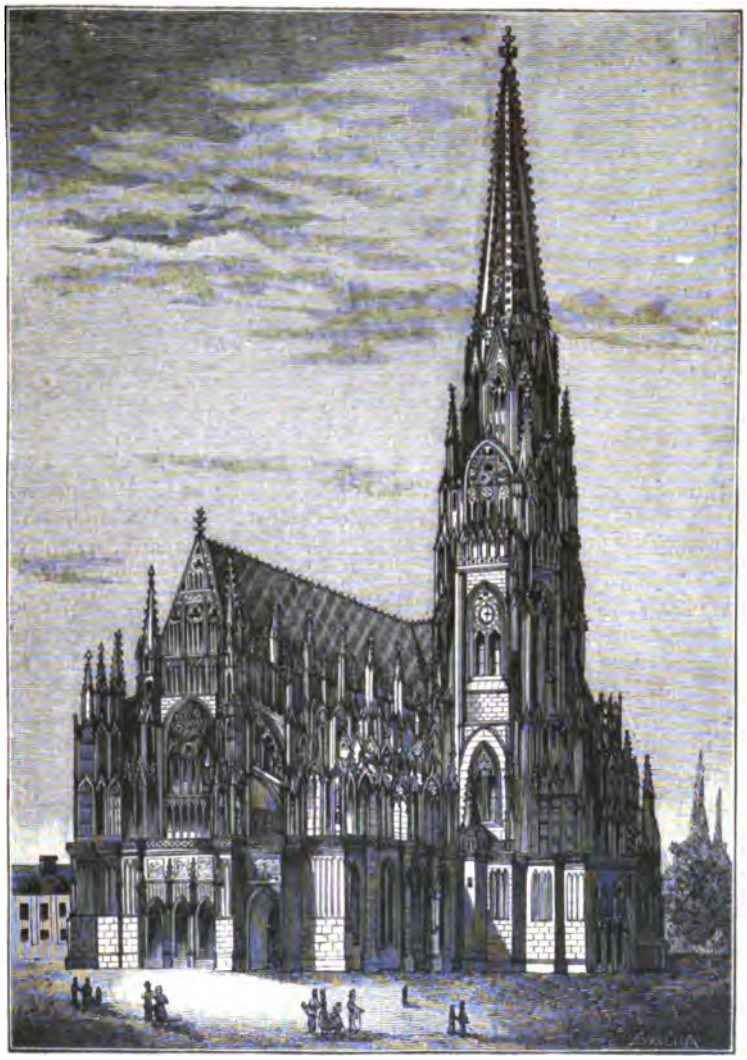

Kathedrální chrám sv. Vítský na Hradčanech po dostavení.

O výpravě hudebníků jednaly též některé, byly pak všecky kolednicky naivní nebo žertovné.

Avšak poesie štědrého večera, kterou jsem i přes nedostatek starých vánočních obyčejů přece v útulném kroužku zpozoroval, náhle byla zatlačena nejvšednější prosou života, či chcete-li, poesií druhu naprosto jiného.

Ve dveřích na samém prahu kdosi hřmotně zadupal a vřískavým vypitým hlasem improvisoval novou koladu:

„Vodeuř mně, má milá,
zimou se třasu!
Vodeuř mně, má milá,
kolady ti nesu!“

A do sednice vrazil nový host, člověk malý, suchý, s chlupačkou na hlavě, nesa v pravici sklenici piva, a všecek rozjařený.

„Pámbu dobrej večír! Dobrý pochutnání!“ pozdravil.

„Nápodobně. Vítám tě, Šímo!“ řekli domácí, a Strynka popošla mu vstříc. Byl to její bratr. Ale o něm třeba šířeji se zmíniti.

V malém baráčku pokrývače břidlicí Mařasa bydlil Šíma na podruží. Šíma byl „šlejfíř“, brousil „drátáky“.* Toho času měl už tři malé dcerky, které mu „navlékaly“. Sám brousil ve dne, žena večer, a byla-li nouze, brousil do půlnoci, žena od půlnoci.

Jenom v létě býval sám, kdy žena nosívala zeleninu neb ovoce do „Němec“,** a tu maje úplnou zvůli, užíval její nepřítomnosti dosti vesele.

„Jak vona Rozára zas peníze přihatí, strejče,“ říkal, když v hospodě nechtěli uvěřit, a Rozára s těžkým košem na zádech obcházela „nahoře“ dům od domu, skládala utržený krejcárek ke krejcárku, a doprodavši nezapomněla nikdy přinésti Šímovi a dětem housky.*** Doma pojedla, poklidila, poplatila dloužky, s mužem se pohádala a odešla na novo.

* Skleněné sekané perličky, jež brousí se byvše navlečeny na dráty.

** Do německých míst kolem Tannwaldu.

*** Dárek z cesty, původně ovšem houska.

V „zejmě“ bývalo se Šímou hůře; žena byla doma, musil brousiti. Stalo se ovšem často, že vybral si od felegra peníze napřed a v nejbližší hospodě je prohrál, k tomu pak ještě hodinky nebo kabát, ale také se stávalo, že Šíma třeba čtvrt roku nevyšel ani z baráku, jen „s cojkem“ * zápasil, a jediný jeho požitek bývala dýmka, jež jako by s jeho ústy srostla. Náhle potom pak zas jako když to naň hodí — řekl si, přestal pracovati a kolik dní vyseděl v hospodě při kořalce, při pivě a kartách, ano píval i červené víno z půllitrové sklenice.

Takový byl Šíma, který se tu objevil.

„Na, Francko naše,“ obrátil se ke Strynce, „na, ďúče, na — tuhle sem ti přines kolady.“ A dával jí pivo. Ale honem si vzpomněl na povinnou zdvořilost vůči hospodáři.

„Ach, čkej, Francko naše!“ řekl a blížil se ke stolu. „Strejče náš!“ pravil, podávaje sklenici dědečkovi.

„Ale co bys to, Šímo —?“ bránil se ten. „Dyť naši taky pošlou. — No di, dětino — ále, ále — Tak jen mě asi nepolej — —“ Musel připiti, a každý kolem stolu.

„Třás já byl žebrák, pánové,“ omlouval se Šíma sebevědomě, „ale peníze — peníze si eště dovedu vydělat.“

„Měli ste houby, Šímo?“ ptala se hospodyně, nesouc mu na pekáči houbovník. „Přisedni tuhle — no pot — ále —“ pobízela jej, když odmlouval.

„To víte, tetko naše,“ pravil, „pěkně děkuju, zaplať pámbu — ne, sem taky po nich; měli sme. Víte, já houby hrozně rád. To vona, Rozára — Inu, inu — tak dyž to musí bejt! Ale na vodslouženou, tetko naše! Až zas přidete k nám —“

Vzal si a jedl. „A esili pak ste měli taky semlbábu?“ ptal se. „Ne? To Rozára zas udála! Víte, já hrozně rád — takle s rozin — s rozinkama,“ mluvil pojídaje plnými ústy. „A čaje sme si uvařili,“ řekl s vysoka, ale jako malicherně. „Nó — á — koláčů máme taky po dvou věrtelich a —“

Ale houbovník tetky Balouštice zaujal jej tou měrou, že i po této skvělé vlastní hostině věnoval se mu nacelo a umlkl.

Na Stryncových očích, které starostlivě provázely každý pohyb jeho, bylo zřetelně viděti, kterak jich majitelka se obává, že milý bratříček na konec pozře ještě i lžíci s pekárkem.

* Stroj pro broušení skleněných korálů. Od r. 1884. šíří se tu vodní a parní brusírny, které velice práci usnadnily, ženouce brus po továrensku, kdežto na cojku žene se šlapadlem.

Tomu však předešel výstup nové osoby na jeviště vánočního dychánku Balouškových.

Vešla zticha jako duch, a bledá, s červenýma očima, udřená, přihnutá, jako by stále cítila tíhu plného koše na zádech, stanula založivši ruce na prsa u samého Šímy. Šátek svezl se jí na šíji. Ohledla se kolem a teprve když jí řekli: „Vítám tě, Rozáro!“ pozdravila. Šíma jedl dále.

„A tak ty ták?“ pravila žena.

„Pane, to už ju!“ odvětil muž ani se neohledluv.

„Teď budeš teda eště vymětat cizí staveni, aby se ti dali najíst, lancouchu?“ Rozára činila * dále odmítnuvši nabídku hospodyninu, aby si brala s mužem. „Včerás moh všecko propit a dát babě žaludský,** co sem vyšlejfovala? — Vidite, tetičko,“ obrátila se k hospodyni, „to si toho naporoučel, co všecko uvařit, a peníze mi vzal, a já — já — (dala se do pláče) já asi*** eště na to kafe sehnala a za poslední šesťák sem koupila housek, a von —“

Usedla plačíc ke Strynce.

Nebudu popisovati scénu až do konce, jejž spůsobil čeledín Francek tím, že odvedl Šímu domů. Zmíním se pouze, že Šíma byl jedinou příčinou, proč sňatek Franckův se Strynkou byl pořáde odkládán. Pro padesát zlatých, jež měla za bratrem jako pretensi po rodičích.

Vzpomněl jsem si na milý párek, když jsme se rozcházeli toho večera, pohravše v karty o ořechy. Byla právě hodina, kdy podle zdejší pověry ve chlévích hovoří všecka zvířátka, a šel jsem schválně mimo chlév a stáj. Snad tam bylo dosti tlumeného hovoru, jeť mezi chlévem a stájí malé okénko. Ani sice ne, co by hlavu prostrčil, ale velké dost, aby jím proletlo několik slůvek, jako: „Franino!“ a: „Francku!“

Abych se dotekl ještě ostatních dní vánočních, uvedu slova dědečkova z odpovědi na moje pozvání na druhý den: „Na bóži narozeni se nechodí pobejt. Až na koladu (na druhý svátek). Na Štěpána je muzika a na Jána se pije.“

Na Štěpána také stěhuje se čeleď. Od Baloušků odešli oba. Hospodář Francka nerad ztrácel, ale ten jinak nedal. „Víte, strejčku“ — řekl — „dokud sme jen tak (myslil Francku Strynovou), eště. Ale až bysme se vzali — víte, se sklem se jí dřít nedám.“

A tak odešli do kraje. Bezpečně jsou již svoji, aby byl příznivý konec písničky.

* plísnila.
** Žaludské eso.
*** aspoň.

OČAROVANÝ KNÍŽE.

Ukázka z „Wiesnerova Pohádkového Album.“

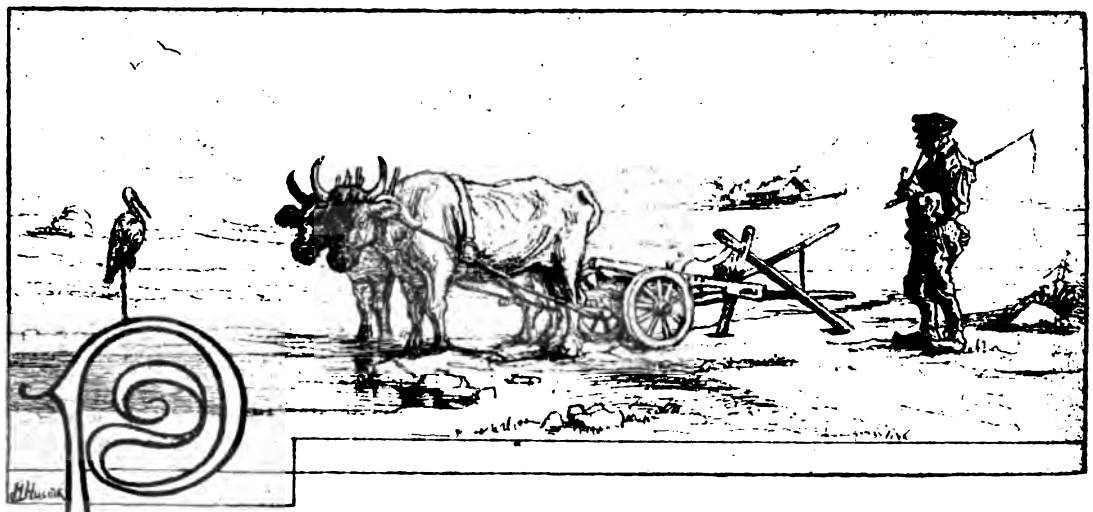

Řede mnoha a mnoha lety byl v jisté vesnici kmotr Vávra. Neměl sice statek ani lány polí, ale byl proto přece spokojeně živ. Měl pořádnou ženu i hodné zvedené děti, měl chleba i mléka vždycky do syta, o nějakou buchtu v neděli nebylo nikdy zle a čisté, zdravé vody se mohl napíti, kdy chtěl. Ale přece Vávru více těšilo, mohl-li býti samoten, proto nejraději odjížděl s pluhem na pole nebo s vozem do lesa.

Miloval ticho a pokoj, a toho u dětí ani u ženy neměl.

Vůl a kravka, které měl do vozu zapřažené, pranic mu nevadili, ba byli jeho nejmilejšími společníky. Však to byla také hovádka! Pěkná a tak tichá jako Vávra sám, ba mnohem tišší než on. Už kravku aby byl pohledal, byla celá tmavočervená, měla na čele malou bílou lysinku a proto jí říkali lysá. A vůl, ten teprva byl hezký; měl sice barvu tmavší než lysá, ale hlavu rezavou, jakoby ji byl zlatem posypal, a proto se jmenoval zlaťák.

Vávra měl zlaťáka radši než lysou, tak rád, že zlaťákovi nikdo ani křivého slova říci nesměl, aby nebylo zle. Sám je také prací nepřetížil, a obě zvířata tak na to zvykla, že i s prázdnem chodila jen co noha nohu minula.

Vávrovi nejmilejší bylo orati. Půda jeho polí [illegible]a písčitá, pluh šel tak lehce a spřežení táhlo hladce, že Vávrovi srdce v těle se smálo. Jen až pole šlo do kopce, rádi se všichni zastavili; i si Vávra lehl k mezi a díval se přimhouřenýma očima na svá milá hovádka.

Jednou časně z jara oral u lesa, a bylo tenkrát dusno jako v letě. Ještě nebylo poledne, ale na Vavru šla dřímota. Dlouho se jí bránil, ale zastavil u příkopu, ulehl si a díval se na milá hovádka. Ta stála moudře, a jen sem tam po nějakém střečku ohnala se ohonem nebo střihla ušima. Vávrovi sklížily se pomalu oči a brzo usnul.

Když se za chvíli probudil a na hovádka se podíval, myslil, že snad ještě spí. Na místě zlaťáka stál muž jako hora s rezavými vlasy a černými vousy, v široké kytli, ale byl zapřažen a na hlavě měl ohlávku zlaťákovu i s chomoutem.

Vávra hrůzou zavřel oči. V tom zabučela lysá, a muž pravil Vávrovi:

„Nelekej se, dobrý muži, ale raduj se, neboť je to tvá zásluha, že ze svého dlouholetého očarování jsem vysvobozen. Zlý čarodějník dal mně podobu tvého zlaťáka. Ó, jak ti děkuji, že jsi mi nikdy ublížiti nedal, ale kromě poděkování chci se ti také ještě bohatě odměniti. Ve své vlasti jsem velmi mocným knížetem, všecko přede mnou se jen třese; věř, že budeš na mne pamatovati.“

Vávra nemluvil jak živ s pány, proto nevěděl, co si počíti. Ale za chvíli přistoupil k muži a pravil:

„Vzácný pane, odpusťte mi, že jsem vám říkal zlaťáků a že jsem k takové hrubé práci vás nutil. Jak rád bych to napravil!“

„Tot můžeš! Nejprve mi sundej ohlávku a postraňky.“

Vávra to udělal a pozval knížete k obědu. Kníže pravil: „Půjdu s tebou, zařekneš-li se, že nikomu o tomto proměnění ničím se nezmíníš. Mám mnoho mocných nepřátel, a pak by i tebe zastihl trest!“

Vávra vedl tedy knížete do svého domku zadem. Přelezli plot, dostali se nepozorováni do dvorka a odtud do komory. Vávra vypověděl všecko ženě, nařídil, aby i s lysou teď kloudněji zacházela — vždyť by to mohla býti kněžna — a na poledne dobrý oběd uvařila. Ale po radostech nastaly brzo starosti.

„Jak pak budu zejtra orat?“ vzdychl si Vávra.

„Musíš jiného vola přikoupiti,“ pravila žena, „at ti kníže na něj něco přidá!“

„Což on by dal, ale teď nemá, dá, až se domů vrátí. Nu, neškodí, vezmu zatím z truhly a hned odpoledne se do města na trh podívám.“

Při obědě jedl vysvobozený kníže za dva, a když Vávrovi to bylo divno, pravil:

„Divíš se, dobrý muži, že mi tak chutná? Vždyt jsem neměl kolik let lidského pokrmu v ústech!“

Po obědě kníže projevil přání, že by si rád ulehl a po lidsku jednou zase v peřinách pohověl. Selka mu v komoře ustlala a zamkla, aby nikdo nezvaný náhodou na něj nepřišel.

Zatím spěchal Vávra do města pro nového tahouna.

Na trhu bylo mnoho dobytka, a div divoucí, Vávra po dlouhém vybírání shledal se tam se svým zlaťákem.

Mnul si oči, protíral, ale nic na plat — to byl zlaťák!

„Vzácný pane, což jste už zase zaklet?“

Zlaťák zavrtěl hlavou.

„Že ne?“ divil se kmotr, ale nevěřil mu. Měl tisíc chutí, koupiti zlaťáka a znova jej osvoboditi, ale vzpomněl si, že ještě za první vysvobození ničeho nedostal. „Nač bych se do toho pletl. Ještě abych sám tak k něčemu přišel. Beztoho mám s tím jenom škodu.“

A když viděl, že zlaťák se nekouká, ztratil se honem mezi lidmi, v sousední ulici z čerstva smluvil prvního vola, kterého shlédnul a spěchal s ním rychle k domovu.

„Ženo, už je zase zaklet!“

„Bláznís-li, ty starý?“

„Neblázním. Zlaťák je zase na trhu, ale já jsem ho nekoupil. Jak povídám, je zase zaklet!“

„Ale co ti napadá! Vždyt leží dosud v komoře; tady máš klíč, podívej se!“

Vávra šel se ženou ke komoře a otevřel zvolna dvéře; zrzavé vlasy a vousy čouhaly z pod svrchnice.

„Vidíš, že je tu!“ pravila žena.

Ale Vávra nedůvěřivě přistoupil k posteli a odhrnul peřinu. Kníže byl ten tam, jen vousy a vlasy tu zanechal.

„Vidíš, že je zaklet!“

„Není, to byl zloděj! Starý, to byl zloděj! Hled, dubová truhla je vypáčena a mé tolary jsou pryč! Zloděj!“

Vyběhla na zápraží a volala o pomoc.

„Toho asi sotva dostanete,“ povídal jí soused. „Hned po poledni přeskočil nějaký roztrhaný chlap vaši zídku a utíkal s velkým rancem k lesu.“

„Ach, ano, měli jsme tu velkého pána,“ hořekoval Vávra, „v komoře se všecko před ním třáslo, každý hřebík ve zdi! Kýž ho tu mám! To bych ho nepěkně počaroval!“

„A byli jistě dva,“ dodala žena, „jeden odpřáhl zlaťáka a odvedl na trh, a druhý dal se zapřáhnouti! Starý, tys si jistě na poli zdřímnul!“

„Ach, ano, do nejdelší smrti to neudělám. A vy hovádka počkejte, jak teď budete tahat!“

Vávra dostál slovu, nezdřímnul si v poli nikdy, a spřežení musilo tahati dvojnásob.

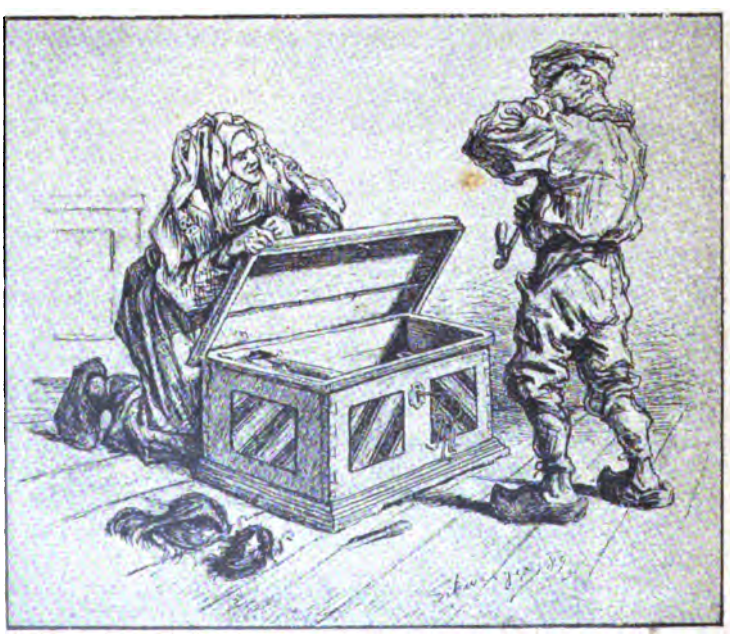

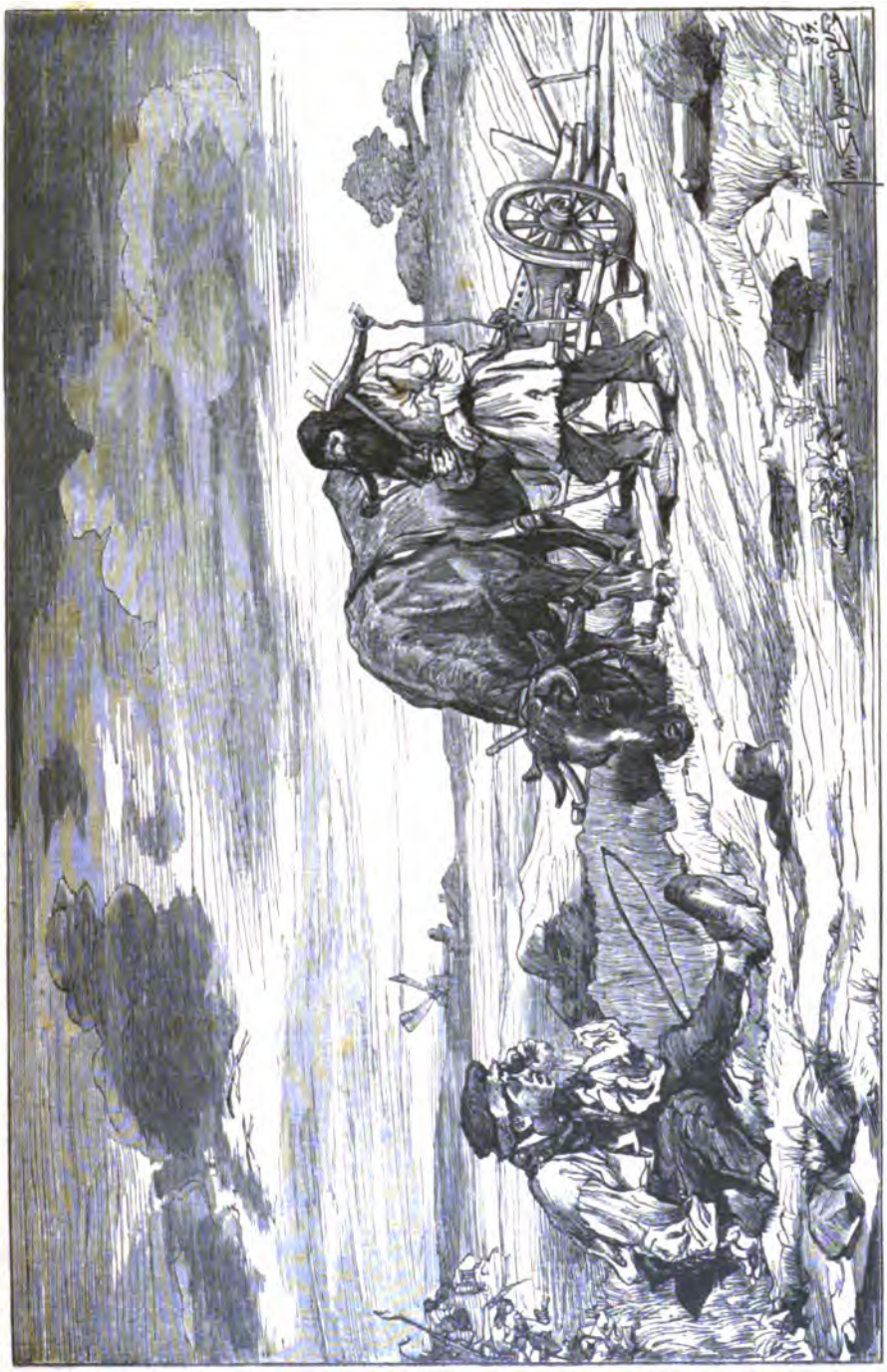

OČAROVANÝ KNÍŽE. Illustroval Jan Schwaiger.

S PRAHU SLÁVY UMĚLECKÉ.

Varšavská črta. Napsal **EDVARD JELÍNEK.**

(O slávě umělecké. — Česlav a návštěvy u něho. — O polské hudbě a vzájemnosti hudební. — Dvě dámy, rodinná historie a příčina jich příchodu. — Mudrování o tom. — Dobročinný koncert. — Jak to tam vypadalo. — První vystoupení slečny Marie. — Referenti v hledišti a na chodbách. — Česlavův poslední úsudek. — Úsudky jiné. — Nenadálé změny. — Po čase. — Výňatky z památníku slečny Marie.)

Neřeknu zajisté nic nového, povím-li, že cesta k umělecké slávě vysázena je velmi často bolestným trním. To jen tak zvlášté vybraným miláčkům Štěstěny podaří se někdy, že si hravě vylezou až k nejhořejšímu příčelíku. Nerozhoduje vždy jen sám jediný talent; tlačit pomáhá také vytrvalost, odhodlanost, šťastný sběh okolností a sto jiných všelijakých pružin všedního života. Někdo dělej co dělej, a nedostaneš se nikam, kdežto ten druhý jakoby sám byl strkán ku předu. Na tisíce skutečných talentů zdřímlo již pod tíhou překážek a nezdarů — opouštějí kolbiště dříve, než síly své na něm náležitě mohli vyzkoušeti neb vycvičiti. Nespadl prý žádný mudrc s nebe, ale rozmarnost světa chová se ke kandidátům mudrctví zřídka se šetrností povzbuzující a posilující. Proto asi tolik nešťastných orlů, kteří by rádi vzlétli k slunci — ale nikdo jim nepomáhá a těžké zkušení sráží je zpět k zemi, od níž daleko jest k ideálům, vznětlým v mladých prsou. Marnivé sny rozpadají se a zbývá jen nehezká nahota skutečnosti.

O takových věcech často mi vyprávěl přítel Česlav, jehož úsudku jsem si vážil jako hlasu střízlivého zasvěcence. Znal on život umělecký z blízka, od mnoha let točil se v jeho víru a prakticky prohloubal jej až do nejjemnějších stránek.

V době, do které vpadá tato vzpomínka, byl přítel Česlav hudebním referentem vynikajícího a důležitého listu ve Varšavě. Jeho sláva referentská netrvala sice dlouho (přečkal ji třetí rok našeho přátelství!), ale v mé paměti zachovala stopu vděčnou a trvalou. Víte . . . přítel Česlav nepatřil do armády chlebařů, kteří slouží za žold každému a jak kdo chce. Ne! Po otci zdědil výnosný domek a své hudební referentství prováděl výhradně z umělecké záliby. Jsa náruživým milovníkem hudby a vedle toho odborníkem vzdělaným, přijal na se závazek vyplňovati hudební rubriku spíše ve prospěch věci, než ve prospěch vlastní osoby, kterou ostatně vždy stavěl na poslední místo. Slovem — šlo mu o hudbu a těšilo jej, že jeho hlas nabýval čím dále tím větší váhy. Jeho šifra byla v povolaných kruzích dobře známa a co označovala — nevážilo se lehce. Přítel Česlav sám ani nevěděl, jak se stal figurou důležitou, pozorovanou, někdy i rozhodující. Načrtnul několik slov, a co pověděl, to dávalo skoro tón. Také umělci měli jej rádi a nedělali si posměch z jeho úsudku, což se pánům referentům často dostává za úděl. Nevybočoval totiž nikdy z míry a dobrá či zlá jeho nálada nerozhodovala nikdy. Vždy hleděl jen k věci, povídal otevřeně pravdu, ale neštípal. Bylo to tak již v jeho povaze, že mu byla mstivost ctností neznámou a nepochopitelnou.

K tomuto tedy Česlavovi chodíval jsem na návštěvu téměř ob den. Dobrák! Nikdy jsem mu nepřišel nevhod, naopak vždy mne vybízel k častějším návštěvám, kteréž měly pro mne ovšem i význam praktický. Přítel Česlav objeviv totiž v mé osobě neobyčejného barbara na kolik se týče polských věcí hudebních, sám se ochotně nabídnul, že mne seznámí alespoň trochu s dějinami polské hudby, netoliko národní a historické, ale i moderní.

Byl bych zajisté bídným pohanem, kdybych se k laskavosti choval netečně. Ostatně bytek páně Česlavův na Senatorské ulici měl všechny půvaby roztomilého mládeneckého brlohu, tak že nebylo pranic nepříjemno spočinouti v měkké jeho pohovce, a vyslechnouti si malý jeho koncert. Nescházel při tom ani samovar, a také k popelníčkům a sirkám ruka vždy pohodlně dosáhla.

U příležitosti takových mých návštěv probíral přítel Česlav na klávesách svého převýborného piana téměř celičkou hudební literaturu polskou. Šlo mu o to, abych ji poznal a snad jen k vůli mně harmonisoval nejednu starou polskou píseň. Jsou to hezké věci, věru, a našim pánům muzikantům vřele doporučuji, aby trochu čileji si všímali čelných památek staré polské hudby. Zejmena XVI. století bylo bohato. To, co po sobě zůstavili Sebastian z Falsztyna, Martin ze Lvova, Václav Szamotulski, Garczyński, Mikuláš Gomółka a jiní — není jen tak. Mohutné zvuky staré hudby polské pronikají hluboko do srdce — do té samé hloubky, z níž vynikly. Česlav vždy říkával, že více bychom sobě měli všímati těchto drahocenných památek *zbožnějších časův*, kteréž daly podnět ku znamenité instituci „Krakovského tovaryšstva roratystův.“

Kromě starých skladeb hrával mi přítel Česlav také písně národní a vlastenecké — ovšem při zavřených oknech, aby tím nepodráždil jinak

poctivého plukovníka Nikolaje Andrejeviče, který bydlil v témž domě. Ba, ve Varšavě není radno zaintonovati si „Polska ještě nezhynula“ — hned máte policii a vyšetřování na krku. Což teprv velebné zvuky hymny „Bože, co's Polsku ....“, „V dýmu požáru ....“, to už hned hlavu dolů! Slavná policie Varšavská zakázala při své příkladné horlivosti zazpívati v divadle i — „Kde domov můj!“

Inu, to jen tak ze zásady ...

Jinak bavili jsme se také bádáním sourodosti nápěvů polských a českých národních písní, t. j. písní lidových, při čemž jsme dospěli k úspěchům neobyčejně zajímavým. Ani byste neřekli, co máme společných písní, zpívaných v Čechách i v Polsce. Celá řada krakoviaků a jiných písní polských shoduje se co do nápěvu s nejoblíbenějšími písněmi českými. Česlav o tom napíše učený článek — proto přestávám na těchto stručných slovech. Nerad se pletu jiným do řemesla, leč tentokráte jen sebezapření a uznaná povolanější odbornost Česlavova zmahá mou choutku.

K závěrku našeho koncertu dostalo se mně z pravidla nejkrásnější arie z třetího aktu Moniuszkova „Strašného dvoru“, s níž splynuly, jako by za odměnu dobrého chování a vzorných mravů, líbezné zvuky české národní hymny.

„Kde domov můj!“

Tu písničku člověk rád slýchá za hranicemi, zní, jakoby byla pozdravem z vlasti. Maní schýlíš čelo a zadumáš se ...

Ale, prosím, nemyslete si, že můj pobyt u přítele vyplňovala výhradně hudební produkce. Ne, někdy přisednul také ke mně do druhého koutku pohovky a rozpovídal se. Rozumí se, že hlavně o věcech uměleckých, začež také já mu navzájem vyšeptal všelicos. Tak svěřil mi množství zajímavých hudebních i zákulisních historek, odkrýval přede mnou partiky a šmejdy, tropené pod pláštíkem „umění“. Ani Varšava není prosta intrik, v jejichž síti souží se nejedna dušička lidská. Věci, o kterých mně vyprávěl přítel Česlav, nebyly právě k smrti a dějí se všady, ale to je neutěšené, že otravují jinak čistý vzduch. Reklama, protekce, přízeň a nepřízeň .... toť okolnosti, které ztrpčují zápasiště.

Ale nepověděl jsem ještě, že schůzky naše občas byly přerušovány. Někdy zaklepal kdosi na dvéře a přál si pohovořiti s „panem referentem“. Bývali to obyčejně lidé, kteří přítele mého všelijak potřebovali! Ano, potřebovali! Domyslíte se snad laskavě, oč navštěvovatelům běželo. Překročovali práh jeho nesměle, skromňoučce, ostýchavě, ne vždy, ale po většině .... Vždyť to byli s nemnohými výminkami tvorové, jimž velice ještě šlo o několik příznivých slov v novinách, o referentskou shovívavost, ohled, dobrou vůli .... Tu naskytala se mně vzácná příležitost pozorovati na těch lidech, jak se povaha a chování mění .... Přítel ujišťoval mne, že slavný nyní tenor s převysokým svým *C*, který se dnes směje celému světu — zrovna tak začal. Ale zapomněl prý o těch časech, a dělá furianta k omrzení.

Ale ku cti přítelově musím dodati, že přes vědomí, jak to na světě chodí, neobyčejně vlídně se choval ke všem, kdož na jeho dvéře zaklepali. Leč pozoroval jsem na něm také, že některé návštěvy rozrušily cele dobrý jeho rozmar. Příčiny toho nezůstaly mne tajny, i vím, proč Česlav, vyprovodiv někdy navštěvovatele zdvořile ke dveřím, vracel se zasmušile a nevesele. Schyloval hlavu a povzdechl si pln lítosti.

Tu stalo se jednoho dne, právě v okamžiku, kdy přehrával mi výtečnou polonézu Ogińského, že kdosi na dvéře tichounce zaťukal. Bylo to právě v čase oficielních návštěv.

Na dvojí vyzvání: „Prosím!“ dvéře se neotvíraly, teprv po třetím, důraznějším pobídnutí vrzly pomalounku. Tak jako když vstupuje žebrák. Bojí se, aby snad nepřišel v nevhodnou chvíli a nepokazil si úspěch žádosti své hned při prvním kroku.

Trapné podívání.

Česlav vstal od piana a zaplašiv rázem chmurku nevrlosti, která před okamžikem čelo jeho zakalila, šel vstříc s patrným příznakem člověka ochotného a přístupného. To dodává lidem odvahy.

Bože! Vstoupila do komnaty stará, shrbená, šedivá paní a za ní hned dívka — poupě teprv včera rozvité. Aha, maminka a dceruška!

Sáhal jsem po klobouku.

Přítel však pokynul a zdržel mne. Zůstal jsem tedy a stal se svědkem.

Než obě dámy došly k pohovce, uplynulo uprostřed omluv a poklon několik minut. To právě stačilo, abych povšimnul si nenadálých navštěvovatelů.

Dle všeho nebyli to lidé, jež štěstí a blahobyt provázely od kolébky. Zračí se to zřejmě ve tváři, odění i chování se. Starší paní slušně byla oblečena, ale ne elegantně, jak to bývá ve Varšavě i u lidí méně zámožných. Tak se mi zdálo, že její mantila již před několika lety na rub byla převrácena. Lesk i barva látky nepochybně změnily původní svou podobu. V řasách sukně postřehnul jsem hodně vybledlé pruhy. Jen rukavičky svědčily, že teprv dnes z rána za příčinou důležité návštěvy vystřídaly jiné .... Toileta mladé dámy byla ovšem nádhernější, ač také jevila, že nemalá její část pocházela z domácí dílny krejčovské. Střih se nepodařil úplně. Za to měla hezounký límeček u krku a na rukávech — to se dělá doma bez obtíže. O slunečníku povím, že by byl jiný, řekl bych modernější, kdyby ... Také klobouček byl by křiklavější, kdyby ...

Ostatně vše vypadalo tak, jako by matka všechnu toiletní „nádheru“ soustřeďovala na dceruške. Zajisté nejedno si sama upřela a strhla, jen aby Marie bohatěji a elegantněji vyhlížela. Nepodařilo se to sice dobrému srdci matčinu docela, ale aspoň nikdo nemohl říci, že je oblečena středně neb zanedbaně. Kdyby varšavské dámy neprováděly přemrštěnou eleganci — i Marie ná-

ležela by málem k elegantkám. Byl při ní jakýsi milý soulad barev a neocenitelný vkus, jenž nahražuje mnohý zevní lesk. Vše to pozoroval zajisté také přítel Česlav, ani jemu neušla zjevná chatrnost, ale jako dobře vychovaný člověk choval se snad právě proto k oběma damám neobyčejně úslužně a šetrně. Nebyl by se jinak choval, ani kdyby dámy byl ohlásil premovaný lokaj. Vidíte již z toho, jaký byl můj Česlav výtečný člověk.

Povím ještě, že obě dámy činily vzezřením svým dojem nad míru příznivý. Ta starší — to obraz pravé matky, sešedivěvší od starostí pro blaho své rodiny. Z její dobrotivého oka sálala ona vroucí láska, kterouž neumím vylíčiti než prostými slovy: „maminčino milování“. Bylo na ní viděti, že žila a toužila jen po štěstí svých dětí. O dcerušce smím říci, že nebyla kráskou oslňující, i nenapadá mně snad pro effekt srovnávati ji s kněžnou Lubomirskou. Ne, nebyl to zjev neobyčejný, jen dívka svrchovaně příjemná, jejíž hlavní půvab spočíval v oné dívčí přirozenosti a líbeznosti, která neuchvacuje k okamžitému horování a blouznění, která však zvolna a účinně rozněcuje srdce k přátelství. Z takového přátelství vyvíjí se láska spíše, než z pouhého obdivu. Oko měla překrásné, a je-li oko okénkem do duše, spatřil jsem tenkráte dušičku nejkrásnější.

Prvotní tento dojem, vzniklý téměř v okamžiku, upevnil se v nás, když se byla stará paní představila. Zaslechli jsme jméno nám oběma dobře známé. Patřilo rodině velmi řádné a zasloužilé nejedním spůsobem. Také oni byli někdy zámožní a žili ve šťastnějších společenských poměrech. Nezaviněným neštěstím rozdrobil se majetek a co zbylo, pohltila konfiskace. Otec rodiny zemřel ve vyhnanství kdesi v Saratovské gubernii. Pak to šlo od stupně k stupni, až teprv syn jeden dorostlý alespoň poněkud byl s to zachrániti rodinu od úplného úpadku. Žili tak tak . . . protloukali to. A když Marie dospívala, namluvili jim lidé, že má znamenitý hlas, který zanedbati bylo by prý hříchem. Věnovali tedy tomu hlasu všechnu péči a seč byli, poskytli dívce příležitost k odbornému vzdělání. V šestnáctém roce dívčího věku spatřovali ji na prahu — kariéry. Zazpívala tu a tam, pochválili ji zejmena staří mládenci a pořadatelé domácích zábav, až konečně dostalo se jí cti vystoupiti také před širším obecenstvem na dobročinném koncertě, pořádaném ve prospěch jakés varšavské útulny.

Poprvé před širší veřejností!

Za takových okolností ocitla se matka s dcerou u přítele Česlava . . . vlastně, abych správně se vyjádřil, u referenta důležitého varšavského listu. Rozumíte.

Omluviv̌si dříve „velikou svou smělost“ a prosíc, „aby odpustil, jestliže přišly v okamžiku nepříhodném“, projevila stará paní ve vší důvěrné prostotě příčinu svého příchodu.

„Pozejtří vystoupí moje dcera poprvé u veřejnost. Dovoluji si tudíž představiti se vám jako její matka a prositi vás, abyste jí byl shovívavým soudcem . . .“

Česlav uklonil se oběma paním a sám dal podnět k souvislejší rozmluvě, kteráž plynula z bohatého ručeje — životní otázky.

„Slečna hodlá se tedy věnovati dráze umělecké . . . snad zpěvu dramatickému?“ pravil „pan referent“ maní, obrátiv vnímavý svůj zrak ku kandidátce divadelní slávy.

„Ano!“ odvětila sotva slyšitelným hláskem slečna Marie, sklopila hlavu a zamlkla.

Slečna Marie byla totiž ještě podlotkem, jak Poláci říkají, a v cizí společnosti mužské přicházela do rozpaků.

„Ano, zpěvu dramatickému,“ odvětila a za dceru rozpřádala matka rozmluvu, „byla již rok v Drážďanech a jestliže pozejtří osvědčí svůj talent, pošleme ji na další vzdělání do Milána . . . ovšem, prostředků k tomu není přebytek, ale jedná-li se o zajištění budoucnosti dítěte, posvětí se i ostatní. Seženeme ještě tolik, aby rok neb dvě leta mohla tráviti v Miláně. — V rodině naší není majetku, snažím se tedy, aby každé dítě obstálo uprostřed světského egoismu a obecného opuštění. . . . Prosím vás, nehoruji pro život divadelní, vím, že dítě mé vší povahou svou lépe by se hodilo pro tichý krb domácí, pro nějž byla vychována tak pečlivě a starostlivě, ale za našich časů — vždyť znáte tu zlatou mládež . . .“

Česlav se trpce usmál, a ačkoli stará paní nepověděla vše, přece jsme pochopili slova, jež zůstala vězeti na její rtech.

Rozmluva zbočila pak na théma všeobecně umělecké, při čemž se přítel přesvědčil, že slečna vynikala nad prostřednost ženské povrchnosti. Náhledy její byly vybroušeny, svědčily o skutečném vzdělání a vkusu esthetickém, což bylo zajisté nejslabší stránkou „páně referentovou“. Bavil se výborně, nad vše očekávání protahoval rozmluvu a tak se mi zdálo, jako by slečnu zkoušel.

Tu však obě dámy náhle vstaly a omlouvajíce se opět a opět, měly se k odchodu.

„Kdy hodláte slečnu vypraviti do Italie?“ vece Česlav vyprovázeje dámy.

„Hned po koncertě!“ zněla odpověď.

„Hned po koncertě . . .“ opakoval Česlav.

A když se přiblížily ke dveřím, ještě jednou zastavila se stará paní: „Smíme tedy doufati ve vaši laskavost?“

„Přijdu zajisté na koncert a učiním seč jsem . . . co bude možné. Nepochybujte, že přeji dceři vaší to nejlepší!“ Pak jsme se uklonili a dámy zmizely na schodišti. — —

Abych pravdu řekl, poslední slova Česlavova pranic se mi nelíbila. „Učiním seč jsem, co bude možné . . .“ To říkají ministři deputacím a páni radové prosebníkům, když napřed vědí, že neučiní k vůli ani to nejmenší!

Česlav vrátiv se k pohovce svěřil mně zcela upřímně, že spatřuje v slečně Marii to, co u mnohých dívek postrádá. Je-li prý tak dobrá zpěvačka, jak je příjemna — postihne Reszkovou i Kochan-

skou. S jakýmsi neobvyklým nadšením chválil trefnost její odpovědí, rozumovou prohloubenost spojenou s ozdobnou skromností a jemností Avšak Česlavovo nadšení měnilo se znenáhla v zádumčivost. Tak mani padla naň dumka, umlknul, a sotva že vydechnul stesk, že někdy velmi nepříjemno bývá býti — referentem.

„Mám o ní psáti — představ si, jak to bude nemilé, ukáže-li se její hlas nedostačitelným, talent její jen pouhou fixní ideou, vysněnou planými tužbami a samolibostí mateřské lásky. Přese všechnu chvilkovou shovívavost kritiky spěje slečna Marie v tom případě jen strašným sklamáním vstříc. Část toho lehne také na naše svědomí... Prodají snad poslední peřinu, aby děvče mohli poslati do Milána!"

Také já jsem se rozhovořil:

„Abych upřímně řekl, líto je mi toho děvčete. I v tom případě, že hlas má slavičí a školu výbornou, nepředvídám její štěstí na divadelních deskách. Uhlídáš, že jí Evropa nebude sypat věnce. Strhne-li ji proud, zakrní v prostřednosti. Ostatně prozírám, že ji žene ke kulisám spíše prósa potřeby, než vlastní tužba. Za to však věřím, že by to byla výborná žínka, která by oslazovati uměla mužovo živobytí. Neplane v ní ta jiskra, která rozdmýchána v žár marnivosti, žene do světa a podnikavosti. Je to tichá holubice, kterou uštípe a ušlape každá intrikantka."

„Člověče, ty mluvíš, jako..." skočil mi do řeči Česlav.

„Chci tím jen říci, pokračoval jsem, že si ji neumím představiti uprostřed zápasiště a opakuji, že se narodila jen pro domácí zátiší."

Zamlkli jsme se pak oba.

Ku podivu, návštěva dam trvala sotva čtvrt hodiny, ale mluvili jsme o ní do večera.

Při rozchodu řekli jsme si v uvážení všech okolností: „Inu, je to bída na tom světě!" —

Rozumí se, že v určitý den dostavili jsme se ke koncertu. Vše vypadalo bledě, sám přítel Česlav byl v náladě neveselé. Obecenstva sešlo se pramálo, neobsadilo ani zakoupená místa. Tehdáž zasvitnul nad Varšavou krásný letní den a tu většina obecenstva se domnívala, že dosti učiní dobročinnosti, když lístky zakoupí — ale na koncert nepůjde. Rozešli se raději do zahrad. Ostatně program nebyl právě lákavý a o poznání nové umělecké hvězdičky stojí poměrně málo lidí. Zář té hvězdičky neměla ještě pověst, nepřitahovala tedy. Ti, kdo přišli, náleželi většinou buď k přátelům spoluúčinkujících, aneb zasedli místa „přátelsky" jim poskytnutá. Tak známý květ společnosti, ono rozhodující jádro, skvělo se svou nepřítomností. Slovem, vypadalo to tam dost nelídně. Po stranách opíralo se o zeď několik nrzutých referentů, z nichž dobrá polovička vyhlížela, jako by již před rokem snědli celý svět. Někteří nudili se — nebylo obecenstva, kterému by mohli na odiv stavěti svou „důležitost". Ode dvou z nich jsem zvěděl, že by prý nebyli ani přišli, kdyby nebyli dali slib naléhavé prosbě paní... To jen k vůli té novačce. Ale uklouznou prý hned po druhém čísle. Podívají se na ni, jak vypadá. O jakémsi čilejším zanícení pro „novou hvězdičku" nebylo ani památky. Ovšem, vždyť před tím v žádném saloně nedělala furore, neznají jí tam a žádná hraběnka ji neprotegovala. Ani jediná neříká jí ma chère. To bude něco pěkného! Asi zas taková fantasie, domněnlost...

Snad jediný přítel Česlav bral věc trochu do opravdy. Seděl vedle mne a mluvil málo. Vím jen, že přál slečně Marii úspěchu nejlepšího. Byl se právě vrátil z předních řad křesel, kdež dlel hodnou chvíli u matky nové hvězdičky. Mimochodem zmínil se, že paní ta velice se mu líbí. A zamlknul zas.

Zatím počal již koncert — čím, není nutno laskavému čtenáři oznamovati. Jak obyčejně, byla pozornost obecenstva při prvním čísle valně rozptýlena.

Teprv při druhém čísle nastalo trochu klidu. Na estradě objevila se slečna Marie.

Ty můj Bože! Přicházela nesměle, jako by ubožátko šla na jatky. Několik rukou zatlesklo na uvítanou, ale zalehlo to jako nic v prostorném, ba příliš prostorném sále. Neušlo mi, že nejprudčeji zatleskal přítel Česlav. Pomohl jsem mu.

Ještě dříve, než zazněly první akkordy průvodu, každý si mohl prohlédnouti od paty do hlavy nejnovější zjev uměleckého kolbiště. A stalo se tak zajisté — v okamžiku ocitla se ubohá Marie v palné křižovatce zvědavých pohledů. Těžce snášela jejich zdrcující sílu. Ani se neosmělila pozvednouti hlavinku, aby hrdě a vzdorně hleděla vstříc do jícnu, jenž toužil již již chrliti kritiku Třásla se, chvěla se... Vždyť jsem řekl, že není stvořena pro jeviště.

Přes to vyhlížela rozmile, jako líbezné dítě, jehož rozpaky nesetkávají se u obecenstva s nevolí. Nelze popříti, že v tom zjevu bylo mnoho skutečného půvabu, jenž došel ostatně ocenění i v poznámkách, které ihned tu a tam se ozývaly. „Ladny koteczek!" zaslechnul jsem zrovna za svými zády.

Také dnes svědčila toiletta její, že nebyla objednána přímo z Paříže. Ale vyzdobila se, jak uměla, a slušelo jí vše výborně. Na hrdle a na ramenou svítily jí nenádherné, leč vkusné šperky, jistě pocházely z časů krále Sasa, a hlavu bych dal za to, že je maminka její měla již na své svatbě. Dnes soustředěna byla celá domácí šperkovna na Marii.

Ale zazněl již první průvodní akkord! Chvějící se rukou pozvedla noty, otevřela ústa — mimochodem řečeno, hezounká ústa — a v mžiku vyzněl první její hlásek.

Přimhouřil jsem oči. Přítel Česlav málem že nestrčil hlavu pod křeslo

Co si myslíte?

Trapná, hrozná chvíle!

Je mi srdečně líto, ale jsem nucen zcela upřímně vyznati, že slečna Marie učinila kolosální — fiasko.

Bylo to úžasné, ukrutné! Zlověstná tréma, někdy i znamenitým umělcům vlastní, zničila ji osudně. Slabý její hlásek třásl se jí na rtech a rozcházel se kdesi po výklencích, tak že k sluchu posluchačstva vlastně ani nedorážel. Několik tónů zůstalo v hrdélku vězet, dva přeskočily. — K neuvěření!

K tomu to chvění, ten zjevný strach, náhlé zblednutí, krůpěje studeného potu, vytrysklé na čistém dívčím čele . . . dejte mi svatý pokoj s takovou muzikou. Nerad se dívám na trápení a mučení.

Uplynulo pět úžasně dlouhých minut, dozněl závěreční akkord, slečna Marie mechanicky se uklonila a opouštěla estradu — vlastně jatky.

Oddechl jsem si — měla to odbyto.

Dobrých srdcí lidé zatleskli, aby zamaskovali patrné fiasko, a dříve, než se kdo nadál, dospěl program k číslu třetímu.

Páni referenti ponenáhlu se ztráceli, jen někteří zůstali. K těm, kteří zůstali, přítel Česlav nenáležel. Prchnul a vyvlekl mne s sebou do korridoru.

Tam již rokovalo několik jeho kolegů. Úsudek jejich vrcholil v tom, že zpěv slečny Marie za nic nestojí, při čemž mávnuli rukama, jako by chtěli říci, že tuto nejnovější historii uměleckého ruchu ve Varšavě lze považovati za skončenu. Kdyby slečna a matka slyšely, co se v korridoru mluvilo, jistě by obě hlasitě zaplakaly.

Jediný zas Česlav mlčel Nepromluvil ni slova. Byl jaksi zdrcen, sám se nedomníval, že to tak zle dopadne. Teprv po chvíli zmohl se na několik slov, jichž šlechetně užil ku mírnění zuřivých kolegů. Netroufal si odporovati jich spravedlivému úsudku, ale snažil se lahoditi neúspěch všemožně.

Pak jsme se rozešli. Přítel předstíraje nepochopitelné příčiny, odebral se za jeviště, kamž se zatím odebrala také Mariina stařička matka. Zastal je tam nepochybně obě . . .

Nezáviděl jsem mu věru zábavy, která jej očekávala.

Sám odebral jsem se někam na procházku do svěžího povětří, abych rozptýlil alespoň poněkud nemilé dojmy právě minulých okamžiků. Ale zjev Marie, tak žalostný a smutný, neustupoval ode mne. Stále jsem viděl tu ustrašenou, bledou ale líbeznou její tvář, stále mi zněl v uších chvějící se ubohý její hlásek . . .

Večer na to trávil jsem ve společnosti za pohostinným prahem rodinným. Teprv po půlnoci vraceli jsme se domů, a jelikož mne cesta vedla kolem Česlavova bytu, bezděky pozvednul jsem hlavu k jeho oknům. Svítil ještě, pracoval. Psal snad právě referát. —

Nazejtří časně z rána setkali jsme se v Saské zahradě. Napověděl mi, že nespal celou noc. Na tváři jeho postřehl jsem zjevné známky vnitřního zápasu. S trpkým úsměvem podotknul mimochodem, že Mariina matka se domnívá, jako by dcera její bývala zpívala v ý b o r n ě. Takové máte matky! O odložení nákladné cesty do Milána prý ani pomyšlení. „Toť šílenství!“

To pověděv rozloučil se se mnou.

Tenkráte litoval jsem poprvé, že většina varšavských novin vychází teprv po poledni. Nedočkavě hleděl jsem vstříc různým referátům o včerejším koncertě, který i mé myšlenky přiváděl poněkud z rovnováhy.

Konečně přiblížila se toužebně očekávaná chvíle; novinářští roznašeči rozběhli se s vlhkými ještě čísly po ulicích. Vytrhl jsem jim to téměř z ruky.

Ne na pohodlném křesle nádherné kavárny, ale mezi sloupením Velkého divadla, v průvanu a v žáru slunečních paprsků hltal jsem obsah novin. Hotov jsem byl rychle.

Ó, vy referenti! Překvapili jste mne nemálo!

Pomyslete si! Napsali o slečně Marii téměř pravý opak toho, co si včera v korridoru vyprávěli. Úsudky jejich neoplývaly sice pochvalami, ale slova svá zaobalovali tak čiperně a potměšile, vyšperkovali je frásemi tak obratnými, že jsem věru žasnul nad delikátností a galantností varšavských pánů referentů. Ovšem, do jisté míry vše bylo v pořádku; vždyť mluvilo se o mladé dámě a rytířský mrav, u Poláků tak zobecnělý, vyžadoval více shovívavosti, než připouští jinak břitký nůž bezohledné kritiky. Slovem, překroutili to tak, že slečna Marie mohla býti zcela spokojena ze svého prvního veřejného vystoupení, a že zároveň s matkou mohla z těchto slov čerpati odtuchu k chystané umělecké cestě, tím spíše, jelikož nezdolaly vyčísti při pochopitelné zaslepenosti uměleckého domnění obsah mezířádkový. Ano, ano, ten obsah mezířádkový! Nebylo to napsáno, ale kdo umí mezi řádky čísti, vyčte si ho přece. Matky milovaných dětí zmohou se na tuto umělost zřídka Frásí, jako „sympatický zjev“, „nelze popříti, že slečna má nadání“, „připisujeme jen útlému mládí“, „hlásek slečnin nevyniká sice j e š t ě . . . . ale za to . . . . nicméně při náležité pilnosti . . . .“, hemžilo se tam plničko a sivovlasá matinka vysvětlovala si vše zajisté co nejpříznivěji.

Ukázalo se, že jíti k referentům a prositi za jejich shovívavost — není zbytečno.

Bez hlubšího rozmyslu měl jsem upřímnou radost z takového jednání varšavských referentů; později byl bych to snad nazval nesvědomitostí, ovšem pochopitelnou, okolnostmi vzniklou a vynikající z dobré vůle a nezlého srdce.

Proč vraziti hned někomu dýku do srdce?

Tím zvědavěji rozevřel jsem orgán páně Česlavův, jejž jsem si nechal naposled úmyslně. Těžko je mi popsati překvapení, jaké mne uchvátilo při čtení jeho slov. Věc nepředvídaná, neočekávaná! Kdybych Česlava neznal ode dávna a dobře, byl bych nucen spatřovati v něm dle dnešního referátu člověka urputného, zatvrzelého, řekl bych tyranského.

Pravím vám, k neuvěření!

Člověk citlivý, dojmům přístupný, výstřední humanista, plný vždy ohledů a jemnosti, zůstal

dnes daleko za svými kolegy. Nedaroval slečně Marii nic . . . pranic! Nebyl to vlastně ani umělecký referát, spíše vojenský raport plný pum a smrtelných granátů. Ohavná historie. Až jsem studeno pocítil v kříži.

Ne snad že by přítel byl vybočil z rámu referentské důstojnosti, že by referát oplýval jizlivostí a kousavými poznámkami, nezmohl se k jediné chlácholivé frási, k jedinému povzbuzujícímu slovu. Je pravda, že jeho kritika držela se v ovzduší uměleckého klidu, neupírám, že probleskovala z ní hluboce pocítěná opravdivost, prostá vší náruživosti, uznávám posléz, že se kritiky tak psáti mají, ale když jsem si připomněl ustaraný zjev té stařičké maminky, a když se vedle ní v mé mysli zjevila jemná, poetická postava slečny Marie . . . ne, ne, tu nemohl jsem souhlasiti s akademickým tónem přítele Českava, který zvrátiti, pošramotiti, pokaliti a sklamati musil všechny krásné tužby „nejnovější hvězdičky".

Zdálo se mi to býti tak trochu bezohledné přes to, že i v Českavové referátě také jsem vyčetl mezi řádky něco, co by mne za jiných okolností snadně bylo s ním smířilo. Bylo to jakési teplo, tlumené a zakrývané jen násilně, podklad zasmušilý; massa věcných slov padlá na papír po dobré rozvaze a tuhém zápasu.

Českave, Českave! Tvá referentskost tě zmohla, překonala tvou lidskou měkkost. Také tvé péro ryje . . . . ryje do krve.

Netušené znění Českavova referátu mělo tento závěrek: „Dovídáme se, že slečna hodlá ku svému dalšímu vzdělání podniknouti nákladnou cestu do Italie. V uvážení všech okolností káže nám svědomitost bez obalu vyznati, že úmysl ten povzbuzovati nám nelze. Ze slečny nikdy se nestane dramatická zpěvačka, nedostává se jí k tomu naprosto podmínek vyžadovaných od umělkyň našeho času tak přísně a neúprosně."

Vše to mne ohromilo, ano popudilo, i netajím, že jsem tehdáž měl tisíc chutí vpašovati na vzdor Českavovi do některého varšavského časopisu vlastní referát o slečně Marii, v němž bych zajisté byl pověděl, že slečna zpívala jak anděl.

Ale dobře, že se tak nestalo. —

Z pod sloupení Velikého divadla odebral jsem se přímo do redakce Českavova žurnálu. Domníval jsem se zastati jej tam a — vyplísniti ho za to, co vyvedl.

Ale očekávalo mne nové překvapení. Odešel právě před chvílí. Zastal jsem jen hrstku ostatních spolupracovníků, kteří sraženi do jedné kupky živě rozmlouvali o mém příteli. „Pan Českav vzdal se dnešním dnem hudebního referentství. Dnešní referát byl prý poslední, který vyšel z jeho péra. Zlomil je!" sdělil se mnou jeden z přítomných pánů.

Kdo by nezavrtěl hlavou?

A skutečně, pravdu mi tam řekli: onen referát byl poslední, jenž vyšel z Českavova péra. Vzdal se referentství na vždy . . .

Leč, prosím, nemyslete, že tím je konec historie. Nikoliv. —

* * *

Nazejtří po tom dni, kdy jsem četl Českavův barbarský referát, odjel jsem z Varšavy na venek. Potloukal jsem se ve dvou guberniích, a do Varšavy jsem se toho roku již nevrátil.

Než jsem opět zavítal do města Sireny, mnoho vody uplynulo ve Visle a mnohé se tam změnilo. Uvažte laskavě!

K rodinám, k nimž bývám dobrotivě zván, přibyla nová. Přítel Českav založil si blažený stánek při krbu domácím. Jeho první, když jsme se zase spatřili, bylo, že mne k sobě pozval do nového, rozsáhlého bytu a — představil mne mladičké, rozkošné ženušce.

Ale, ale! My jsme se už trochu znali.

Abych vás nesvíral dlouho skřipcem nejistoty, vyzradím prostičce, že jsem v Českavově ženušce ihned poznal Marii.

Jak se to stalo?

Vizte.

Dlel jsem právě u nich ještě pln záhad, otázek a neobjasněných okolností. Tu po čaji, když jsme se již trochu více seznámili a opět nazpět do salonku se vrátili, podala mi paní Marie znenadání jakousi knihu.

Byl to památník, do něhož ještě za svobodna zapisovala všechny dojmy, zkušenosti, události a svízele mladičkého svého života.

Sama knihu rozevřela a bílou ručkou ukázala, kde mám čísti.

Četl jsem as toto:

Dne 12. června 188*. Z rána. Chvěju se na celém těle. Mám předtuchu, že koncert nedopadne dobře.

Dne 12. června. Po půlnoci. Přežila jsem nejtrapnější den svého života. Koncert se nepodařil, nevěřím ani pochlebníkům, kteří matku moji ujišťují, že jsem zpívala dobře. Po koncertě vyhledal pan Českav maminku v šatně a prosil ji za dovolení, aby nás směl navštíviti.

Dne 13. června. Dočtla jsem právě recense. Většina časopisů pochlebuje mi, zastírá delikátně neúspěch včerejšího dne. Obávám se, že maminka považovati bude vše za pravdu a že se na to bude spolehati. Jediný pan Českav psal bezohledně. Cítím, že má pravdu, nehněvám se proto a nemám mu to za zlé. Ale matka se rozplakala a nazvala jej člověkem . . .

O dvě hodiny později. Právě byl u nás pan Českav a odešel před chvílí. Choval se z počátku jako dítě, teprv později nabyl rovnováhy. Vstoupil nesměle, tvář měl úžasně bledou. Podav matce číslo časopisu, v němž uveřejnil kritiku o mém včerejším vystoupení, prosil, aby tato slova neváţila jinak, než vřelý projev upřímné, přátelské oddanosti. Mluvil tak vroucně, tak opravdově, že mimo vůli schýlila jsem hlavu. Avšak nejvíce mne dojal, když upřímně vyznal, že kri-

tika jeho směřuje hlavně k tomu, aby mne do Italie neposýlali. Nespatřuje v tom pro mne žádného prospěchu, obává se jen bolestných sklamání a marných obětí. Se slzou v oku ujišťoval nás, že by s to byl obětovati i svou pověst literární, že by o mně psal třebas... jen kdyby tušiti směl, že k mému to bude prospěchu. Pak oznámil nám, že se dnešním dnem vzdal referentství. Pohlédl ke mně — nikdy nepodíval se tak na mne žádný muž... Podala jsem mu ruku — políbil ji horoucně... Umlknul... Říká se, že se tak chovají lidé zamilovaní.

Dne 24. července. Tak dlouho nedostala jsem se ku svému denníku. — I maminka se s ním již smířila a ráda jej spatřuje v našem domě. Ah... včera zašeptal mi něco tak hezounkého a líbezného, že nemám ani smělosti líčiti to prósou svých neobratných slov. Na stolku mám kytici — toť jeho dárek...

Dne 26. července. Česlav je muž, o jakém jsem vždy blouznila a snila. Oko má tak ušlechtilé, že i nepřítel nemůže mu nepřítelem zůstati... Mluvili jsme dnes celý večer o hudbě. Pak jsme sedli k pianu, požádal mne, abych jej provázela. Zpívala jsem: „Slavíček vyletěl...“ Česlav podotknul, že slyší Patti. Odvětila jsem mu na vzájem, že slyším Liszta. Rozesmáli jsme se srdečně jako děti. Mamince stoupily radostí slzy do očí...

Dne 12. srpna. Vím již, co je hubička z lásky. Dnes o hodině páté a 20 minut (Česlav podíval se na hodinky) poznala jsem její rozkoš.“ —

Usmál jsem se hlasitě.

Paní Marie postřehnuvši, že jsem již dospěl k tomuto místu, vybídla mne, abych obrátil asi třicet listů. Byly to zápisky již jiného roku. Čtu:

„Dne 16. dubna. Čtvrtý týden uplývá od našeho sňatku. Jsem ode dne ke dni šťastnější a jedinou mojí tužbou jest, abych povždy spatřovala po boku svém neocenitelného Česlava stejně šťastného a blaženého. Není na světě muže lepšího... Klnula bych sobě a zoufala bych, kdybych zavdala někdy příčinu k jediné chmurce na jeho čistém, jasném čele.“

V tom vzala mi paní Marie knihu z ruky. Nechtěla patrně, abych četl dále.

Pozvednuv hlavu, pohleděl jsem ku svým laskavým hostitelům.

Drželi se vřele za ruce a usmívali se tak vlídně, jako by z jich tváří nikdy neměl ustoupiti výraz pravé blaženosti a nestrojeného štěstí. A slušelo jim to nevýslovně hezky.

„A co ty na to?“ ozval se dobrodušně přítel Česlav pozoruje se zalíbením, že hltavým zrakem stíhám krásný obraz dospělého ideálu lidského života.

Co jsem měl říci? Stisknul jsem jim jen srdečně ruce a poprosil pak, aby mně něco zahráli... zazpívali...

Projevili neobyčejnou ochotu. Oba se usmáli líbezně. Česlav sedl k pianu, paní sáhla k notám.

Zazněl první průvodní akkord, zazněl první tón panina hlásku.

Tu písničku znal jsem již!

Ba, znal jsem ji dobře. Byla to tatáž, kterouž zpívala slečna Marie na koncertě!

Bylo mně, jak bych slyšel velebnou hymnu.

SNÍH.

Napsal **JAROSLAV HAASZ.**

Padá sníh, ach padá snížek,
s rudých střech a tmavých vížek
čtveračivě hledí v svět,
kde dřív pláta záře smavá,
a kde nyní nepřestává
vítr smutnou píseň pět.

Ve vzduchu jak tančí křepce
a jak spíná bílé čepce
starým věžím nad hlavou;
časem rychle slétne k zemi,
by si zahrál s kadeřemi
dívek, které kolem jdou.

A mé dítě v okně stojí,
hledí, jak se točí v roji,
myslí si: „Ať padá dál,
ať jen padá ten sníh bílý,
aby měkce šel můj milý,
až by ke mně pospíchal.

A když přijde, dál ať padá,
ještě víc ať peří skládá
venku v pustou zahrádku;

neb čím hustěji sníh padá,
tím krb uvnitř lépe spřádá
mladé lásky pohádku!“

TIROLSKÉ DĚVČE. Dle obrazu Fr. Defreggera.

BYLI SI SOUZENI.

Skizza od **JOS. D. KONRÁDA.**

rahý synu! Tentokráte obsah listu mého jest poněkud neobyčejnější než jindy, doufám však, že se Té ne-li mile, tedy alespoň nepříjemně nedotekne. — Pamatuješ se ještě na slova našeho nebožtíka dědečka, který, kdykoliv o Tobě a o Tvé sestřence Emilce mluvil, pokaždé s úsměvem říkal: „Ty děti budou jednou svoji — vím to, jsou si souzeni.“ Staroušek hádal tak podle ořechových skořápek, které vám dětem tehdy o vánocích se svíčičkami na vodu pouštěl a z nichž se skořápka Tvoje a Emilčina sbližily. Vy děti jste ovšem kromě zasmání nepostřehly hlubšího smyslu toho zvláštního proroctví, ale u mne a u tety Jevanské, matky Emilčiny, ustálila se znenáhla myšlenka i přání, aby se výrok dědečkův stal jednou skutkem.

„Myslím, že se již sotva na tetu a tím méně snad na Emilku pamatuješ, byli jste oba ještě malými dětmi, když se rodiny naše rozešly. Nyní, kdy se teta Jevanská jako vdova přistěhovala s dcerou do našeho sousedstva, opět jsme se sblížili, a přání naše, vás dětí se týkající, opět se obnovilo. — Těšilo by nás velice, kdybychom se po těch uplynulých dlouhých letech všickni znova sešli. Přijeď, drahý synu, na blížící se svátky domů — vždyť už několik měsíců jsi k nám nezavítal. I sestřenka Tvoje, která tolikéž v Praze dlí, ukončujíc tam svoje vzdělání, přijede, a tak budete míti nejlepší příležitost, abyste se opět seznámili. Mohu Té již předem o ní ujistiti, že se Ti zalíbí. Podivíš se, až ji uvidíš, jak vyrostla; jak jest krásná a při tom rozumná, počestná i dobrá. Ostatně nebudu Ti jí déle vychvalovati, však se brzo přesvědčíš sám, a pak si o tom více pohovoříme.

„Doufám pevně, že mého pozvání a přání nezamítneš. Piš mi, kdy přijedeš, vždyť víš, jak se na Tebe těším a jak po tom toužím, abych Té zase brzo spatřila. Zde na venkově, zejmena v tomto chladném zimním čase mi jest dosti smutno, a jenom myšlenky na Tebe mne obveselují. Přijeď tedy, abych se ve přítomnosti Tvé ještě více potěšila.

„Novin jiných veselých anebo zajímavých pro Tebe tentokrát ani věru nevím. Náš starý čížek, kterého jsi o posledních prázdninách přinesl, a jenž se k domu našemu tak důvěrně přitulil, nějak postonává. Opomenula jsem klec jeho odstraniti s okna, a ostrý průvan chudérkovi slaboučké nožky tak ochromil, že se ledva na nich udrží. A také náš jindy čilý a veselý Ořech jaksi stále kloní hlavu a pomalu i smutně z kouta do kouta přechází. Zdá se mi, že vůkol mne již všechno vadne a stárne. Nemiti Tebe, milé dítě, bylo by málo a pusto i v mém stárnoucím srdci — —“

Tak a podobně ještě paní Zvěřinová psala synu svému do Prahy, zvouc jej domů na svátky vánoční.

Paní Zvěřinová byla již ode dlouhých let vdovou a majetnicí nevelikého statku v Kolínsku. Syn její Otakar vystudovav v Praze vysoké školy, nalezl tamtéž v dosti slušném úřadě zaměstnání. S rodinou Jevanských byli v blízkém příbuzenství. Pan Jevanský býval lesním úředníkem nedaleko Kolína, a asi před patnácti lety postoupiv ve své hodnosti, přesazen byl na výnosnější místo na Moravu, kamž se tehdy se svou rodinou odstěhoval.

Od té doby rodina Zvěřinova žila s rodinou Jevanských v úplné odloučenosti, stýkajíc se jenom občas přátelskými dopisy, ale i ty stávaly se pořád, jak obyčejně bývá, řidšími a řidšími. Teprve asi před rokem, když pan Jevanský po nedlouhé nemoci zemřel, vrátila se vdova se svou dcerou do svého bývalého domova, a usídlily se nedaleko statečku paní Zvěřinové. Tím přátelství obou paní nově se utužilo a s ním vyklíčila též bujněji myšlenka, aby sňatkem dospívajících dětí navždy bylo upevněno. Emilie, která po dvě nebo tři léta dlela v Brně, aby nabyla vzdělání, pro slušnou a celkem zámožnou dcerku žádouciho, trávila za touž příčinou ještě jeden rok v Praze.

Otakar četl list matčin několikráte a pak se nad ním hluboce zamyslil.

Jaké asi myšlenky probíhaly jeho mladou, ušlechtilou hlavou? Příjemné-li?

Každý by se zajisté domýšlel, že to bylo sladké, půvabné snění, které po přečtení srdečného dopisu obrazotvornou mysl mladého muže obestřelo, a že před očima mimovolně jala se mu vyrůstati dívčí postava spanilé sestřenky. A nebylo věru divu, kdyby tomu tak bylo. Vždyť obsah listu byl pro myšlenky podobné tak mile svůdný a přitažlivý. Otakar sotva že psaní odložil, ihned v duchu zaletěl ku krásné dívce, a k té přilnul veškerou svojí duší. Avšak nebyla to chválená sestřenka Emilka, o které mu právě něžná matka v dopise vypravovala. Naopak, přečtený list na místě co by měl mysl mladíkovu osvěžiti a lahodou svojí obveseliti, pojednou ho trpce zasmušil. Důvěrná a laskavá slova matčina zdála se mu býti překážkou, která se neočekávaně položila do cesty jeho sladkým snům a nadějím — —

Otakar již miloval. Všechno srdce jeho bylo zaujato dívkou jinou, jejíž spanilý obraz do něho před nedávnem pevně se mu vtiskl, a který nedovoloval ani kratšího pomyšlení na sestřenku.

Láska ta nebyla ještě ani dlouhým, ani příliš pestrým románem, avšak pro jeho uchvácené srdce

byla přece nad míru poutava. Otakar spatřil dívku poprvé v divadle ve přítomnosti starší paní, a v témž okamžiku milý obraz neznámé krasavice se v duši jeho usídlil. Od té chvíle navštěvoval divadlo téměř den co den, a podařilo se mu tam vídati cíl svých tužeb několikráte. I dívka povšimla si brzo vřelých a významných očí poutavého mladíka, a od té doby i její zraky se často s láskyplnými pohledy jeho setkávaly.

Otakar snažil se všemožně k ní se přiblížiti, avšak jinak leč vroucími pohledy nebylo mu nikdy pro stálou přítomnost pozorné a ostražité paní možno. Ano i dívka při každém smělejším kroku jeho dávala na jevo jakousi rozpačitost a obavu před přísnou průvodkyní. Usmyslil si tedy uchopiti se prostředku, který až do té doby zdál se mu býti příliš málo čestným nebo důstojným. Spatřiv totiž, že se paní s dívkou obyčejně v přestávkách hry probírají ve známém žurnále, odhodlal se voliti jej za posla svých vřelých citův a myšlenek. Dal v časopise vytisknouti malý inserát, z jehož obsahu dívka mohla snadno uhodnouti pisatele, aniž bylo třeba se obávati, že bude ještě někomu jinému srozumitelným. Že dívka bude inserát čísti, o tom Otakar ani dosti málo nepochyboval. Věděl, že každá dívka v časopisech nejdříve a nejpozorněji tyto krátké a namnoze plané nebo směšné, leč pro ni přece zajímavé dopisy přečítá, a opravdu se také nemýlil. Již následujícího dne bylo ze zraku dívčina patrno, že inserát Otakarův četla, a že jí není tajno, komu znčl a kým byl napsán.

Avšak jinak všechno zůstalo při starém. Mladíkovi bylo spokojiti se i na dále jenom němými pohledy, však i v těch oba mladí lidé se navzájem dobře dorozumívali, a Otakar velmi brzy postřehl, že tiché, tajemné oko dívčino mnohdy dlouho a se zalíbením na jeho tváři spočívá, čímž naděje a odhodlanost jeho ještě více rostla. Milostné svoje inseráty opakoval dosti často, snaže se alespoň touto cestou dojíti s dívkou žádoucího sblížení. Leč tato, ačkoliv se netvářila, jakoby si jich nebyla vědoma, přece nikdy na žádný z nich neodpověděla, třebas žádost za malou odvetu byla sebe snažnější. Otakar byl tím neustále na vahách i buď že se nedotekl citelněji dívčího srdce, a pohledy její bylo nutno přičísti jenom zvědavosti, s jakou se na mladého muže, jenž jí lásku svou vyjevoval, dívala; anebo bylo-li mu smýšlení její příznivé, tedy zajisté pouze ostýchavost a onen dívčí cit zpola sladký a zpola bázlivý, jaký provází prvou lásku, jí zbraňoval stýkati se psaním člověkem, s kterým dosud ani jediného slovíčka nepromluvila, o němž nevěděla, kým jest a jehož ména neznala.

Tato nejistota a nerozhodnost, čím déle trvala, tím více Otakarovo srdce rozechvívala a lásku jeho rozohňovala. Ve krátkém čase byl všecek jako vyměněn a do sebe uzavřen. Z bystrého, veselého mladíka stal se zamyšlený, nedůtklivý samotář, jehož všechna snaha nesla se jenom k tomu, jak rozřešiti pro něho šťastnou či nešťastnou hádanku: opanoval-li srdce dívčino čili nic? —

V té době asi došel Otakara zmíněný dopis od matky. Rozumí se samo sebou, že obsah jeho se potkal s účinkem docela opačným, než jak paní Zvěřinová doufala. Ano, ještě více ponuknul mladíka k tomu, aby dobyl konečně na mlčenlivé krasavici odpovědi. Lépe úplné zamítnutí, nežli tato trapná nejistota — myslil si, a tím tónem zněl také jeho poslední inserát, kterým prosil dívku o konečné její rozhodnutí. Každé chvíle pak, jak mu jenom bylo možno, docházel na poštu, nalezne-li tam toužené odpovědi, o kterou byl tak tklivě a vřele prosil. Po několika dnech konečně odevzdána mu malá, tenká obálka s bezejmenným lístkem, obsahujícím pouze několik slov:

„Očekávejte mne v sobotu o půl třetí hodině po poledni na stanici Libeňské.“

Po přečtení tohoto lístku bylo Otakarovi tak blaze a volně, jakoby mu těžký kámen spadl se srdce. Ač odpovědi podobné již několikráte očekával, přece netroufal si věřiti, že by ta sladká pro něho slova byla skutečností. Mnohokráte si je přečítal, a pokaždé sevřela se mu prsa líbezným citem a brvy se mu nad planoucíma očima zarosily. Trvalo dosti dlouho, než se čtení nasytil a než zprávě, jež obsahovala tak vnadné vyzvání, cele porozuměl. Byl šťasten, že konečně se zdarem vyplul z moře mlhavé nejistoty, a několik oněch slov dívčiných bylo třpytivým paprskem, který mlhy ty proniká a plavci, téměř už zoufajícímu, ukazuje svou září cestu naděje a štěstí.

Mladý muž tím více svými myšlenkami a veškerou svojí duší přilnul k půvabné postavě známé jemu i neznámé dívky, jež mu nyní, jak pevně doufal, otevře upřímněji svoje srdce, blahostí oplývající. Sotva že mohl přečkati a s poklidem přežíti těch několik krátkých dní, které ještě do ustanovené schůzky s milovanou dívkou zbývaly. A když pak se přiblížila určená sobota, ubíral se bystrým krokem, pln jsa rozechvělého doufání, naděje i radosti, na stanici Libeňskou.

Na stanici bylo pusto a ticho. Dvě tři osoby přecházely ostrým krokem před budovou po umrzlém sněhu, rozrytém rozmanitými pěšinkami, a skřípajícím pod ráznou nohou chodců. Čekaly na vlak, jenž za nedlouho měl od Prahy přijeti. Jinak byl příjemný prosincový den, oživený svitem slunečním a daleko průhlednou vzdušnou jasností.

Po malé chvilce vlak zapískl, a v minutě po té zarazil před stanicí. Několik okének ve vagonech se sesmyklo, a z jednoho vyhlédla uzarděná dívčí hlava.

V Otakarovi se až dech zatajil, když spatřil tu, kterou očekával. S hlubokou poklonou spěchal k okénku, kdež tedy i slovem setkati se měl s dívkou, kterou zbožňoval. Zastaviv se, okamžik mlčel, nemaje dosti odvahy vypraviti ze sebe slova, která třásla se mu na rtech.

„Díky vám, slečno — díky tisíceré!“ promluvil posléze hlasem tichým, sotva slyšitelným. „A což, nevystoupíte zde ze vlaku —?“

„Nemohu — jedu dále!“ zněla odpověď dívčina. „A nehněváte se snad, že pro těch několik okamžiků způsobila jsem vám chůzi na místo tak vzdálené? Avšak nemohla jsem jinak —“ dodala stejně tiše, ještě více se zardívajíc.

„Ach, jak bych se mohl hněvati! Naopak, děkuji vám a velebím vás za vaši laskavost, která mi přinesla nevýslovné štěstí!“ horoval Otakar, přistoupiv těsně k okénku, a ztápěl ve krásném obličeji mladé cestovatelky svoje plamenné oči.

„Dovolte mi, slečno, smělou otázku!“ pravil pak ještě vroucněji a živěji, leč hlasem tím více chvějícím se. „Smím doufati —?“

Na spanilou tvář dívčinu snesl se po slovech mladíkových živý ruměnec, načež hledíc na něho svým tklivým, zamlženým zrakem, podala mu mlčky okénkem ruku.

Otakar se podávané ruky uchopil a vtiskl na ni dlouhé, vřelé políbení, kterým chtěl dát cítiti malé té ručce všechen žár, jenž proudil mu v žilách.

„Na dlouho-li, slečno, z Prahy odjíždíte?“ pravil pak hlasem smělejším a odhodlanějším, nepouštěje její ruky ze své pravice.

„Nevím ještě, jest-li na krátko či na delší čas,“ zněla tichá odpověď.

„Daleko-li? A jak se dovím, kdy se vrátíte? Smím vám psáti?“ ptal se prosebně a vroucně.

Dívka se na okamžik zamyslila.

„Pište, jak až dosud jste činíval, v novinách, jinak není možno. Bude-li mi lze, odpovím vám opět pod touže známkou, jako tentokráte.“

„A dopřejete mi alespoň ještě zvěděti vaše jméno?“ žádal Otakar snažně hlasem srdečným a něžným, upíraje prosebně na tvář dívčinu oči své.

Té chvíle stroj zapískal a vlak dával se zvolna v další pohyb.

„Zatím nemožno — až později — až se vrátím!“ odvětila spěšně dívka a vyprostila ruku svou z mladíkovy pravice. „Buďte zdráv!“

„Vřelé díky — s Bohem!“ volal Otakar a klonil se za lahodným okénkem.

Stál pak jako přimrazen na úzké stezce, ve sněhu vyšlapané, dívaje se k okénku, z něhož ještě chvilku roztomilá hlavička milované dívky vyhlédala a nehnul se s místa, dokud mu vlak úplně nezmizel s očí, láskou a blahem oslněných. Po té krokem volným, a maje v bujaré hlavě plno růžových plánův a skvělých, zlatých myšlenek, ubíral se ku Praze. —

Až do toho dne na dopis paní Zvěřinové neodpověděl. Miloval svou matku vší možnou láskou synovskou, i váhal tudíž neustále s odepsáním, nechtěje ihned dobrou mysl její zápornou odpovědí zachmuřiti. Mimo to nechtěl s ní rozpřádati delšího písemného hovoru o předmětě tak choulostivém, jakým bylo její nabídnutí, dříve, dokud nenabude alespoň nějaké jistoty o výsledku svých milostných inserátův.

Nyní, kdy krátké dostaveníčko na stanici Libeňské veškero nitro jeho k novému životu a k nové odvaze osvěžilo a vzpružilo, umínil si, že zpraví matku o svém rozhodnutí. Psal jí ještě téhož dne, že na blízké již svátky pro nával práce a pro nahodilé jiné překážky přijeti nemůže, avšak sliboval, že tak učiní v nejkratším čase po svátcích. Do psaní svého vetkal co možno jemně prosbu, aby paní Zvěřinová pustila z hlavy myšlenku o sestřence Emilce, které sice nechtěl odříkati svoje přátelství a svoji úctu, k níž však nebylo mu lze přilnouti citem něžnějším a vášnivějším. Žádal matku, aby neukládala jeho srdci žádných pout a spřádaný záměr aby vypudila z mysli.

Odpověď matčina přišla za několik dní. Byla stejně vroucí a laskavá jako dopis předešlý. Psala mu zase nejvíce o své domácnosti, a jak se těší na jeho příchod, rodiny Jevanských pouze několika krátkými větami se dotýkajíc:

„Souhlasím, drahý synu, úplně s tím, co jsi mi byl o přání mém vzhledem Jevanských minule napsal,“ stálo v dopise, „a daleka jsem toho, abych Ti vnucovala úmysly, které by se Tvému srdci příčily a s vůlí Tvou nesrovnávaly. Snad se tak děje dobře; pozorovala jsem u Emilky, která k matce své na svátky přijela, že se jakosi každému delšímu hovoru o tobě vyhýbá. Nepochybně již tedy srdce její volilo, nebo chová v něm stejné myšlenky a náhledy jako ty. Snad se tedy nebožtík dědeček náš ve svém proroctví o vás přece klamal“ — žertovala ku konci.

Otakar ztrávil vánoce v Praze v ustavičných vzpomínkách na slíčnou dívku, která mu tak pojednou k srdci přirostla. Dal opět do žurnálu za ty týdny třikráte krátké, ale vroucí inseráty, a dvakráte si přinesl na ně z pošty odpověď. Oba lístky obsahovaly zase jenom asi deset slov, obsahujících stručnou zprávu, že dívka inseráty četla, ale i to bylo napsáno způsobem tak jemným a sladkým, že Otakar vyčetl z nich tolik lahody a něžných tajemství, že obsáhnouti je stačilo by sotva několik stran papíru. Leč i tentokráte dívka zůstala Otakarovi takřka úplně neznámou, neboť ani na prvé ani na druhé odpovědi jména její nenalezl. Ano i místa, odkudž odpovědi přicházely, nebylo mu lze se dopátrati. Bylyť listy dávány na některé stanici přímo do vlaku, ku Praze jedoucímu.

Polovina druhého dopisu dívčina byla vyplněna stručnou zprávou: „Přijedu zase brzy do Prahy.“ Otakar zajásal, že mu bude opět v blízkých dnech dopřáno milovanou dívku spatřiti. Umínil si tedy, že dříve ještě navštíví svoji matku, která ho v novém listě poznovu vybízela k příjezdu. Vzav si na několik dní dovolenou ze svého úřadu, sedl jednoho rána do vlaku, a s veselou myslí ujížděl ke Kolínu.

Jako ve zlatých snech míjela mu před očima posněžená krajina, na jejíž rozmanitých plochách tu a tam vyklubávala se již tmavá místa prsť a zmrzlých trávníků, nebo zvědavě vykukoval útulná osada za osadou s kouřícími se komíny, s klidem, dřímajícím pod třpytivým odleskem intensivních paprsků slunečních, a s půvabem v pravdě českým.

Avšak na Otakara nikterak svým kouzlem zimní panorama venkovské nepůsobilo.

Teprve na stanici P. nedaleko Kolína vyrušil se ze svého zadumání. Vlak zastavil se tam na několik minut, neboť potkati se měl s vlakem jiným, ku Praze jedoucím.

Otakar vyhlédl zaroseným okénkem k nádražnímu stavení. Pojednou vyskočil a rozechvěn spouštěl rychle okénko. Co ho tak náhle dojalo? Proč se tak rozčilil? — —

Udivený zrak jeho spatřil dívku, která byla předmětem jeho tužeb a vroucí jeho lásky, vycházeti z čekárny, a po její boku ubíral se jakýsi železniční úředník, obsypávaje ji poklonami a dvorným hovorem. Mladík sotva zraku i sluchu svému uvěřil, když spatřil dívčinu uzardělou tvář a zaslechl při tom německý hovor úředníkův. Zahlédl ještě, jak dívka vstupuje do pražského vlaku, jak úředník jí galantně líbá ruku a pohlíží pak ještě chvilku za odjíždějící s úsměvem.

Otakar byl v několika těch okamženích jako s nebe svržen. Zdálo mu se, že někdo náhle ho porazil na zem a přitiskl k ní jeho šíji. Tak cítil se býti pokořen a málomocen. Všechna zmužilá mysl rázem ho opustila, a do stísněných prsou vkrádal se mu nevýslovný smutek, opuštěnost a žel.

Tedy ona krásná dívka, v jejíž jediný libý pohled skládal veškeru svoji důvěru, k níž směřoval všemi svými tužbami, o niž opíral všechny svoje naděje a kteréž posvěcoval každou svoji myšlenku i konání — ho klamala!

Otakar se při této smutné domněnce otřásl, jakoby jím zalomcovala krutá zima. Myslil, že si s ním zahrává pouze nepříjemný, závistivý sen, a neustále si přetíral chvějící se pravicí čelo, aby chmury na něm vzniklé zaplašil. Ale nezaplašil jich a skutečnosti neproměnil. Ba spíše ještě stával se zádumčivějším, a do jeho mysli, posud neustálené, loudily se nové a nové domněnky, vždy temnější a nepříznivější, jakým každá mladistvá hlava v podobných trudných okamžicích nad míru jest nakloněna.

Kaple na Svaté hoře u Příbrami.

Když se Otakar octl v rodném domě u matky, sotva dovedl ukryti známky svého rozbouřeného nitra, aby bystrozraké paní nezasmušil. Ale pozorné a milující oko mateřské postřehlo brzy rozruch, v srdci synově povstalý, leč na veškery její otázky dostalo se jí pouze odpovědi stručné a vyhýbavé.

Hned nazejtří poslal Otakar do žurnálu nový inserát, v němž úsečnými slovy něžný poměr svůj s dívkou rozhorleně navždy přerušoval.

Po té dny své týdenní dovolené trávil téměř v úplné uzavřenosti výhradně doma. Když čas dovolené uběhl, vytrhl se ze zvláštní své lethargie pouze tím, že do úřadu poslal oznámení o svém onemocnění. Potřeboval klidu, aby se zbavil trpkých, rozrušujících vzpomínek na ztracené, tak záhy ztracené své štěstí. Avšak mysl jeho si neoddechla ani se neosvěžila. Ustálila se jenom pevněji v přesvědčení, že dívka se srdcem jeho provedla nedůstojnou hru a že následky té hry jsou pro něho příliš bolestny.

Asi po třech nedělích vracel se Otakar s citem nepříliš lahodným a málo upokojen do Prahy. Svého okolí a krajiny, kterou vlak ujížděl, všímal si ještě méně, než-li když se domů ubíral. Pouze na stanici P. mimovolně obrátil zrak svůj k nádražní budově, jakoby chtěl dáti „s Bohem“ onomu osudnému místu, kde se byl před nedávnem i s láskou svojí rozloučil. Spatřil opět

[illegible] za [illegible]

[illegible] a zase [illegible]

[illegible]

[illegible] za [illegible]

[illegible] s nimi [illegible] Otakar [illegible]

[illegible] neznámé — [illegible] seznámí se s děvčetem, třebas [illegible] v životě svém viděl [illegible] vypravoval.

[illegible] — tázal se Otakar [illegible]

[illegible] Myslíte proto, že [illegible] — Pan B. jest Čech, rodák z [illegible] — takových vlastenců míře [illegible] — A což, milý pane, neznáte [illegible] dámy? Jako byste nevěděl, jak [illegible] jejich uchu lahodí!“ —

Otakar [illegible] hlavu a zamyslil se. [illegible], ač neméně trpká a bolestná, leč přece již jasnější prolétala jeho mozkem a rozptylovala z něho nastřádané tam domněnky. [illegible] i to, co slyšel dnes, byl by od hovorného [illegible] před třemi nedělmi, když se [illegible] dívce jeho!

Již druhého dne po svém příjezdu do Prahy zastavil se Otakar na poště, nenalezl-li by tam dívčiny odpovědi, která by ho z bludiště temných myšlenek vyvedla. V prvé naději se sklamal. Obdržel sice list, ale ten ještě více ho učinil nešťastným a roztrpčeným Dopis, došlý na poštu hned po uveřejnění jeho posledního inserátu, nebyl pranic delší nežli listy předešlé, a v něm pouze stálo:

„Křivdíte mi. Jste příliš nespravedliv a příliš krutý! Buďte s Bohem a — buďte šťasten!“

Otakar div si nezoufal. Ještě téhož dne napsal nový odprošující inserát a donesl jej do novin, očekávaje s toužebnou nedočkavostí odpovědi. Avšak každodenní chůze jeho na poštu byla marna, vždy vracel se bez výsledku s bolestí v srdci ještě větší nežli jindy. —

Dívka jako by se byla do země propadla, jako by byla ze světa zmizela. Nedala o sobě žádné známky na jevo, ba ani v divadle, které Otakar od té chvíle den co den navštěvoval, jí už nespatřil. Nejspíše buď z Prahy odjela anebo žurnálů nečetla. Pouze jedenkráte zahledl Otakar v divadle onu starší dámu, v jejíž společnosti dívku dříve vždycky vídal. Dodal si po té hned odvahy a umínil si, jakmile dámu opět spatří, že se všemožně přičiní, aby od ní něco bližšího [illegible] od onoho [illegible] na vzdor, ani [illegible] Konečně, když [illegible] bezvýsledným, [illegible] se [illegible] a své bolesti. [illegible] v sobě jiskru [illegible] a [illegible], který [illegible] za [illegible] ztracený. —

Od té [illegible] rok, pro Otakara [illegible] a [illegible]. Po všechen ten čas [illegible] se neobveselila, ba ani matce, kterou [illegible] na krátko navštívil, nezdálo se [illegible] skrovnou část bývalé společnosti. [illegible] starostlivá hlava krok za krokem se zadumávala, ačkoliv se všemožně přičiňoval, aby v její srdci upevnil přesvědčení, že se vrací z domova svého potěšen a zotaven.

O následujících svatcích vánočních domů nepřijel, tenkráte však omluvil se matce skutečnou příčinou, a sice neodkladnou prací v úřadě. Slíbil tedy nechati si návštěvu na čas pozdější, až se mu k tomu naskytne více vhodné příležitosti.

Brzy po svatcích jako odpověď na svůj list dostal Otakar list od matky, v němž mu kromě jiného též oznamovala, že sestřenka jeho Emilka, o níž se po všechen prošlý rok před synem svým nikdy ani slovem nezmínila, slaviti bude v nejbližších dnech v Kolíně sňatek s jistým lesním úředníkem, který býval přítelem pana Jevanského. Paní Zvěřinová zvala Otakara, aby, možno-li mu poněkud, na svatbu přijel, aby paní Jevanská a ostatní bližší přátelé se nedomnívali, že plánem, který si obě matky o svých dětech před tím stavěly, způsobeno bylo na místě shody nějaké nepřátelství nebo roztržka.

Otakar, ačkoliv mu ještě času k odjezdu z Prahy nezbývalo, umínil si, že přání tomuto vyhoví. Zaměstnání jeho nedovolovalo mu zdržeti se více nežli jediný den. Znaje hodinu sestřenčina sňatku, který ustanoven byl na dopoledne, odjel z rána z Prahy do Kolína, a odebral se přímo z nádraží do chrámu.

Když do kostela vstoupil, vládlo vůkol bezhlasné ticho, jenom od oltáře, šedým stínem zamlženého, ozývala se monotonně poslední slova obřadu. Otakar zastavil se vzadu, aby kročeji svými slavnostního klidu nerušil, a nevšímaje si příliš vlastního slavnostního aktu pátral zrakem mezi shromážděnými, zdali někde své matky nezahlédne. Konečně ji spatřil.

V té chvíli svatební obřad byl skončen, a průvod ubíral se od oltáře.

Otakar si teprve nyní všimnul novomanželského párku.

Avšak jak srdce jeho sevřelo se náhle krutou bolestí, když viděl po boku ženicha štěstím zářícího ubírati se mdlým, jako spoutaným krokem ubledlou mladou ženu, a v té prvým pohledem poznal onu spanilou dívku, ku které byl svojí prvou a poslední láskou zahořel!

Sestřenka Emilka!

Jak děsná náhoda si*s ním ubožákem a snad i s ní ubohou zahrála, vnucujíc je sobě navzájem, když se zamítali, a rozdvojujíc je pak, když po sobě v lásce vztahovali ruce — —

Dech v prsou mladého muže se zatajil, na oči mu ulehl tmavý neprohledný stín, při čemž se mu zdálo, jako by klesal, a přes jeho nešťastnou hlavu jako by se převalily s usmrcujícím šumotem chladné vlny —. Sotva že se ještě oběma rukama lavice, před ním stojící, zachytil, aby na dlažbu nepadl.

Když se z divných těch mrákot poněkud vzpamatoval, zaslechl již venku hrčení kočárů, od kostela odjíždějících, a cítil, že hrdlo jeho jest objato chvějícíma se rukama, a že se nad ním sklání polekaný, starostlivý obličej dobré jeho matky. — Přitiskl bledou tvář na její schýlené, uvadlé čelo a nechal po něm stékat veliké slzy, jež se mu hojně proudily z očí.

„Ach, synu můj! Co jest ti — co se ti stalo?“ tázala se matka po malé chvilce hlasem ustrašeným.

„Matičko má drahá, jen mne nechte, jen se mne nevyptávejte!“ prosil Otakar šeptem.

„Jsi, dítě, nemocen — pojď, na čerstvém vzduchu se opět vzpamatuješ a okřeješ!“ vybízela ho matka tónem plným útěchy, chystajíc se k odchodu.

„Oh, nejsem, nejsem! Tak pojednou se mi zastesklo, tak náhle. — Odjedu zase ihned do Prahy zpět. —“

„A proč? Pojď, pojedeme k Jevanským. Ještě jste se ani s tetou ani s Emilkou neviděli. Promluv k ní laskavé slovo —; ona, jak pozoruji, není šťastna. Vdává se, plníc jenom přání své matky —“

„O Bože můj, Bože můj! Nemohu, nesmím tam! Jen o Emilce, matičko drahá, se mi nezmiňujte — nikdy, nikdy, pro Boha vás prosím! Přijedu k vám zase jindy na delší čas, ale dnes nemohu se zdržeti déle —“

Vyvinul se z matčina objetí a rozloučiv se s ní, ubíral se rychlým krokem na nádraží. Marny byly všechny otázky a prosby dobré paní, kterými syna svého zasypávala.

S jakými bolestnými a trpkými city do Prahy se vracel, snadno si lze pomysliti. Zdálo se mu, že za každou stanicí zavřel se jeho zraku navždy kus světa, a že mu brzo zbude toliko malý koutek, který ledva stačí, aby obsáhl s ním i veškeru jeho strázeň a neštěstí. Jak byl by rád býval, kdyby vlak se rozjel nejprudším letem a zanesl ho daleko, daleko z oněch končin, kde tolik žalu dostalo se mu právě ve chvíli, kdy blahé slunko štěstí slibovalo mu usmívati se na něho nejzářivějšími paprsky. Anebo kdyby se s ním pohroužil někam do hluboka, kde by se nad ním rozlila neproniknutelná spousta moře, jehož žádná vlna by o něm ani nejmenší známky na povrch nevynesla . . .

Avšak vlak ubíhal jenom svým jednotvárným, stejnoměrným tempem. V určeném čase dovezl ho do Prahy, jejíž šumot a pestrost snadno sice dovede mnohý rozruch ze srdce zaplašiti, ale vkouzliti do duše Otakarovy zapomenutí přece nedovedla, ba ještě více smutku do ní přilévala.

Otakar počal se ubírati jiným životem, ještě chmurnějším nežli v roce posledním. Vlastně ani nežil, nýbrž sotva jenom živořil. Později snažil se sám, aby nabyl alespoň jakéhosi poklidu, avšak nebyl nikterak s to. Každé místo, které mu připomínalo dobu blaženější a dívku, v níž tehdá sestřenky Emilky ještě netušil, ano. i ony ulice, kterými chodě na ni myslíval, rozrývaly prsa jeho jako ostrými hroty, a ta krvácela neustále novými a novými ranami.

Umínil si tedy, že Prahu a Čechy nadobro opustí. Poslal žádosti na několik stran do rozličných úřadův mimo vlast, a po krátkém čekání došlo ho příznivé vyřízení z Ruska, kdež mu nabízeno vzdálené sice, za to však hmotně skvělé místo professorské.

Otakar nerozpakoval se ani na jediný okamžik. Místo přijal a jal se chystati na cestu. Před odjezdem navštívil ještě na několik dní svoje rodiště, kdež matku plačící a téměř zoufající snažil se potěšiti slibem, že ji najisto, jak mu jenom bude možno, zase na delší dobu navštíví.

Paní Zvěřinová stýkala se na to se synem svým pravidelnými dopisy, neméně srdečnými, nežli jindy Pamětliva jsouc jeho prosebných slov ve chrámě Kolínském, nikdy o sestřence Emilce ani nejmenším slůvkem se mu nezmínila. Bystré mateřské oko snadno poznalo, že náhlou změnu, které Otakar podlehl, hledati dlužno v jakési souvislosti s dcerou paní Jevanské, avšak trapnou tu hádanku zplna rozřešiti se jí přece nepodařilo.

Otakar, jak byl přislíbil, navštívil matku asi po třech letech a zdržel se doma několik neděl. Stará bolest počala se znova ozývati v prsou. Všude ho sledovala myšlenka na sestřenku Emilku. Jak se jí vede? — Přál si ze srdce něčeho o ní se dověděti, ale bál se zároveň každé takové zprávy, aniž věděl proč. Jenom jednou, nemoha se déle zdržeti, zabočil v hovoru s matkou na Emilku jako mimochodem. Paní Zvěřinová pozorně na syna pohlédla, a pak mu vypravovala, že Emilka žije se svým mužem a matkou několik mil od Kolína, doloživši s povzdechem, že jak pozoruje, není právě šťastna.

Otakar se na chvilku odmlčel a sklonil hlavu k zemi. Na to přerušuje další rozhovor o tom předmětě máchnul rukou a vyšel beze slova z pokoje.

Ku konci svých prázdnin Otakar odejel opět do Ruska, chovaje v srdci svém bolestné; leč pevné odhodlání, že se odtamtud již nikdy nevrátí. Proto loučení jeho s matkou bylo tím tesklivější a dojemnější. I staré paní se v duchu zdálo, jakoby synovi svému tentokráte naposledy dávala „s Bohem“. Za těch několik let valně již také sestarala.

Otakar žil v následujících letech stejně jako v předešlých. Všímaje si pouze svého povolání, s ostatním světem skoro ani se nestýkal. Jediné,

co ho ke vlasti ještě poutalo, byla matka, s kterou si občas srdečně dopisoval.

Od posledního jeho pobytu v Čechách uplynulo opět několik let. O Emilce se za ten všechen čas ničeho nedověděl, a tázati se na ni své matky, k tomu nemohl si nikterak dodati odvahy. Tu pojednou paní Zvěřinová ve svém nad obyčej delším psaní jako mimochodem přidala i poznámku:

„Ve přátelstvu našem zavládl před nedávnem opět smutek. Emilka Jevanských ovdověla. Muž její přišel na lovu k nešťastnému úrazu, a brzo potom zemřel —“

Otakar při přečtení té stručné zprávy z počátku zbledl, potom však obličej jeho zahořel plamenem. Ihned jal se psáti dlouhý list a odeslal jej pak s tlukoucím srdcem pod adressou, které ještě nikdy předtím neužil. A opravdu též ovdovělá sestřenka, když list obdržela, neméně se rozechvěla, a srdce pod šatem smutečním jí prudčeji zabušilo. Asi po čtrnácti dnech došla Otakara odpověď. Četl ji velmi dlouho, a vždy se opět znova a znova okem zvlhlým popsanými stránkami probíral. Ještě téhož dne žádal za propuštěnou z dosavadního úřadu, a zároveň oznamoval své matce, že již ve krátkém čase splní jediné přání její srdce, a navždy se opět usídlí ve vlasti.

Na počátku nejbližších prázdnin opustil Otakar Rusko a odejel do Čech. Zdržev se v Praze sotva den, ujížděl ihned starou známou cestou ke Kolínu. Za ta leta, která prožil v cizině, velice se proměnil. Tvář jeho tehdy mladistvá a hladká byla mužně výrazná a husté zarostlá, i bylo lze již také pozorovati, jako by mu na vlasech zůstalo trochu bělavého jiní z oněch studených krajin, které právě opouštěl. Ale oko jeho hořelo plamenem.

Krásná to byla opět jízda z Prahy do Kolína, nedlouhá sice, ale přece bohatá zlatými sny a nadějemi znova rozkvetlými.

Brzo po svém návratu Otakar navštívil s matkou Jevanskou a její ovdovělou dceru. Srdce se mu utajovalo v tlukotu, když do jejich domu vstupoval. Kromě krátkého utlumeného pozdravu ani slova nepromluvil. Postál okamžik před Emilkou, rovněž dojatou, a rozepnuv pak ruce, přivinul ji do své náruče.

„Ach, Otakare — nehřešíme?“ zašeptala tiše a pozvedla k němu svůj zardělý obličej, z něhož se leskly oči, slzami naplněné.

Otakar přitiskl ji na místě odpovědi k prsům ještě vřeleji.

Obě stařičké paní stály opodál nanejvýš překvapeny.

„Přece se dědeček nemýlil — byli si souzeni!“ pravila paní Zvěřinová k paní Jevanské a obě daly se do pláče.

ŠTĚBETALY VLAŠTOVICE . . .

Napsal **ADOLF HEYDUK.**

Štěbetaly vlaštovice:
„Poleť s námi v jižní kraje!“
— Nelze více, posestrice,
já již měl svou dobu máje
a své růže do kytice!

Pěli drozdi: „S četou naší!
měj se k letu, ruče, chutě!“
— Milí braši! smrť již straší;
postřelilť mne osud krutě
do čela a do perutě!

Táhla labuť: „Již se vzmuži,
v ráj nás vznesou mračna sivá!“
— Milá druži! kdo mne ztuží?
Oko hasne, skráň se stmívá,
a má hruď se stále úží!

Zapěl v poli skřivan sivý:
„Tedy se mnou, starý druhu,
v modré nivy! Spatříš divy:
hvězdný týn a zlatou duhu,
níž pak svět ten nedůtklivý!“

— Ano, s tebou, druhu polí,
ne-li já, duch vzlétni ptákem,
co jen koli duši bolí,
tiše přejde pod oblakem
v píseň se slunečným zrakem!

ROZMARYNA.

Báseň **LUDVÍKA LOŠŤÁKA.**

Ty, věrné lásky obraze,
jenž bujíš na přímoří,
a nepozbýváš svojí něhy,
když kolem tebe bílé sněhy
a závěje se tvoří,
rci, proč se v zimě zelenáš
a jarní vůni máš?!

Či chceš dít těm, kdož ve vlas svůj
si z tebe věnce vijí,
že štěstí, které z lásky plyne,
ni v mrazu nezahyne
a v zimě nepomíjí,
že ona ze všech lidských cest
tou nejšťastnější jest?!

A dále rci, proč na hrobech
se urozuješ chladných,
proč zelení je věčnou kryješ
a kořeny kol rakve viješ,
když v ní již citů žádných? —
Či onen mrtvý lásky cit
má v tobě dále žít? . . .

VÁNOCE NA HALIČSKÉ RUSI.

Podává **FRANTIŠEK ŘEHOŘ.**

Náš štědrý večer jest svjatyj večer ve sjednocené církvi řecké. Lid zachovává v něm přísný půst od rána až do samého večera a teprve, když se prvá hvězda na nebi ukáže, hospodář sedá s rodinou a čeledí k bohatě zastavenému stolu na „semejnu večerju.“ [1] Štědrý den v církvi unitské je také dnem všedním a dovolena v něm tudíž práce každá, jež soustřeďuje se ovšem jen na obydlí a jeho nejbližší okolí. Malé děti jsou rády, že dočkaly se svatvečera, tajemných svátků vánočních, a veselí se obskakujíce matku, zaujatou přípravou nezvyklých pamlsků, jež měly naposled už jen o božím hodě velikonočním. Proto přísloví, že vánoce jsou lepší nežli velikonoce, „rizdvo jaloby ša a velykdeň ne sniv by ša“, může platiti požitkům pouze duševním, jež štědrý večer plnou měrou zvláště tehdy podává, když venku na lokte sněhu a v chatě teplo u kamen.

Otec a synové starají se o píci dobytku, o palivo na třídenní svátky, poklidí na malém dvorečku, čistí kravky, řádně je podstelou a časněji dnes nežli v obyčejné dni napojí. Poznati na nich, že mají na spěch. Dcera rozhrabuje na zahradě sníh, hledajíc zelenou routu nebo barvínek, aby si jím dne zítřejšího mohla okrášliti hlavu.

Když ve světnici uklizeno a zameteno, nacuchá se po stole seno a zakryje ubrusem; něco sena rozestele se též pod stolem, kam dávají místy volské jařmo, aby se dobře vedli voli, ale jen tam, kde voli zapřahají. Pod senem na stole položen jest pytlíček se zrním a česnekem.

Seno upomínati má na chlév v Betlemě a tu a tam dává se i na lavice a též plachtami pokrývá. Po celé světnici nastele se vrstva slámy a do kouta nedaleko stolu postaví se na lavici pšeničný, žitný nebo ovesný snop klasy vzhůru. Tento snop vnáší se do světnice teprve před večeří po modlitbě a lid se domnívá, že jest pod ním schován svatý večer. Na Podolí vnáší se do jizby snopů hned několik, jež stojí zde po celý vánoční oktáv až do vigilie třikrálové nebo-li jordánské, aby příští žně byly hojné. Bývá tehdy ve světnici jako ve stodole v čas mlácení, ale než se v ní seno a sláma rozestelou, musí býti řádně umyta a zametena, poněvadž o svátcích městi se nemá a mete-li se už, má se tak díti od prahu ke stolu. Tyto slaměné obřady dějí se následovně: když vyskočila na nebi prvá hvězda, hospodář vchází do světnice, maje v jedné ruce otep slámy, tak zvaného „djida“, a v druhé otep sena — „babu“. Smeknuv a pohladiv si dlouhé vlasy, pozdravuje: „Pomaj, bi!“ [1] a hospodyně, žena jeho mu odpovídá: „Daj, Bože, zdorovlja!“ Seno položí na stůl a slámu odhodí na zem, na niž si sedne a chová se tak, jako slepice na vejcích. Naposled táže se: „Čy nesut ša kury, husy, kačky, indyky [2] ta pantarki?“ [3] Hospodyně dává mu uspokojivou odpověď: „Nesut, chvalyty Boha! Nadjijaty [4] ša, ščo seho roku ješče nesty ša budut!“ Zatím nejstarší syn přinesl letošní ovesný snop a postavil jej za stolem na lavici, kdežto hospodyně přistoupivši ke stolu, rozestýlá po něm a po lavicích seno a pokryvši je plachtami, snáší na stůl pokrmy štědrovečerní. Až posud na slámě sedící děti vstávají a podle stáří sedají za stůl. Zasedl tam syn, dcera a starý otec, kdežto matka už položila pod stůl sekeru, aby v chatě byl každý zdráv, jak „toto željizo sokyry“, načež hodivši do střepu několik řeřavých uhlů a na ně černá zrnka jalovce, sedá s tím ke stolu a přeje rodině štěstí těmito slovy: „Ščastju ta doli ditjam, staromu taj starij, taj cjilij semji.“ [5] Teď povstanou všichni za stolem a otec sepjav ruce počíná hlasitě odříkávati otčenáš a za ním opakují jej přítomní rozmanitými hlasy. Tak děje se před večeří v okolí Drohobyče, na Pokutí pak ještě po děkovací modlitbě hospodář vezme na pokličku řeřavého uhlí a hodiv na ně trochu kadidla, okuřuje stůl kolem dokola. K němu tlačí se ostatní, aby je vonný dým zahalil. Děti zatím počaly pod stolem ustálené nápodobování hlasů domácí drůbeže a dobytka: „Kvok, kvok! sto kurok; geg, geg! sto husok; tak, tak! sto kačok; bu, mu, sto voliv! sto krov“ atd. Když byl otec stůl podkouřil, děti vylézají a hospodyně snese naň vše, čeho jest k večeři potřeba, neboť od stolu vstávati už potom se nesmí, aby se nehřešilo; „ny hodyt ša, taj hrich.“ Na tom zakládá se asi pověra, že se při večeři o Božím Narození ke stolu s hrnkem nikdo nemá přiblížiti, aby ptáci nezobali obilí. Na prvém místě sedí otec, za ním podle stáří děti a na konci matka. Jísti počínají také podle stáří.

V některých stranách, tuším že při hranicích Bukoviny, než se má zasednouti k večeři, hospodyně vezme s vrchu hrnka trochu vařené pšenice a jde do síně, kde opíše křídou na zemi hruh, potom sejme se sebe krajku, jíž je v bocích obvázána a ohraničí jí tento kruh, do jehož středu pšenici sypajíc svolává slepice a obracejíc se ke

[1] rodinnou večeři.

[1] Pomoz bože, [2] krůty, [3] perličky, [4] lze se nadíti.
[5] Štěstí a žití dětem, starému a staré, i celé rodině.

čtyřem světovým stranám, volá: „Dyvyno, Dyvyno, Dyvyno! na [1] tobi [2] perstenec [3] a ty mni daj bohato [4] jajec [5]!“ Sotva že vyřkla tuto prosební, pohanské časy připomínající větu, hodí kroužek, upletený z péra kohoutího, mezi hejno slepic, ubezpečena, že hojně ponesou. Když se všichni počastovali kořalkou vařenou s medem, začíná se večeře chlebem a česnekem, „ščoby nikoly ne pekla zhaha.“ [6] Na to chápou se dřevěných lžic a z každé krmě zůstavují pro zemřelé, „kotri kolo pivnoči poprichodjat, ščoby chotjaj raz v rik posylyty ša zemnymy stravamy.“ [7] Předloží-li se náhodou více lžic, nežli jest osob u stolu, tehdy praví se, že někdo hladový ještě přijde i mají při tom na mysli jakéhos nebožtíka, za jehož duši dají žebrákovi něco od večeře.

V kterou hodinu má se jísti svatá večeře, o tom jsou dvě mínění: dle jedněch, a to většiny, má se k ní sedati hned po západu slunce, aby byly ranní žně, dle druhých později, že Pán Ježíš narodil se v noci. Obyčejně se začíná před desátou hodinou, zřídka po ní.

Večeře sestává z jídel vesměs postních, není v nich mléka ani vajec a místo máslem jsou maštěna konopným olejem. Nemá-li na ni chudý vesničan nebo deputátní čeledín ve dvoře, přestává na kuti medem slazené, ale bez máku, a nemá-li na některý ten příkrm ani oleje, sní jej také nemaštěný. Na takého chuďasa hodí se potom přísloví, že „na rizdvo [8] obijde ša bez paschy, [9] a pro mak bude i tak a bez oljiju [10] ne zimljiju“, [11] kdežto o onom, který olej i mák si zaopatří, ale na druhá jídla nemá, říká se, že „obijde ša na roždestvo bez paschi“, t. j. bez hodů vůbec.

S rybou nepotkáme se na štědrovečerním stole rusínském leda výminečně, jako na př. na Pokutí, kde odjinud sem přiváženě drobné ryby vesničanům prodávají židé, libru po 30 kr., zejmena v Čortovci. V Kolomyji zase lid z blízkého venkova kupuje slanečky, po jejich „sušenoji ryby z mista“. [12] Ostatní jídla svaté večeře bývají tato: kuťa, hřiby a podpěnki [13] sušené nad ohněm, holoubky, boršč ze řepy s rybou a houbami, kapusta bosaja (nemaštěné zelí), zapražená a s odvarem ze sliv a fazolí, mandeburka juška (bramborová polévka), kreplyki (knedlíky) se zelím, slívami nebo rybou. V okolí Bobrky rozloží na stole, a sice po jeho okrajích, rozích a prostředku dvanácte česnekových hlávek a potom tolikéž v následujícím pořádku předkládají jídel: boršč s olejem a česnekem, zelí, hrách, pohankovou kaši s olejem, rozličné houby s jáhlami, boby, boby se slívami, holoubky z listů zelných nadívaných jáhlami nebo pohankou, pirohy se zelím, kuťu, sušené ovoce a hrečuški t. j. koblihy z mouky pohankové, smažené na oleji. Bohatší „zahorodnyk“ stará se však též míti jednu nebo dvě potravy z jaké také ryby.

[1] [2] tu máš, [3] prsten, [4] mnoho, [5] vajec.

[6] aby nikdy nepálila žáha, [7] kteří okolo půlnoci přijdou, aby se aspoň jednou do roka posilnili pozemskými pokrmy.

[8] Boží narození, vánoce, [9] mazanec velikonoční, [10] oleje, [11] nezemdlí, [12] z města, [13] druhy hub.

Mnohdy se všech dvanácte hlávek klade na jedno místo do prostřed stolu a na ně staví se mísa, z níž potom jedí společně.

Česnek s vánočního stolu se pečlivě chová jako lék proti různým chorobám, hlavně proti bolení zubův, hrdla a proti kašli. Potírá se jím tvář, dásně a krk. Také nemocné krávě dává se štědrovečerní česnek do žrádla, nebo se jím dobytče natírá. V tomtéž okolí pekou ještě ječmenové placky s cibulí mazané olejem, a při večeři ulamují z nich na čtyřech stranách. Tyto úlomky zůstavují pro krávy a telata do jiné potravy a ostatek jedí sami.

Všeobecná jest pověra, že stádo, sežravši něco ze svaté večeře, mezi sebou rozmlouvá, ale pod ztrátou života nemá se tento hovor poslouchati. Jelikož domácí zvířata a drůbež o štědrém večeru hladověti nemají, zanášejí se kravám zbytky od večeře s routou a oplatkem.

Někde před večeří, jinde až po jídle koná se ceremonie s kuťou, t. j. vařenou pšenicí, promíchanou třeným mákem a slazenou medem. Kuťa sama a obřady při ní především rusínský štědrý večer karakterisují, neboť kuťa jest Rusínům tolik, co národům jiným stromek vánoční, jehož ovšem neznají. V prvém případě béře otec tři lžíce kutě, po něm tři lžíce matka, tři dítě nejstarší, až postupně dojde na dítě nejmladší a konečně na čeled, jež sedává na stoličce blíže hospodyně. Při tomto ochutnávání kutě přejí si na vzájem štěstí, zdraví a vše dobré. Prvou lžíci kutě otec máchnutím rozhodí po stropě a děti na tento okamžik čekající nastavují padajícímu zrní dlaně, neboť každý chytí v létě tolik odletujících rojů včel, „zlovit roja“, kolik mu padne do ruky pšeničných zrn. Pověru tu praktikují obyčejně hospodářové, mající včelnice. Přilepí-li se na stropě mák s medem a pšenice spadne dolů, budou se dobře rojiti včely a bude hojně medu. Někde rozhodí se hned po sobě tři lžíce kutě, někde jedna hrst a to jen jednou; obyčejně však požije hospodář tři lžíce kutě a potom prosí Boha, aby ženě jeho a dětem, též jemu a všem domácím dal dočkati se toho velkého večera také v roce budoucím, načež čtvrtou lžíci kutě rozhodí nad sebe. Padající zrní chytají děti a z množství zrní přilepeného rovněž na medný rok hádají. Kde se kuťa předkládá až naposled, otec klade na misku s kutí křížek a nabrav jí lžíci, rozhodí ji po východní stěně („kědaje do steli“) světnice, při čemž hovoří: „Sjij ša, rody ša, jak očeret-strjilka, krasna jak zoloto“ [1] a slova ta opakuje při každém následujícím házení kutě na stěny západní, jižní a severní. Než se počne jísti kuťa, jest obyčej pozvati k večeři tetu, slovy: „Prosymo tetu do večery; — jak ne vydimo ij pri večery, tak abyšmo ij cilyj rik ne vydily!“ Tímto zvaním tetu vlastně zažehnávají a jak jí nevidí při večeři, tak nepřejí si ji viděti po celý rok. Teta personifikuje zde zimnici, jíž ovšem nepřeje si nikdo. Po kuti pije se po kalíšku vodky a kdo jí nepije, dostane rum nebo

[1] sej se, rodí se jak rákos, krásná jak zlato.

nápoj jiný. Jako nádavkem dávají se k večeři sušené švestky a k posledu zůstavují se „pampuški“, druh to knedlíků z mouky obyčejné kukuřičné. Po večeři jídává se ještě kuťa k vůli udržení sladké chuti. Význam kutě zdá se ukazovati na šerou dávnověkost, kdy neznali ještě mlýnů ani stoup a požívali obilí celé a vařené.

Kdo tře mák do kutě, nemá ho před večeří okusiti, aby ho po celý rok blechy neštípaly. Když jej tře děvče a okusí, provdá se za holohlavého muže. Jména mák a hrečka nemají se o štědrém dni vyslovovati a kde se tak učiní, tam bude blech jako máku a velikých jak zrnka hrečky. Mák nahražovati se má slovem „zatyrka“. Kdo vstoupí po večeři do chaty, tomu k uhašení žízně vody nepodají, aby vrabci nezobali pšenici; dovědí-li se, že se u nich přece vody tajně napil, odčiní seslanou tak na ně pohromu slovy: „Naj tvoju pšenyču vorobci pjut!“ Touto větou posýlajíce vrabce na pšenici žíznivého provinilce, škodě na své pšenici zabrání. Sami vodu o večeři také nepijí, jen aby jim ptáci na obilí škody nečinili a zdrželivost podobnou mají si uložiti i děti. Jen tehdy by ptactvo bylo úplně neškodné, kdyby se děti tak jako dorostlí postily.

U Horodenky lid starší po večeři časem si doma zazpívá písně kolední, ale mládež jako všude jinde vychází na koledu do vsi, již končí až ráno, při východu slunce o Božím narození. Koledovati déle se nesmí a do sousedních vesnic také na koledu nechodí. Po koledě mládež dělíc se o vykoledované peníze, činí tak zvanou „gilenycu“ t. j. dělení, jímž vypadne na každého stejná částka; rovněž stejným dílem skládají se na vodku a tou se častují, pokud se rodiče z církve nevrátí, načež se rozejdou v naději, že v budoucím roce podobné dočkají se kratochvíle.

Na koledu rozejdou se po dvou, po třech, po čtyřech, ale také v některém skupení lze jich někdy napočítati více. Společným dohodnutím volený „michonoš“ nosí v pytli vykoledované peníze, a poněvadž tento pokladník se těší neobmezené důvěře málo kdy, proto po každém odkoledování některý řízne nožem vrub na hůl, třeba tajně, by snad malého kasíra malý kontrolor zbytečně nedopálil. Úplně připraveni vyrazí k prvé slušnější chatě a stanou z venčí pod oknem nejblíže stolu a obrazů ve světnici, pod tak zvaným „pravem“. Na to zpívají koledu, na př. tuto:

„Oj Torhem, Torhem [1]
a Sučavou,[2]
hoj dej, Bože!
Tam jede vojsko
až zemi težko,
ku předu jede
bohatý náš pane,
pane Vasile.[3]
Na tvém dvorku
Turci rabovali
s Tatary,
s dutkami.
Mám Cjuru
věrného sluhu,
kývnu, zavolám
na toho Cjuru:
Cjuro, můj Cjuro,
věrný můj sluho!
Sedlej mi koně
toho siláka;
ať zkusím ho —
sedm až devět jich zkusím,
a tím desátým
zlata vyvážím.
Skočím, poskočím
za těmi Turky,
jak je dohoním,
pod meč položím,
koněm rozdupu;
jich caři
hlavu utnu
a s sebou vezmu
do své země
svému cařovi.
Hoj, budu míti
tři dary:
tři města.
Jedno město:
slavný Bělehrad,
druhé město:
slavnější Lvov,
třetí město:
slavnější Kyjev.
V Bělehradě
koně sedlám,
v slavnějším Lvově
dvorem přebývám,
v slavnějším Kyjevě
pannu si namluvím.
Pannu namluvím
až do Haliče
za Rusíno,
hodného pána,
pana Vasila.
Hoj, těmi slovy
buď pozdraven,
hodný mládenče,
pane Vasile;
hoj, zdráv buď, zdráv
však ne jen sám,
též s otcem, matkou
a vší čeládkou.
Přejeme ti
štěstí, zdraví,
těmito svátky,
tím novým rokem,
život dobrý
a věk dlouhý.
Dej ti Bože
štěstí, zdraví,
a vzrůst ztepilý;
otci, matce
z tebe útěchu,
aby dočkali se
sňatku tvého
a šťastného.
Buď zdráv!“

[1], [2] města, [3] volí vždy jméno hospodářova synka.

Kdež jsou ve světnici lidé jenom staří, volí koledu jinou, třeba následující: Koledující ptají se, zda jest u nich tak jako u nás, kde na Boží narození Kristus se narodil, na Jordánu byl pokřtěn a o Velikonocích se oslavil, načež se vydal do Jerusalema. Tam jsou bohatí lidé, již stavějí mosty ze žluté kosti se zlatým zábradlím. Tam jsou i lidé chudí, stavějící mosty pouze dubové s rákosovým zábradlím. Po nich šla asi pohanská víra, staří židé.

Teď koledující přednáší Bohu tři žaloby: prvá týče se korunování hlavy trním, druhá rozpjetí na kříž a třetí pochování do hrobu. Sňavše Krista s kříže, uložili jej do hrobu a postavili k němu stráž. Staří židé odešli zatím k večeři na rybu lína. Když se ta ryba na řeku vymrští, Kristus v hrobě se vzkříší, když kohout zakokrhá, Kristus z hrobu zmizí. Stalo se. Hodující židé nad tím ztrnuvše oslepli.

Obyčejně však zpívají v tomto případě koledu ze zpěvníka církevního, a v ústech lidu už poněkud překroucenou:

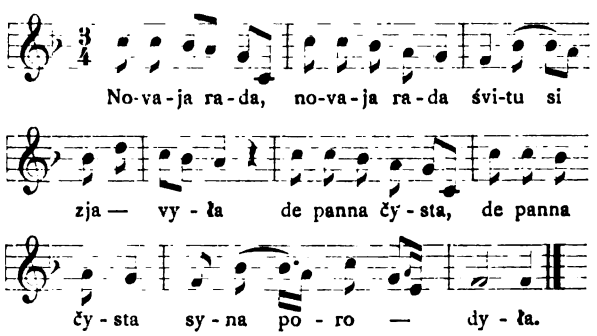

Dále budiž koledy uveden jen obsah: V městě Betlemě časně z rána vítali Pána pastýřové. Přikázali: hned hvězda na znamení tam zasvítila

a perští cářové s dary přijeli: s kadidlem, myrhou a zlatem. Zlostný Herodes však zarmoutil se, že náš Bůh na svět se narodil a velel žoldnéřům zemi hubiti a narozeného v doupatech hledati. Tu starý Josef vzal Marii a odešel s ní a s Kristem do Egypta.

„Budiž Herodes věčně zatracen, náš Bůh narozený nás všech potěšuje. V tomto dni se veselme, a že narodil se, hluboce se pokloňme, aby nám dal dožiti šťastného věku a po smrti s ním v nebi kralovati.“

Když koledu odzpívali, domácí jim za ni děkují slovy: „O dzinkujemo, daj vam Bože zdorovji.“ Někdo vyjde ze světnice a čekajícím u dveří koledníkům dá krejcar s oslovením: „Proše na kolidu,“ nebo: „Proše na červenoho!“ K tomu michonoš bera peníz, odpovídá: „Panově kolidnyčky! zdojmajmo [1] šipočky, [2] daruje na sces [3] gazda [4] červonym — a my jeho ščiskim, [5] zdorovijim“. Teď už i druzí současně s ním velebí hospodáře: „Abys takyj česnyj, [6] velyčnyj [7] pered [8] panamy, pered hromadamy [9] — jak ces červonyj pered namy!“ a dodavše ještě „buvajte zdorovy taj švytkujte zdorovy!“ odcházejí, by u chaty nejbližší koledu opakovali. —

Koledníci dostávají obyčejně po krejcaru a když jich jest více nebo jsou starší a jeden jim přehrává na housle nebo na píšťalu, obdrží tu a tam i dva krejcary.

Koledníci často jedni druhým hledí vykoledované peníze vyrvati a mnohdy z toho až půtka vzejde, zvlaště k ránu. Proto nejednomu po celou noc koledovavšímu skupení se přihodí, že ráno vrací se bez groše.

V některých krajinách jest obyčej, že po večeři po modlitbě posýlá se koleda přátelům a kmotrům nebo známým, v prvé řadě však rodičům muže a ženy, když bydlí jinde. Koleda ta obsahuje dva nebo tři koláče, zvané „knyši“, a misku naplněnou různými příkrmy od večeře. Přináší-li koledí dárek sám hospodář, propoví

ODPOČINEK. Dle o

[1] smekněme, [2] čepice, [3] ten, [4] hospodář, [5] štěstím, [6] čestný, [7] mocný, [8] před, [9] obcí.

vcházeje do chaty: „Prosymo na večerju“, kdežto syn a dcera prosí jménem svým i svých rodičů: „Prosyly tato i neňa i ja prošu na večerju“. Pak

, Wierusze-Kowalského.

odebere někdo koledu, přichozí musí posaditi se za stůl, dostane jist a pít a na odchodne podarován jest penězi.

Při pečení chleba o štědrém dni, z uhlí, vyhrabaného před pec, věští se úroda jednotlivých druhů obilí a zeleniny tím způsobem, že srovnané uhlí, představující po řadě pšenici, žito, konopí, zelí atd., dále řeřaví, až rozpadne se v popel nebo zhasne. Který uhel zpopelnatí, označená jím plodina v příštím roce se urodí. Také řeřavé uhlí kladou na chlebné bochánky dané účastníkům večeře. Komu nejdříve zhasne, tomu se špatně povede na obilí, ovoci a zelenině.

V Dorožově se o štědrém dni večeří, aby obilí travou nezarůstalo, též oheň, jako uhlí a sirky, nepůjčují. Těhotná žena přišedši pro oheň, porodí prý dítě hlínu požívající. V Ispasi uklízejí náčiní od večeře se stolu až o Božím narození a světnici zametají v druhý svátek vánoční — „na sobora“. Smetí hází se mezi vrata, kde je zapálí, což značí „dida spalyty“. Také po večeři sedají si na „dědy“ ze slámy a všichni rázem třikrát po sobě vysloví „kvok“, aby kvočny kvokaly a slepice hodně nesly.

Ač štědrý večer sám sebou nabádá rodinu k nočnímu bdění, přece někteří hospodářové jeví zvláštní ostražitost před zloději, chodícími té noci po vsi zkoušeti štěstí ve svém řemesle a vynasnažující se věc sebe nepatrnější ukrásti, aby po celý rok v krádeži měli štěstí. Za pláštík této pověry skrývají se mnohdy synkové vážených hospodářů a ukradený polibek děvčeti jest jim milejší, než poleno, po jakém sáhají k vůli formě a mají-li býti prozrazeni. Na Drohobyčsku, když od stolu rázem všichni vstali, hospodyně vytáhši několik stébel sena, hovoří: „I en zarodyt ša krasnyj, volokno bude take, jak toto steblo“ a hospodář sebrav všecky rybí hlavičky, obyčejně ze slanečků, odchází do chléva

dát je kravám, aby více a jistěji dojily. Vrátiv se nakazuje, by dnešní noci do chléva nikdo nešel, že prý dobytek spolu rozmlouvá a kdo by poslouchal, zítřejšího božího hodu se nedočká.

Dívka brává po večeři všechny lžíce přímo se stolu, sváže je senem a vyběhne na dvorek, kde jimi rachotí do klidného, temného prostoru. Dech tají se jí při naslouchání psímu štěkotu, jenž snad se jí náhodou ozývá, a jsouc si jista milence z oné strany, sama s sebou vroucně hovoří, jako by se ještě tázala: „Z vidty ja tebe, serdeňko, maju vyhljadaty?!“ Po krátké pomlčce v blahém roztoužení už volá jej k sobě: „O, prychody, serdeňko, bo tak tjažko žyty bez družiny!“ Na to spokojena s podařenou věštbou vklouzne zas do chaty, aby odpovídala otci, jaké jsou na nebi hvězdy, zda kvočka nebo kosary. „Zle“ — ozve se otec, jestli oznámí tyto — slepice nebudou nésti a senné kupy Dněstr odplaví.

V tom se mnohdy rozlehne pod chatou táhlý, zvonivý hlas dívčí a po chvíli bylo už jasně slyšeti volání: „Kseni, Kseni, pojď s námi, půjdeme hledat peníze nebožtíka starého Brylja, peníze spravedlivé, právě teď hoří.“

Kseni hodila na sebe kus oděvu a už byla mezi děvčaty: odběhla s nimi k blízkému Dněstru hledat peníze a čekat na ně, až zaplanou bledým plaménkem. Tehdy běží přímo k němu a hodí na hořící peníze šátek nebo čepici. V podobě drobných prý samy vykulí se ze země, jen je sebrati. Takovým způsobem prý se už obohatil nejeden hospodář. Také v letě peníze planou, ale ty nebývají požehnány a kdo se nečistých peněz těch chce zmocniti, musí napřed krví z malíka svou duši zapsati ďáblu, jinak šel by vstříc pohromě jisté a snad i zahynul.

Podání o pokladech v zimě planoucích mívají též historické pozadí. Poslyšme jednu epizodu nadněstranskou o penězích nebožtíka starého Brylja.

Na malé říčce Trudnici, vlévající se do Tyšměnice, žil ještě za vlády polské dle jedněch bohatý mnich, dle druhých majetný chlop. Jeho veliká včelnice dávala mu hojnost medu a nahromadil si proto značné jmění. Med Bryljův proslul široko daleko, byl znám snad všude. Peníze starý Brylja ukrýval na půdě v kotli, chtěje za ně postaviti novou krásnou církev, než úmysl jeho zmařili Tataři, z jara napadnuvše ves, již vypálili. Brylja strachuje se o život prchl i s pokladem, jejž zakopal při Dněstru. Vrátiv se po čase modlíval se vroucně z modliteb za odvrácení neštěstí od sebe.

Tu kdysi jelo kolem několik Tatarů, ti vpadli do jeho chaty, zavraždili Brylju a opět rudá záře s večerem oznamovala, jakému nepříteli ves podruhé propadla. Lid jen tak uchránil se od smrti, že se kryl v hustém vrboví a v rákosí na břehu nedaleké řeky. Ves si později zase vystavěl. Mnozí vědouce dobře, jak Brylja byl bohat, pátrali brzy po vpádu tatarském po jeho penězích, ale nalézti jich nemohli.

Divný způsob, jakým značné jmění Bryljovo zmizelo, jakož i jeho nábožnost daly vznik podání, že peníze zakopal a jako majetek spravedlivé nabytý, k vznešenému prospěchu určený, že dostati se může člověku v povaze nezkaženému, buď jinochu nebo nevinné dívce. Jen ti ho mohou před božím narozením, v noci štědrovečerní dosíci. Ač na zhoubné tatarské vpády má lid upomínky už jen mlhavé, přece mládež ve vsi Letině chodívá o štědrém večeru, rok co rok, k blízkému břehu zamrzlého Dněstru hledat Bryljův poklad, byť se měla brouzdati sněhem po kolena.

O štědrém večeru hořívá na stole svíce, zapuštěná do povedeného žitného bochníka, a z ní si domácí všelicos věští, podobně jako z hvězd. Louskané při večeři lískové oříšky chrání od bolesti zubů; čepice v dnešní večer se na stůl neklade, aby krtek luka neryl; se zelným semenem se nemá ani pohnouti, aby se neproměnilo v brukev a po večeři se nesmí píti voda, jinak ve žních budou stále žízniti. Když se po večeři umyje nádobí, splašky po něm lejí se vepřům do koryta skrze kolo od vozu, aby boule nedostali. Dá-li se kohoutovi na štědrý večer pepř, bude lidi napadati. Habrový kolík, postavený do vody, zkamení.

O štědrém večeru Rusíni praktikují nejvíce pověr, v pověrečných věštbách tráví noc a ulehají-li na chvíli, budí se přede dnem.

Zvláště hospodář nezaspí, chtěje se mýti z mísy, do níž hodil několik stříbrňáků, aby měl po celý rok peníze. Po něm činí tak žena jeho a všecky děti. Když se počne rozjasňovati, hlaholí už zvony, zvoucí je do církve.

Je-li na štědrý den nepohoda, bude podobné počasí na Jordan (18. ledna) a na Blahoviščeně (6. dubna), praví Rusíni v okolí Kosova. V severní Haliči u Kamionky Rusíni latiníci mají tato povětrnostní pořekadla vánoční:

„Když mráz a pěkně v den Adama a Evy,
zima brzo pouleví.

Slota v den Adama a Evy.
střez před zimou chlévy.“

Přísloví „zelené vánoce, bílé velikonoce“ má několik krajinných variantů; jaroslavský na příklad zní:

„Zelené boží narození a velikonoc bílá,
v poli útěcha malá.“

Stryjský: „Když o božím narození pole jsou zelena,
o velikonoci budou sněhem poprášena.“

Jaké boží narození, takový Petr a jaké počasí panuje po božím narození, takové bude i po Petru a Pavlu. Lahodné počasí před vánoci zimu obyčejně protahuje. Vlhko před božím narozením věští nevalnou úrodu a nastoupí-li po něm, úroda už za nic státi nebude.

Tři zasvěcené dny vánoční věnovány jsou ranní i poledni bohoslužbě a koledám. Koledovati počíná se již o božím narození hned po obědě, jak činí chlapci na př. v okolí Kolomyje. Dopoledne se po koledě nechodívá.

V téže krajině chasníci a mužové ženatí chodí na koledu teprve s večerem po všecky tři dny a vykoledované dárky (dostávají po velikém knyši nebo po několika krejcařích) věnují na církevní bratrstvo domácí. O chasnících se ví, že koledují nejraději tam, kde jest děvče na vdaní. Chlapcům, koledujícím jen v prvé dva svátky vánoční, dává se tam po malém bochníčku chleba nebo po krejcaru.

V Luči chodí po koledě s křížem, ovinutým koudelí, dak, a trvá mu to několik dnů. Není divu. Vstoupí do každé chaty a v každé zazpívá:

„Rožděstvo [1] Tvoje, Chryste Bože naš,
rozsyja [2] myrovy [3] svit [4] razuma, [5]
v nem bo zvizdam [6] služaščyji, [7]
zvizdoju [8] učachu [9] ša.
Tobi klaňaty ša soncu [10] pravdy,
Tebe vydaty z vysoty [11] Vostoka. [12]
Hospody, slava Tebi."

Potom dává líbati kříž všem domácím, kteří ho obyčejně pobídnou, aby se posadil, hostí ho a dají se s ním do hovoru. Na konec podarují jej koledou, sestávající z jednoho až dvou chlebů, kukuřice a žemle konopné, ano i ještě několika krejcary k tomu Naturalie nosí mu michonoš, sám by na ně nestačil.

V Nazurně chodí po koledě také ženy. Tam každé skupení vybírá ze sebe jednoho, který nejlépe umí koledovati. Zvou jej bereza. Jiného volí zase k nošení darů, nám známého michonoše. Koleda sestává též z obilí a peněz. Tyto obětují se na místní církevní bratrstvo. Chasníci chodívají i s muzikou po koledě a kam je pustí, tam jedni tančí a druzí musi koledovati domácím dětem, každému zvlášť.

Církevní bratrstvo koleduje vždy samo. Odbyvši si nešpory, „večirni", vypůjčí si z církve ruční kříže, zvonky a skříňky na peníze, jež kněz zapečetí, aby se otevříti nemohly. Zjednají si jednoho houslistu neb dva, pak tolikéž michonošů k nošení vykoledované kukuřice. Koledovati počínají pod oknem fary a kněz po skončeném zpěvu zavolá je do kuchyně a tam pohostí. Opustivše faru rozdělují se ve dva tábory, „na brakiv doliskych" a „na brakiv horiskych". První chodí po dolní vsi, druzí po horní. Dělení to má místo ve vsích velikých s četným církevním bratrstvem. Rozumí se, že obojí mají svou muziku, zvláštního michonoše, a že i o křížky, zvonky a skříňky se rozdělí. Každé z těchto dvou skupení opět se dělí na několik partií po pěti až po osmi členech, koledujících pod pravým oknem každé chaty podle pravidla, že kde jedni koledovali, tam jiní už na koledu přijíti nemohou. Jenom u chaty církevního bratra všecka skupení sejdou se na tak dlouho, pokud se členu jich koleduje a opět se rozptýlí jako prve, jakmile u něho odkoledovali.

Hospodář přináší jim na dvorek mísu kukuřice a podav ji jednomu z bratří, hovoří: „Prošu na kolidu!" Ten bera od něho misku, odpovídá mu rázem s druhými: „Krasno, fajno dzinkujemo! abyste taki česni ta veľyčni per' panamy, pered hromadamy, jak ces dar božyj pered namy!" Vysypav zrní do pytle michonošova, vrátí prázdnou misku hospodářovi a zároveň nastaví mu k políbení kříž. Po té ceremonii hodí jim hospodář do skříňky několik měďáků a bratří odejdou k jinému.

Místy chodí s bratrstvem bereza i michonoš a koledu podá hospodář nebo žena jeho berezovi, který ji přijímaje propoví: „Panove kolidnyčki!" a jemu vpadnou ostatní do řeči slovy: „My to čujemo!" Na to bereza pokračuje: „Pozdojmajte šapočky!" a druzí na pobídku jeho snímajíce čepice odpovídají: „My tak čynymo". Tu bereza drže v ruce kolední dárek, hovoří dále, když jej přinesl hospodář: „Daruje nas sej pan" a když jim ho podala žena: „Daruje nas ša pani kołačymy, [1] oto daruj jej (jemu) Bože ščasťa, zdrovja, tylko v sim kołačy je zereň [2] (případně k penězům „tylko v sim červonim je barbočok"), daj jej (jemu) tilko na zahorodi [3] oveček, kuryj, svynyj, kačok, husej, korov i voliv," k čemuž ostatní dodávají: „Daj Bože, daj Bože!"

Sledujme ještě horyšná a dolišná bratrstva, jež roztříděna v skupení menší, opět scházejí se pod oknem některého církevního bratra, aby mu zakoledovala. Týž věda o tom odtrhne se od nich, aby je domů předešel. Doma býti musí, poněvadž se mu koleduje jako jinému a musí koledujících přijati jako řádný hospodář, bez ohledu, že s nimi sám koleduje a že je bratr církevní. Ceremonie jsou u něho tytéž, jak jsme je právě poznali na koledě u hospodářů nebratrů. Jenom v okamžiku, když koledníkům sedícím ve světnici předkládá se kaše s mlékem, jako znamení posledního pokrmu na uctění, bratři počínají zpívati koledu, v níž napomínají hospodáře, aby nespal, ale pozvedl hlavu a podíval se raději do kvatyrky. [4] Sám Bůh opatruje mu hospodářství, tak na ohradě mu čistí voly do tří pluhů, v konírně koně do tří bran a v ovčinci ovce na tři struny; dále chodí ve včelnici, v níž odděluje roje pro tři úly a chodí v komoře, kde počítá peníze do tří misek. Tento inventář se mu na přesrok rozmnoží, že bude moci zapřáhati volů do čtyř pluhů a koní do čtyř bran: na čtyři struny bude míti ovec, pro čtyři úly rojů a na čtyřech miskách peníze. Na konec přejí mu štěstí a zdraví, požehnání na drůbeži, kravách, na dobytku ostatním, přejí zdraví čeládce, úrodu v poli, plodnost v chlévě, v zahradě zeleninu, v chatě veselo a svatbu. V závěrku, jímž koledu končí, opět štěstí a zdraví přejíce na dlouhý věk nezapomínají. Hospodář jim za koledu poděkuje, po druhé políbí kříž a několik krejcarů jim hodí do pokladničky. Po krátké pomlčce zazpívají také koledu hospodyni, obsahu na př. tohoto:

[1] narození, [2] rozsévá, [3] světu, [4] světlo, [5] rozumu, [6] hvězdám, [7] slouží, zkoumá, [8] hvězdou, [9] utěším se, [10] slunci, [11] z výsosti, [12] východu.

[1] Obdrží-li peníze, říkají „červone, [2] zrní, [3] v hospodářství. [4] mírka na kořalku.

Krásná jest žena pana Ivana, jíž koledují. Krásná ta žena prala roucho Pána Boha na veliké řece při siném moři a kde je sušila, pasou bílé ovce tři svatí ovčáci, proroci Páně. Sv. Mikuláš má troubu měděnou, sv. Jiří z rohu a Pán Bůh zlatou. Zvuk trouby Mikulášovy zaléhá do temných lesů, do hor a údolí, od něho zbělí celá krajina a ptactvo poplašivši se odletí a oněmí. Když zatroubí Jiří, hlas šíří se v tatáž místa, ale hory, údolí a lesy se po něm zazelenají, ptactvo se vrátí a zase krásně bude zpívati. Ve svatý den velikonoční troubí sám Hospodin a zvuk jeho zlaté trouby rozléhá se pod nebesy, otvírá církve a v nich rozžíhá svíce. Všichni kněží počnou sloužiti mše, „vsenočné“ za hospodáře, „vutreně“ za hospodyni. Zmínivše se ještě o čeládce přejí hospodyni, aby byla zdráva se svým mužem, panem Ivanem, se svým hospodářem a vší čeládkou. Dnešním božím narozením a brzkým novým rokem na všem příbytek jí přejí a dlouhý věk k tomu.

Hospodyně poděkovavši jim za koledu, zachová se jako její muž. Koledníci si připijí vodkou, jak činí po každé písni a pustí se do zpěvu nejstaršímu dítěti, v němž vypisuje se, jak v mjodoborském lese bloudilo sedm set vybraných mládenců. Přišli až na břeh siného moře a tu umínili si, že stanou a poradí se. Předem zabezpečili si vzájemně věrnost, potom usnesli se nevynakládati na ženy stříbro a na dívky zlato. Jeden z nich navrhl, aby učinivše skladku po dukátu koupili si zlatý člunek se stříbrným veslem a pustili se krajinou po řece až do Sorokova, kde domnívají se naleznouti hodného pana Lesi, který jim na rok řádnou dá mzdu a sice po sto červených, po sto sedmi zlatých a k tomu vraného koně se sedlem a stříbrnou šavlí. — Blahopřejíce synu hospodářovu, aby zdráv a šťasten byl s otcem i s matkou a čeledí, přejí mu ztepilý vzůst, dobrý rozum, dlouhý věk. Rodičům přejí z něho útěchu, a aby se dočkali šťastného jeho sňatku. Obyčejným závěrkem koleda končí.

I dítě za koledu děkuje, líbá kříž a dává jim krejcary do pokladničky právě tak, jak před chvílí učinili rodiče. Potom zpívají koledníci mladšímu dítěti koledu zase jinou, je-li děvče, tuto:

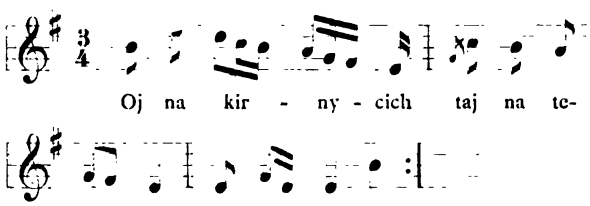

Oj na studánkách — na teplicích,
hoj dej Bože!
Všichni svatí vodu světili,
vodu světili — kříž ztratili.
Oj byla tudy zdávna pěšina,
po ní šla hezká dívčina,
hezká dívka Kateřinka.
Hoj šla, šla, zlatý kříž našla;
dohonili ji všichni svatí.
„Pomoz Bůh, krásná panno,
krásná panno, Kateřino!
Buď zdráva!“ — Děli svatí.
„O něco bychom tě prosili,
věrně prosili, mšemi se odsloužili.
Jednu mši za otce tvého,
druhou mši za matku tvoji,
třetí mši za tebe samu;
za tebe samu — za hodnou pannu.“
Hodná panna, Kateřina,
zlatý kříž těm svatým podala,
kříž jim podala, neb hodná byla.
„Buď zdráva, hodná panenko,
hodná panenko — Katuško,
buď zdráva! —“

Teď přejí hospodářově dcerušce štěstí a zdraví týmže způsobem, jak jsme na ukázkách koledních poznali, načež končí takto:

„Nám koledníčkům ne toho mnoho,
ne toho mnoho, jen červeného,[1]
jen červeného, třeba zlatého,
buď zdráva!“

Ani na čeleď nezapomenou a jí zakoledují také, a dítěti po řadě každému. Když se koledování skončí, mladší pustí se při muzice do tance, starší sedají, aby „trochu vypočyty“, někteří odskočí domů podívati se, co se tam děje, a tak hrstka koledníkův nedočkavši řádného konce, napřed odešla. Hospodář na to ostatní zbylé koledníky po druhé pobídne, aby se posadili a po druhé je hostí.

Nejednou se stává, že hospodyně pozve k této zábavě přítelky a kmotry ze sousedstva a tehdy bývá v chatě jako o svatbě, lidu plno. Tančí se do únavy, pravda jen potud, pokud ona výš vzpomenutá hrstka bratří neodejde do jiné chaty některého církevního bratra. Tehdy rychle všichni chatu opouštějí a v jiné, rovněž bratrské, celá kolední vřava se všemi ceremoniemi se opakuje. Proto bratrská koleda trvá déle, čtyři až šest dní i nocí, jinými slovy tak dlouho, pokud všecky chaty ve vsi neobejdou. Pravím všecky, poněvadž hospodář, k němuž by zajíti opomenuli, pokládal by se za uražena.

V Šeparovcích ptají se před každou chatou: „Čy doma, doma, pane gospodarju, čy možna vam koladovaty?“ a odpovídá se jim: „Možna, možna, prosymo!“ V příští neděli odevzdají peníze a zrní všecko církvi a zaplatí z koledy jen michonoše a muziku.

Skládá-li se církevní bratrstvo také ze svobodných chasníků, koleduje způsobem právě popsaným a když ve vsi bratrstva mládeneckého není, jdou po nešporách o božím narození dva chasníci s prosbou na faru ke knězi, aby jim povolil po vsi koledovati, neboť bez jeho povolení nikdo by jim za koledu neplatil. Zaváží-li se jistou částku vykoledovaných peněz a obilí dáti na církev a podpíší-li se na to, kněz vydá jim zapečetěné skříňky na peníze a koledou choditi povolí. Hoši si zpívají koledy většinou světské. Zvlášť rádi tam

[1] dukát.

V ZIMĚ. Dle obrazu C. Schwenningra ml.

se zastavují, kde v chatě jsou děvčata. Tehdy zpívají před tím, koho ve světnici zastanou, světskou koledu na př. tuto:

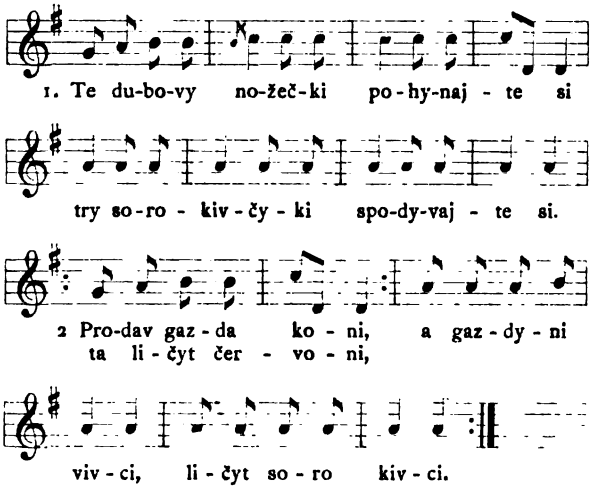

Dále naříkají, co pro několik grošů zkusí a chtíce poněkud touhu po penězích omluviti, dokládají se, že prý jich nechtí uložiti do pokladnice, ale s pomocí boží dojíti církve a v ní obětovati na světlo, Bohu ku chvále a lidem ku slávě. Konec koledy však jasně záměry jejich osvětluje:

„Oj plesám, plesám,
an peníze vidím.
Jak bych je neviděl,
neveselil bych se.“

Při zpěvu nastavují klobouky a domácí hodí jim do nich po krejcaru, jen aby se jich zbyli. Však děvče, od jara krejcárky střádající, dnes jimi štědře hochy podílí, aby se jim zachovalo a získalo si jejich sympatie pro příští masopust. Zvláště hojně obmýšlí ty, o jichž přízeň jde mu nejvíce. Po koledě si chasníci udělají dobrý den v chalupě toho, kdo u děvčat maje největší štěstí nejvíce dostal a jemuž po zaplacení celé útraty ještě několik zlatých zbývá. Nejlépe potom pochodí v krčmě žid, jemuž zanesou také obilí zbylé jim po vyrovnání se s knězem, ač se o ně dělívají někdy rovným dílem. Proto v neděli nejblíže příští à conto koledy naši chasníci se ještě dobře pobaví. Podotknouti třeba, že tu a tam už od polovice adventu čeleď učí se koledám. Obyčejně v den sváteční schází se několik pasáků, chlapců nebo děvčat do chaty některého z nich, o čemž předem se umluví, a tam cvičí se ve zpěvu koled; váznou-li v něčem, prosí rodiče nebo domácí o radu.

Po mši o božím narození zasedá se k obědu. Pokrmy nejsou postní, tak bývá kuřa už s mlékem, maso, kukuřicová kaše na mléce a podobné. Na Štěpána Rusíni latiníci nosí do kostela v šátkách oves a když kněz světě ho řadou jich vrací se k oltáři, házejí jej po něm. Znázorňuje se tím kamenování sv. Štěpána.

Slámu, jež byla ve světnici o večeři štědrovečerní nastlána, jest obyčej spáliti na Štěpána před východem slunce. Hospodář vynáší ji i se senem na zahradu a za ním jdou všichni domácí, žena, děti, čeleď. Jakmile kupu zapálí, tahá slámu rychle z plamene a kroutě z ní povřísla, obvazuje jimi pně ovocných stromů, ale musí spěchati. Než sláma shoří, třeba na zahradě všechny ovocné stromy obvázati. Tím se chrání stromy před mrazy a nesou hojněji ovoce. Jest podívaná na tyto ohně, když rázem za přítmí na všech zahradách ve vsi vzplanou. Někde všichni přítomní na zahradě přes ohně skáčí a při tom zaříkávají: „Pek ossyna od nas zčezaj; svist, svist u nas probuvaj.“ Slaměné nákrčníky diduchové v polovici každého pně ovocného nerušené zůstávají až rok. V Čortovci slámu pálí až v třetí den vánoční na ohni před vraty. U Kolomyje pálí diducha teprve o novém roce. Snopy vynášejí se ze světnice obyčejně v den po Štěpánu a činí z nich hnízda pro slepice a pro husy, zrní pak z nich vytlučené dává se drůbeži, aby hojně nesla.

Dnešní báječný „Diduch“ na Malé Rusi padá do času koled. Jím se uctívala Koleda a symbolisovalo vítězství nad zimou. „Spalyty diducha“ musí býti totéž, co zabiti Koledu t. j. zabiti vepře ku ko-Ladě, na čest Koledy. Jmeno Diduch směle odvoditi můžeme z Dida, Děda. Diduch byl snad symbolem svátku Koledy.

ZAJATÁ.

On zajal duši tvou, ty dítětem jsi byla,
svět byl ti plný záře,
jež s tebou nesla se a tiše políbila
i čelo samotáře.

Tys byla zajatá již duše jeho v cele
a poutem lásky spjata,
mír v srdci hlubokém a v poubledlém čele
ti spala duma svatá.

A ty jsi patřila, jak západ hoří nachem,
jak zima, jaro letí . . .
až jednou chvící se a s bázní v oku plachém
jsi prchla ze zajetí.

Leč svět ti cizím už . . . ty bloudila jsi chvíli,
pak létla's pod oblohu
a, mrtvá nevěsta, na hlavě závoj bílý,
jsi mlčky vešla k Bohu.

Bohdan Kaminský.

NAD OTEVŘENOU SKŘÍNKOU.

Miniatura. Napsal VÁCLAV SCHVAB.

Žofie — budiž nám dovoleno jen prostě ji pojmenovati — přišla domů všecka vzrušena, rozčilena. Strhnuvši si s hlavy růžový vlněný šátek a rozepjavši si mantilu, v níž byla těsně zapjata, popošla k oknu a jakoby udusiti chtěla žár, který bytost její celou opanovati hrozil, přitiskla hlavičku ke studené tabuli okenní...

Chvíli tak zůstala v jakési strnulosti, leč pojednou vzchopivši se utkvěla dlouhým pohledem na plameni malé lampy, stojící na toiletním stolku, která jasně ozařovala fotografii opodál na stěně visící.

Jako by z náhlého snu byla procitla, zachvěla se Žofie na celém těle, při čemž hlavinka její v tu stranu se obrátila, kde z pěkně vyřezávaného, malého rámce k ní shlížela podobizna.

Zdálo se, že něco vyčísti chce z tváře, představující mladého muže, jehož čelo brázděné kolmými vráskami, dodávalo líci výrazu opravdovosti a energie.

Dlouho v ní Žofie četla. Náhle přejela si obličej ručkou, jakby setříti chtěla s očí mlhu, jež jí zrak zakaliti hrozila, přejela jej ještě jednou, snažíc se dvěma prsty a palcem stisknouti víčka oční a chtějíc zadržeti slzu, jež se vedrati pokoušela v oční koutky.

Nepodařilo se jí zúplna. Několik drobných slziček přece vytrysklo z pod průsvitných jemných víček a zaperlilo se v růžovém svitu lampy na dlouhých řasách, jež utlumovaly mocný žár její černých, širokých zřítelnic . . .

Stírajíc slzy přikročila zvolna k toiletnímu stolku, na němž mimo lampu stkvěla se vkusná, elegantní skřínka ze dřeva olivového. V předu byla skřínka opatřena umělým niklovým kováním, jehož srdčitý tvar prozrazoval, k jakému účelu jí užíváno. Ve středu srdce vězel klíček na růžové stužce.

Vyňavši batistový šátek, přiložila jej k zarosenýmočím a zamyslila se . . .

Byla se právě vrátila z návštěvy od své přítelkyně. Obnovovala si v mysli vše, co mluvila, co slyšela a čím byla dnes tak neočekávaně ze svého bezstarostného spůsobu žití vyrušena . . .

„Bud opravdovou!“ napomínala ji Marie, když ji dnes byla svým žvatláním poněkud unavovala. „Bez opravdovosti není štěstí, není lásky, není života.“

„Skutečně?“ tázala se. „Jsem příliš mlada, nežli abych mohla býti seriosní matronou. Chci se ještě bavit, chci, aby všechny choutky mé došly vyplnění, chci nad muži vítězit.“

„Rozmarem nikdy nezjednáš si úcty mužů opravdových.“

„A čímže chceš vítězit nad těmi otroky ženské krásy? Učeností snad? Převahou ducha? Ty tomu říkáš sice opravdovost, ale opravdovost není snad nic jiného než zralost ducha.“

„A srdce, moje drahá.“

»Třeba i srdce! Nechci míti srdce zralé. Lépe nemít srdce a jen sílu mít, která si dovede podmanit všechny muže. A sílu máme my ženy — v očích a v rukou!“

„Stáváš se komickou, Žofie,“ smála se přítelkyně, „ty, s těma těstovýma ručkama, jež by zlomil leckterý muž jedním svým prstem! O očích tvých nechci pronášeti se nepochvalně, tyť v pravdě schopny jsou pošetilým mužům poplésti mozky na dobro; ale to je vše, čím vítězíš nad lidmi malými.“

„A což, nenaplnilo by tě pýchou, kdybys věděla, že jsi strhla v prach ku svým nohám nejpyšnějšího seladona, nejučenějšího professora, nejroztomilejšího studentíka, nejbohatšího bankéře, nejduchaplnějšího spisovatele a že jsi to vše způsobila jediným pohledem zdánlivé lásky, co zatím srdce tvé páslo se rozkoší na lehkověrnosti těch bloudků, již jsou s to obětovati všechnu svou marnivost, všechny naděje, všechno bohatství, všechnu ctižádost za jediný tvůj úsměv, za jediný pohled, slabé stisknutí ruky, několik nedopověděných slov? Tak útočíme na železná prsa hrdých mužů!“

„Jsi to znamenitá rekyně!“ zvolala Marie, zadívavši se na ni s politováním, když po těch slovech vyzývavě se postavila uprostřed pokoje. „Takových žen bychom měly potřebí. Byla bys ty vychovatelkou, byla bys ženou, matkou! Úkolem ženy není, má zlatá, hráti si se srdcem mužů, úkolem ženy je vlastní srdce vzdělávat, aby v něm vyklíčila láska opravdová, na níž spočívá štěstí rodiny. Ne tou zbraní, jíž jsi se mi tu vychloubala, je ženám bojovati, zbraň ženy, jíž si může podmaniti chválu a uznání všech, jest jiná. Je to těžká zbraň, kovová, je to štít nezdolné povahy! Opakuji to slovo — povahy! Tuto tříbiti přísluší ženám v přední řadě. Buďmež ženami něžnými, skromnými a útlocitnými, ale mějmež povahu železnou, nezdolnou! Vychovávejme srdce své a ducha svého, vědomy sobě úkolu, který nám bude jednou zastávati!“

„Jsem ženou a žena je tu proto, aby se jí mužové klaněli. Jsme podkladem krásných uměn — není to záviděníhodné povolání? Žena — bůh! volají nám vstříc básníci, nechtějme tedy býti slabými, tak-li nás povznášejí!“

„Kdyby raději řekli: žena — pýcha! Neboť pýcha svrhla mnohou ženu již s trůnu, na nějž ji postavilo pochlebenství mužů. Nevěř pochlebenství a budeš šťastnou; staneš se životem své rodiny, srdcem domácnosti, a to přijmí lépe ti bude slušeti, nežli pochlebné a chvastavé zvolání básníků. Žena — štěstí v domě! Tak volati by

musil básník, kdyby ženy lépe chápaly úkol sobě vyměřený. Leč u většiny není ještě představa o povolání ženy jasná!“

„Tyť jsi dávno nepřítelkou všeho bujnějšího veselí, a proto těžko jest hádati se s tebou o právech mládí.“

„Právem mládí snad nazýváš činy, o nichž jsi se tu široce zmiňovala? Právem mládí jsou ideální snahy po vytvoření lepší budoucnosti, než jaká obyčejně ženu čeká. Právem mládí jest snaha jeho dosíci samostatnosti alespoň v myšlení a cítění. Srdce mějme nejprve volné! Volnosti té zjedná nám vymaňování ho ze všech zděděných pout, která těžce neseme mnohdy po celý život. Mějme srdce jaré, oddělujme je od zpráchnivělého kmene zastaralých předsudků, hajmež je duchem svým před útoky osudu i vůle našich tyranů. A těmi jsou kdož jiní než ti, co nás nutí uzavírati sňatky z příčin obchodních, kdož jiní, než nutnost a bída, která na nás zeje se všech stran. Budme samostatnými a budeme šťastnými! Budme volnými v citech svých a budeme vítězit nad sebou samými i nad nepřátely každé opravdovosti. Leč budeme-li si s city zahrávati, budeme-li zapomínati na to lepší v nás ukryté, jako ty činíš, nedocílíme nikdy té svobody vůle, která jedině budoucnosti ženy může připraviti půdu samostatnější, jistější!“

„Prosím tě, nerozhorluj se tak na mne. Vím, že lepší nebudu. Ostatně žena vždycky podlehne marnivosti.“

„Či chceš ponechati vlastnost tu jedině mužům?“

„Tak! To by bylo pěkné!“

„Vždyť již povahou žena k tomu je stvořena, aby se halila vábným oblekem, aby své tělo zdobila a tím muže k obdivu strhovala. Nebudeš přece chtít, aby se ženy od hlavy k patě zahalovaly v hrubé kytlice, zastíraly tváře své jako Turkyně a zavřevše se doma posypaly hlavy popelem a zahrabaly se do knih?“

„Tys dětinská, Žofie, sic bys nemluvila tak nesmyslně. Tvůj oblek může býti vkusným, nikdy však nádherným.“

„A co bych z toho měla! Nikdo by si mne pak nevšímal!“

„Vidíš, jaká pýcha v tobě vězí! Jinými vlastnostmi oplývati musí bytost tvá, chce-li dojíti zaslouženého povšímnutí. Svou vyzývavostí nepřilákáš řádného a poctivého muže!“

„A učeností?“

„Nepravím učeností. Povahou!“

„Povahou? Chci nad muži vítězit!“

„Tou jedině zvítězíš! Ozbroj se povahou, vypěstuj zásady a přesvědčení ve svém mladém zdravém srdci a neklesneš.“

„Potom by se mne však neobávali.“

„Budou se tě báti ještě více! Ukaž jim mravní svou převahu a uvidíš, že každý domýšlivec se ti pokoří. Jedině tak zjednáš si úcty a lásky opravdové. Našla bys sobě i přítele, který by ti dovedl připraviti budoucnost, po níž tvá hlavička snad touží.“

„Ale zakázal by mi snad tančit, bavit se, byl by mi tyranem, pánem, terrorisoval by mne, mučil —“

„Podivné máte mínění, slečno, o srdci mužů,“ vmísil se do hovoru muž, za nímž se byly v tom okamžiku dvéře zavřely. Přátelský tón jeho řeči vyvolal v Žofii příznivé vzrušení. Byl to bratranec Mariin, muž dobrého srdce a přímé, nepokryté povahy.

Zarazivši se poněkud umlkla. Zrak její pronikal vysoké čelo mužovo, jehož fysiognomie prozrazovala nejšlechetnější duši. Ústa její vždy neklidná a vyzývavá počala se obestírati jakousi chladnou vážností, až zůstala nehybna, sevřena.

„Žofie,“ přerušila nastalé ticho přítelkyně, „kdyby se někdo v tom okamžiku díval na tvoji tvář, nikdo by neřekl, že tak lehké a povrchní motivy vyplývají z tvého panenského srdce. Nemám pravdu, Jaromíre?“

Proč se zapýřil v rozpacích a zadíval se s jakousi starostlivostí na její zvážnělou tvář?

A tázal se:

„Vy se tedy obáváte, slečno, že by vám přítel vašeho srdce uzavřel cestu k zábavě a že by vás učinil otrokyní své moci. Nebojte se, neuzavřel by jí, ale omezil, omezil by ji svou láskou. Kdežto teď je vám volno baviti se s každým dle vůle, nastala by jakási změna v těch zábavách, láska by zmírnila touhu vaši po nich. V celku nebyla byste však nijak zkrácena. Leč těžký tu výklad, to se dá jen prožít, nikdy v myšlenkách představit. Bez vaší lásky byl by ovšem život váš stejný jako nyní. Leč znamenám, že máte mysl ještě nezkalenou, neotupenou a věřím pevně, že byste odhalila muži lásku opravdovou, již teď zastírá jen vaše lhostejnost či hravost. Poznejte se a ukažte světu ženu, již ve vás spatřuji já! Ženu, která k tomu je stvořena, aby zušlechťovala muže svým útlocitem, svou jemností, svou spanilomyslností. Chtějte býti spanilomyslnou a budete opravdovou.“

Odmlčel se a oddechl si, jako by byl pracoval o nějakém namáhavém díle. Ve zvučném hlase jeho bylo znáti slabé chvění, ano ku konci selhal mu i poněkud.

„A čím jsem dosud?“ otázala se opět s předešlou lehkomyslností.

„Ženou,“ odpověděla Marie, která pochvalně pokyvovala hovoru bratrancovu, „ženou, která nezná svého srdce, poněvadž na ně zapomíná.“

„Zapomíná a přece — miluje.“

„Miluje?“ usmála se Marie. „Pohrává si s láskou, řekla bych. Neboť kdo dráždí lásku jiný h, aby vyhověl marnivosti svého srdce, ten nem te mluviti o lásce vážně.“

„A ničí srdce své,“ dodal on s jakousi bole tnou útrpností.

„Proč?“

„Protože je neučí lásce pravé. Protože je zkypřuje vlahou citů šlechetnějších, protože je

otupuje choutkami nesmyslnými," pokračoval a v hlase jeho spočívala výčitka.

Co tedy chcete, abych se svým srdcem učinila? Či myslíte, že je tak špatné již?"

„Bůh chraň," vmísila se rychle Marie. Chceme ti je uchránit před záhubou, chceme mu připravit lepší los, než jaký je očekává na cestě, kterou jíti mu velíš, na cestě pustinou, na níž nenalezne osvěžujícího pramene přátelské lásky."

„Chcete tedy —?"

„Abys srdce své poznati se naučila, abys mu dala to, čeho potřebuje, má-li tě ubrániti osudu, který tě jednou vrhne v náruč muži nemilovanému, lecjakémus tupému plutokratu, jenž ti sotva z pokladů svých postaví trůn, s něhož bys mohla hlásati vítězství své nad muži. Nad takovým mužem toužíš vítězit?"

Po těchto slovech stála zaražena. Ne, takovou budoucnost nekreslila si její fantasie, ač byla dosti bujná . . .

„Přilněte, slečno, ku své přítelce" — připojil Jaromír slova svá k důvodům Mariiným — „a buďte jista, že se vám mezi námi bude lépe snít, nežli mezi těmi vylhanými představami o vítězstvích nad smělostí mužů. Buďte celou — opravdovou!" Jak se rozohnilo jeho velké oko, jež zářilo vždy tichým, snivým leskem! Jak se oživila jeho vážná, přímá tvář . . . „Celou — opravdovou!"

Opakovala jeho slova, která tak důrazně pronesl, a která zalehla ve sluch její neodolatelnou svojí tíhou . . .

A slova ta, jakož i celý rozhovor, který se tak nenadále rozpředl při návštěvě u přítelkyně, zopakovala si teď, sklánějíc se v tichém svém útulku nad skřínkou, tající ve svém nitru všechna svědectví její pýchy, její marnivosti, její rozmaru a hravosti . . .

V myšlenkách dotkla se bílá její ručka, chvějící se dosud rozčilením, malého klíče, otočila jej a otevřela schránku, z níž zavanul k ní proud vonné směsi.

Žofie dívala se chvíli nudně na skřínku, pak vysypala chvatně její obsah na stůl. Různé drobnůstky, cetky, fotografie, lístky páchnoucí voňavkou, drobnůstky tak různých povah a významu růžového, že sotva kdo by uvěřil, že všecky ty relikvie chovala naše dívka pod jednou pečetí svého stříbrného srdéčka, rozkutálely se po stole. Několik fotografií, představujících mladíky i starce, rozletlo se v němém ustrnutí, svazečky lístků, jež byly zbaveny nárazem slabých obvazů, rozložily se kolem, odhalujíce oku tajemné známky a písmenky, jimž zamilovaná ústa vyjadřovala nepokoj srdce, dotknutého kouzlem očí sličné majitelky, kytičky vybledlých květin rozsypaly se v nesčetné úlomky a z malé papírové škatulky, jejíž svršek se sesmekl na fotografii obstárlého pána, vyzíral chumáček šedivých vlasů. Tu památku vyškubala kdysi Žofie z trestu stařičkému učenci z lysiny, jež se leskla nad jeho čelem i na fotografii, již škatulka zastřela! „Chtějte býti spanilomyslnou a budete ženou opravdovou!..." Tato slova, jež pronesl s takovým důrazem, byla jí nyní hroznou výčitkou. Bylo jí, jako by se byla dopustila těžkého přečinu, mohl-li ji on tak obviňovati tváří v tvář. A ona se mu nemohla postaviti! Nemohla nalézti slov, jimiž by ho povalila v prach za tu smělost! Neměla sil; cítila, jako by na její srdci ležela těžká vina, kterou on pomáhal ještě přitěžovati svou neohrožeností. Než — proč řekl: „Poznejte se a ukažte světu ženu, již ve vás spatřuji já!"?

Ano, to řekl, řekl to s takovou pevnou vírou, s takovou opravdovostí ve tváři! Ne, on mne nechtěl zničit, on mne nechtěl zahanbit, chtěl mne povznést! . . .

Povznést — uvažovala dále a bezděky s jakýmsi strachem dívala se na tu neladnou hromádku věcí, jež připravila jí její marnivost, koketerie, její hravost. Ano hravost, to je to slovo, na něž také zvláštní důraz kladl. Hravost, ba věru že hravost, těšila se. Když déle se tak dívám na ty pošetilosti, seznávám, že vlastně všechno bylo jen choutkou rozmarné mé vůle, mé dětské vůle, jež nedovedla říditi se určitými pravidly a ubírala se cestou, jíž chodí nerozumné dítě, jež cíle nemajíc, všude prodlí a bojí se ve své sobeckosti, aby mu nic neušlo. Všechno je mým, nač přijdu, čeho se dotknu, volá nerozum, a tak i já chtěla všeho býti paní a podmanitelkou, zapomněvši, že jsem sama také něčím světu povinna.

Musím učiniti zadost všem, jež jsem oloupila o klid. Jak? Co jim mohu dáti, čím jim splatiti? Teď teprve vidím, stojíc nad propastí vlastní prázdnoty, co jsem zavinila! Nač jsem na vše při výbojích svých zapomenula?

Především!

Žofie zadívala se do prázdna před sebou, či ne, musíme se opraviti, neboť tak nedívá se, kdo hledí do prázdna. Co jest prázdno? Prostor bez života! A oko Žofiino zdálo se v tom okamžiku mluviti. Tolik ohně v něm pojednou zaplálo, tolik nebývalé opravdovosti v něm se ohlásilo! Žofie dívajíc se svýma velkýma očima před sebe, zdála se pohlcovati něco, co jí přicházelo vstříc s otevřenou náručí. Vidina jakás, fantom, přelud?.. Žofie dívala se na protější stranu, na níž ve skvostném vyřezávaném rámci viděla fotografie. Zdálo se jí, jakoby muž, jehož vlídnou, vážnou tvář tam spatřovala, díval se na ni okem pátravým, co takto zde dlí nad ovocem své rozmařilosti. Zdálo se jí, že proniká ostrým hledem svým až na dno její srdce, jež zachvívalo se pojednou neklidem, nebývalým vzrušením . . .

Sáhla si na své srdce, jež tlouklo hlasitě a stiskla je.

Ano, již je o tom přesvědčena! Zde to vězí. Zde tkví všechna její vina. Na srdce zapomněla!

On jí to pověděl u přítelkyně, a teď zase. Vždyť jí to připomíná jeho vlídná, vážná tvář, jeho — milá tvář, jeho tak milá tvář, oduševněná tvář . . .

Jak děkovala v duchu své upřímné přítelkyni, že jí půjčila ten obraz jeho duše, jeho fotografii. Půjčila? Ne, ona si ji nechá, nevrátí jí, neboť jistě by bez ní neměla klidu.

A má přece nyní klidu zapotřebí. Po takovém boji s vlastním srdcem!

S vlastním srdcem, na něž zapomněla, ač přece milovala, milovala jej, aniž by o tom věděla, totiž aniž by o tom chtěla věděti . . . Ničila srdce své, jak dobře jí pověděl. Dívala se na muže divným zrakem, s předsudky, nedůvěřivě, nehodně. Znala jen lichocení, milostný ševel, okázalé projevování citů. Těch okolností u něho nenalezala. Nechtěla ho znáti, nechápala ho, majíc ho v předsudku svém za muže pyšného, domýšlivého učence, který by byl hotov uraziti ji, kdyby mu úsměv darovala . . . Jak ráda by ho obdařovala úsměvy, úsměvy opravdové lásky, kdyby jí říci chtěl, že opravdovostí svou vzbudila v srdci jeho touhu po lásce . . .

Jak ochotně nazývala by ho svým přítelem, kdyby jí podati chtěl ruky pomocné, kdyby jí pomohl srdce její, to zbloudilé srdce uvésti v klid vlahou svých přesvědčujících slov, která ji probudila k novému životu!

Zda by mne opravdu mohl, zda by mne směl milovat? Mohl by mne uchránit před bídou budoucností, již mi děsnými barvami přítelkyně vylíčila?

Co řekl ještě? Ach, pamatuji se, řekl to s jakousi touhou, dobře jsem ji znamenala na jeho rozechvěném hlase. Řekl:

„Buďte jista, že se vám bude mezi námi lépe snít než mezi těmi vylhanými představami o vítězstvích nad smělostí mužů.“

Ach! tu se hlásí opět vina má. Jak se hanbím zde uprostřed svědků mé marnivosti. Proč váhám a nevytrhnu pýchu z marnivého srdce? Nechci se déle dívat na ty cetky, chci se obrnit povahou proti nim, chci být opravdovou!

A v nejbližším okamžiku svíjely se zbytky obsahu skřínky pod ničivými polibky ohně . . .

Stůl zůstal prázdný, skřínka byla čista, ani sledu nebylo v ní po všech památkách.

Žofie, vykonavši tuto práci, posadila se v zamyšlení a skloniv hlavičku na prsa sepjala ruce na klíně. Zdála se klidnou, leč nervosní chvění její hlavinky prozrazovalo vnitřní neklid. Byla tichou, ale srdce její vedlo vážný hovor.

Co vykonala teď?

Setřásla se sebe všechny rozmary, jež nepěkně jí slušely, uvolnila své srdce oddané samolibosti, probudila v sobě vůli státi se lepší. Ano, chce býti lepší, chce uvésti city své na jinou dráhu, jejíž světlá cesta vedla by ku přístavu přátelství . . .

Bude jí přítelem, bude moci zapomenouti na její minulý neladný život? Jakým byl by však učitelem, kdyby život svůj neřídil svými zásadami? On ji přec uvedl na pravou cestu, snad by ji také dovedl k cíli té cesty, kdyby mu za to obětovala celý život svůj, život svůj opravdový!

Co pravil? „Znamenám, že máte mysl ještě nezkalenou, neotupenou, a věřím pevně, že byste odhalila muži lásku opravdovou, již teď zastírá jen vaše lhostejnost.“

Snad tušil, snad pronikal dobře mé srdce, snad by mně uvěřil. Ó jistě by mně uvěřil! Nikdo nezná srdce mé tak dobře, jak on. Ani já jsem je neznala! On mne upozornil na jeho tlukot, on se ho dotkl čarovným prutem své přímosti. On! on! on navrátil mne životu! . . . .

Jak se jí vedlo, když jí přítelkyně vylíčila budoucnost, která ji očekává! Dala se do pláče nevědouc, co se s ní děje. A co učinil on? Potěšil ji, zarmoucenou! A když rozbolestněna opustila byt přítelčin, jak se choval? Nabídl se, že ji doprovodí. Šli mlčky vedle sebe po schodech. Vyšedše ven zachvěli se zimou, jež pojednou nastala. Jak byl pozorným! Napomínal ji, aby se pečlivě zahalila ve svůj dlouhý šátek. Jak ten drsný muž byl starostliv! Nabídl jí své rámě, aby neklouzla na hladkém chodníku. A ona sama — jak se zachovala? Přijala rámě jí nabízené. Šli mlčky ruku v ruce, vážně, až k nedalekému její bytu . . . .

Byl večer. Nad domem, v němž bydlila, leskla se sytým třpytem velká hvězda.

Zadívali se oba bezděky vzhůru.

„Ta hvězda bdí nad vámi,“ pronesl snivě.

„A ochrání mne, co myslíte?“ tázala se, sebravši se již poněkud.

„Budete-li jí důvěřovati, zajisté.“

„Co soudíte o mně?“ tázala se ještě ve chvatu, když byl již pustil její ruku, doprovodiv ji až ke vratům.

„Již jsem vám to řekl,“ odpověděl.

„Rozuměla jsem vám.“

„Těší mne víc, než si myslíte.“

„Myslíte, že mně bude ta hvězda přítelkyní? Vždyť ani přátelství nezasluhuji.“

„Spíš nežli kdo jiný, slečno. Jen třeba, abyste mu důvěřovala!“

„Důvěřuji,“ pravila pevně.

„Kéž by bylo pravdou to krásné slovo, jež teď vyklouzlo z vašich rtů.“

„Ze rtů a ze srdce!“ odpovídala podávajíc mu ve spěchu ruku na rozloučenou.

A on?

Chvatem ji přijal a ponořiv ji do své teplé ruky, dal jí vycítiti na chvíli neobyčejné chvění, jež ruku jeho ovládalo. Když pak chtěla ruku svou již vyprostiti, zimničným stisknutím ji přidržel, a chvatně ji políbiv pustil. Pak kvapně odešel . . .

Co to znamená? Tomu nebyla zvykla. Znala sice dvornost mužů, znala jich úklony, znala ta ruky políbení. Takto s ní však žádný nejednal . . .

Má mne rád? tázala se pojednou. Proč mně líbal ruku s takovým rozčilením, proč chvěl se mu hlas, když odpovídal na mé otázky? Kdo rozřeší mi tu hádanku?

Co značilo to všechno? Bylo to znamení lásky, znamení naděje ve šťastnější budoucnost?

Ach, budoucnost! Teď teprv cítím, jak málo jsem se starala o svou budoucnost! Co na mne čeká?... Nechci vésti taký život, jaký mně včera vylíčili, nechci vítězit nad takovými otroky, nechci vůbec vítězit a chci zůstati tím, čím jsem — ženou!... Ženou milující, opravdovou, jíž přísluší věnovati muži všechnu čistou lásku a přijati ruku jeho přátelskou! Jak sladko musí býti srdci v útulném rodinném kruhu! Jak sladko musí býti srdci, jemuž popřáno sloučiti se s družným srdcem mužovým u věčném svazku opravdového přátelství!

Jaká budoucnost čeká mé srdce ubohé? Nežádám víc než milovati ho v slzách a těmi slzami smáčeti přátelské jeho ruce! Jen stačím-li jeho srdci, uspokojím-li jeho touhy, jeho přání! Stačí moje láska uzavříti mou minulost? Smyje láska všechny mé hříchy?... Jeho oko mně dodává síly a dává mi tušiti, že minulost má bude smířena. Jeho hlas vyvolával ozvěnu v mém srdci. Jeho stisk ruky projel mým celým tělem, cítím dosud teplo jeho dlaně na své.

Žofie pohnula se živě a zadívala se na své bílé, drobné ruce... Zde je to místo, jehož se dotkly palčivé jeho rty, zůstavivše na rukou mých stopu nesmazatelnou!

A v horečném rozčilení tiskla prsty své k ústům...

Chceš podati mi navždy svou ruku? Chceš sloučiti ji s mou ve věčném poutu? Chceš vésti mne růžovou poutí své lásky, jíž naplněno zdá se býti bohaté tvé srdce? Chceš rozptýliti svým vlídným úsměvem mraky, jež obestírají mé bojácné srdce, chceš odvrátit osud, jenž hrozí mne pohltiti ve svůj nevlídný jícen?...

Tisknouc křečovitě ruce své na prsa, nepokojně vzrušená, vzchopila se a pokročivši ku stěně, na níž visela jeho vlídná tvář, zdála se obraz pohlcovati širokým, láskyplným svým zrakem.

Máš mne rád, příteli? Dovol, ať tak tě nazývám. Vždyť čtu to ve tváři tvé laskavé, že's přítelem, že's ochrancem mým! Věz, že nic více nežádám, než abych tě zváti mohla svým pánem, svým dobrodincem! Pověz, že mně odpouštíš, že nechováš hněvu proti mně nehodné, že se smíříš s duší mou, že přivineš mne k svému krásnému, mužnému, velikému srdci. Že se ujmeš dítěte sirého, zbloudilého a usteleš mu na mužných prsou svých!...

Miláčku můj! Tvá bytost ovíjí se kol těla mého jako příjemné teplo na prahu nového jara, jsem v moci tvé, cítím, jak síla tvá uchvátila slabé mé srdce a slila je kouzelnou mocí v jediný celek s tvým, zažehši je plamenem neuhasitelným.

Ty mne miluješ, tvůj obraz mně to výmluvně hlásá, ujišťuje mne, že se v tobě neklamu, můj vítězi!

A citem opanována vrhla se skoro beze smyslů na obraz Jaromírův a pokryla nehybnou tu tvář sterými polibky...

Dlouho bojovala se svým srdcem. Utišivši se konečně poněkud, popošla ke stolu, na němž stála skřínka dosud otevřená a s klidem, svědčícím o opravdovosti její úmyslu, převrátila víko.

Skřínka zapadla...

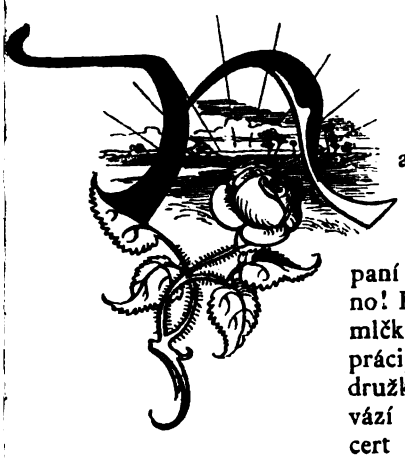

PTÁČEK.

Načrtl GUSTAV DÖRFL.

a obloze ani mráčku, v zahradě plno svitu a vůně, a jen v ústavě paní Záleské tak smutno! Klára, Olga a Berta mlčky pokračují v ruční práci, a nejmladší jich družka, Márinka, provází jednotvárný koncert jehel a nůžek tichými vzlyky a vzdechy.

Co pak se ti stalo, boubelatá černohlávko? Jindy vyzíral z tvých očí celý zástup dovádivých rarášků, a dnes po nich ani stopy. Uchýlili se někam do očního koutka před slzičkou, která právě obvyklé místo jejich zaujala? Dej si ji zulíbati teplým vánkem, který otevřeným oknem vniká do salonku, a trápí-li tě něco, zapomeň — jsi tak mladoučka — — teprve šestnácte let!

A Márinka opravdu pozdvihla svou malou, hezkou, černou hlavičku. Zdálo se jí, jako by v pokoji bylo něco zafrčelo. Slzička skutálela se po rozpálených tvářích a v oku objevilo se opět několik rarášků, když s úsměvem pravila: „Ptáček!“

Ano, na květinovém košíku, zavěšeném uprostřed okna, třepetal se ptáček, který puzen snad zvědavostí, podnikl ze zahrady výlet k neznámé květině v lidském příbytku.

„Ááá! ptáček!“ zaradovala se ostatní děvčata.

„Ať žije čižba!“ zvolala Olga. „Ale ticho, ať ho nepoplašíme.“

A slečny zůstaly sedět ani nedutajíce.

Zatím ten malý odvážný opeřenec naskákav se do syta kolem květiny v košíku, zavěsil se konečně na větvičku a teď moudrým okem jal se prohlížeti to lidské hnízdo před sebou. Nejprve podlahu a skříně — podivné zařízení. Potom vypjalo se černé hrdélko nad žlutým bříškem do výše — to už je něco jiného. Na stropě v každém rohu plno květin a to nejpestřejších. Ty už stojí za to, aby si je lépe prohlédl. Vypadají skoro jak ony, které vídá na svých velikých podzimních cestách. I nerozmýšlel se dlouho a frr! už byl na cestě do teplejšího pásma.

V tom přiskočila Klára a zavřela okno. Dívky strhly hlučný jásot. Povstaly se svých míst a tleskaly rukama, střežíce každý pohyb samozvaného hosta.

Tento, vyrušen z botanických studií a plašen až příliš nezbedným tikáním těch podivných lidských písklat, letěl k oknu, hledaje cesty k zlaté svobodě, potom zpět ke stropu, kde unaven letem chtěl spočinouti na některé ze svůdných větviček — ale v tom narazila křídla jeho na neviditelnou překážku a na ty větvičky ohnuté drápky jeho nohou se zavěšovaly marně! Tak poletoval od stropu k oknu a od okna ke stropu dvakrát, čtyřikrát, desetkrát, vždy pomaleji a pomaleji, až vysílen na dobro sklesl na skříň. Ale ne, ještě jednou sebral zbytek svých sil, aby vzletěl před rukou, po něm už se napřahující, než jen na krátko . . . po chvíli padl opět, a tu již uchopila se ho ruka jiná. Byla to ruka slečny Márinky.

„Výborně! výborně!“ tleskala děvčata.

„Vždyť jsem to věděla, že se vyznáš v chytání ptáčků,“ zažertovala Olga. „Vidíš, má drahá, tak musíš polapit i svého Jaroslávka!“

„Ach pohleďte, jaký to hezký ptáček!“ jásala Márinka. „Ta malá moudrá očka pod černým temínkem hlavy, ta žlutozelená zádička s šedými letkami v křídlech, ten —“

„Žlutozelená zádička? To bude as špinavý kanárek,“ poznamenala Berta.

„Ale, Berto, což pak neznáš kanárka?“ napomenula ji starší sestra, Klára.

„Kdyby to takhle byla sýkorka!“ prohodila Olga se smíchem a podívala se na Márinku.

Ostatní děvčata strhla pravou bouři souhlasu, které učiněn konec teprve tehdá, když paní Záleská vstoupila do pokoje.

„Ach, milostpaní,“ běžela jí Márinka vstříc, „otevřeným oknem přiletěl sem ptáček, já ho chytila a teď se hádáme, jak se as nazývá.“

Paní Záleská, která — mimochodem řečeno — byla vdova po professorovi přírodních věd, vzala od ní malého opeřence a stáhši obličej do záhybů učenosti, pravila: „Sýkora.“

Sýkora!

To slovo trhlo všemi jako elektrický proud. Nejvíce Márinkou. Stála tu všecka zaražená. Takž tedy přece sýkora! V mysli její chřestil řetěz podivných okolností, které přece nemohly býti pouhými náhodami! Kdyby Jaroslav —

„On přijde, Maroušku, on přijde!“ volala Olga a vrhla se jí v náruč. „Uvidíš, že se ti navrátí!“

Nyní se opět zarazila paní Záleská. „Že se navrátí?“ tázala se. „Kdo?“

Márinka se zapýřila, Olga a Klára pohleděly na ni soustrastně a Berta jala se opakovati, co Márinka jim byla povídala, než ptáček přiletěl: že kdysi Jaroslav jí hodil do okna zamilované psaníčko, že ji někdy vyprovázel před roh ulice, kde ona bydlí, jak jí později pošeptal do ucha, že ji má rád a včera konečně, že jí v listě vypověděl všecko přátelství, proto že předevčírem ji viděl mluviti s jiným — s vlastním její bratrancem.

„Ale jak to všechno souvisí se sýkorou?“

„Jaroslav se jmenuje Sýkora.“

Márinka se dala do usedavého pláče.

„Neplačte, Márinko,“ konejšila ji paní Záleská, „a na podobné věci nemyslete. Aniž se oddávejte naději, že se vrátí. Sýkora jest přeletavý pták, a snad i Jaroslav rád poletuje od květinky ke květince. Pusťte raději chycenou sýkorku na svobodu a při tom si myslete, že i panu Sýkorovi dáváte s Bohem!“

Uposlechnuto. Děvčata přistoupila k oknu, Olga rozevřela obojí křídla, Márinka zvolna natáhla ruku v plochu dlaně, ptáček sebou zatřepetal a již zafrčel křidélky na cestu do volné říše vůně a zpěvu. Sklamaná dívka pohlížela za ním. U srdce bylo jí tak nevýslovně teskno . . . Vždyť na těch křidélkách odlétal jí krásný sen první lásky!

POD VÁNOČNÍM STROMKEM.

Od **JOS. M. HOVORKY.**

Před skladem knihkupce pana Mnohomluvného zastavili dva sluhové dvoukolový vozík, na kterémž přivezli velikou bednu. Zabodli do ní nemilosrdně háky a než by tři napočítal, již skákaly její rohy „s kamene na kámen“, jako ta černá duše v našem rukopise s drva na drvo. Dvéře krámu se otevřely a v nich objevil se člověk, jehož slušné rozměry kolem pasu nasvědčovaly, že při rozdávání božího daru nijak na sebe nezapomíná. Zhlédnuv bednu zvolal radostně: „Herzog je tu!“

A již ustupoval před slušnými rozměry prkeného kolosu, který oba sluhové zvolna otvorem do vnitř dovalili. Krámem to šlo dále až do zadnější místnosti, která sloužila u pana Mnohomluvného k rozkuchávání lipských a vídeňských balíků. Okřídlené slovo pana chefa „Herzog je tu“ opakovalo se několikráte a zalétlo až do tmavé žumpy, kterou místnosti knihkupecké na dvoře končily.

Když bedna na určité místo byla přivalena, obstoupili ji členové závodu pana Mnohomluvného, který mrštně sebou potřásaje dával na srozumčnou, jak ho velice potěšil příchd dřevěného hosta. Sběhlý personál, pro kterýž oči chlebodárce byly nespolehlivějším barometrem, vnutil se také do jařejší nálady, jaké bývá v knihkupectví poskrovnu. Veverkovi, kterému takto všechno prošlo, poněvadž obstarával úřad tajné policie v závodě a spával s panem chefem doma, aby se mu nic zlého nepřihodilo, když milostivá paní byla na letním bytě, poručeno, aby v přední části obstaral ruční prodej. Ostatní se kolem bedny seskupili a Pepíček, druhý praktikant, ohrnul si již dokonce rukávy svého kabátu.

„Kladivo, dláto!“ velel pán, když byl boky bedny pohladil a popleskal, jakož i o tíži malým nadzvednutím se přesvědčil. Pepíček odletěl jako šídlo.

Sluhy nedovolil sobě pan chef obtěžovati, přišli zmrzlí na kost, a aby je usmířil, dotkl se ramene jednoho, jenž nesl jméno pěstouna Páně.“

„No — dobře jste se držel — pane Josef.“

Ale sluhovi Josefu to neplatilo. Byl hranatý, samorostlý, jak na venek, tak vnitř.

„I co, milostpane,“ prohodil a napravil sobě před pánem svým dosti nešetrně záda, „já to vydržím, jen jest-li to také večer Ježíšek unese.“

Členové závodu se šťouchli. Ta poznámka platila dárkům vánočním, které pan chef od té doby, co koupil pro svou choť letohrádek, svému personálu zastavil. Tehdáž řekl Veverkovi: „Řekněte jim, když budou bručet, že jsou zlé obchody, když nepřestanou, že dostaneme za jednoho deset — však až nám Pán Bůh pomůže a villu zaplatíme, budeme dávat dárky jako dříve.“

Ale Hospodin nepomáhá, poněvadž letní pobyt milostivé paní, daleké cesty, skvělá representace mnoho — přemnoho papírových „prostředků“ vyžadovaly a tak zůstávaly dárky již několik let „in suspenso“.

Pan Mnohomluvný poznámku svého Josefa dovedně přeslechl a natahoval obě ruce po malém Pepíčkovi, který žádané věci zatím přinesl. Bedna mu byla tak milá, že sám vlastnoručně srazil s ní víko.

Hromada ostřižků se objevila. Několik ochotných rukou hrábло do nich, odstranilo jich celé spousty a hle — v okamžiku červenaly, modraly a zelenaly se před nimi různé hřbety českých knih, které německá ruka v Lipsku do vazby vpravila.

„Znamenitý to člověk — ten Herzog!“ zvolal radostně pan Mnohomluvný. „V poslední chvíli — ale přece, jako hrabě Isolani. Mnoho-li potřebujete Vy, pane Suchý?“ tázal se pomocníka, který venkovskou agendu obstarával, „básní „Pod vánočním stromkem?“ Pan Suchý byl drobný člověk, rovnoprsý, úzkoboký a nedělal jménu svému žádnou hanbu. „Dvacet, pane chef,“ vypravil ze sebe. „Dobře, zde jsou,“ pravil principál. „A kolik Vy, Veverko?“ zněl důvěrný dotaz do krámu, neboť mezi přátely není třeba dlouhých titulatur. „Osmnácte, Vašnosti,“ zněla odpověď a pan Veverka nastavoval ruce.

Oslovený obdržel žádané a po něm ostatní, rovněž jako pan chef, který sobě vybral partii pro své odběratele. Na dně bedny zbylo jen málo výtisků a mezi těmi jeden zvláště pečlivě obalený. Pan Mnohomluvný strhl makulaturu a shlédl exemplář zvláště skvostně upravený. Přední část vazby byla bohatě zlatem vyzdobena a zadní nesla dedikaci — němou, prosté A. P. a pod tím datum $18\frac{24}{12}8..$ Plátno bylo zvláště jemné — bledé, na němž plasticky vynikaly zlaté iniciálky, končící ornamentální okrasou celku.

Knihu obdržel člen závodu Kvoch, který spolu s Veverkou představoval „prodávající personál.“ Když byl mu chef přísně nařídil, aby dílo nespletl, propustil ho v milosti — načež začala expedice.

Ale pan Mnohomluvný nedopsal ještě úplný titul prvního odběratele — předsedy společnosti řepu a dobytek pojišťovací, člena mnohých dobročinných ústavů atd., když tu se objevil pan Špička, „professor“, takto pokoutní učitel a překladatel do všech možných jazyků. Nekoupil nikdy ani za krejcar — ale nosil klepy, a ty mohl pan Mnohomluvný dobře potřebovat. Kdekoliv se něco v Praze, ku příkladu v životě literárním, učeném, společenském přihodilo, to dovedl pan Špička zručně sebrati. Okrášlil pak vše ještě bohatou fantasií a šel to do krámu udat.

„V plné práci — to si chválím. Já také již vydělal několik pětek. Ráno od 7 hodiny do 8 první cerkl, dvanácte pánů — to tlačí, co?“ při tom klepal panu Mnohomluvnému na rameno. „Od 8 hodin do půl deváté překlady — deset překladů obchodních listů, za každý 1—2 zlaté, to je podle řádek: . . .“

„Já mám také radosť,“ pravil pan Mnohomluvný a vytáhl zlaté, dvojím příklopem opatřené těžké remontoirky, které zase ihned zručně sklapl a na požehnané bříško uložil, „Dnes v den štědrovečerní, v poslední chvíli pošle mně Herzog 150 výtisků skvostnou vazbou opatřených básní „Pod vánočním stromkem,“ kterou právě časopisy denní tak jednomyslně doporučily.“

„Časopisy — nebo Vy, čtveráku,“ smál se professor a posadil klobouk formy cilindrové do týla. „Musím Vám říci, že mně všickni knihkupci o vánočních svátcích připadají jako mámy, když se chtí zbýti svého domácího ženského dorostu. Rozdíl jest pouze ten, že matka obléká o masopustě děti do hedbávi a posýlá je na plesy, Vy zas o vánocích do plátna zlatými cáry pokrytého a posýláte to do domů, když sobě Vašich miláčků nikdo ve skříni výkladní do ulice vystrčené nechce všimnouti. A ty silné kožené hřbety z Lipska jim dáváte jen proto, aby je švihy moravské kritiky tak snadno neprotnuly . . . . He, he,“ a pan professor Špička se smál z plných plic.

Mnohomluvý se odvrátil, zamračil.

Ale panu professoru to nevadilo. Klepal světlými rukavičkami pěkně v taktu do stolu principálova.

„To vy nerad slyšíte, ale takhle kdybych vám pověděl novou fási, ve které náš „Rukopis“ . . .

Mnohomluvným to trhlo, jako by ho zmije uštkla.

„Rukopis,“ vypravil ze sebe a tvář jeho nabyla ihned nejjasnějšího výrazu. „Tedy je to pravda, v senátě se dostali do sebe . . .“

„Ale, ale, jak jste zvědav, počkejte, napřed Vás musím za tu lipskou, drahou a nepraktickou vazbu ještě notně pozlobit.“

„Prosím Vás,“ šeptal pan Mnohomluvný, „přestaňte, aspoň před personálem. Ta čeládka všechno vynese . . .“

Z první místnosti ozvaly se ostré hlasy.

„Ne, takovou vazbu nechci, když mám dáti za knihu čtyři zlaté, ať má vazbu ozdobnou, jako je tato,“ zněl drsný hlas z krámu do písárny a pan chef vyhlédnuv ven, viděl, jak hřmotný muž obrací nevděčně vkusnou lipskou vazbu knihy „Pod vánočním stromkem“ ve svých rukou. Konečně jí hodil na stůl a hotovil se k odchodu.

Pan principál byl jako střela u pultu.

„Oč se jedná, prosím?“ tázal se s hlubokou úklonou.

„Žádám tento výtisk,“ pravil kupec zapínaje si kabát, „ozdobný a vkusný, s těmito slovy: „A. P.“, to se pro mého hocha hodí, jmenuje se Antonín Pecina . .“

„A jak je stár, prosím,“ vyzvídal knihkupec.

„Čtrnácte roků, chlapec jako řípa — ve škole měl samé jedničky,“ zněla odpověď.

„A, to se proň nehodí, tomu dáme něco lepšího, pro mládež, kde pak toto, ale pane Kvochu — jak můžete tak nerozumně obsluhovati!“ a pan chef přinášel hromadu obrázkových knih a položil je před venkovana.

Starý Pecina stál však jako sloup.

„Nechte Vy si své všechny knihy,“ spustil, „já chci tuto — snad nemusí Pražáci všechno pohltit, nechte také něco rolníkovi, však se na Vaše divadla a zábavy v Praze dost napotíme.“

„Ale pantáto,“ vykládal chef, „nechte si říci, ta kniha jest v této úpravě o 2 zlaté dražší . . .“

„A kdyby stála desítku, musím ji mít! Takový jsem já Josef Pecina z Nahorub.“

„Jest však zamluvena, příteli!“

„Tedy si ji nechte,“ nafoukl se Pecina a bral za kliku.

„Pro koho je to dílo, pane Kvochu?“ spustil nyní pan Mnohomluvný na svého přiručího. „Vy zde stojíte jako sloup a necháte mne jednati. Pro koho je?“

Kvoch cítil, že hoří až po uši.

„Pro slečnu Pelikánovou, objednala ji na určito. Přijde dnes pro ni — záleží na tom velmi.“

„Dala na skvostnou tu vazbu závdavek?“

„Nedala — znám slečnu od delší doby.“

„To nám nestačí! Zde máte, pane Pecino, knihu a doufáme, že zůstanete naším stálým odběratelem.“

Pecina byl již mezi dveřmi a vrátil se těžkým krokem. Vyplatil 6 zl. a vstrčil knihu do kožichu.

„Po novém roce přijdu pro kalendář, ale ten musí být . . .“ řekl na rozloučenou. „Já jsem Pecina z Nahorub!“

Do krámu vstupovaly dvě dámy, ale musely nějakou minutu sečkat venku v zimě, až se nahorubský pantáta s dvěma košíky vytočil.

Dámy shodily závoje a pan Kvoch cítil zas, jak bledne jako smrť.

„Již jsme zde, počala s příjemným úsměvem mladší. Jedeme takový kus cesty jen k vůli té knize, viď, maminko?“

Maminka kývla hlavou a usedla na pohovku, hledajíc tobolku. Pan Mnohomluvný, vida co se děje, obrátil oči k zemi a koncentroval se na zad. Kvoch v patách za ním.

„Ty dámy,“ šeptal, „chtějí svou knihu . . .“

„Neumíte sobě pomoci, nešikovný?“ zněla ostrá odpověď. „Můžete říci, že nepřišla — že ji čekáme . . .“

A pan Kvoch předstoupil před dívku zas.

„Jest nám líto,“ pravil třesoucím se hlasem, „ale dosud zde není —“

„Že zde není!“ počala dívka nedůvěřivě, „vždyť nám srdce radostí zaplesalo, když jsme ve výkladní skříni jich viděly celou řadu.“

„Ano, ty „přišly“ — ale Vaše dosud ne . . .“

„A proč? Vy jste zapomněl, kdybyste věděl, jakou radosť jste mé ubohé sestře zkazil,“ pravila dívka a měla oči plné slzí.

Chef se vrátil od pana Pouličného, který žádným činem tajemství o „Rukopisu“ nechtěl laciným způsobem sděliti, do krámu zpět.

„Máte pravdu, zapomněl,“ řekl určitě. „To již tak jest ten mladý lid, má samé zbytečné spolkové starosti a zapomíná na povinnosti. Vezměte, slečno, tento výtisk, jest velice krásný, úpravný, sám jsem vám jej vybral.“

Dívka se podívala na pana Mnohomluvného a zdálo se, že vycítila z jeho slov, že lže.

„Náš výtisk byl daleko ozdobnější, měl míti v zadu letopočet, napřed palmu — zde není nic — to jest obyčejný výtisk, tuctový . . . .“

„To vidíte, pane Kvochu, co jste opět vyvedl. Samé mrzutosti k vůli vám“ —

Kvoch se zlostí zachvěl. Vzal knihu z rukou chefových a položil ji v ruce dívky.

„Vezměte, slečno, k vůli mně.“

Stará paní vstala. „Jen vezmi, Milko,“ pravila, vidouc zlé oči principálovy, „ten pán by mohl míti nepříjemnosti.“

Slečna vzala knihu a maminka vyplatila cenu opět 6 zl. za objednaný skvostný exemplář. Knihkupec se peněz ani nedotekl.

„Ano,“ pravila slečna, „ale já vím, že pan Kvoch tím vinen není. Byl vždy svědomitý a pořádný. Kniha je pro mou ubohou sestru — těžce nemocnou — chtěla jsem jí učiniti zvláštní potěšení, aby viděla, že jsem již před svátky na ni dárkem pamatovala a ne až poslední den.“

Kvoch sklopil zraky a pan Mnohomluvný přestupoval s místa na místo.

„Kniha byla opravdu určena pro moji Anežku!“ dodala paní. „Nevěděly jsme, jakou lepší radosť bychom jí způsobily. Proto dala Ludmila knihu do úpravnější vazby vložiti. Nemohu Vám říci, jak kruté bolesti způsobuje srdci mateřskému jediný na ni pohled.“

A paní slzela. Pan Mnohomluvný po svém zvyku měl ihned těšínských jablek celé kopy po ruce. Ale matka Anežčina přerušivši jej pravila:

„Nevěřím tomu! Pomohla sobě ovšem do neštěstí svého sama. Nemám než ty dvě a požehnání Božího obě plně zasluhují. Anežka však zvolila sobě proti našemu přání dráhu učitelskou. Zkoušky odbyla hravě, ale nesnadné to povolání sklátilo ji záhy. Prsní neduh se objevil v míře povážlivé . . . . až nám ulehla. Činíme jí každé pomyšlení, leč ona chřadne víc a více. Když jste nám objednanou knihu neposýlali, nezbylo nám nic jiného, než vsednouti do vlaku a jeti skorem jen k vůli tomu do Prahy!“

„A neměla jste žádné obavy odjíždějíc?“ pravil zase pan Mnohomluvný, který mlčeti se nenaučil.

„Obavy?“ pravila paní. „Čím nás to lekáte. Bylo jí ráno velmi dobře, propouštěla nás ráda a ochotně — těší se na malé překvapení jako děcko! A ta kniha — ta ji jistě potěší. Měla toho spisovatele nejradději a když v Praze studovala, stopovala ho s děvčaty, kdekoli ho viděly; ctily ho všechny jako Pána Boha. Ale, odpusťte ženské povídavosti,“ končila rychle, vidouc, že krám se hojně plní, „pojďme, Ludmilo!“

Ludmila stála proti panu Kvochovi. Ti dva nena mluvili toho ani polovic jako oba staří a rozloučili s malou úklonou.

Slečna Ludmila vrátila se ku psacímu pultu Kvochovi a pravila: „Po svátcích přijdu zas a objednám nový dárek pro sestru, ale ten musíte lépe opatřit . . .“

„Slečno,“ pravil Kvoch a vznesl k ní prosebný zrak.

Slečna Ludmila sklopila svůj a pravila tiše:

„Však já vím, že to zavinil ten druhý pán, nedělejte sobě z toho ničeho. Slibte — budu — za to na vás vzpomínat.“

Kvoch slíbil. Dámy se záhy octly na ulici, ale on dnes poprvé opravdu cítil tíhu služebného poměru. A ta dívka pochopila to také! Pohnut vložil čelo do dlaně.

„Nevěste proto hlavu,“ zní za ním hlas páně, „když vám před obecenstvem trochu vyčešu — vždyť mne znáte — je to jen z plic! Někdo přece musí býti hromosvodem.“

Kvoch neodpovídal.

Pan Mnohomluvný mu položil ruku na rameno.

„Pane Kvochu, kdy jste chtěl dnes odejeti?“

„O čtvrté hodině.“

„Můžete odejíti již o *půl* čtvrté, abyste nezmeškal dráhu. Tak! A koukejte veselejí! K obědu však nechoďte, neviděl byste večer „zlaté prasátko.“

* * *

Krátký, velice krátký byl ten vlak, který vyjel o štědrý večer roku 188 .. po čtvrté hodině z nádraží Františka Josefa směrem k Mladé Boleslavi. Zřízenec na nádraží zacinkal po *třetí* . . . a Kvoch vběhl právě na perron. Konduktér hodil ho do vozu a v okamžiku letěl parní stroj z nádraží.

Ach! Jak mu bylo ve voze lehko. Zdálo se mu sice dosud, že kolem něho tancují regály plné obrázkových knih, podobné dryáčnickým strakatinám, které nakladatelé „krvavých románů“ velkému obecenstvu předkládají. Ale to byl již jen sen. Skutečnosť to již nebyla. Viděl ještě chefa jak se vrátil od snídaně, kterou požil místo oběda aby dal podřízeným svým dobrý příklad, trochu pozdě A poněvadž byl půst, jedl málo a dohánět spíše nedostatek tuhé stravy červeným mokem domácí révy. Když v takovém stavu se vrátil, nebylo lze s ním vydržeti . . . . Trýznil jak jen mohl. I Kvocha chtěl zdržovati vyčítaje mu nesvědomitosť, že odchází při největší práci. Ale týž znaje dobře slabé jeho stránky, pustil planou řeč jedním uchem tam — a druhým ven a opustil při nejvhodnější chvíli sklad.

Ubohý Kvoch! Měl smutný štědrý večer. Nemaje na živu otce ani matky a nechtěje se i v tento štědrý večer

po hospodách potloukati, přijal s radostí pozvání přítele svého v S., který se tam etabloval a po šťastné svatbě příjemnou domácnosť si zařídil. Starý kollega chtěl se příteli svému pochlubiti pěkně urostlou svou žínkou, novým nářadím a vůbec skvělou výbavou . . . „Druhý den", psal mu, „půjdeme do závodu, já ti ukážu skvělé své kontinuace, několik set kont, pěkný sklad galanterních věcí, bez kterých se šířitel literatury na venkově neobejde a ty budeš zase tak laskav a ztratíš za mne slovo u nakladatele T. na Florenci; tebe dobře zná a když ho požádáš a mne doporučíš, otevře mně rád účet. A tak spojíme, jako dobří kupci — zábavné s užitečným. Na zdar!"

„No — třeba: Na zdar!" opakoval sobě ve voze Kvoch a opíral umdlenou hlavu o dřevěnou stěnu železničného kupé 3. třídy, přemítaje o sobeckosti lidské duše.

Asi na čtvrté stanici od Prahy se dvířka otevřela.

„Bitte, mein Herr, aussteigen!" zněl přísný hlas konduktéřův,

„Ani mně nenapadá," odpovídá Kvoch. „Jedu do S."

„Hilft nichts!" zní zase odpověď v prvním zemském jazyku a Kvoch musil dolů.

A kondukter, hranatý syn národa germanského, podal velkolepý důkaz lásky kmenové. Dal na srozuměnou, že vozy třetí třídy jsou přeplněny a poukázal mu milostivě kupé II. třídy.

„Na — da haben's besseren Platz, und dazu — Damengesellschaft . . ."

A již pomáhal ztrápenému nahoru; že nezapomněl dlaň nastrčiti, rozumí se při tak pořádném kondukterovi samo sebou.

Kvoch vstoupil, pozdravil a byl by překvapením hnedle zas z otevřených dvířek vypadl.

„Milostpaní, slečno, váš sluha!" zvolal a činil poklony ranním odběratelkám ze závodu pana Mnohomluvného.

Následovalo vyptávání, litování, pomlouvání, zkrátka všechno, co lidská slabosť ústy svými tak lehce — kolikráte jedním dechem dovede přinésti z útrob svých na povrch.

Slečna Ludmila zapomněla na chvíli na sestřičku, matka na dceru, měly nevýslovnou radosť, že se jim pojednou dostalo změny tak vítané. Maminka vypovídala, kde co všechno ještě koupily, jaké dárky nesou každému z domácích, Kvoch se dověděl, co dostane babička a dědeček, co která služka, ba ani na oráče se nezapomnělo, kteří měli, jak se zase jedním proudem Kvoch dozvěděl, při 100 korcích polí velmi mnoho práce, zvláště když k takovému statku náleží ještě cihelna.

„A z takového majetku šla slečna sloužit — škole?" vypravil ze sebe Kvoch, jemuž šla hlava kolem.

Dámy se pojednou zachvěly. Na nemocnou zapomněly úplně — on jim ji připomněl.

„Nechtěla jinak — myslili jsme — že se vrátí sama do kruhu rodinného; vrátila se, ale jak!"

A dámy se hořce rozplakaly.

Pan Kvoch nahlížel, že by byl nyní nejlepší okamžik, aby se vzdálil. Ponechal dámy smutku a sesunul okénko.

Kondukter provozoval kolem vozu gymnastická cvičení, skákal se stupátka na stupátko počítaje cestující. Mračil se — nešlo mu to nijak dohromady.

„Příteli," oslovil jej něžně pan Kvoch. „Budeme již brzo v S."? „In S. — sind' s a Narr! Zwa Stationen drüber!" a kondukter počítal dál.

„To je pěkné nadělení!", vzdychl Kvoch a sklesl na měkké sedadlo. „Co se Vám přihodilo? zvolaly unisono obě dámy.

„Maličkosť, prosím, přejel jsem o dvě stanice cíl své cesty," vypravil ze sebe Kvoch v největších rozpacích.

Slečna Ludmila osušila rychle zbytky slz a tvář její oděla jako na povel výrazem radosti.

„Nic jiného! To tedy pojedete s námi. Viď, matinko, povzbuď pana Kvocha," spustila hezká dívka uzdu své výmluvnosti.

Ale matinka se teprve nedala zahanbit.

„Ani nevíte, jak je v domácnosti bez muže smutno!" pravila. Vy přivedete k nám nový život, potěšíte nás nevýslovně. Naše děvčata nemohla dosud k nikomu přilnouti, mají své hlavy, ale dobré srdce!"

„A zítra, když nás budete chtít opustiti," pravila Ludmila váhavěji, „dáme Vám rádi vůz a koně. Do města S., kam Jste chtěl, není tak daleko. Přijímáte?"

„Velmi rád — jsem šťasten," odvětil zdvořile pozvaný host a políbil milostpaní ruku, kterou mu na potvrzení úmluvy podala.

Nebylo ještě ani 6 hodin, když přijeli do stanice. Byla čirá tma, když opustivše nádraží usedli do připraveného povozu, plaidy a houněmi dobře zásobeného. Čím déle jeli, tím určitěji vystupoval lesklý terč světla měsíčného a zlatil žlutavým světlem svým spousty zmrzlého sněhu, jenž se na stráních a pahrbcích leskl jako perleťový háv, pod jehož příkrovem sladce odpočívají miliony kvítků, čekajíce slavného z mrtvých vstání.

Po delší jízdě kolem bystré Jizery zahnul vůz do prostranného dvora. Hospodářská stavení na jedné a pěkný dům celý osvětlený na druhé straně, jakož i mohutné dvě stodoly v čele označovaly hranice domácího majetku. Cestou už musil Kvoch dáti několikráte ujištění, že jemu nikterak nebyla obtížnou ta dlouhá cesta. Vyzpovídal se náležitě, líčil svoji samotu a přiznal se, že jel do S. jen proto, aby se vůbec dostal z Prahy.

To vše přijaly dámy s nelíčenou radostí na vědomí a vedly hosta svého jako v triumfu širokými schody do prvního patra. Vítající služebnictvo nemělo proň dle všeho stejné pozornosti, bylo zamlklé, na pohled — nevlídné.

První otázka Ludmily, sotva s vozu slezla, byla: „Co dělá — Anežka?"

Řeklo se jí, že spí a služebnictvo odnášelo rychle zavazadla nahoru, aby nemusilo dále odpovídati.

Kvoch doveden do prostorné světnice, kdež mohl sobě učiniti volno. U stropu visela elegantní lampa, jež osvětlovala vkusně rozestavený nábytek. V kamnech praskal vesele oheň, jenž milou činil protivu oproti zasněženým stromům, kteréž venku pod okny koruny své pod tíží sněhového obalu dolů skláněly.

Již velebil šťastnou náhodu, která ho mezi ty dobré lidi přivedla, cítil se tak šťastným a spokojeným, když tu pojednou uslyší na chodbě prudké hlasy, rychlé kroky, pláč a nářek se všech stran.

Ulekán otevře dvéře, kvapí za ostatními a vniknuv do komnaty spěchá k lůžku, nad kterým se skláněji nešťastná matka a hořekující sestra.

Tam klidně leží dívka, jejíž obličej jako z mramoru jest vytesán. V bezvládných rukou spočívají básně: *Pod vánočním stromkem*, tak, jak sestra jim je vpravila.

Leč oko vyhaslé nemá žádné již radosti z posledního toho dárku vánočního. Vyhaslo krátce před příchodem matky i sestry, jakž babička v slzách se zalévajíc vyprávěla . . .

Tak smutný štědrý večer Kvoch zase jistě neměl. Ale neopustil proto nešťastnou rodinu a zůstal až do „prostředního svátku," kdy tělesná schránka mladé trpitelky uložena k poslednímu odpočinku.

* * *

A co dále se stalo, vlastně již nespadá v rámec povídky. Laskaví naši čtenáři mají však také svá práva. Nu — a těm k vůli sdělujeme, že Kvoch přijel ještě několikráte potěšit osiřelou rodinu do krajiny Pojizerské. Že čas

všechnu bolesť konečně přece utlumil, není na tom nevděčném světě nic nového. Slzy uschly, pokoj duše se vrátil.

Za rok a den donesli Kvoch a Ludmila na malý rov vánoční stromek a pod ním Anežka tiše odpočívá. —

Pan Mnohomluvný, abychom na toho dobrého člověka nezapomněli, má již dávno jiný personál. Při nynějším všeobecně uznaném rozkvětu literárním rozprchli se nevděčníci do všech koutů. Ale jeden z nich se má nejlépe. To je ten, který se stal hospodářem v krajině Pojizerské. Pan Mnohomluvný nemůže sobě jeho i mladou jeho choť ani dost vynachváliti. Jen se ho, prosím, zeptejte!

Uhlídáte!

NAŠE VYOBRAZENÍ.

STUDIE prof. Fr. Ženíška.

Starý známý; setkáme se s ním všude, zajděme kamkoli, zvláště však ve větších městech, kde působí svým „Drrrátovat“ časté obveselení mládeži. Dobrota a prostosrdečnost zračí se z těch temných očí syna Slovače, jenž mlád opustil starou matku svou i rodnou vesničku, by vyhledával chléb vezdejší v tuhé práci a strádání, a ze skrovných úspor svých by připraviti mohl matičce své v pozdním její věku poněkud jen snesitelné stáří. — Co tu svízelů, co tu útrap, než krejcar ke krejcaru vzroste v zlatku; co tu radosti, když může pak tento prvně ušetřený peníz zaslati své drahé matičce! — Pocit nevyslovitelného blaha vynutí mu slzu v oko, a on posílněn na novou trnitou cestu tvrdým životem s lehkým srdcem snáší všecka další příkoří.

V LESE FONTAINEBLEAU. Obraz Ant. Chittussiho.

Umělec předvádí nám kousek francouzské romantické krajinky, v podzimní háv se halící, která přes veškerou svou jednoduchost mile dojímá. Jest to sice již nejzadnější cíp lesa Fontainebleauského, kam málokdy zabloudí noha chodce všetečného, kde panuje po celé léto mír a klid, rušený snad jen písní slavičí, na podzim však v čase, ve kterém umělec tišinu tu zobrazil, bývá oživena lidem, jehož lesík tento jest jedinou zásobárnou pro blížící se zimu. I na obraze našem spatřujeme manžele v tuhé práci a obdivujeme se statečnosti, s jakou pouštějí se do oklestění padlého velikána.

NEHODA. Kresba G. J. Schulze.

Ani by nikdo neřekl, co dá takový malý neposeda starostí, co způsobí zlostí a mrzutostí, co křiku a svárů, než ho matka může poslat do školy a aspoň několik těch hodin si po něm oddychnouti. I malý čertík, Maruška, právě si vzpomněla, že by chtěla mléčka a že by nejraději snědla si je v sedě na zemi. Jakby mohla jí matka něco odepříti! Leč sotva že po velkém pláči bylo jí vyhověno, zachtělo se jí opětně místo jídla hry, a tu stihla ji nehoda — nešikovná dosud nožička převrhla misku a křik sotva utichlý započne poznovu. — Maruška ovšem tváří se k tomu dosti vesele, ale co říká matinka

STUDIE Václava Brožíka.

O Brožíkových studiích netřeba mnoho psáti, mluví vždy samy za sebe, neboť umělec tento nakreslí na papír vždy osobu celou, plnou života a možno říci, že lze nám z hlavy té i myšlenky hned čísti. Tak i zde zříme skupení sousedů ve velmi živý hovor zabraných a o nějaké velmi důležité věci rokujících. Typy prozrazují bodré venkovany francouzské, které má umělec hojně příležitosti seznati a ze které příležitosti také hojně čerpá. „Ruch“ přinesl již více krásných hlav a studií mistra Brožíka a tímto listem jest řada tato čestně rozmnožena.

TIROLSKÉ DĚVČE. Dle obrazu Fr. Defreggera.

Šťastné mládí, plné poesie, plné radosti. Na lících stálý smích, v hlavě šelmovství. Není zármutku, není pláče, který dovedl by zaplašiti na dlouho ze rtů tohoto dítka přírody ten jarý úsměv, ten pohled laškovný, jejž tak věrně zobrazil nám tuto umělec. — Co rozesmálo děvče? — Nepatrnost! Proti ní po cestičce kráčí jonák plný života a zdá se, že nezná dívky, která — prozraďme ji — jen k vůli němu k vábnému tomu úsměvu rtíky schystala. — Však zná ji dobře. Včera večer na rozchodnou zdráhala se — a tu ten hněv — leč doufejme, že dnes po tomto setkání vše si vynahradí — aspoň úsměv a šelmovství na tváři dívčině opravňuje k té naději.

ODPOČINEK. Dle obrazu Alfr. Wierusze-Kowalského.

Je po honě. Lovci rozjeli se po svých domovech, neboť každému milý jest odpočinek, jaký po divokém honu v letošní kruté zimě jej u domácího krbu očekává. Mnozí syti trmácení, jakémuž byli vydáni již od časného rána, opustili koně své, odevzdavše je průvodčím, a odebrali se pěšky nejkratší cestou do statku, kde čilá hospodyňka schystala pro četné cizí hosty malé občerstvení. Náš průvodčí, jemuž přidělena byla starost o koně jakož i o psy pánovy, rád by též již seděl u teplého krbu, přihýbaje si z plné sklenky a vypravuje veselé historky z dnešního lovu, buď pravdivé buď smyšlené, leč u samého cíle zatarasena mu cesta, a on chtě nechtě musí s koně dolů a dovolávati se někoho, kdo by smiloval se nad jeho ztrmáceným tělem. Dovolá-li se, pak si každou minutu mnohokráte vynahradí, kterou byl zde promeškal.

V ZIMĚ. Dle obrazu C. Schwenningera ml.

Krutá zima dolehla letos na naši krajinku a mráz nelítostně vtíral se zalepenými okénky do nízké chaty na konci malé vesničky. Zima vůkol po krajině, zima i uvnitř chaloupky. U okénka smutně sedí vetchá stařenka a rozhlíží se svým slabým zrakem po cestičce, zda nespatří malou vnučku svou, kterou, ač nerada, přec po její snažných prosbách pustila letos poprvé samotnou do nedalekého lesa na klestí, by zapudily z chaloupky nezvaného zlého hosta — zimu. Konečně zajiskřil se zrak stařenčin — na cestičce z lesa spatřila tu, již tak toužebně čekala, ana nese dosti objemný svazek klestí na malých svých zádečkách, a co zvláštní odměnu pilnosti své v pečlivě zástěrkou obalených rukou i větší větev. — Brzo na to zapraskal vesele v kamnech malou skřehlou ručkou rozdělaný oheň a babička s vnučkou svou, díky vzdávajíce Bohu za vše, co až dosud v dobrotě své jim skytal, usedly chutě k další práci. V chudé jizbičce zavládl mír a klid, rušený jen občas hlasitějším šepotem modlitby z úst stařenčiných. *Urb.*

Veškera práva jak co do patisku textu tak ve příčině reprodukování illustrac jsou vyhražena.

Předplatné poštovními poukázkami přijímá administrace RUCHU v knihtiskárně ALOISE WIESNERA v Praze, v parku č. 1604.

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

ZPRÁVY.

Obrázek sv. Václava ze XIV. století.

e dvorní c. k. knihovně nachází se rukopis, jenž nese číslo 1977. a poznamenán jest v Tabulae codicum manu scriptorum sv. I. str. 305. jako: Breviarium ecclesiasticum dioecesis Salisburgensis. Udání toto jest jen z polovičky pravdou. Před brevi-em jest kalendář, a z něho se dovídáme, že rukopis byl otně určen pro diecesi českou. Čteme totiž u 4. března: anslatio sancti Wencezlai martyris, slova jsou červeně na-ána, tudíž den tento byl zasvěcený v diecesi, pro kterou kopis původně byl určen. Stejným spůsobem napsáno jest 1. září: Dedicatio capellae s. Wencezlai. Den 28. m. září značen jest modře: Wencezlai martiris et ducis Boemiae, odobně modrým inkoustem den 30. září: Dedicatio eccle-e Pragensis. Za to jest 5. říjen: Octava s. Wencezlai psán písmem červeným, a taktéž i 10. listopad jest označen o Translatio s. Ludmilae. Z toho již zřejmo, že rukopis ato napsán byl ve druhé polovici XIV. století pro diecesi skou; teprve v této době, poněvadž vyskytují se zde jména vatých, kteří tehdy i v Čechách do kalendáře byli přijati, ako na př. sv. Kateřina, Barbora a j. U dne 9. března stojí tu: Cirilli et Metudii, ale písmem pouze obyčejným, jež jest poněkud mladší.

Rukopis tento přenesen byl asi v XV. století do Solnohradské diecese, a vepsány do něho na několika místech hlavní světci solnohradští. Tak při 27. březnu: Depositio sancti Rudberti a při 24. září: Translatio s. Rudberti. Jak jest známo, byl svatý Ruprecht biskupem solnohradským a též i patronem. A hned 25. a 26. září na místě nějakého svatého, jehož jméno bylo vyškrábáno, napsáno bylo opět červeným inkoustem: dedicatio ecclesiae Salispurgensis a Translatio sancti Virgilii episcopi.

Nemůže-li býti po slovech těchto pochybnosti o tom, že rukopis udaný jest původu českého, zmizí pochybnost úplně, popatříme-li na obsah. Na listě 591. počínají modlitby a hymny k sv. Václavu, a sice veršem Adest dies letitiae. Počáteční písmě *A* rozvedeno jest v malou, ale úhlednou iniciálku, v níž spatřujeme celou postavu českého patrona. A to jest právě příčina, že o rukopise mluvíme; neboť nebude mnoho rukopisů tak starých, v nichž by se postava a podoba sv. Václava tak zřetelně vymalována nacházela. Malý tento 2·5 cm vysoký a 2·6 cm široký obrázek pochází z téže malířské školy, ze které vyšla bible krále Václava. Ramena písmene *A* jsou v půdici bledě růžové, bílými kvítky poseté. Půda mezi rameny jest zlatá a v ní jest provedena postava. Vidíme sv. Václava, kterak maje kurunu knížecí na hlavě nese svazek dříví a o hůl se opírá. Má na sobě oděv barvy temně zelené, přes ramena však přehozený plášť barvy bledě růžové hranostajem podšitý; obuv má rovněž bledě růžovou. Obličej jeho jest mužný, plným vousem obrostlý, tak že se podobá podobě sv. Václava na křtitelnici v kapli sv. Václavské; oči jeho pohlížejí stranou. Malé rozměry obličeje ovšem nedovolují šířiti se o něm více, jen tolik pravíme, že rozměr délky a šířky jest slovanskému původu přiměřený. O dovednosti umělcově svědčí i to, že ruka, v níž má hůl, jakož i levá, kterou drží břemeno, jest velmi dobře pracována.

Zdálo se nám o obraze alespoň tolik promluviti, poněvadž vidí se nám důležitým býti, abychom naše hagiology na tento dosti starý plod umělecký upozornili, neboť popis rukopisu neudává, že by v něm bylo jakých iniciálek. A jsou tu, mimo tuto, ještě čtyři, na listu 7., kde David na harfu hrající jest zobrazen, na listě 66., kde sv. Cecilie u varhan stojící, na listě 79. jsou dva evangelisti čtoucí a na l. 639. Ale jsou v rukopise známky, že celé listy jsou vytrhány, na nichž beze vší pochyby byly větší obrazy, tak mezi listem 28. a 29., 36.—37., 45.—46., 127.—128., kde jsou ještě patrné stopy jakési malby. *Ferd. Menčík.*

•

— Pánové A. Baum, F. Beneš, B. Jelínek a M. Lüssner podali před nějakým časem městské radě pražské memorandum ve příčině zachování t. zv. kaple sv. Ludmily u Týna. V něm podali také velice pečlivě a svědomitě sestavený seznam vynikajících památek uměleckých v Praze, jež prodlením jednoho století naprosto zmizely. Seznam ten zaslouží delšího trvání, nežli mu denní listy, kde byl otištěn, zabezpečiti mohou, proto jej zde opakujeme.

Zanikly tedy:

1. Roku 1782 **kostel sv. Abmrože (Hybernácký)** a
2. „ 1784 **farní kostel sv. Prokopa**, oba velmi starého původu;
3. „ 1785 **kaple sv. Bernarda** vedle Prašné brány z r. 1636;
4. „ 1785 **kostel Pokory Panny Marie** pod Vyšehradem z r. 1364;
5. „ 1786 **kaple sv. Michala** v Jesuitské zahradě z r. 1600;
6. „ 1786 **kaple Betlemská** z r. 1391;
7. „ 1787 **farní kostel sv. Linharta** pochází ze XI I. století;
8. „ 1788 **staré hradby na Opyši** pod Černou věží;
9. „ 1789 **kostel sv. Jana na Botiči** založen r. 1179;
10. „ 1789 **farní kostel sv. Mikuláše** v Podskalí ze XIV. stol.;
11. „ 1790 **farní kostel sv. Štěpána menšího** ve Zdi ze XIII. stol.;
12. „ 1790 **farní kostel sv. Vojtěcha menšího** v Podskalí ze XIV. stol.;
13. „ 1791 **sloup Drahomíry** na Pohořelci;
14. „ 1791 **kostel sv. Matouše** na Loretánském náměstí;
15. „ 1791 **kaple Panny Marie Einsiedelské** na Hradčanech z r. 1672;
16. „ 1791 **farní kostel Matky Boží** na Louži prv. přip. r. 1332;
17. „ 1791 **kostel Božího Těla** z r. 1382;
18. „ 1792 **kostel sv. Benedikta a Norberta** z r. 1128;
19. „ 1794 **Štěpánská brána** na Starém městě;
20. „ 1794 **farní kostel sv. Jana Křest.** v Oboře přip. r. 1231 i s **kaplí sv. Matěje**;
21. „ 1794 **farní kostel u sv. Valentina** z XIII. stol.;
22. „ 1812 posledně připomenutá **stará brána** ve Brusce z r. 1588;
23. „ 1833 **freska** na schodišti a rozličné jiné části stavební v paláci Černínském na Hradčanech z poč. XVIII. stol.;
24. „ 1838 historicky pověstná **stará radní i obecní síň** s částí staroměstské radnice z r. 1399 až 1407;
25. „ 1842 **branka na Můstku** pocházející ze XIII. století;
26. „ 1844 **kaple Jerusalemská** ze XIV. stol. a
27. „ 1844 **kaple Všech Svatých** ze XIV. stol., obě na hřbitově u sv. Štěpána;
28. „ 1845 **kaple sv. Dismasa** z počátku XVIII. stol.;
29. „ 1847 **kaple i špitál blahosl. Anežky** na místě nynějšího paláce Lažanského z r. 1693;
30. „ 1854 **kostel a klášter dominikánský sv. Maří Magdaleny** na Újezdě;
31. „ 1859 **novoměstský ungelt** jinak Heringsmagazin řečený pův. ze XIV. stol.;
32. „ 1861 **kostel Obrácení sv. Pavla** v Karlíně z roku 1504;
33. „ 1864 **freska** na západní straně **dvora týnského** z doby Ferdinanda I. (okolo r. 1559—1560);

34. Roku 1864 mramorová kašna na Staroměstském náměstí z r. 1591;
35. „ 1874 farní kostel sv. Ondřeje založený r. 1165;
36. „ 1876 věž kostela sv. Anny i s kostelním klenutím z poč XIV. stol.;
37. „ 1877 figurální sgraffitta v Martinickém domě na Hradčanech;
38. „ 1878 kaple Porcinkula před kostelem Panny Marie Sněžné z r. 1692;
39. „ 1879 sousoší sv. Trojice před kostelem sv. Štěpána (od Brokova);
40. „ 1884 kostel sv. Bartoloměje z r. 1515, poslední a jediná gotická stavba církevní z doby Vladislava II.;
41. „ 1885 brána na Novém Světě na Hradčanech atd., nečítaje v to privátní budovy a drobnější památnosti, jako na př. sgrafitta na domě hluchoněmých, na purkrabském domě na hradě pražském atd. atd.

*

— *Basilika sv. Jiří na Hradčanech* hrozí sesutím. Dosud nebyly učiněny potřebné kroky, aby nejstarší tato stavební památka z počátku křesťanství v Čechách byla po tisícím roce svého trvání na dále zachována. Před 2 roky prohlíželi stavbu tuto povolaní znalci pp. architekti Mokr, Barvitius, Baum, Schleissner a Rosenberg. Seznali, že krov střechy nad basilikou jest zdravý, že však dlužno opraviti kryt, a to co možná nejdříve. Prohledli také střechy obou věží a konstatovali, že jižní věž jest velmi chatrná a hrozí sesutím. Střechy věží těchto jsou z cihel, hořejší opukové kvádry jsou těžké a tíhou svou působí na mělké základy věží, na nichž objevují se čím dále tím větší a nebezpečnější trhliny. Největší nebezpečí lze pozorovati v přízemku jižní věže, v níž nalezá se kaple, která dříve sloužila za sakristii. V kapli této nalezají se nejstarší zbytky fresk apoštolů a jiných svatých. Klenba i zdi opukové jsou rozpraskané, a právě zde spočívá největší nebezpečí pro celou věž. Zbytky nejstarších fresk nelze ovšem zachovati, poněvadž zdivo musí býti nahraženo novým. Zmínění znalci vyslovili se tehdy, že jest nezbytno, aby těžký cihlový kryt střechy byl ihned snešen, velké kvádry i římsa odstraněny a střecha aby byla pokryta lehkou břidlicí. Zároveň vyslovili se dotyční znalci, že základy obou těchto věží musí se podchytiti, do přiměřené hloubky rozšířiti a sesíliti. Římsa podstřešní musí býti nahražena lehčí a trvanlivější, zvětralé opukové kameny musí býti vyměněny za nové. Konečně vyslovili se znalci, aby těžká klenba nad lodí basiliky byla snešena a nahražena novou, lehčí. Původně nenalézala se v lodi klenba, nýbrž strop dřevěný a kassetovaný, který později byl nahražen klenbou kamennou, jež záhubně na mělké základy působí a sama tak jest chatrná, že jeví velmi povážlivé trhliny a hrozí sesutím. Náklad na obnovení basiliky sv. Jiří v původním slohu vypočten jest na 100.000 zl. Před dvěma lety předložen byl rozpočet konsistoři, která vyslovila se, že nemá ničeho proti tomu, aby basilika sv. Jiří byla sbořena, poněvadž jest na blízku chrám sv. Víta a kostel Všech Svatých. Patronem basiliky jest erár, který s rozhodnutím konsistoře tehdy nejspíše souhlasil, a od té doby nebylo pro zachování nejstarší basiliky ničeho učiněno. Celé kusy malty a omítky padají dolů, ohrožujíce život okolojdoucích. Před nedávnem prohlédl si basiliku nový arcibiskup pražský hr. Schönborn a vyslovil své politování, že konsistoř mohla přede dvěma lety usnesti se na sboření této památky z doby počátku křesťanství v Čechách a slíbil, že se všemožně přičiní, aby byla pro budoucnost zachována.

* *(Nár. L.)*

Majestát Ferdinanda I. cechu malířskému v Praze.

(M)y Ferdinand z Bozy milosti Woleny Rzimſky Czyſarz po wſſeczky cziaſy rozmnozitel Rzyſſ a vherſky, Czieſky, Dalmatſky, Charwatſky Kral Inffant w Hſpanij, Arczyknize Rakauzſky, Markrabie Morawſke Luczemburſke Slezſke Knijzie a Luziczky Markrabie, Oznamugem timto liſtem wſſem Jakoz ſme cziaſu gminuleho zniekterych przyczin, opatrnym czechmiſtruom a miſtruom y wſſemu rzemeſlu malirzſkemu y sklenarzſkemu kterzyz w mieſtech naſſich Prazſkych obydli ſwa magi, wiernym naſſym milym, prywilegium a swobody wewſſy pokorze od dotczienych malirzuow a ſklenarzuow abychom gim takowe obdarowanij zaſe miloſtiwie nawratiti a Mageſtatem naſſim Czyſarzſkym potwrditi raczili, Totiž liſtu Czieſkeho Krale Ludwika ſlawne pamieti, kterymz gim porzadky wyſazuge, a k tomu niektere Liſty Karla Czyſarze Rzymſkeho a Krale Czieſkeho potwrzuge, gehož geſt datum w Olomuczy w strzedu Welikonocznij letha Boziho, Tiſyczyho pietiſteho, trzymeczytmeho, k gegichzto poniziene prozbie naklonienij gſaucze, s dobrym rozmyſlem naſſym, giſtym wiedomim, s raddau wiernych naſſych milych moczy kralowsku w Cziechach nahorze pſany Mageſtaty gim ſme zaſe nawratiti a toho wſſeho Mageſtatem naſſim Czysarzſkym potwrditi raczili a timto Liſtem yakožto Kral | Czieſky nawraczugem a we wſſem gegich znienij Polozenij, w punktich, klauzulech a Artikulich, yakoby w tento Liſt naſſ ſlowo od ſlowa wepſani byli Schwalugem | obnowugem a potwrzugem Chtiecze tomu konecznie, aby Przytom od kazdeho czlowieka pewny drziany a neporuſſitedlnie zachowanij byli bez naſſy diediczuow naſſich | a budauczych kraluow Czieskych y ginych wſſech Lidij wſſelijake Przekažky. A przytom take tomu chceme, yakoz mnohopſanij Malirzy ze wſſech Trzy Miſt Prazſkych, Oltarz u Matky Bozij Przed Tajnem w Starem Mieſtie Prazſkem Spolecznie magi a toho podle Prywilegium gim daneho ſpolu vziwali a vziwagi | Chticze tomu aby se chwala Bozij tim lepe rozmnoziowati a yakz od Starodawna Przy tom Oltarzy ſe przy ſluzbie Bozij zachowawalo, przy tom aby zuoſtalo a yakz od Starodawna beywalo, bud Platy, Poſluhowaniem a Swiczemij, aby ſe tak na budauczy wieczne cziaſy zachowawalo. Protoz Przykazugem wſſem Poddaným naſſym | ze wſſech Stawuow Kralowſtwij naſſeho Czieſkeho zwlaſte pak purkmiſtruom a konſſeluom y wſſem obczym Mieſt naſſych Prazſkych, nynieyſſim y budauczym | wiernym naſſym milym, Abyſſte S wrchu Pſane Rzemeſlo Malirzſke a Sklenarzſke, nynieyſſy y budauczy Przy tomto naſſem gim nawraczeny, Potwrzenij, Schwall:|nij a obnowenij gmeli, drzieli a neporuſſitedlnie nyni y na budauczy czaſy zachowali, ziadnych gim w tom Przekaziek neczinicze ani komu ginemu cziniti dopauſſtiegicze | Awſſak take konecznie to gmiti raczime, aby ſe tyz Malirzy y Sklenarzy nynieyſſy y budauczy k nam a Diediczuom naſſim budauczym Kraluom Czieſkym wſſeliak | yakz o nich nepochybugem wiernie Poddanie a Poſluſſnie, k rozkazuom naſſim chowali a z toho na wſſem ani na dile newykracziowali. Pod uwarowaniem hniewu | a nemiloſti naſſy Czyſarzſke y ſkutecznego treſtanij. Tomu na Swiedomij Pecziet naſſi Czyſarzſku k tomuto Liſtu ſme przywieſyti rozkazali. Dan na hradie na | ſſem Prazſkem we cztwrtek Ochtab Bozyho Tiela Letha Panie Tiſyczyho Pietiſteho Sſedeſateho druheho a Kralowſtwij naſſych Rzymſkeho xxxij[go] a ginych xxxvj[o]

Ferdinandus

Joachim de Novodomo S. A. Bohemiae cancelarius. **Leopold Vinsanus.**

(L. S.)

Pergamen v archivu Společ. vlast. přátel umění (Rudolfinum).

Vydání, tisk, náklad a papír ALOISE WIESNERA v Praze.

1 42'-ит,